R117

UVA. BHSC. IyR_117

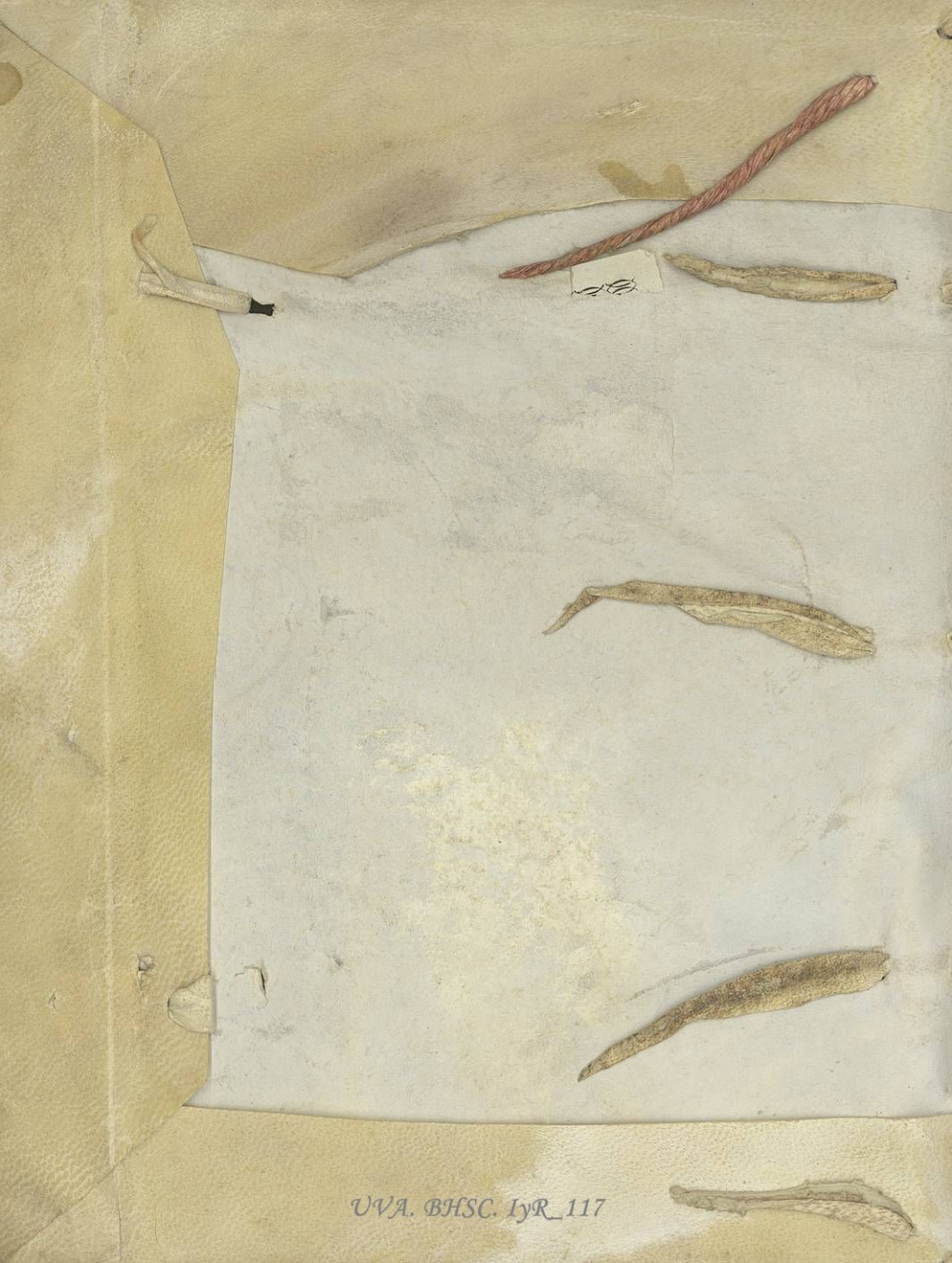

UVA. BHSC. IyR_117

UVA. BHSC. IyR_117

UVA. BHSC. LyR_117

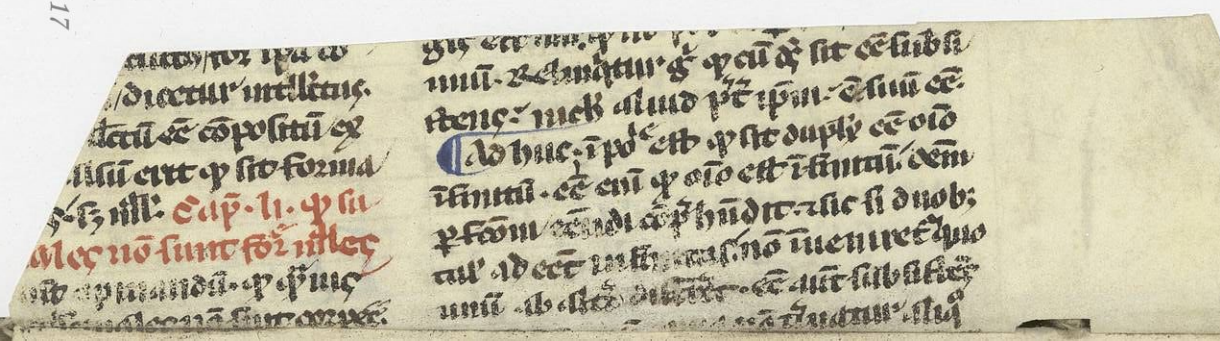

117

UVA. BHSC. IyR_117

UVA. BHSC. IyR_117

Metaphy. Aristo. cum commẽ. Auer.

Aristote. Stagyrite Lib. Metaphy. xij. cum singulorum Epitomatis hactenus nõ impressis: Auerroeqz eius fidelissimi interprete: ac. M.A.Z. apostillis: necnon duobus alijs lib. quos Aristotelẽ redolere docti contẽdunt. In quibus tam exactã diligẽtiam inuenies: vt nulla ex parte dãnare possis.

Uenũdantur Lugduni apud Scipionẽ de Gabiano in vico mercuriali.

Cum gratia & priuilegio.

UVA. BHSC. LyR_117

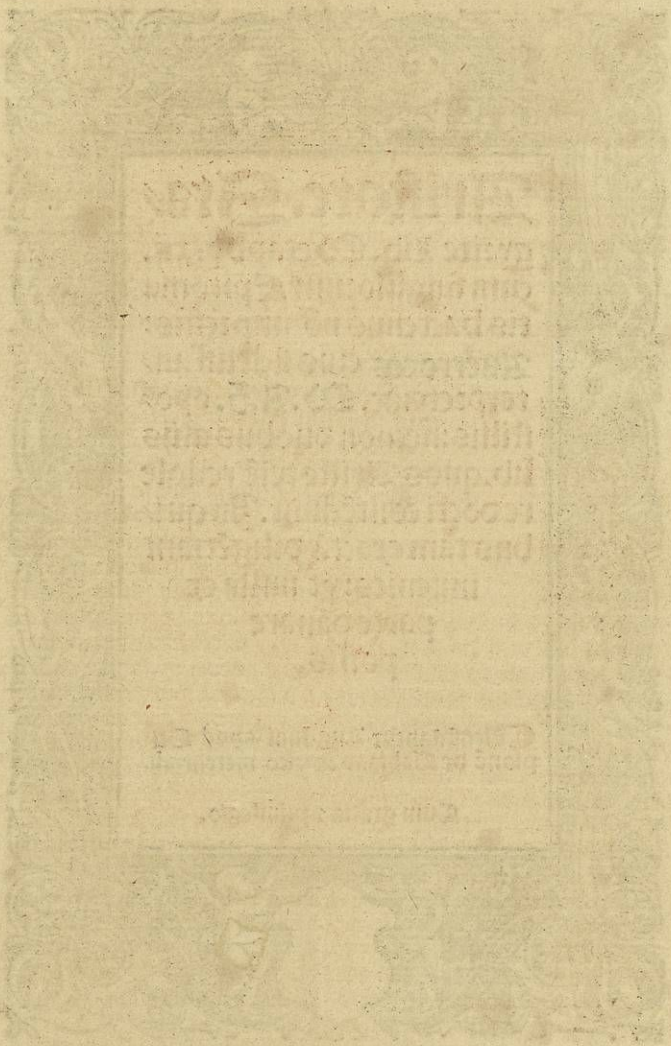

UVA. BHSC. IyR_117

Aristotelis Stagyrite Liber primus Metaphysi. cum Auer. cordubensis cōmētarijs: fauste incipit.

Lib. prim⁹ Metaphysice diuidit in quatuor partes.

In prima que est prohemium: trahit auditorem ad benivolentiam et amorem scientie metaphysices: cum dicit. Omnes homines natura scire desiderant. ⁊ hoc in primo cap.

In secūda parte narrat opinionē philoz circa causas ⁊ p̄ncipia. ⁊ hoc. 2. c. vsq; ad primā partem. 10. tex.

In tertia parte arguit contra illos qui ponebant p̄ncipia rez naturaliū esse corpora: ⁊ cōtra illos qui ponebāt principia rerū nālium esse in corpora. ⁊ hoc. 2. parte. 10. tex. vsq; ad. 49.

In quarta parte recapitulat dicta: dicens. q; phi posuerunt omnes causas licet obscure. ⁊ balbutiendo: ⁊ continuat dicta dicendis: ⁊ hoc. a. 50. tex. vsq; in finem.

Prohemium.

Omnes homines natura scire desiderant. Signū aūt est sensuū dilectio: preter eī vtilitatē A
ꝓpter seipsos diligunt: ⁊ maxime alioz qui est per ipsos oculos. nō eī solū vt agamus: sed ⁊ nihil agere debētes: ipsum videre pre oīb⁹ vt B
dicā alijs eligim⁹. cā aūt est: q; hic maxie sensuū cognoscere nos facit: ⁊ multas rerū differētias demſat. Alia alia quidē igit sensum habētia natura fiunt. ex sensibus autē quibusdā quidē ipsoz memoria non fit: quibusdam vero fit: ⁊ propter hoc alia quidem prudētia sunt: alia vero disciplinabiliora non potentibus memorari. Prudentia quidem sunt fine addiscere quecunq; sonos audire non potentia sunt: vt apes. ⁊ vtiq; si aliquod aliud genus animalium huiusmodi est. addiscunt autem quecunq; cum memoria: ⁊ hunc habent sensum. Alia quidez igitur imaginationibus ⁊ memorijs viuunt: experimenti autem parum participant. Hominū autem genus arte ⁊ rationibus. Fit autem ex memoria hominibus experimentum. Eiusdem nameq; rei multe memorie vni⁹ experientie potentiam faciunt: ⁊ fere videntur scientie ⁊ arti simile experimentum esse. Hominibus autem scientia ⁊ ars per experimentum euenit. Experientia quidē eī artē fecit: vt Polus recte dicens: sed inexperiētia casum. Fit autem ars cum ex multis experimētalib⁹ conceptionib⁹ vna fit vniuersalis velut de similib⁹ acceptio. acceptionem enim quidē habere: q; callie ⁊ socrati hac egritudine laborantibus hec contulit: ⁊ ita multis singularium experimenti est. Quod autem omnibus huiusmodi ſm autez vnam speciem determinatis hac egritudine laborātibus ꝓtulit:

C

D Apes audiru carent.

E Experientia artē esse dicit: sz i experientia casum.

UVA. BHSC. IyR_117

vt phlegmaticis:aut cholericis:aut estu febricitãtibus artis est.

F Ad agere quidem igitur experientia nihil ab arte differre videt: sed ⁊ expertos magis proficere videmus sine experientia rationẽ

S habentibus.causa autem est: quia experientia quidem singularium est cognitio:ars vero vniuersalium. Actus autẽ ⁊ omnes generationes circa singulare sunt. non enim hominem medicus sanat nisi ꝑm accidens:sed aut calliam:aut socratẽ:aut aliquod sic dictorum:cui esse hominem accidit. Si igitur sine experimẽto quis rationem habeat:⁊ vniuersale quidem cognoscat:in hoc au

Actus et oẽs gñationes circa singulare sunt.

Y tem singulare ignoret:multotiẽs quidem curatione peccabit:singulare namq; magis curabile est. Sed tamen scire ⁊ obtulare magis arte q̃ experimento esse arbitramur; ⁊ artifices expertis sapientiores esse opinamur:tanq̃ magis ꝑm scire sapientia omnia sequente. hoc autem est:quia hi quidem causam sciunt: illi vero

I non.experti quidem enim sciunt ipsum quia:sed propter quid nesciunt:illi autem propter quid ⁊ causam cognoscunt. vnde et architectores circa quodlibet quidem huiusmodi honorabiliores

R ⁊ magis scire manu artificibus putamus ⁊ sapiẽtiores:q; factor causas sciunt:illi vero sicut quedam inanimatorum faciunt quidem:non scientia autem faciunt que faciũt:vt ignis quod exurit:

L inanimata quidem igitur natura quadam vnumquodq; horum facere: sed manu artifices propter consuetudinem est tanq̃ non ꝑm practicos esse sapientiores sint:sed ꝑm q; rationem habẽt ipsi ⁊ causas cognoscunt. Et omnino scientis signũ est posse docere: ⁊ ob hoc artem magis experimento scientiam esse existimamus.

Dio sciẽtis signũ est posse docere.

D Possunt autem hi:hi autem docere non possunt:amplius aurez sensuum neq; vnum sapientiam esse ponimus cum his singulorum cognitiones maxime proprie sint: sed propter quid de nullo dicunt vt propter quid ignis calidus: sed quia calidus solum sit.

N Primum quidem igitur conueniens est quamlibet artem inuenientem vltra omnes sensus ab hominibus mirari: non solũ pro

O pter aliquam inuentorum vtilitatem:sed sicut sapientẽ ⁊ ab aliis distinguentem. pluribus autem repertis artibus ⁊ aliis quidem

P ad necessaria:aliis vero ad introductionem existentibus:tales illis sapientiores esse arbitrandum est:propter id quod illorum scientie ad vsum non sunt. Unde iam omnibus talibus institutis que

Q non ad voluptatem:neq; ad necessitatem scientiarũ reperte sunt. ⁊ primum in his locis vbi vacabant. vnde circa egyptum mathematice artes primum constiterunt:ibi namq; gens sacerdotũ va

R care dimissa est. In moralibus quidem igitur que sit artis ⁊ scientie differentia:⁊ similium generum:dictum est.cuius autem gratia nunc sermonem facimus hoc est: quia nominatam sapientiã circa primas causas ⁊ principia existimant omnes. Quare sicut

UVA. BHSC. IyR_117

dictum est prius expertus quid quecunq; sensum habentibus sapientior esse videtur. artifex enim expertis: architector autez manu artifice: speculatiui autem magis actiuis. Quod quid igit sapientia z circa quasdā causas z principia sit scientia manifestū est.

Quoniam autem scientiam hanc querimus: circa quales causas z circa qualia principia scientia sapientia sit: hoc vtiq; erit considerandum. ¶ Si itaq; accidiat aliquis existimationes quas de sapiente habemus: forassis ex his manifestius fiet: itaq; primum existimamus sapientem omnia maxime scire vt contingit. accipimus enim non singularem scientiā eorum habentem. ¶ Postea difficilia cognoscere potentem: nec leuia homini noscere hunc dicimus sapientem. Sentire enim omnium est commune: quare facile z non sophon. ¶ Adhuc certiorem: z magis causam dicentem sapientem circa omnem scientiam esse. ¶ Et scientiarum autem ea que suipsius causa: z sciendi gratia eligibilis est magis est sapientia: q̄ que euentium gratia. ¶ Et principaliorem subseruiente magis esse sapientem: non enim ordinari sed ordinare oportet sapientem: neq; hunc ab altero: sed ab hoc minus sapientem persuaderi. tales quidem igitur exterminationes z tot de sapientia z sapientibus habem⁹. ¶ Iusto autem hec quidem omnia scire vniuersalem scientiam maxime habenti inesse necesse est. hic enim nouit omnia aliqualiter subiecta. ¶ Fere autem z difficillima sunt hominibus: ad cognoscendum que maxime sunt vniuersalia: nam a sensibus sunt remotissima. scientiarum vero certissime sunt que maxime priorum sunt: nam que sunt ex paucioribus certiores sunt his que ex additione dicūtur: vt arithmetica geometria. Et vero z doctrina que causarum est speculatrix magis. namq; hi docent qui causas de singulis dicunt. Et noscere z scire sui gratia maxime inest ei que maxime scibilis scientie. namq; qui scire propter se desiderat: ipsam maxime scientiam desiderabit. talis autem est que maxime scibilis. maxime autem scibilia principia cause: nam propter hoc z ex his alia dignoscuntur: sed hec per subiecta. Maxime vero principalis scientiarum z magis principali subseruiente que cognoscit cuius causa sunt agenda singula: hoc autem est bonum vniuscuiusq;: totaliter autem optimum in natura omni. Ex omnibus ergo que dicta sunt in eandem cadit scientiam quesitum nomen: oportet enim hanc primorum principiorum z causarum esse speculatiuam. etenim bonum z quod cuius gratia vna causarum est. Quare vero non actiua palam ex primum philosophantib⁹: nam propter admirari homines: z nunc et primum inceperunt philosophari. a principio quidem per paucioza dubitabiliū mi-

S Cōditiones req̄site ad sapientem.

Singularium non est scientia

x Quia sunt difficillima ad cognoscēdū

y

z

Propter admirari hoies z nūc z primū cepe-rūt philosophari.

UVA. BHSC. IyR_117

rantes: deinde paulatim procedentes: ⁊ de maioribus dubitan
AA tes vt de lune passionibus: ⁊ de his que circa solem ⁊ astra: ⁊ de
vniuersi generatione. Qui vero dubitat ⁊ admiratur: ignorare
videtur: quare ⁊ philomites aliqualiter philosophus est. fabu-
la namq; ex miris constituitur: quare si ad ignorantiam fugien-
dam philosophati sunt palam: quia propter scire studere persecu
ti sunt: ⁊ non ad vsus alicuius causa. Testatur autem ipsum q̄
accidit: nam fere cunctis existentibus que sunt necessariorum ad
BB voluptatem ⁊ eruditionem talis prudentia inquiri cepit. palam
Sola hic sciarum libera est. igitur quia propter nullam ipsam querimus aliam necessitatem:
sed vt dicimus homo liber qui suimet ⁊ non alterius causa est: sic
⁊ hec sola libera est scientiarum: sola namq; hec sui causa est: pro
pter quod ⁊ iuste non humana putetur eius possessio. Multipli-
Homīnā multiplr seruaꝫ est. citer enim hominum natura serua est: quare secundum Simon-
dem: solus quidem deus hunc habet honorem: vtrum vero non
dignum querere que secundum se est scientiam. Si autem dicūt
illi quidem poete quia diuinum natum est inuidere: ⁊ hoc contin
CC gere maxime verisimile ⁊ infortunatos omnes superfluos esse. sed
Mentiūtur multa poete. nec diuinum inuidum esse conuenit: sed secūdum prouerbia mul
ta mentiuntur poete. nec tali aliam honorabiliorem oportet
existimare. nam maxime diuina ⁊ maxime honoranda. Talis au
tem dicitur vtiq; erit solum: quam enim maxime deus habet: dea
scientiarum est: ⁊ vtiq; si sit diuinorum aliqua: sola autem ista
ambo hec fortita est. deus enim videtur omnib⁹ causa esse ⁊ prin
cipium quoddam: ⁊ talem solus aut maxime deus habet necessa
rio res quidem igitur omnes: ipsa vero dignior nulla. Oportet
DD autem aliqualiter constituere ordinem ipsius ad contrarium no-
De⁹ oīb⁹ vt cā eē ⁊ ꝓncipiuꝫ bis que a principio questionum: incipiunt quidem enim vt dixi-
musomnes ab admirari si ita habent quemadmodum anthono
mata nondum speculantibus causam vt circa solis cōuersiones
aut diametri commensurationem. mirum enim videtur esse om-
nibus siquid numerorum nunc mensuratur. oportet autem in cō
trarium vt ad dignius iuxta prouerbium cōfirmare: quemadmo
dum ⁊ in his cum didicerit. nihil enim ita mirabitur vir geome-
tribus cū si diametri commensurabilis fiat. Que quidem igitur
sit natura scientie quesite: dictum est: ⁊ que sit intentio qua opor-
tet adipisci questionem: ⁊ totam methoduz. Cap. 2.

Quoniā autem manifestum q̄ earum que a principio
A causarum oportet sumere scientiam. tunc enim scire
dicimus vnūquodq; quādo primā causam cognosce
re putamus. Cause vero quadrupliciter dicūtur:
B quaꝝ vnā quidē causam dicimus esse substātiā ⁊ qđ
quid erat esse: reducitur enim in ipsam quare primum ad ratio-

UVA. BHSC. IyR_117

nem vltimam: causa autem ⁊ principium ipsum quare primum.
¶ Unam vero materiam ⁊ subiectum. tertiam autem vnde principium motus: quartam vero et causam oppositam: et quod est cuius causa ⁊ bonum. finis enim generationis ⁊ motus omnis est. Sufficienter enim quidem igitur de his speculatū est in his que sunt de natura. accipiamus tamen a nobis priores ad entiū perscrutationem venientes ⁊ de veritate philosophantes. palaz enim quia ⁊ illi dicunt principia quedam ⁊ causas. Si igitur illorum scientias in medium attulerimus: aliquid euenerit sane qō ad ꝓpositum doctrine huius accommodabitur. Aut enim aliud aliquod commune genus inuenietemus: aut modo magis dictis credemus. ¶ Primum igitur philosophantium plurimi solas eas que in materie specie putauerunt omnium esse principia: naz ex quo sunt omnia entia: ⁊ ex quo fiunt primo ⁊ in quid corrumꝑ petur vltimo: substantia quidem manente: in passionibus vero mutata: hoc elementum: ⁊ id principium dicunt esse eorum que sunt: ⁊ propter hoc non generari quicqꝫ putat: neqꝫ corrumpi: quasi talis natura semper conseruata sicut neqꝫ dicimus Socratem: neqꝫ generari simpliciter quando fit bonus aut musicus: neqꝫ corrumpi quando deponit habitus istos: propterea quod subiectuz maneat sortes ipse sicut nec aliorum nihil. Oportet igitur esse aliquam materiam aut vnam aut plures. vna ex quibus fiunt alia conseruata. Pluralitatem tamen speciem talis principij non idem omnes dicunt: sed Thales quidem talis philosophie princeps aquam ait esse. vnde ⁊ terram esse super aquam asserebat: forsan opinionem hanc accipiens: quia cunctorum nutrimentum humidum videbat esse ⁊ ipsum calidum ex hoc factum: et animal hoc viuere ex quo fit vero hoc est principium omnium. propter hoc igitur eam est accipiens existimationem: ⁊ quia cunctorum spermata materiam habent humidam: aque vero natura principium est humidis. Sunt autem aliqui antiquiores ⁊ multum ante eam que est nunc generationem ⁊ primos theologizantes sic putant de natura existimandum. Occeanum enim ⁊ Tethym generationis parentes fecerunt sacramentum deorum aquam stygem ab ipsis poetis vocatam. honorabilius enim quo niam antiquis: sacramentum autem quod honorabilius. Siquidem igitur antiquorum aliqua ista ⁊ senior fuit de natura opinio forsan vtiqz incertum erit. Thales quidem secundum hunc modum pronunciasse dicitur de prima causa. Hippon quidem enim omnium non vtiqz aliquis dignificabit posuisse cum his propter sui intellectus prauitatem. ¶ Anaximenes autem et Diogenes aerem priorem aqua: ⁊ maxime principium simpliciuz corporum ponunt. ¶ Hippasus autem metapontinus ⁊ Heraclit

Opiones circa cām mālem. C

D Thaletis opioponē tis aquaz principiū E

F Anaxime nis ⁊ Dyo genis opi nio. G

UVA. BHSC. IyR_117

tus epheſius ignem. Empedocles vero quatuor cum dictis ad
Hypaſi et dens terram quartum: ea namq; dixit ſemper manere ⁊ nunq; fie
Hera. opi ri niſi pluralitate ⁊ paucitate congregata ⁊ diſgregata in vnum
nio. Em. opio et vno. ¶ Anaxagoras vero clazomenius iſto quidē etate prior:
Anaxago factis vero poſterior: infinita dixit eſſe principia. nam fere omnia
re opinio corpora partium conſimilium: vt ignem: aut aquam: ita generari
⁊ aut corrumpi ait congregatione ⁊ diſgregatione ſolum: aliter au
tem nec generari nec corrumpi: ſed manere ſempiterna. Ex his
quidem igitur ſolam quis cauſam intelliget eam que in materie
ſpecie dicitur. ¶ Procedentibus autem ſic ipſa res viam verbi fe
cit ⁊ coegit querere. ſi enim q̄ maxime omnis corruptio ⁊ genera
Opiones tio ex aliquo vno aut pluribus eſt: quare, hoc accidit ⁊que cauſa.
de cā effi non vtiq; facit ipſum ſubiectum tranſmutare ſeipſum. dico autē
ciente. veluti neq; lignum neq; es alterutrum horum permutandi eſt
3 cauſa: neq; enim lignum facit lectum / neq; es ſtatuam: ſed aliud
quid mutationis cauſa eſt. hoc autem querere eſt aliud principiū
querere: vt ſi nos dicamus vnde principium motus. Igitur om
nino qui talem a principio viam tetigerunt ⁊ vnum eſſe ſubiec
tum / nihil difficultatis ſibimet fecerunt. verum quidem vnum
omne dicentium quaſi ab ea queſtione deuicti ipſum vnum, im
mobile dicunt eſſe: ⁊ naturam totam non ſolum ſecundum gene
rationem ⁊ corruptionem. hoc enim antiquum eſt ⁊ quod omnes
eſſe confeſſi ſunt: verum ⁊ ſecundum aliquam mutationem om
L ne eſt: ⁊ hoc eorum eſt propium. Unum ergo ſolum dicentium ip
ſum eſſe nulli talem intelligere cauſam conuenit: niſi forte, Par
menidi: ⁊ hoc in tantum quia non ſolum vnā cauſam ſed ⁊ duas
aliqualiter ponit eſſe cauſas. plura vero facientibus magis con
uenit dicere vt ipſum calidum ⁊ frigidum: aut ignem: aut terram.
vtuntur enim quaſi motiuam habente materiam igne: aqua vero
⁊ terra ⁊ huiuſmodi econuerſo. Poſt hos autem ⁊ talia principia
tanq; non ſufficientibus exiſtentium generare materiam. iterum
ab ipſa veritate velut ſuebamus coacti habitum queſierunt prin
cipium. ipſius enim ⁊ bene hoc quidem eorū q̄ ſunt habetur illa
non fieri forſan neq; ignem neq; terram neq; aliud nihil: nec veri
ſimile cām eſſe nec illos conueniens exiſtimare: neq; iterum ipſi
20 antomatho ⁊ fortune tantam committere rem bene habere: di
cens. ⁊ aliquis intellectum ineſſe quemadmodu ⁊ etiam in anima
libus ⁊ natura cauſam ⁊ mūdi ⁊ ordinis totius vt excitans appa
ruit priores omnia preter conuenientia dicentes. Palam quidem
igitur Anaxagoram ſcimus hos ſermones tetigiſſe: attamen ha
bet puus Hermotinus clazomenus cauſam dicendi. Siquidem
igitur opinantes ſimilis ipſius bene cauſam principium exiſten
tium eſſe poſuerunt: et tale vnde motus exiſtentibus ineſt.

UVA. BHSC. IyR_117

Suspicabit aūt vtiq; aliqs Hesiodum primū quesiuisse hmōi: & vtiq; si quis alius amorē aut desideriū inexistentib⁹ quasi principium posuisset. & Parmenides etiā hic tentās monstrare vniuersi generationē primū quidem ait deorsum amorē fore prouidentē oibus. Hesiodus vero oīm primū chaos fuisse: deinde terrā latā & amorē qui oīa condocet immortalia: quasi necessariū sit inexistētibus causam q̄ res ipsas moueat vt congreget. His quidē igitur quō oporteat distribuere de hoc quis primus liceat iudicare posterius. Qm aūt cōtraria bonis inesse videbant in natura: & nō solum ordinatio & bonū: sed inordinatio & turpe & plura mala meliorib⁹ & praua bonis: sic alius aliqs amorē introduxit & litē: singula singulor cām horū. siquis eīm assequat & accipiat ad intellectū & nō ad q̄ balbutit dicens Emp. inuenit amorē quidem causam esse bonorum: litem vo malor. quare siqs dixerit quodā modo dicere Empedocle bonum & malum principia forsan bene dicet: si bonor oīm et bonū est cā: & malor malū. isti quidē igitur sicut diximus & vsq; ad hoc duas causas tetigerūt: quas in physicis determinauimus materiā quidē: & id vñ motus principium obscure quidē & nō manifeste. Sed qualiter in bellis ineruditi faciunt: etenim illis circūducti sepe bonas plagas faciūt. at ne illi ex scientia: nec isti sunt assimilati scientibus dicere q̄ dicunt. his enim fere vsi videntur nihil nisi parum. Anaxagoras autem artificialiter vtitur ad mundi generationem intellectu: nā q̄n dubitat que causa ex necessitate inest: tunc tradit ipsum: in aliis vero oīa magis causatur eor que fiunt q̄ intellectū. Empe. plus q̄dē vtitur causis: sed tñ nec sufficienter: nec in his inuenitur q̄ concessum est. a multis igitur arguit ī locis apud ipsum amor disgregat: lis autem congregat: nā cum in elementa quidē ipsum esse a lite distrahit: tunc ignis in vnum & elementor aliorū singula cō cernuntur. cum autem iterum in vnum ab amore conueniunt: ne cesse est rursum vt ex singulis particulares secernantur. Empedocles quidem igitur preter priores prius hanc causam diuidens induxit non vnum faciens motus principium: sed diuersa & contraria. Amplius autem que in materie specie dicuntur elemēta quatuor: primus dixit. non tñ vtitur quatuor: sed vt duobus existentibus solum igne quidem & se: oppositis vero quasi vna natura terra & aere & aqua. sumet autem vtiq; aliquis id speculās ex versibus. hic quidem igitur sicut diximus sic & tot dixit principia.

¶ Leucippus vero & collega eius Democritus elementa quidē plenum & inane dicunt esse dicentes velut. hoc quidem ens: illud vero non ens. horum autem: plenum quidem & solidū ens: inane quidem non ens: propter quod & nihil magis ens non ente: aut esse dicunt: quia nec inane corpore. causas autem entium hec vt

Ω Hesiodus

Dictū parmenidis.

Alia: & turpia & honestis.

Empe.

Leucip. & democri. opinio.

UVA. BHSC. IyR_117

materiam. Et quemadmodum qui vnum faciunt subiectam sub
stantiam alia passionibus eius generāt: rarum ꝛ spissum princi
pia passionum ponentes: eodem modo ꝛ hi dictas causas alio
rum dicunt esse: has vero tres dicunt esse: figuram: ordinem: ꝛpo
sitionem. Dicit ferre enim aiunt ens: ꝛ rythmo: ꝛ dyathigi: ꝛ tropi
solum. Horum autem rithmus figura est: ꝛ dyathigi est or
do: ꝛ tropi positio. Differt enim. a. a. b. figura. an autem a. na. or
dine. ꝫ. autem ab. n. positione. De motu vero vndeꝛ quomodo
inest existentibus ꝛ hi aliis: ꝛ similiter negligenter dimiserūt. De
duabus quidē igit causis vt diximus intm vſ quesitū esse pꝰ.
¶ In his aūt ꝛ ante hoc vocati pythagorici mathematica tan
gentes. primi aūt ꝓduxerūt: ꝛ in eis nutriti horū principia oia eē
putauerūt. horum aūt qm numeri natura sunt primi: ꝛ in nume
ris videbant multas ꝑ speculari filitudines: ꝛ existentibus ꝛ fctis
magis q̄ in igne ꝛ aqua ꝛ terra: qꝛ talis numeroꝝ quidez passio
iustitia: talis aūt anima ꝛ intellectus: alia vero tp̄s ꝛ alioꝝ vt est
dicere vnū quod q̄ ſlr. amplius aūt ꝛ harmoniaꝝ in nūeris spe
culātes passiones ꝛ rōnes: qm ꝛ alia quidē numeris ſm naturā
omnē videbant assimilata esse. Numeri aūt oēs natura primi ele
menta numeroꝝ existentium elementa cūctoꝝ esse existimaue
rat et totū celū ꝛ harmoniā esse ꝛ numeroꝝ ꝛ quecunq; habe
bantur confessa monstrare: ꝛ in numeris ꝛ harmoniis ad celi pas
siones ꝛ ad partes: ꝛ ad ornatum totum hoc colligētes adaptāt.
ꝛ si quid alicui deficiebat annectebant vt ipsis totum negociuz
esset connexum. dico autem puta quoniam perfectus denarius
eē vſ: ꝛ oēm cōprehēdere nām numeroꝝ: ꝛ q̄ ſm celum ferūtur:
decem quidem esse dicunt. solis autem nouem existentibus ma
nifestis: ideo antichanam decimam faciunt. De his aūt certꝰ est
a nobis in alijs determinatū. ¶ Sed cuius quidez gratia super
uenimus hoc est vt accipiamus et de his que possunt esse princi
pia: ꝛ quomodo in dictas cadunt causas videntur: et hi numeꝝ
putare principium eē, ꝛ quasi materiā existētibꝰ: ꝛ quasi passio
nes et habitus. Numeri vero elementa par ꝛ impar: ꝛ horū hoc
quidem finitum: illud vero infinitum. vnum autem ex his vtrisq;
esse: etenim parem ꝛ imparem: numerum autez ex vno numeros:
sicut dictum est totum celum. Eorundem autem alij decem di
cūt esse principia ſm correlationē dicta finitū ꝛ infinitū: par ꝛ im
par: vnū plurale: dextruz sinistrū: masculinū feminū: q̄escens mo
tū: rectū curuū: lucē tenebras: bonū malū: lōgꝰ altera parte qua
drāgulare: quēadmodū Alcmeō crotoniates suscipe existimaꝫ:
aut hic ab illis: aut illi ab hoc hunc sermonē acceperūt. etenim
fuit etate Alcmeon sene existēte Pythagora. his vero consimili
rer enumerauit. nam ait esse duo multas humanoꝝ dicēscon

Alcmeon crotonia-tes.

UVA. BHSC. IyR_117

trarietat es: non sicut hi determinatas: sed quascunq; vt albū nigrum: dulce amarū: bonum malū: magnū paruum: hic quidē indeterminate precit de ceteris. ¶ Pythagorici vero z quot z que cōtrarietates enūciarunt. ab his ergo ambobus tm̄ est accipere: qz ptraria sunt existētiū principia: quot vero ab alijs: z q̄ hec sint: qualr tm̄ ad dictas causas ꝓuenit adducere: plane quidē non est dearticulatū ab illis. videnr autē in materie specie elemēta ordinare. ex his em̄ vt ex eis q̄ insunt constituti z plasmari dicūt substantiā. Antiquoz quidē igitur elemēta nature plura dicētiuz: ex his sufficiēs est intellectui speculari. Sūt autē aliqui q̄ de omni quasi vna existēte natura enūciauerunt. modo vero non eodem omnes: neq; ipsius bene: neq; ꝑm naturā. ad presentē quidē igit causarum perscrutationem nullatenus congruit de ipsis sermo: non em̄ vt philosophoz quidā qui vnum posuerunt ipsum esse ens: tm̄ generant ex materia quasi ex vno: sed alio dicunt hi modo. illi namq; motum apponunt ipsum esse generantes: hi vero immobile dicunt esse: attamen tm̄ conueniens est presenti speculationi. Parmenides quidem em̄ videtur vnum ꝑm rationem tā gere. Melissus vero ipsum ꝑm materiā: quare z hic quidē infinitum: ille vero infinitū id ait esse. Xenophanes vero primus hoz vnuz dixit. Parmenides enim qui huius dicitur discipulus nihil explanauit: neq; de natura hozum neuter visus est tangere: sed ad totum celum respiciens ipsum vnum dicit esse deum. Hi quidem sicut diximus pretermittendi sunt ad presentem inquisitionem: duo quidem z penitus tanq; existētes parum agrestiores. Xenophanes z Melissus. Parmenides autem nihil videns videtur dicere: nā preter ens nihil dignatur esse ex necessitate ens opinatur esse vnum: z aliud nihil: de quo manifestius in phȳsicis diximus. coactus vero apparentia sequi: z vnum quidem secundum rationem: plura vero ꝑm sensum opinans esse duas causas z duo principia. Rursus ponit calidum z frigidum: vt ignem z terram dicens. horum autem q̄m secundum ens calidum ordinat: alterum vero secundum non ens.

EX dictis quidem igitur de rationi cōsentientibus tā sapientibus hoc accepimus: a primis quidem principium esse corporeum: aqua namq; z ignis z similia corpora sunt: z ab his quidem vnū: ab illis vero plura principia corporea: vtrisq; tamen hec nihil materie specie ponentibus z cum hac illā vnde motus: z hanc ab his quidem vnam: ab illis vero duas.

¶ Posuerunt principiū cuilibet speciei corpoz vnum quasi species materie. quidā autē posuerūt istā cām z ꝓiunxerunt illud ex quo fit motus: z quidā posuerūt ista duo. z quidā vnum.

UVA. BHSC. IyR_117

1 Oēs antiqui posuerūt aliqō elemētū p principio excepta terra pter ponentes leges.

Quia antiqui primi naturales queniūt in hoc q principiū oīm generabiliū est vnū quattuor elemētoz: z quidā ponūt ipm ignem: z quidā aerē: z quidā aquā. preter terrā nisi ponētes leges. ¶ D. de ipsis narrādo posuerūt principiū ꝛc. i. antiqui vero posuerūt principiū vnū ex qnalibet specierū corpoz̄ simpliciū. s. qz quidā posuerūt ignē: quidā aquam: quidā aerē. ¶ Et dixit quasi species materie: qz materia est in potētia: ista aūt in actu: et qz materia a in rei veritate nō generat neq; corrūpit: ista aūt sunt gnabilia z corruptibilia: et isti nō preperūt de causis nisi materiam. ¶ D. quidā aūt posuerūt ꝛc. i. quidā dixerūt cām materialē esse: et addiderunt causam mouentē et agentem: et istorum quidā ponūt istam causam esse vnam: et quidam duas.

A Idē. j. t. c. 12. et. 14. idē prio ō aia. text. com. 31.

¶ Igitur vsq; ad italicos z absq; illis mediocrius dixerunt alij de ipsis: attamē vt dixim⁹ duabus sunt causis vsi: z harū alteram: hi quidē vnam: illi vero duas faciūt illā: vnde motus.

a Materia in rei ꝟitate ne

¶ Usq; ad tempus italoz̄ z locuti sunt de istis alij modicum: sed sicut dixi qui ponunt causas duas diuersantur in alia causa. quidam enim dicunt ipsam esse vnam: z quidam duas. s. illud ex quo fit motus.

2 q̄ gnatur neq; corrumpitur Id ē primo ph̄. 82. sz vid oppositū primo ph̄. cō. 60

¶ Pōt intelligi per hoc qđ. d. vsq; ad tēpus italoz̄ q hi sciuerūt has duas causas. s. materialē et agentē. D. d. et locuti fuerūt de ista alij modicū. s. de causa formali: narrauit enim hoc in alio tractatu de Empe s. q volebat de monstrare quid est os: z quid est caro: sed nō ꝑpalauit q forma rei debet esse principiū aliud a sex principijs. s. quattuor elementis z lite et amicitia que ipse ponebat. D. d. sed sicut dixit ꝛc. z innuit Anaxa. qui ponebat intellectum esse motorem tantum. z Empe. qui ponebat duos motores. s. amicitiam et litem.

¶ Pythagorici vero duo quidem principia faciunt ꝑm eundem modum: tm̄ autē addiderunt q z proprium eoz̄ est: quia finitum z infinitum z vnum non aliquas alias putauerunt etiam naturas vt ignem: aut terram aut aliud aliquid tale: sed infinitū ipm z vnum horum esse substantiam de quibus predicantur: quapropter z numero esse substātiam omnium.

¶ Pythagorici autē dixerunt duo principia esse ꝑm hūc modū: z est illud qō declaratū fuit eis: z est ꝓprium eis dicere finē: z vnum z infinitū: z nō sunt assueti aliud appellare naturā. U. g. ignez z terrā z similia: sed ipsum infinitū z vnum est substantia: z ex istis ea que ponunt z numerant in greco album.

5 ¶ D. Pythagorici aūt conueniūt cum naturalibus in hoc q dicūt. q principia sunt duo: sed ꝑm modū qui apparuit eis nō ꝑm modum qui apparuit naturalibus. ¶ Et cum. d. hoc in quo cōueniunt he due secte. d. q est ꝓprium pythagoricis. z. d. z est ꝓprium eis dicere ꝛc. i. pythagorici ponunt hec duo principia. Unum autē eoz̄ finē z vnum que significāt eandē intentionem apud eos. Scōm autē principiū ponūt infinitū. Et hec duo ꝑm istos sunt ꝑm materiā z formā: nō ꝑm materiā z agēs sicut erāt apud antiquos naturales. ¶ D. d. z nō sunt assueti appellare ꝛc. i. z ista hoies cum hoc q ponūt hec duo principia cōia oibus naturalibus nō ponūt principiū naturale rebus naturalib⁹: sicut fecerūt nāles de hoc q ponūt principiū naturale rerum naturaliū. U. g. ignē z terrā: z innuit ꝑ hoc diminutionē eaz cum non

UVA. BHSC. IyR_117

posuerūt rerū naturalium principiū naturale. Non em̄ posuerūt hec duo principia nisi ſm q opinabant illa esse principia rerū: z q numer⁹ est substantia rerū naturaliū: z q principia substantie sunt sbe: z hoc intendebat cū.d.z ipm infinitū: z vnū est substātia.i.sed nō posuerūt ipsum infinitum: z ipsum vnū principiū entiū nisi ſm q est substantie: z ſm hec duo principia: sunt etiā substātie: qz sunt principiū numeri: qui est substātia entium: principiū em̄ substātie dz esse sba. ¶D.d. Sed ex istis ꝛc.i. ex istis duobus principijs posuerunt entia que dicunt esse numerū.i. cum existimauerunt entia esse numerum: z q principia numeri sunt vnum z multum: dixerunt q hec duo principia sunt entium.

¶De his igitur ſm hunc enūciauerunt modum: z de eo quidez quod quid est dicere z diffinire ceperūt: valde aūt simpliciter tractauerunt: superficialiter autē diffinierunt: z cū primo inerat terminus dictus hoc esse substantiam rei putauerunt: vt siquis existimet ratione idem esse duplum z dualitatem: eo q inest primo duobus duplum: sed fortasse duplo z dualitati non idez est esse. si autem nō multa ipsum vnum erit quod z illis accidit. de priorib⁹ quidem igitur z alijs tot est accipere.

¶Et vsi sunt consideratione valde simplici in diffinendo manifestum: z primum ens per diffinitionem quam dixerunt. Et hoc est quod existimauerunt esse substantiā rei: sicut homo existimat q duplum z dualitas est idem: quia duplum prius est dualitate: sed non ſm modum ſm quē aliquid est duplum est duo. Si igit non fuerit ita vnum erit multum. Et hoc est quod accidit illis. et inueniuntur de priori z posteriori alia talia.

¶Id est. z cū isti hoies. s. Pythagorici voluerūt cōsiderare de entib⁹ posuerunt suā cōsiderationē in eis: in eo qō est valde simplex cū diffinierunt primum ens: z illud qō est magis manifestū: z est magis dignū in esse: z cognitione. s. substātia p diffinitionē quā dixerunt. s. qz dicunt ipsum esse infinitum: z vnū: z numeruz. ¶D.d.z hoc est qō existimabāt ꝛc.i. et hoc qō existimabant q natura entium est natura numeri: qz numeri predicant de entibus: est sicut existimatio eoꝝ qui existimant duplum z dualitatē esse idē. i. eiusdē nature: qz duplū est vniuersalius dualitate: z prius ea natura: r: qō describit sic: qō cum aufert: aufertur aliud: z nō ecōuerso: et cum aliud est erit illud. ¶D.d. sed non ſm modum. i. sed non ſm modū ſm quez aliquid est duplū est duo. i. q cum de aliquo aliqua plura vno predicant: nō est necesse vt eodem modo predicentur de eo: ne cē vt predicatum demōstret substantiam illius. ¶D.d. si igitur non fuerit sic: erit vnum multum. i. si igitur natura posterioris non fuerit alia a natura prioris: tunc natura vnius et natura pluris erunt eadem: z intendebat per hoc quod si entia essent numeri: qz numerus est prior entibus: tunc plus esset vnum: z vnū plus. ¶D. d.z hoc est qō accidit illis. i. et impossibile accidens dicentibus entia esse numerum est sicut impossibile accidens opinantibus esse vnū plus. i. q cōtraria sunt vnū: qz sunt in vno. ¶D.d.z inueniunt de priori z posteriori alia talia. i. z multa alia talia sunt priora sensibilibus hoc modo prioritatis sicut est numerus. Qz igit fecerūt numerū esse substantiā sine illis alijs prioribus naturalib⁹: z oia ista reducunt ad hoc qō prius ſm diffinitionē non dz esse pri⁹ natura ſm esse: z hoc magis declarabit in tractatib⁹ substātie.

14

B

prius natura dicitr de scribit sic: q cum auferr: auferet aliud z nō econtra. 3dē. 5 met. ca. 6 priori. z. 8 ph. cō. 35. z que ibi.

UVA. BHSC. IyR_117

¶ Post dictas ꝙ philosophias Platonis supuenit negociū: in multis quidem hos sequens: aliā ꝙ preter Italicoꝝ phīam habens. nāq; ex nouo consentiens Cratyli ⁊ Heraclitī opinionibꝰ sensibilibus omnibus semper defluentibus: ⁊ scia de eis non existente hoc quidem ⁊ posterius ita suscepit. Socrate vero circa moralia negociante: ⁊ de tota natura nihil.

Socrates circa moralia negociat ē: ⁊ circa nā lia nihil.

¶ Et post hoc qđ dictū fuit de modis philosophie inuenta fuit philosophia Platonis: ⁊ sequebatur illos in multitudine. in vnitatibus aūt erat ꝑm opinionem Italoꝝ. ⁊ primus qui contingit post Demo. fuit opinio herculeoꝝ. ſ. q̄ omnia entia sunt semp in fluxu: ⁊ q̄ nulla est in eis scia. istas igitur opiniones ꝑm hoc accepimus in postremo. Socrates autem locutus fuit in moralibus: ⁊ nihil dixit de natura.

¶ D. ⁊ postq̄ inuēti fuerūt isti modi phie. ſ. pythagoricoꝝ: ⁊ vlr qui ponebāt mathematica principia entiū ⁊ naturaliū. ſ. Anaxagore: ⁊ Empedoclis ⁊ Democriti inuenta fuit phia Platonis. ⁊. d. q̄ cōsequebaꝫ illā in multitudine. i. q̄ Plato cōsequebaꝫ in pluribus suis opinionibꝰ opinionē pythagoricoꝝ: ⁊ in paucioribus opinionem Italoꝝ: ⁊ fuerūt primi naturales in Italia. ſ. Anaxa. ⁊ Empe. ⁊ Demo. ¶ Et. d. q̄ Plato sequebaꝫ in maiori parte phīe sue eos qui ponebant mathematica causas rerum sensibiliū: quia Plato dicebat formas esse: ⁊ opinabatur naturā formarū: ⁊ numeri naturā esse eādem: vt declaratū erit in tractatibꝰ substātie: ⁊ opinabatur q̄. 4. elemēta sunt cōposita ex superficiebus equaliū laterū ⁊ angulorū: ⁊ sunt q̄q̄ dicta corpora in vltimo Euclidis: ⁊ consequebantur naturales in dicendo esse primā materiā ⁊. 4. elemēta esse. ¶ D. d. ⁊ primum quod cōtingit post Demo. fuit opinio herculeoꝝ qui faciebāt dubitare oēs dantes se ad philosophiā in illo tpe: ⁊ dicebant q̄ nulla est scia. Scia eñ est necessaria ⁊ semper: ⁊ nihil est hoc de quo pendeat scia: nisi sensibilia q̄ sunt semp in trāsmutatione: ⁊ cū scitū est semper in transmutatione: igitur ⁊ scientia semper est in transmutatione: ⁊ scientia transmutata non est scientia: ergo nulla est scientia. ¶ D. d. ⁊ istas opiniones ⁊. i. iste igitur opiniones predicte perunerunt ad nos de considerantibus in phīa vsq̄ nunc. Socrates vero fuit primus eorū qui locuti fuerunt de phīa morali: ⁊ nihil addidit eis q̄ dicta fuerint ab antiquis in philosophia speculatiua.

Primi nāles i Italia fuerūt Ana. Empe. ⁊ Demo. Plato opinabaꝫ nām formaꝝ: ⁊ numeri eādē. vide ꝓ hoc. 8. meta. text. cōmen. 19.

Rō negātiū sciam: de q̄ latoꝝ i 4. huius.

¶ In his tñ vniuersale querente: ⁊ de diffinitionibꝰ primo intellectū firmāte illum suscipiens propter tale putauit: quasi de aliis hoc factum ⁊ nō de sensibiliū aliquo. impossibile nāq; est cōmunem rōnem esse alicui sensibilium semper transmutātiū: sic itaq; talia quidem entium ideas ⁊ species appellauit: sensibilia vero ꝓpter hoc: ⁊ ꝑm hoc dici oīa: nā ꝑm participationē esse multa vni coꝝ specieb⁹: participatione ꝙ ꝑm nomē trāsmutatū. Pythagorici q̄dē eñ existētia dicunt esse numeroꝝ mutatione. Plato vero participatione nomen trāsmutans: participationē tñ aut imitationē q̄ sit vtiq; specierū dimiserūt in cōi querere. amplius autē ꝓter sensibilia: ⁊ spēs mathematica rerū inter media dicit esse et differētia a sensibilibus quidē: q̄ sempiterna sunt ⁊ immobilia a

UVA. BHSC. IyR_117

speciebus:eo q hec quidem multa quedã silia sint. spẽs autẽ sm vnũ vnaqueqz solũ. qm aũt speciescause sunt alijs. Elemẽta illarum oim q̃ sunt elementa esse putauit. Magnũ igitur ⁊ paruum vt materiamesse principia:vnum autem vt substantiam dixit.

¶ Et hoc fuit dictũ qr fuit acceptũ q esse illius fuit ad modũ esse aliarũ rerum: ⁊ in sensibilibus non est aliq̃d fixum: neqz etiam est possibile vt sensibilia habeant aliquem terminum communez: cũ semp sint in trãsmutatione: ⁊ vocauit illa q̃ sunt entium eadẽ formis: oĩa autem sensibilia dicuntur p ista: ⁊ ppterea multa vniuoca sunt cõia in specie. sed ipse addidit equiuocationẽ. Pythagorici vo sm silitudinem dixerunt q entia sunt vnum. Plato vo addidit equiuocationem. cõicatio vo aut silitudo q̃ est inter species dimiserunt perscrutationem vlem de eis: et non contradixerunt nisi in sensibilibus ⁊ in speciebus mathematicis q̃ dicunt esse media inter sensibilia. sensibilia aũt q̃dã sunt semp nõ mobilia. spẽs autem sunt ea q̃ inueniuntur ad multa: ⁊ species est illud qd̃ inuenitur cuilibet: ⁊ species etiã est cã aliarum rerum.

¶ Quia dubitatio herculeorũ mouit Platonẽ ad dicendũ formas esse: incepit hic declarare quomodo illud mouit eũ ad credendũ hoc. ¶ Et. d. q̃a accepit ⁊c. i. ⁊ mouit Platonẽ ad dicendũ formas esse: qr inuenit in vnoquoqz genere ⁊ in vnaquaqz specie q esse istius indiuidui in illo est sm modũ esse aliorũ indiuiduorũ in illo genere. ⁊ hoc est impossibile vt [illegible] accidentaliter. et opinatus fuit q nihil in sensibilibus est fixum: ⁊ q impossibile esset etiã vt sensibilia haberẽt diffinitionẽ in qua cõicarẽt cum sp sint in transmutatione: ideo opinatus est q intẽtiones q̃ inueniunt in indiuiduis vniuscuiusqz speciei eedẽ sunt: ⁊ diffinitiones rerũ sunt res necessarie extra animã: ⁊ vocauit eas formas ⁊ exemplaria. s. formas rerum sensibiliũ: ⁊ exemplaria que aspicit sicut artifex inspicit formas artificiati: ⁊ si non: tũc quodlibet esset a quolibet: ⁊ non esset ex spermate hominis homo semper: neqz a spermate equi equus semper. ¶ Deinde dicit. omnia autem sensibilia ⁊c. idest ⁊ opinati sunt propter hoc q omnia sensibilia diffiniuntur per istam naturam: ⁊ inueniuntur per illam: sicut res a suo exemplari. Deinde. d. et multa vniuoca ⁊c. idest sed nomina vniuoca significant de multis rebus eandem communem intẽtionẽ in eis: ⁊ sm sermonẽ in formis non erit hec intentio eadem communis multis: et sic fient nomina specierũ communia ⁊ nõ erit intentio vniuersalis nisi tantum nomen. ⁊ ideo. d. quia addidit equiuocationem. ¶ Deinde. d. Pythagoras vero ⁊c. i. pythagorici inducti ad dicendum entia esse numeros per similitudines: quia assimilauerunt numeros entibus et crediderunt eos esse entia: et ideo non contingit eis habere nomen commune inter numeros ⁊ entia: neqz fuerunt coacti ad dicendum nomen in arabico vocatum nomen equiuocum commune in speciebus. Plato autem addidit nomen commune. ¶ Et forte innuit per hoc antiquos opinantes q cause entium sunt genera vniuersalia sicut vnum et ens. Isti enim non credebant nomen hoc equiuocum esse: et ex hoc errauit Parmenides cum non distinxit inter hoc nomen ens quod significat vnũ in numero: aut vnum in genere: et credidit omne ens esse vnum in numero. ¶ Deinde. d. cõicatio autem et similitudo ⁊c. et innuit per hoc Platonem: qm cum fuit perscrutatus de communicatione inter indiuidua debebat p

Prodeductiõe istius ɋ̃ne platonis. vid. c. 31. septimi huius.

UVA. BHSC. IyR_117

scrutari de cōiunctione inter species.t.d.hoc qz cōtingit ei cū dixit. in vltis speciebus esse formas:dicere hoc in alijs speciebus:t sic forme haberēt formas:t sic in infinitū:aut diceret q oēs spēs sunt res intellecte existentes in aīa:t non habent esse extra aīam. ¶D.d.sed nō cōtradixerūt nisi in sensibilib⁹ t.c.i.t cā in hoc q cōsiderauerūt de natura spērū:t nō de nā generū est:qz cū perscrutatio eorū fuit secūdū contradictionem:non sm pscrutationē: ideo quidā cōtradixerūt herculeozū qōni in ablatione scīētie a sensibilibus dixerūt formas esse t naturā mediā inter formas t sensibilia vt dissoluat ab eis per hunc sermonē qō in vtroz:t si cōsiderassent in re scām nām eius tunc rūsio esset eadē in sensibilib⁹ t mathematicis. ¶Et qz ista ꝓtradictio fuit corrupta:icepit dicere ꝓtradictionē in stā contra istos:t.d. sensibilia aūt quedā sunt t.c.i.dicere aūt q sensibilia semp sunt i trāsmutatiōe:ꝓtradicit sic:q m entia sensibilia qdā sunt nō trāmutabilia eēntialr sz pmanētia.s.forma:t qdā sunt trāsmutabilia semp.s.mā:t hoc qō.d.species aūt sunt illa q inuenūt t.c.cōtradicit opponēdo sermoni de formis:t opponendo dicētib⁹ q nulla est res in qua cōicant indiuidua nisi nomē tm: t isti sunt illi qui destruūt sciam:q m cū manifestū est de diffōne spēi:q ē in ꝑtio existēs in pluribus sm numerū sm q vnūqōq eoz est ens:manifestū est q forme abstracte impoīe est vt sint in sensibilib⁹:ita q sint eadē:nedū vt demōstrēt eēntiā coz:t sil⁹ apparet ex ista diffōne q illa multa de quibus pdicanť spēs cōicant in eadē intētione nō in eadē dictione. ¶D.d.et spēs est cā aliarū rez.i.cā scie indiuiduoz nō cā indiuidnoz.

¶Ex illis enim sm participationē vnius species esse numeros; vnū tñ substantiam t non aliq d aliud ens dicit vnum ꝓsil⁹ pythagoricis:dixit:t numeros esse cās mās substantie sil⁹ vt illi.
¶Et que sunt ex illis sm cōicationē in vno sunt species.qui autem dixit:q vnum est substantia t nihil aliud est ens quod dicatur esse vnum dixit sermonem propinquum sermoni pythagoricorum.s.q numeri sunt cause substantie aliarum rerum.ista enim est opinio illorum.

¶Forte intendit facere dām inter indiuiduum t spēm:t cum dixit:t que
7 sunt ex illis:innuit indiuidua:t.q.d.intentio autem vna que est in istis rebus indiuidualibus sm q nō cōicāt in ea:sed appropriat vnicuiq eoz est vnum indiuiduale:intētio vero vna in qua cōicāt dr species. ¶D.d.qui autem dixit q vnū est substātia:t nihil aliud t.c.i.q aūt dixit q vnū i nūero ē substātia:t nihil aliud est ens de quo dr eē vnū alio mō ab vno i nūero dixit ꝓpinquū sermoni pythagoricoz. ¶Et.d.propinquū:qz isti sunt dicentes ptē eē indiuisibilē:qz apud istos nō est substātia t vnum nisi ista ps:t ideo cōtingūt eis impossibilia q cōtingūt dicentibus q substātie rez sunt vnū.vtraq.n.secta nō pōt dicere qūo ex istis fit cōicatio:neq qūo istō vnū indiuisibile est causa passionis t actionis t alterationis:quoniam si reciperent transmutationem erit compositum ex materia t forma:t oē cōpositum ex materia t forma est diuisibile.

¶Pro ifinito aūt vt vno dualitatē facere:t infinitū ex magno t paruo hoc ꝓprie ipsi⁹ est.amplius hic q dē nūeros ꝑter sensibilia: illi vero numeros esse dīt res ipsas: t mathematica intermedia hoz nō ponūt:vnuz; quidem igit t nūeros ꝑter res facere t nō vt

pythagorici

UVA. BHSC. IyR_117

pythagorici ⁊ spēz introductio pp eā que in rōnib⁹ perscrutatio
nē euēit: priores ēim dialectica nō participauerūt. dualitatē autē A
facere alterā naturā: q nūeri extra ꝓmos naturaliter ex ea gnāñ
velut ex aliquo ethimagio. i. sigillo eq̄dē ecōtrario cōtingit. nō. n. priores dialecti
rōnabile ita. nūc q̄dē. n. ex materia multa faciunt: species vero se ca ñ prici
mel generaī solū: videī aūt ex vna materia vna mensura. pauerūt. B

¶Et quidā posuerūt loco infiniti duo sicut vnitatem: ⁊ q̄dā po-
suerūt infinitū ex magno ⁊ paruo: ⁊ hoc est proprīū: ⁊ quidā po-
suerūt numerū ex sensibilibus: ⁊ q̄dā dixerunt q̄ iste res sunt vnū
⁊ nō ponunt mathematica inter ista. q̄ aūt posuerūt vnū: ⁊ nume
ros alia a rebus: ⁊ nō sicut fecerūt pythagorici venerūt ad spēs p
perscrutationes de diffinitionibus: ⁊ non habuerunt primi anti-
q̄ artē diffōnis. q̄ aūt fecit naturā scōam aliā: q numeri sunt alij
a principijs generantur ex eis generatione naturali: sicut res ge
neratur a suo exēplari. que aūt accidūt ei sunt econtrario. dicere
igitur q ista sunt ex materia currit recto in greco album.

¶Dixit. q̄ illi qui posuerūt duo p̄ncipia: vnum. s. ⁊ infinitum: quidā posue
runt finitū generari a dualitate: ⁊ non posuerūt dualitatē ⁊traria sicut illi g
qui posuerūt eam ex magno ⁊ puo: ⁊ hoc intendebat cū. d. sicut vnitatem
vel sicut dualitatem. ¶D. d. ⁊ quidā posuerūt cām infiniti magnum ⁊ puū
⁊ hoc est ꝓpriū. i. ⁊ q̄dam posuerūt cām infiniti dualitatem q̄ est magnum
⁊ puū que p̄cedunt in magnitudinibus in infinitū. ⁊. d. ⁊ hoc est proprium
q: isti posuerūt p̄ncipia tria: vt antiqui cōtraria. s. magnum ⁊ paruum: ⁊
sm̄ recipiēs q̄ est vnū. Qui aūt posuerunt principia vnum ⁊ infinitum
generāt ex dualitate non posuerūt cōtrarijs. s. vnum ⁊ infinitum aliq̄ sm̄
¶D. d. ⁊ quidā posuerūt ⁊c. ⁊ istorū dicētium. s. q̄ principia sunt numeri:
quidā etiā posuerūt numeros ex sensibilibus. i. formas sensibilium: ⁊ isti
sunt dicentes formas ⁊ numeros: ⁊ quidam etiā dicūt q̄ sensibilia sunt ip
si numeri: ⁊ sunt pythagorici. Et q: q̄dā dicētiū formas esse ponunt nume
ros: ⁊ vl̄r sm̄ mathematicorū naturas medias inter formas: ⁊ sensibilia:
⁊ pythagorici neutrū dicūt: sed dicūt q̄ ex numeris cōponuntur entia. d.
⁊ nō ponūt mathematica inter ista. ¶Et forte innuit dicentes numeros
esse formas. Iste. n. sunt due secte: quidam. n. dicūt q̄ numeri ⁊ forme sunt
eiusdem nature: ⁊ quidam dicūt q̄ nā numerorū est alia a natura formaꝝ
⁊ q̄ est natura media inter formas ⁊ sensibilia vt habetur in. z. istius libri.
¶D. d. qui aūt posuerūt vnū ⁊ numeros ⁊c. ⁊. q̄ autē posuerūt vnū ⁊ nume
ros esse partes rerū sensibiliū: ⁊ nō dixerūt q̄ numerus est ipsa entia sicut
dixerūt pythagorici. s. ꝓtē formalē venerūt ad dicēdū formas ⁊ ad dicēdū
eas esse numeros p̄ perscrutationē de natura diffinitionū. s. vñ venerūt for
me in eis ⁊ res diffinite extra aiam. sunt trāsmutabiles: quaꝓpter necesse
fuit apud eos ponere sm̄ diffinitionū: aut ipsas diffinitiones formas esse
⁊ propter hoc quia forme sunt apud nos cōiuncte cum materijs: iudicaue
rūt q̄ natura earū nō est alia a natura numeri. Forme enim si sint: impos
sibile est vt natura earum sit alia a natura numeri. ¶D. d. qui autem po-
suit aliam naturam dualem. i. qui autem posuit dualitatem que est ex na-
tura materie: non ex natura forme: quia ex ea generantur numeri partes:
non generatione naturali sicut res generantur a suo exemplari: ⁊ q̄ est cau
sa infiniti recte dixerunt: quoniam si hoc esset accidens dualitati nō semp

UVA. BHSC. IyR_117

Qñ accñ taliter in uenit. aliꝰ cui raro i uenit. Ui de. 2. phy ſi. cō. 48.

inueniret ei iſta actio. Qñ em̃ inuenit in aliqua re accidẽtaliter eſt cõtra rio. ſ. q raro inuenitur: z hoc intendebat cum dixit. que autem accidunt ei ſunt cõtrario.

¶ Specie autẽ quã inducit vnus exꝑis multa facit: ſikr quoq; ſic ſe hz maſculꝰ ad feminã: hec autẽ ab vno implet coitu: maſculus vero multas implet: quã uis hec immutatiões p̃ncipiorũ illoruz ſunt. Plato q̃dem igit de q̃ſtis ita diffinit. Pala igit ex dictis. qz duabꝰ cauſis ſolũ eſt vſus ipſa q̃ eſt eius qñq; eſt ipſa materia. ſpẽs ei eiꝰ qñq; eſt cã ſunt aliꝗs: ſpẽbꝰ vero vnũ: z q̃ materia ſub iecta de qua ſpẽs hec q̃dẽ in ſenſibilibꝰ: hec autẽ in ſpẽbus. vnũ vero in ſpẽbus dicit. qz hec dualitas eſt magnũ z paruũ. amplꝰ bene z male cãm dedit entis ſingulis. ſingulare q̃dẽ magis dici mus priores inueſtigare quoſdam philoſophorum vt Emped. et Anaxa.

¶ Et ſpẽs diuerſant in hoc qñ eſt vnũ: z facit multitudinẽ eſſe ſimiliter maſculꝰ ex quo fit multitudo. iſta igit ſunt exẽpla et ſimilia p̃ncipiorũ q̃ illi dicebãt. Plato autẽ diffinit ea ſm hũc modũ in ſuo libro de qõnibꝰ. et manifeſtũ eſt ex illo qñ dixit: q ipſe nõ vtebat niſi duabꝰ cãis. ſ. q̃ditate rei et ea q̃ eſt hz materiã ſpecies em̃ ſunt cãe q̃ditatis aliarũ rerũ. Spẽs em̃ ſunt vnũ et illud qñ eſt materia ſubiecta in qua ſunt ſpẽs: et q̃dã dñr eſſe in ſpẽ q̃ditatis enim eſt dualitatis eſt magnum et paruum: et etiam de

a. Plo diffinit ſpẽs q ſunt p̃n cipia ſm formam et ſm agẽs. vide. 2. de gña. c. 52.

dit q cauſa in bono et laudabile ſunt elementa vnũquodq; eorum ceteris: et ſunt ea de quibus diximus q perſcrutatio cecidit in principijs.

¶ Dixit. q ſpẽs diuerſant ꝛc. ita cecidit abſciſſum de libro greco: et eſt vna ſignificationũ quã dicebãt dicẽtes formas eſſe facientes individua: qz nã rez aſſimilat nature maſculi qui facit multitudinẽ. Et qz iſta ſignificatio etiã fuit vna multarũ que ceciderũt a libro. d. igit iſta ſunt exẽpla: z filia p̃n cipiorũ. ſ. iſte igit cõſimilitudines ſunt quas inuenerũt inter ſpẽs z veras p̃n cipia ex quibꝰ exiſtimauerũt q ſpẽs ſunt p̃ncipia. Plato a ſo diffinit ſpecies q ſunt p̃ncipia ſm formã et ſm agẽs. Et etiã eſt manifeſtũ q poſuit q̃ditates rerũ z diffões earũ formas rerũ: z poſuit mãm res in qbus ſunt forme. D. d. ſpẽs em̃ ſunt. ſ. forme ſunt apud ipſum q̃ditas aliarũ rez q nõ ſunt forme. ¶ D. d. ſpẽs ſo eſt vnũ ꝛc. i. ſpẽs autẽ q vere dñr ſunt illud qñ cõgregat ex forma vñ z mã. U. g. q ſpẽs hoisnõ eſt forma eiꝰ tm̃ ſm q intẽdebat Plato: ſed cõgregatũ ex mã z forma. ¶ D. d. z quedã dñr eſſe in ſpẽ bus ꝛc. i. z ſignũ q forme nõ ſunt ſpẽs eſt q q̃ditas rei que eſt forma eſt in ſpẽ ſm q eſt pars eiꝰ ſicut dualitas: q̃m q̃ditas eiꝰ apud dicẽtes eã eſſe p̃n cipiũ eſt magnũ z paruũ: z magnũ z paruũ ſunt alia a dualitate. ¶ D. d. z etiã dedit ꝛc. i. et ſignũ q ipſe dicit mãm et formã eſt qz dedit cãm boni et laudabilis et etiã ſuorũ oppoſitorum: et hic nõ eſt niſi materia et forma. ¶ D. d. vnũquodq; eorũ ceteris. i. qz ipſe dedit cauſam rerũ ceterarũ apparentiũ in entibus de laudabili et bono ſm vtrumq; elementorũ que poſuit. ſ. materiã et formã. D. expoſuit que ſunt illa alia cetera: et d. et ſunt

Spẽs hõinis nõ eſt forma eiꝰ tm̃: vt itẽ debat plato: ſz ꝛgregatum ex mã z forma: ſi vide oppm̃ ⁊. me. c. 21.

UVA. BHSC. IyR_117

ea de quibus diximus ꝛc.i.ꝛ ista sunt res posteriores que apparent in entibus:ꝛ sunt ea quorum cause sunt unde per principia ꝛ vt principia verificentur propter hoc.d.hoc. Quia apud q̄nem principiorū querendum est vt sint cōuenientia oibus apparentib⁹ in existentibus: q̄n tunc vñr esse vera:ꝛ hoc non demonstrat necessario ea esse principia:donec res manifeste significent ea scilicet q̄ quando posteriora significant priora:tunc verificabuntur q̄ sunt principia eorum. Cōditio requisita apud q̄nē principiorum.

¶Quod sequituitur non inueni in aliquo uolumine:nec hꝫ in translatiōe arabica textus qui huic cōrūdeat:neq; ctā commentū: sed quia inuenit in translatione Joannis Argyropili bizantij:cuius auctoritas apud latinos ꝛ grecos non uulgaris est:ideo inserendum fore existimaui.

¶Breuibus tgitur summatimq; narrauimus:quinā ꝛ quo pacto de principij veritateq; dixerunt. Verūtamen tantū ex his habemus:neminem inquam de principio causaq; dicentium:preter ea que in hisce:que de natura sunt a nobis determinata dixisse: sed omnes obscure quidem illa tamē tetigisse videri. ¶Quidā em̄ materiā principium dicunt:siue vnum siue plura supponant et siue corpus siue incorporeum idipsum ponant: veluti Plato quidem magnum dicens ac paruum: Italici autem infinitum. Empe.vero ignem terram aerem atq; aquam:ꝛ Anaxag.eorūz que sunt simium partium infinitionem. Hij igitur omnes talem causam tetigerunt:ꝛ insuper qui aerem aut ignem aut aquam: aut igne quidem densius:aere vero subtilius posuere. Sunt em̄ qui primum elementū tale esse dixerunt:atq; hi solum hanc causam tetigere. Quidā autē ꝛ eam vnde est principiū motus: vt qui concordiā discordianue vel mentē vel cupidinē principium faciūt. Quiditatē vero substātianue dilucide quidē nemo reddidit. Maxime vero ij dicunt qui formas ponunt. Neq; em̄ vt materiam sensibilium:neq; vt causam vñ est principium motus formas ipsas:ꝛ ea que sunt in formis esse existimant: immobilitatis em̄ causam magis ꝛ vt res sint inquirere formas inquiunt esse:sed quiditatē forme quidē ceterorū cuiq; prestent:ipsum autē vnum formis:id vero gña cuius actiones mutationes motusq; fiunt aliquo quidē modo causam esse dicunt. Sic autē nō dicūt: nec eo modo quo sua natura flagitat: qui nāq; mentē aut cōcordiam dicunt:vt bonū quidē hasce causas ponūt: nō tamē vt horum gña quicq; sit eorū que sunt:aut fiat. Sed vt ab his horum profluant motus. Silr ꝛ ij qui ꝛ id qō est aut ipsum vnū talē naturā inquiūt esse. Cām quidē illud esse substantie:nō tñ huiusce gña esse vel fieri dicūt. Quare partim dicūt partiz nō dicūt ipsuz bonū causam esse:nō em̄ simplr:sed per accidens dicunt.

¶Nō q̄dē igit recte determinatū est de causis:ꝛ q̄ ꝛ q̄ nobis testimoniū p̄bere videnr:ꝛ hi oēs aliā cām tāgere nō valētes. Adhuc aūt qr q̄rēda sunt p̄ncipia:aut sic oia:aut hoc aliquo modo.

¶Et vr q oēs ista testanr nobis:quia nō possunt addere aliam

UVA. BHSC. IyR_117

causam. Et cum hoc manifestū est q perscrutatio cadit de principijs: aut secundum omnes istos modos: aut secundū quosdā.

10 ¶D. z vt q sermo istorū de numero causarū testat nobis cū nō pūt addere quintā cām causis quas dicum⁹: z cū hoc manifestū est q cū declaratū est q antiq nō potuerūt addere aliud principiū q perscrutatio aut cadet sup omnia illa principia que diximus: aut super quedā in vnoquoq entiū.

¶Palā quomodo etiā horū vnusquisq dixit: z quomodo hūt de principijs. Contingentes autē dubitationes post hoc pertranseamus de ipsis. Quicumq quidē igitur vnū ipsum esse et vnaz quandā naturā esse vt materiā ponūt: z eā corporeā z magnitudinem habentē palā: q multiplr delinquūt corporū em elemēta ponūt solū: incorporeū vero nō existētibus z incorporeis. De generatione quoq z corruptione causam dicere conātes: z de omnibus hyysice tranctantes motus causam auferūt. Amplⁱ autē substantiā nullius ponere causam nec qđ quid est.

¶Quomodo autē locutus fuit vnusquisq eoz in eis: z quomodo dubitandū est per dubitationes possibiles in principijs intendum est post. Et omnes ponentes toti eandē naturam quasi materiam: z ponētes eam corporalem habentē magnitudinē: manifestum est q errant modis erroris: quia non posuerunt nisi elementa corporum tantū: non corporū autē non. Et voluerunt loqui de causis generationis z corruptionis: z locuti fuerūt etiā de alijs rebus naturaliter: sed abstulerunt causam motus. Et etiam non posuerunt substantie causam omnino neq fuerūt locuti de quiditate illius.

¶Opiniones autē istorū de principijs iam dicte sunt: quomodo autē posuit vnusquisq eorū principiū illud qđ posuit: z ratio que induxit illū ad illud: z questiōes cōtingētes eis dicendū est post. ¶D. incepit dicere questiones cōtingētes eis: z qōnes que pmo dixit: z. d. oēs ponētes z. c. i. z manifestū est q antiqui qui posuerūt toti eandē naturā quasi materiā: z fecerunt eam corporalē aut ignē: aut aerē: aut aquam errant modis erroris.

Errāt antiq q posuerūt primū el'ntū corpus: z nō posuerūt ipsuz sbaz non corporeā vide idez 2. de gnā tiōe. t. cō

¶Errant enim primo quia posuerunt primū elementū corpus: z non posuerunt ipsum sbam non corpoream. corpus vero videtur esse compositū: z ideo cōtingit ei generatio z corruptio: z primum elementum non debet dici generari neq corrumpi. contingeret enim elementū habere el'm: z sic in infinitum. ¶. D. dedit diminutionem contingentem eis ex hoc q posuerunt primū principium corpus. z. d. z voluerunt loqui z c. i. z voluerūt ex hac questione loqui de causis generationis z corruptionis z nō potuerunt: quia vera generatio z corruptio non inueniuntur nisi in corruptibilibus: sed cum hoc potuerunt loqui in alijs preter generationem: z quasi laudat eos ex hoc modo qđ nō possunt facere illi qui posuerunt principiū

D rerū naturaliū mathematica. ¶D. d. sed abstulerunt causam motus. i. sed

3. z. 12. me. c. 14. z hic. j. t. c. 17. cum hoc q qui posuerunt causa m materialē: z cōcesserunt motum dimiserunt causam mouentem materiam: cum materia a non mouetur per se: et cum hoc dimiserunt causam agentē dimiserunt causam substantiarū singularium per quam sunt sbe in actu: existētes per se: z est causa formalis.

UVA. BHSC. IyR_117

¶Et ad hoc facile esse quodcumq; simplicīū corporū principiū: excepta terra: non cōsiderātes eam que extinuicem generationē/ aliqualiter faciunt. Dico aūt ignem ⁊ aquam ⁊ terrā ⁊ aerē. Hec quidem enīz cōgregatione: illa vero disgregatione ex adinuicem fiunt. Hoc aūt ad prius esse ⁊ posterius plurimū differunt.

a Mā nō monuerꝫ p se. vi. 5. phy. 8.

¶Et cum hoc dicunt facile q̄ corpora simplicia sunt p̄nciptum: quia non fuerūt sustētati apud pscrutationē eorum de gñatione eorum ex inuicem preter terram scz ignis ⁊ aqua ⁊ aer: nisi super hoc q̄ quedam generantur a quibusdā ꝑm cōgregationem: aut secundū segregationem. Et ista fuit dispositio eorum in primo in postremo autem diuersantur magna diuersitate.

12

¶Et oēs anti qui debēt q̄ facile esset q̄ elementū est vnū istorū triū. s. aeria ⁊ ignis ⁊ aque preter terrā ⁊ hic q̄ subsistentate sunt in hoc dicit vnusquisq; eorū est elementū super vnā viā. Et causa in hoc est qz vadunt per viā cōmunē que nō significat hoc esse el'm magis q̄ hoc: ⁊ vnusquisq; eoꝝ dicit hoc esse el'm: qz alia generant ex eo: aut ꝑm cōgregationē: aut ꝑm segregationē. s. densitatē ⁊ raritatē que accidūt eis propter partes ex quib⁹ cōponūtur. ¶Qui em̄ dixit q̄ el'm est ignis: intendebat q̄ cetera generantur ex eo ꝑm spissitudinē. Fingebat em̄ q̄ qñ ignis inspissat fit aer: ⁊ cum aer inspissat: fit aqua. ¶Qui autē posuit aerē esse elementū intēdebat duos modos. s. cū aer rarefit fit ignis: ⁊ cum inspissat fit aqua. ¶Qui aūt dixit q̄ elementū est aqua: intēdebat q̄ cum inspissat fit terra: ⁊ cum rarefit fit aer: nullus dixit q̄ terra elementū. Et bene potuit dicere ꝑm hunc modū: ⁊ intendebat q̄ ponere generationē esse ꝑm hunc modū facit vnūquodq; eorū esse elementū aliorū. ¶Et per hoc qđ dixit: in postremo autē diuersantur: intēdit cōtradicere eis vt videt in hoc q̄ ponūt modum diuersitatis inter elementū ⁊ elementatū ꝑm spissitudinē ⁊ raritatē: qm̄ si cōcessum fuerit hoc in quatuor primis corporib⁹: forte erit modus qui poterit dici. sed cum quesitū fuerit ab eis de diuersitate que fit in postremo inter ētia: ex ista corpora simplicia nō poterit aliquis dare causam eius per densitatē ⁊ raritatē. Res enim q̄ videtur gñari ex quatuor elemētis differunt maxime ab elemētis. ⁊ differūt se adinuicē: maxime adeo q̄ nullus poterit dicere q̄ hoc accidit p raritatē ⁊ densitatē: qz oia ista differūt adinuicē in quiditate ⁊ diffinitione. V. g. caro ab osse: ⁊ ista quatuor elemētis. Et forte iste sermo est accusatio a cōne cōtingēte eis in hoc qđ dixit: in postremo autē diuersant multū: ⁊ q. d. diuersitas eorū inter se est parua: qz nō diuersant nisi ꝑm densitatē ⁊ raritatē simplicē nō duplicē. In postremo autē qñ entia generant ex eis multiplicat raritas ⁊ densitas: tunc diuersantur entia magis: sed tū proportio cuiuslibet istorū entiū etiā ad naturā quā vnusquisq; istorū opinabat esse elementū demōstrat q̄ nō excusatione. s. q̄ qui dicebat q̄ elementū est ignis: dicebat q̄ quiditas omniū entiū est ignis: ⁊ in postremo fiunt ignis: ⁊ sili' qui dicebat q̄ elementū est aer aut aqua.

Res q̄ vident gñari ex quatuor elīntis differūt abinicē in qđitate ⁊ difone. ⁊ aq̄tuor elīntis. Ꝺ ꝓmodeiacent. 77. a. 7. me. c. 60. ⁊ ꝑ ꝺ gña 84. a. 2. ꝺ gñatione ⁊ corruptione. t. c. 48. et in mereo. c. vlt. sz tūc vī oppo. ꝓmo ca. ꝺ ſba orb. vbi vī q̄ vnū ꝓpositū n hz nisi vnaz forāz substātialez.

¶Aliqualiter enīz vtiqz videbitur maxime elentare esse omniū ex quo primo fit cōgregatione. Tale vero est quod minutissime partis ⁊ subtilissimū est corporum. Unde quicumq; ponunt ignē principium: maxime confesse rationi dicunt. Tale vero ⁊ aliorū vnusquisq; comfitetur elementum esse quoddam corporum.

3

UVA. BHSC. IyR_117

¶Opinio vero que magis consequitur ordinem est quemadmodum fuerint ex prima mixtione: et hoc de minimis corporibus. Et ideo omnes dicentes q principium est ignis concedunt hoc. Et secundum hunc modum concedit vnusquisq eorum q diffinitio elementi est ista scilicet q est illud de corporibus: cuius ordo est vltimus.

¶Opinio vero que est melior de elementis ⁊ magis cōueniens apparētibus est dicere q ista elementa sunt cōposita ex prima mixtione q̄ fit in corporibus indiuisibilibus. ¶D.d. ideo omnes dicentes q principium ⁊c.i. ⁊ omnes dicentes q principium est ignis: contingit eis concedere q elm est corpora indiuisibilia: quoniam apud eos ignis est principium: quia est subtilius: ⁊ est subtilius propter paruitatem partium ex quo contingit q partes parue sunt principium. ¶D.d.⁊ secundum hunc modum concedit ⁊c.i.⁊ secundum sermonem dicentem partes esse indiuisibiles: concedit vnusquisq dicentium hoc q diffō elementi est illud cuius ordo est vltimus in esse: et primus in tempore et generatione: non qui dixit q elm est vnum corporum simplicium: quia non est ordo alicuius istorum corporum vltimis in esse. Et intendit q qui non dicit partes esse indiuisibiles: non potest dicere diffinitionem elementi.

Diffō elnti.

¶Nullus enim posteriorum ⁊ vnum dicentium terram elementum esse voluit: palam quia ꝓpter magnitudinem partialitatis. Quodlibet autem trium elementorum iudicem quendā accepit: hi namq; ignem: illi vero aquam: alij aerem hoc esse dicunt. Sz quare terram non dicunt quemadmodum hominum multi: omnia namq; terram esse dicunt. Dicit autem ⁊ Hesiodus terram primam corporum factam esse. Sic enim antiquam ⁊ populārem contingit existimationem esse. Scōm igitur hanc rationem nec si quis horum aliquid dicit preter ignem: nec si quis aerem quidem spissius hoc ponit: aqua vero subtilius: non recte vtiq; dicet. Si vero est quod generatione posteri⁹ natura prius: ⁊ quod est dicere gestum ⁊ concretum posterius generatione. Horum vtiq; erit cōtrarium. Aqua quidem aere prior: ⁊ terra aqua.

Hesiod⁹ posuit trā rerū prin cipiū.

¶Dicentes autem elementum esse vnum: q̄ est terra videt dicere hoc propter magnitudinem partium. Quoniam vnusquisq; eorum dicit vnumquodq; eorum. Quidam igitur dicit ignem: et quidam aquam: ⁊ quidam aerem: ⁊ non dicunt q ex terra fit aliquid: sicut dicebant multi homines q omnia sunt terra tantum. Et Hesiodus dixit q terra est primum principium corporum: et opinabatur q hoc esset famosum: ⁊ secundum hoc nullus eorum qui dixerunt ignem tantum: ⁊ eorum qui posuerunt q aer est dē sior igne ⁊ subtilior aqua dixit recte. Si igitur illud cuius generatio est prima est postremum messe naturaliter ⁊ coctum ⁊ distinctum generatio eius est postrema: tunc dicens q aqua est ante aerem: ⁊ terram ante aquam: dixit ecōuerso.

¶Dicentes autem q terra est elementum videntur dicere hoc ꝓp magni-

UVA. BHSC. IyR_117

tudinem partium: quoniam subtilitas fit ꝑm paruitatē partiū: ergo grossities secūdū magnitudinē: z isti dixerūt in cōtrario et quod debet esse: illud enim cuius ordo est vltimus naturaliter est minus. ¶D.d. elementa autem tria vnusquisq; eorum zc.i. quia fugiendum est a positione elementi alicuius non conuenientis diffōni cōtinuideo nullus naturaliter dixit q; terra est elementum: sed dixerunt tria tm̄. Quidā igitur dixerunt ipm̄ esse ignē: z hoc est magis propinquum diffōni elementi: z quidam dixerunt aerem z aquā: z ille vir qui dixit terram est vir famosus imponendo leges apud nos. ¶D.d. z secundum hunc sermonem zc.i. z secundum sermonem dicentis q; terra est elm̄: q; est magnarum partium non erit sermo dicentis q; elementum est ignis: aut aer: aut aqua sermo rectus. Sermo em̄ dicentis ipm̄ esse ignē contrarius est huic sermoni. Sermo autem dicentis q; ipsum est alterū duorū elementorū residuorum non est verus: quia ex paruo fit magnum z ex magno fit paruum: z est sermo cōtradicēs sibi. ¶D.d. si igitur illud cuius esse est primum zc.i. si igitur illud cuius esse est primum in tempore z postremum in natura est elementum: z illud cuius esse est postremum in tempore est generatum z distinctum ex elementis: aut decoctum ex eis: aut quo voluerit dicere: tunc dicens q; aer est elm̄ ignis: aut aqua elementū aeris: z vir spissius elm̄ subtiliorus: dicit econuerso diffinitioni elementi: quia cū aqua est ante aerem in generatione z aq̄ est in maioribus partibus q̄ aer sicut posuit maius ante minus in generatione z elm̄ ei: z est manifestū q; minus est ante maius in generatione: cum maius dissoluatur in minus.

¶De ponētibus quidē igitur cām vnam qualem diximus sint hec dicta: idē igitur z sīs hec plura ponit velut Empe. quatuor dicit esse corpora vel ꝑm naturā. eterū huic hec quidē eadē: alia vero ꝓpria accidere necessariū est: ex aduniuersō. n. gnāta cernim⁹ q; nō semp igne z terra eodē corpe pmanēte: dictū aūt est. de eis in phȳsicis: z de mouentiū cā vtrū vnū aut plura ponēdū: nec recte nec irrōnabiliter putādū esse dictū oīno est: z ex toto alterationem auferri aut necesse sic dicentibus: nō. n. ex calido frigidum nec ex frigido calidum erit. quid. n. ex hoc patietur hec contraria: z q̄ est vna natura que sit ignis z aqua: qđ ille non ait. ¶

¶Sint igitur ea q̄ dicētur ponētibus eandem cām q̄ fit añ isti sermones dicti: z per istam viam eamus cū ponentibus cā ꝑces vna sicut Empe. dicit em̄ q; corpa materialia sunt quatuor: contingent enim et ista eadem z alia propria contingentia necessario z iā locuti fuimus de rebus q̄videntur alterari aduniuersō cum nō remaneāt in eadē dispositione semper sicut ignis z terra et ipm̄ corpus. z etiā locuti fuimus in eis in naturalib⁹: z in cā mobilū de ponēte vnā cām aut duas. et nō recte dixit: neq; etiam bene dixit qui abstulit alterationē vr. ¶Contingit enim dicētibus hoc vt ex calido nō fiat frigidū: neq; ex frigido calidum. idem enim non recipit contraria. ¶Quapropter natura generata vlis dz esse vna. aut ignis: aut aqua quod nullus dixit.

¶Cum igitur istis cōtradictionibus cōtradicamus aliis dicētibus q; cā materialis est vnū corpus istorum quatuor: z sicut contingit dicentibus

UVA. BHSC. IyR_117

vnum elementū: ⁊ illud elementū sit cōpositū ex alio sicut cōtingit Empedocli: qm̄ vterq; eorum facit gn̄ationē p congregationē ptiū ⁊ corruptionem p segregationē cap: ⁊ sic contingit eis vt aliquid sit prius elemento: ⁊ cā in hoc est q; nullus eorum dicit alterationem esse. ¶D. d. contingunt enim ei ⁊c. i. contingunt enim Empedocli impolita ista que contingunt differentibus q; elemētū est vnū quatuor ⁊ et alia propria. ¶D. d. ⁊ iam locuti fuimus ⁊c. i. ⁊ iam declaratum est in scia nāli: q; cum ista quatuor corpora videntur alterari adinuicem in accidentibus ⁊ formis substantialibus remanentibus illis in hac corporeitate singulari: declaratur q; generatio eorum non est per congregationē ⁊ segregationē. i. per densitatem ⁊ raritatem. ¶Densitas. n. ⁊ rantas a non faciūt transmutationē in substantia neq; in qualitate: cum sint de situ. ¶Et similiter dicentibus q; elementa sunt corpora indiuisibilia contingit non esse alterationem in substantia neq; in qualitate: neq; transmutationem in eodem corpore ex paruo in magnum. f. in quantitate continua scōm q; continuum est: neq; ex vna forma in aliam: ⁊ ista contradictio est cōis Empedocli ⁊ dicētibus q; ista quatuor corpora sunt prima elementa: ⁊ q; generatio fit per congregationem ⁊ segregationem. ¶D. d. ⁊ iam locuti fuimus etiam in naturali[b] ⁊c. scz q; locutus fuit in scia nāli in istis rebus: qm̄ b in hac scia inducit illō quod declaratū fuit illic fm rememorationem. D. considerat de eis in hac scia fm q; sunt entia. ⁊ illud est fm q; sunt principia substantie: non scōm q; sunt principia naturalis corporis. Sunt. n. in hac scia aliqua de q̄bus perscrutatur hic: ⁊ demōstratio erit de scia naturali. U. G. quia in hac scientia queritur vtrum est substantia prima prior substātijs sensibili[b]. D. ponit hic q̄ declaratum fuit ex naturali scia. f. primū motorē esse non motū omnino: ⁊ q; est principium corporis quod circulariter mouetur. ¶D. d. ⁊ non bene dixit ⁊c. i. isti non recte dixerūt cum abstulerunt alterationem in qualitate ⁊ substātia ab elementis: q; cū posuerunt q; elementa aut elementum sunt simplicia: fuit impossibile vt calidū ex his in frigidum mutaretur: neq; frigidū in calidū. ¶Idez. n. impole c est vt recipiat passionem: ⁊ vt transmutetur de contrario in cōtrarium: ⁊ hoc est contrarium ei quod comprehenditur visu. Et sīr impole est in elemento si fuerit corp[s] ⁊ simplex vt transmutatur de magno in paruum: aut de paruo in magnum. ¶D. d. qa, ppter nā ⁊c. i. quapp cum illic non est alteratio in substātijs. f. in elemēto aut in elemētis: necesse est vt nā rerū compositaꝝ ex eis sit natura elementi: ita q; si elementum fuerit ignis: erit natura omnium rerum ignis: ⁊ si aqua aqua: ⁊ nullus eorum dixit hoc. f. q; composita ex elementis conueniunt cum elemento noie ⁊ diffinitiōe.

¶Anaragorā ꝓo si q̄s susceperit elemēta duo dicere suscipiat marie fm rōem quā ille q̄dē nō dearticulauit. Secut[s] ē. n. ex necessitate dicētes eā. Nā absurdo existēte tal[r] dicere pmixta cē a ꝓncipio oia: ⁊ q; opꝝ accidere q; ipmixta ꝓexistāt: ⁊ q; nō aptū ē cuilibꝫ pmisceri qlꝫ. Adhuc aūt q; passiones ⁊ accidētia separātur a substātijs. Eorundem. n. pmixtio est separatio. Tamen si quis prosequitur dearticulans quevult dicere forsan apparebit mirabilius dicens.

¶Anaragoras vero qui dicebat elemēta duo opinabatur hoc propter de sermone quem ipse non intellexit: ⁊ consequebatur quasdam sophisticationes que induxerunt eum ad hoc: ⁊ turpe

a Densitas ⁊ raritas sunt de predicamēto situs. vide oppositū 7. phy. cō. 15. et 4. phy. 84.

b Aristi. in hac scientia iducit illud q̄ declaratū fuit i scia nāli ꝫ remembrationem.

c Idem em̄ ipole est vt recipiat passionē: ⁊ vt trāsmutet ꝫ quo

Diuersitas modoꝝ cōsiderationis i hac scia ⁊i nāli phia. p quo vide et. 1. 2. 18. ⁊. 7. met. 5. ⁊. 9. ⁊. 2 9. ⁊ cō. p. ⁊. 5. ⁊. 6. ⁊ 12. meta. ⁊i. 8. me. cō. 4. ⁊ in 4. met. 2. p. ⁊. 6. me cō. 1. ⁊. 2. phy. 2. 4 ⁊. 21.

UVA. BHSC. IyR_117

est vt faciat ens in alia dispositione: ꝛ sermo de eo fit econuerso in cōtra-
Omnia enim sunt admixta cum principio. Quapropter necesse rium: ꝛ ꝑ
est vt primo sint non admixta. Et admixtio rerū non est ꝓpter dera illā
paruitatem: ꝛ cū hoc passiones ꝛ accidētia separātur a substan tiā de ma
tijs. Admixtio.n.ꝛ separatio sunt simul: ꝛ qui eorum diligit con teria pa.
sequi verū in eo q̄ sit dicens verum: apparet in suis sermonib⁹.
Anaxagoras vero qui opinabatur q̄ cāe sunt due in actu. s. causa agens
ꝛ corpus consimilium partium que sunt in mixtione nō scōz ordinē in id
scz qz non declarauit qualitatem existētem corporū cōsimiliū in mixtiōe:
neq; etiā dixit illud ꝑ augmētuz sufficiēsiz ꝑ sophisticationes inducētes
eum ad illud. ¶D.dic.ꝛ turpe est ꝛc.i. turpe est dicere aliquid in principio
entium: quādo apparet q̄ entia sunt in dispositiōe diuersa ab eo qō dictū
fuit de suis principijs. ¶D.d.ꝛ oia admixta sunt cum principio. ꝛ narrat
sermonem Anaxagore: ꝛ intendit per principium illud qō vocat admixti
onem: ꝛ per admixta corpora cōsimilium partū. ¶D.d. contingit igitur
vt primo non sint admixta. i. contingit igitur Anaxagore cum dixit q̄ res
in principio sunt admixte vt ante non sint admixte. Quapropter mixtio
non erit principium. Mixtio cū non intelligitur nisi post segregationem
¶D.d. aliud impossibile cōtingēs Anaxagore in hoc q̄ dicit cōsiles ptes
admixte sunt valde minime: ꝛ dicit contra ipsum q̄ mixtio vera non fit ꝑ
paruitatem partium. Illa.n. mixtio non est nisi apud sensum. Mixtio aūt
vera est vt mixta alterentur abinuicem donec fiat ex eis forma media. B
¶U.g. forma ormellis que fit ex mixtione mellis ꝛ aceti. ¶D.dic. aliud Mixtio
impossibile ꝛ.d. ꝛ cū passiones ꝛ accētia ꝛc.i. ꝛ cum hec accidētia separent vera ē vt
a substātijs qñ substātie admiscent: ita q̄ admixtio ſbarū ꝛ separatio acci mixta al-
dentium fit insimul: ꝛ substātie cum sint erunt extra passiones ꝛ accidētia terēt adi
¶D.d.ꝛ q̄ diligit consequi verū ꝛc.i. innuit q̄ Anax. volebat ꝑ istos ſmo uicē: do-
nes facere similitias sibi: aut defendere aliā opionez famosaz: iz melio⁹ ē di necſiat ex
cere q̄ hoc faciebat ꝓp laudē: qz in suo tpe nō erat lex quā defenderet. eis forā
¶Cū nāq; nihil erat discretum palam quia nihil erat verum media. vi
dicere de substantia illa. Dico autez q̄ neq; album neq; nigrum 1. de gña.
aut fuscum: aut alium colorem: sed non colorata erant ex neces- 86. ꝛ. 89
sitate. Horum enim colorem aliquem haberet. Similiter aūt ꝛ si ꝛ. 60. ꝛ. ꝛ
ne sapore eadem hac ratione nec aliud similiū q̄cq̄. Nec.n. qua- de gener.
le aliquid id possibile esse nec ēntū nec quid. Aliqua enim in par 4. 8.
te dictarum specierum ineſſet vtiq; ei: sed hoc impossibile permi-
xtis omnibus. Jam enim discreta essent.
¶Quoniam autem in fundamēto nature non est aliquid distin C
ctum: manifestum est: quia non vere dicitur in illa substātia q̄ est Infunda
aliquius dispositionis. Dico neq; albe neq; nigre neq; alteri⁹ co mēto nāe
loris. Sed sine colore necessario: ꝛ in eo est negatio istorum oīm nihil ē di
colorum: ꝛ similiter est sine aliqua admixtione: ꝛ similiter non stinctum
erit in eo aliquid consimilium partium: ꝛ non existimatur habe
re qualitatem aut quātitatem: aut aliud omnino. Cū illud qō
dz de aliquo particularū illa sunt spēs illius: qō est impossibile.
¶Quoniam autem manifestum est q̄ in principio ex quo est generatio scz
principium scōm naturaz nō dz esse aliquid eorū que generantur ex eo in 17

UVA. BHSC. IyR_117

actu:manifestum est q illud principium non debet esse in aliqua dispos
a Docu- tione earum que fiunt ex eo:quoniam si ex eo fiunt oēs dispōes substan
mētū siue tiales ⁊ accidētales:⁊ generatio non est ex eo qō est ens:ſz ex eo quod est
digressio nō ens:manifestū est q illud principiū nō debet esse in aliqua dispositio-
q̄ oñdit ne:neq; ſm qualitatē accidentalem neq; substantialem neq; secundum q̄-
māzaghe titatem. Qm̄ si diceretur de eo aliq̄ istorū:tūc esset anteq; generaretur ex
differre. eo:⁊ manifestū est q nō generatur nisi illud qō non est:⁊ ideo necesse est si-
p q̄ vide. cut dixit:vt in eo sit negatio colorū ⁊ negatio oim formarum. Et hoc in-
12. meta. tendebat cū.d.⁊ similiter est sine mixtione.i.q cū eo non admisceā aliqua
cō.14.⁊. ⁊ natura:⁊ ideo sicut.d.nō erit in eo aliq̄ corpus cōsimiliū partiū. D.d.
met.cō.6 ⁊ nō existimaā habere q̄titatē ⁊c.i.⁊ nō est possibile existimare ipm predi-
D cari de aliquo ente.U.g.vt habeat qualitatem aut q̄titatem:aut aliud ge
t.7.met. nerū entiū. Qm̄ si ita esset:tunc esset genus entium de quibus predicatur.
c.43.⁊. Et si ita esset:tūc essent illa entia spēs:⁊ ipm esset genus eorum. Et di
46.vide xit hoc: a qz declaratum est posti:qz genus est aliud a mā. Genus em̄ est
tū opposi forma vlis:mā aūt ſm q in ea nō dz esse.in actu aliquid omnino:⁊ ex eis q̄
tū in.10. recipit nullam hz formā oino b neq; vniuersalem:neq; particularem: sed
meta.tex. primo recipit formam vniuersalem:⁊ postea mediante forma vniuersali
cō.24. recipit formas alias vsq; ad individuales.⁊ est vna in numero c secun-
b Mā nō dum q est subiectum formarū individualium:⁊ multa ſm formas: quia
hz oino diuiditur per eas:⁊ est vniuersaliter similis generi:sed differt a genere qz
aliquam est vna in numero in multis ſm q esse eius est in potentia. Genus autem
formā ex est vnū in forma media inter actum ⁊ potentiam in multis. Et ideo hz ge-
eis q̄ reci nus predicari de pluribus speciebus ⁊ sic individuis illarum specierum.
pit:ſz pri Materia aūt nō pōt predicari de speciebus gnātis ex ea. Antiqui autem⁊
mo recia maxime Alex. scripserunt demonstrative q genus est aliud a mā

E Dicit autem permixta omnia preter intellectū: hunc aūt imp
pit formā mixtum solum ⁊ purum. Ex his itaq; accidit ei dicere principia
vlez:⁊ ea ipsum vnum. Hoc enim simplex ⁊ impermixtum:⁊ alterum qua
mediāte le ponimus indeterminatum:anteq; determinetur:⁊ quadam spe
recipit cie participet. Quare dicitur quidem non recte nec plane: vult ta
aliasvsq; men aliquid dicere simile posterius dicentibus:⁊ nunc apparen-
ad idiui- tibus magis. Verum hi quidem his qui circa generationem ser-
duales. monibus ⁊ incorruptionem et motum proprii sunt solum. Ueruz
c Mā est namq; circa talis sbe principia ⁊ causas querunt solum. Qui
vna nūe- cumq; vero de omnibus existentibus faciunt theoricam. exūtiuz
ro ſm q ē autem hec quidem sensibilia: illa vero insensibilia ponunt: palam
fdtū for- quia de vtrisq; generibus perscrutationem faciunt. Propter qō
mar idi- magis vtiq; immorabitur aliquis de eis quid est bene aut non be
uidualiū ne dicunt: ad pūtem nobis ꝓpositorum perscrutationē.
multasz Qdam aūt sunt admixta:⁊ rursus dicit omnia quidem preter in-
formas: tellectum. purus enim est non mixtus: ⁊ in istis rebus contingit
qz diuidi dici quo ad principia quandoq; esse vnum et simplex sicut posui
tur p eas. mus ipm esse indeterminatum anteq; determinetur alio modo:
vide idē. qui igitur dicit alium sermonem/aut consilem non recte dicit: et
12.meta. precipue illi quos diximus. Sed isti sermones non conueniunt
11.⁊.14. nisi in generatione et corruptione et motu tantum: et ista perscru
cō.⁊ pmo
de gña.
22.⁊.1.cō.

UVA. BHSC. IyR_117

tatio de substantia ⁊ principijs ⁊ causis sufficit ei qui ponit suam considerationem in omni ente. dicit entium: quedam sensibilia: quedam insensibilia. Et manifestum est quidem secundum hunc modum quem posuerunt in vtroque genere: ⁊ ideo si aliquis voluerit experimētari hoc q̄d dixerunt vtrū recte dixerunt: aut non: poterit hoc facere ex perscrutatione quā diximus modo. 18

29. Et. 4. physi. t. tex. 2. 84.

¶ Ex his igitur que diximus contingit dicere in principijs quandoque esse determinata: quandoque esse non determinata. Sunt enim non determinata ⁊ in potentia: quia si non essent sic non esset generatio. Sunt autem determinata: quia si non essent sic: tunc generatum non esset determinatum. ¶ D. d. qui igitur dixit alium sermonem ⁊c. i. ⁊ qui dixit alium sermonem scilicet q̄ elementum ⁊ principium est in actu ex natura rerum quarum est principium: non dixit recte: ⁊ innuit omnes. Unusquisque enim eorum non posuit principium materiale aliquod extra ea que generantur ab eo: ⁊ sic non erit illic generatio. Generatio enim est ab eo quod est in potentia non in actu. ¶ D. d. ⁊ precipue illi quos modo diximus: ⁊ innuit. Empedoclem qui ponebat elementa esse in actu: ⁊ q̄ non alterantur adinuicem. Et quia perscrutatio de elementis rerum mobilium est propria scientie naturali: ⁊ consideratio de eis in hoc loco non est nisi secundū q̄ sunt principia substantiarum existentium per se: ⁊ tamen locutus fuit hic cum illis sermone naturali. ¶ Et. d. sed isti sermones non conueniunt ⁊c. idest q̄ sermo verus conueniens huic principio est sermo acceptus ex rebus naturalibus. Perscrutatio autem de hoc principio quod modo diximus: et perscrutati sumus sine distinctione sufficiens est in hoc loco secundum q̄ oportet in consideratione hac. ¶ Et cum dixit hoc: voluit demonstrare causam cogētem homines ad dicendum q̄ ista consideratio est duarum considerationum non vnius: cum etiam multi homines reputent naturalem scientiā ⁊ diuinam esse eandem. ¶ Et. d. qui ponit suam considerationem in omnibus entibus ⁊c. i. quia quidam antiquorum apud quos diuisa sunt entia in duo scilicet sensibile ⁊ insensibile cum considerauerunt in vtroque genere: ⁊ posuerunt ea vnum genus ideo sermo contra eos erit proprius huic scientie: ⁊ isti sunt qui posuerunt mathematica esse principia sensibilium. ¶ D. d. ⁊ ideo si quis voluerit experimentari ⁊c. idest ⁊ quia iste sermo proprius est cōtra eos: ideo si quis voluerit scire vtrum verum aut non verū dixerunt: poterit hoc facere perscrutatione quā modo perscrutati sumus ⁊ ex istis sermonibus quos inuenimus.

F Cōsideratio d̄ elemētis rerū mobiliū ē p̄pria sciē naturali. ⁊ cōsideratio d̄ eis in h̄ loco n̄ est nisi vt sunt sbe. vid̄ idē. 5.

G cō. 15. ⁊ q̄ ibi. Multi homies rep̄tāt q̄ n̄alis ph̄ia ⁊ scīa diuia sūt eadē scīa.

¶ Pythagorici igitur vocati principijs ⁊ elementis extranee a physiologis sunt vsi. causa vero quia acceperunt ea ex non sensibilibus. Nam mathematica existentium sine motu sunt extra ea que sunt circa astrologiam. Disputant tamen et tractant oīa de natura. Generant enim celum: ⁊ quod circa huius partes et passiones ⁊ operationes accidit obseruant. Et principia ⁊ causas in hec dispensant: quasi alijs physiologis consentientes. Quia ens hoc est quodcumque sensibile est: ⁊ comprehendit vocatum celum. Causas vero ⁊ principia sicut diximus.

¶ Qui vero vocantur pythagorici vtuntur principijs et elementis modo diuerso ab eo quo vtuntur loquentes in natu-

UVA. BHSC. IyR_117

ris. Et causa illius est quia non acceperunt ista ex sensibilibus.

Mathematica sine motu

Mathematica enim sunt sine motu: preter ea que sunt in astrologia. Et isti sunt qui semper disputant & loquuntur de natura: & non considerant celū: & partes eius: & actiones & passiones: & cōsequēter ista: & dāt illi principia & causas vt numerētur in naturalib⁹. Entia eñ nō sunt nisi sensibilia: & accipiūt illō q⁹ dicit celū. Et dicunt in causis & principijs multos sermones sicut diximus.

Mathematica sunt in astrologia.

¶Cum declarauit q⁹ ex perscrutatione ista potest homo errorē scire istorum qui admisceūt duo genera entiū. s. sensibile & intelligibile: & ponūt intelligibile causam sensibilis: incepit declarare hoc. ¶Et. d. qui autem pythagorici &c. i. quia pythagorici posuerūt causas rerū naturaliū res non cōuenientes & nō essentiales rebus naturalibus. ¶D. d. & causa in hoc est &c. i. & causa in hoc q⁹ ponunt rebus naturalib⁹ principia inconuenientia est: q⁹ nō querūt principia sensibiliū sm q⁹ sunt sensibilia & mobilia: sed querūt principia eorū ex rebus nō mobilib⁹. s. mathematicis in quib⁹ nō est motus preterq̄ in astrologia. ¶Et debes scire q⁹ ly subiecta astrologis sunt mota. s. corpora celestia: nō tamē considerat in eis astrologus sm q⁹ sunt mota: sed cōsiderat de figuris & sitibus eorū secundū qualitatem motuū & secundū velocitatē & tarditatē: cōsiderat etiā de quātitate eorū. Naturalis vero cōsiderat de naturis eorū secundū q⁹ sunt mobilia: & declarat qualis modus motuū est possibilis in eis: & qualis nō. ¶D. d. isti termathe maticas disciplinas motib⁹ celi: & etiā suis partib⁹ sicut nāles loquūtur de actionib⁹ & passionibus in rebus que sunt sub celo: & laborāt in omnib⁹ istis in dando causas eorū per mathematica. s. numeros. ¶D. d. vt numerent in naturalib⁹ cōsideret Vide &c. i. locuti sunt in istis rebus: & vt numerētur in loquētibus de natura. etiaz. 12. metc. 44. t. 2. celi. c. 18. phyc. 18. et. 2. celi. cō. 57. cōcedebāt enim q⁹ entia sunt sensibilia: & q⁹ sunt alia insensibilia. s. sbe abstracte que sunt principia sensibiliū. ¶Dein de. d. & accipiūt illud q̄ dicit celū. i. q⁹ isti ponebāt celū de natura rerū q̄ sunt sub celo: & dicunt in causis apparentiū in eo multos sermones: & innuit per hoc ponētes species numerorū causas entiū. V. g. q⁹ ponebāt numerū parē causam entiū quibus accidit esse paria. ¶Et ponunt impares causas entiū imparium. V. g. q⁹ ponunt ternarium causam oium entiū quib⁹ accidit esse tria sīr quaternarium & quinariū. Jsta. n. opinio est famosa & credita apud istos homines:

3 Documē tum

¶Dicunt sufficientia pertingere vsq̄ ad ea que sunt entium superiora: & magis q̄ de natura rationibus conuenientia. Ex quo tamen modo motus inerit finito & infinito solum suppositis: et pari & impari non dicunt.

¶Ascendamus igitur ad illud quod est altius de entibus: & p̄cipue ad illud cui cōuenit sermo naturalis: & dicamus q⁹ motus quoquo modo quidam est finitus & quidam infinitus: & nihil de subiecto pari & impari.

20 ¶Quoniam omnes antiqui conueniunt in hoc q⁹ principia sunt cōtraria & pithagorici qui opinabātur q⁹ entia sunt numeri: dicebant q⁹ cōtraria q̄ sunt principia numerorū sunt finitum & infinitū: incepit contradicere eis Et. d. q⁹ hec duo cōtraria inueniuntur in motu: quapter motus est nume

UVA. BHSC. IyR_117

rus. Et quia ola duo cōtraria indigēt subiecto: z isti cum dixerūt de finito z infinito nō dixerunt de subiecto eorum. d.z nihil dicunt desōto: z qz contrarietas in numeris est par z impar: z melius est opinari numerum esse compositum ex contrarijs: z opinari q̄ ista contrarietas est par z impar: dixit z nihil dicunt de subiecto pari z impari.

¶Et quomodo sine motu z transmutatione possibile generationem z corruptionem esse: aut eorum que feruntur opera circa celum. Amplius autem: siue quis det eis ex his esse magnitudinē: siue ostendatur hoc tamen quo erūt hec corpora leuia: illa vero grauitatem habētia. Ex quibus enim supponūt z dicūt: nihil magis de mathematicis corporib⁹ dicūt q̄ de sensibilib⁹. Nā de igne z terra z alijs hmōi corporib⁹: nihil dixerūt: sicut nihil de sensibilibus vt existimo dicentes proprijs.

A

a Contingit antiqs nō dicere simonē conuenientē in sensibilibus: qz istromiserūt se dare cās rerū mobiliū ex imobilibus.

¶Et quomodo potest esse generatio z corruptio sine motu z alteratione: et actionibus diuersis que sunt ex celo: z cum fuerit concessum aut fuerit declaratum q̄ ex istis rebus fuerit magnitudo quomodo igitur videtur fieri. Corporum enim hoc est leue: hoc est graue: preter illa que ponet: dicunt q̄ nihil est magis dignum eis. s. corpora mathematica z sensibilia. Et ideo non dixerunt de igne z suis sensibilibus corporum: neq̄ videntur etiā dicere de sensibilibus sermonem conuenientem.

B

21

¶Et cum omnia fuerint numeri: non erit illic motus omnino: z cū motus nō fuerint: nec alteratio: neq̄ motus celestis diuersi non erit generatio et corruptio. ¶Deinde. d.z si fuerit concessum z.c.i.z impossibile contingens eis est: quia congregant ex discreta quantitate sc̄z vnitatibus magnitudinem continuam: sed si hoc fuerit concessum: aut ponat q̄ impossibile est declari: quomodo ergo erit diuersitas istorum corporum naturalium.

Idē. 8. t. cc. 19. 23. cc. c. 61.

¶D. d. corporum eñ hoc est leue: z hoc est graue z.c.i. manifestum est enim q̄ corporum sensibiliū: hoc est graue: z hoc est leue: quomodo possunt dare causam z leuitatis z grauitatis cum hoc q̄ ponunt corpus graue et leue: z vīr corp⁹ sensibile idē cum mathematico. Non enim idē ponūt corpora mathematica esse priora substantia z diffōne corporibus sensibilibus: sicut faciunt ponentes corpora mathematica principia corporum sensibilium secundum diffōnem z esse. Isti autem non ponunt aliquod eorū esse prius secundo. Immo ponunt corpora mathematica. s. composita ex numeris idem cum sensibilibus: z ideo non possunt dare causam quare quedam sunt grauia z quedā leuia. ¶Et contingit a eis non dicere sermonē conuenientem in sensibilibus: quia intromiserūt se dare causas rerum mobilium ex non mobilibus.

Idez hic cō. z.t. seq̄nti. z.2. cc. cō. 5. 9. z hic. j. c.

¶Amplius autem quomodo oportet accipere eas quidem esse numeri passiones: z numerum circa celum existentium z factorū z ab initio: z nunc. Numerum vero alium nullum esse preter numerum hunc: ex quo constituit mundum.

25.

¶Et etiam quomodo intelligendum q̄ passiones numerorum sunt cause: z numeri qui sunt ex celo sunt existentes et proprij: z in eternum: z nunc: et nullus alius est numerus ex quo fit constitutio mundi.

UVA. BHSC. IyR_117

¶Et quo possum⁹ intelligere q̄ passiones numerorū sunt par ⁊ impar: et
22 alie sunt cause passionū rerū sensibiliū: sicut albedinis ⁊ nigredinis. Nulla enim proportio est inter passiones numerorū ⁊ passiones entiū naturalium. Et si entia mobilia essent numerus: tunc inuenirentur in eis passiones numerorū necessario. D.d.⁊ numeri qui sunt ex celo ⁊c.i. ⁊ numeri ex quib⁹ fit celū in quo differunt a numeris ex quibus fiunt alia que sunt sub celo. Celū. enī hȝ nām existētē sibi propriā aliā ab ea q̄ est gnabilū ⁊ corruptibilium: cum celum semper est in presenti ⁊ preterito ⁊ futuro. Et oia generabilia ⁊ transmutabilia sunt corruptibilia: ⁊ natura numerorum apud eos ex quibus constituitur mundus est eadem natura.

¶ Celuȝ hȝ nām exīs tē sibi p̄priā aliā ab ea que est gnabiliū ⁊ corruptibiliū. Uide 2. phȳsi. cō. .2. p̄mo celi cō. 5.

¶Nam cum in hac parte opinio et tempus fit eis parum vero desuper aut subtus intuitia: aut discretio: aut permixtio. Demō stationem autem dicūt: quia horum vnumquodq̄ numerus est. Accidit autem secundum hunc locum iam pluralitatem esse cō stitutarum magnitudinum: ⁊ passiones he loquuntur singula loca. Utrum idem est numerus qui in celo est quem oportet accipere: quia horum vnumquodq̄ est: aut preter hunc alius.

¶Et cum existimauerunt in aliquo particulari aliqua existimatione erit, secundum illam existimationem: et dicunt q̄ hoc qō est superius et inferius: et mixtio: et distinctio est demonstratio q̄ quilibet istorum est numerus. ¶Quapropter: cōtingit vt magnitudines ꝑm hunc modum constituantur ex multis. passio enim cuiuslibet eorum sequitur vnūquēq̄ locorum. ¶Quādo igitur erit iste numerus qui est in celo: ⁊ hoc est opinandum q̄ est
23 vnumquodq̄ istorum aut proprie.

¶Idest ⁊ contingit huic opinioni vt scientia particularium sit necessaria non transmutabilis: quia est ex non transmutabili: quapropter necesse est vt sensibilia sint non transmutabilia in suis subiectis cum sint numerus. ¶Deinde. d.⁊ dicunt ⁊c.i quia entia in maiori parte sunt paria. U.g. superius et inferius et alia contraria significant q̄ entia sunt numeri. Cōtingit ergo huic opinioni vt omnia corpora sint cōposita ex multitudine numerali: quapropter natura eorum omnium entium erit eadem natura: et diffinitiones eedem que sunt in eis: ⁊ passiones propter quod diuersantur in nominibus et diffinitionibus: adeo q̄ quoddam corporum dicatur celum: et quoddam aqua: ⁊ quoddam aer: et quoddā ignis: non acquirunt
D tur ab istis corporibus nisi propter loca: nō quia habent differentias substātiales dantes eis ista loca: sed econuerso qō est impossibile. Cōtingit. n. huic positioni vt idem corpus et eiusdem nature quando fuerit superius erit celum et eternum propter locum: ⁊ quando inferius erit ignis: aut terra: aut aqua: aut aer: aut generabile: aut corruptibile propter locuȝ. ¶Et quia ista impossibilia non aperte fuerunt dicta ab eis dixit: ⁊ hoc est opinandum ⁊c. i. ⁊ hoc quod contingit eis est opinandum in vnoquoq̄ corporum secundum opinionem eorum.

¶Scōm antiq̄ quos dīc ſbales corporum sunt pp loca hȝ oppositū hȝ Ari. vide primo ce. cō. 5. et queibi.

¶Plato nāq̄ aliud ait esse: et istimat etiā q̄dē et ille numeros hō esse et horū causas illos vero itelligibiles: hos ꝯo sensibiles. De pythagoricis ergo dimittat ad pñs: sufficit em̄ ea tangere tantū.

¶Plato autē dicit esse aliud: opinat em̄ q̄ ista et sue cause sunt nūeri. Sed cause sunt intellecte: ⁊ ista sunt sensibilia: Dimittam⁹

UVA. BHSC. IyR_117

nūc sermones pythagoricos: ⁊ simus cōtēti in hoc qđ dixim⁹.
¶Plato autem dicebat q̄ numeri qui sunt cause sensibilium sunt alij a numeris qui sunt res sensibiles. Opinatur enim q̄ numeri qui sunt cause 24
sunt nature intelligibilis: ⁊ numeri quorū alij sunt nature sunt cause sensibilis. ¶Et cum vidit q̄ hoc quod dixit in contradictione pythagoricoꝝ est sufficiens: et q̄ post hoc oportet contradicere dicentibus numeros esse causas sensibilium. d. dimittatur nunc ⁊c.

¶Qui ꝓ ideas posuerūt. Primū quidē existētiū accipere cās q̄rētes alia his equalia nūero attulerūt: vt si quis numerare volens pauciorib⁹ q̄dē existētib⁹ putet nō posse: plures vero facīes numerare. Haz vere equales aut nō pauciores his sunt species.

¶Qui autem posuerunt species esse causas: primo querūt causas existentibus: ⁊ secundo accipiunt q̄ numeri istorū sunt equales: adeo q̄ si homo voluerit numerare/ non poterit facere entia minus: sicut non potest ea magis. Species igitur sunt equales: aut non minus 25

¶Qui autem posuerunt species causas entium sensibilium primo peccāt peccato: querentes scire causas vniuscuiusq̄ entis ex alio ente: et non querit causam eis ex suo intellectu vniuersali. ¶Et. d. hoc q̄ cum perscrutati fuerint de necessitate quę inuenitur in scientijs rerum imposuerunt alteram speciem entium ⁊ sunt que dicuntur forme: ⁊ deberent dare causam in hoc secundum q̄ in eis est intellecta intentio communis per aliud ens cum quo non habet communicationem: ⁊ sic naturam abstulerunt speciei que est intentio vniuersalis. Et quia fecerunt entia omnia contraria in nomine solum: ⁊ abstulerunt nomen vniuocum ⁊ abstulerunt scientias. ¶D. d. ⁊ secundo accipiunt ⁊c. i. et secundo peccant: quia ponunt in qualibet specie specierum entium numerum parem: et q̄ nulla species est imparis: adeo q̄ si homo voluerit numerare nō poterit numerare ex speciebus minus q̄ par: sicut nec poterit magis q̄ par. ¶D. d. si species igitur ⁊c. i. species igitur sunt equales aut non magis neq̄ minus: ⁊ intendit per equalitatem paritatem.

Nā spāles nulluz hz ee: nisi hz q̄ est intellecta: ꝓponētes vniuersalia realia. Vide idē primo de aīa. cō. 8. ⁊. 2. d aīa 26 cō. 60. et 3. d. aīa. c. E 18. ⁊. 12. meta. cō. 4. Et qui ibi idē hz sequēti.

¶De q̄bus querētes cās ab his ad illas puenerūt: p̄m vnūq̄q̄ enz equiuocū homogeneū aliq̄d: est ⁊ circa substantias aliorū est in multis vnum: ⁊ in his ⁊ in sempiternis.
¶Et isti dimittūt illud ex quo q̄rūtur cause ⁊ declināt ab eo: qm in vnoquoq̄ istorum est nomen commune: ⁊ in substantijs reruz erit in multitudine vnum ⁊ in istis ⁊ in eternis etiam.

¶Et isti dimittunt viam ex qua queruntur cause rerum: et est consideratio in natura eorum speciali non ex consideratione in natura aliorum entium: cum quibus non habēt communicationem. ¶D. d. quoniam in vnoquoq̄ istorum ⁊c. i. quoniam in vnoquoq̄ individuorum specierum est nomen commune: et intentio communis: ita q̄ contingit vt in substantijs que sunt hic sit vna intentio communis: et si sint substantie eterne que faciunt eas intelligi: et dant diffinitiones earum vt in eo sit intentio communis vna: vniuersaliter natura specialis que nullum habet esse nisi secundum q̄ est in intellectu.

UVA. BHSC. IyR_117

¶Amplius autē ꝑm quos modos ostendimus: qꝫ sunt species ꝑm nullū intellectū videnꝫ eorū. Ex quibusdā vero nō est necesse fieri syllogismū. ex quibusdā vero est: ꝛ nō quorum putamus: horum fiunt species: qꝫ secundū rationes eas que ex sciētijs species aliorum erūt quorūcumqꝫ sunt sciētie: ꝛ ꝑm vnū in multis ꝛ negationibus: ꝛ secundū intelligere autē aliqd corruptibiliū: phātasma enim aliquid horum est.

¶Et etiā nō declarant modū qui declarat esse specierū: ꝛ qꝫ ista habent esse. Ex quibusdā enim nunqꝫ fit syllogismus necessario: ꝛ ex quibusdā nō declarantur nobis ea que existimantur esse species: Scōm autē sermones acceptos ex sciētijs species non sunt nisi rerū que sunt scientie: aut ex vno in pluribus ex affirmatiuis entibus: ex imaginatione autē alicuius corruptibilis rerū corruptibilium: hec nō est nisi imago aliqua istis rebus.

27

¶Et etiā nō est manifestū qꝫ substātia vnius hȝ esse eodē modo ꝑm quē hec ſba singularis hȝ: ſba. n. individualis nō fit ex ea syllogismus omnino: qm̄ syllus nō fit nisi ex ſba vñ: ꝛ ſba vnius nō fit syllus ad eā omnino due ergo ſbe ille sunt diuerse. ¶D. d. ꝑm autē sermones ꝛc. i. sermones autē qui sunt demfationū partes: ꝛ dicūtur sciētie nō sunt aliud q̄ species: ꝛ ista sunt q̄ cōstituūtur ex vñ qđ sic describit: qđ est vnū predicatū de pluribus. ¶Et ex affirmatiuis q̄ describūtur sic: aliquid ꝓdicari de aliquo. ¶Et cum distinxerit inter ꝓticularia et species: vult modo distinguere inter naturam imaginationis ꝛ intellect⁹: ꝛ. d. ex imaginatione ꝛc. i. ex imaginatione vero alicuius corruptibilis hoc est imago nō res intellecta. ¶Et intēdebat per corruptibilia individua q̄ collocanꝫ sub generib⁹ q̄ sunt sciētie sicut Collocātur sub vñ qđ predicat de plurib⁹: ꝛ sic collocanꝫ sub affirmatione ꝛ negatione. Vñe. n. nō hȝ esse nisi ꝑm qꝫ est sciā. i. ꝑm qꝫ est in aia: ꝛ sīr affirmatiuū ꝛ negatiuū. ¶Et intendit qꝫ cōprehensiones que dīr scie sunt rerū que sunt in sensibilib⁹ nō gñabiles nec corruptibiles nisi accītaliter: ꝛ sunt intētiones vles quas intellꝫ cōprehēdit in eis: ꝛ sunt forme. Cōprehensiones vero q̄ sunt corruptibiliū ꝛ gñabiliū. s. individuorū cōpositorū nō sunt scie sed imaginatiōes eorū. ¶Et quasi intēdebat qꝫ ista sensibilia habēt duos modos cōprehensionis: modū qui nō est sciētia eorum sed imago: ꝛ modū qui est sciētia eorū: vel est intellecta vniuersalia.

UNis descriptio.

F

Vñe non hȝ eē nisi ꝑm qꝫ est firmatiuū ꝛ negatiuū.

Corruptibilia non sunt gñabilia: nisi p accns.

a Sensibilia habēt duos modos comprehensionis.

¶Amplis⁹ autē rōnum certissime: alie q̄dē eorum que ad aliqd ideas faciūt: quorū nō dicūt esse ꝑm se genus. Alie vo tertiū horum magis esse volūt dicentes esse spēs q̄s ipsas ideas. Accidit autē ei dualitatē non esse primā sed numerum: ꝛ ad aliquid ipso quod secūdum se: ꝛ oīa quecumqꝫ aliquid de speciebus opiniones sequentes opposuerunt principijs.

Vidēalia diuisiōes de aia

¶Verificantes autem sermones quidā ponūt species de relatiuo: ꝛ nō opinātur qꝫ aliquid per se est genus: ꝛ quidā dicunt tertium hominē esse: ꝛ isti auferunt per vnitatē sermones qui sunt in speciebus: ꝛ precipue qui opinantur dicentes esse species quot sunt ista.

UVA. BHSC. IyR_117

sunt ista. Et contingit ex hoc vt dualitas non sit prior numero et hoc etiam est relatiuum ad aliquid: deinde dicitur de se et alia dicunt quidam de opinionibus in formis ⁊ errauerunt in eis per principia.

¶Dicit q̄ phi verificantes sunt illi qui opinantur q̄ species sunt relatiue: ⁊ q̄ non sunt entes per se:cū manifestū est de relatiuo q̄ non dr̄ nisi in respectu alicuius:⁊ cum relatiuū auferetur:auferet illud quoniā aūt spēs sunt correlatiue manifestū est ex diffōne sua:spēs enim est illud qō est magis proprium duorum vniuersalium quod potest responderi ad quid. 28

¶D.d.⁊ quidam dicunt tertiū ⁊c.i.⁊ qui daz dicunt q̄ si homo sensibilis hz hoiem intellectū:sic hō intellectus debet hre hoiem tertiū. ¶D.d.⁊ auferūt per vnitatem ⁊c.i.⁊ p hoc:q̄z ponunt formas esse eassdem in numero auferunt diffinitiones specierum Unū.n.in numero nō predicatur de pluribus ⁊ species est vna intentio fm formā:⁊ ideo diffinitur q̄ est vniuersale predicabile de pluribus fm quid:⁊ hoc ptingit magis dicentibus q̄ natura speciez abstracta est eadē cū nā sensibilium. ¶D.d.⁊ tōtingit ex hoc q̄ dualitas ⁊c.i.quia cum gña ⁊ spēs sunt res existētes per se:contingit vt sint priora elementis ex quibus componuntur illa q̄ collocant sub illo genere. Intellectum enim vniuersale est prius secundum causam ⁊ tps:eo q̄ est sub eo. Dualitas igitur ex qua componitur numerus est posterior numero ⁊ composita ex quatuor entis sunt priora elemētis. ¶D.d.⁊ hoc ē relatiuum.⁊c.idest ⁊ quomodo numerus erat prior dualitate:⁊ dualitas est existens per se.numerus autem est ex relatione. ¶Deinde.d.⁊ dicitur de se.i.q̄ cum numerus ponatur abstractus ⁊ fuerit semper dictum de alio: contingit vt dicatur de se:quod est impoſe. ¶D.d.⁊ alia dicta ⁊c.i.⁊ hec impossibilia contingunt omnibus opinionibus dictis a ponentibus formas et errantibus in hoc in perscrutatione principiorum.

Unū nūero ñ p̄dicat de plā bº. Idem porphirius cap. de gñe:⁊ p̄dicamt̄. ca. de sba Intellm vle ē pus bz cām/⁊ tps:eo q̄ ē sub eo. opp. prio de anima t.c. 8.

¶Am plius autem secūdū existimationē quidē fm quaz esse dicimus ⁊ ideas esse non solum substantiarum spēs sed multorum aliorum. Et enim conceptus vnus non solum circa substātiā: sz et de alijs est. Et scientie non solum sunt ipsius substātie:sed et aliorum. Accidunt autem ⁊ mille talia alia.

¶Et etiam fm intelligere de quo dicebant esse formarum cōtingit vt forme non sint tantum substātiaz:sed ⁊ non substantiarū Et similiter scientie/⁊ nō sunt tm̄ substātiarū sz aliarū rerum: et talia multa innumerata que contingunt eis. 29

¶Idest ⁊ etiam contingit eis cum dixerunt q̄ intelligere est formarū existentium per se vt forme non sunt substantiarum sed accidentium. Intelligere em̄ non est tm̄ substantiarū:sed accidentiū.

¶Scōm vero necessitatem ⁊ opiniones de eis si sunt participabiles species substātiarū:necesse est ideas esse solum:non enim scōm accūs participantur:sed oportet hac vnusquisq̄ participare inquantum non de subiecto dicuntur. Dico autem vt si q̄d p se duplo participat hoc ⁊ sempiterno participat:sed secundum accidens. Accidit enim duplo sempiternum esse:quare substantia erit species. Ipe vero substantiam hic significant ⁊ ibi. Aut q̄ dem erit ipsum esse dicere aliquid preter hoc vnum in multis.

UVA. BHSC. IyR_117

Et siqdē eedē spēs idearum ⁊ participantium aliqd erit cōe. qđ em̄ magis incorruptibilib⁹ dualitatib⁹:⁊ dualitatib⁹ quidē multis sz sempiternis dualitas vnū ⁊ idē:qm̄ in hac ⁊ aliqua:si vero nō eadē spēs equiuocatio erit ⁊ sic: vt si quis vocat hoīem callīā ⁊ lignum. nullā illarū cōitatem inspiciens.

¶ Scōm aūt necessariū est:⁊ qō existimat i eis ꝑm illum vtrum spēs substātiaꝝ sint admittre. Necessariū est vt spēs sint singlares quia determinatio eoꝝ non est per accidēs. Sz necesse est vt qōlz eorum in se sit determinans cum nec dicatur de subiecto. Dico vt in aliquo sit duplum in illo:igitur erit eternitas:sed per accidēs. Accidit enim duplo q̄ fuit eternum:⁊ res quarum species sunt substātie:sunt in hoc loco significantes substātias. Illic vero ūle cunq̄ sit ens dicitur esse aliquid:⁊ cum hoc vnum de plurib⁹. Si igitur est species spērū⁊ determinata hñt aliquid in aliquo cōmunicant. quid est igit illud qō est ꝓprium dualitatib⁹ corruptibilibus. Et dualitas est ꝓprium dualitatib⁹ corruptibilib⁹:⁊ dualitas est multitudinis. Dualitas. n. est eterna ⁊ est eadem. dicitur ergo in respectu alicuius ⁊ de se:⁊ si species nō fuerit eadem: tūc erūt equiuoca. v.g. vt aliquis vocet hominem chilum ⁊ lignum
30 sine cōsideratione ad intētionē in qua communicant.

¶ Scōm aūt illum quod vr̄ē necessariū in formis:⁊ qō ꝓsequitur ex eo ē credendū q̄ species que dant diffōnes ⁊ substātias eorum que sub eis dñt esse adunate cum eis de qb⁹ predicant̄. predicatio. n. eorū de illis que sūt sub eis non est accñtaliter: sicut predicatio accñtiū de substātijs ⁊ accidētium de se adinuicem. ¶ Et dixit hoc quia propter hoc q̄ iste scie sunt necessarie opiati sūt dicētes formas esse:q̄ scie sunt fore abstracte:⁊ vocauerunt eas formas abstractas. ¶ Et. d.⁊ necessarium est vt sint singularia. i. et ꝓpter hoc q̄ sunt necessarie oportet vt sint cum eis de quibus predicantur eedem in actu. ¶ D. dedit causaz in hoc⁊. d. quia determinatio eoꝝ
5 non est ꝑ accidēs. i. qz determinatio que est in predicatiōe accñtiū de subAccñtiaꝫ determināt sua subta accñtaliꝫ. stantijs:aut accidentiū de se a subiectoꝝ ab vtī qō dicitur de eis nō ē sicut determinatio adinuicem:⁊. d. hic:quia necessarie sunt scie opinati sunt.

¶ D. d. sed necesse est ⁊c. i. sed necesse est vt qōlibz p̄dicabilium formarum sit determinās substantiam sui subiecti essentialiꝫ cū nō p̄dicet de eo sicut accidens de suo subiecto. Accñtis. n. determināt sua subiecta accñtaliter. ¶ D. d. exemplum:⁊ dicit. dico vt in aliquo ⁊c. idest. v.g. vt aliquid sit duplum ⁊ sit eternum. Tunc enim continget vt alterum eorum dicatur de aliquo accñtaliꝫ. dē. n. q̄ duplum est eternum:sicut dē q̄ musicus est medicus qz accidūt eodē subiecto. ¶ D. d.⁊ res quarū sunt spēs ⁊c. i. nō species que sunt substantie significant de sensibilibus subijs:⁊ species q̄ nō sunt subē significant de sensibilibus non substantias. ¶ D. d. illic aūt ⁊c. i. illic autez quodcūq̄ fit de formis abstractis dicitur esse aliquid ⁊ ens in substantia
h sicut dicitur de quocūq̄ sit hic q̄ est aliquid ⁊ ens. ¶ D. d. si igitur ē spēs specierum ⁊c. i. si igitur dicere aliquid ⁊ vnum ⁊ ens qō predicatur de abstracto ⁊ sensibili est determinās oīa que inueniuntur in aliquo esse:et est forma formarum ⁊ determinata: habent aliquid in quo communicant ꝓ tigit vt illa que sunt illic ⁊que hic sunt habeant aliquid in quo cōicāt. v.g. si prima dualitas cōmunis oibus dualitatibus ꝑm sermonem dictū hoc

UVA. BHSC. IyR_117

esse dualitatem absolutam determinantem oēs dualitates in quo igit cōicant: quod est propriū corruptibili. qd est ppriū eterno: hoc intēdebat cum dixit quid igit est propriū c.i.qd igit est ppriū primis dualitatib corruptibilibus: quid est ppriū in corruptibilib: cū dualitates sint multe. posuimus cum hoc q prima dualitas est vlis vtroq modo. Accidit igitur dualitati eterne vli omnibus dualitatibus corruptibilibus et eternis vt dicatur quandoq de se sm q est eterna: qnq in respectu aliarum secundum q determinant illa notificant substantias aliarum. M.d. et si species nō fuerit eadem c.i.si non fuerit eadem intētio in qua cōicant corruptibilia eterna: tunc hec dualitas que dicitur de corruptibilibus eternis dicetur equiuoce: intendit cum dualitas fuerit dicta de eterna de corruptibili non erit forma eius neq demonstrans ei substam: vniuersaliter si species non fuerit: est illud quod predicatur de pluribus diuersis sm quid: tunc nomen dictum de illis formis: de illo quod hic est erit equiuocum destruentur scientie. Corrupti bili eterno nil cōe vniuocū ē.10.me. c.vlti.r.f. cel.c.5. li.de subs orbis.

3 Omnium autem dubitabit aliquis maxime quid conferūt species sempiternis sensibilium: aut his que fiunt corrumpuntur. Nec enim motus nec transmutationis nullius sunt causa eis. At vero nec ad scientiam quicq auxiliatur eis que est aliorum. Nec enim ille horum substantia. Nam in his essent. Nec ad esse conferunt. cum non insint participantibus. Sic enī forsan causa videbitur esse albū permixtum albo: sed hec quidē ratio valde mobilis est quam Anaxa. prius Hesiodus posterius: alii quidā dixerunt. Facile namq colligere multa absurda impossibilia ad talem opinionem. At vero nec ex speciebus sunt alia secundū vllum modum consuetorum.

Et ambigit homo magna ambiguitate in hoc q acquirunt res sensibiles: et corruptibiles: et gnabiles: d speciebus eternis: cum non sint cause alicuius motus alterationis: talis est dispositio earum in scientia: neq etiam adiuuant in aliis rebus: neq substantie illorum sunt de substantiis istorum sensibilium. Et ista etiam si vnum in vniuersalitate non fuerint non erunt: vt aliquis existimat q causa in albo est qr albedo fuit mixta cū albo: sz hoc est bone motionis: Anaxa. pmo posterius Hesiodus: alii dixerūt q facile est cōgregare multa. Sz hoc est impossibile sm hāc opinionem. Immo neq alie res fiunt ex speciebus scdm aliquem modorum qui assueti sunt dici.

Et cū manifestū est q cause rer gnabiliū corruptibiliū vliter trāsmutabiliū sūt corpa nālia q sūt pncipia trāsmutatiōis i reb sensibilib: miratr hō q iduxit eos ad iducēdū formas abstractas: qd ei ē abstractū qūo adaptat vt ex eo trāsmutet entia nālia: qd eni ē nāle nō trāsmutat nisi ab alio nāli. M.d. talis ē dispō eax i scia. .i. nihil coget ad ponēdū eas pp sciētiā: nō appet q hāt iuuamētū in eē rerū sensibiliū. .i. qr nō generāt res sensibiles. Indiuiduū ei nō gnat nisi ab alio idiuiduo: neq ēt adiuuāt i gnatiōe idiuiduor sicut corpa celestia iuuāt. M.d. neq sube illor sūt d sbūs istorū. .i. neq substātie illarū formarū abstractarū sunt de sbūs istar rerū Oē nāle nō trāsmutatr nisi ab alio nāli. idē 7.m.c.31 Indiuiduū non gnat nisi ab alio indiuiduo.

UVA. BHSC. IyR_117

vis idē. 7 me. 25. 51. a Cogita quo sde abstracte nō pñt eē eāe agen-

tes 7 formales isto rū corruptibilū.

b Mixtio intentiōs vlis sbalz cū pticularib⁹ ē fortior mixtiōe accidētiū cuz

suis sbtz,

sensibilitū: eū ille sint eterne: 7 iste generabiles 7 corruptibiles: 7 ideo a nō possunt esse cause eorum: neq; secundum formas/neq; sm agentes. ¶ W. d. ista etiam 7c.i. 7 ista etiā insensibilia si in eis non fuerit intentio vniuersalis vna admixta eis non erunt entia: quemadmodum si albedo non esset mixta cum re alba non esset aliquid album omnino. ¶ Et per hoc qō dixit sed hoc est bone motiōis: innuit q; mixtio b intentionis vniuersalis sba lis cū particularibus est fortior mixtione accidentium cum suis subiectis.

¶ W. d. 7 Anaxa. 7c.i. 7 manifestum est q; nos possumus accipere facile 7 re bus multis vnam intentionem vniuersalem existentem in eis: 7 si ista intē tio esset vna in numero. i. abstracta sicut dicunt dicentes formas esse: tunc impossibile esset vt inuenirentur in pluribus. Unum enim in numero non inuenitur in plurib⁹. 7 sic cōgregare plura ad vnum est impossē. ¶ W. d. ne q; alie res 7c.i. 7 impossibile est vt forme sint cause transmutationis: 7 generationis: 7 corruptionis: 7 vniuersaliter cause sensibilium secundum ali quem modorum qui assueti sunt dici ab eis. U. g. hoc quod dicunt q; sunt exemplaria eorum 7 q; sunt cause scientie eorum.

¶ Dicere vero exemplaria esse 7 eis alia participare: vaniloquium est 7 metaphoras dicere poeticas. Quid enim est quod agitur ad ideas respiciens. Contingit enim 7 esse 7 fieri simile quod cumq; 7 non assimilatum ad idem. Quare 7 existente Socrate: 7 non Socrate existente fiet qualis Socrates. Similiter autem palam quia si sit Socrates sempiternus: erunt eius dem exēplaria plura: quare 7 species: vt hominis animalis aut bipedis simul autem antho antropos.

¶ Dicere autem spēs continentes se: est sermo vacuus similis sermonib⁹ verificatorum. Et quid est illud quod non agit absq; eo q; aspiciet formam. Potest enim esse ens 7 non ens: 7 si non assimilatur alicui adeo q; Socr. erit 7 non erit nisi exemplar sit Socra. 7 secundum hunc modum declaratur q; Socra. est eternum: 7 habet multa exemplaria: sicut species. Sicut homo habet aial bipedale: 7 homo idem est in vtroq;.

32 ¶ Idest dicere aūt species continentis se non species individuorū sed formas existentes per se. U. g. si aliquis dixerit q; hō est sine carne 7 osse est sermo famulosus. ¶ W. d. 7 quid est illud quod non agit 7c.i. facientes exēplaria querūt dicētes q; res generās entia impossē est vt generet aliquid individuorum nisi aspiciat exemplar illius individui: querunt. s. de natura illius generate rei 7 generantis. Qm̄ si fuerit generata 7 generās per quam cūq; naturaz sit. s. q; nullam habet naturam ppriam: tūc possibile erit vt sit ens 7 nō ens equaliter. si fuerit ens: tūc impossibile erit vt aspiciat exēplar: et non aspiciat. 7 si aspexerit ens possibile erit vt assimiletur: 7 non assimilatur: 7 sic generatio erit a casu: 7 intelligit generationem esse casu q; generans sit de nā generati. 7 si non: tunc generans non generabit sibi simile. U. g. homo hominem. Et secundum hoc generans non indigebit exēplari.

Individuū eēntialr non gñat nisi

ab individuo eiusdē spēi. vt de idē. s. c. 31.

¶ W. d. non sicut Socrates. i. 7 individuū essentialiter nō generat nisi ab individuo sue speciei: quapp necesse est vt generans Socratem sit aliud individuum sibi simile. ¶ W. d. 7 secundum hunc modum declarabit q; Socrates sit eternus. i. 7 etiā, si posuerimus hic exemplaria cōtingit vt sit aliquod individuum q; Socrates generatus habebit Socratem eternum: et

UVA. BHSC. IyR_117

fm hoc contingit vt indiuiduum habeat naturā vlem: z sic compositus ex naturis vniuersalib⁹ sicut est species: z hoc intēdebat cū.d.sicut homo hz animal ꝛc.i.z indiuiduū hz diffinitionē sicut habet species.

¶ Amplius autem non sensibilium species exēplaria: sz ēt ipsa rum vt genus spectrum gre idē erit exēplar z imago. Amplius videbitur esse vtiz impoke sepatam substātiā z cuius est substā tia quare qūc idee rerū substātie erūt exītes separatim. In phedrone vero sic dicitur quasi ipsius esse z fieri cause sint spes.

¶ Et etiam species non sunt exēplaria rerū sensibiliū: sz sint ip sarum etiam sicut genus quod est genus multarum spectrum. z sic idem erit exemplum z forma suuipsius. Et etiam impoke est vt existimentur esse entia abstracta a substantijs: z substantie non: z si non quomodo erunt species substantie rerum abstractarū ab illis: z hoc dictum fuit in cadon. scilicet q species sunt cause esse generationis.

¶ Idest z cum illō quod predicatur de aliquo z notificat essentiā ei⁹ si fue rit forma abstracta: tunc species non erunt exēplaria rerum sensibiliū: sed 33
suuipsorum: quoniam sicut indiuidua hnt exēplaria ꝓpter spālitatē q̄ est in eis. V.g. idiuidua hominis pp humanitatē ita spes abstracte habet exē plaria per generalitatem que est in eis: sicut species sensus habent exēpla ria per sensum qō est genus. ¶ W.d. z ēt impoke ꝛc.i. z etiam impoke est exi stimare formas esse abstractas a substantijs quarum sunt forme z substan O
tias non esse. s. quod est impossibile. s. formas remanere z deficere res qua Impoke ē
rum sunt forme: quoniam tunc nō esset generatio neq; corruptio. ¶ Et q existima z
potest aliquis dicere q̄ plato non dixit eas esse causas generatiōis z corꝛ reformas
ruptionis: neq; partes formales rerum sensibilium: notificauit q̄ plato di eē abstra
xit hoc in lib. Cadon: z dixit: z hoc dictum fuit ꝛc. ctas a sub
stātijs q̄z
¶ Et etiā in existētib⁹ species⁹ cū nō fiunt participātia si sit qō sūt forme
mouit. Et mlta alia vt dom⁹ z ānul⁹ quoꝝ nō dicim⁹ spēs eē q̄re palū qz cōtigit alia eē z fieri: z ꝓpter tales cās q̄les z nūc dcē sūt.

¶ Et etiam cum species fiunt entia non habebunt determinans si non fuerit illud quod est lectus cum alijs multis reb⁹: sicut do mus z annulus z res quas non dixim⁹ esse entia: manifestum est q̄ possibile est vt sint: z vt sint res a talibus istis causis que mo do fuerant dicte.

¶ Et cum species fuerint res existentes extra animam non habent gen⁹ qō 34
determinat eas: z q̄ notificet intentionē vniuersalem per quā sunt entia: z cum non habuerint hanc intentionem nō erunt entia: quēadmodū si do mus z annulus z lect⁹ nō esset aliquod istoꝝ particularū: z hoc intende bat cum dixit: z alie res quas non dixim⁹ esse entia. ¶ W.d. manifestū est ꝛc.i. si igitur habuerint tales species z genera: manifestum est q̄ ille sunt cause ex quibus componuntur res sensibiles: z ideo non sunt hoc alie cās: z intendit q̄si ꝛtingit ex hoc vt res sensibiles sint cōposite ex talibus causis i. ex rebus compositis ex formis z materijs. ¶ Et dedit exemplum in artifi cialibus: quia nullus dicit q̄ vniuersalia eorum non habent esse extra ani mam: z ideo forte intendebat cum.d. z res quas non dixim⁹ esse entia istū modum vniuersaliū. s. artificialium.

UVA. BHSC. IyR_117

¶ Amplius si sint numeri species quo cãe erunt vtrũ qñ alij nũeri sunt existentia ipsa: vt hic quidez numerus hõ: ille vero Socrates: z alius Callias: quid igit his sunt cãe ille: nec em si hi quidẽ sempiterni: illi vero nõ differunt.

¶ Et ẽt spẽs sint nũeri quo erunt cãe. primo vero qñ nũeri entiũ sunt diuersi. V. g. q iste numerus est hõ: z iste Socra. z iste Hyllus: quare igr erunt cãe istorum: z non adiuuant etiaz in hoc si q̃dam fuerint eterna: z quedam non.

35 ¶ Cũ destruxit formas esse sm opinionem dicentiũ q nã formaz est alia a natura nũerorũ: reuersus est ad opinionẽ dicentiũ q natura nũerorum z formarũ est eadẽ: z est opinio platonis. ¶ Et. d. z ẽt si spẽs &c. i. z ẽt si forme fuerint numeri quo erunt cãe rerũ sensibiliũ. pio vero qñ contingit vt idem ens sit cõpositũ ex multis numeris diuersis sm formã. V. g. q istud ens indiuisibile est aial: z est hõ: z est socrates. Quapropter dz hẽ numerũ q quẽ est animal: z numerũ per quẽ est homo: z numerũ per quẽ est socrates. Et similiter hyllus dz habere tales numeros: z cũ hoc impossibile est in numeris: in quo igitur erunt numeri cãe istorũ. ¶ D. d. z nõ adiuuãt &c. i. q numerus qui est quasi genus de istis sensibilibus nõ adiuuat in numero qui est quasi indiuidnũ. Ille. n. qui est quasi genus est eternũ: z eternũ non põt esse pars gñabilis rei z corruptibilis.

¶ Si vero qñ rones numerorũ: z hic vt simphonia palam qñ est vnũ q̃dẽ quorũ sunt rones. Si itaq; hoc mã manifestuz: qñ z ipsi nũeri alique rones sunt alq ad aliud. Dico ãt vt si est Callias rõ in numeris ignis z terre: z aque: z aeris: z antho anthropos: siue numerus q̃s existens: siue nõ: tñ erit rõ in numeris quorũdam et non numerus: z non erit quis ꝓpterea numerus.

¶ Et cũ diffones numerorũ fuerint cõuenientes illis q̃ sunt ante manifestuz est q aliquid est cuiq sunt iste diffones: z manifestũ est q hoc est mã. isti. n. numeri sunt diffones illorũ adinuicez. V. g. q si diffõ hyll fuerit in numeris ignis: z terre: z aq̃: tunc iste hõ aut erit aliquis numerq: aut non: quouscq; sit diffõ aliquorum numero rum z non numerus: z nõ erunt ista etiã aliquis numerus.

36 ¶ Et cũ numerus est ens exñs extra aiam habuit diffinitionẽ sicut alia entia: manifestum est q diffinitio numeri dz esse cõueniẽs ei qõ est ante. i. diffinito: z sic numerus erit cõpositus ex materia z forma: z diffinitio numeri nõ erit numerus: sicut diffinitio hois nõ est hõ. z iõ. d. z manifestũ est q est hoc materia. i. q materia est recipiens diffones. ¶ D. d. idi. n. nũeri &c. i. cõtingit ex hoc q quedã entia sunt priora seinuicem. i. q quedam eorum accipiuntur in diffõnibus quorũdã: z ex hoc q ponũt ea numerum vt isti numeri cõtingit ex hoc vt sint diffones suiꝑpsorũ adinuicem. ¶ D. d. erem-ꝑ pluz z impose cõtingens ex eo z. d. V. g. &c. i. V. g. q si nũeri aq̃ ignis: z terre Diffõnue z aeris fuerint accepti in diffõne hois: tũc hõ si fuerit aliquis numerq non ri nõ ẽ nu erit sic donec illa que sunt accepta in diffõne eius sint diffinitio numeri et merq sicut hominis nõ aliquis numerus. Diffinitio enim numeri non est numerus: diffõ aia- quemadmodũ diffinitio aialis nõ est animal: z ꝑm hoc ista elementa acce lis nõ est pta in diffinitione hominis non erit numerus: z iam posuimus ea esse nu animal. merũ: qõ est incõuenies. aut homo non erit numerus.

UVA. BHSC. IyR_117

¶Amplius ex multis numeris vnus fit numerus: ex speciebus autē vna species qualiter: sed si nec ex ipsis sed ex vnis vt in mil lenario quomodo se habent vnitates: siue enim eiusdem speciei multo inconuenientia accidunt: siue non eiusdem speciei nec eedem sibi inuicem: nec alie omnes omnibus. Q

¶Et etiam ex pluribus numeris fit vnus numerus: quomodo igitur ex pluribus speciebus fit vna species: et si nō fuerit ex eis ꝛ ex numeris sicut mille quomodo igitur sunt iste vnitates: quoniam si sunt consimiles in specie contingunt multa impossibilia ꝛ si vnaqueq; fuerit per se in aliqua specie non erunt diuersorum: neq; diuersa omnia sunt omnino.

¶Et etiam manifestum est q; ex pluribus numeris fit vnus numerus: ꝛ si species sunt numeri quomodo ex pluribus speciebus fit vna species: et cōtingit sicut dicunt quidā si fit vnitas punctus: et dualitas sit linea: ꝛ trinitas superficies: et quaternitas sit corpus: vt superficies sit composita ex linea et pūcto: et corp⁹ sit cōpositū ex superficie et linea et puncto: qđ est impossibile. ¶W.d. et si nō fuerit ex eis ꝛc.i. q; numeri formales nō insurgūt ex numeris diuersis: sed ex numeris conuenientibus: sicut centus ex denarijs: et mille ex centenarijs: tunc vnitates istorū: aut erunt conuenientes in ☞titate et forma: aut diuerse. Si igitur fuerint conuenientes in forma cōtingūt multa impossibilia. quorū vnum est vt omnes species sint cōuenientes in forma. Et si fuerint diuerse in specie: contingit vt sit nō numerus: et ideo dicit: et sicut vnaqueq; ꝛc.i. et si vnaqueq; vnitatū numerorū formalū fuerit diuersa ab alia: nō erit numer⁹. Diuersa. n. numerant se adinuicē. Numerus autem numerat se adinuicem: aut per vnitatē: aut p numerum. 37

¶Quomodo nāq; dixerūt impassibiles exītes: nec. n. rationabilia hec nec intelligere confessa. Amplius autez aliud aliquod genus numeri facere est necesse circa quod sit arithmetica.

¶Et quid proficit cum non sint passiua: ꝛ hoc non est de rectis sermonib⁹ neq; intelligitur. De necessitate igitur est ponere alū numerum: ꝛ est subiectum arithmetice.

¶Et quid coget vt cause rerum non passiuarum sicut numerus sit necessarium in esse rerum passiuarum. Passiua enim necessario componuntur ex passiuis. ¶W.d. de necessitate igitur ꝛc.i. et cum manifestum est q; impossibile est vt numerus mathematicus sit substantia rerum sensibilium: necesse est si aliquis numerus qui dat substantiam rerum sensibilium vt sit alius a mathematico. ¶Sunt igitur tres species numerorum. Est. n. numerus mathematicus qui nō multiplicatur per multiplicationem numerorum. Et est numerus formalis qui diuersatur per numerationē entiū. Et est numerus cuius iste numerus est forma: et sunt sensibilia. et quia hoc cōtingit huic positioni: et dicentes q; forme sunt alie a numeris ponunt numerum naturam mediam inter formas ꝛ sensibilis: et dixit etiam cōtradicēdo eis; 85 R Tres sūt spēs nūerorum.

¶Et oīa intermedia dicta ab aliquib⁹ simplr ex quib⁹ sunt ꝓncipijs: aut q; inter media eorū que hic ꝛ ipsorum erunt.

¶Et oīa media/aut sunt ex reb⁹ simplr: aut ex aliquibus principijs: aut ex illo ex quo est ordinatum post media.

¶Idest et cum numerus mathematicus est medius inter formas ꝛ sensibi 39.

UVA. BHSC. IyR_117

Oē medium aut ē cōpositū ex rebus simplicibus simpliciter aut ex rebus simplicibus in respectu mediorū aut ex formis mediorum. Notū est p se q̄ nulla nā ēmedia inter eē abstractū ⁊ māle. vide in stātiaz de forma hominis vltia. 2. ph. cō. 26.

lia: ⁊ omne mediū aut est cōpositū ex rebus simplicibus simpliciter: aut ex rebus simplicibus in respectu mediorū: aut ex formis ipsorū mediorū. ¶ Sz quia media facta a medijs prioribus eis nō sunt ꝑm q̄ sunt media: sed ꝑm q̄ sunt forme diuerse: qm̄ si medium esset ex medio ꝑm q̄ est mediū: tūc media procederent in infinitū: ideo. d. in loco eius. q. d. ex formis mediorum compositis ex illo ex quo est ordinatum post media. Res enim ordinate sub medijs ꝑm q̄ sunt media. ſ. ꝑm q̄ mediuz est genus eorum sunt species mediorum. ⁊ ideo dicitur q̄ species sunt ordinate sub genere. ¶ Et intendebat per hunc sermonem q̄ numerus mathematicus est cōpositus ex numero formali ⁊ sensibili: ⁊ manifestum est q̄ hoc est impossibile in numero mathematico: ⁊ est manifestum q̄ illi non intendebant per hoc quod dicit q̄ numerus mathematicus est medius inter formas ⁊ sensibilia ꝑm istum modum: sed intendunt q̄ natura numeri est quasi uatura media inter formas abstractas ⁊ formas sensibiles materiales. ¶ Sed notum est per se q̄ nulla natura est media inter esse abstractum ⁊ materiale: hec. n. duo contraria. ſ. eternum ⁊ corruptibile manifestū est q̄ sunt immediata.

¶ Amplius vnitates que sunt in dualitate vtraq̄ est ex aliqua priore dualitate: cuius impossibile amplius quare vnum numerus est collectus.

¶ Et etiam vnitates cuiuslibet eorum sunt ex aliquo: euenit igitur hoc ex dualitate: quod est impossibile: ⁊ etiam non erit numerus vnum iteratum.

¶ Et cum dualitates fuerint: dualitas numeri medij continget vt dualitas sit ex aliquo: et vt dualitate aliquid sit prius. ¶ D. d. et non erit numerus vnum iteratum ꝛc. i. ⁊ si numerus fuerit ab vno abstracto: tunc in eo nō inuenietur vnum iteratum. Dualitas enim in vna re est propter materiā: causa eīn iteratiōis eorūdē numerorū est iteratio vnius numeralis: ⁊ vnū q̄ō est immateriale nō iteratur ꝑm indiuiduū. ¶ Et pōt intelligi sic: ⁊ etiā q̄ō vnus numerus vlis erit iterat⁹: ⁊ sit vnū intellectū: ⁊ vlia innata sunt nō iterari. Intellectū. n. animalis non inuenitur magis vno: sed ex intellectu vnius inueniuntur multe vnitates: et similiter in terno ⁊ quaterno inueniuntur infinite trinitates: ⁊ infinite quaternitates.

Dualitas in vna re nō inuenitur nisi ꝓpter materiam.

¶ Amplius cum dictis si sint differentes vnitates oportebit vti q̄z dicere quemadmodum quicunq̄ elementa quatuor aut duo dicunt. Etenim horum quilibet non commune dicit elementum esse vt corpus: sed ignem ⁊ terram siue sit commune corpus ipm siue non: nunc autem dicitur quasi vno existente quemadmodū igne aut aqua similiuz partium. Si vero sic nō erūt substātie numeri sed palam: q; si cōmune est aliquid vnū ipsum: ⁊ hoc est p̄n cipiū: quare multiplr dicitur ipsum vnum. Aliter eīn impossibile est: volentes aūt substantias ad principia reducere.

¶ Et similiter dicimus in vnitatibus quas diximus: si fuerint nō diuerse ꝑm hunc moduz: ⁊ est modus dicentium q̄ elementa sunt quatuor aut duo: omnes. n. illi non opinantur q̄ elementū est cōmune eis. ſ. corpus: sed ignis ⁊ terra siue corpus fuerit commune eis aut nō. vnū igitur nūc dicimus de illo quod est consimilium partium sicut ignis ⁊ aqua: ⁊ cum ita sit numeri nō erūt

UVA. BHSC. IyR_117

substantie:sed manifestum est q̄ si vnum est q̄ illud est principiū
z vnum dicitur multis modis:sed illi volunt eleuare substātias
ad principia ꝑm q̄ non est possibile.

¶Et nos dicimus ꝛc.i.z nos dicimus q̄ via dicentiū q̄ substantie entium 41
sunt cōpositе ex vnitatibus nō diuersis in specie est eadē cū via dicentiuz
q̄ elementa sunt res singulares.s.indiuiduales non vniuersales:sicut ser-
mo dicentiū q̄ elementa sunt quatuor.s.aqua:z ignis:terra:z aer.aut duo
eorū.isti nō opinantur q̄ vniuersale cōmune istis est elementum.s. corpus
sed ignis z terra:z indifferēter apud eos siue istud cōmune habuerit esse:
aut nō habuerit esse.¶Et hoc qđ.d.est cōtingens eis:q̄ cū vnitates nume
rales fuerint extra animā erūt in materia:z erit vna ꝑm formā:z multe ꝑm
numerum:z ista est dispositio vnitatū que significant ea que sunt consimi
lium partium:z dispositio multitudinis existentis in eis.Et hoc intende-
bat cū.d.vnū igitur nunc ꝛc.¶D.d.z cū ita sit numeri non sunt substātie.i.
z cū vnitates nō sunt nisi elementa vnitatū sensibiliuz ꝑm q̄ sunt vnitates
indiuiduales cōsimilium partium:manifestum est q̄ numeri qui sunt spe
cies non sunt substantie abstracte.s.forme.Sed manifestū est q̄ si fuerit de
claratum aliquod vnū existens per se extra animam:q̄ illud est principiū
omnium entiū.¶D.d.z vnū dicitur multis modis.i.z pole est vt in quoli-
bet predicamentorū sit vnū.s.indiuisibile in illo predicamento:sicut est in
ētitate discreta:q̄ vnū dicitur multis modis.¶Et.d.hoc innouando er-
rorē antiquorū opinantiū vnū dici de vna intentione.s.substantia indiui-
duali:sicut dicebant de hoc nole ens.¶D.d.sed illi volunt ꝛc.i.per hoc q̄
ipsi querunt principia substātie:rectū fuit:sed eleuāt substātias:aut q̄ nō
est possibile vt sit principium substantie:sicut forme numerales:z magni-
tudines geometrice.

¶Longitudinem quidem ponimus ex producto z breui z ex ali
quo paruo z magno:z planū ex lato z arcto:corpus vero ex pro-
fundo z humili.

¶Linea autem componitur ex longo z breui z ex paruo et ma-
gno:z superficies ex lato z stricto:z corpus ex profundo z imo.

¶Quāꝫ antiq̄ dicebant q̄ principia sunt cōtraria:z isti similiter dicētes nu 42
meros dicunt q̄ prima cōtrarietas in numeris est multū z paucum.Et in
magnitudinibus prima cōtraria sunt apud eos p̄ncipia:narrat sermones
eorū in hoc.¶Et.d.sed illi ponūt principia linee hanc cōtrarietatē.s.lon-
gum z breue:z magnum z paruum:z ponunt contrarietatē ex qua fit ſpſi
cies latum z strictum:z ex qua fit corpus profundum z imum.

¶Quāuis quomodo habebit aut planum lineam:aut solidum
lineam:z planum.aliud autem genus est z latum z arctū et pro
fundum z humile:quēadmodum ergo nec numerus est in eis:q̄
multum z paucum ab his alterum:palam quia nec aliud nihil
superiorum inerit inferioribus.At vero nec genus profundi la-
tum:esset.n.planum aliquod corpus.Amplius pūcta ex quo exi
stunt huic quidem generi.z Plato oppugnabat tanq̄ existente
geometrico dogmate:sed linee principiū vocabat.Hic aūt mul-
totiens indiuisibiles lineas posuit quāuis necesse sit terminum
aliq̄d horū esse.Quare ex qua rōne linea est z punctus est.

¶Et etiaz quomō superficies est linea aut corpus linea z ſupfi-

UVA. BHSC. IyR_117

cies:genus enim lati ⁊ stricti aliud est a genere profundi et imi: non igitur inueniuntur in eis contraria. Quoniam autem multum ⁊ paucum differunt ab istis manifestum est neq; aliud superius inuenitur in eis que sunt inferius:immo neq; genus lati est genus profundi. Superficies enim est aliquid ex corpore:⁊ puncta sunt ex aliquo:⁊ istud genus considerat Plato secundū opiniones geometricas:sed vocat eas principiū linee:⁊ multotiēs posuerunt hoc ex lineis nō discretis:⁊ hoc necessariū est vt sit ꝑz hunc modum. Vbi enim est linea est punctus.

4.3 ¶ Plato opinabatur q̄ vnitas est principium puncti:⁊ q̄ dualitas est forma linee:⁊ trinitas forma superficiei:⁊ quaternitas forma corporis:⁊ opinabatur cum hoc q̄ corpus componitur ex superficiebus:⁊ superficies cū lineis:⁊ linea ex punctis:⁊ dicebat cum hoc:q̄ linea componebatur ex duobus cōtrarijs:que sunt magnum ⁊ paruum:⁊ superficies ex stricto ⁊ lato:⁊ numerus ex multo ⁊ pauco. Dicit ergo ei quomodo est possibile vt superficies sit ex lineis ita q̄ sit pars eius ⁊ linea ex longo ⁊ breui:⁊ corpus ex superficie ⁊ linea:⁊ superficies ex stricto ⁊ lato:⁊ corp⁹ ex ꝓfundo ⁊ imo:⁊ ista ista sunt continua:⁊ numerus est ex multo ⁊ pauco.⁊ omnia ista non congregantur in vno genere. ¶ Et si esset sic:contingeret vt omnia reducerentur in vnum genus.scilicet contraria ex quibus surgūt iste magnitudines tres.⁊ ex quibus surgunt numeri qui istarum principia sunt magnitudinum:⁊ hoc intendebat cum.d.genus.n.lati ⁊c.i.q̄ contrarietas superficiei non congregatur cum contrarietate superficiei in vno genere:neq; iste cuz contrarietate numeri que est paucum et multum:impossibile est igitur vt sint pars numeri.⁊ ideo.d.postq̄ autem pau cum ⁊ multa ⁊c.i.quoniā omnia ista non videntur congregari in eodem genere superiori istis generib⁹ dictis. ¶ D.d.superficies enim est aliquid ex corpore ⁊c.idest et hoc quod contingit eis:quia ponunt superficiem partem corporis:⁊ punctum partem linee. D.d.⁊ istud genus ⁊c.idest ⁊ plato sollicitus fuit ad declarandū hunc sermonem:quia opinabatur q̄ magnitudines geometrice sunt principia corporum cuz numeris. D.d.sed vocat ⁊c.idest ⁊ vocat eas principia linee:⁊ non dicebat eas aperte partes linee:quia contingēt ei vt continuuz esset de natura discreti:⁊ ideo dicebat q̄ linea componitur ex lineis indiuisibilibus:⁊ hoc intendebat cum.d.⁊ multotiens ⁊c.idest q̄ propter istaz ꝯtradictionem contra ponentes eas puncta:⁊ ideo plures eorum vocabant eas lineas indiuisibles:et existimauerunt q̄ linea componatur ex lineis non discretis:non ex punctis:quia necesse vt cum linea recipiat diuisionez ꝑm totum:vt etiam diuidatur in non lineas:aut in lineam non diuisibilez: aut in non lineam:quod est impossibile.ergo necesse est vt diuidatur in lineas indiuisibles:⁊ huic positioni contradictum fuit in libro generatio-
ꝓlio 6 generatiōe. t.c.7.⁊. nis. ¶ D.d.⁊ hoc necessarium est ⁊c.idest propter hoc q̄ ponunt lineas nō discretas non euadunt etiam cum iste diuidantur ꝑm totū in puncta. Vbi enim linea est:necesse vt ibi sit punctus.

7.9.⁊ idc. U ¶ Omnino autem sapientia de manifestis causam inquirente: hoc quidem pretermisimus:nihil enim de causa dixmus vñ ꝓncipium est transmutationis.horū vero substantiam dicere putātes ipsorum alias quidem substātias esse dicimus quomodo vere ille substātie supuacanee dicimus. Nā ⁊ ꝑticulare sicut prius

UVA. BHSC. IyR_117

dximus nihil est:nequaq; in scientijs videmus existens causa propter quaz intellectus omnis z omnis natura facit:nec hanc causam quam modo dicimus esse vnum principiorum nihil tangunt species:sed facta est mathematica presentib⁹ philosophia dicentium aliorum gratia ea oportere tractari.

¶Et cū philosophia cōsideret de rebus apparentibus hoc nō collocatur in ea.z nihil dicemus de causa que est principium alterationis.¶Cū igitur intēdimus sermonē de substantia:dicem⁹ q substantie istoꝝ sunt alie:ita q si diceremus q illa sunt substantie eorū esse falsum. Quoniam autem sunt continentes:tā dximus primo q nihil est neq; videmus etiam q sunt cause scientiarū.z ideo non videmus aliquem intellectum z naturā qui ponant hanc causam.ergo species nō assimilantur alicui pncipiorū.z doctrina est p illas:quia philosophia qñ locuta fuerit in alia qua hora de aliquo vtetur istis ꝓpter illa.

¶Et cum philosophia zc.i.et cū philosophia nō cōsideret nisi de rebus sentibus extra animā.species aūt nō sunt de rebus entibus extra animā.ideo philosophia nō cōsiderat de istis speciebus.et propter hoc si aliquis considerauerit de istis sensibilib⁹ per istas substātias nō poterit dare p eas pncipiū alterationis z trāsmutationis istarū substantiarū.Et cū ita sit si cōcesserim⁹ has esse dicem⁹ eas esse alias substātias.Dicere aūt q iste sunt substātie istoꝝ trāsmutabiliū est falsum.¶Et.d.hoc:q: ipse destruxit eas propter hoc q ponunt eas causas sensibiliū z scie.Et cū destruxit eas causas esse nō cōtingit ex hoc q destruant in se:z ideo.d.qm aūt sunt cōtinētes zc. ideſt qm hoc qō ponunt q iste substātie sunt cōtinētes sensibilia que sunt hic:vt species que cōtinet ea que sub illa sunt:tā dirum⁹ q nihil est.Determinās.n.z determinatū sunt idē numero cū spē.et iō si iste spēs fuerint abstracte nō erūt ꝑm q determināt sensibilia:neq; ꝑm q sunt cause istoꝝ:ita q sint cause sciētie cōprehēse in sensibilibus.¶Et ideo.d.post:et ideo non videmus zc.ideſt et ideo non possumus ponere hanc causam alicui intellectuū qui sunt in rebus sensibilibus et alicui principiorum existentium hic. ¶Deinde.d.z species zc.i.et manifestū est q species nō assimilantur principijs sensibilibus.ergo manifestum est q non sunt principia istorum sensibilium.¶Deinde.d.et doctrina est zc.ideſt q⁹ philosophia vtitur rebus vniuersalibus vt perueniat ad res existentes:sicut vtitur eis in diffinitiōibus z demōstratiōib⁹:cū scia eoz ducit ad intellectū z rectū apud ꝓsideratiōnē de entib⁹ vñb⁹:z ideo demōstratiōes accepre hoc mō sunt ex ꝓpositionibus logicis cōibus:nō ex ꝓpositionibus essentialibus et conuenientib⁹. ¶Ampl⁹ aūt substātiā subiectā vt mām magis mathematicaz aliqs suscipiet z magis predicari z dicam esse substātie z materiei:vt magnū z parū:sicut physiologicarū z spissum pius sub certi dicentes esse dias has.hec nāq; sunt superabūdantia quedam z defectus.z de motu siquidem hec erit causa motus palā: quia mouentur species:sinautem vnde venit.

¶Et etiam si aliquis acceperit substantiā de qua loquimur ās materiam mathematicam hoc nō faciet propie nisi quando voluerit dare differentiā inter substantiā z materiā:sicut magnū z

44 x

Que sint rōnes logice. Uīs etiā ꝑmo ce.cō.7ᵐ. 2.4. phy. 87. et. 8. phy. 70.

UVA. BHSC. IyR_117

paruū: ſicut dicūt nāles q̄ prime dñe ſubiecti ſunt raritas ꝛ denſitas: ꝛ iſta non ſunt niſi additio ꝛ diminutio in motu. ſi igitur. ſ. iſta ſunt motus: manifeſtuz eſt q̄ ſpecies ſunt mobiles.

45 ¶Zd eſt ſi aliquis acceperit iſta intellecta logica propoſitiões vſitatas in demonſtrationibus ſcōm mām demonſtrationem: ꝛ conſideraverit p̄ illa in entibus ſenſibilibus: hoc non accidit niſi q̄n̄ pſcrutatus fuerit in p̄mis differentijs vniuerſalibus ſ̄be: ſicut perſcrutatio de duabus differētijs p̄me ſ̄be in quas diuiditur ens: quarum vna eſt quaſi materia: ꝛ alia quaſi forma: ſicut declaratio eorum qui voluerunt declarare q̄ he ſunt due ſubſtantie. ſ. magnum ꝛ parum: aut rarum ꝛ denſum: ꝛ q̄ hoc facit exiſtimare q̄ ratio dicentiū q̄ intellecta ſunt entium ſubſtātie q̄n̄ cum illud q̄ notificat naturaz ſ̄be eſt ſubſtātia. ergo intellecta ſunt ſubſtantie. ¶Et. d. ꝛ iſta non ſunt niſi additio ꝛc. id eſt. ſi igitur intellecta iſtarū rerum demonſtrāt ſubſtātias: ſunt ſubſtātie rerū. ſed q̄ oia cōtraria reducūtur in diminutionem ꝛ additionē. ꝛ additio ꝛ diminutio reducitur ad motū: tunc eniz ſi intellecta iſtarum rerū eſſent ſubſtantie earum intellectuū motus eſſet mot⁹. Et ſi intellectuū motus q̄ eſt genus ſpecierū motus eſſet motus: tunc oēs ſpēs eſſent mote. ꝛ ſi ſpēs eſſent mote ꝛ eſſent ſubſtantie rerum nihil eſſet ſirum. ¶Et. d. ola iſta ad cōfirmandū q̄n̄ motum eſt per ſe q̄ intellect⁹ motus non eſt motus: ꝛ eſt cōtingens dicētibus q̄ intellecta rerum ſunt ſubſtantie earum. Ariſt. enim opinabatur q̄ intellecta reruz notificāt ſubſtātias rerum: ꝛ non ſunt ſubſtantie earum.

Ariſ. opinabat q̄ intellecta rerū notificant ſbas rerū ꝛ nō ſūt ſ̄be ea ruz.

¶Tota nāq̄ de nā auferetur pſcrutatio: ꝛ q̄d vt facile eſſe monſtrare q̄ vnū oia nō fiunt. ex diſgregatione nāq̄ oia vnū nō fiūt ſed id aliquid vnū ſi quis dat oia ꝛ nihil hoc ſi non gen⁹ dat vle eſſe: hoc aūt in q̄buſdā ipoſſibile. nullā neq̄ rōnem hñt nāe que ſunt poſt nūeros longitudines latitudines ꝛ ſolida: nec q̄ modo ſunt: aut futura ſunt: nec ſi aliquaz hñt virtutē: hoc eſt nec ſpēs poſſibile eē. non. n. ſunt numeri nec intermedia: ſunt eſt illa mathematica nec corruptibilia.

¶Et oīs magna perſcrutatio de nā nō cadit niſi apud exiſtimationē q̄ declaratio eſt facilis: ꝛ vnū nō erit oē. q̄n̄. n. nō ē in actu oia vnuz ſz ſm intentionez: quam ſi hō poſuerit ipſaz in eſſe hoc non erit niſi ſi conceſſerit q̄ eſt genus illius oīs: ꝛ hoc ēt impoſſibile eſt in quibuſdā rebus. non. n. inuentur vna diffinitio cōis eis que ſunt cuz numeris ꝛ lineis ꝛ ſupficiebus: ꝛ q̄d erit: ꝛ quod tam fuit: ꝛ q̄d hz aliquā potentiam. iſta. n. non ſunt ināta vt ſint ſpēs: neq̄ ēt ſunt numerus neq̄ que ſunt mediorum: illa. n. ſunt mathematica neq̄ corruptibiluz.

46 ¶Et perſcrutatio antiquoꝝ de nālibus fuit q̄ opinabātur q̄ declaratio non tm̄ eſt poſſibilis ſed ēt facilis. ꝛ cuz vle ex quo fit perſcrutatio eſt vnū numero in pluribus ſm q̄ dicūt dicentes formas eſſe: vnū aūt numero in plurib⁹ ſpēbus impoſſe eſt vt ſit: ergo impoſſibile eſt vt ſit demōſtratio aut diſciplina. ¶Et hoc intendebat cū. d. ꝛ vnum non erit oē ꝛc. ꝛ impoſſibile eſt vt genus vle oibus rebus ſit vnū numero. Quoniam ſi ita eſſet tunc eſſet poſſibile vt vnū numero eſſet in quolibet: q̄d eſt impoſſibile. tunc eñ omnia eſſent vnū in actu. ſ. individuale. ¶D. d. ſed intentio ꝛc. i. ſi aliquis

UVA. BHSC. IyR_117

opinatus fuerit q in oi est vna intentio: hoc non erit verum nisi opposuerit ipsam esse genus oium: nō vnam intentionem in actu. ℂM.d. & hoc impossibile est &c.i. & ponere vnum cōe pluribus rebus ita q sit genus videt esse impossibile in quibusdam nedū vt sit vnū numero cōe omnibus. Impossibile eni est vt numerus & superficies & linea habeant vnū genus cōe omnibus nō equiuoce. V.g. quantitatē. Manifestū est.n. q hoc nomē quātitas dicitur de eis equiuoce: neq ēt inuenitur vna intentio in eo qd iam fuit: & erit: qd est potentia: & qd est actu. Et ideo artes doctrinales cōsiderātes de eis nō sunt vnū sed plures. ℂM.d. & ista nō sunt in nata vt spēs sint &c.i. & ista intellecta que sunt genera & spēs non sunt inata vt sint forme p se existētes & exēplaria: vt quidā dicūt: neq sunt media inter formas & sensibilia sicut quidā dicūt in intellectis mathematicorū: qr sunt mathematica.i. qr mā non apparet in diffinitionibus eorū neq sunt ēt forme rerū corruptibilium: vt fingunt dicentes formas esse: declaratum est enim omnia ista impossibilia sunt.

5 Quātitas & gen⁹ equocū ad nūerū: superficiem & lineam.

ℂSed rursus vr aliud hoc genus & oīno existentiū querere elementa nō diuidentē multipl'r dicta inuenire impole est: & presertim s3 hunc modū querentes ex quibus sunt elementis ex quib⁹ enim facere aut pati aut ipsum rectum nō esse accipere. sed siquidem substātiarum solū esse cōtingit. tunc qr existentiū omniū elementa aut querere aut putare habere nō est verū. qūo autē aliquis dicet oiū elementa palā est: qr nō est possibile pexistere cognoscentē prius: sicut.n. geometrizare dicentem alia quidem op3 prescire quorum est scia: & de qbus d3 discere nō prenoscit ita & in alijs. quare siqua est oium scientia vt quidā aiunt nihil vtiq preexisteret hoc cognoscens.

A Que pcognoscim⁹ nō addiscamus.

ℂEt ēt existimatur hoc esse aliud genus quartū qd qrit de elementis oīum entium absq eo q aufert vel negat q dicta multis modis impole est vt sint: sed querunt hoc modo de rebus ex quibus sunt elementa. in qbusdā vero ex actione & passione aut conuenientia: & hoc nō est in quolz: sed tm in substātia: ita q perscrutatio est de elementis oium entium & querere determinationem eorū: & hoc non est verum. & quō pōt hō scire elementa oīum entium. impole est em vt aliqs addiscat aliqd nisi presciat principia eius. V.g. q aliqs addiscat geometriā: sed ante d3 scire aliq̄ illi⁹ scie quam vult addiscere: aut nesciet aliqd eorum: & sic est dispō de alijs: ita q ars de qua homines reputāt q doctrinat omne nihil notificat s'm hunc modum.

ℂEt ēt existimatur &c. & cum posuimus q species & vl'r intellecta vlia sunt res existentes extra animā: & q sunt forme entiū. cōtinget vt hoc genus entium sit quartū genus aliud a tribus generibus: & q in eo cōsiderat quarta ars.s. alia a tribus considerantibus in mathematicis & naturalibus: et diuinis: & contingit eis vt hoc genus perscrutetur de elementis omniū entium: qm cū iste species sint elementa.i. forma entium oium: & omnis ars perscrutetur de causis suorū subiectorū: & subiecta istius artis sunt elemēta rerum: cōtingit vt ista ars quarta perscutetur de elementis elementorū. ℂM.d. sed querūt hoc mō &c.i. sed cū iste spēs existentes extra animā sint

47 Si darentur vlia plonica daret qrtum gen⁹ entiū & qrta ars speculatiua.

UVA. BHSC. IyR_117

substãtie subiectorũ triũ sciarũ: ⁊ ars que considerat de spẽbus perscrutat de causis causarũ: necesse est vt ois ars istarũ triuz perscrutetur de causis suarũ causarum. ¶D.d.in quibusdã ⁊c.i.f. impossibile est hoc in tribus artibus. s. perscrutari de causis causarũ nisi in arte q̃ perscrutatur de causis actionis ⁊ passionis ⁊ conueniẽtie inter formã ⁊ materiã. ¶D.d.ita q̃ perscrutatio ⁊c.i.⁊ illud q̃ cõtingit a prima positione nõ est vt aliqua istarum trium artiũ perscrutetur de causis suarũ causarũ: sed vt vna q̃q; istarũ triũ artiũ perscrutet de causis suarũ causarũ: ⁊ hoc nõ ẽ verũ. ¶D.d.⁊ quõ põt hõ ⁊c.i.⁊ quõ põt esse ars q̃ notificat elemẽta oiuz entium. Impossibile est enim scire aliq̃ eorũ que sunt posita in artib⁹ nisi presciant intellecta prima in illa arte: qm̃ si indiguerit addiscẽs addiscere principia scie in illa arte contingeret q̃ addisceret principia principiorũ: ⁊ sic in ifinitũ. Quapropter contingeret vt ille qui vult addiscere aliquã scientiã vt nesciat illã. ¶.g. q̃ si addiscẽs geometriã nõ põt addiscere nisi p̃sciat principia illius scie quam vult addiscere: tũc nesciet illã. ¶D.d.⁊ silr est dispõ in aliis ⁊c.i.⁊ sic cõtingit in aliis sciẽtiis a geometriasita q̃ scia in qua hoies reputant addiscere omnia que cõtinentur in ea per disciplinam nihil notificat.

B Ois disciplina ẽ p pcognita

¶Quãuis sit ois disciplina per p̃cognita aut oĩa aut quedã aut per demõstrationem aut p diffinitiones. opz. n. ex quibus est diffinitio p̃scire ⁊ esse nota. silr autez ⁊ que per inductionem.

¶Et omnis doctrina fit ex pnotibus aut omnibus aut q̃busdã ⁊ silr illud q̃ declaratur p demõstrationez ⁊ diffõnem debent presciri in eo ꝓpositiones p quas fit illa declaratio: ⁊ silr illud quod scitur per inductionem.

48 ¶Et ẽt ois ⁊c. cum declarauit q̃ artes demonstratiue nõ declarant ignota nisi ex notis in illis artibus: vult declarare q̃ ista ꝓpositio est vlis in artibus operatiuis: ⁊ cõsideratiuis. ¶Et.d. sicut fecit in principio analyticorũ: ⁊ ẽt ois doctrina ⁊c.i.⁊ ẽt manifestũ est q̃ ois doctrina in artib⁹ opaC tiuis que addiscunt per exemplar non fit nisi per cognitionẽ rerum notaruz per se in illo artificio: aut omniũ aut quorũdã. ¶D.d.⁊ silr q̃ declarat̃ per demonstrationẽ ⁊ diffinitionẽ. i. artes que addiscũtur per rõnẽ sive fuerint operatiue siue cõsideratiue. ¶D.d.⁊ silr q̃ scitur per inductionez ⁊ intendit illud q̃ scitur per artem disputatiuam.

¶At vero si existit cõtrarius mirũ quõ latemus hũites potissimaz sciaruz. amplius autez quõ aliquis cognoscit ex quib⁹ est ⁊ quõ erit manifestuz: etenim hoc hz dubitationez. Ambiget em̃ aliquis quemadmodũ ⁊ circa quasdaz syllabas. hi nãq; syma ex. s. ⁊. y. ⁊. m. ⁊. a. dicunt esse: alij vero quẽdam alium sonum dicunt esse ⁊ cognitorum nullum amplius autez quorum est sensus q̃o aliquis non hũs sensum cognoscet: quãuis oportebat si omnium sint elemẽta ex quib⁹ quẽadmodũ ꝓpositevoces sunt ex ꝓpriis elemẽtis.

¶Si igitur sciẽtia est in nostra natura: mirum est quomodo euadet a nobis aliquid / cum in nobis est firmissima scientiarum: ⁊ ẽt quomodo scitur res que fit ex rebus: ⁊ quomodo erit hoc manifestum. Ambiguitas enim accidit in istis rebus: ⁊ quidam rixati sunt in hoc sicut in pedibus. quidam igitur dixerunt in sexta litera grecorum. s. z. que est hyulus forme q̃ est composita ex. c. ⁊. d. ⁊

UVA. BHSC. IyR_117

a ꝛ aliꝭ dixerunt: immo est litera per se non ex literis notis: ꝛ etiaꝫ illud quod est ex habentib⁹ sensum quomodo scitur a carenti sensu: ꝛ etiam ista semper sunt elementa cuiuslibet quemadmodum voces composite fiunt ex elementis sibi ꝓpꝛijs.

¶Si igitur scientia ꝛc.i.q dicere formas esse contingit ex eo vt omnes scientie sint note a nobis in natura: quoniam si hic sunt forme ad quas intellectus aspicit sicut sensus aspicat ad sensibilia. ꝛ comprehensio sensibiliū est naturalis in nobis cum non acquiritur ex cognitione antecedenti: necesse est vt intellecta sint naturalia in nobis: non vt quedam sint naturalia: quedam autez accepta per doctrinam. ¶D.d.ꝛ etiam quomodo scitur res ꝛc.i.ꝛ secundum hec deberemus scire equaliter rez ꝛ causam eius: ꝛ non deberet cadere dubitatio in causis inter homines. Proportio.n. intellectoruꝫ esset sicut proportio sensibilium. ¶D.d.ꝛ quidam rixati sunt in hoc ꝛc.i.ꝛ si ita esset non litigarent homines in elementis multarum rerum sicut accidit grammaticis sui temporis vt rixati sunt de litera.z. vtrum sit composita an simplex. ¶D.d.ꝛ etiam qui est ex habentibus sensum ꝛc.i.ꝛ contingit huic positioni scilicet q forme intellecte sunt comprehense per se sicut sensibilia que non indigent in acquirendo eas sensu. ꝛ sita esset tūc scirent naturas sensibilium qui habet lesionem in instrumentis sensuum: adeo vt naturaliter cecus cognosceret naturas colorum: ꝛ naturaliter surdus vocem. ¶D.d. ista enim sunt semper elementa ꝛc.i.ꝛ contingit si cognitio istarum formarum fuerit naturalis in nobis vt cognitiones omnium rerum sint naturales in nobis propter hoc q iste forme sunt elementa ꝓpria omnium entiuꝫ: sicut voces fiūt ex elementis ꝓpꝛijs: ꝛ intēdit q cū forme sint elemēta oim entiū ꝓpria eis continget vt non indigeant in cognitione sensu. 49 D E F

¶Quod quidē igitur dictas in phȳsicis causas querere nisi sint omnes ꝛ extra has nullam habemus dicere palam est ex priusdictis: sed tenuiter he ꝛ modo quodam omnes prius dicte sunt: modo vero quodam nullatenus.

¶Quoniam autez illud quod dictum fuit de causis naturalib⁹ perscrutati sunt de eo omnes considerantes: ꝛ quod nos non indurimus vnam causam extrinsecam ab eis manifestum est ex p̄dictis. ꝛ dignum est vt prima philosophia perscrutetur de omnibus rebus. continet enim omnia principia ꝛ ea que sunt prima. Antiq̄ sꝛuerunt q̄tuor cās in suo tpe.

¶Cū aūt q̄ nos diximus in modis cārū naturaliū dictū est ab antiquis manifestū est ex p̄dictis ab eis. Et sic⁹ manifestū est q nos non addidim⁹ cām in modis cārū quas antiqui dixerūt. ¶Et innuit q antiq̄ scinerūt q̄tuor causas in suo tpe. ꝛ hoc q̄. d. de antiquis manifestū est q ipsi cōcesserunt causam materialem ꝛ formalem ꝛ agentē: finalem autē nō videntur concedere ex eis que narrauit de eis in hoc tractatu: sed possumus dicere in hoc q qui cōcedit causam agētem debet cōcedere finalē: agens.n. nō est agens nisi propter aliq̄d: ꝛ videtur innuere per hoc Socratem ꝛ Platonē Dicit autē in alio loco q in tempore Socratis perceperunt hoics causam finalem: ꝛ ideo inceperunt regere ciuitates: ꝛ intendit ꝑ q opinati fuerūt in fine hominis. ¶D.d.ꝛ videtur prima philosophia ꝛc.i.ꝛ dignum est vt apparet ex istis rebus q philosophia perscrutatur de istis principijs: ꝛ maxime de his sunt prima in esse ꝛ cognitione. 50 op.2.ph c.9. 5 a Qui cōcedit cām agētez dz concedere 15 cās finalē Idē.2.ca. de sba ois.

UVA. BHSC. IyR_117

¶ Balbutiens enim visa est prima philosophia de omnibus velut nouum existens circa principium & primum. quoniam Empedocles has dicit esse rationes: hoc autem est quod quid erat esse & substantia rei. At vero similiter necessarium & carnis & aliorum singulorum esse rationes aut nihil: propter hoc enim & caro & os est: & aliorum vnumquodque: & non propter materiam quam ille dicit ignem: & terram: & aerem: & aquam: sed hoc alio dicente quidem similiter dixit ex necessitate: manifeste vero non dixit. De talibus quidem igitur ostensum est prius. quecumque vero de ipsis his dubitabit aliquis resumamus iterum. Nam forsan ex ipsis abundabimus aliquid ad posteriores dubitationes.

¶ Et quia Empedocles dicit quod diffinitio est os & est illud per quod res est id quod est & substantia rei. secundum hunc modum erit etiam caro necessaria & vnumquodque aliorum: aut nullum eorum erit caro & os: & vnumquodque ceterorum: & hoc non est propter materiam quam ille dicit quod est terra ignis & aqua & aer & non ponit causam in hoc quod dicit istas res sed cogetur vt dicat alia: sed non dixit illud quod dixit aperte. & declaratum est prius de istis & de suis similibus: & nos reuertemur post ad dicendum in omnibus questionibus contingentibus in eis: nunc autem incipiendum est in
51 dicendo aliquid de questionibus contingentibus in alijs rebus.

¶ Quia antiqui loquētes de rebus naturalibus locuti sunt in maiori parte de materia & nō de forma ꝓpria rebus mobilib⁹ nisi Emp. q̄ innuit causam formalem & non dixit eam aperte: sed tm̄ apparet de suis sermonibus incepit hic dicere vnde apparet hoc. ¶ Et. d. & qz Empe. dicebat &c. i. sed qz Empedo. dicebat in esse ꝙ hoc q̄ est os est diffinitio per quam diffinitur ab alijs rebus compositis. diffinitio autem est illō quod notificat formā & substantiam eius: manifestum est ꝙ contingit ex hoc vt hoc nomen caro & alia composita ex elementis significent intentionē additaz materie: aut nihil ex eis que significant ista nomina sit diffinitio rerum. ¶ D. di. & ideo erit caro & os &c. i. & propter hunc sermonem quem Emped. dicit in esse cōtingit ei in carne in vnaquaq; rerum compositarum vt illud quod nomina significant non sint propter materiam tantum quam ipse dixit: sz necesse est ei ponere causam additam materie. s. formam. s. ꝙ necesse est ei dare aliam causam preter materiam & dare istam causam vnicuiq; gñabili rerum: & qz nō fecit hoc. d. sz non. d. illud aperte q̄. d. i. sz nō ꝓpalauit istā cāz esse vniuersalem vnicuiq; entium compositorū ex quatuor elemētis. ¶ D. d. & declaratum est prius in istis rebus. i. in scia naturali. Illic enim declaratum est de formis. & quia questiones cōtingentes illic dissoluuntur in hac scia: d. & nos reuertemur ad sermonem in omnibus questionibus contingentibus illis. d. narrauit intentionem suam in tractatu consequenti. & d. incipiendum est &c. i. incipiendum est dicere de questionibus contingētibus. id est de questionibus difficilibus istius scie.

¶ Aristotelis

UVA. BHSC. IyR_117

¶Aristotelis Liber secundus prime philosophie incipit.

¶Secundus metaphysice diuiditur in tres summas.
¶In prima docet qualiter sit se habendum in consideratione veritatis & habetur in tex.1.2.3.
¶Secunda summa declarat ad quam formam attineat principaliter cognitio veritatis: que habetur a tex.3 vsq; ad.14.
¶In tertia summa patefacit phs modum cõsiderandeveritatis: que habetur a tex.14.vsq; in finem libri.

A

DE veritate autem theoria sic quidem difficilis est sic: vero facilis est.

¶Signum autem est neq; digne nullum adipisci ipsam posse: nec omnes exortes esse: sed vnumquemq; aliquid de natura dicere: & secundum vnum quidem nihil aut parum et immittere: ex om nibus autem coarticulatis fieri magnitudinem aliquam: quare sic videtur habere(vt prouerbialiter dicim⁹) in foribus quis delinquet: sic quidē vtiq; erit facilis: habere autem totum aut partem non posse: difficultatem eius ostendit. Forsan autem & difficultate duobus modis existente non in rebus sed in nobis est eius causa. Sicut enim nocticoracum oculi ad lucem diei se habent: sic & anime nostre intellus ad ea que sunt omnium nature manifestissima.

Erasthil. j.cc.6.putat legendū quis aberret a tera.

Sicut nicticoracū

B

oculi ad lucē diei se hñt: sic et aie nre intellus ad ea q̄ sunt oim̃ nāe maĩfestissima.

CONsideratio quidem in veritate difficilis est vno modo: & facilis alio modo. & signum eius est quod nullus hominum potuit peruenire in ipsam scōz q̄ oportet: neq; deuiauit se ab hominib⁹: ſ vnusquisq; hominum locutus fuit de natura. & vnusquisq; eorum aut nihil comprehendit de veritate: aut modicum. & cum aggregatum fuit illud quod congregatum fuit ab hominibus qui comprehenderunt ex eo: tunc congregatum erit alicuius quantitatis. Est igitur facilis secundum hunc modum: & est modus secundum quem habemus in consuetudine inducere in prouerbio dicendo q̄ nullus ignorat locum ianue in domo: & demonstrat difficultatem eius: hoc quod non fuit cōprehensa secundum totum: neq; etiam maior pars eius. Et cum difficultas eius sit duobus modis: dignum est vt sit difficilis nō propter sed propter nos. dispositio enim intellect⁹ in anima apō illud quod est in natura valde manifestum similis est dispositioni oculorum vespertilionis apud lucem solis.

Quia ista scientia perscrutatur de veritate simpliciter: incepit notificare dispositionem vie inducentis ad ipsam secundum difficultatem & facilitatem: cum sit manifestum apud omnes q̄ comprehensio veritatis non est impossibilis in multis rebus. Credimus enim necessario nos scī

1

UVA. BHSC. IyR_117

Cōcessuz ē ab oīb⁹ q nulla resē ocio sa i fūda-

mntis nāc Idē. j. ce. t.c.32.7.2 cc. 50. et 59.7.3. de aia.t.cō. 45.

Pria cognita a nobis nāliter i ḡlibet gñeratiū sunt sicut loc⁹ia nue in domo: quem null⁹ ignorat ꝙ si mile.7. de aia.c. 36 7.39.

a Uid.3.d aia.c.12. 7.j.d gñatiōe.38.7 i suo plogo sup.j. ph.7 q ibi b 320 est ipole nobis itelligere abstracta sīc est ipole vesptiliōi

ispicere ele. Idē.3. de ania.c. 36.7.9. me.c.22.7 12. meta. 38.7 39.

re veritatem in multis rebus:7 signum eius est ꝙ habemus desiderium ad sciendam veritatem: quoniam si comprehensio esset impossibilis: tunc desiderium esset ociosum. Et concessum est ab omnibus ꝙ nulla res est ociosa in fundamento nature 7 creature. Quia igitur concessum 7 maxime a prouidentibus ad hanc scientiam nos habere viam ad sciendam veritatem.

D. consideratio quidem 7c. ideſt via inducens ad veritatem vno modo est difficilis 7 alio modo facilis. Et signum difficultatis eius est ꝙ nullus sine communicatione alterius sciuit de ea aliquam quantitatem secūdum ꝙ oportet. Et signum facilitatis eius est hoc ꝙ non ignorauerunt eam omnes homines: quoniam si inuenerimus ꝙ omnes homines de quibus audiuimus loqui nihil scirent de veritate: tunc iudicaremus ipsaz eē difficilem et non impossibilem propter longitudinem temporis quod est necessarium in sciendo veritatem:7 quasi breuitas temporis in quo scita fuit veritas aut tota aut aliqua quantitas iudicat facilitatem eius.

D. d. sed vnusquisq; locutus fuit in natura 7c. ideſt 7 dicimus hoc quod dicimus de modo comprehendendi veritatem: quia cum nos considcraue rimus omnes antiquos in scientijs inuenimus fuisse eos secundum alterū duorum aut hominem qui nihil comprehendit de veritate: aut hominem qui parum aut modicum comprehendit de ea. Deinde. d. est igitur facilis secundum hunc modum 7c. ideſt cum positum est ꝙ est facilis secundū hunc modum 7 difficilis secundum alium modum: necesse est vt sit facilis secundum hunc modum:7 est ꝙ in quolibet genere entium sunt aliqua in respectu eorum quasi ianua domus in respectu domus: in hoc ꝙ non latet aliquem: sicut locus forte domus non latet aliquem. 7 ista sunt prima cognita naturaliter habita a nobis in quolibet genere entium. Deinde reuersus est ad dicendum modum difficultatis:7. dixit. 7 demonstrat difficultatem eius ꝙ nullus comprehendit eam sm totū nec magnam partem eius. i. a tpe a quo ipse audiuit loqui de scia. Et a quasi innuit se cōprehendere veritatem simplr: aut in maiori pte sm ꝙ est pole in humana natura. Dein. d. 7 causa difficultatis est duobus modis 7c. i. cum difficultas comprehensionis entium est duobus modis: rectum est difficultas in reb⁹ q̄ sunt in fine veritatis. s. in primo pncipio:7 in pncipijs abstractis a mā sit. s. ex defectu ex nobis non ex illis: qm cū abstracta sint intellecta in se naturaliter:7 non intellecta: quia nos facimus ea esse intellecta: sz qz sunt in se intellecta sicut forme māles: difficultas eīm in istis est ex se magis q̄ a nobis. Et quia dispositio intell⁹ de re intelligibili est sicut dispō sensus de re sensibili: assimilauit virtutem intell⁹ in comprehendēdo intell⁹ abstracta a materia mō debilissimo visui in sentiēdo. s. vespertilionis non comprehendendo maximū sensibiliū. s. solē. Sed b hoc non demſtrat res abstractas intelligere esse impole nobis: sicut inspicere solem est impossibile vespertilioni: quoniam si ita esset tunc ocioſe egisset: quia fecit illō qđ est in se naturaliter intellectum/ non intellectū ab alio: sicut si fecisset solē non comprehensum ab aliquo visu.

Nō solū aūt his dicere gram iustū ē: quoz opionib⁹ aliquis cōcaluerit: sz 7 his q̄ adhuc supficialius enūciauerūt. etenī hi cō ferūt aliq̄d: nā habitū q̄dē nostrū pexercitati sunt. nā si Thime⁹ nō fuisset/ multā melodiā nō haberemus: si aūt nō phrinis. Thime⁹ nō fuisset: eodē aūt mō 7 de enūciātib⁹ veritatē. A q̄busdaz vero opiniones q̄sdā accepimus: sz alij vt hi forēt forte cā fuerūt.

UVA. BHSC. IyR_117

¶Et iustum est non tñ reddere gras illis cum quibus habuimus communicationē in cōsideratiōe: ſz ⁊ ēt illis qui ſñt in hoc aliquid dignitatis modicū: q; iuuerunt nos in hoc aliquantulū quia preceſſerunt ⁊ exercitauerunt noſtrum intellectum. quonīā ſi Thimeus non eſſet: tunc careremus multum de intellectu muſicali: ⁊ ſi Hieroſinus non eſſet: non eſſet Thimeus: ⁊ ſic eſt de loquentibus in veritate. Nos autem accepimus quaſdam locutiones ab antiquis q̄buſdā ⁊ alij fuerunt cauſa in eſſe iſtorum.

Cōſidera inſtātiam ꝑ iſtā rōez ex. 7. met. c. 56.

¶Addit q; non tñ oportet reddere gratias eis qui docuerūt nos veras opiniones: ⁊ ſunt illi qui ꝓcuīūt nobiſcū in opinionibus: ſz ēt illis cuz q̄bus non conuenimus. Iſti. n. cum hoc quod dixerūt de pſcrutatione rerū exercitauerunt noſtrum intellectum: ⁊ fecerūt nos perquirere p hoc ꝑtutē ad comprehendendum. ¶Et quod dixit in hoc ca. manifeſtum eſt. Null⁹ enim poteſt per ſe inuenire artes operatiuas aut conſideratiuas in maiori parte: quia non complentur niſi per iuuamentum prioris ad ſequentē: et niſi prior fuiſſet non eſſet ſequens.

2

F Null⁹ ꝑt p ſe inuenire artes operatiuas aut ꝑſideratiuas in maiori ꝑte. vide ꝫ idē i ſine. c. 6. tertij de aia.

Vocari vero ꝓphiam veritatis ſcientiam recte habet. Nam theorice finis eſt veritas: ⁊ practice opus: etenim ſi quomodo ſe habēt intendunt non tamen ſecundum ſe ſed ad aliquid ⁊ nunc ſpeculantur practici.

¶Et rectum eſt vocare ſcientiam veritatis ꝓhie philoſophiam ſpeculatiuam. Finis enim ſcientie ſpeculatiue eſt veritas: ⁊ finis ſcientie operatiue eſt actio. operantes enim licet conſiderent in eo quod agunt tamen non perſcrutantur de cauſa ꝓpter ſeipſaz ſed reſpectu eius quod agunt.

Finis ſpeꝫ cłatiue ſcientie ē veritas: et practice opus.

¶Et rectum eſt vocare ꝛc. ideſt ⁊ q; ſcientie attribute philoſophie ſūt due quarum vna eſt cuius finis eſt ſcire tantum: ⁊ altera operari. Et q; iſta ſcientia eſt ſuperior dixit: ⁊ rectum eſt vocare cognitionem acquiſitā ex hac ſcientia ſcientiam ſpeculatiuam. Scientia enīz operatiua q̄uis vtatur ratiocinatione: ⁊ ſpeculetur de cauſis: tamen non eſt digna vocari ſcientia ſpeculatiua: quia non perſcrutatur de cauſis rerum ⁊ de diffinitionib⁹ earum niſi vt ſcientes eam agant: ⁊ non vt ſciant ſicut eſt in ſcientijs ſpeculatiuis ⁊ ſermo eius in hoc capitulo manifeſtus eſt.

¶Neſcimus aūt verū ſine cā: vnūquodq; vero maxime ipſum alioz dicit ſm q; etiā alijs ineſt vntuocatio: puta ignis caliditſſimus: etenim eſt cā alijs hic calouis: quare ⁊ veriſſimum q; poſteriorib⁹ eſt cauſa vt ſint vera: quapp ſemp entiū principia ſemper eſſe veriſſima neceſſe eſt: nō enim quādoq; ſunt vera q̄ñq; non: nec illis cauſa aliquid eſt vera vt ſint: ſed illa alijs: quare vnumquodq; ſicut ſe habet vt ſit: ita ⁊ ad veritatem.

3

Unūqdq; maxime alioz ē pp q; alijs ineſt vntuocatio.

¶Et nos non ſcimus veritatem abſq; eo q; ſciamus cauſam ei⁹ ⁊ vnumquodq; principiorū propte eſt cā eorum ſm q; ſunt alie res que conueniunt in nomine ⁊ intentione. V. g. ignis in fine caliditatis ex quo oportet vt illud quod eſt maximum verum ſit illud quod eſt cauſa veritatis rerum que ſunt poſt: ⁊ ideo neceſſe

UVA. BHSC. IyR_117

Dispō cu iusli dz rei i esse ēsua dispōi ve ritate.

est vt principia rerum que sunt semper sint semper: ⁊ in fine veritatis: quia non sunt vera in aliquo tempore ⁊ in alio nō: neq; habent causam in essendo vera in eo q̄ sunt vera: sed illa sunt causa in hoc aliarum rerum: quapropter necesse est vt dispositio cuiusli bet rei in esse sit sua dispositio in rei veritate.

4 ¶Quum declarauit q̄ hec scia est de genere sciētiarū veritatis: ⁊ q̄ est ps philosophie speculatiue: vult declarare suum ordinem in veritate ⁊ in sciētijs speculatiuis. ¶Et. d. ⁊ non scimus veritatem absq; hoc q̄ sciamus suā causam. i. ⁊ quia nos non scimus rem vera scientia nisi quando scim⁹ eaz cum sua cā: vt dictū est in posteriorib⁹: ⁊ est manifestum per se: q̄ vnūq̄q; principiū in vnoquoq; genere est propie causa eoz que dicunt de alijs rebus collocatis in illo genere de dispositionibus in quibus conueniunt ille res nomine ⁊ diffōne: cum principia in vnoquoq; genere sint cause eē eorum generum: ⁊ cause omnium que dicuntur illorū generū ſm q̄ sūt in illis generibus. Et cum ita sit manifestū est q̄ primū in quolibet genere magis est dignum habere hoc nomen esse ⁊ eius diffinitionem q̄ ea quoz est causa ſm illud genus ⁊ omnium diffinitionū: ⁊ intentionū q̄ sunt in oibus rebus que sunt in illo genere secundum q̄ sunt in illo genere. ¶U. g. quia ignis est cā in rebus calidis: ideo est magis dign⁹ habere hoc nomē calidū ⁊ eius intentionem q̄ omnia calida. ¶Et cum concludit hoc. d. ex q̄ oportet vt maxime verum sit illud quod est cā veritatis rei que sūt post. i. et cum declaratum: est q̄ cā in quolibet gñe entiū est magis digna in esse ⁊ in veritate q̄ illa quorum est cā in gñe illo: manifestum est q̄ ſi est hec prima causa omnium entium vt declaratū est in scientia nālium. q̄ illa cā est magis digna ⁊ in esse ⁊ in veritate q̄ oia entia. ¶Oia. n. entia non acquirunt esse ⁊ veritatem nisi ab ista causa. Est igitur ens per se ⁊ verum p̄ se: et omnia alia sunt entia ⁊ vera p esse ⁊ veritatē eius. ¶W. d. ⁊ iō necesse est vt principia rerum ⁊c. i. ⁊ propter hoc q̄ diximus necesse est vt principia rerū que sunt semper in fine essendi ⁊ veritatis sint semp: ista. n. entia q̄ non sunt in aliquo tēpore sine alio: ſz sunt in oibus tpibus: ideo cause eorum non sunt cause eis in aliquo tpe sine alio: pp q̄ indigent se in eēndo causas alijs cāis. ¶Et innuit p hoc dispōnē principioꝝ corporū celestiū cum corporibus celestib⁹: ⁊ intēdebat p hoc notificare nobilitatē veritatis in qua considerat ista vniuersalis ars que considerat de principijs vltimis. ¶W. d. quapp necesse est vt dispō ⁊c. i. q̄ quātomagis fuerit perfectum i eē tantomagis erit perfectum in essendo verum.

Uide. 10. met. t. c. 3.

Uide. p 6 p. poste. t. 2. 5. vbi dr pp q̄ vnū qq; tale ⁊c. ⁊. 3. m. con. 7.

Oia entia ⁊ nō acq̄rt eē et veritatē nisi a pria cā.

Quāto a liq̄d fuerit magis pfectū in ētātoma gia erit p fectū i eēn

W do veruz: Idē prio de aīa. t. c. pmi. ⁊. 6. met. t. c. 2. a Cāe rerū ētiū ñ sūt infinite neq; ſz re cutudiez neq; scdz ꝑm.

T manifestum est q̄ res habent principium ⁊ q̄ a cause rerum entium non sunt infinite: neq; secūdū recutudinem: neq; secundum speciem scilicet vt species earum sint pluſq; possint numerari in infinitū. Impossibile enim est secundum naturam vt aliq̄d sit ex alio in infinitum. U. g. caro est ex terra: ⁊ terra ex aqua: ⁊ aqua ex aere: ⁊ aer ex igne: ⁊ hoc in infinitum: et non cesset in aliquo: neq; etiam est possibile secundum illud ex quo est principium motus. U. g. q̄ homo mouetur ab aere: ⁊ aer a sole: ⁊ sol a luce: ⁊ hoc in infinitum. ⁊ similiter etiam est in eo quod est propter quid: impossibile est enim in hoc etiam procedere in infinitum. Uerbi gratia, vt cursus propter sanitatem: ⁊ sanitas

UVA. BHSC. IyR_117

propter fortunam: ꝛ fortuna propter aliud: et sic in infinitum: ꝛ sic est in eo quod est ſ. essentia.

¶ At vero q̄ sit principium quoddam: ꝛ non infinite cause existentium: nec in directum nec secundum speciem / palam: nec esse vt ex materia hoc ex hoc in infinitum progredi possibile est: velut carnem quidem ex terra: terram vero ex aqua: aquam vero ex aere: aerem autem ex igne: ꝛ hoc non stare. Hec vn de principiuꝫ motus: vt hominem ab aere nouerī ꝛ hunc a sole: solem vero a luce: ꝛ huiusmodi nullum esse finem. Similiter autem nec id cuius causa in infinitum ire possibile est. iter quidem sanitatis causam: illā vero felicitatis: ꝛ felicitatē alius: et ita semp aliud alīcām esse: ꝛ in quod quid erat esse similiter.

¶ Sermo eius in hoc capitulo est manifestus: ꝛ est q̄ impossibile est inuenire aliquam causarum quatuor procedere in infinitum scilicet vt aliqua res habeat materiam. ꝛ illa materia habeat aliam materiam: ꝛ hoc in infinitum. Aut vt aliquid habeat causam mouentem: ꝛ illud mouens habeat aliud mouens: ꝛ sic in infinitum. ¶ Et intendit per secundum rectitudinē vt cause sint existentes insimul quasi in vna linea recta. ¶ Et intendit p secundum speciem vt cause sint vna post aliam non insimul ad modum rerum attributarum vni speciei scilicet vt vna earum sit post aliam scilicet vt quando fuerit posterior: vt prior corrumpatur. ¶ Et forte intendit per rectitudinem eas que sunt vnius speciei. V. g. vt homo sit ab homine per secundum speciem: ꝛ ea que sunt de diuersis speciebus collocaris sub vno genere. V. g. vt ignis fit ex aere: ꝛ aer ex aqua: ꝛ aqua ex terra. Omnia enim ista sunt cause conuenientes in genere: quia omnes sunt eiusdem materie et diuersificantur in forma.

¶ Mediorum enim extra que est aliquid vltimum ꝛ primum necesse est quod prius est causam ipsorum esse post se Nam si dicere nos oporteat vnum trium causam quod primum est dicim⁹: non enim quod est vltimum. nullius enīz quod finale est: sed nec medium. nam vnius. nihil enim differt vnum aut plura esse nec infinita aut finita. Infinitorum enim secundum istum modum ꝛ omnino infiniti partes omnes medie sunt: similiter autem vsq; modo: quare si ex toto nihil est aliquid primum nec ex toto causa nulla est.

¶ Res enim medie etiam sunt ea in quibus sunt prius ꝛ posterius necesse est vt sit causa eius quod est postremum. Si enim q̄ situm fuerit a nobis que est causa trinitatis dicemus: primum. postremum enim non est causa alicuius eorum: ꝛ similiter etiam medium non est causa eius quia non est causa nisi vnius tantū. ꝛ indifferenter siue fuerit vnum medium / siue plura: siue finita. siue infinita. ꝛ partes rerum infinite que currunt secundum hunc modum: ꝛ vniuersaliter partes infiniti omnes sunt secundum modum vnum vsq; ad nunc: quapropter necesse est si aliqua res nō fuerit prima vt vniuersaliter non sit causa omnino.

dd 3

UVA. BHSC. IyR_117

6 p ¶Quum dixit q̄ impossibile est vt cause sint infinite: incepit demonstrare hoc in causis agentibus. ¶Et dixit: res enim medie sunt ꝛc. i. ꝛ signum eꝰ q̄ cause mouentes se secundum ordinem sunt finite est q̄ in istis causis inueniuntur tria genera. scilicet primus: ꝛ medium: ꝛ posterius. primum igitur est causa omnium quū moueat se ꝛ sine medio moueat medium: ꝛ moueat postremum ad medium: ꝛ medium est causa postremi: ꝛ postremum sic est causa alicuius. ¶Et hoc intendebat quum dixit: si enim quesitum fuerit a nobis ꝛc. i. ꝛ cum hoc non potest imaginari in pluribus q̄ tribus ꝛ fuit necesse vt omnia habeant vnam causam. et si non tūc esset in eis aliquid sine causa. Si quesitum fuerit a nobis quid est causa vniuersi ex istis tribus: non possumus dicere postremum: quia non est causa alicuius eorum: neq̄ etiam possumus dicere medium: medium. n. est causa postremi tantum: non vniuersi. Necesse est igitur si omnia habeāt causam in motu vt primum sit causa omnium. s. causa sui ipsius: ꝛ causa duorum residuorum. s. vt primum moueat se ꝛ moueat medium per se: ꝛ postremum per medium: ꝛ indifferenter siue in primo fuerit motor idem cum motore: vt intendit Plato aut compositum ex moto ꝛ motore non moto vt intendit Arist. ¶W. d. ꝛ indifferenter siue medium fuerit vnum aut plura: et si plura siue finita siue infinita. fm enim q̄ est medium necesse est vt sit causa postremi non vniuersi. sed si posuerimus media esse infinita tūc vniuersum non habebit causam mouentem: media enim mouent postremum tantum: quapropter vniuersum mouebitur sine motore. et declaratum est in naturalibus q̄ omne motum habet motorem: et hoc intendebat quū dixit et partes rerum infinitarum ꝛc. i. et partes rerum infinitarum que ponuntur moueri insimul omnes sunt medie id est medie secūdum vnum modū vsq̄ ad nūc. ¶Deinde dicit: q̄propter necesse est si aliq̄ res nō fuerit primus vt vniuersum non habeat causam omnino: ꝛ hoc manifestum est in motis que mouent se adinuicem habentibus situm: scilicet que sunt insimul: ista enim possibile est vt sint infinita essentialiter aut accidētaliter. si autem hoc fuerit positum in vniuerso carenti situ: tunc erit impossibile essentialiter: quia vniuersum non habebit motorem omnino: sed est necessarium accidentaliter quando primus motor fuerit positus non motus omnino: quia tunc erit eternus: ꝛ mouebit vnum post aliud in eternum: ꝛ omnia hec sunt declarata in octauo phȳsicorum. ¶Et consideratio vniuersalis in omnibus causis in eo quod sunt cause est huius scientie. ꝛ Aristote. quamuis vtatur hic demonstrationibus scientie naturalis: tamen inducit eas vniuersalius: quoniam quanto fuerit demonstratio vniuersalior: tanto magis erit propior huic scientie. ꝛ Aristote. obseruat se in hac intentione: scilicet inducendo demonstrationes vniuersales alio modo quam in scientia naturali: ꝛ hec est causa in iteratione illarū demonstrationuz in hac scientia: vt fecit in tractatu primo.

Uide. 8. ph. 37. 38 39. 40. 42. 43.

Octauo ph. 33. et 37.

Uide. 7. ph. 4. 5. t. 6.

Octauo ph. cō. 15. Cōsideratio vtilis in oib⁹ cāis ideo q̄ sūt cāe ē hui⁹ scientie.

¶Et etiā dicuntur vnū: quorū genus est vnum: et differunt per differētias subiectas eis: sicut homo: ꝛ equus: ꝛ canis: ꝛ sicut dicitur omnia animalia sunt vnum: ꝛ proprie istum modum est dicere quod materia est vna. Et ista igitur forte dicuntur vnum secundum hunc modum: ꝛ forte dicuntur vnum secundum genus superius cum sint postrema forma superioris generis. V. g. sicut Isoceles ꝛ Isopleuros: quoniam dicuntur vna figura eadem. Ambe enim sunt trianguli: et non dicuntur idem triangulis.

UVA. BHSC. IyR_117

¶At vero neq; in deorsum possibile est in infinitum ire ipso sursum habente principiū: vt ex igne quidem aquā: ex hac vero terraz: et ita semper aliquod fieri aliud genus. Dupliciter enim fit hoc ex hoc: non vt hoc dicitur post hoc vt ex hyschimis olympia sed aut ex puero mutato vir: aut ex aqua aer: vt quidem igitur ex puero fieri virum dicimus: quomodo ex eo quod fit z quod factum est: aut ex eo quod perficitur perfectum. Semper enim est medium inter esse et non esse generatio: et ita quod fit existentis et non existentis. Est autem addiscens qui fit sciens: et hoc est quod dicitur quod fit ex addiscente sciens: hoc vero vt ex aere aqua corrupto altero: propter quod illa quidem non reflectuntur adinuicem: nec fit ex viro puer non enim fit ex generatione quod fit: sed est post generationem. sic enim est dies ex aurora quia post hanc: propter quod nec aurora ex die. altera vero reflectuntur: vtroq; autem modo impossibile est in infinitum ire. existentium enim intermediorum necesse est finem esse: quedam vero ad seinuicem reflectuntur. Alterius enim corruptio est generatio alterius. similiter autem impossibile est primum sempiternum corrumpi: quoniam enim non est infinita generatio in sursum necesse est ex quo corrupto primo aliquid factuz est non sempiternum esse.

¶Et etiam impossibile est vt quod habet principium ex superiori procedat in infinitū ad inferius. Verbi gratia ex igne aqua: ex aqua terra: et similiter fit genus a genere semper in infinitum. Fit enim diuisio ex alio duobus modis: vnus non secundum q aliquid fit post aliquid: vt dicitur quod nebula fit ex vapore: sed vt dicitur quod ex puero fit vir. secundus autem quum dicitur quod ex aqua fit aer. Quum autem dicimus quod ex puero fit vir: intendimus quod ex re que erit fit res que iam est: aut ex re que complebitur fit res que iam completa est: quoniam quemadmodum inter esse et non esse est generatio: ita id quod generatur est semper inter id quod est ens: et id quod non est ens. addiscens enim est generatum sciens. et hoc intendimus quum dicimus quod ex addiscente fit sciens: quum vero dicimus quod ex aere aqua: fit et illud est per corruptionem alterius. scilicet aeris: et ideo non reuertuntur res huius dispositionis adinuicem: neq; ex viro fit puer: quoniam ex existente non fit illud quod erit: licet post existens fit illud quod erit. secundum igitur hunc modum dies fit ex mane: quia fit post: et ideo non dicitur quod mane fiat ex die. alia vero reuertuntur adinuicem: et ꝑm hos duos modos impossibile est vt res procedant in infinitum. ea enim que sunt inter duo necesse est esse finita. ista autem reuertūtur adinui

UVA. BHSC. IyR_117

cem. Corruptio enim vnius est generatio alterius. ⁊ cuz hoc impossibile est vt primum eternum corrumpatur: quoniam q̄ generatio ex superiori non procedit in infinitum: necesse est vt primū quod corrumpitur ⁊ fit aliud non sit eternum.

De eīs mālib⁹ ē dubium vtrū ex p̄te iferiori habeāt vltimū. Vide. 3. phy. c. 6ᵒ.

¶ Cum compleuit demonstrationem de finitate causarum mouentium se: S vult etiam dare demonstrationem de finitate causarum materialium que sunt etiam diuerse in specie. ⁊ quia notum est de causis mouentibus eas habere vltimum. ⁊ quesitum est ab eis vtrum habeat principium a superiori. de causis autem materialibus est conuersio. scilicet q̄ habent principium a superiori. et est quesitum vtrum ab inferiori habeant vltimum an non. ¶ W. etiam impossibile est ⁊c. ideſt et etiā q̄ manifestum est de generatione ipsaz esse finitā ex parte superioris: impossibile est vt illud cuius generatio iam cōpleta est habeat principiū materiale: ⁊ illud principiū habeat aliud materiale: ⁊ sic in infinitū: adeo q̄ nō inueniatur postremū. ¶ U. g. q̄ ex igne nō fiet aliud: ⁊ ipse fiet ex aere ⁊ aer ex aqua: ⁊ aqua ex terra: ⁊ procedit sic in corporibus diuersis abinuicē ſm formā in infinitū. ¶ Et cum posuit hoc dedit demonstrationem: ⁊. d. fit enim aliquid ex alio ⁊c. ideſt ⁊ demonstratio super hoc q̄ materie sunt finite est q̄ aliquid dicit fieri ab alio duobus modis: quoꝝ vnus est sicut dicimus q̄ ex puero fit vir: non sicut dicimus q̄ aliquid fit post aliquid: sicut dicimus q̄ ex vapore fit nebula. ideſt post vaporem. secundus autem est sicut dicimus q̄ ex aere fit aqua: ⁊ incipit exponere hunc modum generationis: ⁊. d. cum autem dicimus ⁊c. ideſt cum autem dicimus q̄ ex puero fit vir: intendimus q̄ ex diminuto fit perfectum: et hoc intendebat cum. d. ex illo quod erit fit illud quod est. ¶ Et cuz d. q̄ generatio fit ex illo quod erit et non ex illo quod iam completum est: incepit ratiocinari super hoc: ⁊. d. quoniam quemadmodum inter esse ⁊ nō esse ⁊c. ideſt generatio est ex illo quod generatur. ideſt ex illo q̄ est in via generationis: quia esse quod est in actu cuius generatio iam perfecta est: opponitur in rei veritate ad non esse: et ex non esse non fit generatio. ideſt impossibile est vt sit generatum: neq; etiam illud cuius generatio iam cōpleta est impossibile est vt sit generatum. Remanet igitur vt sit generatuz illud cuius esse est medium inter non esse: et esse in actu: ⁊ est illud quod est in via generationis. ¶ Deinde dedit exemplum ⁊ dixit: addiscens enim ⁊c. i. Uerbi gratia. q̄ sciens dicit fieri ex addiscente: ⁊ non dicimus q̄ sciens fiat ex se neq; ex non esse scientie: sed ex medio inter scientiam et ignorantiam que est principium scientie: et est addiscens. et hoc intendimus cum dicimus q̄ sciens fit ex illo quod erit sciens. ideſt ex illo quod venit ad scientiā scilicet addiscente. ¶ Deinde. d. ſm modum et dixit: cum vero dicimus q̄ ex aere fit aqua ⁊c ideſt cum vero dicim⁹ q̄ aliquid in actu fit ex alio in actu. U. g. q̄ ex aere fit aqua: intendimus q̄ ex aere corrupto fit aqua ſm q̄ aer corrumpitur non ſm q̄ remanet; neq; ſm q̄ est in via generationis: sicut dicimus q̄ ex addiscente fit sciens. ¶ Deinde. d. ⁊ ideo non reuertuntur ⁊c. ideſt et generatio in primo modo non conuertitur sicut conuertitur in secundo: quoniam ſi ex viro esset puer tunc quod erit esset ex illo quod iam est: scilicet tunc diminutum esset ex perfecto: quod est impossibile. ¶ Deinde. d. et ſm hos duos modos ⁊c. ideſt ⁊ ſm hos duos modos generationis impossibile est vt generatio sit in infinitum: quoniam quia modus generationis que est transmutatio ex non esse ad esse. scilicet de potentia in actuz est inter duo finita. scilicet esse et non esse: necesse est vt illud quod est inter ea sit finitum. Alter autem modus in quo dicimus q̄ generatum fit ex illo quod est in via corruptiōis reuertitur adinuicem ⁊ reciprocatur: et nō pro

Illō cui⁹ gnatioest cōpleta i- pole ē vt sit gnatū. Vide. j. de gnatione 55. ⁊. 2. de gnatione 51.

cedit fm rectitudinem. reciproca autem sunt finita necessario. ¶U.g.q ex terra fit aqua: et aqua fit aer: et ex aere ignis. d. c. igne aer: et aere aqua et ex aqua terra: et sic est in rebus finitis: hoc idem accidit in compositis ex elementis. scilicet q componuntur quandoq ex eis: et dissoluuntur quandoq in ea. ¶Deinde. d. et cum hoc impossibile est vt primum et eternū corrumpatur. idest et etiam si posuerimus q generatio eorum adinuicem fm hunc modum est fm rectitudinem: continget vt in eis sit primum eternum et vt sit hoc corruptibile. ¶Deinde dedit causam in hoc. t. d. quoniam qz generatio est ex parte superiori tc. idest quoniam cum videmus q generatio non procedit ex superiori in infinitum cum in corporibus simplicibus peruenerit. Verbi gratia. ad ignem necesse est vt generatio elementorum vnius ex alio habeat principium primum quod non generatur ex alio: qm si illic non esset primum principium non esset finis: principium enim non intelligitur nisi in re que habet finem: et quod habet fidem necessario habet principium: quod enim non incepit non desinit. sed illic est desitio: ergo primum principium: et quod non habet principium: est eternum necessario. Sit igitur hoc. Verbi gratia. terra aut aliquid prius terra: sed quia qlibet istorum non generat aliquid nisi per suam corruptionem: necesse est vt illud primum principium corrumpatur quando ex eo aliquid generatur: et si corrumpitur non erit eternum: sed iam ponitur esse eternuz: quod est inconueniens. a

Principiū nō intelligitur nisi in re q̄ hz finem.

¶Amplius autem t quod est cuius causa finis est. Talevero qlibet non est alius causa: sed t alia illius. Quare siquidem fuerit tale ipsum vltimum non erit infinitum. Sed si nihil tale nō erit quod cuius causa. Sed qui infinitum faciunt latent auferētes boni naturam. Et nullus conabitur aliquid facere ad terminum nisi futurus venire.

Nullꝰ conabit ad terminuz aliqd facere nō futurus venire.

¶Et etiam illud quod est propter quod fiunt res est finis. t hoc est cuius esse non est propter consequens aliud: sed esse aliorum propter illud. Necesse est igitur si aliquid sit tale vt vltimum non sit infinitum. Si igitur nihil fuerit tale non erit illud propter qlibet fiunt cetera. t illi qui faciunt causas infinitas auferunt naturam boni: et non percipiunt. Quamuis nihil incepit agere aliquam actionem quamcunqz non intendendo finem. 8

¶Quum declarauit finitatem diuersarum causarum. s. agentis t materie: incepit declarare finitatē cause finalis: t. d. t etiam tc. idest t est manifestū causam finalem esse per quaz fit vnumquodqz entium: t est illud cuius esse non est in re propter aliam causam in illa: sed omnes cause existentes in re sunt propter istam. s. agens t materia: t forma in habentibus agens ante materiam aut formam. ¶Et cum posuit hanc esse causam. d. necesse est igitur tc. idest necesse est igitur vt omnes cause sint propter illam in qualibet ente: si talis causa est in vnoquoqz ente necesse est vt iste cause que sunt posteriores in generatione t priores in esse non sunt infinite: dedit signuz super hoc. ¶Et. d. si igitur nihil fuerit tale tc. i. si igitur nō fuerit vltimus finis tunc nihil habebit causam finalem. Jam. n. descripsimus q causa finalis in re qualibet est causa postrema. Si igitur omnes cause nō habuerint talem. scilicet vltimam non erit hec causa finalis omnino: scilicet q si finis habuerit finem: et sic in infinitum non erit hec causa alicui rei. Descriptio enim istius cause est vt non sit propter aliam causam. Si ergo fuerit infini

Vide idē 2. ph. 89.

x Descriptio cāe finalis ē vt nō sit pp aliā cām.

UVA. BHSC. IyR_117

ta destructur eius descriptio: ꝛ auferetur suum esse: sed iam posuimus eum esse: ꝛ hoc tunc esset inconueniens. ¶ D. d. ꝛ facientes causas infinitas ꝛc. i.

Nihil dr esse bonū nisi p cās finales.

ꝛ facientes causas finales esse infinitas destruunt finem sicut diximus: et qui destruunt finem destruunt omne bonum: et nihil percipit. Nihil enim dicitur esse bonum nisi per causas finales. ¶ Deinde. d. quamuis nihil incipit agere ꝛc. idest ꝛ mirum est de negantibus istam causam: cum concedāt q̄ nullus facit actionem aliquam nisi intendendo finem ꝛ vltimum: et sic debet esse in natura in hoc sicut in artificio: et in omnibus actionibus voluntarijs. ¶ Et. d. hoc quia multi antiqui negabant hanc causaz esse: ꝛ iam

Scō phs, te. c. 75.

locutus fuit contra eos in. 2. physi.

vsq; i finē

¶ Neq; vtiq; erit intellectus practicus in talibus. Naz causa alicuius semper facit qui intellectuz habet. Hecenim est terminus.

Agēs p intellectū sp agit p nē.

Finis enim terminus est.

¶ Et cum hoc etiaz ꝑm q̄ dicitur non est intellectus in entibus. Habens enim intellectum non agit quod agit: nisi propter aliquam rem que est vltimum actionis. Ultimum enim est finis ad quem intenditur.

9

¶ Et facientes causas finales esse infinitas negant intellectum operatiuū: intellectus non agit quod nisi propter aliud: ꝛ illud est propter quod op⁹ est finitum. Ultimum enim est finis. scilicet quod intendunt actiones: et si non: tunc actio esset ociosa.

¶ Sed nec quod quid erat esse conuenit reduci ad aliam diffinitionem multiplicantem rationem. Semper enim que ante est cōmunior est: et que posterior est non est: cuius autem primum non est: nec habitum est.

Os añ est cōiusē eo qō posterius est.

¶ Et etiam dispositio in eo de quo queritur per quid impossibile est vt sermo de eo sit extra terminos. Prius enim semper est magis dignum in esse: posterius autem non sic. ꝛ illud cuius primus nō est: quod consequitur illud primum non est.

10

¶ Quum declarauit finitatem trium causarum incepit facere hoc in causa formali. ¶ Et. d. ꝛ etiam dispositio ꝛc. idest et etiam sermo de dispositione eius de quo queritur per quid est: et est forma rei impossibile vt sit diuersus a natura diffinitionum. scilicet q̄ si apparuit q̄ natura diffinitionum est finita necessario erit vt ita sit de formis. ¶ D. d. prius enim semper ꝛc. idest in diffinitione eīs est pars prior ꝛ posterior: ꝛ prior est magis digna in esse: ꝛ si prior nō fuerit: posterior non erit. si igitur pars prior. V. g. genⁿ habuerit diffinitionem: et pars prior illius diffinitionis habuerit diffinitionem: et sic in infinitum nō erit illic prius: quapropter neq; postremum.

posteriⁿ nō est posteriⁿ nisi prioris.

Cum postremū nō fuerit nō erit p̄mū.

Posterius enim non est posterius nisi prioris: et sic auferuntur diffones. ꝛ destruuntur cognitiones: si forme que attribuūtur diffōnibus sint infinite.

¶ Et hoc intendebat cum. d. et illud cuius primum nō est ꝛc. i. ꝛ illud cuⁱ⁹ esse consequitur esse primi et est postremum non erit quando primum nō fuerit: ꝛ econuerso: et cum postremum non fuerit: primum non erit.

A

Nō ē possibile scire anteq; ad indiuidua perueniatur.

¶ Amplius scire destruūt omnes qui ita dicunt. Non enim possibile scire anteq; ad indiuidua perueniatur. Et cognoscere non est: naz que sic sunt infinita quomodo contingit intelligere. Non enim simule in linea que ꝑm diuisiones quidem non stat. Intelligere vero non est non statuentem. Propter quod non enumera-

UVA. BHSC. IyR_117

uit sectiones qui per infinita procedet.

¶Et etiam qui hoc dicit destruit scientiam: scire enim impossibile est vt sit sine peruentu ad illa que non patiuntur diuisionem. Et erit sciens sm hoc non sciens. Res enim infinite que sunt huiusmodi dispositionis impossibile est vt comprehendantur ab intellectu. Dispositio enim de linea non est talis. scz q ꝛ si nō adaptatur stare super diuisiones suas impossibile est vt comprehendantur per intellectum nisi per suum statum. Et ideo qui in sua imaginatione acceperit lineam infinitam non determinabit diuisiones eius.

¶Hoc est complementum prime declarationis in qua posuit postremā formam: ꝛ postremā differentiā: et declarauit q̄ necesse est vt prima forma sit in re diffinita: et q̄ impossibile est q̄ forma p̄cedat de inferiori ad superiꝰ in infinitū. Hic aūt ponit primum superius esse: et declarat posterius esse. 11

¶Et. d. sciētia. n. nō erit sine pūctu ꝛc. i. q̄ cū posuimus postremū nō esse et primū esse destruetur scia diffonū que fit sm dissolutionē: sicut destruitur scia diffinitionū q̄ fuerit per cōpositionem: cū posuimus postremum esse: ꝛ primū nō esse: qñ. n. in vna re fuerit prima forma diuisibilis in dīas infinitas: nō proueniemꝰ p diuisionē ad cognoscēdū naturā illius spēi. Scia. n. alicuius nō fit nisi qñ peruenitur ad speciem postremā. ¶D. d. sm inopinabilitatē: ꝛ sciēs sm hoc nō erit. i. ꝛ si scientia nō fuerit cōtingit valde inopinabile. s. q̄ sciens non erit: ꝛ causa in hoc est q̄ res cognite sunt ea que determinantur ab intellecru: infinita igitur non determinātur ab intellectu: ergo nō sunt cognita. ¶D. d. linea. n. ꝛc. idest ꝛ nō debet cōtradicere aliqs nobis per diuisionē linee q̄ nō possumus peruenire in sua diuisione ad partem vltimam: assimilando diuisionē generis in species diuisioni linee in medietates: ꝛ medietatuz in medietates: ꝛ sic in infinitum. Impossibile est. n. nos intelligere lineam infinitā nisi qñ accipimus eaz finitam: ꝛ iterādo eā infinities: ꝛ hoc nō facit intelligere infinitū. ꝛ ideo qui imaginatꝰ fuerit lineam infinitā nō poterit intelligere eam: ꝛ hoc intendebat cū dixit: sed qui acceperit in sua imaginatione lineam infinitam: non determinabit diuisiones eius. idest non poterit intelligere eam.

hic aduerte Auer. velle a superiori ad inferiꝰ fieri dissolonē cuiꝰ tñ oppositū pz 3. 7. met. c. 23.

Opz itelligere māz ire mota.

¶Sed mām in eo qd̄ mouet intelligere necesse est: ꝛ infinito nihil est eē aut nō. Si vero nō est infinitū: q̄d est infinito esse.

¶Et etiam materia necesse est vt imaginetur in re mota. Et impossibile est vt sit in aliquo infinito in actu. Et si sic non erit illud quod est in infinito: tunc non erit infinitum.

¶Hec est alia declaratio de natura generati: et dicit q̄ mā necesse est vt sit concluſa in moto quod est generatū compositum ex materia ꝛ forma: aut formis. ¶Si igitur in illo composito fuerint forme infinite contingit sit infinituz: ꝛ qz generatū est illud cuius gñatio iam cōpleta est: ꝛ est in actu. Si igitur in moto cuius magnitudo est infinita fuerit aliquid in actu: ꝛ est illud quod fit in moto infinito: ꝛ forma est illud quod terminat generatuz: contingit vt illud qd̄ est in actu determinet infinitum: qd̄ est impossibile. Manifestum est. n. q̄ illud quod determinat infinitum si possit determinari necesse est vt sit infinitum: et ex hac positione sequitur destructio istius scilicet vt infinitum non determinetur ab infinito. ¶Et hoc intendebat cū dicebat si igitur non fuerit tunc illud quod est in infinito non erit infinitū idest q̄ si finitum determinat infinitum: tunc illud quod terminat infinitū 12

UVA. BHSC. IyR_117

non est infinitum: cum illud quod equabitur infinito debeat esse infinitus aut quocunq; modo appelles: siue equalitatem: siue terminationem: siue superpositionem.

Infinitus nō ē ptās sire infinito tpe.

¶ Sed si infinite essent pluralitate species causarum: non esset ita cognoscere. Tunc enim scire putamus cum causas ipsas nouerimus. Infinitus vero secundum adiectionem non est pertransire in finito tempore.

¶ Et etiam si species causarum essent infinite in numero: nō esset scientia ꝑm hunc modum. Nos. n. non videmus nos peruenire ad scientiam nisi quādo scimus causas.

13 ꝓiaexpo

¶ Potest intelligi q; si genera diuersarum causarum essent infinita in genere nō esset scientia omnino. Non em̄ videmus nos scire aliquid nisi quādo sciuerimus ipsum per omnia genera causarum existentium in eo: quādo habuerit plus vno genere causarū quousq; declarabitur in quito q; im

Secunda

possibile est inuenire in causis plusq; quatuor gña cārū famosa. ¶ Et potest esse demonstratio vniuersalis super infinitatē vniuscuiusq; generū. Et cum. d. q; impossibile est vt finitū comprehēdat infinitum: intendit q; intellectus qui est finitus nō potest determinare infinitū: ita q; comprehēdat illud in actu nō in potētia. Et diximus in actu qz vniuersale cōprehēdit res infinitas: sed in potētia: non in actu.

Vle cōprehēdit res ifinitas in potētia ꝛ nō in actu

¶ Contingunt autē auditiones ꝑm consuetudines entibus. Nā vt a consueuimus ita dignamur dici. Et que preterea non simi lia videntur: sed propter inconsuetudinem minus nota ꝛ magis extranea. Nā ꝙsuetus noti⁹. Quantaz ꝙ vim habeat qđ consuetum est/leges ostendunt: in quibus fabularia ꝛ puerilia magis quidem valent cognitione de eis ꝓp consuetudinem.

Jō. 3. de aia. cō. 49 ꝛ. 12. meta. 14. et. 15. cō.

¶ Sed obedire ei qđ audiuimus est scōm consuetudinem. Dicimus enim qđ consueti sumus audire: et qđ videmus extra illud est inconuenies: immo videmus illud ad quod non fuimus assueti esse inopinabile. Illō em̄ ad qđ sumus assueti est magis applicabile animo ꝛ magis notum. Et tu potes scire quantuz facit cō

a Ut ꝙsueuim⁹ ita dignamur dici. ꝛ cōsuetū noti⁹ est.

suetudo in hoc considerando in legibus. Inuenies enim appologos ꝛ fabulas ꝓpter consuetudinem plus applicabiles animo q; summe veritates.

14. Cōplemētū hoīum nō cōplet nisi p cōgregatiōē: ꝛ ꝙgregatio per bonitatē.

¶ Intendit in hoc ea declarare que impediunt scire veritatez: ꝛ fortissimū eoz̄ est cōsuetudo in puericia in rebus legis ꝛ maxime in hac scientia: qz plures opiniones huius scientie sunt radices leguz: ꝛ ponūtur in legibus nō ad sciēdum: sed ad inquirendum bonitatem. ¶ Et causa in hoc est q; cō plemētum hominum nō completur nisi p cōgregatiōes: ꝛ cōgregatio p bonitatē: esse ergo boni est necessariū ꝛ nō est necessariū eos scire veritatē: et hoc nō accidit tm̄ in legibus: sed in primis cognitis: sicut accidit hoibus q; in principio audierūt scientiam loquētium. Illi enim ꝓp cōsuetudinem negant naturā esse: ꝛ etiam veritatem: ꝛ negāt etiam necessariū esse: ꝛ ponūt omnia possibilia esse: ꝛ induxit hoc ꝓp qđ locutus fuit de causis. Multe em̄ leges ponūt hic esse causas scientes res infinitas: ꝛ ꝙ ab eis prouenūt res infinite: ꝛ cū. d. impedimenta ꝓpter consuetudinem induxit etiam aliud

Jdē. 3. de aia. cō. 5. ꝛ. 36.

UVA. BHSC. IyR_117

impedimentum qđ accidit per humanam naturam.

¶ Alij autē si non mathematice quis dicet non recipient dicentes. Alij si non exemplariter. Et hic testem induci dignātur poetam. Et illi quidē omnia certe. Iste vero flebilis est certitudo: aut propter ipotentiā pplectendi: aut propter micrologiā. Habet eñ aliquid qđ certum est tale. Ut quemadmodum in symbolis ꝛ ratiocinationibus non liberū quid quibusdā esse videbitur. Propter quod opz erudiri quomodo singula sunt reciptenda. Et absurdum est querere simul scientiam ꝛ modum sciendi. Est autem neutrum facile accipere. ¶ Absurdū ē q̄rere sīl sciam et modū sciendi.

¶ Et quidam hoies si hō non locut⁹ fuerit cū eis mathematice non recipiūt illud qđ dixit. Et quidā q̄runt testimoniū multoruz hoium. Et quidā q̄runt testimoniū verificatoris. Et quidā querunt pscrutationem maximā. Et q̄dā tristant p sermonē pscrutatū ꝛ odiūt illū: aut qz non pñt retinere ipm: aut qz assimulatio eⁱ est mala. Scatinizādo. n. in hoc est quasi scatinizādo in mercatione. Et sicut scatinizādo in mercatiōe est vile: ita est in ꝭmone. Et ideo opz hoiez instrui in cognitionē vie cuiuslibet rei quā vult declarare. Halū eñ est simul querere aliquam sciam: ꝛ moduz ꝭm quem declarat. Et non est facile aliquod istoꝝ.

¶ Vult declarare in hoc ca. qđ accidit hominibus in scietiis pp diuersitatē nature: ꝛ pp paucitatē instructionis in logica. ¶ Et. d. q quidaz homines querūt in omni scietia demōstrationes de gñe demōstrationum mathematicoꝝ: ꝛ hoc accidit pluries in his qui nō instructi sunt p logicā. ¶ Et iā vidimus aliquos quibus accidit hoc per naturā. ¶ Et quidam querūt testimonium multoꝝ: ꝛ hoc accidit per naturā: multi eñ hoim pñt ptrāsire sermones ꝓbabiles ꝛ demōstrātes: ꝛ illi cum cōcedūt prima intellecta nō cōcedūt ea nisi inquātum sunt famosa: ita q si acciderit q cōtraria eoꝝ sint famosa: negabūt ea sicut accidit loquētibus qui negabāt impossibile esse aliquid de nihilo: licet ꝓpositio sit concessa ab oibus. s. impossibile esse magnitudinem ex nō magnitudine: ita q vidi mītos hoies dāres ad phiaz ꝛ negabāt illam propositionē cē primā: ꝛ similiter negabāt formas specificas esse ꝓpias materijs necessario: adeo q Auic. cuz sua famositate in philosophia dicit hominem generari ex terra esse possibile sicut murem ꝛ alia multa que dicūtur. Et accidit etiam quibusdam hominibus querere testimoniū verificatoris: ꝛ hoc etiam accidit per naturam eis in quibus virt⁹ imaginatiua dominatur super virtutem cogitatiuā: ꝛ ideo videmus istos nō credere demōstrationibus nisi imaginatio ꝓcomitetur eas. Nō eñ possunt credere nō plenum esse aut vacuū aut tps extra mūdum: neq; credere hec entia esse nō corpora: neq; in loco: neq; in tempore: ꝛ accidit ꝫ multis cōsiderātibus in phia Auicē. ꝛ ista attribuūtur ei sed nō est verum q eius fuit. ¶ Et quidam hoies querūt perscrutationem maximam: ꝛ ista est natura philosophie. ¶ Et quidā cōtristātur per sermonem valde perscrutabilem: ꝛ cā in hoc est aut quia intellectus eoꝝ non potest retinere ꝛ comprehēdere ipsum. ꝛ isti impossibile est vt addiscāt: aut propter segnitiem: aut propter errorē cōtingētem eis qz assimilāt disputationez cū mercatione: ꝛ credūt q ꝓteruire in sermone est malum: sicut malum est ꝓteruire in 15 Uid. f. ph t. c. 34. ꝛ 3. celi. 37 D Aui. d. homine pos se ḡnari ex terra. Uide. 8. ph. cō. 46 Uid. f. ce. 100. E Nā phi ē q̄rere ma ꝝ perscrutatio nez. Scdo ce. 34

UVA. BHSC. IyR_117

Ars logica duplex. vlis et propria. Idem F j. ph. c. 8. et 35. t. 8. ph. co. 70 et 7. me. c. 2. t. 1. eth. ca. 3.

mercatione. ¶ Et ideo dixit Arist. quod necesse est vt homo instruatur in cognitione vie cuiuslibet rei quam vult declarare. et dixit hoc quod ars logica que dam est vlis oibus sciētijs: et quedam propria vnicuique sciētie: et hō nō pōt esse instructus in qualibet arte nisi sciēdo vniuersalia et ppria de eis. ¶ Et cum dixit hoc dedit preceptum valde vtile: a et est vt homo nō addiscat il lam cum adiunctiōe aliarum sciētiarum: quoniam tunc neque addiscet hanc neque istam sicut dixit: quoniam malū est querere aliquam sciētiam et modum secundum quem declaratur: hoc enim simile est ei qui docet homines viam cum addiscit eam: aut qui intēdit medicinari hoīem: et iterū addiscit medicinam: sicut de quo dam dicitur qui cū ad infirmū accessit: et propinauit medicinā ei et inspexit post librum: et mortuus est infirmus.

a Utile preceptū. b. Acrobologia mathematica nō iōi bus est expetēda.

¶ Acrobologia vero mathematica nō in omnibus est expetēda: sed in non habentibus materiam. Propter quod non naturalis est modus. Omnis enim forsan natura materiam habet. Ideoque primum perscrutandū quid est natura. Ita namque et de quibus est physica manifestum erit. Et si vnius scientia aut pluriū est causas et principia considerare.

¶ Et non oportet querere in qualibet scientia perscrutationem sicut in mathematicis: hoc enim non opz querere nisi in eis que non miscentur cum materia. Et ideo iste modus non est naturalis. quia videtur quod tota natura fere admiscetur cū materia. Et ideo opz nos primo perscrutari de natura quid sit: hoc enim facto apparebunt nobis ea de quibus perscrutamur naturaliter. Et vtrū cōsiderandum sit de causis principiorum in vna scientia aut in pluribus vna. Uidetur enim quod quelibet natura habeat materiā Et ideo oportet querere naturā primo quid sit. Et tūc declarabū

16 tur nobis ea ex quibus declaratur scientia naturalis.

Demfones mathematice sunt in prīo ordine certitudinis et demfratiōes nāles cōsequuntur eas ī hoc Uid instā stantiā. 1. de aīa. t. ca. 1. a Quomō met. sit de reb' non mixtis cū materia.

b ¶ Et non opz querere rc. i. et nō oportet hominem querere vt motus fidei in demōstrationibus naturalibus sit sicut modus fidei in mathematicis. Demōstrationes enim mathematice sunt in primo ordine certitudinis: et demōstrationes naturales cōsequuntur eas in hoc. Certitudo enim diuersatur in eadem sciētia. V. g. secundum demōstrationem simpliciter: et secundum demōstrationem quia: et cum diuersatur in eadem scientia magis diuersatur in sciētijs diuersis secundum genus. ¶ Deinde declarauit in quo genere debet homo querere certitudinem que est in primo ordine: et d. sed debet homo querere hoc in eis que nō admiscent cum materia scilicet mathematicis: et ideo. d. et iste mod' non est naturalis. i. et ideo consideratio in hac scientia nō est naturalis cōsideratio cum sit de rebus nō admixtis cum materia. a Et si consideraue rit in rebus admixtis cum materia tamen in modo secundum quem non admiscentur cum materia. V. g. res naturales diuidi in potētiam et actum vnum et multitudinem et substantiam et accidens. ¶ D. d. videtur enim quod tota natura fere admiscetur cum materia. i. et iste modus non est naturalis: quia entia in quibus considerat non admiscentur cum materia: et omnia naturalia fere sunt admixta cū materia. ¶ Et dicit fere propter intellectum intellectus enim qui est postrema perfectio hominis est abstractus a materia. ¶ Et dubitatur in hoc quomodo. d. fere et dispositio intellectus qui est postrema perfectio hominis est dispositio intellectuum omnium abstractorum in corporibus celestibus. Isti enim sunt postrema perfectio corpo

UVA. BHSC. IyR_117

rum celestium. ¶Et respondendum est q ipse.d.fere in respectu corporum generabilium, ⁊ corruptibilium. Ista enim dicuntur magis naturalia secundu3 famositatem: cꝫ illa. ¶Deinde dicit ⁊ ideo oportet primo perscrutari ⁊c.i.q quando homo sciuerit naturaz quid sit: declarabuntur ei naturalia a non naturalibus: natura enim vniuersaliter est sicut dictū est principium transmutationis in rebus transmutabilibus per se: et principium transmutationis in rebus que quandoqꝫ transmutant: et quādoqꝫ non. Illa autem que semper remanent in eodem modo modoz3 trāsmutatiōis. s. in motu locali: equiuoce dicit de eis nā ⁊ de aliis. ¶D.d.ⁿ trū est considerandum in causis principiorū ⁊c.i. debet pmo perscrutari q̄ voluerit considerare in hac scientia tru3 consideratio in omnibus quatuor principijs est vnius scientie aut pluriu3 scientiarum: quoniaz si fuerit multarum scientiarum tunc omnia principia non erunt omnium entium: sed quedam principia. ¶D.d. videtur enim quod quelibet natura habet materiam. scilicet videtur enim q omne ens habet causam materialem: et si ita est nulla est scientia alia a scientia naturali. ¶D.d.⁊ ideo oportet perscrutari primo de natura quid sit: et dixit hoc: quia sciētia naturalis declaratur per duas perscrutationes quaru3 vna est perscrutatio de natura quid sit sicut dixit: ⁊ secūda est perscrutatio de natura cuiuslibet entis quid sit: ⁊ hoc manifestum est per se: et Aristo. perscrutatur de hoc in alio libro qui dicitur Analectica.

Dubiū. Solutio. Sñabilis sm famositatē dñr magis nā lia cꝫ eterna. Vide. 2. ph.c.3.ⁿ. 5.me.cō.5

¶Finis secundi.

¶Aristotelis Liber tertius prime philosophie incipit.

¶Tertius metaph.ⁿ sm Auer. partitur in duas summas.

¶Prima habetur in tert.1. in quo ponit intentionem suam se velle disputatiue declarare ea que sunt dubitabilia circa rerum veritatem.
¶Scōa summa est a tex.2. vsqꝫ in finēybi completea que dicit in prima summa.

A

Posterior inuestigatio prioꝫ ē solo dubitatorū. Soluere nō ē ignorātis vinculum.

Cesse est autem ad quesitam sciētiam nos aggredi primū de quibus dubitare primum oportet. Hec autem sunt quecunqꝫ de ipsis aliter susceperunt quidam: ⁊ si quid extra hoc pretermissum est. Inest autem inuestigare volentib⁹ pre opere bene dubitare. Posterior enim inuestigatio priorum est solutio dubitatorum. Solu ere vero nō est ignorātis vinculū: sꝫ mētis dubitatio hoc de re demōstrat. Inquātū eñ dubitat: intantū silr ligatis est passus. Impossibile enim vtrisqꝫ procedere ad id quod est ante. Propter quod ⁊ difficultates oportet speculari omnes priusq horum causas. Et q̄ querentes sine dubitatione primo si

UVA. BHSC. IyR_117

miles sunt quo opz ire ignorãtibus. Et adhuc neqz qñ quesitum
inuenit aut non cognoscit. Finis enim huic est nõ manifestus: p
dubitãti ɋ̃ o maĩfest⁹. Ampli⁹ meli⁹: necesse est em̃ habere ad iudi
cãdũ eũ q̃ audiuit velut aduersariorũ ⁊ dubitãtiũ oẽs rões

B Meli⁹ iudicat qui audit vtraqz ptẽ.

Necesse est nobis cõsiderare prio questiões difficiles dicendas in hac scia. In quibusdam existimauerũt existimatiões diuersas ⁊ alia que dimiserũt. Prima enim actio eorum qui voluerunt cõprehendere sciẽtiam rerum est perscrutari de difficilibus qõnib⁹. Nõ enim cõprehenduntur ea que sunt post nisi per dissolutiões questionum difficilium que sunt ante. Et nõ põt dissoluere q̃ ignorat ligamentũ. Et hebetudo intellectus demõstrat ꝙ hoc est sic hebeti aũt contingit simile ei qð cõtingit ligato. Hebes aũt non põt intelligere: neqz ligatus ire. Et ideo pscrutandũ est prius de omnibus difficilibus: ⁊ pp hoc qð diximus. Et qꝛ qui querit cognoscere aliquid: anteqꝫ perscrutetur primo de difficultate eius: assimilatur ei qui ignorat locũ pedũ per viam equalẽ. Et cũ hoc q̃ nõ scit quesitũ nescit ipsum qñ inueniť. Finis eorũ igitur q̃ nõ perscrutanť de difficilib⁹ est ignot⁹. Et finis eorũ qui perscrutantur de eis est manifest⁹ not⁹. Et est bonũ vt apð audientem oĩm sermonũ: ⁊ confirmantiũ ⁊ negantiũ sint propositiones necessarie ⁊ sufficientes.

1 Cõsuetudo Arist. est inducere in oĩbus sciis ɼmões disputatiuosañ ɼmones demõstratiuos. Uið idem .4. phy. 2.3. ⁊ .51. op. p. ce. 2.2. Ens simplr ẽ sbm vtriusqz scie. s. meta. ⁊ logi. Jð. s. c. 2.

Intendit in hoc tractatu inducere sermones disputatiuos qui affirmant ⁊ destruunt idem in omnibus questionibus difficilibus huius scie: ⁊ ista est consuetudo Arist. oĩb⁹ scientijs. s. in questionibus difficilibus. Iste enim questiones habent sermones disputatiuos: ⁊ nullus scit quãtum sunt difficiles nisi sciat eas per sermones disputatiuos. ℭ Sꝫ in sciã naturali vidit ꝙ melior doctrina est ponere disputatiuam perscrutationem singulis questionibus quando vult facere disputationem super illam questionem. In hoc autem libro vult ponere sermones disputatiuos in omnibus difficilibus questionibus que sunt in hac arte: ⁊ ponere sermonem eis per se. D. inducit demonstrationes proprias vnicuiqꝫ questioni in loco conuenienti tractatuum huius scie: ⁊ forte iste ordo est melior in doctrina huius scientie quia communicant scientie disputatiue in vniuersalitate considerationis. Subm. n. vtriusqz scie est idem. s. ens simpliciter. Et qꝛ natura sermonũ disputatiuorum facit vt preponatur in ordine sermonibus demonstratiuis: vidit Arist. ꝙ iste modus considerationis debet poni pars per se in hac scientia: sicut fecit in omnibus significantibus intentiones huius scie econtrario ei qð fecit in alijs scientijs. s. ꝙ in alijs scientijs exponit noĩa apud considerationem in vnaquaqz qõne: in hac autem scia exponit nomina in vno tractatu non ad distinguendum nomen equiuocum: sꝫ numerando intentiones de quibus considerat ista scientia. ℭ Nicolaus autem ordinauit sermonem contra illud quod fecit Aristot. in istis duabus intentionib⁹ scꝫ ꝙ ordinauit eam scðm ꝙ fecit Aristot. in scientia naturali: ⁊ putauit se incedere per viam meliorem: ⁊ melius est qð Aristot. fecit propter causam quam diximus. ℭ Et. d. necesse est nobis ⁊c. i. quia necesse est omni volenti

scire res

UVA. BHSC. IyR_117

scire res quesitas in vnoquoq; gñe scientiarum/inspicere primo qõnes illius scie:ꝛ perscrutari de eis:opꝫ nos facere hoc in hac scia. ¶D.d.que qõnes sunt ille:ꝛ.d.ꝛ sunt ille de quibus quidã existimauerunt ꝛc.i.ꝛ iste qõnes sunt in quibus hoies diuersantur in hac scientia propter difficultatẽ earum:ꝛalie questiones difficiles de quibus permiserunt perscrutari. ¶D. d.causam in hoc ꝛ.d.prima enim actio ꝛc.i.ꝛ necesse est incipere a perscrutatione de istis difficilibus questionibus:quia scia quesita que post acq̃ritur ex eis est scientia per quam dissoluitur difficultas que erit in illis qõnibus per dubitationes aduenientes in eis. ¶Et cum.d.q̃ causa pp quam incipiendũ est perscrutari de rebus difficilibus est q̃ aduentus difficultatis precedit ablationem eius:ꝛ modus ex quo aduenit difficultas est alius a modo ex quo aufertur. Modus enim ex quo aduenit est similis ligamento:ꝛ modus ex quo aufertur est similis dissolutioni ligamenti:ꝛ ideo.d.et nõ potest dissoluere ex modo ligamenti qui ignorat ligamentum ꝛc.i.ꝛ qr notum est per se q̃ nullus potest dissoluere ligamentũ qõ fit in mẽbris motus er illo modo ex quo cecidit ligamentum:ꝛ illud quod accidit intellectui simile est et quod accidit ligato:qm̃ quẽadmodũ ligatum non potest moueri aliquo modo ad finem quẽ intẽdit:ita est de intellectu quãdo acciderint ei sermones contrarij:ꝛ ideo necesse est vt via ex qua dissoluuntur questiones sit alia a via ex qua accidunt questiones:quẽadmodũ modus ex quo dissoluitur ligamentũ est alius a modo ex quo aduenit ligamẽtuz. ¶Et.d.ꝛ ideo perscrutandũ est de oibus difficilibus ꝑpter hoc qõ dixim⁹ primo quia est via ad acquirendũ scientiam. proportio enim questionum ad animam sicis est proportioni ligamenti ad mẽbra:ꝛ ꝓportio scitie acq̃site post alias questiones est sicis proportioni motus quesiti post dissolutionem ligamenti. ¶D.d.alia cãm pp quã incipiẽdũ est perscrutari de difficultate que est in qõnibus:ꝛ.d.qui enim querit cognoscere aliquid ꝛc.i. qui enim cognoscit aliquid anteq̃ cognoscat quantitatem difficultatis eius assimilatur eis quoꝝm pedes sunt per viam rectam:ꝛ nesciunt q̃ sut pedes sunt in illa via. ¶D.d.ꝛ cum hoc qui nescit quesitum ꝛc.i.q̃ qui nescit quantum querit:nescit ipse quando inuenerit eum:ꝛ cum hoc perscrutatus est de aliquo ꝛ nescit quantum est difficile illud quod querit est ignotum apud ipsum:ꝛ sic si inuenerit ipsum/nescict vtrum inuenerit aut non: qui autem scit difficultatem rei scit finem quem querit:ꝛ sic si inuenerit illum scict illud quod querit:quesitum enim erat apud illum scitum de terminate. ¶D.d.ꝛ bonũ est ꝛc.i.ꝛ etiã melius est volentibus indicare inter duos homines diuersantes in aliquo vt sint cognoscentes propositiones quibus vtitur affirmans ꝛ negans.

proportio qõnũ ad aiam sicis ẽ ꝓportiõi ligamenti admẽbra. Qõnes pertinẽtes ad modũ ꝑsiderationis istiꝰ scie. Qõ ꝑma Utrũ vniꝰ aut multaꝝ ẽ scietiarũ cãs speculari. Qõ scda. Tertia. Quarta. Quinta.

¶Est aũt dubitatio prima quidem de quibus ꝓhemialr dictis dubitauimus. Utrum vnius aut multarum est scientiarum causas speculari. ¶Et vtrum substantie principia prima est scientie huius scire solum. Aut etiam de principijs de quibus ostendunt omnes. Ut vtrum contingit vnum ꝛ idem simul dicere ꝛ negare aut non:ꝛ de alijs talibus. ¶Et si est circa substantiam: vtrum vna circa omnes aut plures sunt. ¶Et si plures :vtrum omnes cognate:aut earum he quidem sapiẽtie. Ille vero aliquid aliud dicẽde sunt. ¶Et hoc idem quoq; necessarium est querere:vtrũ sensibiles substantie esse solum sunt dicende:aut preter has alie.

UVA. BHSC. IyR_117

Sexta. ¶Et vtrum vnice sunt aut plura genera substantiarum: vt facientem species: & mathematica inter ista & sensibilia dixerunt. De his ergo vt diximus perscrutandum est. ¶Et vtrum circa

Septia. substantias solum est speculatio: aut circa que accidunt ꝑm se

Octaua. substantijs. Adhuc autem de eodē & diuerso: simili & dissimili: &

Dialectici tētāt de oibꝰ & eo contrarietate: & de priore & posteriore: et de alijs omnibus talibus: & de quibuscumq; dialectici intendere tentant: ex probabilibus solum perscrutationem facientes: quorum theorica est de

D rū theorica ē de, oibus. omnibus. ¶Amplius autem his eisdem quecumq; ꝑm se accidunt: & non solum quid est horum vnūquodq; : sed vtrū vni est

Nona. vnum contrariū. ¶Et vtrū principia & elementa genera sunt:

Questiones ptinē tes ad res de quibꝰ ista scia ꝓsiderat. aut in que diuiditur existentiū singulum. Et si genera: vtrum quecūq; dicuntur de indiuiduis finalia aut prima: & vtrū homo aut animal principiū est magis cꝫ singulare. ¶Maxime vero querendū est et tranctandū vtrum est aliquid ꝓter materiam causa ꝑm se aut non. ¶Et hoc separabile aut non: & vtrū vnum aut plura numero. ¶Et vtrū est aliquid ꝓter synolon. Dico

Secūda. autem synolon quādo predicatur aliquid de materia: aut nihil:

Tertia. aut horum quidem: horum vero non. ¶Amplius autem vtruz principia numero aut specie determinata: & que in rationibus:

Quarta. & que in subiecto. ¶Et vtrum corruptibiliū & incorruptibilium eadem & diuersa. Et vtrū incorruptibilia omniū: aut corruptibi

Quinta. lia corruptibiliū. ¶Amplius autem ꝙ omnia difficillimū est: et

Sexta. plurimā habet dubitationem: vtrum vnum aut ens quēadmodum Pythagorici & Plato dicebant nō alterum aliquid est: sed

Septia. entium substantia: aut non sed aliquid alterum ipsum subiectū: vt Empe. amorem dicit: alius vero ignem alius aquam aut ae-

Octaua. rem. ¶Et vtrum principia sint vniuersalia aut singularia rerum: & potestate aut actu. ¶Amplius autem vtrum aliter: aut

Nona. ꝑm motum. Hec enim dubitationem prestat magnam. ¶Adhuc autem numeri longitudines: et figure: et puncta substantie

Decima. quedam sunt: aut non. ¶Et si substantie vtrū separate a sensibi-

Undecia. libus aut in eis. De his em̄ omnibus nō solū difficile veritatem

Duodecima. ipsam inquirere: sed nec ratione quidem bene dubitare facile est.

Tertiadicima. ¶Et prima questio questionum difficiliū est de qua quesiuim⁹ in prologo istius libri primi: vtrum consideratio de omnibus ge-

Dicimaquarta. neribus causarum est vnius scie: aut plurū. Scōa est vtrum consideratio de principijs substantie tantū: aut est etiam eius considerare de principijs ex quibus fit demstratio cuiuslibet. Verbi. g. vtrum possit idem esse affirmatiuum & negatiuum insimul: aut nō: et talia similia. V. g. vtrū equalia eidem sunt equalia. ¶Tertia est si scientie consideratio est de substantia: vtrum illa scia est eadem omnibus scientijs: aut ꝑres. ¶Quarta est & si sint ꝑres

UVA. BHSC. IyR_117

substantie vtrum natura earū est cōsimilis in genere: aut debet quedā dici phia: z quedam aliud. ¶Quinta est: z etiam illud querēdum est necessario vtrum oporteat dicere q substantie sunt sensibilia tantum: aut sunt alie substantie ab istis sensibilibus. ¶Sexta est vtrum substantie habeāt vnum genus aut plura. sicut dixerunt ponentes formas z mathematica: que sunt inter ista z sensibilia. ¶Oportet enim nos perscrutari de omnibus istis rebus sicut diximus. ¶Septima est perscrutari vtrum hec consideratio est de substantijs tantum: aut etiam de accidentibus. ¶Octaua est z cum hoc perscrutādum est de eodem et de diuerso: et de dissimili: et simili. ¶Nona est de contrarijs. ¶Decima est de ante et post. ¶Undecima est: z de omnibus alijs rebus consimilibus istis de quibus logici perscrutantur: qui ponunt opiniones suas de opinionibus laudabilibus: et nobilibus. ¶Duodecima et etiam perscrutandum est de omnibus accidentibus que accidunt omnibus istis. ¶Decimatertia et de vnoquoq eorum quid sit: z non de hoc tantum: sed vtrum contradicant sibi adinuicem. ¶Decimaquarta. z vtrum principia et elemēta z genera sint per se aut sint per singularia in que diuiduntur. ¶Decimaquinta: et si sint genera vtrum genera que dicuntur de indiuiduis sint prima genera aut vltima. Verbigratia vtrum animal aut homo est magis primum: quam indiuidua singularia: aut non. ¶Decimasexta. et etiam oportet nos multum perscrutari vtrum sit alia causa per se preter materiam: aut non. ¶Decimaseptima. z vtrum ista causa differat a materia aut non. ¶Decimaoctaua est. vtrum ista causa est vna in numero: aut plures. ¶Decimanona. z vtrum est aliquid preter: totum: z dicere est totum illud per quod disponitur materia: aut non est aliud: aut in quibusdam rebus est aliud a toto: z in quibusdam non: z que sunt illa entia. ¶Vigesima. z etiam vtrum ista principia sint determinata in numero: aut z ratione: et loco. ¶Vigesimaprima. z vtrum principia corruptibilium sint principia incorruptibilium aut diuersa: et vtrum omnia principia non corrumpuntur: aut corrumpuntur principia corruptibilium. ¶Vigesimasecunda. et etiam perscrutandum est de questione magis difficili omnibus istis questionibus: vtrum vnum et idem est substantia omnium entium: et non est aliud sicut dixerunt Pythagorici et Plato: aut non. Sed est aliud subiectum: sicut dicit Empedo. amicitiam: z alius ignem: z alius aquam z alius aerem. ¶Vigesimatertia z vtrum principia sint vniuersalia: aut sint sicut singularia rerū particularium. ¶Vigesimaqrta. z vtrum sint potētia vel actu. ¶Vigesimaqnta. z vtrum

Mathematica sunt inter abstracta et sensibilia. z

UVA. BHSC. IyR_117

principia sint alio modo: aut sunt principia per motum. Iste est
questiones sunt difficiles et valde intricate. ¶ Vigesimasexta.
et cum hoc etiam perscrutandum est vtrum numerus et longi-
tudo: ꝛ etiam figura et puncta sunt substãtie. aut non. Et si sunt
substantie vtrum sint diuerse a sensibilibus: aut sint eis. Diffi-
cultas enim non tantum est in comprehendere veritatem istarũ
2 rerum omnium: sed non est facile querere de eis secundum dif-
F ficultatem earum secundum sermonem valde.

Utrũ cõsideratio ꝛc.ꝛ intendit per genera causarũ causas diuersas diuer-
Cusa edi sorum: cause enim diuersorum generum sunt diuerse. U.g. principia rerũ
uersoꝝ ge naturalium ꝛ principia rerum mathematicarum: ꝛ principia rerum abstra
nerũ sunt ctarum. D.d.ꝛ vtrum esse scientie consideratio ꝛc.i.ꝛ si consideratio in oi
diuerse. bus principijs est vnius scie vtrũ illa scia dz considerare in principijs sub
Idẽ ꝓmo stantie ꝛ vniuersalium entiũ tantũ: aut cum hoc debet considerare in prin
met.c.19. cipijs cognitionis que sunt prima intellecta. U.g. considerare in sermone
ꝛ.22.ꝛ. dicentiũ pole esse vt affirmatiua ꝛ negatiua insimul sint vere: ꝛ in sermo-
10. Et.2. ne negantium ꝙ equalia sunt idem equalia: ꝛ vniuersaliter in sermone ne
59:ꝛ.3.cc. gantium principia. ¶ D.d.ꝛ etiam sic scientie est consideratio ꝛc.i. etiam si
61. Prin- scientia debet considerare de substantijs vtrũ illa scientia est vna aut plu
cipiũ co- res. Si ei substãtie fuerint diuersoꝝ primoꝝ: pncipioꝝ cõtinget ꝓsidera-
gnitiõis: tio de eis sit pluribus q̃ vni scientie: ꝛ si fuerit conuenientiũ primorum
ꝛ pncipiũ principioꝝ: vtrũ cõsideratio de eis erit vnius scientie. ¶ D.d.ꝛ si fuerint
Sbe seu eẽ. plures scientie vtrũ ꝛc.i.ꝛ si consideratio de entibus fuerit plurium scien-
Idẽ ꝓmo tiarum vtrum omnes sint species vnius generis. s. partes vnius scientie:
phy.2.8. aut sunt diuersarum scientiarum: adeo ꝙ quedam dicitur philosophia: et
quedam scientia naturalis: ꝛ quedam doctrinalis. ¶ D.d.ꝛ etiam perscru
Oẽ ẽs qñ tandum est vtrũ oporteat nos dicere ꝙ substantia ꝛc.i.ꝛ necesse est nobis
fuerit cõ perscrutari vtrum sint alie substantie a substantijs sensibilibus: aut nulla
patuꝫ ad est substantia preter istas. ¶ D.d.ꝛ vtrum substantie habent genus ꝛc.i.et
aliud aut si aliqua est substantia alia a substantijs sensibilibus vtrum illa sba est ea
ẽ idẽ aut dem natura aut plures nature: sicut dicunt illi ꝙ substãtie sunt res abstra
diuersuꝫ: cte. s. ꝛ sunt forme nõ abstracte: ꝛ sunt res sensibiles: ꝛ medie inter formas
aut sile ꝛ res sensibiles: ꝛ sunt mathematice. ¶ D.d.ꝛ vtrũ consideratio est tantũ
aut dissi- de sba ꝛc.i.ꝛ etiã perscrutandũ est vtrũ perscrutatio in hac scientia est de
mile: aut substantijs tantũ: aut de accidẽtibus: aut de vtroq;. ¶ D.d.ꝛ cum hoc opz
ꝯiũ aut nos perscrutari de eodem ꝛ de diuerso. i.ꝛ opz nos perscrutari etiã de cõ-
nõ cõtra- sequentibus essentialibus que appropriant enti in eo ꝙ est ens. U.g. idez
rium ꝛ diuersum: ꝛ sile ꝛ dissile: ꝛ contrariũ ꝛ non contrariũ. Omne em ens qñ
A fuerit cõparatũ ad aliud: aut erit idem: aut diuersuꝫ: aut sile. aut dissile:
Primus ꝯiũ: aut nõ ꝯrariũ. ¶ Et vlr opz pscrutari de omnib⁹ de quib⁹ disputato
phs ꝛ lo- res assueti sunt disputare per sermones famosos laudabiles. a phs em
gic⁹ cõsi- ꝛ logicus cõuenit in perscrutatione de istis rebus: q; vterq; cõsiderat de
derãt de ente simplir. ¶ D.d.ꝛ etiã perscrutandũ est de oibus accidentib⁹ ꝛc.i.ꝛ p-
ente sim- scrutandũ est in istis qõnibus de reb⁹: quarũ est prima: quid est vnũqõq;
pliꝛ. idem coꝯ: ꝛ que sunt accidẽtia propria eis: ꝛ nõ de hoc tm: sed de illis q̃ sunt cõ
supra cõ. traria eis: aut nõ cõtraria. per oia em ista cõpletur perscrutatio de istis
primo Et quecunq; intendũt sciri. s. per cognitionẽ triũ. s. priorũ ꝛ posteriorũ ꝛ opposito-
4.met.t. rum. D.d.ꝛ vtrũ principia ꝛ elemẽta ꝛc.i.ꝛ perscrutandũ est vtrũ rerũ prin-
cõ.5. cipia ꝛ elemẽta coꝯ sint genera aut individua in que diuidũtur postremo
gña: ꝛ si genera sint digniora vt sint principia q̃ individua: vtrum gene-

UVA. BHSC. IyR_117

ra remotissima ab indiuiduis sint magis digna: aut genera propinqua
ita q̄ dignissimū eor̄ species sit q̄ diuiditur in indiuidua. V.g. perscruta
ri quid est magis primū aial: aut homo: aut indiuiduū aialis: aut hoīs.
Et si aial ⁊ homo sint priora suis indiuiduis. vtruz hō sit prior aiali aut
aial hoīe. ¶D.d.z opz nos multū perscrutari. i.⁊ opz nos querere vtrū in
indiuiduis sbe est alia causa preter mām: ⁊ est forma aut nō. ⁊.d.hoc: quia
ista causa fuit nota ab eo solo in rei veritate inter oēs antiquos. ¶D.d.
z vtrū ista causa differat a materia aut nō: ⁊.d.hoc ne aliquis existimet ip-
sam. esse manifestā quoquo modo. D.d.⁊ vtrū ista causa sit vna. i. forma.
D.d.⁊ vtrū est aliquid preter totū. i. vtrū est aliquid additum corporibus
naturalib⁹: aut nihil est hmōi: aut hoc est in quibusdā: ⁊ in quibusdā nō: ⁊
innuit p hoc aiam ⁊ res additas corporib⁹ nālibus 2similiū ptiū. ¶D.d.
⁊ vtrū principia corruptibiliū ⁊c.i.⁊ etiā perscrutandū vtrū principia rer̄
corruptibiliū sint principia incorruptibiliū: aut alia: ⁊ si alia vtrū omnia
nō corrūpantur: aut solūmodo nō corrūpantur illa: que sunt principia in
corruptibiliū: principia vero corruptibiliū corrūpuntur. ¶D.d.⁊ etiam
perscrutandum est de questione magis difficili ⁊c.i.⁊ etiā perscrutandum
est vtrū vnū quod est principiū numeri sint vnū quod est substātia vniuſ-
cuiusq̄ entiū sensibiliū: aut ſm q̄ dicit Pythagoras q̄ illud est elementū
entiū: aut q̄ entia numeri: aut ſm q̄ Dicit Plato q̄ est ſba ⁊ elementū omniuz
tibus: aut vnū numerale est accidens ⁊ vnū q̄ō est ſba ⁊ elementū omniuz
entiū est natura alia a natura vni⁹: sicut dicit Emped. q̄ vnū q̄ō est substā
tia entiū est amicitia: aut lis. Et sicut antiqui naturaliū dicebāt q̄ vnum
quodq̄ q̄ō est substantia entiū est ignis: aut aer: aut aqua. ¶D.d.⁊ vtrū
principia sunt vniuersalia ⁊c.i.⁊ vtrū principia rerū sunt vniuersalia aut
singularia: ⁊ vtrū sint potētia in actu. ¶D.d etiam vtrum sint principia
alio modo ⁊c.i.⁊ etiam perscrutandum est de principijs vtrum sint princ
pia ſm q̄ sunt mouētia: aut ſm aliū modū ceterarū causarū. ¶Et intēdit
dit questionē cōtingentē in primo motore. D.d.⁊ cum hoc opz nos pscru
tari vtrū numerus ⁊ longitudo ⁊c.i. etiā perscrutandū est de rebus mathe
maticis. V.g. de numero ⁊ magnitudine: vtrū sint sbe: aut accidētia. Et si
sint sbe vtrū sint abstracte a subſtantijs sensibilib⁹: aut sint crūstes in eis
tali modo q̄ nullā habeant cōstitutionem: nisi per sbas sensibiles. ¶D.d.
difficultas enim ⁊c.i. oēs eā ille questiones non tantū sunt difficiles pro
pter difficultatē cōprehensionis in eis: immo difficile est etiā scire difficul
tatem earum quanta sit. ⁊ cum complcuit numerationē illarū questionū:
incepit inducere sermones logicos in singulis questionibus.

5

Sol⁹ Ar. coīnuit cāz mālē in reive- ritate. idē ſ. phy. cō. 79

Vide. ſ. phā. cōō. cōsimile.

Ad ptēne gatiuā p̄- me que- stionis.

Scōa ad idem rō. In imobi lib⁹ nō ē efficiens neq̄ finꝭ.

¶Capitulum Secundum.

DIcimū ergo de quibus in primis dicimus vtrū vni⁹ aut pluriū sciarū sunt speculāda oia gña causarū. Antus eā scie quomodo erit nō cōtraria principia exītia cognoscere. ¶Amplius autē multis exītiū nō insunt in oībus oia. Quo namq̄ modo pone est motus principiū esse in immobilib⁹ aut boni nām: sic dē oē q̄ō est bonū ſm se: ⁊ pp suā mām finis est: ⁊ ita cā q̄ illi⁹ cā ⁊ fiūt ⁊ sunt cetera. Finis autē ⁊ cui⁹ cā act⁹ cuiusdā est finis.

Act⁹ oīs cū motu. A In mathe maticis nihil ostē dit p cā z finalem.

UVA. BHSC. IyR_117

Sz actusois cū motu. Quare in immobilib⁹ nō cōtingit hoc esse principium. Nec esse aliquid anthoogaton. i. per se bonuz. Unde ⁊ in mathematicis per hanc nihil ostendit cām. Nec est demſatio nulla eo ꝙ melius aut deterius. Sed nec omnino nullus talium aliculus reminiſcitur. Quapropter et ſophiſtarum quidam vt Ariſtippus ipſas preneglexit. In aliis enim artibus et illiberalibus vt tectonica ⁊ coriaria eo ꝙ melius vel deterius dici omnia Mathematicas vero nullam de bonis ⁊ malis facere rationem. ¶ At vero ſi ſcientie cauſarum ſunt plures: ⁊ alterius principij que earum eſt dicenda que queritur. Aut quis maxime rem que ſitam eſt ſciens eam habentium. ¶ Contingit enim eidem omnes modos cauſarum ineſſeyt domus. Unde quidem motus ars ⁊ edificatoꝛ. Cuius vero cauſa opus. Et materia terra ⁊ lapides Speciesvero ratio. ¶ Igitur ex dudum determinatis quam decet vocare ſcientiarum ſapientiam Habet rationem quamlibet appellari: inquantum ſenioꝛ quidem: ⁊ principaliοꝛ: cui veluti ſeruientes non contradicere ſcientias alias certum eſt: que finis enim boni talis eſt: ſunt enim huius cauſa cetera. ¶ Inquātum vero primum cauſarum ⁊ maxime ſcibilis diffinitiua eſt eſſe: que ſubſtantie vtiq; erit talis. Multis enim modis idem ſcientibus magis quidem ſcire dicimus cum qui nouit in ipſo eſſe quid res ẽ ſ in non eſſe. Et horum eoꝛundem alium alio magis. Sed maxime quid eſt ⁊ non quantum: aut quale: aut quid facere: aut pati apta nata eſt. Amplius autem ⁊ in aliis ſcire ſingula: ⁊ quorum demonſtrationes ſunt: tunc putamus exiſtere: quando ſcimus quid eſt vt tetragonizare quid eſt: quia medie intētio. ¶ Similiter autem ⁊ in aliis. Circa generationes veꝛo: ⁊ actus: ⁊ circa omnem tranſmutationem opinantur nos perfecte cognoſcere quando cognoſcimus principium motus. Hoc autem alteruz ⁊ oppoſitum fini. Quapropter vtdetur alterius eſſe ſcientie cauſarum harum ſingulas ſpeculari.

Cõ inter poſita.

Solo ſe cūda pſ.

Cõ a cāſi nali ſapiē tia dicat.

B

Cõ a cā formali.

C

Cõ a cā efficiēte.

¶ Dicamus nunc primo de prima queſtione: ſcilicet vtrum conſideratio de omnibus generibus cauſarum eſt vnius ſcientie: aut plurium. Quomō poſſibile eſt vt vna ſcientia principia ſciat: que non ſunt contraria. ¶ Notum enim ꝙ multa principia non ſunt plurium entium: quia non dicimus quomodo poteſt eſſe principium motus in rebus non mobilibus: ⁊ quomodo natura boni eſt in omnibus rebus immobilibus: ſi omne quod eſt bonum per ſe eſt: ⁊ per ſuam naturam eſt finis ⁊ complementum: ⁊ eſt ſecundum hunc modum cauſa. Res enim ſunt propter illud. Finis eſt ⁊ illud propter quod fit aliud eſt complementum alicuius actionum. Et actiones omnes fiunt per motum. ¶ Ergo manifeſtum eſt ꝙ impoſſibile eſt ꝙ iſta cauſa ſit in rebus que non mouentur

UVA. BHSC. IyR_117

erga perfectionem: ⁊ in eis aliquod bonum per se non est. Et ideo in scientijs mathematicis nihil declaratur per istam causam. Et nulla demonstratio fit per illam: nec quia est melior: nec quia est villor. Et vniuersaliter nullus hominum inuenit istam talez causam in mathematicis scientijs. Unde quidam sophistarum dimiserunt sicut fecit Sticus In alijs autem vilibus artificijs. U.g. carpentaria: sutoria: illis dicitur melius ⁊ vilius. Et artifices istius artis non perscrutantur omnino de bonis et malis. ¶ Manifestum est igitur quod scientie causarum multe sunt. et omnis causa et principium habet aliam scientiam: ⁊ est principium alterius scientie. Querendum est igitur qualis scientia istarum est digna vt dicatur philosophia: ⁊ qualis sciens est dignus vt vocetur philosophus: et sic notificabitur illud quod querendum est hic. Impossibile est enim vt species omnium rerum vel causarum sint eiusdem rei: sicut domus. Causa enim domus ex qua fit motus est artificium et edificator. Et causa propter quam fit domus est operatio. Et materia domus est lutum et lateres. Et forma domus est terminus eius. Secundum igitur q̄ distinximus et dixim⁹ qualis scientia debet vocari philosophia continget vt omnis scientia vocetur philosophia. Philosophia autem alia: ⁊ prior: et nobilior: quam scientie alie consequuntur necesse est vt sit causa complementi et boni. Alie enim cause sunt propter istam causam. Et iam dixim⁹ primo quod scientia primarum causarum: et illud quod est valde scitum: est scientia substantie. Res enim multis modis scitur. Et plus quod scitur est de sua substantia cum voluerimus notificare vnamquamq̄ rerum habentium demonstrationem nos existimabimus notificare eas: quando sciemus quid sunt. Verbi gratia quid est quadratura. Dicemus igitur quod quadratura est medium inuenire. Et similiter de alijs. Colores autem et actiones et omnis transmutatio sciuntur a nobis quando sciuerimus principium motus. Et ista causa est alia et diuersa a causa complementi. ¶ Manifestum est igitur quod cognitio vniuscuiusq̄ istarum causarum habet aliam scientiam.

Dicamus nunc de primo ⁊c. intendit per omnia genera causarum quatuor causas: et quasi dicat vtrum perscrutatio de generibus causarum entium est vnius scientie aut plurium. ¶ Deinde dicit ⁊ quomodo est possibile vt sciat principia que non sunt contraria: ⁊ ista p positio est probabilis scilicet dicens quod scientia contrariorum est eadem: ⁊ non sequitur ex hoc dicere q̄ scientia contrariorum est eadem: q̄ scientia eorum non contrariorum non est eadem: nisi superficietenus et secundum quod apparet exterius: ⁊ ideo iste sermo est logicus secundum q̄ fuit dictū q̄ sermones vsitati in hoc tractatu sunt logici. Iste aūt sermo esset verus si esset verum q̄ illa quorū scientia est eadem sunt contraria. ¶ Deinde. d. manifestum est igitur q̄ omnia principia ⁊c. i. ⁊ etiam manif-

3 D Ista ppō ē ꝓbabilis q̄ scia ꝝ riorū est eadem.

ee 4

UVA. BHSC. IyR_117

festum est per se q non inueniuntur oēs cause quatuor in omnibus generi
bus entium. V. g. q in rebus immobilibus non debet aliquis querere cau
sam mouentem: neq; potest dicere quomō est possibile vt in eis sit cā mo
uens: ꝛ intendebat mathematica: qm̄ lz sint in re mota: tamen non mouen
tur nisi accidentaliter. ¶ D. d. ꝛ quomō natura boni est ꝛc. i. qū o causa que
est finis inuenitur in rebus immobilibus: cum illud qō est per se ꝛ natura
liter finis est illud ad quod mouetur illud qō innatus est perfici per illud.
¶ Et cum posuit has propositiones pro veris: accepit conuersas earū
pro veris. Deinde. d. ꝛ etiā sm modū hunc eque ꝛc. i. ista causa .s. finalis
est sm hunc modum causa. i. sm q mouetur ad illam illud quod perficitur
per illam. Illud enim qō est ante ppter illam: ꝛ hoc manifestum est de cā
finali. Deinde. d. finis enim ꝛ illud propter quid ꝛc. i. ꝛ necessarium est vt
finis sit in rebus mobilibus: quia finis est finis actionis ꝛ motus: quod
igitur caret motu caret fine sine equinoce. ¶ Deinde. d. notum est igitur q
impossibile est q iste finis sit in rebus immobilibus ꝛc. i. propter ipsos ser
mones quos diximus: ꝛ dixit per se: quia potest contingere vt in rebus im
mobilibus sit bonum: sed non per se. ¶ Et debes scire q illud quod dispo
nitur per bonum est cā finalis: bonum enim est desiderabile: ꝛ causa fina
lis est desiderabilis. ¶ Deinde. d. ꝛ ideo in scientijs mathematicorum ꝛc. i.
quia ista causa non inuenitur in mathematicis: ideo non datur in eis ali
qua re quesita finalis causa: neq; sit in eis demonstratio cuius terminus
medius sit ista causa: ꝛ ipse. d. in tractatu de quo loquitur in principijs ma
thematicorum q ordinatio ꝛc. i. ordinatio numerorum ꝛ magnitudinum
inuenitur in eis: ꝛ indiget hoc perscrutatione. ¶ Deinde. d. ꝛ ideo quidam
sophistarum ꝛc. i. negabant eam esse in omnibus scientijs: quia non reper
ierūt eam in firmissima scientiarū .s. mathematicis. Deinde. d. in alijs au
tem artificijs ꝛc. i. in artificijs autē concedebant causam finalem esse: meli⁹
eīs aut vilius ꝓueniunt ab hac causa. D. d. ꝛ artifices istius. i. artis mathe
maticorum. ¶ Deinde. d. manifestū est igitur q scientia causarum ꝛc. i. q
cum quedam entia habeant propria genera causarum: quedam vero non:
necesse est vt scientie diuersentur pp diuersitatē earū in principijs: ꝛ vt sint
modi demonstrationū vsitatarum in alia arte alij a modis demonstratio
num alterius: ergo artes ꝛ scientie sunt plures. ¶ Deinde. d. querendum
est igitur qualis scientia ꝛc. i. ꝛ cum declaratum est plures scientias esse: ꝛ
est iam famosum hic esse scientiam que dicitur philosophia: querendum
est que est illa scientie: quoniam si vna scientia esset omnium rerum: tunc il
la scientia deberet dici phia. ¶ Deinde. d. impossibile est enim vt species
causarum ꝛc. i. ꝛ necesse est vt quedam scientie sint proprie ad dandam ali
quam cām sine alia. Quoniā non quodlibet genus de quo scientia cōside
rat habet quatuor causas sicut domus habet. Et intēdit q hoc non inueni
tur nisi in scientia naturali tm̄. ¶ Deinde. d. sm igitur q narrauimus ꝛc. i.
ꝛ cause sunt plures: ꝛ phia est cognitio causarū: ꝛ in omni sciētia contine
tur cognitio causarū que sunt in illo genere: contingit vt omnis scientia
debeat dici phia: sed nos posuimus hoc esse scientiam aliam a scientijs p
particularibus que dicitur philosophia: quod est dubitatio. Deinde. d. philo
sophia autem altera ꝛc. i. sed si concesserimus q oīs scientia dicitur philo
sophia: tamen necesse est vt scientia que dicitur philosophia simpliciter
sit illa que considerat in causa finali vltima omnium entium. Omnes au
tem cause sunt propter istam causam. ¶ Deinde. d. ꝛ iam diximus primo q
philosophia causarum ꝛc. i. dest q illud quod dicitur philosophia est que
notificat cum cā finali prima causam primam que est forma ꝛ substantia

£ Mathematica lz sint in re mota: tñ nō mouētur nisi p accñs.

Potentiae q ireb⁹ immobilib⁹ sit bonū: lz nō p se.

UVA. BHSC. IyR_117

etiam. Scientia en im que attribuitur cognitioni causarum primarum est
scientia que est magis digna vt dicatur phia. Res enim vt dixit notificat
multis modis: et magis qd notificatur est per suam substantiam: et ppter
hoc ista scientia debet dici phia: et nō nālis scientia. ¶ Scientia enim nā-
lis cōsiderat etiam de duabus primis causis. s. motore et materia. Ista aūt
de duabus causis vltimis. s. forma et fine. Et quia he due cause sunt melio-
res illis: iō ista sciētia est melior naturali. Finis aūt est melior alijs cau-
sis: qr alie cause sunt propter illam. Forma aūt est melior alijs: qr sciētia
rei per illam est perfectior ꝙ sciētia rei per aliam. ¶ Deinde. d. testimoniū
super hoc ꝙ scientia substantie est perfectior scientia que fit per aliam rez
omniū rerum existētium in re. ¶ Et. d. et cum voluerimus scire vnamquam
ꝙ rerum &c. i. et signum eius ꝙ scientia substantie est perfectior omni scien
tia est: ꝙ cum nos quesiuerimus scire aliquid per demonstrationem non
reputamus ipsum esse scitum: nisi quando nos intellexerimus in nobis ꝙ
scimus illud secundum quid. i. per suam substantiam et diffinitionem. ¶ De
inde dedit exemplum et. d. V. grā. i. quadratura &c. i. V. grā. ꝙ nos non vide
mus nos scire quadratū equale superficiei: nisi quando sciuerimus ꝙ est
illud cuius latus medium inter duo latera superficiei cui est equale. ¶ De
inde. d. generationes autē et actiones &c. i. generationes autem et actiones
non sciuntur vere nisi quando sciuerimus naturam motus et agens eum.
Deinde. d. et ista causa est alia a causa complementi: et intendit causam que
est principium passionis scilicet subiectum et materia. Deinde. d. manife-
stum est igitur ꝙ cognitio &c. idest declaratum est igitur ex hoc ꝙ cognitio
vniuscuiusqꝫ generum istarum causarum habet scientiam propriam: et ꝙ
est hec vna scientia que dicitur philosophia: que proprie considerat de
prima forma et primo fine.

¶ At vero de principijs demonstrationis vtrum vnius scientie
est aut plurium dubitatio est. Dico autem demonstratiuas cōes
opiniones ex quibus omnes demonstrant. Ut qm̄ oē necessariuz
est aut dicere aut negare. Et impossibile idem sil' esse et non esse:
et q̄cumqꝫ alie tales propositiones. Utrū harū vna scientia et sub
stātie: aut alia. Et si nō vna est quā opz appellare que nūc est q̄si-
ta. ¶ Unius igitur esse nō est rōnabile. Quid enim magis geo-
metrie ꝙ qualiscumqꝫ de his proprium est audire. Si igitur simi
liter quidem qualiscumqꝫ est. Omnium vero non cōuenit. Sicut
nec aliarum: ita nec ipsas substantias cognoscentis: propriū est
de ipsis cognoscere. Simul autē et q̄uo erit ipsorū scientia. Quid
quidem enim et vnūquodqꝫ horum existit ens et nunc nouimus.
Utuntur igitur eis vt notis artes alie. Si autem demonstratio
de eis est: oportebit aliquod igitur esse subiectum. Et hec quidez
passiones: illa vero dignitates eorum. Nam de omnibus esse de-
monstrationem impossibile est. Necesse est enim ex aliquibus esse
et circa aliquid: et aliquorū demonstrationem. Quare accidit om
nium esse genus vnum aliquid demonstratorum. Omnes enim
demonstratiue dignitatibus vtuntur. At vero si alia que substan
tie: et que de his que earū principalior: et prior est. Uer enim maxi-
me omniū principia sunt dignitates. Et si non est phi: cuius erit

F Scia nālis ꝯsiderat de duab' primis causis. s. motore et mā. ista aūt de duab' vltimis. s. forma et fine. Idē i suo ꝓlogo sup primo phy. Et. 4. meta. cō. j. Et. 7 meta. ꝯ. 5. Et. 12. meta. cō. 6.

Prima phia ꝓpe ꝯsiderat de prima forma et pmo fine.

Ad quā scientiā ptinet de pncipijs ꝯsiderare.

Qd nō fit vni' scie de pncipijs ꝯsiderare De oib' et de mrone et impole.

UVA. BHSC. IyR_117

alterius de eis speculari veritatem ⁊ falsitatē.
¶Et etiam vtrū principia demonstrationis sunt vnus scīe/aut pluriū:est dubiū.Et dico principia demonstrationis illud quod est acceptū de ꝓpositionibus ꝟlibus ex q̄bus queritur demonstratio super omne quid.V.g.dicere q̄ de quolibet affirmatio vel negatio.Et impossibile est affirmare ⁊ negare insimul et alie ꝓpositiones simules sibi.Nos igitur perscrutabimur vtrum scientia istoꝝ principioꝝ/⁊ scientia substātie/sunt eedē:aut diuerse.Et si nō sint eedem que scientia istarum dꝫ dici noīe scientie quesite in hoc loco.Non enim necesse est vt omnia sint vnius scientie:⁊ cum hoc q̄nō erunt ista vnius scientie.Scimus.n. esse modo vniuscuiusq; eoꝝ.Et alie scientie vtuntur eis sicut cognitione nota.Si igitur hūt demonstrationē oportet vt habeant ali quod genus subiectum eis:⁊ quedam sint magis latentia:⁊ quedam manifesta vlia.Impossibile est.n.vt oia habeant demonstrationē:q; necesse est vt demonstratio fiat ex q̄busdā rebus:aut quibusdam:aut vni eoꝝ.Manifestum est igitur q; accidit vt vnū gen⁹ sit subiectū oīuz rer. hūtiū demōstrationē.Sēs.n. modi de mōnis vtunt ꝓpōnib⁹ māifestis vlib⁹.Et ēt si substātie scia est alia a scia ꝑncipioꝝ demōstrationis.Que igitur scientia istaruz est prior alia nobilitate:⁊ q̄ earum est fixa per suā naturam.Propōnes eīn vles sunt principia oīum scientiarū.Si igit cognitio
4. istorum principioꝝ nō fuerit prima pbi:cuius erit igitur?
¶Et ēt ꝛc.cū notificauit q; scia que dicit phia vere est illa que considerat de cā formali ⁊finali vltimis:vult mō pscrutari vtrū ꝓsideratio de pricipijs demōstrationis est huius scie:aut alteri⁹:si aliq̄ scia dꝫ ꝓsiderare de pricipijs ⁊ quis est modus considerationis in eis: et cuius generis est.¶Et.d.et etiam vtrū principia demonstrationis sint vnius scīetie ꝛc.i.si dixerimus q; in principijs scientiarū est consideratio:vtrū cōsideratio illa est vnius aut pluriū.¶Deinde.d.⁊ dico principiū demonstrationis ꝛc.i.⁊ dico principia demonstrationis primas propositiones vniuersales ex quibus adaptatur nobis querere demonstrationē super omne cuius cognitio est que renda.¶D.d.nos igitur perscrutabimur ꝛc.i.nos igit perscrutabimur si principia habēt scientiā:vtrū scīetia istoꝝ principiorum ⁊ scīetia sūe que est forma sit eedē aut diuerse:⁊ si scientia principioꝝ scientiarū est vna:⁊ scientia substātie est alia:que earū debet dici phia simplr:non enim est necesse vt omnes scīetie rerū sint vnius scīetie.¶.D.d.⁊ cum hoc q̄nō ꝛc.i.ante hoc perscrutandū est si ista principia habeant scientiā cuiusmodi scientiā habēt.esse enim eoꝝ notum est nobis naturaliter:⁊ alie scientie ponūt ea ꝑm hūc modū.s.ꝑm q; sunt nota per se.¶D.cōfirmauit hāc dubitationē ⁊.d.si igit habent demonstrationē ꝛc.i.si habēt demonstrationē necesse est vt habeant genus subiectum de quo cōsiderat ars cōsiderans in eis: et vt quedā eoꝝ sunt manifestioza q̄busdā.s.vt in eis sint aliqua nota per se:⁊ alia declaranda per illa nota.D.d.impoſe est eīn vt oia habeāt demonstrationē ꝛc.i.sed necesse est vt demonstratio sit a quibusdā:⁊ ad q̄dā: aut ad vnū eoꝝ ad minus.Ista enim demonstratio est ex principijs notis per se ꝑm q; dictū est in sua diffinitione q; syllogismus est cōpositus ex propo

UVA. BHSC. IyR_117

sitionibus necessarijs. ¶ D. d. manifestum est igitur q accidit rc. i. quomodo erit hoc: r manifestum est q necesse est vt sit genus subiectū omnium habentiū demonstrationē: r vt demonstratio in illo gñe habeat principia nota per se: r alia nō nota q̄ demonstrant ab illis principijs: sed in primis ppositionibus nō accidit hoc. s. vt quedā sint manifeste per se: r qdā non: sed si in hoc est vnde fuit acquisita sciētia earū. ¶ D. d. r ēt si scientia substātie rc. i. r si scientia principiorū substātie est alia a scia principiorū scia rū: que igit sciētia istarū duarū est prior alia r oībus sciētijs nobilitate: r que sciētia est primo nāliter r nota p se. Existimat em̄ q vl'es ppōnes sunt hmōi cū sint principia oium sciarū. ¶ D. d. si igitur iste ppōnes non sunt physice cuius sunt igit. i. qm̄ si cōsideratio in istis primis propōnibus vl'ibus nō fuerit phi: non videtur esse alicuius oino: qd est impossibile. ¶ Et in hoc loco accidit in trāslatione diminutio: r hoc quod diminuitur est perscrutatio de questione cōsequēti qōnem predictā secundum q dinumerauit in pncipio istius tractatus vbi dixit: r si scie est cōsideratio de sba vtrū illa scia rc. i. l3 dubitatio accidat in hac qōne sic: qm̄ si scia sbe fuerit vna continget. vt oēs substantie sint vnius generis. r si erunt omnes res generabiles r corruptibiles: quod est inopinabile. Existimatur em̄ q principia corruptibilium sunt incorruptibilia. r si sciētie sbe sint plures: continget vt nature substātiarū sint diuerse: r si fuerint diuerse: aut erunt consimiles: aut nomē substātie dicet de eis equiuoce. Si igit fuerint cōsimiles cōtinget vt scientie substantiarū sint spēs vnius scie. Et si fuerint nō cōsimiles: tūc hoc nomē sba dicet equiuoce pure: r si hoc fuerit tūc scie substātiarū non reducunt in vnā scientiā: qd est inopinabile. ¶ Et pōt intelligi vtrū via logicalis per quā cognoscētur sbe sit vna. s. per diffinitiones: aut plures. Si vna: op3 dicere q̄ est illa vna. r si plures: op3 dicere q̄ sunt et qt: et hoc magis apparet. fm intentionē: q2 ista eadē perscrutatione perscrutatus est in libro de aīa: et in posterioribus analecticis: et ista perscrutatio est logicalis: et pter hoc magis appropriat huic sciētie. ¶ D. post hoc induxit multas questiones quas non numerauit in caplo qōnum: et incepit dicere qustionem cuius initium est diminutum in libro sic.

Pria cpps

Secunda expoti o Rōnes logice magis appriat huic scie ꝙ aliis. Jd p ph. cō. 35. Utrū o[illegible] sbarū sit vna scia. E

¶ Totaliter que substantiarum vtrum vna omnium est/aut plures sciētie. Si quidē ergo non vna cuius substantie ponēda est scia ista. ¶ Unam vero oīum nō est rōnabile. Etem̄ demratiua vna de oībus erit vtiq p se accn̄tib⁹. Siquidē oīs demratiua circa aliqd subiectū speculat per se accidētia ex cōibus opinionibus. Et circa idem igitur genus accidētia per se eiusdē est speculari ex eiusdem opinionibus. Nam circa ipsum q2 vnius: r ex quibus vnius: siue eiusdē siue alius. Quare r accidētia siue he speculabuntur: aut ex his vna.

¶ Et oīa accidētia hn̄t vnā sciam scientiarū demonstrationis. Cū oīs demratio ex vl'ib⁹ ppositionib⁹ notificat accidētia singularia in aliquo subiecto. Manifestū est igit q scia demratiōis notificat ex ppositionib⁹ vl'ibus accidētia singularia q̄ accidūt vni generi. Qm̄ si scientie est cognitio demrationis. r alterius scientie est cognitio ex quibus rebus est illud. r illa est aut scientia demonstrationis: aut alia. Manifestum est quoniam cogni-

UVA. BHSC. IyR_117

tio accidentium est aut scientia demonstrationis vniuersalis:
5 aut vnius modi modorum demonstrationis.
¶Et oia ꝛc. apparet mihi ꝙ ista questio est questio dicēs: vtrū scia accidētium existentiū in vnoquoqꝫ generū entiū est vnius scie sciētiarū artium speculatiuarū aut pluriū vna. D. d. oia em̄ accidētia habēt vnā scientiam ꝛc. i. ꝛ apparet ꝙ cognitio accidentiū est vnius scie nō pluriū: ꝛ est sciētia considerans in genere in quo existūt accidētia. ¶D. dedit causam in hoc ꝛ d. cum ois demōstratio ꝛc. i. cū ois demōstratio fit de accidentib⁹ notificat accidentia singularia ex vltimis propositionib⁹ que existūt in re subiecta illis accidentib⁹. ¶D. d. manifestū est igit ꝙ scia demōstrationis ꝛc. i. ꝛ cuius ita sit manifestū est ꝙ scia demōstatiōis nō notificat ex propositionib⁹ vniuersalibus nisi accidētia singularia que accidūt vni generi. i. scia ergo accidentiū est vnius scie generū sciarū. D. d. qm̄ si scie fuerit cognitio demōstrationis ꝛc. i. ꝛ quedā demōstationes dant qz. ꝛ quedā propter quid. manifestū est ꝙ scia accidentiū: aut erit modorū demonstrationis vniuersalis: aut vnius modi eorū. Cognitio igitur accidentiū est vnius scientie. ¶Et ex hoc sermone accidit sermo cōtradicēs illi qui diminuitur in principio capituli: ꝛ est ꝙ nos videmus ꝙ quedā scientie dant de illis accidentibus vnius generis qz tantū: ꝛ quedā de illis accidentib⁹ pp quid. ꝛ sunt scie q̄ sunt subalternantes ꝛ subalternate. ¶U. g. aspectiua ad geometriā: ꝛ musica ad arithmeticam. Si ergo sermo fuerit acceptus in omni scientia ꝛ vniuersaliter erit logicus: ꝛ si determinate erit verus.

Documētum.

Ad pmo poste.

2 ¶Amplius autē vtrū circa substantias solū est theorica: aut et circa ipsis accītia. Dico autē vt si solidū q̄dam substantia est: et linea: ꝛ superficies: vtrū et eiusdē scie est ea cognoscere et accidētia circa vnūquodqꝫ genus de quib⁹ mathematice ostēdunt aut alius. Nā si de demōstratiua quedā eiusdem erit et que est substantie. Non autem videt eius quod quid est esse demōstratio.

Utrū hic scia sit soluz circa sbas. Ad partē negatiuaz.

¶Si vero diuerse: q̄ erit speculans circa substantiam accītia. Hoc enim reddere est valde difficile

Ad affirmatiuaz.

¶Et etiā perscrutandū est vtrū scientie huius quesite hic sit cōsideratio de substantijs tantū: aut est eius consideratio et de accidentib⁹ contingentib⁹ substātijs. U. g. si corpus est aliqua substantia: ꝛ linee: ꝛ superficies. vtrū cognitio substantiarū ꝛ cognitio accidentiū q̄ accidūt vnicuiqꝫ generū q̄ declarant sciam mathematice sunt vnius scie: aut cognitio accidentiū est scia alteri⁹ a scia substantie: qm̄ si cognitio eorū vnius scie fuerit. tūc scientia substantiarū etiam erit ex scientijs demōstrationis. Sed nō existimamus ꝙ sermo in quo dicitur quid est hoc habet demonstrationem aliquam. Et si scientia accidentiū est alia a scia substantiarum. Tunc expositio istius sermonis est valde difficilis.
6 ¶Cum perscrutatus est vtrū cognitio substantiarum est vnius scientie aut pluriū: ꝛ vtrum cognitio accidentiū est vnius aut pluriū: vult etiā perscrutari vtrum cognitio substantiarū ꝛ accidentiū est vnius scientie. s. scie tie in qua modo considerat. ¶Et. d. ꝛ etiā perscrutandum est ꝛc. i. si ista scientia considerat de substantijs que opponuntur accidentibus vtrū cū consideratione de substantijs considerat etiam de accidentibus suis: aut

UVA. BHSC. IyR_117

scientia substantiarum est alia a scientia accidentium. Deinde dedit exemplum sicut diximus si corpus est substantia ꝛc.i. Verbi gratia. si corpus et superficies ꝛ linee sint substantie vt quidam dicunt: vtrum cognitio istarum rerum ꝛ cognitio accidentiū que accidunt vnicuiq; istarum generum in quibus considerant scientie mechanice sunt vnius scientie. i. vnius artis: aut per vnam viam aut cognitio accidentium istarum rerum est scientie alterius a scientia istarum rerum. s. corporum ꝛ superficierum ꝛ linearum quas posuimus esse substantias. ¶ D. d. dubitationem contingentem si posuerimus q̄ cognitio eorum est vnius artis: ꝛ. d. quoniam si cognitio eorū fuerit vnius scientie ꝛc. i. sed si posuerimus q̄ cognitio eorū est vni⁹ artis tunc diffinitiones eorū cognoscuntur per demōstrationes simplices. ¶ Deide. d. sed nos non existimamus ꝛc. i. sed existimamus q̄ demonstratio non potest fieri de quiditate substantiarum. s. de diffinitione earum: et sic de quiditate accidentium.

¶ Et cum dedit dubitationē contingentē si posuerimus q̄ scientia eorum est vna: dedit etiā inopinabile cōtingens si posuerim⁹ q̄ scientia eorū sunt due ꝛ. d. ꝛ si scientia accidentium ꝛc. i. q̄ dicere quomodo differunt he due scientie valde est difficile. s. dicere q̄ ars que considerat de substantia est alia ab ea que cōsiderat de accidentib⁹. 2

¶ Amplius autē vtrū sensibiles substantie esse sole sint dicende: aut preter eas alie. Et vtrū vnice: aut plura genera substantiarum sunt: vt dicentes spēs ꝛ intermedia circa que mathematicas dicūt esse scias. Quomodo ergo dicimus spēs causasq; et substātias ꝑm se dictū est in prioribus de ipsis sermonib⁹. Multis autē modis habentib⁹ difficultatē nullo minus absurdū dicere quidē alias esse naturas preter eas que sunt in celo. Has autem easdē dicere sensibilib⁹: nisi q; hec quidē sempiterna: illa vo corruptibilia. Aaz per se dicūt hominē esse ꝛ equū ꝛ sanitatē. Aliud autē nihil simile facientes deos esse dicentibus: ꝛ humane speciei esse. Nihil enim aliud fecerūt illi q̄ homines sempiternos. Nec hic species nisi sensibiles sempiternas. ¶ Amplius autē si quis p̄ ter spēs ꝛ sensibilia intermedia ponat/multas habebit dubitationes. Palā eñ sīr linee preter ipsas ꝛ sensibiles erunt: ꝛ vnūquodq; aliorū generū. Igitur qm̄ astrologia harum vna est erit quoddā celū preter sensibile celum: ꝛ sol ꝛ luna: ꝛ alia similiter celestia. Et quomodo his credere opz. Neq; eñ immobile rationabile esse. Mobile vo oīno. Similiter autē de quib⁹ perspectiua tractat ꝛ in mathematicis armonica. Et eñ hoc impossibile preter sensibilia esse propter easdem causas. Nam si sint sensibilia intermedia: ꝛ sensus: palam quia et animalia erunt intermedia ipsorum ꝛ corruptibilium. 20 Utrū sole ⁊ sensibiles inueniant.

¶ Et etiam perscrutandum est vtrum oportet dicere q̄ substantie sensibiles habeant esse tantum: aut alie substantie sunt ab illis sensibilibus: ꝛ vtrū genus substantiarū est vnum: aut plura: sicut illi dicunt q̄ illa que sunt inter formas ꝛ sensibilia sunt substantie: ꝛ q̄ scientie mathematice sunt iste substantie que sunt in

UVA. BHSC. IyR_117

ter formas ⁊ sensibilia. Nos autem diximus tam in sermonibus quos dicimus de formis quomodo dicimus ꝙ forme sunt substantie ⁊ cause. Sermonibus autem istorum contingit inopinabilitas multis modis: ⁊ maxime sermonib⁹ dicentiū ꝙ alie sunt substantie a substantijs que sunt intra celum: ⁊ ꝙ ille substantie sunt sicut substantie sensibiles: preterq̄ ꝙ ille sunt eterne: he autem sensibiles sunt: ⁊ corruptibiles. Fingunt enim ꝙ homo in illis substantijs est sicut homo sensibilis hic: ⁊ similiter equus: et taurus. Sermo enim istorum est similis sermoni fingētium deos esse: ⁊ ꝙ forme eorum sunt sicut forme hominum. Illi enim nihil dixerunt aliud q̄ ꝙ homines sunt eterni: ⁊ isti etiam dixerūt. Et etiam si aliquis finxerit substantias esse inter formas ⁊ substantias sensibiles alias a formis sensibilibus contingunt ei questiones multe difficiles: quoniam si alie substantie sunt inter formas ⁊ sensibilia alie ab eis mānifestū est ꝙ sic ēt crūt linee alie a lineis formarū: ⁊ a lineis sensibilib⁹. Et similiter vnūquodq̄ aliorū generum. Et si scīēta stellarum est vna istarum rerum: erit etiā aliud celū a celo sensibili: et alius sol: et alia luna: et sic de alijs que sunt in celo sensibili. Sed quomodo opz nos credere istis: non em̄ est rectum vt illud celum quod fingunt sit immobile: ⁊ etiam impossibile est omnino vt sit mobile: Et similiter de rebus quibus vtitur ars aspectiua: ⁊ quibus vtitur musica impossibile enim est vt iste res sint alie a rebus sensibilibus propter causas quas diximus: qm̄ si sint res sensibiles inter formas et res corporeas: mānifestum est ꝙ sunt etiam sensus et animalia inter formas et res corporales.

7 ¶Et etiam perscrutandum est vtrū sint substantie abstracte alie a substātijs sensibilibus: aut non sint nisi substantie sensibiles tantū. Et si substātie alie a sensibilibus sunt: vtrum sint vnū genus: aut plura: sicut dicunt quidam ꝙ sbe sunt tres scilicet sensibiles ⁊ forme: ⁊ ea que sunt inter eas: de quib⁹ dicunt ꝙ scientie considerant mathematice. ¶Deinde dicit nos autem iam diximus ⁊c.i. nos autem locuti sumus quomodo verum est dicere formas esse: ⁊ quomodo sunt cause aliorū entium: ⁊ quomodo non: ⁊ hoc est in tractatib⁹ substātie istius libri. ¶Deinde dicit sermonibus autem istorū contingunt ⁊c.i. dicentibus autem substantias abstractas esse que sunt forme rerum contingunt multa inopinabilia: ⁊ maxime dicentibus ꝙ ille substantie ⁊ iste que sunt hic sunt eedem nomine ⁊ diffone: ⁊ ꝙ non differunt nisi quia ille sunt eterne: ⁊ iste generabiles ⁊ corruptibiles. Ponūt enim ꝙ homo qui est in illis substantijs abstractis est sicut homo qui est hic sine aliqua differētia in nomine aut diffone. ¶Deinde dicit sermo igitur istorum ⁊c.i. ꝙ dicentes formas esse similes sunt fingentib⁹ deū aut deos esse in formis hominum: sicut inueni in legibus mahumeti: et isti enim conueniunt in hoc ꝙ ponunt homines eternos ⁊ generabiles et corruptibiles: cum hoc ꝙ conueniunt in diffone ⁊ in nomine. ¶Et cum dedit inopinabilitatem contingentem dicentibus formas esse: incepit dare

Contra legem mahumeti.

UVA. BHSC. IyR_117

inopinabilitatem contingentem dicentibus formas medias esse inter sensibilia ⁊ formas abstractas ⁊ dicit ⁊ etiã si aliquis finxerit ⁊c.i.q sermoni eius contingunt multe questiones quas non potest dissoluere. ¶D.d. quoniam si alie substantie fuerint inter ⁊c.i. quoniam si forme medie fuerint inter formas abstractas et formas sensibiles: tunc corpus ⁊ superficies ⁊ linea ⁊ alia sdoz habebũt mathematicoz tres modos formarz.s.formas abstractas ⁊ sensibiles: ⁊ formas medias iter abstractas ⁊ sensibiles: erũt igit tres modi corporũ ⁊ tres modi superficierũ: ⁊ tres modi linearũ: ⁊ similiter de alijs generibus de quibus considerat mathematicus. ¶Deinde incepit dicere alia inopinabilia cõtingentia huic positioni: ⁊.d. si igitur scientia stellarum ⁊c.i.⁊ si ita sit ⁊ scia stellarum est de mathematicis scientijs: tunc erit hic aliud celum a celo sensibili: ⁊ alia luna: ⁊ alius sol: ⁊ sic est de alijs stellis ⁊ orbibus. ¶Et quia manifestum est per se q iste sermo est falsus. D. sed quomodo oportet credere ⁊c.i.q sermo eorũ esset credibilis si esset possibile vt celum quod fingunt abstractum esse immobile: ⁊ hoc non possunt dicere: quia ponunt celum abstractum conueniens cuz hoc celo nomine ⁊ diffõne: ⁊ abstractum non potest moueri. ¶Deinde dicit ⁊ similiter dicimus de rebus ⁊c.i.⁊ talia inopinabilia cõtingunt eis in scietijs aspectuis: et in scietijs musice scilicet in hoc q ponunt radios esse ⁊ sonos alios a sensibilibus. Impossibile est enim vt iste scientie considerent de alio aliquo nisi de istis sensibilibus. ¶Deinde dicit ⁊ dedit maximum impossibile cõtingens in hoc: quoniam si fuerint res sensibiles inter formas ⁊c.i.⁊ q hoc contingit eis: quia concedunt q mathematici cõsiderant de rebus sensibilibz: ⁊ ponunt q iste res sunt medie inter formas intellectas abstractas et formas sensibiles et generabiles et corruptibiles: vnde contingit eis sensibilia esse eterna alia a sensibilibus generabilibus ⁊ corruptibilibus: ergo contingit sensus esse alios ab istis sensibus: et vt sint eterni. Sensus enim est in capitulo relationis: et si sunt sensus eterni: sunt etiam animalia eterna: necessario etiam hec inopinabilia contingunt istis.

Ω Scia stellarũ est ũ mathematicis scietijs. idem 12. met. 4-4.

Abstractũ nõ põt moueri.

Abstractũ nõ põt moueri.

Sensus ẽ i ca. relatiõis. Vide. 5. met. cõmẽ. 20.

¶Dubitabit autem aliquis et circa que existentium querere oportet has scientias. Nam si in hoc differt geometria a geodosia solum: quia hec quidem horum est que sentimus: illa vero non sensibilium. Palam quia ⁊ preter medicinalem ⁊ alia erit scientia: et preter vnamquamq; aliarum inter ipsam medicinalem ⁊ hanc medicinalem. Sed quomodo hoc possibile. Et enim salubria quedã vtiq; erunt preter sensibilia et ipsum etiã sanuz. Similiter autẽ nec hoc verum: quia geodosia sensibilium est magnitudinum et corruptibilium: Corrupta enim esset vtiq; corruptis. At vero nec sensibilium erit magnitudinum: nec circa celum hec astrologia. Nec enim sensibiles linee tales sunt quales dicit geometer. Nihil enim rectum sensibilium ita nec rotundum. Tangit enim regulam non secundum punctum circulus: sed vt Pythagoras ait geometras redarguens. Nec motus nec reuolutiones celi similes de quibus astrologia facit sermones: nec astris puncta naturam habent eandem.

UVA. BHSC. IyR_117

¶Et rectum est q aliquis querat questionem difficilem ⁊ dicat in quibus oportet querere istas scientias. Quoniam cum fuerit differentia inter geometriam ⁊ medicinam q vna earum est scientia media rerum sensibilium: ⁊ alia insensibilium: manifestum erit q erit alia ars medicine ab arte medicine sensibili: ⁊ erit alia medicina inter medicinam que est in formis: ⁊ hanc medicinam sensibilem. Et similiter de vnaquaq; aliarum scientiarum. Sed quomō potest esse hoc: quoniam si possibile fuerit vt medicina alia sit a medicina sensibili: ⁊ vt sit etiam agens sanitatem aliud ab agente sensibili. Necesse est vt sint res recipientes sanitatem alie a rebus sensibilibus: ⁊ vt sit etiam aliud principium a principio sensibili. Et cum hoc dicimus q sermo dicentium q medicina est scientia eorum corporum sensibilium corruptibilium nō est verus. Qm̄ si ita esset: tūc corrūperentur p corruptionē corruptibilium. Neq; enim scientia stellarum ⁊ celi istius est corporum sensibilium. Non enim sunt linee sensibiles sicut disponit geometer. Nulla enim res rerum sensibilium est linea recta aut rotunda: sicut dicit geometer. Circulus enim non tangit mensuram per punctum: sed per lineam: sicut dixit Pythagoras in sua redargutione contra geometras. Neq; motus celi ⁊ circulus eius sunt sicut disponit scientia stellarum. Neq; conueniunt puncta cum stellis in natura.

8 ¶Et rectum est ⁊c. in hoc cap. inducit rationes cōtrarias in hac questione dicente q mathematici considerant de natura media. ¶Et. d. in quibus rebus oportet querere ⁊c. i. perscrutandum est que sunt subiecta istarum scientiarum de quibus considerant mathematici. Secundum enim sermonem dicentium q considerant de natura media: apparet q necesse est vt cōsideratio de eodem sit in diuersis subiectis. ¶D. d. quoniam si differentia inter geometriam ⁊c. i. quoniam ⁊ cum fuerit positum q differentia inter scientiam considerantem de rebus sensibilibus: ⁊ inter considerantem in istis rebus mathematicis est q cōsiderans in mathematicis in istis rebus considerat de natura media inter sensibilia ⁊ formas: continget necessario vt cōsideratio de oi sensibili sit duplex scz cōsideratio in nā sensibilis scōm q est sensibile: et ꝓsideratio in nā medij inter formas ⁊ sensibilia. Omne igitur sensibile habebit duas naturas scilicet naturā sensibilem ⁊ naturā mediam: et sic erit ars medicine alia a medicina sensibili. ¶D. d. sed quomō potest hoc esse ⁊c. ⁊ continget huic positioni scilicet si fuerit hec medicina sensibilis alia ab ista medicina vt sint hę medicine recipientes sanitatem alie ab istis medicinis sensibilibus: ⁊ vt sit hoc agens sanitatem aliud ab agente sensibili.

9 ¶Et cum induxit inopinabilia contingentia huic opinioni: incepit etiam inducere rōnes mouentes eos ad dicendum naturam mediam esse: ⁊. d. et cum hoc dicimus etiam q sermo dicentium ⁊c. i. si cū hoc inuenimus etiā quasdam rationes ex quibus pendent dicentes naturas medias esse. ¶. g. qm̄ si scia mathematicorum considerat de rebus sensibilibus generabilibꝫ ⁊ corruptibilibus: tunc scia eorum corrumpetur cum corruptione illarum rerū sensibiliū. sed nos videmus sciam permanere ⁊ non transmutari cum hoc quod

UVA. BHSC. IyR_117

hoc qđ est in rebus sensibilibus: ergo necesse est vt sit rerum non transmutabilium. ¶D.d. necꝫ etiam scientia ꝛc. i. necꝫ etiam scientia formarũ orbium ꝛ motuum stellarum, est istorum corporum sensibilium. Circuli enim quibus vtitur astrologus ꝛ linee non sunt linee sensibiles: remanet igitur aut vt illi circuli de quibus considerat astrologus sint ficti: aut falli aut habeant esse aliud ab esse rerum sensibilium. ¶D.d. sicut ponit geometer ꝛc. deest ꝛ existimabitur ꝙ subiectum de quo considerat mathematicus nõ est rerum sensibilium, quoniam illud quod demonstratur in scientia mathematicorum non est verum in rebus sensibilibus. U.g. ꝙ linea recta non tangit circulum in puncto: sed linea sensibilis non inuenitur in sensibilibus sm ꝙ ponit mathematicus. Geometer enim demonstrat ꝙ linea recta tangit circulum in puncto: sed linea sensibilis non tangit circulum sensibilem nisi in linea. Et similiter: ponit quod sphera tãgit superficies in puncto: sed sphera sensibilis non tangit superficiem sensibilem nisi in superficie: ꝛ ideo Pythagoras sophista redarguebat Geometras: ꝛ dixit ꝙ scientia eorum est falsa propter hoc quod accidit eis. Remanet igitur alterum duorum: aut enim iste scientie sunt false: aut subiecta earum sunt res insensibiles. ¶Deinde. d. necꝫ motus celi ꝛc. deest ꝛ affirmat opinionem dicentium subiectum scientiarum mathematicarum esse aliud a rebus sensibilibus: hoc est ꝙ motus celi ꝛ circuli eius non conueniunt cum motibus quos ponit astrologus loco istorum: necꝫ nature stellarum sunt nature punctorũ: que Astrologus ponit loco stellarũ.

O Geometer infat ꝙ linea recta tãgit circulũ i pũcto: sed linea sensibilis nõ tãgit circulũ sensibilẽ nisi in linea. Consile prio celi. q. 32. Et. 5. phy. 2. 39. Et 3. de anima tex. cõ. 13.

¶Sunt autem ꝛ aliqui qui dicunt esse quidem intermedia hec inter species ꝛ sensibilia: non tamen sine sensibilibus: sed in his quibus accidentia impossibilia omnia quidem pluris est orationis pertransire. Sufficit autem ꝛ talia speculari. Non.n. in talibus congruum est habere sic solum: sed palam quia ꝛ spẽs cõtingit in sensibilibus esse: eiusdem enim rationis vtraꝫ hec sũt. amplius autem duo solida in eodem necesse est esse loco: ꝛ non esse immobilia in motis existentia sensibilibus. Totaliter aũt cuius causa quis ponet vtiꝫ esse quidem ipsa esse aũt in sensibilibus. Eadem enim contingent inconuenientia eis que predicta sunt. Erit enim aliquod celum preter celũ: nõ non extra: sz in eodez loco: quod magis est impossibile. De his ergo dubitatio mꝛta quo modo oportet positum habere veritatem.

¶Et fingunt quidam ꝙ ista que dicuntur esse inter formas et sensibilia habent esse: sed non sunt separata a sensibilibus: immo sunt in sensibilibus. Cum igitur voluerimus numerare ostia impossibilia contingentia sermonibus illorũ indigebim⁹ multis sermonibus. Sed contenti sumus in hoc quod diximus. Non enim est necesse vt ista media sint in sensibilibus tantum: sed manifestum est ꝙ si fuerit possibile vt ista media sint in sensibilib⁹: pole etiam erit vt forme sint in sensibilibus. Sermo enim de formis et mediis est idem. Et etiam si ita sit continget duo corpora esse in eodem loco: aut vt sint media immobilia in sensibilibus mobilibus; Et dicimus vniuersaliter propter quam causam fingit aliqs hec media esse: ꝛ esse in sensibilibus. Et cum hoc quod diximus

UVA. BHSC. IyR_117

quod contingit sermonibus istorum: accidit etiam eis aliud impossibile. s. vt celum sit aliud ab hoc celo: non separatum ab eo sed cum eo in eodem loco. ⁊ hoc difficile potest esse magis eo qō dixim⁹. Ista igitur sunt valde difficilia in comprehendendo veritates eorum.

9 ¶Et fingunt quidam ⁊c. i. quidam fingunt formas medias esse nō abstractas: sicut predicta secta dicebat formas medias esse non abstractas ſ3 existentes in sensibilibus. ¶D. d. sed si voluerimus ⁊c. idest sed si voluerimus dicere omnia impossibilia contingentia istis prolongabit̄ ꝓmo: sed ꝓtenti erimus in hoc quod sufficit in destructione eorum. D. d. non est enim necesse vt hec media ⁊c. idest ⁊ primum impossibilium contingentium est qō si fuerit possibile vt forme medie sint in sensibilibus: non solummodo erit necesse vt iste sole sint in sensibilibus: sed etiam vt forme sint in sensibilib⁹ vtreq; enim sunt eterne nō generabiles: neq; corruptibiles: ⁊ sermo de his est idem. ¶D. d. ⁊ etiam si ita fuerit contingeret vt duo corpora ⁊c. idest corpus sensibile ⁊ corpus medium sint in eodem loco. D. d. ⁊ vt sint media: et contingit ex positione mediarum formaruꝫ in materijs vt immobilia sint in rebus mobilibus: quod est valde inopinabile. Et contingit hoc: quoniā illud quod est abstractum est immobile. ¶Et. d. d. ⁊ dicimus vniuersaliter ⁊c. idest ⁊ etiam dicens hunc sermonem non potest inuenire causaꝫ per quam fingat formas medias esse: ⁊ quod debet esse in corporibus sensibilibus: ponere enim eas transmutabiles contradicit positioni earum in re transmutabili. D. d. ⁊ cum hoc quod diximus ⁊c. i. q; contingeret dicentibus hoc vt duo celi sint insimul in eodem loco. ⁊. d. q; difficilius potest esse quā predicta: innuit enim impossibilia contingentia dicentibus illas formas esse abstractas ⁊ non in sensibilibus. D. d. ille igitur res sunt valde difficiles: ⁊ intendit istam questionem ⁊ alias.

¶Et de principijs vtrum oportet genera elementa: ⁊ principia ſuscipere. Aut magis ex quibus cum insimul est vnumquodq; primis: vt vocis principia ⁊ elementa videntur esse; ea ex quib⁹ componuntur voces omnes primis: sed non commune vox. Et diagramatum ea dicimus elementa: quorum demonstrationes ſña ꝓncipia sunt specierū. insunt in aliorum demonstrationibus: aut omnium aut plurimorum. Amplius autem corporum qui dicunt esse plura elementa et qui vnum: ex quibus componuntur ⁊ constant principia esse dicunt: vt Empe. ignem: ⁊ aquam: ⁊ que cum his: hec elementa Diffō data p̄ genꝰ cālia a diffōe data p̄mām Idē .j. hꝰ cō. 17. ⁊ q̄ p̄ ibi. Utrū gña ⁊ spēs sint dicit esse ex quib⁹ sunt entia inexistētibus. Sz nō vt genera dicit ea eorū que sunt. Et adhuc autem ⁊ alioꝝ si quis vult naturā speculari: vt lectus ex quibus partibus est: ⁊ quomō cōposit⁹ tūc cognoscet eius naturā. Ex quib⁹ quidē igit̄ rōnibus nō vtiq; erūt principia genera existētiū hec sunt. Inquātum em̄ cognoscimus vnūquodq; p diffōnes: principia aūt diffōnū sunt ipsa gña: necesse ⁊ diffinitorū principia genera esse. Et si est eoꝝ que sunt accipere sciam: specierū sciam accipere: ꝑm quas dīr entia. Species aūt principia genera sunt. Vident aūt quidā dicētiū elemēta existētium vnū; aut ens: aut magnū: aut paruū: vt generibus

UVA. BHSC. IyR_117

eis vti. ¶ At vero neq; vtrobiq; possibile dicere principia. Ratio namq; substantie est vna: diuersa vero erit que est per genera diffinitio: z que dicit ex quibus est inexistentibus. ¶ Adhuc autem si ḡmaxime principia genera sunt: que oportet existimare prima generum principia: aut vltima predicta de indiuiduis. Et enim hoc dubitationem habet. Nam si qua vniuersalia sunt magis principia: palam quia suprema generum. Hec namq; dicuntur de omnibus. Tot ergo erunt entium principia quot genera prima. Quare erunt ens z vnum principia z substantie. Hec nāq; de omnibus maxime dicunt existētibus. Non est aūt possibile genus exīstiū vnū esse: neq; vnū: neq; ens. Nam necesse dstas cuiuslibet generis eē: z vnam eē quālibet. Impossibile aūt predicari: aut species generis de propijs differētijs: aut genus sine suis spēbus. Quare si est vnū genus. aut ens: nulla dsia: nec vnū: nec ens erit. At ꝙ si nō ens z vnū gnia: nec p̄ncipia erunt si principia genera.

magis principia. Ex ō sumi solet genꝰ p se nō p̄dicari de dsiis.

¶ Et difficultas est etiam in cognitione principiorum. Perscrutandum est. n. vtrum existimādum sit q elemēta z principia sunt genera: aut sunt illa ex q̄bus fiunt oīa. V.g. vtrum elemēta vocis z principia eius sunt ista ex quibus cōponunt oēs voces: aut sūt voces vltes. Et vtrū elemēta propositionum sint ppositiones: q̄rum demonstratio hz esse cuz demonstratiōe aliarū ppositionū: aut elementa eorum est demonstratio que est omniuz propositionum aut plurīū. Et etiam qui dicūt. s. qui fingūt q elemēta sunt plura: z qui fingunt elemēta esse vnū. dicūt q principia corporū sunt ea ex q̄bus cōponunt z constituuntur: sicut dicit Empedo. Fingit. n. q elementa sint aqua z ignis nō vniuersalia eoruz. Et q̄ composita sunt ex eis. Sed nō dicit q ista elementa sunt sicut genera entium. Et cum hoc si aliquis voluerit scire naturas rerū debet perscrutari ex quibus componuntur. V.g. si aliquis voluerit scire naturam lecti perscrutabitur ex quibus componitur lectus. Cum igitur sciuerit ex quibus partibus componitur: z quo modo constituitur: tūc sciet naturam eius. Ex istis igitur sermonibus declarabitur q genera entium non sunt principia. Si aūt scimus omnia ex diffōnib⁹: tunc necesse est vt gnia sint p̄ncipia rerum diffinibiliū. Et si pōle est vt entia cognoscantur per formas p quas disponunt entia: z genera sunt p̄ncipia formarum: tunc genera erunt p̄ncipia scientie entium. Et quidam eorū q̄ fingunt q elemēta entium sunt vnū z ens: z magnū z puū: faciunt ea q̄si genera. Sed impōle est vt p̄ncipia dicantur duobus modis. diffinitio. n. substātie est eadē. Et si fuerit dictū q p̄ncipia sunt duobus modis: cōtinget vt diffinitio q̄ est ex generib⁹ sit alia a diffō ne que diffinit rem ex rebus ex quibus est: z sunt in diffinitione eius. Et cum hoc dicamus q si genera sint principia conside-

UVA. BHSC. IyR_117

randum est que genera sunt principia: vtrum prima: aut vltima qui numerantur numero. Habet. n. dubium. Cm si vlia sunt magis prima q alia: manifestum est q principia sunt genera altissima. Hec enim genera conueniunt idest vnuoce dicuntur de omnibus qui sunt sub eis. Numerus igitur principioꝝ entium erit ꝑm numerū primorum generū. Et erunt vnum ⁊ ens principia ⁊ substantie entiū. Hec. n. in maiori parte dñr de omnibus entibus. Et impossibile est vt genus entiū sit vnū aut ens. Dsie vero oim generum rerum habent esse necessario. Et omnis dsie est vna numero. Impossibile est vt forme predicētur, de genere. neq; de differentijs propijs: neq; genus predicatur nisi de formis que sunt ei. Manifestum est igitur quod si vnum et ens sunt genera: non necesse est vt aliqua differentia sint vnum et ens. Sed si vnum ⁊ ens non fuerint genera non erunt principia: cum principia sint genera.

10 Et in cognitione principioꝝ ⁊c. idest ⁊ in cognitione principioꝝ ē qō difficilis. s. vtrum principia ⁊ elementa rerum sint genera ⁊ vniuersalia eorum: aut sunt cause indiuiduales ex quibus constituuntur res pticulares q̄ sunt in illis generib⁹ nō vlia gña illarum cāꝝ. U. g. vt elemēta dictionuꝫ sunt litere indiuiduales. s. voces audibiles que dñr lre ex q̄b⁹ cōstituunt dictiones aut vox vlis: ⁊ litera vlis que est quasi genus istaꝝ. D. d. ⁊ vtrum elementa ꝓpōnum ⁊c. i. ⁊ similiter q̄rit ēt vtrum principia ꝓpōnū sint ꝓpōnes particulares q̄bus vtunt in vnaquaq; demōne: aut demōstrō simplr vniuersalis que est ex propōnibus vlibus. D. incepit dicere dicentes principia esse particularia: non vniuersalia, ⁊. d. ⁊ etiam qui fingunt ⁊c. i. q̄ anti qui fingentes elemēta esse plura: ⁊ fingentes elementum ēt esse vnū: opinati sunt principia esse indiuidualia: ex quib⁹ ꝓstituunt sensibilia vt Empe. qui fingit q̄ elementa compositorum sunt aqua ⁊ ignis: ⁊ aer: ⁊ terra. s. ista indiuidualia non vlia eorum. U. g. corpus: ⁊ q̄ oia cōposita indiuidualia ex istis componuntur ⁊ per ea constituunt: ⁊ nō opinant q̄ gña istoꝝ aut vlia eorum intellecta sunt elementa vlia. Et hoc intēdebat cum. d. ⁊ nō dicit q̄ ista elemēta ⁊c. i. sed nō dicit q̄ ista sunt elementa: sed q̄ sunt quasi genus omnium generabiliu̇m. Et cum. d. istos dicentes q̄ principia sunt principia singularia non vniuersalia: incepit dicere etiam rationes eorū: ⁊. d. ⁊ cum hoc si aliquis voluerit ⁊c. idest ⁊ ratiocinando dicentium singularia esse principia non intellecta: ⁊ q̄ si aliquis voluerit scire quid est lectus perscrutabitur de his de quibus componitur lectus. cum enim sciuerit ea ex quibus componitur: ⁊ quomodo componitur statim sciet naturā lecti. Deinde. d. ex istis ergo sermonibus ⁊c. i. ex istis igitur ratiocinationibus et eis similibus apparet quod vniuersalia rerum non sunt principia earum.

Deinde incepit etiam dicere ratiocinationes inducentes vniuersalia ēe principia: ⁊. d. si autem scimus omnia ex diffinitionibus ⁊c. idest ⁊ ista ratio est sufficiens etiam: quoniam cum fuerit positum q̄ scientia rerum est per diffinitiones earum: ⁊ fuerit positum q̄ diffinitiōes sciuntur per genera: manifestum est q̄ contingit ex hoc q̄ scientia rerum fit per genera earum: ⁊ cum coniungetur ei q̄ scientia rei est per principia eius concludetur ex hoc q̄ genera rerum sunt principia. D. d. ⁊ q̄ impossibile est vt entia ⁊c. idest ⁊ iste sermo est manifestus. quoniam cum fuerit positum quod

UVA. BHSC. IyR_117

entia cognoscuntur per suas formas per quas disponuntur secundum q̄d et fuerit positum q̄ genera sunt principia istarum formarum: concludetur q̄ entia cognoscuntur per sua genera. Et cum coniungetur huic q̄ ea per que cognoscuntur res sunt principia earum concludetur q̄ genera q̄ sunt principia cognitionis non sunt principia essendi. ¶D.d.t quidam eorum qui fingunt ꝛc. idest q̄ dicentes genera faciunt ea que sunt eis: sicut vnus et ens: t magnum t paruum: vniuersaliter genera que dicuntur vniuoce eē principia. t.d. hoc videtur: quia quidam istorum non ponunt genera esse principia nisi ea que dicuntur vniuoce. ¶D.d. sed impossibile est vt principia ꝛc. idest. t impossibile est congregare idest facere conuenire istos sermones sibi contradicentes ita q̄ principia inueniantur duobus modis insimul. principia eñ sūt substātie t substantia est vna natura. Uniuersale autem t individuale sunt due nature. hoc enim intellectum: hoc autem sensibile. ¶D.d.t si dictum fuit ꝛc. idest t contingit vt diffinitiones principiorum diuersificentur: diffinitio enim principiorum secundum q̄ principia sunt genera t vniuersalia: est alia diffinitione eorum secundum q̄ sūt partes rei diffinibilis. ¶Et cum dedit dubitationes contingentes ponentibus principia esse aut non esse genera: incepit dicere etiam difficultatez contingentem in positione eorum essendi genera: t.d.t cum hoc si fuerint genera principia ꝛc. idest t cum hoc si concesserimus q̄ genera sunt principia nascetur hic locus perscrutationis t difficultatis scilicet vtrum principia sint altissima genera scilicet generalissima: aut vltima que diuidūntur in individua scilicet specialissima. D.d. habet enim dubiū ꝛc. idest quoniam si principia generum sunt magis prima genera: necesse est vt genera generalissima sint principia: cum principia genez sunt genera generalissima. Ista enim genera predicantur de omnibus que sunt sub eis vniuoce idest secundum quid. D.d.t erunt vnum t ens principia idest. t contingit secundum hoc vt vnum t ens sint principia entium. Ista enim sunt vniuersaliora generum que predicantur de omnibus secundum conuenientiam. ¶D.d. sed impossibile est vt genus entium ꝛc. idest sed impossibile ē vnum t ens sint genera omnium rerum. Sunt. n. genera altissima quoz neutrum collocatur sub altero: t vtrumq; habet differentiam vnam ppriā absq; eo q̄ conueniunt in vnam naturam. hoc nomen ens igitur ens dictum de eis non notificat de eis vnam naturam cum nature eorum sint diuerse. D.d.t impossibile est vt genus predicetur de formis ꝛc. idest t impossibile est vt aliquid predicetur predicatione generis de rebus habentibus formas diuersas que non communicant in vna forma numero: sz genus non predicatur nisi de formis que communicant numero. ¶Deinde d. manifestum est igitur q̄ si vnum t ens ꝛc. idest q̄ si vnum t ens fuerunt genera vniuersalia decem predicamentis. s. q̄ dicantur de eis vniuoce: necesse esset vt intellecta non haberent differentias quibus differrent abinuicem in omnibus suis naturis: adeo q̄ natura substantie t qualitatis sit eadem. Deinde. d. sed si vnum t ens non sunt genera ꝛc. idest t hoc etiam cōtingit eis si vnum t ens non fuerint genera ꝛc. idest sed continget istis si vnum t ens non fuerint genera q̄ vnum t ens non sint principia: ponunt enim quod principia sunt genera. t hoc etiam continget fingentibꝰ q̄ principia sunt vnum t ens.

¶Amplius autem intermedia t coaccepta cum differentijs erūt genera vsq; ad individua. Hunc autem hec quidem videntur eē illa vero non videntur. Adhuc autem magis differentie sunt p̄n

Rule t individuale sunt due nāe: hoc intellectuz hoc āt sensibile.

a hoc nomē ens dictū ō decē p̄dicamēt; nō notificat de eis vnā nāz:

S cū nāe eorū sint diuerse. Ja 10.m.c.8. Ja.12.m. 19.t.2-. 2.et.1.ph. 13. Et.4 me.2.t1 p̄ dicamēt;

UVA. BHSC. IyR_117

cipia ꝙ genera. Si autem ⁊ hec principia: infinita vt ita dicatur erunt principia. Aliter ⁊ si quis primum: genus principiuꝫ ponat

Oē idiuisibile aut est ꝼz quātitatē aut ꝼz spēm.

T at vero ⁊ si magis principij speciem habens est vnum: vnum autem indiuisibile est. Indiuisibile vero omne: aut secundum quantitatem: aut secundum speciem. Prius autem quod ꝼm speciem. Genera vero diuisibilia in species. Magis vtiq; vnum vltimum erit predicatum. Non enim est genus homo aliquorum hominuꝫ Amplius in quibus prius ⁊ posterius est: non est possibile in his aliquid esse preter ipsa. Vt si prima numerorum est dualitas non erit numerus aliquis preter species numerorum. Similiter autez nec figura aliqua preter species figurarum. Si autem non horuꝫ sola aliquorum erunt genera preter species. Horuꝫ enim maxime genera esse videntur. Jn indiuiduis vero non est hoc prius ⁊ illud posterius. Amplius vbi hoc quidem melius: illud vero vtiq; semper quidem est melius prius. Quare nec horum erit vtiq; genus. Ex his quidem igitur eo que de indiuiduis predicantur magis ꝙ genera: principia esse videntur. Jterum autem quomodo oportet hec existimare principia non facile dicere. Principium enim ⁊ causam oportet esse: preter res quarum principium est: et possibile ab eis separatum esse. Tale vero aliquid preter singularia esse propter quod vtiq; aliquis suscipit: nisi quia vniuersaliter ⁊ de omnibus predicatur. at vero si propter hoc. Magis vniuersalia magis ponēda sunt principia. Quare principia prima erunt genera.

U Jn indiuiduis nō ē hoc prius ⁊ illud posterius.

¶ Et etiam perscrutandum est de eis que sciuntur cum differentijs: ⁊ sunt inter altissimum genus ⁊ individua vtruꝫ sint genera Aut existimatur ꝙ quedam sunt genera: ⁊ quedam non. Et cum hoc vtrum differentie sunt magis prime ꝙ genera. Si.n. differētie fuerint p̄ncipia: erunt p̄ncipia secundum hunc sermonem infinita. Et iste sermo non contingit dicentibus ꝙ principia sunt prima genera. Et etiam si vnum est magis primum ꝙ aliud: ⁊ vnuꝫ est indiuisibile. Et omne diuisibile diuiditur: aut secundū quantitatem: aut ꝼm formam. Et quod diuiditur ꝼm quātitatem est ante illud quod ꝼm formam diuiditur. Et genera ꝼm formam diuiduntur. Et forma ꝼm quantitatem. Erit igitur vnum predicabile postremum magis vnum ꝙ aliud. Homo enim non est magis cuiuslibet hominum. Et etiam dicamus ꝙ generibus rerum habentium primum ⁊ ante impossibile est vt sit aliud: nisi forme illarum rerum. V.g. ꝙ si primus numerorum est dualitas: tunc numerus nihil aliud est ꝙ forme numerorum. Et similiter nulla figura est nisi forma figuraruꝫ. Et si ita est tunc genera nihil aliud erunt nisi forme eorum. Existimabitur enim in maiori quod genera sunt forme. Jndividua autem non sunt ante adinuicem. Et

UVA. BHSC. IyR_117

etiam ea quorum quedam sunt nobiliora ⁊ quedam viliora semper nobilius est ante vilius. Manifestum est igitur ꝙ genus nō est primum secundum hanc intentionem etiam. Imo declaratur nobis ex istis intentionibus quod predicabilia de individuis sunt principia generū. Et etiam dicamus quomodo oportet existimare quod iste forme sint principia. Iste enim sermo non est facilis. Primum enim et causa debet esse aliud ab eis quorum est primum et causa: et vt habeant essentiam quando fuerint separata a rebus. Sed quomodo potest aliquis existimare aliquod tale preter genus vniuersale predicabile de omnibus. Si igitur rectum est dicere quod vniuersalia sunt principia quia sunt vniuersalia: tunc necesse est vt principia sint ea que sunt magis vniuersalia ꝯ forme. Et ꝑm hoc erunt principia genera prima.

¶Cum induxit sermones probantes ꝙ vniuersalia sunt principia: et contradicentes illis. s. ꝙ particularia sunt principia: vult modo perscrutari de vniuersalibus que sunt inter generalissimum ⁊ individua: vtrum sint gña aut non: cuz illi qui ponunt vniuersalia esse principia: non ponunt esse ea nisi ꝑm ꝙ sunt genera. ¶Et. d. ⁊ etiā perscrutandum est. ⁊c. ⁊. d. in istis medijs ꝙ sunt illa que cognoscuntur cum differentijs: quia genus altissimuz est simplex: ⁊ illa media sunt composita ex genere superiori ⁊ ex differentia per quam diuiditur istud genus. Sunt igitur sicut. d. cognita cum differentijs. idest cum differentijs adiunctis cum eis: ⁊ perscrutatur vtrum omnia sint genera: aut quedam. ¶Et dicit hoc quia species specialissima non est genus. Et incepit in hac perscrutatione perscrutari vtrum differentie sunt magis principia ꝯ genera: aut econuerso. Iste enim media componuntur ex generibus ⁊ differentijs. Si igitur differentie sint priores generibus tūc ista media erunt priora altissimo genere: ⁊ quanto genus fuerit magis cōpositum differentijs: tanto magis primū erit. Si autez genus fuerit prius differentia erit econuerso: et dicit quoniam si differentie fuerint principia erunt ꝑm hoc principia infinita. ¶Et potest intelligi ꝙ non habebim⁹ viam ad numerandum principia: ⁊ sic erunt ignota apud nos: differentie enim licet non possint numerari a nobis: tamen non dubitamus eas esse finitas apud naturam. ¶Et forte posuit ea infinita secundum ꝙ est famosum scilicet. a sermo enim eius in hoc loco est ꝑm probabilitatem hominum. ¶Et forte intelligit ꝙ si fuerit positum ꝙ illud quod est magis particulare est magis principium ꝯ vniuersale: cōtinget vt forme individuorum sint principia: et sic principia erunt infinita. ¶Deinde dicit ⁊ iste sermo sequitur dicentes ꝙ principia sunt genera: ita inuenitur in exemplari ⁊ forte diminuitur ibi hec particula non: ⁊ tunc sermo erit ꝑm suum manifestum. Et si exemplar est verum debet tunc legi sic: et, istum sermonem sequuntur dicentes ꝙ principia sunt genera: ⁊ sustentatur super hanc questionem: quoniam cum principia fuerint finita: et differentie fuerint infinite: ⁊ genera fuerint finita: continget ei necessario vt principia sint genera. ¶Deinduxit rationem dicentium ꝙ differentie sunt magis principia ꝯ prima genera: ⁊. dicit ⁊ etiam si vnum est magis primum ⁊c. i. ꝙ illud quod diuiditur ꝑm formā ⁊ est primū genus diuiditur in aliquid qđ est vnum ꝓz formam: ⁊ vnum ꝑm formā peruenit diuisio in eo ad vnum fm quātitatez: id eo illud qđ est indiuisibile fm quātitatem est magis vnum ꝯ illud quod

II

X

Gen⁹ gña lissimū est simplex: ⁊ gña alterna sūt cōposita.

Die rex lz nō possint nūcrari a nobis: tñ nō dubitam⁹ eas esse finitas apud naturam. a Sermo Aristo. in hoc loco est ꝓz probabilitatē hoiuz.

UVA. BHSC. IyR_117

est indiuisibile ꝑm formam. Et cum ita sit illud quod est minoris diuisibilitatis est ꝓpinquius nature vnius: quod est causa multitudinis: quod igitur est minoris diuisibilitatis est prius illo quod est pluris diuisibilitatis

Ben⁹ non hꝫ cē nisi i suis spē bus. Idez 7. methꝫ. 43.

Species igitur vltima est prior omnibus superioribus. Verbi gratia homo qui dicitur in homines indiuiduales: non in species. ¶Deinde. d. et etiā dicamus q̄ genera rerum habentium ante ⁊ post impossibile est ⁊c. i. q̄ genera priora suis differentijs non habent esse nisi in suis differentijs: et sunt forme in quas diuidūtur. Verbi gratia q̄ animal nō habet esse in actu nisi in suis speciebus in quas diuiditur: similiter color non habet esse nisi in speciebus colorum: et numerus non habet esse nisi in primo numerorū. sc̄z in dualitate: deinde in alijs speciebus numeri: ⁊ dualitas est prima forma formarū numerorum. ¶Deinde. d. ⁊ si ita sit impossibile est vt genera sint aliud nisi forme sue. i. q̄ genera nō habent esse nisi cum formis. D. d. indiuidua aūt nō sunt ante adiuicē. i. quapropter continget eis vt essent in se adiuicē: sed vnūquodq̄ eorum est existens in actu per se nō est in eis posterius qđ constituatur per prius. ¶D. induxit tertiam rationem: ⁊. d. ⁊ etiā ea quorū quedam sunt nobiliora ⁊c. i. ⁊ etiā quia manifestum est q̄ nobilius est prius viliori: ⁊ species videtur nobilior esse genere: manifestum. est q̄ species est prior genere: prius autem magis est principiū ꝯ posteri⁹: ⁊ dixit hoc: q̄ species est pfectio generis. Manifestum est igitur ex hoc ser-

Spēs ē pfectio generis.

mone q̄ genus non debet esse prius specie: immo apparet nobis ex hac intentione ⁊ predictis q̄ vltima species debet esse prior: ⁊ hoc intendebat cuz dixit. q̄ predicabilia de indiuiduis sunt ꝓncipia. ideſt vltime species. ¶Et cū induxit rationem q̄ species est prior genere: etiam induxit rationem q̄ genus est prius specie. Et dixit. ⁊ etiam dicamus quomodo est existimandum q̄ iste forme ⁊c. i. sed potest aliquis dicere quomodo possumus dicere q̄ forme specierum sunt digniores ad essendum principia ꝯ genera. Prin-

Principia debēt esse alia abeis quoꝝ sūt ꝓncipia.

cipia enim debent esse alia ab eis quorum sunt principia: ⁊ vt sint habētes naturam separatā per se. ¶Deinde dixit. sed quomodo potest aliquis existimare ⁊c. i. sed quomodo potest aliquis existimare in istis q̄ principium est aliud ab eo cuius principium ꝑm diffinitionez primam: ⁊ non existimatur hoc in genere cum specie. ideſt species enim cum est principium nō existimatur esse aliud ꝑm diffinitionem ab eo cuius est principium: primum igitur genus vniuersale predicabile de omnibus est principium. ¶Deinde dixit. si igitur rectuz est dicere ⁊c. i. si igitur necesse est vt vniuersalia sint magis principia ꝑm q̄ sunt vniuersalia: necesse est vt forme magis vniuersales sint magis principia ꝯ ille que sunt minus vniuersales. ergo genera

negatiue. Ex hoc sumē q̄ plura vt vnū intelligi possunt. Affirmatiue.

sunt magis principia ꝯ species: ⁊ ꝑm hoc continget vt prima genera sint principia: cum sint vniuersaliora omnibus.

¶Est autem habita his dubitatio et omnium difficilima: et ad considerandum maxime necessaria de qua oratio nunc exibit. ¶Nam si non est aliquid preter singularia: singularia vera infinita: quomodo contingit accipere scientiam. ¶Nam inꝯtum vnum aliquid ⁊ idem: ⁊ inꝯtum vniuersale aliquid est: intantum omnia cognoscimus. ¶At vero si hoc est necesse: ⁊ oportet aliquid esse preter singularia: necesse vtiq̄ erit genera esse preter singularia: aut vltima: aut prima: hoc autez quia impossibile: nuper ostendimus dubitando. ¶Amplius autem si ꝯ maxime est aliquid preter simul totum: quando predicatur aliquid de materia

Utrū vle sepatū sit cōpositū ex mā et forma.

UVA. BHSC. IyR_117

vtrum si est aliquid: preter omnia oportet aliquid esse: aut preter quedā esse: ⁊ preter quedam nō esse: aut preter nihil. ¶Si quidē igitur nihil est preter singularia: nihil vtiq; erit intellectuale: sed omnia sensibilia: ⁊ nullius scia: nisi quis dicat esse scientiam sensuum. Amplius autem nec sempiternū est aliquid: nec immobile nā sensibilia omnia corrumpūtur ⁊ in motu sunt. At vero si sempiternum nihil est: nec generationez esse possibile est. Necesse est enim aliquid esse quod fit: ⁊ ex quo fit: ⁊ horum vltimum ingentum si statur: ⁊ ex non ente generari impossibile. Amplius autez cum sit generatio et motus finem esse necesse est. Motus enim nullus est infinitus: sed motionis omnis est finis. Generari enim non possibile quod impossibile est factum esse. Quod autem est generatum necessarium est esse quando primum factum est. Amplius autez si materia est quia ingenita est: multo rationabilius est substantiam quando illa fit esse. Nam si hec non erit: nec illa: nihil erit omnino. ¶Sz si hoc est impossibile necesse est aliquid esse preter synolon. scilicet formaz ⁊ speciem: sed si hoc iterū quis ponit dubitatio est in quibus hoc ponet: ⁊ in quibus non. Naz q in omnibus non possibile sit manifestum est. Non enim vtiq; ponemus domum aliquam preter singulares domos.

¶Et sequitur hanc questionem difficilem alia difficilior omnibus que necessario est consideranda: ⁊ est ista: quonia si nihil aliō est cē particularia: ⁊ particularia sunt infinita: quomodo est possibile vt comprehendatur scientia infiniti: Scimus enim omnia per vniuersale vnum permanens in sua dispositione. Si igitur iste sermo est necessarius vt aliud sit a particularibus: necesse est vt vltima genera ⁊ prima sint alia a particularib⁹: ⁊ iam dixim⁹ q hoc est impossibile. Et etiam quando oportet affirmare aliq̄ vniuersale aliud ab omnibus particularibus. Dicamus igitur quando aliquid dicetur de materia: vtrum illud sit aliud ab omnibus particularibus: aut est aliud a quibusdaz: aut nō est aliud a quibusdam: aut non est aliud ab aliquo eorum. Quoniaz si nō fuerit aliud a particularib⁹ nihil erit intelligibile: sed omnia erūt sensibilia: ⁊ impossibile erit vt aliquid sciatur per scientiam nisi aliquis fingat q sensus est scientia. Et etiam erit impossibile aliquid esse eternum: ⁊ immobile. Omnia enim sensibilia sunt corruptibilia. Sed si nihil fuerit eternum ⁊ immobile: impossibile est generationem esse: necesse enim erit generationem esse: vt ex quo fit generatio: ⁊ vt primum istorum sit ingenerabile si cessent. Et est impossibile vt aliquid sit ex nihilo: quoniam si generatio est: necesse est vt motus habeat finem. Nullus enim motus est infinitus: sed omnis motus habet finem ⁊ complementum. Et impossibile est vt sit illud quod impossibile est vt fiat. Illud autem q̄

C Virtutis sint sepa-ta vel con-iuncta ⁊c.

In oppo-situm.

UVA. BHSC. IyR_117

sit est possibile in primo quod sit necessario. Et etiam si res vniuersalis est materia quia non generatur necesse est vt substantia sit magis prima q̄ materia: quoniam si vniuersale non est materia neq; substantia comprehēsibilis nihil erit omnino. Si igitur hoc non fuerit erit vniuersale quod est aliud ab istis particularibus forma ⁊ figura necessario. Si igitur finxerit aliquis hoc: continget ei aliquod inopinabile. Non enim potest dicere q̄ hoc est possibile in omnibus rebus: sed in quibusdam esse: in quibusdaz non. Manifestum est igitur q̄ impossibile est hoc esse in omnib⁹ rebus. Non enim dicimus q̄ domus sit aliud a domibus singularibus.

12 Intendit in hoc cap. inducere sermones probantes superficietenus q̄ vniuersalia sunt existentia per se que mouerunt platonem ad dicendum formas esse. Et.d. quoniam si nihil fuerit aliud a rebus particularibus ⁊c. Et iste sermo manifestus est: et abbreuiatio eius est q̄ si non fuerint hec vniuersalia non transmutabilia: neq; corruptibilia que determinent particularia nō erit scientia necessaria alio modo: neq; scientia determinās cōtinens scitum omniū: q̄m particularia sunt infinita: ⁊ infinita sunt interminabilia: ⁊ ideo scientia nō erit determinās: sicut etiā neq; necessaria: q̄ particularia sunt infinita: ⁊ semp in trāsmutatiōe. D. d. scimus enim omnia ⁊c. i. q̄m manifestū est q̄ nos scimus oia particularia per vnū vniuersale trāsmutabile determinās est. Si igit vle nō fuerit: tūc scia erit falsa.

D Et hoc intēdebat cū. d. si igitur iste ꝓmo ⁊c. i. si igit fuerit necessariū hoc q̄d dixim⁹ q̄ in scientia particulariū necessariū est vnū q̄d est vle trāsmutabile: necesse vt extra aiam sit aliud q̄d a rebus particularibus. D. d. ne cesse est igit ⁊c. i. ⁊ cū fuerit necessariū aliq̄d esse aliud a particularibus q̄d est causa scientie: ⁊ vle est hmōi: necesse est vt prima gña ⁊ vltime species et q̄ sunt inter ea sint exntia extra aiam alia a reb⁹ particularibus: ⁊ vt principia eaz sint prima gña: sz iam diximus prius impolla cōtingentia positioni vlium abstractoz̄. D. d. ⁊ etiā q̄n opz affirmare vle esse: q: esse vle nō hz dubiū: q̄m dubiū nō est nisi de natura eius q̄d ipsa sit. D. d. dicamus igit q̄n aliquid dicet ⁊c. i. dicamus igit q̄ manifestū est q̄ vnū quid predicatur de materia particulariū. Cum igitur aliquid fuerit predicatū de rebus particulariū materialium: vtruz illud quid est aliud ab omnibus particularibus de quibus predicatur: aut est aliud a quibusdā: aut nō est aliō a quibusdam: aut est omnia cozū. Si posuerimus q̄ nihil est aliud a particularibus: nihil erit scitū omnino nisi aliquis vocet: cōprehensionem sensus scientiā: ⁊ etiam cōtingit vniuersaliter expositione q̄ nihil aliud est q̄ particularia sensibilia vt nihil sit eternū ⁊ immobile: q̄m omnia sensibilia sunt corruptibilia. Deinde dedit impossibile cōtingens si eternum et immobile nō est: ⁊ dixit: sed si nihil fuerit eternum ⁊ immobile non erit gñatio q̄m si generatio est semper necesse est vt sit aliquid quod agat generationem primo: ⁊ quod sit ingenerabile: ⁊ aliquid ex quo fit primo generatio: quod est etiā nō generabile. D. d. ⁊ vt sint principia istoz̄m ⁊c. i. deist necesse est em̄ vt principia generationis non sint generabilia: cum nihil fiat ex nihilo neq; in infinitum. Et cum ita sit necesse est vt generatio cesset: ⁊ vt iuniat etiam a causa fine motore. D. d. quo mā si generatio erit: necesse est vt motus habeat finem: quoniam si motus generationis fuerit infinitus non erit generatum. i. deist non cōplebitur sua generatio. D. d. ⁊ impossibile

Nō ē dubiū vle eē sz ē dubiū q̄d sit nā ipsius.

Idē. j. ph. 33. ⁊. 34.

UVA. BHSC. IyR_117

est vt sit illud qđ impossibile est vt fiat.i.ꝛ signū eius q impoſe est motū;re ctū infinitū esse est:q iste motus impoſe est vt fiat.s.vt cōpleat:ꝛ illud; cui⁹ esse nō cōplet nō incipit fieri:neq; est poſevt incipiat fieri. ¶Et istud signū dictū est etiā ab eo in.6.physi.cū dixit illic.T.g.qꝛ impossibile est inueniri homine in stadio.i.impossibile est vt iste homo sit in generatione:ꝛ ista est dubitatio in continuatione gnationis:ꝛ iam soluit istā questionē in phy sicis:vbi determinauit q est impossibile in motu recipꝛocabili ſm genera tionem:ſm q generabile fit ex corruptibili:ꝛ corruptibile ex gnabili. ¶D. d.ꝛ etiā si res vniuersalis est materia ꝛc.i.ꝛ etiā si vniuersale nō trāsmuta bile dz esse materia:quia vtrūq; est ingenerabile:tunc forma est magis di gna esse hoc:qꝛ nō generat neq; corrūpitur:ꝛ ens in actu:ꝛ materia; in|po rentia. ¶D.d.qm̄ si vle nō fuerit materia ꝛc.ꝛ dixit hoc.qꝛ vniuersale cum est substātia:ꝛ cū nulla substātia est pꝛeter hec duo ſm famositatē:cōtinget q si vle nō fuerit aliqđ istoꝝ q nō erit aliqđ entiū. ¶Deinde.d.si igit non fuerit hoc ꝛc.i.si igitur vniuersale nō fuerit materia:necesse est vt vniuer sale qđ est aliud a particularibus sit forma ꝛ figura. ¶Deinde dicit si aliquis finxerit hoc ꝛc.i.ꝛ si aliquis posuerit ipsum esse existens extra |animā ita q substantia sit existens per se: contingent ei impossibilia. |Non |enim potest ponere omnia vlia esse talia:sed quedā:ꝛ innuit exceptionē| vniuer salium rerum artificialium ꝛ vniuersalium accidentium:que nullus potest ponere substantias abstractas. hoc enim non potest dici nisi in substātijs rerum naturalium. Nullus enim potest dicere domum esse vniuersalem exi stentem extra animam artificis aliam a domibus particularium:ꝛ literam vniuersalem esse aliam a literis particularibus. T.cō.92. Nullꝰ pōt fingeꝛ vle sepatū in artificia libus.

¶Adhuc autem vtrum substantia vnaꝰ erit omniū:vt hominū. Sed inconueniens est:nō em̄ vnū omnia quoꝝ substātia vna:sz multa ꝛ differētia:sed ꝛ hoc extra rōnē est. Simul autē ꝛ quomō sit materia hoꝝ vnūquodq; ꝛ est synolon ambo hec.

¶Et cum hoc perscrutandum est:vtrum substantia omniuz ho minum est vna aut nō. Si em̄ dixerimus q substantia eoꝝ est vna:cōtinget inopinabile:qm̄ omnia quoꝝ substantia est vna sunt vnum. Et si dixerimus q substantie eoꝝ diuerse sunt:hoc etiam erit impossibile. Et cum hoc quomodo potest esse vt mate ria sit in aliqua hoꝛa quelibet istarum:cum omne sit vtrūq;.scili cet materia ꝛ particularia. Utrumsit vna substātia oiz exītiū in vna spē.

¶Et perscrutandū est etiā vtrū substātia oium entiū est vna substātia:aut plures. Si igit vna auferꝛ multitudo ꝛ erit ens vnū:qđ est cōtra sensuz. Et si substātia entiū fuerint plures nihil erit in specie oio in quo; cōmunicent duo:qđ est impoſe. ¶Et si dixerim⁹ q nihil est vnū oino |qđ est poſe:vt nā sit in aliqua hoꝛa eadē cū oibus particularib⁹ in quib⁹ existit:ꝛ hoc est omne vtrūq;.s.materia:ꝛ qđ recipit materiam. Et intēdit si dixerimus q ni hil est vnū omnino:potest enim aliquis dicere q materia inuenitur distin cta in aliqua hoꝛa ab indiuiduis quoꝝ est materia. 13

¶Amplius autem de principijs ꝛ hic dubitabit aliquis. Nam si specie sunt vnum nihil numero erit vnum:nec iterū vnum ipm ꝛ ens. Et scire quomodo erit:si nō aliqđ erit vnuz in omnib⁹. At vero si vnū numero:ꝛ vnūquodlibet principioꝝ:ꝛ non quem admodum in sensibilibus alia aliorum:vt in hac syllaba specie £ Utꝝ pncipia ſeruꝝ sunt eadē numero.

UVA. BHSC. IyR_117

eadem existente: ⁊ principia spē eadem: etenim hec sunt numero diuersa. Si autē non ita: sed q̄ sunt existentium principia numero sunt vnū: non erit preter elementa aliud quicq̄. Nā numero vnū aut singulare dicere nihil differt. Sic em̄ dicimus singulare nūero vnum: vl'e vero quod in his est. Sicut igitur si vocis elemēta nūero essent determinata: tot oēs lras eē necesse eēt quot elemēta: non existentibus quidem duobus elsdē: nec pluribus.

¶Et querendum est etiam q̄nem difficilem de principijs: q̄m si principia sint vnum in forma: nihil est vnum in numero: neq; vnū gnabile. Et si ita sit ⁊ nullum vnū sit predicatum de omnib⁹ rebus: q̄o est scientia: aut cognitio. Si autem omnia principia sint vnum in numero: et non fuerint principia quorūdam alia a principijs quorūdam: sicut principia rerū sensibilium. V.g. q̄ ista litera ⁊ alia est vna in forma: ⁊ principia earum sunt vna in forma ⁊ diuersa in numero. Si igitur principia entiuz non fuerint talia sed vnum numero: non erit aliud ab elementis. Nulla enim dīa est inter dicere sermonem dicentem vnum in numero: ⁊ dicentez vnum particulare. Ab vno autem particulari non nisi vnum particulare: quare nec ab vno numero non nisi vnum numero. Dicimus enim in omni esse particulare in eo quod est vnum in numero: ⁊ dicimus vniuersale de illo quod predicat de istis pticularibus. V.g. q̄ si elementa vocis essent terminata in numero: tunc omnes litere essent ꝑm numerum elementorum: neq; multiplicarentur: neq; magis essent.

14 ¶Et querendū ⁊c. Ista q̄o est dicēs: vtrū principia sensibilia sunt omnia vnū in forma: aut vnum in numero. ¶Et. d. q̄ si omnia fuerint vnū ꝑm formā: nihil erit hoc ꝑm numerū: neq; vnū gnabile erit vnū ꝑz numerū: quod est valde inopinabile: ⁊ cū hoc nō fuerit vnum particulare non erūt multa particularia. ⁊ sic nō erit vl'e: ⁊ sic nō erit scia: hoc igit cōtingit si principia fuerint vnū ꝑm formā. ¶D. d. si aūt principia ⁊c. i. si aūt vnūqdq; principū rerū sensibilū fuerit vnū in numero: ⁊ non fuerit quedā vnū ꝑm formam neq; diuersa ꝑm formā: sicut est dispō in principijs rerū sensibiliū: ⁊ in rebus ipsis sensibilibus: ⁊ non fuerit illic vnū ꝑm formam omnino: ⁊ omnia principia fuerint vnū ꝑm numerum nihil erit aliud ab ipsis elementis. i. si igitur principia entium non fuerint talia nihil erit aliō ab el'ntis. ¶D. d. causam in hoc ⁊. d. nulla enim est differentia ⁊c. i. ⁊ hoc necesse est: quoniaz vnū numero synonymum est cū particulari: ⁊ cum ista principia non fuerint nisi particularia: non erit vniuersale omnino. s. forma: ⁊ cum ita sit nihil erit aliud a principijs cum posuerimus q̄ nihil est hoc aliud a particularibus: quoniam ex vno non fit compositum. ¶Et q̄ aliquis potest dicere q̄ principia sunt vnum in numero tantum: ⁊ generata ex eis sunt multa in numero: dedit inopinabile contingens ex hoc: ⁊ est quoniam tunc generabilia essent secūdum numerū primorum principiorum ⁊ non magis: ⁊. d. V.g. ⁊c. id est quoniā si elementa vocis essent terminata in numero. i. particularia: tunc voces essent secundū nūerū eorum: ⁊ non generarentur a literis plus suo numero.

Unū nūe rosynony mū est cū pticulari.

¶Non enim minor dubitatio modernis ⁊ prioribus relinquitur

UVA. BHSC. IyR_117

Utrum eadem corruptibilium ⁊ incorruptibilium sint principia: aut diuersa. Nam si eadem sint quō hec quidem incorruptibilia: illa vero corruptibilia: ⁊ propter quam causam.

¶Qui quidem igitur circa Hesiodum ⁊ oēs quicūq; theologi solum ad ipsos persuasionem curauerunt: nos aūt neglexerunt: Deos enim factētes principia: ⁊ ex deis dicunt esse facta: q̄ vero non gustauerunt nectar ⁊ māna mortalia facta esse dicūt. ¶Palam q̄ hec omnia sibi nota dicentes equidē de allatione harum causarum super nos dixerunt. Nā si gratia voluptatis vt ipsi tangunt nō est cā existendi nectar ⁊ māna. Si vero existēdi quō erūt sempiterni cibo egentes. Sed de fabulose sophisticātibus nō est dignum cum studio intendere. A dicentibus vero p demonstrationem opz scisci tari: interrogantes quare ex eisdem exītia: hec quidem sempiterna ſm naturam sunt: illa vero corrumpunt existentium. Ām autē nec cām dicunt nec rationabile est sic habere palam q̄ nec eadē principia nec cāe ipsorum erunt. ¶Etenim ⁊ Empedocli: quem maxime sibi consona sibi dicere quispiam arbitrabit: idem sane contigisse vī. Ponit.n. principiū quoddā cāz corruptionis odiū. Videbit nihilominus ⁊ extra vnum hoc genere: nam omnia ex hoc alia sunt preter deuz. dicit ergo ex quib⁹ omnia: ⁊ quecunq; erant: ⁊ quecunq; erunt: ⁊ arbores pullulauerunt: ⁊ viri ⁊ femine: bestieq; ⁊ vultures: ⁊ aqua nutriti pisces: et dei longeui ⁊ preter hec palam: quia si non esset in rebus essent vnum omnia vt ait. Nam quādo conuenerunt tunc vltimuz omnū stabat odiū. Propter quod ⁊ accidit ipsi felicissimū deum minus prudentē esse aliis. Non.n. cognoscit elementa omniū: nam odium nō hz. Notitia vero simili silis fiat. Terrā nāq; ait per terram cognoscimus: ⁊ per aquam aquā: ⁊ per affectuz affectum: et adhuc odium per odium triste. Sz vñ rō hec ēt palam: q̄ accidit et odiū nō magis corruptiōis cā existēdi causaz esse: similiter autē nec amorē existendi magis q̄ corruptionis: colligens cm in vnuz corrūpit alia. Similiter ipsius trāsmutationis cām nullam dicit: nisi q̄ sic aptū natum fuit. Ait vtiq; magnum odium in membris nutritum est: ⁊ ad honorem intendebat perfecto tēpore qui mutabilis dissoluit sacramentum: quare necessarium eis transmutari cām vero necessitatis nullā ostendit. attamen tantum solum dicit p esse. Non enim existentiuz hec quidem corruptibilia: illa vero incorruptibilia facit: sed omnia corruptibilia p̄ter elementa. Dicta vero nunc hec dubitatio est cur hec quidem: illa vero non si ex eisdem sunt. Quod quidem vtiq; non erunt eadem principia tot dicta sunt.

¶Si vero diuersa principia vna quidem dubitatio: vtrum ⁊ incorruptibilia hec erūt: aut corruptibilia. Nam si corruptibilia ma

F Utrū corruptibilium ⁊ incorruptibilium eadez sint principia.

Hesiodi solutio.

Improbatio.

G Egens cibo nō est sempiternum.

De fabulose sophisticātib⁹ nō est dignū cum studio intendere.

Empe. solutio.

H Ex hoc sumi solet deūiferora cognoscere ſm Aristo.

I Ad partē negatiuā

UVA. BHSC. IyR_117

nifestum quia necessarium ⁊ ea ex aliquibus esse. Omnia enim corrumpuntur in ea ex quibus sunt. Quare contingit principiorum alia principia esse priora. Hoc autem ⁊ impossibile: siue stet: aut infinitum vadat. amplius autem quomodo erunt ipsa corruptibilia si destruentur principia: si vero incorruptibilia cur ex his quidem incorruptibilibus existentibus corruptibilia erunt: ex diuersis vero incorruptibilia. Hoc enim non rationabile est. Sed aut impossibile aut multa oratione eget. amplius autem nec conatus est aliquis diuersa dicere: sed eadem oium principia omnes dicunt. Verum primū dubitatum concedunt tanꝯ hoc parum aliquid accipientes.

Ola corrūpunt i ea ex qb⁹ sunt. Idē. 1. ph. t. c. 65. Et 3. ph. 45.

¶ Et nos dimisimus pscrutari de questione non minus difficili p̄dictis. Et est vtrum principia corruptibilium sint principia incorruptibilium aut alia. Quoniam si principia incorruptibilium fuerint principia corruptibilium: quomodo quedam erunt corruptibilia: ⁊ quedam incorruptibilia: ⁊ quare. Epicuri autez ⁊ omnes loquentes de rebus diuinis laborant ratiocinando vt sufficerent anime sue tantum: ⁊ non nobis. Ponunt. n. principia esse deos: ⁊ ex deis: ⁊ finxerunt q̄ principia que non potauerunt de sublimatiōe: ⁊ nō gustauerunt de manna ⁊ nectare moriunt. Manifestuz est igitur q̄ ipsi dixerunt ista: ⁊ sunt nota apud eos. Sed hoc quod posuerunt de istis causis quoniam gustant ⁊ potant est extra rationes nostras. Quoniam si receptio eorum est ꝓpter voluptatez: tunc nec nectar/ nec manna est causa alicuius pmanentie. Et si illa receptio est vt essentie eoruz remaneāt: quomodo erunt eterna ⁊ indigent cibo. Et ideo nō oportet pscrutari de sermonibus eorū: quorum philosophia est similis picture. Sed debemus pscrutari ⁊ querere dicentes illud quod dixerunt ꝑm demonstrationem. Quare si principia rerum sunt conuenientia: accidit q̄ quedā sunt semper pmanentia: ⁊ quedam corruptibilia: ⁊ non est necesse vt ista sint: sic cum non dabunt causam in hoc. Manifestum est igitur q̄ principia entium non sunt conuenientia. Si igitur aliquis existimauerit se dicere aliquid in hoc: cōtinget ei quod ꝓtingit Empedocli. Empe. enim finxit q̄ lis est causa corruptionis: ⁊ principium eius: ⁊ existimat q̄ ista lis generat: omnia preter deum facta sunt ab hac lite. Etenim fingit in suo sermone manifestum esse q̄ ex lite est generatio omnium que fuerunt: et que sunt: ⁊ que erunt: ⁊ quod ex ea nascuntur arbores vir. ⁊ mulieres: ⁊ pisces: quorum nutrimentum est in aqua: ⁊ diꝫ quorum vita est longissima. ⁊ alia. Et fingit quod si lis non esset in rebus omnia essent vnum. Lis enim cum fuerit cum rebus disperget eas ⁊ non dimittet quiescere. Contingit igitur ex hoc sermone vt deus qui est perfectus in forma: sit minoris scien-

UVA. BHSC. IyR_117

tie q̄z aliud cum nesciat omnia elementa: quia lis non est in eo: et simile cognoscitur per simile. Verbi gratia. terra per terram: et aqua per aquam: ⁊ amicitia per amicitiam: ⁊ lis per litem. Manifestuz ex quod accidit in suo sermone vt lis sit causa corruptionis: non causa generationis: ⁊ ꝑm hunc modum accidit vt amicitia non sit causa generationis: quoniam quando aliqua fuerint congregata in vnum corrumpentur alia. Et cum hoc Empedo. non narrauit que est causa transmutationis rerum. Sed finxit q̄ natura earum est ita: ⁊ finxit q̄ cum lis que est maxima fuerit intercisa in membris: ⁊ admixta in eis: erit generans in fine temporis illud quod transmutatur: ⁊ transmutat res ⁊ abstrahit eas a termino. Et secundum hunc sermonem apparet q̄ transmutentur res necessario: ⁊ non dat nobis causam huius necessitatis. Sed tantuz dicit hunc modum sermonis quasi esset manifestus Et non fingit quod quedam entia corrumpuntur ⁊ quedam nō corrumpuntur: sed fingit quod omnia entia sunt corruptibilia ꝓter elemēta. Nostra autem perscrutatio ⁊ questio difficilis est quare quedam corrumpuntur: ⁊ quedam non: si sint ex eisdē principijs. Et hoc quod diximus sufficit in hoc q̄ principia reruz nō sunt eadem. Si autem principia sunt diuersa: ꝓtingit etiam questio difficilis: vtrū ista principia corrumpantur: aut nō. Manifestum est. n. q̄ si corrumpantur q̄ sunt ex alijs necessario. Omnia enim corrupta vadunt ad ea ex quibus sunt. Et si accidit vt principia habeant alia principia: quod est impossibile. Hoc enim ꝓcedit in infinituz. Et etiā si principia corrumpuntur ⁊ confundā tur: quomodo erit gñatio rerum corruptibilium. Et si principia nō corrumpuntur: quō ex quibusdam principijs non corruptibilibus fiunt corruptibilia: ⁊ ex quibusdaz incorruptibilia. Hoc esn non est rectuz: sed aut impossibile est hoc esse: aut indiget multo sermone ad confirmandum hoc. Et dicamus q̄ nullus dixit q̄ principia sunt diuersa: sed omnes finxerunt q̄ principia omniuz sunt eadem: ⁊ voluerunt perscrutari de predicta questione: vt illi qui perscrutati sunt de hac questione.

¶Et nos dimisim⁹ ⁊c. Ista qō fit ponēdo eē aliq̄ eterna ⁊ aliqua corruptibilia: ⁊ vtraq̄ hñtia ꝓncipia. ¶Et. d. qm̄ si ꝓncipia rerū corruptibiliū ⁊c. i. si enim dixerim⁹ q̄ principia rerū incorruptibiliū ⁊ corruptibiliū sunt eadē: quō ex eisdez principijs fiūt corruptibilia ⁊ incorruptibilia: ⁊ cā in eternitate ⁊ corruptione sunt principia. ¶D. d. Epicuri autem ⁊ oēs loquētes in diuinis ⁊c. ⁊ intendit per loquentes in diuinis loquentes sermonez extra intellectum hominis. ⁊ ideo. d. q̄ isti in sermone suo sufficiūt sibi non nobis: quia ipsi intelligunt per apologos aliquas intētiones p quas sunt cōtenti. ¶D. d. ponunt enim principia deos ⁊ ex deis. i. ponunt enim principia eiusdē nature ⁊ faciūt ea diuina: ⁊ est natura reruz ingenerabiliū: ⁊ faciunt deos corruptibiles ex incorruptibilib⁹. ¶D. d. cām eorū in hoc et. d. ⁊ fingunt q̄ principia q̄ nō potāt ⁊c. i. dicūt q̄ diij qui potāt. aquam de tali

UVA. BHSC. IyR_117

loco noto:z gustant de tali sunt immortales:z dñ qui non gustãt sunt mortales. ¶D.d.manifestũ est igit q isti dicũt ista zc.i.z diximus q̃ solicitudo eorũ fuit vt sufficerent sibi quia dixerunt ista:zipsi intelligunt intentiones quas ipsi apologizauerunt in hoc. ¶D.d.sed hoc qđ posuerũt de istis causis zc.i.z hoc qđ posuerũt de differentia inter corruptibile z incorruptibile: est extra intellectum hominis:quoniam si potant aquam de illo loco:zrecipiũt cibũ ab illo loco alio pp delectationẽ:tũc delectatio scdz q est delectatio non est causa pmanentie alicuius rei. ¶D.d.qm̃ si receptio zc.id est zsi accipiunt potũ ab illo loco z cibũ ab alio vt moriant:mirũ est qũo q̃ indiget cibo z potu remaneat in eternũ. Cibus enim z potus nõ sunt necessarij nisi vt restaurent corruptũ. Quo igitur remanet eternũ illud qđ est innatũ corrumpi. ¶Et quia iste sermo non est dignus vt pscrutetur de eo in scientijs.d.ideo non oportet pscrutari zc. ¶D.d.sed oportet pscrutari zc.i.sz opz querere de hoc ab eis qui dicũt illud qđ dicũt scdz demõstrationem.s.quo oia fiunt ex eisdem pncipijs in natura: z qdam sunt eterna z qdam corruptibilia:cũ cã pmanẽtie z nõ pmanẽtie nihil aliõ sit nisi natura illius qđ est causa. ¶D.d.manifestũ est igit q pncipia entiũ nõ sunt cõuenientia.i.manifestũ est igitur:qm̃ cũ pncipia rerum corruptibiliũ fuerint p suam naturam:zpmanẽtia rerũ eternarũ:sint etiam p suam naturam:znatura eorum nõ est nisi cãe ex qbus cõponũtur: mãifestum est q cãe gñabiliũ z corruptibiliũ alie sunt a causis eternorum.

¶D.d.si igitur aliquis existimauerit se dicere zc.i.z ideo si aliquis voluerit dare rationẽ in hoc cõtinget ei q̃stio similis cõtingẽti Emp. Emp.em̃.d. in hoc q̃ lis ẽ cã corruptiõis:zq amicitia est cã gñatiõis:zq ẽtiã qdã sunt facta ex quatuor elementis z lite z amicitia:zsunt generabilia zcorruptibilia:zqdam sunt facta ex quatuor elemẽtis z amicitia sine lite:zhoc est celũ qđ est deus apud ipsum. ¶Et cũ narrauit sermonem Empe.indurit sermonem eius ne aliquis fingat q̃ diminutus erat Arist.in illo:z.d.z fingit em̃ in suo sermone esse manifestum zc.i.qm̃ Emped.in hoc q̃ ponit litem causam corruptionis/contradicit sibi in hoc q̃ ponit eam necessariam in gñatione omniũ gñabiliũ. ¶D.indurit cãm pp quam ponebat litem esse necessariam in omnibus gñabilibus:z.d.z fingit q̃ si lis nõ esset zc.i.z Emp. opinabat q̃ amicitia qñ domiatur facit entia esse vnũ:z ideo lis est necessaria in multiplicãdo z dispgẽdo z amicitia in adunãdo. ¶D.dedit inopinabile cõtingẽs ex illis z.d.accidit igit ex hoc sermõe vt de zc.i.z cõtingit Emped.in opinõe vt de sit miorus precij z scie alijs. Scia em̃ apud ipm z alios antiquos fit p simile. Dicũt em̃ q terra cognoscit p terram q̃ est i nobis:z aqua p aquam:z amicitia p amicitiã:z lis p litẽ:sed in deo nõ est lis ergo nõ cognoscit litẽ nec q̃ fit ex ea.ergo est miorus scie oibus entibus. ¶D.d.mãifestũ est igit qđ accidit ex suo sermõe zc.i. cõtigit igit ex sermõe Empe.dicẽtis q̃ lis est causa corruptiõis:vt lis fit causa corruptiõis ita z amicitia. D.dedit cãz ppter quam accidit vt amicitia sit cã corruptiõis:z d.qm̃ cũ cõgregata fuerit aliqua in vnũ corrũpent alia. ¶D.dicit z cũ hoc Empedo.nõ narrauit zc.id est z cũ hoc qđ iste homo põit cãs mouẽtes tm̃ nõ potest dare nobis cãs gñatiõis z corruptiõis. Querit em̃ ab eo q̃re amicitia agit in aliqua hora z lis i alia.tũc em̃ cogeť ad dicẽdũ sermonem necgãtium cãm agẽtem.q dicũt qđ natura entiũ q̃rit de necessitate gñatiõem z corruptiõem. ¶D.indurit sermõem eius ex quo q̃rigit hoc z.d.z fingit qđ cũ lis maxima zc.id est z iste sermo in rei veritate nullam causam dedit in gñatione.D.em̃ q cũ lis maxia imposita est i membris aialiũ tũc membra eius fuerũt gñata qz distiguit vnũ pgregatũ: deinde i fine tpis veniẽt oia ad corruptionem.

2. Delectatio fz q ẽ delectatio nõ ẽ cã p manẽtie alicuius rei. Cibꝰ po tus non sũt necessariꝫ nisi vt restaurent corruptum.

2

UVA. BHSC. IyR_117

ruptionē pplitē. Scōm igit hūc sermonē cōtingit vt res generent p se corrūpant p se: z sic nihil pdest ponere hāc cām mouētē in gnatiōe z corruptione: ꝫ erūt sicut illi q nō ponūt in gnatione neqꝫ i corruptiōe cāz motorē oino: z sunt dicētes mām. ¶ D.d. neqꝫ narrauit q̄ est cā hmōi necessitatꝫ z c.i.z fm hoc sermo ei⁹ erit impfectior sermone dicētiū necitatē eē. Illi. n. dicūt necitatē: z dāt cām necitatis z est mā. iste aūt nullā cām dedit: q̄si cā necitatis esset manifesta p se. D.d. nō fingit q̄ q̄dā entia nō corrūpunt z c. i. z nō est opio Empe. q̄ q̄dā entia sunt corruptibilia: z q̄dā nō. ꝫ opinaꝫ q̄ oia corrūpūt p̄ter ekenta: z ō hoc q̄ qō de q̄ loq̄bat nō accidit nisi ponētib⁹ duos modos entiū. s. corruptibilē z incorruptibilē: z cāe eorū sunt eedē. ¶ Et cū declarauit q̄ ista qō nō cōtingit Empedocli nisi inquātū ponit p̄n cipiū p̄mū incorruptibile: q̄ in eo nō est lis lōgo tpe: nō incorruptibile sim plr: reuersus est ad qōnē p̄dictā z. d. nfa aūt pcrutatio z c. i. z cū sermo cdu xit nos a qōne intēta pp hoc qō accidit ex ꝓbis cū Empedo. Reuertamur mō ad qōnē nostrā. s. q̄re q̄dā entia sunt corruptibilia: z q̄dā nō: cū habeāt eadē principia: z qō diximus de ipossibilib⁹ cōtingētib⁹ huic positioni sufficit. ¶ D. incepit dicere impossibilia cōtingētia sermoni ꝓtradicēti. s. si p̄n cipia fuerint diuersa z. d. si aūt principia z c. i. z si posuerim⁹ q̄ principia rez incorruptibiliū sunt alia a principijs rerū corruptibiliū ꝓtinget nobꝫ qō difficilis: z est. Utrū p̄ncipia corruptibiliū sint corruptibilia aut incorruptibilia: z Manifestū est em̄ q̄ si p̄ncipia corruptibiliū fuerint corruptibilia q̄ sunt ex alijs principijs necessario. Q̄m oē corruptū dissoluit in ea ex q̄bus cōponit. Si igit principia rez corruptibiliū fuerint corruptibilia ne cessario hīt p̄ncipia: z accidit ex hoc impoſe: z est q̄ principia hīt principia z hoc p̄cederet in infinitum z faciēt entia infinita esse in actu essentialiter. ¶ Deinde. d. etiā si principia nō corrūpant z. c. i. z si principia rerū corruptibiliū sunt incorruptibilia sicut principia incorruptibiliū: q̄ de cā fiunt a principijs incorruptibilibus q̄dā incorruptibiliaz q̄dā corruptibilia: hoc em̄ aut est impoſe: aut indiget maximo sermone in cām illius dād: z q. d. difficultatē cōtingētē positioni p̄ncipiorū rerū corruptibiliū z incorruptibiliū esse diuersa. d. z ēt nullus dixit z. c. i. z pp apparētiā ipossibiliū cōtingētiū positioni p̄ncipiorū diuersoz. s. incorruptibiliū z corruptibiliū iraq̄ q̄dā agāt corruptionē z q̄dā permanētiā: ideo nullus antiquoz dixit hoc esse: ꝫ direrūt q̄ principia oium sunt eadē: z laborauerūt perscrutādo de qōne difficili quā diximus: z dixit hoc vilipendēdo a dicētes duos deos esse: quorū vnus agit bonum: z alius malum.

Oē corruptū dissolui in ea ex q̄bus cōponit.

a Vilipēdēdisūt illi duo dij: q̄ū vnus agit bonū alius malū.

¶ Omnū aūt difficillimū ad cōsiderandū z ad cognoscendum veritatē maxime necessarium: vtrum vnum z ens substātie entiū sunt. Et vtrū ipsoꝝ non alterum aliquid ens: hoc vnū q̄d hoc aūt ens est. Aut opz q̄rere q̄d est ipsum ens z vnum: quasi subiecta alia natura. Hi nāq; illo modo: illi hoc modo putāt naturaz se habere. Plato nāq; z Pythagorici nō aliū aliq̄d ens nec vnū ꝫ hoc ipsoꝝ naturā esse q̄si existente substantia ipsum vnū esset ens aliquid. ¶ Alij vero de natura vt Empedocles vt ad notius reducens dicit quia vnum ens est: videbitur enim vtiq; dicere hoc amorem esse: causa nāq; est. Hec omnibus vnum esse. ¶ Alij vero ignem: alij aerem dicunt esse vnum hoc et ens: ex quo entia esse z fcā esse. Sic aūt z qui plura ponūt elemēta. Necesse nāq; z his tot dicere ens z vnū quot principia dicunt esse.

Utrū vnū z ens sint substātie

Plato Pythagorici.

Empedo.

Aliorum alia opinio.

UVA. BHSC. IyR_117

¶ Accidit aūt siquidem quis nō ponit esse quādam substantiaȝ vnum ⁊ ens nec aliorū esse vniuersaliū nullū: hec nāq̧ vniuersalia sunt maxime oīum. Si vero nō est aliquid vnū ipsum: neq̧ ipsum ens: nihil aliorum aliquid erit preter ea que dicta sunt singularia. ¶ Amplius aūt non existēte vnius substātia: palam. quia nec numerus erit quasi natura alia ab existētibus separata. Numerus eñ vnitates. Unitas vero quod vere vnum aliquid est. Si autē aliquid est ipsum vnum ⁊ ens: necesse est substantiam ipsorū esse q̄ sit ens ⁊ ipsum vnum. Nō eñ aliquid aliud vl'r predicatur: sed hec ipsa. ¶ At vero si erit aliquid ens ipsum ⁊ ipsum vnum multa erit dubitatio: quō erit diuersum aliquid preter hoc Dico aūt quō erunt vno plura entia. Q̄d enim diuersum est ab ente non est. Quare ɓm Parmenidis rationem accidere est necesse vnum oīa esse entia ⁊ hoc esse ens. Utrobiq̧ vero difficile: siue nāq̧ nō sit vnū substātia: siue sit ipsum vnū: substātiā esse numerum est impossibile. Siquidē igitur non sit: dctm̄ est prius ꝓꝑ quid. Si autē fuerit eadem est dubitatio ⁊ de ente. Ex aliquo nāq̧ ⁊ preter vnum erit ipsum aliq̄ aliud vnū. Nihil eñ esse est necesse. Omnia autē entia aut vnum sunt aut multa quorū est vnū vnūq̄dq̧. ¶ Amplius si indiuisibile est vnū ipsum ɓm zenonis dignitatem nihil vtiq̧ erit. Quod enim nec additum nec ablatum facit maius nec minus: non ait hoc esse existentium. Tanq̧ palam q̄ existente magnitudine ipso ente: ⁊ si magnitudo corporalis. hoc enim omnino ens. Alia vero aliqualiter quidem addita faciunt maius: aliqualiter aūt nihil: vt superficies: ⁊ linea. Pūctuȝ vero ⁊ vnitas nullatenus. ¶ Sed qm̄ hic speculat̄ onerose: ⁊ contingit esse indiuisibile: vt ⁊ sic ad illū aliq̄ habeatur rñsio: maius eñ nō faciet: sed plus additū tale. Sed quō ex vno tali: aut pluribus erit magnitudo. Simile nāq̧ est: ⁊ lineā ex pūctis esse dicere at vero ⁊ si quis ita putat factus sit: vt quidam dicunt: ex vno ipso: ⁊ alio non vno aliquo numerus: nihil minus est querendum: quare: ⁊ quomodo: quandoq̧ quidem numerus: quandoq̧ autē magnitudo erit quod factum est: si non vnum inequalitas ⁊ eadem natura erat. Nec enim quomodo ex vno ⁊ hac: nec quomodo ex numero aliquo: ⁊ hac fient vtiq̧ magnitudines palam.

Nō ꝑ opiones Platonis et Pythagore.

Scda rō.

Ad oppositū qōnis.

zenonis rō

Solō ad rōnem zenonis

¶ Et nos videmus q̄ difficilior istarum questionum ⁊ magis necessaria ad sciendum veritatem est vtrum ens ⁊ vnū sint substantie entiū: ⁊ vtrum non attribuitur alij. sed hoc est ens: ⁊ hoc est vnum. aut oportet querere q̄d est ens: ⁊ quid vnuȝ tali qōne quasi alia natura esset eis subiecta. quidam. n. homines existimauerunt q̄ natura eorum est talis: ⁊ quidam aliter. Plato vero et Pythagorici non finxerunt ens ⁊ vnum esse aliud: sed finxerunt q̄ natura eorum hec est ⁊ substantia eorum: vt sint vnum: ⁊ ens.

UVA. BHSC. IyR_117

¶Naturalis autem sicut Empedo. attribuit vnum alij manifestorum: z fingit q vnū est ens: z forte dicit q illud vnū est amicitia. Fingit enim q amicitia est causa per quā oia sunt vnū. ¶Alij vo finxerūt hec vnū z ens esse ignē: z alij aerē ex quo facta sunt oia entia: z etiā finxerunt dicentes entia esse plura. isti enim coacti sunt ad dicēdū q vnum z ens sunt plura ꝑm numeruz principiorū q̄ dicunt esse. Et si aliquis finxerit q vnum z ens nō sunt substātie rei alicuius: accidit vt nihil aliorum vniuersaliū sit substantia alicuius rei: vnū enim z ens sunt vniuersalia magis quā alia. Si autē vnū nō est existens per se: similiter neq; ens est existēs per se. Nullū enim aliud est existēs per se: nisi particularia. Et etiā si vnū nō sit substātia: mānifestū est q nō est nūer⁹ abstractus a numeris: quasi aliqua natura separata ab entib⁹. Numerus enim est vnitas. Ānū autē est aliquod per se existens solitarium. Si igitur aliquid est vnū z ens necesse est vt sit substātia. Ām de ens nō dicet aliquid vl⁹: sed illa dicentur de se. Nec est possibile vt aliquis dixerit q vnū z ens sunt idem. Multe enim sunt questiones difficiles cōtra illū. Quarū vna est qūo est possibile vt aliquid aliud ab istis sit. s. quomodo est possibile vt gñationes sint plures vna. Generatio enim nō est nisi entis. Et ideo accidit vt entia sint vnū necessario sicut dixit Parmenides. z vt istud vnū sit ens. Scōm igitur quēcumq; istorū duorū modorū dicatur hoc difficile est z graue: qm̄ si dixerimus q vnū substantia non est z si dixerimus q vnū est aliq̄d exīs per se: impossibile erit vt numerus sit substātia: si vnū nō fuerit substātia. Si aūt aliquis dixerit q numer⁹ est substātia: in hoc quidē erit qō difficilis. Et est q̄stio q̄rens de ente vtrū sit aliud ab vno aut est vnū: z necesse est vt ens oē nō sit vnū: z necesse est etiā vt sit. Et q; oia aut sunt vnū: aut plura cōposita ex vnis. Et etiā si ꝫ vnū est indiuisibile. erit ꝑm hoc qō zeno opinabat nihil esse oino. Fingit em̄ q illud qō nō augmētatur apud additionē neq; diminuit apud diminutionē nō est ens. Manifestū est igit̄ q entia ꝑm figmentū eius sunt magnitudies. Si igit̄ entia sunt magnitudies: sunt magnitudines corporales: qm̄ magnitudo corporalis est ens oibus modis. Aliarū autē rerū quedā sunt que quādo cōponunt fit ex eis magnitudo: z quedā sunt que quādo cōponunt non fit magnitudo secundū q dicimus. Finxit em̄ q superficies z linea z quādo cōponuntur faciūt magnitudinē: punctus autē z vnuz non faciunt magnitudinē. Quia igit̄ iste zeno errat in suo sermone z tenet opinionē tortuosam: z possibile est vt aliquid sit indiuisibile: opz nos respōdere isti sermoni aliquātulū. Et dicamus qū vni addit̄ aliq̄d nō maius erit sed plus: z ideo nō erit magnitudo: qm̄ quomodo fit magnitudo ex tali vno: z ex pluribus que nō sunt vnum. Et dicens hoc similis est dicenti lineam componi

UVA. BHSC. IyR_117

ex punctis:ꝛ ſi aliquis exiſtimauerit hoc eſſe:ꝛ q̄ numerus fit ex hoc vno:ꝛ ex alio quod nō eſt vnum: ſicut quidā dicunt. ¶ Que ratur ab eo quare hoc non eſt in numero in quibuſdā generibus numerus:ꝛ in quibuſdam magnitudo. ſi illud quod nō eſt vnū: eſt equale vni:ꝛ habeat eandem naturam. Non enim eſt manifeſtum quomodo numeri fiunt ex vno:ꝛ ex alio quod non eſt vnū: neq̄ quomodo eſt poſſibile vt magnitudines ſint ex aliquo numerorum:ꝛ ex hoc quod non eſt vnum.

¶ Et nos videmus ꝛc.vtrū ens ꝛ vnum ꝛc.i.ꝛ iſta queſtio eſt vtrum ens et
16 vnū ſignificēt ſbas entū:ꝛ vnū quodq̄ eorū quod ſignificant non attribuitur alicui alij entū: ita q̄ ſm eius q̄ ſignificant hec nomina vnū ꝛ ens nō ſit aliud: aut ſignificant de entibus aliqua cōſtituta per aliqua alia.i. aliqua in ſbto. ¶ Et hoc intendebat cum.d. aut oportet querere quid eſt ens ꝛc.i. q̄ cum queſtionem⁹ diffōnem entis:ꝛ vnius diffinimus illa ſm q̄ diffiniūtur res que conſtituūtur per aliā naturā. ¶ D.d. quidā em̄ exiſtimāt
Nota denoiatiua ſignificāt vnū ꝓpoſitū. Uid ſ. phy. cō. 25. ꝛ vide opp oſitū ſ. met. cō. 14. ꝛ. 7. met. cō. 18.
ꝛc.i. quidaz em̄ homines reputant vnū ꝛ ens ſignificare naturas exiſtentes per alia:ꝛ quidā exiſtimant ea ſignificare naturas exītes per ſe. D.d. plato autem ꝛ Pythagorici ꝛc.i. plato ꝛ Pythagorici opinati non ſunt q̄ vnū ꝛ ens ſignificent de entibus naturas cōpoſitas: ſed fingunt q̄ vtrūq̄ eorū ſignificet vnā intentionē. ſ. ſimplicē nō cōpoſitā. i. nō vnū cōpoſitum ſicut ſignificāt nomina determinatiua. D.d. naturalis autē ſicut Emped. ꝛc.i. naturalis autē. ſ. emped. ꝛ alij cōeniūt cū platone ꝛ Pythagoricis q̄ hec nomina vnum ꝛ ens ſignificēt de rebus vnas naturas ꝛ ſimplices. ¶ Sed tamen naturales dicūt in hoc vno ſermone manifeſtiozē q̄ dixerunt Pythagorici:ꝛ dixit hoc: q̄ Pythagorici dicebāt q̄ vnū ꝛ ens q̄ eſt ſba entū eſt ipſe numerus. Plato vero dicebat ipſum eſſe formas numerales. Naturales autē poſuerūt vnū ꝛ ens eſſe elm̄ rerū ſenſibiliū: aut ignez ſm ſermonē quozūdā: aut aerē: aut aquā. Et q̄ Empe. ponit cauſam ſenſibilis vnius eſſe amicitiā:ꝛ hoc eſt propriū ei inter oēs naturales. d.ꝛ finxit q̄ hoc vnū eſt amicitia ꝛc.i. q̄m cum opinat⁹ eſt q̄ amicitia eſt cauſa q̄ facit oia eſſe vnum. ideo eſt magis digna vno: q̄ q̄ eſt cauſa vnitatis eſt vnū eſſentialiter ꝛ primo. ¶ D.d.ꝛ alij fingūt ꝛc.i.ꝛ innuit per hoc illos q̄ fuerūt ante Empe. qui nō poſuerunt cauſam agentē. D.d.ꝛ ſimiliter illi q̄ finxerūt elemēta eſſe plura.i. q̄ q̄m illi etiā opinant q̄ hoc nomē vnū ꝛ ēs
De opione Parmenidis. Uide. j. phy. 25.
q̄ dicit multipliciter ſignificāt de rebus numerū elemētoz̄:ꝛ q̄ illis contingit dicere q̄ hoc nomē vnū ꝛ ens nō ſignificāt idē vnū ſicut antiqui fingebāt: adeo q̄ Parmenides ꝓpter hoc dixit. q̄ nulla eſt multitudo omnino:ꝛ q̄ ens eſt ſimplex non cōpoſitū ꝛ vnū:ꝛ q̄ nō hz elementū. ꝛ. d. iſti em̄ coacti ſunt ad dicendū q̄ vnū ꝛ ens ſignificāt. i iſti em̄ qui ponebant vnū ꝛ ens eſſe ꝓncipia rerū:ꝛ poſuerūt ꝓncipia eſſe multa cōtingit eis dicere q̄ hec nota vnū ꝛ ens ſignificāt plures intētiōes. U.g. ignē ꝛ aerez: aquā ꝛ terrā apud opinantes q̄ iſta elemēta ſunt ꝓncipia omniū entū.
2
Unū ꝛ ens ſūt magis vna alijs.
¶ Et cū cōpiciut ſermonē in dicentib⁹ q̄ vnū ꝛ ens ſignificāt ſbas exiſtentes. ſ. quarū natura eſt alia a nā vni⁹: incepit dicere qōnes cōtingētes etiā dicentib⁹ q̄ nō ſignificāt de reb⁹ ſbas. ꝛ. d.ꝛ ſi aliqs finxerit ꝛc. i.ꝛ ſi aliqs finxerit q̄ hoc nomē vnū ꝑdicabile de oibus:ꝛ ens nō ſignificāt de rebus ſbas: cōtinget vt nihil ex vnibus ſignificet ſbas rerū.ꝛ ſic deſtruent̄ demōſtratiōes ꝛ diffōnes. Unū ei ꝛ ens ſicut dixit magis vna ſunt q̄ oia alia. D.d. ſi autē vnū nō fuerit ꝛc.i.ꝛ etiā ſi vnū vſe ꝛ ens nō ſignificēt ſbas exītes ꝓ ſe: non erit hic vnū q̄ eſt ſubſtātia rerū particularū. ¶ D.d.ꝛ etiā ſi vnuz

UVA. BHSC. IyR_117

fuerit ſba ꝛc.i.ꝛ etiã ſi poſuerim⁹ q vnũ nõ ſignificat ſubſtantiã:ſed materiã ſenſibilẽ:manifeſtũ eſt eſſe impoſſe vnũ eſſe abſtractũ exiſtẽs p ſe ſolitariũ a reb⁹ numeralib⁹.i.ſm q poſuerũt ponẽtes numeros exñtes p ſe abſtractos a numeralib⁹. ¶D.d.ꝛ dedit cãm in hoc exẽplo:dixit.nu mer⁹ eñ vnits eſt ꝛc.i.cã in hoc eſt q numerus coaceruatio eſt vnitatũ. Si igit vnitates nõ ſignificãt aliqd ens: tũc numer⁹ nõ erit aliqd ne dũ ſit abſtract⁹. ¶D.incepit dicere qõnes ꝓtingẽtes ponẽtib⁹ vnũ ſbale eſſe ſignificãs intionẽ vſſem:ꝛ.d.vnũ autẽ eſt aliqd exiſtẽs p ſe.i.vnũ autẽ intelligit q intẽtio exñs p ſe:nõ hñs ſbm neq; ſitũ:eſt igit vna ſba.i.pticularis. D.d.ꝛ cũ aliqd ſit vnũ ꝛ ens ꝛc.i.ꝛ cũ hoc nomẽ vnũ ꝛ ens ſignificat vnã itẽtionẽ nũero: neceſſe eſt vt ẽs ꝛ vnũ ſignificẽt vnã ſbam pticularẽ in nũero. D.d. qñ de eis nõ dicet ꝛc.i.ꝛ cũ vnũ ꝛ ens fuerint ſbe:ꝛ nullũ hũt vſe ſbaliter qõ prædicet de eis ſm qd eſt manifeſtũ q vnũ ꝛ ens ſignificãt vnã ſbaz numero. ¶D.d.ꝛ nõ eſt poſſibile ſi aliquis dixerit ꝛc.i.ꝛ impoſſe eſt dicere q vnũ ꝛ ens ſignificẽt ſbam vnã numero: dicentib⁹ eñ hoc contingũt qõnes graues ad diſſoluẽdũ:qñ ſi vnũ ꝛ ens ſignificarẽt ſbaz vnã numero: qũo erunt res gñabiles in ſba:gñabile eñ aliud eſt ab ente vno.ꝛ ſic vnũ erit duo:aut plus qñ gñationes nõ ſunt niſi in ſubſtãtijs nõ in accidẽtibus. ¶Et intẽdebat q ſi eſſet in accidentib⁹ nõ ꝓtingeret eis vt ens eſſet vnũ.ens eñ nõ dicitur apud eos niſi de ſubſtãtia. D.d.ſm igit vtrũlibet iſtorũ modorũ ꝛc.i.ꝛ cum dixerim⁹ q ſignificat vnũ numero.ſ.non plura. ſm igit vtrũlibet iſtoꝝ modoꝝ fuerit dictũ erit difficile.ſ.ſiue fuerit dictũ q ſigt ſubſtãtiã aut nõ ſbaz. Qñ ſi fuerit dictũ de ſubſtãtia auferẽ multitudo:ꝛ ſi nõ de ſubſtãtia auferunt vnitates q̃ ſunt ſubſtãtie:ꝛ erit impoſſibile numerũ eſſe ſubſtãtiã ſm opinionẽ dicentiũ hoc:ꝛ fuit cõtẽtus in hac cõtradictione in poſitione opinãtiũ q numer⁹ eſt ſubſtãtia:qz ly dicẽs hoc nõ opinet q numerus eſt ſubſtãtia:tamẽ cõtingit ei vt nõ inueniat vnum quod ſit ſubſtãtia:neq; aliud in ſubſtãtia omnino: qõ eſt cõtrariũ ſenſui. ¶Et ſi poſitũ fuerit numerũ eſſe ſubſtantiã ꝛ ens: cõtinget eadẽ queſtio: per quã dixerunt q vnũ ſignificat vnã intentionẽ numero: ꝛ eſt vt nulla multitudo ſit omnino:qñ hoc nomẽ:ens aut ſignificat vnũ numero: aut multitudinẽ. Si igit ſignificat vnũ numero ens erit vnũ in numero.ꝛ eſt ſermo Parmenidis:ꝛ ſi multitudinẽ.tunc erit multũ.quod eſt impoſſibile omne eñ aut eſt vnũ:aut plura. ¶Et hoc intendebat cum.d.ſi autẽ aliqs dixerit q numerus eſt ſubſtãtia ꝛc.ꝛ iſte omnes queſtiones contingũt antiquis:qz nõ intellexerũt de hoc nomine vnũ niſi vnã intẽtionẽ dictã vnioce:ꝛ Parmenides intelligebat per hoc ipſum eſſe vnũ particulare:ꝛ iſte queſtiones diſſoluunt per hoc q hec nomina vnũ ꝛ ens dicunt multipliciter ſm q Ariſto. contradixit Parmenidi in primo phy. ¶Et qz quidam eoꝝ etiã deſtruxerũt vnũ.eſſe:incepit loqui cõtra illos:ꝛ dixit:ꝛ etiã ſi hoc vnũ ꝛc.i.q.iſte homo.ſ.zeno.dicebat q manifeſtũ eſt vnũ eſſe indiuiſibile:ꝛ omne tale nõ augmentat apud additionẽ in eo neq; diminuit:qz neq; diuidit:ergo nõ recipit additionẽ:neq; diminutionẽ: ꝛ ens eſt illud quod recipit augmentũ ꝛ diminutionẽ:ergo nõ eſt ens. ¶D.d.ꝛ incepit cõtradicere ei.ꝛ.d.manifeſtũ eſt igitur q entia ſm ſuum figmentũ: ſunt magnitudines ꝛc.i.ꝛ cõtinget ſm ſermonẽ iſtius vt ens nõ ſit aliud ꝯ magnitudo cum ens eſt illud quod recipit additionẽ ꝛ diminutionem. ¶D.d.ſi igitur entia ꝛc.i.ꝛ dicebat ſup hoc ſi ens eſt illud quod recipit diuiſiones:tunc illud quod recipit diuiſionẽ in omnib⁹ partibus ꝛ eſt corpus: eſt ens in rei veritate. Deinde.d.aliox autẽ quedã ſunt ꝛc.i.ꝛ dicebãt q ea que ſunt preter corpus ex quib⁹ non cõponitur corpus nõ eſt ens: ꝛ hec eſt diſpoſitio

Nũer⁹ ẽ coaceruatio vnitatum.

Ter.cõ. 4.

UVA. BHSC. IyR_117

vnius ⁊ pūcti:⁊ superficies aut linea sunt apud eum entia cum ex illis vt dicebat cōponit corpus. ¶Et cū narrauit eius sermonē incepit dissoluere eum:⁊.d.qz igit̄ iste zeno ⁊c.i.qz sermo istius hoīs est valde dubitatiuus ⁊ tortuosus et quo existimauit q̄ omne qđ nō diuidit nō est ens:opz nos rñ dere illi.D.d.⁊ dicamus q̄ quādo vni ⁊c.i.q̄ sermo zenonis q̄ nihil addit vni:qz tūc esset maius ⁊ diuideret omnino ⁊ nō remanet vnū:nō est verus immo dicamus q̄ addit ei ⁊ fit plus nō maius.⁊ideo nō dz fieri linea ita q̄ recipiat diuisionē sicut finxit ille. ¶D.d.causam propter quā fuit necesse vt ex eo non sit magnitudo.⁊.d.quomodo est possibile vt magnitudo ⁊c.i. magnitudines.esn impossibile est vt generētur ex vno:neq; ex multis rebꝰ alijs ab vno.s.q̄ ex vno neq; cum vno neq; cum alia re fit magnitudo.Magnitudo esn est de natura cōtinui:vnū aut̄ est de natura discreti. ¶D.d.⁊ dicēs hoc est similis ⁊c.i.dicens q̄ additio vni facit vt ex vno ⁊ addito fiat magnitudo:est sicut dicēs q̄ magnitudines fiunt ex punctis ⁊ ex indiuisibilibus qđ iam destructū est.D.d.⁊ si aliquis existimauerit hoc esse ⁊c.i.si aliquis dixerit cōtradicēdo zenoni q̄ iam assueti sunt homines quidā ad dicendū.s.q̄ numerus ⁊ magnitudo sunt cōpositi ex vno ⁊ ex aliquo non vno.dicat ei q̄re cōponūtur ex vno ⁊ ex nōvno duo gña diuersa:quoꝝ vnū est numerus ⁊ aliud magnitudo:⁊ natura vnius ⁊ nō vnius ex quibus cōponitur numerus est equalis nature vnius ⁊ nō vnius: ex quibꝰ cōponit magnitudo. ¶Et intēdit q̄ cōtingit huic positioni q̄ elemēta rerū diuersarū in specie sunt cōuenientia in specie:qđ est inopinabile. D.d.non enim est manifestū ⁊c.i.qm̄ quādo dixerimus q̄ intētio nō vnius est qđ non hz naturā vnius:sed contrariā:tunc impossibile erit vt ex eo componatur magnitudo:aut numerus.talia enim contraria non admiscentur.

Utrū nūc

Hīs autem habita est dubitatio vtrum numeri:⁊ corpora: ⁊ superficies: ⁊ puncta substantie alique sunt aut non. Nam si non sunt:diffugit nos quid nam sit ipsum ens:⁊ que nam entium substantie. Passiones esn ⁊ motus:⁊ ad aliquid: ⁊ dispositiones:et orationes nullius videntur substātiā significare. Dicūtur enim ista de subiecto aliquo: ⁊ nihil hoc aliquid, Que vero maxime substātiā significare videtur aqua:⁊ ignis:⁊ terra:ex quibus cōposita corpora constant. Horum calores quidem ⁊ frigiditates ⁊ similes passiones non sunt substantie. Corpus vero hoc patiēs solum remanet vt ens aliquod ⁊ substantia aliqua existēs. At vero corpus est minus substātia superficie ⁊ hec linea:⁊ hec vnitate:⁊ puncto. His enim diffinitur corpus. Et hec quidem sine corpore contingere videntur esse. Corpus vero sine his est impossibile. Propterea multi quidem ⁊ priores substantiam ⁊ ens putabant corpus alia vero huiusmodi passiones. Quare in pncipia corporum entium esse principia. Posteriores vero ⁊ sapientiores his esse opinabantur numeros. Quemadmodum ergo dicebamus:si non sunt substantia hec: omnino nulla substantia est:nec ens nullum. Non enim horum accidentia dignum est vocare entia. ¶At vero si hoc quidem confessum est: quia magis sunt substantia longitudines corporibus:⁊ puncta. Hec autem non videmus qualium vtiq; erunt corporum:nam in sensibilib⁹

Magnitudo est de nā continui. vnuz aūt est de mā discreti.

a

In oppositum. b

impoſe eſſe nō vtiq; erat ſubſtātia nulla. ¶ Amplius hec oīa vi
denť dimēſiones eſſe corporis: hoc quidē ad latitudinē: hoc ve- Secō ad
ro ad ꝓfunditatē: illud ad longitudinem. ¶ Adhuc aūt ſimiliter idem.
ineſt in ſolido quecūq; figura. Quare ſi nec in lapide mercurius: Tertio
nec medietas cubi in cubo ſit vt ſegregata: igitur nec ſuperficies: ad idem.
nam ſi quecūq; ⁊ vtiq; hec erit determinans medietatem: eadem
autem ratio eſt ⁊ in linea: ⁊ in puncto: ⁊ vnitate. Quare ſi maxi-
me quidem ſubſtātie eſt corpus: hoc autem magis hec. Nec ſunt
autem hec: nec ſubſtantie alique diffugit quid eſt ens: ⁊ que ſub- Quarto
ſtātia entium. ¶ Nam cum dictis ⁊ circa generationem ⁊ corru- ad idem.
ptionem accidunt irrationabilia. Videtur enim ſubſtantia non
ens prius nunc eſſe aut prius exiſtens: poſterius tñ non per fieri
⁊ corrumpi hoc patī. Puncta vero ⁊ lineas: ⁊ ſuperficies non cō-
tingit neq; fieri neq; corrumpi. qñq; quidē exiſtētes: qñq; verō nō
exiſtētes. Nam qñ copulantur aut diuiduntur corpora ſimul: qñ
q; quidem vna copulatorū: qñq; vero due diuiſorum fiunt. Qua
re non compoſitorum eſt: ſed corruptum eſt diuiſorum: quia ſunt
prius non exiſtentes. Non enim indiuiſibile pūctum diuiſum eſt
in duo. Et ſi generantur ⁊ corrumpuntur ex aliquo generantur:
ſimiliter aūt ſe habet circa nunc in tempore. Non enim hoc con-
tingit fieri ⁊ corrumpi. attamen videtur aliquid ſemper eſſe: non
ſubſtantia aliqua exiſtens. Siſiter aūt palam q; ſe hz ⁊ circa pū-
cta: ⁊ lineas: ⁊ ſuperficies. Eadem enim ratio. Nam omnia ſimi-
liter aut termini aut diuiſiones ſunt.

¶ Et iſtam queſtionem cōſequitur alia difficilis: ⁊ eſt vtrum nu
meri: ⁊ corpora: ⁊ ſuperficies: ⁊ linee: ⁊ pūcta ſunt ſubſtantie aut
non. Sñ ſi non fuerint ſubſtātie: tunc recedet a nobis cognitio
que ſit ſubiecto: ⁊ que eſt ſubſtantia entiū. Motus aūt ⁊ paſſio-
nes: ⁊ ſpecies relationis: ⁊ diſpoſitionum: ⁊ dictionum exiſtiman
tur non ſignificare ſubſtantiam alicuius. Omnia eñ dicuntur de
ſubiecto: ⁊ nihil eorū dicitur qđ eſt hic. Illud autē qđ exiſtimat
in maiori parte ſignificare ſubſtātiā eſt aqua: ⁊ terra: ⁊ aer: ⁊ ignis
ex quibus cōſtituunt oīa cōpoſita corpa. Caliditates vero ⁊ fri-
giditates in iſtis rebus: ⁊ ſibi ſimilia ſunt paſſiōes ſubſtātie. Cor
pꝰ ꝯo eſt illud qđ determinat iſtas paſſiones ſo lū: qđ eſt ens ali-
qđ: ⁊ alia ſubſtātia. Sz corpꝰ eſt minus ſupficie in ſubſtātialitate
⁊ ſupficies minꝰ q̄ linea: ⁊ linea minꝰ q̄ pūctū: ⁊ vnū corpus dif
finit̄ per iſta. Iſta eñ exiſtimātur eſſe ſine corpe: ⁊ hoc poſe. Cor
pus aūt impoſſibile eſt vt ſit ſine iſtis. Unde antiqui pꝫorum exi-
ſtimauerunt ſubſtantiam: ⁊ ens eſſe corpus: ⁊ q̄ alia ſunt paſſio-
nes iſtius corporis. Et ideo iſti exiſtimauerunt q̄ principia cor-
porum ſunt principia entium. alij autem qui reputauerunt ſe ſa-
pientiores illis exiſtimauerunt quod ſubſtantia et ens eſt nu-

ss 4

UVA. BHSC. IyR_117

merus. Sicut igitur diximus si ista que diximus non sunt substantie: nulla est substantia omnino: neq; ens. Quoniam rectum non est vt accidentia que accidunt istis substantijs dicantur substantie ⁊ entia. Sed cum manifestum est q magnitudines ⁊ puncta que sunt corporis: sunt maioris substantialitatis q̄ corpus: ⁊ non videmus ea esse substantias: ex quibus igitur corporibus sunt substantie entium. Et impossibile est vt sint ex corporibus insensibilibus. aut forte nulla substantia omnino est. Et etiam videmus q omnia ista sunt dimensiones corporis. Quedam enim sunt latitudinis. Quedam spissitudinis: Et quedam longitudinis. Et cum hoc dicitur q ista sunt in corporibus sicut figure sunt in eis. Corpus enim necesse est vt habeat aliquam figuram. Si igitur possibile fuerit vt corpus non habeat figuram: possibile erit vt non habeat dimensionem. V.g. quoniam si fuerit possibile vt figura mercurij non sit in idolo Mercurij: possibile est vt figura semigrandinis sit in tota figura grandinis. ⁊ cum hoc q̄ diximus accidit istis error cum perscrutati fuerimus de rebus q̄ bus contingit generatio ⁊ corruptio. existimant enim q substantia non primo fuit: deinde fuit: aut fuit primo: deinde corrumpitur. et q passiones contingunt ei apud generationem et corruptionem. Puncta autem et linee et superficies impossibile est vt habeant generationem ⁊ corruptionem: aut vt sint quandoq; et quandoq; non. Corpora enim continua discreta apud continuationem adunantur: ⁊ apud discretionem fiunt duo: ⁊ nihil corrumpitur nisi corruptio accidat ei. ⁊ res que diuiduntur non sunt sine generatione. Punctus autem si non diuiditur nō fit duo pūcta: ⁊ si generatur ⁊ corrumpitur necessario est ex aliquo.

¶ Et ista q̄nē ⁊c. ⁊ est q̄ difficilis pscrutāda in hac scia. vtrū numeri: ⁊ corpora: ⁊ superficies: ⁊ linee: ⁊ puncta: sunt substantie entium. ſ.q̄ dicuntur ſm
17 q̄d sicut q̄dā dicunt: aut nō. Existimatur. n. q̄ si ista non fuerint q̄ditates ſbarum entium q recedat a nobis cognitio nārum earū. ſcz entiū exīstium p se: q̄ oēs cōueniūt in hoc q̄ appellant eas ſbas. ¶ D. d. motus āt ⁊ passiones ⁊c. i. ⁊ ista existimantur esse ſbe: q̄ ulla que sunt preter ista. V.g. motus: ⁊ accēntia: ⁊ relationes: ⁊ dispositiones manifestū est q non notificant ſbas entiū. ſ. que vocant substantie: ⁊ intendit per passiones qualitates attributas sensibus. V. g. calorē ⁊ frigus: ⁊ per dispōnes modum qualitatis que dr̄ dispositio ⁊ habitus: per dictiones aūt fortes intēdebat intellecta. ¶ D. dedit causam ꝓpter quā oēs cōueniunt in hoc q̄ ista nō sunt ſbe: ⁊. d. q̄ oēs dicunt ⁊c. i. q̄ oia ista sunt in hoc indiuiduali q̄ est indiuiduum substantie: et nullum eoꝝ dicit ex hoc. Deinde. d. illud aūt q̄ existimat ⁊c. i. illud aūt q̄ dr̄ esse ſm existimationē substātia entiū cōpositorū individualiū sunt q̄tuor elemēta: ex quibus cōponunt substātie sensibiles: ⁊ intēdit q̄ ista vident esse ſbe cōpositorū ſm naturā nō ſm illud q̄ dr̄ in rōne ad quid. ¶ D. d. corpus vero est illud q̄ terminat ⁊c. i. q̄ diffiniunt ista accidentia corpus determinat naturā corū. ſ. q̄ est de diffōnibus corū q̄ dr̄ie eorū sunt determinātes naturā entis ⁊ distinguēte ipsum ab alijs.

UVA. BHSC. IyR_117

C.D.d. sed corpus est minus ꝛc.i. sed cū feceris cōparationem inter istaꝫ debis q̄ corpus est minoris ſbalitatis q̄ superficies: ꝛ superficies q̄ linea ꝛ linea q̄ punctus. D.d. causam in hoc: ꝛ d. corpus em̄ post ista inuenitur in diffinitione: q̄ corpus di ffinit q̄ est illud qđ est diuisibile in tres superficies: aut illud qđ cōtinet a superficie: aut superficiebus: ꝛ et q̄ ista videtur prioꝛa corpe nāliter: ꝛ innuit modū prioꝛitatis ſm ꝓtiā: aut intendit vt corpus. Impoſſe em̄ est vt intelligatur sine superficie. supficies aūt impoſſibile est vt intelligatur sine corpoze. ſit̄ est de linea cū superficie: ꝛ de puncto cum linea. C Et cū dedit rationes sufficiētes q̄ corpus est ſba absq̄ superficiebus ꝛ lineis. d. ideo existimāt antiqui phoꝛ q̄ ſba ꝛ eius est corpus: ꝛ q̄ alia non diffiniunt per diffōnem corpoꝛis ꝛc.i. q̄ opinati sunt q̄ corpus est substātia crediderūt q̄ principia corpoꝛū ex quibus cōponūtur sunt corpoꝛa que sunt principia oīum entiū. si em̄ corpoꝛa sunt principia. ergo principia corpoꝛū sunt principia entium. C D. d. alij vero qui reputabant ꝛc.i. illi aūt q̄ reputabantur sapientioꝛes istis dixerūt q̄ ſba ſm hanc cōsideratiōē debet esse numeri. s. q̄ sunt prioꝛes in imaginatione alijs entibus: q̄ sunt prioꝛes naturaliter: q̄ sunt sicut magis liberati a mā q̄ corpus. C D. d. sicut igitur diximus ꝛc.i. cōtingit igitur ſm hunc sermonē si ista non fuerint ſbe existimari nullā esse ſbam oīno entiū impoſſibile: em̄ est vt posteꝛiora ab istis substātijs. s. accidētia sint substātie alicuius eoꝛū: de quibus oēs conueniunt vt sint substātie sensibiles. C D. dedit dubitationē super hoc: ꝛ. d. ij cū sit manifestū q̄ longitudines ꝛc.i. sed ista cōsideratio facit q̄ superficies ꝛ linee ꝛ pūcta sint substantie: ꝛ apparet de istis q̄ nō sunt ſbe: ꝛ sunt prioꝛa corpoꝛibus mathematicis: ergo corpoꝛa mathematica nō sunt ſbe. Ex quibus igitur sunt ſbe entium. impoſſibile ei est vt sint corpoꝛa sensibilia. Ista em̄ sunt quoꝛ ſbe querūtur cū dicimus in eis que sunt ens ꝛ vnū: querimus em̄ que est ista ſba quā significat hoc nomen ens: ꝛ vnū: ꝛ nullū corpus est nisi mathemat icū: aut sensibile. C D. d. aut forte nulla ſba est i. oꝑ vt dicamus ſm hāc qōnem q̄ cōtingit vt ſba non sit alicuius rei. i. q̄ cū fit destructū q̄ quidditates entiū sunt corpoꝛa recte vī opinari ſm hoc q̄ entia non sunt: neq; hñt quiditates. Et q̄ declaratio q̄ corpus mathematicū non est substātia fundatur super hoc q̄ longitudo ꝛ latitudo sunt accidentia ꝛ differentie ipsius corpoꝛis. D. d. et iam videmus q̄ ista ꝛc. idest ꝛ declarat q̄ corpus mathematicum est accidens q̄ diffinitio corpoꝛis cōstituitur ex tribus dimēſionibus: ꝛ videmus cum hoc q̄ dimensiones sunt corpoꝛi. q. figure. s. differentie eius. C D. declarauit hoc. ꝛ. d. corpus enim necesse est vt habeat aliquam figuram ꝛc.i. figura enim talem habet diſpoſitionē de corpe sicut dimēſio in hoc q̄ corpus nō pōt denudari ab eis nisi corrūpatur: sicut est diſpoſitio de differentia rei substantiali. C D. dedit exēplum ꝛ dixit. U. g. qm̄ si fuerit possibile ꝛc.i. qm̄ si figura nō fuerit substantialis corpoꝛi possibile erit vt figura ꝓpria auferaꝫ ꝛ remaneat res. U. g. vt figura hominis auferaꝫ ꝛ remaneat homo: aut figura idoli mercurij. i. remanente idolo mercurij. Et si esset poſſe vt figura ꝓpria rei auferretur: tūc possibile esset vt semifigura rei auferretur remanente tota figura: ꝛ hoc intēdebat cum. d. possibile: est vt semifigura grādinis sit in tota figura grādinis. C Et dedit exemplum de tunica: quia tunica est de rebus que non hābent hoc nomen nisi secundum figuram hābendam. Figura igitur eius est differentia eius que distinguit eam ab alijs indumentis. C Et intendit declarare ex hoc capitulo q̄ cum poſuerimus q̄ dimensiones sunt accidentia: tunc corpus erit accidens: ꝛ si poſuerimus q̄ corpus est substantia: tunc ista erunt substantie. C D. d. ꝛ cum

C Nullū coꝛpꝰ est nisi mathematicū: aut ſēſibile ponētes coꝛpꝰ metaphyſicum. Cōſiſtem modū arguēdi. vide pmo. phy. 2. 19

UVA. BHSC. IyR_117

hoc qđ dixim⁹ ꝛc.i.ꝛ cũ iſtis inopinabilibus contingentibus huic poſ
ſitioni.ſ.corpora eſſe ſubſtãtias:accidũt enim talia inopinabilia ex appare
tibus in rebus generabilibus ꝛ corruptibilibus. ¶D.d.criſtimant em̃ q
ſubſtãtia ꝛc.i.criſtimatur em̃ ꝛ ponẽ ꝛ eſt cõceſſum ab oibus q ſubſtãtia
generaẽ ꝛ corrũpitur:ꝛ accidunt ei paſſiones apud generationẽ ꝛ corru
ptionem.ſ.q cũ generaẽ fit ſba q̃n fuit:ꝛ cũ corrũpit̃:corrũpit̃ illo qđ fuit
D.d.pũcta autẽ ꝛ linee ꝛc.i.pũcta aũt ꝛ linee ꝛ ſuperficies nec generantur
nec corrũpuntur:neq; ſunt q̃nq; q̃nq; nõ:cũ linea nõ corrũpit̃ in nõ lineã
neq; generaẽ ex nõ linea:ꝛ ſimilr eſt de corporibus. ¶D.incepit declarare
hoc:ꝛ.d.corpora enim cõtinua ꝛ diſcreta ꝛc.i.ꝛ.d.q nihil corrumpitur niſi
Vide .p.ca. 6 ſba orũ corruptio cõtingat.i.ꝛ nõ ois cõpõ ẽ gñatio:neq; ois diſſolutio eſt corru
ptio vt qđã antiquorũ dicũt.ſ.q cõgregatio eſt gñatio:ꝛ ſegregatio corru
ptio:lz gñatum eſt illud in quo ſit ſba q̃ nõ fuit:ꝛ corruptũ eſt illud ex quo
corrupta eſt ſba que fuit. D.d.ꝛ ea que diuiduntur nõ ſunt ſine generatio
ne.i.ea que diuidunt in partes nõ conuenientes ſm nomẽ ꝛ diffõnem non
ſunt ſine generatione:ꝛ qz accidit ei in hac intentione punctus: punctus
enim non diuiditur ꝛ non hz gñationẽ:ꝛ dixerũt ẽt q illud qđ diuiditur
in talia ſemper ſm nomẽ ꝛ diffõnẽ nõ hz gñationẽ.d.ꝛ illa que nõ diuidũ
tur ex re diuiſibili non ſunt ſine generatione.minima.n.ptiuz corporis ſẽ
ſibilis que non diuidit̃ ſm q eſt illud corpus eſt compoſita. ¶Verbi gra
tia.q minima pars ignis eſt compoſita ex materia ꝛ forma. ¶D.d.pun
D ctus autem ſi non diuiditur ꝛc.i.punctus autem ſi eſt indiuiſibilis non ge
Minaps ignis eſt̃ poſita ex mãr̃ fora nerabitur:cum punctus non diuiditur in duo puncta:ergo nõ hz genera
tionẽ:qm̃ ſi haberet generationẽ eſſz cõpoſitus.hoc intẽdebat cũ.d.eſt ne
ceſſario ex aliquo illud.i.et cũ pũctus generatur et corrũpitur neceſſario:
generatur ex aliquo:et ſic erit diuiſibilis quod eſt impoſſibile.

¶Omnino vero dubitabit aliquis:quare ꝛ optz querere alia q̃
dam preter ſenſibilia ꝛ intermedia:vt quas ponimus ſpecies.
Nam ſi ideo qui a mathematica a pũtibus in aliquo quodã diffe
rũt:ineſſe vero plura ſiliꝫ ſpẽi nihil differunt. Quare nõ erũt ip
ſoꝝ principia numero determinata. Quẽadmodũ ꝛ pũctũ litte
rarũ numero quidem omnium nõ ſunt principia determinata:ſz
ſpecie. Si vero ſumat huius ds ſile aut huius vocis harũ erunt
ꝛ numero determinata. Similiter aũt ꝛ intermediis. Infinita nã
q ſunt ꝛ illic que eiuſdẽ ſpeciei. Quare ſi nõ ſunt ꝓter ſenſibi
lia et mathematica alia q̃dã qualia dicunt ſpẽs ipſas q̃dam:nõ
erit vna numero et ſpẽ ſubſtantia. Nec principia entiũ numero
erunt quanta aliqua:ſed ſpecie. Ergo ſi hoc eſt neceſſariũ:et ſpe
cies eſt neceſſariũ ꝓpter hoc eſſe. Etenim ſi nõ bene dearticulãt
dicẽtes:ſz hoc eſt qđ volũt et hoc ipſos neceſſe dicere:qr ſpecie
rum vna queq; ſubſtantia quedã eſt:et nihil ſm accidẽs. At vero
ſi ponimus ſpẽs eſſe et vnum numero principia et non ſpecie:di
ximus que contingere neceſſe eſt impoſſibilia.

¶Et rectuz eſt querere de queſtione difficili quare querẽde ſunt
alie ſubſtantie a ſenſibilibus: et a mediis ſcilicet forme que fin
guntur eſſe. Si enim querimus iſtas ſubſtantias ꝓp hoc.ſ.q ma
thematica diſtinguuntur a ſenſibilibus per aliud et non diſtin-

UVA. BHSC. IyR_117

guunt ab eis p hoc q sunt multe forme: sicut iste forme: mānifestū est q principia istorū nō erunt terminata in numero: quēadmodum principia qualitatis que sunt hic: nō sunt terminata in numero. Principia em̄ cuiuslibet qualitatis non sunt terminata in numero: sed forma: nisi principia litere cōposite ex duab⁹ literis: aut principia vocis cōposite ex duab⁹ vocib⁹. Principia em̄ istius litere sunt terminata forma ⁊ numero. ⁊ sic erit etiā in reb⁹ medijs. Si igit nō fuerint alie substātie alie a substātijs sensibilib⁹: ⁊ a substantijs mathematicis: sicut quidā dicunt manifestū est formā non esse. Sed si cōcesserimus formas esse ⁊ principia esse terminata numero non forma: tam narrauimus quod contingit ex hoc necessario: et quod est impossibile omnino.

¶Et grēdū est qua de cā fuit necesse impositione cū substātijs sensibilib⁹ ⁊ mathematicis quas vocā⁹ medias sbas quas dicūt formas. Cā. n. ꝓpter quā sint necesse formas medias ponere: manifesta est: ⁊ est q nos videmus mathematicas formas differre fm diffinitionē a formis sensibilib⁹. ¶Et hoc intēdebat cū. d. qm̄ si querim⁹ ⁊c. D. d. ⁊ nō distinguit ab eis ⁊c. i. ⁊ isti nō ponūt ista media distincta a reb⁹ sensibilib⁹: ita q vnūqdq; eoꝝ sit vnū nūero tm̄: sicut ponūt facētes formas: ꝫ distinguūt ab eis fm q sunt sīlia eis. s. multa fm formas: ⁊ mlta fm nūerū. D. d. mānifestū est igit ⁊c. i. ⁊ dicere formas cē ꝺtigit ex coꝝ ꝓncipia reꝝ q̄ sunt hic sint determinata nūero. i. diuersa nūero tm̄ ⁊ nō forma: ⁊ hoc intēdebat cū. d. mānifestū est igit p se q res q̄ sunt hic diuerse numero ⁊ forma sunt dispō in q̄litate. i. manifestū est igit p se q sunt res tales. ¶Et hoc intēdebat cū. d. q̄ sunt hic: q: sunt diuerse forma ⁊ numero: sicut litere cōposite ex ꝑis: ⁊ voces cōposite ex vocib⁹: q: necesse est vt principia istoꝝ sint diuersa numero: ⁊ sic ponūt media dicētes ea. s. diuersa numero ⁊ forma: ⁊ hoc intēdebat cū. d. ⁊ sic erūt in rebus medijs. D. d. si igit nō fuerint sbe alie ⁊c. i. cū determinatū est ex hoc sermōe q nō sunt nisi due sbe sensibilis ⁊ mathematica: manifestū est q forme nō sunt. D. d. sed si cōcesserim⁹ ⁊c. i. tam narrauim⁹ quod accidit ex hoc de impossibili questione de qua ꝑscrutati sum⁹ vtrū sit vna numero aut forma. 18

¶Istis aūt affine est q̄rere: vtrū potestate sunt ēenta aut alio alio quo mō. Nā si alr aliq̄liter ꝓi⁹ erit aliq̄d ꝓncipijs aliō. Prior. n. erit ptās cā illa. Poke aūt nō necessariū est illo mō se hꝫe. si vero potestate sint ēenta nihil entiū esse cōtingit. Nā poke est esse q̄ dā nōdum est ens. Fit enim nō ens. Nihil autē fit impossibiliū esse. Has igitur dubitatiōes necessarium est dubitare de principijs. 2 Utrū ꝓncipia sint i potentia.

¶Et assimilatur istus q̄stionib⁹ dictis ista q̄stio: vtrū ēenta sunt potētia: aut alio modo. Si igitur alio modo: quomodo est poke vt aliquid sit ante elemēta: ⁊ sunt principia. Potētia enim est ante illam aliā causam. Illud. em̄ quod nō habet potentiā non est ante potētiā necessario. Si autē elementa sunt potentia tunc possibile erit vt elemēta nō sint aliq̄ entium. Illud enim q̄ habet potentiam vt sit: nondū est. Et non fit nisi illud quod non habet esse: ⁊ nihil erit quod nō habet potentiā: vt sit. Hae igitur q̄nes sunt difficiles: de q̄bus perscrutādū est in cognitiōe principioꝝ Nihil in possibile fit.

UVA. BHSC. IyR_117

19 ¶Et assimilatur ꝛc. querit vtrum elementa prima ꝛ principia omnium entium sint potētia aut actu: ꝛ hoc intendebat per aliū modū. ¶D. d. si igit̄ alio mō ꝛc. i. si igit̄ ea nta sunt actu habēt ea nta. potētia em̄ est ante actū. i. illō qō est in potētia aliq̄d est aī illō qō est in actu illō q̄d. ꝛ sic ea nta habebūt ea nta ¶Deinde. d. illud autē quod non habet potentiā ꝛc. i. illud autē in quo nō est potētia vt ex eo fiat aliquid: nihil fit ex eo quod fit in potentia omnino: quapropter nō erit elementū alicuius rei aliquo modo. ¶Et abbreviatio eius est q̄ si elemēta sunt actu ſm q̄ sunt elemēta: ꝛ fuerit potentia prior eis: cum sint in actu: cōtingit q̄ elementa habeant elementa: ꝛ si potentia nō fuerit prior eis: nō erit in eis potentia omnino ad aliquid: ꝛ sic nō erit elementū alicuius rei. ¶Et cum. d. impossibile cōtingens positioni elementorū in actu incepit dicere etiā quid cōtingit positioni eoꝝ in potētia ꝛ. d. si autē elementa fuerint potentia ꝛc. i. possibile enim erit vt omnia entia que sunt actu destruant̄: ꝛ nihil remaneat nisi illud quod est in potentia. D. dedit causam in hoc ꝛ. d. illud enim qō habet potentiā ꝛc. i. illud enim quod est in potentia est aliud quid in actu cum est in potentia impossibile est vt illud sit in actu. Actus enim ꝛ potentia sunt contraria. D. d. ꝛ non fit nisi illud quod non habet esse. i. et non fit nisi illud qō non habet esse in actu: ꝛ nihil fit quod non habet potentiam vt fiat.

Act⁹ ꝛ potētia sunt cōtraria.

¶Et vtrū vniuersalia sint aut vt diximus singularia. Hā si vniuersalia non erunt substantie. Nihil .em̄ cōmunium hoc aliquid significat: sed quale: substātia vero hoc aliquid est. Sed si est hoc aliquid: ꝛ ponitur quod communiter predicatur: multa erit aīalia Socrates: ipseq̄ homo ꝛ animal: si significat vnumqōq̄ hoc aliquid ꝛ vnum. ¶Si igitur vniuersalia sunt principia: hec contingunt. Si autem non vniuersalia: sed quasi singularia: nō erūt scibilia. Vniuersales enim sunt omnium scientie. Quare erunt principia diuersa priora principijs vniuersaliter predicata: si fuerit esse eorum scientia.

Vtrū p̄ncipia sint vna aut singularia. Negatiue.

In oppositum.

¶Et etiam perscrutadum est vtrum principia sint vniuersalia: aut particularia. Si vniuersalia: non sunt substantie: communia enim non dicuntur esse hoc singulare. Si igitur predicabile de rebus dicitur modo communi qō est hoc: tunc Socrates erit multa animalia. s. Socra. ꝛ homo ꝛ animal: quoniam vnumquodq̄ eorum significat q̄ est hoc vnum. Ista igitur accidentia accidūt si principia fuerit vniuersalia. Si autem non fuerint vniuersalia ꝛ fuerit sicut principia exēplaria principiorū particularū: tūc scirū nō habebit esse. Scie em̄ oīm sunt vles. Manifestū est igit̄ q̄ si fuerit poke vt ista principia cognoscant̄ q̄ alia principia sunt vniuersalia ante particularia que predicātur de particularibus.

2 Cōe nō e singulare ſz est exēplar oīb⁹ singularibus hūtibus illaz formam. Idem .12 met..2.4. ibi.

¶Et etiā pscrutādū est vtrū p̄ncipia sint vlia aut particularia: si autē vlia nō erūt sōe. Ulia em̄ sunt cōia: qz sunt in plurib⁹: ꝛ cōe nō est hoc singulare qō est sōa: sed est exēplar huic singulari. s. forme cōis eis: ꝛ oibus individuis hūtib⁹ illā formā. Sōa autē dicit̄ esse hoc singulare qō cōcludit̄ in se cūda figura q̄ sōa nō est vle. ¶D. d. si igit̄ dicit̄ p̄dicabile ꝛc. i. si igit̄ vle ē cōe ſm q̄ est singulare exūs in plurib⁹: tūc So. erit cōpositū ex multis aīa ꝛ que ibi. lib⁹: in Socrate em̄ erit hūanitas exūs in oīb⁹ hoibus qz est hoc singulare in numero: ꝛ sic So. ꝛ oia individua hois erūt cōpositā ex vna re: ꝛ sic r

UVA. BHSC. IyR_117

erit cõpositꝰ cũ oibus aĩalibꝰ. Aĩalitas eñ hec indiuidualis exiſtit in oĩbus indiuiduis aĩaliũ: aut indiuidua aĩaliũ exiſtũt in ea. Iſte igit qõnes accidũt ſi principia fuerit vlia. ¶D.d.ſi autẽ nõ fuerit vlia ꝛc.a.ſi autẽ nõ ponant hic eſſe vlia entia cõtingit vt ſcie neceſſarie non ſint: ꝛ hoc mouit platonẽ ad dicendũ formas eſſe. D.d.ſcie eñ oĩm ſunt vles: ꝛ intẽdit ſcie tias ſpeculatiuas neceſſarias. ¶D.d.manifeſtũ eſt igit ꝛc.a.ꝛ cum neceſſe eſt vt principia particularia cognoſcantur nõ generabili cognitione: neq; corruptibili: neceſſe eſt hic eſſe principia vniuerſalia ante particularia.

a Diſputare nõ gãtes principia ppo ſitiões et deſtruẽtes ſcire ſpectat ad dñm iſtiꝰ artẽ. Vide idẽ 3. celi cõmen. 4.

b Prima phia oſtiderat de nobiliſſima cãſa. ſ. de.j. ſine forma ꝓma. Idez 2.met.cõmẽ.3. Et 12.met.cõmẽ.6.et i prologo ſuo ſup.ſ. phyſi.

c Scietie matheſis ſunt ꝺ numeris et magnitudinibꝰ: et ſcia nãlis ẽ de ente mobili ſz q̃ ẽ mobile: ſz vide oppñ. 12.met.q. 5.vbi.d.q ẽ de corpe mobili.ꝛ prologo primi phy.dixit q̃ ẽ corebꝰ ſẽſibilibꝰ tã ꝑ ſẽſibꝰ.

Finis Tertij.

Ariſto. Liber Quartus prime philoſophie incipit.

¶Summa Quarti libri habetur ab Auer. in principio commenti primi Et prima durat vſq; ad tex. ſeptimum.

¶Secunda vero incipit in ſeptimo ꝛ vadit vſq; in finem libri. ꝛc.

SI autẽ ſcia quedã que ſpeculat ens inq̃tum ens: ꝛ ō huic inſunt ꝑm ſe: hec aũt nulli ꝑte dictarũ eadẽ eſt. Aliarũ eñ nulla intẽdit vniuerſaliter de ente inq̃tum ens: verũ partẽ eꝰ abſcindẽtes aliquã circa hanc ſpeculant ipſuz accidẽs: velut ſciẽtiarũ mathematice: qñ autẽ principia ꝛ extremas querumꝰ cauſas: palã q̃ nature cuiuſdã ipſas ꝑm ſe eſſe neceſſe eſt. Si ergo ꝛ entium elementa querentes hec queſierunt principia: neceſſe ꝛ entis elemẽta eſſe nõ ꝑm accidens: ſed inq̃tum entia. vnde ꝛ nobis entis inq̃tum eſt ens prime cauſe ſunt accipiende.

¶Vnius quidẽ ſcie ſciarũ eſt cõſideratio de ente: ꝛ de rebꝰ que ſunt ẽtis per ſe. Et iſta ſcia nõ eſt vna earũ q̃ dicũtur ꝑticulares qñ nõ eſt alicuꝰ ſcie ꝑticularis cõſideratio de ente vlt. Sz ſcia rũ particularitũ eſt cõſideratio de accidẽti q̃ accidit alicui parti partiũ entis diuiſe ab eo: ſicut faciunt ſcie mathematice. Si igit q̃ principiorũ ꝛ cãrũ vltimarũ eſt a nobis: manifeſtũ eſt q̃ neceſſe eſt vt iſta ꝓncipia ſint ſicut ꝓncipia alicuꝰ nature ꝑ ſe. Et cũ queſierũt iſta principia illi qui querebãt elementa entis: neceſſe eſt vt nõ ſint elemẽta entis modo accidẽtali: ſz ſint eſſentialiter. ꝛ ideo oportet nos querere cauſas que ſunt in ente.

1 Iſte tractatꝰ cõtinet duas ptes. ¶Prima igit eſt in diffiniẽdo ſm iſtiꝰ artis ꝛ accidẽtia ꝛ cauſas eius: ꝛ vlr in rebꝰ logicis que ap propriant huic ſcie. ¶In ſcõa aũt diſputat cũ ſophiſtis qui negãt ꝓmas ꝓpoſitiones a ꝛ deſtruũt ſcire: prius declarãdo q̃ domunꝰ hui⁹ artis debet diſputare cum iſtis. Quia igitur intentio eius eſt loqui de modo cõſiderationis iſtius artis: et iam perſcrutatꝰ eſt in tractatu precedẽti de ſcia que dicit phia: que ſcia ſit. ¶Et.d.q ſi ſcia oĩum cauſarũ eſt vna: illa ſcia debet dici phia. D. declarauit q̃ cõſideratio de cauſis ẽntiũ non eſt vnius ſcie cũ entia ſint diuerſa: qñ in q̃buſdã inueniunt de cauſis. iũj. q̃ non inueniũtur in quibuſdã: hoc eñ eſſet poſſibile ſi entia eſſent vnius genus. ¶D. induxit ipſe ſermonem q̃ phia forte b eſt illa q̃ conſiderat de nobiliſſima cauſarũ. ſ. de primo fine ꝛ forma prima. incepit in hoc tractatu declarare hoc ſecundũ demonſtratiõe et declaratiõe perfectam. ¶Et.d.vnius quidem ſcietie ꝛc. ſi. dicamus igitur q̃ manifeſtum eſt per ſe

UVA. BHSC. IyR_117

hoc esse aliquā scientiā que cōsiderat de ente inquantū est ens: et de acci-
a Si ac- dentibus essentialibus enti in eo quod est ens. D. d. z ista scientia zc. i. et
cidentia apparet q̄ ista consideratio non est alicuius scientie scientiarū particula-
metha. rium. Manifestū est eēm q̄ nō est alicuius scientie scientiarū particulariū
be sensibi consideratio de ente secundum q̄ est ens: sed tantum est scientiarum parti-
libus p̄n cularium consideratio de accidentibus: que accidunt alicui parti partiū
cipia que entium: accipiendo illam partem quasi distinctam ab ente: sicut faciunt
rant hoc scientie mathematice c que accipiunt numeros z magnitudines distin-
nō est in ctos ab ente. z considerat de eis z suis accidentibus essentialibus. Et simi-
quantum liter etiam scientie naturales considerant de quadam parte entis. s. de ente
sensibilia mobili z de accidentibus essentialibus idem secundum q̄ est mobile et
sz iquātū de motu. D. d. si igitur inquisitio principiorum zc. i. z cum manifestū est
ētia 36. 6. q̄ nos querimus in hac arte principia ultima que sunt principia simplici-
met. 2. j. z ter: manifestum est q̄ querendum est ista principiorum principiorum
12. meta. sensibilium secundum istum modum secundum quem querimus princi-
cō. 5. z. 6. pia nature existentis per se. Et intendit q̄ principia simpliciter debēt que-
z. 7. met. ri de entibus que sunt simpliciter: z si acciderit quibusdam vt sint sensibi-
cō. 9. z. j. les non simplices: tunc non queruntur ista eis principia d nisi secundu
¶ q̄ sunt entia simpliciter non secundum q̄ sunt entia. Verbigrātia mobilia
met. 2. 15. aut mathematica. ¶ Deinde. d. z cum quesiuerit ista principia zc. i. z prop-
z. 18. z. 2. pter hoc quod diximus quando antiqui querunt principia prima entiu
ph. 2. 21. secundum q̄ sunt entia: z non querunt ea entium que sunt huiusmodi: tūc
questio eorum hominum in causis est accidentaliter. ¶ Et intendit q̄ cum
e Ex hoc quesiuerunt causas entis z non quesiuerunt causas entium transmutabi-
sumit me lium. Verbigratia tunc questio eorum fuit essentialis: z si quererent cau-
thasicū sas entium propriorum: tunc esset questio accidentalis.
nō cōside
rare ditā ¶ Ens autem multis modis dicitur: sed ad vnum: z ad vnā ali-
tes reruz quam naturam: z non equiuoce. Sed e quemadmodum salu-
in pticu bre omne ad sanitatem: hoc quidem in conseruatione aliud vero
lari. vide in actione: aliud vero quia est signum sanitatis: hoc autem quia
p̄ hoc. j. illius est susceptibile: z medicabile ad medicinam. Hoc enim in
ph. cō. 11. habendo medicinam dicitur medicabile: illud vero in existendo
z que ibi. bene natum ad ipsam: et aliud per actus medicatiue. Simili-
ter autem z alia sumemus his dicta. Ita vero z ens multiplici-
ter dicitur quidem: licet omne ad vnum principiū. Hec quia sub-
stantie entia dicuntur: illa vero quia passiones substantie: alia
Nō soluz vero quia via ad substātiam: aut corruptiones: aut priuationes:
eoz q̄ fm aut qualitates: aut effectiua: aut generatiua substantie: aut ad
vnū dicto substantiā dictorū: aut horū cuiusdā negatiōes: aut substantie.
rū ē vnꝰ Quapp z nō ens esse nō ens dicim⁹. Nec admodū ergo z salu-
scie specu bri oim vna est scia: ita hoc z i aliis. Nō ei solū corū q̄ fm vnū di-
lari: sed z ctoz est vnꝰ scie speculari: sz z dictorū ad vnā nāz: etem hoc mō
dictoz ad quodā fm vnū dicunt. Palā ergo q̄ z entia vnꝰ est scie specula
vnā nāz. ri intēctū entia. vbicz ho ppie p̄mi est scia: z ex quo alia pēdent: z
Dis gene pp qō dicunt. ergo si est hoc substātia substātiaz: opz p̄ncipia z
risvnꝰ sē cās habere phz. Dis aūt generis vnꝰ sensus est vnꝰ atq; scia: vt
sus ē vnꝰ. grāmatica vna ens oēs speculat voces. Quapp z entis intēctū

UVA. BHSC. IyR_117

ens quasc̃q; spēs speculari vni⁹ est scie gñe: spēs aut̃ specier̃.

¶ Ens igitur dicitur multipliciter: ⁊ nō dicitur equiuoce sed attribuitur vni rei: ⁊ vni nature: sicut omne sanans attribuitur sanitati. Quoddam enim dicitur sanum: quia conseruat sanitat̃: quoddam aut̃ sic: quia facit sanitatem: ⁊ quoddam quia significat: ⁊ quoddam quia recipit. et similiter esse medicum medicine. Quoddam enim dicitur medicum quia acquirit medicinam: et quoddam quia conuenit medicine: ⁊ quoddam quia est actiuum medicine. Et secundum hunc modum possibile est nobis inuenire res que attribuuntur vni rei sicut ista que diximus. Et similiter etiam ens dicitur multis modis: sed omnes illi modi attribuuntur vni rei. Quedam enim dicuntur entia quia sunt substãtie: ⁊ quedam etiam quia sunt passiones: ⁊ quedam accidentia: ⁊ quedam quia sunt vie ad substantiam: aut ad relationem: aut q̃ sunt nō ens: aut qualitates: aut agentes: aut facientes substantiam: aut aliud eorum que dicuntur esse in substantia: aut quia negant aliquod istorum accidentium: aut substantia Et similiter dicimus etiam de eo quod non est ens vnum quod non est ens: quemadmodum igitur sciẽtia sanorum est vna/sic scientia aliorum similiũ. Non. n. est vnius scie cõsideratio de rebus que dr̃ de vno tm̃. sz etiã cõsideratio de rebus q̃ attribuuntur vni nature. Ista. n. dicunt̃ de vno quoq; modo. Manifestum est igitur q̃ vnius scientie est consideratio de entibus vlr: ⁊ scientia que est scientia in rei veritate in omnibus rebus est scientia rei priozis per quam cõtinuantur alie res: ⁊ pp quam vocantur ⁊ dr̃. Si igitur hoc prius sit substantia. manifestum est q̃ cognitio princi/priorũ ⁊ cãrũ substãtie dz esse in pho: et vniuq̃q; gen⁹ hz vnã sciaz U. g. scia vocis est vna: ⁊ dz cõsiderare in oibus vocibus. Et iõ dicimus q̃ cõsideratio de oibus formis entis vlr est vnius scientie fm genus: forme aũt sunt forme formarum.

¶ Cũ aũt declarauit q̃ vna scia dz cõsiderare de ente fm q̃ ens est: vult declarare q̃ hoc nom̃ ens nō est equocũ: si em̃ esset equocũ nō cõsideraret de eo vna ars. ¶ Et. d. ens dr̃ multis modis ⁊c. i. ⁊ nomẽ ens dr̃ multismodis: ⁊ nō equocc sicut canis q̃ dr̃ de latrabili ⁊ marino: neq; vniuoce: vt animal de hoie ⁊ asino: hz est de nominib⁹ q̃ dicunt̃ de reb⁹ attributis eidem: ⁊ sunt media inter vniuoca ⁊ equoca. ¶ Et hoc intẽdebat cũ. d. hz attribuit vni rei ⁊c. i. ⁊ ista q̃ attribuũt eidẽ nō attribuũt eodẽ mō: hz modis diuersis ⁊ q̃dã attribuũt eodẽ mō: hz diuersant fm magis ⁊ min⁹ sicut hoc nomẽ bã q̃ dr̃ de formis ⁊ de individuo. ¶ Et q̃ sana attribuũt sanitati modis diuersis: sicut nom̃ p̃dicamẽta attribuunt̃ ad esse q̃ sunt in ño ente q̃ est bã modis diuersis: icepit notificare diuersitatẽ modo⁹ q̃ inueniũt in talib⁹ nominib⁹ ad demõstrãdũ q̃ ita est de hoc nomine ens cũ bã ⁊ cũ aliis p̃dicamẽtis. ¶ Et. d. q̃dã em̃ dicit̃ sanum ⁊c. i. q̃dã em̃ dicunt̃ sana: q̃ attribuũtur sanitati hoc modo. s. q̃ cõseruãt sanitatẽ: sicut dicimus q̃ exercitiũ est sanum: q̃ cõseruat sanitatem. ⁊ quedam attribuũtur sanitati: q̃ faciunt eã sicut dicimus q̃ potio accepta est sana. Et silr dicimus sanũ signũ q̃ nũciat sanitatẽ: sicut dicimus de cretieis laudabilibus. Et simil'r dicim⁹ sanũ

2 E Deeq̃uoco nō cõsiderat vna ars.

UVA. BHSC. IyR_117

illud qd̄ cito recipit sanitatē sicut corpus mūdum ab humoribus. ¶ Et cū induxit ea que attribuuntur vni fini: induxit exemplum etiam de rebus q̄ attribuuntur vni agenti. Et. d. ⁊ similiter attribuitur esse medicum medicine. i. ⁊ similiter omne adiuuans actionem medicine attribuitur medicine. ¶ Et intēdebat per hoc declarare ꝙ attributa ei: aut attribuuntur eidem fini: aut eidem agenti: aut eidem subiecto: sicut nouem predicamenta substātie. ¶ D. d. quoddā enim dicitur medicū ⁊c. i. quoddā enim dr̄ medicum quia acquirit artem medicine. V. g. homo medicus: ⁊ quoddam quia conuenit actioni medicine. V. g. dieta. D. d. ⁊ quedam que facit actionem medicine lꝫ nō sit medicus. vetula em̄ q̄ medicabat cū illa herba sicut dicitur agebat actionē medicalē lꝫ nō erat medica. ¶ D. d. ⁊ similiter ens etiā dicit̄ multis modis: sed illi modi attribuuntur vni primo. i. ⁊ simil̄r hoc nomen ens lꝫ dicatur multis modis: tñ in oibus dr̄ ens: q: attribuit̄ p̄mo enti substātie: ⁊ iste attributiones in vnoquoqꝫ eorū sunt diuerse. Predicta. n. attribuunt̄ a sb̄e: nō q: est agens aut finis eorū: sed q: cōstituunt̄ per illam: et sm̄ est eorū: ⁊ vl̄r nō dicūtur entia: nisi q: sunt dispōnes entis: ⁊ multi homines negāt ea esse: albedo. n. nō est: sꝫ albū. ¶ D. incepit declarare modos sm̄ quos attribuunt̄ substātie. ⁊. d. q̄dā. n. dñr ens ⁊c. quoddā dr̄ ens: q: est existens per se ⁊ est sb̄a. ⁊ quoddā dicit̄ ens: q: est passio sb̄e: ⁊ intendit per viā ad sb̄am motū ad sb̄am: motus em̄ dr̄ ens: q: est via ad verū ens. ¶ Et intēdit per relationē: q: est cōparatio entis ad ens. ⁊ intēdit relationē que dicit̄ ens b sm̄ ꝙ determinatū est in alijs locis: ⁊ dr̄ etiā ens illud qd̄ est priuatio entis: ⁊ hoc nomē etiā ens dicit̄ modo cōsimilitudinis. Dicit̄ enim sb̄a illud qd̄ facit sb̄am: sicut dicentes hic esse virtutes ⁊ formas facientes substantiam. Et similiter dicit̄ ꝙ elemēta substātie sunt sb̄e: ⁊ hoc intēdebat cū. d. aut generātia sb̄am. ¶ D. d. aut aliud. i. ⁊ dicit̄ etiā ens illud qd̄ existit in sb̄a: ⁊ hoc vl̄e est ceteris predicamentis. D. d. aut quia negant ⁊c. i. quoniam quēadmodū hoc nomē ens dr̄ de oibus istis modis: ita etiā dicit̄ de negatione ⁊ affirmatione. ¶ Et intēdebat p̄ hoc ꝙ hoc nomē ens c dr̄ de p̄mis intelligibilibus ⁊ secundis: ⁊ sunt res logice. ¶ Et cum declarauit ꝙ hoc nomē ens dr̄ oibus modis istis: incepit declarare ꝙ cognitio eorum que dñr tali modo est vnius scientie: ⁊. d. quēadmodū scientia vna cōsiderat de rebus attributis sanitati. s. medicina: ita vna scientia dꝫ considerare de omnibus attributis enti. D. d. qm̄ non est vnius scientie consideratio ⁊c. i. res d enim que hn̄t vnā scientiam nō tm̄ sunt quarū sm̄ est vnū genere: aut specie dicto vniuoce. sed quarū esse attribuitur vni fini: aut vni agenti: aut vni subiecto. ¶ Et dixit hoc: q: est dispositio entium scilicet q̄ attribuuntur vni fini: aut vni complemento: ⁊ hoc est quesitum in hac scientia. ¶ D. d. ⁊ quia ista dñr ⁊c. i. ⁊ quia declaratum est ꝙ hoc nomen ens dicitur modo modorū rerū. de q̄bus dicitur hoc nomē vnū: manifestū est ꝙ vna scia cōsiderat de ente: ⁊ dispō in hoc mō generis est sicut dispositio in gn̄e qd̄ dr̄ vniuoce: q: p̄dicabilia e essentialia inueniunt̄ in hoc gn̄e qd̄ dr̄ multipl̄r: sicut inuenitur in gn̄e qd̄ d̄r vniuoce: sed hoc nō inuenitur in gn̄e qd̄ dr̄ equoce: ⁊ lꝫ inueniat̄ in quodā aliqd̄ verū: tñ nō est essentialiter. Poēt f est vt aliqd̄ predicabile p̄dicetur vere de aliquo nomine equiuoco V. g. omnis canis est pulcher: sed nō inuenitur in eis p̄dicabile essentiale oino. ¶ D. d. ⁊ sciētia q̄ est sciētia in rei veritate ⁊c. i. ⁊ manifestū est ꝙ vera scia in talib⁹ rebus que dñr per attributionē est scia primi q̄ est in illo gn̄e per cuius cōtinuationē cum alijs attribuuntur illa alia ei: et a suo nomine denominantur. ¶ D. dedit aliam ꝓpositionē manifestā. ⁊. d. si igit̄ hic p̄us sb̄a ⁊c. i. si igitur prius decē essentiū est sb̄a vt post declarabit̄: ⁊ philosoph⁹

est ille

a predicamēta accn̄tiū n̄ attribuūt̄ sb̄e q: sit agēs aut finis eorū: sꝫ q: ꝯstituunt̄ p illā. ⁊ sb̄z ē eoꝝ: sꝫ vid oppm̄. 2. d ala. 36.

b Mot⁹ dr̄ ens: q: est via ad verū ens.

c hoc nom̄ ens dr̄ d p̄mis itelligibilib⁹ ⁊ secundis.

d Res q̄ habēt vnā sciētiā n̄ tm̄ sūt sm̄ q̄ꝝ sōz est tm̄ vnū gn̄e aut spē dicto vniuoce: sꝫ q̄ꝝ esse attribuit̄ aut vni fini: aut vni agenti aut vni subiecto.

e Analogia p̄t facere p̄dicatū eēntiale.

f Poēt ē vt aliqd̄ p̄dicatū vere p̄dicet̄ de aliq̄ noie equoco. sꝫ nō inuenit̄ i eis p̄dicatum essentiale omnino.

UVA. BHSC. IyR_117

est ille qui scit primas causas omnium:necesse est vt cognitio principiorum substantie sit accepta in diffinitione phi.Dicitur enim q phs est ille qui scit principia ⁊ causas substātie:⁊ ista est declaratio predicte q̄stionis in qua dicitur vtrum vnius scientie est consideratio de substantia aut nō. ¶Deinde.d.sed vnūquodq; gen⁹ ⁊c.i.etiam manifestum est quod quodlibet genus entium habet vnam artem ⁊ vnam scientiam considerātē i omnibus sp̄ecibus illius generis.V.g.q sonus est vnum genus:⁊ habet vnā scientiam considerātem in omnibus speciebus sonorum.scilicet musicam. Deinde.d.⁊ ideo dicimus q consideratio ⁊c.i.⁊ hoc q̄.d.manifestum ē ex predictis.posuit enim q quodlibet vnum gen⁹ hz vnā sciam:⁊ manifestū est q ens est vnum genus:ergo ens habet vnam sciam.D.d.forme autem sunt forme formaꝝ.i.forme aūt q̄s q̄dā dicūt ꝓsiderāde sunt in hoc scia:sicut enim apud dicētes eas forme formaꝝ entium:⁊ ita hec scientia ꝓsiderat de formis:ergo cōsiderat de formis formarum.

¶Capitulum Scōm.

SIgitur ens ⁊ vnum idem:⁊ vna natura.eo quod se adinuicem consequuntur sicut principium ⁊ causa:sed non vt vna ratione,ostensa. Hll autem differt nec si similiter suscipiamus:sed ⁊ preopere magis. Jdē enim vnus homo:⁊ homo:⁊ ens homo:⁊ non diuersum aliquid ostendit ꝑm dictionē repetitā:homo:⁊ ens homo:⁊ vnus homo. Palam aūt q; non separantur: nec i generatiōe:nec in corruptiōe. Similiter aūt ⁊ in vno. Quare palam quia additio in his idem ostendit:⁊ nihil aliud vnum preter ens. Amplius autem cuiuscūq; substantia est vnū nō ꝑm accidēs:similiter aūt ⁊ q quidem ens aliq̄d. Quare quotcumq; vni⁹ sunt spēs tot ⁊ entis:de quibus qō quid est eiusdē scientie genere speculari. Dico aūt de eodem ⁊ simili ⁊ alijs talibus. Fere autem omnia reducuntur contraria in principium.

Jdē ē vn⁹ hō:⁊ hō:⁊ ens hō.

Quotcūq; vni⁹ sūt spēs tot ⁊ entis. A

¶Unum autem ⁊ ens cum sint idem:⁊ hūt eandem naturam: consecutio vtriusq; ad alterum est: sicut consecutio principij et cause vnius ad alterum:non quia eadez diffinitio significat vtrūq;. Nulla autem differentia est inter ea:⁊ si existimātes fuerimus tali existimatione. Sermo enim dicentis homo vnus:aut homo est:aut homo iste;idem significat:⁊ non diuersa significat apud iteratiōem. Manifestum est nō enim qō sermo dicens homo iste et homo vnus:⁊ homo est significat diuersa:cum non sit differētia inter dicere homo iste;⁊ homo:neq; in generatione:neq; in corruptione.⁊ similiter est etiam de vno. Manifestum est igitur q additio in istis significat idem:⁊ non significat vnuz aliud ab ente:⁊ etiam dicamus quod substantia est vna non modo accidētali.⁊ iō dicim⁹ q substātia cuiuslibet est ens. Manifestū est igitur q forme vnius sunt ꝑm numerū formarū entis:⁊ vni⁹ scientie est cōsideratio simplr de istis formis.s.q vnius scientie est cōsideratio de cōuenientibus:⁊ similibus:⁊ de alijs rebus similibus. Et vniuersaliter omnia contraria attribuuntur huic prime scientie.

Ens⁊ vnū significāt eādē nāz in sbto:sz vid̄ oppositum.12.me.9.11.⁊ 22.vbi.d. q nullam nāz significant.

UVA. BHSC. IyR_117

z Cum declarauit q̄ vnius scie est cōsideratio de ente ⁊ de causis suis. ſ. substantia: ⁊ de causis substātie. vult ēt declarare q̄ istius scientie etiā est cōsideratio de vno. ¶Et dicit: vnum em̄ ens ⁊c. i. cōsideratio aūt de eo qō significat vnum est istius scie etiā. Qm̄ vnū ⁊ ens: aut significat idez omnib⁹ modis. ſ. diffinitione ⁊ subiecto: aut vtrūq; cōuertit̄ super alterū: ⁊ cōsequit̄ illum: qz significant eandē naturā subiecto ⁊ dnas diffinitiones: sicut principiū ⁊ cā. Nulla em̄ est differētia i hoc qō intēdim⁹ inter ista duo. ſ. q̄ q̄ucūq; sit illud qui cōsideret de ente dz considerare de vno: ⁊ si existimantes fuerimus q̄ diuersas habent diffinitiones: tm̄ manifestum est per se q̄ perfecte consequūtur adinuicem. Omne em̄ ens est vnū ⁊ ecōuerso: et ista ē cōsecutio quā dixit. ¶Et cū dixit q̄ nulla est differētia iter has duas opiniones de vno ⁊ ente. ſ. in hoc q̄ scia vna dz cōsiderare de eis: incepit declarare ea significare eandē nām in forma: lz diuersificent̄ fm modū: et d. sermo em̄ dicētis ⁊c. i. ⁊ est necesse vt vnū⁊ ens: significēt eandē nām non duas naturas diuersas: qz eadē nā intelligitur cum dicim⁹ vn⁹ hō aut hō est. i. ens: aut iste hō: qz iste dictiones iterātur: lz importent dispōnes diuersas. ¶Deinde cōfirmauit hoc: ⁊. d. sermo enim ⁊c. idest qm̄ quēadmodum manifestum est q̄ nulla differentia est inter dicere iste homo: ⁊ homo: neq; in generatione: neq; in corruptione: ita est inter dicere homo: ⁊ iste hō vn⁹ ℂ ſ. q̄ quemadmodum non numerat̄ subiectū qñ dicim⁹ iste homo ⁊ homo: neq; in generatione: neq; in corruptione: quia dicere nec in generatione Digressio nec in corruptione est duplex negatio hominis: ita etiam est cum dicim⁹: Opinio iste homo: ⁊ iste homo vnus: hoc enim nomen vnum significat ex eo negatione Auic. ⁊ est priuatio diuisibilitatis. ¶Auic. n. autem peccauit multū in hoc q̄ existimauit q̄ vnum ⁊ ens significant dispositiones additas eēntie rei: ⁊ miruz est de isto homine qūo errauit tali erroze: ⁊ iste audiuit loquētes in nostra lege: cū quorum sermonib⁹ admiscuit ipse suam scientiā diuinam. dixit enim q̄ dispositionum quedam sunt intentionales: ⁊ quedam animales siue essentiales: ⁊ dixit: q̄ vnum ⁊ ens reducuntur ad essentiam dispositam per illa: ⁊ non sunt dispositiones addite essentie: sicut est dispositio in albo ⁊ nigro ⁊ vno. ¶Et iste homo ratiocinatur ad suam opinio- Motiuuz nem dicendo: q̄ si vnum ⁊ ens significant idem: tūc dicere ens est vnū esset Auicē. nugatio quasi dicere vnū: est vnū: aut ens est ens. ¶Et hoc non sequeret Solo cō. nisi diceremus q̄ dicere de aliquo q̄ est ens ⁊ vnū q̄ significāt eandē intentionēr eodē modo. Nos aūt dicimus q̄ significant eandē essentiā sed modis diuersis: non dispositiones diuersas essentie additas: ⁊ pm̄ hoc nō est differētia apud istum hominē inter significationes que significant eandē naturam modis diuersis absq; eo q̄ significēt intētiones additas illi: ⁊ inter significationes que significāt in eadem essentia dispositiones additas Cā erroz Auicēne. illi scz diuersas ab ea in actu. ¶Et fecerunt errare illum hominē res quarum quedā est qz innuit hoc nomen vnum de genere nominū denominatiuoz: ⁊ ista nomina significāt accidens ⁊ substantiā. ¶Et etiā qz existi- Denoiati ua significāt sōam⁊ accūs. Jō z. met. cō. 16. Et q̄ vbi. uit q̄ hoc nomen vnū significat intentionē in re carente diuisibilitate: ⁊ q̄ illa intentio est alia ab intentione que est natura illius rei. ¶Et etiā qz existimauit q̄ vnū dictū de oibus predicamētis est illud vnū qō est principiū numerorum: numerus aūt est accidēs: vnde opinatus fuit iste q̄ hoc nomen vnum significat accidens in entibus: ⁊ non intellexit q̄ vnum qō est principium numerorum est ex entibus de quibus dicitur hoc nomen vnū: licet sit magis dignum hoc sicut scies in nono tractatu istius libri. ¶Deinde dixit manifestum est q̄ additio ⁊c. ⁊ intendit per additionē hoc quod addimus vnum ⁊ ens eidem. V. gratia: quando dicimus iste homo ⁊ iste

UVA. BHSC. IyR_117

homo vnus:ꝛ qñ dicimus iste homo ꝛ iste homo:nec in gñatione nec i corruptione:ꝛ iste due significationes sunt idē:qz dicere iste homo significat vnū hoiem per cōsignificationē:ꝛ cum ꝓpalatur hoc nomen vnum nō erit differentia inter duas significationes:nisi qz in illo significaꝫ vnū ꝑ consignificationē: vt hic ꝑ ꝓpalationē. ¶D.induxit aliā ratiocinationē ad declarandū q vnū significat de re dispositā suam naturā non rem additā illi:ꝛ.d.ꝛ etiā ſba cuiuslibet ꝛc.i.et etiā apparet q vnuz non dr̄ de re addita nature dispōsite ex hoc qz substātia cuiusqz rei est vna essentialiter:nō per rem additam illi. ¶Qm̄ si res esset vnū per aliquā rem additā sue nature sicut credit Auicēna:tūc nihil esset vnū per se ꝛ per suam substantiā:ſz per rem additam sue ſbſtātie. ¶Et illa res que est vna si dicit q est vna.ꝑ intentionē additā sue essentie:queretur etiam de illa re per quam fit vna:ꝛ ꝑ quid fit vna.si igitur fit vna per intētionē additā illi/reuertitur questio ꝛ ꝓcedetur in infinitū. ¶D.d.ꝛ ideo dicimus q substātia cuiusqz vni⁹ cōis est esse eius.i.ꝛ ideo dicimus q ſbſtātia cuiuslibet vnius per quā est vnū est suum esse per qđ est ens. ¶D.d.manifestū est igitur q forme vni⁹ sunt ſm numerū formarū entis.i.declaratū est igitur ex hoc sermone:q forme quas significat vnū sunt ſm numerū formarū ꝛ naturaꝝ quas significat ens.ſ.q vtrūqz significat decem predicamēta. ¶D.d.ꝛ vnius scientie est cōsideratio ꝛc.i.ꝛ manifestū etiā q vnius scientie est cōsideratio de oibus istis formis ꝛ de ꝓpꝫijs eis ꝛ cōsequentibus ipsas:ꝛ iam diximus pri⁹ quod vnius scientie est consideratio ꝛc.idest q ista scientia cōsiderat de cōueniēti ꝛ de diuerso:ꝛ sili ꝛ dissimili ꝛ eodē ꝛ eq̄li ꝛ ineq̄li:ꝛ vl̄r de oib⁹ ꝛijs ꝑsiderat:ꝛ reducit ea ad ꝑma ꝛia. Oia em̄ cōtraria sunt cōsequētia ens ſm q est ens:ꝛ consideratio isti⁹ sciētie ē de primis causis in vnaqꝫ istaꝝ rerū

¶Speculata sunt autē a nobis ꝛ in egloga contrariozꝫ:ꝛ tot ꝑtes sunt ꝑhie quot ſbſtātie:quare necessariū est aliquā primam ꝛ habitam ipſis.ſtatim.n.existunt genera habentia ens ꝛ vnum: quapropter ꝛ scientia hec sequunt. Et em̄ philosophus vt mathe ticus dictus.etenim hoc partes hz:ꝛ prima quedam ꝛ secūda est scientia et alie.cōsequēter in mathematicis. ¶Qm̄ aūt vnius est oppōsita speculari:vni autem opponitur pluralitas: negationē autem ꝛ priuationem vnius est speculari ꝓpter vtroqz mō speculari vnum:cuius negatio aut priuatio aut simpliciter dicta:q non inest illi aut alicui generi.huic quidem ergo vni differentia adest:ꝓpter quod in negatione illius enim absentia negatio est in priuatione vero subiecta quedā fit natura de qua priuatio dr̄. Uni aūt pluralitas opponit:quare ꝛ oppōsita dictis diuersumqz et dissimile ꝛ inequale:et quecumqz alia dicuntur autem secūdū eadem:aut secundum pluralitatem ꝛ vnū est dicte cognscere sciētie:quorum vnū quidē aliquid cōtrarietas est:dr̄ia em̄ quedam cōtrarietas est.dr̄ia aūt diuersitas:quare qñ vnū multipliciter dicitur:ꝛ hec multipl'r quidem dicētur:attamē vnius oia cognoscere est.non alterius em̄ si multipliciter:ſz si nec secūdū vnū nec ad vnum rationes referantur alterius tunc. Quoniam vero omnia ad primum referuntur:vt quecumqz vnum dicuntur ad primum vnum:similiter dicēdum est de eodem ꝛ de diuerso ꝛ con-

D Qđ ens sit ē vnū ꝑ rē additā cōtra Auic.

E' Uni⁹ē oppositaspeculari.

UVA. BHSC. IyR_117

trariis se habere: ergo diuisum quotiens dicitur singuluz sic reddendum est ad primum in singulis predicamentis quomodo ad illud dicitur: hoc enim in habendo illud illa: vero in faciēdo: alia vero secundum aliquos dicentur tales modos. Palam ergo qđ in dubitationibus dictum est: quia vnius est de his z de substantia sermonē habere: hoc autē erat vnū eoꝝ q̄ in dubitationibus.

¶Et nos perscrutabitur de hac opinione cum distinguemus contraria: z diuisiones z partes philosophie sunt secundum numerum substantiarum. Manifestum est igitur quod iste substantie habent vnam substantiam priorem illis z altiorem omnibus necessario: cuius prima genera sunt vnum et ens: z ideo scientie consequuntur hec genera. Physicus enim assimilatur mathematico. scientia enim mathematica habet partes: z istarum sciētiarum mathematicarum. hoc est primum: et hoc est secundum: et similiter de aliis secundum hunc modum: z cum vna scientia debet considerare de substantiis secunduz oppositionē equaliter: z equale oppositum vni in situ est multitudo. Manifestum est qđ vnius scientie est consideratio de negatione z priuatione: consideratio enim de vtroq; est vna z vnius: aut erit negatio: aut erit priuatio que dicitur simpliciter: quod non est hoc: aut alicui generi. Inter igitur vnum z negationem est differentia: quia negatio est ablatio vnius. priuatio autem habet naturam subiectam sibi de qua dicitur. Cum igitur opponatur in situ multitudo vni manifestum est q̄ opponetur in loco diuersum z non dissimile et non equale: z alia que dicuntur hoc modo: aut modo multitudinis. Et cum scientie quam diximus est cognitio vnius z contrarietas est vnum istorum z vnum dicitur multis modis: manifestum est quod hec contraria dicuntur etiam de multis speciebus et vnius scientie est cognitio omnium sicut est cognitio vnius: quoniam si ista dicuntur de multis speciebus: tunc cognitio omnium non est plurium scientiarum: sed cognitio eorum erit plurium scientiarum: cum non fuerit proprium eis sicut diximus alicui vnum: et non dicentur de vno. Cum igitur attribuantur omnia vni primo quod est primum eorum. Verbi gratia q̄ omnia que dicuntur vnum attribuuntur vni priori: z similiter dicimus de illo quod dicitur idem z diuersum et de contrariis: oportet igitur determinare primo secundum quot modos dicitur vnūquod q̄ istorum: z attributio eoꝝ suis principiis: z narrare quō attribuunt eis oia predicamēta. quoddam em̄ dr primū: q̄ hz primū quoquomodo: z quoddā dr primū: qa agit aliquaz actionē p̄mi quoquomodo: z quoddā dicit p̄mū alio modo istoꝝ modorum. Manifestū est igitur q̄ opz scire ista et declarare diffinitionem eorum z diffinitionem substātie: z ista questio est vna earum de quibus perscrutati fuimus in capitulo questionum.

UVA. BHSC. IyR_117

¶Et nos perscrutabimur ⁊ declarabimus q̄ cognitio omnium contrariorum attribuitur huic scientie prime cum distinguimus secundū quot modos dicuntur contraria. ¶D.d.⁊ diuisiones philosophie ⁊c.i.⁊ si diuisiones ⁊ partes scientie istius que dicitur prima philosophia sint secundum numerum specierum substantie:⁊ substantie sunt multe:manifestum est q̄ iste substantie habent vnam substantiā priorem ⁊ altiorem omnibus eorū necessario. ¶Deinde.d.⁊ prima genera eius sunt ⁊ vnum ⁊ ens idest ⁊ manifestum est q̄ genera prima istius scientie sunt vnum ens:⁊ ideo cōsequūtur genera partium vnius scientie eorum genera entium idest secundum numerum eorum erit ⁊ consequuntur partes scientie vnius earum partes entium que sunt in illa scientia:⁊ ideo numerus partium istius scientie erit secundum numerum specierum substantiarum. ¶D.d.philosophꝰ enim assimilatur mathematico ⁊c.idest ⁊ dispositio in partibus phie prime est sicut est dispositio partium mathematicarum:quemadmodum em̄ mathematicarum quedam est pars prima. V.gratia arithmetica ⁊ geometria:⁊ quedam secunda. Verbi gratia aspectiua ⁊ musica. ¶Ita est dispositio in partibus istius scientie. Pars enim prima eius cōsiderat de substantijs abstractis.s.non prima in doctrina:sed prima in esse. Secūda autem considerat de substantia sensibili.⁊ hoc est secundum inesse. primum autem in cognitione est substantia sensibilis.consideratio enim de substātia sensibili ⁊ accidentibus suis est prima in cognitione.consideratio autem in substantia abstracta est postrema in cognitione ⁊ prima in esse:⁊ ideo dicitur scientia mataphysica. ¶Et cum declaratur quod ista scientia considerat de vno cui opponitur multitudo:⁊ consideratio de oppositis est vnius scientie:incepit declarare hoc. Et dixit.⁊ cum vnius scientie est consideratio ⁊c.idest ⁊ cum necesse est vt eadem scientia consideret de oppositis in substātijs:⁊ multitudo opponit vni:manifestum est cuz ista scientia consideret de vno:q̄ debet considerare de multitudine. ¶Deinde dixit manifestum est igitur ⁊c.idest necesse est vt consideratio istius scientie sit in affirmatiuo ⁊ negatiuo:vt consideret etiam de vno ⁊ multitudine:quia vnum aut significat negationem multitudinis aut priuationem eius scilicet priuationem absolutam non priuationem que est alicuius in aliqua hora/⁊ non in alia:⁊ in aliquo subiecto/⁊ non in alio. ¶Deinde dixit inter igitur vnum ⁊ negationē ⁊c.idest ⁊ diximus q̄ vnum ⁊ multum:aut opponuntur secundum negationem ⁊ affirmationem:aut secundū habitū et priuationem:q̄ differentia est inter priuationē ⁊ negationē. Negatio em̄ est ablatio alicuius negati simpliciter.priuatio aūt est ablatio eius a natura terminata:⁊ cum illa natura fuerit dispositа per priuationem erit illud in forma affirmationis:⁊ hoc intendebat cum dixit:de qua dicitur priuatio:⁊ differentia inter negationem ⁊ priuationē declarata est in logica. modus autem sm̄ quē vnuz ⁊ multum sunt oppositа declarabit in tractatu in quo loquitur de vno ⁊ multo ⁊ de alijs contrarijs. ¶D.d.cum igitur fuerit oppositum in situ vnum multo manifestum est ⁊c.idest ⁊ manifestū est q̄ cum oppositum vnius est multum quod idem opponitur diuerso:et simile opponitur dissimili:⁊ equale opponitur ad non equale:⁊ talia similia que opponunt sibi hoc modo:aut modo vniꝰ ⁊ multi. ¶D.d.⁊ cū scientie quā diximꝰ est cognitio ⁊c.i.manifestū est igit̄ q̄ istius scientie est scirevnū ⁊ hoc nomē vnū dꝫ de ꝙio sm̄ q̄ vnū dꝫ cōtrariū:⁊ vnū dꝫ de multo:manifestū est q̄ hoc nomen cōtrariū dꝫ de multis rebus. ¶D.d.⁊ vnius scie ē cognitio oium ⁊c.i.⁊ necesse est pp̄ oia ista vt vniꝰ scientie sit cognitio oim̄ modoꝝ cōtrariorꝝ:⁊ est ista scia.est em̄ eiꝰ cognitio modoꝝ vniꝰ. ¶D.d.qm̄ si

4

hic scias mediās enūcrat i ter mathematicas scias .oppositū vt pōi.1.phi.cō.20.

¶ Metaphisica diuiditi duas ptes. Idē 12.me.cō. 1.t.29.

Vide.10. me.t.9.

UVA. BHSC. IyR_117

ista dicūtur de multis reb⁹:tunc cognitio eoꝝ nō erit multarū sciarū.multa eñ que sunt multarū scientiarū sunt multa que nō attribuunt vni. ista autē que attribuunt vni sunt vnius scie:sicut prius declarauimus.¶D.d. cū igitur attributio oium cōtrariorū est pmo qđ est primū eorū.V.g. ꝛc.i. ꝛ cū oia ista hñt primū cui attribuūtur:ꝛ fuit necesse in hac scia scire primū in vnoquoꝝ:ꝛ qđo attribuunt ei ea que cōtinent in illo genere.V.g.qꝝ necesse est scire vnū cui attribuūtur oia que dicunt vnū:ꝛsic est dispositio de cōtrarijs ꝛ de eodē ꝛ de diuerso.oꝑz igit scire fm quot modos istoꝝ dicit vnū qđoꝝ eoꝝ:deinde scire attributionē eoꝝ ad sua principia: et hoc fecit in tractatu quinto.in illo eñ tractatu posuit intentiones oium nomi num de quibus considerat ista scientia. ¶D.d.ꝛ narrare qđo attribuūtur ꝛc.i.ꝛ narrandū est quid est primū in vnoquoꝝ genere istarū rerū.ista eñ inueniunt plus ꝝ in vno tractatu. V.g. qꝛ vnū inuenitur in quanto ꝛ in quali ꝛ in substātia:ꝛ primo querendū est primū in predicamēto substantie:deinde in vnoquoꝝ aliorū predicamētorū. ¶D.d.quoddā eñ dicitur primū quod hꝫ primū ꝛc.i.ꝛ similiter oꝑz scire fm quot modos dicit pmū. quoddam enim dicit primū:qꝛ hꝫ speciē specierū primi :ꝛ quoddā dicitur primū : non qꝛ hꝫ aliquam speciem specierū primi:sed qꝛ hꝫ aliquā actionem aut passionem primi.i.aut agit aut recipit actionē aliam actionū⁹ primi. ¶D.d.manifestuꝫ est igitur qꝝ oꝑz scire ꝛc.i.ꝛ cū ita sit:est manifestū qꝝ oꝑz philosophū scire diffinitiones istarū rerum ꝙdiffinitiones substantie que est causa oium istorū. ¶D.d.ꝛ ista questio est vna earū ꝛc.i.ꝛ ista que hic declarauimus esse cōsideranda in hac scientia est vna questionū difficilium de quibus perscrutati fuimus in tractatu precedenti.

5 ¶Et phī est de oibus posse speculari:nā si non philosophi quis erit qui inuestigabit:si idē Socrates ꝛ Socrates sedēs: aut si vnū vnt ꝓtrariū:aut qđ est cōtrarium:aut quotiēs dī:similiter autē ꝛ de alijs talibus:qñ ergo vnius inquātum est vnū:ꝛ entis inq̄tū est ens eedē hꝫ se passiones sunt:sed non inquantū vnū aut linee aut ignis:palā qꝛ illius scientie est:ꝛ quid sunt cognoscere ꝛ accidentia ipsis:ꝛ sic non peccāt qui de ipsis intendebant quasi non philosophātes:sed qꝛ primum est substātia de qua nihil audiūt: quare substātie oino obliuiscūtur:qñ sicut sunt ꝛ nūeri ꝛ inquātum numer⁹ ꝓprie passiones:vt imparitas:paritas:cōmensuratio:equalitas:excedentia:ꝛ defectio:ꝛ hec fm se:ꝛ adinuicem insunt nūeris.Sic ꝛ autē ꝛ de solido:ꝛ imobili ꝛ mobili:ꝛ leui ꝛ graui:sunt alia propria:sic ꝛ enti inquātum est ens sunt qđā ꝓpria:ꝛ ea sunt de quibus est phī pscrutari veritati. ¶Signū autē diale ctici nāq ꝛ sophiste eādē subinduūt figurā phī:qꝛ sophistica apparēs solū est sophia ꝛ dialectici de oib⁹ disputāt: oib⁹ autē ens cōmune est. disputāt autē de his:vcz qꝛ philosophie sunt ipsa ꝓ pria:nam circa idē genus versant ꝛ sophistica ꝛdialectica cū phī losophia:sed differt ab hac quidē modo potestatis:ab illa vero vite ꝓhereſi.¶Est autē dialectica tentatiua de quib⁹ phia est sciēs ꝛ sophistica quidē visa:ens vero non.

Phī ē de oibus posse speculari.

Uni⁹ inq̄ tū vnū:et entꝫ iquā tū ens eedē sūt passiones.

Eiusdem scie ē cōsiderare his ꝛ ꝓse accidētia subiecti.

Circa idē gen⁹ versant dialectica sophistica ꝛ phia.

¶Et oꝑz pm hꝫe posse cōsiderandi in oibus istis:qñ si hoc nō est phī quis igitur oꝝ pscrutari vl ꝙsiderare de sermone dicētiꝙ

UVA. BHSC. IyR_117

Sortes est sedens: ꝛ de sermone dicentis ꝙ Sor. est stans: ꝛ si isti duo sermones sunt idē: ꝛ si vnū est cōtrariū alteri: quid est cōtrarium ꝛ ꝑm quot modos dr̄: ꝛ similiter de alijs similib⁹. Cū igitur ista ꝛ similia sint per se passiones vnius solius: ꝛ passiones entis simplr̄ ꝛ nō sunt passiōes vnius ꝛ entis ꝑm ꝙ sunt numerus: aut linea: aut ignis: manifestum est ꝙ scientia que notificat vnum et ens debet scire quid sit vnum ꝛ ens: ꝛ que sunt accidentia que accidunt eis perscrutātes igitur de talibus rebus nō peccant: quia nō perscrutantur de rebus philosophie: sed peccant qꝛ nō pscrutantur de substātijs istarum rerum que sunt priores. Quēadmodū. n. numerus ꝑm ꝙ numerus habet accidentia propria. ſ. par ꝛ impar: ꝛ equale ꝛ inequale: ꝛ addens ꝛ diminuens: ꝛ ista sunt numeri p se sibi adinuicem: ꝛ similiter substantia mobilis ꝛ immobilis: ꝛ grauc ꝛ nō graue habent alia accidentia ꝓpria: sic ꝛ ens simpliciter hꝫ accidentia ꝓpria de quibus philosophū opꝫ pscrutari. Et signū eius est qđ logici ꝛ sophiste laborāt in hoc qđ phs dꝫ laborare. Scientia. n. sophistice est scientia deceptoria tantuꝫ. Logici autē loquuntur de omnibus rebus: ꝛ ens est scientia communis omnibus. Et manifestum est qđ isti loquuntur de istis rebus q̄ sunt ꝓprie phie. Scie em̄ sophistice ꝛ logice reducuntur in vnum genus scz genus phie. Sed differt phia ab altera illarum modo virtutis. ab alia aūt per cōsiderationē regiminis vite. Logicus enim scit illud quod scit philosophus. Sophista autē existimat scire ꝛ nescit in rei veritate.

Et opꝫ ꝛc. philosophus dꝫ perscrutari de talibus istis, questionibus. ſ. q̄ ꝗtingūt enti in eo ꝙ est ens: qm̄ si philosophus nō debet perscrutari de sermone dicētis. v. g ꝙ Sortes est sedens aut nō sedens aut stans vtrum isti duo diuidāt falsum et verū aut nō. Quis igitur dꝫ. Et similiter quis dꝫ perscrutari de cōtrario: vtrū habeat vnū cōtrariū: aut plus: ꝛ quid est contrariū: ꝛ ꝑm quot modos dr̄ cōtrariū: ꝛ similiter de alijs rebus que assimilantur istis. ¶ Et intendebat qm̄ cū manifestū est ꝙ iste qōnes perscrutāde sunt in aliqua arte. et est manifestū ꝙ scientie particulares non pscrutātur de eis necesse est vt ista scientia vniuersalis perscrutetur de eis. D. d. cū igitur ista sunt accidentia vnius ꝛc. i. et cū iste questiones et sui similes sunt accidētia vnius in eo ꝙ est vnū et accidētia entis in eo ꝙ est ens: non accidentia vnius in eo ꝙ est vnū aut numerus: aut linea: aut vnus ignis: neꝫ accidētia eius ꝑm ꝙ est ens numerus: aut ens linea: aut ens ignis manifestum est ꝙ scientia que dꝫ declarare ens ꝑm ꝙ est ens: ꝛ vnū ꝑm ꝙ vnū debet scire quid est vnū ꝑm ꝙ est vnuꝫ: et quid est ens ꝑm ꝙ est ens: et que sunt accidentia essentialia propria eis. D. d. perscrutantes igitur ꝛc. idest ꝙ illi qui opinātur ꝙ perscrutatio de istis rebus nō est necessaria: nō soluꝫ peccant qꝛ dimittūt perscrutationē de rebus de quibus philosophꝫ hꝫ perscrutari: sed ꝛ qꝛ p hoc ꝙ dimittunt perscrutationem de istis: dimittūt perscrutationem de alijs rebus que sunt principia omnium entiuꝫ: et sic accidit eis vt nullū ens sciant qđ sit in rei veritate. Deinde dedit rationez sui per hoc: ꝛ. d. quēadmodum em̄ numerus ꝑm ꝙ est numerus ꝛc. idest ꝛ etiaꝫ manifestum est ꝙ quemadmodum numerus ꝑm ꝙ numerus est habet acci

Qui opinantē scias istā nō eē necīā accidit eis vt nulluꝫ ens sciat in rei veritate.

UVA. BHSC. IyR_117

dentia ꝓpria de quibus cōsiderat arithmetic⁹. V.g. parem ⁊ imparem: et addens ⁊ diminuens: ⁊ quedam istorū accidentiū sunt accidentia propria quibusdam: ⁊ similiter substātia mobilis hz accidentia ꝓpria: similiter substantia immobilis: ⁊ substātia grauis ⁊ nō grauis habent accidentia sibi propria: sic ens ſm q̄ est ens habet accidētia ꝓpria sibi. ¶ D. d. ⁊ ista accidentia sunt ꝛc. i. ⁊ de istis accidentibus que sunt entis ſm q̄ est ens debet philosophus perscrutari. ¶ D. d. Et signū eius est qm logici ꝛc. i. ⁊ signum eius q̄ philosoph⁹ dz pscrutari de ente ⁊ de suis accīt⁹ib⁹ est: qm illi q̄ volūt assimilare se philosophis laborāt in pscrutādo de istis intētiōib⁹ sicut philosoph⁹ dz laborare: ⁊ hoc fuit ita q̄ isti etiā cōsiderāt de ente cōsiderationē vti. ¶ D. d. scia est sophistica ꝛc. i. scia aūt sophistarū est scia que existimatur esse scia: hz nō est sic. Logici aūt loquunt de his oibus de quibus sophista ⁊ philosoph⁹: ⁊ cōe est eis loq̄ de ente. ¶ Et cū. d. q̄ isti cōueniūt in subiecto dedit modū ſm quē differūt: ⁊. d. scia eſt sophistarū ⁊ logicorū ꝛc. idest genus. n. istarū triū in quo cōsiderāt est vnū ⁊ est ens simplr. hz philosophia vera differt a logica p modū scie: philosophia. n. considerat de ente cōsideratiōe demōstratiua: logica aūt cōsideratiōe pbabili. Sophista ꝙo diuidit ab eis per intētionē intentā in vita. Sophista eñ intēdit se videri philosophū vt acquirat gloriā: aut aliud gratiarū humanarū. philosoph⁹ aūt tm intēdit scire verū. ¶ D. d. Logicus scit illud q̄ scit philosoph⁹ idest ꝛ. d. q̄ philosophia ⁊ logica differūt modo scie: q̄ logicus scit illud quod scit philosoph⁹: sed vnus eorum scit q̄ scit demōstratiue ⁊ al⁹ probabiliter. Sophista autem nullam habet scientiam: sed tantum facit existimari se esse scientem ⁊ non est.

Ex hoc patet ens habere ꝓprias passiones.

Cōe est logico sophiste et metaphisico loq̄ de ente. Idē z. met. cō. pmo. ꝛ. 2.

Philosophia vera differt a logica p modū scie tie. Sophista ꝙo diuiditur ab eis p intētionē in tētam in vita.

¶ Amplius aūt cōtrariorū altera coelemētatio ꝓuatio: ⁊ omnia referuntur ad ens: ⁊ non ens: ⁊ ad vnū: ⁊ pluralitatem: vt status vnius ⁊ motus pluralitatis. Entia vero ⁊ substantiā cōfitentur ex cōtrarijs fere omnes cōponi. Omnes eñ principia dicunt cōtraria. hi nāq̄ par ⁊ impar illic calidū ⁊ frigidū: alij autem finitū ⁊ infinitū: alij amorem ⁊ odiū. Omnia vero ⁊ alia videntur reductiua ad vnū ⁊ pluralitatem. Sumatur enim ipsa reductio a nobis. principia vero ad omnia que ab aliis ⁊ in genera hic cadūt.

Omnes principia dicūt cōtraria. Idem ꝓrio. phi. t. cō. 41.

¶ Palam igitur ⁊ ex his quia vnius est scientie ens inq̄ntū ens speculari. Omnia nāq̄ aut contraria aut ex cōtrarijs. Principia vero cōtrariorū vnū ⁊ pluralitas. Hec autem vnius scientie: siue ſm vnū dicūtur siue nō: vt forsan habet veritas. Attamē ⁊ si multipliciter dicitur vnū ad primū: tū alia dicuntur: ⁊ cōtraria similr ⁊ ꝓpter hoc: ⁊ si nō est ens aut vnū vniuersaliter: ⁊ inde in omnibus aut separabile vt forsan nō est: sed hoc quidem ad vnū: illa vero in eo q̄ cōsequuntur. Et ideo nō est geometre speculari q̄d contrariū: aut pfectū: aut vnū: aut ens: aut idē: aut diuersum: nisi ex suppositione. Quod quidē igitur vnius scientie est ens inquantū ens speculari: ⁊ que insunt ei inq̄ntum est ens: manifestū. Et q̄ nō solū substātiarū: sed ⁊ existētiū eadē est theorica: ⁊ de dictis: ⁊ de ꝓiore et posteriore: et de genere: et de specie: et toto: et parte: et alijs talibus.

Non est geometre speculari q̄d cōtrarium aut pfectum.

¶ Et etiam quia priuatio est vna diuisionum contrariorū: ⁊ om-

UVA. BHSC. IyR_117

niu3 que attribuuntur enti: et non enti: et uni et multo: sicut quies attribuitur uni: et motus multo. Et oes concedunt quod entia et substantia cōponuntur ex cōtrariis: et omnes loquētes dicūt et principia sunt cōtraria. Quorū quidā dicunt principia sunt par et impar: et quidā calidū et frigidū: et quidā finitū et infinitū: et quidā litē et amicitiā. Et in hoc apparet quod oia ista et alia attribuūtur uni et multo. Et ideo sciendū est cui attribuūtur ista: principiorū autē aliorū ab istis ista sunt quasi genera. Et manifestū est ex his qd unius scie est cōsideratio de ente. Oia em̄ aut sunt contraria: aut ex cōtrariis. Et principia cōtrariorū sunt unū et multū: et unius scie est cōsideratio de istis: et si dicūtur de uno: et si nō dicuntur: et videtur qd iste sermo cōuenit veritati. Sed si unū dicitur multis modis: tunc oēs modi eius attribuuntur uni primo: sicut alia cōtraria attribuuntur primo: quod iste sermo est possibilis. Et si ens et unū nō fuerint idem vle predicabile de oibus etiā: et si nō differūt ab aliis: videtur quod nō est sic: sed quedā attribuuntur uni et quedā ei qd cōsequitur unū. Et ideo geometer nō h3 dicere qd est cōtrariū: et quid est unū: et quid perfectum: et idē et diversum: nisi secundum modum arocenix. Manifestum est igitur quod una scia h3 cōsiderationē de ente simpliciter: et quod ista sciētia habet cōsiderare nō de substantiis tantū: sed de his que sunt substantiarum etia3. s. predictis et ante et post: et genere et forma et universali et particulari: et aliis similibus. 6

¶Et qr priuatio rc.i. et op3 etiā philosophū cōsiderare de priuatione: et de modis eius: priuatio em̄ est una diuisionū oppositorū: et declaratū est quod ista scia cōsiderat de oppositis: et etiā ista scia cōsiderat de oibus rebus: et oia aut sunt ens: aut nō ens: et priuatio est nō ens. ¶Et intendebat declarare quod he duc dicitur sunt vliores rerū opinabiliū sicut unū et multū rerū entiu3: et. d. sicut quies attribuitur uni: et intēdebat quod oē indiuisibile est immobile: et omne mobile est corpus: et oē diuisibile h3 multitudinē. ¶D. d. et oēs dicūt quod entia rc.i. et oēs cōueniūt in hoc quod principia sunt cōtraria: l3 qdā dicūt quod sunt par et impar. ¶D. d. et hoc appet rc.i. et appet de istis quod oibus istis cōmunia sunt unū et multū. et ideo sciēdū est a philosopho prima cōtraria quibus attribuūtur oia cōtraria. ¶D. d. principiorū aūt aliorū rc.i. principiorū aūt que sunt sub istis principiis ista principia sunt quasi gn̄a. ¶D. d. et manifestu3 est de istis quod una scia rc.i. et manifestū est cū ista scia cōsiderat de cōtrariis quod h3 cōsiderare de ente in eo quod est ens. Entia. n. aut sunt contraria aut cōposita ex cōtrariis. et caput huius cōtrarietatis est unū et multū. ¶Et ista diuisio ē secundum pbabilitatē: et si nō secundum necessitatē. Corpus. n. qntū nec est cōtrariū nec ex cōtrario: et similiter appet ecōuerso. s. quod q cōsiderat de ente d3 cōsiderare de cōtrariis. ¶D. d. et una scia h3 cōsiderare rc.i. et una scia h3 cōsiderare de uno et ente: si dicatur de uno aut pluribus. Et videtur quod iste sermo cōueniat veritati. s. quod ens et unū dicuntur multis modis. sed et si dicantur multis modis attribuuntur tn̄ alicui primo in eis: sicut alia cōtraria attribuūtur alicui primo in eis. ¶Et. d. hoc: qr si nō essent attributa alicui uni nō consideraret de eis una ars: et. d. hāc questionē propter errorē dicētis ens eē unū. ¶D. d. et iste sermo est possis rc.i. quod dicere unū significare multū ē possibile: et si ens et unū nō significat nisi unā intētionē vlem in oibus rebus dictā uniuoce: neque etiā fuerit

Priuatio ē nō ens. vide pmo ph. c. 79. Oē indivisibile ē immobile: et oē mobile ē corpus. Idem. 6. phi. 32. Documētū. Corpus qntū nec est cōtrariū nec cōpositū ex cōtrariis. id pmo ce. 20. Et in lib. de sba orbis fere p totum. Documētum.

UVA. BHSC. IyR_117

diuersum ab oibus rebus. ¶Et.d.hoc.q; isti duo modi sunt impoſe:z ideo dixit:videtur eſſ̃ q; nō ens.i.q; vnū nō est hmōi.ſ.q; ſignificet vnā intentionē in omnib⁹ rebus:neq; est etiā intētio diuersa in oibus rebus. ¶D.d.sed quedā attribuūtur ꝛc.i.ꝛ verū est q; quedā de qb⁹ vnū dicit attribuunt primo vni:ꝛ quedā vni cōsequēti pmū:ꝛ qdā vni cōsequenti scōz:ꝛ sic de aliis. ¶D.d.ꝛ iō geometra ꝛc.i.ꝛ iō geometra nō hz declarare qd est cōtrariū:ꝛ perfectū ꝛ vnū:ꝛ idē:ꝛ diuersum:nisi declararet q; aliq̄d istorum est negatū ab aliquo:aut affirmatū cū aliquo.ſ.ſm q; appꝛo opinant illud in quo cōsiderat. ¶Deinde dicit:manifestū est igit̄ q; vna scia hz ꝛc.i.manifestū est igit̄ ex istis rob⁹ p̄dictis q; vna scia:ꝛ est ista:dz cōsiderare de ente:ſm q; est ens ꝛ de accidētibus eius:ꝛ est etiā manifestū ex p̄dictis q; ista scia hz cōsiderare nō tm̄ in substantijs:sed in eis que accidunt substantie ſm q; est substantia. ¶I.g.de eis que iam numerata sunt ꝛ de ente ꝛ post:ꝛ de genere ꝛ forma ꝛ de toto ꝛ parte. Omnia enim ista sunt accidentia essentialia enti ſm q; est ens:sed quedā sunt opinabilia:ꝛ quedam entia. Capm tertiū.

Utrum ea dē scia ꝓsideret ō oibus ꝓncipijs.

¶Incendū autē vtrū vnius scientie:aut diuerſe:de vocatis in mathematicis dignitatib⁹ ꝛ de substatia. ¶Palā aūt q; vnius est:ꝛ eius q̄ est p̄hi:que de his pscrutatio. ¶Oibus eſſ̃ insunt existētibus ſz nō generi alicui seorsum paratum ab aliis:ꝛ vtunt oēs:q; entis sunt in q̄ꝛtū est ens. vnum quodq; aūt genus ens. Intantū vero vtunt in q̄ꝛtuz eis sufficiēs est:hoc aūt est q̄ꝛtū ꝓtinet genus de quo demōstrationes ferunt. ¶Quare qm̃ manifestū q; in q̄ꝛtū sunt entia insunt oibus:hoc enim est eis cōmune de ente inquantū est ens cognoscētis:ꝛ de eis est speculatio. ¶Unde nullus particulariter intendentiū nititur dicere de eis aliq̄d:si vera:aut nō:nec geometer:nec arithmeticꝰ:nisi phyſicorū quidā merito facientes hoc. Soli nāq; putant de tota natura intēdere ꝛ de ente:sed qm̃ adhuc phyſico aliquis est superior. vnū eſſ̃ aliq̄ gen⁹ entis est natura. vniuersalis sane ꝛ circa primā substātiā theorizantes:ꝛ de his vtiq; perscrutari habebunt. ¶Est autem sophia quedam phyſica:sed non prima.

¶Querendū est igitur vtrū vna scia hz cōsiderare de vtrib⁹ quibus vtunt sciētie mathematice:ꝛ cōsiderat de substātijs:aut scia de primis ꝓpositionibus est alia a scia substātiarū. ¶Manifestum est igit̄ q; cōsideratio de istis est vnius scie.ſ.scie p̄hie. Ista enim sunt omniū entiū:ꝛ nō sunt vnius generis ꝓpriꝰ:ꝛ omnes sciētie vtunt istis:q; sunt entis simplr:ꝛ genus cuiuslibet istorū est ens:ꝛ scientie vtunt istis ſm quātitatē sufficiētem:ꝛ ista quātitas est ſm modū eorū que cōtinētur sub genere q̄ volunt demonstrare. ¶Manifestū est igitur q; iste dignitates vniuersales sunt omniuz sciarum vniuersaliter:ꝛ ens cōmunicat istis.ſ.q; illud quod notificat ens simpliciter notificat ista etiā. Cognitio.n.eorum est vna ꝛ ideo nullus cōsiderantiū de particularibus intromittit se ad dicendum in eis aliquid:neq; vere:neq; nō vere:neq; geometer:neq; aspectiuus. sed quidam naturales dixerunt in hoc aliquid:q; isti soli existimant se perscrutari de cognitione vniuersalis natu-

UVA. BHSC. IyR_117

re:ꝛ entis. Sed tamen alia scientia est magis alta naturali scientia. Natura enim est vnum genus generum entis. Et considerãdum est de istis ab eis qui perscrutantur de cognitione totius et de prima substantiarum. Scientia enim naturalis est vnius modorum scientiarum: sed non est prima scientia.

Cum declarauit q̃ ista scientia ꝓsiderat de ente ꝛ omnibus attributis ei: vult perscrutari etiã vtrum ista scientia habeat cõsiderare de primis ꝓpositionibus vlibus que sunt principia omnis demõstratiõis: et si hz quo vtik in eis ꝛ quib⁹ ꝓpositiõib⁹ ꝛ est vna qõnũ p̃dictarũ in ꝛtracta tu p̃cedẽti. ¶Et.d.ꝛ querẽdũ est vtrum ꝛc.i.ꝛ opz pscrutari philosophum: vtrũ vna scia habeat cõsiderare de principijs vlibus oibus scietijs speculatiuis:ꝛ cõsiderare de substãtia:ꝛ sic erit ista scientia cõsideras de hoc sicut cõsiderat de substãtia: aut scietia que cõsiderat de ꝑncipijs cognitiõis vlis est alia a scia que cõsiderat de ꝑncipijs substãtie. ¶D.d.manifestũ est igit ꝛc.i.dicam⁹ igit q̃ manifestũ est ex hoc qõ dico q̃ consideratio de istis principijs est vni⁹ scie.s.isti⁹ que est scia philosophi. Jsta.n.principia sunt cõia oibus generib⁹ entiũ: de quibus cõsiderant artes speculatiue:ꝛ qõ est cõe oibus generib⁹ entis est accidẽtiũ entis fm q̃ est ens:ꝛ qõ est tale dz cõsiderari ab eo qui considerat de ente simp̃r.s.philosopho. ¶Et qz omnis scientia vtitur aliquo ꝓpio:ꝛ tam.d.q̃ oẽs scietie vtuntur istis: incepit dicere modum fm quem scientie particulares vtũtur istis ꝑncipijs vlibus: et d.oẽs scie vtunt istis ꝛc.i.ꝛ scie particulares vtunt his principijs: qz sunt entis fm qõ est ens qõ est genus omniũ:ꝛ qz aliquis potest dicere:ꝛ quomõ scietie particulares vtũtur re q̃ nõ est sui generis: incepit declarare modũ quẽ declarauit in posterioribus:ꝛ.d.ꝛ scie vtunt istis fm quãtitatem ꝛc.i.ꝛ scientie particulares vtunt quoz istorũ ꝑncipiorũ vniuersalium nõ fm q̃ sunt vlia: sed fm quãtitatẽ sufficientẽ illi scie: fm q̃ arctant ad subiectũ ꝓprium: de quo cõsiderat illa ars sicut dicit in posterioribus. U.g.qz geometer dicit in loco huius de nullo simul affirmatio ꝛ negatio: illud quod est appropriatum suo subiecto q̃.s.omnis linea est simetra: aut assimetra: et equale similiter aut inequale: nõ sunt fm collocationem specierũ subiecto genere: sed fm collocationẽ propriũ sub cõmuni.ꝛ hoc sicut declaratuz est in posterioribus. ¶D.d.manifestũ est igit q̃ iste dignitates ꝛc.i.ꝛ cũ omnis scientia cõsiderat de istis principijs modo ꝓpio: manifestum est q̃ scietia que vtitur eis per se ꝛ generaliter: est vniuersalis in omnibus scietijs:ꝛ est philosophia. ¶D.d.ꝛ cõicat enti ꝛc.i.ꝛ cõicat istis ꝑncipijs in cognitione ei⁹.q̃ em̃ scit ens: scit illud ex istis ꝑncipijs. Necessaria em̃ est in cognitiõe entis principiorũ cognitio. ¶D.d.ꝛ ideo nullus intromittit se ꝛc.i.ꝛ quia scientia istorum est vniuersalis nullus loquentiũ in scientijs particularibus intromisit se ad loquendũ de eis: sed tm̃ quidaz naturales locuti sunt de istis. Existimant em̃ q̃ sua scientia est vniuersalis que dz considerare de ente fm q̃ est ens:ꝛ causa huius existimatiõis est.s.q̃ nullũ est ens nisi naturale. ¶D.d.sed cũ aliqua scietia fuerit magis alta.i.sed cum declaratum est q̃ alia scientia est magis alta ꝛ magis cõis scia naturali:ꝛ illa dz considerare de ente abstracto ꝛ de entibus abstractis: qm̃ scientia nãlis nõ cõsiderat nisi in quibusdã gñib⁹ entiũ.s.mobilib⁹. Necesse est vt ista scientia pscrutet de istis ꝑncipijs ꝛ ꝓpositionib⁹:ꝛ hoc intẽdebat cũ.d.ꝛ ideo considerandũ est de istis ꝛc. ¶Et intẽdit per primã sbam̃ pmũ principiũ sbarũ: et est deus: et scia nãlis nõ est ista scia: qz nõ cõsiderat de primo ente. primũ aũt hic est illud qõ est prius:ꝛ nobilitate et causalitate. 7

ꝓmo posterioruz tex.cõ.24

Nãlis nõ ꝓsiderat dꝰ pmo ente qõ qũo in telligẽdũ sit. Uid.s. ph.cõ.vlti.ꝛ.2.ph. 26.

UVA. BHSC. IyR_117

¶ Quicūq; vero conantur dicentiū quidem de veritate opꝫ mō recipere ꝓpter ignorantiam analecticorum hoc faciunt: oportet eīm de his prescientes venire: sed non audientes querere: qō igitur ꝓhī: ⁊ de omni substātia speculantis. inquantum ꝫgruit: ⁊ de oībus syllogisticis principijs est perscrutari palaz. ¶ Congruit aūt maxime cognoscentem circa vnūquodq; genus habere dicere firmissima rei principia: quare ⁊ de entibus inquantum sunt entia omnium firmissima. Est autez ꝫ phs ipse. Firmissimum aūt principium omniū est circa quod impossibile est mentiri. notissimum enim esse tale est necesse. Nam circa ea que ignorant decipiūtur omnes: ⁊ non ꝺditionabile. Qō. n. necessarium habere quodcūq; entium intelligentez: hoc vero non ꝺditione. Qō autē cognoscere est necessarium quemcūq; cognoscentē ⁊ venire ad habentem est necesse. Quod quidem igitur tale principiū omnium est firmissimum palam. Qō vero sit illud post dicamus.

O Firmissimū ē ꝓncipiū circa qō ipoke estmētiri.

¶ Quidam autē loquentes intromittunt se ad declarandū veritatez: ⁊ quō scienda est veritas: sed non pñt hoc qz nescīūt analectica. oportet eīm addiscentē verum primo scire ista: ⁊ non querere ea: cum queretur ab eo de eis. Manifestum est igitur ex istis principijs q̄ phs ꝺz ꝺsiderare de rebus que sunt magis alte omnibus substantijs in rei veritate: ⁊ debet perscrutari de principijs syllogismi: ⁊ q̄ habet cognitionem alicuius generis debet posse narrare que sunt principia illius generis permanentia in rei veritate: ⁊ ideo opꝫ illum q̄ habet cognitionem entiuz simpliciter vt possit narrare que sint principia eorum in rei veritate. Phs autē habet cognitionem entium simplr: ⁊ ipse pōt narrare principia vera. Et verum principium quod est magis permanens q̄ alia principia est illud in quo decepcio non est pōtis. necesse est. n. vt istud principium sit valde manifestum ⁊ notum. Homines. n. nō decipiuntur nisi in eo quod nesciunt: ⁊ oportet illum q̄ habet cognitionem alicuius entis scire primuz veritatem sine anarō. hoc eīm primum nō habet anarō. sed de necessitate oportet cōcedere illud illū q̄ ꝫz cognitionē entis. hoc eīm necessariū est et. Manifestuz est igr q̄ primū in rei veritate pmanēs magis q̄ alia principia est qō narrauimus: ⁊ paulo post narrabimus qō est primū.

8 ¶ Cum declarauit q̄ ista scia ꝫz cōsiderare de principijs cognitionis: vult declarare modū cognitionis qui est possibilis principijs ⁊ modum qui est impossibilis. ¶ Et. ꝺ. quidam aūt loquētes ꝛc. i. quidā aūt loquētes in sciētijs speculatiuis volūt demōstrare primas ꝓpōnes: ⁊ isti sunt quos dixit primo posteriorum tex. cō. 6. in posterioribus: quib⁹ ꝓtingit: aut circulo: aut demōstrationē ꝓcedere in infinitū. ¶ ꝺ. ⁊ quō scienda est veritas. i. ꝙrebant quib⁹ ꝓpōnib⁹ ⁊ quib⁹ principijs opꝫ scire verū existens in primis ꝓpōnibus: ⁊ hoc nō pñt: qz nō inuenīūt ꝓpōnes manifestiores primis: ⁊ ēt qz ꝓtingit eis: aut circulo: aut demōstrationē procedere in infinitū. ¶ Et cā erroris eorū fuit qz nesciunt quod dictum est in analecticis de disputationibus primarum propositio-

UVA. BHSC. IyR_117

num:⁊ differētia illius quod est notū per se:⁊ illius quod est notū p aliud ¶W.d.modū q̄ sciendus est ab addiscente veritatē de istis principijs:⁊.d. sed opz addiscētem ⁊c.i.sed querēs veritatē de istis principijs debet scire modos eorū:⁊ in quo differūt ab alijs:⁊ hoc erit cum fuerit parata ⁊ nota apud ipsum cū quesitus fuerit de eis:⁊ nō fuit indigens querere ea. 2

¶Deinde incepit dicere q̄ phūs debet cōsiderare de istis:⁊ d.manifestum est igitur ex istis ⁊c.i.manifestum est q̄ quēadmodū phūs debet cōsiderare de prima substantia que est altior omnib⁹ substantijs: sic hz etiaz cōsiderare de rebus que sunt magis vere q̄s altera ⁊ magis alte.s. de principijs syllogismi:syllogismus enim est vnum entiū de quibus cōsiderat phūs:⁊ philosoph⁹ oz cōsiderare:de principijs entiū. ¶W.incepit declarare hoc alio modo:⁊.d.⁊ opz illum qui hz cognitionē ⁊c.i.⁊ quemadmodū opz hūtem cognitionem alicuius generis vt habeat posse ad sciendū principia cognitionis in illo genere:⁊ ordines eorū in cognitione: sic opz cōsiderantez in ente p̄m q̄ est ens habere posse ad sciendū principia cognitionis in eo q̄ est cognitio non principia alicuius cognitionis. ¶W.d.primū in rei veritate q̄ē ⁊c.i.⁊ oz scire primū ex istis principijs q̄ē est magis manifestū oibus:⁊ illud primū est in quo est impossibile decipi aut errare. ¶Et hoc q̄ dixit manifestū est.quēadmodū em̄ opz phūm attribuere q̄libet genus generum entiū alicui post in illo gñe.⁊ scire quid est illud primum. ita opz ipsum cū;considerauerit de primis propositionibus attribuere oia q̄ sunt in illo genere alicui primo in eis:⁊ scire quid est illud primū q̄ē est causa fidei in omnibus. ¶W.d.necesse est enim vt illud primū ⁊c.i. ⁊ descripsim⁹ primum in cognitione q̄ē est illud in quo impossibile est decipi:qz necesse est vt illud primū sit valde manifestum ⁊ clarū nobis magis q̄s alia:⁊ q̄ē est tale ipossibile est vt aliquis decipiat in eo. Omnes.n.hoies nō decipiūtur nisi in eo q̄ē nesciunt:aut in eo cuius cognitio nō est valde manifesta. ¶Deinde.d.⁊ opz habentem cognitionem ⁊c.i.⁊ opz illū qui scit primum sciat verū:qz nō hz ptradictorū;ptradictorū.n.primi ē falsū. ¶W.d.ꝫ necesse ē pcedere ⁊c.i.qz ex eo acquirit cognitio entiū:⁊ vniuersaliter ois hūs sciaz aut fingens se hr̄e:necesse est ei pcedere hoc principiū esse. ¶W.d.manifestū est igitur q̄ p̄mū verū ⁊c.i.⁊ cū hoc declaratū est: manifestū est q̄ primū verū q̄ē magis verū oib⁹ alijs dzdisponi hz q̄ dixim⁹.s.q̄ sit ipose vt declaretur per aliud:vt sit manifestū:maxime ita q̄ nulla deceptio accidat in eo:⁊ post declarabitur q̄ principium est tale.

Jō.2.me. cō.p̄mo.

P hoies nō decipiunt nisi in eo q̄ nesciūt aut in eo: cuius cognitio nō est valde mānifesta.

¶Idē.n.sic esse:⁊ nō inesse eidem:⁊ ꝑm idem impose:⁊ quecūq; alia determinaremus vtiq; sicut determinata ad logicas difficultates:hoc autem omnium firmissimum est principiorum. ¶Hec eñ dictā determinationem. Impossibile namq; quecūq; idem existimare eē ⁊ non esse:quemadmodum quidē q̄dam putāt dicere heraclitū. Nō.n.est necesse que aliquis dicit hoc existimare. si vero non cōtingit sic inesse eidē cōtraria. Determinata sint autez a nobis ⁊ huic propositioni cōsueta:contraria vero est opinio opinioni que cōtradictionis. Palā:qz impossibile sic existimare eūdē eē ⁊ nō esse eidē:simul.n.habebit ptrarias opiniones qui de hoc est mentitus. Quapropter omnes demōstrantes in hanc reducunt vltimam opinionem. Natura nāq; principium ⁊ aliarum dignutatum hec omnium.

Q Nō est necesse q̄ aliq̄s dicit hoc existimare.

¶Capitulum Quartum.

UVA. BHSC. IyR_117

Sunt autē quidā qui vt diximus dicebāt ꝓtingere idē eē ⁊ nō esse ⁊ existimare ita. Vtunt aūt rōne hac mḱti eorū qui de nā. Nos autē nunc accipimus quasi impoſe exīte simul esse ⁊ non esse. Et ꝓpter hoc oñdimus q firmiſ simū id principiorū oium est. Volūt autē ⁊ hoc demōſtrare quidā ꝓpter ineruditionē. Est.n. ineruditio nō cognoscere: quoꝝ opz querere demōſtrationē: ⁊ quoꝝ nō opz. Totaliꝫ q̄dē.n. oium eē demōſtrationē est impoſe: nā nō in infinituꝫ procederet vt nec ita foret demōſtratio: si vero quorūdā nō opz querere demōſtrationem: qō volunt magis eē tale principiuꝫ nō hñt dicere: est autem demonſtrare elenchice ⁊ de hoc: q impoſſibile si solū aliq̄d dicit qui dubitat: si vero nihil dubitio est querere rōnem ad nullā hñtē rōnē: inquātuꝫ non hz rōnem: siḱis.n. plāte talis inquātum talis iam est. Elenchice autē demonſtrare vtiq; videbit paruꝫ differre ⁊ demonſtrare: q demonſtrans quidē qō in principio: sed nec tali existente cā elenchus vtiq; erit ⁊ non demonſtratio.

Ineruditio ē non cognoscere quoꝝ opz querere demōſtrationē: ⁊ quorū nō opz.

¶ Sed opz nos distinguere ꝑmo q impoſſibile est vt vnuꝫ sit in duobus insiḱ: ⁊ omni modo: ⁊ alia siḱia istis q̄ erunt distincta a nra indigentia in qōnibus logicis difficilib⁹. Hoc igitur ē primū magis firmū q̄z oia principia. in eo.n. est distinctio dicta. Nullus.n. hominū posset existimare q affirmatio ⁊ negatio sunt idē: sicut q̄dā existimāt q Heraclitus dicebat. hoc.n. nō esse necesse q illud qō aliq̄s dicit existimeꝫ esse veruꝫ necessario. Ñ si hoc eēt poſe: possibile esset vt ꝓtraria essent in eodē: ⁊ iō opz nos ꝑmo distinguere in hac ꝓpone ēt q assueti sumus distinguere: qñ si ꝓtradictoria opponunt sibi adinuicē: manifestum est q impoſe est vt aliq̄s existimet vt affirmatio ⁊ negatio sint insimul: ꝓtigit eñ peccantibus hoc peccato opinari: q ꝓtrarietas est simul: ⁊ ideo omnes q̄ vtuntur hac demōſtratione pueniunt ad hanc dignitatem q vltimā. Ista.n. dignitas prior est oibus dignitatibus vlibus cōmunibus. q̄dam.n. sicut dixim⁹ fingunt poſe esse existimare q affirmatio, et negatio sint simul: ⁊ idem: sicut narrauimus: ⁊ dñt hoc multi naturales. Nos autez tā diximus q impoſe est vt affirmatio: ⁊ negatio sint simul: ⁊ ideo declarauimus q, hoc principiuꝫ est firmiſſimuꝫ oium principiorūꝫ: ⁊ q̄daz laborant ad declarandum hoc primum per demonſtrationem propter suam ignorantiam ⁊ paucitatem sue instructionis. Est eñ male instructus qui nescit in quibus oportet querere demōſtrationem: ⁊ in q̄bus nō opz: impoſſibile eñ est vt demōſtratio sit in oibus reb⁹ vniuerſaliter qñ si hoc esset poſe: tunc res essent infinite: ⁊ secunduꝫ hunc modum non erit demonſtratio etiam. Neq; si ex rebus esset aliq̄d in quo non opz querere demonſtrationem: neq; pōt aliq̄s dicere q aliud principiū est sicut istud principium: sed neq; aliud prius eo: ⁊ possibile est vt aliquis accipiat demonſtrationem secundū mo

UVA. BHSC. IyR_117

dum erroris q hoc est impossibile si aliqs dicat a quo queriť in hoc. Si autē nihil dicit rectuz est deridere illū querentē sermonē a quo nullū sermonez hz. Qm qui est talis/similis est plantis in hac dispōne sm quam est. Et si finxerit q differentia est inter de monstrationē secunduz hunc modum errois: z demonstrationē simplicez. Quia ille qui inducit demōstrationez: si existimauerit q inducit eam ex primo noto: cā est aliud: hoc erit error: z nō erit demonstratio. Et oia ista sunt cōcessio: q sermo aut affirmat aliquid/aut negat aliqd.

9 Cum dispouit primū qō est manifestius oibus dispositionib⁹ ppriis hz q est primū cognitione: incepit notificare quid est hoc primū ¶ Et.d. sed oportet nos ꝛc.i.z cū declaratū est q philosophus dz considera re in principijs cognitionis: manifestū est q primo debet distinguere primū q si hō nō ꝓcesserit impoſe est philosophari: z est q impoſe est vt duo oppoſita sint insīl: z eodē mō alia principia similia isti in cognitione. U.g. q dictiones hñt significationes determinatas: z q diffinitiones sunt necessarie. ¶ D. d. hoc igitur est primum quod est magis firmū omnibus principijs ꝛc.i.z principiū dicens q duo oppoſita nō cōgregantur simul in eadem re z eodē mō est primū z manifestius oibus principijs. illud eñ contingit dispōnibus q̄bus primū dispōnitur. Est eñ manifestū⁹ omni propositione: z nullus decipitur in ea: z nulla demōstratio est demonstratio nisi concedendo istam propositionē. ¶ D. d. nullus. n. hominū ꝛc.i.z dixit q illud primum est illud primum quod posuimus: q impoſe est vt aliqs decipiatur in hoc primo. s. q affirmatio z negatio sunt idez: vt dicitur q Heraclitus opinabatur hoc. ¶ D. d. nō. n. est necesse ꝛc.i.z sermo istius hominis non est verus. Non. n. omne qō existimatur z dicitur dz esse verum: adeo q homines credātur in duobus in vtroq; ꝙtradictorio. ¶ Deinde. d. quoniā si hoc fuerit sic ꝛc.i. qm quādo aliquis existimauerit aliqd esse: z alius existimauerit illud nonesse z vtrūq; fuerit verum: tunc negatio et affirmatio erunt simul in eodem. ¶ Deinde. d. z ideo oportet nos distinguere primo ꝛc.i.z ideo opz dicere in defendendo hanc propositionem illud quod assuetі sumus dicere: quoniam manifestū est per se q affirmatio z negatio nō cōgregantur in simul. ¶ D. d. contingit peccanti ꝛc.i. contingit igitur, dicenti hoc opinari q duo contraria existant simul in eodem actu. U.g. q idez est calidum z frigidum simul: z ens non ens: qō est impossibile. ¶ D. d. z ideo omnes qui vtunt demōstratione ꝛc.i.z testaī huic opinioni hꝰ q ois quivtitur demōstratiōe: z vniuersaliter fylło ponit hāc dignitatē. s. ꝙtradictorie nō congregantur: z ideo ista dignitas ē prior oibus dignitatibus: z cōmunis nāliter oibus. impoſe. n. est vt dispuiatio aut rōcinatio fiat sine illa.

2 ¶ D. d. z quidā sicut diximus ꝛc.i.z sicut diximus quidam existimāt q idē est negatio: z affirmatio z negatio: z ideo declarauit q hoc principiū est firmius omnibus principijs. s. q si isti non negarent: hoc principiū nō loquerentur de eo: sed qz destruens hoc principiū destruit philosophiā: opz solliciтari in defendendo ipm: z qz hoc nō pōt demonstrari sed tantū hō vtiť in defensione eius sermonibus veris: et valde pbabilibus: quos nullus pōt negare: z q̄dā errāt in hoc et existimant ipm posse demonstrare: z. d. et quidam laborant ꝛc.i. et quidam existimant poſe esse demōstrare hāc ppōnez dicentē q duo ꝙtraria non cōgreganť: et hoc ꝓingit eis qz nō fuerunt instructi per dialecticā: et qz ignorāt differētiā inter ea que indigent demōstratione: et inter ea que non indigent demōstratione. ¶ D. d. impoſe est

Sine primo principio ipoſe est phari.

UVA. BHSC. IyR_117

ꝛc.i.ꝛ.d.ꝙ impossibile est hoc ꝑncipiū demōstrari:qm̄ si hoc ꝓncipiū qđ est mānifestissimū oīz ꝓncipiorū fuerit demōstratū, necesse est vt oīa vlr habeant demōstratiōez. Et si ꝑncipia demōstratiōis habeāt demōstratiōez:ꝛ ois demōstratio fiat ex ꝑncipijs:necesse est vt ois demōstrō habeat demōstrationē:ꝛ vt ꝓ eđat hoc in infinitū:ꝛ sic nulla demōstratio erit:ꝛ ideo dixit:ꝛ sc̄z hūc modū nō erit demōstratio.i.sc̄z ꝓcessus in infinitū. ⁊D.d. si aūt sunt aliqua de qb⁹ opz q̄rere ꝛc.i. si aūt posuerim⁹ ꝙ q̄dā sunt de qb⁹ fit demōstratio:ꝛ q̄dā de qb⁹ impossibile est vt fiat demonstrō: impossibile est vt aliqs induc at demōstratiōez ꝙ hoc ꝑncipiū ē verū nisi sit demōstrō errās si ille q̄ hoc dicit:dicat aliquid.i.aliquod intelligibile. Et.d.hoc:qz cū dixit aliqđ intelligibile ponit hoc fundamētū.ſ.ꝙ duo opposita nō cōgregātur insimul. ⁊D.d. ꝛ finxerūt ꝛc.ꝛ dicit hoc: qz q̄ nō cōcedit hoc fundamētum nō pōt dare fundamētum verū neq; errās.q̄ enim intelligit demōstrationē errantem tm̄ errat in hoc quia accipit hoc qđ nō est causa ꝑ causa:ꝛ ideo negans hoc fundamētum non pōt facere demonstrationē neq; modo erroris:ꝛ cum ita sit: tūc inter istas duas demonstrationes nō est differentia in hoc:adeo ꝙ aliquis finget esse possibile demonstrationē fieri de hoc fundamento scd̄m modum erroris: quoniam cum duo opposita fuerint vera: nullus erit omnino demonstrator.

Nō vnuz significare:nihil significare ehic sumi solet ꝙ ñ ꝓtingit intelligere duo vt duo.ꝛer h̄ et sumit ꝙ significare sequit intelligere. Jō.7. met.t.cō. 54.

¶ Principiū vero ad oīa talia nō velle aut esse aliqđ dicere aut nō esse, ⁊Hoc enim forsan vtiq; quis opinabit ꝙ a ꝑncipio petere: ſz significare q̄dez ꝛ aliquid ꝛ ipi ꝛ alij. ⁊Hoc em̄ necesse est si dicat aliquid:si em̄ nō cū tali nō vtiq; erit ꝛmo:nec ipi ad seipm: nec ad aliū. Si quis aūt hoc dederit erit demonstratio. Jā em̄ erit aliqđ diffinitū:ſz tm̄ nō demōstrās:ſz sustinēs. Interimēs em̄ rōnem:sustinet rōnez. Primū q̄dē igit mānifestū ꝙ hoc idē verū est qđ significat nomē esse:aut nō esse;quare nō vtiq; oē sic ꝛ non sic habebit Amplius si hō significat vnū fit hoc aīal bipes. Dico aūt vt si nō dicat hominē vnū significare: ſz multa:quoꝝ vni⁹ q̄dem vna ratio aīal bipes. Sūt aūt ꝛalie plures ſz diffinite numero. Ponet em̄ ꝓpriū nomē ꝛm vnāquāq; rōnē:si aūt nō ponat: sed infinita significare dicat;palā qz nō vtiq; erit rō. Nam nō vnū significare nihil significare est. Nō significātibus aūt noibus auferet adinuicē disputare:scd̄m veritatē aūt ꝛ ad seipsum. Nihil em̄ cōtingit intelligere nihil intelligentem vnum. Si autem contingit ponatur huic rei nomen vnum.

¶ Primū igit̄ oīuz istoꝝ est ꝓcedere ꝙ sermo aut negat aliquid aut affirmat aliqđ: ꝛ dignum est opīari qđlibet hoc esse ꝓmuz solum manifestum. Et necesse est vt sermo loquētis sit signū de aliquo apud ipsum: ꝛ apud alium:si aliquid dicit. ⁊Quoniam si hoc non fuerit non poterit disputare: neq; secum: neq; cum alio. Si igitur aliquis concesserit hoc erit demonstratio. concedet enim aliquid esse terminatum finitum: ꝛ causa essendi hoc est inducēs demōstrationē

UVA. BHSC. IyR_117

demonstratione. Immo ille cui contingit concedere quia negat loquelam: ⁊ contingit ei concedere loquelam. Manifestum est igitur primo quod iste sermo est verus: nomen enim est signum ad affirmandum aliquid aut negandum: ⁊ si ita sit: affirmatio alicuius ⁊ negatio non est simul. Et etiam si hoc nomen homo significat vnuz: sit illud vnum animal bipedale: ⁊ dico quod hoc nomen vnum significat hanc vnam intentionem: si dicitur hoc esse hominem secundum q̄ est hō in rei veritate. ⁊ si aliq̄s dixerit q̄ nomen significat multa. sed illa sunt terminata: non erit differentia inter sermonē ei⁹: ⁊ inter p̄mū sermonē. Impoſſe ēſſ est ponere multa nomina de vnaquaq̄ rerum nomen conuenīēs diffinitioni rei. Verbi. g. si aliq̄s dixerit q̄ hoc nomen hō nō significat vnū sed multa: ⁊ q̄ vnūquodq̄ illoz multoz hz diffinitionē et habet rationem dicentem: animal bipes: et finxerit quod hoc nomen homo significat illud quod diffinitur per hanc rationez: et alia multa que diffiniuntur per alias rationes: sed illa sunt terminata numero: dicemus quod possibile est ponere nomen p̄ꝛo/ p̄mum vnicuiq̄ istorum: secundum q̄ contingit sue diffinitiōi. Si autem aliquis dixerit q̄ impossibile est ponere nomen ꝓp̄rium vnicuiq̄ istoꝝ secundū q̄ cōuenit diffōni ei⁹: ⁊ finxerit q̄ vnū nomē significat multa infinita: manifestum est q̄ illud nomen non est diffinitio omnino. Quod enim nō significat vnū nihil significat et si nomina nihil significant destruetur sermo et loq̄la inter nos et in rei veritate destruetur nostra consideratio. Qui enim nō intelligit aliquid quod est vnū: impossibile est vt aliquid itelligat omnino. Si autem intellexerit aliquid esse vnum: possibile erit vt ponat vnum nomen huic alicui intellecto.

Primum ꝛc. ⁊ dignum est existimare q̄ hoc ꝛc. idest sermo q̄ negare ⁊ affirmare non congregantur insimul. Cō. d. rationem super hoc a qua aliquo modo non pōt negās hoc euadere. Et. d. ⁊ necesse est vt sermo loquētis ꝛc. i. dicamus igitur q̄ necesse est hoi cōcedere q̄ sermo dicētis. i. q̄ sua loq̄la signat illud q̄ est in eius aia apō ipm: ⁊ apud ipm cū quo loq̄t: ꝫ ille q̄ loquitur dicit aliquod intelligibile: q̄ si illō quod dicit. non fuerit intelligibile apud ipm ⁊ apud audiētē non fit disputatio neq; ad ipsum neq; ad alterum. Cō. d. si igitur aliq̄s cōcesserit hoc ꝛc. i. si igit aliq̄s ꝓcesserit q̄ dictiones habent ꝓp̄rias significatiōes / ꝓcedit demōstrationē esse ⁊ hoc p̄ncipiū esse super qō fundat demonstratio. cōcedit ēſſ q̄ dictiones significant res terminatas finitas ⁊ non diuersas res nō oppositas: sicut cōtingit dicenti q̄ affirmatio ⁊ negatio sunt idem. v. g. homo ⁊ nō hō. Cō. d. et causa essendi ꝛc. i. ⁊ causa fidei huius. s. hoc p̄ncipiū esse est ille q̄ inducit demōstrationem ad negādū ipsum: qm̄ negando demōstrationē cōtingit ipm dicere demonstrationē eē. D. d. ꝫ ille cui contingit ꝓcedere ꝛc. i. ꝫ cōtingit ei concedere illud quod negauit: qui enim negat loquelā cōtingit ei concedere loquelam esse. Non enim negat loq̄lā nisi p loq̄lā. Loquela ēſſ nō signat aliquid nisi concedendo q̄ due ꝓtradictorie nō ꝓgreganť: ⁊ q̄ noia significāt res terminatas. Cō. d. manifestū est igitur q̄ iste sermo ꝛc. i. ⁊ si dictio

UVA. BHSC. IyR_117

nes non haberēt significationes intellibiles: necesse est vt dictio sit q̄ signi
ficat affirmationē alicui⁹: ꝛ dictionē q̄ significat negationē eius: ꝛ sic affir
2 matio ꝛ negō alicuius nō erit insl'.i. nō signant idem. ¶Et qz disputatio
istorum fundat sup hoc q̄ dictiones hñt significationes terminatas pp b
qō intētiones sunt terminate: icepit declarare hoc. ꝛ.d.et ēt si hoc nomē hō
ꝛc.i.et si hoc nomē hō signat vnā intētion ē ꝛ illa intētio hz diffōnē. ista igi
tur illa diffō aial bipes. ꝛ qz hoc nomē hō dr per trāssumptionē de hoie pic
to. d.et dico qō nomē hō ꝛc.i.et dico qō hoc nomē hō signat vnā intētio
nē cū fuerit acceptū ꝑm verā intētionē ad quā fuit positū. ſ.ad aial rōnale
cum nō fuerit acceptū ꝑm trāssumptionē. tūc em̄ significabit intētiones plu
res vna. ¶D.d.et si aliqs dixerit qō hoc nomē ꝛc.i.ꝛ si aliqs dixerit qō vnū
qōq; nominū hz plures intētiones: ſz ille intētiōes sunt terminate i nume
ro: nulla erit dr̄ia inter hūc sermonē: ꝛ sermonē dicētem q̄ vnūqōq; oium
signat vnā intētionē. qm̄ qñ aduersarius ꝓcesserit noia nō cās esse signifi
cātia multa: ſz terminata in numero: pot̄ erit vt vnū nomen ꝓpriū signifi
cet vnūqōq; illoꝝ multoꝝ. ꝛ sic erunt noia quoꝝ vnūqōq; signat vnā intē
tionē ꝙuenientē sue diffōni. ¶D.d.exēplū. et.d.V.g.ꝛc.i.V.g. et aliqs dicat
q̄ hoc nomen homo significat multas intētiones nō vnā. et vna aliarū in
tētionū diffinit qō est aial bipes: et vnaquaq; illarū intentionū qs signat
hoc nomē homo hz diffinitionē: dicemus q̄ ꝑm hoc pot̄ est ponere vnicui
q; illarū intētionū nomē ꝑm suā diffōnē: ꝛ sic erūt intētiones qs significat
noia et diffinitiōes vne. ¶D.d.si aūt aliqs dixerit ꝛc.i.si aūt aliquis dixe
rit qō ipot̄ est vt nomē significet vnā intētionē: hz infinitas: manifestū ē qō
ꝙtingit ei dicere q̄ noia nō hñt diffōnes oīno. D.d.qō em̄ non signat vnuz
nō significat aliq̄d.i.qm̄ qō significat infinitū nō hz nām terminatā ꝛ qō
est tale nō est terminatū: ꝛ qō non terminat non significat aliq̄d. D.d.ꝛsi
nomē ꝛc.i.et cū nos non itelligimus vnā intētionē: tūc nullū nomē signifi
cabit vnā intētionē: et cū noia nō significabūt vnas intētiones destruetur
ꝙsideratio et disputatio: et sic̄r cū non intellexerimus vnā intētionem de
strnet ꝙsideratio inter nosmet apud cognitionē. Qui em̄ nō intelligit ali
q̄d esse vnū impot̄ est vt itelligat aliq̄d oīno. aut cogitet in aliquo oīno.
¶D.d.q aūt intelligit aliq̄d esse vnū ꝛc.et hoc qō dixit manifeltū est: qm̄ q̄
ponit nomen qō signat intētionem vnā intelligit vnā intētionē esse. et q̄
intelligit vnam intentionem esse potest ponere nomē significans illā intē
tionē. Qui aūt non intelligit vnam intentionē nō pōt ponere nomē oīno.
¶Sit itaq; sicut a principio dictū est significans aliquid nomē
et significans vnum. Hō itaq; contingit homini esse significare:
quod quidem nō esse hoi si hō significat nō solum de vno sed et
vnū. Non enim hoc significat vnū significare qō de vno: quoniā
sic vtiq; musicum ꝛ albū ꝛ homo vnum significarent: quare vnū
omnia erunt. Synonyma namq; ꝛ non erunt esse et non esse idē
nisi ſecundum equiuocationē: vt si quem nos hoies vocam⁹ alij
nō hoiem vocēt. Dubitatū vero hoc nō est si contingit idē esse ꝛ
non esse hominē ꝑm nomen sed ꝑm rem. Si aūt non significet al
terum homo ꝛ non homo: palam quia non esse homo: ab esse ho
mini non erit alterū: quare erit homini esse non hoi esse: vnum
enim erit. hoc em̄ significat eē vnum: vt vestimentum ꝛ indumē
tum si ratio vna. Si vero erit vnum et vnū significat hoi esse et
non hoi: ſed ostēſum est q̄ alteꝝ signat. Necesse itaq; si verū qō

UVA. BHSC. IyR_117

est dicere: quia homo aial est bipes. hoc em erat qđ signabat hō. Sed si hoc necesse nō cōtingit nō esse hoc ipm animal bipes.

¶Sit igitur nomen significans aliq̄d: sicut dixim⁹ ꝓmo: ⁊ sit nomen alicui vni. Et si ita sit: impossibile est vt hoc nomē homo: ſm q̄ est homo: significet non hoiem. ¶Cū hoc nomen hō non significat vnam intentionem tm̄: sed significet ēt aliq̄ vnum: non dico q̄ predicetur de vno: qm̄ ſm hunc modum significat musicus et albus ⁊ homo idem: ⁊ sic efficiuntur hec noīa vnū insimul ⁊ non erit vnum nomen nisi reb⁹ conuenientib⁹ noīe ⁊ diffinitione: et impossibile est vt vnum sit: ⁊ non sit simul: nisi ſm equiuocationem. ¶. g. qz possibile est vt alij vocēt non hoiem illud quod nos vocamus hominem. Sed illud de quo nos modo perscrutamur non est vt nomen hominis sit et non sit simul: ⁊ in eadem dispositione. Sed perscrutamur vtrum sit possibile vt homo sit ⁊ non sit simul: ⁊ in eadem dispōne. Si igit̄ non fuerit ita: ⁊ vnū nomen significet hominem: ⁊ non hominem: manifestum est: q̄ nomē qđ significat non hominem significat hominem. Et erit sermo dicentis hominem significans non hominem: ⁊ erunt isti duo sermones vnum. ¶Multa enim non sunt vnū: nisi qñ diffinitiones ⁊ rationes eorum sunt vnum: vt tunica: ⁊ vestis. Si igitur isti duo sermones sunt vnum: tunc dicere hominem ⁊ non hoiem: significat vnum. Sed iam declarauimus quod isti duo sermones significant diuersa. ſErgo necesse est vt omne quod noīaꝫ hō in rei veritate sit animal bipes: qz hoc nomē homo significat hoc. Et cum hoc est necessariū: impoſe est vt sit aliud ab aiali bipede.

¶Cū declarauit hoc nomen esse significās vnā intentionē. d. si igit̄ nomē ꝛc. i. ponamus igit̄ q̄ nomen significet aliquid vnū: ⁊ cum hoc positū fuerit impoſe est vt ponaꝫ q̄ noīa contradictionis significāt vnā intentionē. ¶. g. vt nomen hois ⁊ non hois significet vnā intentionē. ¶D. d. ⁊ nō dico q̄ predicet de vno ꝛc. i. ⁊ non intēdimus cū dicimus q̄ homo signāt vnum q̄ predicaī de vno: noīa em q̄ predicātur de vno et sunt denominatiua nō significāt vnā intentionē. ¶. g. album et musicū: sed intēdimus significatiōnē noīm nō denominatiuoꝝ. ¶D. d. qm̄ ſm hūcmodū ꝛc. i. qm̄ si intēderemus cum dicimus q̄ homo significat vnū qđ predicaī de vno: tūc ſm hūc illud quod significat hoc nomen albū: ⁊ hoc nomen musicum esset vnū: qz predicantur de vno ⁊ sic efficerentur illa que significāt hic noīa vnū: ⁊ hoc intendebat cum. d. ista igitur noīa efficiuntur vnum nomen insimul. ¶D. d. non sunt vnum nomen nisi in rebus conuenientibus noīe ⁊ diffinitione ideſt ⁊ vnum nomen non erit multis rebus nisi qñ illi res fuerint conuenientes nomine ⁊ diffōne: ⁊ sunt ille que dñr vniuoca. ¶D. d. et ipoſe ꝛc. i. ⁊ dicere quod aliquid est ⁊ nō est: nō est verū insimul nisi aliqs vocet ens qđ est nō ens ⁊ qđē nō ens ens. Sz nos videm⁹ q̄ libet gen⁹ pōit dictionē ꝓpriā affirmatiōi: ⁊ dictionem ꝓpriam negationi: ⁊ sic impossibile est vt he due dictiones significent apud eos idem: quia ista perscrutatio est de grammatica. d. sed illud de quo perscrutatur modo non est ꝛc. i. sed ista perscrutatio quam intendimus non est vtrum possibile sit vt nomē affirmationis ⁊ negationis sit vnū aqđ aliquā gentē. Sz vtrum poſe sit vt intentio affirma-

II

¶ Noīa denoiatiua q̄ ꝓdicāt de vno nō signāt vnā intēdionem.

UVA. BHSC. IyR_117

tionis ⁊ negationis sit eadē: adeo q̄ idem intelligatur de homie et non homine scz q̄ hoc nomē hō et nō hō sint synonyma: et diffō hois et non hois sit eadē. et hoc intendebat cū. d. si igit̄ non fuerit ita ⁊c. i. si igitur illō quod significat homo nō fuerit illud qō significat non homo: sed potentia eozuz fuerit sicut potentia vnius nominis: sicut est di spositio in nominibus synonymis: manifestum est q̄ hoc nomen nō homo et homo significāt idē. ¶ D. incepit dicere q̄ accidit hoc in nominibus. s. vt diuersa nomia significent idem ⁊. d. ⁊ nomina multa sunt vnū. i. noia multa significant vnū qñ ea que significant illa multa nomina fuerint in diffinitione vnum. Q. g. vestis ⁊ tunica quarum diffinitio est vna ꝛz nomē nō sit vnū. ¶ D. d. si igitur isti duo sermones ⁊c. i. si igit̄ diffinitio hois et nō hois fuerit eadē: tūc significatio huius nois homo ⁊ nō hō erit eadē: ⁊ erūt duo noia synonyma significantia vnam intentionem. ¶ D. d. sed iam declarauimus ⁊c. i. ꝛz iam declarauim⁹ q̄ diffinitio quā signat hō est alia a diffōne quā signat nō homo ex eo qō dixim⁹. Qm̄ si diffinitio esset vna destrueret locutio. ¶ D. dicit necesse est igitur ⁊c. i. et cum diffinitio quam significat alterū istorum: alia est a diffinitione quā significat alterū, necesse est vt nomē hominis veri semper significet animal bipes: quod est diffinitio eius: ⁊ vt non significet in aliqua hoꝛa aliud ab animali bipede.

A ¶ Hoc enim significat necesse esse impossibile non esse hominē. Non igitur contingit simul verum esse dicere idem hoiem esse: et non esse hoiem. Eadē aūt ratio ⁊ in nō esse hoiem. Nam esse ⁊ nō homini esse alterum significat. Si quidem album esse ⁊ hominez esse alterum: multum enim opponitur illud magis: quare significat diuersum. Si autem ⁊ album dixerit significare ⁊ vnum ratione cum homine ⁊ lapide idem dicem⁹ qō ⁊ prius dictum est: qz vnū omnia sunt: ⁊ non solum opposita. Si autem hoc non cōtingit: cōtigit qō dictū est si respondeatur ad interrogatū. Si autem opponat interrogante simpliciter ⁊ negationes non respondetur ad interrogatum. Nihil enim prohibet esse idem ⁊ hominem: ⁊ album: ⁊ alia mille secundum pluralitatem. Attamē inter rogante si verum est dicere hominem hoc esse: aut non: ⁊ respondendum est vnum significatum ⁊ non addendum: quia ⁊ album et magnum. Et enim impossibile infinita entia accidēta p meare.

Adv nū q situz vna ñsio.

B Aut igit̄ oia permeet: aut nullū. Sic aūt ⁊ si milites est idē hō ⁊ nō hō: nō est corrñdēdū interrogati: si hō est qz est simul ⁊ nō hō: si nō et alia quecūq; accideret sunt correspōdētia quecūq; sunt: aut non sunt. Si aūt hoc non fecerit: non disputat.

¶ Si igit̄ aliquis dixerit q̄ necesse est dicere vt hoc nomē hō significat hoc qō ipoke est vt non sit hō. Si igit̄ ita sit ipoke est vt sit verū dicere q̄ idē est hō ⁊ non hō insimul. Et iste sermo poterit esse ⁊az in sermone dicentiū nō hoiem. Dicere. n. hoiem signat aliō ab eo qō signat dicere nō hoiem: sicut dicere albū signat aliō ab eo qō signat hō. Sz hec noia hō ⁊ nō hō sunt ꝛia i situ valde magis cq̄ hec nomina album ⁊ homo. Manifestum igitur q̄ vtrūq; eozum significat aliud. Si igitur aliquis dixerit q̄ hec nomina al

UVA. BHSC. IyR_117

bum ⁊ homo significant idem: dicemus ei etiã qđ prio diximus. Omnia em̃ ꝑm hũc sermonẽ sunt idẽ: nõ ꝓpria tm̃ sed oia. Si igit non fuerit hoc sic accidit qđ diximꝰ: si loquẽs rñderet de eo quod quaritur ab eo. Si autem quereretur ab eo simplr de negatiuis non responderet ad quẽsitum: quoniam sic possibile est vt idẽ sit hõ: et albũ: et alia multa. Sz cũ ꝯsitũ fuerit ab aliquo vtrũ sit verũ dicere hoc esse hominẽ: aut nõ esse verũ: dz respondere per nomen qđ significat vnũ eoꝝ de qbꝰ quaritur: et non addere in suo sermone dicẽdo q hoc dicitur homo: ⁊ album: ⁊ magnum. Impossibile enim est numerare oia accñtia cũ sint infinita. Et tõ opz ipsum aut numerare omnia infinita: aut non dicere aliquid eoꝝ. Et simlr etiã si quesitũ fuerit semel: siue multotiẽs: vtrũ aliquid vnum sit homo: ⁊ nõ hõ: oportet respõdere si illud est homo: qđ est homo: aut q nõ est hõ: si nõ est hõ. Et silr cuz hoc opz rñdere de aliꝭ si sunt aut non sunt: qm̃ qui hoc facit nõ querit naturalr.

¶Si igitur aliquis ⁊c. Cum igitur aduersarius concesserit ex istis que diximus q necesse est vt dicere hoiem signãt q impoſe est vt nõ sit hõ: ptingit ei necessario vt nõ sit verũ dicere in eodem q est hõ et q nõ est homo. 12

D.d. et iste sermo ⁊c.i. ⁊ cum non fuerit verũ dicere hoiem ⁊ non hoiem de eodẽ. similiter non erit verũ etiã dicere non hoiem de aliquo ꝓter hoiez. U.g. vt non homo accipiatur ꝓ albo: album em̃ nõ est homo. ¶D.d. differentiam inter affirmationem et negationem ⁊ alia nomina diuersa: ⁊.d. sed hec nomina ⁊c.i. sed negatio ⁊ affirmatio simplices magis sunt contraria in situ q negatio ⁊ affirmatio que sunt secundum modũ infiniti. U.g. cum aliquis dixerit in aliquo ꝓter hoiem q est non hõ: poſe enim est vt idem sit homo ⁊ album: ⁊ non est poſe vt sit hõ et non hõ insimul. ¶D.d. si igitur aliquis dixerit ⁊c. quoniam sicut cõtingit dicẽtibus q affirmatio ⁊ negatio simpliciter significant quidẽ esse et nõ esse idẽ: sic etiã cõtingit dicẽtibus q affirmatio et infinitatio significent idem. s. vt oia entia significant idem non tantũ cõtingit hoc in rebus oppositis: sed etiã in non oppositis. s. vt omnia sint idẽ. ¶D.d. si igit hoc non fuerit ⁊c.i. si igitur hec impossibilia non fuerint: cõtingit necessario vt affirmatio et negatio diuidant verũ et falsum. et necesse est vt quesitio sit per negationẽ et affirmationẽ sed dicẽs vult respõdere ei per vnũ sermonẽ de eo qđ querit. ¶D.d. si autem querit simplr ⁊c.i. si aũt querẽs quesierit ꝓ affirmationẽ et infinitationem: tunc non possemus respondere ei. Infinitatio em̃ signãt multa q omnia sunt cum homine. U.g. homo ⁊ non homo. homo enim inuenit cũ multis numeratis que vere dicuntur non homines. U.g. albo et pluribꝰ rebus aliorum accidentiũ. ¶D.d. sed cum quesitum fuerit vtrũ est verũ dicere de hoc q est homo: aut q non est homo: nos tũc debemus rñdere q ẽ verum: aut qđ non est verũ: et nõ dicimus qđ vere dr̃ de eo q est homo et albũ et omnia existentia in eo: et qđ non est vere dr̃ de eo tale et tale. Ista. n. impossibile est vt numerent: sz cũ ipoſe est determinare et numerare infinita opz vt nõ itromittat se ad dõm aliqđ eoꝝ. s. q cũ aliqs quesierit ꝓ infinitationem opz querẽtẽ aut numerare oia q̃ sunt diuersa a noie hñtis: aut nõ respondere in talib⁹ istis questionibꝰ ⁊ in hmõi qõnũ. ¶D.d. ⁊ silr ⁊c.i. et cum ita sit qñ aliquis quesierit vtrũ hoc est hõ: aut nõ hõ: videbit rñdẽs si fuerit homo dicet q est homo: et si nõ fuerit homo dicet q nõ: et nõ debz dicere qđ est homo: et non homo insimul: intẽdendo per nõ hõ aliqđ ens

UVA. BHSC. IyR_117

de quo dicitur nō homo:et istam actionē innuit cū.d.qui igitur hoc facit nō naturaliter querit.i.q̄ aliquod ens demōstrat per negationem.

¶Omnino vero destruunt qui hoc dicunt substantiam ꝛ qō q̄d erat esse.Omnia nāq; dicere accidere eis ē necesse. Et vere homini esse:aut aīali esse non esse. Nam si erit quod vere homini eē hoc non erit non homini esse: aut non esse hominis:quamuis he negationes huius .Unuꝫ enim erat quod significabat et erat ꝟ alicuius substantia. Significare vero substantiam est: quia non aliq̄d aliud ipsi. Si autem erat ipsi quod vere homini esse: quod vere non homini esse:aut quod vere non esse homini. aliud erit. Quare dicere eos est necesse:q; nullius erit talis ratio:sed omnia ſm accidens. Hoc enim determinata est substantia et accidens. Album enim accidit homini:quia est albus: sed non quod vere album.

¶Et vniuersaliter dicentes hunc sermonem negant substātiam quam declarat diffinitio manifeste diffinitionis que sit. Et cogūtur ad dicendum q̄ omnia sunt accidentia . et dicere de homine q̄ est homo:et de animal q̄ est animal ꝛc.et q̄ nō est etiam. Quoniam si aliquid fuerit hominis ſm q̄ est homo:hoc non erit eius: cum non fuerit homo:aut ſm q̄ nō est homo. Negationes.n.isti⁹ sunt alia. Quoniam si significat vnum aliquid:et illud est substātia alicuius.et non est significans nisi aliquam substantiam.s.q̄ significat essentiam eius:et non essentiam eius. Si igitur habet qō habet essentiam hominis:ergo aliud ab eo habet quod aliud ab homine:aut quod habet essentiam eius quod non est homo. Necessario igitur dicitur et q̄ nulla est diffinitio talis: sed omnia sunt modo accidentali. Per hoc.n. differt substantia ab accidente. Quoniam albedo accidit homini: quia est album:non q; est illud quod est albedo.

13 ¶Et vl̄r ꝛc.i.et vl̄r dicētes q̄ duo ꝓtradictoria ꝙgregātur insimul negant
¶ ſbaz quā significat diffinitio:ꝛ declarat q̄ sit.¶D.d.et cogunt ꝛc.i.et.d.hoc
Diffō i rei veritate ñ inuenit nisi in ſba. idē.7.me. 14.17., 19.
q; diffinitio nō inuenit in rei veritate nisi i substātia:ꝛcū diffōnes significātes substātiā fuerint negate oia erūt accidētia:qm̄ si nulla fuerit diſpō ne cessaria in re:tūc oēs diſpōnes erūt accidētales:et nulla erit diſpō substantialis. ¶D.d.et dicere de hoie ꝛc.i.et illud per qō diſponit hō in eo qō est hō:et per qō diſponitur illud qō est nō hō:differūt etiā ſm diffōnem ab eo per qō diſponit hō.D.d.qm̄ si aliquis est hois ꝛc.i.et cā huius esse impoſe est q; manifestū p se q; si q̄d est hois ſm q; est hō illud nō erit ei cū nō fuerit homo.qō.n.est nō hois ſm q; est nō hō aliud est ab eo qō est hois ſm q; est hō.¶D.d.negationes.n.isti⁹ sunt tales.i.diffinitiōes.n.rerū cū suis negationib⁹ hñt talē diſpōnē q; nō ꝙgregātur aliquo mō in eodē.D.d.qm̄ signat aliq̄d vnū ꝛc.s.qm̄ si nomē signat aliq̄d vnū in nominato qō est ei necessariū et qō est cū noiato vnū in nūero:tunc illud significat substātiā:ꝛ signi
D ficat de re noiata aliqō nō necessariū:neq; est cū eo vnū illud est accidēs:et hoc intēdebat cum.d.et non significat substātiam aliquam:scilicet substantiam hominis.i.q; significat ꝓpositionē nō mutabilez. ¶D.d.s.q; significat essentiam eius nō essentiā.i.intēdimus cum diximus q; nomen signi-

UVA. BHSC. IyR_117

ficans aliquid vnū est significans substantiā.i.qz significat essentiā illius rei per quā est ens nō dispositionē mutabilē:z si est ecōtrario nominibus accidentiū que significant duas essentias: quoꝝvnū est mutabile. ¶Et cū hoc ponunt pro cōcesso.d.si igit hz qō hz essentiā hois z.idest z cū hoc significat illud qō hz essentiā hois est z essentia ei⁹ idē:ergo nō homo hz eēntiā eius qō nō est homo:aut essentiā,ei⁹ qō nō est hō:est illud qō est nō hō: vnū etiā z nō cōpositū:z hoc declaratū est etiā in tractatibus substātie per fecte. ¶W.d.necessario igit dicere z.i.necessario igit cū nō cōcesserint nomina esse que nō significant res simplices z vnas dicerēt q nulla res habet diffonem que significat substātiā ei⁹:sed cōtingit eis vt oīa sint accidentia sz vt oēs dispositiones rerum sint accidentales nō essentiales. ¶W.d.et in hoc differt substātia ab accidente.s.q substātia est necessaria nō est sic accidens:z ideo substantia hz diffonem:z accidens nō.W.d.albedo em est accidens z.idest albedo enim est accidens existens in homine:quia dicit alb⁹ z non disponitur per albedinem fm q res disposita est ipsa albedo.s.q hō non disponitur per albedinem:quia substantia hominis est albedo: qm si ita esset:tunc albedo z homo esset idem:z tunc idem significaret dicere homo z albus de homine. E

¶Si vero oīa fm accns dr nullū pdicamū erit vre.Si aūt semper accns de subiecto aliquo significat pdicationē:in infinitū igit ire necesse est:sed impoe:neq.n.plura duob⁹ cōplectit. Accns.n.nō accidēti accidet:nisi qz ambo eidē accidūt. Dico aūt vt albū musicū z hō alb⁹ qz ambo homini accidūt. Sz nō Socrates musicꝰ ita:qz ambo accidūt alicui alteri. Qm igitur hoc quidē ita:illa vero mō dr accnia qcūq sic dr vt albū Socrati:nō cōtingit infinita esse in superꝰ vt socrati albo alterq aliqō sit accns. Nō.n.fit aliqō vnū ex oibus. Nec albedo itaq aliqd aliō erit accns vt musicū.nihil.n.magis illi q illud huic accidit. Et simul determinatū est:qz hoc quidē ita accidit:hec aūt vt musicū Socrati: quecū qz vero sic nō accīti accidūt:sz qcūq illo mō quare nō oīa fm accidens dicuntur. Erit igitur aliquid z vt substantiam significās. Si autem hoc ostensum est:quia impossibile predicari contradictiones. F Accns nō accīti accidet: nisi qz ābo eidem accidunt.

¶Et si omnia dicuntur modo accidentali nihil erit pdmuz vniuersale. Et si accidens semper predicatur de aliquo subiecto necessario exibit hoc in infinituz:sed hoc est impossibile:non igitur congregabuntur in vno. Accidens enim nō per accidens est accidens sed vtrūq accidit ei. Et hoc est sicut dico quod album est musicus:z musicus album:qz vtrūq accidit homini. So.aūt nō est musicus hoc modo.s.qz vtrūqz accidit eidem. Cuz igitur quedam accidētia dicuntur fm hunc moduz:z quedā fm alium modum. Omnia em sic que dicuntur sicut album Soc.dicit:impossibile est autem vt sint infinita in superioribus sicut accidens quod accidit Soc.de albedine. Est enim aliud z non erit vnum ex omnibus:et non erit aliud accidens ex eis que sunt alba: sicut musicus. Hoc enim per accidens non est magis q illud: neqz

UVA. BHSC. IyR_117

illud ꝯ istud: ⁊ habēt dicī. Quedā enim accidūt ꝑm hunc modū: ⁊ quedā accidūt sicut musicus Socrati. Quod igitur est ꝑm hunc modū nō est accidens modo accidentali: sed qđ est ꝑm illum modū. Nō igit omnia dicūtur modo accidētali: sed aliqđ est qđ significat significationē substātie. Et cū ita sit manifestū est ꝙ impossibile est vt contradictoria predicentur de eodem.

14 ¶ Idest ⁊ si oia ꝓdicabilia fuerint accidētia nullū erit vlē predicabile substātiale ⁊ primū ex quib⁹ cōponūtur diffōnes. ¶ D. d. ⁊ si accidens est semp predicabile de aliquo ⁊c. i. si oia sint accīntia ⁊ accīs nāliter hz naturā vt predicet de aliquo: necesse est vt accidēs ꝑm ꝙ est accidēs predicet de accidēte: ⁊ sic in infinitū: qđ est impoſle. ¶ D. d. sed hoc est impoſle. i. sed impoſle est vt accidēs predicet de accidēte absq; eo ꝙ cōgregētur in eodē subiecto per se: ⁊ qz accidēs nō predicat de accidēte nisi per accidens qz ambo existūt in eodē. s. subiecto. U. g. dicere ꝙ albū est musicū. Deinde. d. accidēs em nō per accīs est accīs ⁊c. i. accidēs em nō existit in substantia per accīs. in alio aūt accidēte existit per accidēs: qm si accīs predicaretur de accidente nō ꝓpter hoc ꝙ ambo existunt in substātia: tunc accidēs esset ꝑ accidēs nō essentialiter: ⁊ impoſle est vt aliud sit per accīs nisi per aliqđ qđ est essentialiter. Qđ em est essentialiter est prius eo qđ est per accidens. nō igitur existentia cuiuslibet accidentiū essentialiter in substantia esset nisi essent quedam in quibusdam per accidēs. ¶ Et hoc intendebat cum. d. ⁊ hoc est sicut dico ⁊c. idest ꝙ dicere musicū est albū est per accidens: quia ambo sunt in eodem. scz Socr. ⁊ nō est dicere ꝙ Socr. est musicus ⁊ albus hoc modo. scz ꝙ Socr. ⁊ musicus sunt ambo in eodem: sed quia vnum eorum existit in altero essentialiter. s. qz musica existit in Socr. essentialiter. ¶ D. d. cum igit quedam accidentia ⁊c. idest ⁊ cum accidentia dicantur duobus modis: quorum vnus est essentialiter. U. g. Socr. est albus ⁊ alius accidentaliter. U. g. albus est musicum: que enim sunt essentialiter impossibile est vt predicetur in infinitum ad superius: que autem sunt accidentaliter possibile est de eis hoc sicut accidit Socr. vt sit musicus ⁊ albus ⁊ alia multa; ⁊ hoc intendebat cuz dixit sicut accidens quod accidit Socr. ⁊c. idest ꝙ vnum est eorum predicatum de altero per accidens. scilicet albedo existens in Socr. ⁊ aliud accidēs quod accidit ei. Uerbi gratia ꝙ est medicus ⁊ musicꝰ. ¶ Deinde dicit ⁊ nō erit vnum ex omnibus. i. ⁊ non erit de subiecto ⁊ accidente vnum quid et ex accidentibus existentibus in vnoquoq; nisi dicatur vnum per accidens. ¶ D. d. ⁊ nō erit accidens aliud ⁊c. idest ⁊ predicatio accidentis de accidēte inquātū est predicatio accidētalis nō differt a predicatiōe accidētis de substātia neq; illud magis ꝯ illud: nec ecōuerso. s. quātū ad hoc ꝙ notificāt de eo de quo predicātur substantiā eius. ¶ D. d. ⁊ habent differentiam ⁊c. idest ⁊ habēt differentiā: qm quedā sunt accidētia essentialiter. U. g. musica in Socr. ⁊ quedā accīntia per accīs. U. g. medicine in musica. D. d. quod igitur est ꝑm hūc modū nō est accidētale modo accidētali: ⁊ qđ est sicut albedo in musico est accīs mō accīntali. D. d. nō igitur musicus dī mō accidētali. s. qz non predicantur de homine modo accidentali sicut album predicatur de eo. ¶ D. d. sed aliquid est quod significat substantiam significatione substātie: ⁊ forte dixit hoc qz ꝓdicatio ista cōuenit cū predicatiōe substātiali in hoc qđ est ꝑm cursum naturalē. s. accīntia predicabilia de substātia: accidentia em existunt in substantijs per se ⁊ attribuuntur eis essentialiter ⁊ ꝑm ꝙ substātie disponuntur per illa sunt accidentia substantiarum: attributio autem accidentis ad accidēs non est essentialis. ¶ Deinde dicit ⁊ cū

Qđ ē ēntialr ē ꝓ eo qđ ē ꝑ accīs. idē 7. ph. t. c. 65. et. 4. ph. cō. 43 ⁊ que ibi.

Attribuīo accīntī ad accīs nō ē ēntialis.

ita sit manifestū est ꝛc.l.ꝛ cū omnia ista sint impossibilia.s.cōtingentia positioni ꝙ duo contradictoria vñr vere insimul de eodem:manifestum est ꝙ impossibile est vt duo contradictoria predicentur de eodem.

¶Amplius si cōtradictiones simul de eodem vere sunt omnes palam:qñ omnia erant vnum. Erat enim idem triremis:et murus ꝛ homo:si de omni aliquid aut affirmare aut negare contingit:quemadmodum est necesse dicentibus rationez Pythagore. Nam alicui si videtur nō esse triremis homo:palam quia non est triremis. Quare ꝛ est si cōtradictio vera:ꝛ fit vtiꝫ quod Anaxagore simul res omnes esse vt nihil vere vnum sit. Indefinituz igitur videntur dicere ꝛ putantes ens dicere de non ente dicunt:nā potestate ens et non endelechia indefinitum est. At vero dicenda est ipsis de omni affirmatio aut negatio. Inconueniens enim si vniciuiꝫ sua negatio quidem ineſt:que vero alterius quod non ineſt ei non inerit. Dico autem vt si verum est dicere hominez qꝛ non homo:palam ꝙ ꝛ non triremis. Ergo si affirmatio necesse et negationem. si autem non existat affirmatio negatio inerit magis q̄ꝫ que sua. ergo si ꝛ illa ineſt:inerit ꝛ que ipsius triremis. Si autem hoc ꝛ affirmatio. Hec ergo contingunt hanc dicentibus rationem:ꝛ quia non necesse aut dicere aut negare:nam si verū: quia homo et non homo palam quia nec homo nec non homo erit:nam duorum due negationes: si autem vna ex vtriſꝫ illi et hoc vna vtiꝫ erit opposita.

¶Et etiam manifestum est ꝙ ſm hunc sermonem omnia ierunt idem si hoc igitur nauis:ꝛ longitudo:ꝛ homo:ꝛ possibile est etiā vt affirmatiua dicatur de omnibus rebus:et similiter negatiua: sicut cogetur ad dicendum qui dicit sermonem Pythagore. Isti enim dicunt ꝙ homo non existimatur esse nauis:et manifestum est quod homo non est nauis:et si duo extrema contradictionis sunt vera est nauis. Unde contingit quod dicit Anaxa. ꝙ omnia sunt simul:ꝛ nihil est in rei veritate:et isti videntur dicere sermonem sine termino.et existimant dicere ꝙ est:ꝛ dicunt qō non est. Illud enim quod est in potentia et non est in actu est sine termino. Queramus igitur ab eis vtrum affirmatiua et negatiua dicantur in omnibus de eodem. Non enim oportet in omnibus vt dicantur de eodem:sed affirmatiua dicitur de aliquo:ꝛ ꝙ non dicatur de alio. Verbi gratia ꝙ si dicere ꝙ homo non homo fuerit verum:manifestum est etiam ꝙ non est nauis:quoniam si affirmatiua est/necesse est vt negatiua sit etiam:ꝛ si negatiua nō fuerit negatiua qō est eius dignior est vt sit. Si igitur illa fuerit erit etiā eius qō est nauis:ꝛ si ita fuerit erit etiā affirmatiua. Hoc ergo accidit dicentibus hunc sermonē:ꝛ accidit vt dicant ꝙ nō est necessariū vt affirmatiua ꝛ negatiua sint de omnibus rebus:qñ. si verum fuerit qō homo et qō non homo est:manifestum est qō est

UVA. BHSC. IyR_117

verū q̄ nō est homo: q̄ homo nō homo: ambe.n. sunt negatiue. Si igitur vna est illa duarū: ista etiam est vna oppositā in situ.

15 ¶Idest cōtinget huic positioni vt oīa sint idē. D.d. sit igit nauis ꝛc.i. ponamus igit q̄ hoc est nauis ꝛ lōgitudo ꝛ hō. s. intētiones diuerse. D.d. ꝛ pole est etiā dicere ꝛc.i. ꝛ ponam⁹ etiā q̄ affirmatiua dr̄ de oībus: ꝛ silr negatiua. ista em̄ positio cōtingit dicētibus sermonē pythagore. ¶D.d. isti em̄ dicūt q̄ hō nō existimat ꝛc.i. cōtingit em̄ dicētib⁹ sermonē pythagore q̄ oē q̄ homo existimat est verū. s. q̄ affirmatiua ꝛ negatiua sunt vere: et sic cōtingit eisvt nauis ꝛ deus sunt idē lz nō dicāt. hoc etiā cā in hoc apud eos est: q̄ nullus existimat q̄ hō est nauis: aut q̄ est deus: quoniam apud eos nō iudicat affirmatiua ꝛ negatiua insimul de eodē nisi q̄n existimationes fuerint diuerse in eo. ¶U.g. q̄ si aliquis existimauerit hoc esse nauē et aliud nō esse nauē: tunc dicūt q̄ affirmatiua et negatiua cōgregātur in eodē. Si autē aliquis existimauerit q̄ homo est nauis: et alius existimauerit q̄ nō est nauis nō dicūt hoc. ¶D. incepit dicere quomodo contingit eis hoc et dixit: et si duo extrema ꝛc.i. et cōtingit eis vt homo sit nauis quoniā cū cōcesserit q̄ homo nō est hō: cōtingit eis vt homo, sit nauis. ¶D.d. cōtingit igit ex hoc q̄d. Anaxa. ꝛc.i. cōtingit igit pythagore et dicentib⁹ sermonē eius necessario dicere sermonē Anaxagore. s. q̄ oīa sunt existētia insimul et q̄ cōtrariū existit in cōtrario: et si nō: nō haberēt intellectuz verba pythagore dicētis q̄ omne q̄d existimat homo est vez: existimatio em̄ hois sequit ens. ens autē nō sequit existimationē: si entia non haberēt esse in aia. ¶D.d. et isti videnť dicere ꝛc.i. et Anaxa. et dicētes suū sermonē laborāt in dicēdo de entib⁹ sermonē determinatū: et debēt q̄ non habēt terminū: et existimāt dicere aliq̄d terminatū ꝛ aliq̄d ens: et q̄d dicūt nō hz terminū neq̄ est ens. ¶Et dixit hoc q̄ nōia q̄ sunt cōtraria nō sunt existētia insimul actu: sed potētia: et q̄d nō est actu nō est ens. et ideo dixit q̄ cū voluerit terminare ens p q̄d est: determinauerūt ipsuz p q̄d nō est. terminus em̄ nō est nisi eius q̄d est in actu. Et cū isti terminauerūt entia q̄d sunt insimul et sunt simul potētia. et potētia est eius q̄d nō est. ergo illi terminauerūt entia p q̄d nō est: existimādo illud q̄d terminabāt illa p q̄d est. ¶Et ideo. d. post. q̄d enīz est potētia ꝛc.i. q̄ si ipsi querebāt terminare ens q̄d est in actu et terminauerūt illud q̄d est potētia: et existimabāt terminare ens q̄d est in actu. ¶D. incepit dicere quomodo cōtingit eis dicere sermonē Anaxagore. s. q̄ oīa sunt idē. et. d. queram⁹ igitur ab eis ꝛc.i. queramus igitur a pythagoricis vtrū affirmatio et negatio cōgregētur in quolibet: aut in quibusdā: cōcedet em̄ impossibile esse vt affirmatio et negatio cōgregentur in quolibet: cū quedā sunt in quib⁹ nullus existimat existimationibus diuersis. ¶Et hoc intēdebat cum dixit. sed affirmatiua dicitur ꝛc.i. et ipsi concedūt hoc in essentijs diuersis et nō determinant hoc nisi in eadē essentia. ¶D. incepit notificare quomodo cōtingit eis vt omnia sint idem: et. d. U.g. si dicere ꝛc.i. q̄m̄ qui ponit q̄ homo et nō homo est vez: ponit q̄ homo nō est nauis. s. q̄ est verū etiā sicut isti faciūt. D.d. q̄m̄ si affirmatiua fuerit ꝛc.i. et cum isti concesserint q̄ affirmatiua et negatiua congregātur in eodē contingit q̄ affirmatiua cum nō fuerit in aliquo dignū est vt negatiua nō sit in eo. U.g. q̄ si fuerit verū dicere de homine q̄d non est homo si fuerit falsum de eo dicere q̄d est nauis dignus est vt verū dicatur de eo q̄d est nō nauis. ¶D.d. si igitur illa fuerit ꝛc.i. si igitur fuerit vez dicere de hoie q̄d est nō homo: dignū est vt dicat verū de eo q̄d est nō nauis: dicere em̄ nō homo et nō nauis sunt negatiue hois due: cū igitur vna

Existimatio sequtur ens. ens aūt nō sequtur existimationes scia nō haberēt esse in aia.

3 Q̄d nō est actu nō ē ens. Unde p hoc. 9. met. 7 et vide ct. p hoc cō. 11.12 huius.

UVA. BHSC. IyR_117

negatiua fuerit vera cū hoc qđ est hō.s.cū affirmat:digniꝰ est vt alia negatiua sit etiā vera:est q nō est nauis cum falsitate affirmatiue qđ est nauis. ¶D.d.ꝛ si ista fuerit erit affirmatiua.i.ꝛ si vex dicaꝫ de hoie q nō est nauis ꝛ apud eos verū dr̄ ēt de naue q nō est nauis:cōtinget vt vex dicaꝫ de hoie q est nauis:sic homo non est nauis:ꝛ quod non est nauis:est nauis:ergo hō est nauis.cōtingit igit ex hoc vt hō fit nauis ꝛ nō nauis sicut dr̄:q vere dr̄ de eo q est hō ꝛ nō hō insimul. ¶D.d.hoc.n.accidit dicētibꝰ hūc sermonē.i.hoc.n.cōtingit dicētibus hoc in oībus rebus vñ oia erūt idem ꝑm hoc. ¶D.incepit dicere aliud impoſe:ꝛ.d.ꝛ accidit vt dicāt q nō est necesse vt affirmatiua ꝛ negatiua vere dicanꝫ insimul de quolibet.ꝫ vere dr̄ de aliquibꝰ reb⁹ alia q nō est affirmatiua neq negatiua:vtraq.n.hz cōtradictoriā.s.vt nō affirmatiuā:ꝛ nō negatiuā:ꝛ hoc intēdebat cū.d.qm si fuerit verū q hō ꝛ nō hō ꝛc.D.d.si igit illa fuerit vna ꝛc.i.qm si oppositio iter affirmatiuā ꝛ negatiuā fuerit inter duo:tūc oppositio de istis erit et iter ꝯtuoꝛ scz qm̄ nō affirmatiua ꝛ non negatiua opponunt affirmatiue et negatiue.

¶Amplius autem circa omnia ita se habet:ꝛ est album:ꝛ nō album:ꝛ ens ꝛ nō ens:ꝛ circa alias dictiones negationesq modo simili:aut non:sed circa quasdam quidem:ꝛ circa quasdam nō:ꝛ siquidem nō circa omnes:he vtiq erūt confesse:si vero circa oēs iterū aut de quibuscūq dicere ꝛ negare:ꝛ de quibuscūq negare ꝛ dicere:aut de quibus quidem dicere ꝛ negare:sed de quibuscūq negare nō de omnibus dicere. Et si sic erit aliquid firmiter nō ens:et hec erit firma opinio:et si ipsum non esse firmum aliquid sit:ꝛ notuz:notioꝛ vtiq erit dictio q̄ opposita negatio:si vero negando similiter ꝛ quecunq negare dicere necesse de his:aut verum diuidentem dicere:vt q album:ꝛ iterum qđ non album aut non. Et siquidem non verum diuidentem dicere non dicet hoc:ꝛ nō est nihil:nō entia aūt quo vtiq pronūciabūt:aut ibūt.ꝛ oīa vtiq erūt vnū vt ꝓ⁹ dictū est:ꝛ idē erit:ꝛ hō ꝛ de⁹ ꝛ triremis ꝛ ipsoꝝ otradictiones. Si aūt silr de vnoquoq nihil differt aliō ab alio. Nā si differret erit hoc vex ꝛ ꝓpriū. silr aūt ꝛ si diuidētē ꝓtingit vex esse:accidit qđ dictū est. Adhuc aūt q: oēs verū dicent:et oēs mētient:ꝛ ipse idē seipsuz falsuz dicere cōsitek. sik aūt palā q: de nullo est adhuc pscrutatio. Nihil.n.dicet:nec.n.ita necnon ita dicit:sed ita ꝛ nō ita.ꝛ iterū hoc negat ambo:q nec ita necnō ita nam si non:iam erit vtiq aliquid determinatum.

¶Et etiam aut erit in omnibus ꝑm hanc dispositionē:ꝛ erit albū ꝛ nō albū:ꝛ ens ꝛ nō ens:ꝛ ꝑm hunc modum in alijs affirmatiuis ꝛ nō erit.sed erit in quibusdam:ꝛ in quibusdam non. Si autem non fuerit in omnibus hoc est concessum. Si in omnibꝰ:dicemus etiā aut negatiua dicetur de omnibus de quibꝰ affirmatiua dr̄:ꝛ affirmatiua etiā dicet de omnibꝰ de quibꝰ dr̄ negatiua:aut in quibusdā rebus dicetur de oībus de quibꝰ affirmatiua:ꝛ non dicet de oībus de quibꝰ dr̄ negatiua omnino. Et si fuerit ꝫ hanc dispositionem tūc erit aliqđ quod nō est ens:ꝛ ista opinio est fixa ꝛ firma. Et si illud quod est per negatiuā est aliquid firmum ꝛ no

UVA. BHSC. IyR_117

tum: tunc sermo ꝓtrarius ſm ſitum erit manifeſtꝰ eo. Et ſi affirmatiua dꝫ de oibꝰ de quibus dꝫ negatiua ẽt neceſſe eſt vt ſermo diuidentis ⁊ dicentis. V. g. omne albuz non eſt albuz: erit veruz: aut non verũ: ⁊ ſi nõ fuerit veruz qꝫ dictuz eſt ꝑ hãc diuiſionem nõ dſit hoc ⁊ non ꝙ non ſunt entia ⁊ erit dictuz ⁊ nominatuz idẽ. Et ſic oĩa erunt idez: ſicut dixim⁹ prius: ⁊ erunt idem hõ: ⁊ nauis: ⁊ deus: ⁊ negatiue iſtoꝝ. Et ſi ſermo de vnoquoq; iſtorum fuerit idẽ: tunc nõ differt aliqꝫ eorũ ab altero ⁊ aliquo mõ. Qñ ſi differt erit illud in rei veritate ſemp: ⁊ accidit hoc qꝫ dixim⁹ ſi fuerit poſe vt diuiſio ſit etiã vera. Et cum hoc accidit etiã vt omnes veridicent: ⁊ omnes falſent: ⁊ loquens concedat etiã ſuper ſe quod falſat. Et manifeſtum eſt etiam cum hoc ꝙ diſputatio cuz iſto eſt in eo quod non eſt: qñ non dicit hoc eſſe: ⁊ hoc non eſſe: ſz dicit hoc ⁊ non hoc inſimul: ⁊ negat: ⁊ oĩa iſta: ⁊ ſi hoc non eſſet: eſſent ſciens ꝙ omnia hñt aliquid terminatum.

16 Et ẽt aut erit in omnibus ſm hanc diſpõnem: ⁊ erit albũ ⁊ nõ album: et ens et non ens: ⁊ ſm hunc modũ in alijs affirmatiuis ẽt ꝛc.i. aut eſt et negatiua et affirmatiua erũt in omnibus rebus ſm hanc diſpoſitionẽ. ſ. vtraq; ſit vera ita ꝙ ſit verũ dicere albũ et non albũ: ⁊ ens ⁊ nõ ens: ⁊ ſiꝫ in alijs affirmatiuis et negatiuis: ſed affirmatiua ⁊ negatiua erunt in quibuſdam rebus veridice inſimul: ⁊ in quibuſdã diuidentes falſum ⁊ verũ nihil poſſumus dicere in hoc. D. d. ⁊ ſi fuerint in omnibus ꝛc.i. et ſi affirmatiua ⁊ negatiua ꝙgregentur tũc dictio neceſſario erit talis: aut oẽ de quo dꝫ affirmatiua et de eo dicetur negatiua: et econuerſo. ſ. ꝙ oẽ de quo dꝫ negatiua dicetur de eo ẽt affirmatiua: et affirmatiua ẽt dicẽt de quo negatiua: et iſta diuiſio impoſsis eſt ſm ꝙ declaratũ eſt: aut oẽ de quo dꝫ negatiua dicetur ẽt de eo affirmatiua: et nõ dicetur affirmatiua de omni de quo dꝫ negatiua: et ecõuerſo. ſ. vt dicatur affirmatiua de oi de quo negatiua. Si igitur illud de quo dꝫ negatiua nõ de eo dicit affirmatiua: tunc erũt non eſſe neceſſario: et qõ non eſt trãſmutabitur in aliqõ. Et hoc intendebat cum dixit: et ſi fuerit ſm hanc diſpõnem ꝛc.i. ⁊ ſi illud de quo dicit negatiua nõ dicetur de eo affirmatiua oĩno: tũc erit aliqõ qõ eſt non ens: et erit opinio noſtra in eo qõ eſt nõ ens opinio firma. ſ. ꝙ impoſe eſtvt nõ opinetur in eo quod eſt non ens. D einde. d. et ſi illud qꝫ eſt ꝑ negatiuam ꝛc.i. ꝙ ſi fuerit manifeſtum hoc eſſe non ens. ſ. non ens neceſſario: tunc manifeſtius eſt apud nos ſuum contrarium et ſuum oppoſitum ens. Non ens enim nõ intelligitur niſi ſm ꝓportionẽ ad ens. Si igitur apud nos fuerit opinio firma in non ente neceſſario eſt vt apud nos ſit opinio firma in ente: et ſic nõ congregat negatiua et non eſſe in aliquo omnino: et ſimiliter ſi apud nos fuerit opinio firma in ente: tunc apud nos erit opinio in negatione firma et eſt ꝙ aliquis fingit ꝙ omne de quo dicitur negatiua de eo dicetur affirmatiua: ſed negatiua non dicitur de affirmatiua. D einde. d. et ſi affirmatiua dicitur de omnibus de quibus dicitur negatiua: continget neceſſario aut vt ſermo diuidentis et dicentis ꝙ omne quod non eſt hoc dicitur ꝙ eſt hoc: ſit ſermo verus: aut non verus. ſi igitur congregatio illorum duoruz oppoſitorum non eſt verum. ſ. dicere verum et non verum: et fuerit verum dicere ꝙ omne affirmatiuũ eſt negatiuum: et non erit differentia in hoc. ſ. inter negationẽ ꝓditionalẽ ⁊ negationem ſimplr. ſ. in hoc ꝙ affirmatio ve

Non ens nõ itelligit niſi ſz ꝓportionẽ ad ens vi. 1. ph. 69. Et. 3. 6 aia. 25.

UVA. BHSC. IyR_117

re dr̃ de omni negatione.s.affirmatio simplr̃ de negatiõe simplr̃:z affirmatio cõditionalis de negatione cõditionali:oia erũt idez sicut prius fuit dictum:deus z hõ z nanis z nor.cũ igit̃ dixit:z si non fuerit verũ qđ dictus fuit p hãc diuisionẽ:intẽdit:z si nõ fuerit vera.ogregatio istius diuisiõis.s. vt sit verũ z non verũ ĩsimul. ¶W.d.z nõ dicãtur ista z nõ que sunt entia.i. z negatio ꝯditionalis p quã res negãt abnui ceꝫ:z est tãꝫ negatio eiꝰ qđ est per se.s.nõ ens. ¶Et intẽdebat p oia ista q cũ hoc fuerit positũ ꝯtinget vt oia sint idez:et vt nõ fit aliqđ oino. ¶W.d.z si sermo de vnoquoq̃ istoꝝ z.i.z si negatio vniuersalis entiũ nõ diuersatur tũc de negatione nõ dicetur affirmatio:z sic entia oia erũt idẽ z nõ diuersabunt aliquo modo: et erit oẽ ens vnũ z non vnũ. ¶W.d.qm̃ si diuersatur z.i.qm̃ si aliqđ ens diuersatur ab aliquo ente per aliquã differẽtiam semp diuersabit ab eo.s.necessario et eterno.W.d.et accidit hoc qđ prius diximus z.i.z accidit etiaz cũ hoc vt oẽs hoies veridicẽt z falsent ĩsimul.Dicere em̃ qđ oẽs hoies veridicẽt verũ est dicere cũ eo q oẽs hoies falsent:z sic disputãtes falsent et veridicãt ĩsimul.et etiã nõ falsent neq̃ veridicãt. ¶W.d.et loquens cõcedit z.i.et cõtingit loquẽti dicẽti aliqđ iudiciũ cõcedere qđ falsat: cõcedet etiã q oppositũ illius iudicij videt.W.d.et manifestuz est z.i.z manifestũ est q disputatio cum opinãtibus hoc est in nihilo. q̃ eff. nõ dicit q hoc est hoc:z q hoc est hoc nõ ita q habet in altero eoꝝ aliqđ firmũ nihil dicit. ¶W.d.sed dicit hoc et nõ hoc ĩsimul z.i.et disputatio cũ istis nõ est in aliquo intellecto aut ente:qz dicunt in eodẽ q est hoc z non est hoc: et negationes istoꝝ entiũ.s.q non est hoc neq̃ nõ est hoc.W.d.z si hoc non esse z.i.et nisi dubitationes que mouerunt istos essent tunc scirẽt prima scientia q res habẽt naturas terminatas.

¶Capitulum Quintum.

¶Amplius si qñ affirmatio est vera negatio falsa:et si hec vera affirmatio falsa.non erit vtiq̃ simul idez dicere et negare vere:sz forsan dicet vtiq̃ hoc esse qđ a principio positum est. Amplius quidez igit̃ qui aut existimãs habere aliqualiter aut non hẽre mentit9 est:qui autez ambo verum dicit:nã si verũ dicit qđ vtiq̃ erit qđ dr̃:qz talis est entiũ nã. si vero nõ verus dicit:sz magis verus dicit:q̃ illo mõ existimat iã aliq̃ liter se habebũt entia.z hoc verus vtiq̃ erit z nõ sic z nõ verũ. Si autẽ sic̃ z oẽs mentiẽt:z vera dicẽt:nec pnunciãdũ nec dicendũ est tali sic̃ em̃ hoc:z non hoc dicit. Si autem nihil susc̃ipit: sz sic̃ existimat et non existimat:qđ vtiq̃ differenter habebit a plãtis. ¶Et etiã si affirmatiua fuerit vera:negatiua erit falsa: z cũ ista fuerit vera/et affirmatiua erit falsa:tunc non est verus vt affirmatiua z negatiua dicanꝫ de eodez ĩsimul. Et rectus est dicere hoc esse primum subiectum.z etiã si ille qui existimat quõ sunt res:et quõ non sunt:ꝯtingit ei falsum: et qui existimat vtrumq̃ veridicat: tunc ꝓmo de hoc est q nã entiuz est talis:et si non veridicat. sz verificat magis q̃ ille qui opinatur hac opinione: ille q existimat quõ sunt entia.tunc hoc etiã erit verum:z non verum:z omnes falsant equaliter:z non dicunt verum:tunc dicens tale nõ hz sermonem. dicit em̃ aliqđ:et non dicit aliqđ ĩsimul:et si non exi

UVA. BHSC. IyR_117

stimat aliquid sed existimatio eius et non existimatio idem est: in quo igitur differt a plantis.

17 ¶Et cū declaratū est ex istis q cū affirmatiua fuerit vera negatiua erit falsa: nō vere dicēt q affirmatiua ⁊ negatiua insimul vere dicent de eodem. ¶D.d.et videtur dicere hoc primū subm.i.⁊ dignū est omni disputāti cōcedere hoc eē primū ꝓpositū.s.q affirmatiua ⁊ negatiua dimidūt verū ⁊ falsum. ¶D.reuersus est ad ipossibilia ꝓtingētia: ⁊.d. ⁊ etiā si ille q existimat q alteruz oppositoꝝ ē verū: aut q hoc est tale: aut nō: ⁊ q existimat vtrūq; verificat necesse est vt natura entiū sit talis disponis.s. q vt sint entia ⁊ nō entia insimul. ¶D.d.⁊ si nō veridicat ⁊c.i.⁊ si nō veridicat solūmodo ille qui opinatur q affirmatio ⁊ negatio verificētur isimul: immo magis veridicat q̄ ille q opinat q affirmatio et negatio dimidūt verū et falsum: ⁊ opposita que sunt verū et nō verū veridicāt isimul: tūc sermo vniuscuiusq; eoꝝ erit verus: ⁊ nō verus: ⁊ falsant equalr: ⁊ verificāt equalr: et cū ita fuerit nulla erit rō: ⁊ tūc hō erit q̄si plāta. ¶Et hoc intēdebat cū.d.⁊ falsant oēs equalr ⁊c.i.et si opinati sunt q oīs affirmatio ⁊ negatio ꝓgregātur: ⁊ q oīs ꝑmo verificat ⁊ falsificat equalr: tūc q opinat nullū hz ꝑmonē. Dicit ēm ⁊ nihil dicit.i.ꝑfert cm̄ hz nihil dicit: qm̄ si dixerit aliqd nō dicit aliqd nō dicit aliqd. ¶D.d.et si non existimat aliqd ⁊c.i.et si nō existimat aliqd eē nō aliqd: in quo igit differt a plantis et ab aiatis. Rationale ēm nō dimidit ab aiatis nisi per ꝓpriēcēliones et existimationes terminatas.s. hoc esse tale: aut nō esse tale.

Rōnale ñ dimidit ab aiatz nisi ꝑ ꝓpriēcēliones ⁊ existimationes ⁊ertias.

¶Unde ⁊ maxime manifestuz est: q⁹ nullus ita disponit: nec allorum: nec dicentium hāc rōnem: q̄re nāq; vadit domum et non q̄escit putās tre. Neq; statim neq; diluculo vadit ī puteuz aut torrētem si ꝓtingit: sz vī timens tanq̄ non silr putans non bonuz esse incidere ⁊ bonum. palā ergo q⁹ hz q̄dem melī⁹ existimāt: hoc autē non melī⁹. Si autem hz i bono: ⁊ non bono: necesse est silr esse ⁊ in alijs: et hoc q̄dem hoiem: hz autez non hoiem: et hoc quidem dulce: illud autez non dulce putare necesse est. nō.n. ex equo oīa q̄rit et existimat. q̄n.n. putās melī⁹ aquā bibere ⁊ hoiem videre: deinde ea q̄rit quāuis oportebat si idem erat: silr homo: et non homo sed quemadmodum dictum est nullus q̄ non vī hoc quidē timēs illa vero non. q̄re sic vī omnes existimant hīe simplr: sed non circa oīa: sed circa melius et deterius. Si autez non scientes: sed opinantes: mlto magis curandum vtiq; erit de veritate quemadmodum ifirmo exīte q̄s sano de sanitate. Et.n. opinans ad scientem non salubriter disponit ad veritatē. Amplī⁹ si q̄s maxie se oīa sic hñt: et non sic: sz magis et minꝰ: verum est ī nā entiuz. nō.n. vtiq; silr dicimꝰ duo esse paria et tria. Nec silr mentitus est q quatuor pente opinatus est et q mille. Si igit non silr: palā q⁹ alter minus quare magis verum dicit. Si ergo qō magis affinius: erit vtiq; aliqd verū: cui affinius quod magis verum. ⁊ vtiq; si non est: sz tam aliqd est firmius: ⁊ verius et ratione remoti vtiq; crimus incondita: et ꝓhibente aliquid mente determinare.

O Ignarus dī curare ō veritate sicut infirmꝰ de sanitate ⁊c.

Qō ꝑmo vero affiniꝰ est: est magis verum.

¶Et ex hoc declarabitur q⁹ nullus opinatur: hz neq; de ceteris hoibus: neq; de eis qui hoc dicunt. qui.n. ambulat: ambulat et

UVA. BHSC. IyR_117

non stat: q opinatur q ambulandum est ꝛ non vadit per vnam viam ad puteum stantem in via: manifestum q cuitabit ipsum: scit enim q casus in puteo ꝛ non casus non est idem: et existimatio eius non est eadem in malo ꝛ in bono istius. Declaratum est igitur q ipse opinatur q quoddam illius est bonum ꝛ quoddam non bonum. Et cum ita sit: scit igitur q quedam sunt homo: ꝛ q̃dam non homo: ꝛ quedaz dulcia: ꝛ quedam non dulcia. Non eñ existimat omnia esse idez: neq; equaliꝛ querit in omnibus: sed existimat q potus aque est melior: et aspicere hominẽ si hoc querit: ꝛ si idem esset necessario homo et non homo. Sed sicut dictum fuit nihil videret nisi ad conseruandum se ab hoc et non ab hoc. Cum igitur declaratum est q cognitio vlr est in omnibus rebus et si non fuerit in oibus rebus: sed est in eo quod est bonum: et qđ est malum est eyis: et si ista cognitio non fuerit per scientiam: sed per existimationem: tunc dignius est pscrutari de veritate quẽad modum apparet infirmum perscrutari de sanitate magis q̃ sanum. existimans enim non est certus in respectu scientis. et etiam si omnia in maiori parte sunt ſm hanc dispositionem aut ſm aliam. sed maius ꝛ minus sunt de nã entium: tunc non dicemus q duo ꝛ tria sunt consimilia in par. Et non est error existimantis quatuor esse quinq; sicut error existimãtis ipsum esse mille. Manifestum est igitur q error alterius est minor. ergo est maioris veritatis. ꝛ si illud quod est magis propinquuz magis tunc erit aliquid de veritate: de quo appropinquatur verum maius. Et si non fuerit illud sed erit magis firmum: et magis verum: et quiescemus ab hac sermone: qui nihil determinat: ꝛ impedit intellectum vt terminet aliquid.

¶Cũ declarauit impossibilia ꝓtingẽtia dicẽtibus q affirmatiua et negatiua ꝙgregantur insimul ꝓpiniones eoꝝ inentibus. incepit declarare contingẽtia eis per operationes eorũ in mũdo. ¶Et. d. et ex hoc declarabitur ꝛc. i. ex hoc quod dicã et ex predictis declarabitur q nullus opinatur hoc neq; ex layeis neq; ex clericis. D. d. qui ambulat ꝛc. i. q̃ eñ videt q ambulandũ est ad aliquid ambulat et nõ stat: ꝛ si viderit q ambulatio operetur et non operetur ad illud nõ ambularet: et si videret q ambulatio et status essent equales: non ambularet neq; staret. ¶D. d. et non iret ꝛc. i. q si aliqs existimasset q casus in puteo et non casus essent idem: tũc nullus euitaret 18 Bonũ et
se a via in puteum timẽdo ne caderet in ipsum. ¶D. d. et existimatio eius malũ nõ
in bono et malo alicuius non est idẽ. i. et existimare aliqđ esse bonuz et alii solũ fẽ ire
quid malum non est idem: qñ si essent idem nõ quereretur bonum et fuge bꝰ diuersis
retur malum. ¶Et ex hoc apparet quod quedam sunt bona et quedaz ma nũeratis.
la: non tantum in rebus diuersis numeratis: sed etiam in partibus eiusdez ꝛ ẽt i ptirei cũ fuerint diuersarũ virtutũ. ¶D. d. et cum ita sit ꝛc. i. et cum sciẽtia ci⁹ bꝰ eiusdẽ
in rebus vtilibus et inutilibus sit determinata et nõ opinantur duo con- rei cũ fue
tradictoria insimul sicut oz esse in sciẽtijs speculatiuis. ¶. g. q quidam est rint diuer
homo et quidam nõ est hõ non opinari q omne qđ nõ est hõ est hõ: ꝛ ẽt q sarũ virtu
quedam sunt gustabilia dulcia naturaliter: et quedã non dulcia nãliter in tum.

UVA. BHSC. IyR_117

his que sunt sani gustus. ¶M.d.nō em̄ existimat̄ q̄ oia sunt idē ꝛc.i.nullus em̄ existimat q̄ oia sunt idem: ꝛ ideo nō equaliter querit hec oia: s; quedā querit: ꝛ q̄dam nō. V.g. q̄ cū existimauerit q̄ melius est potare aquā q̄ vinum: tūc queret aquā ꝛ nō vinum: ꝛ si viderit q̄ idē est potare aquā ꝛ nō potare nō q̄ret aquā: ꝛ silr̄ nō eq̄liter eē aspiciēdū ꝛ nō aspiciēd̄ aliquē hoīe; sanatū. ¶M.d. ꝛ si essent idē hō ꝛ nō hō ꝛc.i. ꝛ si existimaremus q̄ hō ꝛ nō homo essent idē non diligerem⁹ quosdam hoies ꝛ odirem⁹ alios vel tueremur nos ab aliis: ꝛ non esset differētia apud nos inter amicos ꝛ inimicos. ¶M.d. cum igitur declaratū est q̄ cognitio ꝛc.i. cū igitur declaratū est cognitionem necessariam esse: aut in oibus rebus: aut bonis: aut malis: manifestū est cognitionē necessariam esse. M.d. ꝛ si ista cognitio fuerit per scientiam ꝛc.i. ꝛ si homo nō habuerit de istis rebus nisi existimatiōe; tūc iste hō mag̃ debet p̄scrutari de veritate sicut infirmus de sanitate. ¶Et intēdebat q̄ si scimus nō habere sciam de rebus op; nos p̄scrutari ꝛ scire res: ꝛ si videm⁹ q̄ illud qd̄ habemus de p̄ncipiis cōsiderationis est existimatio: tūc magis debemus p̄scrutari q̄uo accidit nobis ista existimatio in rebus q̄ sunt principiis cōsideratiōis: ꝛ vnde accidūt. ¶M.d. ꝛ si oia in maiori p̄te ꝛc.i. ꝛ si aliquis existimauerit q̄ oēs opiniones hoīs sunt existimatiōes: tñ existimationes diuersant̄ scd̄m magis ꝛ minus in rei veritate: ꝛ q̄ magis ꝛ minus sunt de natura entis: est igit̄ aliquid qd̄ est verū in se. M.d. nō em̄ diximꝰ q̄ duo ꝛ tria sunt numerus par ꝛc.i. q̄m manifestū est in nobis q̄ duo est par ꝛ tria impar: ꝛ q̄ nō ꝯueniūt in paritate: ꝛ hoc est de p̄mis cognitiōibus necessariis. ¶Et ēt est manifestū nobis pctm̄ ꝛ errorē esse maiorem q̄ aliud pctm̄. nō em̄ equaliter peccat q̄ existimat quatuor quinq;: ꝛ q̄ existimat quatuor esse mille. M.d. si igit̄ error eorū ꝛc.i. si nō equaliter peccat māifestum est q̄ min⁹ peccat q̄ opinat̄ quatuor esse quinq; q̄ alius. ¶M.d. ꝛ maius est minus tūc erit aliquid de veritate cui est p̄pinquū verū maius.i. ꝛ si est aliq̄d minoris peccati: tūc erit aliquid maioris veritatis ꝛ minoris peccati: ꝛ sic necesse est vt sit aliq̄d verū cui approp inquat̄ illud qd̄ est maioris veritat̃ ꝛ minoris falsitatis. ¶Et hoc necesse est: q̄m si aliq̄d fuerit maioris veritatis q̄ aliud: ꝛ minoris falsitatis: ꝛ necesse est aliqd verū simpliciter. ¶M.d. ꝛ si hoc nō fuerit erit firm⁹ sicut inuenit̄ in scriptura ꝛ sic exponit̄ ꝛ si nō fuerit hoc verū simpliciter in cuius respectu dicit̄ illud qd̄ est magis verū: necesse est aliqd̄ verum esse magis verū q̄ illud in cuius respectu dicit̄ magis verū: ꝛ hoc p̄cederet in infinitū: aut ꝯueniret ad aliqd̄ verū simplicit̄.i. aut q̄escemus ab hoc sermone ꝛc.i. et cū declaratū est esse aliqd̄ verū simpliciter tunc quiescemus a sermone ex quo nullum scitum terminatur: et ipedit vt aliquid habeat terminum.

Q. Si aliq̄d fuerit maioris veritatis q̄ aliud necesse ē aliq̄d verū simpliciter.

¶Est autem ꝛ ab eadem opinione Protagore ratio ꝛ necesse similiter ipsas ambas aut esse ꝛ apparentia: necesse omnia simul vera ꝛ falsa esse. Multi namq; contraria inuicem existimant: et non eadem opinantes sibiipsis mentiri putant: quare necesse idē esse ꝛ non esse. Et si est hoc necesse putata omnia vera esse: opposita namq; inuicem opinantur mentientes ꝛ verum dicentes: ergo entia si sic se habent verum dicunt omnes. Qd̄ quidem igitur ab eodem sunt intellectu vtreq; rationes palam. Est autem non idem modus omelie ad omnes: hi nāq; p̄suasione egent: illi vi. quicūq; em̄ dubitasse existimauerūt: horum bene curabilis ignorantia. non enim ad orationem sed ad mentem obuiatio est eorum.

Ita Ar. gi. Disputōnis aut interrōnis alia. ordinare dispositiōis R

UVA. BHSC. IyR_117

eorum. quicūq; vero orationis causa dicunt horum argutio curatio. ⁊ eius qui in voce orationis ⁊ eius que in nominibus. Venit autem dubitantibus hec opinio ex sensibilibus. que quidem ei⁹ quod simul contradictiones ⁊ cōtraria existere videtibus ex eodē facta cōtraria: ergo si nō cōtingit fieri non ens p̄existit. silr res ambo ens: vt ⁊ Anaxa. mixtum omne in omni ait. ⁊ Demo. etem inane ⁊ plenum similiter secūdum quācumq; partez p̄existere: quamuis hoc quidem horum esse non ens. illud vero ens.

¶ Et sermo Protagore est de sermonibus eorum qui opinantur hoc ⁊ coguntur ad dicēdū res esse aut q̄ nihil est: qm̄ si oēs existimationes sunt vere necesse est vt oīa sint p̄a ⁊ falsa iſimul: multi enim homines existimant cōtrariū eorū que existimant alij: et opinantur q̄ qui non opinantur illud quod illi opinantur peccāt necesse est igitur vt idem sit ⁊ non sit: ⁊ cum ita sit necesse est vt omnes existimationes sint vere. Errantes enim existimant contraria: ⁊ si entia sunt huiusmodi dispōnis tunc verificantur oīs. Manifestum est igitur q̄ isti sermones ⁊ sikes sunt ab vna cognitione: ⁊ ars in disputatione cū omnibus istis non est vna. sed quidam indigent sufficiētia: ⁊ quidā enim existimāt hoc propter difficultatē compreh̄ensionis ⁊ suū errorē in ea tūc sua ignorātia habebit medicinā. disputatio em̄ cū eis non erit per verificationez sermonis sed p verificationem rōnis. qui aūt dicit p verificatiōez sermonis mediū eoz erit p verificationē sermōis vocis ⁊ noium. Et ista existimatio accidit de mouētib⁹ se a sensibilib⁹ quib⁹ contingit dicere ꝫdictoria esse ⁊ contraria esse insimul: qz opinabantur q̄ otraria erāt ex vno: ⁊ si impoſe est vt fiat illud q̄ non est nec esse vt res fuerit prius communis ex vtroq; ficut dixit Anaxagoras: dixit etiam q̄ omne sit admixtum cum omni: ⁊ similiter dixit Democritus. talem enim sermonem dixit in parte que est ex vacuo ⁊ pleno: licet hoc sit ens ⁊ hoc non ens.

¶ Et Protagoras est illorum qui opinantur hoc scilicet q̄ affirmatiua et negatiua sunt insimul: ⁊ omnes dicentes hoc coguntur ad dicenduz quod 19
res sunt ⁊ q̄ nihil est: quoniam qui dicit q̄ omnis existimatio est vera ⁊ q̄ res consequunt existimationes continget ei dicere q̄ res sunt vere et false insimul. ¶ Deinde declarat hoc ⁊ dixit: multi enim homines ꝛc. i. ⁊ necesse est vt res sint vere ⁊ false si consequūtur existimationes: qz multi hoies existimāt in eodē existimationes contrarias. s. q̄ vnus existimat q̄ō est affirmatiuū: ⁊ alius negatiuū: ⁊ alter existimat alium peccare: ex quo cōtingit q̄ idem sit verum ⁊ falsum: qz consequit vtrāq; existimationē: quapropter necesse est p̄m hunc sermonē vt idem sit ens ⁊ nō ens: ⁊ hoc intelligat accidere in omni ente. s. q̄ omne ens q̄ō aliquis existimat esse possibile est vt aliquis existimat ipsum non esse. D. d. ⁊ si ita sit necesse est ꝛc. i. ⁊ si negatiuum ⁊ affirmatiuū sunt vera insimul: necesse est vt omnes existimationes sint vere: existimātes em̄ aliquid esse ⁊ alij qui falsant illā existimationez existimant existimationes contrarias. ¶ D. d. ⁊ si entia sunt huius dispositionis ꝛc. ideſt et si entia consequuntur dispositiones hoim: cōtingit vt

UVA. BHSC. IyR_117

omnes homines vere dicant. ¶D. d. ꝛ manifestum est ꝙ isti sermones ꝛc. i. et manifestum ꝙ cognitio ꝛ opinio eoꝝ est vna: sed ars per quã remouẽtur ab hac opinione non est vna. quidam enim remouentur ab hac opinione per sermones sufficientes in dissolutione dubitationum: quibus accidit eis opinio: ꝛ quidam non remouentur per discolitatem. ¶Et ars i hoc est vt cogatur ad concedendum aliqͦ positũ quousq; videat suus defectus. iste enim non vult cõcedere per rõnem intrinsecã: quapp necesse est vt faciant ipsum concedere violenter per verbera. ¶D. d. qui igitur existimauerit hoc propter dubitationẽ contingentẽ ei ex debilitate, cerebri põt curari ab hac egritudine dissoluendo illã dubitationem. D. d. disputatio est cum istis ꝛc. i. contradictio enim contra istos non erit ꝓ institõnem significatiõis dictionum et vti disputatiõe cũ eis donec verificant: ꝫ perverificationem intentiõis in qua errauerit dissoluendo illam questionem que accidit eis in illa intentione. ¶D. d. qui autem dixit verificationez sermonis ꝛc. id est sophiste autem fingentes ꝙ res non firmantur nisi per verũ sermonẽ ꝛ q̃runt a nobis verificare hoc principium non possumus loqui cum eis i hac questione nisi primus verificemus significationes nominũ: ꝛ cũ concesserit ꝙ nomina habent significationes ꝓprias: tunc pot̃ erit disputare cũ eis: et hoc fecit ipse in principio illius sermonis ꝛ hoc intendebat cum dixit: ꝛ incipiamus in verificatione significationis vocis et nominis. ¶D. d. et accidit ista existimatio ꝛc. i. et accidit ista existimatio obedientibus sermoni et non considerantibus vtrum sermo conueniat sensui aut non: et qui hoc facit continget ei contradictio in rebus ꝛ opinari ꝙ cõtraria sunt ſ insimul et. d. quia opinantur ꝙ contraria ꝛc. i. et multi antiqui opinabant hoc ꝙ videbant ꝙ cõtraria generant ex codẽ: ꝛ opinabant cũ hoc qͦ nõ sit generatio ex nihilo. s. ex non ente. vñ dixerunt ꝙ contraria existunt insimul in eodem. s. in eo ex quo generantur: ꝛ hoc intendebat cum dixit: necesse ẽ vt res aut sit communis ex vtroq;. i. ꝙ res ex qua est generatio sit composita ex vtroq;. s. ex ente et nõ ente. ¶D. d. sicut dixit Anaxagoras ꝛc. i. propter hanc opinionem dixit Anaxagoras quod partes consimiles que sunt elementa apud ipsum sunt admixte cum toto. s. quia oĩes sunt admixte cuz omnibus: ꝛ sermo Democriti est propinquus isti cum dixit partem esse in diuisibilem que est apud ipsum ex vacuo et pleno admixtis: et sic opinatur ꝙ plenum est ens ꝛ vacuum est non ens.

de hoc vi ꝫ. phy. t. c. 32.

¶Ad eos quidem igitur qui ex his existimãt ꝫ dicemus qͥ modo quodam recte dicunt: ꝛ modo quodã ignorãt. ¶Ens enim dupl̃r dicitur. ¶Est ergo quomõ cõtigit fieri aliqͦd ex nõ ente: est aũt quo non: ꝛ simul esse idem ens ꝛ nõ ens: ꝫ non ſm idẽ ens. Potestate namq; contingit simul idem esse cõtraria: actu vero non. Amplius autem dignificem⁹ ipsos existimare ꝛ aliã substantiam esse

Cõtraria pũt insi ſ entium: cui nec motus existit nec corruptio nec generatio oĩo.

esse potẽtia ñ actu

¶Nos igitur dicamus cum istis qui existimãt istas turpes existimationes ꝙ sermo eoꝝ est verus aliquo mõ ꝛ aliquo mõ impossibilis. contrarietas. n. dr̃ duob⁹ modis. ¶Est igit aliquo modo possibile vt aliquid fiat ex nihilo: ꝛ pot̃ est vt nõ fiat aliquo modo: ꝛ possibile est vt insimul ens ꝛ non ens diuidantur duobus modis non ens quod fit ens existens. s. ꝙ homo fiat terra: neq; ens sicut entia sed non sunt idem. pot̃ enim est vt ꝫ ita sint in eodem insimul potentia: actu autem non. ꝛ etiaz dicetur eis ad opi

UVA. BHSC. IyR_117

nandum q entia habent aliam substantiam etiam que non habent motum neq; corruptionem neq; generationem oino.

¶Et qui existimauerit ex hac dubitatione q contraria sunt insimul: nos dicemus in hoc q sermo eorum est verus aliquo mō: et aliquo mō nō ē verus. Contrarietas eñ nō dr vno mō cē: sz duob⁹ modis: potētia. s. et actu. dicere aūt q ptraria existūt insil in eodē potētia est verū: actu aūt est falsum. ¶D.d. est i gr aliquo mō et. i. et sil hoc qō dicūt qō ipole est vt ens generet ex nō ente: dr ēt duob⁹ modis: quoz vno pole est vt fiat: alio aut nō. ¶D.d. et pole est vt sit ens et nō ens et. i. qz vtrūq; istoz scz ens et nō ens diuidit in duo s. in ens actu et in ens potētia. hō hic singularis cū fiet terra nō est iste hō in actu neq; potētia, ppiñ aut remota sicut entia: sz si ista terra fuerit hō: potētia erit ali⁹ hō nūero: nō ille idē hō corrupt⁹. ¶D.d. sz nō sūt idē. i. sz ptrariū qō est ens i potētia et qō est actu nō sunt idē. ¶D.d. pole est eñ vt ptraria et. i. isti. n. hoies errauerūt et nō potuerūt distinguere iter potētia et actū. s. qz inuenerūt ptraria esse isimul in eodē: existimauerūt q pole est ea inueniri in actu: sz actu est ipole: potētia aūt nē necessariū pp gñatio nē. ¶D.d. dr igr eis et. i. et iō melⁱ est vt nō phibeat pōere sōam aliam esse a sensibili carētē motu et gñatione et corruptione oino: sicut plato docebat. s. substantiā de qua pendet sciētia necessaria. et hec est quasi causa p accidens et mutatio de errore maiori ad maiorem errorem.

20 vñ phoc 2. c. 52. ānti phy.

T Idē. 2. de gene. tex. 2. vitimi.

¶Sīr aūt et q circa apparētia veritas qbusdā ex sensibilib⁹ venit. verū. n. nō pluralitate indicari put ā oportere nec paucitate. idē vero his qdē dulce gustātib⁹ esse vr: illis vero amarū: quare si oēs laborauerīt aut oēs desipuerint: duo aūt vel tres sani sint aut intellectū habeāt: hos qdē videri laborare et desipere: alios q oē qap vero nō. Amplⁱ aūt multis aliorū aialiū ōia videri et nobis et ip si aūt vnicuiq; ad sciēm nō eadē ēm sensum semp videri: q igitur horum vera vel falsa non manifestum. nihil enim magis hoc q̄ illa vera sed similiter: pp qō Democritus ait: aut nihil esse verū: aut nobis non manifestum. omnino vero q p existimare prudentiā quidem sensum: et hunc aut esse alterationem qō vr. his enim Emped. et Democriti et aliorum vīsimile est dicere vnusquisq; talibus opinionibus facti sunt obnoxij. etenim Emped. permutantes habitū p mutare dicit prudentiā. ad presens eñ cōsiliū augetur in hominib⁹: et in aliis dicit qr quātū alteri transformati sunt tantum ipsis et semper sapere altera affuit. Parmeni. vero enunciat eodem modo: vt enim quicumq; habuerunt membroz complexionē multe flexionis et intellectus hoib⁹ adest: idē eñ ē qō quidem sapit membroz natura hoib⁹ et oīb⁹ et omni. qō. n. vl' est intelligentia Anaragore quoq; pnūciatio recordat ad quosdam sociorum el⁹: qr talia ipsis erunt entia qualia vtiq; existimauerūt ipsi. dicunt autem et Homerum videri hanc habentem opinionē quia facit Hectorem tanq; in extasi fuerit a plaga iacere aliud sapientem tanq; sapientes quidem et desipientes sed non eadē. palam ergo q si vtroq; prudētie et entia simul sic et non sic se habēt

J Motius paret est.

UVA. BHSC. IyR_117

quare ⁊ grauissimum accidens est. nã si qui maxime contingens verum viderũt: hi aũt sunt maxime querẽtes ipm ⁊ amantes: hi tales habent opiniones ⁊ talia enũciant de veritate: quo nõ est dignum ⁊ respuere philosophari conantes: nam volentia persequi erit veritatem vtiq; inquirere.

¶Et similiter non crediderũt quidã veritatẽ cognitionis in rebus manifestis sensibilibus: ⁊ impossibile iudicare verũ per multitudinem aut paucitatem. idẽ enim sentiẽ a q̃busdam dulce et a quibusdam amarum: ⁊ si oẽs hoies essent infirmi aut trãsmutati intellect⁹: sant aũt essent duo vel tres: aut habentes intellectuz essent duo aut tres tunc existimarentur isti esse infirmi ⁊ transmutati intellectus: ⁊ quod residuum non sunt ita. ⁊ etiam pluribus animalibus apparent res eꝫuo illi ꝑm q̃ sunt ⁊ nobis apparẽt ita: ⁊ vnicuiq; in se apparent aliq̃ in sensu ecõtrario illi quod existimatur ⁊ non sunt ita: ⁊ non declaratur eis vtrum sint vera aut falsa. ista. n. nõ reddunt ꝫta magis q̃ illa: sed sunt consimilia in eo q̃ reddunt: ⁊ ideo dixit Democritus q̃ aut nihil est verum omnino: aut non manifestatur nobis: ⁊ vniuersaliter cum existimauerunt q̃ intellectus est sensus et sensus est certitudo: dixerunt quod verum necessario apparet per sensum. ⁊ ex istis opinionib⁹ crediderunt existimationes Empedocles et Democritus ⁊ vnusquisq; aliorum. Empedocles enim dixit quod ille cuius compositio transmutatur: transmutabitur sensus et intellectus. Parmenides etiam dixit quod intellectus appropriatur homini secundum complexionem membrorum vniuscuiusq; horum: ⁊ quidaz de nostris socijs dixerunt sermonem Anaxagore in quo dicit q̃ entia apud homines sunt secundum existimationem eorum ⁊ dicitur q̃ Homerus prius videbatur opinari hoc. dixit enim in suis versibus Hectorem: ⁊ dixit q̃ cum fuit percussus valde timuit ⁊ amisit intellectũ proprũ: ⁊ intellexit alio intellectu: quasi videret q̃ qui perdit suũ intellectũ intelligit etiã nõ esse ita: ⁊ est manifestũ q̃ si in vtraq; dispõne habebat intellectũ: tamẽ intelligebat q̃ entia sunt simul ⁊ q̃ sunt in aliqua dispõne ⁊ in suo contrario insimul: ⁊ accidit ex vtraq; dispõne aliquid difficile: qm̃ si isti viderunt quod est possibile de veritate magis q̃ alij sunt solliciti in querendo eam: ⁊ si existimationes istorum secũdum hãc diuersitatẽ ⁊ sermones eoꝝ sunt tales in cognitione veritatis: quo nõ opz illũ q̃ vult incipere i phia q̃ quiescat sua voluntas: qm̃ si ita fuerit tũc querere veritatem est simile ad currere ad volantem.

21 ¶Quũ dissoluit dubitationẽ inducẽtẽ ad dicẽdũ ꝓtraria existere insimul: incipit dicere aliam dubitationẽ ex qua etiã accidit q̃busdã negare sciam et dicere nullam esse veritatẽ. ¶Et dixit: ⁊ sicr nõ crediderũt ⁊c. i. ⁊ sicr dixerũt quidã q̃ illud qõ sensus cõprehẽdit ⁊ sensibilibus nullã hz veritatẽ: ⁊ dicũt rõemãdo q̃ quedã sentiũtur a q̃busdã dulcia ⁊ a quibusdã amara et non differũt nisi in hoc q̃ illi q̃ sentiũt ea dulcia sunt plẽs. i. sani: ⁊ q̃ ea

UVA. BHSC. IyR_117

sentiũt amara sunt pauciores.s.infirmi:z non est indicandũ aliq̃d esse vez p testimoniũ pluriũ absq; paucioribꝰ. ¶D.d.z si oēs hoies essent infirmi zc.i.et dixerũt q̃ nõ opz credere existimationē sanoꝝ:qz infirmi habẽt trãsmutatos sensus z intellectꝰ. Causa.n.in hoc non est nisi multitudo z paucitas:qm̃ si posuerimꝰ q̃ plures sunt ifirmi z pauciores sunt sani tũc dicerẽt q̃ sani sunt infirmi:z q̃ intellectus et sensus eorum sunt trãsmutati:z q̃ alij sunt sani. ¶D.dedit aliã rõnē et dixit:z etiã pluribus aialibus zc.i.et etiã dabãt aliã rõcinationē sup hoc dicẽdo q̃ plura animalia videnꝫ comprehẽdere in eodẽ sensibili cõtraria.videtur em̃ quedã fugere idẽ tãꝫ no ciuũ:et quedã sequi tanꝫ delectabile.et simile huic accidit etiã nobis cuz aialibus.plura em̃ aialia videnꝫ iuuari a rebus nocẽtibus nobis:et nocerí a rebꝰ delectabilibꝰ nobis. ¶D.d.et nobis etiã apparet hoc zc.i.et sicut accidit hoc aialibꝰ:ita etiã accidit homini.q̃dã em̃ delectat in hoc in quo contristatur alius:et nõ tm̃ hoc accidit diuersis hoibus:sed et idẽ hõ videt comprehendere in eodem per sensum contrariũ illꝰ q̃d hz p existimationē et cum ita sit:tũc sensibilia non habent in se veritatē comprehẽsibilem:sed sunt secũdum comprehẽdens. ¶D.d.et non sunt ita.i.et manifestum est q̃ non sunt secundũ q̃ sentiunt. ¶D.d.et non manifestatur eis vtrũ sintvera vel falsa.i.et dicebãt q̃ propter oia ista nobis non declarabit q̃d sitverũ et q̃d sit falsum. ¶D.dedit cãm in hoc et dixit:ista enim zc.i.iudiciũ em̃ sensus in eadem re esse alterum contrariorum non est firmius indicio alterí sensus in illa re esse aliud contrarium.U.gratia q̃ in diciũ sensus alicuꝰ animalis q̃ hoc est delectabile non est firmiꝰ iudicio sensus hominis illud esse contristabile. ¶D.d.et ideo dixit Democritus zc.i.et ideo dubitauit democritus et dixit:q̃ contingit ex hoc alterum duorum: aut vt nihil habeat veritatem in se extra animam:aut vt non comprehendatur aliquo modo. ¶Deinde.d.et vniuersaꝰ cũ existimauerit zc.i.et cã erroris eoꝝ est quia existimabant q̃ intellectus est sensus:et q̃ nõ differunt in aliquo:et opinabantur q̃ scientia necessaria comprehenditur sensu.et cũ viderũt q̃ sensibilia videnꝫ habere dispositiones diuersas apud sensum crediderunt q̃ nulla scientia est necessaria omnino. ¶Deinde.d.z ex istis optionibꝰ zc.i.z ex istis dubitationibus predictis existimauerũt isti homines istas existimationes.Empedocles enim dicebat plures intellectus esse habentes iudicia diuersa:z quod quilibet intellectus sequitur complexionem propriã et ideo dixit q̃ qui mutatur de aliqua complexione in aliam:trãsmutabit de aliquo intellectu in alium:z ratiocinat̃ super hoc q̃ hoc q̃d apparet de transmutatione intellectus in infirmis propter trãsmutationē cplexiõis. ¶D.d.et Parmenides etiam dicit zc.i.qm̃ iste dicebat q̃ intellectus appropriatur hoibus sm̃ cõplexiones z compositiones eoꝝ. ¶D.d.z quidẽ socij zc.i.z isti etiam opinabant̃ q̃ entia cõsequunt existimatiões hoium: et q̃ non habent esse extra animã nisi sm̃ q̃ homines intelligũt. ¶D.d.z dicitur q̃ Homerus.i.z existimabatur q̃ Homerus opinabatur plures intellectus esse qui consequuntur modos complexionis.Deinde induxit vnaz narrationem scitam inter illos de vno versu. ¶Deinde.d.quod videns zc.i.z ex hoc sermone apparet q̃ Homerus opinabatur q̃ quisquis amisit suum intellectũ pp trãsmutationē cõplexiõis q̃ intelliget alio intellectu a primo. ¶Deinde.d.et nõ est ita zc.i.et hoc q̃d existimant non esse verum: manifestum est em̃ q̃ z si in vtraꝫ dispositione itelligit diuerso intellectu: tamen neqꝫ hoc intelligit q̃ entia sunt eadem:aut q̃ entia sunt in aliqua dispositione z in sua contraria insimul. ¶Et intendebat per hoc qm̃ nullꝰ intellectus intelligit q̃ entia contraria existũt insimul:a ut sunt idem.

Vide.z.8 alia text.q. 150.de oppione.cm pedoclis z homeri.

x

Nullꝰ intellectꝰ intelligit q̃ entia

UVA. BHSC. IyR_117

ptraria sē ¶ D.d.z accidit ex vtraq; dispōne ꝛc.i.qm̄ ipole accidit: siue itellectus fue
ilil' aut q̄ rit posit' ꝑm dispōnem itellectus istius: existētis: aut ꝑm aliud ptrariū.
sūtidē. Ut ¶ D.d.si igit isti ꝛc.i.si igit isti videtur magis q̄rere veritatē q̄s alij: ꝛsermo
y nes coꝝ i veritate sunt tales impoles: quo nō accidit audiētib' illos vt vo
de cōsile. lūtas ꝛ sollicitudo coꝝ descat inḡredo veritatē: qm̄ tūc qui a querit verita
S.t.c.9.co tem similis est currēti ad comprehēdendum volātem quod nūq̄ fiet.
gita istā-
tiā de vni ¶ Huius autē opinionis cā est q̄ de entibus q̄dē veritatem in-
tate itells tendebant: entia autē putauerunt esse sensibilia solum: in his ve-
a Qui ex- ro multa que indeterminati nā existit: ꝛ eius quod est hoc pacto:
pectat ve quēadmodum diximus est: propter quod decēter q̄dē dicunt nō
ritatem vera autem dicūt. Sī.n.ꝓgruit magis dicere q̄s sicut Epicharius
a dicētib' in Xenophanē. ¶ Amplius aūt oēm videntes hanc motā nām
sermones de ꝓmutatione aut nihil verū dicimus: circa vero oīno permu-
falsos sīlr tans non ptingere verum dicere. ex hac existimatione pullulauit
est currēti opinio dictorum summa que est dicentiū heraclizare: ꝛ qualem
ad cōpre- ¶ Cratilus habuit qui tandem nihil opinatus est oportere dicere:
hēdēdū sed digitum mouebat solum: ¶ Heraclitum increpauit dicentē bis
volātē q̄s in eodem flumine non est intrare: ipsi enim existimauit nec semel.
nūq̄ fiet. ¶ Nos autem ad hanc quēstionem dicemus q̄ permutans quā
do permutat habet quandam ipsius veram rationem non existi
mari esse equidē est dubitatissimum. abiciens enim habet aliq̄d
eius quod abiicitur: ꝛ eius quod fit tam necesse aliquid esse omni
no: quod ꝛ si corrumpitur existet aliquid ens: ꝛ si fit ex quo fit et a
quo generatur necesse est esse ꝛ non esse infinitum. ſz h̄ ꝓtermittē
tes illa dicamus: q̄ non est idem permutare ꝑm quantitatem et
secundum qualitatem: ꝑm quantitatem quidem igitur fit idē non
manēs: sed ꝑm speciem oia cognoscimus.
¶ Causa autez in existimationib' istoruz est q̄ querebāt perscru
tari de ꝟitate entiū: ꝛ existimabāt q̄ entia sunt sensibilia tm̄: ꝛ na
ture istorum sensibilium non sunt terminate ꝛ maximā h̄nt diuer
sitatem: ꝛ omnia entia que sunt eiusdem dispōnis etiā ꝛ ideo assi
milantur dicere veritatez sed nō dīt veritatem. Opz.n.hoc dice
re sicut dixerunt errātes in Xenocrate: ꝛ etiā quū viderunt totaz
istam naturaz moueri: ꝛ q̄ nihil dicit in rei veritate de rebus que
non transmutantur existimauerunt impossibile esse aliquid dici
in rei veritate aliquo modo de rebus que transmutantur ꝑm to-
tum. et ex ista opinione ramificate sunt opiniones Heraclīti. He
raclitus.n.in fine vite sue opinabatur q̄ non opz aliquid dicere:
sed tm̄ monebat digitum ꝛ reprehendebat Sticum in hoc quod
dixit q̄ pole est tangere aquam fluminis currentis bis: dicebat esse
q̄ nec semel hoc sensibile. Nos autem dicimus in hoc sermone
etiam q̄ illud quod transmutatur habet apud transmutationez
aliquem sermonem qui vere dicetur de eo ꝛ existimatur quod nō
est ꝛ si in eo est dubiuz, qui.n.negat aliquid necesse est vt habeat

UVA. BHSC. IyR_117

aliquod esse quod possibile est negare: ⁊ necesse est vt aliquod eē habeat illud quod est: ⁊ vniuersaliter si aliquid corrumpitur habet esse ⁊ si generatur necesse est vt habeat esse illud ex quo generatur illud quod ex eo generatur: ⁊ illud per quod generatur: ⁊ q̄ hoc non sit infinitum. sed dimittamus ista ⁊ dicamus qō transmutatio secundum quantitatem non est eadem cum transmutatione secundum qualitatem: ⁊ scientia non est tantum per quantitatem: sed omnia cognoscuntur per formas.

¶Causa aūt ꝛc.i. cū dixit dubitationes inducētes quosdā ad dicendū oīa esse vera: ⁊ quosdā ad negandū sciam: mō dat cām errorīs istorū. ¶Et dicit: ⁊ cā in existimationib⁹ ꝛc.i. ⁊ cā errorīs istorū est q̄ isti volebāt pscruta ri de veritate entiū ⁊ nō intēdebāt intētionē sophisticā: ⁊ existimabāt cum hoc q̄ entia sunt sensibilia tm̄: ⁊ nature sensibiliuz sunt transmutabiles et nō permanētes. sciētia aūt si est debet esse pmanēs ⁊ ex reb⁹ pmanētibus: ⁊ ꝓpter hoc ambigebāt ⁊ negabāt sciam: ⁊ hoc intēdebat quum dixit: ⁊ maximā hñt diuersitatē ꝛc.i. ⁊ diuersitas in oibus sensibilib⁹ est maxime: ⁊ similiter in oīb⁹ entib⁹ que sunt per res sensibiles. ¶D.d. ⁊ ideo assimulant ꝛc. ideſt ⁊ sermo eorū vī verus vno mō. ſ. in hoc qō dicūt q̄ sensibilia sunt trāsmutabilia ⁊ q̄ in eis nō sit scia: ſz in hoc qō dicūt q̄ scita sunt sensibilia fal sant. ¶D. d. opz em̄ hoc dicere ꝛc.i. opz em̄ euitare hāc dubitationem sicut euitauerūt eā errātes in sermonib⁹ Xenocratis. ¶D.d. ⁊ ēt quū viderūt ꝛc. ideſt ⁊ vīr sustētati sunt sup duo. quorū vnū est q̄ viderūt ista nām sensibi lē trāsmutabilē per se. scām aūt est q̄ opinati sunt q̄ nulla res est que vere dicaī de reb⁹ trāsmutabilib⁹ ꝑm totū ꝓpter velocitatē trāsmutatiōis eoz: ⁊ ꝑm hoc nulla erit scia pmanēs nec scīp nec aliqua hora. ¶D.d. ex ipsa opinione ꝛc.i. ex ista opinione ramificate sunt opiniones heraclīti opinātis q̄ nō opz respōdere ad aliquā questionē sic aut nō: qm̄ erit falsuz. añ q̄ em̄ cōpleat respōsionē trāsmutabilē res in cōtrariū. ⁊ nō cū ille ḡebat, de aliquo innuebat p digitū ⁊ nō loquebatur. ¶D.d. ⁊ reprehēdebat ꝛc.i. ⁊ reprehēdebat quēdā virū antiquū q̄ opinabaī hoc in hoc qō dicebat q̄ impoſe est tāgere aquā fluuij bis. dicebat em̄ q̄ debebat dicere q̄ impoſe est tāgere aquā fluuij semel nedū bis. ¶Et intēdebat per hoc q̄ ista est dispositio entiū in cursu: ⁊ q̄ nulla sciētia acquirī de eis neq̄ in minimo tempore.

¶D.d. nos autem dicamus ꝛc. ideſt nos autem dicamus cōtradicēdo istis q̄ quicquid transmutatur hz sermonē qui vere dicitur de co ꝑm q̄ est trāsmutatum. ¶.g. dicit q̄ non est permanēs ⁊ aliū qui falsat super ipsum. Uer bi gratia dicere q̄ est pmanens. ⁊ hoc intendebat cum dixit: existimaī. n. q̄ nō est. ⁊ pōt iudicari q̄ est nō permanens: ⁊ erit iudiciuz nō trāsmutabile. D.d. ⁊ si hoc est dubiū ꝛc. ideſt et vniuersaliter qui negat aliquid de aliquo necesse est vt negatū habeat aliquā naturā terminataz: et vīr necesse est vt aliquod ens sit. ¶Et intēdit qō cōtingit negātibus sciam vt scientia apud eos habeat aliquā naturā terminatā: et sic erit aliq̄ ens: et si nō: nihil esset negatū oīno. ¶D.d. necesse est igitur ꝛc.i. et vīr oē qō gñatur necesse est vt habeat ens er quo generet ꝑm naturā ⁊ ens p qō generet: et q̄ illud non sit corruptibile: et vt hoc nō ꝓcedat in infinitū: et sīr corruptū dz puenire ad aliq̄ incorruptibile. ¶D.d. sed dimittam⁹ ista ꝛc.i. sed dimittenda est ista contradictio et procedamus ad magis manifesta: et est: q̄ trāsmutatio quā fingunt esse perpetuā in entibus est in quantitate non in qualitate: et formā et scia necessaria nō erit per quātitates rerū tm̄ sed et p formas: sic igit formē sunt permanentes: ergo scientia erit permanens.

kk 4

UVA. BHSC. IyR_117

¶Amplius autem dignum est increpare sic existimantes q̄ sensibilium in minoribus numerum scientes sic habentem de toto celo similiter enunciauerunt. Nā circa nos sensibilis locus in generatione ⁊ corruptione perseuerat solum ens: sed iste vt dicatur nulla pars est omnis: quare iustius vtiq; propter illa hoc reuerti fuisse: quare propter hoc de illis errauerunt. Amplius autem palam quia ⁊ ad hos eadem olim dictis dicemus. q̄ enim est immobilis natura quedam ostendendum ipsis et credendum eis. Equidem contingit simul dicētibus esse ⁊ non esse: quiescere magis dicere omnia q̄ moueri. Nō enim est aliquid in quod permutetur: nam omnia insunt omnibus.

Locus circa nos sol̄ in generatiōe ⁊ corruptiōe p seuerat.

¶Et etiam contradicendi sunt existimantes istas existimatiōes quoniam quum viderunt in rebus sensibilibus q̄ paucziores sunt talis dispositionis iudicauerunt de toto celo. Locus enim sensibilis in quo est generatio ⁊ corruptio est ille qui continet nos tātum: ⁊ iste possibile est vt aliquis potest dicere vt non sit in respectu totius pars sensibilis: meli⁹ est igitur negare a toto quod est in istis paucis q̄ affirmare in toto quod affirmatur de eis. ⁊ manifestum est etiam q̄ dicenduz est de istis quod prius diximus in alijs: ⁊ demonstremus eis sufficienter naturam esse immobilem. ⁊ si accidit q̄ dignius est dicentibus affirmare ⁊ negare insimul dicere q̄ omnia sunt quiescentia q̄ dicere mobilia: non enim est aliquid in quo transmutetur aliquid quoniam in quolibet est quodlibet.

23 ¶Et etiam contradicendi ⁊c. ideſt ⁊ contradicendum est istis hominibus posti q̄ viderunt quedam entia paucziora. ſ. que sunt in generatione ⁊ corruptione in dispositione transmutabili iudicauerunt q̄ plura. ſcz celi sunt huius dispositionis. Locus autem in quo est generatio ⁊ corruptio est insensibilis respectu totius: ⁊ hoc si concessum fuerit eis q̄ ista in quibus est generatio ⁊ corruptio non habent scientiā. ¶D. rectius est negare a toto ⁊c. ideſt rectius igitur est nō iudicare de toto illud quod iudicatur de parte in sensibili: ⁊ negare ab eo toto transmutationem existentem in parte. ¶Deinde dicit ⁊ manifestum est ⁊c. ideſt ⁊ isti digni sunt vt sufficiamus eis per illud per quod sufficimus alijs declarando eis naturā immobilem esse. ¶Et intendit per istam naturaz species ⁊ genera ⁊ forte substantias abstractas. ¶Deinde. d. ⁊ si accidit dicentibus ⁊c. i. et licet dignius est ponentibus q̄ affirmatio ⁊ negatio sunt insimul in omnibus rebus vt omnia sunt quiescētia magis q̄ mobilia. Deinde dedit causam in hoc ⁊ dixit: nō est enim aliqd ⁊c. ideſt p̄m em̄ ist os nō distinctū est ab aliquo in quod transmutatur: sed omnia sunt admixta: ⁊ quodlibet quolibet: quapropter oportet hoc vt omnia quiescentia sint.

¶De veritate autem q̄ non omne apparens verum primuz quidem: quia neq; sensus falsus proprij est: sed phantasia non idem sensui. Deinde dignum mirari si hoc dubitant vtrum tante sunt magnitudines ⁊ colores tales quales a remotis vident: aut quales de prope: ⁊ vtrum qualia sanis: aut qualia laborantibus. Et

UVA. BHSC. IyR_117

graulora vtrum qualia debilibus:aut qualia robustis. Et vera vtrum qualia dormientibus:aut qualia vigilantibus. Quod quidem enim non putant palam:nullus ergo si putauerit se de nocte athenis esse ens in lybia vadit ad licium. Amplius autem de futuro vt ꝛ plato dicit nequaq3:similiter propria medici opinio ꝛ ignorantis velut de futuro sanos fore aut non de futuro.

¶Sermo autem eorum in sensus veritate non omne quod apparet est verum. primo quia falsitas non appropriatur sensui sed phantasie que non est eadem cum sensu. Et cum hoc mirandum est de eis qui ambigunt in istis rebus:ꝛ querunt vtrum magnitudines ꝛ colores sint in illa dispositione in qua videntur ex remoto:aut in illa dispositione in qua videntur ex propinquo:ꝛ vtruꝫ sint ꝑm q̄ sani vident aut infirmi. Et in grauitate vtrum sint ꝑm debiles aut ꝑm fortes. Et in veritate aut in falsitate:vtrum sint ꝑm quod sunt apud dormientes aut apud vigilantes. Et manifestum est quod impossibile est hoc:nullus enim potest existimare modo album sicut plato:et consilium medici sapientis in rei veritate non est simile consilio nescientis in eo quod sanat de infirmitate ꝛ in eo q̄ non sanat.

¶Dixit:sermo autem ꝛc.idest q̄ omne quod apparet non est verum:est falsum:ꝛ hoc destruitur multis modis. primo autem quoniam falsitas nō est propria sensui:quoniam falsitas non accidit sensui nisi per accidens. illud autem cui falsitas est propria est imaginatio. in hac enim debet aliquis discere quia illud quod ex ea fit non est verum. ¶Et dixit hoc:quia per istam virtutem imaginantur res que precise videntur impossibiles esse. ¶Deinde dixit:mirandum est igitur:ꝛ quia sunt dispositiones in quibus opinantur sensum esse verum:et alie in quibus opinantur sensum esse falsum. Verbi gratia sicut dispositio rerum apparentium visui ex remoto ꝛ ꝓpinquo:ꝛ in sanitate:ꝛ in infirmitate:ꝛ vigore:ꝛ debilitate:ꝛ magis in somno ꝛ vigilia:mirandum etiam vtrum de querentibus vtrum vera qualitas corporis est que apparet in propinquo:aut que in remoto: idem enim apparet magnum in propinquo ꝛ paruum in remoto. Et similiter querentibus vtrum verus color apparet in propinquo aut in remoto:ꝛ vtrum verus sapor comprehenditur a sanis:aut ille qui cōprehenditur ab infirmis:ꝛ vtrū verum pondus est illud quod comprehenditur a fortibus aut quod a debilibus. Et maior questio est vtrum quod dormiens videns est verum aut quod vigilans. ¶Deinde dixit:manifestum est q̄ hoc est impossibile:nullū enim potest modo:ꝛ hic absciditur sermo Arist. quia diminutus est. ¶Et intētio eius est q̄ nos habemus primam cognitionem per quam distingui mus inter illud in quo sensus falsat ꝛ in quo veridicat:quoniam qui dubitat diuidere inter sensibilia falsa ꝛ sensibiliavera est sicut qui dubitabit in istis rebus. scz vtrum simus dormientes aut vigilantes:ꝛ vtrum simus aut nō simus:ꝛ similiter nullus dubitat q̄ vere ẽ̄ttutes ꝛ veri colores sunt q̄ apparent ex propinquo non ex remoto:ꝛ quod apparet sanis est verum nō q̄ō appet egris:ꝛ ideo incipiūt curari. ¶Et si oē q̄ō vr est verū sicut q̄dā dicūt etiā nō esset differētia inter sermones nesciētis ꝛ sapientis. V.g. platonis:ꝛ tunc consiliuꝫ medici sapientis esset simile consilio nescientis sanare aut non sanare infirmos:ꝛ omnia ista sunt impossibilia.

24 B Falsitas ꝓpria est imaginatiō:iz sensui nō cōpetit nisi p accns.

UVA. BHSC. IyR_117

¶ Amplius autem ꝛ in sensibilibus non similiter propria alicui ꝛ proprii aut propinqui: ꝛ eius q̄ ipsius. Sed de coloribus quidē visus nō gustus. de saporibus gustus non visus quorum vnusq̄s q̄s in eodē tempore circa idē nunq̄s dicit: simul ita ꝛ nō ita habere sed nec in altero tēpore circa passionē dubitauit: sed circa id cui accidit passio. dico aūt puta idem quidē vinū videbitur vtiq̄: aut mutatū: aut corpore mutato q̄nq̄s quidē esse dulce q̄nq̄s autē non esse dulce: sed q̄s nō dulce/quale est quādo fuerit nunq̄s mutauit: sed semper de ipso verū dicit: ꝛ est ex necessitate futurū tale dulce quāuis ꝛ hic he rationes oēs destruant: quēadmodū ꝛ substātiā

¶ Nō esse nullius: ita nec ex necessitate nihil. Necessariū em̄ nō contingit aliter ꝛ aliter se habere. quare: ꝛ siquidem est ex necessitate non habebit ita ꝛ non ita totaliter: quia si est sensibile solum: nihil vtiq̄ erit solum non existentibus animatis. Sensus enim nō erit: neq̄ igitur sensibilia esse neq̄ sensationes forsan verum: sentientis em̄ passio hic est. subiecta veromon esse que sensum faciūt ꝛ si nō sensu impossibile. Nō enim sensus sui met est: sed est aliq̄d alterum preter sensum quod prius est sensu est necesse. ¶ Mouens enim. Idē. ꝛ. enim motio prius est natura ꝛ vtiq̄ si adimunt̄ dicuntur hec ipsa de aia. t. nihil minus.

Necessariū nō cōtingit aliter ꝛ aliter se habere.

Mouēs ē pⁿ nā motio.

c. 19.

¶ Et etiam dicamus hoc in ipsis sensibus: quoniam sensus prius rei non est simul in rei veritate et qui est alterius: ꝛ non est simul sensus propinquus rei: propte remoto alterius. visus enim est colorum non saporum: gustus autem est saporum non colorū ꝛ vterq̄ eorum sentit aliquid in vno tempore: ꝛ nunquam firmat aliquis sensus vt aliquid sit in sua dispositione ꝛ alia contraria insimul: neq̄ in alia contraria etiam: neq̄ in alio tempore etiam: rita autem de passionibus. V. g. quoniam existimatur q̄ transmutatio est ex eodem sicut vinum ex sapore: ꝛ existimatur q̄ transmutatio est propter diuersitatem complexionis corporis gustantis: ꝛ sic existimatur q̄ vinum quandoq̄s est dulce ꝛ quādoq̄s nō dulce: ꝛ rita nō est in ipso dulci cū fuerit dulce: nec quandoq̄s trāsmutatur: sed si sermo verus est in eo et erit necessario dulce illud qđ erit ſm hanc dispositionē. Et si isti sermones negant ſm hec omnia: ꝛ similiter negāt vt nō sit substātia etiā alicuⁱ rei: ꝛ vt nihil sit necessario oīno. Quod enim est necessario impossibile est vt sit alto modo. Omne enim quod necessario est: impossibile est vt sit in hac dispositione: ꝛ in sua cōtraria: ꝛ alio modo. Si sensibile est relatiuum: tunc sensibile solum non est alicuius si non est animatorū: q̄m nō erit sensibile: ꝛ est verū: quēadmodū nō erūt sensibilia ēt: sunt. n. passiua sentiēte. Et impoſſe est vt subiecta faciētia sensuz sint si sensus nō fuerit. Sēsus. n. nihil aliud recipit nisi sensum: ꝛ est prior sensu necessario. ¶ Motor em̄ est ꝑ motū nā. Et si ista dicuntur relatiue: tunc neutrum eorum erit sine altero.

UVA. BHSC. IyR_117

¶Intendit in hoc sermone dissoluere dubitationem contingentem eis ex sensibus. ¶Et dicit. dicamus etiam dubitantibus in sensibus ꝛ ponentib⁹ omnia apparentia equaliter in veritate: quoniam iudicium alicuius sensus in proprio sensibili non est simile sui iudicio de sensibili alterius. s. cōmuni: verior em̄ est in proprio q̄s in sensibili communi ꝛ alij. ¶D. d. et sensus propinquus rei proprie ꝛc. i. ꝛ magis isto est q̄ nō equalis est cōprehēsio sensibilis proprij a sensu cū fuerit propinquū cōprehensioni communi ab eo sensu cum fuerit remotum illud sensibile commune. ¶D. incepit dicere sensibilia ꝓpria vnicuiq; sensui. ꝛ. d. visus em̄ est colorum ꝛc. i. visus em̄ est proprius coloribus in verificando de eis: ꝛ similiter gustus saporum: ꝛ auditus sonorum: ꝛ olfactus odorū: ꝛ tactus tangibilium. ¶D. d. ꝛ vnusq; q̄s eorū ꝛc. i. ꝛ vnusquisq; quinq; sensuū habet proprium vnuz sensibile q̄ cōprehendit vno tempore. s. subiecto. ¶D. d. ꝛ nunc̄ affirmat ꝛc. i. ꝛ nunc̄ videmus q̄ aliquis sensus iudicat in suo proprio sensibili diuersas dispositiones in eodez tempore aut in duobus temporibus diuersis. ¶Et quia accidit in hoc sermone aliquid ex hoc q̄ apparet in sensu gustus in sanitate ꝛ in infirmitate. d. rixa autem ꝛc. i. est dubitatio autē que accidit in passione que dicitur gustus. U. g. q̄ aliquis dicatur q̄ idē vnū mō videt dulce ꝛ alia hora amarū. dubitatur q̄m hoc forte accidit ex trāsmutatiōe gustantis ꝛ forte ex trāsmutatiōe cōplexionis gustātis. vñ nullo modo nō possumus precise dicere hoc esse dulce in sua natura in aliqua hora. ¶D. dicit respōsionē ꝛ. d. ꝛ nō est rixa in ipso dulci ꝛc. i. ꝛ ista dubitatio non opz vt sit dulcis nāliter: q̄m si fuerit amarū ex sua trāsmutatiōe manifestū est q̄ natura dulcis trāsmutata est ꝛ hz naturā ꝓpriā: ꝛ q̄ erit dulce q̄n illa nā reuertetur ad illud. si aut ex trāsmutatiōe cōplexionis gustātis hoc erit manifestius. s. q̄ dulcedo hz naturā ꝓpriā sed ista rixa nō est illa in qua eram⁹ in primo: sed ista rixa est vtrū cōuersio dulcis in amarū est ex sua trāsmutatione: aut ex trāsmutatione cōplexionis gustātis: ꝛ hoc intēdebat cū. d. ꝛ rixa nō est ipso dulci ꝛc. i. ꝛ rixa nō est in dulci cū trāsmutaꝛ in amarū vtrū sit ꝑ suā trāsmutationē aut ꝑ trāsmutationē cōplexiōis gustātis: ꝛ si sit ꝑ illam trāsmutationē q̄n trāsmutaꝛ: necesse est em̄ vt sit dulce dū habuit ista natura anteq̄ trāsmuteꝛ: ꝛ hoc intēdebat cū. d. sed si sermo verus est ꝛc. i. z si verū est dicere ipsuz esse dulce in aliqua hora necessario erit dulce oē q̄ fuit in illa dispositione aut erit. ¶D. d. ꝛ si isti sermones ꝛc. i. ꝛ si isti sermones sicut necessario negāt oīa entia ita negāt vt aliq̄d habeat substātiā: ꝛ ita negāt aliq̄d esse necessario oīno. ¶D. d. q̄ em̄ est necessario ꝛc. i. est isti enim sermones faciunt vt omne sit alio modo ab eo q̄ est: ꝛ q̄ est impossibile vt sit alio modo ab eo q̄ est. ¶D. d. si igitur aliquid fuerit necessario ꝛc. i. q̄n si aliquid fuerit necessario impoſe est vt sit in alio modo ꝙm quē est in alio. Sensibile em̄ est relatiuū cum nullā habet in se naturā nisi relatiuaz. Contingit em̄ vt sensibilia nō habeāt esse si animalia sensibilia nō fuerint. Sensibile em̄ non est relatiuū ad aliud nisi ad sensum: ꝛ si sensus nō fuerit non erunt sensibilia. ¶D. d. ꝛ est verum quemadmodū ꝛc. i. est ꝛ hoc quod contingit verum est etiā alio modo. s. cum posuerimus q̄ sensibilia sunt relatiua. contingit em̄ vt sensibile sit sensus: ꝛ sensus sit passio. i. est accidēs in sentiente: vnde necesse est vt sensibile nō sit nisi sentiens sit. Accīs enim impoſe est vt sit sine suo subiecto. ¶D. d. ꝛ impoſe est vt ſba ꝛc. i. ꝛ cōtingit huicsermoni vt sensibilia nō sint nisi sensus sint. D. dedit causam. ꝛ. d. sensus em̄ nihil aliud recipit q̄s sensum. i. sensus em̄ nō est sensibilū: sed alterius a sensibilibus. ¶D. d. ꝛ prius sensus necessario. i. est sed sensus est alterius q̄ est prius sensu necessario. s. pri⁹ nāliter. ¶D. dedit causam in hoc

25

D Accīs im possibile ē vt sit sine suo ſbiecto 36. s pl. 14. 39 ꝛ. 7. me. t. cō. 2.

UVA. BHSC. IyR_117

ꝛ.d.motor em̄ ꝛc.i.ꝛ cā in hoc ē q̄ sensibilia monēt sens⁹:ꝛ mouēs est prius aliter moto. ¶D.d.ꝛ si ista dīr relatiue ꝛc.i.ꝛ si sensus ꝛ sensibilia eēnt relatiua:tunc sensibilia non eēnt sine sensibus:quemadmodum sensus non sunt sine sensibilibus.

¶Capitulum Sextum.

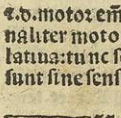

Sunt autē quidā qui dubitant hoc pſuaſorum:et has rōnes solum dicētium. Querūt.n. quis est q̄ iudicat sanū ꝛ oīo circa singula recte iudicātē. Tales vero dubitationes sikes sunt dubitationi vtrum dormiam⁹ nūc aut vigilamus. Possunt aūt dubitatiōes oēs tales idē. Oium.n. rōnem hi dignificāt esse. Principiū.n. q̄runt: ꝛ hoc p demōstrationē accipere:quicūq; quidē nō pſuasi sunt ꝛ manifesti sunt in actib⁹. Sed qō dixim⁹ hec ipsorum passio est. Rationē em̄ q̄runt quorum nō est ratio. Demonstrationis em̄ principij nō est demonstratio. Hi q̄dem igitur facile hoc credunt. est.n. nō difficile sumere. In sermone autē vim solū querētes ipoſe q̄runt. Cōtraria nāq; dicere dignificant statim contraria dicētes. si autē non oīa sunt ad aliq̄d: sed q̄dā sunt ꝛ ipsa p̄m se:nō vtiq; est oē qō apparet. nā qō apparet alicui apparet. Quare qui dicit oīa que apparēt esse vera:oīa que sunt facit ad aliq̄d. Propter qō ꝛ obseruandū vim in p̄mone querentibus:simul autē et sustinere p̄monem dignificantibus qō non apparet est:ſz qō apparet cui apparet:ꝛ qñ apparet:ꝛ inquā tum:ꝛ vt. Si autē sustineāt q̄dem sermonē:nō sic autez sustineāt accidit ipsis ꝓtraria cito dicere:ꝓtingit.n. eidē p̄m visum mel apparere:gustui vero nō. Et oculis duobus existentib⁹ non eadem vtiq; visui si sint dissimiles. Ām ad dicentes pp olim dictas cās quod apparet verum esse:ꝛ pp hec oīa similiter esse falsa:ꝛ vera. Neq; em̄ oibus eadem apparere cōtingit: neq; ipsi semper eadez sed multotiēs contraria p̄m idem tps. Tactus em̄ duo dicit in digitorum variatione:visus autem vnum: sed non quidem idem:ꝛ p̄m idem sensui:ꝛ similiter:ꝛ in eodem tempore.

Demſa-tiōis p̄ncipiū nō ē dēmſatio.

Qui dicit oīa q̄ apparēt vera eē oīa q̄ sūt facta ad aliq̄d.

¶Et quidā ꝓtenti sunt p ista:ꝛ dicūt istos sermones. Querunt quis est ille q̄ querit ꝛ veridicat:ꝛ scit oīa p̄m veritatē. Et iste qōnes ambigue sunt sikes qōnibus ambigentium in hoc pe in vigilia ꝛ somno:ꝛ istarum oīum questionū vna est. Jsti.n. dicunt q oīa habent cās prio em̄ querunt q̄d: deinde querunt ꝓprehendere hoc per demonstrationē. Ām autē non sunt contenti manifestum est ex suis opationibus. Sz infirmitas istorum est q: q̄runt terminum in quo non hz terminum. Non em̄ hz demōstrationez principium demōstrationis. Et facere istos quiescere facile est:et comprehendere hoc non est difficile. Qui em̄ perscrutantur p̄monem tm̄ et querunt victoriā:querunt impoſe. Volunt em̄ dici sermones cōtrarios:ꝛ illi in illa hora dicunt sermones contrarios. Si autem nō oīa dicunt relatiue;sed quedam sunt per se etiā tūc

UVA. BHSC. IyR_117

non oia que apparent sunt vera. Q̄ eñ appet aliquid apparet. Qui ergo dicit q̄ oia apparētia sunt vera facit oia entia relativa, ⁊ ideo p̄seruare op̄z nos ab eis q̄ querūt victoriā p disputationē et cū hoc dicunt q̄ illud q̄ apparet nō apparet illud q̄ est: ſz apparet illud q̄ est: scīm illud cui apparet et in hora in q̄ apparet ⁊ existimant aliq̄d dicere: ſz non est ita. Accidit. n. eis a ꝓpinquo dicere ꝓtrariū. Poke. n. ē idē appere visui eē mel ⁊ gustui nō mel. ⁊ sīc oculi duo cū fuerīt diuersi nō videbūt vnū. Qui igī dixerūt istis q̄ apparēt cās p̄dictas albedinē ista apparent ⁊ nō apparēt eadem icōm vnū apparere multotiens in eodē tpe. Tactus eñ ⁊ sensus existimantur duo apud mutationē digitorum: ⁊ visus idē et non illud quod inuenīt̄ tangitur. Et q̄ est p vnū sensum: ⁊ vno mō: ⁊ secūduz vnā dispōnē: et in eodē tpe: et hoc est verum.

¶Dicit q̄ illi qui vtunt istis sermonibus sunt bipartiti: quidā eñ querūt per illos victoriaz et dominiū: et quidā ambigunt ex dubitationibus ꝓtingentibus istis rebus: et querūt scire distinguere q̄s iudicat vere apud cōprehēsiones cōtrarias: ⁊ medicina istorum sicut post dicet ab hac infirmitate est facilis. ¶D.d. iste gōnes ambigue ⁊c.i. qui ambigit in silibus gōnibus ⁊ dubitat vtrum illud q̄ sani ꝓprehendūt est verū: aut illud quod infirmi ꝓprehendūt: et etiam illud quod apparet ex remoto aut illud quod apparet ex ꝓpinquo silis est dubitanti vtrum nos cuz dicimus hoc somnus in somno: aut in vigilia. ¶D.d. ⁊ vis omniū istarū ⁊c.i. et vis omnium istarum questionum in eo q̄ dant de dubitatione ⁊ ambiguitate est eadez. Cā enim ambiguitatis earum est eadem. ſ. q̄ opinantur oia habere causas ex quibus cognoscūtur: et querūt principia ex quibus demonstrent: ⁊ si dixerint quod est cognitum per se: ab eo q̄ non est: tunc iste error auferetur ab eis. ¶D.d. q̄ñ autem nō sunt cōtenti ⁊c.i. quoniaz iste modus hominū non negat ista ꝓteruiendo et ꝓpter gloriā sicut faciunt logici. sed q̄ accidit eis non habere certitudinem: hoc eñ manifestuz est ex sermonibus istorum hominum: sed infirmitas eorum est q̄ querunt terminuz in eo quod non habet terminum ⁊ demonstrationem in principio demonstrationis. ¶D.d. et medicinatio istorum est facilis. i. q̄ nō querunt ista intendendo victoriā. ⁊ ideo questione dissoluta abscindet illa dubitatio ab eis. ¶D.d. illi autem qui querūt ⁊c.i. illi qui dubitāt in istis et querunt non ad aliud nisi ad vincenduz aduersarios querūt impossibile: et quod non possunt facere. querunt deinde facere vt contingāt illius sermones cōtrariꝰ: ⁊ cuz laborant in hoc statim inducūt sermones ꝓtrarios: ⁊ ideo contingit eis cōclusio quam volebant inducere; super aduersarios. ¶Deide. d. si autem non oia dūr relative ⁊c.i. sed manifestum est q̄ si nō oia comprehensibilia p̄ sensus sunt relativa: sed quedam eorum sunt per se non in respectu ad sensuz tunc non oia apparētia erunt vera sicut isti opinabāt. ¶D.d. quod enīz diximus q̄ oia ⁊c.i. cōtingit eñ dicētibus q̄ omne quod apparet cuilibet hominū est verū vt omnia entia apud ipsum sint relativa. D.d. et ideo op̄z p̄seruare ⁊c.i. ⁊ ꝓpter corruptionem istius hominis. et q̄ multū nocet in phia oportet nos p̄seruari ab istis querentibus intentione victoriam et dominium in contradictione. contradicunt eñ sib.: q̄ñ dicūt q̄ illud quod apparet res nō est illud quod est: sed illud q̄ est ſm videtem: ⁊ in eo tēpore in quo apparet: et sic negāt vt res extra animā esse habeāt oīno. ¶D.d. ⁊ existimāt aliq̄d ⁊c.i. et accidit eis cum voluerunt dicere in aliquo quid sit

26

Cōtra sophistas.

UVA. BHSC. IyR_117

vt dicāt statiz in eo quod nõ est. Deinde declarauit quõ ꝯtingit hoc in eis ⁊.d. possibile em̃ est vt idem apparet ⁊c.i. ꝯtingit em̃ istis iudicare idẽ esse mel per visum ⁊ nõ esse per gustum. ⁊ sic ꝯtradicēt sibi. D.d. ⁊ similiter duo oculi ⁊c.i. qñ alter oculorũ fuerit diuersus ab altero in situ: tũc em̃ accidit eis idem apparere duo qñ exprimitur oculus intãtũ ꝙ situs sit diuersus. D.d. illi igiꝉ qui dixerũt causas pdictas hoc abscindiꝉ sermo Aris. ¶ Et potest intelligi sic. declaratũ est igiꝉ ꝙ illi qui dixerũt in istis rebus illas causas predictas ⁊ illas rõnes: accidit eis vt duo ꝯtradictoria vera sint insimul nõ sm diuersos hoies tm̃: sꝫ sm eũdẽ hoiem. Isti em̃ vt reputo nõ cõcedũt ꝙ ꝯtraria apparẽt eidẽ homini in eodẽ tpe ⁊ in eadez dispõne: ⁊ ideo dixit ista apparẽt ⁊ nõ apparẽt in eodẽ. Fingũt em̃ ꝙ ꝯtraria apparẽt insimul: sꝫ nõ eidẽ homini ⁊ in eodẽ instãti: sed duobus hoibus in duobus tẽporib⁹. ¶ D.d. sed apparẽt ꝯtraria multotiẽs in eodem tẽpore ⁊c.i. sed ꝯtingit eis vt ꝯtraria appareãt multotiẽs in eodẽ tpe ⁊ eidem homini. D.d. sensus em̃ existimaꝉ apud intẽtionẽ ⁊c.i. et cã erroris in hoc lꝫ sensus sit idem et sensatum idem est: qꝛ qñ visus videt vnã rem: ⁊ quando videt illa duo non est in eadem dispositione. cum autem senserit rem eãdem in dispõne eadem et eodem sensu tũc erit vnum: et hoc intendebat cum.d. et nõ quod terminatur ⁊c.i. cõprehẽsio aũt que fit vno sensu ⁊ vno modo sensus ⁊ in eadẽ dispositione est vera semp ⁊ nunꝙ diuersatur.

Cõprehẽsio que fit vno sensu ⁊ vno mõ sensus ⁊ i eadez dispõne est vera semp

¶ Quare hec vtiqꝫ erit verum: sed forsan propter hoc necesse dicere his qui non ꝓpter dubitationẽ: sed orationis cã dicentib⁹ ꝙ hoc nõ est verũ sed huic verum. ⁊ sicut prius dictũ est necesse ad aliquid facere oĩa: ⁊ ad opinionem: ⁊ sensum quare nõ factũ est: nec erit nihil: nullo preopinante. Si vero factum est aut erit palã qꝛ non erunt oĩa ad opinionẽ. Amplius si vnuꝫ ad vnum aut ad terminatum. ⁊ si idem ⁊ dimidiuꝫ: et equale: sed nõ equale ad duplum neqꝫ dimidium ad equale ad opinans itaqꝫ si idẽ est hõ: et opinatum non est hõ opinans: sed opinatum. Si vero vnũqdqꝫ fuerit ad opinans: ad infinita erit specie opinans. Quod quidez igiꝉ firmissima opinio oĩum nõ esse simul veras oppositas dictiones: ⁊ qd accidit ita dicẽtibus: ⁊ qre ita dicãt: tot sunt dicta.

E

Cõtraria nõ pñt eidẽ si'l iesse Cõtrariorũ alterũ ẽ ꝑuatio.

¶ Qm̃ aũt ipoꝉe est ꝯtradictionẽ simul eẽ verã de eodẽ. Palam qꝛ nec ꝯtraria simul in esse eidẽ ꝯtigit. Contrariorum em̃ alteruꝫ est priuatio nõ min⁹: substantie autez priuatio negatio est ab aliquo determinato gñe. Si igitur impoꝉe est simul affirmare ⁊ negare vere: impoꝉe ⁊ contraria simul inesse nisi aut aliqua ex pte ambo: aut alterum qdẽ aliqua ex parte: alterũ vero simpliciter.

¶ Capitulum septimum.

At vero nec cõtradictionis mediũ esse contingit: sed necessariũ: aut dicere aut negare vnũ de vnoquoqꝫ. Palã autẽ primum diffinientibus quid verum ⁊ qd falsum. Dicere nãqꝫ ens nõ esse aut non ens esse falsum: ens autem esse: et non ens non esse verum. Quare et dicens esse. aut nõ esse verum dicet aut mentietur: sed neqꝫ dicit ens non esse aut esse: neqꝫ non ens. Amplius autem medium erit contradictionis quemadmodum pallidum albi ⁊ nigri: aut quemadmodum neu

UVA. BHSC. IyR_117

trum hominis ⁊ equi. Siquidem igitur sic nō pmutabitur nā ex non bono in bonū: pmutatur autē ex bono in non bonū. nunc autem non semper videtur. Non est enim permutatio nisi in contraria et media. Si autem est medium: ⁊ sic vtiq; erit aliqua in albū non ex non albo generatio: nunc autē non videtur. Amplius autem omne intellectuale ⁊ intelligibile mens aut affirmat aut negat: hoc autem ex diffinitione palam est: cum verū dicit aut mentitur. Cū autem sic cōponit dicens aut negans verū dicit. Cū autem nō sic mētitur. Amplius preter oēs opz esse ꝓtradictiones nisi orationis cā dicatur: quare ⁊ nec verum dicet aliquis: necnō verum dicet: et preter ens ⁊ nō ens erit: quare et preter gñationē et corruptionē transmutatio quedā erit. Amplius in quibuscūq; genetibus negatio: et contrariū insunt: et in his erit vt in nūeris: neq; impar neq; non impar numerus erit: sed impoſe: ex diffinitione vero palam. Amplius in infinitū vadet et non solū emologia que sunt erunt sed plura. Iterum enim est hoc negare ad dictionem ⁊ negationem: ⁊ hoc erit aliquid: nam substantia est quedam ipsius alia. Amplꝰ interrogāte si est album: dicit q; non: nihil aliud negauit q̄ ipsum esse. Negatio vero est que non esse.

¶ Et dignuz est vt coganꝫ ad dicendum hoc qui nō dicunt ambigendo: sed disputādo tm̄: q; hoc nō est veruz: sed verum p hoc.

¶ Et sicut prius fuit dictū: necesse ē vt dicēs hoc faciat omnia relatiua ad existimationez ⁊ sensum esse: ergo non fuit aliquid nec erit si aliquis prius non existimauerit. ⁊ si res generate sunt: aut erunt: manifestum est q; non omnia referuntur ad existimationez ⁊ etiam aut refertur vnum ad vnum: ⁊ ad terminarum: et ad idez ⁊ similiter duplum ⁊ equale: ⁊ non refertur equale: ad duplum.

¶ Et cum hoc si referꝫ homo ⁊ existimāt per illum ad suam existimationem ad illud quod existimat: ⁊ finxerunt ambo idē: tūc illō quod existimat non est homo: sed existimatur per illum etiaz. Et si vnaquaq; reruz referꝫ ad illud quod existimatur: tunc illud q̄ō existimatur refertur etiam ad res infinitas in forma. Iste igitur est sermo noster in istis sermonibus suis: et quare sermo eorum est hmōi. Et si est impoſe vt duo ꝓtradictoria vera insimul sint in eodem: manifestum est q; si impoſe vt ꝓtraria sint insimul in eodem etiam. alterum esū eorum est nō eē: ⁊ nō esse nō est minus substātia: et non esse est negatiuum de aliquo genere terminato. Si igitur ipossibile est dicere q; affirmatiua et negatiua sunt insimul: rectuz videtur vt sit impossibile vt cōtraria sint insimul. Sed forte dicetur aliquid ex vtroq; : et forte dicetur alterum eorum modo simplici. ⁊ etiam impossibile est vt aliqd sit inter duo ꝓtradictoria: ſz necessario aut affirmatiua: aut negatiua altera earum erit de aliquo vno: posīq; verum ⁊ falsum prius determinantur. Di-

F Nō est pmutatio nisi in cōtraria et media.

UVA. BHSC. IyR_117

cere eſſe q ens nō eſt: aut illud qō nō eſt: eſt falſum: ⁊ dicere q illud qō nō eſt: eſt verū: ergo dicens q hoc eſt: ⁊ nō eſt: veridicat ⁊ falſat: ⁊ q dicēs hunc ſermōez nō dicit q ens nō eſt neq illud qō nō eſt. ⁊ etiā ſi aliquid eſt inter ꝓraria. Ut. g. pallidū inter album ⁊ nigrū: ⁊ hoc erit verū in hoīe. Non enim ſcōm hāc diſpōez erit tranſmutatio ⁊ videtur q illud quod nō tranſmutaꝝ in bonū aut hoc in eo quod nō eſt bonū. ⁊ hoc nō eſt manifeſtū modo: qm̄ nō eſt trāſmutatio niſi ad res oppoſitas in ſitu: ⁊ media etiā. ⁊ ſi me diū fuerit ꝑm hāc diſpoſitiōem: tūc erit aliquod qō trāſmutaꝝ in albū ex nō albo: ⁊ hoc nō videꝝ modo. ⁊ etiā omne cogitatū ⁊ intellectū aut affirmaꝝ aut negatur: ⁊ hoc manifeſtum eſt ex diffinitione vtrū ſit verū aut falſum. Cū enim cōuenit aut affirmatiue aut negatiue erit verū: cū aūt non conuenit erit falſum. ⁊ etiā opz vt ſit hoc in oībus ꝺictoꝝ ſi non fuerit dictꝰ ſermo tm̄. Si igit̄ continget vt aliquis nō veridicet: neq̄ credatur ēr: ⁊ erit hoc in ente ⁊ non ente etiam: ⁊ erit trāſmutatio noſtra alia a generatione ⁊ trāſmutatiōe, ⁊ etiā opz vt hoc ſit in oībus generib⁹ in q̄bus accidit ꝺ̄uū ex negatiua. Ut. g. in numeris: ⁊ vt in eis ſit numerus neq̄ par: neq̄ impar: quod eſt impoſſibile. Et manifeſtū eſt q de numero ꝓceditur in infinitū: ⁊ erūt res neq̄ totū: neq̄ medietas tm̄: album cum q̄ritur ſi eſt album: ⁊ dicit q non eſt aliud cū dicet negatiua non quia eſt negatiua aut q̄ non eſt.

17 ¶Dicit ⁊ rectū eſt vt qui non dicit hūc ſermonē ꝓpter dubitationes contingentes ei ⁊ ambiguitatem: ſed dicit ꝓteruiendo ⁊ contradicendo: ſcili cet hoc non eſſe verū vt cogatur ad dicēdū impoſſibile ꝓtingēs ei ꝑus. W. dedit illud impoſſibile. ¶Et. d. ⁊ ſicut ꝓius fuit dictū ⁊c. i. ꝓtingit em̄ dicēti hoc: vt oia entia ſint relata ad ſenſum ⁊ ad cognitionē: ⁊ hoc intendebat cū. d. ad exiſtimationem. ¶W. d. ergo non erit aliquid ⁊c. id eſt ⁊ contingit huic ſermoni hoc. ſ. q nunq̄ fuit aliquid ⁊ nunq̄ erit ſi aliquis ꝓius non exiſtimauerit illud. ¶Et dicit hoc: quia entia ſcōm opinionem hanc non erunt ꝓter exiſtimationes hominum. ¶W. d. aſi res ſunt iam generate ⁊c. id eſt ſed quia manifeſtum eſt aliqua generata eſſe et exiſtētia extra aiam: ſi aliquis nūq̄ exiſtimauerit in eis aliqua exiſtimatiōe: manifeſtum eſt q entia non ſunt exiſtimationes: tunc enim nulla generatio eſſet omnino: et tunc loquēs loquēdo ſi aliq̄s nō exiſtimaret ipſum eſſe nō eſſet. ¶W. d. q̄m autem refertur vnum ad vnum ⁊c. id eſt et etiam ſi omnia entia ſunt relatiua ad exiſtiationes hominum: et relatiuum refertur ad aliquid termiatum: neceſſe eſt vt homo ad cuius exiſtimatiōem referūtur entia ſit ens per ſe: et nō relatiuum oino. ¶W. d. et cum hoc ⁊c. id eſt ſi igitur homo exiſtimās nō eſt ens per ſe: ſed relatiuum ad ſuam exiſtiatiōem: tūc etiam exiſtiatio erit relata ad aliquam exiſtiatiōem et procedit in īfinitum: et hoc itēdebat cum dicebat et ſi vnaquaeq̄ rerum refertur ⁊c. ¶Deide dicit iſte igitur eſt ſermo ⁊c. id eſt iſtis igitur ſermonibus cōtradicemus et demōſtrabim⁹ cauſas erroris eorum. ¶Deide. d. et ſi eſt ipoſſibile ⁊c. id eſt cum mānifeſtū
5 eſt per ſe et cōceſſum apud negātes illud per iſtos ſermones predictos: manifeſtuz ē q̄ impoſſibile ē q̄ affirmatiua et negatiua cōgregētur in eodē ergo et impoſſibile ē vt duo cōtraria cōgregētur in eodez. ¶Et cauſa i hoc eſt: quia

UVA. BHSC. IyR_117

est:q; alterū duorum contrariorum est primatio alterius:& istud inquantum est oppositum enti non est minus q̄ non esse quod opponitur substātie. ¶Et in alia trāslatione loco huius dicit:contrariorum autem alterum est non esse non contradictoriorum non esse enim substantia. ¶D.d.& nō esse est negatiuum de aliquo genere terminato.i.& cā in hoc q̄ istud non esse est equale ad non esse quod est in substantia in hoc q̄ impossibile est vt sit cum illo cuius est.D.d.& si impossibile est vt affirmatio & negatio &c.i. quia contrarium est negatio propria alicuius generis:sicut est dispositio in priuatione ſbe.quoniam quicquid negatur a specie.ſ.negatione simplici/negabitur a spē.ſ.negatione propria. ¶D.d.& forte &c.i.sed forte vtraq; inuenietur in eodem:& hoc erit in contrarijs hñtibus medium:ſz in pōtia sicut albedo & nigredo inueniuntur in palloze:sed non in actu nec p fecte. ¶D.d.& forte(alterū dicetur mō simplici.i.& forte alterum inuenietur in re simplr.i.perfecte:& tūc nō inueniet in eo alterū nisi in diuersis tpibus ¶Et in alia translatione loco totius istius est aliud manifestius sic:si impoſe est insimul negetur & affirmet:impoſe est eſn vt cōtraria sint insimul: ſz q̄nq; hoc & q̄nq; hoc.D.d.& etiā impossibile est vt aliquid sit inter duo cō tradictoria poſtq; inuenitur verū & falsum.i.quia diffinitio veri est illud qđ nō est falsum:& diffinitio falsi eſt illud quod non est verū:ñ manifestū est ex hoc q̄ cōgregentur in eodem est impoſe. ¶D.d.dicere enim q̄ ens nō est &c.i.& cū declaratū est q̄ diffinitio veri est diuersa a diffinitione falsi:tūc qui dicit in eo quod est q̄ non est falsat:& qui dicit in eo quod nō est/q̄ est falsat etiā. ¶Et intēdit per verū esse siue affirmatiū siue negatiuum est illud quod est extra animam ſm q̄ est in anima:falsum autem si ecōuerso. ¶D.d.dicens igitur q̄ hoc est & nō est veridicat & falsat.i.cum impossibile est q̄ verū & falsum cōgregentur in eodē:tunc dicens in aliquo q̄ est hoc: aut non est hoc necessario:aut veridicat:aut falsat:quoniam si illud quod veridicauerit fuerit ſm id quod est extra aiam siue esse siue nō esse erit verū:sinaūt fallum. ¶D.d.& dicens hoc nō erit &c.i.& qui hoc opinatur non opinatur q̄ ens est non ens:& neq; q̄ non ens est ens.D.d.& etiam si aliqđ est inter contraria sicut pallidum &c.i.& si contraria habent medium tunc inter hominem & nōhoiem erit mediū.D.d.qñ ſm hanc dispositionez erit transmutatio &c.i.& si inter hominem & eius priuationem est medium vel posita inter que est medium sunt illa que trāſmutant adinuicem:tunc erit transmutatio ex non esse in esse.U.g.vt sit transmutatio ex non bono ad bonum. ¶D.d.& hoc non est manifestū &c.i.qñ cognitum a est primum q̄ transmutatio est ex oppositis quorum vtrumq; est ens:& que maxime distant in esse:aut ex mediis que sunt inter illa. ¶D.d.si igitur medium fuerit ſm hanc dispositionem &c.i.si igitur medium fuerit inter affirmationē & negationem:tunc mutatio eius quod mutatur ad album non erit ex albo:sed ex nigro:& ex primatione albi:& hoc est impossibile scilicet vt non esse alteretur in esse:& esse in non esse. ¶D.d.& etiam omne cogitatum &c.i. & etiam manifestum est q̄ oē imaginatum aut affirmatur de eo aliqđ:aut negatur de eo aliquid:aut ipm affirmabitur aut negabitur.D.d.& hoc manifestū est ex diffōne &c.i.& manifestabitur ex diffōne veri & falsi q̄ non habent mediū:qñ cū cōuenerit &c.i.qñ cū cōuenerint affirmatiue:aut negatiue illud quod est extra animam erit verum:& si nō conuenerit erit falsum. ¶D.d.& etiā opz vt illud sit in omnibus &c.i.& etiā si fuerit necesse vt inter cōtradictoria ſm affirmationē & negationē sit mediū:opz vt hoc sit in omnibus cōtradictorijs:quod enim inuenitur in aliquo naturaliter:nō inuenitur in quodā eius:& quodā nō:nisi hoc sit verbis tm:non rōne. ¶D.d.et

Alterum duorum ſz oppōna tio.3dem 2.ph.2.15 & que ibi.

Vi6.5.ph. 6.19.52. & 6.ph.32

a Cogni tū ē ṗmū tatio ē ex oppositis: aut ex me dijs inter ipsa.3dez primo ph. a.43.vſq; ad.50. 3dē primo de gener. 50.3dē. 10.meta 23.&.1. de anima.c. 44.5.ph. 6.&.12.me ta.&.cō. 6.

UVA. BHSC. IyR_117

Q hoc cõtingit vt aliqs nõ ꝓficet ꝛc.i.ꝛ sic ꝺictoria habeãt mediũ ꝙtiget vt nullꝰ hõ ꝓveridicet in alto ꝺictatiõꝝ ꝛ falset in altero: ſz põt falsare in ambobꝰ: sicut in ꝺuobꝰ oppositis: q̃ habẽt mediũ. W. ꝺ. ꝛ erit transmutatio alia a ghatione ꝛ corruptione. i. ꝛ cõtingit ꝑm hoc vt alia trãsmutatio sit a trãsmutõe q̃ ꝺr ghatio: ꝛ vtr ab alijs q̃tuor trãsmutationibꝰ. Et in alia trãslatõe est inter ghationẽ ꝛ corruptionẽ. W. ꝺ. ꝛ opz et vt hoc sit in oibꝰ genertbꝰ. ꝛc. i. ꝛ cõtingit ꝑm hãc diſpõnẽ vt inueniat inter ꝙtraria quoꝝ vnũ est vis affirmatiue ꝛ negatiue: adeo q̃ iter parẽ ꝛ iparẽ sit nũerus neutꝛ. W. ꝺ. ꝛ est manifestũ ꝛc. i. ꝛ hoc est ipole: qm̃ si inter parẽ ꝛ imparem fuerit nũerꝰ: tũc ille numerꝰ diuidet in parẽ ꝛ iparẽ: inter quos erit nũerꝰ neuter. ꝛ sic ille neuter diuidet: ꝛ sic in infinitũ. T. W. ꝺ. ꝛ erũt res non totũ neq; medietas tm̃ in alia trãslatiõe: sic. ꝛnõ erit nũerꝰ medietas totiꝰ tm̃: nec alij modi etiã: ꝛ iste sermo est difficilis ad intelligẽdũ: ꝛ ꝓ hoc intendit vt mihi vꝺ q̃ ꝑm hũc sermonẽ cõtingit vt nã nũeri diuidat in infinituz sicut ẽtitas ꝙtinua diuidit in medietatẽ. ſ. q̃ cõpositũ fuerit aliq̃ totũ cõtinuũ diuidet in duo media. ꝛ vtraq; medietas illarũ diuidet etiã in duo media: ꝛ sic in infinitũ. ꝛ est manifestũ q̃ nũerꝰ nõ diuidit sic ſp: hoc em̃ nõ inuenit nisi in cõtinuo. W. ꝺ. cũ q̃rit ſi est albũ. ꝛc. i. ꝛ ille a quo q̃rit in ali quo q̃ est albũ: ꝛ dixerit q̃ nõ est aliud cõcedit q̃ non est aliud ab albo: ꝛ ista est cõcessio q̃ affirmatiua ꝛ negatiua non habẽt medium.

Os inueniũr i aliq̃ nãtr nõi nenit i q̃ dã ei⁹ ꝛ q̃ dã ſi. Idẽ 2. ce. q. 59 ꝛ ꝑmo po ſte. t. c. 8.

Documẽtum

T Uenit aũt hec opinio q̃busdã sicut ꝛ alie iopinabiliũ. Q ſi .n. ſoluere nõ possunt oratiões ꝓtẽtiosas: annuẽtes oratiõi ꝓfirmãt verũ esse q̃ ꝺ est ſyllogizatũ. Ideꝺ q̃ꝺẽ igit ꝑp talẽ cãz ꝺicũt. Illi ꝛo ꝑp oiuz rõnẽ inq̃rere. Principliũ aũt ad hos oẽs ex diffõne. Diffinitione ꝛo fit ex ipso ſignificare ad necessariũ esse. Rõ nãq; cuiꝰ nomẽ est signũ diffinitio fit. Videt aũt Heraclitꝰ q̃ꝺẽ rõ ꝺicẽsoia esse: ꝛ nõ esse oia vera facere. Que ꝛo Anaxagore esse aliq̃d mediũ ꝺictiõis. q̃re oia falsa. Nã q̃ miſcenť nec bonũ nec nõ bonũ est mixtum: quare nihil ꝺicitur verũ.

Rõ quã ſi gnificat nomẽ est diffo

Capꝰ octauũ.

Eterminatis aũt his palã q; vno mõ ꝺicta: ꝛ de oibus: impoſe est esse sicut q̃ꝺã ꝺicũt. Illi q̃ꝺẽ nihil ꝺicẽtes vez esse: nihil .n. ꝓhibere ꝺicũt sic oia esse: sicut ꝺiametrũ cõmẽsurabilẽ esse. Illi ꝛo oia vera fere nãq; ipsis rõnes eedẽ Heraclito. Nã q̃ ꝺicit q; oia sunt vera: ꝛ oia falsa: ꝛ seꝰsum ꝺicit rõnẽ vtraq; q̃re si sunt impossibilia: ꝛ hoc ipossibile est. Amplꝰ aũt eutꝺẽter ꝓtradictiones sunt: q̃s nõ est possibile simul esse veras nec falsas oẽs: ꝛ hoc q̃ꝺẽ putabit magis ꝓtingere ex dictis Sz ad oẽs tales oratiões opz q̃rere quẽadmoꝺũ in superioꝝb⁹ sermonibus dictũ est: aut esse aliq̃d: aut non esse: sed significare aliquid. Quare ex diffinitione diſputandum: accipiẽtes quid ſignificat esse verum aut falsum.

T Et ꝓtingit ista existimatio hoiꝰ sicut alie opiniones mirabiles: q; nõ potuerũt diſſoluere ſermones aduersatiorũ: ꝛ iõ dixerũt ſermones illoꝝ: ꝛ ꝓficauerũt argumẽtatiões illoꝝ. Quiꝺã igit ꝺicunt istos ſermones ꝑp istã cãm: ꝛ q̃ꝺã q̃ q̃runt rõnẽ in oibus rebus: ꝛ ꝓncipium in oibus istis rebus erit ex diffõne. Et

UVA. BHSC. IyR_117

diffinitio est illa q̄ significat rē necessario. Ratio eñ quā nomē significat est diffinitio. Et videt q̄ sermo Heraclitiaffirmat q̄ oīa sunt vera: ⁊ q̄ nō oīa sunt vera. Sermo autē Anaxa. affirmat aliq̄d esse inter duo extra cōtradictoria: sunt igit̄ oīa falsa: qñ cum admiscenť mixtū nō erit bonū: neq; nō bonū. Ergo impossibile est vt aliq̄d dicať vere. ⁊ cū igit̄ distincta sunt ista: declaratū est q̄ impossibile est vt res sint illa q̄ dicunť codē modo: ⁊ neq; q̄ dicuntur de omni: sicut q̄dā dixerūt. Quidā eñ dixerūt q̄ nihil est verū: et nullū albū nigro. In greco isti sermones sunt sicut sermones Heraclit. Qui eñ dicit eos esse veros ⁊ falsos: nō diuidit inter istos duos sermones: ⁊ dicit vtrūq; esse. Illa igit̄ impossibile est vt sint ista: ⁊ manifestū est q̄ impossibile est: ⁊ hoc declarabit etiā ex hoc q̄ cōtradictoria sunt illa q̄ impossibile est vt sint insimul vera: aut falsa oīa: ⁊ si existimeť ex predictis hoc esse impossibile: sed opz vt sint cōtradictiones super oēs qui sunt: sicut isti ſm q̄ predictū fuit in sermonib⁹ predictis aliquid esse ⁊ non esse: sed significat aliquid. Et tunc disputabimus cum eis ex diffinitione cum inuenerimus q̄ significat verum.

Ideſt: et accidit ista existimatio mirabilis q̄busdā hoibus sicut accidūt 28
alie opiniones mirabiles q̄ nō existimanť dici ab aliquo hoie: et ex hoc q̄ nō potuerūt dissoluere qōnes hoium querētiū et dicentiū hanc opinionē esse: et ideo dixerūt sermones eox. i. et ideo opinati sunt hanc opinionē et studuerūt in cōfirmādo et verificādo argumētationes eox. Cō. d. quidā igitur dicūt ꝛc. i. q̄dā igit̄ dicebāt istos sermones pp dubitationes cōtingētes eis: et quidā pp hoc opinabanť q̄ necesse est verū sit vt oīa habeāt diffinitiones naturales: et cū viderūt q̄ sensibilia nō habēt diffinitiones nāles negāt sciaz: et innuit Heraclitū. Cō. d. et principiū in oībus istis rebꝰ erit ex diffinitione. i. et principiū disputationis cū istis in oībus istis sermonibus erit ex verificatiōe diffinitionū ſm q̄ res diuerse habēt diuersas diffinitiones: qñ si hoc cōcesserint destruenť sermones eox: et si hoc nō cōcesserint disputatio cū eis destruet: qñ si diffinitiōes nō sunt noia nō erūt: et sic auferret sermo. Cō. d. et diffinitio est illa ꝛc. i. et diffinitio est illa q̄ significat illud qō nomē significat. Sermo ei q̄ significat illud est diffinitio necessario: et hoc est in spēbus et nō in indiuiduis. Et. d. hoc ad declarandū q̄ cū fuerit cōcessum q̄ species habēt noia ppria q̄ cōtinget vt habeat diffinitiōes ppias ⁊ necessarias: et cū ita fuerit diffinitio affirmatiue erit alia a diffinitiōe negatiue: et iō impoſe est vt affirmatiua et negatiua sint idē et vt q̄libet sit in quolibz. quēadmodū impoſe est etiā vt oēs scie sint falſe. nō eñ oīa sunt semper in trāſmutatiōe: sicut finxerūt existimātes q̄ nulla res hz diffinitionē necessariā pp hoc q̄ semper sunt in trāſmutatiōe. Cō. d. et videt q̄ sermo Heraclit ꝛc. i. et videt q̄ sequit ex sermone Heraclit in quo dixit q̄ oīa sunt semper in trāſmutatione: q̄ oēs sermōes sunt ꝑi. et oēs etiā sunt falſi. nō tamē q̄ oēs sunt falſi sicut fingebat Heraclitꝰ. Transmutatio enim media est inter esse et non esse: et ideo trāſmutatum potest dici ens et nō ens: et erit ens et nō ens insimul. Motus eñ componitur ex esse et nō esse. et ideo describit sic motus: est perfectio eius q̄ est in potētia in eo q̄ est in potēcia. Deinde. d. sermo aūt Anaxagore. ꝛc. i. quia medium est neutrum extremorum: ⁊ Anaxagoras dicebat mixtum esse

3
Trāſmutatio cōmedia inter esse et nō esse.
Motꝰ cōponit ex eē et nō eē. 3. phyſi. t. c. 6.

UVA. BHSC. IyR_117

qđ nō ēt ens neq; nō ens videbāt dicere mediū inter ens et nō ens .D.d. oīa igit sunt falsa ꝛc.i.qm affirmatiua ꝛ negatiua falsant insimul in mixto:quapp oēs existimationes erunt false. ¶D.d.ꝛ cum ista sunt distincta ꝛc.i.declaratū est igitur q; impossibile est vt res sint pticulares aut vles: sicut quidā dicebāt q; nullū eorū est verū.ꝛ q; oīa sunt falsa. ¶Et inuenimus in vno loco aliter in alia translatione sic illa autē oīa sunt vera.i.declaratū est igit q; sermo dictus q; oīa sunt falsa est falsus:ꝛ silr sermo dicētis q; oīa sunt vera. ¶Et vr mihi q; diminuit etiā a libro hoc.s.q; cū falsus est oīa esse falsa:ꝛ oīa esse vera : ergo falsum est dicere oīa esse falsa et vera insimul sicut sermo heracliti. ¶D.d.qui em̄ dicit ꝛc.i.qui em̄ dicit hoc cō gregat duos sermones:ꝛ nō reputat eos esse ꝓtrarios.D.d.cū illa impoñ est ꝛc.i.impossibile est vt vera sint falsa vel ecōtra. D.d.ꝛ hoc declarabitur etiā ꝛc.i.et dicere in eis que sunt vera ꝛ falsa insimul declarabit ex hoc qđ diximus ꝛ declarauim⁹ q; duo cōtradictoria diuidūt verū et falsum:et q; necesse est vt altera sit verū ꝛ alterū sit falsum:hz existimet de predictis dubitationib⁹ hoc esse poñ.s.ex dubitationib⁹ dicentiū q; oīa cōtradictoria sunt vera. ¶D.d.sed opz vt sint ꝛc.i.sed opz cū voluerimus disputare cum istis in istis trib⁹ opinionib⁹ ponere cū eis pacta que aut negabunt aut sustinebūt sicut fecimus prius querēdo ab eis:vtrū dicere in aliquo q; est ꝛ q; nō est vtrū.s.alterū istoz dicere significet intentionē que hz diffinitionem aliā a diffinitione intētionis quā significat alterū:aut neutrū significet ꝑm intentionē.Si igit cōcesserint q; significat aliā intentionē querem⁹ ab eis de illa intentione ꝛ disputabimus cū eis:ꝛ ideo dixit: sed significat aliquid ꝛc.i.cum igitur cōcesserint q; dictiones significāt res terminatas disputabimus cum eis de diffinitionibus.s.de diffinitionibus veri ꝛ falsi.

¶Si autē nihil aliud verū dicere q̄z negare falsum:impossibile oīa falsa esse. Est em̄ necesse contradictionis partē alterā esse veram. Amplⁱ⁹ si oē:aut dicere:aut negare est necesse: vtraq; falsa esse impoñ est:altera nāq; pars cōtradictionis est falsa. Accidit itaq; ꝛ qđ famatū est de oībus talib⁹ orationib⁹ ipsa seipsas destruere. Nā qui oīa vera dicit orationis sue contrariā verā facit: quare ꝛ suā nō verā. ¶Cōtraria em̄ nō dicit ipsam esse verā. ¶Qui vero oīa falsa ꝛ ipse seipsum.si autē accipiat:hic quidē contrariā q; nō vera sola est:ille vero suā propriā q; nō falsa : nihilominus infinitas accidit ipsis petere orationes veras ꝛ falsas. Nā qui dicit verā orationē verus est:hoc autē in infinitū vadet. Palā aūt hoc:qr nec qui oīa q̄escere dicūt:vera dicūt: nec qui oīa moueri. Nā si quiescūt oīa semp hec vera ꝛ falsa erūt. Videtur autē hoc trāsmutatū:nā qui dicit aliqđ ipse nō erat:ꝛ iterū non erit. si vera oīa mouent nihil erit verū:ergo oīa falsa:sed hoc ostensum est:qr impossibile est. Amplⁱ⁹ ens permutari est necesse:nam ex aliquo in aliquid est permutatio. At vero nec oīa quiescūt:aut mouentur aliquādo semper autē nihil. ¶Etenim est aliquid quod semp mouet que mouentur:ꝛ primum mouens immobile ipsum.

Si vna ex vera attingit infinitas veras esse.

¶Dicam⁹ igit q; non est verū aliud nisi q; cū affirmatiua sit vera:ꝛ negatiua sit falsa:ergo impossibile est vt oīa falsa:qm̄ necesse est vt alterū duoꝝ extremoꝝ ꝛ contradictionis sit verum.

UVA. BHSC. IyR_117

Et etiã si affirmatiua ⁊ negatiua dicũtur de oĩbus reb⁹ necessario: necesse est vt non oĩa sint vera. Cm̃ alterũ duoũ extremorum cõtradictorie est falsum: ablatio in greco: ⁊ in alia trãslatione inuenit loco huius diminuti sic: sed qui dicit cõtraria esse existimat q̃ omne qđ dicit est verũ: ⁊ que sunt cõtrariorũ oĩa sunt falsa: ⁊ ipse veridicat se. Si igit destruũt sermones cõtrarios necesse est sermonẽ nõ esse: ⁊ ipse affirmat suũ sermonẽ qui non est falsus. Et qđ accidit nõ est diminutũ si fuerit q̃situ ab eis oĩa infinita vera ⁊ falsa. Et q̃ dicit in sermone q̃ est verus: illud qđ dicit est verũ: ⁊ hoc p̃cedit in infinitũ. Manifestũ est igit q̃ neq; qui dicit q̃ omnia sunt vera dicit verũ: neq; qui dicit q̃ oĩa mouentur. Cm̃ si oĩa mouentur ⁊ semper sunt idez qz videntur ab isto trãsmutari. ⁊ ille qui dicit q̃ nõ: ⁊ impossibile est qui dicit q̃ oĩa ⁊ nihil est verũ. Oĩa igitur sunt falsa. Et etiã declaratũ est h̃ esse impoſe: necesse est em̃ ens trãsmutari: ⁊ trãsmutatio est ex aliquo: neq; si etiam quiescant ⁊ mouentur: ⁊ post album.

¶Dicit. ⁊ cũ cõuenerint cum nobis in hoc q̃ nomẽ cõtrariorum significat aliquid terminatũ: ⁊ est q̃ verũ sit illud cui opponitur falsum: dicem⁹ eis nihil aliud vez; nisi q̃ cum affirmatiua fuerit vera: negatiua erit falsa: qm̃ impossibile est esse aliquem: ⁊ nõ esse cõgregari insimul in eodẽ tempore. ¶D.d. impossibile est igitur vt oĩa sint falsa ⁊c.i. impossibile est igitur dicere q̃ oēs sermones sunt falsi. alterũ enim extremorũ cõtradictorũ necesse est vt sit verũ. D.d. etiã si affirmatiua ⁊ negatiua ⁊c.i. sed qui opinatur q̃ oĩa opposita sunt vera: opinatur cum hoc q̃ cõtradictorũ istius est falsum: et cum hoc etiã creditur q̃ oĩa opposita sunt vera: ergo cõtradicit sibi in sermone dicẽti q̃ oĩa opposita sunt vera: oppositũ enim istius nõ est verũ apud ipsum. ¶D.d. si ergo destruũt ⁊c.i. si ergo dicẽtes q̃ oĩa opposita sunt vera destruũt sermonẽ oppositũ isti: ⁊ est q̃ nihil est verũ: manifestum est q̃ sermo dicens q̃ oĩa sunt vera nõ est verus: dicens enim q̃ oĩa opposita sunt vera aut falsa nõ cõfirmat suum sermonẽ nisi per hoc q̃ sermo oppositus isti est falsus. ¶Et hoc intendebat cum. d. quoniã qui affirmat suum sermonẽ ꝼm q̃ est nõ falsus. i. quoniã qui verificat suum sermonem nõ verificat illũ nisi per hoc q̃ est falsus: qui enim ponit q̃ oĩa opposita sunt vera accidit ei vt nõ omnia sint vera. ⁊ qui ponit q̃ omnia sunt falsa accidit ei vt non oĩa sint falsa. ¶D.d. ⁊ hoc qđ accidit nõ est diminuens ⁊c.i. ⁊ qđ accidit istis hominibus de hoc q̃ concedunt cõtradictorũ eius qđ posuerunt nõ p̃hibet. cum quesitũ fuerit ab eis de diffinitione veri vt cõcedãt sermones oppositos esse veros ⁊ falsos infinitos. ¶D. declarauit quo contingit eis hoc de diffinitione veri: ⁊. d. q̃ dicit in sermõe ⁊c.i. qm̃ q̃ opinat ialiq; ꝼmõe q̃ est ver⁹ opinat q̃ ista opinio ẽ ꝼa. ⁊ opinat ista scda opinione q̃ est vera: ⁊ sic in infinitũ: vnaquaq; istarũ opinionũ q̃ est vera: ⁊ q̃ oppositũ vnuscuiusq; est falsum. Opinat em̃ sermones falsos esse infinitos: cũ hoc qđ opinat q̃ oēs sermones sunt veri: ⁊ hoc est valde improbabile ⁊ impossibile. ¶D.d. manifestũ est igitur ⁊c.i. et manifestũ est q̃ neq; dicẽs q̃ oĩa opposita sunt vera: q̃ oĩa entia sunt quiescẽtia dicit vez. neq; dicẽs qđ oĩa sunt falsa: q̃ oĩa mouẽtur dicit etiam verũ. D.d. qm̃ si oĩa mouẽtur ⁊ semp sunt idẽ. i. ⁊ qui dicit qđ entia sunt semper nõ est verũ: dicens qđ oĩa sunt vera: qm̃ entia semp videtur quãdoq; vera cũ fuerint in

UVA. BHSC. IyR_117

aliqua dispositione: et quandoq; falsa cum fuerint in alia dispositione. ¶Deinde dedit causam in hoc:.d.quoniã videtur hoc transmutari.i.quo niam iste res particulares transmutantur semper ab vna dispositione in aliam. ¶Deinde.d.quia dicimus quod non est erit.i.quia videmus multa in quibus dicimus aliquando q̃ nõ sunt:deinde tamen erunt.D.d.et etiã impossibile est etiã.i.neq; est ẽt verus sermo dicẽtis q̃ oia opposita sunt falsa:q̃ oia sint mota. ¶D.d.et declaratũ est q̃ hoc est impossibile.i.et cã in hoc est.s.impossibile vt oia sunt mota:quia transmutatio erit ex aliquo quiescente et in aliquod quiescens. s.transmutatio recta.D.d.neq; si et iã quiescant et mouentur: neq; est verum etiam vt omnia entia moueantur q̃dã; q̃ q̃escãt q̃dã;:et intendit q̃ q̃dam sunt talia:et q̃dam q̃escẽtia semp: q̃ quedam mouentur semper:et hoc manifestum est in scientia naturali:et sic completus est quartus tractatus.

S.ph.3.t. 2.21.vsq; ad.27.

¶Aristo. Liber Quintus Primephilosophie incipit.

¶In quinto Mathematice sm auer.sunt quatuor summe.
¶In prima distinguit nota significãtia causas a tex primo vsq; ad.6.
¶In secunda distingunt quoddam nomen quod sequitur ad causam: sed necessarium que habetur in sexto textu.
¶Tertia summa ponit distinctiones illorũ nominũ que significant sm huius scientie vel partes eius que est in.7.vsq; ad.11.
¶Quarta determinat distinctiones nominum que significant ens inquã tum ens a.21.vsq; in finẽ.

Quot modis dicit̃ pncipiũ.

Non a.j. rei pncipio aliq̃ ichoãduz Et:sz vñ facillime ad discet.

Dis cã pncipiũ est.

¶

Oim pncipiorum cõe est primum esse.

¶

DIncipium dicitur aliud quidem vnde vtiq; aliquid rei moueb̃tur primum: vt longitudinis:et vie. Hinc quidem hoc principium. ex opposito autẽ alterum aliud. Vnde vtiq; optime fiet vnũquodq;:vt doctrine non a primo rei principio aliquando inchoandum est: sed vn de facillime addiscet. Aliud vñ primũ generaĩ in existente: vt nauis sedile:et domus fundamẽtum:et animalium alij cor:alij cerebrum:alij quod cumq; sortiantur tale putant. Aliud vnde fit primum non inexistente:et vnde principium motus natus mutari et permutatio: vt puer ex patre et matre:et bellum ex conuicio. Aliud secundum cuius voluntatem mouentur que mouentur:et mutantur que mutantur:vt secundum ciuitates principatus: et potestates:et imperia:et tyrãnides. Principia dicuntur et artes et harum architectonice maxime:amplius vnde cognoscibilis res primum:et hoc dicitur principium rei vt demonstrationum suppositiones. totiẽs autem et cause dicuntur. Omnes enim cause principia. Omniũ igitur principiorum commune est primum esse vnde: aut est:aut fit:aut cognoscitur. Horum autem:hec quidem inexistẽtia sunt: illa vero extra. Quapropter et natura principium. et elementum: et mens:et voluntas:et substantia:et quod cuius causa: multorũ enim et cognitionis: et motus principium est bonum: et malum.

UVA. BHSC. IyR_117

Initium dicitur illud ex q̃ prius mouetur aliquid. V.g. principium longitudinis: ⁊ dicitur etiã illud ex q̃ meli⁹ est aliquid fieri. V.g. doctrina: quoniam forte non recipitur de principio rei: sʒ de illo de quo facilior est disciplina: ⁊ dicit̃ etiã illud ex quo prius fit res: ⁊ est in re. V.g. fundamentum nauis: ⁊ domus: ⁊ sicut qdã dñt cor in aĩali: ⁊ quidam cerebrũ: ⁊ quidã aliud ꝑm existimationem vniuscuiusq;. Et dicitur etiam illud ex quo fit res prius ⁊ non est in eo ex quo fit initiu m motus: ⁊ transmutationis. V.g. filius a parentibus: ⁊ lis ab odio. Et dicitur etiã illud propter cuius voluntatẽ mouet̃ qd̃ mouet̃: ⁊ trãsmutatur quod trãsmutatur. V.g. dominium in ciuitatibus ⁊ regnum: que dicuntur esse principia: ⁊ similiter in artificialibus ⁊ maxime in principijs artificiorũ. Et dicit̃ etiã illud ex quo res scitur primo. V.g. ꝓpositiones in demonstrationem: ⁊ silr̃ dicuntur cause etiam. Oẽs.n. cause sunt principia: ⁊ oĩa principia hñt aliquid cõe qd̃ est primũ: qd̃ sciendũ: ⁊ quomodo est: ⁊ q̃ñ erit: ⁊ quedam principia sunt in rebus: ⁊ quedam extra res. Et similiter natura est principium ⁊ elementũ etiam: ⁊ cogitatio: ⁊ voluntas: ⁊ substantia illud propter qd. ⁊ bonum. at largum est principium plurium ⁊ cognitio ⁊ motus etiam.

Intendit in hoc tractatu distinguere significationes noĩum ꝑm intẽtiones cõsiderandas in hac scientia: ⁊ oĩa ista nomina dicuntur ꝑm relationẽ ad vnũ quid modis diuersis. ⁊ ideo expõ istorum nominum est pars istius scie per se nõ sicut cõsuetudo est in scia nãli. s. exponere noĩa in q̃õne ad quã hoc pertinet: qm̃ distinctio noĩum fuit illic solũmodo ad distinguẽdũ intẽtionẽ q̃sitã ab alia intẽtione. hic autẽ est ad numerãdũ ea de q̃bus cõsiderat ista scia. Cõsideratio igitur de noĩbus est de gñe cõsiderationis in modis subiecti in quo cõsiderat ista scia: ⁊ iõ opʒ poni p se. ❡ Et cũ hoc latuit Nicolaũ: videbit ꝙ melior ordo est in hac scia exponere nomẽ apud cõsiderationẽ de intẽtione illi⁹ nois nõ vt ponat̃ ps istius scie p se sicut latuit illũ dispõ ⁊ ordo sermonũ logicoꝝ in hac scia sicut diximus in tractatu tertio. a ❡ Et q͛ ista scia prio ⁊ principal'r ꝯsiderat de p̃ncipijs entis ꝑm ꝙ est ens incepit distinguere ꝑm quot modos dr̃ p̃ncipiũ vt sit declaratũ ei primũ a q̃ deriuat̃ hoc nomẽ ad alias: ⁊ q͛ initiũ est ex p̃ncipio diuisit initiũ loco p̃ncipij. ⁊. d. initiũ dr̃ ⁊c. i. ⁊ illd̃ ex q̃ fit initiũ trãsmutationis qd̃ dr̃ p̃ncipiũ dr̃ multꝭ modis. dr̃ ei illd̃ ex q̃ fit initiũ mot⁹ localis ĩ lõgitudine: ⁊ sicut dr̃ ꝙ initiũ mot⁹ augmẽti pri⁹ erit ex magnitudine in lõgitudinẽ: deide in latitudinẽ: deide ĩ ꝓfundo. D. d. ⁊ dr̃ ẽt ⁊c. i. ⁊ initiũ trãsmutationis ex q̃ fit nõ erit ex illo qd̃ est p̃ncipiũ illi⁹ rei: sʒ ex illo ex q̃ fit facili⁹. V.g. p̃ncipiũ b doctrine est em̃ in sciẽtijs alid̃ ab eo qd̃ est in rei veritate p̃ncipiũ: sicut Arist. fecit ĩ multis libris. D. d. ⁊ dr̃ ẽt ⁊c. i. ⁊ dr̃ initiũ pria ps gñata in aliq̃ coꝝ q̃ generant̃ ex ptib⁹ diuersis. V.g. qm̃ initiũ parietis est fundamẽtũ: ⁊ initiũ nauis est lignũ curuatũ: ⁊ pricipiũ aĩalis est pmũ mẽbrũ gñatũ in eo. V.g. cor aut cerebrũ aut aliud: ⁊ cõe est huic principio hic qd̃ est p̃ncipiũ ꝑm elñtũ. s. illud ex q̃ fit p̃ncipiũ rei: ⁊ pmũ ex quo fit principiũ trãsmutationis. s. mot⁹ localis: ⁊ cremẽti: ⁊ alterationis ❡ Et cũ induxit modos principiorũ ex q̃b⁹ est res in sba ⁊ accñte: incepit

1 Intẽtio. Qd̃ ordo posit⁹ ab Ari. ĩ faciẽdo tractatũ p se de noĩb⁹ sit ꝯuenĩẽtior illoquem posuit Nicola⁹ peripathetic⁹

a 3. me. cõ. primo.

2 D Quat̃ icepit a distõne p̃ncipij

b Pricipiũ doctrine in sciẽtijs ẽ alid̃ ab eo qd̃ ẽ p̃ncipiũ ĩ rei veritate. Idẽ p̃. ph̃. 2. 8

3

UVA. BHSC. IyR_117

dicere modos principiorū agentiū:& dixit:& dicit etiā &c.i.& dr principiuz generās & ages:& est illud a quo fit initiū gñationis rei quouscz gñatio p
¶Cāages nō ē extri seca i reb⁹ nālib⁹.sz artificiali bus. ficiat.U.g.gñatio filij a parentibus:& litis a diuersitate opinionum:& vlr ista cā est ages & mouens. ¶Et in exēplari inuenitur & est in re:& videtur mihi q est error scriptoris:& dz legi & non est in re.Et si non est hic error tunc forte dixit hoc qz est dispō istius causē in rebus naturalibus.s.q nō est extrinseca ab eis.U.g.semen maris & femine in spēbus generabilibus:in artificialibus aūt & volūtarijs extra rez:sed vlr pater & mater sunt
d pr ē cā causē extrinsece remote.pater d tanc̄s agens:& mater tanc̄s materia.
E ages &mr ētāc̄s mā. ¶D.d.& dr etiā illud &c.i.& dicitur etiā principiū cā finalis:& ista cā etiam est in natura:& est illud propter qd̄ fit gñatio:& describit ipsum in rebus voluntarijs:qz in eis manifesta est magis c̄s in naturalibus. ¶D.d.& simi liter in artificijs &c.i.& istud principiū quesitum est in artificijs & maxime
4 Uō calcē ?.vi.&.ph 5 in initio introitus in artem:quoniam illud qd̄ homo inuenit apud introi tum in artificio non inuenit ipsum primo nisi ꝓpter finem.D.illud quod post inuenietur nō inuenietur:nisi pp illud qd̄ primo fuit inuentum ꝓpter fi
In q̄busdā artib⁹ accidit vt ꝓncipiuz essendi sit idē cū ꝓn cio doctri ne.vi.cō.p. ph.9.8.vl ētvid.c.2. pmi phy. nē.Illud igitur principiū est principium inuentionis & generationis in rebus artificialibus & naturalibus. ¶D.d.& dicitur intiū &c.i.& hoc no mē principiū ēt dicitur de principio doctrine.U.g.de propositionibus in demonstratione:et istud est aliud a principio qd̄ est principiū doctrine. Istud em̄ est principiū scientiarū q̄sitarū in arte.predictū aūt est principiū discipline artis ꝙ q̄addiscit:et vlr oē principiū aut est principiū i arte:aut est principiū in esse:et in quibusdā artibus accidit:vt principium essendi sit idem cū principijs doctrine:et in quibusdam non:vt determinatum est in alijs locis.
6 ¶D.d.& oia principia &c.i.& oia q̄ dicuntur de principio dicunt̄ sm cōparationē ad aliqđ principiū in eis qđ̄ est dignius dici principiū c̄s ista:ꝙ com
F Oēs cāe fi sūt ꝓnci pia:nisi pp ꝓmum pncipiū . idem.2. me.cō.4. paratio ad illud principiū est modus diuersus sm ꝓpinquū & remotū:sicut est dispositio in hoc nole ens. ¶D.d.& sciēdū est qūo est:& qūo erit.i.& istud principiū intēdit ad sciēdū in hac scia qūo est in se:& qūo est primū:& istud principiū est cā finalis.Oēs em̄ cause nō sunt principia nisi ꝓpter istud primū ¶D.d.et quedā principia sunt in rebus &c.i.& principiorū q̄dā sunt in re. U.g.vt forma & materia et quodā extra rē:vt agens & finis. ¶D.d.& cogitatio & voluntas &c.i.& oia ista sunt principia eorū quorū sunt principia extrinseca ab eis:& intendit per substātiā formā generatiuā sibi simile in spē cie:& intēdit per largitatem & bonū & per illud ꝓpter quid idem.i. principiū finale:sed tamen non sunt syno nyma simpliciter.

¶Capitulum Secundum

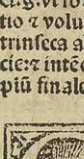

Causa vero dicitur vno quidem modo ex quo fit aliquid in existente:vt es statue:& argentum phiale:et horum genera. ¶Alio vero mō species & exemplar: hec autez est ratio i ꝓsius quod q̄d erat esse:& huius genera vt eius q̄ diapason duo ad vnum:et totaliter numerus et partes que in ratione. ¶Amplius vnde principium permutationis primum: aut quietis:vt cōsiliator & pater pueri:& omnino efficiens facti:& permutans permutati. ¶Amplius vt finis:hoc autem quod est cuius causa: vt ambulandi sanitas iam propter quid ambulat vt sanetur:et dicentes ita

UVA. BHSC. IyR_117

putamus reddidisse causam. Et quecumq; mouente alio intermedia fiũt finis: vt sanitatis attenuatio: aut purgatio: aut pharmaca: aut organa: hec nãq; oĩa finis gratia sunt. Differũt aũt ab inuicẽ tanq; entia: hec quidẽ vt organa: illa vero vt opera. Ergo cause fere totiens dicuntur. ¶ Accidit aũt multotiẽs dictis causis: & multas eiusdẽ esse causas nõ ſm accidẽs: vt statue statue factiua & eo: nõ ſm aliq̃d aliud. Sz inq̃tũ statua: verũ nõ eodẽ mõ Sed hoc q̃dẽ vt materia: illud vero vt vñ motus. ¶ Et adinuicem cause sunt: vt laborare cã est euechie: & hec laborandi: sz nõ eodẽ modo: verum hoc q̃dẽ vt finis: illud vero vt principiũ motus. ¶ Amplius aũt & idẽ qñq; ptrariũ est cã: qñ. n. presens huiꝰ cã est: hec absens cã videtur qñq; ptrario. Vt absentia gubernatoris deperditionis: cuius erat presentia causa salutis. Vtraq; vero presentia et priuatio cause sunt vt mouentes.

Cãe fũt sibi inuicez cause.

Idẽ qñq; cõrario & rũ cã est.

¶ Causa dr ſm vnũ modũ illud ex quo fit aliq̃d: & est in eo: vt cupiũ in idolo: & argẽtũ in annulo. ¶ Et dr alio modo forma & exẽplar: & hoc est qđ significat alicuius eẽ: & genera eius: sicut ꝓportio duorũ ad vnũ attribuitur ad diapason: & sic oẽs nũeri: & partes diffõnis: & ẽt dicit alio modo ſm q̃ est principiũ trãsmutationis & quietis primo: vt dr q̃ ambulatio est cã sanitatis: & pater filij: & vir agẽs acti. & transmutans transmutati. ¶ Et etiã dr alio modo tanq; cõplementũ: & hoc est ꝓpter q̃d fit aliquid. V. g. q̃ sanitas est causa ambulationis. Si igitur q̃sitũ fuerit a nobis quare ambulemus: dicemus vt sanemur: & hoc dicto videm⁹ nos reddere causam. Et similiter alia per que fit complementũ per motũ alterius: & est meditũ sicut dicitur q̃ causa sanitatis est dieta: & ieiunium: aut medicina: aut instrumẽta: oĩa enim ista annumerant ad querendum complementum & differunt: quoniam quedam sunt tanq; instrumenta: & quedam tanq; actiones. Cause dicuntur igitur in maiori parte de istis modis. ¶ Quia igitur cause dicuntur multis modis accidit vt plures ea id sunt eiusdem: sed modo accidẽtali. Ars enim idolorum est causa: & cuprum etiam: & non est aliud nisi per hoc quod est idolum: sed non eodem modo: sed alterum est illud ex quo fit motus: et exercitium: & sanitas suipsius adinuicem. Exercitium enim est causa sanitatis: et sanitas est causa exercitij. sed non eodem modo: sed hoc tanq; complementum: et hoc tanq; principium motus. Et etiam eadem causa erit rerum contrariarum. V. g. illud quod cum fuerit presens causa alicuius. et cum fuerit absens illud idem forte erit causa contrarij. V. g. quoniam absentia gubernatoris nauis forte erit causa destructionis nauis: et presentia eius causa saluationis illius. Et hec ambo scilicet presentia et absentia sunt cause tanq; motus.

Ambulatio ẽ cã sanitatiꝭ tãq; agẽs sanitas tanq; finis.

UVA. BHSC. IyR_117

2 ¶Dicit.q cā dr de mā sicut dr q cuprū est cā idoli:ꝛ dicit de forma ꝛ exemplari.D.d.ꝛ hoc signāt esse alicuius et gña illius.i.et ista cā est q̄ significat
Uide.2. phys.28. formā ppriā rei et formā suoꝝ generū.D.indurit exemplū forme q̄ est gen°.ꝛ.d.sicut ppoꝛtio ꝛc.i.ꝛ forma q̄ est forma generis est sicut ppoꝛtio duorū ad vnū:est em̄ tāq̄ genus ad diapason:vt declaratū est in musica.D.d. et similr oēs nūeri ꝛc.i.ꝛ silr numerus est forma vlis partiū nūeroꝝ:silr diffo est gñatio speciez diffonū.¶D.d.ꝛ et dr alio modo ꝛc.ꝛ intēdit cām agētē.s.ex qua primo fit gñatio rei.D.d.sicut dr q ambulatio est cā agens sanitatē:ꝛ cū induxit cās fm mām ꝛ formā ꝛ agēs.d.ꝛ etiā alio mō dr tāq̄ cōplemētū ꝛc.i.ꝛ dr etiā cā modo q̄rto.s.cōplementū qō intēdit agēs.U.g. sanitas pp quā fit ambulatioꝛ exercitū.¶Et signū eius est:qm̄ si aliquis q̄siuerit q̄re exercitamus dicemus pp sanitatē.D.d.ꝛ silr alia ꝛc.i.ꝛ rerum q̄rū actio est pp finē:q̄dā faciūt finez cōplemētū primo ꝛp se:ꝛ q̄dā mediā
Agēs pre parās pfi cientes.2.ph. 29. tibus alijs.U.g.q sanitas fit ex dietaꝛ inanitione:inanitio.n.abstrahit humoꝛē coꝛruptū:dieta aūt ꝛ abstinētia rectificat tm̄:ex quo sequitur sanitatē esse.ꝛ silr est de medicinis ꝛ instrīs.s.q nō faciunt sanitatē nisi mediātibus alijs.ꝛ silr exercitiū.¶D.d.ꝛ differūt qm̄ q̄dā sunt q̄si instrīa ꝛc.ꝛ oia ista cōueniunt in inueniēdo finē.s.sanitatē:ꝫ differūt eo q quedam sunt actiones.s.ambulatioꝛ:ꝛ q̄dā instrīa.s.pparationes ꝛ ventose.D.d.ꝛ cā dr in maioꝛi pte ꝛc.i.ꝛ hoc nomē cā dr in maioꝛi parte:ꝛ famosius de istis q̄tuoꝛ causis:ꝛ.d.hoc qꝛ etiā dicuntur cause ẏntia istoꝝ ꝛ accidētia.eoꝝm.

3 ¶D.d.qꝛ igiꝛ eē etiā ꝛc.i.ꝛ qꝛ cause sunt diuersis modis accidit vt idez habeat plures causas:ꝛ.d.qꝛ accidit q quedam sunt que nō habent nisi quasdam causas.s.quedā genera causarū.¶D.dedit exemplū famosum in suo tpe:ꝛ.d.U.g.idolū ꝛc.i.U.g.q ars idolificandi est causa idoli:ꝛ silr cuprū est causa idoli:sed duobus modis:cuprū em̄ est causa materialis.ars autē idolificandi est causa mouens:et generās.¶D.d.et exercitiū et sanitas ꝛc.
Idem. 2. phy.30. i.et cause que sunt in eadem re sunt cause sui ipsius adinuicem:ambulatio em̄ est causa sanitatis tanq̄ agens.sanitas autem est causa ambulationis tanq̄ finis.et cū numerauit causas in modo secundo:incepit dicere dispositiones earum.U.g.qm̄ accidit eis vt sint cause eiusdem rei:et qō accidit q
Idem diuersimodis p̄t eē cā cōtraꝛiorum. quedam sunt cause quarūdam:incepit etiā dicere alia dispositionem.et.d. et etiā erit eadem ꝛc.i.et contraria hñt causas contrarias:ꝫ q̄nq̄ accidit vt idem sit causa cōtrariorū duorū:nō th eodē modo:sed diuersis modis. U.g.q gubernator cum absit est causa destructionis nauis:et cū adest est

3 cā saluatiōis illius.¶D.d.et hic ābo ꝛc.i.et hę due dispōnes sunt cāe saluationis:aut destructiōis nauis de genere causarū mouentium et agentiuz.
Idem. 2. ph.t.c.30. ¶Omnes vero cause dicte in quatuoꝛ cadunt modos manifestissimos. Nā elemēta syllabarū materia factoꝝ:vt ignis:ꝛ terra ꝛ talia oia coꝛpoꝝ ꝛ ptes totius:ꝛ suppositiōes ꝛ cōnis vt exquo cāe sunt. Horū autē hec quidem quasi subiectū vt partes:illa vero vt quod quid erat esse:vt totū cōpositio et species. Spema vero medicus:ꝛ psiliatoꝛ.ꝛ oīno efficiēs oia sunt cause vnde
Cōcuius cōoptimū ꝛ finsaliorū vultꝛē. Jō.2.ph.t. cō.31 ·2.2 me.t.c.8. principiū permutationis aut status:alia vero vt finis:ꝛ bonum
2 aliorū. Nā q cuius cā optimuz ꝛ finis aliozuz vult esse. Nihil autez differt dicere:siue bonū:siue apparēs bonuz. Cāe q̄dē igitur he ꝛ tot sunt specie. Modi vero cārum/numero q̄dē multi sunt capitulati vero et hi pauciores. Dicuntur enim cause multiplicter:et ipsaruz species eiusdem prius et posterius alia q̄ alia:vt sa

UVA. BHSC. IyR_117

nitatis medicus:ꝛ artifex:et eis quod est diapason duplū et numerus:ꝛ semper continentia quecumq; singulariū. Amplius autem vt accidens et horuꝫ genera:veluti statue aliter polycletus: et aliter statue factor:qꝛ accidit statue factori polycletuꝫ esse. Et continentia accidens vt homo causa statue:aut totaliter animal quia Polycletus homo et animal. ¶ Sunt autem et accidentiū alia aliis remotius et propinquius: vt si albus et musicus causa dicantur statue:et non solum Polycletus aut homo. ¶ Preter omnia autem et proprie dicta:ꝛ secundum accidens:hec quidem vt potentia dicuntur:illa vero vt agentia vt ipsius edificari edificatori:aut edificans edificatori. ¶ Similiter autem dicuntur et in quibus cause sunt cause dictis: vt huius statue aut statue et omnino imaginis:aut eris huius:aut eris:aut omnino materie: et in accidentibus similiter. ¶ Amplius autem complexa hec et illa dicuntur:vt nec polycletus nec statue factor: sed polycletus statue factor. Attamen omnia hec sunt pluraliter ser: dupliciter autem dicta:aut enim vt singulare:aut vt genus:et ipsius scōm se:aut secundum accidens:aut vt genus accidentis: aut vt complexa hec: aut vt simpliciter dicta. Amplius vt agentia. aut ſm potentiam. ¶ Differunt autem intantum q agentia quidem et singularia simul sunt:et non sunt: et ipsa et quorum cause:vt hic medens:cum hoc conualescente:et hic edificator cum hoc edificio. Que autem est secundum potestatem non semper. Corrumpuntur enim non simul domus et edificator.

xv Cā actiā simul ēcū causato.

¶ Omnes igit cause que modo fuerunt dicte cadunt super quatuor modos famosos valde. Litere enim syllabarum et materia artificialium:et terra:et omnia corpora similia: et partes totius: et propositiones conclusionis sunt tanq̄ cause que sunt ex aliquo:et quedam istorum sunt quasi subiectum: et quedam quasi partes:et quedam quasi illud quod significat alicuius esse:sicut totum:et compositio:et forma. Semen autem et medicus:et ambulatio:et omne qđ agit aliquam actionem sunt ſm principium transmutationis et quietis. Et quedā sunt tanq̄ complementū et largitas aliis. Illud em̄ propter qđ fit largitas alijs: vult etiā esse cōplementū. Et non differentia inter dicere hoc esse largum et hoc videri largum. Cause igitur sunt iste:et numerus suarum formarum est iste numerus. ¶ Et modi causarū sunt plures sed cum reducuntur fiunt pauciores etiam. Dicunt enim cause multotiens ea que conueniunt in formā:ꝛ dicuntur quedam ante:et quedā post. Sicut dicit q causa sanitatis est medicus peritus et ars:et duplū est causa ad diapason:et numerus etiam. Et similiter etiam illud quod continet aliquid particulariuz. ꝛ etiā tanq̄ accidens et genera eius. V.g. idolum. Causa. em̄ est idoli artifex idolorum scilicet p olycletus:sed diuersis modis,accidit enim vt

UVA. BHSC. IyR_117

nomẽ artificis esset polycletus. ¶Et similiter ea etiã q̃ continẽt accidẽs: sicut homo cum fuerit causa idoli. aut aliq̃ aliud et q̃dam sunt remotiora q̃busdã et q̃dã ꝓpinquiora. V.g. cũ dicimus q̃ albũ et musicũ est causa idoli: et nõ polyclet⁹ tm̃ aut hõ. ¶Et dicunt cause aliter ab oĩbus istis propie: et vlr: et potẽtia: et actu. V.g. edificator rei edificãde: aut edificator qui edificat. ¶Et dicunt hmõi sermones in rebus quare cause habeãt causas. ¶Et etiã sicut causa illius idoli q̃ est idolũ: aut q̃ est alia forma: et cuprũ: et causa cuprĩ est alia materia: et similiter in accidẽtibus. ¶Et etiã dicunt ista et alia ꝑm compositionẽ. V.g. non polyclet⁹: neq; artifex idoli. sed polycletus artifex idoli sed multitudo istorum oĩum est senarius. ¶Et dicunt duobus modis: aut tanq̃ genus: aut tanq̃ totum. ablatio in romano: et differunt q̃ agentia et particularia sunt: et non sunt insimul: et que habent causas etiam. V.g. sanans iste: et edificator istius edificati. Que autem sunt in potentia non sunt semper insimul: domus enim et edificator non corrumpuntur insimul.

3 ¶Et cũ dixit genera causaꝝ famosa. s. quatuor: ꝛ dispositiones earũ famosas: vult in hoc ca. dicere duo. Quoꝝ vnũ est q̃ oẽs cause reducũt ad hec quatuor genera. Scõm autẽ est cognoscere suos modos. Et. d. oẽs igitur cause ꝛc. ¶D. d. litere eĩ ꝛc. i. cõtingit literas esse causas syllabarũ ꝛ materias artificialiũ causas artificialiũ: ꝛ naturaliũ causas naturaliũ. V. g. ter re ꝛ aliorũ corpoꝝ que sunt materie corporũ cõsimiliũ partiũ: ꝛ corporũ cõsimiliũ partiũ que sunt materie organicorũ: ꝛ illa que sunt partes rei et que ꝓpositiones esse causas cõcionũ. hoc tamẽ reducit advnũ genus ilorum quatuor generũ. s. materiale q̃ demonstratur ex hac ꝓpositione ex. cũ dicimus q̃ oĕ generatũ generat ex aliquo: ꝛ hoc intendebat cum. d. sic cause que sunt ex aliquo. ¶D. incepit declarare etiã modos causarum formaliũ ꝛ. d. quedã istarũ sunt sm̃ ꝛc. i. ꝛ quedã istarũ causarũ rerũ quas numerauim⁹ est materia elementũ: sicut dixim⁹: ꝛ quedã sicut totũ ꝛ partes. Totũ eĩ est forma ꝛ ptes mã: ꝛ sillr litere: ꝛ syllabe ꝛ elemẽta. Cõpositio eĩ in oĩbus istis est tanq̃ forma: ꝛ quasi intẽdebat notificare q̃ quẽadmodũ dicit multis modis sic forma. ¶D. d. semẽ autẽ ꝛc. i. cause autẽ q̃ sunt semẽ ꝛ mẽdicus ꝛ ambulatio: ꝛ omne ages aliquid reducit ad causaz que est ꝓncipiũ trãsmutationis post quietẽ que dicit mot⁹. ¶D. d. ꝛ que dã sunt sicut cõplemẽtum ꝛc. i. cõplementũ eĩ ꝛ bonũ ꝛ largitas nõ inueniuntur in rebus nisi per causam finalẽ. ꝛ ideo q̃ caret causa finali caret bono. ¶D. d. cause igit sunt iste ꝛc. i. ꝛ genera igit causarum sunt ista quatuor: ꝛ ꝑcies causarũ sunt tales quales numerauim⁹. ¶D. d. ꝛ modi eĩ causarũ ꝛc. i. ꝛ modi causarũ sunt plures: sed cum referuntur admittẽ ꝑm oppõnẽ. s. cũ diuidunt in opposita tũc determinabũtur. D. incepit eas determinare: ꝛ. d. dicũtur eĩ cause ꝛc. i. causarũ eĩ cõuenientiũ in forma. s. q̃ sunt vnius generis: quedã sunt ante quasdã in essendo causam alicuius ꝛ ꝑm hoc causarũ alie sunt ꝓpinque: alie remote. ¶D. dedit exẽplũ ꝛ. d. sicut dicitur q̃ causa sanitatis ꝛc. i. V. g. in causis agentibus medicus ꝛ ars vtrũq; ei est causa sanitatis: sed ars causa remota: ꝛ medicus ꝓpinqua. ¶Jn formalib⁹ autẽ duplũ ꝛ numerus: vtrũq; eĩ est forma ad diapason que ell in proportione dupla: sed numerus est forma remota: ꝛ duplum

Oppositũ. j. ꝑh. c. 58. vbi. d. nõ dicim⁹ fieri ex hoc.

Totũ est forma ꝛ ptes sunt mã. vide 7. met. cõ 35. ꝛ. 4. ꝑh. 2. 49. ꝛ. 2. ꝑh. 31.

Bonũ et largitas non inueniũt i rebus nisi ꝑ cãz fine. Jde. 2. met. t. cõ. 3. ꝛ. 2. met. ꝛ. c. 8. ꝛ. 2. phy. 31. 2. ꝑh. 28.

forma ꝓpinqua. D.d.ꝛ silr illud qđ cōtinet aliqđ particularū est talis. i.ꝛ
iste forme sunt remotiores abinuicē: qꝛ quedā cōtinēt quasdā ꝛ ideo dispō
in eis q̄ cōtinēt alia ꝓticularia est talis. ſ. qđ qdā sunt ꝓpinqora qbusdā: et
quedā remotiora. ꝛ iste modus etiā. ſ. ꝓpinq̄tas ꝛ remotio: inuenit etiā in
causa finali ꝛ māli. ¶ Et cū dedit istos duos modos oppositos: dedit etiā
alīū modū oppositū: ꝛ. d.ꝛ etiā sicut accns ꝛc. i.ꝛ etiā cārū qdā sunt cāe es-
sentialr: qdā accntalr. U.g.q cā idoli essentialr est artifex idoloꝝ: ꝛ accn
taliter Polyclet⁹: cui accidit qđ fit artifex idoloꝝ. D.d.ꝛ silr alio mō et il-
lud qđ cōtinet accns ꝛc. i.ꝛ qm illud cui attribuit aliud p accns q̄nq̄ collo
catur sub eo qđ est essentialr: ꝛ qnq̄ cōtinet ipm. U.g. qđ illud qđ collocat
sub eo qđ est essentialr. est Polyclet⁹ q̄ facit idola: q igit facit idola essen-
tialiter est artifex idoloꝝ: ꝛ iste collocat sub artifice simplr: ꝛ ideo cū attri
buit ei actio idoli erit p accns: illud etiā q̄ ptinet illud qđ est essentialr est
sicut hō artifex idoli. ſ. qđ cū actio idoli attribuit hoi est p accns: ꝛ magis
si attribuit aiali ꝛ. d. sicut accidēs ꝛ genera eius: qꝛ qđ est p accidēs est mul
tis mōis. D.d.ꝛ qđ accidētia ꝛc. i.ꝛ in causis q̄ sunt per accidens: inuenit
etiā causa ꝓpinqua ꝛ remota sicut in causis q̄ sunt essentialr. U.g. albū et
musicū sunt cause idoli p accidēs: sed remote ꝛ Polycletus ꝛ homo cause
sunt p accidēs: sed ꝓpinq̄ores illis q̄ sunt essentialr. homo em̄ ꝟ q est hō
nō est artifex idoloꝝ: qm̄ tūc ois hō esset artifex idoloꝝ: sed fm̄ ꝟ hz artē
idolificādi. Sed tm̄ iste modus ꝓpinq̄or est mō essentiali q̄ ille modus
ꝓdict⁹. ſ. de musico ꝛ albo: music⁹ em̄ ꝛ alb⁹ nihil faciūt in idolo. hō autē ꝛ
polyclet⁹ faciūt idolū: sed accidēt alr. ¶ D.d.ꝛ dicūtur cause alio mō ꝛc. i.
ꝛ etiā cārū alia est vlis: alia ꝓxia: ꝛ iterū causarū qdā sunt actu: qdā potē
tia: potētia autē est sicut edificator rei edificāde: in actu vero est sicut edi-
ficator dū edificat. D.d.ꝛ dicūtur tales sermones ꝛc. i.ꝛ modi istarū cāp. ſ.
ꝓpinqu⁹ ꝛ remot⁹ ꝛ cōis ꝛ ꝓpri⁹ nō inueniunt nisi in reb⁹ quarū cāe sunt
cāte ab alīs cāis. ꝛ ille alie cāe hnt alias cās donec ꝓueniat ad ꝓmas cās.
U.g. cā isti⁹ idoli singulis est q̄ est agēs idolū simplr: aut qđ est hns aliaz
formā: ꝛ silr cā est māl⁹. D.d.ꝛ simliter in accidentib⁹ ꝛc. i.ꝛ etiā accidit
cāis q̄ sunt p accidēs: vt qdā sunt ꝓpinque: qdā remote. ¶ D.d. etiā dicunt
iste ꝛ ille ꝛc. i. et istarū cārū qdā dicunt fm̄ cōpōnē: et qdam simplr. U.g. vt
nō dicaꝛ q̄ poly. tm̄ est faciēs idolū: neq̄ artifex idoloꝝ: sed dicatur q̄ po
lyclet⁹ artifex fecit idolū: hic em̄ cōponit ex essentiali et accidētali. D.d. ſz
multitudo ꝛc. i. et intēdit p sex propinquū et remotū: et essentiale et accidē
tale: et cōpositū et simplex. cōe em̄ et ꝓpriū reducūtur ad ꝓpinquū et re-
motū: et cū ista sex multiplicētur in duo. ſ. potentiā et actū: tunc oēs modi
causarū erunt. xij. cōpositi et simplices. D.d. etiā dicūtur duob⁹ modis ꝛc.
i. et habētia easdē cās: aut erūt eadē spē: aut genere. Cāe autē q̄ sunt eedē
in genere sunt sicut reflexio q̄ est cā hyconis: et cā iridis. prima em̄ est con
uersio aeris. Scda autē est cōuersio radioꝝ. hꝫ vero in. species sunt sicut
cōuersio radioꝝ q̄ est causa iridis et circuli lune. ¶ Et forte est eōuerso. ſ.
q̄ idē hz diuersas cās genere. U.g. hoc qđ dr in cā eritus nihil: et hoc decla
ratū est in analecticis posterioꝝ⁹. ¶ Et forte istud diminuit in isto loco.
¶ D.d. et dr ꝛc. i. et dria inter istū modū causarū agentiū: et agentiū que
agūt res ꝓticulares est: qm̄ agens qđ facit ꝓticularū erit et nō cōsequitur
vt suū actū: et in illo ꝓmo mō semp erūt insimul. ſ. cā et cātū. D.d. et q̄ hnt
cām ꝛc. i. et q̄ sun hmōi sunt sicut dom⁹ et edificator. Edificator. n. est hz nō
sit domus. D.d.q autē sunt in potētia nō sunt semp insimul ꝛc. i. cā autē q
est potētia cū fuerit in actu nō remāebit insimul cū suo actu: dom⁹. n.ꝛ edi
ficator nō corrumpūtur insimul: sed alterū corrūpitur: ꝛ reliquū manet.

Ω propinq tas ꝛ re- motio in uenit et i cā māli ꝛ finali.

2.phȳ.34.

5.phy.i.ꝛ 7.phy.i.

2.phȳ.38

2.phȳ.36.

ib.2.phy. 36. Vide 2.de aia t.c.8.

UVA. BHSC. IyR_117

Capitulum Tertium.

Lemētū vero dr ex quo cōponit pmū in exīte idiuisibi li spē in aliā spēm: vt vocis eknta ex quib⁹ vox cōponit: z in q̄ diuidit vltima. Illa vo nō adhuc in alias voces ab ipis spē diuersas: sz z si diuidant pticule sunt eiusdē spē: vt aque pticula aqua: sed nō syllabe. Silr autē z corpox di cūt eknta dicētes in q̄ diuidunt corpa vltia. Illa autē nō adhuc in alia spē dria corpa: z siue vnū: siue plura talia hec eknta dnr.

¶ Silr autē z q̄ diagrāmaton dnr eknta: z oīno q̄ demōstrationū. Nā pme demōstratiōes z in plurib⁹ demōstratiōib⁹ exītes h̄ eknta demōstrationū dnr: sunt autē tales syllogistmi pmi ex tribus p̄ mediū vnū.

¶ Et trāsferētes autē ekntū vocāt hinc q̄cū q̄ vnū ens z puū ad multa fuerit vtile: quapp z puū z simplex z idiuisibile dr ekntū: vñ venit marie vlia eknta esse: q: vnūq̄q̄ eox vnū ēs z simplex i mltis iest: aut olb⁹ aut q̄plimis. Et vnū z pūctū pncipiū q̄busdā vident esse: qm̄ g̃ vocata gña vlia z idiuisibilia: vna ei est ipsox rō: eknta gña dicūt aliq̄: z magis q̄ dria.

Qm̄ vle magis gen⁹. Nā cui dria inest z gen⁹ seq̄t. Sz cui gen⁹ nō oio dria. Diz aūt cōe est ekntū eē cuiuslz q̄d pmo inest cuiq̄.

¶ Elementū dicit illud ex quo cōponitur res primo: z est in ea: et non diuidit fm formā in aliā formā. V.g. quoniā elemēta soni sunt ex quib⁹ cōponitur sonus: z ad que perueniunt vltimo: et illa nō diuidunt in alios sonos diuersos ab eis fm formā: sed si diuidātur partes eox erunt cōsimiles fm formā: sicut aqua cuius pars est aqua: non sicut pars syllabe. Et dicētes q̄ corpora habent talia elemēta in que diuidunt primo: z non diuidunt in alia corpora diuersa fm formā: dixerunt: vnum elementū et plura talia. Et elemēta lineax dicunt proprie fm hunc modū: et vniuersaliter elemēta oium demonstrationū. Prime em̄ demonstrationes que sunt in pluribus demōstrationibus dicunt elemēta demonstrationum. Et prime congregationes sunt similes istis que sunt ex tribus terminis: quorum vnus est medius.

¶ Et etiam dicitur elementum fm minoritatem illud per similitudinē q̄d est vnum minimū: z nō diuidit: z indiget in pluribus rebus. Et ideo minimū simplex q̄d nō diuidit dr ekntū. Qm̄ fuit positū h̄ nomē reb⁹ q̄ sunt eknta vlia magis q̄ alia. Qm̄ vnūq̄q̄ eox q: est vnū simplex inuenit i plurib⁹: z in oibus reb⁹: aut i multis. Et iō existimauerūt q̄dā q̄ vnū z punct⁹ sunt pncipia. Et q: illa q̄ dicunt gña sunt vlia z nō diuidunt: q: nōh fit diffinitio ē: dixerūt quidā q̄ genera sunt eknta: z q̄ sunt magis in ekntatione.

Qm̄ genus est maioris vniuersalitatis. Qd em̄ habet differentiam: habet genus etiā. Et q̄d habet genus non habet differentiam necessario. Et elementum est commune omnibus rebus: quod est primum cuiuslibet: z in quolibet primum.

UVA. BHSC. IyR_117

Uult distinguere ſm quot modos dr̃ elementum: qm̃ iſta nomina ſunt propinqua ſynonymis ⁊ cõibus appropriatis. Elemẽtũ em̃ non dicitur de cãis extrinſecis: ⁊ dicitur de intrinſecis: ⁊ dignius de mã. Princi piũ autẽ dignius eſt dici de cauſis extrinſecis: ⁊ cã eſt minor principio in hoc. Principiũ aũt eſt. quaſi vłius cã cũ dicatur principium de principijs tranſmutationis ⁊ de quatuor cauſis. ¶ Et. d. elemẽtũ dr̃ ⁊c. i. hec eſt diffi- nitio elemẽti: ſm ꝙ eſt elemẽtũ. ¶ per hoc igit̃ qđ. d. ex quo res cõponit̃ pri mo excludit illud ex quo res cõponitur ſcđo. Cõpoſitiones em̃ que ſunt in eadẽ re quedã ſunt prime: qdã nõ prime: ⁊ primũ elementũ eſt illud quod nõ cõponit̃ ex aliquo oĩno. ¶ Et per hoc qđ. d. ⁊ eſt in ea excludit̃ elementũ qđ tranſmutat̃ cũ aliquid gñatur ex eo: ſicut cũ caro gñatur ex ſanguine tunc ſanguis nõ remanebit pars carnis. ¶ Et per hoc qđ. d. ⁊ nõ diuiditur ſm formã excluduntur elemẽta ꝓpria alicui ſpeciei: ſicut organica cõpo- nuntur ex ſimilibus. Organica. n. primo cõponunt̃ ex illis: ⁊ ſunt partes eorũ: ſꝫ ſunt diuiſibilia ſm formã: ⁊ innuit per hoc ꝙ nõ eſt cõditionãdum vt nõ ſit diuiſibile ſm quãtitatẽ. ¶ Et cũ deſcripſit elementũ dedit exẽplũ ⁊. d. ſicut elemẽta ſoni ⁊c. i. U. g. ſicut elemẽta ſyllabaꝝ que diuiduntur in cõſonãtes ⁊ vocales. iſte. n. littere nõ diuiduntur in alias diuerſas ab eis: ⁊ oĩno neqꝫ ſm formã: neqꝫ ſm q̃titatẽ. Et cũ voces cõpoſite. ſ. dictiones diſſoluent̃ ad iſtas. peruenient: ⁊ ex iſtis cõponuntur primo: ⁊ ſunt in eis. ¶ Et qꝛ nõ eſt cõditionadũ in diffinitione elemẽti vt nõ ſit diuiſibile ſm q̃ titatẽ. d. ſed ſi diuidantur ⁊c. i. ſꝫ ſi elemẽta diuidantur ſm q̃titatẽ: tũc par tes eorũ ſunt indiuiſibiles ſm formã: ſicut aqua: ⁊ terra: ⁊ ignis ⁊ aer. Om nia. n. cõpoſita ex iſtis in illa diuiduntur ſm formã: ſed iſta nõ diuiduntur in alia ſm formã ſed ſm q̃titatẽ: ⁊ in partes cõſil'es ſm formã. Et ideo di- citur deſcribẽdo. Partes cõſimiles ſunt ille in q̃bus diffinitio partis ⁊ to tius ſunt ſil'es ⁊ in eadẽ. ¶ D. d. nõ ſicut ſyllabe ⁊c. i. ꝙ aqua ⁊ aer nõ ſunt ſicut ſyllabe q̃ diuidunt̃ in indiuiſibilia forma ⁊ q̃titate. ¶ D. d. dicentes igitur ꝙ corpora ⁊c. i. opinãtes igitur ꝙ corpora habẽt talia elementa. ſ. ta lia in que cõpoſita diuiduntur vltimo: ⁊ illa nõ diuiduntur in alia ſm for mã: q̃dam dixerũt ꝙ illud qđ eſt tale erit vnũ tm̃ quatuor corporũ: ⁊ que dam plura vno. ¶ D. d. ⁊ elemẽta lineaꝝ ⁊c. i. ⁊ elemẽta figurarum. U. g. triã gulus in figuris ⁊ corpus igneũ in corporibus. ¶ Et forte intendit pũcta ſm ſnĩam eorũ qui dicũt ꝙ linee cõponuntur ex punctis: ⁊ ꝓpe hec eſt ſnĩa eorũ qui dicunt ꝙ corpora cõponuntur ex corporibus indiuiſibilibus. Ele mentũ enim apud iſtos eſt qđ nõ diuiditur ſm formã nec ſm q̃titatem: et ꝙ hec vocatur conditio ⁊ ſuppoſitio in diuiſibilitate ſm q̃titatẽ quã indi uiſibilitas ſequitur ſm formã que eſt vera conditio in diffõne elemẽti: ideo diffõ iſtorum ꝓpinqua eſt diffõni vere: vt poſt dicet. ¶ D. d. ⁊ vł'r elementa oĩum demonſtrationũ ⁊c. i. ⁊ hoc nomẽ elementũ dicitur ꝓpe hunc moduꝫ de demonſtrationibus: quedã enim demonſtrationes ſunt de alijs demon- ſtrationibus quaſi elemẽta de cõpoſitis. Prime em̃ demonſtrationes que cõponũtur ex primis ꝓpoſitionibus ſunt elemẽta oĩum demonſtrationũ q̃ cõponunt̃ ex eis. Demonſtratiões em̃ cõpoſite diſſoluunt̃ in demr̃atiões ſimplices: iſte aũt nõ diſſoluũtur in alias: ⁊ qꝛ hoc non accidit demr̃ationi niſi ſm ꝙ eſt ſyll'us. ſ. ꝙ ſyll'i cõpoſiti diſſoluunt̃ in ſimplices. D. ⁊ prime cõ gregationes ⁊c. i. ⁊ primi ſyll'i qui ſunt ex tribus terminis tm̃: ſunt ẽt elemẽ ta ſyll'orũ cõpoſitoꝝ. ¶ D. d. ⁊ ẽt dr̃ elemẽtũ ſm trãſlationẽ ⁊c. i. ⁊ dr̃ elemẽtũ ſm mutationẽ nois ꝓꝑ ſil'itudinẽ illud qđ eſt minimũ vnũ indiuiſibile ſm qualitatẽ ⁊ eſt exñs in pluribus. ¶ D. d. ⁊ ideo dr̃ ⁊c. i. in quãtitate. U. g. hoc qđ dicitur ꝙ pars indiuiſibilis eſt elementũ. ¶ D. d. vnde illud nomen fuit

4 ꝑ Cõtinuatio Elñtũ dr̃ de cãis intriſecis. Idẽ ꝑ. ph. cõ. ꝑ. 12. meta. 23. Cõpões q̃ ſunt in eadẽ re: q̃dã ſunt ꝓme ⁊ q̃dã nõ ꝓme. vide ꝑ. ph. ⁊ ꝑ. ⁊. 28. Et. 2. phy. 10. Exẽplum partes cõſil'es q̃d. Principia dẽmõſtratiões q̃ ꝯponũt̃ ex ꝓmis ꝓpoſitionibus ſũt elẽta oĩuꝫ dẽmõſtrationũ q̃ cõponũtur ex eis.

UVA. BHSC. IyR_117

positū rc.i.r qr elementū existit in pluribus existimauerūt qdam q inten tio vlis est elntum:r q illud qd est maioris veritatis est magis elementū. ¶D.d.qm vnūqdq eorū rc.i.vnūqdq.n.eorū nō habuit hoc nomen elementum:nisi qr existit in pluribus.sed quod existit in oibus aut in pluribus est dignius hoc noie elementū.¶D.d.r io existimauerunt qdā rc.i.r ideo existimauerūt qdā punctū esse elemētū corporū r qdā vnū:qr viderunt ea esse indiuisibilia:r etiā in pluribus.¶D.d.r qr illa q dicunt gña rc.i.r qr gña generalissima nō diuiduntur fm diffōnē:cū nō habeant genus r dfiaz r elementū est illud qd nō diuiditur:existimauerūt qdā q gña gnalissima sunt elemēta.¶D.d.r q sunt magis in elemētatione.i.r existimauerunt pter hoc:hoc esse in omni gñe:sz magis in gnalissimo:qr sunt maioris vlitatis.¶D.d.qd.n.hz dfiam rc.i.r cā in hoc q gña generalissima sunt magis elementa q alia genera est:qr sunt simpliciora:alia.n.hnt dfiaz.Et qd hz dfiam hz genus:r sic cōponitur ex duobus:gña aūt generalissima non hnt dfias.Oē.n.qd a hz dfiam hz genus:r nō oē qd hz genus hz dfiam r hoc intēdebat cū.d.r oē qd hz genus nō hz dfiam.Genera.n.generalissima nō hnt genus:nisi genus dictū multiplr.¶Et forte intēdit per hoc qd d.r oē qd hz genus nō hz dfiam hmōi gña.ista.n.genera nō hnt dfias cum nō dicantur vniuoce de alijs sicut vnum r ens:r testatur huic expositioni hoc:qm opinātes vlia esse elemēta nō opinabantur hoc nisi in vno r ente r similibus.¶Et cū narrauit q elementum dicitur tribus modis q cōueniunt in diuisibilitate.Quorū vnus est illud qd est indiuisibile scdm diffinitionem.Scds illud qd est indiuisibile fm spēm:r istud aut est vniuersale:aut particulare.Et tertius est illud qd est indiuisibile fm quantitatem r illud aut est vnum numerale aut punctus.¶D.d.r elementum est cōe rc.i.r cū diffinitio elementi sit illa predicta.quam diximus:manifestū est q verū elemētū est cōe oibus cōpositis:qd est primū ex quo componuntur oia:r est existēs in vnoquoqz cop:r in qd dissoluūtur oia:r istud elementū dz esse cā aliorū elementorū:r hoc qd dixit:est prima mā.

¶Natura vero dicitur vno quidem mō nascētium generatio. Uno vero ex quo gñatur primo qd nascitur in exñte. Amplius vñ motus primus in quolibet natura entiū in ipso inquātū ipm existit. Nasci vero dicuntur quecūqz augmentum hnt per alterum in tangendo. Et connasci autem r adnasci vt embrio. Differunt autem connascentia a tactu:hic.n.nihil pter tactum alterum necesse est esse. Insif autē natis est aliquid vnum idē in ambobus quod facit per tangi sif nasci r vnū esse fm cōtinuū r quātū:sed nō fm quale. Amplius natura dr ex quo primo aut est aut fit aliquid entium:natura:inordinato existente r immutabili a sua pria ptāte:vt statue r vasorum ereorū es natura dr et ligneorū lignum. Similiter autē et in alijs. Ex his.n.est vnūqdqz saluata prima materia. Hoc.n.mō:et exñtiū natura elnta dicūt esse nāz: alij ignem:alij terram:alij aquam:alij aerē:alij aliquid aliud tale:dicentes alij quidam hoz:alijs vero hec oia. Amplius autem alio mō dr nā existentium nā substantia:vt dicētes nāz primam compositionem esse:vt Empe. dicit q natura nullius est existentium:sed solum mixtio et permutatio permixtorum est. Natura vero in

Q
a Oē qd hz dfiam hz gen⁹:r nō ecōtra Gña gnalissima ñ hnt gen⁹:nisi gen⁹ dictū multiplr.distinctionē de duplici genere req̄re.4.meta.c.2.r pmo deaia cō.7.r.2.d aia.cō.30.r.3.de aia.cō.4.r mā pma

R
Hec elntū Idē.2.de gñatiōe r corru.c.6 r.3.ce.c.31.r.10.meta.c.2.r Argy.ad iuncta q sūt aut copulata.

UVA. BHSC. IyR_117

vero in omnibus notatur. Quapp ꝛ quecumq; nã sunt aut fiũt iam existẽte ex quo nata sunt fieri: aut esse: non dicimus naturam habere si non hũt spẽm ꝛ formã. Natura q̃dem igit quod ex his S
vtriscz est: vt aãlia ꝛ eorum partes. Natura aũt materia prima: et hec dupliciter: aut que ad ipsum p̃ma: aut omnino prima: vt Materia
operum ereorum ad ipsum quidem primum est: totaliter vero for dupli dr.
san aqua: si oia liquabilia aqua. Et spẽs: ꝛ substãtia: hec autem est finis generationis. Metaphora vero iam ꝛ omnis omnino substãtia nã dr pp hãc: qr ꝛ nã substãtia quedã est. Ex dictis igit tur prima natura: ꝛ proprie dicta est substãtia que p̃ncipiũ mot9 habentiũ in se inquãtum ipsa. Materia namcz qr hui9 est susceptiua esse dicitur natura: ꝛ generationes generantis: qr sunt ab hac motus: ꝛ principium motus natura existentium: hec est inexistens: aut potestate: aut actu.

Capitulum Quartum.

IT dr nã vno mõ de oibus pullulantib9. Et ẽt dr nã illõ cũ quo pullulat pullulãs p̃mo. Et est in eo ẽt illud ex q̃ est p̃mus motus in vnaquaq; rex nãliũ: ꝛ est in eis sicut est in rei veritate. Et dr pullulare oẽ qõ hz cremẽtũ in alio p̃m cõtactum: aut p̃m cõsolidatiõem: sicut embriones. Et inter cõtactũ ꝛ consolidationẽ hec est dria. In cõtactis. n. nõ est nec essartũ qr aliquid sit in actu a tactu. In consolidatis aliquid est vterq; qõ facit ea esse consolidata in loco cõtactus: ꝛ vt sint vnũ p̃m continuationem ꝛ quantitatem: non p̃m qualitatẽ. Et etiam dicitur natura illud ex quo primo fit essentie rei naturalis: ꝛ sua generatio: ꝛ est immutabile ꝛ intransmutabile a sua virtute quaz hz. Sicut dr qr cupr̃ũ est natura idoli: ꝛ cypri cupr̃i: ꝛ lignũ est nã cypri lignei: ꝛ sic de aliis. Unũqõq; em rerũ q̃ sunt ex istis p̃ma materia est in eis saluata cõcessa. Et p hũc modũ dixerũt qõ elemẽta sunt natura rerũ naturaliũ: ꝛ q̃dam dixerũt qr est diffõ: et q̃dã qr terra: ꝛ q̃dã qr ignis: ꝛ q̃dã qr aer: ꝛ quidã qr aqua: et q̃ dã aliud tale: ꝛ quidã oia. Et ẽt dr natura alio mõ substãtia rerũ naturaliũ: sicut dr qr natura ẽ p̃ma cõpositio: aut sicut dicit. Empe. qr natura entiũ nihil aliud est nisi mixtũ: ꝛ hz ista dicũt hoies nãz. Et iõ q̃ sũt p nãz aut est ex aliquo qõ est ex eo ẽ ex eo natura dr est sũ esse: nõ dr qr hz naturã si nõ habuerit formã ꝛ exemplar ei9. Natura em est illud qõ est ex istis duob9: sicut aãl: ꝛ mẽbra aãlis: ꝛ dr natura prima materia: ꝛ illa dr duob9 modis. Dicit em p̃mũ in respectu alicui9: ꝛ primũ in rei veritate: sicut respacte ex cupr̃o. Cupr̃ũ em cũ referr ad ista est p̃mũ: ꝛ dignũ est vt dicat primũ in rei veritate: si oia liquabilia sunt aqua. Dicit ẽt natura forma ꝛ substãtia: ꝛ ista est finis gñatiõis. Forma aũt ꝛ oẽs substãtie dr nature: qr hoc nomẽ iponit eis. Natura aũt ẽ aliq substãtia. Manifestũ est igit ex dictis qr p̃ma natura q̃ dr in rei

UVA. BHSC. IyR_117

veritate est substātia rerū que hñt p̄ncipiū mot⁹ in eis: ⁊ materia dr̄ nā qz recipit ista. Et silr est gñatio ⁊ pullulatio pullulantis: quia sunt motus ex natura: ⁊ qz sunt idē p̄ncipiū motuū rerū naturaliū: ⁊ sunt in eis simplr, aut potētia: aut actu.

Quia hoc nomē natura dicitur de causis: ⁊ ista scientia cōsiderat de causis: necesse est vt phūs determinet fm quot modos dicitur natura. hoc nomen enim natura quo philosoph⁹ vtitur est vniuersali⁹ eo quo naturalis vtitur: ⁊ etiam phūs debet disputare cum negātibus nām esse: ⁊ etiam perscrutat de causis suis: ⁊ Auicēna putauit q̄ phūs demōstrat naturam esse: ⁊ q̄ philosoph⁹ naturalis accipit hoc ꝑ phm: ⁊ non ē sicut existimauit: ⁊ etiā declarauim⁹ hoc in scia nāli. ¶Et. d. et ēt dicit nā illud in quo pullulat ⁊c. i. et intendit per pullulās crescens ex aliqua re: ⁊ distinctū ab eo in creatura: licet sit continuum cum eo: et quia intendebat q̄ natura dicitur de cremento crescentis quod est distinctuz ab eo in quo crescit forma et craturas: sicut embriones: et fructus in seminibus: ⁊ in hoc genere collocantur generabilia ex se. ¶Deinde. d. et etiam dicitur natura ⁊c. i. et dr̄ natura illud ex quo pullulat pullulās p̄mo ⁊ est in eo. ¶D. d. pullulare ⁊c. i. et dicitur pullulare oē qđ crescit in alio: ⁊ est cōtinuū cū eo: aut scōm tactum: aut ꝑm cōsolidationē: sicut embriones qui crescunt continui cum impregnatis: ⁊ sicut fructus ⁊ semina que crescunt consolidata: aut continua cum habentibus semina: et hoc modo collocantur partes membroꝝ inter tactum et consolidationem ⁊c. i. ⁊ contacta nō cōgregabunt̄ per aliqō commune in eis per quod fiunt vnum. Consolidata autem fiunt vnuz per aliquod consolidans in quo cōcāt: ⁊ hoc intēdebat cum. d. in consolidatis vero est vter qz aliquid ⁊c. i. cōsolidata ꝑsolidant̄ per aliqō cōmune vtriqz. ¶Deinde exposuit hoc ⁊. d. et est illud quod facit ea consolidata ⁊c. id est et illud quo fit consolidatio est illud quod facit consolidata vnū fm cō tinuationem: non vnum fm qualitatē: et. d. qm̄ cōsolidata nō sunt vnum fm qualitatem sed fm cōtinuationē ecōuerso miscibilib⁹: ista enim reuertuntur in vnū fm qualitatē cōtinuationē. ¶D. d. et ēt dr̄ natura illud ex quo fit ⁊c. i. et dicitur natura mā rei ex quo generat abiqz eo q̄ transmutat sua nā. sicut cuprū ex quo fit idolū remanēte cupro: ⁊ simili, cyphus ligneus qui fit ex ligno remanente ligno. ¶Deinde. d. et silr alia ⁊c. i. quoniam vnūquodqz eoꝝ est ex istis. ⁊ mā in eis est saluata. i. et silr in aliis rebus generatis ex talibus reb⁹: qm̄ natura cuiuslibet eaꝝ est nā nature abiqz eo q̄ trāsmutent̄: ⁊ hoc intēdebat cū. d. saluata. ¶D. d. et fm hunc modum dixerunt ⁊c. i. et fm hunc modū nature dixerūt q̄ natura rerum naturaliū est natura elemētoꝝ: ⁊ ista sūa est negantū formā esse: ⁊ dicētiū substantiam nullam esse nisi materiā: ⁊ ideo antiqui opinabantur q̄ nature rerum sunt nature elementorum. Qui enim opinabantur terram ee elementum: dicebant q̄ nature oium rerū sunt terra aut terrestria: et qui opinabantur elementum esse ignez dicebant q̄ nature oium rerū sunt ignis aut ignea. ¶D. d. et ēt dr̄ natura alio mō. i. et ēt dicit natura tertio mō illud qō est substātia rerū nāliū que datur ad interrogationē factā per qđ. f. formā. sicut qđā dicūt q̄ natura rerū nāliū est forma prime cōpositiōis ivna quaqz rerū naturaliū: qui enim opinabantur elemēta nō admiscēri ⁊ qō sunt existentia in actu in eo cuius sunt elementa: nō tenet formā rei recte ex elementis nisi in compositione et figura: sicut est dispositio in domo q̄ fit ex lateribus ⁊ lapidib⁹. ¶D. d. aut sicut. d. Empe. ⁊c. i. aut sicut. d. Empquod mixtio et mutatio mixtorum sunt in mixtione nature rerū genera-

2. ph. 2. 3. 22. ⁊. 1. ph. cō. vltio.

Pullulare qđ est.

Dria iter ꝯctūr ꝑsolidationē

Scōs modus nāe.

vīō idē. 2. ph. t. cō. 9 ⁊. 8. me. c. 8. ⁊. 2. de ania. 36.

Tertius modus.

UVA. BHSC. IyR_117

bilium.s.q̄ forme ⁊ ſbe rerū generabiliū ſunt in mixtione et mutatione ſcz in mutatione partiū. Et iſte homo licet expreſſit hoc nomen mixtio: tamē non opinabatur veram mixtionem eſſe ſm q̄ Ariſto. narrauit alibi: ſed ſolummodo per mixtionem intendebat cōpoſitionem. ¶Deinde.d.et huiuſmodi vocant homines naturam ꝛc.i.et ſignum eius q̄ natura ſimplr dicit de forma: eſt quoniam omnes homines non dicunt in eo q̄ generatio ē an teq̄ generetur q̄ habeat naturā donec habeat formā ⁊ exemplar. ſicut non dicunt in aliqua rerum artificialium eſſe factum donec acquiratur forma. ¶D.d.natura enim ꝛc.naturalia eſſ ꝑſtituūtur ex duab⁹ naturis.ſ.materia ⁊ forma.U.g.aialia ⁊ mēbra aialiū: ytraq̄ enim cōponunt ex materia et forma. ¶D.d.et dr̄ natura prima mā ꝛc.i.et natura dicitur de mā: et mā dr̄ duob⁹ modis. Dicit eſſ materia prima cōis oibus: ⁊ dr̄ etiā mā propria vnicuiq̄ enti. ¶D.d.et dedit exemplū: ſicut res facte ex cupro ꝛc.i.et materia propinqua. que dicitur eſſe prima in reſpectu alicuius generisant alicuius ſpeciei eſt ſicut cuprum ad omnia facta ex eo: ⁊ materia que eſt prima in rei veritate ad omnia facta ex cupro eſt aqua ſi aqua eſt prima materia liquabiliū quorum cuprum eſt vnum. ¶D.d.et dr̄ natura ꝛc.i.⁊ dicit hoc nomen natura de formis.et de alijs ſubſtantijs.ſ.de materia ⁊ cōpoſito ex materia et forma: ſm q̄ hoc nomen fuit tranſſumptū: q̄ſi hoc nomē natura in rei veritate pprie eſt alicui⁹ ſubiecti.ſ.forme alie aut ſubſtantie que dicuntur nā in reſpectu alicuius generis aut alicuius ſpeciei: eſt ſcdm trāſſumptionē nois de cauſa ad cauſatum. ¶D.d.manifeſtū eſt igitur q̄ō prima natura ꝛc.i.declaratū eſt igitur ex predictis q̄ hoc nomen natura primo dicitur de ſubſtantia que eſt forma que eſt principium motus in rebus naturalib⁹ eēntialiter et primo: et q̄ mā nō dr̄ nā niſi q⁊ recipit iſtam nām. ⁊ ꝛt mot⁹ generationis et augmēti nō dicunt nature niſi q⁊ ſunt vie ad iſtā nām: q̄ ē forma et ꝓncipiū illi: et fōa exiſtit i eis mō ſimplici. ſ.i mo tu iter potētia purā et actū purū. ſ.q̄ vna p ei⁹ ē potētia et alia actu.

2.de gñatione cor ru.t.c.37. et.1.eiuſ de cē.t.9.85 idē.2.ph. 10.t.11.

Diſtinctio ſcdi modi Jō.2.ph. 9.et hec i fra.29.

Quartus modꝰ nāe Jō.2.ph. c.12.et.1. celi.c.5.⁊ 7.me.39. ſvide op poſitū.2. ph.9.prio x Jō.2.ph. ter.9.14.

¶Capitulum Quintum.

NEceſſariū d ſine quo nō cōtingit eē aut viuere q̄ſi concauſalit: vt reſpirare ⁊ cib⁹ aiali neceſſariū: nā ſine his eē ē ipoſſe. ¶Et ſine q̄b⁹ hoi bonū nō cōtingit: aut eē aut fieri: aut aliq̄ malū expellere: aut priuari: veluti dibere pharmacū neceſſariū vt nō laboret: ⁊ ad eginam nauigare vt pecuniā recipiat. ¶Amplius vim faciens et vis: hoc autem eſt quod preter impetum ⁊ prevoluntatem impedītēs ⁊ prohibēs violentum enim neceſſariū dr̄: quapropter ⁊ triſte: ſicut zenonus ait. Omnis enim res neceſſaria triſtis eſt: ⁊ vis neceſſitas quedā eſt: vt Sophocles dicit: ſed vis me facere hoc cogit. ¶Et videt neceſſitas non aliquid increpabile eſſe. Recte contrarium enim motui ſecūdū prevoluntatē ⁊ ſm cogitationem. ¶Ampli⁹ quod non contingit aliter ſe habere neceſſarium dicim⁹ ſic ſe hr̄e. Et ſm hoc neceſſarium: ⁊ alia dicuntur aliqualiter oīa neceſſaria. Violentum eſſ neceſſariū dr̄ aut facere: aut pati: tūc q̄ſi nō cōtingit ſm impetū pp cogens: vt hāc neceſſitatē exīntē pp quam non contingit aliter. Et in concauſalib⁹ viuēdi ⁊ boni ſilr. Nam cum nō contingit: hic quidem bonum: illic vero viuere ⁊ eſſe ſine aliquib⁹: neceſſaria hec: et cauſa neceſſitatis q̄dā eſt hec. Amplius

y Argi. eue nꝰ poeta.

UVA. BHSC. IyR_117

demonstratio necessariorum est: quia nō cōtingit aliter se hēre si demonstratum est simpliciter: huius aūt cā est que prima sunt: si impossibile aliter se habere ex quibus est syllogismus. Hoc q̄dē vtiq; altera causa essendi necessaria: horum autē nulla: sed ꝓpter hec alia sunt ex necessitate: quare primum ⁊ necessarium proprie quidem simplex est. Hoc enim non contingit pluribus modis habere: quare nec aliter ⁊ aliter: iam enim pluribus modis vtiq; habere. Ergo si qua sunt sempiterna ⁊ immobil a nihil illis est violentum: nec etiam preter naturam. 3

In sempiternis nihil ē violētū: nec ꝓter nām.

¶ Et necessarium est illud quod impossibile est vt res sit nisi cū ipso: ⁊ est tanq̄ causa sicut anhelitus: ⁊ nutrimentum in animalibus: que sunt necessaria: et sine his impossibile est vt animal sit. ¶ Et etiam necessarium est quod impossibile est: nisi per illud vt sit: aut non sit bonum: aut negare bonum. aut priuare ipsum: sicut dicitur quod accipere medicinam est bonum: ne ei accidat infirmitas: et nauigare ad Athenas est necessarium vt recipiatur debitum. ¶ Et etiam dicitur necessarium de faciente violentiam et de violentia: ⁊ hoc est quod impedit voluntatem. Faciens enī violentiam dicitur necessarium: ⁊ ideo est cōtristās ēt: sicut dixit Zenonus: ꝙ omne necessarium est cōtristās: ⁊ violētia est aliqua necessitas: sicut. d. Sophocles: ꝙ violentia de necessitate cogit me vt hoc faciam. Et existimatur quod necessitas non facit opinantem aliquod verum reuerti ⁊ mutari a sua opinione: quia est contrarium motui: qui fit ꝑ volūtatē ⁊ cogitationē ēt. ¶ Et ēt dē necessariū illud q̄ impossibile est vt sit aliō mō. Et ꝑm hmōi necessarium dicuntur omnia alia necessaria aliquo modo. Dicitur enim actio necessaria: vel passio necessaria: vel illud quod impossibile est ire ꝓpter faciens violentiam. Et ita necessitas est illō ꝓpter quod impossibile est vt sit aliquid alio modo. Et sic in causis vite ⁊ boni. Nam cū impoſe est vt bonū sit in q̄busdam rebus: neq; est vita: neq; generatio sine aliquibus aliis. Illa igitur sunt necessaria: et causa est aliqua necessitas. Hec igitur est declaratio necessariorum: quoniam impossibile est vt sint alio modo ab eo q̄ demonstratum est modo simplici. Et cā eius prima est si fuerit possibile vt sit alio modo vt sit syllus congregatio. Quedam enim hñt aliā cām necessariam: ⁊ q̄dam nihil. Sz alia erunt necessaria ꝓpter ista. Manifestum est igitur ꝙ primum necessarium in rei veritate est simplex: ⁊ impossibile est vt illud sit multis modis: ergo neq; alio modo. Sed si non erit multis modis. ergo si fuerint res simplices: ⁊ eterne: ⁊ immobiles: nulla earum erit violenta: neq; extra naturam.

6 Dicit ꝙ necessitas ⁊ necessarium dicuntur multipliciter. dicitur enim illud quod impossibile est ꝙ esse rei conseruetur nisi per illud: ⁊ est quasi causa illius in permanentia eius sicut anhelitus ⁊ cibus alicui.

2. de anima. 100.

UVA. BHSC. IyR_117

¶D.d.z etiã necessariũ illud zc.i.z necessariũ.dicitur alio modo.s.illõq; impossibile est acquirere aliquid aut suã ptiuationẽ:nisi per illud siue bonum fuerit siue malum:sicut dicitur q; accipere medicinã est necessariũ ne accidat malum:z nauigatio ad Athẽas est necessariũ ad recipiendũ pecuniam a debitore:z hoc est acquirere malũ ꝓpter bonũ. ¶Et illud differt a primo:qz primũ est in rebus naturalib⁹:z istud in volũtarijs. ¶D.induxit tertiũ modũ:z.d.et dicit necessitas de actione violenta.faciens effi violentiam coget rem ad illam violentiã:sicut dicit q; rex cogit Sor.necessario ad interficiendum platonem:z quia necessitas est contra voluntatez: et voluntas est delectabilis:z necessitas est contristabilis:sicut dicitur de verificatore qui dicit q; omne qõ violẽtat hominẽ necessario ẽ ꝓtristabile. ¶Deinde.d.z exponit quartum modũ:z.i.et dicitur necessitas vera opinio de qua impossibile est reuerti.Opinans enim opinionem hanc non habet opinionem vt a secunda vertatur:z est sicut.d.contra.voluntatẽ. ¶D. induxit quartum modũ:z.d.et etiã dicit necessariũ zc.i.et ẽt dr necessariũ illud quod impossibile est vt sit alio modo.s.q; impossibile est transmutari aut inueniri alio modo ab eo ꝙm q; est:et iste modus est famosior omnũ modorum istorum:z ideo.d.z secundum illud necessarium dicunt zc.i.et ex hoc modo transumptum est hoc nomen necessariũ ad oia que dicunt necessaria ꝓpter cõsimilitudinẽ veram inter illa. ¶D.induxit modũ cõsimilitudinis inter ea:z.d.dicitur esse actio necessaria z actiões necessarie zc.i. et ista de quibus dicitur necessariũ nõ dicunt necessaria nisi ꝓp ꝓsimilitudinem quam hñt cũ vero necessario.Non enim dicuntur actiões necessarie: nisi quia necessarium est illud qõ impossibile est:vt aliquid agat aliud ab actione illa propter faciens violentiam:et illud quod impossibile est vt ab eo inueniatur illa actio secundum quam patitur violentiam:necesse est vt in eo inueniatur modus vere necessitatis:z est illud in cuius natura est vt non sit alio modo. ¶Deinde.d.z similiter in causis vite in bonis zc.i.et similiter hoc quod dicimus de causis que sunt necessarie in vita et in essendo bonum:iste cause sunt accepte ex hoc modo vero.Deinde exposuit,hoc et.d.quoniam cum res enim quas impossibile est zc.i.impossibile est vt inueniatur in eis bonum aut vita:et vltr generatio sine causis ille res dicuntur necessarie:qm cum impossibile est vt sint alio mõ.s.sine illis causis:et iste sunt necessarie ꝓpter suas causas: illa autem que sunt necessaria ꝓp alia sũt necessaria quoquomodo:et hoc itẽdebat cũ.d.et causa est aliq necessitas. ¶Et.d.hoc:qz entia necessaria in reiveritate sunt illa que sunt necessaria p se sine cã:et iõ descriptio necessarij est illud qõ impossibile est vt sit alio mõ. ¶Et hoc diuidit duob⁹ modis.Quoz vn⁹ ẽ iste:q; impossibile est vt alio mõ per se:et est hoc necessariũ simplr:qõ quidã moderni appellant ineuitabile inesse.Secũd⁹ est illud qõ sit ꝓp aliud ꝙm quẽ modũ dicũt qdã moderni debitũ et necessariũ p aliud. ¶Et cũ induxit hunc modũ modoz necessarioz.d.hec:igitur declaratio est zc.i.z declarat rõnem necessarij:et facit eã ẽt intelligi in oibus rebus necessarijs.hoc q; impossibile est vt sit alio mõ ab eo ꝙm q; est:et hoc est illud qõ est simplex non cõpositũ. ¶D.d.et cã eius ꝓuma zc.i.z cã rerũ quas impossibile est vt sint alio mõ est pars media accepta in syllogismo concludẽte:qm si termin⁹ medius fuerit de nã possibili/erit illa res de natura possibilis:et si fuerit de natura necessaria/erit illa res de natura necessaria.¶Et hoc etiam est duobus modis:aut vt terminus medius sit causa illius:z tunc non erit er reb⁹ que sunt necessarie:nisi ꝓpter hoc q; cause eorum sunt necessarie z si terminus medius non fuerit causa erunt ille res necessarie per se:non per cãm dantẽ eis necessitatẽ:et iste res

Scõs modus.

Tertius modus.

Quartus modus.

Quarti modi distinctio.

UVA. BHSC. IyR_117

sunt simplices que nō hñt cās. ¶ D. d. manifestum est igr ꝛc. i. declaratū est igitur q̄ ens necessariū est in reiveritate simplex q̄ nō ꝓponitur ex materia et forma: et q̄ impoſſe est vt sit multi modis: et sicr ē ipoſſe vt sit alio mō ab eo ꝑm quē est: qm̄ si cēt poſſe vt esset alio mō: poſſe cēt vt cēt multis modis

a Si fuerint entia simplicia ⁊ eterna ⁊ imobilia: nullū eoꝝ acq̄rit esse necessariū sitis b est natura addita nature ꝓponētiū. s. illud q̄ fit ex compoſitione.

¶ Et dixit hoc: qm̄ si fuerit poſſe vt sōa eius mutaret in aliū modū: nō erit illic natura cogēs vt mutatio nō sit in multos modos: qm̄ si fuerit poſſibile mutari in aliquā spēm: tūc natura ei⁹ erit de natura poſis recipiētis multas spēs. ¶ D. d. si igitur sunt res simplices ꝛc. i. si igit sunt entia a simplicia et eterna et immobilia vt declaratū est alibi nullū eoꝝ acq̄rit cē necessarium ab aliquo alio in eis: neq̄ est extra naturā. ¶ Et dicit hoc: q̄ in ꝓponētiū sitis b est natura addita nature ꝓponētiū. s. illud q̄ fit ex compoſitione.

A ab aliquo alio: ſz̄ nō oppoſitū 2. me. c. 4 ⁊ 2. ca. de sōa ozbis

¶ Unum dicitur aliud secundum accidēs: aliud ꝑm se: sed accidens quidem: vt Couſcus ⁊ muſicus ⁊ Couſcus muſicus. Idez enim est dicere Couſcus q̄ muſicus: et Couſcus muſicus: ⁊ muſicum ⁊ iuſtum: ⁊ muſicus ⁊ iuſtus Couſcus. Omnia enim hec vnum dicunt ſecundū accidens: iuſtū quidem ⁊ muſicum: quia vni ſubſtantie accidunt: muſicum vero ⁊ Couſcus: q̄ alterum alteri accidit. Similiter autem ⁊ modo quodam muſicus. Couſcꝰ cum Couſco vnum: q̄ altera partium alteri accidit eorum q̄e sunt in oratione: vt muſicum Couſco ⁊ muſicus Couſcus iuſto Couſco: quia vtriuſq̄ pars eidem vni accidit: nihil enim differt cū couſco muſicum accidere. Similiter autem ſiue in genere: ſiue in vniuerſali alicuius nominibus dicatur accidens: vt q̄ homo idem ⁊ muſicus homo: aut eiꝰ q̄ homini vni exiſtenti ſubſtantie accidit muſicū esse: aut quia ambo ſingularium alicui accidunt vt couſco: tamen non eodem modo ambo inſunt: ſed hoc quidez forſan vt genus et ſubſtantia: illud vero et habitus aut paſſio ſubſtantie. Ergo quecunq̄ ſecundum accidens dicuntur vnum hoc modo dicuntur.

b Jn ꝓpoſitis ē nā additana ture ꝓponētium. Idē. 3. de aīa. cō. 5. i ſol'one ſe cūde qō nis. iuxta dimidiuꝫ com. Jō. 7. me. 26. 27. et 60. cōtra moderꝛnos.

¶ Capitulum Sextum.

Num dicitur aut per accidēs: aut per ſe: per accidens ſicut nauigator ⁊ muſicꝰ. Dicere enim q̄ nauigator ⁊ muſicus ſunt vnū non est per differentiā eſſentie: q̄ accidit nauigatori muſicuꝫ. Et ſimiliter dicitur accidens in genere: etiam ⁊ in rebus vniuerſalibus. V. g. q̄ homo ⁊ homo muſicus ſunt vnum: aut q̄ muſicū accidit vtriq̄ homini qui est ſubſtantia vna: aut q̄ vterq̄ accidit alicui particularium: ſicut nauigatori: ſed eſſe vtriuſq̄ non est eodem modo: ſed vnum eorum debet eſſe quaſi genus in ſubſtantia etiam: et aliud quaſi habitus aut paſſio in ſubſtantia. Omnia igitur que dicuntur vnum per accidens hoc modo dicuntur.

7 Jō. 5. pb. 1. 2. ph. 49. 50.

¶ Dixit per accidens ſicut nauigator et muſicus ꝛc. i. V. g. quando accidit q̄ aliquis ſit nauigator et muſicus. dicitur eiꝰ q̄ nauigator et muſicus ſunt idē q̄ accīs. Nauigator eiꝰ ⁊ muſicꝰ ſunt differētie accīdentales eſſentie illius de quo dicuntur. s. hois. ¶ Et. d. hoc: qm̄ ſi eēnt differētie ſubſtantiales eius de quo predicantur: tūc congregatum ex eis eſſet vnuꝫ

UVA. BHSC. IyR_117

essentialiter: sed sunt accidētia subiecti: et hoc intēdebat cum dixit: qm̄ accidit nauigatori musicum. idest et hec duo sunt vnum per accidens: quia accidunt vni. ¶D. d. et sic dicitur vnū per accidēs &c. i. et similiter dicit vnū per accidēs de genere qō est vnū cum aliquo accidente: magis particulari. V. g. dicere iste est homo musicus: aut dicere q̄ homo & homo music⁹ sunt vnum. ¶D. dedit modū ꝑm quē cōgregatū ex istis est vnum per accidens: &. d. aut qz musicus &. i. aut qz musica accidit ambobus hominib⁹ qui sunt subiecta. s. homini qui est tāq̄ genus et homini: cui accidit musica: quoniā isti duo homines vlis et particularis. s. cui accidit musica sunt vnū cēntialiter: et musica accidit particulari: ergo accidit vniuersali. ¶Aut dī q̄ homo musicus est vnū: qz hūanitas & musica accidūt vni particularium et in vno. ¶Et qz hoc nō est simile dicere qz edificator et musicus sunt vnuz qz sunt in vno subiecto: dedit dꝝsiam &. d. sed esse vtriusq̄ &. i. idest sed esse hūanitatis et musice in vno. s. particulari nō est eodem modo: sed vnū istorum est tanq̄ gen⁹ in eo q̄ est sub ꝑticulari: et ambo sunt de nā substātie. s. hūanitas exīs in hoie ꝑticulari: et aliō est tāq̄ accīs. s. musica exīs in isto particulari: sicut accīs existit in suo subiecto et passio. ¶Et dixit hoc: qm̄ dicere q̄ music⁹ & edificator sunt vnū per accīs: est qz existūt in vno ꝑticulari & eodē modo: & hñt esse musicā. s. naturā accītis. humanitatē aūt & musicā existere in vno particulari nō est sic: hoc em̄ est substantia: hoc aūt accīs.

Scōs modus.

B

Hō vlis & ꝑticularis sūt vnū essentialr. Dꝝsia iter modos.

¶Secundū vero vnū dictorū alia. Dicūtur eo q̄ cōtinua sunt vt onus vinculo & lignū cū visco. Et linea & si reflexa sit cōtinua aut vna dī: sicut & partiū singule tibia & brachiū. Ipsorū aūt magis vnū cōtinuū natura q̄ acte. Cōtinuū vero dī cuius mot⁹ vnū ꝑz se: & nō poīe alr: vn⁹ aūt cui⁹ indiuisibilis. Indiuisibilis autē ꝑm tempus: ꝑm se autē cōtinua quecūq̄ nō tactu sunt vnum. Nam si ponis se tangentia ligna: nō dices hoc vnum esse nec lignuz: nec corpus: nec aliud continuum nullum. Que itaq̄ omnino sunt cōtinua vnum dicuntur q̄uis reflexionez habeant: & adhuc magis que nō habent reflexionem: vt tibia aut crus q̄ subcleos: qz contingit non vnum esse motum subclei. ¶Et recta q̄ reflexa magis vnum: reflexam vero & angulum habentem vnam: & non vnaz dicimus. Quia contingit non simul esse motuz eius & simul. Recte vero semper simul: & nulla pars habēs magnitudinē: hec quidē quiescit: hec autem quidem mouetur: quemadmodum reflexe.

C

Diffō cōtinui.

¶Eorum autem que dicuntur vnum per se: quoddā dicitur vnū per continuationem: vt lignum cōglutinatum est: aut illa que cōgregantur a ligamento. Et linea si fuerit curua: dicitur etiā vnuz continuum: sicut dicitur vnumquodq̄ membrorum: et sicut crus et focile. Et istorum etiam est magis vnumquodq̄ continuū per naturā: q̄ illud qō est cōtinuū ꝑ artificiū. Et dicitur cōtinuū illō cuius mot⁹ est vnus ꝑ se: & nō pōt esse alio modo. Et dicitur vn⁹ motus ille qui nō diuiditur ꝑm tempus: & cōtinua per se sunt illa que sentiuntur ꝑm tactum vnum. Ligna enim cōtinua adinuicē nō dicuntur vnū cū tāguntur: neq̄ corp⁹: neq̄ aliud continuuz. Illa aūt q̄ sunt ꝓfecte cōtinuationis dicuntur vnū: et si habeant

UVA. BHSC. IyR_117

tortuositatem: ⁊ istorum est magis vnum quod nō habet tortuo/ sitatem sicut crus aut cora. Impossibile enī est vt motus cruris non sit vnus. Et linea recta est magis in vnitate q̄ tortuosa. Et dicitur q̄ linea tortuosa que habet angulum etiam est vna et nō vna. possibile enim est vt motus eius sit vnus insimul: ⁊ nō sit in simul. Linea autem recta oportet vt motus eius sit insimul: ⁊ nullum corpus habens rectitudinem vel magnitudinem quiescit in vna parte: ⁊ mouetur ꝑm aliam: sicut partes linee tortuose.

8 ¶Dixit Aristo. q̄ vnū per se ⁊ essentialiter quoddā dicitur vnum quod est continuū et ꝛtinuū: aut est per cōglutinationē: aut p ligamentū aut nāliter sicut linea per superficies: ⁊ corpus. ¶D. d. ⁊ linea si fuerit tortuosa ⁊c. idest ⁊ continuum naturaliter: aut est rectum: aut tortuosum siue curuum: sicut crus ⁊ multa membra in quibus tortuositas. ¶D. d. ⁊ istorum ⁊c. i. et corū que dicuntur vnū per cōtinuationem magis est vnū illud q̄ō est cōtinuū per naturā: q̄ illud q̄ō est cōtinuū artificiū. U. g. per ligamentum: aut per cōglutinationē. ¶D. d. ⁊ dicitur cōtinuū illud cuius motus ⁊c. i. et dicitur cōtinuū in rei veritate illud q̄ō mouetur ex se vno motu in quo nō est possibile vt sit motus alterius modi: sicut est motus corporis celestis. ¶D. narrauit qualis est vnus motus: ⁊ dixit: ⁊ dē vn⁹ motus ille qui non diuiditur neq; ꝑm tēpus. i. q; nō diuiditur: neq; ꝑm tempus: neq; ꝑm intentionem. s. q; nō erit in duobus tēporibus: neq; erit in duobus motis: licz sit in vno tempore. ¶D. d. ⁊ continua sunt illa ⁊c. et hoc q̄ō dixit: manifestū est ⁊ est q̄ corpora cōtinua sunt illa in rei veritate per tactū ⁊ visum continua ⁊ forte erunt necessarij isti duo sensus. s. q; vnus iuuat alterū: ⁊ multotiens coniunguntur corpora per artificiū tali modo q̄ tactus et visus falluntur: et reputant ea esse cōtinua: et causa huius q; cōtinuatio est de sensibilibus cōmunibus. ¶D. d. illa autem que sunt perfecte continuationis ⁊c. i. illa autē que sunt perfecte cōtinuationis per naturā dicuntur vnum: licet nō sint recta: licet in eis fuerit aliqua tortuositas: sicut crus ⁊ cora: sez q; dicit vnuz crus ⁊ vna cora. ¶D. d. possibile est em̄ vt crus nō sit vnum. idest et tortuosum minus est vnū: quia possibile est diuidi crus in duas partes ⁊ non remanere vnū. s. in loco tortuositatis. ¶D. d. ⁊ dicitur q̄ linea recta ⁊c. idest ⁊ linea recta magis vnum est q̄ tortuosa: qm̄ tortuosa est quasi cōposita ex duabus lineis. In linea enim tortuosa sunt tria puncta cum habuerit angulū: ⁊ ideo dixit. ⁊ dicitur q̄ linea tortuosa ⁊c. idest ⁊ dicitur q̄ linea hꝫs angulum est vna vno modo ⁊ nō vna alio modo. ¶Secundum enim q̄ terminatur a tribus punctis est nō vna: sed ꝑm q̄ vnum extremorum est apud angulum est vna econtrario de linea recta. ¶D. dedit causam in hoc: ⁊. d. possibile em̄ est ⁊c. i. partes em̄ linee tortuose cū mouētur ꝑm totū nō mouētur partes equaliter: sed quedā citius quibusdā: ⁊ sicut iudicatur de illa q̄ motus partium sunt insimul: q; motus est in eodem tēpore: ⁊ non insimul: q; diuersantur in velocitate ⁊ tarditate. Linea aūt recta mouetur ꝑm totū in simul. ¶Et potest intelligi q̄ cū linea tortuosa mouetur potest distingui altera linearū ab altera apud angulū: ⁊ nō mouebūtur insimul: q̄ō possibile est in linea recta. ¶Et intelligēdū est p lineā: corpus: linea. n. nō mouetur. ¶D. d. ⁊ nullum corpus hꝫs magnitudinē ⁊c. idest ⁊ nulla magnitudo recta inuenitur cuius quedā pars quiescat ⁊ quedā moueatur sicut inuenit in linea habente angulum: quia est composita ex duabus lineis.

Scōs modus vni⁹. 5. ph. 23.

2. de anima. 64.

partes linee tortuose nō eq̄ velociter mouē tur: sicut partes linee recte. Linea nō mouet: sz corp⁹. Jō 6. ph. 32.

¶Amplius alio modo dicitur eo quod subiectum sit specie indifferens. Indifferens vero vt quorum indiuisibilis species ꝑm

UVA. BHSC. IyR_117

sensum. Subiectum aũt aut vltimum aut primum ad finẽ. Vnuz enim vnum dicitur: z aqua vna inquantum indiuisibile ſm spẽz. Et liquores omnes vnũ dicuntur vt oleũ. Vnũ z fluida. Quia omnium vltimũ subiectũ. Nã aqua aut aer omnia hec sunt.

¶Et dicitur etiam vnum alio modo: quorum subiectum nõ diuiditur ſm formam. Et illa non diuiduntur ſm formam: quorum forme non diuiduntur ſm situm: z subiectum aut primum aut vltimum quod est propue complementum. Dicitur enim vnũ vnũ: z aqua vna: cum non diuidantur secundum formam. Et dicuntur omnia liquabilia vnum: sicut oleum et vinum: et omnia liquida. Quoniam subiectum omnium aliorum est vnum: et omnia sunt: aut aqua: aut aer.

¶Idest z dicuntur vnum illa que sunt vnum ſm formam et diuisibilia ſm quantitatem: z sunt illa que sunt consimilium partium que partes conueniunt in nomine et diffinitione. et ista sicut. d. nõ diuiduntur ſm subiectuz et ſm locum. ¶Et qz forma in qua cõueniunt aut est vltima forma que est finis in generatione: aut forma prior ista: dedit exemplũ de postrema forma sez p quã vocatur compositũ. s. U. g. per quã vinũ dr vinũ: et aqua aqua partes enim aque sunt aqua et vini vinũ. ¶D. dedit exempluz eorum que conueniunt in forma remota a postrema forma: sicut aqua et oleum: que conueniunt in forma liquiditatis: et hoc intendebat cum. d. subiectum eſt omnium istorum est vnum: z omnia aut sunt aqua aut aer. 9

¶Dicuntur autem vnum: z quorum genus vnum differens oppositis differentijs: et hec dicũtur omnia vnum: quia genus vnũ quod subijcitur differentijs: vt homo: equus: canis: vnum quidẽ quia omnia animalia. Et modo itaq; similiter sicut materia vna: hec autem quandoq; quidem ita vnum dicuntur: quandoq; vero genere superiore quod idem dicitur si sint vltime species gñis superiores his: vt Ysocheles z Ysopleuros sunt vna z eadẽ figura: quia ambo triangulus: sed triangulꝰ non idem. 10

¶Et etiam dicuntur vnum: quorum genus est vnum: z differũt per differentias subiectas eis: sicut homo: z equus: z canis: z sicut dicitur omnia animalia sunt vnum: z prope istum moduz est dicere qz materia est vna. Et ista igitur forte dicuntur vnum ſm hunc modum: z forte dicuntur vnum ſm genus superius cũ sint postrema forma superioris generis. U. g. sicut Ysocheles et Ysopleuros: quoniam dicuntur vna figura eadem. Ambe enim sunt triangulꝰ: z non dicuntur idem triangulis.

¶Sermo eius in hoc capitulo manifestus est qz hoc nomẽ vnũ dicitur de speciebus que cõueniũt in gñe. U. g. qz homo et equus et canis sunt vnum in animalitate. ¶Et qz genus est simile materie. d. et prope istum modum ꝛc. i et conuenit cum isto modo modus ſm quem. dicunt aliqua esse vnum in materia. U. g. qz canis et equus et asinus et animalia anhelantia z ambulãtia sunt vnũ in eo qz sunt ex sanguine aut ex carne et osse: et quia eorũ que sunt vnũ in gñe: aut sunt vnũ in gñe ꝓpinquo: aut vnũ in gñe remoto dixit ista igit forte dicunt ꝛc. i. ista igit dicunt forte esse vnũ in gñe ꝓpinq: 11

UVA. BHSC. IyR_117

sicut dicimus q homo ⁊ canis sunt vnū in animalitate.⁊ Ysopleuros ⁊ Ysocheles sunt vnū in figuratione:⁊ .d.cū sunt postrema forma superioris generis.i.postreme species.Spēs em postreme sunt vltime forme in quas genus supl⁹ diuidit sicut figura que in postrema diuidit in trigulos. ¶ .D. .d.dicūtur em figure ⁊c.i.⁊ figura est gen⁹ superi⁹ ⁊ remotū a specieb⁹ ꝑtrigulorū:qz nō sunt figure ꝑpter hoc q sunt trigulus.s.ꝑpter hoc q cōgregant in figura:ꝫ ꝑpter hoc q cōgregātur in trigulo:⁊ ista est forma ꝑsnīs remoti. ¶ .D. .d.⁊ nō dicūtur idē trigulus.i.q trigulus aut Ysocheles aut Ysopleuros dicunt eē vnū p figurā.i.in gne remoto.i.qtriangulus nō est vltima species:⁊ hoc intēdebat cū .d.⁊ nō dr trigulus idē.i.nō trigul⁹ sim plr est hoc q inueniunt collocari sub figura mediāte collocatione eoꝝ sub vltima specie:qm si ita esset tūc nō esset medium inter illum et figuram.

¶ Amplius autem vnum dicuntur quoꝝcūcqꝫ ratio que quod quid erat esse dicit indiuisibilis est:ad aliam significantem quid erat esse rei. Ipsa enim ꝑm se omnis ratio diuisibilis:sic vero augmentatum ⁊ diminutū vnum sunt:quia ratio vna:sicut in superficiebus que speciei vna. Omnino vero quoꝝum intelligentia indiuisibilis intelligens quid erat esse:⁊ nō potest separari neqꝫ tēpore:neqꝫ loco:neqꝫ ratione:maxime hoc vnū ⁊ hoꝝ quecūqꝫ substantia. Vniuersaliter em quecūqꝫ nō habent diuisionē inquātuꝫ tamen nō habent sic vnum dicuntur:vt si inquantum homo nō habet diuisionem vnus homo:si vero inquantum animal:vnum animal:⁊ si inquantum magnitudo:vna magnitudo. Plura quidem igitur vnum dicuntur per alterum aliquid facere:aut pati: aut habere:aut ad aliquid esse vnum. Que autem primo dicuntur esse vnum quoꝝum substantia vna. Una vero aut cōtinuatione:aut specie:aut ratiōe. Etem numeramus vt plura:aut que nō continua:aut quoꝝū nō vna species:aut quoꝝū ratio nō vna. Amplius autem in quocūqꝫ vnum continuitate dicimus esse:si sit cōtinuum ⁊ ꝙtum. Est autem vt non:si non aliquod totum sit:hoc autem si non speciem habeant vnam:vt non videntes vtiqꝫ dicimus similiter vnum qualitercūqꝫ partes compositas calciamenti:nisi ꝓpter continuitatem. Sed si sit:vt calciamentum et speciem habeat aliquam tam vnam. Quaꝓpter ⁊ que circuli maxime vna linearum quia tota ⁊ perfecta est.

¶ Et etiā dicunt vnū illa quoꝝ diffinitio que significat que sunt nō distinguī a diffōne alterius significāte quid est. Omnis enim diffinitio diuidit in se:⁊ ꝑm hūc modum augmētabile ⁊ diminutiuū sunt vnū. Et etiā diffinitio est vna:sicut diffinitio superficierū planarū est vna:⁊ dicūtur vnū modo simplici necessario. Illa vero que non diuiduntur ꝑm temp⁹:neqꝫ ꝑm locū:neqꝫ ꝑm sermonem:⁊ maxime qō est ex eis substātia:illud enim est magis in vnitate. Et dicitur etiā vnū modo vniuersali illud qō nō diuidit ꝑm speciē suā. V.g. dicere vnū hominē:⁊ vnū animal:⁊ vnū ens. Et multa dicuntur vnū ꝑm materiā:ꝙuts agant aliud:aut patian-

UVA. BHSC. IyR_117

tur ab alio: aut differãt per alia: aut referant ad alia. Et illa que dicũtur vnũ primo modo sunt illa quorũ est substãtia vna: ⁊ sunt vnũ: aut ẽm cõtinuationẽ: aut ẽm formã: aut ẽm diffinitionẽ. Dicimus eñ in numero plura illa que nõ sunt ꝯtinua: neq₃ habent formam vnam. Quodã eñ modo dicitur vnũ: ⁊ si nõ fuerit de q̃titate: ⁊ ꝯtinuũ etiã: ⁊ quodã modo nõ dr̃ vnũ: si totalitas sua nõ fuerit perfecta. Quod igitur nõ est totũ: nõ dicit vnũ vniuersaliter. Non eñ dicimus ꝙ partes sotularis composite aliquo modo sunt vnũ propter cõtinuationẽ: nisi dicat hoc modo. s. ẽm ꝙ sunt sotular: ⁊ ẽm ꝙ habent aliquam formam vnam: ⁊ ẽm hunc modum dicitur ꝙ linea circuli est vna magis q̃ alie linee: est enim linea completa in qua est totum.

¶ Et etiã dicuntur ⁊c. i. ⁊ dicitur hoc nomen vnũ de illis: quorũ diffinitiões diuerse nõ distinguũtur a diffinitione alterius qđ est cõe eis: diffõ eñ cuiuslibet taliũ nõ distinguitur a diffõne subiecti. s. q₂ diffõ subiecti sumit in diffõne cuiuslibet eorũ. ¶ Et hoc est qđ. d. qđ significat quid est: quia diffõ nõ dicitur diffinitio nisi cũ significat essentiã rei: ⁊. d. omnis enim diffinitio diuiditur in se: quia diffinitio semper diuiditur in duas partes. s. in genus et differentiã: ⁊ vtrũq₃ istorũ diuiditur in diffinitione alterius rei. s. subiecti eorũ: ⁊ hoc est ꝓpriũ cuiuslibet diffõnis diuidi. s. in duas partes ad minus: ⁊. d. hoc: q₂ ista est causa quare diffinitiones composite perueniunt ad diffinitiones vnius rei: sicut accidit in diffinitionibus specierum condiuidentium. s. quia perueniunt ad diffinitionem vnius rei que est superius genus. sc₃ generalissimũ. ¶ D. d. ⁊ ẽm hunc modũ augmentabile ⁊ diminuibile. idest ⁊ hoc modo sunt res diuerse ẽm diffõnem ⁊ vnum ẽm subiectum: sicut augmẽtabile ⁊ diminuibile. Illud eñ qđ recipit augmentum ⁊ diminutionẽ sumitur in diffõne augmẽti ⁊ diminutionis. ¶ D. d. ⁊ etiam diffinitio est vna ⁊c. idest et ex hoc modo etiã sunt diffinitiones supficierũ diuersarũ que cõueniũt in diffinitione supficiei que superius genus est: ⁊. d. planarũ: ad excludendũ cõcauas ⁊ cõuexas: iste. n. superficies nõ cõueniũt in eadẽ diffinitione: sicut linea recta ⁊ curua nõ cõueniũt: in eadẽ diffõne: et iste est alius modus ab eo ẽm quẽ dicitur vnũ ẽm formam. ¶ D. induxit aliũ modum magis famosum et magis verum: ⁊. d. et dicitur vnum modo simplici ⁊c. idest et dicitur vnũ de eo qđ non diuiditur ẽm diffinitionẽ: neq₃ ẽm tempus neq₃ ẽm locũ: et vl'r neq₃ aliquo modo diuisionis: et ꝙ ex istis est substantia: aut declarabitur ꝙ alia substantia est talis illud est dignissimum hoc nomine vnũ. ¶ Et debes scire ꝙ illud qđ est huiusmodi est in quantitate tm̃: sed si nõ habet sitũ est principiũ numerorũ: et si habet est punctus: et illud qđ est tale in vnoquoq₃ genere est simplex in illo genere: et hoc declarabitur magis post. ¶ D. d. et dicitur vnũ ⁊c. idest et etiã dicitur vnũ de indiuiduo qđ nõ diuiditur in partes homogeneas cũ toto in diffõne. V. g. ꝙ iste homo isto homine demõstrato nõ diuiditur in partes: quarum vnaq̃q₃ est homo: et est homo cõe oibus corporib⁹ organicis: ⁊ hoc intẽdebat cum dicit qđ nõ h₃ diffinitionẽ ẽm suã spẽm. i. ꝙ nõ diuiditur in partes q̃ sunt sue speciei. V. g. ꝙ hõ nõ diuiditur in partes que sunt homo nec manus in manus: et hoc est vnũ ẽm figurã et cõpositionẽ. ¶ D. d. et vnum animal ⁊c. idest et vnũ animal nõ diuiditur in multa aĩalia. ¶ D. d. et vnum os ⁊c. i. et os diuiditur in ossa: et hoc est vnũ per cõtinuationẽ. i. qm̃ vnũ ẽm cõtinuationẽ diuidit in partes que sunt etiã cõtinue: et simul ẽt vnũ in numero ex

(margin: II)

(margin: Documẽtum. F i.i.t.c. 12 hõ demõstrat⁹ nõ diuidit in ptes partes quarũ vnaq̃q₃ sit hõ. ꝯtra sophistas.)

UVA. BHSC. IyR_117

corporibus ꝑ ſſilium partiū e cōtrario de vno ſm totū: ſicut eſt diſpō in corporibus organicis. ¶ W. d. 7 multa dicuntur vnū ꝛc. i. et illa que ſunt vnū ſm nām ſunt illa que recipiunt vnū idem. ¶ W. d. oia que recipiūt malleationes. dicant. n. q materia eoꝝ eſt vna aut illa q̄ patiūtur ab eodē eadem paſſiōe. U. g. q̄ liqueſcūt ꝓ caloꝛē: dñr et hꝰe vnā materiā: 7 etiā illa q̄ tranſmutātur vna trāſmutatiōe. U. g. liqueſiūt aut humeſiunt: 7 vlr q̄ trāſmutātur inuicē dñr hꝰe vnā materiā: 7 ſilr illa q̄ attribuunt vni ſubiecto. U. g. ligneꝰ et cuprea: 7 aquoſa: et aerea. ¶ W. d. 7 illa q̄ dñr vnū ꝛc. i. et illa q̄ dñr vnū mō ꝓtioꝛ ſunt q̄ dicūtur vnū ꝓ ꝓtinuationē: et vnū per formā: et vnuz ſm totū 7 ꝓplctū. et illa quoꝝ forme ſunt vnū: ſunt cū hoc ſeparata in loco in tpe: et in hoc dſnt a ꝓtinuis in ptib⁹: quoꝝ totū 7 ps vnū ſunt in diffone et forma. ¶ W. d. ratiocinādo. dicim⁹ eīm ꝛc. i. et ſignū huiꝰ q̄ vnū dꝛ de cōtinuo 7 forma et de illo qō eſt totū. ſ. nō diminutū eſt: qz multitudo dꝛ de rebus diſcretis diuerſis ſm formā: 7 nō dꝛ vnū de illo a quo diminuiť aliq̄d ex eis per q̄ eſt totū et ꝓpletum. U. g. ab illo de quo nō diminuiť aliq̄ membrum. ¶ W. d. illud igiť qō nō eſt totū ꝛc. i. et dña inter vnū ſm ꝓtinuitatez et vnū ſm totū et pfectionē nō dꝛ eſſe vnū ꝓ ꝓtinuationē ptiū ſed p ſuā formam: nihil eīm diminuiť ab eo ex eis quibus eſt vnū. U. g. ſotular qō dꝛ vnū per ſuā formā ꝓpletā nō per ꝓtinuationē partiū: et ideo ſi ex eo diminuitur aliq̄ ps nō dꝛ vnū: linea autē et coꝛpus dꝛ vnum lz ex eis diminuať aliq̄d. ¶ W. d. 7 ſm hūc modū dꝛ ꝛc. i. 7 qz vnū ſm totū eſt pfectū: vnū eīm impoſſe eſt addere vel diminuere remanente eodē: a ideo linea circuli eſt magis perfecta in vnitate: circulū eīm impoſſe eſt recipere augmētū: vel diminutionem remanēte circulo: 7 iō dꝛ q̄ linea nō circularis eſt diminuta: 7 circularis eſt pfecta: et ſilr de coꝛpore: 7 ideo coꝛpus celeſte b eſt vnū per cōtinuationē et per formam totalē: 7 per motū vnū continuū: vt ipſe poſt dicet in tractatu quinto: et ideo nō remanet totū vnūqōq̄ predictoꝝ quādo aliq̄d diminuiť ab eo: et hoc intendebat cuz dixit: qz eſt linea perfecta in qua eſt totū. i. in qua ſunt oēs partes ex quibus conſtituitur.

Vlr oia q̄ adinuicē trāſmutā tur hñt vnā mām Jdē. 1. de gene. t. cō. 43.

a Linea circularis ē pfecta. 7 Jdē. 1. ce. t. c. 12.

b Coꝛpꝰ celeſte eſt vnū ꝓ cōtinuationē 7 forꝛaz totalē: 7 ꝓ motū vnū ꝓtinuū. ꝓ hoc viū. 2 celi. c. 4. 7 5 7. 12 met. cō. 44. et 2. c. ō ſba oꝛbis. 7 in li. de ſtructione 7 deſtructione vnuz di. 3. in ſolōe. 18. dubij. c

Quo prio cognoſcim⁹ hoc eſt pria meſura cuiuſlz gñis.

Unitas Nālis Specifica Ǵnica ſm analogiā

Vnt vero eſſe principium eſt alicui nūero eſſe. Pria nāq̄ meſura principiuz alicui eſſe eſt. Nam quo c cognoſcim⁹ prio hoc eſt pria meſura cuiuſlz gñis. Principiuz ergo cognoſcibile circa q̄lz vnuz. Non idē aūt in oib⁹ gñibus vnuz: hic eīm eſt diaſis: illic autem vocalis aut cōſonās. Grauitatis autē alteruz: 7 motus etiā aliud. Utiq̄ vero vnū: aut ꝙtitate aut ſpē indiuiſibile: ſm quantū q̄dem igſ 7 inquātuz quātum īdiuiſibile. Ō quidez igſ oīno tale 7 ſine poſitione dꝛ vnitas. Ō autez oīno tale 7 poſitionem hñs punctum. Ō autē ſm vnum linea: quod vero ſm duo ſuperficies: oīno vero 7 tripliciter diuiſibile ſm quantitatē corpus eſt. Facta vero conuerſione dualiter quidem diuiſibile ſuperficies: vnice autē linea: nullatenus diuiſibile ſecunduz quātitatem punctus 7 vnitas. Hoc autem non hñs poſitionez vnitas: illud vero hñs poſitionez punctus. Amplius autē alia ſecunduz numeruz ſunt vnum: alia ſecunduz ſpēm: alia ſecunduz genꝰ: alia ſecundū analogiā. Numero q̄dem quoꝝ materia vna. Specie quoꝝ ratio vna. Genere quoꝝ eadem figura predicationis ſecunduz proportionem quecunq̄ ſe hñt: vt aliud ad aliud. Semper itaq̄ poſteriora ꝑcedentia ſequuntur: vt quecūq̄ numero ſpecie vnuz.

UVA. BHSC. IyR_117

Sz quecunqz specie non omnia numero. Sed genere omnia vnū quecunqz z specie. Quecunqz vero genere non omnia specie: sed proportione. z quecunqz proportione non omnia genere. Palaz autem z q multa oppositē dicuntur vni: nam alia non existendo continua: alia in habendo materiam indiuisibilem secunduz speciem aut primam: aut vltimam: alia in habendo rationes plures quid erat esse dicentes. posterior et maior vnitas sp infert mi norem.

¶Et essentia vnius est aliquod principium numerorum. Prima enim mensura est principium: z illud quod primo scimus z apud nos prima mensura in quolibet genere. Principium igitur cognitionis in vnaquaqz rerum est vnum: z non vnum in omnibus generibus est idem. In quibusdam enim tonus est vnum. In quibusdam vocale est vnum. Et in quibusdam est consonans vnum z vnum grauitatis est aliud: z quod est in motu est aliud. Et in omnibus rebus est vnum illud quod non diuiditur: aut secundū quātitatem: aut secundum formam eorum: aut que non diuidūtur. Secundum quātitatem em illud quod non diuiditur omnino/neqz habet situm dicitur vnum. Et quod non diuiditur omnino z habet sitū punctus. Et quod diuiditur vno modo est linea. Et duobus modis est superficies. Et omnibus tribus est corpus Et ista dicuntur econuerso. Quod autem diuiditur duobus modis est superficies. Et quod vno modo est linea. Et quod non diuiditur aliquo modo secundum quātitatē punctus est. Et vnum etiam istorum quod non habet situm est vnum. Et quod habet situm est punctus. Et etiam istorum quoddam est vnum numero: z quoddam vnum forma: z quoddam vnum secundum equalitatem: z quoddam vnum secundum genꝰ. Et illa que sunt vnū numero sunt illa quorum mā est vna. Et que sunt in forma vnuz sunt illa quorum totalitas est vnum. Et que sunt vnum in genere sunt illa quorum figura predicamenti est vna. Et illa que sunt vnum secundum equalitatem sunt quorum proportio est vna: sicut proportio alicuius rei ad aliaz rem: z ista postrema semper cō sequuntur prima sicut dicimus q omne quod est vnum in numero: est vnum in forma. Et etiam quod est vnum in forma / non est vnum numero necessario. Sz quod est vnum forma: est vnum genere: sed non quod est vnum genere est necessario vnum secundum formam. Et non omne quod est vnum secundum equalitatem est vnum secundum genus. Manifestum est igitur q plura dicuntur de oppositione vnius: quedam qz non sunt continua: z quedam: qz materia eorum adunata cum forma diuiditur secundum formā: et aliud cum oppositione. qñ diffinitiones que significant essentias sunt plures. 12

¶Dicit, z essentia vniꝰ ꝛc. i, z diffinitio vniꝰ est ꝓncipiū nūeroꝝ: non numerus. ¶D. d. prima. n. mensura est principiū. i. z vnū est principiū numeroꝝ

UVA. BHSC. IyR_117

Mensura dr eē pria i eē ꝛi cognitione. Idez. 10. me.t.cō.3.

quia res nō mensurantur primo ꝛ essentialiter nisi p primū qō est in eis indiuisibile er quo ꝑ onuntur: opz igr vt oē mensurās primū sit principium scz in omni genere in quo inuenitur primū in eē ꝛ in cognitione. ¶ Deinde. d. ꝛ illud qō primo scimus ꝛc.i. ꝛ mēsura in omni re est magis manifestum apud nos: qm̄ per illam cognoscitur mēsurabile: ꝛ pp illud cognoscū tur reliqua in illo genere. ¶ d. ꝛ principiuz igitur cognitionis ꝛc.i. et cum vnū est mēsurans: ꝛ mēsurās est principiū cognitionis in oī re: ꝑsequitur vt vnū in omni genere sit ꝓncipiū cognitionis in illo gñe. ¶ d. ꝛ nō vnū in omni gñe est idē ꝛc.i. ꝛ vnū in omnib⁹ gñibus per quod cognoscit vnū quodq; genus nō est eiusde nature: sed in quolibet gñe differūt a se in alio

4. phy. 1 3. ꝛ. 98.

U.g. quod vnum est in musicis est tonus: ꝛ in dictionibus consonantib⁹ ex syllaba consonās: et in vocalibus syllaba vocalis. Et similiter vnū in ponderibus est aliquod p̄dus minimū ſm sensum: et vnū in motu est motus velocissimus. U.g. motus diurnus. ¶ d. et in oibus est vnum illud qō non diuiditur. i. et vnū vniuersaliter qō collocatur in hoc genere est illud

De pūcto et vnitate vide. 4. phy. 106. Jō. 1. ce. 3.

quod nō diuiditur aut ſm quātitatē aut ſm formā ꝛ qualitatē. Qō igitur oino nō diuiditur in quātitatē neq; hz sitū dr vnū quod est principiū numerorum: et si habuerit sitū, dr p̄ctus. P̄ctus. n. hz sitū qz est finis ꝛ principiū linee. ¶ d. et. quod diuiditur vno modo ꝛc.i. ꝛ qō hz sitū et nō diuiditur nisi vno mō dr linea: ꝛ qō diuidit duobus modis. s. lōgitudine et latitudine dr superficies: ꝛ qō diuidit tribus modis. s. lōgitudine latitudine et ꝓfunditate: dr corpus: et est vnū ſm totalitatē. s. perfectuz. ¶ d. ꝛ dicuntur ista ecōuerso ꝛc.i. ꝛ intēdit per hoc istas esse diffinitiones qz quertunt. ¶ d. incepit diuidere vnū alio mō. ꝛ. d. ꝛ et istoz ꝛc. ¶ d. incepit exponere vnūqdq; istorum. ꝛ. d. et illa que sunt vnum numero ꝛc.i. et vnū numero dr de illo cuius est materia vna: et dria inter illud et vnum quod est principium numerorum est: qz hoc vnum est in materia: ꝛ vnū quod est principiū nūeri non est in materia. ¶ d. et illa q̄ sunt vnū ſm formā ꝛc.i. plura nūero. ſ. in materia q̄ sunt. vnū ſm formā sunt illa quoz diffinitio est vna: et ista sunt que sunt vnū ſm vnā spēm que diuidit in idiuidua. ¶ d. ꝛ que sunt vnū gñe ꝛc.i. et illa que dr vnū genere sunt que collocātur sub vno predicamento. Et hoc intēdebat cū. d. quoū figura predicamēti est vna. ¶ Et dixit hoc: qz res que sunt vnū ſm formas q̄dā sunt vnuz ſm formas spāles: ꝛ q̄dam ſm gñales. ¶ d. ꝛ illa sunt ſm equalitatē ꝛc.i. et illa dicūtur vnū q̄ sunt vnū ſm ꝓportionalitatē: sicut dr ꝙ ꝓportio rectoris ad ciuitatem et gubernatoris ad nauē est vna. ¶ d. ꝛ ista postrema semp ꝑsequūtur pruma. ¶ Et intendit per prima magis vlia: et per postrema magis priscularia. ¶ d. sicut dicim⁹ ꝛc.i. ꝙ oē qō est vnū numero de necessitate erit cū eo a quo differt in

1. phy. 60 4. phy si. 49. 2 phy. 703. phy 19.

numero vnū etiā in spē. U.g. qz Soz. est vnū nūero: ꝛ ptingit vt ipse sit cum Platone vnū in forma. ¶ d. ꝛ qō est vnū in forma ꝛc.i. et prima eoz consequuntur postrema ſm ꝙ ꝑsecutio nō quertitur in istis: quod. n. est vnū in spē non est vnū in numero: vnū. n. in spē ad min⁹ dicitur vere de duob⁹ in nūero et dixit vere: qz accidit vt vnū in spē sit vnū in numero qñ de spē nō inuenitur nisi indiuiduū. ¶ d. et oē quod dr vnū ſm formā ꝛc.i. et oia q̄

7. phy. 31.

sunt vnū ſm spēz sunt vnū ſm genus. U.g. qz Soz. et Pla. sunt vnuz in spē sunt vnum in gñe. s. in aialitate et non quertitur. ¶ d. et oia q̄ sunt vnuz ſm equalitatē ꝛc.i. et oia q̄ sunt vnū ſm ꝓportionē sunt vnū ſm genus et non cōuertitur: et hoc fuit ita qz equalitas nō est aliquod gen⁹. ¶ d. manifestum est igitur ꝛc.i. et cum declaratū est ꝙ vnū dr multis modis: ꝛ multitudo opponit vni manifestū est ꝙ multitudo dicitur multis modis: cum omne vnum habeat multuz cui opponitur. ¶ d. dedit exemplū de quibusdā

Quotmodis dicit vnū tot et multa.

UVA. BHSC. IyR_117

predictis.et.d.quidam enim ꝛc.V.g.qꝛ iam declaratum est ꝙ vnuꝫ eoꝝ de quibus dicit hoc nomẽ vnũ est ꝙtinuum.i.et etiam de illis quoꝝ materia est vna aut genus dicet etiã multũ de oppositis istorũ.dicitur em̃ de his q̃ sunt non cõtinua:et de illis quorũ mã est nõ vna ꝓp diuisibilitatem materie:aut ꝑm formã in spẽ:aut ꝑm formas diuersas ꝑm ꝙtrarietatẽ. ¶Et hoc intendebat cũ dixit ꝙ materia eorum diuidit ꝑm formã ꝛc.i.et illa q̃ dicuntur plura ꝑꝫ materiã:quedã dicunt qꝛ materia eorum diuiditur in q̃busdã ꝑm formã specialẽ:et in quibusdam diuiditur ꝑm formã contrariam.D.dqꝛ diffinitiones ꝛc.i. et forme ꝑm quas diuiditur materia sunt diuerse:qꝛ forme que quiditates rerum significant sunt multe.

¶Capitulũ Septimum.

Bꝛ dicitur:hoc quidem scõm accideus:illud vero scõm se. Scõm accidens q̃dem:vt iustum musicũ esse dicim⁹: et hominem musicũ:et musicũ hominem similiter dicentes:vt musicũ edificare: qꝛ accidit edificatori musicum esse:aut musico edificatorem. Hoc enim esse hoc:significat accidere hoc huic. Sic autem et in dictis q̃ hominem musicum dicimus.et musicum quando hominem:aut albũ musicũ: aut hũc albuꝫ Hoc quidem qꝛ ambo eidem accidunt: illud vero quia enti accidit:hoc aũt musicũ hominem:qꝛ huic accidit musicum. Sic autem dicit et esse albũ:qꝛ cui accidit ille est. Que q̃dem igitur secundũ accidens esse dicuntur sic dicuntur: aut eo ꝙ eidem enti ambo insunt:aut qꝛ illud enti inest:aut qꝛ ipsꝫ est cui inest:de quo ipsum predicatur. 2

¶Ens dicit quodã mõ accitali. V.g.qꝛ iustus est music⁹:ꝛ ꝙ homo est music⁹:set similiter ꝙ music⁹ est homo. V.g. ꝙ hõ music⁹ edificat:accidit em̃ edificatori vt sit music⁹: aut musico vt sit edificator.accidit hoc igitur qꝛ est:ꝛ qꝛ hoc accidit ei. Et similiter accidit in reb⁹ quas dixim⁹:sicut hõ cũ dixerim⁹ ꝙ est music⁹: ꝛ musicus ꝙ est alb⁹:et ꝙ est albus music⁹:aut music⁹ est albus. Ista enim dicunt modo accidentali:vno modo qꝛ vtraq; accidũt eidẽ enti:alio modo qꝛ accidit enti vt esset illa.s.entia que dicũtur modo accidentali secundũ hoc dicuntur:aut qꝛ vtraq; sunt eiusdem entis:aut quia est quiditas entis:aut qꝛ est cum eo cui⁹ est: et de quo dicitur idem.

Quia ens dꝛ de illo de quo vnũ:et dicitur de illo qõ est vnũ ꝑ se:ꝛ vnũ per accñs:ita ẽt fuit dispõ entis: et ideo incepit ꝓmo notificare modos entis que sunt entia per accidẽs. ¶Et.d.ens dꝛ ꝛc.i. sicut dicimus ꝙ illud qõ est iustuꝫ est musicum.s.idem. Ista.n.idẽptitas est per accidens: quia accidit vnum alteri:et ambo vni ſbto quod defert musicam:ꝛ iustitiã Hec igitur est intẽtio vnius modi:et suum exempluꝫ est quod dixit omnis musicus est iustus. Scõs autem modus est sicut dicimus:dꝛ vnus ꝑ accñs aut qꝛ homini musicum accidit ꝙ est tanꝫ genus:aut qꝛ musica ꝛ humanitas accidunt sibi ꝙnicem vnũ alteri:qꝛ sunt in vno ſbto.s. in homine in quo exist̃t musica per accidẽs:sicut dicim⁹ ꝙ oĩs music⁹ est hõ:sed vnum istorũ inest per accidẽs ſbto in q̃ ꝓueniũt:ꝛ aliud essentialiter ecõtra dispõ 15

UVA. BHSC. IyR_117

ni in ꝓmo modo in quo dicimus ꝙ musicus est albus. Hoc igitur qđ dixit ista enim dicuntur mō accidentali ꝛc. est exemplum ad dicendū ꝙ musicus est albus: ꝛ nō ad dicendū ꝙ homo est musicus. ¶ D. congregauit oēs ambas intentiones. ꝛ. d. entia igitur que dicūtur mō accidentali ꝛc. ꝛ intendit per illa que ambo sunt vnius entis sicut albus ꝛ musicus que sunt vnⁱ⁹ rei cui accidit vt sit albus ꝛ musicus. ¶ D. d. aut quia non sez sicut dicimus ꝙ musicus est: illud enim in quod est musica accidētaliter sez homo idem est cum homine vniuersali: ꝛ similiter est cū dicimus ꝙ homo musicus est: intentio enim istius hominis est homo cui accidit ꝙ sit musicus: ꝛ determinā dum est eis que dicuntur idē essentialiter hoc ꝙ sunt duo essentialiter vno modo: ꝛ duo essentialiter alio modo sicut dicimus: omnis homo ē animal. Homo enim essentialiter distat ab animali in vno modo: ꝛ sunt idez essentialiter alio modo.

Hōdistat ab aiali ēntialit i vno mō ꝛsunt idē ēntialit i alio mō

¶ Scōm se vero dicūtur esse q̄cunq; significāt figuras predicationis. Quotiens eñ dicitur totiens esse significat. Ām ergo p̄dicatoꝝ/alia qđ est significāt/alia quale/alia q̄tū/ alia ad aliq̄d alia facere/alia pati/alia vbi/alia qñ/ hoꝝ vnicuiq; idē esse significat. Nihil eñ refert homo conualescens est. aut homo conualescit. vel homo vadēs est aut secās. vel hoiem vadere aut secare. Similiter autem ꝛ in alijs. Amplius aūt ꝛ esse significat qz verū non esse qz non verū: sed falsum. Sīlr in affirmatione ꝛ negatione vt qđ est. Sor. musicⁿ quod vez: aut quod est Sor. albⁿ quod verū. Hoc aūt non est diameter cōmēsurabilis quod falsum. Amplius esse significat ꝛ ens. hoc q̄dem potestate dicibile. illud vero quod actu. Horū eñ dictoꝝ termiorū esse dicimⁿ ꝛ quod potestate dicibile ē termioꝝ. ꝛ quod actu. ꝛ scire simlr. ꝛ potens vti scia ꝛ vtens ꝛ q̄escens. ꝛ cui tam ineſt q̄es: ꝛ potens q̄escere. Sīlr aūt ꝛ in substantijs. Etenim mercurium in lapide dicimus esse: ꝛ medietatem linee: instrumentum nondum perfectum. Q̄ñ vero potens: qñ nondum in alijs determinandum.

Et dicūtur entia per se oia q̄ significāt figure predicamentorum

Diuisio entis i de decē p̄dicamenta. Videtis 6. hui⁹. t. cō. 4.

Q

sunt enim secundum numerum eorum que dicuntur etiam entia Quedam igitur predicamenta significāt quid/ ꝛ quedam quale/ ꝛ quedā quātum/ ꝛ quedam ad aliquid/ ꝛ quedam agere/aut pati/ ꝛ vbi/et qñ. Et significatio vniuscuiusq; istorum ē vnius entis. Non enim est differētia inter dicere ꝙ homo est in sanitate: ꝛ dicere ꝙ homo est sanus: aut ꝙ homo ambulat: ꝛ est in ambulatione et similiter in alijs rebus. Et etiam ens significat essentiam et veritatem rei; quoniam cum dixerimus aliquid esse demonstrabimus suam veritatem: et cum dixerimus aliquid non esse demonstrabimus ipsum esse non verum sed falsum. Et similiter in affirmatiua et negatiua sicut dicimus ꝙ Sor. est musicus. hoc enim est verum / dicimus ꝙ Sor. non est albus. et hoc non est verum. Et sicut dicimus ꝙ diameter est equalis coste / et est falsum. Et etiam quedam entia sunt potentia: et quedam actu. Quedā eñ sunt entia per visum quia videnť/et quedā quia ħñt ꝑtutes que

videnť

UVA. BHSC. IyR_117

videntur. Et similiter est in scia. In eis em est qui hñt virtutez vt vrantur scientia: z in eis est quod hz visuz: z ꝺ quiescẽs illud in quo est quiee: z illud quod habet potentiam vt quiescat etiam. Et similiter in substantia etiam. Dicimus enim q in lapide ẽ idolum Mercurii et semilinee.

¶Cum declarauit modos entis qꝰ est ſm accidens :incepit declarare secundum quot modos dicitur ens essentialiter. ¶Et.d.z dicuntur entia ꝛc. i.et intendit per figuras genera predicamentorum.s.dictiones significantes genera predicamentorum. Deinde.d.sunt enim secundum numerũ ꝛc. i.dicitur enim ens ſm numerũ ſm quẽ dicu nt predicamẽta. D.d. quedam enim ꝛc.i.et hoc nomen ens dicitur de omnibus de quibꝰ dicũtur ꝑdicamẽta: qz qꝰ significat hoc nomẽ ens idem videl cum eo quod significant dictiones predicamentorum. ¶D.numerauit predicamẽta: z.d.Quedaz igitur significant quid ꝛc.i.et tacuit predicamentum situs et habitꝰ propter abbreuiationem sermonis: aut quia latent. D.d.z significatio vniuscuiusli bet istorum ꝛc.i.et significatio vniuscuiuslibet nominum nouem accidẽtium cum ſua significatione super illud accidens est significatio superuñ predicamentum scilicet predicamentum substãtie: non enim est differentia inter dicere in predicamento qualitatis quod homo est sanus z quod homo est in sanitate. ¶Et intendebat per hoc notificare quod nomen denominatiuũ nõ significat in propositiõe cuius subiectum est substantia z cuius predicamentum est denominatiuum. Verbi gratia. Sor. est albꝰ substantiam et accidens aut substantiam in qua fit accidens. ¶Sicut existimauit Auicen. qui cum vidit q hec dictio albus significat aliquid in quo est albedo quod primo significat subiectum et secundo accidens. ¶Sed est econuerso. primo significat accidens: secundo subiectum. Accidens enim natũ est existere in subiecto. ¶Et si esset sicut dicit.s.q albus primo significat corpꝰ: tunc idem esset dicere. Sor. est albus: et dicere corpus albũ et corpus album: z sic in infinitũ: quoniã cũ dicimus hoc vocabulũ album collocabitur in eo corpꝰ. ¶Et cũ.d.q hoc nomẽ ens ꝺz de decẽ predicamẽtis: dixit: et etiã significat essentiã ꝛc.i.et hoc nomen ens etiã significat illud qꝺ significat dicere aliquid esse verũ. Cum enim dicimus aliquid esse demonstramus ipsum esse verũ: et quãdo dicimus aliquid non esse demonstramus ipsum non esse.s.ipsum esse falsum. ¶Deinde.d.et similiter est in affirmatiua z negatiua ꝛc.et intendit per ens illud qꝺ sonat verũ aut simpliciter: aut cõpositc.s.in quesito singulari et cõposito: in propositiõe aũt cõpositа: sicut dicimus q Sortes est musicus: aut Sor. non est musicꝰ: in qꝛ stione aũt simplici sicut dicimꝰ: vtrũ Sor. sit aut nõ sit: z vniuersaliter hoc nomen ens nõ significat nisi verũ. ¶D.d.sicut dicimꝰ q Sor. ꝛc.i.et silr in affirmatiua cum demonstrauimus eẽ per affirmationẽ in qua est hec copulatio etiam demonstrabimus eẽ ipsum verum. V.g. Sor. est musicus: et cũ demonstrabimus ipsum eẽ per generationem: demonstrabimus ipsum nõ esse verum. V.g. Sor. non est albus: hoc enim demonstrat q dicere ipsum esse album: non est verum. ¶Et hoc intendebat cum.d.et dicere q Sor. est albus et hoc non est verũ.i.et dicere q. Sor. non est albus demonstrat q dicere ipse est albus non est verum. ¶Sed debes scire vniuersaliter quod hoc nomen ens quod significat essentiam rei est aliud ab ente quod significat verum. et ideo expositores diuersantur in quesito simplici scilicet dicere vtrum aliquid est in secundo thopi cor. vel vtrum collocetur in questionibus accidentis aut generis. Qui enim intellexit de ente illud quod

14

Digressio ꝗrit vtrũ nomẽ denoiatiuũ .s.signiat ſm an accidens. Op. Aui.

Impugna. Nomẽ denoiatiuũ .s.significat accẽs ſcdo ſm Uiõ phoc 7.m.18.z 19.q. Sed .ph.25.z 2.de ania .c. videbis oppositum.

Documẽtũ. Ens q signiat essentiã rei est aliud ab ente quod significatyerum.

UVA. BHSC. IyR_117

est commune decem predicamentis.d.q collocatur in questionibus generis:z qui intellexit de ente illud quod intelligitur de vero. d.q collocatur in questionibus accidentis. ¶Deinde.d.z sicut.d.quod diameter est equalis ꝛc.et hoc est aliud exemplum quo vtitur in hac intentione idest quod dicere q diameter est assimeter coste:z hoc verum significat quod diameter est simeter coste:est falsum. ¶Et intendebat distinguere inter hoc nomẽ ens de ente quod est extra animam:z de ente quod est potentia. Quedam enim dicuntur visa quando videntur actu:z quedam dicuntur visa: quia possunt videri in actu. ¶Et similiter scieus qñq dicit sciens quãdo vtitur scientia:z talis est sciens in actu:z dicitur sciens qñ nõ vtitur scia
3dẽ.2. de aia.54. s.sciens in potentia propinqua. ¶Et hoc intendebat cum.d.z similr est de scientia ꝛc.i.dicimus em scientem illum qui hz potẽtiã qua vtit scia:hz nõ vtatur:z dicimus scientem illum qui vtit scia qñ vtit illa. ¶D.d.z dicitur quiescens ꝛc.i.z similiter dr quiescẽs in potẽtia illud qõ nõ quiescit:hz hz potentiam:vt quiescat. ¶D.d.z sitr inuenit actus z potẽtia in sba z in forma.dicimus enim q in lapide est forma idoluz Mercurij z semilnee.hec fuit diminutio.z intendit q similter inuenitur actus z potentia in substãtia z in forma.Dicimus enim q in lapide est forma Mercurij z in potentia et actu:potentia aũt qz hz naturam recipiendi formã Mercurij actu vero quia recipit illam.

¶Capitulum Octauum.

P Ubstãtia dr z simplicia corpora:vt terra:z ignis:z aqua et qcũq talia:z vlr corpa cr his cõsistẽtia:z aialia:z demonia:z ptes omniũ horũ. Hec aũt dñr oia substãtia:qz nõ de subiecto dñr:hz de his alia. ¶Alio ꝙo mõ qcũq fuerit cã existẽdi inexistẽs i talib⁹:quecũq nõ dñr de subiecto et aia aialis. ¶Amplius qcũq pticule exñtes sunt in talib⁹ terminates:z hoc aliqd significãtes:quib⁹ destructis destruit totũ vt superficie corp⁹:vt qdã dicũt z superficies linea z totalr numer⁹ videtur esse qbusdam talis: nã destructo nihil eẽ z terminare oia. ¶Ampli⁹ qõ qd: erat esse cui⁹rõ ẽ diffõ:z hec substãtia ꝺ vniuscuiusq. Accidit itaq ꝑm duos modos substãtiã dici subiectum vltimũ:qõ nõ adhuc de alio dr:z qcũq hoc aliqd ens separabile fuerit. Tale vero vniuscuiusq forma z spes.

¶Dicunt substantia corpora z simplr sicut terra:z ignis:z sic ia et vniuersaliter oia corpora:z qõ ex eis cõstituit ex aialib⁹:z tdo lis:z membris istorum. Oia enim ista dicunt substãtie:qz non dicunt de subiecto:sed alia dicũtur de eis. Et ẽt, dr substantia alio modo illud quod est causa essentie reruz que dicuntur de subiecto:sicut anima aialium. Et etiã dicũtur substãtia oia mẽbra aialium.z etiã z habentia terminos:z significãtia aliqd:z p quoꝝ priuationem priuat totum:sicut corpus superficiei:et sicut quidaz dicunt superficies linee:z omnes numeri. Quidam enim existimant q istis priuatis nihil erit. Et etiaz dicitur substantia illud quod significat quid in omnibus rebus:z diffinitionẽ eaz:z hoc est substantia circulus rei. Accidit igitur vt substantia dicatur

UVA. BHSC. IyR_117

duobus modis. ¶Quorum vnus est vltimū subiectū quod non dicitur de alio. Alius autem quod significat hoc demonstratū: et est distinctum a reb⁹: sicut forma cuiuslibet rei: et eius exemplar.

Cum determinauit quot modis dicitur ens et vnum eorum de quibus dicitur substantia et substantia dicitur multis modis: incipit et diuidere illos modos. ¶Et.d.et dr̄ sba ꝛc.i.et sba dicitur de oib⁹ corporib⁹ simplicibus et de compositis ex his: vt minere: et plāte: et animalia: et de mēbris istorum. ¶Et cum declarauit hoc per exemplum: incepit declarare illud per diffinitionē.ꝛ.d. oia enim ista ꝛc. et intendit neq; in subiecto: nec ista est diffinitio individui sbe. ¶Et.q.d. sba dr̄ prima de illo qđ nō dr̄ de aliquo neq; est in aliquo: et alia dicuntur de eo: et hoc dr̄ individuum substā tie. et hoc appellat in p̄dicamētis p̄mā sba. ¶Et forte intendit per hoc qđ.d. D. aliquam intentionē in ea: et p̄m hoc iste sermo cōtinet p̄mas, sbas et secundas. ¶D.d.et dr̄ et ꝛc.i.et dr̄ substātia de illo per qđ individuum sbe fit sba s. de forma p quā fit substātia: sicut alia in alio. et dedit exemplum de aia q̄ est forma in substantia in actu ecōtra de formis simpliciū. ¶D.d.et et dr̄ sba de illo qđ est sm̄ aīe. A.g. de corpe alium. et hec sba mō māc. ¶D.d. et hītia diffones ꝛc.i.et dr̄ hoc nomē sba de diffone et in reb⁹ habentibus diffones. ¶D.d.et per quoz p̄uationē ꝛc.i.et dr̄ sba de rebus que sunt pores sm̄ diffinitiones rebus sensibilibus de quibus quidam opinantur illas esse substantias rerū sensibiliū: qm̄ quando intellectus abstulerit eas: auferent cū eis res sensibiles sicut est dispositio de corpore simplici cum corpe sensibili et de supficie cum corpe: et qz Aristo. non opinat hoc dicit. qđā. n. existimāt ꝛc.i.et quidā appellant istas substantias: qz existimant q̄ illud per cuius p̄uationem sm̄ intellectum p̄uat aliquid debet esse substantia illius: et ideo appellauerunt istas substantias vnum: quidā em̄ fingunt numerum esse substantiam entium. ¶D.d.et etiam dicit illud sba q̄ significat quid ꝛc.i. et dicit substātia de illo qđ datur ad interrogationem factam per quid in vnaquaq; rerum: et hec est substantia cuiuslibet rei. D. d. accidit igitur vt substantia ꝛc.

15. Q. Sba pcōi ad p̄mā et secūdā.

Sba dfor ma. Vide 8. ph. 3. Suba fce materia. Sba d dif finitione. Sba p oi q̄ remoto remouet sba.

Eadem.

¶Capitulum Nonum.

R

Eadem vero dicuntur: hec quidem secundum accidens vt album: et musicum idem: quia eidem accidunt: et homo et musicum: quia alterum alteri accidit: et musicum autem homo qz musicū homini accidit. vtriq; aūt hoc: et horum vtrumq; illi. Etenim homini musico: et homo et musicū idem dicitur: et his illud. Quapropter oia hec vniuersaliter non dicuntur. Nō em̄ est verū dicere q̄ ois hō idem et musicum. Nam vlia sm̄ se existunt: accidentia vero nō sm̄ se: sed in singularibus simpliciter dicuntur. Idem enim videtur esse Sor. et Sor. musicus: nam Sor. non in multis: propter quod non omnis Sor. esse musicus neq; Sor. dicitur quemadmodum ois hō: et hec quidez sic dicuntur eadem. Alia vero secundum se quemadmodum et vnum. Et enim quoz materia vna: aut spē: aut numero: ea dē dicuntur: et quoz substantia vna. Quare palam quia identitas vnitas quedam plurium essendi: aut quando vtitur vno vt plurib⁹: veluti quando dixerit ipsum ipsi idem: nā vt duobus vtiq; eodē.

Identitas est vnitas q̄dāz plurium essendi.

UVA. BHSC. IyR_117

Diuersa. ¶Diuersa vero dicuntur quorum: aut species plures: aut materia: aut ratio substantie. Et oppositi omnino eidez dicitur diuersum. ¶Differentia vero dicuntur quecumqz diuersa sunt: idem aliquid entia: z non soluz numero: sed specie: aut genere: aut proportione: amplius quorum diuersum genus et contraria quecunqz habent in substantia diuersitatem. Similia dicuntur quecunqz idem passa: z plura idem passa: aut diuersa: et quorum qualitas vna: et secundum quecumqz alterari contingit contrariorum horum quod plura habet aut magis propria huic est simile. Oppositi vero similibus dissimilia. ¶Opposita dicuntur contraria: contradictio: et ad aliquid: z priuatio: z habitus et ex quib⁹ et ad que vltima: vt generationes: z corruptiones: z quecumqz non contingunt simul ad esse amborum susceptibili: hec opponi dicuntur aut ipsa: aut ex quibus sunt. Nam pallidum et album simul eidem non insunt: propter quod ex quibus sunt opponuntur hiis. ¶Contraria dicuntur quecumqz non possunt simul adesse eidem differentium secūdū gen⁹: z que plurimum differūt eorum que sunt in eodem genere: z que plurimum dist eorū que in eodem susceptibili: et que plurimum differunt eorum que sunt sub eadem potestate. Et quorum differentia maxima: aut secundum genus: aut simpliciter: aut fm speciem. Alia vero contraria dicuntur: hec quidem in talia habere: alia in talium susceptibilia esse: alia in actiua: alia in passiua esse talium: aut agentia aut patientia: aut abiectiones: aut acceptiones: aut habitus aut priuationes esse talium. Quoniam autem ens et vnum multipliciter dicuntur sequi est necesse z alia quecumqz secūdum hec dicunt. Quare idem et diuersum z contrarium vt sic diuersum secundū vnamquamqz cathegoriam. ¶Diuersa vero specie dicuntur quecumqz eiusdem generis existentia: non subinuicem sunt et quecumqz in eodem genere existentia differentiam habent et quecūqz habent contrarietatem. Et contraria diuersa sunt specie abinuicem: aut omnia: aut dicta primum: et quorūcūqz in finali generis specie rationes diuerse: vt homo z equus indiuidua genere z rationes eorum diuerse. Et quecumqz in eadem substantia entia differentiam habent. Eadem vero specie his opposite dicta.

¶In arabica translatione textus correspondens huic superiori non reperitur: neqz commentum.

¶Capitulum Decimum.

Prioza z posteriora dicuntur quedam quidam tāqz existente aliquo primo et principio in vnoquoqz genere quod propinquius quidem principio aliquo determinato: aut simpliciter: aut natura: aut ad aliquid: aut vbi: aut ab aliquibus. Vt hoc quidem fm locum in existendo ꝓpinq⁹: aut natura alicui lo-

UVA. BHSC. IyR_117

eo determinato: vt medio: aut vltimo: aut sicut euenit: qđ vero re motus posterius. Alia ſm tps: hoc quidē em eo q remotiora nūc vt in factis: priora nāq troica medis q remotiora nūc. Hoc aūt eo q ppinquus nūc: vt in futuris: priores. n. pterea ludi iouis ludis apollinis esse dicunt: q ppinqui nūc: z ipso nūc: vt in principio z in primo vſis. Alia ſm motū: ppinquius enim primo mouenti est prius vt puer viro. Principiū aūt hoc quoddā simplr. ¶Alia ſm ptātē: excedēter em ptāte z qđ potēti est pri: taleve ro est cui ſm puolūtatē seq est necesse alterū z posteri adeo vt nō moueāte illo nō moueat: z mouēte moueat. Et est puoluntas principiū. Alia ſm ordinē: hec aūt sunt q̄cūq ad aliqđ vnū determiatū distāt ſm rōnē: vt parastata tricōstata z pauite vitis. hic quidem em qui sumit. hec aūt que media principiū. hec quidem igitur priora dicuntur hoc modo. ¶Alio vero mō qđ cognitio ne est pri vt ē simpliciter prius. Horum aūt aliter: z que ſm rō nem z q̄ ſm sensum. nā ſm rōnē vlia priora. ſm autem sensuz singularia. Et secūdum rationem accidens toto prius: vt musicum musico hoīe. Nō em est rō tota sine pte. qđē nō cōtingit musicuz esse non existente aliquo musico. ¶Amplius priora dicunt priorum passiones: vt rectitudo lenitate. hec enim linee secundum se passio est: illud vero superficiei. Hec quidem itaq sic dicuntur priora et posteriora. ¶Alia vero secundum substantiam z naturam quecumq contingit esse sine alijs: z illa non sine illis: qua diuisione vſus est Plato. ¶Quoniam autem esse multipliciter dicitur. primū quidē subiectū prius. Deinde aliter q̄ ſm potētiam: et ſm actum. Nā alia ſm ptātē priora sunt: alia secundum actuz: vt ſm ptātem quidem dimidietas toto: z pars toto z mā subsiātia. Scōm actū vero posterius: nā dissoluta ſm actum erūt. Modo itaq quoddā oia pri z posteri dicta sic dſir. ¶Quedā enim ſm generationē que sine alijs esse contingit. vt totū partib. hec aūt ſm corruptionē. vt pars toto: similiter aūt z alia.

¶Dicunt quedā ante z post tanq primū ens z principiū in vno quoq gñe: z qđ est primū alicui principio terminato: aut mō simplici: aut naturaliter: aut mō relationis. aut vbi: aut qñ: aut q̄ sunt sicut dicim illa q̄ dſir aſi ſm locū qui est prim alicui loco terminato. V. g. loco medio aut vltimo: aut naturaliter: aut casu. Et remotū dſ post: z etiā dſ ante ſm tps: aut in pterito: z est illud q est remotius ab instanti: sicut bella troianorum fuerūt ante bella medorum. Et in futuro: z est illud qđ est ſsenti ppinquius alio modo: sicut dicimus q fuit Clitus ante Hirtium: quia est ppinquior ad modū. Et hic vtitur modo quasi primo et principio. Et dicitur ante secundum motum illud qđ est ppinquius ad motū sicut puer q̄ est aſi virū ſm motū. Et ista sunt principia aliqua mō simplici. ¶Et dſ aſi scōz potētiā vel virtutē sicut dſis aſi do

nn;

UVA. BHSC. IyR_117

minatum. Dñs.n.q̄ est superior in potētia dr̄ aī: et etiā illud q̄ est fortī⁹ dr̄ ante: ꝛ tale illud est q̄ coget alterū seq̄ suā volūtatē: ita q̄ si illud q̄ est aī nō mouet: nō mouebit illud q̄ est post: et si mouebitur/mouebitur: ꝛ voluntas est principium hic.

¶Et dicunt aī secundū ordinē illa que adunant in se secundus relationē: ad aliq̄d vnū: ꝛ diuidunt secundus diffinitionē: sicut dicim⁹ q̄ stās est scūs in ꝓpinq̄tate aī tertium: ꝛ neuma q̄ dr̄. i. barbatica medium acutorum est ante medium discretorus. In illis eīm est p̄cipium illud q̄ stat capite. In istis est neuma q̄ est medium. Ista ig̃ dñr aī scōm hunc modum. ¶Et dr̄ ante alio mō illud q̄ ante p̄ sciam est: ꝛ dr̄ ēt ante mō simplici. Et ēt dicit ante scōm diffōnē et sensum. Secundū autē diffōnes illud quod est ante mō vl̄i. Secundus vero sensum res particulares. Et p̄m diffōnē vl̄r etiā accñs aī totum sicut musicus aī hoiez musicus Totū.n.nō erit penit⁹ sine ꝑte. Et cū hoc ꝓpoke est vt music⁹ sit si nō fuerit alīq̄s musicus ꝑticularis. ¶Et etiā dñr ante passiua sicut res q̄ sunt ante sicut rectitudo ꝛ lenitas. Unum.n.istorum est passiuū linee p̄ se ꝛ aliud supficiei. Quedā.n.dñr ante ꝛ post secū dū hos modos. ¶Et q̄dam dñr vl̄r ꝛ substātialiter: et sunt illa que possibile est vt sint ꝛ nō alia. Illa autem nō erūt neq̄ ista: et ista diuisione vtebat̄ Plato. Ens ig̃ dr̄ multis modis: dr̄ enim primo scōm subiectū q̄ est ante: ꝛ p̄ q̄ substātia erit ante. Et dr̄ alio modo qui sunt in potentia: et in actu sicut dicimus. Potentia autē sicut medietas est de toto ꝛ ps de toto: ꝛ materia de substātia. Actu vt sicut illud q̄ est post: erit eīm postq̄ dissoluit quo quo modo. Igitur omnia q̄ dicunt ante ꝛ post scōm hos modos dicuntur. Et quedaz sunt possibilia vt sint ꝛ non alia: sicut ꝛ partes. Et quedam sunt possibilia vt corrumpantur et non alia: sicut diffinitio totius: et alia similiter.

16 D Et vnum eorum de quibus dicitur ante ꝛ post est illud quod est principium primus in vnoquoq̄ generum. U. g. principium in genere substantie et in alijs generib⁹: et vniuersaliter dicitur ante de omni principio terminato. et de omni quod est propinquius alicui scilicet principio terminato. ¶D. d. aut modo simplici ꝛc. id est et primum principium de quo dicitur ꝛ de cuius propinquo ante: aut est primum simpliciter: aut naturaliter: aut secundum relationem: aut secundum locum: aut secundum tempus aut secundum suum esse. D. dedit exemplum de illo quod est prius fm tempus: et. d. et dicitur ante secunduz tempus ꝛc. i. et illud quod est prius in tempore preterito est illud quod magis distat a presenti: sicut dicitur q̄ bellū troianum fuit ante bellum medorum. D. d. ꝛ in futuro est illud q̄ est presenti propinquius ꝛc. id est et prius in tempore futuro e contra prior in tempore preterito: prius enim in tempore futuro est propinquius presenti: sicut dicit presenti in preterito: aut est remotius a ꝑsenti: sicut Agamennon a Cesare. ¶D. d. et presenti vtitur hoc tanq̄ primo et posteriore principio. i. in priori ꝛ posteriori: nō enim est p̄cipiuz naturaliter sed positione. ¶D. d. ꝛ dicitur aī secundum motum ꝛc. i. ꝛ intendit per primū mo

UVA. BHSC. IyR_117

tore primā generationē hois: puer eñ est ꝓpinquior prime generationi viro. ¶D.d.z ista principia sunt modo simplici ꝛc.idest et ista initia in quoꝝ respectu dicitur post z ante sunt initia simpliciter nō ſm relationē ſz alio modo. ¶D.d.et dr̄ ante ꝛc.i.et dicimus q dñs est ante dñatū: qz dñs est in digniori ordine: z vniuersaliter dicit ante illud qđ est fortius z dignius: z est illud quod cogit illud quod est post vt voluntas eius consequatur [voluntatem suam: adeo q si illud quod est prius non moueatur: non mouebitur illud quod est post: et initium ſm quod dicitur hoc ante et post est volūtas: quoniam scilicet voluntas debiliozis cōsequitur volūtatem fortiozis et hoc intēdebat cū.d.z voluntas est initium. ¶D.d.et dicitur aut ſm ordinem ꝛc.idest q illa que existunt insimul non possunt imaginarii priora et posteriora nisi respectu alicuius positi in eis tanq̄ vnum et principium. s. considerando suum ordinem de illo z suum ordinem ad nos. Dicimus enim in acie hominum q secundus est ante tertiū in respectu primi qui est in capite: et similiter dicimus q tale neuma est ante tale in respectu alicui primi in eis neumatibus. Deinde dicit. z dicitur ſm diffinitionem. idest et diuersantur ſm diffinitiones et nomina in respectu illius vnius: illud scilicet quod consequitur illud vnum dicit secundum: z quod consequitur secundum dicitur tertium et indifferenter siue differant in nominibus z diffinitionibus habitis ſm q sunt et conueniunt: non eñ habent ante et post nisi ſm ordinem. Ordo autem non fit nisi respectu alicuius primi positi aut intellecti. ¶D.d.et dicitur ante alio modo et.d.hoc: quia illud quod est notius apud nos. scilicet prius in cognitione non est prius in esse. et ideo iste modus est alius a prioribus modis. ¶D.d.et etiam dicitur ante ſm diffinitionem et sensum ꝛc.idest et illa que dicuntur ante ſm comprehensionem diuersantur ab intellectu et sensu. In intellectu a eñ notius est vniuersale cū particulare: in sensu autem econuerso. ¶D.d.et ſm diffinitionem accidens etiam ꝛc.idest et accidens etiam prius est in diffinitione rerum cōpositarum ex subſtantia et accidente. Diffinitio enim compositi ex istis cōstituitur ex istis duabus partibus. s. subſtātia et accidente: et partes cuiuslibet sunt priores illo: qz sumuntur in ipsa diffinitione. Verbi gratia q hō et musicus sunt priores diffinitiōe hois musici. et cū hoc hō est prior musico: musicus eñ nō erit nisi homo fuerit. ¶D.d.et etiā dicuntur ante passiua ꝛc.idest et dicitur q passiua passionibus proprijs sunt ante passiones z accidentia: sicut dicitur q superficies est ante hanc passionem propriā que dicitur lenitas: et q linea est ante rectitudinez que est propria passio lince. ¶D.d.quedam igitur dicuntur ante et post ꝛc.idest specierum igitur priozis et posteriozis quedā sunt ista que determinauimus. ¶Et quedam dicuntur priora naturaliter: et sunt illa que cū fuerint nō sequit vt posteriora sint: et si posteriora fuerint illa erūt: et hoc intēdebat cū.d.et sunt illa q possibile est vt sint et nō alia. D.d.z ista diuisione vtebatur plato. z innuit q hec diuisio qua ipse vsus fuit in priozi et posteriozi est quā.d.in fine predicamentozum. s. quinq genera famosa: et non est dubiū ex hac diuisione. ¶Hec dicta diminuuntur hic primuz in dignitate: sicut diminuitur ex illa diuisione prius in cognitione. ¶D.d.et cū ens igitur dicitur multis modis ꝛc.idest et cū hoc nomen ens dr̄ de decē predicamētis: ens qđ est subiectū aliozum nouē entiū est ante oia entia: z ens ex quo fit subſtātia est ēt ante subſtātiā: z silr ens in potētia est prius ente in actu. ¶D.d.exēplū de vtroq̄ ente: z.d.potētia aūt est sicut dimidiū qđ est duplū in potētia: z silr ps que est totū in potētia: z silr mā q̄ est subſtātia in potētia: act° ho cū referr̄ huic videbitur posterius: z hoc cōtingit qñ intellectus dissoluerit cōpositum in

Ordo nō fit nisi respectu alicui⁹ ꝑmi positi aut intellecti. idē.j.phi. cō.41. cō tra thomistas.

a Jn itellectu noti⁹ est vle cū particula relcontra noiales: qđerath ſtātiā. 12 me. cō.4.

nn 4

UVA. BHSC. IyR_117

materiã ⁊ formã ⁊ sciuerit ipsum cõponi ex his duobus. ¶ D. d. omnia igit̃ que dicuntur ante ⁊ post ⁊c. adest et isti modi quos numerauimus determinant omnes modos prioris ⁊ posterioris. ¶ D. d. ⁊ quedam possibile est vt sint ⁊ nõ alia ⁊c. ⁊ prioꝝ quedã possibile est vt sint ⁊ nõ sint posteriora: ⁊ quedam possibile est vt corrumpãtur ⁊ nõ corrumpantur posteriora: ⁊ iste sunt cause ad quas cõsequuntur causata. ¶ Et videtur tacere consequentia propter manifestationem eorum. ¶ Et intendit per totum ⁊ partes genus ⁊ species: ⁊ per partem ⁊ totum speciem ⁊ genus.

¶ Capitulum Undecimum.

F POtestas dicitur alia quidẽ principiũ motus: aut mutationis: aut in altero: aut inq̃tum alterũ: vt edificatiua potestas est que nõ existit in edificato. Sed ars medicinalis potestas ens existit vtiq; in sanato: sed nõ inq̃tũ sanatum est. Ergo totaliter principiũ mutationis aut motus dr̃ potestas in altero: aut inq̃tũ alterũ. Hec aũt ab altero inq̃tũ alterũ. Scõm quã. n. patiens patitur aliq̃d q̃nq; quidem: si qõcũq; pati sit possibile: dicimus esse antopatẽ: q̃nq; aũt nõ ꝑm omnẽ passionẽ: sed si ad melius. Adhuc autez vt bene hoc efficiatur: aut ꝑm voluntatẽ. Q̃nq; eñ solum vtiq; ambulantes: aut loquentes nõ bene autem: aut nõ vt vellent: nõ dicimus posse loqui aut ambulare. Similiter autem ⁊ in pati. Amplius quicũq; habitus ꝑm quos impassibilia oĩno ⁊ immutabilia: aut nõ facile in peius mobilia potestates dicuntur. Frangũtur: aũt ⁊ conteruntur: ⁊ curuãtur: ⁊ oĩno corrũpuntur: nõ per posse: sed per nõ posse: ⁊ deficere in aliquo. Impassibilia vero taliuz aut vir: aut ⁊ modicũ patiũtur ꝓpter potentiã ⁊ posse aliquaꝛ se habere. Dicta vero potestate totiens: ⁊ potens vno quidẽ modo dicetur qõ hz motus principiũ aut mutationis. Etenim id a quo status quiesue ꝓficisci potest potẽs aliq̃d in altero: aut inq̃tũ alterũ. Uno vero siquid ab ipso aliud potestatez habet talem. Uno aũt si habet permutari in quolibet ꝑm potestatẽ siue in peius siue in melius. Eteñ corruptibile videtur esse possibile corrũpi: aut vtiq; nõ corrũpi si erat impoſe. Nunc aũt dispositionẽ quãdã hz ⁊ causam ⁊ principiũ talis passionis. Aliq̃n quidẽ igitur ꝓ habere aliquid videtur aliq̃n per priuari tale esse. Si autẽ priuatio est habitus aliquo modo: oĩa in habendo vtiq; erunt aliquid equiuoce vero dicimus ens. Quare in habẽdo habitũ quẽdaz et principiũ est possibile: ⁊ habẽdo hm̃oi priuationẽ si contingit habere priuationẽ. Uno vero in nõ habẽdo ipsi⁹ potestatẽ aut principiũ in alio inq̃tũ est aliud corruptiuũ. Amplius aũt hec omnia aut in solis accidere fieri: aut nõ fieri: aut in bene: nam in inanimatis inest talis potestas: vt in organis. Aliam enim dicunt posse sonare lyram: aliam vero nõ si nõ est bene sonans. Impotentia autem est priuatio potentie ⁊ talis principij sublatio quedam qualis dicta est: aut omnino: aut in apto nato habere: aut q̃n aptum

UVA. BHSC. IyR_117

natum est iam habere. Non. n. dicunt similiter impossibile generare puerum ⁊ virū ⁊ eunuchū. Amplius aut ꝑm vtrāq; potētiaz est impotentia opposita ei que solum motiue: ⁊ ei que bene moti ue. Impossibilia vero hec quidem ꝑm impotentiā hanc dicūtur: alia alio mō: puta possibile ⁊ impoſe. Impoſe q̄dē cuius contrarium ex necessitate veruz: vt diametrum cōmensurabilem esse est impossibile: q; falsum tale: cuius cōtrarium nō solum verum sed ⁊ necesse nō cōmensurabilem esse. ergo cōmensurabile nō solum falsum: sed ex necessitate falsum. Contrarium alia huic possibile q̄ nō necesse fuerit cōtrarium falsum esse: vt sedere hominē possibile est nō. n. ex necessitate nō sedere est falsum. Ergo quidē possibile vno modo sicut dictum est q̄ nō ex necessitate falsuz significat. Allio vero verum esse: alio cōtingens verum tam. Scōm metaphoraā autem que in geometria dicitur potentia. Hec quidem igitur possibilia nō ꝑm potentiā. Que vero ꝑm potentiā oia dūr ad primā vnā. Hoc autē est principium mutationis in alio inquātum aliud. Alia nāq; dicuntur possibilia: hoc quidē eorum in habendo ad aliquid aliud talem potentiam. Illa vero in hoc habē do: sic: alia in sic habendo. Similiter autem ⁊ impossibilia. Quare propria diffinitio prime potentie vtiq; erit principium permutatiuum in alio in ꝯtum aliud.

¶ Potentia dicitur multis modis. Dicitur enim potentia principium motus aut trāsmutationis in alio ꝑm q̄ est aliud sicut ars edificandi que est potētia: ⁊ nō est in eo q̄ edificatur. Sz ars medicine est potentia: ⁊ est in eo qui sanat: sed nō ꝑm q̄ sanat. Principium igitur vniuersale trāsmutationis ⁊ motus dr̄ potentia in alio ꝑm q̄ est aliud: ⁊ dicitur potētia illud per q̄ possibile est vt aliquid moueatur ab alio ꝑm q̄ est aliud ⁊ etiam illud per quod patitur aliquid in quo facta est aliqua actio ab eo quod agit in ipso: ⁊ habet potentiam patiendi eius quod est bonum ⁊ conuenientiam ad recipiendum. Et etiam dicitur potentia per q̄ aliquid fit melius: ⁊ actio fit ꝑm q̄ opz: sicut dūr potentes hoīes qui pñt in bonitate sermonis: ⁊ illi q̄ sermocinant nō ꝑm q̄ opz nō dicūtur eē potētes. Et sīr est in passiōe etiā. Et etiā dr̄ potentia in oib⁹ entib⁹ q̄b⁹ res nō patiunt̄ oīno nec trāsmutant̄: aut quibus mot⁹ rerū nō erunt ad priora. Omne. n. q̄ frangit̄ ⁊ destruit̄ aut corrumpit̄ aliq̄ corruptiōe: accidit ei hoc: non q; hz potentiā: sed q; non hz potentiaz: aut q; diminuit̄ ab eo aliq̄ potentia. Et dūr non tāgibilia ista in quib⁹ difficilis est tact⁹: aut quoruz tact⁹ est equalis: pp potentiā exñtez in eis: ⁊ q; sunt potentia aliquo mō. Et cū potentia dr̄ his modis: potens etiā dr̄ vno modo illud q̄ hz p̄ncipiū mot⁹ aut trāsmutatiōis in alio ꝑz q̄ est aliud. Et alio modo dr̄ potēs illud q̄ hz potētiā talez q̄ alicui⁹ est q̄ est aliū. Et ēt illud q̄ hz potentiā q̄ trāsmutat̄ in aliq̄d aut in pei⁹ aut

UVA. BHSC. IyR_117

in melius. ¶ Ꝺ. n. corꝛũpitur existimatur esse potens ad corꝛũpi: ꝛ nisi hoc cẽt nõ corꝛũperet. ſ. nisi haberet hãc potẽtiã. Sz tñ hz alĩ quã dispositionẽ ꝛ cãm ꝛ ꝓncipiũ vt recipiat talẽ passionẽ ꝛ forte existimat esse ꝑm hãc dispõnẽ: qꝛ hz aliq̃d: aut qꝛ forte hz ꝓuationẽ illi⁹: ꝛ cũ nõ eẽ igit est esse aliquo mõ. oia igit habentia aliq̃d ex quo dr̃ modo equiuocatiõis: ꝛ p qõ dicũtur potentia. ergo nõ dicitur aliq̃d habere hãc ꝓuationẽ nisi in tpe in quo pole est vt sit illa ꝓuatio. Et cũ nõ habuerit potentiã illius: tũc dicetur habere aliq̃d ꝓncipiũ corꝛũpens aliud: ꝛ etiã in omnib⁹ istis accidit aut sola generatio: aut nõ generatio: aut bonitas generationis. Ista. n. potentia est in rebus inanimatis. scz in instrumentis. Dicimus enim qꝛ quedã instrumenta. Ut. g. illud qꝛ lutina loquitur ꝛ quedam nõ loquũtur cũ nõ fuerint boni soni: qꝛ nõ potẽtia est ꝓuatio potentie: ꝛ inutilũ qõ est simile eius qõ dictuz fuit: aut modo vniuersali: aut illud qõ hz naturã recipiendi generationẽ: ꝛ in tpore in quo hz materiã recipiẽdi. Nõ eñ sunt similes sermones dicentes qꝛ impotentia est puerũ generare ꝛ castratum: et etiã vtraq; potentiarũ hz impotentiã oppositã in situ illi que mouet tñ: ꝛ illa per que fit motus melior. Et ꝑm istam impotentiam dicuntur res nõ habere potentiã: ꝛ alio modo dicitur res potẽs: ꝛ nõ potẽs. Dicitur eñ impotens illud cui⁹ cõtrariũ est veruz necessariũ. Ut. g. qꝛ diametrũ esse simetrũ coste nõ habet potentiã: qꝛ hoc est falsum. Suũ aũt cõtrariũ nõ solũmodo est verũ: sed necessariũ. Ergo simetrũ nõ tantũ est falsum: sed falsum necessariũ. Et cõtrariũ huic est potens: ꝛ nõ est necessariũ: sed cõtrariuz huic est falsum. ¶ Eñ si hominem sedere est potentia: nõ est necessariũ tñ: ergo nõ sedere est falsum. Potentia igit alio modo falsum significat qõ nõ est necessariũ: ꝛ alio modo significat esse verũ: ꝛ alio modo illud est possibile vt sit verũ. Et modus trãsumptionis in geometria: potentia ista igit dicũtur posse nõ impotens. ¶ Que autem dicuntur in potentia omnia dicuntur in respectu primi vnius. scz principij transmutationis in alterũ ꝑm qꝛ est alterũ. Altera eñ dicuntur potentes: qꝛ quedam habent talem potentiã: ꝛ quedã nõ: ꝛ quedã habẽt istã potẽtiã ꝑm qꝛ opz. Et sic̃ ista q̃ nõ hñt potentiam. Erit igitur diffinitio que est prime potentie principiũ transmutationis in alterum ꝑm qꝛ est alterum.

Hoc cõmẽtũ est defectuosũ qꝛ dimittit magnam partẽ textus.

17 Z

¶ Deinde. d. et etiã p qõ patitur ꝛc. i. et etiã dr̃ potẽtia de ꝓncipio p qõ patitur aliq̃d ab agẽte aliquã actionẽ in eo passiõe meliori ꝛ cõueniẽtiori ad recipiẽdũ illã actionẽ. ¶ Et. d. hoc qꝛ patiẽtia ab aliꝭ q̃dã patiunt ad melius ꝛ h̃ dñr hꝛe potẽtiã ꝛ q̃dã ad pei⁹: ꝛ h̃ nõ dñr hꝛe potẽtiã. ¶ D. d. ꝛ et dr̃ potẽtia ꝛc. i. ꝛ dr̃ potẽtia de forma ꝛ habitu p qꝭ aliꝙs agit bõa actiõe: sicut dr̃ qꝛ illi q̃ bñ sermocinant hñt potẽtiã in bono sermõe. Bõitas. n. inuenit in potẽtijs actiuis ꝛ passiuis: ꝛ dñr hꝛe potẽtiã alio mõ a duob⁹ modis narratis. hoc. ñ. est q̃si gen⁹ corũ. Sunt igit quatuor modi ꝑm quos dr̃ hoc nomẽ potẽtia. ¶ D. d. modũ q̃ntũ. ꝛ. d. ꝛ etiã dr̃ potẽtia in omnib⁹ entibus ꝛc. idest

Bonitas inuenitur in potentijs actiuis et passiuis.

UVA. BHSC. IyR_117

ꝛ dicitur potētia de formis ꝛ habitibus quibus res nō recipiunt passiones ꝛ trāsmutationē:ꝛ vniuersaliter nō facile mouentꝫ ad peius.s.ad corruptionē ꝛ diminutionē. Oia.n. que frāgunt ꝛ vlr que facile trāsmutantꝫ ab extrinsecis accidit eis:hoc nō qꝛ hñt potētiā:sed qꝛ diminuitur ab eis potentia aliqua:ꝛ ista potētia est genus qualitatis q̄ dr̄ nālis potētia vel impotētia. ¶ D.d.ꝛ dicunt nō tāgibilia ꝛc.i.ꝛ ista in quib⁹ existit potētia:ꝛ cū dicūtur nō tāgibili a.i.nō potētia apud cōtactū:qm̄ difficile patiuntur ab eis:immo alia a quib⁹ tāgunt magis patiunt ꝓpter potentiā in istis. ¶ D.d.ꝛ qꝛ sunt alio mō.i.ꝛ hoc nomē potētia dr̄ de istis q̄ existūt in eis ꝓncipiū potēs.i.expellēs ab eis. D.d.cū igit potētia dicat de istis ꝛc.i.ꝛ cū declaratū est qꝛ potētia dr̄ ſm istos modos.ergo subiectū potētie dr̄ ꝟ istos modos. Dr̄.n.primo mō illud qō hz ꝓncipiū trāsmutationis in alio ſm qꝛ est aliud. ¶ D.d.et alio modo dr̄ potēs ꝛc.i.ꝛ dr̄ potēs alio mō illud qō hz potētiā qua patiat ab alio. D.d.ꝛ et illud qō hz potētiā vt trāsmuteꝫ ꝛc.i.ꝛ et dr̄ potētia illō in quo existit ꝓncipiū quo pōt est vt trāsmuteꝫ ab alio in aliud:ꝛ illud aliud aut erit peius aut melius. ¶ D.d.qō.n. corrūpit ꝛc.i.ꝛ dr̄ in eo qō trāsmutatur ad peius qō hz potētiā:qm̄ si illud qō transmutatur ad corruptionē nō haberet potētiā nō trāsmutaretur. U.g.qꝛ si illud qō corrumpitur nō haberet potentiā in corruptione:impōt eēt vt corrūperet. Et cū ita sit ista hñt dispositiones in se ꝛ causas ꝛ ꝓncipiū quib⁹ recipiūt transmutationē. ¶ D. dixit ꝛ forte existimaꝫ ꝛc.i.ꝛ illō qō dr̄ potēs dr̄:qꝛ existimat habere aliquaz dispositionē qua fit potēs in illud:ꝛ illud qō dr̄ nō habere potentiā dr̄:qꝛ existimaꝫ carere dispositione qua fit potens. ¶ D.d.ꝛ cū nō esse ſest ꝛc.idest ꝛ cū priuatio qua dr̄ aliq̄d nō habere potentiā dr̄ multis modis ſm equocationē:qꝛ priuatio est aliqs habit⁹:manifestū est qꝛ in potētia dicitur multis modis ſm equiuocationē:ꝛ silr̄ patiētia que opponitur ei. ¶ D.d.non priuatio eſt dr̄ qꝛ aliquid hz priuationē nisi ꝛc.i.ꝛ cū dicimus aliquid nō habere po ē aliqs habentiā in hoc.s.aliq̄d carere dispōne qua fit potēs:hoc dicimus in tempore bit⁹. Vide in quo hz illā priuationē. U.g.qꝛ hō dr̄ nō habere potētiā ad ambulādum ꝓ hoc.10. nisi in tpe in quo caret potētia qua possit ambulare. D.d.ꝛ cum nō habuerit potentiā illius:qm̄ in tempore in quo in aliquo existit priuatio potentie in illo existit aliud ꝓncipiū qō corrūpit illā potētiā ꝛ quod facit priuationem. ¶ D.d.ꝛ etiā oia ista accidūt.i.ꝛ cōmune est istis oib⁹ qꝛ ꝓpter oia ibi, ista.s.potentias ꝛ priuatiōes:accidit aut generatio aut nō generatio: aut bonitas generatiōis:ꝛ qꝛ per hoc qō dixit.nō gñatio.intēdebat priuatiōez ꝛ malitiā generatiōis:incepit declarare hoc:ꝛ dixit.ista.n.potētia est in rebus ꝛc.i.ꝛ dicimus nō generationē intelligēdo malitiā:qꝛ manifestuz est in idiomate greco qꝛ malitia actionis demōstratur per priuationē actiōis:et hoc manifestū est nō tm̄ in potētijs animatis:sed etiam in inanimatis. Instrumēta em̄ quoz̄ soni sequunt modulationes hominū q̄dā dicunt loq ꝛ quedā nō:intelligēdo nō bene sonare. ¶ D.d.qm̄ impotētia est ꝓpatio potētie.i.qm̄ malitia ꝓuenit ex impotētia:ꝛ impotētia est ꝓpatio potētie. D. d.ꝛ initiū qō est simile dicto ꝛc.i.ꝛ initiū qō est simile predicto.s.de quo dr̄ potētia ꝛ impotētia:aut demonstrabit intentionē cōmunem oibus modis potentiarū:aut nō potentiarū:aut solūmodo demonstratur per hanc potentiam illud qō hz potētiā naturaliter:ꝛ in tempore in quo hz potentiā:ꝛ per nō potētiam demonstraꝫ illud qō caret potētia in tpe in quo caret potētia: aut de oibus de quib⁹ dr̄ nō habere potētiā:hoc.n. multipl̄ narraꝫ. Dicere em̄ puerū nō habere potentiā generādi:ꝛ virum perfectum castratū nō habere potētiā generādi:nō significat idem. ¶ D.d.ꝛ etiā vtraq; potentiaruz ꝛc.i.ꝛ hoc dz esse ita.s.qꝛ potētie sunt tot quot impotentie.qꝛ oē qō dicitur

UVA. BHSC. IyR_117

potentie sūt tot ḡt ipotētie.

potens hz oppositū qđ dr impotēs. ¶. g. q oē hns potentiam aliquam poc tentiarū mouēdi hz oppositum proprium quod dr impotētia: ꝛ ſm illū mo dum mouēdi. ¶. d. ꝛ ſm hāc impotentiā dnr res nō hre potētiam i. ꝛ ſm has intētiones quas nūcrauim⁹ dr potētia ꝛ impotētia in rei veritate. D. d. ꝛ dnr res ꝛc. i. ꝛ ſm trāſumptionem dr potētia ꝛ nō potētia de aliis non cōſiderandis hic. ſed dnr equiuoce cū predictis que attribuuntur vni rei. ¶. incepit numerare iſta: ꝛ. d. dicimus. n. impotēs ꝛc. i. et intendit per hūc ſermonez q potētia dr de neceſſario affirmato: ꝛ nō potentia de neceſſario negato ecō tra diſpoſitioni ꝛ potētia ꝛ impotētia que dicuntur poſſibiliter ꝛ. d. dicitur em impotēs ꝛc. i. qm quādo fuerit dictum de illo quod nō pōt in geometria q eſt potens erit falſum: et ſuum cōtrarium quod eſt verum erit verum neceſſarium. ¶. g. ponere diametrum coſte ſimetrū hoc erit fal ſum ꝛ impoſſe: ſed ſuum oppoſitum erit verū ſemper. ¶ Et hoc intendebat cū. d vt diametrū eſſe ſimetrum ꝛc. ¶. d. ſuū aūt ꝟrariū. i. cōtrarium autem huius ꝓpōnis. ſ. q diametrū eſt potens. ſ. q diametrum nō pōt non eē alis quod verū: ſed verum eſt ſemper. ¶. d. ſimeter igitur nō eſt tm falſum: ꝛc. id eſt dicere enim diametruum eſſe ſimetrum non eſt tantum falſum: ſed falſum neceſſariū nō poſſibile. ¶ Et cum declarauit q falſum in iſtis ē fal ſum neceſſarium: et verū verū neceſſariū: incepit notificare q ecōuerſo eſt impotētia vera: ꝛ. d. et ꝟrarium huic ē potēs ꝛc. i. et dicere potēs in rei ve ritate ꝛ eſt illud qđ eſt in rebus naturalibus potens: et dicere poſſe eſt ecō uerſo geometrie. Cuz. n. diximus in rebus aliquibus poſſibilibus aliqđ eſſe et fuerit verū: tunc ſuum ꝟrariū erit falſum nō ſemper: ſed quod poteſt eſſe verū. ¶. d. q̄m ſi hoiem ſedere ꝛc. i. qm ſi hominē ſedere fuerit poten tia anteq̄ exiſſet in actū: nō tamē ipſum ſedere eſt neceſſariū ſed pōt trans mutari. ¶. d. ergo nō ſedere eſt falſum. i. et cū ſedere nō eſt neceſſariū. ergo dicere de ſedēte ipm ē nō ſedentē duz ſedet eſt falſum: ſed poſſe tñ eſt vt ſit verum. ¶. d. potētia igr ſignificat ꝛc. i. vera igitur potētia eſt illa q̄ quā do res in qua poteſt fuerit poſita in actu qm pōt erit falſum: ſed nō fallum neceſſarium ſz falſuz poſſe. ſ. q poſſe eſt in verū reuerti. ¶. d. et alio modo ſignificat ꝛc. i. et verū et falſuz q̄ inuenīūtur in impoſſibili ſunt alio mō ab eis q̄ inueniūtur in neceſſario: ꝛ potētia nō dr vere niſi in poſſib⁹: in geome tricis aūt dr equoce ſm trāſumptionē. ¶. d. iſta igitur. i. iſta autem que dicunt potētia i geometria nō vere dnr ſz trāſumptiue: illa aūt de quibus dr hoc nomen potētia in rei veritate. ſ. res mobiles omnia dicūtur ſm ſimi tud nē ad illud de quo dr hoc nomen potentia in hoc genere principal⁹: et eſt principiū in re: per quod innatū eſt agere in aliud aut pati ſub alio ſm q aliud. ¶. d. alia. n. dnr potentia ꝛc. i. potentia autē que dr de rebus que ſunt generis paſſionis ab illo dicitur: qz hoc accidit eis: qz in eis exiſtit po tentia ſicut potētia vera agēs: et dirimus hoc nomen in potētia de rebus que ſunt velocis paſſiōis ab alijs que careṫ potētia vera. ¶ Et dicitur potētia natur alis qñ. z de eo q hz verā potentiā agētē fz q opz. ſ. in fine bonitaſ. ¶ Et hoc intēdebat cū. d. et quedam hñt iſtā potentiā ſm q opz. ꝛ per totū hoc intēdebat q hec noīa potentia ꝛ ipotētia que ſunt genera qualitatis dicuntur his modis vp hoc q hñt in ſe aliqđ ex eo de quo dicitur nomē in rei veritate. ſ. de potētijs agētibus in aliud ſm q eſt aliud: et patientibus ex alio ſm q eſt aliud. ¶ Deinde. d. diffinitio igitur que eſt ꝛc. i. diffinitio vera que eſt prime potentie prior omnibus diffinitionibus eorum de qui bus dicitur hoc nomē potētia eſt diffinitio dicēs q principiū tranſmuta tionis in alterum ſm q eſt alterum.

O potētia i geometri cis ē trā ſumptiue fz i rebus mobilib⁹ regit vere

¶ Capitulū duodecimū.

UVA. BHSC. IyR_117

Quantum vero dicitur quod est diuisibile in ea que insunt: quorum vtrūq; aut singulum: vnum aliquid ⁊ hoc aliquid notum est esse. ¶ Multitudo ergo quantū aliquid si fuerit numerabilis. Magnitudo autem si mensurabilis fuerit. dicit autem multitudo quidem diuisibile potestate in nō cōtinua. Magnitudo autē quod in continua. Magnitudinis vero que quidem ad vnum continua longitudo. Que autem ad duo latitudo. Que autem ad tria ꝓfunditas. horum autem pluralitas quidem finita numerus: sed longitudo linea ⁊ latitudo superficies: ⁊ profundus corpus. Amplius alia dicuntur ꝼm se quanta: quedam alia ꝼm accidens: vt linea quantum aliquid secundus se: musicum vero ꝼm accidens. Eorum vero que ꝼm se sunt: alia ꝼm substantiā sunt vt linea quātum quid. Haz in rōne quid est dicente quantum q̄d existit. Alia passiones ⁊ habitus talis sunt substantie. vt multum: ⁊ paucū: ⁊ productum: ⁊ breue: et latum: et strictum: ⁊ profundum: ⁊ humile. ⁊ graue: et leue: et alia talia. Sunt autem ⁊ magnum ⁊ paruum: ⁊ maius ⁊ minus: et secundum se et adinuicem dicta quanti passiones ꝼm se: transferū tur etiam et ad alia hec nomina. ꝼm accidens vero dictorum quā torum hoc quidem sic dicitur sicut dictū est: q musicum quantū ⁊ album per esse quantū aliq̄d cui insunt. alia vt motus ⁊ temp⁹. Etenim hmōi quanta quedam dr̄ ⁊ continua: eo q illa diuisibilia sunt/quorum sunt he passiones. Dico autē non quod mouet sed quod motum est. Nam per esse quantū illud ⁊ motus est quātus. Tempus vero per ipsum. s. motum.

¶ Dicitur quātitas illud qō diuidit in res q̄ sunt in eo quorum vnū quodq;. aut vnā hz nām: vt sit aliq̄d vnum. Et etiā dr̄ multa quantitas illud qō numerat: ⁊ magna quantitas illud qō mensuratur aliqua mensura. Et dicitur multum illud qō diuiditur ꝼm numerum in rebus discretis. Magnum autem est illud qō diuiditur in rebus continuis. Et magnitudo continua secundū vnaz partem est longitudo: et ꝼm duas latitudo: et secundum tres est profundum. Et multitudo ex istis rebus finitis est numerus: ⁊ lōgitudo etiam linea: ⁊ latitudo in superficie: ⁊ profundum in corpore. Et etiam quantitatum quedam dr̄ per se: et quedam per accns. V.g. linea est quantitas per se: musicus autem per accns. Et quantitatuz que dicuntur per se: quedam est substantia sicut linea. Est etenz aliqua quātitas in diffinitione q̄ significat q̄d sit aliqua quantitas: ⁊ quedā sunt passiones ⁊ essentie talis substantie: sicut multū: ⁊ paucum: ⁊ longum: ⁊ breue: ⁊ larum: ⁊ strictū: ⁊ profundum: ⁊ tenue: ⁊ leue: ⁊ graue. ⁊ alia similia: ⁊ etiam parū: ⁊ magnum: ⁊ maius: ⁊ minus. Et dr̄ esse passiones quantitatis per se etiā ꝼm sermonē referantur. Per se autē ista sunt noīa que

UVA. BHSC. IyR_117

transmutanť:ꝛ de aliꝭ etiã. Quantitatũ vero q̃ dñr per accidẽs quedã dñr sic:sicut dr̃ ꝙ musicꝰ est quãtitas:ꝛ album etiaz. Illud autem cuius sunt hz aliã quantitatẽ:ꝛ q̃dã dñr sicut motus ꝛ tẽpus. Ista em̃ dicta sunt quantitates ꝓtinue qꝫ illa quorũ isti sunt passiones diuiduntur:ꝛ dico nõ motum sed quo mouetť:qm̃ qꝫ illud est quãtitas ꝛ motus etiã est q̃tas:ꝛ tps etiã ꝑ motum.

18 Iste sermo põt esse quasi dissolutio continue ꝛ discrete quantitatis.oẽ em̃ qõ diuidiť:diuidiť in res que naturaliter sunt vnum. Et põt intelligere quantitatẽ discretã.que diuiditur in vnitates indiuisibiles nãliter.quantitas vero cõtinua diuidiť in vnitates:sed tñ recipiũt diuisionẽ. Et qꝫ multa:aut sunt multa ꝑm vnitates discretas:aut ꝑm vnitates continuas:dixit.ꝛ dr̃ multa quantitas ꝛc.i.et dicitur multa quãtitas omne qõ numeratur per vnũ numerale:ꝛ dicitur magna quantitas omne quod mẽsuratur per mensuram cõtinuam. Cd.d.et dicitur multũ ꝛc.i. et multum dicitur de rebus diuisibilibus in vnitates numerales. Magnitudo enim que est quantitas cõtinua est que diuiditur in continua: et quasi intendebat declarare ꝙ quicq̃d diuiditur in indiuisibilia naturaliter est numer⁹. ꝛ quicq̃d diuiditur in res indiuisas sed receptibiles diuisionis est magnitudo. Cd.numerauit magnitudines:ꝛ.d.ꝛ magnitudo continua ꝛc.id est ꝛ magnitudo extensa in vna parte tm̃ est linea:ꝛ que extenditur in duab⁹ partibus est superficies:que autem in tribus est corpus qõ habet longitudinem ꝛ latitudinẽ ꝛ ꝓfundũ.ꝛ accipit latitudinem loco superficiei:qm̃ qc quid habet latitudinẽ hz longitudinẽ:ꝛ quicquid hz longitudinẽ ꝛ latitudinem:est superficies:ꝛ eodẽ mõ accepit ꝓfundum loco corporis. D.d.ꝛ etiã quantitatũ ꝛc.i.ꝛ intẽdit per illa q̃ dñr accñtaliter illa quibus ꝓtingit mẽsuratio:qꝫ sunt in quantitate essentialiter.s.ꝓtinua. Cd.d.exemplũ: et d.sicut linea que est aliqua quãtitas per se.musicus aũt ꝛ albus diuiditur per accñs:qm̃ accidit albo ꝛ musico vt sint in continuo .Cd.d.et q̃tatũ quedam ꝛc.i.et quantitatum sunt essentialiter: q̃dã est quãtitas p se ꝛ quedam est quantitas q̃ accidit quãtitati que est per se sicut magnũ ꝛ paruus ꝛ longũ:ꝛ breue:ꝛ latũ:et strictum:et ꝓfundum ꝛ non ꝓfundũ:et situs et ꝓuatio situs. Leue aũt ꝛ graue nũeranť in accidentibus quãtitatis sc̃da intentione:sunt.n. quantitates naturales sed collocantur sub accñtibus quãtitatis:qꝫ grauitas et leuitas diuiditur eadẽ diuisione qua magnitudo diuidiť:est igitur de quãtitatibus sc̃da intentiõe. Cd.d.et etiã magnũ ꝛ paruum ꝛc.i.magnũ a et paruũ cũ accipiuntur ꝑm ꝙ sunt dispositiones magnitudinis dñr esse passiones ꝛ accñtia quantitatis.ꝛ cũ respiciũt vnũ in respectu alterius videnť collocari in capto relonis.Relatio em̃ accidit quãtitati ꝛ ceteris ꝓdicamẽtis. Cd.d.per se autem ꝛc.i.quantitas q̃ est quantitas per se dicit de continua et de aliꝭ:et intendit vt mihi vr̃ ens. Et põt intelligi de aliꝭ accñtibus quantitati.Ut.g.equale et alia. Cd.d.q̃tates aũt q̃ dñr ꝑ accñs ꝛc.i.illa aũt q̃ dñr accidẽtaliter nõ dñr quãtitates nisi illõ in quo sunt sit q̃tas p se. Cd.d.ꝛ q̃dã dñr sicut motꝰ ꝛc.i.et q̃tatũ est motꝰ ꝛ tps:ista aũt sunt q̃tates per se ꝛ ꝓtinue. Cd.dit cãm.ꝛ.d.illa.n.quorũ ille sunt passiões diuidũtur ꝛc.i.et ista sunt q̃tates:qꝫ sunt accñtia ꝓpria eẽntialr illa q̃ sunt q̃tates ꝑ suã subꝫ.s.magnitudinẽ q̃ diuidiť essentialr:ꝛ ꝓ.d.Motꝰ.n.ꝓsequiť magnitudinẽ:ꝛ diuidiť ꝑ suã diuisionẽ:ꝛ tps ꝓsequiť motũ.Ista igr̃ sunt de passionibꝰ quãti nõ de ista quãti. Cd.d.et dico nõ motũ ꝛc.i.ꝛ dico ꝙ motꝰ sunt passiões q̃tatis nõ ꝑ motũ:sz ꝑ illud in quo ẽ motꝰ.s.magnitudinẽ ꝑ quã est motꝰ.d.d.

Q Dꝛia iter mixtũ ꝛmagnum.

Uiꝺ spẽs magnitudis.1.celi. t.cõ.3.

Idẽ ꝑmo phy.15. Grauitas ꝛ leuitas sunt ñ ꝑdicamẽto q̃tatiꝫ sc̃da intentione. Uide opñ.2.de aia.1.c8.ꝛ 4.ce.c.2. aQuomagnũ ꝛparũ diuersimode sc̃ relatiões q̃tatel

Quot modꝭ q̃ tps sc̃ dit q̃tates per se. Uide. 6. ph.1c.

UVA. BHSC. IyR_117

qz illud est quātitas ꝛc.qm illud per qđ est motꝰ est ꝯtitas:motus ēt erit ꝯtitas:et qz motꝰ est ꝯtitas:tps ēt erit ꝯtitas:cōsequit.n.motꝰ spaciū:et tps ꝙsequit motuz. ¶Et posuit hic motū de spēbus ꝯtitatis qđ nō fecit in libro p̄dicamētorū:ꝛ illic locū qđ nō fecit hic. Et forte diuisit hic locum qz apud ipsum est de passionibus ꝯtitatis:ꝛ iō non posuit ipsum in eis que sunt ꝯtū p suā substātiā. Motꝰ autē nō ꝙsuetudo vt mēsuret p suā ptē ſz p suū spaciū aut p tps:et iō nō noiauit illū in p̄dicamēto ꝯtitatis in p̄dicamentis:ꝛ illic solūmō intendit nūerare spēs famosas ꝯtitatis.

4. physi. 98.107. Documētum. Uid. de lo c.6. ph. c.7. 3

¶Capitulum Decimumtertiū.

R

Quale dī vno quidem mō dīta substātie: vt quale qđ hō animal:qz bipes: sed ꝛ equꝰ quadrupes:et circulus quidem equalis:qz quedā figura.qz agonon quasi differentia ſm substantiaz qualitate existente. Uno q̄dem itaq; modo hec dī qualitas differentia substātie. ¶Alio autem modo vtimobilia et mathematica: sicut numeri quales quidam sunt: quemadmodū compositi:ꝛ non solum ad vnum entes:sed quorū mutatio superficies ꝛ solidum. Ihi vero sunt quotiens quanti: aut quotiens quot quanti:ꝛ totaliter p̄eter quantitatem existit in substantia.nam substantia cuiuslibet qđ semel: vt iporum sex non que bis:aut ter sunt:sed que semel. sex enim semel sunt sex.

S

Sex semel sunt sex.

¶Amplius quecūq; passiones earū que mouent substantiaruz vt calor:et frigiditas:albedo:ꝛ nigredo:grauitas:ꝛ leuitas:ꝛque cunq; talia secūdū q̄ dīr mutari corpora ꝓmutantiū. ¶Amplius secunduz virtutē ꝛ vitiū ꝛ omnino bonum ꝛ malum. Fere nāq; ſm duos modos dicere quale est.ꝛ horum vno principalissimo. Prima quidem qualitas substantie differentia:huius autez quedam pars:ꝛ q̄ in numeris qualitas.nam differentia quedam substantiarum est:sed aut non motorum aut non inquantū sunt mota. Ue autem passiones motorum inquantum sunt mota:et motuum dīe. Uirtus autem ꝛ vitium passionum pars quedam est Differentias enim ostendunt motus ꝛ actus secundum quos faciunt aut patiunt:aut bene:aut praue que sunt in motu. Possibile namq; sic moueri aut agere bonum. Quod autem sic ꝛ cōtrarie prauum. Maxime autem bonum ꝛ malum significant quale in animatis:ꝛ horum maxie in habentib⁹ p̄oheresim.

Bonum ꝛ malū maxie i aiatz ꝗlitatem signant.

¶Qualitas dī vno mō illud ꝓ qđ differt substātia: sicut dicim⁹ q hō est aīal quale:ꝛ equꝰ dī sic ēt. Et si q̄situm fuerit a nobis q̄ est qualitas figure circuli: dicem⁹ q est figura:sine angulo: ꝛ ista est qualitas ꝓ quam differt substātia. Qualitas dicit quoq; vno modo scōm q narrauimus de alietate substantie. ¶Et dī alio modo sicut res que nō mouentur:et mathematica etiaz sicut numeri. Dicuntur enim ꝗlitates alique sicut compositi:ꝛ q̄ nō sunt secunduz eandē dispōnez tm̄:sed qui assimilant superficiei plane ꝛ corpori. Et ista sunt qualitates in quantitatib⁹ vel quātitates

Primꝰ modꝰ ꝓ essentiali dīa

Scōs modꝰ ꝗlitatz mathematicorum.

UVA. BHSC. IyR_117

in qualitatibus: ⁊ vniuersaliter qō est in quantitate de substātia
Tertius modꝰ q̄litatis pro passiōibꝰ
Substantia enim cuiuslibet est semel. U.g. sex nō est bis tres: sz semel sex. ¶ Et etiam omnes passiones mobiles sicut caliditas/ ⁊ frigiditas /⁊ albedo /⁊ nigredo /⁊ leuitas /⁊ grauitas: ⁊ omnia de q̄bus dicunt: ⁊ omnia per quorum transmutationem trāsmutantur corpora: ⁊ que attribuūtur studio ⁊ prauitati: ⁊ vlr bono ⁊ malo. Qualitas igitur fere dicit duobus modis quorū vnus est verus. Prima igitur qualitas differt a substantia: ⁊ qualitas que est in hominibus est pars eaꝝ. Est enim aliqua alietas substantiarum immobiliū scōz q̄ sunt immobiles. Passiua igit sunt res mobiles scōm q̄ sunt mobiles ⁊ modi motuum: ⁊ studiū ⁊ prauitas sunt aliqua pars passiuorum: que significant differentias motus ⁊ actionis: ⁊ per illa agunt aut patiūtur modo bono aut malo illa q̄ sunt in motu. Qō enim eorū habet potentiaz vt moueat aliquo motu: aut vt agat alia actione est bonū: ⁊ quod eorū mouet ecōtrario est malū. Et in maiori parte bonū ⁊ malū significāt q̄litatē in aiatis: ⁊ istoꝝ in maiori pte in eis q̄ habent volūtatē.

19 Qō cōmētū. 3. phy. 18.

Non intendit hic de speciebus quātitatis ⁊ qualitatis scōm q̄ sunt predicamenta: sed solummodo intendit numerare intentiones quas significant he dictiones quantitas ⁊ qualitas: ⁊ ideo incepit hic a qualitate que est substantia. ¶ Et .d. qualitas dicitur ⁊c. id est ⁊ qualitas q̄ dicit modo primo est illa q̄ dicitur de illo scōz qō differūt sbe adinuicem sz de generibꝰ ⁊ speciebꝰ substātialibus. U.g. qm̄ homo differt a plātis per aialitatez: aialitas igit in eo est qualitas: ⁊ simliter in equo: qm̄ aialitas est in eo qualitas: ⁊ in hoc genere cōclundūt vlr oēs differētie sbales vltime sz differētie specierū vltimarū: sed nō vltime sz differētie generū sbales. ¶ D.d. ⁊si quesitū fuerit a nobis ⁊c.i. ⁊ scōm intētionē propinquā qua hic dicitur qualitas cōstans circa quātitatem scōz q̄ est quantitas: qm̄ per illam differunt cētitates in suis substantijs. ¶ U.g. q̄ si q̄litum fuerit a nobis quaz figuram habet circulus aut q̄ est figura circuli: dicemus figura nō habēs angulū: ⁊ hec vox nō habēs angulū est differētia substātialis figure. ¶ Et hoc intēdebat cū. d. ista est qualitas per quam differūt substātie. ⁊ intēdit sbam quātitatū: nō illud qō est sba simpliciter. ⁊ supposuit hoc in hoc genere: q̄ ista sunt de suis substātijs quasi forme substantiales de substantijs. ¶ D. d.

Vide. 7. phys. 28.

Secūdus modus

qualitas igitur ⁊c.i. ⁊ cum ita sit sicut narrauimus: ergo q̄litas dicitur de illo scōm q̄ differunt res in suis substantijs sz de formis suis. ¶ D. d. ⁊ dicitur alio modo ⁊c.i. ⁊ ōr quale de illo scōm q̄ differūt etiā entia immobilia sz q̄ non existunt in materia aut verbis tantum aut sermone ⁊ esse: sicut q̄dam opinantur mathematicos esse substantias abstractas. ¶ D. d. sicut numeri ⁊c.i. sicut numeri q̄ dicunt in arithmetica compositi nō primi. Numerorum enim compositoruz quidam sunt qui assimilantur superficiei circulari: ⁊ quidam corporali: ⁊ quidam corporeo: ⁊ ideo arithmetici solent dicere iste numerus est superficialis: ⁊ iste est solidus. ¶ Deinde dicit iste igitur sunt qualitates in quantitatibus ⁊c.i. ⁊ isti numeri aut est diceduz q̄ sbe eorū sunt qualitates in quātitatibus: aut quātitates multiplicate p qualitates. ¶ D. d. vniuersaliter quātitas q̄ est in substātia. sba eīm cuiuslibet est illud qō ē semel. U.g. sex ⁊c.i. sz vlr apparet q̄ oē qō est de quātitate discreta tanq̄ substātia ⁊ forma est vnicū in q̄titate: nō quātitas in qualitate: sicut

sex cuius

UVA. BHSC. IyR_117

fex cuius sba est vnicu.sep nõ tres binarij.¶D.d.ꝛ etiã oẽs passiones ꝛc. idest ꝛ dicit̃ qualitas etiã alio modo de omnibus passionibus de q̃bus est transmutatio motus.U.g.colore:frigore:albedine:nigredine:ꝛ omnibus rebus attributis illis per quas transmutantur corpora in quibus inuenit̃ur motus.¶Et.d.hoc:q: qualitates per quas differũt corpora ꝛ quantitates in suis substãtijs nõ pertinent motui neq; per illas mouentur corpora:vt declaratũ est in.7.phy.¶D.d.ꝛ que attribuuntur studiositati ꝛc. i.dñr qualitates de formis que sunt in aiatis que attribuuntur studiositati:aut prauitati:aut malo.aut bono.¶D.d.qualitas igitur fere ꝛc.ꝛ intendit per duos modos qualitates quibus pertinet motus:ꝛ qualitates quibus non pertinet ¶D.d.ꝛ istorum modoꝝ quoꝝ vnus est verus:ꝛ intẽdit qualitates substãtiales in q̃bus nõ est motus.D.d.quale.igitur primum ꝛc.i.per qd̃ differũt entia in suis substantijs.¶D.d.ꝛ qualitas que est in hoibus est pars ꝛc.i.q: qualitates q̃ sunt in aiatis sunt de qualitatibus in quibus nõ est motus.D.exposuit hoc:ꝛ.d.sunt.n.alie trãsmutationes ꝛc.i. ꝛ cã pp quam studiositas ꝛ prauitas concluduntur in qualitatibus est:q: sunt passiones ꝛ forme substantie immobilis essentialiter.s.anie.¶D.d.ꝛ studiositas ꝛ prauitas ꝛc.i.ꝛ studiositas ꝛ prauitas quoquo modo intrãt qualitates:ꝛ in qualitatibus ꝛ in quibus est motus que consequuntur differẽtias motus qui est in corporibus.s.alterationis vere:qm̃ consequitur studiositas ꝛ prauitas:ex eis em̃ mutant̃ motus animatorũ:aut ad melius:aut ad peius:aut ad studiosum:aut ad prauuz.¶D.d.ꝛ per illas agũt aut patiũtur ꝛc.i.ꝛ istas differẽtias patiuntur ad peius:aut agunt ad melius res animate in quibus est motus.¶Et hoc intẽdebat cum.d.qm̃ istorũ que habẽt potẽtiã vt moueant̃ ꝛc.i.qm̃ formarũ animatarũ illa per quã homo potest moueri voluntarie a voluntate et intellectu motu ad aliqd̃ bonum est passio que est bona:et illa per quã non potest hoc sed patitur a voluntate:et mouetur ab eo est malum.¶D.d.et in maiori parte bonũ et malum significãt ꝛc.et hoc manifestũ est:quoniam hec nomina bonum et malũ a non dicuntur simpliciter in maiori parte nisi de accidẽtibus prouenientibus a formis que sunt in animatis:et precipue in animatis rationabilibus:et quandoq; dicitur bonũ et non bonũ de actionibus eius:qd̃ non est rationabile:sz raro. b ¶Ari.etiã non videtur hic numerare in q̃litate genus qd̃ dicitur ƀm potentiã et impotẽtiã naturalẽ. Ista em̃ sunt propter preparationes et actiones et potentie non qualitates in actu:et iste preparationes consequuntur qualitates substãtiales:et in quãtũ sunt potentie numerauit eas inter potẽtias:et inquãtum sunt preparationes sunt priuationes non est perscrutatus de eis in.7.physi.vtrũ in eis sit motus aut non:et nota hoc:quia melius est. ¶Cap.decimũquartum.

Tertius modus. Qualitates p q̃s dñt corpa i suis sb̃ĩs et q̃titates nõ ptinent motui. Uid.7.ph 18.19.20 et.5.phy. 10.et.4. phy.84.

a Bonũ et malũ ñ dicũt simpl'r ꝛ i maiori pte nisi de accñtib' puenientib' a formis q̃sũt i animatis.sed oppositũ vr velle phs.6.meta.t.c.8.

b Documentum Uide.7. ph.20.

Ad aliquid dicuntur alia per se vt duplum ad dimidium:ꝛ triplum ad tertiam partem:ꝛ totaliter multiplicatum ad multiplicati partem:et continens ad contentum. Alia vt calefactiuum ad calefactibile:et sectiuum ad secabile:ꝛ omnino actiuum ad passiuũ alia vero vt mensurabile ad mensuram:ꝛ scibile ad scientiam:et sensibile ad sensum. Dicuntur autem prima quidem secundum numerum:aut simpliciter aut determinate ad ipsos:aut ad vnũ: vt duplũ q̃dẽ ad vnũ:vt numerus determinatus. Multiplicititer vero ƀm numerũ ad vnum:nõ determinatum autẽ:vt hunc:aut

T

UVA. BHSC. IyR_117

hunc. Emioliū aūt ad subemiolū ꝑm numerum ad numerum determinatū. Suppparticulare aūt ad supparticulare ſz indeterminatos: vt multiplex ad numerū: cōtinēs aūt ad cōtētū oino indeterminatū ꝑm nūerū. Numerus.n. cōmēſurabilis. Scōm nō cōmenſurabilē aūt numerū dicunt. Continēs.n. ad cōtentū tm q̄d eſt z amplius. Hec aūt indeterminata. Quodcūq;.n. euenit eſt aut eq̄le: aut non equale. hec igitur ad aliquid oīa ꝑm numerū dicunt: z numeri et paſſiones. Et amplius equale: z ſike: z idem ꝑm alium modū. Scōm.n. vnū dīr oīa. Eadē nāq; quoꝝ vna eſt ſubſtātia. Si aūt vero ſunt quoꝝ qualitas eſt vna. Equalia quoꝝ quātitas eſt vna. Vnū aūt ē numeri p̄nciptū eſt z metrū. Quare hec oīa ad aliq̄d dicuntur ꝑm numerū quidē: nō tm eodē modo.

Quid ſimilia

Quidē

Quid eadem.

Actiua vero z paſſiua ꝑm potentiā actiuā z paſſiuā ſunt: z actiones potentiarū: vt calefactiuū ad calefactibile: q; pōt: z iterū calefactiōes ad id q̄ calefit: z ſecans ad id q̄ ſecatur tanq; agētia. Eorū vero que ſunt ꝑm numerū nō ſunt actiones ſz quo in alijs dictū eſt: q̄ aūt ꝑm motū actiones non exiſtunt. Eoꝝ aūt que ꝑm potentiā: z ꝑm tp̄us tam dicuntur ad aliq̄d: vt quod fecit ad factū: z facturū ad faciēduz. Sic enim pater filij dicitur pater. Hoc quidē.n. fecit: illud aūt paſſum quid eſt. Amplius quedā ꝑm priuationē potētie: vt impoſe: z quecumq; ſic dīr vt inuiſibile. Secūdū numerū quidē igitur z potētiā dicta ad aliq̄d oīa ſunt ad aliquid: eo q̄ ipſum q̄ eſt alterius dicitur: ipſum quidē: ſz nō eo q̄ ad illud aliud. Mēſurabile vero: z ſcibile: intellectuale: eo q̄ aliud ad ip̄m dr ad aliquid dīr. Nā intellectuale aliq̄d ſignificat q̄ ipſius intellectus eſt. Non eſt aūtē intellectus ad hec cuius eſt intellectus: bis.n. idē dictū ytiq; erit. ſik aūt z alicuius vt ſus eſt viſus: z nō cuius eſt viſus: cuius hoc verū ſit dicere: ſz ad colozē: aut ad aliq̄d tale. Illo vero modo bis idē diceretur: q; eſt viſus cuius eſt viſus. Scōm ſe quidē igitur dicta ad aliquid hec quidē ſic dicunt illa vero ſi ipſoꝝ gña ſunt talia: vt medicina eorū que ad aliquid q; ipſius genꝰ ſcia videtur eſſe eoꝝ que ad aliquid. Amplius ꝑm quecūq; habētia dicunt ad aliq̄d: vt equalitas q; equale: z ſiſtitudo q; ſimile. Alia vero ꝑm accidēs: vt homo ad aliquid: quia accidit et duplū eſſe: hoc aūt eſt eoꝝ que ad aliquid: vt albū ſi acciderit eidē album z duplū.

Primus modus.

Quedā dīr relatiua ſicut duplū ad dimidiū z triplū ad ſubtriplū: z oē q̄ multiplicaſ multotiēs ad alterū: z nō oē q̄ multiplicaſ multotiēs: z eſt ſicut q̄ eſt ſupius ad illud q̄ eſt magis ſuperi: z q̄dā dr ſicut calefaciēs ad calefactū: z abſcindēs ad abſciſſuz: z oē agēs ad patiēs: z q̄dā ſicut mēſuratū ad mēſurās: z ſcituz ad ſciaz z ſenſatū ad ſenſum. Primū.n. relatiuoꝝ dr nō numeri: aut illud q̄ eſt modo ſimplici: aut terminatur: z per illud re

UVA. BHSC. IyR_117

ferk ad illa: aut ad vnū: sicut duplū ad vnū qđ est nūer⁹ termina tus. Numer⁹ autē multiplex: nō est relatiuū ad vnū terminak: sicut illud: ⁊ est terminatū de simplicib⁹ ante duplum. Multiplex autē superpartiēs nō est terminatū. Totū em̄ ⁊ dimidiū ad totū dimidiū ⁊ numer⁹ ad numerū est terminatū. Totū em̄ ⁊ paro ad diminutū in parte nō est terminatū: sicut multiplex ad vnū supe rius: aut ad magis superius: modo vniuersali nō est terminatū ſm numerū. Numerus em̄ est equalis. Et ista dicunt ſm numer non equalem ⁊ superius ad magis superius: sicut illud ad illud nō terminatū: qz est vnū duor qđ ex eis cōprehēdit: aut equale: aut nō equale. Dia igitur ista relatiua dicunt per numerū: et per accidēcia numeri etiā. ¶ Et dicit etiā alio modo equale: ⁊ sile: et idē. sunt igit eadē. Dia em̄ ista dicunt ſm vnū modū: qz referun tur ad vnū. Sunt quedā igitur eadē quia substātia eorū est vna. Et sikia quor qualitas est vna. ⁊ vnum est principiū numeror et mensura cor. Dia igitur ista dicuntur relatiua: sed nō eodē mo do. ¶ Passiua autē ⁊ actiua per potentiā actiuam ⁊ passiuā: et actionē potētiarum: sicut calefaciens quod calefacit. quia potest etiam calefaciens ad illud quod calefacit: ⁊ abscindēs ad illud quod abscinditur. Que autē sunt secundū numerū nō actiones habent nisi secundū modum dictum in aliis. Actiones em̄ que nō sunt per motum nō habēt. et dicuntur relatiua illa que sunt secundū tempus: vt agens ad patiēs. ⁊ illud quod aget ad illud quod pattetur. ⁊ sic dicitur pater est pater filij. Pater etiā quod dam enim est agens ⁊ patiens etiā. ⁊ etiam quoddā dicitur de eo quod caret potentia: sicut illud quod non habet potentiā. et omnia que dicuntur similia sicut nō terminatum. Dia igitur re latiua que dicuntur modo numeri ⁊ potētie sunt relatiua: quia essentia eorū dicuntur ad aliquid: ⁊ non quia illud aliud dicitur ad illa. ¶ Mensuratū autē ⁊ intellectū ⁊ scitum dicitur relati uum: quia ad illud dicitur aliud aliquid. Intellectū enim signifi cat habere intellectum: ⁊ intellectus non est relatiuus ad illud quod est intellect⁹: quoniā si hoc dicatur tunc idem dicetur bis. V.g. si visus est visus ad aliquid nō est visus illi⁹ quod est. et si iste sermo est verus sed dicitur respectu coloris: aut aliud aliqđ tale. per illud autem dicitur idem bis. aut illud cuius est visus. ¶ Relatiua igitur que dicuntur per se: quedā dicuntur hoc mo do: ⁊ quedā dicuntur quia sunt genera talia: sicut medicina que est relatiua: quia suum genus quod est scientia existimatur esse relatiuū. ⁊ etiā ofa que sunt in eis. Et dicitur relatiuū sicut equa litas qz equale: ⁊ cōsimilia propter similitudinē. Et relatiuor est quod dicitur modo accidentali: sicut homo qui est relatiuus: quia accidit ei esse duplum alicuius. ⁊ hoc est relatiuorum. Et similiter album accidit eidem vt sit duplum: et album etiam.

Mod⁹ si milis.

Secūd⁹ modus.

Tertius modus.

Que sunt relatiua p accidēs.

UVA. BHSC. IyR_117

Jdest q vna specierū relationis terminate est sicut duplū et dimidiū: et oēs q multiplicant per numerū ad numerū, productū cū numerus, productus sit multiplicr ad illos duos numeros ductos vnū in alterū fm vnitates vtriusq; eorū. ¶ W.d.q6 multiplicat multotiēs est ꝛc.i.q; relatio numeroꝝ multiplicatoꝝ est relatio terminata: et relatio numeri supioris ad magis superi⁹ est relatio nō terminata: sicut relatio pauci ad multuz. W.d.et q6dā sicut calefaciēs ꝛc.i.et q6dā relatiuoꝝ est in potētijs actiuis et passiuis sicut calefaciēs. Nō.n.accidit hāc dispōnē nisi in respectu illius q6 calefacit: et sīlr abscindēs ad abscissuz: et vlr agēs ad patiēs. et.d. sicut mēsura ad mēsuratū ꝛc. ¶ Et cū dixit istos tres modos relatiuoꝝ dicit. primum autē relatiuoꝝ ꝛc.i.ꝛ relatiuoꝝ ordinis existētiū in numeris quedā sunt q6bus relatio est terminata. U.g.q dupl⁹ est duplū dimidij: ꝛ q duo est duplū vni⁹ ꝛet tria triplex vni⁹: ꝛ sīlr alij modi numeroꝝ attributoꝝ ad vnū: et hoc intēdebat cū.d.et per illud referr ad illa aut ad vnū: q⁹ relatio terminata est sicut dixim⁹ esse duo tria quatuor quinq. Oia ei ista sunt multiplicatiua vni⁹ multiplicatione terminata. ¶ W.dedit exēplū de nō terminato ꝛ.d.numer⁹ autē multiplex ꝛc.i.ꝛ intēdit q cū aliquis dixerit: iste numer⁹ est multiplex: hoc nō dicēt in respectu alicui⁹ numeri terminati nisi determinet multiplicationē. U.g.vt dicat quadruplū aut sexcuplū. W.d. et istud determinatū ex simplicib⁹ est ante duplū i.q numer⁹ terminatus qui est dimidiū est ante duplū in ordine numeroꝝ ꝛ vterq; est terminat⁹. W.d.multiplex aūt suppartiēs nō est terminatū ꝛ itēdit nisi nūerē nūer⁹ multiplicis et nūer⁹ suppartietis eis. ¶ W.d.totū ei et dimidiū ꝛc.i.proportio cēs et dimidiū ꝛc.i.proportio est totius ad totū: ꝛ dimidiū est proportio terminata: ꝛ similiter talis numer⁹ ad talē numerū. W.d.totū autē ꝛ pars ꝛc.i.proportio.n.toti⁹ ad partē ꝛ illius partis ad magis diminutū nō est proportio terminata: sicut dixim⁹ iste numerus est multiplex ad vnū sine determinatione. W.d.superi⁹ autē.i.dicere autē q⁹ iste est superior isto ꝛ iste superior alio est proportio nō terminata: q; isti excedūt se fm numeros et nō equales: ꝛ illud est terminatū ex eis quia succedit per numeros equales: isti autē possunt excedere se fm numeros equales ꝛ nō equales. W.d. oia igitur ista relatiua ꝛc.i.oia igitur ista relatiua que numeri vni⁹ sunt

Expō mō relatiuaꝝ aut q; sunt ipsi⁹ nūeri: aut q; sunt in accītib⁹ nūeri: ⁊ accītia nūeris prio ri sunt min⁹. ꝛ plus ꝛ addēs: ꝛ diminuēs: ꝛ equale: ꝛ inequale: ꝛ sīlia. ¶ W. d.ꝛ dicit etiā alio modo ꝛc.i.ꝛ dicunt etiā relatiua alio modo de equali in quātitate: ꝛ simili in qualitate: et de eodē in substātia. W.d.oia cēs ista ꝛc. i.et propriū est istis tribus generib⁹ relatiuoꝝ q; proportio in eis est eadem in vtroq; extremo. similiū cēs vtrūq; est simile alij: ꝛ similiter equalia et hoc intendebat cū.d.q; conueniūt in aliquo ecōtra in alijs specieb⁹ relatiōis. W.d.ꝛ vnū est principiū numeroꝝ ꝛc.i.ꝛ vnum fm q; est principiū numeroꝝ ꝛ mensura eorū concluditur etiā in relatiuis q; sunt in numero. ¶ W.d.oia igit ꝛc.i.q; eoꝝ est quedā cuius ratio est terminata: et quedam cuius est opposita: et quedā cui⁹ est cōmunis in vnitate: et q6dā in accidētibus numeroꝝ: et quedā est in substātia numeroꝝ. W.d.actiua autē ꝛ passiua ꝛc.i.relatiua autē collocata: in genere actionis ꝛ passionis sunt relatiua

In nūero nō ē actio neq; passio: ꝛ ideo.d.ꝟ autē modū numeri nō habēt actiones neq; passiones ꝛc.i.relatiua autem que sunt in numeris nō habēt actiones neq; passiones. Unde passiones ꝛ accidētia existētia in rebus mobilib⁹. ¶ W.d.ꝛ dicunt relatiua

4. phys. 47. ꝛc.i.relatiuoꝝ quedā sunt que nō sunt relatiua nisi in terminatis temporibus: sicut res actiue ꝛ passiue que appropriant tēporib⁹ terminatis sicut

UVA. BHSC. IyR_117

qđ agit in aliquo tpe ⁊ nō agit in alio : ⁊ sicut agit qđ est in ꝑterito et agit qđ est in ꝑsenti. D.d.⁊ sic pater ⁊c.i.q⁊ pater et filius sunt de genere agentis et patiētis in quo nō inuenit actio et passio nisi in tpe terminato. Uir em̄ et mulier nō generāt in qualibet etate: sed in tēporib⁹ vite determinat⁹. ¶D.d. oia igit relatiua ⁊c.i. oia igit relatiua relata que sunt in numeris et potētijs sunt relatiua: q⁊ essentia vtriusq; eoꝝ collocat in relatione eodem ordine: nō q⁊ alterū intrat in relatione p se ⁊ alterū nō in relatione p se: sed qm̄ alterū accidit ei. s. illud qđ est relatiuū p se: et accidēs alteri⁹ pp qđ fuit relatiuū. ¶D.d. mēsuratū autē ⁊ intellectū ⁊c.i. qđ aūt est de modo relatiuoꝝ sicut intellectū et sctū sensatū: dicit esse relatiua: q⁊ illud qđ est relatiuū p suā substātiā accidit ei. s. q⁊ intellect⁹ est in sua sba relatiue: tm̄ accidit ei qđ fuit relatiū intellecti: accidit intellecto qđ fuit relatiū: non q⁊ relatio est in sba intellecti sicut est in substātia intellect⁹: sed q⁊ relatio accidit ei: hoc igit intendit cū. d. talia esse relatiua. s. q⁊ aliud relatiuū per suā sbam predicat de illis. ¶Et. q. d. q⁊ relatio est duob⁹ modis. s. aut relatio in sba vtriusq; relatiua: aut relatio in substātia alteri⁹ tm̄ ⁊ in altero pp illud. s. q⁊ ptingit vt cā ꝑsti tueret p cātū: ⁊ sic idē esset in respectu ciusdē cā et causatū insimul. ⁊ hoc intēdebat cū. d. tunc idē dicet bis : ⁊ tunc idē erit cā et cātū ciusdē. ¶D.d.⁊ sili⁹ si visus ⁊c.i. U. g. qm̄ si visus fuerit relatiu⁹ ad visum vidēs nō est relatiu⁹ ad visum. D.d.⁊ si iste sermo ⁊c.i.⁊ si sermo dicēs q⁊ visus nō est relatiu⁹ ad visum : sic visus erit relatiu⁹ ad aliud aut ad colorē: aut ad aliqđ sile. ¶D.d. sm̄ autē hoc idē dicet bis. s. si autē posuerim⁹ visum esse sm̄ relationē ad visum : cōtinget idē esse duo oppositꝫ cām ⁊ cātū. i. si posuerim⁹ q⁊ visus nō est visus nisi ꝑ visuꝫ nō ꝑ rē visaz. ¶D.d.⁊ relatiuoꝝ q̄ dām ꝑ se ⁊c.i. et relatiuoꝝ q̄ dām ꝑ se q̄dā sunt hmōi ⁊ q̄ dā existimant collocari in eis: q⁊ gen⁹ collocat i eis. U. g. medicina q̄ existimatur esse hui⁹ spēi relatiuoꝝ: q⁊ suū gen⁹ est huius speciei. s. scia ⁊ existimatur q⁊ illud cui⁹ gen⁹ est relatiuū: est et ipā relatiuū. Sed ista existimatio accidit sm̄ hoc q⁊ scia est modi relatiuoꝝ q̄ referunt adinuicē pp hoc q⁊ cōueniūt in eodē: sicut equale ⁊ sile. Equalia em̄ sunt relatiua: q⁊ cōueniunt in eodē: ⁊ q⁊ existimat q⁊ scia est hmōi q⁊ est idē in quo cōueniūt sciens et sctū: cōtinget vt medic⁹ sit ex hoc modi relatiuoꝝ. ¶Et intēdebat ꝑ hoc declarare cāz pp quā accidit q⁊ aliq⁹ gen⁹ sit relatiuū ⁊ spēs suas nō sit relatiua: ⁊ cā in hoc est q⁊ nō est genus in rei veritate. Scia em̄ nō est genus medicine in rei veritate nisi scia diceret sm̄ relationē ad sctēz: ⁊ medicina ad medicū. Tunc em̄ sctia esset genus medicine: ⁊ sciens genus medici. ¶D.d.⁊ relatiuoꝝ est qđ dicit modo accidētali ⁊c.i.q⁊ quādo homini accidit vt sit duplū ad aliqđ : accidit ei vt sit relatiuū sicut accidit ei vt sit album. homo enim secundum q⁊ homo non est duplum neq; album.

Exp̄ō ter tij modi.

X

Relatio ē duobus modis.

Modi im proprij.

Documē tum.

Capitulum decimumquintum.

Perfectū vero dicit vnū quidē: cuius nō est extra aliqđ accipere: nullā particulā: vt tēpus perfectū vnius cuiusq; hoc extra quod non accipere tempus aliquod qđ sit hui⁹ tēporis pars. ¶Et qđ sm̄ virtutē: ⁊ qđ ei⁹ qđ bñ: nō habēs excedentiā ad genus: vt perfectus medicus: perfectus sistulator: quando sm̄ spēm proprie virtutis in nullo deficiunt.

UVA. BHSC. IyR_117

Sic autē trāsferētes ꝛ ad mala dicim⁹ calūniatorē perfectū: ꝛ latronē perfectū. Qñ et bonos dicim⁹ ipsos: vt latronē bonū: ꝛ calumniatorē bonū: et virt⁹ q̄dā pfectio. Unūqǒq; eñ tunc pfectū: 3 et substātia oīs tunc pfecta: qñ ꝑm spēm ꝓprie virtutis nulla defecerit pars eius q̄ ꝑm naturā magnitudinis. Amplī⁹ quibus inest finis studiosus hec dicunt pfecta. Fz habere eñ finē pfecta. Quare qñ finis vltimo⁹ aliq̄d est: et ad prava trāsferētes dicimus pfecte pditū esse: et pfecte corruptū esse: qr nihil deest corruptionis et mali: sed in vltimo est. Quapropter et moris ꝑm metaphorā dicitur finis: qr ambo vltima. Finis autē ꝛ cuius causa fit vltimū. Scǒz dicta quidē sit pfecta totīes dicunt. Alia quidā qr ꝑm bene in nullo deficiunt nec hyperbolē habēt: nec aliquid extra accipitur. Alia omnino ꝑm q̄ oīno nō habēt hyperbolē in vnoquo q̄ genere: nec aliquid est extra. Alia vero tam ꝑm ipsa: aut in faciendo aliquid tale: aut in habendo aut congerendo tali: aut in aliqualiter dici ad primo dicta perfecta.

Unūqǒq; tūc pfectū qñ fzspēz ꝓprietatis nulla defecerit pars eius q̄ ꝑm nāz magnitudinis.

¶ Perfectū dicit vno modo illud q̄ impoſe est hꝫe aliquā ptez oīno extra illud: sicut tēpus. Tēpus eñ pfectū cuiuslibet rei est illud q̄ impoſe est vt extra illud sit aliq̄ tēpus q̄ sit pars ist⁹ tēporis. ¶ Et sil'r q̄ hz studiositatē. ¶ Et q̄ dicit modo bonitatis: qñ nullā hz dignitatē sup gen⁹: sicut dicit medic⁹ pfectus: ꝛ music⁹ pfect⁹: cum nō habuerint diminutionē in modo studiositatis ꝓprie. Et ꝑm hunc modū dicit in oībus sedis ꝑm trāsumptionē sermonis. Dicim⁹ eñ mēdacē pfectuz: ꝛ latronē pfectuz: qr notam⁹ eos nomine bonitatis. Et etiā sicut dicimus q̄ iste est bonus latro: et bonus mēdax. Unumqǒq; igitur oīum rez perfectarum ꝛ oēs substātie dicunt perfecta qñ nō diminuit in modo studuositatis sue aliqua pars oīno. Et etiā dicunt pfecta illa q̄ habēt pfectionē nobilē: sunt eñ pfecta per suā pfectionē. Perfectio igitur est finis aliquis per suā trāsumptionē a rebus malis. Et dicitur q̄ aliquis corrumpitur perfecta corruptiōe: ꝛ destruitur perfecta destructione: quādo de corruptione nihil diminuit sed est valde malū: ꝛ ideo corruptio modo trāsumptiōis dicitur perfectio: qr vtraq; est finis. ¶ Perfectio igitur ꝛ illud ꝓp q̄d fit aliquid sunt fines: ꝛ q̄ dicunt pfecta p se ꝑm hos modos dicunt q̄dā: qr nō diminuit ab eis de bonitate: neq; i eis est magis etiā. ꝛ nihil inuenitur extra illa: ꝛ q̄dā modo vl'rita q̄ nō est in eis nobilitas in vnoquoq; generū: ꝛ nihil est extra illa. Alij autem modi secundū hunc modū: aut qr agunt aliquid tale: aut quia hñt: aut quia equabuntur: aut quia dicuntur alia proportione: que attribuitur ad illa: que dicuntur perfecta primo modo. 21

¶ Idest perfectum dicitur multis modis quorum vnus est. illa quoz nulla pars sua diminuitur sed est totū: totum enim est illud cuius nulla pars inuenitur extra: ꝛ quod nō est totū est illud cuius aliqua pars est extra il-

primus modus.

UVA. BHSC. IyR_117

lud.C D.dedit exemplum de rebus que dicuntur perfecte hoc modo:ꝛ.d. sicut tēpus ꝛc.i.sicut tēpora permanentic entiū naturaliū que dicūtur mē- sure essentie vite.tēpus eñ vite perfectū in vnoquoqꝫ ente est illud extra quod nō inuenit tps qd sit pars illius tēporis:ꝛ ꝭm hunc moduꝫ dicitur homo perfectus qñ nullum mēbrū est extra illū.i.qñ non habuerit aliqd mēbrū diminutū.ꝛ ꝭm hunc modū dicit corpus esse pfectū:qꝛ nulla dimen sio inuenit extra illud.s.dimēsio quāta:ꝛ vꝛ dimensio illa est perfectio ꝭm quātitatē.C D.induxit perfectionē etiā ꝭm qualitatē:ꝛ.d.ꝛ siꝛ illud qd hꝫ studiositatē ꝛc.i.ꝛ dicitur etiā perfectum ꝭm qualitatē quādo nihil dimi- nuit ab eo in modo studiositatis sue:ꝛ qñ nihil inuenitur dignius eo in suo gñe.Medic⁹ ei pfect⁹ est ille a quo nihil diminuit ex eis q̄ pertinent ad actionē medicine.ꝛ quo nullus medicus est perfectior.C D.d.ꝛ ꝭm hunc modū dicimus in rebus turpibus.i.ꝛ hoc modo sonat hoc nomē perfectū in rebus prauis ꝭm trāsumptionē:sicut dicimus:iste est mendax perfectus cum fuerit in summo mendacij:ꝛ iste latro perfectus cum fuerit in summo latrocinij.C D.d.qꝛ vocamus eos ꝛc.i.ꝛ hoc nomen perfectio trāsumptum est ad istos:qꝛ hoc nomen bonitas transumitur ad eos:ergo magis tran- sumitur ad eos hoc nomen perfectio.C Et cū induxit hec duo genera per fectionis:dixit:vnūquodqꝫ igit rerū pfectarū ꝛc.i.omne igitur qd perfectū dicit in substātia:dicitur pfectū qñ nihil diminuitur in sua studiositate ꝓ- pria:ꝛ in suis partibus naturalibus:perfectio eñ substātie ꝓuenit ex per- fectione in magnitudine ꝛ in qualitate.C D.induxit alium modum perfe ctionis:ꝛ.d.ꝛ etiā dicunt perfecta ꝛc.i.ꝛ dicit omne perfectū habēs finē stu diosum.illa eñ dicūtur perfecta que habēt finē perfectū.C D.d.perfectio igitur est aliquis finis ꝛc.i.ꝛ qꝛ perfectio est finis:ꝛfinis est perfectus:ideo vtitur trāsumptione in rebus que sunt valde praue:ꝛ sic:dicit.iste destruit destructione perfecta quādo venerit ad finem destructionis.C D.d.ꝛ ideo dicit corruptio ꝛc.i.ꝛ hoc modo dicit corruptio que est cōtraria generatio ni perfecta trāsumptione:qꝛ vtraqꝫ est finis.C D.d.pfectio igitur est illud ꝓpter qd ꝛc.i.pfectio igitur alicuius ꝛ illud ꝓpter qd aliqd fit vtrumqꝫ est finis.ꝛ ideo dicitur de eis hoc nomen perfectio.C D.d.ꝛ que dicūtur per- fecta per se ꝛc.i.illa igitur que dicūtur perfecta per se sunt a quibus nihil diminuitur in bonitate:ꝛ quibus nihil est nobilius in illo genere:sed sunt in summo nobilitatis per se.C Et dixit hoc:quia ista sunt perfecta in q̄lita te ꝛ quātitate primo ꝛ essentialꝛ.C D.d.ꝛ quedā modo vniuersali ꝛc.i.dif- finitio eorū vniuersaliter est talis.perfecta sunt illa quorū nihil inuenit in eis p qd dicunt imperfecta in eis aut extrinsecū:et ita est dispositio pri- mi principij.s.dei.C Et forte intelligit per quod dixit et quibus nihil est ex tra:et a quibus nihil diminuitur ex eis que sunt.C Et potest intelligi per hoc quod dixit ita ꝙ in eis nō est nobilitas in vnoquoqꝫ generum.i.quā- do de eis non diminuitur nobilitas ex eo quod inuenitur in vnoquoqꝫ ge nerum.C Deinde dixit.alij enim modi ꝛc.i.alij autem de quibus hoc no- mē perfectio dicitur dicuntur perfecta:aut que agunt illa q̄ sunt perfecta per se:aut qꝛ in eis est aliquid istorum perfectorū:aut quia assimilant in eis:aut qꝛ attribuunt eis aliquo mō attributionis.

Ꝑloce.4

Secūdus

Perfectio sbe ꝓuenit ex pfectiōe in magnitudine ꝛ in qualitate.

Scdo ph. 23.

Dispō pri mi pricipij ē simplr p fecta.idē 3.de aia.t.5 c.i solon 3 3.q.7.c.14 ꝛ.12.me. 37.

C Capl'm Decimūsextū.

T Erminus dicitur quod est cuiusqꝫ vltimu m:et cuius extra nihil est accipere primi: et cuius infra om- nia primi:et quodcumqꝫ fuerit species magnitudi- nis aut habentis magnitud.nem: et finis cuiusqꝫ.

A

UVA. BHSC. IyR_117

Tale vero ad qđ motus ⁊ actus ⁊ nō a quo:⁊ quandoq; ambo: ⁊ a quo:⁊ in quod:⁊ cuius cā:⁊ substantia cuiuslibet:⁊ qđ quid erat esse cuiq;.cognitionis.n.hic terminus:si autem cognitionis ⁊ rei quare palam:quia quoties principium dicitur:totiens ⁊ numerus:⁊ adhuc amplius. Principium enim terminus est quidaꝫ sed terminus non omnis principium.

¶ Dicitur finis illud quod est vltimum vniuscuiusq; rerum:et illud a quo nihil extra inuenitur vt sit primum:⁊ quod est primuꝫ: ⁊ omnes partes eius sunt intra. Et illud quod est forma magnitudinis:aut habens magnitudinem:⁊ etiam perfectio cuiuslibet rei:⁊ sicut illud ad quod est motus:⁊ non illud ex quo est motus ⁊ forte vtrumq;:illud ex quo.⁊ illud ad quod:⁊ illud etiā ꝓpter qđ:⁊ substātia vniuscuiusq; rerū:⁊ etiā qđ significat essentiam cuiuslibet:hec eñ est finis cognitionis ⁊ qđ est cognitionis est rei etiā. Declaratū est igitur ꝙ ꝑm numerū modorum principij dicitur etiā finis:⁊ magis etiā. Principiū eñ est aliquis finis:⁊ hoc
B 22 in vtroq; nō dicitur semper omnibus modis.

Primo ce.18. ¶ Idest finis aūt dicitur multis modis.dicit.n.finis de vltimo magnitudinis.V.g.ꝙ superficies sunt vltima corporis:⁊ linee sunt vltima superficierū:⁊ puncta sunt finis linearū. ¶ D.d.⁊ a quo nihil extra inuenitur.i.⁊ dicitur primū de illo extra qđ nihil est ita ꝙ sit primū rei collate in eo:sicut dicimus ꝙ orbis:⁊ oēs partes eius sunt intra ipsum:⁊ ꝙ orbis stellatus est finis corporū que sunt intra:qm extra ipsum nihil est:⁊ simr cutis aialis cum partibus aialis. ¶ D.d.⁊ qđ forma ⁊c.i.⁊ dr ꝙ forma est finis eius qđ est finis cōpositi ex fōrma:⁊ forma:sicut dirimus ꝙ forma hois est finis sue materie:⁊ finis hois qui cōponitur ex mā ⁊ forma. ¶ D.d.⁊ cōplemētum cuiuslibet rei ⁊c.i.⁊ finis etiā dicitur de illo ad qđ cā ꝓxata puenerint cessat motus ꝓxationis:nō illud a quo incepit iste motus. ¶ D.d.⁊ forte vtrū ꝙ ⁊c.i.⁊ forte hoc nomē finis dr de fine ⁊ principio motus. D.d.⁊ etiā illud
Dicto est pp qđ ⁊c.⁊ dicunt finis ⁊ cā pp quid:cōplemētum.n.est finis illius quo est finis i cognitōe vi ante cōplemētum:⁊ dicitur finis etiā de quiditate substātia rei:⁊ de sermone qui significat ꝺam vniuscuiusq; rei. Diffinitio enim est finis in cognitio de oppm ne:⁊ est finis in esse:⁊ hoc intēdebat cū dixit:⁊ qđ est cognitionis est etiaꝫ p.8 aia.t. rei. ¶ D.d. declaratum est igitur ⁊c.i.declaratū est igitur ꝙ ꝑm numerū intentionum de quibus dr principiū dicitur etiā hoc nomē finis. Principiū c.11.vbi dr ꝙ est principium. eñ est aliqs finis:⁊ cū hoc dr mō vltimi eo ꝙ dr principiū. D.d.⁊ hoc inutro ꝙ ⁊c.⁊ intēdit vt mihi vr ꝙ vtrūq; istorū noium non significat cōiter oēs intentiones de qbus dr:sed ꝑm mutationem.

D

¶ Capitulum Decimūseptimū.

Ecūdū qđ dr multiplr:vno quidē modo species ⁊ substantia cuiuscq; rei:vt ꝑm ꝙ bonū per se bonū. Alio vero in quo primū ⁊ aptum natū est fieri:vt color in superficie. Primo quidem ergo dictū ꝑm ꝙ spēs est. Scdo autē vt materia cuiuslibet ⁊ subiectū vniuscuiusq; ꝑmū. Sino ꝺo vltiuꝫ ꝑm ꝙ ꝓpter ⁊cā ē ristit. Hā ꝑm ꝙ venit aut cui cā venit dr:⁊ ꝑm ꝙ pars logizatum est aut syllogizatum: est aut cuius causa syllogismi

UVA. BHSC. IyR_117

sunt: aut paralogismi. Amplius autem ꝑm q̄ quidem ꝑm positionem dicitur: vt ꝑm q̄ stetit: aut ꝑm q̄ vadit: hec nāq̄ omnia positionem significant ⁊ locum. Quare ⁊ ꝑm se multipliciter dici est necesse: vno quidem enim modo ꝑm se quod quid erat esse vnicui q̄: vt Callias ⁊ quod quid erat esse. Calliam. Allio vero quecūq̄ in eo quod quid est existunt: vt animal Callias ꝑm se: nam in ratione inest animal: animal enim quoddaꝫ Callias. Amplius autem si in ipso ostensum est primo: aut in ipsius aliquo vt superficies ꝑm se alba: ⁊ viuens ꝑm se homo. Anima nāq̄ pars quedam est hominis in qua primo est ipsum viuere. Amplius cuius non aliqua alia causa est: hominis enim multe sunt cause animal bipes. Attamē ꝑm se homo homo est. Amplius quecūq̄ insunt soli et inquantum solum quia separatum ꝑm se.

hō ꝫ se homo.

¶ Quod est per se dicitur multis modis: vno modo dicitur forma ⁊ substantia cuiuslibet rei: sicut dicitur per se bonum illud qō est bonum. Et alio modo illud in quo est aliquid primo naturaliter vt color in superficie. Illud igitur quod primo dicitur per se est illud quod dicitur per formam. Et dicitur secundo modo materia ⁊ subiectū cuiuslibet Et vniuersaliter quod est per se: ⁊ causa: equalia sunt in essentia. Dicitur enim ad quam essentiam facit hoc: ⁊ dicitur quare fecit hoc: ⁊ hoc etiam dicitur ad quam essentiam nō cōcludit verā cōclusionē: ⁊ dr̄ que est causa vere conclusionis. aut nō vere. Et etiā dicitur per se illud qō est scitū per se: sicut stans: aut ambulans. Omnia eñ ista significant locum / aut situm. Manifestū est igitur q̄ illud qō est per se dr̄ multis modis primo eñ dr̄ per se illud qō significat q̄ditatē cuiuslibet rei: sicut dicitur q̄ chylus est per se. In sua diffinitione enim est viuus: et chilum est aliquod viuum. Et etiam alio modo est cum in aliquo apparuerit primo sicut superficies q̄ est alba per se: et hō ē viu⁹ p̄ se: q̄ aiaest aliq̄ pars hominis: ⁊ in ea est vita p̄ma. ⁊ etiam illud qō non hz aliā cām. Cause eñ hois sunt multe: ⁊ viu⁹ ⁊ bipes. Sed cā eius per se ꝑm q̄ est hō est hō: ⁊ ēt que sunt eiusdē .s. humanitas. Est enim humanitas sicut genera per se.

¶ Idest q̄ vnus modorū ꝑm quos dr̄ aliquid esse p̄ se est forma ⁊ substātia Dicimus eñ q̄ aliq̄d exilit per se. U.g. dicimus. n. q̄ aliquid est bonū per se cū fuerit bonū per suā formā ⁊ per suā substantiā. ¶ D. d. ⁊ alio modo ⁊c. idest ⁊ dr̄ alio modo q̄ aliq̄d exilit in aliquo per se cū fuerit in eo sine medio. U.g. cū dicimus colorē existere in superficie per se: ⁊ in corpore nō per se. In superficie. n. exilit primo per se: ⁊ secundo in corpore. ¶ D. d. illud igitur qō dr̄ per se ⁊c. i. illud igitur qō dicitur per se dr̄ duobus modis quorū vn⁹ est: ⁊ primus illud qō dr̄ ꝑm suā formā: ⁊ alius ꝑm suā materiā. idest primū subiectū forme cuiuslibet rei: sicut dicimus q̄ scānum est lignum per se: et idolum est per se es: ⁊ homo est viuus per se: ⁊ vniuersaliter omne compositum est per se per suam materiam ⁊ formaz: ⁊ omne quod est in aliquo per se aut est per se aut per materiam eius: aut per formam: aut per vtrumq̄.

¶ D. d. vt vniuersaliter illud quod est per se ⁊c. i. q̄ cause sunt per se: ⁊ q̄

Primꝰ modus.

Secūdus

Idem. 4. ph. 24.

Dicta p̄ma scōa.

UVA. BHSC. IyR_117

Oīs cāpſe Vltro e ꝑpo ſitū pſe ēp ſuā mām ꝯ p ſuam formam. Primo ce. 91.ꝛ.100 Sitꝰ p ſe qꝛ q̄ in ſitu p ſe ſūt. Diſtictio modorūz per. ſe. Septimo me. 21.ꝛ 43. De p̄dicabilibꝰ the rētibus. Oē qd exiſtit ī aliq̄ p ſe aut exiſtit ī eo tā q̄ ſbā aut tā q̄ accidēs:ꝛ vtrū q̄ iſtorūz aut ſe ſcū medio aut ſine medio. a De illo qd nō hȝ cām.

ſunt in re per ſe ſunt cauſe:ſignificāt igitur eandem naturam. V.g. quia dicitur ad cuius eſſentiā fecit Policletus hoc ſicut dicimus ad cuius cām fecit hoc. In vtroq̄.n.loco q̄ritur cā:ꝛ iſte modus viſus eſt in arabico malus. ¶D.d.aliud exēplū ꝛ dixit.ꝛ hoc etiā dicit ꝛc.i.ꝛ exēplū in vtēdo eſſentie loco cāe:ꝛ cā loco eſſentie eſt cū queritur quare iſte ſyllus nō cōcludit verā cōclōnē:aut ad cuius eſſentiam cōcludit verā cōclōnē:hoc.n.idem eſt cū hoc qd queritur qua de cā iſte ſyllus nō cōcludit veram concluſionem:aut cōcludit verā cōclonem. ¶D.d.ꝛ etiā dicuntur per ſe ꝛc.i.ꝛ dicitur per ſe oē qd eſt in p̄dicamēto ſitus. V.g. ambulās ꝛ ſtās dicuntur.n.hr̄e ſitū per ſe in loco. ¶D.d.manifeſtū eſt igitur q̄ illud qd per ſe eſt dicitur multis modis. vno em̄ modo dicit per ſe qd ſignificat q̄ditatē cuiuſlibet rei:ſicut dicimus q̄ Callias eſt per ſe viuus.ꝛ vl̄r illud qd eſt per ſe dicitur multis modis quorū vnus eſt illud qd primo diximus:ꝛ eſt acceptus in ſua ſubſtantia.ſ.aut genus:aut dr̄ia:aut diffō que fit ex ambobus:ſicut dicimus q̄ ſermo eſt vnus per ſe:qꝛ vnuz accipitur in ſua diffōne:ꝛ demonſtrat ſuam q̄ditatē. ¶D.d.ꝛ etiam alio modo ꝛc.i.ꝛ dicitur per ſe etiam de predicabilibus de ſubiecto ꝓpter naturā ſubiecti ſine aliquo mediante ſicut dicimus q̄ ſuperficies eſt alba per ſe ideſt primo ꝛ ſine medio. Corpus.n.non eſt album niſi per ſuperficiē:ꝛ hoc eſt quod dixit ꝛ homo qꝛ anima ꝛc. eſt exemplum huius qd dixit :qm̄ in aliquo apparuerit ſicut hoc qd dixit. Et hoc qd dixit. ¶Sicut ſuperficies q̄ eſt alba eſt exēplū huius qd dixit aut eſt in aliquo ꝛc.i.q̄ res hn̄t cās que dicuntur exiſtere in illis rebus per ſe:lȝ attribuantur eis ꝓpter alias cauſas:ſicut dicimus q̄ homo eſt viuus per ſe: qꝛ eſt viuus ꝑꝑ aīam:ꝛ eſt aīatum per ſe nō ꝑꝑ alium. ¶Et ſimiliter oē qd exiſtit in aliquo per ſe:aut exiſtit in eo tan̄q̄ accidēs:aut tan̄q̄ ſubſtātia: ꝛ vtrū q̄ iſtorū:aut per medium:aut ſine medio:ſbā cum medio aut per medium eſt homo viuus:ꝛ accidēs per mediū:vt corpus coloratum:ꝛ ſubſtātia ſine medio rōnale.ꝛ accidēs ſine medio ſuperficies colorati. ¶D.d.ꝛ etiā illud qd non habet aliam cām ꝛc.i.ꝛ etiā dicitur aliquid exiſtere per ſe illud qd nō a hȝ cām ꝑꝑ quā exiſtat niſi per ſe ſi aliquid eſt tale. homo enim ꝛ ſimilia nō exiſtunt niſi per ſuas cauſas quia hn̄t multas cauſas. ¶Deinde.d.ſed cā eius per ſe ꝛc.i.ꝛ q̄uis exiſtat homo per plures cauſas: tn̄ cā eius qua exiſtit per ſe eſt humanitas. ¶Deinde.d.ꝛ etiam que ſunt ꝛc. ꝛ vl̄r omne quod exiſtit in aliquo ſm̄ q̄ eſt:ꝛ illud in quo exiſtit ſunt vnuz eſſentialiter non accidētaliter:ſicut color in ſuperficie. Dicitur enim exiſtere per ſe ſicut dicimus q̄ ſuperficies eſt colorata. Dicere autē q̄ homo eſt coloratus non dicitur ita q̄ ſit ei per ſe.

E

¶Caplm Decimūoctauū.

Diſpoſitio dicitur habentis partes ordo:aut ſecundum locum:aut ſm̄ ſpeciem:aut ſecūdū potentiam. Poſitionē enim oportet quandam eſſe:ſicut ꝛ ipſum hoc nomen diſpoſitio oſtendit.

Q̄ō ſitꝰ vt eſt p̄dicamētum diſtiguit 24 a ſitu vt ē differentia quāti.

¶Situs aūt dicitur in habēte p̄tes ſm̄ ordinē partiū :aut ſcd̄m locū:aut ſm̄ potētiā:aut ſm̄ formam. Debet enim habere ſitum aliquem ſicut ſonat hoc nomen ſituatum.

¶Dixit:ſitus inuenitur in oī hn̄te partes:aut per ordinē partiū in loco:et iſte eſt ſitus qui eſt predicamentum. ¶Aut per ordinationem partium rei adinuicē:ꝛ iſte ſitus eſt vna dr̄iarum quāti ſm̄ q̄ dictū eſt in p̄dicamentis q̄ quātum aliud hȝ poſitionē aliud non habet poſitionem : ꝛ q̄ partes rei diſtinguuntur abinuicē. ¶Aut ſm̄ formam ꝛ hoc eſt in rebus compoſitis

UVA. BHSC. IyR_117

¶Aut ex partibus diuersis ꝑm formã: aut in magnitudine sicut in magnitudine partiũ linee ⁊ corporis: ⁊ vniuersaliter corporũ cõsimiliũ partiũ: et iste partes nõ sunt distincte in hac dispositione nisi potẽtia: actu autẽ nõ. ¶Et ideo dixit: aut ꝑm potentiã: aut ꝑm formã: et hoc intendebat dum dixit q̃ situs dicitur in habente partes ꝑm ordinẽ partiũ: aut in loco: aut adinuicem: et hoc est quãdo distinguũtur partes: aut potẽtia: aut ꝑm formã.

¶Capitulum Decimumnonum.

Habitus vero vno modo dicitur quidem tanq̃ actio quedam habentis et habiti: vt quidam actus aut motus. Nam quando hoc quidem facit illud vero fit est factio intermedia: sic ⁊ habentis vestem: ⁊ habite vestis est intermedius habitus. Hunc quidem igitur manifestum q̃ nõ contingit habere habitum. In infinitus enim vadet si habiti fuerit habere habitum. ¶Alio vero modo habitus dispositio dicitur ꝑm quã bene vel male disponitur dispositũ et: aut ꝑm se: aut ad aliud: vt sanitas habitus quidam. dispositio namq̃ talis. ¶Amplius habitus quidã dicit si est pars dispositionis talis: quapropter ⁊ partiũ virtus habit⁹ quidã est. ¶Dispositio dicitur vno modo quasi aliqua dictio eius cuius est: sicut aliqua ars aut motus. Cum enim aliquid agit ⁊ aliud patitur: passio inter ea: ⁊ similiter inter vestitus: ⁊ vestitus est dispositio. Manifestum est eẽ q̃ impossibile est q̃ ista dispositio sit alterius. Et dr̃ dispositio alio modo ex positionẽ. et est ꝑm quam positio rei: aut est bona: aut est mala: aut ꝑ se: aut ĩ respectu alicuius vt sanitas. est eẽ aliqua dispositio q̃ talis ꝑm vnã dispositionem. ⁊ dr̃ etiã dispositio cum fuerit pars alicuius q̃ dicitur ꝑm positionẽ tali modo. ⁊ ideo bonitas partiũ est aliqua dispositio.

¶Dispositio dicitur multis modis: dicitur enim de actione agentis alicuius in aliquo patiente sicut aliqua ars aut aliquis motus: Verbigratia q̃ cum aliquid egerit in aliquid aliquam actionem: ⁊ illud aliquid patiatur ab eo illud quod fit inter ea dispositio dicitur: sed in respectu agentis dicitur actio: et in respectu passionis dr̃ passio. ¶Addidit exemplũ et dixit. et similiter inter vestitus ⁊c.i. et dicitur hoc etiam in dispositione que fit inter vestiẽs et vestitum que dicitur vestio. ¶Deinde dicit et dicitur dispositio alio modo ⁊c.i. et dicitur dispositio alio modo de illo quod fit ex compositione: et est dispositio ex qua compositio rei est: aut bona: aut mala sicut sanitas que est dispositio istarum dispositionum. Est enim dispositio facta ex compositione membrorum et humorum. ¶Deinde dicit aut per se ⁊c. i. et dixit hoc quia dispositiones que sunt ex compositione partium rei sunt bone aut male in se: aut respectu alterius dispositionis: vt sanitas Socr. in respectu sanitatis Platonis. ¶Et vocauit compositionem positionem: q̃ compositio est in positione partium adinuicem. ¶ a Deinde dicit et dicitur etiam dispositio ⁊c.i. et dicitur dispositio de dispositione qua positio totius aut partis est bona aut mala. et ideo bonitas partium in composito est aliqua dispositio. et intendit q̃ dispositio bona aut mala: aut erit ex positione omnium partium adinuicem aut in vna parte respectu totius.

25 primus modus. ſ. gene. ſſ. Secũd⁹. Sanitas est dispõ facta ex cõpõne mẽbrorũ et hũor. Jõ 7. ph. 17. Cõpositio est ipõ nc ptium adinuicẽ. Vide opiñ. 1. de ge. t. c. 85. a Tertio.

UVA. BHSC. IyR_117

Capitulum Vigesimum.

PAssio vno q̄dē mō dicitur qualitas ꝟz quā alterari contingit: vt albū ⁊ nigrū: dulce ⁊ amarū: ⁊ grauitas ⁊ leuitas: ⁊ quecumq; alia talia. ¶Alio vero modo horum actiones et alterationes iam. ¶Amplꝰ horum magis nocue alterationes ⁊ motus: ⁊ maxime triſtes nocue. ¶Amplius magnitudines calamitatū ⁊ triſtium paſſiones dicuntur. ¶Paſſio dicit vno modo qualitas qua poſſibile eſt trāſmutari album ⁊ nigrum: et dulce et amarum: et graue et leue: et alia ⁊c. ¶Et alio modo tranſmutationes et actiones iſtorū. ¶Et etiā dicitur magis ſpecieꝫ nocētes trāſmutationes et motus. ¶Et maxime nociui: et maxime conſtriſtātes. Occaſiones autem maxime delectabilia ⁊ contriſtabilia dicuntur paſſiones.

26 primus modus. 9.me.16. Scōus modus. Tertius.

Paſſio dicitur vno modo de potētia qua a liquid trāſmutatur de contrario in cōtrariū: vt de albedine in nigredinē: ⁊ de amaritudine in dulcedinē. Potētia eſt qua aliqua tranſmutātur adinuicē dicitur potētia paſſiua: et iſta eſt materia paſſiui: ſicut cum aliquid tranſmutatur ad nigredinē de albedine: ⁊ de dulcedine in amaritudinē: ⁊ de grauitate in leuitatē. ¶D.d.⁊ alio modo ⁊c.i.⁊ etiā dicunt paſſiua ipſa accidētia q̄ recipit prima materia. ſ. caliditas ⁊ frigiditas. ¶D.d.⁊ etiā dr magis ⁊c.i. et magis dr hoc nomē paſſio in iſtis modis in eis q̄ ſunt nocitiua et ptriſtātia a aliū: aut delectabilia. ſ. tāgibilis. ⁊ ideo dixit. occaſiones. eſt maxime ⁊c.i. ⁊ ideo dr illud qō accidit ex occaſionibꝰ maximis cōtriſtabilibꝰ: et illud quod accidit delectabilibus maximis in maiori parte paſſionis.

Capitulum Vigesimumprimum.

HAbitatio dicit vno quidē modo ſi nō ꝟz aliquid natū habere: ⁊ ſi nō ſit id natū ſic habere vt oculis priuari dicitur plāta. ¶Alio vero ſi aptum habere aut ipſuꝫ aut genus ⁊ nō ꝟz vt aliter hoc cecus viſu priuari dicitur et talpa. hoc q̄dē ſm genus: illud vero ſm ſe. ¶Amplꝰ ſi aptū natum: ⁊ qſi aptū natū habere: ⁊ nō ꝟz. Cecitas eſt priuatio q̄daz eſt: ſed cecus non eſt ſm oēm etatē: ſed in quo natū eſt habere: ſi nō ꝟz. ſimiliter autē et in quo et ſm q̄: et ad q̄: et vt ſi nō habet aptum natū. ¶Amplius cutuſq; pervim ablatio priuatio dicit: et quotiēs ab eo quod a priuatiua particula negationes dicuntur totiens ⁊ priuationes dicunt. Nā inequale nō habere equalitatem aptū natū dicitur. Inuiſibile vero et eo q̄ nō habeāt oio colorem: et q̄ turpiter: et ſine pede: et eo q̄ non habeat omnino pedes et eo q̄ turpes. ¶Amplius et eo q̄ parum habeat vt nō igneum: hoc autem eſt prauе aliquo modo habere. ¶Amplius quod non facile aut non bene: vt inſecabile non ſolum quia non ſecatur. ſed quia non facile: aut quia non bene. ¶Amplius omnino non habere. Cecus enim non dicitur monoculus: ſed qui in ambobus non habet viſum. Propter quod non omnis homo bonus: aut malus: aut iuſtus: aū iniuſtus: ſed et medium.

UVA. BHSC. IyR_117

¶ Priuatio dicitur vno modo cum aliquid non habuerit illud in cuius natura est esse in aliquo: licet ipsum non habeat illā naturam. V.g. qñ dicitur plante carent sensu: ⁊ alio modo cum nō habuerit illud qō debet habere per suā naturā. vt homo cecus. Modus eñ carendi visu in homine aliud est a modo carendi visu in talpa: hec ei est priuatio ꝺm genus: hoc autē per se. Et etiā cum fuerit in sua natura: ⁊ in tēpore in quo ꝺz habere: aut nō habere. Cecitas eñ est aliqua priuatio: cecus ei nō est in omni sed in tempore in quo debet habere visum: ⁊ similiter si fuerit per se aut referatur ad aliquid. Et etiā abstractio que fit violēte in vnaquaq; rerū dicitur priuatio. Scōm igitur numerū modorū q̄ fuerit per negationē erit numerus modorū priuationis etiā. Dicit eñ nō equale illud in cuius natura nō est. ⁊ dicit nō visibile qō nō hz colorē oīno. ⁊ dicitur nō habēs pedē: qz nō hz pedē oīno: ⁊ quia est claudū: ⁊ etiā qz parū ambulat. Sicut dicitur nō habere potentiā illud qō est debile: ⁊ etiā illud qō nō facile: aut illud quod nō est aptabile: vt non abscindile. Non enim dicitur illud quod omnino non abscinditur: sed illud quod nō facile abscinditur: aut illud quod nō bene abscinditur: ⁊ etiā illud non habet omnino. Non enim dicitur cecus qui habet vnum oculum: sed illud quod non habet visum in vtroq; oculo. Et ideo non omne bonum aut malum: aut iustum aut iniustum: sed inter hec.

Idest priuatio dicitur multis modis. dicitur enim quādo aliquid caruerit aliquo in cuius nā est vt sit in alio non in illo neq; in suo genere: sicut dicitur q̄ plante carent aliquo quod animalia habent naturam habēdi scilz sensū. ¶ Deinde. d.⁊ alio modo ꝛc.i.⁊ videtur aliquid carere hoc quādo caret aliquo qō innatū est inueniri in sua specie: sicut cecitas in homine: ⁊ hoc est illud qō innatū est inueniri in aliquo per se: aut quod innatū est inueniri in suo genere: sicut cecitas talpe. Et eñ priuatio alicuius quod innatū est inueniri in animali qō est genus talpe. ¶ Et qz aliquid caret illo qō naturaliter ꝺz habere est duobus modis. s. aut in tempore in quo natū est habere: aut in tēpore in quo nō natū est habere: incepit distinguere hoc: ⁊. d.⁊ etiā cū hoc fuerit ꝛc.i.⁊ aliquid carere in illo qō naturaliter debet habere: aut est in tēpore in quo debet: aut in tempore in quo nō debet. ¶ V.g. qz cecitas est priuatio visus in illo qō naturaliter hz visum: sed nō dicitur cecū nisi in tēpore in quo debet habere visum. V.g. q catulus non dicitur cecus quando nascitur: hz nō videat: tunc catul⁹ autem carens visu post hoc tempus dicetur cecus. ¶ D. d.⁊ similiter ꝛc.i. et hoc cōtingit in eo quod caret aliquo qō innatū est inueniri in specie eius aut in genere eius qō nō habet naturāvt inueniat in illo ꝺm q̄ illud qō innatum est inueniri in genere alicuius: aut est innatū inueniri in aliquo tē pore: aut in quolz tempore. V.g. q talpa caret illo qō innatuz est inueniri in cambus in aliquo tēpore: ⁊ in homine in qualibz etate. ¶ D. d.⁊ etiā abstractio ꝛc.i.⁊ etiā dicitur priuatio omne qō caret aliquo nō tm naturaliter sed violēter. V.g. quādo lapis violēter nō mouetur ad inferi⁹. ¶ D. d.⁊ ꝺm numerū modorū ꝛc.i.⁊ numerus modorū priuationis inuenitur scōm numerū modorū intentionū que ſignificātur per nomina priuatiua infi-

27

Carere aliq̄ apto hēri est duobus modis.

UVA. BHSC. IyR_117

nita.W.d.dicit em̃ nō equale ꝛc.i.dicit em̃ nō tale illud q̃ qō caret aliquo qō nō hz naturaliter.U.g.dicere q̃ color est nō equalis q: nō hz naturā habē di equale aut priuationē equalis aut dicere nō visibile in eo qō nō habet colorē.Qō em̃ caret colore nō est natū videri:quēadmodū qō caret quāti tate non est natū esse equale aut inequale. ¶W.d.ꝛ dicit nō habēs pedē ꝛc. i.ꝛ priuatio eius qō hz naturaliter haberi inuenit tribꝰ modis:aut priua tio pura:sicut in eo qō nō hz pedē oino:ꝛ alius sicut in eo qui hz pedē tor tuosum ita q̃ male ambulat tertiꝰ sicut dicit in eo qō hz pedē debilē. ¶W. d.et etiā illud qō nō est facile ꝛc.i.sicut scimus nō abscindibile.nō em̃ dicit illud qō nō est impossibile abscindi tm̃:sed etiā illud qō difficile abscindi: aut illud qō male abscindit. ¶W.d.et etiā illud qō nō hz oino ꝛc.i.et etiā priuatio nō dicit nisi de illo qō caret aliquo ꝑm totū nō ꝑm partē.nō ei dr cecus ille qui hz vnū oculū.W.d.ꝛ ideo nō dicit ꝛc.i.ꝛ ideo priuatio ꝛ habi tus nō diuidūt verū ꝛ falsum in oibus rebus:falsant ei insimul in medijs. U.g.qm̃ nō ois homo est aut malus aut bonꝰ.homo a em̃ nō ciuilis neqꝫ drꝰ bonꝰ neqꝫ malꝰ:ꝛ silr iustus aut iniustꝰ. ¶Et quasi intēdebat declarare cām in hoc q̃ priuatio ꝛ habitꝰ diuidūt verū ꝛ falsum in subiecto pro prio.U.g.q̃ iustitia ꝛ iniustitia diuidūt verū vel falsum in homine ciuili.

2. de. aia 66.

priuatio fore apte hñi ētribꝰ mōis. Jō 2. de aia 103.120.ꝛ 3.ph.34.

Priuatio et habitꝰ nō diuidūtverꝫ ꝛ falsum in oibꝰ rebꝰ a Jdē.1o. me.cō.16.

¶Capitulum Vigesimumsecundum.

J. b priuatio ꝛ habitus diuidūtverꝫ ꝛ falsum in ſbo,ꝓprio Vide.3. phy.24. Et.4.ph. 209.Et.j. ce.129. Et.10. meta,16.

HAberemultipliciterdicitur:vno quidē modo ducere ꝑm suā naturā:aut ꝑm suū impetū:propter quod fe bris dicitur hꝫe hoiem ꝛ tyrānt ciuitates:ꝛ vestimē tum induti. ¶Alio in quo vtiqꝫ aliquid extiterit: vt in susceptibili:vt es habet speciez statue:ꝛ infirmita tem corpus. ¶Alio vt continens contentū:nam in quo est con tentum haberi ab hoc dicitur: vt lagenā habere humidum dici mus:ꝛ ciuitatem homines:ꝛ nauem nautas. Sic autem ꝛ totū hz partes. ¶Amplius ꝛ prohibens ꝑm suum impetum aliquid moueri aut operari habere dicit hoc ipsuz:vt colūne ponderosa supposita:vt poete faciunt.Athlantem celum habere tanq̃ ca surum super terram: quemadmodum phrsiologoꝝ quidam di cunt. Hoc auem modo continens dicitur que continet habere quasi separata vtiqꝫ ꝑm suum impetū singula. Et in aliquo au tem esse simili modo dicitur vt consequenter ipsi habere.

¶Habitus dr multis modis.vno modo dicitqō potest acqrere aliqd ꝑm suā naturā:aut ꝑm suū studiū. ꝛ ideo dicit q̃ hzhomo castrū:ꝛ victores habēt ciuitates: ꝛ vestientes habēt vestimen tum. ¶Et Alio modo cū aliqd fuerit in aliquo simili recipiēti: vt cupiū qō habet formā idoli: ꝛ corpus quod hz infirmitatem. ¶Et alio modo sicut cōtinens cū cōtento:cōtinēs em̃ dicit ha bere aliqd cōtentū:sicut cyphus q̃ dicit habere aliqd humidū:ꝛ ciuitas hꝫe hoies:ꝛ nauis hꝫe nautas: ꝛ ꝑm hunc modū dicitur totū habere partes. ¶Et etiam dicitur habere illud qō ꝓhibet aliquid moueri aut agere aliquid: sicut dicimꝰ q̃ domus habet res graues positas super se:ꝛ sicut verificatores dicunt q̃ celū hz Athlantē astantem qui si nō esset celum caderet super terrā:

UVA. BHSC. IyR_117

sicut dñt quidem loquentes in naturalibus. ¶ Et scom hũc modum dicit etiã cõtinẽs cũ rebus quas continet q̃ hz illas: quas vnaquecz earum esset separata ab alia. Et species que dicuntur in aliquo etiam sunt sikes spẽbus habitus.

28

Idest habitus dicitur oẽ hñs potẽtiam acquirendi aliquid. dicitur ei q̃ hz illud: sicut dicitur q̃ Sor. hz potentiã vel pecuniã z hz castrum: z victores hñt ciuitates quas ille regunt possessorie. z hoc habere significat possessionẽ. ¶ D. z alio modo ꝛc. i. z dicitur habitus de attributione forme ad hñs formam. s. recipiens illam sicut dicimus q̃ cupium hz formam idoli: z ferrum formam gladij: z corpus formam sanitatis. ¶ D. z alio modo sicut contentum continẽs ꝛc. i. z iste sermo ita cecidit in libro: sed exemplum non conuenit explicato: dicere em̃ q̃ contentum habet cõtinens est sicut aial habere cutem: z arbozem habere cortices: z hoc est predicamentũ habitus. ¶ Typhum aũt habere aquam z ciuitatem habere homines est econuerso. s. quis continens habet contentum: z secundum hunc modum dicitur q̃ locus hz locatum: z hoc est in predicamento vbi. z vbi respectus in hoc predicamento est conuersus illi qui est in predicamento habitus. ¶ Et forte fecit hoc: quia isti duo modi sunt propinqui et quasi eiusdem generis. Est enim respectus comparationis inter continens z cõtentum. si igitur fuerit comparatio continentis ad cõtẽtũ erit p̃dicamẽtũ habitus: sed cõuerso de vbi. per primũ igitur sermonem intendebat primũ respectum: z per exemplum alium respectum: z dicitur q̃ multotiens vtitur hoc Aristo. ¶ D. z etiam dicitur habere ꝛc. i. z dicitur habere omne quod habet deferens: delatum enim dicitur habere deferens qõ prohibet delatũ a casu aut a mora: sicut dicitur q̃ domus hz tectũ: z sicut dñ q̃ ẏsificatores dixerũt anti quitus celũ habere angelum qui defert celum. ¶ D. z fm hunc modũ ꝛc. i. q̃ respectus inter ea inuenitur ex hoc q̃ continens impedit contentum vt agat illud quod naturaliter debet agere: sicut ephus ne fluat: nisi igitur contentio esset: tunc separaretur vnum ab altero ¶ D. z species que ꝛc. i. q̃ numerus respectuum qui demonstratur per habere sunt fm numerum respectuum qui demonstratur per hanc dictionem in. sed hic hec ppõ. in. dignius dicit de respectu contenti ad continens: z recepti ad recipiens z hoc verbũ habere dignius dicit de respectu cõtinẽtis ad cõtentũ z possidentis ad possessum. Uide. 4. pñ. ter. 2. 23. L

¶ Cap. vigesimũ tertiũ.

X aliquo esse dicitur vno quidẽ modo ex quo est vt materia: z hoc dicit aut fm primũ genus: aut fm vltimam spẽm: puta sicut quedam vt omnia liquabilia ex aqua: est autem veluti ex ere statua. ¶ Alio vero ex primo mouente principio: vt ex quo pugna ex conuicio: hoc enim principium pugne. ¶ Alio ex composito ex materia z forma: vt ex toto partes: z ex Iliade versus: et ex domo lapides. Finis enim est forma. Perfectum vero habens finem. hoc autem vt ex parte speciet species: vt homo ex bipede: z syllaba ex elemento. aliter enim hoc: z statua ex ere: nam ex sensibili materia est composita substantia: sed z species ex spẽi materia. Hec quidem igitur sic dicuntur. Alia vero si fm partem aliquam horum aliquis extiterit modorum: vt ex pie z matre puer

UVA. BHSC. IyR_117

⁊ ex terra plāte: quia ex aliqua pte ipsorum. Alio vero post quod tpe: vt ex die nox: ⁊ ex serenitate hyems: quia hoc post hoc. Horum autem hec quidē quia habent transmutationem adinuicem ita dnr: vt ⁊ que nunc sunt dicta. Hec autem eo ꝙ scdm tps: ⁊ dnr solum: vt ex equinoctio fiebat nauigatio quia post equinoctium fiebat: ⁊ ex dionysijs tragelia quia post dionysia.

¶ Ex aliquo dicitur vno modo sicut dicitur aliquid esse ex materia: ⁊ hoc dicitur duobus modis: aut secundum primū genus: aut ẜm vltimam formam. V.g. qm̄ forte dicitur ꝙ oīa liquabilia sunt ex aqua: ⁊ forte dicitur sicut idolum est ex cupro. Hoc em̄ est initium contrarietatis: ⁊ alio modo illud quod est compositum ex materia ⁊ forma: vt partes ex toto: aut metrum carminis sicut metrum versuum qui dicuntur Iliades: ⁊ sicut lapides ex domo. Forma enim est complementum: ⁊ complementum est illud qd̄ habet complementum. ⁊ quedam dicuntur sicut forma ex parte: ⁊ sicut homo est ex bipede. ¶ Et etiā alio modo sicut idolum ex cupro: quia est ex materia sensibili: aut substātia sensibili. ⁊ etiam sicut forma que est elemētum forme. Quedā igitur istorū dicuntur his modis: ⁊ quedā quando: quedā partes istoꝝ fuerint alicui istaꝝ specieꝝ: vt fili⁹ ex patre ⁊ matre: ⁊ terra: ⁊ ex plātis. sunt enim ex quibusdam partibus. Et alio modo que sunt post in tempore: vt nox ex die: ⁊ pluuia ex sereno. sunt enim post illa. Et quedam istorum dicuntur hoc modo illa que habent potentiam trāsmutari adinuicem sicut isto modo dicta. ⁊ quedam que sequuntur se adinuicem in tempore tantum: sicut dicimus qd̄ ex meridie fit occasus solis idest post meridiem, et dicimus quod ex motibus dionysijs fit dionysia.

Famosior ex significatiōib⁹. ex. ẜ qñ aliqd dr̄ eē ex aliq tāq̄ ex materia. Prio ph, 78.80. Secūdus modus, Jb.8.t.c.3 Et.2.ph, H.

29 Cum aūt numerauit ẜm quot modos dr̄ hre ī: īn vult modo numerare secundum quot mods dicitur. ex. ¶ Et. d. ex aliquo dicitur ⁊c. i. aliqd esse ex aliq dicit multis modis. Dr̄. n. sicut dicit aliqd esse ex sua mā ⁊ ista est significatio famosioꝝ ex sigñationibus. ex. ¶ D. d. ⁊ hoc dr̄ duob⁹ modis. i. ex mā ex quo dicit aliqd esse forte est prima mā q̄ est tanq̄ genus altissimū: ⁊ forte est ppinq̄ mā q̄ est vltimā formā hñs in gñatione. s. q̄ recipit vltimā formā. ¶ D. d. exēplū vtriusq̄ ⁊. d. sicut forte dicitur ⁊c. i. mā remota est sicut aq̄ in liquabilibus rebus vt plūbo: cupro: ferro. Ista em̄ dicuntur esse ex aqua. ¶ Ex mā aūt ppinq̄ est: vt idolū ex cupro, Cuprū. n. est illud in quo existebat nō esse cōtrarium forme idoli: ⁊ hoc intēdebat cū. d. hoc em̄ est initiū cōtrarietatis ⁊c. i. hoc. n. est primū sbm recipiēs formam idoli ⁊ suā priuationem successiue. ¶ D. d. ⁊ alio modo ⁊c. i. ⁊ dr̄ ex. alio modo sicut dicimus ꝙ ptes sunt ex toto: ⁊ vlr sicut dicimus ꝙ man⁹ est ex homine: ⁊ tale carmē ex tali metro: ⁊ ista sunt partes ẜm q̄titatē: iste em̄ ptes sunt equales toti in hoc ꝙ vtrūq̄ cōponit ex mā. s. ptes ⁊ totū sicut dicimus lapidēs ex domo. ¶ D. d. forma. n. est cōplementū ⁊c. i. ⁊ dr̄ ꝙ lapides sunt ex domo: q ̄ forma domus est cōplemētū domus: ⁊ domus est cōpleta per cōplemētū qd̄ hz: ⁊ partes domus sunt ex domo. i. ꝙ ptes dom⁹ fiūt ex domo p dissolutionē: ⁊ dom⁹ ex suis ptibus per cōpōnē denudādo a se suas formas ⁊

UVA. BHSC. IyR_117

fokas trecip ſcdo formã dom⁹. ℂD.d.⁊ qdã dr ſicut foka ex pte.i.⁊ qdã dr ecõuerſo.ſ.totũ ex parte ſicut homo ex bipede. ℂD.d.⁊ etiã alio mõ ⁊c.i.ꝙ iſte modus eſt generatio forme ex mã.ſ.ꝙ hec c prepõ.ex.dicit trib⁹ modis aut cõpoſitũ ex materia ⁊ forma: aut partes ex toto: aut totũ ex partibus: ⁊ ſecundum hunc modũ videt quaſi reiterare primã intentionẽ. ℂEt forte intẽdit ꝙ aliquid eſſe ex aliquo dr ſic ꝙ nã generati eſt natura illius ex quo generatur: ſicut dicimus ꝙ idolũ eſt ex cupro.i.ꝙ natura idoli eſt natura cupri. ℂD. d.quidam igit iſtoꝝ ⁊c.i.ꝙ qdã coꝝ que dñr eẽ ex aliquo dicuntur duobus modis: quorum; vnus eſt vt aliquid ſit ex toto alicui⁹: ſicut dicim⁹ animal ſanguineũ eſſe ex carne. Tota enim caro ꝯcludit i aiali ſanguineo. Filiũ aũt eſſe ex patre ⁊ mr̃e dicim⁹ qr eſt ps eorum: ⁊ ſimiliter eſt terra ex plantis: ⁊ intẽdit per plantas nutrimẽtũ. ℂD.d.⁊ alio mõ ⁊c.i. ⁊ iſta ꝑpoſitio.ex.vtit traſumptiue in loco hui⁹ prepõnis poſt: vt dr nox eſt ex die: nõ ita ꝙ dies ſit mã noctis aut ps: ſʒ qr nox eſt poſt diẽ. ℂD.d.⁊ qdã iſtoꝝ dñr hoc mõ ⁊c.i.⁊ oẽs intẽtiões q̃ ſignificant ꝑ hanc prepõnẽ ex ꝯcludunt duob⁹ modis: quoꝝ vn⁹ eſt in q̃buſlibet duob⁹: quoꝝ alterũ traſmutat in alterũ. Traſmutatũ em̃ dr eſſe ex eo de quo traſmutat. Mã igit traſmutat ad cõpoſitũ ⁊ ad formã: ⁊ cõpoſitũ etiã traſmutat ad mãm: ⁊ totũ tranſmutat ad ptes apud ſuã corruptionẽ ⁊ generationem ptiũ: ⁊ ptes traſmutantur ad totũ apd gñationẽ toti⁹. ℂTps aũt dr ſucceſſiue: res aũt q̃ ſequunt ſe adiuicẽ dñr eſſe ex ſe adiuicẽ. Sʒ illa ꝑpõ.ex.ſignat i hoc loco idem qd ſignat.poſt. ℂD.d.⁊ dicim⁹ ꝙ ex motibus ⁊c.i.ꝙ poſt motus alicuius fuit quidam aut mouebatur: ⁊ ſm hunc modum dicimus ꝙ motũ eſt ex eo ex quo eſt ⁊ ad qd eſt. ℂCap.vigeſimũquartum.

Tertius modus.

Quartus modus.

Uide q̃n- to ph. 25.

Pars dicitur quidem vno mõ in quã diuidit vtiq; q̃tum quocumq;. Semper em̃ ablatũ a q̃to vt q̃tuʒ eſt pars illius dicitur: vt trium duo pars quodã mõ dicuntur. Alio vero modo q̃ talia mẽſurãt ſolũ: propter quod duo trium ſunt quidẽ vt dr pars: ſunt autem vt non. ℂAmplius in que diuiditur vtiq; ſpẽs ſine q̃titate: ⁊ he partes hui⁹ dñr: quare ſpẽs gñis dicuntur eſſe partes. ℂAmplius in que diuiditur aliquid: aut ex quibus cõponitur totum: aut ſpecies: aut habens ſpẽm: vt ſphere eree aut cubi erei ⁊ es pars. hec autem eſt materia in qua ſpecies: ⁊ angulus pars. ℂAmplius qui ſunt in ratione vnumq̃dq; oſtendente. ⁊ ea partes ſunt totius. propter quod et genus ſpeciei pars dicitur. aliter autem ſpecies generis pars. M

ℂPars dicitur vno mõ in quo poẽ eſt q̃titatẽ diuidi quoquo mõ. Quod aũt diminuit ex q̃titate ſm ꝙ eſt q̃titas ſp dr pars illius ex quo diminuit. ſicut dr ꝙ duo ſunt ps triũ quoquomodo. ℂEt alio mõ dr illud qd numerat iſta tm̃. ⁊ ideo forte dr ꝙ duo ſunt ps triũ: ⁊ forte non. ℂEt ẽt illud i quo poẽ eſt formã diuidi abſq; q̃titate dñr ẽt ptes. ⁊ iõ dixerũt ꝙ forme ſunt ptes gñis et ſunt illa in q̃ diuidit aliq̃d ex q̃b⁹ cõponit totũ aut forma: aut habens formam: ſicut ſphera cupri. Cuprũ em̃ eſt ps illi⁹: et hec eſt materia in qua forma eſt. Et angulus etiaʒ eſt ps. ℂEt ẽt illa que ſunt in diffõne que ſignãnt vnãquãq; rerum. Sunt etiam

UVA. BHSC. IyR_117

partes totius: ⁊ ideo dicitur quod genus est pars forme.

30 38.5.18. 1.1.ph.15.

Idest dixit Aristo. q̄ pars dicitur multis modis. Uno modo illud i q̄ diuiditur ꝯtitas secundum q̄ est ꝯtitas aliquo mō diuisionis. illud enim q̄ cum diuidit a ꝯtitate diminuit ꝯtitas ſm q̄ est ꝯtitas/ dicitur pars illius. ¶Et.d.quoquomodo: p̄ferendo se a parte mēsurante.

Scōs.

Dicitur em̄ q̄ duo sūt ps trīs: ⁊ tria pars quatuor: et nullū istoꝝ mēsurat totum. ¶D.d.et alio modo illud quod numerat ⁊c.i.et dicitur ps alio mō illud istoꝝ q̄ numerat aut mēsurat illud cuius est ps: ⁊ iō forte dī quod

Pars quātitatiua dupler ē. Tertius.

duo sunt pars trīs: et forte nō cū nō numeret tria. Pars igit quantitatum alia est mēsurās alia nō et geometre vtunt hoc nōie pars de parte mēsurante. ¶D.induxit tertiū modū et dixit: et illud in q̄ potē est formā diuidi ⁊c.i.et dicit pars ēt illud in quod diuidit forma ſm q̄ est forma: ⁊ ista diuisio est ſm qualitatē nō ſm ꝯtitatē: et est formaꝝ cōpositaꝝ que diuidunt

Quartus

in formas vt formaꝝ que sunt genera que diuidunt in formas: que etiam sunt dīe illorū generū. ¶D.d.et etiā illa in que diuidit aliquid.i.a dicuntur partes ille in quo diuidunt cōposita ex mā et forma.ſ.mā et forma. Dicit em̄ q̄ sphera cupri diuidit in cuprū et in sphēritatem: et hoc est aliud a primo. In prima em̄ diuidit forma in formā vt spēs in genus: hic aūt aliq̄d diuidit in formā ⁊ mām. ¶D.d.hec est mā in qua est forma.i.q̄ diuisio alicuius in mām et formā est alio mō a diuisione speciei in formā cōem ⁊ ppriā. ¶D.d.angulus etiā est pars. ¶Potest aūt intelligi sic et angulus etiā est ps figure duob⁹ his modis: ꝯtitate.ſ.⁊ qualitate. ¶Uel sic: etiā angulus diuiditur in angulos. Diuisio enim anguli in angulos est ſm ꝯtitatem et qualitatem: et ideo dubitauerūt quidā in quo genere magnitudinis continetur angulus: adeo q̄ quidam eorum fecerūt illuꝝ quartum genus: et dixerunt genera magnitudinē esse quatuor: corpus: superficies: linea: et solidum. ¶D.induxit q̄ntum modum partiendi: et.d.et etiam qui sunt in diffinitione ⁊c.i.et etiam illa ex quibus componūtur diffōnes signi

Quintus

ficantes quiditatem: cuiuslibet rei dicuntur etiam partes diffiniti et diffinitionis: et ideo genus dicitur pars forme. et ideo dicimus q̄ genus est pars formarum specierum: forma enim speciei diuiditur in genus et dīam.

Forme vt iūt gña: ⁊ dīe dfnt

¶Hic autem est modus quintus: quia forma ſm q̄ est genus et differētia differt a formis secundum q̄ sunt forme: illas enim esse genus aut dīam. est accidens q̄ accidit eis. ¶Cap. vigesimū quintum.

Q a seipīs vt sūt forme tm̄· illa.n. esse gen⁹ aut dīaz accit eis. Uide.7. me.2.4.6

Totum dicitur ⁊ cuius nulla pars abest ex quibus dicit totū natura: ⁊ cōtinēs contenta: vt vnū aliq̄d sint illa. Hoc autē dupliciter. aut em̄ vt vnūquodq̄ vnum. aut vt ex his vnū. Uniuersale enim q̄dē ⁊ quod totaliter dicit totum aliquid ens. sic est vniuersale quasi continens multa in predicari de vnoquoq; ⁊ vnum omnia esse: ⁊ vnūquodq̄: puta hominem equum Deūq̄ omnia animalia. Cōtinuū vero ⁊ finitum q̄ vnū aliquid ex pluribus est que insunt: maxime quidem potentia: si autem non ⁊ energia. Hoc ꝙo eorūdē magis q̄ sunt natura q̄ arte talia: quemadmodum ⁊ in vno dicimus tanq̄ existente totalitate vnione aliqua. ¶Amplius q̄to habente principium ⁊ medium ⁊ vltimum. Quorum quidem non facit positio differentiam omne dicitur. Quorum vero facit totum. Et quecunq̄ ambo dicuntur ⁊ totum ⁊ omne. Sunt autem hec quoruz natura quidem eadem manet trāspositione: forma vero non: vt

UVA. BHSC. IyR_117

cera ⁊ vestis. etenim totum ⁊ omne dicuntur: habent enim ambo. Aqua vero ⁊ quecunq; humida sunt: ⁊ numerus: omne quidem dr: totus vero numerus ⁊ tota aqua non dicitur nisi metaphorice. Omnia vero dr in quibus omne vt in vnoꝝ his omnia vt in diuersis: omnis hic numerus: omnes he vnitates.

¶ Totum dicitur illud a quo non diminuitur aliqua pars eoꝝ quorum ꝺr totum. Et ꝺr totū naturaliter cōtinēs ad contentum ita ꝙ contenta sunt vnum: ⁊ hoc duob⁹ modis. Aut sicut vnaquecq; rerū est vnum: aut sicut vnum istoꝝ. Vniuersale em ⁊ illō qꝺ ꝺr vniuersal⁹ esse vle: sicut aliq; q̄ ꝓtinēt plura: ⁊ ꝓdicā tur de pticularib⁹: ⁊ erūt oia vnū: sicut ps: sicut in homie ⁊ equo ambo enim sunt animal. Continuum etiā: ⁊ infinitum est cū fuerit aliquod vnū ex plurib⁹ existētib⁹ in eo: maxime in potētia: ⁊ si non aliquo actu etiam. Et plura istoꝝ q̄ sunt talia natural⁹ aut artificialiter sicut diximus de vno. Et vnitas est vniuersalitas aliqua ꝙntitatis: ⁊ cum habeat initiū: ⁊ medium: ⁊ vltimum. Omnia in quorum situ nō est diuersitas dr oia. Et oia in quorum situ est diuersitas dr totū. Et oia in qb⁹ est possibilis vtraq; dispositio ꝺr oē ⁊ totū. Ysta igit sunt oia quoꝝ natura in sua dispone immutatione: in forma aūt nō. sicut cera ⁊ pix: aque dicunt totū: ⁊ vniuersum: qz habent vtramq; dispositionem. Aqua autē vnūquodq; humidoꝝ: ⁊ numerus dr omne: ⁊ non ꝺr esse tot⁹ numerus: ⁊ tota aqua nisi transumptiue. Et dicuntur omne illa de quibus ꝺr omne: sicut cōgregatū ꝺr de vno: sicut; ꝺr in discretis: collectio istoꝝ modoꝝ: ⁊ omnes iste vnitates.

Idest totū dicit multis modis: quoꝝ vnus est illud a quo nō diminuitur aliqua pars in quarū respectu dicit totū: totū em est totum ptiū. ¶ D. d. ⁊ ꝺr totū natu⁹ ⁊c. i. ⁊ dicit totū natural⁹ ⁊ primū cū cōtinēs et contentū in eo est vnū. ¶ D. d. ⁊ hoc duob⁹ modis. i. ⁊ hoc vle qō est cōtinēs dicit duob⁹ modis: quoꝝ vn⁹ est sicut diximus in vnaquaq; rez. demōstratarꝝ qō est totū: qñ ab ea nō diminuitur aliqua pars suarū partium. Scōm autē dicit per similitudinē et est vniuersale: ⁊ hoc intēdebat cuz. d. aut sicut vnū istoꝝ. i. aut illud de quo ꝺr hoc nomē scm similitudinē. ¶ D. incepit declarare modū similitudis inter vle ⁊ totū. ⁊. d. totū. n. ⁊ illud qō dicit vle ⁊c. i. totū em ⁊ vle sunt silia ex eo qō vle ꝓtinet pticularia: quēadmodū totū ꝓtinet ptes. ¶ D. d. et ꝓdicit de pticularib⁹. i. ⁊ assimilat totū qz ꝓdicatur de pticularib⁹ ⁊ facit ea vnū mō simili vni pticulari. s. q; totū facit partes aduenatas: vt hō ⁊ equus qui sunt vnū in animalitate. ¶ D. d. cōtinuū em ⁊c. i. ⁊ totū qō dicit de continuo finito. s. discreto: ab alio ꝺr totū et vnuz cum fuerit ex pluribus que in maioꝝ parte existunt in eo in potētia aut ꝑpe potētia. ⁊ hoc intēdebat cū dicit. ⁊ si nō aliquo actu ⁊ qñq; dicit totū de illo in quo sunt ptes in actu scz cōtinue aut cōtigue. ¶ D. d. et plura istorū ⁊c. i. et istoꝝ dicit totū magis oē cuius partes sunt cōtinue natural⁹ aut artificialiter: sicut diximus de vno qō ꝺr de cōtinuo. Deinde. d. vnitas est aliqua vniuersalitas quātitatis ⁊c. i. et etiam totum et vnū sunt silia: qz vnitas est quasi aliqua vniuersalitas quantitatis: ⁊ intēdit vnitatez que

31 Totū ꝙtum.

Totū nāle. Silitudo itervle ⁊ pticlare

Jd. 5. phi. cōmē. 4. Secunda silitudo.

Tertius mod⁹ totius.

UVA. BHSC. IyR_117

dicitur de continuo: est enim quasi totum continens partes. ¶ D. d. & cum habeant initium et medium &c. i. & cum in partib⁹ ex quibus ē totum est primum et medium et vltimum: tūc tota in quibus non accidit formas diuersari propter diuersitatem situs partium dē totum: et ista sunt sicut res cōpositē ex partibus diuersis in figura et ēstitate: et cū fuerit diuersa in situ corrūpetur forma in situ totius et natura partis: sicut est dispositio in partibus animalium. ¶ D. d. et omnia in quibus est possibilis &c. i. et cum dixit istos modos dedit exempla eorum: & d. ista igitur sunt oia &c. i. & illa in q̄bus inuenitur vtraq; dispositio sunt illa quorum partes cum transmutantur in situ remanebit natura eorum obseruata in substantia: in figura autem diuersantur sicut cera & pix: cera autem remanet cera partibus mutatis: sed figura diuersatur. De istis igitur sicut dixit⁹ totū oē. q. hūt dispositionē vtramq; transmutationem et nō transmutationē q̄n situs partū adinuicē mutatur. ¶ D. d. aqua autem &c. i. aqua aūt & oia humida: numeri dicūtur oēs: forma enim ⁊ a qua non diuersatur per diuersitatem situs partū. s. permutationem locorum earum adinuicē. D. d. et nō dicit omnes &c. i. et non dr iste numerus est totum aut congregatum neq; in aqua: et vl'r in carētib⁹ toto nisi transumptiuē. D. d. & dr omnes &c. i. & vl'r illud de quo dē omne in rei veritate est illud in quo significat oē illud in quo significat collectio: sicut dicitur q̄ numer⁹ est collectio vnitatū. ¶ Cap. vigesimū sextum.

Diminutum vero dr ēstorum non quodcunq; ēs partibile oportet illud esse: & totum. Nam duo non sunt diminuta altero ablato vno. Non enim vnēq; id cui⁹ ablatione diminutum quippiam fit: & id quod restat equalia sunt neq; omnino quilēq; numerus est diminutus. Etenim substantiam oportet manere. Si calix diminutus est adhuc oportet esse calicem. Numerus autem adhuc non ideq; parte sublata. Adhuc autem & si partium dissimilium sint: nec omnia diminuta dici possunt. Numerus enim est vt dissimiles habent partes: vt dualitatem & trinitatē. Sed totalr quoq; non facit differentiā positio nullum est diminutum vt aqua: aut ignis. sed opz talia esse que in substātia pōnē habeāt. ¶ Amplius cōtinua sint opz: nā armonia est ex eis que sunt dissimilium partiū: & positionē hūt: diminuta aūt nō fit. Adhuc aūt nec quelibet tota: nec hic cuiuscūq; pticule priuatiō e diminuta sunt: etenim diminutū nō facilūt: neq; q̄ ēncipalia substātie: nec que vbicūq; entia: vt si pforet calix nō diminutus: sed si ansa vel extremitas aliqua & hō dr diminut⁹ nō si carnē aut splenē: ēs si extremitatē: & hāc non ēstitas: ēs q̄ nō hz gnationē ablata tota. Quapropter calui nō sunt nec dicuntur diminuti.

¶ Et ēstū diminutū. n. dē diminutū in mēbrū & non quolibz mō ēs opz vt illō sit aliq̄d nō distiguibile. Et dicere duo q̄n ab eis diminuit onū nō dr diminutū mēbrū. Diminutū em mēbrū nō ē eqle mēbro: neq; dr equale in aliqua hora: neq; aliqua ptiū numeroz omnino: substantia aūt opz vt pmaneat: q̄n si ab arca diminuit membrum: & arca permanet: numerus aūt nō ē idē. Et cū hoc q̄ narrauimus: & si fuerint cōsimilium partium: neq; sunt omnia

UVA. BHSC. IyR_117

etiam: Numerus enim permanet ergo habent partes non cōsimiles vt duo: tria: et alia: et vlr omnia ex quorum situ nō fit diuersitas: non fit ex eis aliquod diminutum mēbrū: vt aqua et ignis. Sz debent ista esse sicut habentia sitū in substātia: et ēt vt sint cōtinua. Compositio enim est ex non consimilibus partibus: et hñt situm etiam: sed non est membri diminuti. et cū hoc et non erunt omnia que sunt per suum vniuersum: neq; illa que carent aliqua parte sunt diminuta membris. Non enim dicitur diminutū membrum quando diminuitur aliquid ex eis que sunt substātie in rei veritate: neq; vbicumq; fuerit ex locis: sicut arca cum perforatur non dicitur diminuta a membro: sed cum diminuitur: aut aure: aut alio extremorum ab homine: non quando diminuitur caro: aut spen: sed quando diminuitur aliquod extremum. Et hoc etiā nō omne: sed illud quod cum extrahitur totum non generatur. Et similiter caluicies non est diminutio membri.

Adest et dicitur in eis que sunt ex quantitate diminutum membro: sed hoc non dicitur simpliciter: sed quando diminutum et diminutio fuerint in dispositionibus terminatis. ¶Deinde incepit dicere illas dispositiones: et. d. sed oportet vt illud ꝛc.i. et vna illarum determinationuz est vt diminutio non sit innata diuidi a diminuto: et ideo quoniam pili diuidūtur ab homine: et plume ab auibus non dicuntur diminuta membris. ¶Deinde. d. et dicere duo ꝛc.i. et cum aliquid fuerit compositum ex duabus partibus: ex quo altera diminuitur non dicitur diminutū mēbro: opz enim vt sit compositum ex pluribus duabus partibus. ¶Deinde. d. cām et d. quoniam diminutum membro ꝛc.i. qm̄ compositū ex duobus qñ ab eo diminuitur alterum: tunc diminutum est equale diminutioni: et talia non dicuntur diminuta. ¶Deinde. d. neq; aliqua partium numerorum nō pōt intelligi: et non dicitur diminutuz membro in eo q; est de quantitate discreta omnino: et si diminutum non sit equale diminutioni. U. g. q; qñ ex trib⁹ diminuitur vnum non dicitur q; est diminutum membro. ¶Deinde. d. substantia autem ꝛc.i. et diminutum membrum non dicitur diminutum membrū nisi qñ nomen et forma eius non sunt amissa per diminutionē illi⁹ partis: sed forma dicit permanere: et diminutio est tantum in numero non in substantia: vt cum ab arca diminuitur aliqua pars per cui⁹ diminutiōem arca nō dz amittere nomē: et sic̄ est de hoie. s. q; non dr diminutū mēbro qñ diminuitur ab eo ex membris illud p qō fit hō. ¶W. d. et cū hoc qō narrauimus ꝛc.i. et cū istis dispositionibus narratis nō dr ēt diminutū mēbro nisi dum sit ex corporib⁹ consimilium partiū: qm̄ qñ ab eis diminuit aliqua pars: tunc illud quod remanet potest diuidi in numero partiū in quas diuiditur totū vt existimat. U. g. q; si ab aqua que existimat diuidi in tres partes diminuitur aliqua ps/ pōt est vt illud qō remanet diuidi in tres partes: et diminutū mēbro est illud cuius numer⁹ non remanet. ¶W. d. ergo hñt ptes nō psimiles ꝛc.i. necesse est ergo vt diminutū mēbro hēat partes non cōsimiles: aut vt duas ptes aut tres. W. d. et vlr ꝛc.i. et vlr oportz diminutum membro vt nō sit ex eis ex quoz situ partiū nō accidat diuersitas in forma: vt aqua et ignis: quoniam qñ ptes taliū diuersant in situ nō diuersabuntur forme econtrario eis que sunt composita ex ptibus nō cōsimilib⁹. ¶W. d. sed oportet vt ista sint ꝛc.i. sed oportz vt ista sint cōpōsita ex ptib⁹ habentibus situm: et situs intrat earum ssām. i. est necessarius ad earū esse

UVA. BHSC. IyR_117

ſicut epar: qm̃ vnum eoꝝ ex quibus cõſtituit eſt ſuus ſitus ex membris vi-
cinatib⁹. ¶ D. d. ꝛ et vt ſint ꝓtinue ꝛc. i. ꝛ et eſt neceſſariũ vt partes nõ ꝙſimi-
les ſint cõtinui adinuicem: qm̃ cũ nõ fuerit cõtinue adinuicẽ nõ erit ex eis
totum neq; aliquid vnũ. ¶ D. d. cõpoſitio em̃ ꝛc. i. et põt intelligi ſic. cõpoſi-
ta em̃ nõ ex ſimilibus hñt ſitũ ſed nõ dicuntur diminuta a mẽbro niſi fue-
rint continua. D. d. ꝛ cũ hoc ꝛc. i. neq; oia que exiſtunt ꝑm tũ ex quibus
diminuitur aliquod mẽbrũ qcũq; mẽbrum ſit dicunt̃ diminuta. Illud em̃
membrũ põt eſſe tale ex quo cõſtituitur illud totũ: vt cor in aiali. D. d. neq;
vbicũq; fuerit ꝛc. i. neq; in quacunq; quantitate fuerit diminutio: neq; in
quocũq; loco dicitur diminutũ membrum vt arca perforata. Perforatio
enim eſt diminutio: non dicitur eſſe diminuta membro. ¶ D. d. ſed cum di-
minuitur aut aure ꝛc. i. qñ diminuitur aliqd mẽbrum organicũ ꝑm totum
nõ diminutio in quãtitate. et ideo. d. nõ qñ diminuitur caro vt ſplen. i. qm̃
qñ caro aut ſplen diminuitur non dicitur diminutũ membro: ſed cuꝝ dimi-
nuitur aliqd extremũ. D. d. ꝛ hoc etiam nõ oẽ ꝛc. i. ꝛ non omne extremum
quando diminuitur dicitur eſſe diminutũ membro: ſed illud extremum qõ
cum abſcinditur non rectũ generatur. D. d. ꝛ ideo caluicies ꝛc. i. neq; ẽt oẽ
qõ non poteſt regenerari dicitur diminutũ membrũ ſicut caluicies in hoie

¶ Capitulũ Vigeſimũ ſeptimũ.

p PEnus dicitur: Hoc quidez ſi ſit generatio cõtinua ſpẽm
eandem hꝫ̃tiũ: vt dicitur donec vtiq; hoium genus
ſit: qz donec eſt generatio ꝓtinua ipſorum. Illud vero a
quo ſunt primo mouente ad eũ: ſicem̃ dicũtur ellines ge
nere ꝛ ioceis qz hi ab ellene: illi vero a ioce primo generãte: ꝛ ma-
gis qui a generãte q̃ꝫ qui a materia. Dicũtur enim ꝛ a femina ge
nere vt a ꝓyrha. amplius autem vt ſuperficies figurarum gen⁹
ſuperficialium: ꝛ ſolidum ſolidoꝝ. Figurarum em̃ magis vna-
quecq; hec quidem ſuperficies talis: hoc autem ſolidũz tale: hoc
autem eſt qõ ſubiicitur differentijs. ¶ Amplius vt in rõnibus
qõ primum ineſt: qõ dicitur in eo qõ quid eſt hoc genus cui⁹dãe
dicuntur qualitates. Genus igitur totiens dr̃: aliud quidem ꝑm
gñationẽ cõtinuã ſpẽi eiuſdem: aliud quidẽ ꝑm primum mouens
eiuſdem ſpeciei: aliud vero mã. Cuius dña enim ꝛ qualitas eſt:
hoc eſt ſubiectũ qõ dicimus mãz. ¶ Diuerſa vero genere dicun-
tur quoꝝ diuerſum primum ſubiectũ: ꝛ nõ reſoluit̃ alterũ in al
teruz: nec ambo in idẽ. vt ſpẽs ꝛ mã diuerſum gñe. Et quecũq; ꝫ
diuerſaz figurã cathegorie entis dicũtur: alia nãq; quid eſt ſigni
ficant entiũ: alia quale quid: alia aliud: vt diuiſum eſt prius. Hec
em̃ hec reſoluuntur: neq; inuicem: neq; in vnũ aliquod.

¶ Dicitur genus quoddam quando generatio quoꝝ forma
eſt eadem continua: vt dicitur: dum genus hominum fuerit id eſt
dum generatio hominum fuerit continua. Et quoddam illud ex
quo ſunt: ꝛ eſt primus motus in generatione eoꝝ: ꝛ ꝑm hoc ge
nus dicitur q̃ quidam hoies ſunt ellini: ꝛ quidam iocini: qm̃ q̃dã
ſunt ex ellino ꝛ quidam ex iocino primo patre: et denominantur
a patre magis q̃ꝫ a matre. ¶ Genus dicitur de femina etiam ſi

UVA. BHSC. IyR_117

cūt qui nominatur a patre:et etiam vt superficies plana que est genus figurarum planarum:ꝛ corpora corporaliū. Omnis enim figura aut est plana superficies sicut hec:aut corpora sicut hec:et hoc est subiectum differentiarum. Et etiam omne quod est in diffinitionibus primum:ꝛ est in eis:ꝛ dicitur secundum quid:est genus:ꝛ est illud cuius differētie sunt qualitates. Genus igitur dicitur secundum istos modos:quoddā scōm generationem eiusdem forme generatione continua:quoddam sicut primus motor similis in forma:ꝛ quoddam sicut materia. Habens enim differentiam ꝛ qualitatem est subiectum qđ dicitur materia. Et dicūtur diuersa genere quorum subiectum primum est diuersum:ꝛnō alteratur vnum in alterū:neꝙ vtrūꝙ in aliud idem:sicut forma ꝛ materia que sunt vnū in genere:ꝛ omnia que dicunt alio modo de predicamentis entis. Quedam enim entia significāt qđd:ꝛ quedam quale:ꝛ quedam quantū:sicut puus fuit determinatū: que non alterantur ad idem neꝙ adinuicem.

Idest ꝛ dicitur genus multis modis:quorū vnus est de generatione continua eorum que sunt eadem in forma:vt dicitur dum gen⁹ hominum fuerit.i.duꝝ generatio hominū fuerit. Deinde.d.ꝛ quoddā ꝛc. i.ꝛ dicitur etiā gñatio de primo patre cui attribuit̄ tota gñatio. D.d.ꝛ ſm hoc genus ꝛc.i.ꝛ ſm hunc modum dicitur ꝙ quidam hoies sunt ex tali genere.i.ex tali patre. D.d.ꝛ denominatur a patre ꝛc.i.ꝛ hoies attribuunt̄ primo patri magis ꝙm prime matri. Motor em̄ nobilior est materia. D.d.ge nus etiā ꝛc.i.ꝛ dicimus ꝙ mater dicitur genus:qm̄ qđꝙ homo attribuitur matri sicut patri ꝛ si magis patri. D.d.ꝛ etiā sicut plana supficies ꝛc.i.ꝛ dicitur genus de illo qđ cōmune est rebus diuersis in forma:sicut dicim⁹ ꝙ plana supficies est genus oium figurarū planarum:ꝛ corpus oium corporū:ois em̄ figura plana dicit̄ esse supficies plana:ꝛ sic de corpe. D.d. ꝛ oē qđ est vniuersaliter primū.i.ꝛ vniuersal'r genus est primū vniuersale in vniuersalibus.ſ.quādo duo vniuersalia fuerint primuꝝ eorū erit genus ꝛ secūdum species.ſ.quādo fuerit in substantia eius. Et forte intendit hiegña gñalissima que sunt prima simpliciter. Deinde.d.ꝛ dicit ſm qđ illud est genus ꝛc.i.ꝛ cū dicitur quid est genus:dicetur:est illud qđ recipit qualitates. Et.d.hoc:qꝛ iam descripsit genus:ꝛ est illud qđ diuiditur p differentias. Deinde.d.genus igitur dicitur ꝛc.i.genus igitur dicitur vniuersaliter tribus modis. Quoꝝ vnus est de generatione continua eiusdem forme. Secundus de primo patre qꝛ generat res consimiles in forma:ꝛ ꝺ dicitur genus.ſ.qꝛ facit genus. Tertius de materia.genus enim est illud qđ recipit differentias ꝛ qualitates:ꝛ tale est materia. Deinde.d.ꝛ dicun tur diuersa ꝛc.i.ꝛ illa que dicunt diuersa genere sunt que sunt diuersa scōz ſm ꝛ in materia remota:ꝛ ista non alterantur adinuicem neꝙ ad aliud idem:que enim alterantur adinuicem habent eandem materiam:et que alterantur ad aliquid idem habent illud idem pro materia. Deinde.d.sicut forma ꝛ materia vnum in genere.i.sicut ex materia ꝛ forma fit vnum. Dein de.d.ꝛ omnia que dicuntur ꝛc.i.ꝛ omnia predicamenta sunt talia in genere quedam enim significāt ſbam:ꝛ quedam quantum:ꝛ qđꝺ quale:ꝛ ista non collocātur in eadem natura. Non em̄ alterantur adinuicem:neꝙ alterantur ad vnum. Explicit Vigesimūo octauum.

35 primus modus: Motor nobilior est materia. Idē.3 de aia t.c. 19. Scōs. Tertius. R Genus assimilat̄ mātē. Idē. p.me.17. Et.7.me. 43.ꝛ.12. met.14. ꝛ 10.met. 24. Que alte rāt adiu cē hūt cē dē māt. Idē p.de ge.tex.cō. 43.ꝛ.53.ꝛ p.ca.de ſbaorbis.

UVA. BHSC. IyR_117

S Falsum dicitur vno modo vt res falsa ⁊ huius hoc q̄ dem per nō cōpōnt: aut per impossibile esse cōpōnt: sicut dicitur diametrū esse cōmensurabilē: aut te sedere. Horū em̄ falsum: hoc quidez semper: illud vero qñ q̄. Sic enim nō entia hic: alia vero que sunt quidem entia: ⁊ apta nata sunt videri: aut nō qualia sunt: aut que nō sunt vt pictura ⁊ somnia. Hec nāq̄ sunt aliquid quidē: sed nō quoruz faciunt phātasiam. Res ergo falsę sic dñr: aut q̄ nō sunt ipse: aut q̄ ab eis phātasia nō entis est. Ratio vero falsa que est nō entū inquātū falsa. Uñ omnis ratio falsa alterius q̄ cuius est vera vt que circuli falsa trigoni. Cuiuslibet aūt ratio est quidem vt vna q̄ est eius quod quid erat esse: est autē vt multe: qm̄ idem equaliter ipsum ⁊ ipsum passum vt Sor. ⁊ Sor. musicus. Falsa autez ratio nulli⁹ est simpliciter ratio. Quapropter Antisthenes opinatus est fatue nihil dici dignatus: nisi propria ratione vnum in vno: ex quibus accidit non esse cōtradicere: fere aūt neq̄ mentiri. Est autem vnūq̄q̄ differētie nō solū sua ratione: sed ⁊ ea que alterius. Falso quidem penitus: ⁊ aliqua etiā ex parte vere sicut ⁊ octo du pla dualitatis ratione. Hec quidē igitur ita dicuntur falsa. Homo aūt falsus. q. ꝓmptus ⁊ electiuus talium rationuz: nō ꝓpter aliud aliq̄d: sed ꝓpter idipsum: ⁊ qui alijs taliū factor rationū: sicut res dicimus esse falsas quecūq̄ falsam faciunt phantasiam. Quare ⁊ in hijs oratio refutatur vt eadem vera ⁊ falsa. Potentem em̄ mentiri accipit falsum: hic aūt sciens ⁊ prudens. Amplius volentem praua meliorē. hoc aūt accipit falso per inductionē. Nā voluntarius claudicans nō voluntario melior claudicare dicēs imitari claudicantem. quoniam si claudus voluntarius deterior forsan sicut in motre ⁊ hoc.

Falsa rō nulli⁹ est simplicit ratio.

¶ Falsum dicitur vno modo sicut aliq̄d falsum quoddā quia est compositum: aut q̄ nō est impossibile cōponi: sicut dicitur q̄ diameter est simeter coste aut te sedere. Illud em̄ semper est falsum: hoc aūt in aliquo tempore ⁊ ista nō sunt idem. ¶ Et quedā sicut illa que nō apparent sicut sunt in natura: aut apparent que non sunt: sicut vmbre apparētes: ⁊ somnia. Ista em̄ sunt sed non sunt illa que imaginantur. Res enim dicuntur false ꝑm hunc modum: aut q̄ nō sunt: aut q̄ imaginatio nō est alicuius. Et dicit sermo falsus ille ex eis que nō sunt ꝑm q̄ est falsum. Et ideo ois sermo quidē de alio est falsus: preter illū qui dr̄ de eo cui⁹ est numer⁹: sicut sermo circuli q̄ est falsus de triāgulo: ⁊ diffinitio cuiuslibet rei que significat essentiā rei forte est sicut vnū: ⁊ forte est sicut plura. Est em̄ cū passiuis idē ⁊ sunt idē quoquomō: vt Sor. ⁊ Sor. musicus. Sermo autē falsus nō est sermo alicui⁹. ⁊ ideo Antisthenes opinabat q̄ nō opz aliq̄d dicere oino preter illud qō dr̄ ꝓpuo sermone: qui est vnius ex vno. Et accidit ex hoc vt sermo nō sit oino

UVA. BHSC. IyR_117

neq falsum etiam possibile. Est enim dicere quodlibet esse falsuz omnino non ꝑm suam diffinitionem tantum: sed ꝑm diffinitionē alterius etiam aliquo modo: ꝛ alio modo possibile est ipsum dicere verum: ꝛ sicut octo qui est multiplicatio per diffinitionem duorum. Quedam igitur sunt falsa hoc modo: ꝛ sunt omnia que faciunt imaginari falsa: et ideo dictum est in quodam sermone qō falsidicus et veridicus sunt idem. Accepit enim falsidicum illud quod potest falsificare. ꝛ est intelligens apud quem est cognitio: ꝛ etiam accepit quod faciens malum sponte est melior: ꝛ hoc est falsum: et ipse accepit hoc ex sermone sequenti: ꝛ est q qui humiliatur sponte est melior q̄ ille qui humiliatur vi. Et dico hoc modo similitudinis. Et si non: ille qui humiliatur spōte est peior: sicut illa que dicuntur in maioribus.

Idest. ꝛ falsum dicitur qō nō cōuenit descriptioni rei possibilis: et est opinari aliquid ecōuerso esse ei qō est: ꝛ hoc duob⁹ modis: aut possibile vt reuertatur verum. U.g. cū dicimus q Sor. est stans qñ Sor. est sedens. hoc. n. falsum potest redire in verū: aut impossibile. sicut dicimus q diameter est simeter coste. ¶D.d.ꝛ ista nō sunt idem ꝛc.ꝛ intendit q falsum possibile ꝛ falsum impossibile sunt due nature diuerse. ¶D.d.ꝛ quedā sunt illa ꝛc.i.ꝛ falsum dī etiā de rebus que imaginanť ꝑm q nō sunt in esse. aut nō sunt oīno. ¶Et iste modus falsitatis est in intelligere ꝛ primus in credere. ¶D.d.ꝛ ymbre imaginate ꝛ somnia. i. sicut illud qō imaginať in somnijs: ꝛ in ymbris rerū. s. ipsas esse res. D.d. ista. n. sunt aliqd ꝛc.i. iste. n. imaginationes sunt aliqua exītia in intellectu: sed illud qō imaginatur ex eis nō existit extra animā. ¶D.d. res cū dicuntur false ꝛc.i.ꝛ falsum dī duob⁹ modis. In fide aūt est opinari illud qō nō est qō est: aut ecōuerso. s. falsum qō est in positione. Intelligere aūt est vt aliqd intelligatur nō ꝑm q est: aut intelligatur illud qō nō est. ¶D.d.ꝛ dī sermo falsus ꝛc.i. et dī falsum de sermonibus veris cū dicūtur nō de illis de quibus veridicāt vt diffinitio circuli que falsat in triāgulo ꝛ in oi figura que est ꝑter circulū. ¶Et quasi intēdebat q falsum intelligēdo aliqd est duobus modis. vno modo qui. omnino nō veridicat ꝛ est falsus essentialiter. ꝛ alio mō q veridicat qñ predicatur de illo cui⁹ est diffinitio: ꝛ si predicetur de alio erit falsum: et hoc est falsum quasi per accidēs. ¶D.d. et diffinitio cuiuslibet rei ꝛc. idest et dictiones significātes essentiā ꝛ subsīātiam rei quandoq; significant de diffinito vnā intentionē: et sunt diffinitiones substantiarū: et forte significant ex re plures intentiones vna intentione: et sunt diffōnes accidentiū. In diffōnibus eīm accidentiū sumunť subiecta in quibus existūt: vñ diffōnes eorū cōponunť ex pluribus natura vna: ꝛ ideo dixit: sunt eīm cū passuis ꝛc.i. accidentia eīm ꝛ coꝛ receptibilia sunt idē quoquomō: ꝛ ideo habēt diffōnez aliquā ꝛ vt post declarabit. ¶D.d.ꝛ Sor. ꝛc.i.ꝛ diffō Sor. musici q̄ componitur ex Sor. et musico. D.d. sermo aūt falsus ꝛc.i.ꝛ diffōnes false essentialiť que nō sunt diffōnes oīno alicui⁹. ¶D.d.ꝛ ideo Antisthenes opinabatur quidē q nō dz aliquid diffiniri oīno neq; significari nisi per vnicā dictionē q̄ significet ex eo vnicā intentionē: ꝛ opinabať q verū est vnius cū vno: vñ oīno diffinitiones intentionū vniuersaliū nō veridicanť de ꝑticꝫ. ¶D.d.ꝛ accidit ex hoc ꝛc. idest sed accidit ex hoc vt nō inueniatur sermo falsus oīno neq; verus. ꝛ. d. hoc q: sermo q est genꝰ veri ꝛ falsi est ex cōpōne: ꝛ cū cōpositio nō fuerit nō erit verū ꝛ falsuz. ¶D.d.ꝛ pone est. n. ꝛc.i. ꝙtingit. n. ꝙz hūc ser-

34 Uide ꝓximo cell. 119.

Scōs modus.

Documētum. Diffōnes accidētiū non signāt vnā mām Uid. 7. metaꝓ. 17. et 19. Lt. 5. meta. 14. Septimo me. t. 3. 12 14. 17. 18 t. 19. Cōtra Antisthenem. Sermo q̄ est genus veri ꝛ falsi est ex compositione Uide 3. de aīa. 21.

UVA. BHSC. IyR_117

monē vt ola sint falsa nō ex suis diffōnib⁹ tm̄: sz ex diffōnib⁹ alioꝝ: ex eo q̄ oēs diffinitiōes cōponunt ex plurib⁹. ¶ D. et alio modo possibile est ꝛc. i. ꝛ cum dicimus q̄ diffinitiones aliorū falsant de aliquo nō est verus sermo: sz quoquomō falsa aut: ꝛ quoquo modo veridicant: vt octo in cuius diffinitione accipitur diffinitio duorum cū dicitur q̄ fit ex multiplicatione duorū per quatuor: ꝛ quoquo modo nō veridicāt: duo cm̄ aliud est ab octo. ¶ Deinde. d. quedā igitur dicuntur falsa ꝛc. i. quedaz igitur eorum que dicuntur falsa: dicuntur falsa quia falso intelliguntur: ꝛ quedam quia falso creduntur. ¶ D. ꝛ ideo dicitur in sermone ꝛc. i. et ideo quidam homo fecit fallaciam in hoc sermone: ꝛ. d. q̄ ille qui veridicat et falsificat in eodem est idē homo. ¶ D. respondit et. d. accipit enim falsum ꝛc. idest et causa deceptiōis istius hominis est in hoc quod. d. q̄ verum est idem quod falsum est: quia putauit q̄ verum potentia et actu est idem: et similiter falsum: et cum acceperit actum loco potentie: imaginatus est q̄ falsum in potentia ꝛ actu idez est. ¶ Deinde. d. ꝛ iste est intelligens ꝛc. idest et ille qui falsificat in potentia est intelligens et cognoscens: qui autem falsificat in actu non habet cognitionē. ¶ D. et etiā accepit ꝛc. i. et similiter iste homo accepit q̄ qui facit malū spōte est melior q̄ q̄ facit malū vi: ergo qui facit malū spōte est melior q̄ q̄ facit malū vi. ¶ D. et ipse accepit hoc ꝛc. i. et ipse ratiocinat sup hoc ex inductione dicendo q̄ qui humiliatur sponte est melior q̄ qui hūliatur vi: et hoc est falsum. ¶ Deinde dicit et dico modo similitudinis. idest q̄ agere malum sponte est peius: quia quod agitur sponte est magis perfectum in similitudine inter ea que aguntur sponte. scilicet q̄ actio eorū perficitur siue fuerit bona siue mala. ¶ Deinde dicit et si non ꝛc. idest et dicere q̄ omne quod agit sponte est melius: est falsum: quod cm̄ agit malū spōte est peius q̄ quod agit vi: vt dictum est in ethica.

Qō agit malū spōte ēpei⁹ q̄ T qō agit vi. De hoc vide. 3. ethi. diffuse.

¶ Capitulum Vigesimūnonum.

ACcidens dī q̄ inest alicui ꝛ verū est dicere: tm̄ nec ex necessitate nec p̄m magis: puta iam aliq̄s fodiēs plane fossam thesaurū inuenit. Hoc igitur accidēs fodiendi fossam inuenire thesaurū: nec cm̄ ex necessitate hoc ex hoc: aut post hoc: nec vt p̄m magis siquis plantat thesaurū inueniet. Et quis vtiq̄ musicus erit albus: sed q̄m̄ nec ex necessitate: nec vt p̄m magis hoc fit accūs ipsum dicimus. Quare q̄m̄ est existēs aliq̄d: ꝛ alicui: ꝛ horū quedā: ꝛ alicubi ꝛ q̄nq̄: qōcūq̄ extiterit quidē: sed nō q: hoc: aut nūc: aut hic accidens existit. Nec est aliqua cā determinata accūtis sz cōtingens: hoc aūt indeterminatū. Accidit enim alicui eginā venire si nō p̄pter hoc aduenit vt illuc veniat: sed ab hyeme expulsus: aut a latronibus captus: euenit quidē ꝛ est accidēs: ꝛ nō inquātū ipsum: sed inquantū alterū. Hyems enim est cā nō quo nauigabat venēdi. Hic autē erat egina. ¶ Dicitur ꝛ aliter accūs: vt quecūq̄ existunt vnicuiq̄ p̄m se: nō in substantia entia: veluti triāgulo duos rectos habere. Et hec quidem contingit sempiterna esse. Illorum vero nullum. Huius autem ratio in aliis.

¶ Et accidens etiā dī illud q̄ est alicuius: ꝛ dī de eo vere: sz nō necessario: neq̄ in maiori parte: vt si aliquis foderit foueā ad ali-

UVA. BHSC. IyR_117

quã intentionẽ ⁊ inuenit thesaurũ. Nõ.n.est necessariũ vt hoc sit ex illo: neq; in maiori parte. scz inuentre thesaurum post fossuram fouee. Et similiter vt aliqs musicꝰ fit nõ albus: dꝫ enim q accidit hoc: nõ enim est hoc necessariuz neq; vt sit in maiori parte. Ergo qꝫ est aliquid alicuius: ⁊ qꝫ quedã sunt in loco: ⁊ in aliquo tẽpore ꝑm q sunt: nõ ꝑm causaz que est hic primo modo. Hũc aũt hic est accidens: ⁊ accidens nõ hz causam terminatã oĩno: nisi casu: ⁊ hz hoc nõ est terminatũ: vt dicit q accidit ire athenas casu. i. sed nõ intẽdebat ire illuc: sed subito venit ventus fortis: aut latrones occupantes: ⁊ ducẽtes eos illuc. Et hoc est accidens: ⁊ nõ est qõ est: sed aliud: ventus enim est causa eundi ad illũ locũ qui nõ intendebat. ¶ Et dꝫ accñs alio mõ: vt oĩa que sunt alicuiꝰ ꝑ se: ⁊ nõ in substãtia: vt triãgulꝰ hz rectũ. Ista aũt pone est vt sint eterna ẽt: ex illis aũt nullũ. ⁊ sermones de hoc sunt in aliis.

Idest. et accidens dicitur de illo qõ existit in aliquo vero sed nõ necessario neq; in maiori parte. V.g. vt aliquis fodiat fouea ad plãtandum et inueniat thesaurum dicitur enim quod accidit fossori. Inuenire eñ thesaurũ per fossurã ad plantandum non est necessarium neq; in maiori parte. ¶ D. d. ⁊ similiter ⁊c. idest ⁊ prope hanc intentionem est q musicꝰ nõ est albus: differũt tñ he due intentiões. prima eñ est de casu: hoc aũt de predicabilibus per accidens: ⁊ differunt in hoc: prima est causa: ⁊ hoc non est causa sed adiunctum cum causa. scilicet q fossura est causa inueniendi thesaurũ: sed per accidens: non album enim non est causa musici neq; per se: neq; per accidens: sed accidit homini qui est causa musici q fuit niger: ⁊ iam dedit differentiaz in secundo physicorum. ¶ Deinde dicit ergo quia est aliquid ⁊ c. idest qꝫ omne quod est in tempore ⁊ loco dicitur in omni qõ conuenit loco aut tempori: quod est causa per accidens non vere: sed quia tantum conuenit in tempore aut in loco. In loco autem sicut fossura conuenit thesauro in loco fossure: in tempore autem vt si cum fiat aliqua corruptio moriatur aliquod animal. ¶ D. d. et accidens non habet causaz. i. quod dicitur fieri per accidens nõ habet causam nisi casum: casus vero necessario nõ est causa. Causa enim determinata est ⁊ nõ casus. ⁊ intendit per hoc qõ dicit terminatum: terminatum in respectu causati idest q causatuz nõ potest fieri nisi per illam: quod enim fit a pluribus causis: non erit a cã terminata: ⁊ hic est dispositio eius quod est a casu. et illa duo exempla que induxit sunt intellecta per sc. ¶ D. induxit alium modum de accidente ⁊ c. d. et dicitur accidens alio modo ⁊c. idest et hoc nomen accidens dicitur alio modo sic. et est omne quod naturaliter predicatur de aliquo sed nõ est substantia illius de quo predicatur: sicut dicimus q triangulus habet tres angulos equales duobus rectis. Deinde dicit ista autem ⁊c. idest ⁊ illud accidens differt ab accidente predicto in hoc q ex isto inuenitur aliquod necessarium: in predicto autem nullum est necessarium: et. d. hoc quia accidẽtia que dicuntur ponere substantie quedam sunt necessaria: quedam non necessaria. scilicet separabilia: et sermo de hoc est in aliis. idest et loqui de accidentibus et de modis suis pertinet ad alium tractatum: etenim hic non intendit nisi exponere tantum nomina.

35 primus modus. Idem. ⁊. ph. 4. 8. Secũdus modus. Secundo phy. 49. ⁊. 5C. Secundo phy. 4C. ⁊. 5C. Tertius modus.

¶ Finis libri quinti philosophie prime Aristotelis.

UVA. BHSC. IyR_117

Liber Sextus

¶ Aristo. Lib. Sextus prime phie incipit.

¶ Sextus metaphisice partitur in duas summas.

¶ Prima est a textu prio vsq; ad quartū: in qua patefacit modū disputandi de entibus qui conuenit metaphice p̄ oīam ad alias disciplinas.

¶ Secunda est a textu quarto vsq; in finem: in qua refellit a consideratione huius scientie ens aliquibus modis dictum ꝑm quos modos de ente hic non agitur.

¶ Capitulum Primum.

PRincipia ⁊ cause queruntur entium: palam' autem q̄ inq̄ntum sunt entia. Est enim aliqua causa sanitatis ⁊ conualescentie. Sunt etiam mathematicorum principia: elementa ⁊ cause. Et totaliter omnis sciētia intellectualis participans aliquid intellectus: circa causas: ⁊ principia est: aut certiora: aut simpliciora. Sed omnes iste circa vnuz quid: ⁊ genus aliquod circūscrpte de hoc tractant: sed non de ente simpliciter: nec inq̄tū est ens nec de ipso quodquid est vllam rationez faciunt. Sed ex hoc alij quidem ꝑm hoc facientes ipsum manifestum: alij per suppōnes accipientes q̄ quid est: sic que sunt ꝑm se insunt generi circa q̄ sunt demonstrant: aut magis necesse: aut infirmius. Quapropter palam: q; non est demōstratio substantie: nec eius quodquid est ex tali inductione: sed quidam alius modus ostensionis. Similiter autem nec si est: aut non est genus circa quod versantur q̄cq; dicunt ꝓpter eiusdem rōnis esse ipm q̄ quid est manifestum facere: et si est hoc. Quoniam vero physica scia est circa genus q̄dam entis. Nam circa talem est substantiam in qua est principiū motus: ⁊ status in ea palaz: q; nec actiua nec factiua est. Factiua rum enim in faciente principium: aut intellectus: aut ars: aut potentia quedam. Actuarū vero que in agente ꝓhoeresis. Idem enim agibile et eligibile. Quare si ois scia aut actiua: aut factiua: aut theorica. Physica theorica quedam est: sed theorica circa tale ens quod est pose moueri: et circa substantiam que ꝑm rationem: vt ꝑm magis non separabilem solum.

A Nō est demōstratio substātie. Eiusdē rationis ē q̄ q̄d est: ⁊ si ē manifestū facere

MAnifestum est q̄ principia et cause entium sunt quesita secunduz q̄ sunt entia simpliciter. aliqua enim est causa sanitatis et infirmitatis: et res exercitabiles hūt principia: et elementa: et causas. Et vniuersaliter omnis scientia cogitatiua habet principiū: aut secundum finem perscrutationis: aut secundum perscrutationem simplicem. Et q; vnaquecq; istarum continet aliquod ens ⁊ aliquod genus: ideo vtitur illo: ⁊ non vtitur: et querit nec vniuersale: neq; secundū q̄ est ens: neq; aliqua earum perscrutatur per quod est omnino. Sed quedā secundum hanc intentionem affirmat quod est sensu: ⁊ quedā affirmat ꝑm positionem: ⁊ secundum hunc modum demonstrant ⁊ de

UVA. BHSC. IyR_117

clarant que sunt per se generis sub quo continet: a ut necessario: aut facilius. Et ideo manifestum est ex sequentibus q substantia non habet demonstrationem: ꝛ si non cuius est: sed aliam significationem quoquo modo. Et similiter etiam non narratur omnino si genus quo vtitur est: aut ũ non est. In vna enim cogitatione declaratur quid sit et vtrum sit. Et cum scientia nãlis est etiaz alicuius generis entis: continet substantiam in qua est principiũ motus: ꝛ quietis: manifestum est quod non est actiua: neq̧ artificialis. Principium enim rerum actiuarum est in agente: aut intellectus: aut ars: aut aliqua virtus. Et principium artis est in artibus. s. voluntas. artificiatum enim ꝛ voluntatum fuit idem. Omnis ergo cogitatio agens ꝛ speculans habet aliquam considerationem: ꝛ ita speculatur de ente quod impossibile est moueri: ꝛ de substantia que in maiori parte est quasi diffinitio nõ abstracta.

Quia in hoc tractatu intendit perscrutari inter species entis de ente quod est per accidens cuꝫ ens a primo in hec duo diuidatur. s. in ens quod est per se: ꝛ ens qđ est per accidens: incepit rememorationem facere de illo qđ declaratuꝫ est in tractatu tertio. s. q ista scientia b habet cõsiderare de omnibus speciebus entium ꝑm q sunt entia. ꝛ dat super hoc testimonia. ¶ Et. d. manifestum est q principia ꝛc. i. manifestum est q iam declaratur scientiã esse perscrutantem de ente ꝑm q est ens: ꝛ de principiȷs entium: ꝛ causis eorum: et de ente non ꝑm q ens est tale. Cum enim sint entia diuersis modis: manifestum est q consideratio de eis est duobus modis: aut consideratio de vnoquoq̧ illorum ꝑm proprios modos habitos: aut consideratio de eis ꝑm illud in quo conueniunt inquantum sunt entia. Et cum posuit q necesse est vt ens simpliciter habeat causas simplices: incepit declarare hoc. ¶ Et. d. aliqua enim causa ꝛc. i. ꝛ per inductionem scientiarum ꝛ per hoc quod credimus q scire aliquid constat ex scientia causarum: apparet q omnis scientia ꝛ omnis ars habeat causas de quibus perscrutetur: sed hec est scientia ꝑscrutans de ente simplici: ergo habet perscrutari de causis eius simplicibus. c ¶ Et intendit per res exercitabiles sciẽtias mathematicas: ꝛ per scientiam d cogitatiuam scientiam speculatiuaꝫ ꝛ per perscrutationem simplicem illam que non est valde certa. Sientie e enim diuersantur in hoc ꝑm diuersitatem nature subiecte. ¶ Et potest intelligi q quedam scientie perscrutantur de causis respectu alicuius: et quedã de causis simpliciter: ꝛ ista est intentio exposita magis cõueniens. ¶ Et cũ declarauit his duabus propositionibus q scientia cõsiderans de ente simplici habet considerare causas: incepit declarare etiam aliquam scientiam esse cõsiderantem de ente simpliciter. hoc enim positum fuit in predicta argumentatione: ꝛ. d. et qꝛ vnaqueq̧ istarum ꝛc. i. ꝛ qꝛ apparet q nulla scientiarum particularium. s. que proprie considerant de aliquo genere perscrutetur de ente ꝑm q est ens: manifestum est aliquam scientiam esse perscrutãtem de ente simplici. ¶ D. d. sꝫ quedam ꝛc. i. sed quedam sciẽtiarum perscrutantur de ente proprio ponendo illud esse sub sensu: ꝛ quedam perscrutantur de ente concedendo illud esse vt arithmeticus qui ponit vnum esse. ¶ D. d. ꝛ ꝑm hunc modum demonstrant ꝛc. i. et demonstratio qua ipsi vtuntur in singulis artibus est rerum essentialium existẽtium in illo genere sub quo continentur: ꝛ demonstratio que fit in talibus artibus: constat aut ex necessariȷs propositionibus: aut in maiori parte: ꝛ hoc intendebat cum. d.

a Ens primo diuiditur i ens p se ꝛ i ens p accñs. Uide cpp. 1. phy. cõ. .. Et. 5. met. t. c. 14. Et 3. ph. 3.
1
B
b Scia ista nõ ꝯsiderat ẽtia in pticulari. Jđ. 1. ph. 11. Et. 4. hui⁹ prio Cõsideratio đ enti b⁹ duob⁹ modis.
c Uiđ i ꝓlogo suo i ꝓ. phy.
d Scia cogitatiua ꝑspeculatiua. Uiđ. 9 me. c. vlti. Et. 3. đaia ca. 1.
e Scie diuersantꝛ ꝑꝫ diuersitatẽ nãe sbe ꝫdcꝫ. 1. de aia. c. 1. Uide ꝯsite. 3.
C
de a. 3. cõ. 35.

UVA. BHSC. IyR_117

a Demo fi fit ad ge nus ipsi⁹ artʒ nz ad spēz eius Idē.2. de aia.27. Uid tamē op.de spē 4.celi.c. 37. b Uide.1. de aia.11. c plēs dif fōes sbaz sciunt his trib⁹ vijs s.via diui sionis cō clusiōis ɔ ōmfatiōe signi.Jō. 4.phy.c. 2.Et.1.de aia.c.5. d Eiusdez scie ē scire aliqd cē: ɔ qd sit.Uid inſtātiā i 2.ph.t.c. 26. Artificia tū ɔ volū tas idē ſt in forma. Uid.2.me ta.t.cō.3.

aut facilius. Ⓓ.d.ɔ ideo manifestuz est ɔc.i.et qz demonstrationes a nō fiunt nisi ad res essentiales existentes in illo genere de quo considerat illa ars:non ad genus ipsius artis:neqz ad speciem eius. visum est q⁹ substantie non habent demonstrationem. Demonstratio enim est de substātijs ad accidentia:substantia autem non habet substantiam:et ideo substantie nō habent demonstrationes:que sunt diffinitiones transmutate in situ.ʒ hoc tantum reperietur in accidentibus. Sic autem intelligendus est hoc quod dixit q ſba non habet demonstrationem: neqz illud quod est substantia.i. simplicem demonstrationem que reddit causam ɔ esse in simul. Ⓓ.d. sed aliam significationem quoquo modo.i.sed substantia habet aliam significationem a modo demonstratiuo ex quo significat quid sit: aut suum esse. Ⓔt forte innuit posteriora in scietijs naturalibus:ɔ non possunt sciri substantie rerum nisi ex posterioribus.i.ex accidentibus:ɔ isti modi demōstrationum sunt signa. Ⓔt forte innuit b per aliam significationem viā diuisionis ɔ compositionis aut omnia ista:plures enim diffinitiones substātiaruʒ sciuntur in his tribus vijs. Ⓓ.d.et ideo non narratur omnino ɔc. id est ɔ ideo nulla scientia pōt demonstrare aliquam speciem illius generis de quo considerat vtrum sit aut non. Eiusdem d enim scientie est scire aliquid esse:et quid sit qō sit per simplicem demonstrationem. Ⓔt cum declarauit q aliqua scientia debet esse que perscrutetur de ente simplici ter:incepit declarare q ista scientia non est scientia naturalis: ɔ prius qō scientia naturalis non est operatiua: ɔ.d.ɔ cum scientia naturalis est alicuius generis ɔc.i.et cum scientia naturalis est in omnibus rebus naturalibus mobilibus ɔ quiescentibus manifestum est q scientia naturalis est non generatiua. Ⓓeinde.d.causam in hoc ɔ.d.principium enim rerum actiuarum ɔc.i.principium reruʒ factarum a nobis est in agente.s.ab intellectu:aut in arte:aut in alijs potentijs similibus artis:ɔ in nobis non est potentia:aut principiū faciens naturalia.Ⓓ.incepit exponere hoc ɔ.d.ɔ principium artis ɔc.i.ɔ est manifestum q primum principium rerum artificiatarum quod est in nobis.s.in artifice est voluntas:artificiatum enim et voluntas idem sunt in forma. Ⓔt intendebat ipse per hoc q illa quorum principium est voluntas sunt alia ab illis quorum principia sunt natura et quod scientie istarum sunt diuerse. Ⓓeinde dicit.omnis igitur cogitatio.id est omnes igitur cogitationes agentes et operantes et que v tuntur argumentatione sunt arguentes fm aliquid non arguentes simpliciter:cū scietia in eis non sit nisi propter opus:ɔ per hunc sermonem videtur quasi dare differentiam inter speculatiuas ɔ operatiuas: et si tantum dat exemplum de scientia naturali. Ⓓeinde dicit.et ipsa perscrutatur ɔc.i.et intēdit scientiam naturalem:ɔ intendit per hoc quod dixit formam q animaʒ. sunt enim immobiles essentialiter:ɔ plures partium eius anime non sunt abstracte per diffinitionem. Ⓔt dixit in maiori parte propter intellectuʒ. Ⓔt si fuerit lectus iste locus ɔ de substātia que impossibile est niqueri ad dito illo aduerbio,non.tunc poterimus intelligere ex eo omnia de quibus considerat scientia naturalis:sed in omnibus a quibus corrigimus istum librum quem glosamus inuenimus sine,non.

Diffinitiū ɔ ipso ruz qō qd est qdā ſt

Ⓒpz autē qō quid erat esse: ɔ rationē: quo est: non latere: tanqz sine hoc querere nihil facere sit. Diffinitiuz autem ɔ ipsorum qō quid est: hec quidem ita sunt vt simum: illa vero vt concauū. Differunt autem hec: q simū quidem cōcretum est cum mā: est autē simū nasus cōcauus: concauitas vero sine mā sensibili. Si ergo

UVA. BHSC. IyR_117

omnia phy sica sik simo dicũtur: vt nasus: oculus: facies: caro: os: totaliter animal. folium: radix: cortex: totaliter planta nullius eñ ipsorum sine motu ratio: ⁊ semper habeant materiam: palã quo opz in physicis tom q3q3 est querere ⁊ diffinire. Jdeoq3 ⁊ de aia quedaz est speculari physici quecũq3 nõ sine materia est. Ergo qz physica est theorica manifestũ est ex his. ¶ Sz est ⁊ mathematica theorica: sed si immobiliũ est et separabilium nõ est adhuc manifestum. Qz tñ mathematica inq3tum immobilia ⁊ inq3tum separabilia speculantur palam. Si vero est immobile est aliquid ⁊ separabile ⁊ sempiternũ: palam qz est theorice id noscere: nõ tñ est physice. Nam de mobilibus quibusdam est physica: nec mathematice: sed priorus ambarum. Physica nãq3 circa inseparabilia q dem sed non immobilia. Mathematice autem quedam circa immobilia quidem sed inseparabilia forsan: verũ quasi in materia. ¶ Prima ꝑo circa separabilia ⁊ imobilia. Necesse vero q3dẽ oẽs cãs sempiternas: et maxie has. Hẽ nãq3 cãe sunt manifestis sensibilibꝫ. ¶ Quare tres erunt phie theorice. Mathematica. Physica: Theologia. Non eñ manifestum: qz si alicubi diuinũ existit in tali natura existit. Et honorabilissimam sciam opz circa honorabilissimum genus esse. Ergo theorice aliis scientijs desiderabiliores sunt: hec autem de theoricis.

¶ Et opz nõ ignorare illõ q3 significat aliq3d quid sit ꝑz essentiã et diffinitionez: qualiter est: quasi querere absq3 hoc: est facere nihil. Eorum autẽ que determinãt ⁊ significant quid: quedaz sunt sicut simus: et quedam sicut ꝓfundum. Et differunt qz quedam accipiuntur cum materia: profundum autẽ non. Simus eñ est profundũ in naso. Profunditas autem non est sine mã sensibili. Et omnia naturalia dicuntur modo sik: vt nasꝰ: et oculꝰ: ⁊ nasus: et caro: et os: et totũ aial. Et folia: ⁊ radices ⁊ tota planta. Diffinitio enim non fit in aliquo istorum sine motu. Manifestum est igitur qz in rebꝰ naturalibus queritur q3d sit materia: et determinat: et quare sic etiã. Naturalis. n. scientia habet considerare de aliqua forma. s. illa que nõ est sine materia. Manifestum igitur ex hoc qz scientia naturalis est aliqua scientiarũ speculatiuarũ: ⁊ etiã scia mathematica sciarũ speculatiuarum. Sed manifestũ nõ est si scia rerũ q̃ non mouent est abstracta ẽt: et si sit manifestũ qz q3dã mathematica nõ mouent: et sunt abstracta: ⁊ si aliq3d sit sempiternũ nõ mobile: aut abstractũ ẽt. manifestũ esse tiã qz cognitio eius erit in aliq3 scia speculatiua alia a naturali. Scia enim naturalis est rerum mobilium. Neq3 mathematica: sed illa que est ante omnes istas. Scientia enim naturalis est rerum inseparabilium: sed nõ immobilium. Et mathematicarũ quedã sunt rectum immobiliũ: sed non vident abstracte: sed quasi in materia Prima autem scientia erit rerum etiam immobilium separabi-

vt simũ et q3dã vt cõ causũ. Jdẽ 7.me.34. et.3.ẽ aia. 35. Et. 2. phy.19.

D Mathematica ab strahit a motu. 36. 3.me.t.cõ. 3. Et. 7. met.t.c.35 Et. 1. phy. 18. Et.1.ẽ aia. 17. et 2.phy.71 E

Sciarũ speculatiuarũ diuisio Honorabilissima sciẽtia oz circa honorabilissimũ genꝰ cẽ. 36.1.ẽ aiatex.cõ. 1.

UVA. BHSC. IyR_117

lium. Unde necesse vt omnia sint eterna: et maxime ista. Quoniã ista sunt cause rerum apparentiũ ex diuinis. Modi igitur phylo
F sophie essentiales sunt tres. Mathematicus naturalis et diuin⁹ Nullus enim ignorat q si diuinus est q est in tali natura. Et scientia nobilis debet esse nobilis generis. Alie enim scientie speculatiue sunt valde bone: sed ista scientia est melior omnibus scientijs speculatiuis.

2 ¶Quia diuersitas artiũ fit p diuersitatẽ modi terminorũ vtendorũ incepit declarare hoc. ¶Et. d. et opz &c. i. et opz nos non ignorare modũ vtendi diffinitionib⁹ significatib⁹ qdẽ qualr est ille mod⁹ in vnaqꝫ arte et in hac arte: querere enĩ aliquid scire hoc nõ determinato est qsi nõ querere. ¶D. di. illa aũt q determinãt &c. id est et via ad sciẽdũ hoc est vt pmo sciam⁹ q diffinitiões sunt duob⁹ modis: aut sicut diffinitio simitatis: aut sicut diffinitio pfunditatis. D. d. et vria etiã &c. id est et iste due diffinitiões differũt: qr diffinitio simitatis est cũ mã sensibili: pfunditatis aũt ẽ sine materia sensibili. Dicim⁹ enĩ in diffinitiõe simitatis q est pfunditas in naso: et accipit nasus q est aliqd sensibile in diffinitiõe. ¶Et dicim⁹ q pfunditas est demissio in
2 superficie i qua nõ apparet mã sensibilis: sꝫ si apparuerit erit intelligibilis. ¶D. d. et oia naturalia &c. id est et in diffinitionibus omniũ rerũ naturaliũ apparet materia sicut in diffinitiõe simitatis: et hoc ẽ in oibus mẽbris animaliũ sicut in diffinitiõe nasi: et oculi: et faciei: et carnis: et ossis: vniuersaliter ꝯsimiliũ et nõ cõsimiliũ: et in toto aiali: et silr in oibus partib⁹ plante: et in tota planta. Nullũ enĩ istorũ habet diffinitiõem absqꝫ eo q illa diffinitio accipiat aliqd trãsmutabile. ¶D. d. manifestũ est igit q in rebus natu-
Idem .2. phyſi.21. ralibus &c. id est et cũ diffinitiões rerũ naturaliũ non possint fieri sine materia et forma: manifestum est q oportet naturalem qrere de materia rerum naturaliũ notificãdo qd sit: et qrere scdm qd est illud propter qd est materia scꝫ forma. ¶D. d. naturalis enĩ habet cõsiderare &c. id est naturalis enĩ habet cõsiderare de aliq forma scꝫ de illa q ipoꝛis est reperiri abs p materia. ¶Et intendebat q naturalis habet cõsiderare in vtroqꝫ scꝫ de forma q est in materia: et de mã propter cõsiderationem de cõposito. Sed cõsiderõ ei⁹
3 de formis nãlib⁹ ẽ prima itẽtiõe et de materia propter formã. ¶D. d. manifestũ ẽ igit &c. id est ex hoc apparet q scia naturalis ẽ speculatiua nõ operatiua: et cũ in diffinitiõibus rerum naturaliũ apparet natura: sicut in diffinitiõib⁹ rerum volũtariarũ apparet volũtas. Et etiam est manifestũ q scia mathematica ẽ speculatiua: et q scia rerũ imobilium: sed nõ est mãifestũ per se: vt illa imobilia de qbus mathematic⁹ cõsiderat sint abstracta a mã: aut sint in materia. ¶D. d. et si sit mãifestũ &c. id est et si silr fuerit declaratũ qd qdã mathematica sunt abstracta scdm diffiõeꝫ si aũt hꝫ diffõeꝫ esse alia nã sit abstracta: tũc cõsideratio de eis non erit naturalis scia: neqꝫ mathematica. Scia enĩ naturalis cõsiderat de rebus mobilib⁹. Mathematica aũt de rebus abstractis scdm diffinitiõem nõ scdm esse. sed cõsideratio de abstractis naturis est scie altioris istis. et hoc itendebat cũ. d. scia enĩ naturalis &c. i. et scia rerum abstractarũ ẽ alia a scia naturali et a mathematica. qr scientia naturalis cõsiderat de rebus nõ abstractis: et cũ hoc nõ immobilibus. Mathematicarũ aũt licet quedam cõsiderent de immobilibus: sicut geometria et arithmetica: tamẽ visum est qd illa de quibus considerat nõ sunt abstracta materia: immo coexistẽtia in materia: et si materia nõ apparet esse in diffinitionibus eorum. ¶D. d. prima aũt scia &c. i. et cũ res abstracte sint priores in esse nõ abstractis: necesse est vt pma scia in esse sit scia rerũ in

Marginal notes: Cõsiderõ naturalis ẽ de foris naturalibus pma intẽtiõe et materia pp̃ter formam. — Quare di xerit qdã Uide. 12. meta. cõ. 44. Et p mo meta. 19. Et. 2. ce. 57. Et 2. phy. 18

UVA. BHSC. IyR_117

rerū abstractaꝝ. D.d.ꝛ que nō monet ꝛc.et itedit q res immobiles necesse est pt sint eterne: magis ꝯ eterne mobiles diuine. ſ. corpora celestia. Sunt eñ cāe istoꝝ. ſ. q substātia abstracta est cā corporū celestiū. ¶D.d. modi igitur phie ꝛc.i. manifestū est igit ex hoc sermone q modi phie speculatiue sunt tres. ſ. scia rerū mathematicaꝝ ꝛ naturaliū: et diuinarū. ſ. substantiaꝝ: in quaꝝ diffone accipit deus: et intendebat q quēadmodū naturalia sunt ista in quoꝝ diffone accipit natura: ita diuina sunt in illa quoꝝ diffone accipit deus: ꝛ voluntaria sunt illa in quoꝝ diffone accipit voluntas. ¶D.d. nullus eñ ignorat ꝛc.i. nō eñ latet aliquē q est scia diuina qn sit in tali natura: scz abstracta. ¶D.d. et scia nobilis ꝛc.i. et cū manifestuz est per se q scia nobilior est generis nobilioris: ꝛ scia diuina est scia nobilior. ergo est nobilioris. Oēs. n. scie lz sint nobiles: tñ scia dei est nobilior. illius cuius subiectum est nobilius omnibus subiectis.

¶Dubitat enim vtiꝝ aliquis: vtruz prima philosophia sit vlis: aut circa aliquod genus: ꝛ naturam vnam. Non enim idem modus nec in mathematicis: quia geometria ꝛ astrologia circa aliquam naturam sunt. Illa vero vniuersaliter est omniū cōis. Siq̄dem ergo nō est aliqua altera substantia preter naturas consistentes: physica vtiꝝ erit prima scientia. Sed si est aliqua substātia immobilis: hec prior: ꝛ philosophia pria et vniuersalis sic. ¶Et dignum est querere vtrum prima phīa sit vniuersalis: aut alicuiꝰ gñis: aut vniꝰ nature. Non eñ est vna spēs: neq; in scientijs mathematicis etiam: sed geometria: aut astrologia sunt alicuius nature. Et scientia vniuersalis est cōmunis oībus. Si igit nō fuerit substantia aliqua alia a substātijs existētibꝰ a natura: tūc prima scientia est naturalis. Et si aliqua substātia imobilis fuerit illa erit primum: ꝛ scientia eius erit prima philosophia vlis etiā.

¶Idest. et rectum est querere postꝯ declarauit talem scientiam esse q̄ dicitur prima philosophia: vtrum ista scia sit vlis pluribꝰ gñibꝰ: aut eiusdē generis aut eiusdem nature. ¶D.d. non est enim vna species idest apparet enim q mathematica non est vnius generis: sed diuersorum generū. Geometria enim est nature diuerse a natura cuius est astrologia: et vtraq; est mathematica. ¶C.d. et scia vniuersalis cōis est oibꝰ. i. sed si scientia ista fuerit digni⁹ est vt sit cōis omnibus entibꝰ. D.d. si igitur nō fuerit ꝛc. i. et manifestū est q si non esset hec alia substātia a sensibili: q nō eēt scia prior naturali. ¶D.d. et si aliqua substātia mobilis ꝛc.i. et manifestū est ēt q si aliqua substātia immobilis est q ista substātia est prima: et q scientia istius est scientias vniuersalis et philosophia pria. ¶Et dixit in esse a q ordo addiscēdi ista sciam est posteriꝰ: et ideo discimus eam post physicā.

Et. 1. met. 9. Et. 2. celi. 57. ꝛ 2. ph. 18. 4.

In diffōe dioꝝ. ſumit deꝰ: ꝛ nāliū nā: ꝛ volūtarioꝝ voluntas.

Si ñ eēnt ſoe abstracte nālis eēt prima phīa.

3

a Sciadiuina ē posterior viadoctrine: lz ē prima ſz natura. Uis p hoc. 4. me. 2. 4. et. 7. hꝰ. c. 39.

¶Capitulum ¶Secundum.

¶Tq; prima de ente in q̄ntū ens: huiꝰ vtiꝝ erit speculari: tūc etiā ꝛ quid est: ꝛ que sunt in q̄ntū ens. ¶Sz qm̄ ens dictū simplr dꝰ multiplr: quoꝝ vnū est quidē qđ ꝑm accidēs ꝛ aliud qđ vt verū. Et nō ens est falsum. Preter hec autē sūt figure cathegorice: vt qd: quale: q̄ntū: vbi: qn̄. ꝛ si qd aliud significat hoc mō. Amplius ꝓter hec omnia qđ ptāte: ꝛ qđ actu: qm̄ itaq; multiplr dr ens: primū de eo qđ ꝑm accidēs est di

UVA. BHSC. IyR_117

cendū: q nulla est circa illud speculatio. Signū aūt: nulla scia est neq; actiua: neq; factiua studiosa est de eo: neq; theorica. Non enī faciens domū facit quecunq; accidunt domum facere. Infinita enim sunt: his quidem enim voluptuosam: illis noctuam: aliis autem vtilem nihil prohibet esse factiuam: ꝛ alteram vt est dicere ab omnibus entibus: quorum nullius est edificatiua factiua. Eodem autem modo nec geometria speculatur sic accidentia figuris: nec si alterum est trigonum: et trigonum: duos rectos habens: ꝛ hoc rationabiliter accidit: quemadmodum enim solum nomine accidens est. vnde ℣lato modo quodam non male sophisticam circa non ens ordinauit. Sunt enim sophisticarum rationes circa accidens: vt est dicere maxime omnium: vtrū idez aut diuersum musicum ꝛ grammaticum: et musicus corisscus: et corisscus. Et si omne quod est: ꝛ non semper: factum est. Quare si musicus ens grammaticus est factus: et grammaticus ens musicus: et quecunq; alie tales rationum sunt. Videtur enim accidēs propinquum quidem non entī. Palam autem et ex huiusmodi rationibus. Nam alio modo entium generatio et corruptio. Eorum vero que sunt secundum accidens non est.

Non male fecit ℣lato in ordinādo sophisticaz circa non ens.

¶ Et quia habet considerationē de ente ℣m q̄ est ens ꝛ quid sit. Sed ens quod ōr simplr dr multis modis: quorum vnus vt dr primus dicitur per accidens: ꝛ vnus dicitur quasi verum. Et non ens quasi falsum: et aliis modis ab istis modis figurarum predicamētorum. Ver bi. g. hoc: ꝛ ℞tſi: ꝛ vbi: ꝛ quando ꝛ etiam preter ista omnia quod dicitur potentia et actu. Et cum ens ōr multis modis: dicamus primo de illo qō ōr per accidēs. Nulla enī scientia speculatiua vtit tali mō: ꝛ huius est signum: q̄ nulla scientia p scrutat̄ de hoc: neq; actiua: neq; artificialis. Edificator enim non facit omnia que accidunt cū artificio domus q̄ sunt infinita. Nō enim facit vt domus adiuuet vnū: ꝛ noceat alij: ꝛ vniuersaliter vt sit aliis modis: qui non sunt facti a nobis. Et similiter geometria etiam non considerat de rebus que accidunt figuris tali modo: neq; sit triangulus alius: et triangulus habet duos rectos angulos alios: et si non conueniant in diffinitione. Accidens entz est et quasi aliquod nomen tantum. Et ideo non male fecit ℣lato quoquomodo quando ordinauit sophisticum sub eo quod non est. Sermones enim sophistici in maiori parte sunt in eo q̄ conueniunt accidenti: sicut illud quod dicitur q̄ est omnia: ꝛ nō est. Musicus enim et grammaticus sunt idem: ꝛ nauta et musicus sunt idem: ꝛ omne quod est non ℣m qō dicitur de eo. Sicut ille q̄ fuit musicus ꝛ fit grammaticus: aut ille qui fuit grammaticus et fit musicus: et omnes alij sermones similes istis. Accidens enim videtur prope illud quod non est quoquomodo. ꝛ hoc manifestū est ex sermonibus exemplarib⁹. Res enim que sunt alio modo

UVA. BHSC. IyR_117

hñt gñatione͂ ⁊ corruptio͂ez: q̄ aũt sũt mõ accide͂tali nõ hñt hoc. 4

Idest q̄ declaratũ est q̄ ista scientia hʒ ꝯsiderare de ente ƀm q̄ e͂ ens s. quid sit et que sunt res existentes in eo ƀm q̄ est ens manifestũ est q̄ dominus huiusscientie debet p̄io incipere ⁊ scire de ente. ¶D.d.sed cum ens quod dicitur ⁊c.i.iam declaratum est q̄ ens simpliciter diuiditur in prima diuisione de ente per accidens: et ente per se. Prima enim diuisio est talis: aut esse: aut non esse: quod est falsum: ⁊ po͂te: aut ee͂ntial'r aut accidentaliter: quod autem est essentialiter diuidit᷑ in decem predicame͂ta. ¶D. incepit numerare decem genera predicame͂torum. ⁊.d.sicut homo ⁊c. i.U.g.quod dicit᷑ de substantia: ⁊ quanto: ⁊ quali: ⁊ ubi: ⁊ q̄n: ⁊ alijs p̄dicamentis. ¶Et intendit q̄ hoc nomen ens dicit᷑ de oibus: op3 artificem huius scientie considerare de omnibus ⁊ attribuere illa p̄muni ens: q̄d e͂ cã in omnibus entibꝰ. ¶D.d. ⁊.et e͂t p̄ter oia ista ⁊c.i.et ens e͂t diuidit᷑ p̄ter istaʒ diuisionem in potentiam ⁊ actũ. D.d.et cum entia dicantur ⁊c.

Dñs h'scientie.i.d3 ꝯsiderare ƀ de ente.

Ens p'ia sui diuisio͂e diuidit᷑ ens p se ⁊ i ens p accide͂s Ide͂.5.meta.13.

¶D.d.causam propter quam incepit co͂siderare de ente q̄d est per accn̄s: et.d.nulla enim est scie͂tia ⁊c.i.⁊ incipiemus loqui de hoc ente ad demonstrandum q̄ ista scientia non considerat de illo nisi ne noceat in cognitione entis quod est essentialiter: ⁊ tale debet preponi vt premuniatur homo ab illo. ¶Deinde.d.⁊ signum eius ⁊c.i.et signum q̄ artifex huius artis non hʒ considerare de ente per accidens est q̄ nulla ars considerat de illo: neq3 speculatiua neq3 operatiua. Edificator enim cum facit domum non considerat facere in ea omnia accidentia infinita. U.g. vt sit domus fortunata habitatoris et vtilis: hec enim accidu͂t casu: nec etiam vt sit infortunata ⁊ nocens: hic accidunt malo casu: ⁊ alia similia infinita. Quod enim est infinitum non est determinatum. ¶De.d.et vniuersaliter ⁊c.i.⁊ vl'r edificator non facit domũ vtilem aut noce͂te͂: aut alijs modis rerum co͂tingentiũ domui: ⁊ similiter geometer non considerat de rebus que existu͂t in figuris p accidens: non enim considerat in figura habente tres angulos: vtrum accidat ei vt in ea sint tres alij anguli: neq3 etiam considerat vtrum accidat illi vt in ea sint anguli a tribus equalibus duobus rectis: ⁊ tres equales duobus rectis. ⁊ hoc accidit triangulis ƀm q̄ sunt ex ligno ⁊ cupro: aut aliqua alia m̃a. ¶Deinde.d.et si co͂ueniãt in diffo͂ne. ¶P͂ot intelligi sic: et si anguli accidentes triangulo conueniu͂t in diffinitione cum angulis qui sunt essentialiter in triangulo in essendo equales duobꝰ rectis. ¶Et po͂t intelligi sic: ⁊ si illud q̄d est p accn̄s co͂ueniat cũ eo q̄d est essenti al'r in diffinitio͂e: ⁊ io͂ dixit, post accide͂s e͂m est quasi aliq̄d nome͂ t̃m.i.q̄d e͂m est p accide͂s in rei veritate est nomen zifere.i.sine aliqua significatione.

Q̄d e͂ infinitũ no͂ e͂ determiatũ. Ide͂.2.ph.40.⁊ 50.Et.5.me.co͂.vltimo.

¶Deinde.d.⁊ ideo non male fecit ⁊c.i.cum Plato posuit sermonem sophisticum in eo quod est non ens no͂ malefecit: et non posuit ipsuʒ in ente: et causa fuit in hoc q̄ sermo sophiste in maiori parte est per accide͂s. ¶D.d. sicut illud quod dicitur ⁊c.i.q̄m illud q̄d d̄r esse idem p accn̄s est illud q̄d recipit quodlibet: et suum diuersum vno mõ: sicut accidit homini vt recipiat albedinem et musicam: et nauigatoriã: et alia infinita: talia e͂m dicu͂tur idem per accidens: sicut dicimꝰ q̄ musicus est albus: et est nauigator. ¶Et hoc intendebat cum.d.musicus enim ⁊ gra͂maticus.i.U.g.vt aliquis homo sit musicus ⁊ grammaticꝰ: dicet᷑.n.q̄ gra͂maticꝰ ⁊ musicꝰ idem sunt: sed per accidens. Et sil'r nauigator ⁊ musicꝰ d̄n᷑ idem p accn̄s: q̄n aliq̄s ho͂ fuerit nauigator ⁊ musicus. Et sil'r dicit᷑ q̄ ho͂ qui recipit nauigatoriã q̄d est idem cum nauigatore: sed per accidens. ¶D.d.omne quod est ⁊c.i.⁊ o͂e quod d̄r esse idem per accn̄s non d̄r semper neq3 in maiori parte: sicut d̄r q̄ gra͂maticꝰ est musicꝰ: aut efficit᷑ musicꝰ: aut musicꝰ est grammaticꝰ: aut mu 3

vide p'io phy.21.i

Ide͂ sc'o phy.48.

UVA. BHSC. IyR_117

ſicus efficitur grammaticus. ¶ D. d. ⁊ omnes ſermones ⁊c. i. et ſilr oē ꝑdi-
Illō qđ ē cabile accidentale. Plato enim poſuit eum in non ente: q⁊ qđ eſt pp accñs
p accñs p prope vſ ei quod nō eſt: cū raro accidat: et cum hoc intēdebat cum. d. accñs
pe vſ ei q enim vſ prope ⁊c. i. illi qđ eſt non ens aliquo mō. D. et hoc manifeſtum eſt
nō ē. ideo ⁊c. i. et numerare ea q̄ ſunt per accidens ſub nō ente: appz ex reb⁹ q̄ inducūt.
plō po- Exiſtentes em̄ res cēntiali r ſunt ille q̄ hñt aliquā ſpēm in q̄z idiuiduoſexi
ſuit illō i ſtet generatio et corruptio. Illa autē q̄ ſunt p accñs nullā hñt ſpēm: vñ ne
non ente. q̄z generatiōem nz corruptiōez: ⁊ itēdebat q̄ nulla ſpēs a iuenit p accñs.

¶ Attamen dicēdū eſt amplꝰ de accñte: inquātū conuenit que
Uidꝑ hoc eius natura: ⁊ pp quā cām eſt. Simul em̄ forſan palā erit ⁊ quare
2. phy. 56 et. 57. eius non erit ſcientia. Cm̄ igitur ſunt in entibꝰ: hec q̄dē ſemper
a Nulla ſimiliter ſe hñtia: ⁊ ex neceſſitate nō ſm vim dicta: ſed hz quod di
ſpēs iue- cimus in non contingere alr. Illa vero ex neceſſitate q̄dem non
nit p acci ſunt nec ſemp: ſed quaſi ſm magis. Hoc ꝓncipiū ⁊ hec cā eſt eiꝰ
dēs. Jō. 7 q̄ eſt accñs eſſe. Cō em̄ nec ſemp: nec quaſi ſm magis eſt hoc di
met. c. 22. cimꝰ accñs eſſe vt ſi ſub cane fuerit hyems. ⁊ frigus hoc accide-
Qō nec ſp re dicimꝰ: ſed nō ſi eſtuatio ⁊ calor. Quia hoc q̄dem ſemp aut ſm
nec hz ma magis: illō vero nō. ⁊ hoiem albū eſſe accidit: nec em̄ ſp nec ſm
gis: ſ acci magis. Aial vero nō ſm accidēs. et edificatorem ſanitatem face
dēs dici re ſcōm accidens eſt: q⁊ non eſt hoc natus facere edificator ſed me
mus eſſe. dicus: ſed accidit medicū edificatorē eſſe. Et cocus voluptatē cō
citans: facit vtiq̄ alicui ſalubre: ſed non ſm pulmentariā. Quia-
pp accidens dicimus: ⁊ eſt vbi facit: ſimpliciter aūt non. aliorum
aūt alie qñq̄ potentie factiue ſunt: horū nec vlla ars: nec potētia
determinata. Nam ſm accidēs cntiū aut factoꝝ: cauſa eſt ſm ac
cidēs. Quare qm̄ quidē nō omnia ſunt ex neceſſitate: ⁊ ſemp: aut
entia: aut que fiunt: ſed pluruma ſcōm magis. Neceſſe eſſe q̄ ſm
accidens eſt ens: vt nec ſemper nec ſcōm magis: albꝰ muſicꝰ eſt.
Cm̄ vero ſit aliqñ ſcōm accidēs erit. Si aūt nō: oīa ex neceſſita-
te erūt. Quare mā erit cā cōtingēs preterq̄z vt in pluribus aliter
accidentis. Principiū aūt hoc opz ſumere vtrum nihil eſt nec ſp
nec ſcōm magis: aut hoc impoſſibile. Eſt igit aliud preter hoc q
vtrūq̄z contingit: ⁊ ſcōm accidens: ſed vtrū hoc q̄dē vt in plur-
bus: ⁊ quod ſemp nulli inſunt aut ſūt q̄dam ſempiterna. De his
quidez igitur poſtertius perſcrutandum eſt.

¶ Sed tñ loquamur de accñte ſcōm q̄ poſſe eſt in ſua nā et qua
de cā ſit. ⁊ vſ q̄ cū hoc declarabit quare nō hz ſciam fixā: cū in re
bꝰ ſunt q̄dā q̄ ſemp ſunt in eadē diſpōne: ⁊ ſunt neceſſarie ēt: nō
illa q̄ dñr violente: ſed que dñr de illis q̄ ipoſſe eſt vt ſint alio mō:
et q̄dā nō ſunt neceſſaria neq̄z ſemp: ſed ſunt in maiori pte: ⁊ hoc
eſt initiū: ⁊ cā eēndi p accidēs. Cō em̄ eſt nō ſemp: neq̄z in maio
ri pte vocē accñs: ſicut pluuia apud aſcēſum canis: hoc enim ac
cidit quia nunq̄z fuit: neq̄z in maiori parte. et accidit vt homo ſit
albus: ſed non ſemper: neq̄z in maiori parte. ⁊ edificator et medi-
cus curat non in eo quod edificator: ſed per accidens: ⁊ cocus po

UVA. BHSC. IyR_117

test facere ferculum vtile: sed non est scientia coquendi. et ideo dicitur quod accidit. Secundum igitur hanc dispōnem forte virtutes agentes erunt alie: ꝛ ista non habent artem neq; virtutez terminatam. Causa enim eoruz que sunt aut erunt per accidens: est etiam per accidens. ꝛ cum non omnia sunt necessario semper sed pluries ꝛ in maiori parte. Tunc necesse vt illud quod est per accidens sit sicut album. Non enim semper est musicus: neq; in maiori parte: ꝛ si est in aliquo tempore erunt per accidens: ꝛ si non omnia erunt necessaria: ꝛ tunc accidēs habebit aliquā cāz in maiori pte: et possibilitatem alio modo. ¶ Et oportet illud inuenirī primo si aliud non fuerit album nigredo: principium eorum eternum. De istis perscrutabitur post.

¶ Dicit. et licet illud quod est per accidēs nō contineat sub cognitiōe: tñ loq̄mur de eo fm̄ q̄ est pone in sua nā: ꝛ notificemus cām propter quā est. Videtur enim q̄ in hoc ex hoc declarabitur quare non continetur sub cognitione: ꝛ quare nulla ars perscrutatur de cā eius. ¶ D. incepit loqui in eo et. d. et cum in rebus ꝛc. i. ꝛ cum in rebus sint aliqua que semper sunt in eadem dispositione. s. necessaria ꝛ non necessaria que dicuntur de rebꝰ patientibus violētiam: sed que dicunt de rebꝰ que impone est vt sint alio mō ab eo quo sunt. ¶ D. d. et quedam non sunt necessaria ꝛc. i. et cū rerū q̄dam non sunt necessaria in esse: ꝛ quedā hñt eē in maiori pte tpis: ꝛ tunc istud genus est causa eius quod est per accidēs. Qñ enim in cisq̄ sunt in maiori parte non fiat illud qđ inatum est fieri in maiori parte: fiet illud qđ ē p accidens. Et ideo si oia ēent necessaria nihil esset p accñs. ¶ Et cū narrauit q̄ causa eius quod est per accidēs est aliqua esse in maiori pte. qm̄ si aliq̄ fuerint in maiori parte aliqua erunt in minori. D. illud enim quod nō est semper ꝛc. ꝛ dicit hoc: qz ex ascensu canis sequitur abscisio pluuie essentialiter: et hoc non esset necessarium: vt si esset pluuia in eo in maiori tpe neq; in minori tpe: ꝛ ideo qui non concedit aliqđ esse p accñs cōtinget eiyt oia facta sint necessaria in fiendo. ¶ D. d. et accidit vt homo fuit albus ꝛc. id est et ex hoc accidit homini q̄ fuit albū ꝛ q̄ nō fuit: et q̄ albū fuit multa infinita. Verbi. g. musicus et edificator: et medicus et alia. Deinde. d. ꝛ edificator medicus ꝛc. i. U. g. q̄ accidit edificatori medicari non in eo quod edificator: sed quia accidit ei q̄ fuit medicus. Et sīr cocus potest facere ferculum vtile: sed tamen per accñs: cocus enim facit delectabile ferculū: medicus autem vtile. D. d. fm̄ igitur hanc dispositionem ꝛc. i. fm̄ igitur hunc modum virtutes actiue ꝛ artes habentes alias operatiōes abeis propter quas sunt. Deinde. d. ꝛ ista nō hñt artem ꝛc. i. ꝛ ista que sunt per accidens non habent artem agentem neq; virtutem terminatam a qua proueniāt. Cause enim eorum que fiunt per accidens sunt etiam per accidens scilicet quecunq; causa sit. imo cause infinite. ¶ D. d. ꝛ cum nō oia ꝛc. i. et cū manifestū; est q̄ nō oia sunt necessaria: sed plura sint in maiori pte: necesse est vt illa que fiunt per accidens sint in maiori parte ex quo illa q̄ sunt in maiori parte sunt necessaria: et si non omnia essent necessaria: et ista sunt sicut album esse musicum: accidit enim albo q̄ fuit musicus non necessario neq; in maiori parte. ¶ D. d. et cum sit in aliquo tpe ꝛc. i. et si illud quod est per accidens nō fuerit: tunc oia entia erunt necessaria: et tunc qđ sit p accidēs habebit cām aliam a cā possibili qđ est in maiori parte. ¶ Et dixit hoc: qa eius causa quod est per accidēs est cā possibilis qđ est in maiori pte qñ ex

5

Sī omnia ēent necessaria nihil esset p accidēs.

Cāe eorū q̄ fiūt per accñs ↄin finite. Jō. 2. ph. 50. 52. ↄ. 53.

UVA. BHSC. IyR_117

ea nō prouenit actio habenda naturaliter: sed alia actio: vt dictū ē in phy-
sicis. ¶ Ad .d. oportet accipere hoc primo .c.i. opz accipere q cā eius qō
Cā rerū q fit p accīs ē cā rez q p se est per accidens ē cā reruz que sunt in maiori parte. Nulla. n. est alia causa
que pōt accipi pro cā eius quod ē per accidens preter istam.
sunt i maiori parte: z nulla alia Uiō. 2. ph. c5. 48. ¶ Qō autē scia non est accīs palā. Scia nāq; ois: aut est eius qō semp: aut ei⁹ qō pz magis. Etem qūo q̄sptā docebitur aut do cebit alīū. Oportebit em̄ difinīri: aut p se: aut per magis: vt qrti le mellicratum febricitanti vt pm magis. Qō autem preter hoc nō habebit docere: quādo puta noua luna: aut enim semper: aut in pluribus: z q noua luna. Accīs autem preter hoc.

De ente p accīs nō est scia. ¶ Qm̄ autem accidens non hz scientiam permanentem manife stum est. Omnis em̄ scientia permanēs: aut est illius qō est semp aut illius qō est in maiori parte. Qūo em̄ pōt docerī: aut addisci quod nō est ita: qm̄ qō determinatur opz aut vt sit semper: aut in maiori parte. V. g. q sirupus talis adiuuat febricitantes in maio ri parte: z impoſe est vt aliud dicatur in alio tēpore: aut nouitas mensis que est semper: aut in maiori parte.

6 Scia nō ē permanēs i scito nisi p causam Jō. 1. po ste. textu. cō. 11. ¶ Cum declarauit q illud qō ē per accidēs non habet naturā determinatā cum non habeat cām determinatam: incepit declarare q non habet etiam sciam. ¶ Et .d. qm̄ autē .c. .z. .d. sciam permanentē: qz illud quod ē per acci dens scitur quando accidit sed non permanenter. Quia scia non ē perma nens in scito nisi per cāz: z dicere ē permanētiam iudicare: q cum cā fuerit erit causatū: aut de necessitate aut in maiori parte. z ideo in hoc genere im possibile ē aliquam cognitionem esse. ¶ Et hoc quod .d. q scia permanens nō ē nisi rerū necessariarum: aut eaz que sunt in maiori parte: manifestuz est per se. Et q impossibile est addisci: aut scirī qō nō ē alterī⁹ istarum duā rum dispōnū: qm̄ sicut dixit: oē quod diffinitur aut dispōnī aliqua dispō ne: aut illa dispō erit ei necessaria: aut in maiori parte: sicut dicim⁹ q syru pus acetosus adiuuat febricitātes: qz adiuuat eos in maiori parte: z si cō tingenter adiuuerit eos: aut in minori parte: non haberemus scientiam p manentem in eo. Deinde .d. z impossibile ē vt dicatur .c. ita accidit in luna z intēdit q nouitas mensis est necessaria non in maiori parte: sed illud qō est per accidens neq; est necessarium neq; in maiori parte.

¶ Qō q̄dem igitur est accidens: z pp quā cām: z qz scia non est eius dictum est. Qō autē sint principia z cause generabilia z cor ruptibilia sine generari z corrumpi palam. Si enim non hec: oia ex necessitate erunt: si eius qō fit et corumpitur non pm accidēs cām aliquaz necesse est esse. Utrum em̄ erit hoc: aut nō: si hoc fiat erit: si autem non: nō. Hoc autē si aliud erit. Et ita manifestuz qz semper tempore ablato a finito tempore veniet vsq; ad nunc. qua re hic moritur infirmitate aut vi: si exit hoc: aut si facit: sed hoc si aliud z ita veniet ad quod nunc est. aut in factoruz aliquid: vt si sitit: hoc quidem si comedit mordicantia. Sed hoc aut est: aut nō quare ex necessitate morietur aut non morietur. Similiter autez et si superfiliat aliquis ad facta eadem ratio. Jam enim est hoc in aliquo. Dico autem factum. Ex necessitate: ergo omnia erunt

UVA. BHSC. IyR_117

que sunt futura: vt morituꝝ fore viuentē. Jam cū factū est aliq̄d vt cōtraria in eodē corpore. Sed si infirmitate aut vi: nondū nisi hoc factum fuerit. Palam ergo q̄ vsq; ad aliq̄ vadit p̄ncipium: hoc autē nō ab hoc ad aliud. Erit ergo eius vtcūq; euenit ipsuz: ⁊ causa generationis ipsius nulla: sed ad principium quale: ⁊ causam qualem reductio talis.

Dictum est igitur quid est accidens: ⁊ quid causa accidentis: ⁊ q̄ nullam habet scientiam permanentem. Quoniam autez principia ⁊ cause sunt generabilia ⁊ corruptibilia etiā absq; eo q̄ generentur aut corrūpantur. Manifestū est q̄ si hoc nō fuerit: tunc omnia erunt necessario. Quoniam si illa que generantur ⁊ corrūpuntur non habuerint aliquam causam modo accidentali: tunc erunt necessario: sicut dicimus vtrum erit hoc aut non erit: hoc erit enim si erit hoc: ⁊ si non/non: et hoc si fuerit aliquid: ⁊ p̄m hāc dispositionem. Et manifestum est q̄ semper diminuitur tempus: ex tempore finito. ⁊ similiter peruenit ad illud quod est in instanti: sicut dicimus q̄ si sor. exierit morietur aut infirmitate/tau violētia. ⁊ hoc erit si aliud fuerit: ⁊ sic peruenietur ad illud quod est instans: aut ad aliquid eorum que fuerint: vt tale comestum inducit sitim. Et hoc si comederit calida: et hoc aut erit: aut non: ergo morietur necessario. Et similiter si aliquis ordinauerit et dixerit illa que iam facta sunt sermo de eis erit talis: ⁊ habent existentem essentiam. Dico illa que iam fuerint essentia eorum: ⁊ cognitio eorum: ⁊ generatio eorum: ergo erunt necessario omnia generabilia: sicut mors viui: quia iam p̄recessit et fit idem. Sicut cōtraria sunt eadem: quia sunt eiusdem: sed non sine infirmitate: aut violentia nisi hoc fit. Manifestum est igitur quod accedit ad aliquod principium: ⁊ hoc nō accedit ad aliud: et accedit ad illud quod comprehenditur casu: ⁊ non est causa motus omnino. Sed finis qui est talis: erit ad principium habens qualitatem: ⁊ causam habentem qualitatem.

Jd est q̄m aut oportet ex hoc hic esse causas quē gñantur: deinde corrūpuntur absq; eo q̄ generent alia: aut alia corrūpant manifestum est. D. d. cām in hoc et. d. q̄m si hoc non fuerit ꝛc. i. quoniā si fuerit necessarium vt eis causa gñabilis sit generans aut corrumpens: cōtingetvt oia sint necessaria. D. d. q̄m si illud q̄ gñatur ꝛc. i. q̄m si illud q̄ est generandum nō habuit cām accidentalez, sed oēm cām sequit causatū necessario: tunc omnia que fiūt: fiunt necessario: ⁊ sic auferetur natura possibilitatis. D. d. sicut dixim⁹ vtrū erit ꝛc. i. q̄m si oia fuerint necessario: tūc cōtinget vt sermo dicētis: vtrum hoc erit in futuro: aut non erit: alterū eorum erit necessarium et alterum impossibile: ⁊ ꝙtinget vt cā illius generandi sit gñata necessario: ⁊ cū fuerit erit creatū necessario: ⁊ hoc intēdebat cū. d. q̄ erit hoc si fuerit hoc ⁊ si non: non. D. d. et hoc si fuerit aliquid: et p̄m hanc dispōnem. i. ꝙtinget etiā vt a cā ei⁹ sit causatū necessario si fuerint gñata: vt si p̄m hāc dispōnez sez vt sit necessario a sua cā: ⁊ sua causa ab alia: ⁊ hoc quemct necessario ad 7

UVA. BHSC. IyR_117

aliã causaz necessariã in esse:tales eñ cause nõ ꝓcedunt in infinitũ. ¶Deinde dixit.ꝛ manifestuz est ꝙ semp diminuit ꝛc.i.ꝙ tps in quo fit cã rei factę in tpe terminato futuro diminuit ex illo tpe ꝛ diminuitur etiã ex tempore residuo tẽpus in quo fit causa cause donec perueniatur ad initans presens in quo est prima causa eius qđ est fiendũ. ¶D.d.exẽplũ in hoc ꝛ.d.sicut dicimus ꝙ si sor.exierit ꝛc.i.V.g.ꝙ si fuerit necessariũ ꝙ sor.moriat si vulneretur vt si infirmeꝫ ꝙ moriaꝫ:ꝛ si hoc fuerit infirmabitur necessario donec perueniatur ad causam existentẽ in pũti.V.g.ꝙ si patiaꝫ sitim:patieꝫ calorem necessario:ꝛ si patiaꝫ calorẽ patietur febrẽ:ꝛ si frigus patieꝫ morieꝫ:ꝛ si materia eriuerit:patieꝫ sitim necessario. ¶D.d.ꝛ tale comestum ꝛc.i.ꝛ si patiatur sitiz necessario comedit aliqđ calidũ:ꝛ sic comedere illud caliduz erit necessariũ:ꝛ illa cõsequẽtia erũt necessario.cõtingeret eñ exponere eorũ que fiunt in futuro eẽ necessario.s.alterũ duorũ oppositorũ vt sint etiaz facta necessario:ꝛ vt ꝓsecutio eorũ adinuicẽ sit necessaria. ¶D.d.ꝛ hoc autem erit:aut nõ ꝛ innuit aut causam:aut causatũ.s.ꝙ vtrũqꝫ erit necessario. D. d.ergo moueꝫ necessario ideꝫ ꝛ si iste cause fuerint huiꝰ dispõis necesse est vt exeat:ꝛ moriatur necessario. ¶D.d.ꝛ silr si aliqs ordinauerit ꝛc.i.ꝛ similiter ꝓtinget vt oẽ qđ fit añq̃ fiat ꝙ fuit necessariũ vt fieret:ita ꝙ oia futura ꝛ omnia preterita fuerint necessaria:ꝛ hoc est ꝓra intellectũ ꝛ sensuz. ¶D. d.ꝛ hñt essentia existẽtẽ ex quo cõtinget vt oia facta habeãt essentiã aliquã existentẽ ex quo cõtinget exitus eorũ in actũ necessario:vt dicitur in exemplis legalibus:qꝛ oia fienda sunt scripta in tabula:ꝛ qđ est scriptuz in illa tabula cribit in actũ:ꝛ ideo exposuit hoc ꝛ.d.dico illa ꝛc.i.cõtinget vt natura rerũ faciãt eas gñari necessario:quẽadmodũ natura generabilium facit ea corrumpi:ꝛ ideo.d.erũt igitur omnia gñabilia ꝛc.i.cõtinget igit hãc positionẽ vt nature ꝛ substãtie rerũ ex quibꝰ generabilia generantur faciant eas generari:quẽadmodũ cũ generañ faciũt eas corrũpi:vt viuuo corrũpitur. ¶D.d.sit eñ idẽ ꝛc.i.ꝛ est necesse vt generatũ corrũpatur necessario qđ anteq̃ corrũpatur fuit necessariũ vt cõponeretur ꝛ fieret idẽ ex contrarijs:ꝛ fuit idẽ qꝛ cõtraria fiunt in eo.s.forme:ꝛ sic necessario corrũpitur:sed nõ sine infirmitate ꝛ violẽtia:sed corrũpitur si aliqua infirmitas fuerit:aut violẽtia:quarũ altera.s.infirmitas est nãliter ꝛ de necessitate:ꝛ altera ꝓ accidens.s.violentia. ¶D.d.manifestũ est igitur ꝛc.i.declaratũ est igitur ex hoc ꝙ omne qđ generaꝫ ꝛ corrũpitur hȝ causas:ꝛ ꝙ ille cause perueniunt ad primã causam. ¶Sed tñ differũt:qꝛ corruptio fit de necessitate:gñatio aũt nõ:ꝛ si hoc esset:oia eẽnt accidẽtia necessario.ꝛ si hoc esset:tunc gñatio esset in substãtia rerũ in quibꝰ est gñatio:sicut corruptio existit in substantijs:eorũ. ¶D.d.aut accipietur ad illud qđ cõprehenditur casu.i.qđ aũt ex istis causis ꝓuenit ad illud qđ fit casu nõ est causa alicuius motus naturalis omnino.ideſt ꝙ omne quod fit casu nõ est causa alicuius speciei entiũ. ¶Deinde dixt sed finis qui est ꝛc.ideſt sed quod fit casu fit a principio habente naturam terminatam ꝛ causam terminatam:quod enim est accidentaliter accidit illi quod est essentialiter.

Corruptio fit de necessitate:nõ aũt gñatio.

Solet adduci.

¶Utrũ vt ad materiã:aut ad qđ cuius gratia:aut vt admouens maxime perscrutandum. Ergo de ente ꝑm accidens ꝓtermittatur:determinatum est enim sufficienter. ¶Quod autem verum ens:ꝛ non ens vt falsum:quoniam ꝑm compositionem ꝛ diuisionem:totaliter vero circa partitionem contradictionis. Verũ quidem eñ affirmationẽ in cõposito hȝ:negationẽ vero in diuũcto. Sed falsuz hȝ partitionis cõtradictionẽ. ¶Uõ aũt qđ simul:aut

UVA. BHSC. IyR_117

qđ separatim intelligere accidit aliq̄ sermo. Dico aūt qđ simul: ꝛ quod separatim: vt nō in qđ cōsequenter: sed in vnum aliqđ fieri. Non enim est verum ꝛ falsum in rebus: vt quod quid verū bonum: quod autem malum falsum: sed in mente. Circa vero simplicia: ꝛ quod est: nec in mente est. Ergo quecūqꝫ oportet speculari circa sic ens: ꝛ nō ens posterius perscrutandum. Quoniam autem complexio ꝛ diuisio est in mente ꝛ nō in rebus. Quod autem ita ens alterū ens a propriis: aut qꝫ quid est: aut quia quale: aut quia quantum: aut si qđ aliud copulet aut diuidat mens: q̄ quidem vt accidens: ꝛ qđ vt verū ens pretermittendū. Causa enim huius quidē indefinita. Illius vero mētis aliqua passio: ꝛ vtraqꝫ circa reliquum genus entis ꝛ nō extra ostendūt entē aliquam naturā entis. Quapropter ea q̄dē p̄termittātur. Perscrutāde vero sunt ipsi⁹ entis cause ꝛ p̄ncipia inquantū ens. Palā aūt in quibus determinaūm⁹ de quotiens vnūqđqꝫ dī: qꝫ multipliciter dicitur ens: significat eſ̄ hoc quod quid est.

¶Et opz nos perscrutari multū: vtrū sit q̄si perueniens ad materiā: aut ad aliud ꝓpter q̄d: aut ad illud cuius est motus. Dimittamus igit loquī de ente accītali: nā sufficit q̄ determinatum est de eis: ꝛ loquamur de vero ente: qđ nō est sicut falsum. Est eſ̄ in cōpositione ꝛ diuisiōe: ꝛ vlr in diuisiōe cōtradictoriorū: qꝫ hz affirmatiuā ꝑm qđ est verū: ꝛ ꝑm q̄ est cōpositū hz negationē aliquā: ꝛ ꝑm q̄ est diuisuz hz falsitatē istius diuisiōis q̄ est cōtradictoria. Quo aūt cōtingit intelligi simul: ꝛ pri⁹: hz aliū sermonē. Et dico simul ꝛ pri⁹ ne aliq̄d sit post aliq̄d: sed vt sit idē. Falsuz eſ̄ ꝛ verū nō sunt in reb⁹ sicut bonū ꝛ malū: vt verū sit sicut bonū: ꝛ falsum sicut malū: sed sunt in cognitione. Et nulla cognitio est de simplicibus: aut de illo qđ est. Dīa igit que perscrutāda sunt de ente qđ est ꝺmōi: ꝛ de eo qđ nō est: dicēda sunt post. Et cū in cognitiōe ē: aut cōpositio: aut diuisio: nō in reb⁹: qđ est aliud ꝑm hūc moduz. Ex rebus eſ̄ que sunt in rei veritate est illud qđ significat: aut q̄d aut quale: aut quantū: aut qđ copulaī cuz alio: ꝛ cognitio diuidit illud. Dimittamus igitur ens qđ est quasi accīs: ꝛ qđ est quasi verū. Causa eſ̄ cui⁹ eoꝝ nō habet diffinitionē: ꝛ causa altertius est cognitio: ꝛ vtrūqꝫ est in gñe diminuto generis entis: ꝛ non sunt ex eis que significāt esse entis. Et ideo dimittaī ꝛ perscrutef albuz. Jā declarauimus vbi dixim⁹ q̄ vnaqueqꝫ reruz dicit multis modis. Quoddam eſ̄ significat quid album.

M Nō ē verū ꝛ falsuz in reb⁹ sz in mente.

¶Modo narrat q̄d perscrutandū est de causa ad quā ascendūt oēs cause que sunt accidētales: aut essentiales. ¶Et. d. ꝛ opz nos ꝛc. i. ꝛ opz nos multū perscrutari de causa accidētali: vtrū reducatur ad causam materialē vel finalē vel agētē: ꝛ ipse iā declarauit in scōo phȳsicoꝝ q̄ reducit ad causaz agētē: ꝛ forte ꝓpter hoc dimisit hic loq̄ de illo. ¶Et cū declarauit q̄ in hoc ente qđ est per accīs nō cōsiderat ista ars: ꝛ. d. dimittam⁹ igit ꝛc. i. qꝫ iā de- 8 Scōo phȳ. tex. 2. 48. ꝛ com. 51.

UVA. BHSC. IyR_117

terminauimus de natura eius qđ sufficit. D. d. ꝛ loquamur de vero ente. i. ꝛ cū iā locuti fuerim⁹ de ente accidētali: loquamur de ente veridicanti ſm ꝙ est veridicans. ꝛ hoc est illud qđ est in anima. hic eñ entia facta sunt ab intellectu qñ diuidit entia abinuicē: aut cōponit ea adinuicē. hoc igiť ens est vnū genus generū entiū: ꝛ est vniuersaliter istud ens tm̄ in affirmatiōe aut negatiōe. C D. d. q2 hȝ affirmationē ꝛc. i. vera eñ affirmatiua significat cōpositionē in entib⁹: ꝛ vera negatiua diuisionē. Et q2 idē ens impossibile est ꝙ sit cōpositū ꝛ diuisum insimul: nō si affirmatiua fuerit vera: negatiua erit falsa: ꝛ. q. d. affirmatiua aūt q2 est vera: est ens in cōpositiōe quasi haberet negatiuā: cui⁹ falsitas existit in diuisione. Qm̄ cū affirmatiua est vera per cōpositionē: negatiua est falsa per diuisionē. ꝛ similiter qñ negatiua est vera p diuisionē: affirmatiua est falsa per cōpositionē. C D. d. quomō aūt accidit simul ꝛc. et intendebat per hūc sermonē declarare diuersitatē duorum entiū. s. entis qđ est in itellectu: ꝛ entis qđ est extra intellectū. Qđ eñ est in aīa cōtingit vt recipiat duo opposita insimul. Qđ aūt est extra aīam nō: et q. d. quoquomodo: aut accidit ꝙ aīa intelligit duo opposita insimul qđ nō pōt esse extra animā: q2 materia recipit cōtraria successiue loquendū est de eo in alio loco: ꝛ innuit librū de aīa. C D. d. in hoc causam ꝛ. d. verū eñ ꝛ falsum ꝛc. i. ꝛ causa in hoc ꝙ intellectus cōprehendit insimul duo opposita ēt q2 natura primoꝝ oppositorū in intellectu. s. veri ꝛ falsi nō est natura primorū oppositorū extra animā. s. boni ꝛ mali. Verūtamē verū ꝛ falsum sunt in cognitiōe: ꝛ bonū ꝛ malū est in mā: ꝛ nullū a entiū que sunt in cognitione dr̄ esse simpl'r ſm ꝙ est extra animā. C D. d. oīa igiť pscrutāda ꝛc. idest ꝛ oīa pscrutāda: vtrū sint de ente in cognitiōe: aut de ente extra animā dicēda sunt vbi b pscrutať de vniuersalibus: ꝛ numeris: ꝛ alijs sīib⁹. D. d. et cū in cognitiōe ꝛc. i. ꝛ cū illud qđ est in cognitione ex hoc ente: est cōpositio aut diuisio: absq3 eo ꝙ sit extra animaȝ ens qđ differt ab isto qđ est in re est illud qđ significat: aut quid: aut quale: aut q̄tū: aut aliqđ continuū cū alio ꝛ hec sunt cetera predicamenta. C D. d. ꝛ cogitatio diuisit illud ꝛc. ꝛ forte intendit per hoc illud qđ est preter predicamēta substātie: et forte intēdit predicamēta que cōmuniter habēt cōpositionē: ista eñ existimātur ꝙ nisi anima esset: nō essent. C D. d. dimittamus ergo ens ꝛc. i. dimittamus igiť pscrutari pscrutatione de ente qđ est per accidēs: ꝛ de ente qđ est veridicans. s. ꝙ est in aīa. Ens eñ qđ est p accñs non hȝ causam terminatā: et qđ est veridicans nō hȝ ēt cām nisi animā: et ideo vtrūq3 numeratur in genere entis diminuti: et ideo pscrutādū est de ente pfecto qđ est ens extra animā. C D. d. iam declarauimus ꝛc. i. et determinauimus vbi locuti fuimus c quedaȝ de eis que significant multis modis ꝙ ens dicitur multis modis. Quoddā eñ dicitur ſm ꝙ scilicet de substantia: quoddam de qualitate: quoddam de quantitate: quoddam de copulationibus istorum cum alijs.

Tertio đ aīa text. cō. 21.

Qđ ē i aīa ꝯtingit vt recipiat a duo opposita simul

Sȝ h⁹ op. vi. 4. hui⁹ text. cō. 9.

Verū ꝛ falsū sūt in cognitiōe ꝛ bonū et malū ē in mā. Vide oppositū. 3. de aīa. 34. vbi dr̄ ꝙ ens i intellectu ē bonū simplr̄: ꝛ ens extra aīaȝ est bonuȝ in respcū.

a Idē. 3. de aīa. 38. 39.

b 7. met. 46. 47. ꝛ 5.

c 5. met. t. cō. 14.

C Explicit liber sextus Aristo. prime phie.

C Aristo. Liber septimus prime philosophie incipit.

N isto tractatu pscrutať de spēb⁹ entis de qb⁹ itēdit pscrutari in hac scia. Ista. n. scia diuidiť in tres ptes primas. Prima est de diuisiōe entis in sbām ꝛ accñs. Scđa de diuisione entis in potētiā ꝛ actū. Tertia de diuisiōe entis in vnū ꝛ multa. C Et iste tractat⁹ est prim⁹ eoꝝ in qb⁹ pscrutať de sbā. et q2 substātia alia est sepabilis et abstracta: alia insepabilis: pscrutať in hoc

UVA. BHSC. IyR_117

tractatu et in sequenti de substantijs inseparabilib⁹ et nō de numero eoꝝ. D.in nono tractatu pscrutatur de potētia ꝛ actu. D.in decimo de vno ꝛ plu ri. Et post in tractatu vndecimo de substātijs separabilib⁹ ꝛ cuiusmodi eē hūt ꝛ quot sunt t. D.in duodecimo ꝛ tertiodecimo perscrutabitur de eis q̄ di xerunt antiqui de naturis separabiliū substāti arū. Tractatus aūt p̄ceden tes hūc tractatū sunt quasi preparatorij ad hoc qō intēdit dicere in istis. ꝛ incepit in hoc tractatu dicere ens dicitur multis modis ꝛc.

¶In Septimo metaphysice habentur due summe pħales.

¶In prima docet q̄ ad determinandum de ente oportet de sola substantia disputare a tex. 1. vsq; ad. 7.

¶Scōa determinat copiose de substantia a tex. 7. vsq; in finem libri.

¶Capitulum Primum.

Ens multipliciter dicitur: sicut diuisimus in his que de quotiens. Significat enim hoc quod quid est: et hoc aliquid. Illud vero quod quale: aut quantū aut aliorum vnūquodq; sic predicamentorum. A

Ens dicitur multis modis vt prius diximus in sermone in quo diximus quot modis dicitur aliquid. Q̄dam. n. significat q̄ est aliq̄d: ꝛ q̄ hoc. Et quidda significat q̄ hoc est quale: aut quantum: aut aliud eoꝝ que predicantur in sermone ſm hunc modum.

Dicit ꝛ cum sit declaratum q̄ hoc nomen ens dicitur multis modis: vt dictum: est in tractatu in quo declarauimus nomina vsitata in hac scientia. Illic enim distinguimus q̄ hoc nomen ens quandoq; significat quidditatem substantie demonstrate: ꝛ quandoq; ipsam substantiam de monstratam: et quandoq; aliquod accidens in istis substantijs: aut quantitatem: aut qualitatem: aut aliud eorum que predicantur de substātijs nō predicatione declarante substantias eorum: nec in respōsione ad quid est hec substantia demonstrata. ¶Et hoc intendebat cum dicit ꝛ quiddam significat ꝛc. idest et hoc nomen ens quandoq; significat in substantijs qua litatem: aut quantitatem: aut aliud accidentium predicabilium de eis: non ita q̄ declarant substantiam. sed predicantur ſm quale: aut quantum: aut vbi: aut quando: aut alio modo.

¶Totiens autem ente dicto palam: q̄ horum primū ens est q̄ quid est q̄ significat substātiā. Nam q̄n dicimus quale quid hoc aut bonū dicim⁹ aut malū: ſz nō tricubitū aut hoiez. Q̄n vero q̄d est: nec albū: nec calidū: nec tricubitū: sed hominē: aut deuz. Alia vero dr̄ entia: eoq; taliter entis: hec quidē qualitates esse: illa vero quātitates: alia passiones: alia aliud quid tale.

¶Et cum ens dicitur multis modis: manifestum est q̄ primum ens istorum est illud quod significat quid: ꝛ hoc est illud quod significat substantiā. Quādo eſn dicimus de aliquo: quale est dici mus: aut bonum: aut malum: ꝛ non dicimus homo. Et cum inter rogatur quid est: non dicimus album: aut tricubitum: sed homo aut deus. Et alia dicuntur entia: quia sunt entis quod est huius modi: quedam igitur sunt q̄titates: ꝛ quedam qualitates: et que dam passiua: ꝛ quedam aliud tale.

UVA. BHSC. IyR_117

2 B ¶Cum declaranit q hoc nomẽ ens significat substantiã ⁊ accidentia substantie que sunt. ix. predicamẽta: intendit declarare q hoc nomen ens principaliter ⁊ simpliciter significat predicamentũ substantie scdario ⁊ determinate. s. relatiue ad substantiam alia predicamenta accidentiũ que non dicuntur esse: nisi qꝫ accidunt enti qđ est ens per se. s. substantie. ¶Et. d. ⁊. cũ ens dr ⁊c. i. et cum declaratum est qđ hoc nomẽ ens dr de generibus predicamentorũ: manifestũ est q primũ de quo dicitur hoc nomẽ simpliciter et principaliter est illud qđ dicit in respõsione ad quid est hoc indiuiduũ demõstratũ per se existens: ⁊ ista interrogatio est de substantia. ¶D. incepit declarare hoc ex modo interrogandi ⁊ respondendi: ⁊. d. qm̃ cum dicimus de aliquo ⁊c. i. ⁊ signũ eius q illud de quo interrogatur per hoc nomen quid in indiuiduis substantie est dignius hoc nomine ens est: qm̃ si interrogat per alia noia interrogantia de indiuiduis substantie: non respõdetur per aliquid determinans quiditatem eius. U. g. qm̃ qñ interrogatur quale est istud demõstratũ: aut eius modi: respõdemus bonũ: aut malũ: calidum: aut frigidum. ⁊ nõ rñdemus ipsum esse hoiem: aut orbem: quod intendebat p

primũ documentũ. Indiuiduus substantie est aliis indiuiduis accñtiuus. Idẽ. s. t. c. 4. ⁊. 47. Secũdus. Dialectica. vsitat dupl̃r. vi. idẽ. l. ph. cõ. 35. ⁊. 8 ph. 70. et 2. met. cõ. 15. ⁊. 1. et ẽ ca. 3.

deum. ¶Et cũ hoc interrogatur quid est illud indiuiduũ existens qđ dicit substantia: nõ rñdemus ad hoc p aliqđ extra essentiam eius. U. g. album: aut calidum: aut tricubitũ: sed hõc aut orbis. ¶Et intendebat per hoc q predicabilia que declarãt quiditatẽ indiuidui substantie demõstratę sunt digniora hoc noie ens q̃ predicabilia aliorũ accidentiũ: cũ nunq̃ notificent quiditatez substãtie: ⁊ iõ qđ declarat quiditatẽ idiuidui substantie est substãtia. In hoc ergo capĩo intendit declarare q̃ditas indiuidui substantie prior in esse q̃ditatibus accidentiũ. Indiuiduũ. n. substãtie qđ prius est alijs indiuiduis accidẽtium manifestũ est per se. ¶Et sciendum est q ista declaratio est logica: et plures demõstrationes in hac scientia sunt logice. s. qm̃ ppones eius sunt acceptea dialectica. Dialectica. n. vsitatur duobus modis. vno modo ꝺ q est instrumentũ: ⁊ sic vsitat in scientijs alijs: ⁊ alio modo vt accipitur illud quod declaratũ est in illa in alijs scientijs ꝺm q accipit: ⁊ ꝺm q accipitur illud quod declaratũ est in aliqua scientia speculatiua ad aliã scientiã est: cum ista considerat de ente simplr: ⁊ ppones dialectice sunt entis simplicter: sicut diffinitiones ⁊ descriptiones: et alia dicta in eis.

¶Añ ⁊ dubitabit aliqs virũ vadere: ⁊ sanare: ⁊ sedere vnũqq̃ horũ ipsorũ sit ens: aut nõ ens. Sic autẽ ⁊ in alijs talibꝫ: nihil. n. ipsorum est: nec ꝺm se aptũ natuz: nec separari pole a substãtia. Sed magis siquidẽ vadẽs enttuz aliqđ est: ⁊ sedẽs ⁊ sanãs. Hec autẽ magis apparent entia q̃ est aliqđ subiectũ ipsis ꝺterminatum. Hec autẽ est substãtia ⁊ vnũqq̃: qđ q̃dẽ in cathegoria tali apparet. Bonum eñ aut sedens non sine hoc dicitur. Palam ergo q̃ propter eam ⁊ illorum singula sunt.

¶Et ideo queret aliquis forte vtrum ambulatio ⁊ sanitas ⁊ sessio quelibet significat ens: aut nõ ens: ⁊ similiter in vnoquoq̃ talium. Quoniam nullum eorum est existens per se: nec potest separari a substantia. Sed si ambulãs fuerit de entibus: ⁊ sedens: et sanus: ista sunt digniora / vt sint entia vt videtur: quoniam subiectum eorum est aliquod terminatum: ⁊ hoc est de substantijsque sunt vniuscuiusq̃ particularium: ⁊ hec significant cathegorice q̃ sunt tales. Sedens enim ⁊ stans non dicuntur sine hoc. Bant

UVA. BHSC. IyR_117

sestū est igr q hec est cā essentie cuiusz illorū: z illa sunt pp illud.
¶Cū posuit q ens in rei veritate est substātia: z in hoc queniūt oēs antiq quorū plures pp hoc qō opinabant q substātia est ens in rei veritate dubitabant vtrū accidentia sint entia aut non. ¶Et.d.z iō queret 2c.i.et idco dignū est vt qui opinatur hoc de substātia dubitet in oībus accidentibus v.g.ambulatione: z sanitate z sessione: vtrum dicanē esse simplr: aut non. et hoc dignū est dubitare cū nullū eorum existat per se: aut possit separari a substātia: z q ens est illud quod per se est. ¶D.d.sed si ambulans 2c.i. sz si cōcesserim' q hoc nomē ens sigat ista: tūc sba est dignior vt significet hoc nole ens fm q appet sensui.s. quoniam est manifestior apud sensum.
¶D.d.cām in hoc z.d.sbm em̄.2c.i. qm̄ sba q̄ditatū sbarū z vniuersaliorū eaz sunt idiuidua substātie q̄ sunt teriata p se.s.qm̄ sunt terminata a locis z superficieb': z q̄ditas isti' substātie est ps q̄ sunt idiuidua substantiaruz particulariū. z fm hec duo dr p̄dicamentū substātie. z.d.qm̄ subiectū eoruz 2c. intēdebat a q̄ditate substātiarū vniuersaliorū earū. ¶Et cū.d.est aliqd terminatū 2c. intēdebat idiuidua substātie q̄ sunt termiata: q: sunt corpora existēcia p se. ¶D.d.et hoc est de substātijs 2c. innuit p hoc q̄ditates z.q.d. z ista sunt substātie: q: sunt ptes substātiaz q̄ sunt substātie in rei veritate sz pticulariū. D.d.z hec sigant 2c.i.z ista ylia q̄ sunt substātie sigant p̄dicamētū sube. ¶D.d.sedēs.n.z stās 2c.i.z cā i hoc ē: qm̄ accēntia. U.g. stās z sedēs nō dnr eē entia sine istis: z accepit hoc nomē denoiatiuū p accēte tm̄.
¶D.d.manifestū est igitur 2c.z cū hoc declaratū sit de substātijs: manifestū est q substātie sunt cāe essentie accidentiū: z accidentia non sunt nisi p pter substātias: z hoc necessarium est: qm̄ cū declaratū est q nomē ens dicitur de decē p̄dicamētis: et dignius de substātijs. z est declaratū q cū plura cōicant in eodem nole z quoddam dignius quibusdam: illud quod est dignius illo nomine ē cā ceterorū: z dispō ceterorū ad. causalitatē est sicut dispositio illoz in illo nomine. Ex istis igitur propositionibus concluditur q substātia est causa ceterorum predicamentorum.

¶Quare primū ens: z nō aliquid ens: sed ens simplr substātia vtiq; erit. Multiplr q̄dē igitur dr ipsum primū. ¶Sed substantia a oīum primuz rōne: z notitia: z tpe: z natura. Aliorum em̄ ca thegoreumatū nullum est sepabile hec autē sola separabilis est. Et rōne hoc primuz. Necesse em̄ in vnuscuiusq; rōne substantie rōnem esse. ¶Scire b autē tūc singula maxime putamus qñ q̄d est homo cognoscimus: aut ignis: magis q̄ cū quale: aut q̄tum aut vbi. Quoniā tunc horum eorūdez singula scimus quādo q̄d est ipsum quale: aut q̄tum scimus.
¶Ens igitur qō est principale nō illud quod est aliquod ens: sz ens quod est simpliciter est substātia. Et pricipale dr multis modis. Sed substātia est prima oīm rerum diffinitione: z cognitione z tpore. Nullum.n. aliorum predicabilū est separabile: z illud solum est separabile. Et est etiam prima fm diffinitionez. Necessarium est enim vt diffinitio substantie accipiatur in diffinitione cuiuslibet rei. Et videmus etiaz quod nos scimus quodlibet magis quādo scimus ipsuz quid sit. U.g. qñ scimus hoiem esse ignē magis q̄ cum scimus ipsuz esse qualē: aut quantum: aut vbi. Et etiam vnumquodq; istorum non scitur nisi quando scitur quid

2 Uide p hoc 1.phy.21. 23.

2

2 Cū plura cōicāt in vno nole z q̄dā est dignio q̄ busdā dignio ē sem per cā ceteroz. vide. 2. me. t.c.4. z hic j.t.ca.7. z ¶ 6.met.cō. 7.

a Sba om nū primuz rōne noticia tpe et natura.

b Scire tūc maxie putamus qñ q̄d singulū sit cognoscimo magis q̄ cūqle: aut q̄tum.

UVA. BHSC. IyR_117

est:aut quale:aut quantum.

4 ¶Et cū sit declaratū q̄ quidtates accidentium posteriorantur quidtatibus substantiaꝝ ꝑm q̄ cāta posteriorantᵉ cātis:manifestum est q̄ ens qō est principale qō est pr̄i:ꝛ simpl'r est substantia:ꝛ nō est illud quod ē aliquod ens.i.nō simpl'r nec principaliter. ¶Et hoc intendebat cū.d.,ens igitur qō est ꝛc.i.ens ergo quod principal'r ꝛ simpl'r ē ens est substātia:nō illud qō ē aliquod ens.i.nec principal'r nec simpl'r:ꝛ ē in verbis eius ordo posterior. ¶Et cū narrauit q̄ ſōa est prior ceteris predicamētis:ꝛ hoc intendebat p principalem:ꝛ primū dicit multis modis:incepit declarare quot modis p̄cedat substantia accītia. ¶Et.d.ꝛ primū dᵒ multis modis.i.ꝛ primū quod est prius dicit multipliciter:ꝛ substātia est primū oim̄ ꝑm diffinitionē ꝛ cognitionem:ꝛ ꝑm tp̄s. ¶W.dedit cām in hoc ꝛ.d.nullū em̄ p̄dicamētum ꝛc.i. ꝛ substantia est prior his tribus modis:q̄m nullū accīdētiū ē separabile ꝛ ipsa sola ē separabilis.ꝛ hoc intēdebat cū.d.i.de substantia. ¶Et dixit hoc q̄ declaratū est q̄ vlia accītiū sunt illa q̄ dicuntur in subiecto. ¶Et cū dixit eam esse primā ꝑm diffinitionem dedit modū ꝛ.d.et ē etiā prima ꝑm diffinitionē ꝛc.i.ꝛ diximus q̄ substātia ē prior diffinitione cuiuslibet accītium quoniā necesse ē vt substātia accipiatur in diffinitione cuiuslibet accītiuꝝ quoniā ptes diffinitionū sunt illa per que cōstituitur res:ꝛ qꝛ accītia cōstituuntur per substātias:necesse fuit vt accipiantur in diffinitionibus eoꝝ:ꝛ in diffinitionibᵘ substantiarū nō accipiē illud extra suā nām:cū cāe sue accipiant in suis diffōnibus q̄ sunt substantie. ¶Et cū narrauit q̄ substantia ē prior alijs accidentibus cognitione dedit modū.ꝛ.d.ꝛ nos videmus ꝛc.i.ꝛ signū eius q̄ substātia apud nos ē manifestior accītibus.s.vniuersalia substantie cꝫ vniuersalia accītiū ē.s.q̄ scire indiuiduū substātie p̄ sua vniuersalia ē pfectius cꝫ scire illud p vlia accītiū. ¶U.g.q̄ cū volueriᵐ scire hoc minē ꝛ sciuerimus ipm esse aliquā nām substātialē. U.g.scire ipm ignem p hoc predicabile substantiale erit perfectius cꝫ scire ipm esse:quantum:aut quale:aut vbi:aut aliud predicabiliū accidētiū. ¶Et intēdebat q̄ nō sunt accidentia quesita per se:sed ꝑm q̄ sunt dispōnes substantie demōstrate: et primū quesitū ē substātia demōstrata. Et q̄ scire substantiā hanc p suas dispōnes substantiales ē perfectius cꝫ scire eam per suas dispōnes accītales:necesse ē vt dispōnes substātiales sint manifestiores dispōnibus accītalibus. ¶W.d.aliū modū ex quo declaratur q̄ scire aliquid per quid ē manifestius cꝫ scire ipm per aliꝙd ꝓs:siue fuerit substantia:siue accidens.ꝛ.d. et etiam vnūquodq̄ istorum nō scitur ꝛc.i.et signū eius q̄ scire indiuidua substantie per quid est manifestius cꝫ scire ipsa per quale:aut ꝙtum ē q̄ nos videmus q̄ nō scimᵘ vnūquodq̄ suorum accidentium:donec sciamus illud accidens quid sit:aut quale:aut quantum. ¶Et substantia est prior tempore:quoniaꝫ si accidens sit post corpus in quo ē:manifestum ē quod illud corpus precedit ipsum ꝑm tempus:et si fuerit ex accidentibus inseparabilibus a re in qua sit:tunc substantia subiecta ad illam rem precedit illam rem ꝛ accidētia consequentia ipsam. Verbi gratia.q̄m subiectū ex quo generatur ignis ē prius forma ꝛ calore ignis.

¶Et quod olim:ꝛ qō nunc:ꝛ quod semper quesitū: ꝛ semper dubitatum est quid ens:hoc est que substantia. Hoc enim hi quidez vnum esse dicunt:illi vero plura cꝫ vnum:ꝛ hi quidem finita: illi vero infinita. Quapropter nobis maxime:ꝛ primum: ꝛ solum: vt est dicere de sic ente speculandum quid est.

¶Capitulum Secundum.

Nullū p̄dicamētū ē separabile ꝑter ſōam Jdē.1.ph̄. 14.39.

D partes diffinitiōis ſt illap q̄ cō. ſtituit res Jdē.1.ph̄. cō.28.ꝛ.1. b.ꝛia.cō.5

Documētum.

Quō ſōa tpe accītia p̄cedit

UVA. BHSC. IyR_117

Videtur autē substantia inexistere manifestissime quidez corporibus. Unde animalia: z plantas: z eorum partes substantias esse dicimus: et naturalia corpora: vt ignem z aquam: et terram: et talium singula: et quecunqz: aut partes eorum: aut ex his sunt: aut partibus: aut omnibus: vt celum et partes eius: vt astra z luna: z sol. Utrum vero he sole substantie sunt: aut z alie: aut horū quidem nulla: altere autem quedam perscrutandum. Videntur autem quibusdam corpus terminl: vt superficies: z linea: z punctus: et vnitas esse substantie magis q̄ corpus z solidum. Amplius preter sensibilia. hi quidem non opinantur esse aliquid talium. Illi vero plura: z magis entia sempiterna: vt Plato species ipsas: z mathematicas: duas substantias. Tertiam vero sensibilium corporum substantiam. Sed Pseusippus plures substantias ab vno incoans: z principia cuiuslibet substantie esse dixit: aliud quidem numerorum: aliud magnitudinum: deinde anime: et hoc modo protendit substantias. Quidam vero species z numeros eandem dicunt habere naturam. Alia vero lineas z superficies vsq; ad primam celi substantiam: z sensibilia secundas afferunt substantias esse.

¶ Et etiam illud quod semper fuit quesitum a longo tempore: z modo est quesitum z semper faciet errorem in quiditate entis. hoc est: quontam substantia. Quidam igitur dixerunt ipsam esse vnam: z quidam plures: et quidam finitas: z quidam infinitas. Et ideo nos primo considerabimus ex eo quod est huiusmodi magis: z est primus: z vnum: z dicemus quid sit. Existimatur igitur q̄ esse substantie est manifestum in corporibus. Unde dicim⁹ quod animalia z vegetabilia sunt substantie z corpora naturalia Uerbi gratia. ignis z aqua: z terra: et aer: z omnes partes istorū z que sunt ex eis: aut ex suis partibus: aut ex suis vniuersalibus. Uerbi gratia. celum z partes eius: z corpora stellarum: z luna et sol. Perscrutemur igitur de istis vtrum sint substantie tantum. aut sint alie substantie q̄ ista: aut quedam ista: aut quedam alia: aut nullum istorum: sed alia. Quidam enim existimauerunt q̄ vltima corporis vt superficies: z linea: z punctus: z vnum sunt magis substantie quam solidum z corpus: z etiam magis q̄ sensibilia. Et quidam non opinabantur quod tale sit omnino: et dicebāt quidam plura entia esse eterna vt Plato: qui dicebat quod forme et mathematica sunt due substantie: et quod tertie substantie sunt corporum sensibilium. Pseusippus autem dicebat plures substantias esse. Et incepit ex vno et plura principia esse. Et vnaquecz substantiarum habet primum: et q̄ substantia z primum numerorū est aliud: z magnitudinum aliud: et postea anima ſm hunc modum multiplicantur substantie. Et quidam di-

UVA. BHSC. IyR_117

xerunt q formę et numeri habent eandem naturam: et q alie res sequuntur ea sicut linee et superficies: quousq perueniant ad sub
5 stantiam celi: et similiter sensibilia.

Cum declarauit q quiditates substātiarum sunt priores alijs entibus: et cā eorum: incepit q̄rere que sunt q̄ditates substātiarum sensibiliū. ¶ Et dixit. q antiqui semp perscrutati sunt de hoc: et q̄d quo ad suū tempus nihil demōstratiue fuit dictū in hoc. et dixit. et ēt illud qd semp etc. i. et cū declaratū sit q sbā est peior alijs accidētibus: q̄rendū est de substātia illd qd semp fuit q̄situ vsq ad tps: in quo nullus dixit aliquid demōstratiue: et est q̄d est illud qd est q̄ditas huius sbe. ¶ Et augmētauit hāc q̄stiōem: qm cū fuerit scitū illud qd est q̄ditas istius substātie: tūc erit scia prima causa oim entiū. Et qr ista q̄stio semp fuit desiderata ab oibus naturalr. ē valde difficilis: icepit notificare opiniões antiquorum in ea. ¶ Et. d. qm substātia q̄dā dixerūt etc. i. ¶ Et istas easdē opiniões dixit: cū perscrutatus fuit de pncipijs substātie mobilis scz sbe naturalis. sz illic scz in physico auditu fuit perscrutatus alio modo ab isto. Illic em perscrutatus est de pncipijs corporis scdm qd est naturale. i. sz q q̄escit: aut mouetur. hic aūt perscrutatus est de eis sm qd est substātia tm. Prīa em diuisio scdm quā diuidit ens est sz qd ē in substātiā et accns. et ista q̄stio differt ab illa q̄ est in scia naturali. qm ista q̄stio iducit ad sciēdū primam formam oim entiū et vltimū finem: et prima q̄stio quam icepit in scia naturali: inducit ad sciēdū primā materiā: et formas naturales et primū motorem. ¶ Et. d. quidam igitur dixerūt etc. forte innuit Parmenidē et Melissum dicētes vnum esse ens. Isti em dicebāt qd illud qd est preter substātiam nihil est: et dicebant q substātia simplex ē non composita: et forte innuit eos qui concedunt compositionem: et ponūt elementum etiam vnum quatuor: aut medium inter illa. Isti em cōcedunt multitudiem prouenietem a compositione: et ponūt alia esse accidentia preter illud principium vnum. ¶ M. d. et quidam dixerunt plura entia vno: et innuit dicentes q principia substantie sunt partes indiuisibiles: et dicentes eas esse partes consimiles: vt Anaxago. et dicētes ea esse plura vno elemento: vt Empedoc. et qr istorum quidam dicebant has esse finitas: et quidam infinitas. d. et quidam dixerūt eas esse finitas etc. et videtur mihi qd oēs isti quos narrauit/ sunt illi qui nō percipiunt de causis nisi materialem tm. ¶ M. d. et ideo nos cōsiderabimus etc. id est propter hāc diuersitatem accidētem inter ātiquos. oportet prius nos ponere pricipium cōsideratiōis in pricipio substātie quam oēs hoies cōcedūt esse pricipium et vnum: et dicere quid sit. ¶ Et innuit pricipium indiuidui substantie: et: et ideo. d. existimatur em qd esse substātie etc. i. et posuimus pricipium cōsideratiōis in pricipio indiuidui substātie: qm oēs hoies cōueniūt in hoc qd idiuidua corporum existētium per se sunt substātie: et qd in eis est pricipium: et hoc intēdebat cum dicebat existimatur em q esse substātie etc. id est omnes em opinantur q natura substantie est manifesta in corporibus demonstratis: et ista substantia de qua dicit se perscrutaturū est: illa de qua declarabitur esse formam: et dixit ipsam esse primam quia est causa substantie demonstrate: et substantie a demōstrate nō sunt substantie nisi per illā et dixit esse vnam ipam: qr sba demonstrata nō est vna nisi per hanc substantiā et per hāc naturam q̄ dicit forma. ¶ M. d. et ideo diximus qd aialia etc. i. et qr natura eius est māifesta per se in indiuiduis existētibus per se: ideo oēs cōcedunt qd aialia demōstrata per se et vegetabilia et sue ptes et vlr cōposita sunt sbe et corruptibilia simplicia: vt ignis et aq̄ et terra et aer ex quibus fiunt cōposita: et oē qd nūerat in istis substātijs: aut in illis q̄ sunt ptes cōtētē: aut in illis q̄ sunt cōtinētia: vt celum: aut ex partibus istorū: vt stelle et luna et sol et omne quod generatur

Prio phy si. a. t. c. 6. vsq 41.
Prīa cōsideratiōis naturalis a cōsideratiōe diuina vide p. h infra c. 9
Uide po phy. 8. 32. 34.

B
Oēs illi quos narrauit nō perceperūt nisi cām materialem. vide oppo. de ana. p. phy. 39 et p. de aia 8o. et. 8. phys. 37. qr pōit intellectum et p. phys. 41. et. 8. physic. et
h
Emp. posuit litē et amicitiā.
a Sube demrate sunt p

generatur ex istis primo ⁊ sunt cõsimilũ partiũ. ¶D.d.pscrutemur igit ⁊c. i.pscrutemur igit vtrũ ista sint ſbe tãtũ.ſ.dispositiones indiuiduoꝝ ſbaꝝ: aut sunc hec dispõnes substãtiarũ alie ab istis aut q̃dãistarũ dispõnum q̃ dicuntur in rusione aã q̃d sint ſbe:⁊ q̃dã nõ sunt ſbe:aut nulla istaꝝ dispõ nũ est ſba:hic latet eos. Cũ aũt idiuidua ſbe sunt ſbe:manifestũ est:nul lus dubitat in hoc:⁊ hoc intẽdebat cũ.d.⁊ q̃dã ista ⁊ q̃dã alia. ¶D.d.aut nullũ istoꝝ:ſz alia.i.aut nulla dispositionũ existẽtiũ in indiuiduis sensibi libus sit ſba:sed substãtie istorũ sunt alie. ¶Deinde.d.quidã igitur existi mauerunt ⁊c.i.q̃dã igitur,existimauerũt q̃ vltima corpoꝝ sicut superfi cies ⁊ linea:⁊ puncti:⁊ vnũ sint ſbe magis q̃ corpus:q⁊ sunt principia:⁊ iõ ptingit q̃ ista sint ſbe magis q̃ ſbe sensibiles demõſtrate. ¶Et dixit hoc: q⁊ q̃dã opinabanꝝ q̃ pũcta sunt priora lineis:⁊ linee supficieb⁹:⁊ supficies corporibus:⁊ dicebant q̃ indiuidua istorũ sunt priora indiuiduis corpo ris sensibilis:⁊ vlia eorum vniuersaliorubus corporis:⁊ ideo.d.magis q̃slo lidũ ⁊ corpus:⁊ etiã magis q̃ res sensibiles.⁊ dixit solidũ⁊ corpus⁊ qm̃ isti hñt duas opiniones in corpore:q̃dã.n.dicũt q̃ tres dimẽsiones sunt for ma ſbalis corporis ⁊ isti dicunt corpus. Qui aũt dicũt q̃ corpus sit ad cõ iunctionẽ superficierũ adinuicẽ dignius est dici ab eis corporeũ:⁊ fm̃ vtrũ q̃ sermonẽ sequitur vt superficies ⁊ linee⁊ pũcta sint substantie magis q̃ corpora ⁊ priora eis:aut fm̃ q̃ forma est prior cõposito ex mã ⁊ forma fm̃ priorem sermonem:aut fm̃ q̃ partes sui cõpositi sunt priores cõposito fm̃ fm̃sermonẽ. ¶D.d.⁊ quidã nõ dicũt ⁊c.i.⁊ quidã non opinantur q̃ aliq̃ linearum ⁊ superficierũ ⁊ punctoꝝ sit ſoa:aut vnum numerale. ¶Et q̃dam nõ solũmodo opinantur q̃ magnitudines ⁊ numeri.ſ.mathematica sunt substantie:sed opinanꝝ cũ hoc q̃ forme rerũ sunt ſbe abstracte:⁊ opinabãꝝ tur cũ hoc tertiã ſbam.ſ.indiuidua ſbe sensibilis. Et qui opinabant q̃ ma thematica sunt ſbe:q̃dã ponebãt ea esse alia a formis:⁊ quidẽ ponebãt nu meros ⁊ formas esse eiusdem nature:vt post dicet:⁊ isti sunt qui percepe rũt cãm formalẽ ꝓpriã:⁊ intẽdebant dare substãtias ꝓprias rebus ex for mis vniuersalibus.ſ.q⁊ ponebant ea esse principia ſbarũ sensibiliũ. ¶De inde.d.Leucippus aũt ⁊c.i.Leucippus aũt dixit plures ſbas esse: quia ſbe sunt diuerse.U.g.grauitas ⁊ magnitudo ⁊ alia:ideo principia ſbarum sunt diuersa.Principiũ eñ numeri q̃ est vnũ est aliud a principio magnitudi nũ:⁊ a principio alẽ:fm̃ hoc multipliciꝝ spẽs q̃ sunt post fm̃ nũerũ nãrũ diuersaꝝ pp̃ suas cãs diuersas:⁊.d.vt mihi vr̃:⁊ incepit ex vno: q⁊ videt q̃ numeri sunt priores ſba aliis:q⁊ vnũ q̃ est principiũ eorũ est prius pun cipũs substãtiarũ diuersaꝝ. ¶Deinde.d.⁊ quidã dicũt ⁊c.i.⁊ quidam ho mines nõ dicebant q̃ numeri:⁊ forme sunt due nature:sed dicebãt q̃ forme ⁊ numeri sunt eiusdẽ nature:⁊ q̃ iste sunt cause linearũ ⁊ supficierũ:⁊ q̃ li nee ⁊ supficies sunt cause corpoꝝ celi ⁊ aliorũ sensibilium.

forma Jdẽ.2.de aia.7.7.8 t.9.Et 8. me.7.t.2. ph.4.t.p. ō aia.90.

Opio po nẽtiũsola mathẽati ca puncti pia.viõp. meta.2.o.

Uide.3.ce li.60.

Opio po nentium ſbaz vna cũ mathe maticꝫ eẽ prinpiũ

Opinio Leucippi

Opio po nẽtiũ nũe rũ eẽſbaz viõ.phoc mo.me.35

¶De his igitur quid dicitur bene: aut non bene: et que sunt substantie. Et vtrum alique sunt preter sensibiles :aut non sunt: ⁊ iste quomodo sunt. Et vtrum est aliqua substantia separabilis: ⁊ quare: ⁊quomo do:aut nulla preter sensibiles.

¶Perscrutemur igitur de istis : et qui sermones fuerunt dicti bene:et qui econtrario:et que substantia est. Et vtrum substãtie alique alie a sensibilibus sint:aut non:⁊ iste quomodo sint. Et vtrum substantia aliqua sit separabilis:⁊ quare:⁊ quomodo:aut nulla est preter sensibilia.

UVA. BHSC. IyR_117

6 ¶Cum cõpleuit numerare opiniones antiquorũ de substãtijs incepit numerare qõnes cõsiderãs hic de ista. ¶Et.d.perscrutemur ꝛc.i.perscrutemur igitur de istis oibus opionibus:ꝛ declemus q̃ eaꝝ fuerint dictel bene:ꝛ q̃ nõ fuerint dicte bene:cũ nõ oẽs fuerint dicte bene.D.d.ꝛ que substãtia est ꝛc.i.ꝛ debemus perscrutari de q̃ditatel ista rum que manifeste sunt ſbe.ſ.in diuidua existentia per se.¶D.d.ꝛ vtrum sint hic aliq̃ substãtie ꝛc.i.ꝛ vtruꝫ sint hic alique ſbe separabiles alie a substantijs sensibilibus q̃ sunt cãe ista rũ sensibiliũ:vt dicũt dicẽtes formas mathematicas esse:aut nihil tale:vt si sunt quo sunt substãtie istarũ substãtiarũ sensibiliũ.¶D.d.ꝛ vtrũ aliqua substãtia sit separabilis ꝛc.i.ꝛ vl̃ opꝫ perscrutari vtrum sit hic aliqua substãtia separabilis a sensibilibus.ꝛ si est quare est:ꝛ quo:aut nulla substantia est hic ꝓter substantias sensibiles.

¶Capitulum Tertium.

2 Perscrutandum cũ descripserimus prius substantiaꝫ quid est.Dicitur autem substantia si non multipliciter de quatuor.maxime etenim quod quid erat esse ꝛ vniuersale:ꝛ genus substantia videt esse cuiusq̃:ꝛ quarum horum subiectum. Subiectum vero est de quo alia dicuntur:ꝛ illud ipsum non adhuc de alio:propter quod primum de hoc determinandum est. ¶Maxime namq̃ videtur esse substãtia subiectum primum.Tale vero modo quodam materia dicitur. Et alio modo forma.Tertio vero quod ex his.Dico autem materiam quidem es.Formam autem figuram speciel. Quod autem ex his statuam totam.Quare si species materia est prior:ꝛ magis ens:ꝛ ipso quod ex vtriſq̃ prior erit propter eandem rationem.Hec quidem igitur tipo dictum est quid est substantia:q̃ est id quod non de subiecto:sed de quo alia.

¶Et oportet ante distinguere substantiam.Substantia eñ et si dicitur multis modis tamen quatuor. Existimatur enim q̃ est essentia:ꝛ vniuersalis etiam:ꝛ genus existimatur esse substantie cuiuslibet:ꝛ quartum istorum est primum subiectũ:ꝛ subiectum est illud de quo dicitur aliud:ipsum aũt non dicitur de alio. Et ideo perscrutandum est primo de hoc.Primum eñ subiectũ existimatur esse substantia/magis q̃ aliud.Et dicitur tale quoquo modo materia:ꝛ alio modo forma:ꝛ tertio modo illud quod est ex eis.ꝛ dico vt cuprum materiam:ꝛ formam,vt figuram statue:ꝛ quod est ex eis statuam.Si igitur forma est ante materiam:et magis ens:erit etiam ante illud quod est ex vtroq̃ propter hũc sermonem.Distinctum est igitur modo q̃d sit substantia:ꝛ q̃ est nõ illud qõ est de subiecto:sed illud de quo est aliud.

7 Videst.ꝛ opꝫ prius distinguere ſm quot modos dr̃ substãtia.ꝛ cõsiderare quis istorũ est cã ſbe queſite.¶D.d.q̃m substãtia si dicit ꝛc.i. substãtia eñ ꝛ si dicitur multis modis:tñ concludũtur in quatuor modis famosis.¶Hoc nomẽ.n.ſba dicitur de quiditate rei.Et dr̃ de vnꝰ predicabili de aliquo ſm q̃d:ꝛ sil̃ existimatur q̃ genꝰ ꝓpinquũ p̃dicabile de aliquo

UVA. BHSC. IyR_117

sit substātia. ¶Et forte dixit hoc: qr antiqui diuersabātur in ho c: et quidā dicebāt q vle cōe est dignꝰ hoc nomine substātia q̄ vle ꝓpinquū: r ista est snia Platonis. ¶D.d.et quartū istoꝝ est fm.a.individuū substātie. Et ō induxit suā diffōnē qua diffinuit ipsam in lib.cathegoricoꝝ.et.d.et sub iectū est illud rc.i.et est illud de quo p̄dicanꝫ alia. sed de nihilo p̄dicatur. ¶D.d.et ō ꝑmo pscrutemur de hac substātia.i.et ō ꝑmū pscrutādū est de cā istiꝰ substātie q̄ est subiectū: qm̄ subiectū aliaꝝ rex cōcedit esse substantia magis q̄ aliud. ¶D.d.r dr tale quoqmō rc.i.et ſba dr de mā quoq mō: r de forma etiā alio mō: et de cōposito ex eis tertio mō: et.d. quoqmō māz: et alio mō formā: qr materia est substātia fm q̄ substat forme: et forma est substātia fm q̄ constituit: et cōpositū ex eis est substātia fm q̄ cōpositū est ex eis. ¶D.d.exēplū r.d.r dico materiā rc.i.et itelligo p materiā cupri sub iectū statue: et p formā figurā statue: et p cōpositū statuā. D.d.si igit forma fuerit añ materiā rc.i.si igit forma fuerit prior in esse q̄ materia r magis ens pp hoc q materia est in potētia: et forma est in actu: erit ēt necessario prior cōposito ex ambob⁹. Cōpositū.n.ex ambob⁹ nō est in actu nisi pp formā: et hoc intēdebat cū dixit eadē rōne.i.q modꝰ fm quē forma est prior materia est idē cū eo fm quē est prior cōposito. ¶Et intēdebat q cū forma sit prior cōposito ex materia et forma: et cōpositū est substātia: sequit q forma sit magis substātia q̄ cōpositū. ¶D.d.distinctū est igit modo rc. i.iam igitur descripsimus substantiā primā de qua loquimur: ita q est illud quod non predicatur de aliquo: et de quo predicātur omnia alia.

Subiectū aliaꝝ rex ꝓcedit esse substātia magis q̄ aliō. Jō.2.ph. 8.et.9. Jō hic cō. sequenti. Vide idē 8.me.c.7. r.2.ph.c. 4.r.2. de aia.cō.7.

¶Opz autē nō solū ita. Nō em̄ sufficiēs. Jpsum.n.hoc i manifestū. Et adhuc mā substātia fit: si.n.nō ipsa: ipsa substātia q̄ ē alia diffugit. Alijs.n.sublatꝫ nihil ꝑter ipsaꝫ appet remanēs. Mā alia q̄dē corpoꝝ sunt passiōes: r factiōes: et potētie. Cōgitudo ꝙo et latitudo et ꝓfunditas q̄titates q̄dā sunt: sed nō substātie. Quātitas em̄ nō substātia: sed magis cui insunt hec ipsa primū: illud est substātia. At vero ablata cōgitudine: latitudine: r ꝓfundo: nihilvidem⁹ remanēs nisi q̄d est determinatū ab his. Quare māz necesse videri solā substātiā sic intēdentib⁹. ¶Dico autē mām q̄ est fm se nullaten⁹: neq̄ q̄d: neq̄ q̄tas: neq̄ aliq̄d aliud eorū dicitur quib⁹ ens est determinatū. Est em̄ quoddā de quo predicatur horum quodlz cui est esse alterū: r cathegoricaꝝ vniuerſaliū. Alia nāq̄ de substātia predicātur: hec vero de materia. Quare quod est vltimū secundū se: neq̄ quid: neq̄ quātitas: neq̄ aliquid est: neq̄ negationes. Etenim hec erunt fm accidens. ex his ergo speculantibus accidit substantiā esse materiā. Sed impossibile. eteſ separabile: r hoc aliquid inesse videtur maxime substantie. Quapropter species et quod ex ambobus substantia videtur esse magis q̄ materia.

Solet adduci.

¶Et opz q̄ distincto nō sit tali mō tm̄: nō ei sufficit: qm̄ ꝑ nō est manifestū. r etiā mā est substātia: qm̄ si non fuerit substātia: substantia nō erit aliud: r si nō: substātia erit ignorata a nobis. Qm̄ cū alia fuerint abstracta nihil videm⁹ permanere: r alia passiua corpoꝝ: r actiones: r virtutes: r etiā longitudo: r latitudo: r profundū: sunt quantitates: r nō substātie. Quātitas enim non est

er a

UVA. BHSC. IyR_117

substãtia: sed illud cuius sunt ista primo modo est substantia. et cum longitudo: et latitudo: ⁊ profundum fuerint abstracta nihil videtur permanere preter illud: si fuerit aliquid quod est per suã diffinitionẽ. Necesse est igitur vt solam materiã videant esse substantiam illi qui perscrutantur hac perscrutatione. ⁊ dico materiam illud quod per se non dicitur quale: nec quantum: nec aliquod eoꝝ per que terminatur ens: est enim aliud de quo dicitur vnũquodq; istorũ: et essentia illius est alia ab essentia cuiuslibet predicabilis. Alia enim dicuntur de substantia: et hec de materia. ergo subiectum vltimum quod est per se: non est illud quod dicitur quale: aut quãtum: aut aliud omnino: neq; negatio. Ista enim sunt accidentaliter. existis igitur accidit vt substãtia sit materia: sed hoc est impossibile. existimatur enim ꝙ separabilia et que significant essentiam secundum rationem istius rei sint substãtie magis. Et ideo existimatur ꝙ forma et illud quod est vtro q̃ sint substantie magis q̃ materia.

8 O

Prima rõ ad ꝓbandã mãm esse magis substãtiã.

¶Dicit. ⁊ opz vt nos simus cõtenti hac distinctione tm̃: sine perscrutatiõe ⁊ diuisione. s. substãtie in materiã ⁊ formã: qm̃ nõ sufficit nec est manifestũ p se. s. formã esse sbam. ¶Et. d. hoc: qz materia est manifestior in substãtialitate q̃ forma in primo aspectu. ⁊ ideo induxit post sermones ex quibus apparet ꝙ sola materia est sba: ⁊ ꝙ est causa in hoc demonstratũ esse sbam ⁊. d. ⁊ etiã materia est sba ⁊c. i. materia autẽ videtur esse substãtia magis q̃ alia. potest enim aliquis dicere q̃ si sba non ponit materia nihil erit hoc qõ dicatur substãtia: ⁊ tunc substãtia erit nõ ens: ⁊ hoc intẽdebat cum. d. et si non: substãtia erit ignorata. ¶Et forte innuit per hoc qõ dixit: ⁊ opz vt distinctio ⁊c. i. ad descriptionẽ substãtie famosam que est: qm̃ substãtia est illud de quo predicãtur alia ⁊ ipm de nihilo: ⁊ tũc dixit hoc: qz ex hac descriptione sequitur ꝙ materia sit magis substãtia q̃ forma: ⁊ ideo incepit inducere post rationes ex quibus sequitur ꝙ materia sola est causa substãtie demõstrate. ¶Et. d. ⁊ etiã materia ⁊c. i. D. d. qm̃ cum aliqua fuerint abstracta ⁊c. i. ⁊ ratiocinatio super hoc ꝙ materia est causa individui substãtie sensibilis tantũ est ꝙ cum abstraxerim⁹ in intellectu ea q̃ sunt ꝑter mãz et rebus abstractis in individuo demõstrato nihil remanebit nisi mã scilz qm̃ materia nõ auferet per ablationẽ illorũ ⁊ auferunt illa p ablationem materie. ¶D. d. ⁊ passiua ⁊c. i. ⁊ virtutes passiue ⁊ actiue ⁊ actiones proueniẽtes ab eis videnť ꝙ cũ auferunť remanet materia: ⁊. d. hoc ad declarãdum ꝙ forme cõueniũt in hoc cũ accidentib⁹: ⁊ ex hoc existimauerunt plures formas esse accidẽtia. ¶D. d. ⁊ etiã longitudo: ⁊ latitudo: ⁊ profundũ ⁊c. i. ⁊ etiã longitudo: ⁊ latitudo: et profundũ que existimanť esse substãtie corporis videnť esse quantũ ⁊ nõ substãtia: qm̃ quantũ nõ est substantia. ¶Et intẽdebat ꝙ cũ cõcesserim⁹ corpora esse substãtias: ⁊ ꝙ longitudo: et latitudo: et profundũ per quã diffinim⁹ corpus sint quantũ: et nõ sba: nõ remanebit in corpore aliud qõ dicať sba nisi materia: qm̃ cũ nõ fuerit sba per tres dimẽsiones que existimanť esse sba magis q̃ alia: quoniã cum auferunť a corpore auferunť alia residua: sequiť ꝙ substãtia sit necessario ꝙ materiã. Necesse est eivt inducidũ substãtie sit substãtia per aliq̃d existẽs in eo ꝙ sit substãtia: si nõ fuerit per oẽs partes eius. ¶D. d. sed illud cui⁹ sunt ista ⁊c. i. ⁊ cũ ista q̃ sunt existẽtia in mã nõ fuerit substãtie: ne cessario

Scda rõ ꝙ mã sit magis sba.

erit vt illa in quibus existunt ista primitus ⁊ sine medio sint substantie: et hec est materia. Deinde. d. sed cum longitudo ⁊ latitudo ⁊c. i. ⁊ cum longitudo ⁊ latitudo ⁊ profundum fuerint abstracta a corporibus que accipiũtur in diffinitionibus eorum nihil remanebit ex corpore nisi illud quod diffinitur a longitudine et latitudine ⁊ profundo: ⁊ hec est materia: et ista est alia ratiocinatio a predicta. ¶Et cum dedit ratiocinationes ex quibꝰ sequitur ꝙ materia est substãtia. s. dicentem materiam esse substantiã propter hoc ꝙ ablatis aliis non auferetur: ⁊ ipsa ablata auferuntur alia: et ratiocinationem dicentem ꝙ corpus est substantia ⁊ nihil aliud est ꝙ tres dimensiones in materia: ⁊ dimensiones non sunt substantie rerum ꝙ corpus sit substantia per materiã: ⁊ illud per quod substantia fit sba est substãtia. Et cum induxit has duas ratiocinationes sicut diximus. d. necessariũ est igitur ⁊c. i. et cum ita sit necesse est vt illi qui perscrutantur hac perscrutatione: et concedunt has propositiones: opinantur ꝙ sola est materia sbe indiuidui substantie demonstrate. ¶D. incepit declarare qualis materia est ista et. d. et dico materiam ⁊c. i. et intelligo per materiam illud quod est existens per se: qđ est nec quale: nec quantũ: nec aliquod aliorũ predicamẽtorum: qm̃ est in potentia oia ista. s. decem predicamenta: vt declaratũ est in phȳsicis. D. d. est em̃ aliud ⁊c. i. declaratũ est enim sbm esse omnibus predicamentis decem: ⁊ ꝙ suum esse est aliud ab esse cuiuslibet eorũ. Predicamenta enim accidentiũ dicuntur de predicamẽto sbe: ⁊ predicamentũ sbe dicitur de hoc qđ est materia. ¶D. d. vltimũ igitur ⁊c. i. sbm igitur vltimũ qđ est sbm per se: ⁊ primo: nõ est illud in quo dicitur quale: nec aliud predicamentorum decem nec priuatio istorum entium: qm̃ hoc est ei per accidens: ⁊ intendit subiectum: igitur vltimũ qđ per substantiã suam est aliud ab vnoquoꝙ predicamentorum: ⁊ a suis priuationibus: cum oia ista sint ei per accidẽs. ¶Et dixit hoc: qm̃ si aliqua forma: aut aliqua priuatio esset essentialiter in materia nõ reciperet oẽs formas. ¶Et cum induxit rationes ex quibus apparet ꝙ materia est magis substantia ⁊. d. sed hoc est impossibile ⁊c. i. sed impossibile est vt materia sola sit sba cum opinatur ꝙ intentiones separabiles intellectu. s. que nõ intelliguntur per se sunt magis substantie: ⁊ ideo existimatur ꝙ forma sit etiã substantia cum sit quiditas quã significat diffinitio: ⁊ congregatum etiam ex forma ⁊ materia est substãtia: ⁊ ꝙ hec duo magis sunt substantia ꝙ materia. ¶Et isti sermones quos induxit hic sunt logici famosi: ⁊ ideo induxit eos ad destruendum ⁊ ad confirmandum formam esse substantiam dicit perscrutabitur de hoc perscrutatione demonstratiua.

j. ph. 69.

Si aliq̃ forma vel priuatio esset essentia liter i mã nõ recipe ret oẽs formas.

Jdẽ. j. ph. 63. ⁊. 69. ⁊. 79. ⁊. j. ca. de. sba ozb. Uid j. 19. ⁊. 4. ph. 3. et. j. phy. 52. ⁊ 3. ph. 56. ⁊ j. celi. 85.

¶Attamen eam que nunc ex ambobus substantiaz. Dico autẽ eam que ex materia ⁊ forma dimittendum. Posterior enim est et aperta. Manifesta autem est aliqualiter ⁊ materia. Itaqꝫ de tertia autem perscrutandum est. hec namqꝫ maxime dubitabilis. Confitentur autem substantias esse sensibilium quidam: quare in his querendum prius.

¶Dimittamus igitur nunc loqui de substantia que est ex ambobus scilicet ex materia: ⁊ exemplari: quia est vltima substantia: ⁊ manifesta etiã: et materia quoquo modo: ⁊ perscrutemur de tertia. Est enim in ea maximus error. Et concessum est aliquas substantias esse sensibiles. Queramus ergo de istis.

UVA. BHSC. IyR_117

9 ¶Idest: ⁊ dimittam⁹ igit pscrutationē de ſba cōpoſita ex mā ⁊ forma: ꝙa eſt poſterior duab⁹ ſubſtātijs ex qb⁹ cōponit: ⁊ pscrutari hoc nō eſt niſi de cāis nō de cātis. Et eſt etiā manifeſtū p ſeipſam eſſe ſbaz. ¶D. d. ⁊ mā quo quomō. i. cōceſſum eſt ab oīb⁹ mām eſſe ſbam: ⁊. d. quo quomō: ꝙa antiq⁹ diuerſant in mā. Quidā. n. dicūt ptes idiuiſibiles eſſe: ⁊ ꝙdā corpa cōſimiliū ptiū: ⁊ alia nūerata in nālib⁹. ¶Et qt oēs antiq cōcedūt māz eſſe: ſz diferūt in ea: dixit quoquomō notādo q⁹ ꝓueniūt in ea ꝑz gen⁹ tm: et nō ſm ꝓpr. ¶Et fortaſſe dixit quoquomō ꝙa eſt ſba diminuta: ꝙa eſt in potentia. ¶D. d. ⁊ pſcrutemur igit de tertia. i. de forā. D. d. ⁊ cōceſſuz eſt ⁊c. et ꝙa māfeſtū eſt ꝑ ſe q⁹ induitdua ſbe ſunt ſbe: opzyt ꝓmo ꝙram⁹ de ſba q eſt prima ſba iſtaz ſbaz ⁊ cā eaz. i. ſine medio. ¶Et ſciendū eſt q⁹ iſta pſcrutatio differt ab ea q eſt in ꝓmo phy. qm illic ꝙa eſt pſcrutatio nālis nō pſcrutat niſi ad declarādū ꝓmā māz eſſe ſm q⁹ eſt mā: nō ſm q⁹ eſt ſba: ⁊ ad declarādū formas nāles eſſe tm: nō ꝓmā oīm ſenſibiliū rez: nec formā ſm q⁹ eſt ſba. ⁊ ideo cōſideratio de formis nālib⁹ ꝑz q⁹ ſunt nāles nō inducit ad ꝓmā formā. Cōſideratio. n. de forma iducēs ad ꝓmā formā eſt cōſideratio de ea ꝑz q⁹ eſt ſba: ⁊ ſcia nālis nō cōſiderat de reb⁹ ſm q⁹ ſunt ſbe. De ꝓma aut mā cōſiderat vtraq⁹ ſcia: ſed nālis cōſiderat de illa ſm q⁹ eſt ꝓncipiū trāſmutationis: ꝑs aut cōſiderat de illa ſm q⁹ eſt ſba in potētia. Et quia Ari. cōſiderauit de illa i nālib⁹ tō cōtēt⁹ fuit illa ꝓſideratione: et nō iterauit ꝓſideratiōez in hac ſcia: cū illa ex qua ꝓueniāt ad cognitionē eſſentie rerū ignorate ſint actiōis eaz ꝓpriez ⁊ actio māe eſt trāſmutatio. Formeꝝ ꝙa ſunt plures et nō hñt cādē actionē cōem: tō nō potuit declarare de ſuis actionibus in ſcia nāli ꝓmam formā. ¶Sed illud qō de illis fuit illic declaratum eſt ex hoc q⁹ actiones formaz ꝓueniūt ad actionē ꝓme forme: q nō eſt i mā et eſt prim⁹ motor: et nō fuit declaratū de actiōe illi⁹ fore vtrū eſt ſba aut nō. Et in hac ſcia q̄rit de ꝓncipijs ꝓme ſbe: et ideo poſuit ꝓncipiū pſcrutationis ex hoc de ꝓncipijs ſubſtātiaz ſenſibiliū. Et cū fuerit ei hoc declaratum q⁹ principia ſubſtātiaz ſenſibiliū. ſ. forme ſunt ſubſtātie: et eſt declaratum in ſcientia naturali hoc eſſe corp⁹ ſenſibile qō eſt cauſa in alijs ſubſtātijs ſenſibilib⁹: et priores eis declarabit⁹ q⁹ forma iſtius corporis eſt principium vltime ſubſtantie que eſt prior alijs ſubſtantijs: et q⁹ ipſum eſt illud qō dat alijs ſubſtātias et formas ſubſtātiales generales et corruptibiles.

prima ex pō ſup li quoqmō. Scōa expōadidē. Documētū ſiue digreſſio q̄ oſtendit diuerſitas cōſideratiōis nālis ⁊ diuine ſcie. vide phy. 4. et 21. ⁊ primo me. c. 15. 18. et 4. me. c. 1. ⁊. 6. me. c. 1. ⁊. 8. me. 2. 4. ⁊. 12. me. 1. 5. et 6. 30. h. 3. c. 5. ⁊. 1. cō. 39. vide phm i. 11. me. ca. 3. Eſſentie rez ignote cognoſcūtur ex actiōib⁹ earū propijs vide. ō aia. t. cō. 11. ⁊. 2. de aia. 33. ⁊. 42.

Capitulum Quartum.

Oniā autē in principio diuiſim⁹ quot modis determinauim⁹ ſubſtātiā. Et hoc vnū vī eſſe qō ꝺd erat eſſe ſpeculādū eſt de ipſo. Preopere ei trāſeūdum ad qō noti⁹. Diſciplina eī ita fit oībus p minus nota nāe ad nota magis. Et h̄ op⁹ eſt. Quēadmodū in actib⁹: facere ex vniuſcuiuſq⁹ bonis taliter bona ſingulis bona. Sic ex ipſis notioribꝫ nāe ꝺdē nota ipī nota. Que aūt ſingulis nota ⁊ ꝓma mktotiēs debiliter nota: ⁊ paꝛ aut nihil ētis hñt. Attñ ex male ꝺdē noſcibilibus: ipſi autē noſcibilibus: que omnino noſcibilia noſce tentandum: procedentes ſicut dictum eſt per hec eadem.

Diſciplia ita fit oībus p minus nota nāe ad nota magis.

¶Et cum prius diſtinxerim⁹ ſm quot modos diffinit ſubſtātia: inuenim⁹ ſubſtātiā. Et exiſtimaꝛ q⁹ vna illaꝛ eſt illud qō ſignificat eſſentiā rei. Conſiderem⁹ primo de illa vna: ex ꝓncipijs enim

UVA. BHSC. IyR_117

operationum transfertur ad illa que sunt manifestiora. Et simili
ter est doctrina in vnaquaqz rerum que sunt minoris cognitio-
nis ab illa que sunt maioris cognitionis. Et similiter est in ope-
ratione etiam. Operationes enim non sunt nisi ad agendum ex
illo quod est aliquod bonum: z bonum singulis rebus: ad aliqd
quod est bonum vniuersale: z bonum cuiuslibet. Et similiter ex
eis que sunt cognita singulis rebus: ad vniuersalia que sunt co
gnita per naturam: et cognita cuilibet. Et que sunt cognita cuili
bet in maiori parte sunt pauce cognitionis: aut parue: aut nihil
est in eo de cognitione entis. Sed tamen necesse est vt sciamus
ex istis que sunt male cognitionis: sed habent cognitionem par
ticularem: que cognoscuntur modo vniuersali transferendo vt
dictum est de istis eisdem.

¶Idest. z cū distinxerimus prius ꝑm quot modos dicit ſba: z dixerim⁹ qꝫ 10
vna illarū est illud qō inducit in rōnione ad qd est hoc individuū demon-
stratū: cōsideremus de hac ſba quā significat diffinitio qd sit. ¶W. d. cām
pp quā incepit pscrutari de hac ſba q̄ est principiū istarū sensibiliū. z. d. cō
sideremus in eo zc. i. qm̄ ita est de cognitione speculatiua in istis rebus si-
cut de operatiua: qr quēadmodū artificia q̄ primo facta sunt trāsfert ar
tifex ab eis ad artificiata que sunt manifestiora apud artificiū: cū illa sint
manifestiora apud nos: ita est de cognitione speculatiua. ¶Et hoc inten-
debat cū dixit z silr de doctrina: z silr est ꝓcessus doctrine in oibus sciētijs
ꝑterqꝫ in mathematicis. s. qꝫ in eis ꝓcedit ex eis q̄ sunt maioris cognitiōis
apud nos: z minoris cognitionis apud nām: ad illa q̄ sunt maioris cogni
tionis apud nām: z ab hoc icepit libꝝ suū in phȳsicis. ¶W. d. z. silr in opa ꝓmo pȳ.
tione zc. i. ſba in opationibus hūanis. s. artificijs actiuis vt in arte regi- t. c. 2.
minis ciuitatū: z in arte medicādi. Ista. n. nō inueniūt bonū vniuersale ni
si ex rebus q̄ sunt bone vnicuiqꝫ hominū: cum iste sunt manifestiores apud
nos. ¶W. d. z similiter ex eis q̄ sunt cognita zc. i. z silr trāsferunt de cogni- R
tione singularū rez q̄ sunt manifestiores apud nos adv̄niuersalia q̄ sunt Singula
manifestiora apud nām. W. d. z erūt cognita cuilibet. i. z in postremo erūt ria sūt no
vniuersalia cognita cuilibet: qr ꝑticularia sunt cognita cuilibet. ¶W. d. et tiora apō
illa q̄ sunt cognita cuilibet zc. i. z illa q̄ sunt cognita cuilibet sunt pauce et nos ꝑma
parue cognitionis in respectu eorū q̄ sunt cognita apud nām. W. d. aut ni gis vña.
hil est in eis de cognitōe entis. i. z i eis q̄ sunt ꝑma cognita a nobis. aut ni vidopp. ꝑ
hil est de cognitōe entis: aut modicū. s. ex eis puenit ad cognitionē pfecti ꝓ. 4. z. 5.
entis. ¶W. d. sz tn̄ necē est zc. i. sz tn̄ cū ipole sit aliud ab hoc necesse scire ex z. 57. cō.
eis q̄ sunt male cognitionis qr hūt cognitionē ꝑticularē ad illa q̄ cognoscū
tur per cognitionē vlez trāsferēdo de cognitiōe nāliter istaꝝ ſbarū sensibi
liū ad ſbam simplicem que cognoscitur modo vñ. s. que continet oēs ſbas.

¶Et primo dicemus q̄dam de ipso logice: quid est quodqd erat
esse vnūqꝫqꝫ qō dicitur ꝑm se. Non em̄ est tibi esse musicum esse.
Nō em̄ ꝑm tesꝑm es musicus. Quod ergo dicitur ꝑm tesꝑsum:
nec etiā hoc omne. Non enim quod ita secundū se vt superficiei
albū. Quia nō est superficiei esse albū esse. At vero neqꝫ quod est
est vtriqꝫ vt superficiei albe esse. Quare quia adest ei hoc. In q̄
igitur nosmerit ratione ipsum dicentem ipm: hec ratio eius qō

UVA. BHSC. IyR_117

quid erat esse singulis. Quare si superficiei albe esse est supficiei esse semper. Albo ⁊ leni esse idem erit ⁊ vnum.

¶Et tam diximus prius hoc in quibusdam nostris sermonibus sermone logico: quid est illud quod significatur per essentiã rei. Et est illud quod dicitur per se. Aliquid enim esse in loco nõ est ipsum esse musicum. Musicus enim ⁊ vbi non sunt idem per se. Nec hoc est vniuersale: nec illud quod est per se secundum hũc modum: vt album superficiei. Essentia enim superficiei non est essentia albedinis: ⁊ etiam non est illud qõ est ex vtroq; .i. superficies alba. Et hoc ꝓpter additionẽ que est in diffinitione eius. Diffinitio igitur in qua dicẽs non hz quid est diffinitio q̃ est rei per suã essentiã in quolibet. ergo si essentia supficiei albe est essentia superficiei lenis: tunc albedo ⁊ lenitas sunt idem.

Cõ. 2. in hoc. 7. a predicabilia eẽ tialiẽ sunt tria. Jõ p. ponit. ca. de per se.

II ¶Quia sicut diximus perscrutãr hic in maiori ꝑte de ꝓpõnib⁹ dialecticis quarum vna est q̃ sba rei est illud qõ dicitur in rñsione ad qd est: ⁊ hoc est individuũ sbe: ideo dixit: ⁊ tã diximus ⁊c. ⁊ ⁊ descripsimus hãc sbam aliter dialectica descriptione q̃ est illud qõ significat sermo q̃ dat essentiam rei q̃ est diffõ. ¶D. d. ⁊ est illud qõ dicitur per se. i. qõ ꝑdicatur essentialr: ⁊ innuit primũ modũ ꝑdicabiliũ essentialiũ. s. diffõnẽ. declaratum est enim q̃ ista predicabilia a sunt tria. s. genus: ⁊ dfia: ⁊ diffinitio: q̃ componit̃ ex eis que diffõ est idẽ cũ sba rei: ⁊ vlr ꝑdicabilia sbalia sunt illa que adunantur cũ sbto: ⁊ adunantur adinuicẽ. ⁊ accidẽtalia ecõuerso. ¶Et cũ declarauit q̃ illa substantia est illud qõ significãt diffõnes ⁊ partes diffõnũ: ⁊ q̃ predicabilia ex q̃bus cõponuntur diffinitiones sunt illa q̃ adunantur cũ diffinito ⁊ adunantur adinuicem: incepit declarare quare sermones qui demonstrãt aliq̃d extrinsecũ quod non inducitur ad interrogationẽ de q̃ditate: q̃ nec sunt diffõnes nec partes diffõnum. ¶D. d. aliquid. n. in loco ⁊c. i. ane cesse est vt illa q̃ demonstrantur per aliq̃d extrinsecũ. i. per aliquod accñs nõ sint diffinitiones: qm̃ si essent: contingeret vt accñtia ꝑdicabilia de aliquo essent eiusdẽ nature: idẽ. n. vr̃ disponi per plura accidẽtia: sed illud qõ cõgregatur ex eis nõ est vnũ nisi ꝑ accidens: ⁊ diffinitio declarat substãtiã rei: ⁊ illud qõ congregatur ex eis est vnum essentialiter. Si igitur diuersa accidẽtia existẽtia in aliquo declarant sbam illius erunt eiusdem rei: ⁊ nature. ¶Et hoc intendebat cum dixit. aliquid. n. esse in loco ⁊c. i. ⁊ si aliquis interrogauit quid est hoc demonstratum: ⁊ respondetur quis q̃ est hoc in loco ꝓ diffinitione: ⁊ aliquis rñderit q̃ est musicus ꝓ diffinitione etiã tunc esset possibile vt natura musici ⁊ vbi esset idem qõ nõ est: ⁊ vlr ex hac põne. ix. predicamenta essent eiusdem nature. i. nature sbe: qm̃ ꝑ hoc erũt dfie sbales: ⁊ ideo dixit aliq̃d. n. esse in loco ⁊c. ¶D. d. ⁊ etiã vlez. i. nec ista predicabilia q̃ ꝑdicantur de sba sunt predicabilia vlia q̃ describuntur in analecticis posterioribus: aut intendit q̃ nõ sunt vlia sbalia: vt dictum est in libro predicamẽtorũ: ⁊ q̃ sermones compositi ex accidentibus cõpõne ligata q̃dã sunt cõiũcti per accñs ⁊ q̃dã per se. s. per scõm modũ essentialiũ predicabiliũ q̃ enumerata sunt in posterioribus. s. in q̃bus subiectũ accipitur in substãtia ꝑdicati. ¶Et cũ declarauit q̃ illud q̃ significat illa que sunt per accñs non est substantia: incepit declarare q̃ necꝫ etiaꝫ sermones compositi ex accidentibus essentialibus significant hoc quod est quiditas substantiarum sensibilium: ⁊ dixit: nec illud qõ est per se ⁊c. nec illud quod significat diffinitio substantie: ⁊ est illud quod existit per se est sicut illud

Sermones cõpositi ex accñtib⁹ cõpõne ligata q̃dã sũt p se: ⁊ q̃dã p accñs. Idẽ. 4. me. t. 2. 14

UVA. BHSC. IyR_117

qđ significat hec verba superficies alba. ¶D.d. essentia enim superficiei ꝛc. albedo.n. nō est q̄ditas supficiei qñ dicimus q̄ supficies est alba sicut rō nabilitas est q̄ditas aīalis: qñ dicimus animal rōnale. ¶D.d.ꝛ etiā non est illud qđ est ex ambobus ꝛc.i. nec illud qđ demonstrat iste sermo est aliq̄ cōpositū vnū ex ambobus sicut illud quod significat aīal rōnale. s. hō. ¶D.d.pp' additionē q̄ est in sua diffinitione. i. qñ cōpositū ex duobus diffinit cōposite ex duab⁹ diffinitionibus illoꝝ duoꝝ: ꝛ iō sequit vt diffinitio albi sit cōposita ex diffinitione albedinis: ꝛ diffinitione subiecti albedinis Et q̄ in diffōne albedinis accipit diffō sbti: cōtingit q̄ in diffōne albi accipiatur diffinitio subiecti bis. ista igitur est additio q̄ accipit in diffone albi. ꝛ hoc nō accidit ex cōpositis ex substātijs. V.g. qñ diffō hōis cōponitur ex aīalitate ꝛ rōnalitate: ꝛ nō accidit ex hoc iteratio q̄ accidit in cōposito ex substātia ꝛ accñte. ¶D.d. diffō igitur ꝛc.i. diffō perfecta est sermo: q̄ cū cōpletur nō remanebit in eo aliq̄ ens in actu de quo interrogaī per quid: cū in eo sit data q̄ditas qđ est esse illius rei: ꝛ nō est in eo ens additū suo enti. Et ista est dīa inter diffinitiones substātiarū ꝛ diffinitiōes accñtiū. ¶Et. q.d. sermo igit in quo nō inuenit ens de quo interrogaī p q̄d est diffinitio perfecta q̄ue dat cām rei q̄ est q̄ditas in vnaquaq; rerū. ¶D.d. post quoniam si essentia superficiei albedinis ꝛc.i. ꝛ si aliquis posuit q̄ quiditas supficiei est albatio: aut q̄ditas albedinis est superficies: dispōnit per plures dispōnes diuersas: cōtinget vt oēs alie dispōnes sint eedē: ꝛ q̄ cōgregatū ex eis sit idem: ꝛ sic albedo lenitas ꝛ alie dispōnes quibus dispōnitur superficies essent eedē: ꝛ ecōtrario in predicabilibus substātialibus. Rōnalitas enim est differētia substāti alis existens in quiditate animalis rōnalis.

U Cōpositū ex duob⁹ diffinit cō posite ex duab⁹ diffōnib⁹ illorū duorū

¶Quoniam vero sunt ꝛ secundum alias cathegorias cōposita Est esñ aliquod subiectum cuiq;: vt qualitati: ꝛ q̄ntitati: ꝛ quādo ꝛ vbi: ꝛ motui. Perscrutandum ergo si est rō ipsius quodquid erat esse cuiusq; ipsorum esse: ꝛ ineſt his ipsum quodq̄derat esse: vt albo homini quodquid erat albo homini. sit nāq; nomen ipi vestis. quid est vesti esse. At vero neq; hoc est ex eorum numero que per se esse dicuntur: aut ipm non secundum se dupliciter dicitur: ꝛ huius est aliud quidem ex additione. aliud vero nō. Hoc quidem enim ex eo dicitur id quod diffinitur quia ipm alij adiscitur: vt si albo esse diffiniens dicat albi hominis rationem. Hoc autem eo q̄ aliud ipsi: vt significat vestis album hominem: diffiniat vestem vt album. Albus itaq; homo est quid albū. Non tñ quodquiderat esse albo esse sed vesti esse. Ergo est quodquiderat esse aliq̄d: aut totaliter: aut non. Quod quidez enim q̄d erat esse est illud quod aliquid erat esse. Quādo vero aliud de alio dicitur non est quod quidem aliquid hoc aliquid: vt albus homo: non est qđ vere hoc aliquid. Siquidem hoc substātijs ineſt solū. ¶Et cum sint composita ex alijs p̄dicamentis: etiā aliquid est subiectum cuilibet. V.g. q̄ntitati: ꝛ qualitati: et quando: et vbi: et motus. Perscrutemur igitur vtrum sit diffinitio cuiuslibet istorum. Erit igitur istis etiam illud quod significat essentiam rei vt homo albus. Sit igitur ita q̄ habeat hoc nomen vestis: si igitur dicatur quid est: dicetur vestis: sed non ex eo quod est per se. Nec

X

UVA. BHSC. IyR_117

hoc est aliquid ex eo quod est per se: sed modo simplici: et quod dam ex additione: ⁊ quoddam non. Quoddam enim diffinitur per diffinitionē alterius: sicut qui diffinit essentiam albedinis: et dicit diffinitionem hominis albi: ⁊ quoddam per aliam diffinitionem vt vestis: si significat hominem album: ⁊ ipse diffinit vestem tanq̄ album. Homo enim albus est album: sed diffinitio eius nō est diffinitio albi ⁊ quia est vestis habet diffinitionem que significat essentiam eius quod est: ⁊ diffinitio rei est illud quod significat quid est essentia rei: et cum aliud dicitur de alio non est illud quod est istud. V.g. homo albus: quoniam non est. hoc enim nō est nisi substantiarum tantum.

12 Sbe cōpo site māife ſtū ē ipſas hr̄ediffōes Idē. 8. me. cō. vlti. ſ̄ videoppo ſitū hic. ſ. cō. 57.

Intēdit in hoc capitulo declarare q̄ composita ex accidentibus ⁊ substātijs non habent diffinitionem sicut diffinitiones compositorū ex materia ⁊ forma: ⁊ q̄ accidentia propter hoc non sunt dispositiones accidentales. Et dixit cum composita ⁊c. i. cum sint hec aliqua composita ex substantia: ⁊ aliꝰ predicamentis: substantia est subiectum vniuscuiuſq̄ accidentium. V.g. quantitatis ⁊ qualitatis. Perſcrutemur igitur vtrum iſta composita habeant diffinitiones sicut substantie cōposita: ⁊ sic erit in istis etiā substātia que significat diffinitionē: ⁊ est illa que notificat essentiam rei. Et dixit hoc: quia substantie composite manifestum est ipsas habere diffinitiones ⁊ nomina equalia suis diffinitionibus. Sed predicantur de individuis substantie secundum quid: aut diffinitiones: aut nomina equalia ullis diffinitionibus scilicet illa que congregate signnificāt illud quod diffinitiones significant distincte. In hoc igitur capitulo vult perſcrutari vtrum composita ex substantia ⁊ accidentibus habeant tales diffinitiones ⁊ sic accidentia erunt differentie substantiarum: aut non habebūt diffinitionem omnino: aut habeant diffinitiones que dicuntur secundario in respectu diffinitionum substantiarum: ⁊ ideo induxit exemplum compositum ex substantia ⁊ accidente: ⁊ dixit. V.g. homo albus idest ſi igitur aliquod istorum compositorum habuerit diffinitionē: ſit igitur q̄ homo albus habeat diffinitionez quemadmodum homo habet diffinitionem. W. d. ſit igitur ita q̄ habeat hoc nomen vestis idest ⁊ ſi homo albus habeat diffinitionez: neceſſe est vt habeat nomen equale ei in ſignificatione: ita q̄ illud quod cōgregatur de homine ⁊ albo ſit vnum in actu: ⁊ duo in potentia: ⁊ homo erit genus: ⁊ album differentia: ⁊ ſit illud nomen veſtis. Cum igitur queritur de aliquibus nominibus cōpoſitis ex ſubſtantia ⁊ accidente. V.g. de homine albo per quid contingit reſpondere congregate: eſt veſtis: ⁊ diſtincte per diffinitionem declarātem quiditatem eius: ſicut accidit cum aliqs interrogauerit per quid de aliquo compoſito ex duabus ſubſtantijs: vt de homine qui componitur ex animalitate ⁊ rationalitate. Debemus enim reſpondere ad hec per diffinitionem declarantem quiditatē ⁊ eſſentiā hoīs.

ỹ

3 Diffinitū ē vnū in actu ⁊ duo ī potētia: ſ̄ vide oppoſitū. ſ. 43. vbi dr̄ diffinitū p ſe vnū eēpp habere vnū ī actu ⁊ aliū ī potētia: g̃ ñ duo in potentia.

W. d. ſed non eſt ex eo quod dicitur ex eo ⁊c. i. ſ̄ illud quod ſignificat hoc nomen veſtis. ſ. album hoi em non eſt ex rebus que exiſtunt per ſe: ſed ex rebus exiſtentibus tantum: ⁊ hoc intēdebat cum. d. ſed modo ſimplici idest q̄ homo albus ſm q̄ eſt albus non exiſtit per ſe: ſed ens tātum nō ens per ſe: nec pars entis per ſe: quod eſt individuum ſubſtātie. Et cum narrauit q̄ iſte ſermo compoſitus non eſt diffinitio: qm̄ nō cōponitur ex predicabilibus eſſentialibus declarantibus ſubſtantiam vnius rei ſimpli-

UVA. BHSC. IyR_117

eis in actu sicut significant diffinitiones: sed significant aliquod cōpositū ex duobus. s. homine et albedine: narrauit etiā q hec duo sunt in hoc sermone ex duabus naturis diuersis et partes sermonis diffiniti sunt eiusdē nature: et. d. et quoddam est ex additione ꝛ quoddā nō. i. due partes illius sermonis sunt diuerse. In diffinitione enim albedinis additur subiectum secundum q est accidēs. In diffinitione vero hominis qui accipit in hoc sermone tanq̄ genus nihil additur extra ipsum cum non existat in subiecto sicut albatio. ¶ D. incepit declarare quomodo additio existit in altera duarum partiū istius sermonis et nō in reliqua: ꝛ dixit: quiddā diffinitur ꝛc. i. U. g. q̄ q̄ vult diffinire quiditatē albedinis existētis in homine accipiet in diffinitione eius diffinitionē hominis albi: cum albedo existens in homine non constituat nisi per hominē et album. ¶ D. dicit. et qōdam per aliam diffinitionē ꝛc. i. ꝛ necesse est q illud qō significat hoc nomen vestis diffiniatur duab⁹ diffinitionib⁹. s. diffinitione hominis: ꝛ diffinitione albedinis: cum hoc nomen vestis significet vtrūq̄. s. et hominem et albedinem. ¶ D. d. ꝛ ipe diffinuit vestem tāq̄ albū. i ꝛ necesse est vt diffinitio vestis sit cōposita ex duabus diffinitionib⁹ duorū: sicut diffinitio alicui⁹ albi cōponitur ex duabus diffinitionib⁹ duorū. s. albedinis ꝛ sui subiecti. ¶ D. homo enim albus ꝛc. i. ꝛ diffinitio albedinis nō predicat de homine: ita q dicatur q homo est albedo. i. ita q predicatur hoc nomē nō ꝑm diffinitionē sicut dixit in cathegoriis: ꝛ q propter hoc non hz diffinitionē. ¶ D. d. et qa est vestis ꝛc. i. sed secundū q posuimus q hoc nomen vestis est nomen hominis albi: oē habens nomen hz sermonē significantē suam essentiā: cum illud qō significat nomē est determinatū. ¶ D. d. ꝛ vniuersalitas rei ꝛc. i. sz iste diffinitiones nō habēt vnitatē. i. non est totū vnū. i. vnū: sed diffinitio q̄ declarat quiditatē rei est rerū que sunt totū ꝛ vnū. i. q̄ albus non est totū ꝛ vnū: sed est congregatū ex homine ꝛ albedine. ¶ D. d. ꝛ cum fuerit dictus aliud de alio ꝛc. i. ꝛ cum aliqō commune fuerit dictum in alio proprio aut alterum fuerit predicatum de altero non erit natura alterius natura secūdi: ꝛ congregatum erit totum: cum hoc non inuenitur nisi in dispositionibus substantialibus: et hoc est declaratum in dialectica.

A Diffōnes q̄declarāt q̄ditatem rei sunt rerū q̄ sūt totum et vnum

B

¶ Quare quodquid erat esse est quorumcumq̄ ratio est diffinitio. Diffinitio vero est: non si nomen rationi idem significet omnes enim rationes essent vtiq̄ diffinitiones. Erit enim nomen quod cuilibet rationi idem. Quare ꝛ illas diffinitio erit: sed si primi alicuius fuerit. Talia vero sunt quecumq̄ dicunt non eo q̄ aliud de alio dicatur. Non erit igitur quicq̄ non generis speciez exīs quodq̄d erat esse: sed his solū. Hec namq̄ videntur nō secundum participationem dici et passionem: nec vt accidens. ¶ Ergo quid est per essentiā est idem omnibus rebus: quarum sermo est diffinitio. Et diffinitio non est eius cuius nomen et sermo significant eadē: ꝛ si non: tunc omnes sermones erunt diffinitiones. Omnis enim sermo habet nomen. Ergo metrum albaz erit diffinitio. Sed cum fuerit alicuius primo. Et talia sunt nomina que dicuntur non per illud quod dicitur aliud. Illud igitur quod est secundum essentiam non est aliqua formarum carentiū genere: sed illarum tantum. Existimatur enim q̄ non dicuntur modo communi: ꝛ passiuo: neq̄ sicut per accidēs.

UVA. BHSC. IyR_117

Cxiij

Diffō nō est ois sermo significās illud qō sigtnomen vide oppositū 4. metaphy. tex. 2. 28.

¶Dicit ergo q̄ditas que dat essentiā rei est omniū rerū quarū sermo significans eas est diffinitio: & diffinitio nō est ois sermo significās illud qō significat nomē rei: sed necesse est cū hoc q̄ sermo conuenit nomini vt significet p̄dicabilia substātialia per q̄ cōstituit. ¶D. impoſe cōtingēs ei q̄ ponit q̄ sufficit in descriptione diffinitionis vt sit sermo cōpositꝰ cuiꝰ significatio est equalis significationi nominis illius rei: & dixit: & si nō oēs sermones essent diffinitiones. i. & cōtingit ponentibꝰ hoc: vt oēs sermones cōpositi habētes nomina sint diffinitiones: oēs enim sermones cōpositi habēt aut possunt habere nomina. ¶D. d. aut totū metrū &c. i. & si hoc fuerit contingeret vt oēs sermones quorū sunt nomina essent diffinitiones: & d. hoc: quoniā oia metra fere in eius idiomate habuerūt nomina ꝓpria. ¶D. d. sed cum fuerint alicuius primi. i. sed cum nomina eq̄pollentia significationi sermonū significant rem. i. essentiā rei. D. exposuit essentiā: et dixit: & talia sunt nomina que dicuntur &c. i. & talia nomina sunt nomina quibus dicuntur aliqua nō propter aliqua extrinseca ab ipsis: sicut ea que nominātur a suis accidentibꝰ. Nomina em̄ nō significant essentias eorū prima significatione: sed si significant mediantibꝰ illis accidentibꝰ: & ideo illi sermones nō debent esse diffinitiones. ¶D. d. ergo illud quod est fm essentiā &c. i. ergo diffinitiones que significant quiditates rerū nō sunt alicuꝰ formarum carentiū genere. s. formarū quarū subiectū est eis genus: & d. hoc: q̄m̄ subiecta accidentiū sunt alia a naturis eorū: & ideo nō sunt genera illorum. ¶D. d. existimatur em̄ &c. i. & forme substātiales solūmodo habēt genus. s. subiectū ex natura illarū q̄ existimat q̄ nō inueniꝰ per cōmunicātiā cum alijs sicut accidētia: neq; sunt passiones in alijs. i. in eis in quibꝰ existunt: & vniuersaliter nō sunt de natura accidentiū: quorū esse est in alio.

Qō q̄d est simpliciter est ſ̄arum.

¶Sed ratio quidē erit cuiuslibet & alioꝝ q̄d significat si est nomen: q̄a hoc huic inest: aut ꝓ sermone simplici certioꝝ. Diffinitio vero nō erit nec qō q̄d erat esse. Aut & diffinitio & sicut qō q̄d est multipliciter dicit. Etem̄ quodq̄d est vno q̄dem modo significat substantiā: & hoc aliq̄d. Alio vero modo qōcūq; p̄dicamentorum q̄titatē & qualitatē: & alia q̄cūq; talia. Sicut em̄ & ens est in oībus: sed nō simpliciter: sed huic q̄dē: primū: illud vero cōsequēter. Ita et qō quid est simplr q̄dem substātie: alio vero modo alijs. Etem̄ qualitatē dicem⁹ vtiq; q̄d est. Quare & qualitas est eoꝝ q̄ q̄d est: sed nō simplr. Sed sicut de nō ente logice dicūt quidā esse nō ens nō simpliciter: sed nō ens: sic et qualitatem. ¶Erit igit sermo cuiuslibꝫ alioꝝ qui significāt q̄d sit: aut nomē si fuerit qō significat q̄ hoc est. Huius autē sermo simplr significat sermonē magis perscrutandū. Diffinitionē autē non hꝫ: nec illud q̄ est p̄ essentiā. Diffinitio ei dicit multis modis: sicut dicitur quiditas. Quiditas enim quoquo modo significat substantiam et hoc: & alio modo vnumqōq; predicamentoꝝ. V. g. & q̄titatem: & qualitatem & alia talia: Quēadmodum enim de substātia interrogatur per quid: similiter de q̄titate. Quātitas igitur et quale sunt eorum q̄ dicuntur per quid. Sed nō vt modo simplici: sed vt quidā dixerunt modo logico in eo quod est non modo simplici: sed illud quod non est tale: & qualitas etiam.

UVA. BHSC. IyR_117

¶Cum declarauit q̄ diffinitio simpliciter nō inuenitur nisi in substantijs non in accidentib⁹:qz sunt cōposite ex subłtātia ⁊ accidente: vult declarare ꝯtum habēt accidentia de intentione diffinitionis. ¶Et.d.ergo erit sermo.i.cum sit declaratū q̄ in alijs predicamētis non inueniť sermo substātie.i.diffinitionis eius:dicamus igitur q̄ in vnaquaq̄ rerū que sunt non substātie inuenitur sermo qui significat illud qō est in ipso non diffinitio simpliciter.Et similiter si fuerit positū in eis nomē: illud nomē significat q̄ hoc est huius.i.significabit sermonē compositū ex duabus intentionibus subiecto.ſ.⁊ predicato. ¶Et.d.hoc:qm̄ si iste sermo:homo albus habet nomen:illud nomē significat hominem in quo est albedo. ¶D.d.aut loco sermonis simplicis sermo maioris perscrutationis ⁊c.i.aut dicamus loco eius q̄ diximus diffinitionem simpliciter sermonem maioris declarationis q̄ nomen:qm̄ si habuerint sermonē aut diffinitionem: non habebunt nisi illud qō est maioris declarationis q̄ nomē nō diffinitionē simpliciter. ¶D.d.diffinitionē autē simplr nō habebūt ⁊c.i. diffinitionē simplr nō habebunt nec q̄ditatē simplr.i.dantē esse:⁊ quasi dicit: et ista nō habebit diffinitionē simplr: qz nō habēt q̄ditatē simplr. ¶Et cū declarauit q̄ ista hñt diffinitiones quoquo modo declarauit q̄ ista nominatio potest poni:qm̄ diffinitio dr multiplr nō cquoce:⁊ dixit:diffinitio.n.dicit ⁊c.i.diffinitio.n. dicit multis modis ꝑm numerū eorū q̄ dicunt in interrogatiōe ad quid. ¶D.incepit numerare illos modos diuerse q̄ditatis:n.d.illud cm̄ qō dicit quoquo modo ⁊c.i.illud qō significat q̄ditatē est modo priori:⁊ diffinitio ſbe ⁊ huius demonstrati.ſ.existētis per se. ¶D.d.⁊ alio modo vnū qō ꝑ dicamētorū ideſt illud qō significat q̄ditatē cuiuslibz predicamēto q̄ significat alio modo.⁊ causa in hoc est:qm̄ q̄ditas in ſba inueniť alio modo ab eo quo inueniť in alijs predicamētis. In ſba em̄ inueniť simplr: ⁊ in alijs ꝑdicamētis ꝑm q̄d:⁊ ideo talis dispositio diffinitionū q̄ signant has duas q̄ditates. ¶Proportio.n.diffinitionis ad diffinitionē dz esse sicut proportio q̄ditatis ad q̄ditatē. ¶Et cū dixit q̄ hñt diffōnes aliquas ⁊ quiditates aliquas:incepit ratiocinari sup hoc:⁊ dixit:qm̄ quēadmodū interrogatur ⁊c.i.signum eius q̄ alia accidentia habent quiditates est:quēadmodum interrogam⁹ per quid de quiditatibus substantiarū simpliciter :similiter interrogamus per quid quoquo modo de alijs predicamentis.Verbigratia quid est quantitas:et quid est qualitas. ¶Deinde dixit sed vt quidam dixerunt ⁊c.i.quoniā nomen diffinitionis in eis non dicitur modo simpli ci: sed diffinitio est in eis ꝑm q̄ dictum est in diffinitione priuationis.ſ.q̄ est illud quod non est tale nec tale.i.illud quod est non esse alicuius non esse simpliciter. ¶Et dixit hoc:quoniā hoc non est aliquid quod nō est simpliciter:si quoniā non est non esse simpliciter: sicut nec est esse simpliciter: sed non esse in respectu:cum non esse est non esse alicuius. ¶Deinde dicit: ⁊ qualitas ⁊c ita est de predicamento qualitatis etiā in hoc sicut in alijs predicamentis. ¶Et appropriauit qualitatē vt mihi videtur: quoniam hoc nomen quale existimatur significare substantiā cum quod interrogatur per ipsum in speciebus que significant substantias:⁊ in individuis si gnificat predicamentū quod dicitur quale qō numeratur in accidentib⁹. ¶Opz q̄dem igitur intēdere:⁊ quomodo opz dicere circa vnū qōq̄. Non tamē magis q̄ hō hz. Quapp ⁊ nunc:qm̄ qō dicitur est manifestū:et quod q̄d erat esse similiter inerit. Primū q̄dem ⁊ simpliciter substantie. Deinde alijs:quēadmodum q̄d est. Non simpliciter quid erat esse sed qualitati: aut quantitati quid erat

14.

Distinctio ō q̄ditate

E

Proportio diffōis ad diffōez est sicut ꝓportio q̄ditatiſ ad q̄ditatem Idem in sequenti. Priuatio nō est nō ēs simplr vide oppositū .i. pñ.2.79.

F

UVA. BHSC. IyR_117

esse.opz em̄ aut equoce hoc esse dicere entia:aut addētes:aut auferētes. Quēadmodū ꝛ qđ nō scibile scibile. Cm̄ hoc q̄dē rectū est:neq; equoce dicere:nec eodē mō. Sed quēadmodū aliq̄d medicinale:eo q; ad idē quidē ꝛ vnū: nō idem autē ꝛ vnum. Attamen nō equoce. Nihil em̄ medicatiuū corpus ꝛ opus ꝛ vas dicūnec equiuoce:nec secundum vnum: sed ad vnum. Hoc quidem: igitur quocumq; modo quis velit dicere differt nihil.

¶Opz igit vt latitudo sermonis in vnaquaq; rez si ꝑz q; opz:et vt sit in sermone magis: ꝛ ideo si iste sermo quē modo dixim⁹ fuerit manifestus:erit illud quod est in essentia tale. Etiā et erit primo modo ꝛ simplici subslātie deinde alterius etiā sicut est nō illud qđ est per essentiā modo simplici:opz igit vt entia nō dicantur eodē modo equiuocationis sed sicut magis ꝛ minus. Sicut illud qđ nō est notū etiā de noto ꝛ ignoto. Sermo em̄ verus qui nō est modo equiuoco:sed ꝑm similitudinem:sicut medicina que attribuitur alicui:ita q; sit idē:nō ita q; sit cum eo idem: nec modo equiuoco etiā. Quoniā corpus medicinabile:ꝛ actio medicinabilis non dicunt equiuoce:nec vno modo:sed respectu vnius. Ista igitur sint dicta a dicente quocumq; modo voluerit. Quoniam inter ea non est differentia in sermone omnino.

15 ¶Opz igit vt sermo de vnaquaq; rerū sit ꝑm q; pertinet ad naturā illius rei: ꝛ nō dz cōtinere magis q̄ illud qđ pertinet ad suā naturā nec minus.

Qui dixerit accidētia hꝫ diffinitiōes dicit ea habere. magis q̄ hñt:ꝛ qui negat diffinitionē i accñtib⁹ d.ea hꝫe minus q̄ dñt hꝫe.

¶Et.d.hoc:q; qui dicit accidētia habere diffinitiones dicit ea habere magis q̄ habēt:ꝛ sīr qui dicit q; nō dicit de eis hoc nomē ens:ꝛ diffinitio:dicit ea nō hꝫe illud qđ debēt habere. ¶Et dixit hoc:vt mihi videt:qm̄ antiq habebāt in eis has duas opiniōes:ꝛ ipse induxit mediā q̄ est vera:ꝛ iō.d.ꝛ iō si iste sermo ꝛc.i.ꝛ ideo si noster ꝑmo de diffinitiōib⁹ est iust⁹: necesse est vt noster sermo de naturis quas significāt diffōnes sit talis. ¶Et dixit hoc qz posuit ꝓncipiū pscrutationis de istis naturis a diffinitionib⁹. ¶D.d.et erit ꝑmo ꝛc.i.ꝛ si noster sermo de diffinitionib⁹ fuerit verus: tūc diffōnes erūt duob⁹ modis. Quorū vn⁹.j.ꝛ simp̄r est diffō sb̄e:ꝛ hoc intēdebat cum d.ꝛ erit.j.mō ꝛ simplici sb̄e. Sēds nō.j.mō ꝛ simplici:ꝫ nō ꝙuenīēti nāe rei cui⁹ est diffō. ¶Et hoc intēdebat cū dixit.d.alteri⁹ etiā sicut.i.diffō erit.j. mō sb̄e:qz est ens simp̄r.d.erit accñtis etiā sicut est accñs in suo esse cū nō sit mō simplici. ¶D.d.opz igit vt nō dicant entia ꝛc.i.ꝛ cū sit declaratuz q; illud qđ est simp̄r est sb̄a:ꝛ q; ista hñt alia entia:opz vt hoc nomē ens nō dicat de eis equoce pure sicut nomina q̄ dicunt de affirmatiua ꝛ negatiua:ꝛ vīr de oppositis:ꝛ hoc intēdebat cū.d.ꝑm magis ꝛ mīn⁹: qđ ei addit affirmatiua diminuit negatiua:ꝛ ideo dixit sicut illud qđ nō est notū:ꝛ verum etiā.i.sicut illud qđ dixit hoc nomē notū de noto ꝛ ignoto. ¶Et forte intēdit ꝙ hoc q; hoc notū dicit de noto scientia vera:ꝛ de noto sophistice:ꝛ iste modus equocationis dz numerari inter modos nominū equocoz⁹:et hoc multū inuenit in idiomate arabico.U.g.cearaz qđ significat lucem et obscuritatē:ꝛ alum qđ significat magnū ꝛ paruū. ¶D.d.sermo eniz verus ꝛc.i.sermo em̄ verus de istis est q; hoc nomen ens dicit de substātia et de alijs ꝓdicamētis nō modo equoco:sed ꝑm q; alia attribuunt eidem: sicut pla attribuunt medicine:ꝛ nō est idem in reb⁹ attributis: ꝛ hoc intēdebat

UVA. BHSC. IyR_117

cū.d.nō quia nō est ide m cū eis vnū ꝛc.i.ꝛ ista attribuuntur eidē:tñ illud idem nō est in eis in oibus:sed in respectu.U.g.qm̄ cū dicimus herba medicinalis:ꝛ instrumētum medicinale attribuunt eidē.i.medicine: sed non est eadem intentio medicine in instō sicut in herba:qm̄ si ita esset:esset sermo in eis ipsa esse medicinalia sicut sermo in rebus multis vuis ipsa esse asalia. ¶D.d.neq; modo eq̄uoco.i.ꝛ cum ita sit hoc nomen ens non significat predicamēta modo eq̄uoco:neq; vniuoco. ¶D.d.non enim dicimus corpus medicabile ꝛc.i.ꝛ hoc nomē ens non dicitur de eis equiuoce neq; vniuoce:qꝛ hoc nomē ens dicitur de accīntibus:sicut dicitur corpus medicinale ꝛ actio medicinalis:ꝛ ista nō dicuntur equiuoce neq; vniuoce. ¶Et dicit hoc:quoniam dicere vnūq̄dq; predicamentorum esse ens eo q; denatur ab esse:sed esse non ꝑm vnam ꝛ eandem intentionem est in vnoquoq; eorum:quēadmodū herba ꝛ instrumētū attribuuntur medicine:sed medicina nō inuenitur in eis eadem oibus modis:nisi inquantum q̄dem inducunt vnum finem:ꝛ pueniunt ab eodem agente.s.medicina. ¶D.d.ista igitur dicantur ꝛc.i.ꝛcū ista intētio fuerit:intellecta per hoc nomē ens:tūc homo vocat omnes istos sermones fingentes naturas accīntium quomodocūq; voluerit diffinitiones:ꝛ si voluerit descriptiones ꝛ diffinitiones sunt substantie tamen:ꝛ ideo dixit post.

hoc nomē ens ñ significat predicamēta nō eq̄uoco:nec vniuoco.vt̄ 4.me.c.2. ꝛp.ph. 13. 2.baia.30 12.me.21. 22.ꝛ.5. met.14. ¶ icsumit q̄ñ q̄libet rō notificās rē sit diffinitio.

¶Illud autem palam q; q̄ primo:ꝛ simplr diffinitio:ꝛ qōquid erat esse substantiarū est:ꝛ nō solū:sed etiam alioꝝ sīlr est. verūtñ non primo. ¶Nō.n.est necesse:si hoc ponimus huius diffinitionem esse quodvtiq; rationi idem significat:sed cuidam rōni. Hoc autem si vnius fuerit:non eo q; continuum :sicut ulias:aut quecūq; colligatione:ſz si quotiēs dicit vnū. Unū vero dicit sicut ens. Ens autem hoc quidem hoc aliq̄d:aliud vero quantitatē :aliud qualitatem significat. Quapropter erit albi hominis rō ꝛ diffinitio. Alio vero modo:ꝛ albi:ꝛ substantie. 3

¶Et hoc est manifestum q; diffinitio primo modo:ꝛ simpliciter: ꝛ quid est per essentiam:est substantie:ꝛ est alioꝝ sīlr etiā:sed nō primo modo. Nō.n.est necesse si nos posuerimus aliq̄ subiectū esse vt sua diffinitio q̄ significat ipsum sic sicut si ergo sermonis: sed aliq̄s sermo. Et illud etiā quando fuerit vnū:nō ita q; sit continuū:sicut dictamē abaḥ:ꝛ omnia que copulantur per aliquod ligamentum:sed cū fuerit vnum ex eis modum ꝑm quos dicitur vnum. Ens igitur quoddam significat hanc substantiā:ꝛ qōdaz quantitatē:ꝛ quoddam qualitatem. Et ideo homo albus hēbit sermonem ꝛ diffōnem:sed alio modo:ꝛ substantia alio modo. 16

¶Cum.d.q; nulla est dīa inter hoc q; homo vocat sermones signantes q̄ditates cuiuslibet predicamenti:diffōnes aūt nō.s.qñ intellexerit nāz essendi in quolz eoꝝ. ¶D.ſz hoc est manifestum ꝛc.i.declarātū est igitur ex hoc sermone q; diffō primo modo ꝛ q̄ditas simplr quā significat diffō est ḥarū:ꝛ manifestū est q; alia etiā hñt diffōnes similiter:ſz nō primo modo scilz simplici:sed secūdario. ¶D.d.nō em̄ est necesse ꝛc.i.non em̄ est necesse si posuerimus aliquid esse vt hēat diffinitionē significātem ipsum ad modum significationis diffōnis simplicis:sed tñ est necesse cum nō habuerit diffōnem simplicē vt hēat aliquā diffōnē. ¶D.hoc ne aliquis dicat q; ſuba est vna oium rerū. ¶Et cum.d.q; illa q̄ hñt diffōnes debēt esse vnum:exce-

UVA. BHSC. IyR_117

pit ex eis illa q̄ dicuntur vnū per ligationē ⁊ cōtactū cū ista nō hēant diffinitionē: neq; simplr: neq; ſm qd :⁊.d .a illud etiā ꝛc.i.⁊ est necesseyt aliqd habeat diffonem: qm̄ hoc nomē vnū dr̄ de eo: nō sicut dr̄ de aliquo dictamē esse vnū: q; copulat̄ p̄ iunctiones: aut q; est eiusdē intētionis: ⁊ vlr quia oia dicunt vnū p̄ ligamēta ⁊ copulationē: ſz cū dr̄ vnū aliq̄ mōvero eo ſm quos dr̄ hoc nomē vnū: dictū est in tractatu in quo distincta sunt oia. ¶ D. d.ens vero qdā significat ꝛc.i.⁊ cū hoc nomen ens signat subam hāc: ⁊ qdā hanc quātitatē: ⁊ qdā q̄litatē: manifestū est q; nō eadē intētiōe est eis oibus diffō ⁊ nomē. ¶ D.d.⁊ ideo albus hō hēbit sermonem ꝛc.i. hō albus habebit etiā nomē ⁊ diffinitionē: ⁊ similr vnūq̄q; p̄dicamētorū: ſz diffinitio ⁊ nomē est eis alio modo: ⁊ subſtātia alio modo.

Illa q̄ sūt vnū pligationē ⁊ ptactū nō hñt diffinitōez neq; simplr neq; ſm qd. ſ. met. tex. cō. 7.

¶ Capitulum Quintum.

Habet autem dubitationem ſiquis non dicat diffinitionem esse ex additione rationem cuius: nam erit diffinitio ipsorum non simplicium ſed copulatorum. Ex additione eſt necesse palam facere. Dico autēvt est nasus: ⁊ concauitas: ⁊ ſimitas ex duobus dictum: eo q; hoc in hoc est: ⁊ non ſm accidens: neq; concauitas neq; ſimitas passio nasi: ſed ſecundum se. Neq; vt album callie: aut homini: aut callias albus cui accidit hominem esse. Sed vt masculinum aīali ⁊ quantitati equale: ⁊ oīa ꝙ quēcūq; ſecundum se dicuntur existere. Hec autem sunt in quibuscūq; existit: aut ratio: aut nomē: cuius hec passio: ⁊ non contingit ostendere ſeparatū sicut album ſine homine contingit: ſed non femininum ſine aīali. Quare horum quod quid erat esse: ⁊ est diffinitio: aut non est alicuius: aut ſi est aliter est quemadmodum dixim̄us.

2 Hic ſumit q̄ passiōes ꝑpe ñ p̄nt diffiniri ſm ſbo.

¶ Si igitur aliquis dixerit: ſermo qui recipit additionem nō est diffinitio: erit in hoc error: quoniam ſi non fuerit: quid igitur est diffinitio eorum que non sunt ſimplicia: ſed congregata inſimul. Necesse est igitur vt ſignificentur: ita q; recipiant additamētum. V.g. nasus ⁊ concauitas ⁊ ſimitas que dicitur ex vtroq;. hoc em̄ est in hoc: ⁊ concauitas non est passio nasi modo accidētali: neq; ſimitas: ſed per ſe. Et non ſicut callie: aut homines qui est callias albus: quoniam accidit ei q; ſit hō: ſed ſicut masculinum in animalibus: ⁊ equale in quātitate: ⁊ omnia que dr̄ per ſe ſunt rerum. Et iſta omnia que ſunt in eis: aut diffinitio: aut nomen: cuius est iſta passio: ⁊ non potest ſignificare ſine ipſo alio modo ſicut album potest ſine homine: ſed femina ſine animali non potest. Ergo aut non est habitum ab iſtis illud quod est per eſſentiā: ⁊ diffinitio etiam: aut ſi fuerit erit alio modo ſicut dixim̄us.

71 Dixit Arist. ſi igit aliqs dixerit ꝛc.i. ſi igit aliqs dixerit q; diffinitiones in qbus addit nā alia a nā diffiniti nō sunt diffinitiones oīno: in hoc erit dubitatio. ¶ Deinde dicit. qm̄ ſi nō fuerit ꝛc.i. ſed hunc positioni cōtinget improbabile: ⁊ est vt diffinitiones ſint ſimpliciū ⁊ nō cōpoſitoꝝ ex ſbā ⁊ accidēte compoſitione eſſentiali: nō cōpoſitione accidētali: vt homo albus: ⁊ ideo .d. neceſſe est igit ꝛc.i. neceſſe igit dicere in diffinitionibus qū

UVA. BHSC. IyR_117

bus quã significant res cõpositas essentialiter ex substãtia z accidẽte eas recipe additionẽ. ¶ Deín.d.U.g.nasus zc.i.U.g.nasus z cõcauitas et simitas que significant nasum z concauitatem. ¶ D.d. hoc eniz in hoc zc.idest et est necesse vt diffinitio simitatis sit:ex ambobus:quia simitas significat nasum z concauitatem:et concauitas non est passio existens in naso per accidens:sed per se.et etiam simitas non est in naso sicut albedo in Sorte aut in homine. Simitas enim est in naso de accidentibus in essentialibus albedo autem est in homine de accidentibus non essentialibus:et ideo nõ necesse est vt homo accipiatur in diffinitione albedinis:sicut est necesse vt nasus accipiatur in diffinitione simitatis. Hoc enim nomen significat ambo.s.concauitatem et nasum. ¶ Deinde.d.accidit enim ei zc.i.accidit enim albo q sit Sortes aut homo. D.d.sed sicut masculinum zc.i.sed cõcauitas in naso est sicut masculinitas in animalibus:et equalitas in quantitate. ¶ Et intendit q nasus diuiditur in simum et non simum:sicut animal in masculum et feminam:quantum in equale et in inequale. ¶ Dei.d.et ista sunt omnia zc.i.et ista accñtia sunt accñtia et passiones in quoꝝ diffinitiõe accipitur:aut diffinitio rei cuius est ipsa passio:aut nomẽ eius. ¶ De.d.et non potest significare sine ipso.i.et nomẽ illius passionis:z diffinitio eius non possunt significare ipsam sine eo q significant suum subiectũ.sicut est possibile in albo et sua diffinitione.i.q non indigent significare hominẽ: sed quemadmodum femina non potest significari a suo nomine:aut a sua significatiõe sine animali:ita simitas non potest intelligi sine naso. ¶ D.ergo aut non est habitum zc.i.ista ergo aut non habent quiditatẽ verã et diffinitionem veram:aut si habẽt:habẽt alio mõ et secũdario. ¶ Et hoc est ita:quoniam subiecta talium accidentium nõ sunt sicut genera dñiarũ: sunt enim diuersa ꝑm genus:et ꝑm naturã:qd nõ cõtingit in genere et dñia dñiarum:neqꝫ illud quod cõgregaꝛ ex eis z ex subiecto est vnũ in actu:sicut illud quod congregatur ex differentia et genere:et ideo substantie sunt digniores diffinitionibus et quiditatibus. — In diffõe accñtium eẽntialiũ ponitꝛ obꝫ nõ i diffõe accñtiũ ꝑ accidẽs.

¶ Est aũt z alia dubitatio de eis. Si enim idem est simus nasus et cõcauus nasus:idẽ erit simũ z cõcauũ. Si vero nõ:qꝛ ĩpossibile est dicere simũ sine re cuius est passio ꝑm se:z est simũ concauitas in naso. Nasum simum dicere aut nõ est:aut bis idem erit dictum:nasus nasus cõcauus. Nasus enim simus nasus cõcauus erit. Propter qd incõueniens est inesse talibus qd quid erat esse. si autem non in infinitum sunt. Naso namqꝫ nasi simum adhuc aliud inerit. Palam itaqꝫ qꝛ solius substantie est diffinitio.

¶ Et in istis rebus est alia dubitatio. Quoniam si idem est nasus simus:z nasus concauus idem est simum et cõcauoꝝ utrumque. Et si non:quia impossibile est vt dicatur simus per se sine illo cuius est passio. Et si simus est concauitas in naso: aut impossibile est vt dicatur nasus simus:aut ideꝫ dicetur bis:aut erit nasus aut sim⁹:z ideo talia nõ debent habere quod est per essentiã:z si nõ procediꝛ in infinitum. Nasus nasus itaqꝫ post non erit aliud. Manifestũ est igitur q diffinitio est substãtiarũ tantum. 18

¶ Cum declarauit q ista diffinitio ꝓa est subaꝝ tm̃:qꝛ hñt genera z dñias et in suis diffinitionibus non inueniꝛ additio:z q accñtia nõ hñt diffões: quoniam in suis diffõnibus accipiunꝛ diffõnes suoꝝ subiectoꝝ:q nõ sunt — N Accñtia sunt duo-

UVA. BHSC. IyR_117

bus modis. Jō. s. cō. 17. 4. j. ph. 29.

genera eis: sed alie nature. Et accītia sunt in subiectis duob⁹ modis: aut accidentaliter: vt albedo in hoīe: aut essentialiter vt similitas in naso: ꝛ masculinitas in animalibus: et primus modus istoꝝ duoꝝ non hñt diffinitionem omnino. Diffō. n. significat res terminatas in diffinito: qz qui cōsiderat ad istum modū accītiū ꝛ nō ad aliū: negat accītia hīe diffinitiones omino: ꝛ qui cōsiderat etiā accītia hñtia subiecta eēntialia affirmat eas hīe diffōnes simplr: ideo incepit declarare q subsītias hīe diffōnes ē māfestū: et q accītia hñt aliqđ de intētiōe diffōnis: et qō cōtingens in hoc ex accidentibus que sunt in subiectis per accidens soluitur ex hoc. s. qñ accipiuntur in suis subiectis essentialibus: qz tunc habebūt noīa que significant ptrūcz vt similitas. Et qz aliquis potest dicere in talibus accītibus: qz hñt diffōnem substātie: z que sunt tanc̄ dīe suis subiectis: et sua subiecta tanc̄ genera: incepit ē declarare impoīa ptingētia huic positioni.

Accītia q̄p accīs nō hñt diffōnē oīo: sz oppm̄ vī dicere. s. 14. 7. 5. 2

2 ¶ Et. d. z in istis rebus ꝛc. i. et est qūo est dicere q similitas est dīa substātialis nasi: ꝛ q illud qō ꝯgregat ex eis est vnum: sicut est dispositio in dīa cū genere. Continget enim dicēti hoc vt nasus similis: ꝛ nasus concauus sint idem: quoniam cōcauitas est dīa substātialis in naso: z sic nasus cōcauus erit idem cū naso simo: et ex hoc ptingit q crura cōcaua ꝛ nasus sim⁹ sunt idem. s. eiusdem speciei: qm̄ subiectū cōcauitatis est tāc̄ genus concauita-

Oia q̄ cōstituunt̄ eiusdem speciei eādē dīa sunt eiusdem speciei.

tis: et concauitas tanc̄ dīa: et sic omnia in quib⁹ inuenit concauitas sunt idem. ¶ D. d. impoīe enim est vt simus sit p sc. i. ꝛ contingit: qa ip possibile est fingere q similitas existat per se sine subiecto. ¶ D. d. et si similitas est concauitas in naso ꝛc. i. et si similitas significat concauitatem in naso sicut nomen significat congregatum ex dīa et genere: vt homo aīal rōnale mortale: necesse est vt nasus non disponat̄ per similitatem dicendo nasus simus: qm̄ tunc aut dicēt idē bis. s. q dicere nasus simus erit tanc̄ dīe nasus nasus: aut dicere animal homo: aut sim⁹ significat aliqō oppositum ei qō significat nasus: aut similitas erit aliquid existēs per se sine naso. ¶ Et hoc intendebat cum. d. aut erit nasus aut sim⁹: et hoc est necesse qñ cōcauitas fuerit dīa substātialis: qm̄ nasus est ei tanc̄ gen⁹: et sic hoc nomen similitas continet ipsum sicut gen⁹ ptinet spēm cōpositā ex gñe et dīa. Et cū dr nasus est similis accidit nugatio q̄ nō accidit si cōcauitas est accidēs in naso. hec enim similitas non consignificat nasum nisi p ptinētiā. Et si dicit aperte non sequit̄ impoīe. s. q̄n dr nasus sim⁹: cū pfunditas sit in eo accidens erit in potētia. Et cum dr in actu nō sequit impoīe. Si aūt profunditas esz substantia in naso: tunc hoc nomen similis cōsignificaret nasum in actu: ꝛ tunc esset dicere nasus simus: sicut dicere nasus nasus. ¶ Et ideo. d. z iō ista nō hñt aliqđ qō est per eēntiā ꝛc. i. et manifestū est igit qō si illud haberet diffōnez verā cōtingeret vt nasus haberet nasum: et nasus nasum: et sic in infinitū: ita q impoīe esset inuenire nasum positō nō esset alius. ¶ Et cū declarauit q sequit̄ ex his sermonibus talis nugatio. D. manifestū est igitur q diffō est substātiarū tm̄. i. pp impossibile predictum.

¶ Nam si aliarum cathegoriarum necesse est ex additiōe esse vt

hinc sumi solet q̄ as ꝯgregari q accīs ñ ē diffinitio

p equalis ꝛ imparis: nō enim est sine numero: nec que femininī est sine aīali: ex additiōe vero dico in qb⁹ accidit idē bis dicere: sicut in his. Si vero hoc verū nō copulato: ū erit vt numeri imparis: sed latet: qz nō recte dīr rōnes: si p̄o sunt ꝛ hoꝝ termini: aut alio mō sunt: aut quēadmodū dictū est multiplr opz dicere eē diffōez et quod quid erat esse. Quare sic quidē nullius erit diffō: nec qō

UVA. BHSC. IyR_117

quid erat esse alicui inerit nisi substãtijs: sic aũt erit. ¶Ō q̃dẽ igit̃ est diffō que q̃dem ipsius q̃d erat esse ratio: ⁊ quid erat esse: aut solum substãtiarũ est: ⁊ maxime ⁊ primũ ⁊ simpliciter palam.

¶Et si est aliorum predicamentorũ ineesse est vt sit ex additione vt diffinitio quãtitatis ⁊ numeri: qm̃ nō est sine numero: nec illa que est femine est sine animali. Et sermo qui est ex additione que accidit ex eis est dicere bis idem: sicut est in istis. Et si est verum: non erit incongregatus insimul vt numerus impar: sed latet q̃ō diffinitiones non dicuntur perfecte. Si igitur iste habent diffinitiones sunt alio modo sicut dictum est. Dicamus igitur q̃ diffinitio et illud quod est per essentiam dicitur multis modis. Ergo quoquomodo nihil oĩno hȝ diffōnem: aut illud quod est p ẽntiam: nisi substãtie: ⁊ quoquomō hñt. ¶Im autem diffō est sermo eius quod est per essentiam: ⁊ illud quod ẽ p essentiẽ solũmodo substantiarũ: aut magis primo mō ⁊ simplr manifestum est.

¶Idest: ⁊ si alia predicamenta hñt diffōnem necesse est vt in illis diffinitiõib⁹ sit additio supra naturã diffiniti. ¶D.d. vt diffō quãtitatis ⁊c.i. sicut diffinitio quantitatis et imparis. Impariem̃ non diffinit sine numero: nec numerus sine quantitate. Et sic femina nō pōt diffiniri sine eo q̃ō in sua diffinitione accipitur. s. animal: ⁊ ista sunt subiecta eor: subiecta igitur eorum adduntur in diffōnibus eorũ. ¶D.d. ⁊ sermo q̃ est ex additiõe ⁊c. idest et accidit in diffinitione in qua est additio. s. diffōne accñtis qñ nititur aliquis diffinire illud quod componit ex subiecto ⁊ accñte: dicere idez bis. s. subiectũ in diffōne: necesse est enim diffinire subiectũ p se: hȝ qz i diffōne accidentis accipit subiectũ ꝓtinget subiectũ dici bis i diffōe: ⁊ si ẽ verũ q̃ in diffinitionibus istorũ est additio. i. q̃ idem dr̃ bis in diffōne ꝓgregati ex duobus: ideo res congregata ex duob⁹ nō hȝ diffōnem. V. g. numer⁹ impar. ¶Et quia sermones compositi ex substãtijs nō dñr esse vnũ sm cõgregationẽ cũ sint vnum in actu plures in potẽtia ecõtrario ei quod ẽ in sermonibus compositis ex substãtijs ⁊ accidẽtib⁹. ¶D.d. sed latet ⁊c. idest sed latet q̃ diffinitiones nõ dicunt eodem ordine: nec querit in eis ꝓfectio eodem modo: ⁊ ideo si ista hñt diffōnes sunt alio modo diffōnes. s. accñtiũ et diffinitiones eorũ que congregant ex accñtib⁹ ⁊ substãtijs. ¶Deinde. d. dicamus igitur q̃ diffinitio ⁊c. i. ponamus igitur sm quod apparet ex sermone hoc q̃ diffinitio dicitur multis modis: ergo quoquomodo debem⁹ dicere q̃ nihil hȝ diffōnẽ ꝓter substantiã: ⁊ alio mō possum⁹ dicere q̃ ola hñt diffinitionem. ¶Et. d. hoc: qm̃ qñ intelligit̃ per diffōnem illud q̃ō dat quiditatem rei ꝓpriã sibi: ⁊ puenit nomini sine additione ⁊ sine iteratione: tũc diffinitio non erit nisi in substãtijs: ⁊ cũ fuerint accepta alia q̃ fũt ꝓter substãtiam sm q̃ sunt entia cõtinget vt habeãt diffōnes. Et cum fuerit positum q̃ diffō dr̃ multis modis dissoluẽt q̃ō: et ista est dispõ demonstrationis cum sermonibus logicis. s. q̃ distinguunt partẽ vera a falsa. Dicere esse accñtia hȝe diffinitiones quodãmō est falsum: qz non hñt diffōnes substantie: ⁊ quodammodo verũ est: qz hñt aliquas diffōnes. ¶D.d. qm̃ autem diffinitio ⁊c. i. declaratũ est igitur ex hoc sermõe q̃ diffinitio simplr est sermo qui significat q̃ditatẽ rei: ⁊ q̃ quiditas nõ inuenit̃ nisi in substãtijs tantum: aut magis in substãtijs: ⁊ modo primo ⁊ simplicio. 19

Ista ẽ dispõ demõstrationis cũ sermonibus logicis. s. q̃ distinguunt ꝑtẽ vera a falsa: vid. ꝑ̃ 5 2. a. 53. primi phy.

¶Capitulum Sextum.

UVA. BHSC. IyR_117

VTrum aũt idẽ est aut alterũ qꝫ ꝺd erat eẽ: ꝛ vnũ quod ꝙ pscrutandũ est. Est em̃ aliꝺ pꝛeopere de substãtia ad perscrutationẽ. Singulũ. n. nõ aliud vꝺ cẽ a suimet substãtia: ꝛ qꝫ ꝺd erat eẽ ꝺr singuli substãtia. Jn dictis itaq; ꝑm accidẽs videbiꝫ vtiq; diuersum esse: vt albus hõ: alterũ et albo hoi esse. Si em̃ idẽ hoi eẽ ꝛ albo hoi idẽ: idẽ em̃ hõ ꝛ albꝰ hõ vt dicunt: quare ꝛ albo hoi ꝛ hoi: aut nõ necesse est q̃cũq; ꝑm accñs esse eadem: cũ per se exñtibus. Nõ em̃ sic̃ extremitates fiũt eedem: sed forsitan illud vꝺ accidere extremitates fieri easdẽ scõz accidens vt albo esse ꝛ musico. Videtur aũt non. Jn dictis vero ꝑ se semper necesse idem esse: vt si que sunt substãtie quibꝰ altere nõ sunt substãtie: nec altere nature pꝛiores q̃les dicunt ideas esse ꝺdã. Si em̃ erit alterũ ipm̃ bonũ ꝛ qꝫ bonũ esse ꝛ aiai: ꝛ qꝫ aiali eẽ: ꝛ ens ꝛ qꝫ enti erũt alie substãtie ꝛ nature ꝛ idee ꝑter dictas: et ꝑiores substãtie illis si qꝫ ꝺd erat eẽ substãtie est. Et si q̃ ꝺẽ absolute abinuicẽ: haꝫ ꝺẽ nõ erit scia: hec aũt nõ erũt entia. Dico aũt absolui si nec bono ipsi existit esse boni: nec huic esse bonum. Scia em̃ cuiuslibet ꝙ hoc qꝫ ꝺd erat illi esse: ꝛ in bono ꝛ in aljs similiter se habꝫ. Quare si nec bono esse bonum. nec ꝙ enti ens: nec ꝙ vni vnũ. Sic̃ aũt oia sunt: aut nullũ qꝫ ꝺd erat esse. Quare si neq; ꝙ enti ens nec aliorum vllum. Amplius cui nõ inest bono esse non bonum. Necesse igitur vnum esse benignum ꝛ benigno esse: ꝛ bonũ ꝛ bono esse: ꝛ quecunq; non secundũ aliud dicũtur: sed ꝓmo ꝛ secundum se. Etenim hoc sufficiens si extiterit: cꝫ cꝫ non sint species: magis autem forsan ꝛ si sint species.

¶ Sed perscrutemur vtrũ qꝫ est ꝑ essentiã ꝛ singulare sint ꝺem anteq; pscrutemur de substãtia. Singulare em̃ nõ existimaꝛ esse aliꝰ cꝫ substãtia in q̃ est: ꝛ ꝺr ꝙ qꝫ ꝺd est per eẽntiã est substãtia singularis i eis: aut q̃ ꝺñr ꝑ accñs rectũ est existimare eẽ aliũde. V. g. hõ albꝰ est aliud: ꝛ ꝺd est albi hois ꝑ essentiã est aliꝰ. Qm̃ si fuerint idẽ: tũc eẽntia hois ꝛ hõ albus idẽ erũt. Hõ em̃ ꝛ hõ albus vt ꝺfit sunt idẽ: ergo hõ albꝰ ꝛ hõ ẽt. Aut non erit necesse vt sint idẽ oia q̃ sunt ꝑ accidẽs: qm̃ non erũt eadẽ extrema. Sed rectum est existimare hoc accidere eis vt essentia albi et musici: sed hoc non videtur. Jn eis autem que dicuntur per se rectũ est: vt sint idem necessario: sicut dicimus si aliq̃ substãtie sint ꝓme et non sint substãtie alioꝙ: nec nature alioꝙ: sicut quidã dicunt de formis. Quoniam si bonũ est illud qꝫ bonum erit ꝛ essentia boni etiã: ꝛ animal ꝛ eẽntia aialis: ꝛ essentia entis et enꝭ: et alie substãtie: ꝛ nãe ꝛ forme ꝛ alie ab eis q̃ ꝺñr: ꝛ ille substãtie sunt ꝓiores si ꝙd est ꝑ eẽntiã sit substãtia: ꝛ si sint absolute abinuicẽ: q̃ꝺã nõ scient̃ ꝑ sciam: ꝛ quedã nõ erũt entia. Et dicim⁹ ea eẽ absoluta si bonũ ꝑ se nõ hz eẽntiã boni: neq; illud qꝫ ꝺr hoc: hz enim essentiã boni. Scire enim cuiuslibet rei hic est. s. scire quid est per eẽn-

Jn dictis ꝑze necesse ẽ idẽ eẽ ꝑm se ꝑ subm ꝛ ꝑdicatũ.

UVA. BHSC. IyR_117

tiã:ꝛ siñr in bono:ꝛ de aliꝭ siñr. Si ergo bonũ nõ hz essentiã bõi: ergo ens nõ hz esse:neqz vnum. Et siñr oĩa aũt habebũt quid est p essentiã:aut nõ habebũt. Et si ens nõ hz:ergo neqz oĩo aliud: et etiã illud qõ nõ hz boni cẽntiã. ẽt est bonũ. Ergo necesse est vt bonũ ꝛ cẽntia boni sint idẽ:ꝛ studiũ ꝛ cẽntia studij sint idẽ:et oĩa que dicuntur non de aliꝭ:sed sunt p̃ma per se etiã. Nm in istis est sufficiẽtia si sint forme:ꝛ si nõ sint:sed dignũ est etiã vt sint forme:et non est manifestum si sint insimul.

Cum declarauit q̃ quiditates simplices non inueniũtur nisi in sbas ꝛ q̃ p illas sunt sbe:vult hz pscrutari.vtrũ ista sba que est quiditas et sba singularis.s.indiuiduũ:substãtie sint idẽ:ita q̃ q̃ditas q̃ est suba ei⁹ sit q̃ditas singularis:ꝛ illud singulare est sba per istã quiditatẽ:aut q̃ditas rei sit aliꝺ a re in actu. Et q̃liuit hoc pp formasq̃s dicit Plato:qm̃ sm̃ illã opinionẽ erũt quiditates primaꝝ sbaꝝ alie a primis substãtijs:q̃ sunt ẽt p̃me substãtie existẽtes per se. Et.d.hz pscrutemur ꝛc.i.ꝛ cũ sit declaratũ q̃ q̃ditates sunt substãtiaꝝ singulariũ:pscrutemur vtrũ sba q̃ est q̃ditas ꝛ substãtia singularis sunt idẽ/aut non:anteq̃ pscrutemur de sba quã significat diffinitio q̃d sit. Cõ.d.singulare eñ existimaꝝ ꝛc.i.apparet eñ q̃ singulare nihil aliud est q̃ substãtia cuius est.s.quiditas eius:et apparet etiã econtrario.s.q̃ substãtia q̃ est quiditas est substãtia singlaris.v.g.Sortes est animal rationale.Sor.eñ nihil aliud est q̃ aialitas ꝛ ratiõalitas q̃ sunt q̃ditates eius.nec aialitas:ꝛ rationalitas sunt q̃ditates .nisi Sor.et Pla. Cõ.d.illa aũt q̃ dñr per accidens ꝛc.i.cõposita aũt ex substãtijs et accidentibus q̃ sunt vnũ per accñs dignũ est existimare q̃ predicabilia eorum nõ sunt eadẽ cũ q̃ditatibus coꝝ de quib⁹ supponunt. Cõ.d. U.g.homo albus est aliud ꝛc.i.U.g.qm̃ hõ alb⁹ est aliud ab hoĩe simplici ter.qm̃ si hõ simplr ꝛ homo albus essent idẽ:tunc q̃ditas hois et quiditas hois albi essent idẽ. Cõ.d.hõ.eñ ꝛc.cõtingit eñ dicẽtib⁹ hoc dicere q̃ idẽ est dicere hõ:ꝛ dicere hõ albus.d.notificauit ẽt q̃ cõtingit dicere ecõtrario et.d.ergo hõ albus et hõ ꝛc.i.et ẽt hõ alb⁹ erit hõ tm̃. Cõ.d.qm̃ aũt nõ est necesse ꝛc.i.qm̃ aũt impoſe est vt p̃dicatũ ꝛ sbm̃ sint idẽ in p̃dicabilib⁹ accidentalib⁹:manifestũ est ex his.s.q̃ p̃dicatũ ꝛ subiectũ q̃ sunt extrema nõ sunt idẽ p se.U.g.music⁹ alb⁹. Et dedit exẽplũ de hoc modo accidẽt.s.qm̃ disp̃ō est manifesta in eo.s.q̃ nõ est eiusmodi de quo est dicere hõ alb⁹ vt distinctũ fuit prius in eis que sunt idẽ p accñs:et hoc intẽdebat cũ.d.qm̃ non erũt eadẽ extrema.i.qm̃ cũ p̃dicauerimus duo accñtia de aliquo yno. U.g.vnũ hoĩem esse albũ ꝛ musicũ:non est necesse vt musicũ sit albũ:ꝛ per extrema intẽdebat musicũ et album:qz sunt extrema ꝓpositionis dicentis musicum esse album. Cõ.d.hz rectũ est existimare ꝛc.i.sed rectũ est existimare q̃ illa accidẽtia sunt cũ eis de quibus predicantur eadem per se.q̃ sunt eadem per accidens pp hoc q̃ congregañ in eodẽ.U.g.q̃ cum albuz predicatur de aliquo et musicum de ipso:existimaꝝ q̃ pp hoc cõgregantur in eodẽ q̃ essentia albi ꝛ musici est eadẽ:sed non est ita. Cõ.d.in eis autem que dicuntur per se ꝛc.i.in eis autem que sunt vnũ per se rectum est dicere q̃ sunt cum suis q̃ditatib⁹ idẽ necessario. Cõ.d. sicut dicim⁹ ꝛc.i.v.g.qm̃ si iste substantie sensibiles sunt p̃me sbe:manifestũ est q̃ ipse sunt eedẽ cuz suis quiditatibus.i.cũ suis diffõnibus:ꝛ si non:non erunt p̃me substãtie hz erũt sbe aliox:sicut cõtingit ponẽtib⁹ q̃ q̃ditates coꝝ sũt substãtie separate ab eis:et.d.et nõ sunt sbe aliox ꝛc.i.qm̃ ex hoc qõ posuim⁹ q̃ substantie sensibiles sunt substantie existentes per se:non per aliud sequitur vt sint

20

R Sortes nihil aliũ ẽ q̃ aialitas:ꝛ rõnalitas q̃ sũt q̃dita tes eius.

UVA. BHSC. IyR_117

cum suis quiditatibus idē. ¶D.d.qm̄ si bonū ꝛc.i.qm̄ si bonū quod est bonum fuerit aliud a quiditate boni:rūc bonū erit aliquid:et sua essentia et aliud et aīal est aliq̄d:et essentia eī aliud est:et similiter ens:et essentiarum tis:ꝛ erunt hic alie substātie a primis substantijs:et nature ꝛ formē:ꝛ erūt ille substantie et forme priores primis substantijs.s.individuis substātijs. ¶D.d.ꝛ si fuerint absoluta ꝛc.i.ꝛ si quiditates rerum non sunt eadem per se cum rebus:sed sunt absoluta adinuicem: continget vt quedam sōe non sint scite.s.prime substātie:qm̄ nō sciuntur nisi p quiditates suas ꝛ vt quedam non sunt.s.quiditates separate. Quoniaz quiditates rerum non sunt entes nisi per esse rerum hñtiū quiditates:et hoc intendebat cuz.d.et dico ea esse absoluta ꝛc.i. et dico ea esse absoluta adinuicem.i. vt quiditas boni exñtis p se sit aliud ab eo:vt dicunt ponētes formas:ꝛ sīr de q̄ditate rerum singulariū. ¶D.d.scire.n.ꝛc.i.et dixmus q̄ ꝓtigit vt prie substātie nō sint scite: q̄res nō sciunt nisi p suas q̄ditates:ꝛcū sue q̄ditates fuerit alie ab eis:qūo:poterūt sciri. ¶D.incepit declarare qūo sequitur vt omnia habeant quiditates adunatas cum ipsis:ꝛ.d.si igitur bonū ꝛc.i. si igitur bonum exñs per se.s.genus vl'e nō hz q̄ditatē boni:tunc ens vl'e nō hz quiditatem entis:et vnū vl'e nō hz q̄ditatem vnius:ꝛ sermo de omnib⁹ in hac intentione debet esse vnius.s.aut hñt quiditates adunatas cum eis:aut nullam habebit q̄ditatē adunatā. ¶D.d.ꝛ si ens non habet ꝛc.i.ꝛ si ens nō est idem cū sua q̄ditate:nihil est idē cū sua quiditate. ¶D.d.ꝛ etiā quod non habet quiditatē boni ꝛc.i.et si illa q̄ sunt bona nō hñt quiditatē boni non sunt bona:cū illud qō est bonū hz essentiam boni. ¶D.d.ꝛ oia q̄ nō dñr de alio ꝛc.et intendebat primas soas.i.ita q̄ ēt de primis substātijs.s. q̄ quiditas hñs q̄ditatē sunt idē. ¶D.d.in istis.n.est sufficientia si fuerit forma et si non fuerit.i.in quiditatibus igr rerū q̄ sunt eadē cū rebus est sufficientia in hoc q̄ res sciantur:siue posuerimus formas separari:vt plato dicit siue non. ¶D.d.sed rectū est ꝛc.i.ꝛ rectū est si sint hic forme:vt plato dicit:q̄ in hoc ꝓto sint in cognitione hoīs:nec est etiā manifestū ex scientia necessaria q̄ sint cū formis sensibilibus:ꝛ sicut fingunt dicentes formas.

§ ¶Simulq̄z palā:q̄ si sint idee quales quidā dicūt nō erit substātia subiectū. Has.n.substātias esse est necesse nō de subiecto aūt aliquin erūt scōm participationē. Ex his itaq̄z rōnibus pz vnuz ꝛ idē nō scōm accūs esse ipsum vnūq̄q̄z ꝛ q̄quid erat esse. Et q̄ scire vnūq̄q̄z horum est q̄q̄d erat esse scire. Quare ām expōnez necesse est vnū aliq̄d esse ambo: scōm accūs vero dictū vt musicū aut album. Et q̄quid erat esse idem esse dicere vere non licet: pterea q̄ duplex significat:id inquam cui accidit:ꝛ ipsuz quod accidit. Quare est quidem vt idem:est autem vt non idem quodq̄d erat esse ꝛ ipsum. Nam homini ꝛ albo hoī non idem: sed passioni

¶ autem idem. Absurduz vero apparebit et si quis vnicuiq̄z nomē imposuerit ipsoruz q̄quid erat esse. Erit enim ꝛ preter illud aliō ei quodquid erat esse:vt equo ipsi quodquid erat equū esse equo alterum. Et quid prohibet ꝛ nunc esse quedam statim quid erat esse:siquidez substantia est quodquid erat esse. At vero non solū vnum:sed ꝛ ratio eadē ipsoruū sicut palā est ex dictis. Non enim scōm accidens vnū:qō vni esse ꝛ vnum. amplius si aliud erit in infinitum sunt:hoc quidem quodquid erat esse vni esse. Illud ve

UVA. BHSC. IyR_117

ro vnū. Quare ꝛ in illis erit eadē ratio. Qđ q̄dē igit in primis: et ꝓm se dictis vnicuiq̧ esse: ꝛ vnūq̄dq̧ est idem ꝛ vnū palā. Sophistici aūt elenchi ad positionē hāc palā ꝙ eadē soluunt solone: vt si idē sortes: ꝛ sortis esse. Nihil em̄ differt: nec ex q̄b⁹ interrogabit vtiq̧ aliq̄s: nec ex quib⁹ solones fuerint. Quo quidem igitur qđ quiderat esse idem: ꝛ quomodo nō idem vnicuiq̧ dictum est.

¶ Et forme si sint sicut dicūt quidā: tūc subiectū nō erit substantia. Qm̄ necesse est vt ille substātie nō sint de subiecto: ꝛ si nō sint mō cōicatiōis. Ex hoc igit sermone q̄libet qđ est ꝛ q̄d est ꝑ eentiā idē: ꝛ nō mō accñtali. Et ꝙ scia cuiuslibet rei est ista. s. scire q̄d est ꝑ essentiā. Per hāc igit positionē necesse est vt ambo sint idē. Que aūt dicuntur ꝑ accidens vt musicū: aut album: quia significant duo: ideo nō verū est dicere ꝙ sint idem per essentiaꝫ. Illud etenim cui accidit musicū ꝛ album: ꝛ accidens ꝓm vnum modum idem: ꝛ q̄d est per essentiā: ꝛ ꝓm aliū nō est idem. Secundū aūt iꝙ sunt hominis: ꝛ hoīs albi nō sunt idem. Scđm autem ꝙ sunt passiones sunt idem. Et si aliquis existimauerit ꝙ quodlibet nomen habet quid per essentiaꝫ apparebit contrarium. Erit enim apud ipsum quid est ꝑ essentiā aliud etiā. V. g. equus est aliud: ꝛ q̄d est per essentiā equi est aliud. Et quid ꝓhibebit in quibusdaꝫ rebus vt sit quid est per essentiā statim vt modo sit: si quid est per essentiā est substātia. Et etiā non erit vnum tm̄: sed diffinitio eius erit etiā idem: sicut manifestum est de dictis etiam. Essentia em̄ vnius ꝛ vnū nō sunt idem modo accidentali: ꝛ si etiam fuerit aliud procedatur in infinitū. Quoddā enim quid est per essentiam est vnū ꝛ quoddā qđ est vnū. Iste igitur sermo dicitur de illis etiā. Manifestū est igitur ꝙ de primis rebus que dicūtur per se: ꝛ quelibet rerū singulariū: ꝛ quodlibet singulare idem ꝛ aliquod vnum. Et est manifestū ꝙ redargutio sophistarum dissoluitur hanc solutione: ꝛ ꝙ sortes ꝛ essentia sortis sunt ideꝫ. Non enim est differentia inter eā: nō ex illo quod rectum est queri ab aliquo: nec ex illo cuius diffinitio est difficilis. Dictum est igitur quomodo quid est ꝑ essentiam est singulare: ꝛ quomodo non.

¶ Id est et si forme sunt vt dicunt: necesse est vt indiuidua substantiarum non sint idem. Ista enim non sunt sōe nisi per formas: ꝛ forme separate nō dñr de subiecto: q̄ꝛ essent nō sepate ꝛ cōicantes subiecto: ꝛ si hoc esset: essent gñabiles ꝛ corruptibiles: ꝛ hoc est contra positionem eoꝝ qui dicunt formas esse. ¶ D. d. ex hoc igitur sermone ꝛc. i. ex istis igitur sermonib⁹ quos diximus apparet ꝙ quid ꝛ sua quiditas sunt: idem: et ꝙ non sunt ipse per accñs. V. g. qm̄ hō ꝛ sua quiditas que est animal rōnale sunt idē non separabiles: et similiter rōnabilitas et aīalitas q̄ sunt in eo sunt idē in actu ꝛ duo in potentia. ¶ D. d. et ꝙ scientia cuiuslibet rei ꝛc. i. ꝛ manifestum est ex hoc qđ diximus ꝙ scia cuiuslibet rei est ex sua q̄ditate: qm̄ oīs res est idem cum sua quiditate: qm̄ si illa que significāt partes diffōnuꝫ: ꝛ diffōnes essent separate a diffinitis essent alia: et si essent alia: tunc sciētia diffinitoꝝ nō eēt a 21

UVA. BHSC. IyR_117

diffone. ¶ D.d.p hāc igit positionē ꝛc.i.pōt intelligi sic:ꝛ qz cōuenimus cū
Prima expō aduersarijs in hoc q oēs res nō sciunt nisi p suas diffones debēt ꝓcedere q
illa q̄ significāt diffones ꝛ ptes eaꝝ sunt nō sepata a diffinitis:ſz suntidem
eēntialr. ¶ Et pōt intelligi sic:ꝛ p has ꝓpositiōes quas posuim⁹ cogit̄ con
Secunda expō. sideras credere q̄ q̄ditas ꝛ hñs q̄ditatē sunt idē. ¶ D.d.q aūt dñr p accñs
ꝛc.i.illa aūt que dñr p accidēs esse idē.ꝛ.g.hō alb⁹:ꝛ hō music⁹:qz iste ser-
mo significat duas nās diuersas.ſ.albedinē ꝛ musicā:ꝛ iō sermo cōpositus
ex eis nō est idē:ꝛ iō nō hñt vnā diffonē. ¶ D.d.illud em̄ cui accidit ꝛc.idest
illud em̄ cui accidit albedo est aliud ab albedine:ꝛ accñs ꝑm q pōt p̄dicari
de suo subiecto qō est ei⁹ passio est idē:ꝛ ꝑm q nā ei⁹ nō est nā subiecti nō
est idē:ꝛ hoc intēdebat cū.d.ꝑm aūt q sunt hois:ꝛ hois albi ꝛc.i.ꝑm autē q
accidētia sunt in subiectis nō sunt subiecta ꝛz aūt q sunt passiōes subiecto
rū sunt idē.ꝛ.g.hō alb⁹. ¶ Et intēdit:qm̄ ꝑm q sunt passiōes substātiaruꝫ
possunt p̄dicari de substātijs ꝑm noia nō ꝑm diffones:ꝑm em̄ diffones non
pōt p̄dicari de substātijs:ꝛ hoc.d.in cathegoricis. ¶ D.d.ꝛ si aliqs existima
uerit ꝛc.i.ꝛ si aliqs existimauerit q oē hñs nomē hz diffonē ꝑm illud nomē
appebit cōtrariū:qm̄:si oē nomē hꝫet diffonē:tūc q̄ditas rei.i.forma ei⁹ ha
beret diffonē:ꝛ si ita esset:cōtingeret q̄ q̄ditas equi esset aliud ab equo ꝑm
diffonē. ¶ D.d.ꝛ quid ꝓhibet in q̄busdā ꝛc.i.ꝛ q̄d ꝓhibet in substātijs q po
suerim⁹ q̄ illud qō significāt diffones earū sint substātia:vt sint idē cū eis
que significāt diffones:ꝛ nō sunt alia. ¶ D.d.ꝛ etiā nō erit idē solū.i.ꝛ diffi-
nitū nō erit vnū tm̄:ſz diffinitio ꝛ diffinitio suntidē sicut declaratū est supe
rius.ꝛ.g.q hō nō est vnū tm̄:ſz vnū cū sua diffone. ¶ D.d.ꝛ si fuerit etiam
aliud ꝓcedēt in infinitū.i.ꝛ si illud qō significat diffō hz nām aliā a nā dif-
finiti.i.nām existētē in actu extra nām diffiniti:sequit vt nā quā significat
diffō habeat ſcdam diffonem significantē tertiā nām extrinsecā a natura se
cūda:ꝛ tertia quartā:ꝛ sic in infinitū. ¶ D.d.q̄dā erit q̄d per essentiā ꝛc.i.
idē em̄ diuidet in duas ptes:quarū vtraq̄ est vnū.ſ.in formā ꝛ illud cuius
est forma:ꝛ intēdit si forma habuerit diffonē ꝛ materia diffonē:cui⁹ q̄dāz
est q̄ditas ꝛ vnū:ꝛ q̄dā est illud cui⁹ est quiditas:vnū aliud habebit aliā
diffonē. ¶ D.d.iste igit sermo dr̄ de illis etiā.i.ꝛ.g.qm̄ forma et materia si
Dubium Antistēcis ꝓ q vlō.5. met.a.34. hñt diffonē:necesse est vt diuidantur in duas partes:quarū vtraq̄ diuidit
in diffone ꝛ diffinitū:ꝛ cū hoc q̄ congregatur ex eis est vnū. ¶ D.d. manife
stum est igitur q in rebus punis que dicuntur per se etiā essentia cuiusli-
bet rerū singulariū:ꝛ oē singulare sunt idē:ꝛ vnū ꝛc.i.manifestū est igitur
q quelibet primarū substātiarū est idē cū sua q̄ditate. ¶ D.d.ꝛ manifestum
est q redargutio ꝛc.i.qm̄ sophiste querebāt si hō est vnus:si rñdet q ita:di
cunt:nōne hō est animal ꝛ rōnale:ergo est vnū ꝛ nō vnū:ꝛ ideo dixit q per
istā eādē solutionē dissoluit ista q̄.ſ.q dicet eis q hō ꝛ sua diffinitio sunt
vnū in actu ꝛ plura in potētia:ꝛ hoc intēdebat cū.d.ꝛ q Soc.ꝛ eēntia Soc.
ꝛc. ¶ Et forte q̄ sophistarū est ista:quiditas hois aut est eadē cū hoſe:aut
aliud. Si aliud:tūc hō nō habebit q̄ditatē:si idem:tunc quiditas homi-
X Quiditas hois ē hō vno mō ꝛ nō aliomō nis est homo:ꝛ homo hz q̄ditatē:ergo quiditas habebit quiditatem:ꝛ sic
in infinitū. ¶ Et solo est:qm̄ quiditas hominis est hō vno modo:ꝛ non hō
alio modo:ꝛ est forma hois:ꝛ nō est hō qui est cōgregat⁹ ex materia et for-
ma.ꝛ hoc intēdebat cū.d.nō ex illo qō est rectū queri ab aliquo ꝛc.i.ꝛ pistū
sermonē dissoluuntur omnes questiones queste in hac intentiōe sine fue-
rint facilis dissolutionis:siue difficilis. ¶ D.d.dictum est igitur quomodo
ꝛ ē forma hois ꝛ idē quid est per essentiam ꝛc.idest declaratuz est igitur et hoc sermone modus
ſ.33.34.et 4.3.ct.12. met.c.14. ex quo apparet q substantia sola est diffinita:ꝛ q est vnum.idest quoniam
est vnum in actu ꝛ non vnum in potentia.idest q natura actus non est ea-
dem cum natura potentie:sed sophiste accipiebant diffinitionem ꝛ diffini-

UVA. BHSC. IyR_117

tum vnum quodammodo:et non vnum quodammodo. ¶Ca.Septimū.

Dū autē que fiunt hec quidē natura fiunt:hec autē arte:illa autē casu. Omnia vero que fiunt ab aliquo fiunt ꝛ ex quo aliquo:ꝛ aliquid. Hoc autem aliquid dico ꝑm quālibet cathegoriā:aut enim hoc:aut quale:aut ꝗtum:aut quando. Et generationes aūt naturales he sunt quarū generatio ex natura est. Hoc aūt ex quo fit quā dicimus materiā. Hoc autē a quo eorū que natura aliquid sunt:hoc aūt aliquid:vt hō vel plāta vel aliquid aliud taliuz:que maxime substātias dicimus esse. Omnia vero q̄ fiūt aut natura: aut arte habent materiā. Poke.n.ꝛ esse ꝛ nō esse eorū quodlibet. Hec autem est que in vnoquoq; materia. Uniuersaliter vero ꝛ ex quo natura:ꝛ ꝑm qđ natura. Factū.n.habet naturā:vt plāta aut animal. Et a quo q̄ ꝑm speciē dicta natura que eiusdē speciei:hec autē in alio:hō nāq; hominē generat. Sic igitur fiunt que fiūt p naturā. Generationes vero alie dīr factiōes. Oēs autē factiōes sunt ab arte:aut a potestate:aut a mente. Harum autem quedaz fiunt a casu ꝛ a forma:similiter vt in factis a natura.

Eoꝝ que fiunt alia natura alia arte.

Cōtinuat cū seqnti.

¶Que aūt fiūt quedā fiūt natura:ꝛ quedā artificio:ꝛ quedaz ex illo qđ est per se. Et oē qđ generat est aliquid:ꝛ ab aliquo per aliquid:ꝛ dico aliqđ qđlibet predicabile:aut hoc:aut ꝗtuz:aut vbi: aut quale. Factibilū autē quedā sunt:quoꝝ generatio est a natura:ꝛ quoddā est illud ex quo est generatio qđ est materia:ꝛ qđdā illud p qđ fit aliud qđ fit a natura:aut hoc:aut domus:aut illud tale:de quib⁹ dicim⁹ eas esse substātias. Et oīa que sunt aut a natura:aut artificio habēt materiā. Qđlibet.n.hz potentiā ad esse ꝛ nō esse:ꝛ hoc in quolibet est materia:ꝛ qđ hz naturā:ꝛ est gnatum habens naturā vt domus aial. Et illud p qđ est illa natura est illud qđ dr p formā:aut sic forme:ꝛ est in alio. Homo em̄ generat. Illa em̄ q̄ sunt per naturā ꝑm hoc generant. Alia aūt generabilia dicuntur actiones. Et omnes actiones:aut sunt a potentia:aut arte:aut cogitatione:aut casu:aut ex se.

Intendit in hoc capitulo declarare qm̄ forme platonis nihil ꝓsunt ad generationē:qm̄ cū destruxit eas nō ꝓdesse in scientia si cōcesserimus eas esse vult etiā in hoc capō destruere eas nō ꝓdesse in generatiōe. ¶Et.d.illa aūt que generant ꝛc.ꝛ manifestū est q oē qđ generatur:gnaī ab aliquo triū:aut a natura:aut ab artifici o:aut ex se.s.casu. ¶D. d.ꝛ oē qđ gnaī est aliqđ ꝛc.ꝛ oē qđ gnatur est aliquid.s.predicamentoruz ꝛ gnatur ab aliquo:ꝛ est materia:ꝛ per aliquid:ꝛ est agens ꝛ dico generabile esse aliquid.s.substantiam.ꝛ aliquod aliorum predicamentorum. 2

¶D.d.generabilium autem ꝛc.idest generabilium autem quedam sunt naturalia et sunt illa que sunt a natura. Et cum induxit generabilia per naturam incepit narrare q causa materialis cuiuslibet eorum est eius generis. ꝛ.d.et ex eis est illud ꝛc.idest ex generabilibus per naturam inuenitur causa materialis et a gens generabilia:vt homo:aut aliud generabilium. ꝛ.d. aut aliud tale.inueniendo q sermo eius est de generabilibus que sunt in

UVA. BHSC. IyR_117

predicamento substantie que dicuntur generari .ppie. Generabilia autez que sunt in alijs predicamētis magis dicuntur pati q̄ generari. ¶Et cum declarauit q̄ generabilia naturalia fiunt a materia ⁊ ab agēte que sunt huius generationis.i.generabiliū naturaliter:incepit narrare q̄ artificialia cōueniunt cū reb⁹ naturalibus in istis tribus.s.q̄ habēt materiā:⁊ q̄ sunt per aliquod:⁊ q̄ sunt aliq̄d ⁊.d.⁊ omnia que generant aut natura ⁊c. ¶Deinde dicit causam ppter quā q̄libet eorū habet materiā:et.d.q̄libet enim eorū ⁊c.i.in quolibet eñ eorū inuenitur aliquid q̄ potest recipere formaz naturalem aut artificialez:aut non recipere:⁊ quod est tale dicitur materia ⁊ est illud ex quo est natura totius. ¶D.d.⁊ quod habet naturam; ⁊c.idest ⁊ conueniunt etiam omnes res generabiles habentes naturā ⁊ formam in forma ⁊ natura. Generatū eñ habet naturā et formā:vt homo in rebus naturalibus et domus in rebus artificialibus.⁊.d. aut simile.propter illa que generātur a natura cōi duab⁹ formis diuersis:vt mulus ab equo ⁊ asino.

z s 2.phy. 57.

¶D.d.generabilia aūt alia dicuntur actiones.idest generabilia autē alia preter illa que sunt in substantijs magis dicuntur acta q̄ generata ⁊ cum dicit.ista indurit etiam causas agentes ea ⁊.d.et omnes actiones ⁊c.idest ⁊ intendit per artificium potentiam artis.⁊ potentiam virtutem animatam et naturalem:et per cognitionem illud quod homo agit a cogitatione ⁊ voluntate:⁊ per illud quod est per se:casum qui est a natura ⁊ ab anima ⁊ per casum qui est voluntarius vt dictum est in scdo phy. a ⁊ nō dixit in generabilibus per naturā.s.generabilib⁹ in substantia ea generari ab illo q̄ est per seq̄m nulla spēs b inuenit fieri casu:sz inuenitur aliq̄ simile ei quod fit casu scilicet species que fiunt ex se:non ex simili vt post dicet.

b Nulla spēs inuenit fieriz su. Idē.6. me.c.4.et 6.7.8.ph. cō.46. T.cō.32.

¶Quedam enim ⁊ illic eadez ⁊ ex spermate fiunt ⁊ sine sperma te. De his quidem igitur posterius perscrutandum. Ab arte vero fiunt quotcūcunq̄ species est in anima. Speciem autē dico q̄quiderat esse cuiusq̄ ⁊ primam substantiā. Etem contrariorū mō quodā eadē species. Priuationes eñ substantia q̄ substantie est opposita:vt sanitas ifirmitatis. Illius.n. absentia ostenditur in firmitas. Sanitas aūt que est in anima rō est in sciētia. Fit itaq̄ sanitas intelligētie ita. Cum hec sanitas necesse est:si sanitas erit hoc existere:puta regularitatem:sed si hoc calorem:⁊ ita semper intelligit donec vltiq̄ adducat in hoc quod ipse valet vltimum facere. Deinde iaz ab hoc motus factio vocatur ad sanandū. Quare modo quodam accidit ex sanitate sanitatem fieri:⁊ domum ex domo sine materia materiam habentem. Medicinalis enim est ⁊ edificatiua species sanitatis ⁊ domus. Dico autem substantiā sine materia quodquiderat esse. Generationum vero ⁊ motuum hec quidem intelligentia vocatur: Illa vero factio. Que quidem a principio ⁊ a specie intelligentia:que vero ab vltimo intelligentie factio:similiter autem ⁊ in alijs intermedijs vnumquodq̄ fit. Dico autem vt si conualescit oportet adequari. Quid igitur est adequari hoc:hoc autem erit si calefactum fuerit. hoc vero quid est hoc. existit autem hoc potestate:hoc autem iam in ipso. Faciens itaq̄ ⁊ vnde inchoat motus sanandi:siquidem ab arte: est species que in anima:si vero a casu ab hoc quod quidem facien-

c oñdit qño fiat sanitas ñ qño fctā sit vt maleerpo suit Auer. qui dedit pḥastz erādi occasionēteste

A leōiceno i libello de trib⁹ doctrinis sm galēi sniā aitq̄ pter hec ẏba ō sanitatere liquā expōnē esse falsaz ⁊ sē fū Ari. oīno deprauare.

UVA. BHSC. IyR_117

di est principium facienti ab arte: vt quod in mederi forsan a calefactione principium: hoc autem fricatione facit. Calor itaq; in corpore: aut pars est sanitatis: aut sequitur eum aliquid tale quod est pars sanitatis aut per plura. Hoc autem vltimum faciens: et quod est ita pars est sanitatis: vt lapides domus: ꝛ alia aliorum. Quare sicut dicitur imposibile factum esse si nihil preextiterit.

¶ Sanitas vero est diffinitio que est in anima: ꝛ scientia etiam ꝛ erit sanitas eius qui infirmatur ẜm hunc modum cū sit sanitas. Necesse est igitur si hec sanitas vt habuerit naturam diuersam: ꝛ si hec fiunt erit calor: ꝛ ẜm hunc modū dicemus vnum post aliud donec perueniamus in hoc quod impossibile est vt post ipsū sit aliud. D. motus qui est ex hoc est actio eius quod precedit ad sanitatem: ita ꝙ accidit quoquomodo vt sanitas sit ex sanitate: domus ex domo: que est ex non materia illa que habet materiā. Ars enim medicine ꝛ ars edificatoria sunt forma sanitatis ꝛ forma domus. Et dico substantiā ꝛ hoc est talia ꝛ est talis in potentia: ꝛ est talis causa agens ꝛ illud ex quo est principiū motus. Sanitas eñ si est ab artificio est a forma que est in anima: et si est ex illo qđ est per se erit illud qđ est ex hoc. Et cū ꝑncipiū actiōis est agens ex artificio vt operari per medicinā rectū est vt principiū sit ex calefactione: ꝛ erit hoc per cōfricationē. Calor igitur qui est in corpore: aut est pars sanitatis: aut aliquid tale sequitur ipsum: ꝛ est pars sanitatis: aut erit per plura: quorum vnum est agens: ꝛ est ẜm hunc modum etiam pars sanitatis ꝛ domus.

¶ Iste sermo non videtur continuus cum sermone predicto: ꝛ in lib. Nicolai peripathetici: ꝛ in eius abbreuiatione ex hoc lib. dicit. et actiones residue aut erunt ab artificio aut a potentia: ꝛ pauca generabilia erunt ex se ꝛ casu quemadmodum in rebus naturalibus est etiam aliquid quod generatur ex seminibus: et aliquid quod generatur ex non seminibus. Debet igit legi continuum cum hoc quod dixit ꝙ quedam erunt ex se ꝛ ex casu: ꝛ quēadmodum in rebus naturalibus etiam est aliquid quod generatur ex seminibus: et aliquid quod generatur ex non seminibus idest ꝙ illud quod generatur ex non seminibus est simile actionibus que fiunt casu dicit inuenitur in libro Nicolai sequi. et generabilia ex artificio sunt illa quorū forme et quiditates sunt existentes in anima. scilicet in prima substantia: ꝛ ille forme sunt quodammodo eadem forma. Multotiens etiam scimus per esse formam et esse non formam: quoniam non existunt insimul: vt sanitas ꝛ infirmitas: sꝫ corruptio alterius est generatio reliqui: et sanitas dicitur duobus modis. Dicitur enī de forma que est in anima: et de habitu qui est in corpore: et ambo sunt idē. sed sanitas secundo modo inuenitur ab ea que est ẜm primum modum. Et cum ita sit est post istam aut ista est sanitas: et post hunc sermonem inuenimus sermonem. Arist. ¶ Et Nicolaus intendit per hoc quod dicit. et generabilia ab artificio ꝛc. idest et res existentes ab artificio sunt illa quorum forme et quiditates sunt in anima: et forme contrarie existentes in anima sunt quodammodo eadem forma: ꝛ ideo recipit anima cōtrarias formas. ¶ D. d. causam in hoc: et. d. multotiens. n. ꝛc. idest et signū hui⁹ est: qm̄ multotiēs scimus formas per suas formas ꝯtrarias: ꝛ

25 Introductio Nicolai.

Forme contrarie existentes in aīa sunt qđāmō eadē forā: et iđ aīa rcipit cōtrarias forās vide. 6. meta. cō. 8.

UVA. BHSC. IyR_117

B contraria ꝑ suas formas:ꝛ hoc erit ꝭm illud qđ eſt manifeſtiꝰ:nō q2 cōgregantur in anima due forme ꝯtrarie inſimul.ſicut nō congreganꝫ extra aiaꝫ qm̄ eſſe alteriꝰ eſt corruptio reliqui:ꝛ corruptio alterius eſt gñatio reliq. ¶D.d.ꝛ ſanitas dr̄ duobus modis ꝛc.i.et cū ita ſit manifeſtuꝫ eſt ꝙ forma artis dicitur duobꝰ modis:quorum vnus eſt forma que eſt in anima:ꝛ aliꝰ eſt illa que ē extra aiaꝫ:ꝛ ſunt ideꝫ:ꝛ ꝙ illa q̄ eſt extra animā eſt ab illa que eſt in anima.U.g.qm̄ ſanitas dr̄ duobus modis dr̄ enim de intellectu ſanitatis qui eſt in anima:ꝛ dr̄ de ſanitate exiſtente in corpore:ꝛ ꝙ ſanitas que eſt in corpore eſt a ſanitate que ē in anima.ꝛ hoc intēdebat in hoc cap.declarare ꝭm ꝙ artificium in hoc ē ſimile nature.ſ.ꝙ in hoc ꝙ illud qđ fit: ſit ab eodem in forma:aut a ſimili: ꝛ ideo dicit ꝙ ſanitas in anima ē ſanitas prima intentione.¶D.d.ꝛ cum ita ſit ꝛc.i.ſanitas igitur que eſt extra animam ē per ſanitatem que ē in anima : aut ſanitas que eſt in anima ē ſanitas ſimpliciter:ꝛ que eſt extra animam ē poſterior. ¶D.incepit dicere qūo inuenitur ſanitas que ē extra animam a ſanitate que ē in anima: ꝛ hoc eſt de verbis Ari ſ.cum dixit.ſanitas vero ē diffinitio que ē in anima ꝛ ſcientia ꝛc.i.ſanitas vero in rei veritate ē diffinitio ſanitatꝭ que ē in anima : ꝛ ſcire ipſam non eſt ſanitas que ē extra animā.D.d.et erit ſanitas eius qui infirmatur ꝭm hunc modum.i.et ſanitas que ē extra animā ē a ſanitate que eſt in anima ꝭm ꝙ dicam.D.d.cum illud fuerit ſanitas ꝛ neceſſe ē ꝛc.i.ꝛ cū iſte infirmus eſt mō ſanus:neceſſe ē vt fluxus nature fuerit : ꝛ ſi fluxus nature fuerit neceſſe ē calorem fuiſſe:et ſi calor ē neceſſe ē potaſſe laxatiuum.ꝛ hoc intendebat cum dixit.ꝛ ſi hoc ē iam fuit calor.¶D.d.et ſecundum hūc modum dicemꝰ vnum poſt aliud ꝛc.i.et ſic dicemus vnum poſt aliud ꝭm diſſolutionem.ſ.incipiendo a poſteriori et perueniendo ad primum principiuꝫ in cognitione.D.d.motus qui ē ex hoc ē actio ꝛc.i.deinde motus qui incepit abvltimo in diſſolutione:et ē compoſitio:dicitur actio procedens ad ſanitatem:ita ꝙ accidat ꝙ ſanitas que ē extra animam ſit ad ſanitatem que eſt in anima.¶Et intendebat ꝙ eſſe ſanitatis que ē in anima ē in compoſitione ad eſſe ſanitatis que ē extra animam:ꝛ hoc eſt illud qđ dr̄ ꝙ principium opationis ē finis cognitionis:ꝛ principiū cognitionis ē finis operationis.D.d.que ſunt nō a materia illa q̄ ſunt a mā.i. et a domo q̄ ē in aia.ꝛ hoc intendebat cum dixit.non a materia erit domus que ē extra aiam:ꝛ ē illa q̄ ē in materia.D.d.ars.n.medicine ꝛc.i.et cauſa eius eſt: qm̄ ars medicine que ē in anima ē eadem cuꝫ forma medicine q̄ ē extra animā:et ſilr̄ de arte edificatoria cū formis edificatorū.D.d.et dico ſbām. et forte intēdit. et dico ſubſtātiā.i.formā ſine materia formā que ē in anima:ꝛ formā q̄ ē in materia formā q̄ ē extra animā.Deide cū hoc copulatur hoc qđ dicit ꝛ hoc eſt tale ꝛc.et in ſanitate inueniūtur tria q̄ inueniūtur in oibꝰ gñabilibꝰ.Eſt em̄ aliquid ꝛ ex aliquo in potentia:et per aliquid in actu:et ē illud qđ aſſimilatur principio motionis.D.incepit dicere ſpēs cāꝝ agentiū.i.ſanitas.n.et ſi fuerit ab arte medicine:tunc primū agens ſanitatem eſt forma ſanitatis que ē in anima:et ſi fuerit ſine arte:tunc agens ipſam ē ex ſanitate q̄ eſt in corpore ſanabili:ſed ē diminutum:et ideo indiget artificio.¶Et dicit hoc:qm̄ virtutes naturales gñatiue ſunt ſiles virtutibus artificialibus. ¶D.d.et cū principium actionis ꝛc.i.U.g. in ſanitate que fit ab artificio: rectum ē igitur vt ſanitas fit ex calefactione:et calefactio fit ex confricatione:aut a potu vini ꝛ ſimilibus.Calor igitur qui ē in corpore qui fit a confricatione:aut a potu vini:aut ē pars ſanitatis : aut iſtud quod ſequitur ex eo ē pars ſanitatis : et hoc aut erit vnum aut plura. Omnia igitur iſta erunt partes ſanitatis et vnum eorum erit primum agens.ſ.calor:ꝛ etiam

Sanitas in aia ꝛ extra aiaꝫ ſꝫ idē.vide op po.12.huius.cō.23.

Hic exponit textuꝫ ſuum.

Errat Auerr.

Diſſolu͂o ſit incipiēdo a poſteriori ꝛ ꝑueniendo ad primū pncipiū. C piū.ſꝫ oppoſitū vide 2.met. cō. 11.

Pricipiū opationis ē finis cognitiōis ꝛ ecōtra. Jō.2.ph. cō.39.

Uidē.4.ce. 24.ꝛ.25.

Uirtutes naturales gñatiue ſunt ſiles virtutibꝰ artificialibꝰ. vide.2.phy. 79.

UVA. BHSC. IyR_117

est quoquo modo pars sanitatis. ¶Et intendebat q̄ sanitas que ē a non artificio ē etiam a sanitate aliqua: aut a parte sanitatis cuz artificiū necessario vtatur in inueniendo sanitatē in ista pte sanitatis: scilicet que ē in re sanabili. ¶Et in lib. Nicolai inuenitur sequi. dom⁹ igitur ⁊ sanitas ⁊ sphera cupri que ē ex eis exñs in materia: qñ aliqua ps nō ē cū materia q̄ hz illud qō ē genus ēt. hoc. n. ē vle: materia vero et illud ex quo ē aliquid nō dr semper ꝑm eq̄uocationē cū illo quod fit ex ipsa hz q̄ circulus fit: aut ex cupro aut ex lapide: hoc. n. nō notatur a noie alterius istorū. i. dom⁹ autem ⁊ sanitas pars eorū q̄ est in materia. s. forma q̄ extra aiam bene pōt predicari de illa pte nomē forme cōis illi parti: ⁊ diffinitio eius que ē in aia: ⁊ ista forma dicit genus: pars autē q̄ ē materia dom⁹ ⁊ sphere nō pōt ꝑdicari de cōposito nomē. eius nec diffinitio eius: sphera. n. cupri dr sphera: sed non dr cuprū: sed si dicatur: dicetur ꝑm denominationē. U. g. cuprea: ⁊ q̄ in hoc cap. intēdit declare materiā gñationis. ¶Et hoc inuenit in sermone Aris. in ca. sequenti in quo dicit. dr in sermone ⁊c. i. et declat dr̄iam inter formā et materiā et dat ꝓpōnem in eo quod vult declare q̄ forma a nec ē gñabilis: nec ē corruptibilis: nisi ꝑ accidēs. ⁊ silr ē de materia: et q̄ gñabile ⁊ corruptibile in rei veritate ē individuum compositum ex forma ⁊ materia.

¶Mō quidez igitur pars ex necessitate existit palam. Materia nāq̄ pars est: inest em ⁊ fit hoc: si igitur et eorum que in ratione. Utroq̄ autē mō dicimus ercos circulos quid sunt et materiā dicentes: q̄ es ⁊ spēm q̄ figura talis. Et hoc est genus in quo ꝓio ponitur. Ereus itaq̄ circulus habet in ratiōe materiam. Ex quo vero vt materia fit quedaz: dicuntur qñ fiunt non illud sed illius modi. vt statua non lapis: sed lapidea. Homo autez conualescēs non dicitur illud ex quo.

¶Et dicitur in sermone duob⁹ modis q̄ in eo sunt plures circuli. Et dr̄ q̄ materia est cuprū: et dr̄ q̄ forma est talis figura: ⁊ hoc est genus in quo ponit primū subiectū. Cuprum autem in suo sermone est materia. Illa autē que sunt ex aliquo sicut illa que sunt ex materia quadam dicuntur cum fuerit nō illud qō dicitur illa materia: sed ꝑm respectum ad illud. U. g. q̄ statua non dicitur lapis: sed lapidea. Homo autē sanus nō dicitur esse illud ex quo fit. ¶Et dr̄ in sermone ⁊c. iste sermo est precisus a precedēti. ¶Et intendit per sermonē diffinem: ⁊ intendit per duos modos formā ⁊ materiā. idest quia pars composita ꝓtinet duos modos. s. materiā ⁊ formā. U. g. circulū cupri. et ideo diffinitio ꝓtinet multos circulos quodāmodo: ⁊ quodāmodo vnū. ¶Deinde dixit. et dicimus q̄ materia est cuprū ⁊c. idest ⁊ dicim⁹ ꝓpter hoc qō dixim⁹ de differentia inter formā ⁊ materiā: q̄ materia sphere demonstrate est cuprū. ⁊ dicimus q̄ sphera ꝑm suam formam est figura talis. ¶Et intēdebat per hoc distinguere inter materiā et formā et cōpositum ex eis: ⁊ q̄ diffinitio composita est ex ambobus. ¶Et intendebat per hoc q̄ dixit tale rotundum: aut quadratum: aut aliam figurarum. ¶Deinde dicit. et hoc est genus ⁊c. i. ⁊ hoc quod predicatur de forma ꝑm q̄ est vniuersale de forma: ⁊ est illud in quo predicatur species est illud quod dicitur genus. ¶Et intendebat distinguere per hoc inter materiā ⁊ genus. ¶Deinde dicit cuprum vero ⁊c. illud autem quod fit ex cupro et figura inuenitur in sua diffinitione cuprum: et figura cum dicitur statua cuprea et circulus cupreus. ¶D. d. illa autē q̄ fiūt ex aliq̄ ⁊c. i. gñabilia aūt q̄ gñant ex alio. s. materia q̄

£ Mā nō ꝑdicat ō de cui⁹ ē mā nisi hz denoiationē 3dē. j. 43. 34. ⁊. 45. c. 9. me. cō. 12. 3dē in t. c. seqn. et 1. met. cō. 17. ⁊ in. 7. ꝑh. cō. 15. hz vlō. opm̄. 7. de gña. cō. 4. a Forma nō ē gñabilis nec corruptibilis ni si p accīs 3dē. j. 26 27. 31. ⁊ 33 38. 8. met. t. cō. 18. ⁊ 12. me. cō. 18.

24

¶ Dhz iter gen⁹ māz vlō. j. ca. 43. 2. 1. hz ius. 17. Mā nō noiatiue ꝑdicat de mā to. 3dē. ē. cō. 13.

UVA. BHSC. IyR_117

Uid.2.de aia cō.8. cōponūtur q̄dā nō nūcupant a noīe ei⁹ ex quo gīanť.s.materia ei⁹:ſz ꝓz de noiationē.U.g.idolū qō fit ex lapide.qm̄ nō dr̄ lapis:ſz lapideū.7 hoc pl⁹ manifestabīť in reb⁹ naturalibus.U.g.qm̄ hō dr̄ sanguine⁹ 7 carne⁹:ſz nō caro aut sanguis.D.d.hō aūt san⁹ 7c.i.q̄dā vero.U.g.sanū nō noīať ab illo ex quo trāsmutaturvt in infirmo ita q̄ dicatur q̄ sanū sit laborās.i.q̄ cō trariū ē remoti⁹ a natura gīati ꝯ mā:ſz vtrūq; nō vere ꝑdicēť de illo.

¶Causa vero qr fit ex priuatiōe 7 subiecto: qō dicim⁹ materiaz vt 7 homo 7 egrotans fit sanus. ¶Magis tm̄ ex priuatiōe dicimus vt ex egrotante sanus: ꝯ ex hoie. ꝓpter qō egrotans quidē q̄ sanus nō dr̄:sed hō 7 homo sanus. ¶Quorū vero priuatio nō manifesta 7 innominabilis:vt in ere figura cuiuslibet:aut in lateriб⁹ 7 lignis domus:ex his vr̄ fieri:vt illic ex egrotante. ꝓpter qō sicut nec ibi ex quo hoc illud non dicitur nec hic statua lignum: sed producitur lignea non lignum: 7 enea non es:lapidea sed nō lapis:7 domus lateritia:sed non lapides.

¶Et cā eius est:qm̄ fit ex priuatione 7 subiecto qō dicitur mā. U.g.qm̄ hō 7 infirmus erit sanus. Et generatio dr̄ ex priuatione magis:vt sanitas ex ifirmo aut ex hoie. Et ī nō dr̄ sanabile ifirmum:ſz dr̄ hō 7 sanabilis hō etiā. Illa aūt ē que dicunť quorum priuatio non est manifesta:nec hz nomen vt aliqua figura nūcupatur:aut domus in lateribus:7 lignis: existimatur q̄ ex istis sit ſm q̄ dictum est illic ex infirmo. Et iam quemadmodum non dicitur illic a nomine eius ex quo est ita: hic etiam non dicetur idolum esse lignuz ſz ligneum:7 cupreum nō cupreum:7 lapideum nō lapis:7 domus lateritia 7 non lateres.

Quorum ꝓpriō ꝓzno sit denoiatio.

¶Cū narrauit q̄ quedā gīabilia denoiantur ab illis ex q̄bus generant:ſz quedā nō:vult dare cām pp quā gīatū nō dicitur a noīe materie a q̄ gīať.

¶Et dixit:7 cā illius est ēt qm̄ ex priuatione 7 subiecto 7c.i.7 cā in hoc est qm̄ gīatū nō generať ex materia tm̄: ſz ex materia 7 priuatiōe q̄ est in materia.Dicere.n.hoiem esse sanū:est dicere hoiem infirmū esse sanū.¶D.d. 7 gīatio dr̄ ex priuatiōe magis.i.7 gīatū magis vr̄ attribui q̄ fiat ex priuatione ꝯ attribui subiecto priuationis.Generatio.n.fit ex priuatione nō ex eē:ra ideo dicit infirmū fieri sanū magis ꝯ dicať hō fieri san⁹.Et hoc intēdebat cū dixit:vt sanitas ex ifirmo:aut ex hoie. ¶D.d.7 ideo nō dr̄ sanū esse infirmū.i.7 ideo gīatū nō cōicat cū contrario ex quo generatur in nomine:vñ non dicitur q̄ sanus est infirmus: sed dr̄ q̄ hō est hō sanus:7 q̄ hō non sanus sit sanus. ¶D.d.illa aūt quoꝝ priuatio 7c.i.gīabilia autē que gīanť ex ſbo quo ꝓpatio a nō est manifesta i subiecto:nec hz nomē existit tur q̄ dicerēt eis ea gīari ex subiecto est sicut dicere ex lateriб⁹ fieri domū aut ex lignis fieri scāñ:7 sicut est dicere ex infirmo fieri sanū. ¶D.d.7 ī quēadmodū nō dr̄ sanū esse ifirmū ita nō dicitur idolū esse cupreū: nec domum esse lateres aut ligna:sed ſm denominationem cupreum 7 lapideum.

Uid.1.ph. 58.7.v1. Snō magis vr̄ attribui priuōni ꝯ ſubo ꝓpō nis.ſz opm vid.1 ph.cō.6 vbi hz q̄ mā ē illud qō veresē neratur. a Quoꝝ ꝓpriatio latz denoiatio sit.

¶Cām neq; quod ex ligno fit statua:aut quod ex lateribus domus:si quis valde inſpexerit: non vtiq; simpliciter dicet: quia oportet permutationem fieri ex quo sed non permanente ꝓpter hoc quidem ita dicitur.

¶Capitulum Octauum.

UVA. BHSC. IyR_117

Quoniam vero ab aliquo fit quod fit. hoc autem dico vnde principium generationis est: ex aliquo. Fit autem nō priuatio hoc: sed materia. Iam enim diffinitum est quo modo hoc dicimus: et quomodo fit hoc. Hec autem est sphera: aut circulus: aut quodcūq; euenit aliorum. Quemadmodum nec subiectum es in quam ipsum / sic nec spheram nisi ſm accidens facit: quia enea sphera est: ⁊ illam facit. Nam hoc aliquid facere ex totaliter subiecto hoc facere est. Dico autem quia es rotundum facere est non rotundum: aut spheram facere sed alterum aliquid: aut speciem hanc in alio. Nam si facit ex aliquo facit alio. Hoc enim subſiciebatur: vt facere eneam spheram. Hoc autem ita quia ex hoc qđ est es hoc facit quod est sphera. Si igitur et hoc facit ipsum palam: quia similiter faciet et ibunt generationes in infinitum.

¶Cum igitur sit sic idolum fit ex ligno: aut domus ex lateribus si aliquis bene consideret non dicet modo simplici ipsum esse vnū Quod enim fit ex aliquo debet esse ex aliquo quod transmutatur: non ex aliquo quod remanet in eadem dispositione. Et ideo dixit hoc modo. Et cum illud quod fit per aliquid dicitur hoc ex quo est principium generationis est ex aliquo etiam et fit hoc. Ergo non priuatio sed materia. Iam ergo distinximus superius quomodo dicitur hoc: et quod est. Ex hoc autem sphera: aut circulus: aut aliud quod comprehenditur ex aliis. Quoniaz quemadmodum cuprum nō facit subiectum: similiter etiam neq; sphera nisi per accidens. Sphera enim cupri est sphera: et ideo facit illam. Diximus enim quod hoc facit hoc ex vniuersali subiecto: scilicet cuprum rotundum et spheram. Et nō est hoc aliud sicut illa forma in anima: quoniā si facit ex alio facit: ⁊ hoc est subiectum: sicut fractura sphere cupri: ⁊ hoc est ſm hunc modum. Quoniā ex hoc quod est cuprum facit hoc quod est sphera. Manifestum est igitur qꝫ illud facit etiam similiter: et sic procedunt generationes ſm hoc in infinitum.

Adest ⁊ cū omne generatū in subſtātiā nō dicitur generari ab hoc nisi ſm qꝫ dr qꝫ idolū fit ex ligno ⁊ domus ex lateribus: manifestum est qꝫ si aliquis considerauerit in hoc qꝫ non est dicendum qꝫ generatuz est vnum simpliciter. i. forma tm: sed compositum ex materia et forma ⁊ priuatione precedēte. ¶D. d. cām: et dixit. illud enim qđ est ex aliquo ⁊c. i. qm̄ generatio erit quādo generans transmutat materiā donec faciat in ea formā et dixit. nō ex aliquo qđ remanet in eadē dispōne: qm̄ si materia remaneat in sua dispōne qm̄ generans gñat gñatū: tunc generans nihil faciet nisi formam tm̄. ¶D. d. ⁊ ideo dixit ſm hunc modum. i. gñatio in hoc demſato ſm hunc modum nō in hac forma demſata. D. d. ⁊ cum generās ⁊c. i. ⁊ cū gñatum non gñatur nisi per aliqđ ex quo est ꝓncipiū gñationis: manifestū est qꝫ gñatū gñatur ex aliquo quod est materia: nō ex priuatione accīte materie. ¶Et qꝫ hoc distinctū ē in naturalibus. d. iā igr distinxim⁹ supius qđ dr hoc. s. qđ dr qꝫ mā est ꝓncipiū ⁊ ꝓuatio principiū: ⁊ ꝑz quot modos dr mā 26

UVA. BHSC. IyR_117

¶ D.d.ꝛ qꝺ eſt ex hoc.i.ꝛ cum declaratū eſt ꝙ gn̄atū a componit̄ ex materia ꝛ forma: ꝛ qꝺ eſt aliud ab eis illud igit̄ qꝺ gn̄atur eſt hoc indiuiduū demonſtratū in actu. U.g. hec ē ſphera demonſtrata ex hoc cupro demōſtrato aut circulus demōſtratus ex materia demōſtrata: aut aliud cōprehēſuʒ ſenſu. ¶ D.d. rōem ſuper hoc.ꝛ.d. qm̄ queadmodum nō facit cuprū ꝛc.i. ꝛ agēs cū facit ex cupro non facit ex cupro formā tm̄ queadmodū non facit materiam. ꝛ hoc intendebat cū.d. quemadmodū non facit ſbm. ſilr̄ nō facit ſpheram cupri ſcʒ formam niſi p accidens. ¶ Et dixit p accidens: qm̄ cū fecerit aliqd habens formam tūc facit formam p accidens. D.d. qm̄ ſphera cupri eſt: id eſt: qm̄ ſphera cupri eſt ſphera cuprea ꝛ non ſphera tm̄: nec cuprū tm̄ ꝛ ideo eſt illud qꝺ facit artifex. ¶ D.d. dico enim ꝙ hoc facit hoc ꝛc. id eſt ꝛ dum declaratū ſit hoc neceſſe eſt vt artifex ſit aliqd demonſtratum qꝺ facit aliquod demonſtratū ſcʒ ꝙ facit cupreū eſſe rotondū: aut ſanguinem eſſe hominem aut equū. D.d. ꝛ hoc non eſt aliud ꝛc.i. et non facit aliqꝺ vnū in aliquo vno. U.g. formam in ſubiecto: qm̄ manifeſtū eſt ꝙ ſi facit: facit ex alio aliꝺ: nō aliud in alio. facit em̄ ex materia formatū: nō in mā formam. ¶ D.d.ꝛ ſm̄ hūc modū ꝛc.i. U.g. ꝙ artifex facit ex hoc demōſtrato illud qꝺ eſt ſphera ꝛ ē res ſpherica nō ſphera ſimplr̄.i. ſi igit̄ facit formā: tūc faciet formam ex forma ꝛ materia ꝛ illā formā etiā ex forma ꝛ materia: ꝛ ſic in infinitum ꝛ ſimiliter ē de materia. Generatū igitur eſt illud neceſſario quod congregatur ex forma ꝛ materia: non forma nec materia.

¶ Palam ergo ꝙ nec ſpēs fit aut quodcunqꝫ oportet vocare in ſenſibili formam: nec eſt enim generatio nec quod quid erat eſſe huic. Hoc enī eſt quod in alio fit: aut ab arte: aut a natura: aut poteſtate. Eneam vero ſpheram eſſe facit. Facit enim ex ere ꝛ ſphera. Nam in hoc hanc ſpēm facit ꝛ hec eſt ſphera enea. Hoc autem ſphere eſſe: eius vero quod eſt ſphere eſſe omnino ſi eſt generatio ex aliquo aliquid erit. Oportebit enim diuiſibile eſſe ſemper qꝺ fit ꝛ eſſe hoc q̄dem hoc: ꝛ hoc hoc. Dico autem hoc quidem materiam: illud vero ſpēm. Si igitur eſt ſphera ex medio figura eq̄lis huius hoc quidem eſt in quo erit qꝺ facit: hoc autem in illo: hoc autem omne quod factum eſt: vt enea ſphera. Palam igitur ex dictis: quia quod q̄dem vt ſpēs: aut vt ſubſtantia dicitur non fit: ſinodus autem ſcōm hanc dicta ſit. Et in omni generato materia ineſt ꝛ eſt hoc q̄dem hoc: ꝛ hoc hoc.

¶ Declaratum eſt igitur ꝙ forma ꝛ creatio debet dici exemplar: ꝛ quod eſt inſenſato non erit etiam: nec habet generationē: neqꝫ habet iſtud quod eſt per eſſentiam. Hoc enī eſt illud quod eſt in alio: aut per artificium: aut per naturam: aut per potentiā. ¶ Et ipſe agens facit ſpheram cupri faciendo ex cupro ſpheram. Et ipſe ponit iſtam formam in hoc: ꝛ hec eſt ſphera cupri. Si autē ē generatio eſſentie ſphere modo vniuerſali: tūc aliquid erit ex nihilo ꝛ tunc neceſſe eſt vt ſit diuiſibile: ꝛ quod erit hic. Et quoddā erit hoc: ꝛ quoddam hoc. Dico quoddam erit forma ꝛ quoddam materia: ꝛ forma que eſt ſphera ſi fuerit per figuraʒ que eſt ex medio in q̄ eſt quoddam huius. ¶ Et eſt illud quod facit ex hoc ꝛ quoddam in hoc ꝛ quoddā totū generatuʒ. U.g. ſphera cupri. ¶ Manifeſtum

a Gn̄atū ꝯponit̄ ex mā ꝛ foꝛa et eſt aliꝺ ab eis. Idē infra 27. et. 60 cō. et. 5. me. 2. 6. ꝛ 3. ꝺ aia. c. 5. iux̄ diuidium.

b Foꝛa fit p accn̄s. Jꝺ. 8. 23. et. 5. phy. cō. 5.

c Agēs facit ex alio in alio. Jꝺ aliud nō aliꝺ in ſequen.

d Si agēs ageret foꝛaʒ tūc faciet formā ex forma et mā et ſic in infinitum. Jꝺ cō. ſe. vide p h̄ 6. 12. met.

UVA. BHSC. IyR_117

nifestum est igitur ex dictis ꝙ substantia que dicitur tanꝗ forma
nõ generat̃. Congregatio ṽo ꝑ qd̃ dr̃ generat̃: ⁊ ꝙ in oĩ genera-
to est materia que est in eo: ⁊ quoddam est hoc.

¶Idest. declaratum est igitur etiam ex hoc sermone ꝙ forme et exempla-
ria. s. forme que debent dici exemplaria: ⁊ quoniam non apparet quibus 27
in sensibilibus sunt exemplaria nec generantur: nec habent vniuersaliter
quiditatem. ¶Deinde. d. hoc enim est illud et est in alio ⁊c. idest artificia-
tum enim et generatum constituitur ex actione alicuius ab agente: ⁊ est il-
lud quod dicitur forma in alio: et est illud quod dicitur materia. Si igi-
tur forma esset artificiata: tunc constitueretur ex actione alicuius ab agẽ-
te: ⁊ sic forme esset forma: et sic in infinitum: ⁊ similiter quiditas est alicu-
ius. ergo si forma haberet quiditatem tunc constitueretur ex aliquo ⁊ i ali
quo. ¶D. d. et ipsum facit sphera cupri ⁊c. idest et cum dicitur ꝙ artifex fa
cit spheram cupri: nõ dicitur hoc nisi: quia facit ex hoc cupro demonstrato
spheram faciendo hanc formam demonstratam ⁊ ex hoc cupro demr̃ato.
¶D. d. si autem est generatio ⁊c. i. et si agens generaret spheram vniuersa
lem: tunc generatio esset ex nihilo. i. ex non forma. D. d. ⁊ necesse est vt sit
indiuisibile. i. et cum declaratum sit ꝙ ⁊ forma simplici non est generatio:
nec materia habet generationem: necesse est vt omne generatum sit diuisi-
bile in duas partes ratione non actu: in materiam. s. ⁊ formam. ¶D. d. et
forma que est sphera ⁊c. idest et forma que est sphera. Uerbi gratia si gene
ratur non generatur nisi ab illo quod est in figura mediĳ. i. congregati ex
materia ⁊ forma: et hoc intendebat cũ. d. figura que est ex medio. ⁊ est illud
quod fit ex cõgregatiõe materie ⁊ forme. Et in natura hac sunt tria. forma
s. et materia: et aliquid quasi mediũ. i. mixtum inter materiã et formam. i.
generans simile medio: et ideo dixit. figura igitur que est ex medio. ⁊ hec
tria intendebat cum dixit. in quo est quoddam istius ⁊c. intendebat igitur
per hoc quod dixit: in quo est quoddaꝫ istius et est illud quod facit ex hoc
subiectum recipiens formam generataꝫ: quia est illud quod recipit formã
demonstratam: ⁊ est illud quod facit ex hoc: idest ex materia. ¶Et inten-
debat cum. d. ⁊ quoddam in illo. formam que est in subiecto scilicet animã
et intendebat cum. d. ⁊ quoddam totum generatum. i. congregatuꝫ ex ma
teria ⁊ forma. Uerbi gratia sphera cupri composita ex sphera ⁊ cupro. et
homo compositus ex anima ⁊ corpore. ¶Et declarauit hoc vt appareat ꝙ
natura quam habet species in generabilibus rebus est aliquod mediũ. i.
compositum ex materia ⁊ forma. D. d. manifestum est igitur ex dictis quod
substantia que est tanꝗ forma non sit idest non generatur. ¶Deinde. d. cõ
gregatio vero ⁊c. idest et manifestum est quod congregatum quod fit ex
forma et materia est illud per quod dicitur in quolibet est ipsum generari.
¶Deinde. d. et quod in omni quod generat̃ est materia ⁊c. i. et manifestum
est ꝙ omne generatum: quoddam est materia: ⁊ quoddam forma: ⁊ est il-
lud quod demonstratur per hoc pronomen hoc.

Si agẽs generari spheram vl̃em tũc gñatio esset ex nihilo. Jd. j. de gñatione cõ. 40.

In natura hac sũt tria forã mã ⁊ aliqd q̃si mediũ. Jdeꝫ s. cõ. 26. et q̃ ibi.

¶Utrũ igit̃ est quedã sphera p̃ter has: aut domus preter late-
res: aut nũꝗ facta est: si sic erat hoc aliq̇d. Sꝫ q² tale significat:
hoc aũt ⁊ determinatũ non est: sed facit ⁊ generat ex hoc tale: qd̃
q̃n generatũ ẽ: ẽ hoc tale. hoc aũt est oẽ hoc. Callias autẽ ⁊ Sor
tes est quẽadmodũ sphera enea hoc. Homo vero ⁊ animal quẽ
admodum sphera enea totaliter. Manifestum ergo quia specie-
rum causa: sicut consueti sunt quidam dicere species. si sunt que-

UVA. BHSC. IyR_117

dā ꝓter singularia ad generationes ⁊ substātias nihil vtiles: neq; vtiq; erūt ꝓpter hoc substātie ꝑm se. Jn quibusdā vero palā: q; generans tale quidem est quale generatum: nec tñ idem nec vnū numero: sed vnū specie vt in physicis. Homo nāq; hoiez generat: nisi quid preter naturam fiat: vt equus mulum. Et hoc quoq; simile. Quod enim commune est sup equū ⁊ asinum: non est nominatum proximum genus. Sunt autem ambo forsan velut mulus. Quare palam: q; non o ꝑz quasi exēplum spēm probare: maxime enim in his exquirerentur forme. Nā substātie maxime he. Sed sufficiens est generās facere ⁊ speciei causaz esse in materia. Omnis vero iam talis species in his carnib⁹ ⁊ ossibus callias ⁊ sortes. Et diuersa quidem propter materiā. Diuersa nāq;: idem vero specie: nam indiuidue species.

Hic sumitur esse gña innotata.

¶ Questio autem querentis vtrū aliqua sphera sit alia ab ista aut aliqua domus sit alia a lateribus: ⁊ si ita esset nunq; esset generatio. Quoniam si esset secundum hunc modum hec non esset generatio: sed significat aliquod tale: ⁊ non est aliquod terminatum. Sed facit ⁊ generat ex hoc tale: ⁊ generatio istius est talis: et vniuersalitas isti⁹ est sortes ⁊ callias. Et sicut sphera cuprea hoc: et homo est animal sicut sphera cuprea modo vniuersali.

Manifestum est igitur quod quidam homines assueti sunt dicere quod forme sunt cause formarum: ⁊ si ista sunt alia a particulis nihil prosunt omnino ad generationez in substantijs. Hec substantie erunt per se ꝓpter hoc. quoniam in quibusdam est manifestum quoniam si pater similis est filio non sunt idem aut vnum numero: sed vnum forma: sicut est in rebus naturalibus. Homo enim generat hominem si non fuerit aliquid extra naturam: vt equa generans mulum. et hoc est simile etiam. Nominatur enim per illud quod est commune equo ⁊ asino: quia sunt ꝓpinqua in genere. Rectum est igitur vt ambo sint equaliter vt mulus. Manifestum est igitur. quod non oportet vt aliqua forma sit quasi exēplar. Et si non querendum est hoc magis in istis reb⁹ quoniam hec magis sunt substantie. Sed vt pater possit agere et vt sit cā forme in materia ideſt vt generet formaz que est in istis carnibus ⁊ in istis ossibus: ⁊ vt generet Sor. ⁊ calliam: ⁊ nō generet aliud ꝓpter materiam: ⁊ vt sit idem secundum formam: quoniam forma non diuiditur.

28 ¶ Dicit. questio autem querens vtrum sit hic sphera separata a materia exi stens extra animam alia a materiali: aut domus separata sine laterib⁹: et vniuersalr forma separata a materia alia a formis rerum particularium que sit causa sphere composite domus facte: est questio impossibilis.

¶ Deinde. d. causam in hoc: ⁊. d. quoniam si illa esset ⁊c. quoniam si forme rerum generabilium essent eadem forma numero scilicet forma generans et generata non esset hoc aliquid factū omnino: generans enim ⁊ generatum sunt duo numero ⁊ vnum in intentione vniuersali. ¶ Dein. d. ꝯ signi

UVA. BHSC. IyR_117

ficat aliquid ꝛc.i.sed generatum significat aliquid sile generati: sed non est idem numero cum generante: neꝯ generatum est intentio terminata. ¶Et intendit per intentionem terminatam illud qđ est cōmune generati et generato. D.d.ꝛ vniuersalitas istius ꝛc.i.et intētio vlis est vlis indiuiduis. U.g. homo qui est vlis indiuiduis hominum. U.g. Sort. ꝛ Callie: et sphera cupꝛea est vniuersalis etiam isti sphere ꝛ illi. ¶D.d.et homo ꝛ aial ꝛc.i.et homo ꝛ aial vle est sicut sphera vlis non generatur neꝯ generat. ¶Et cum declarauit q forma separata a materia neꝯ generat neꝯ generatur. d. manifestum est enim q quidam sunt ꝛc.i.et cum hoc sit declaratū est manifestum q hoc quod quidam sunt assueti dicere. s. formas esse que sunt cause formarum: si intendunt alias a particularibus nihil prosunt in generatione substantiarum neꝯ in generatione accidentium. i. q si itē dunt q forme vniuersales sunt cause agentes formas particularesnō pro sunt in gnationibus. s. in gnatione ſbarum ꝛ accidentiū. Dis em generatio manifestum est q, fit per trāsmutationem materie: ꝛ mā est indiuiduum generans. ¶Et dicit hoc q; impoſe est q forme separate trāsmutēt materiā: non em trāsmutat materiā nisi illud qđ est in mā: ꝛ ideo cōtingit dicentib⁹ mundum generari q trāsmutans ipsum fit aliqđ indiuiduū. s. corpus particulare. ¶D.d.et non erūt ſbe per se, ppter ista. i.ꝛ impoſe est q ſbe sint separate existētes p se ad generādū ſbas pticulares. Manifestū est em i pluribꝰ gnabilibus q pr est similis filio in forma: sed etiā pp hoc nō sūt idē: qm non est verū dicere q pater est filius: aut filius pater: ſz vnū fm soſam D.d. sicut est in rebus nālibus. i. sicut est dispō in spēbus gnabilibꝰ quarū generatio est naturalis. U.g. hō qui generatur ab hoie ꝛ equus ab equo. ¶D.d. homo em generat hoiem ꝛc.i. dis em spēs generat spēm sibi sile: m. U.g. homo hominem: nisi gnatio sit per accidēs: ꝛ nō fm naturā: vt mul⁹ qui generatur ab equo et asino. ¶Et induxit hoc exemplum ad verificandam propositionem vniuersalem dicentem q omne qđ generaſ: generaſ a suo simili in forma. Dubitatur enim in hac ppositione ex aialibus ppinquarum specierū quorum congregatiōe generaſ aliud aial in specieꝫ ab equo et asino mulus. ¶Et ideo ad verificandū hanc ppōnē dicendum est q omne generatum generatione actuali. i. generatione nō cessabili generatuꝛa suo simili. ¶Et rūdetur ad hoc per hoc quod dixit. ꝛ hoc simile est ēt nominatur enim ꝛc. idest et hoc non negat vniuersalitatem ppōis dicentis q omne qđ generaſ: generaſ a suo sili in forma. Mulus enim generaſ a natura sibi silꝫ: ꝛ ē natura cōis equo ꝛ asino. ¶D.d. testimoniū famosuꝫ super hoc ex hoc q nomen mul apud eos significat communē naturam. D.d. rectum est igitur vt ambo sint equalia. i. rectum est igitur vt ex duobꝰ silꝫ in bus seminibus generetur natura equalis idest temperata. ¶Et inuit hoc spē: vidē ēt quod. d. in libro de animalibus q sperma asini est frigidum: et sperma eq calidu ꝫ ꝛ temperantur apud mixtionē: ꝛ fit illic natura media inter equū et asinum ¶D. inde. d. manifestum est igiſ q non opꝫ ꝛc.i. rerū que generanſ inter duas species. i. que generanſ a putrefactione. ¶D. dedit signuꝫ super hoc ꝛ. d. si non magis querik in istis rebꝰ ꝛc.i. et si natura indigeret in generatione rerū que non generanſ semp exēplaruſtūc generabilia magis indigerēt illa que sunt diſſōne ꝛ noie subiſtātie digniora. ¶D. d. ſz vt generās possit ꝛc.i. sed sufficit in generatione vt in generante sit potentia ad generandum formam sibi similem in materia que est in potētia forma cius. i. quia actio eꝰ nihil aliud est q extrahere illud qđ est in potētia in actum: et erit causa a in multiplicatione generabilium ab vno gnante multiplicatio materierū in quas agit: ꝛ vniuersaliter ipsum agere i aliū: ꝛ

Impoſe q forē separate trāſmutēt materiā. Idē. c.31.

Actio agē tis nihil alicui ud ē q extrahere il lud qđ ē i

UVA. BHSC. ÍyR_117

potentia, vt generans et generatum cum hoc sint idem in forma. ¶Et hoc intende
ad actuꝫ. bat cum. d. et vt sit Soꝛ. ꝛ Callias ꝛc. i. quoniaꝫ si generatio esset a formis
36.8 .me. separatis non possibile esset vt iste forme essent cause eius, quod apparet.
2.15.ꝛ.12 s. ꝙ generans et generatum sunt duo in numero: ꝛ vnum in forma.
me.2.18.

Capitulum Nonum.

a Cã i mľ tiplicatio B ne gñabi liũ ab vno gñante ẽ mľtiplica tio mãe ꝑ i q̃s agit. vid. j. me ta. 2. 40.

Dubitabit autem aliquis quare alia fiunt arte ꝛ a casu vt sanitas: alia non vt domus. Causa vero est: q̃ꝛ hoc quidẽ est materia incipiens generationis in facere ꝛ fieri aliq̃d eoꝝ que ab arte in qua existit aliqua rei ps. Hoc quidẽ talis est qualis moueri ab ea: illa vero nõ: ꝛ huius hec quidẽ potens: hec aũt est impotẽs. Multa nãqꝫ pñt quidẽ ab ipsis moueri: sed non sic: puta saltare. Quoꝝ igitur talis est materia vt lapides impossibile sic moueri nisi ab alio. Sic tamen vtiqꝫ ꝛ ignis. Propter hoc: hec quidẽ nõ habẽt sine habẽte artẽ: hec autem erunt. Ab his enim mouebunt nõ habentibus artem quasi artem. Moueri vero potentibus eis: aut ab alijs non habentibus artem: aut ex parte.

¶Et forte queret aliquis quare quedã fiunt artificio ꝛ ex se etiã vt sanitas: ꝛ quedam non vt domus. Et causa istius est: quoniã materia quarũdam rerum que est principium generationuꝫ suarum: aut in generatione alicuius ex ea ex artificio in quo est aliqua pars rei eius: quedam pars est sicut istud potest moueri ex se et quedam nõ: ꝛ quoddam potest secunduꝫ quod oportet. Multa enim sunt que possunt moueri per se: sed non ꝺm ꝙ oportet vt saltatio. Oĩa igitur quorum materia est talis: vt lapides: nõ possunt moueri in eo quod oportet nisi per aliud: ꝛ per speciem motam. Et ideo ignis non generat quoddam sine illo cuius est artificium: et generat quoddam. Mouebuntur enim ex istis illa que non habent artificium: sed possunt moueri: aut ex alijs que non habent officium nisi particulare.

Quia aliquis posset dubitare super hoc quod posuit ꝙ generatum sit a conuenienti in nomine nisi generatio sit non ꝺm cursum natu
29 ralem vt generatio muli ab equo ꝛ asino: ꝛ fuit dictuꝫ etiã ꝙ hoc quoquo modo est a conuenienti: vult dissoluere aliã questionẽ in hoc: ꝛ est ꝙ q̃daꝫ videntur generari a natura: ꝛ ab artificio insimul: et quedam nõ generantur nisi ab artificio tm̃. Existimat enim propter hoc aliq̃d generari a duobus formis artificiali ꝛ naturali: et est dubitatio sup hoc ꝙ generãs ꝛ gñatũ sunt idẽ in forma. ¶Et. d. et. forte queret aliq̃s. i. ꝛ forte queret aliquis in hoc dicendo quare quedam fiunt ab artificio et a natura vt sanitas que fit ab arte ꝛ a natura: ꝛ quedam non fiunt ab artificio tm̃ vt domus que non fit nisi ab artificio. ¶D. dedit causam in hoc: ꝛ. d. ꝛ cã illius est: q̃m in materia quorumdam eorum que generant ab artificio est pars potentie
hic vr̃ ponere ichoationẽ formarũ. naturalis similis artificio: et in materia quorũdam non est pars potentie naturalis similis artificio: et ista sunt que generãtur ab artificio tantum. Illa autem in quibus est pars potentie naturalis similis artificio gñant ab vtroqꝫ. Ita enim est de generabilibus sicut de mobilibus: queadmodũ

UVA. BHSC. IyR_117

enim eorum que mouentur in loco quedam mouēt ex se: ⁊ quedā ex alio: ita est de generabilib⁹. ¶D.d.⁊ quoddā pōt ꝑm q opz.i.et quoddā eorum in quibus est pars potētie naturalis similis artificio pōt trāsmutari ex se donec cōpleatur sua generatio ꝑm q, opz: ⁊ quoddā non pōt hoc donec ars adiuuet. ¶D.d.plura enim ⁊c.i.et sicut hoc inuenitur in natura: ita etiam inuenitur in arte: quedam enim artes non possunt agere suas actiones: nisi alia ars adiuuet. U.g. ars saltitandi: que non complebitur nisi cum arte trahque est pars musice. ¶D.d. omnia igit quorum mā ⁊c.i.⁊ oia in quibus non est pars potentie motus ex se: ⁊ oia que nō mouent nisi ab artificio tantum: vt lapides: impossibile est vt moueantur ex se: ad cōplementū: sed mouentur per alia: et istę sunt oēs māe artificioꝝ in quibus nō est ꝑncipium naturale quo possent moueri per se ad finem quem intendit ars: neq; perfectum: neq; diminutum nisi per artē. Illa autem in quibus est ꝑncipium naturale quo ars vtitur sunt sicut ars medicine ⁊ culture: et vniuersaliter omnes artes in quibus ars iuuat naturam. ¶D.d.et ideo ignis non generat ⁊c.i.et ꝓpter hoc inuenim⁹ quedā que nō ꝑfit gñare aliqd sine artificio ⁊ possunt generare alia ex se. U.g. ignis qui non potest generare cultellum nisi ex arte: ⁊ potest generare aliū ignem ex se. ¶D.d. mouebunt em ⁊c.i.et cū ita sit accidit quibusdā moueri ex se absq; eo q; indigeant artificio oīno: ⁊ sunt illa que nō indigēt artificio particulari: aut vniuersali adiuuāte vt sanitas que fit ꝓter medicinā in q̄busdā egritudinib⁹. ¶Palam vero ex dictis: quia modo quodaz omnia fiunt ex vnuoco quemadmodum naturalia: aut ex parte vnuoco: vt dom⁹ ex domo: aut ab intellectu. Ars enim species est aut ex parte: aut habente aliquam partem nisi secundum accidēs fiat. Causa nā q̄ faciendi ꝓma ꝑm se pars. Calor enim in motu calorem in corpore facit: hic vero est: aut sanitas: aut pars: aut sequitur eoz ps aliqua sanitatis: aut sanitas ipsa. Propter quod et dicitur facere: quia illud facit sanitatem cui consequitur et accidit calor.

¶Manifestum est igitur ex dictis quidem quoquomodo oīne quod fit: fit a conuenienti in nomine sicut illud quod est per naturam. Aut a parte eius quod est conueniens in nomine: vt dom⁹ ex domo: aut per actionem: quoniam artificium est forma. Aut ex parte que habet partem: si non fuerit generati per accidens. Agens enim est aut per se pars: quoniam calor per motum facit calorem in corpore: ⁊ hec est sanitas principiuz: aut pars. Sequitur enim ipsum aliqua pars sanitatis per se: ⁊ ideo dicitur quod confricatio et exercitium agit: quia facit sanitatez per illud quod sequitur ipsum: ⁊ accidit ei calor.

¶In hoc sermone facit rememorationem de predictis. et.d. manifestuz est igitur ex predictis quod omne quod generatur a conueniente in nomine et ratione: vt illud quod est a natura idest homo ab homine. ¶Dein.d. aut a parte eius ⁊c. et intendit per conueniens in nomine generabilia naturalia ex patre et matre sicut diximus. ¶Et intendebat per hoc quod dicitur a parte eius quod est conuenies in nomine illud quod generatur ab arte: et.d. hoc ex parte quia artificiatum componitur ex materia ⁊ forma: et non est in anima artificis ex generato nisi forma tantum que est pars generati: et ideo.d. artificiuz enim est forma idest quod artificiuz non est nisi

Eoꝝ que mouent i loco q̄dā mouēt ex se: ⁊ q̄daz ex alio. vi de. 8. ꝓhi. 23. ⁊. 32. ita ēt ēde gñabilib⁹ ꝛ hui⁹ op positū re ḡre. 2. ph. c. 1. In mā rez artifi cialiū ñ ē ꝑncipiuz nāle eq̄pos sint moue ri p se ad finē quē i

B tēdit ars Idē. 3. de aia. 9. 18. et q̄ ibi.

Artificiū nō ē nisi forma ge nerati nō

UVA. BHSC. IyR_117

gregatū forma generati non congregatum congregatione materie et forme: sicut ex mā forma est dispositio in generabilibus naturalibus: et ideo non. d. in istis generatio. vid. 2. ri totū a toto. ¶ D. d. vt domus a domo. i. vt domus que fit ex lateribus et lapidibus generatur a domo que est in anima artificis. et intendit per hoc qđ dicit: aut per actionem. i. aut per actionē aliquam artificij: non per omnes actiones. ¶ D. d. aut a parte que habet partez. i. aut ars agit in subiecto per aliquam partem ipsius in substantia. s. q habet partem etiam ex parte nature. et ista ars est earum quarum actio componitur ex arte et natura: et ideo ars agit partem actionis: quoniam habet in talibus istis. D. d. et spectat finem actionuz nature. ista enim est dispositio artis medicine et cultura cum virtutibus naturalibus que sunt in corporibus animalis: et in seminibus et in plantis. ¶ D. d. aut generatur alia pars rei ab aliqua parte conueniente in nomine: et vtrumq est conueniens cum generato. ¶ D. d. si non fuerit generatio per accidens. i. et si generatio alterius duarum partium a reliqua non fuerit per accidens: et excepit hoc: quoniam illa q generantur abinuicez per accidens non sunt conuenientia. ¶ D. d. agens em est aut per se pars. id est et primum agens quod est ex artificio est existens aut partem agentem que est in natura. calor enim per motuz est. ¶ c. i. ¶. g. calor qui sequitur motū corporis: em em sanitas quoquo mō: qz generat in corpore aliquem calorē. z generatio illius caloris est sanitas: aut sequitur eam sanitas: z vtruel saliter calor qui est in corpore: aut est pars sanitatis: aut est sanitas in potentia: quia sequitur ipsum pars sanitatis q est quasi vltima perfectio. ¶ D. d. z ideo dicitur ¶. c. i. et ideo dr q cōfricatio z exercitium agunt sanitatem: qz agunt illud quod sequitur sanitas. Illud em cui accidit calor facit medicus.

Illa q̄ generantab iuicē p accēs nō sūt conuenientia vid. 12. huius. p. 24. z. 8. h cō. 28.

¶ Quare quemadmodum in syllogismis omnium principium est substantia. Nam ex quo quid est syllogismi sunt z hic generationes. Similiter itaq his et que sunt natura constituta se habent. Nam sperma facit sicut que ab arte: habet enim potestate speciem: et a quo sperma est aliqualiter vnuocum. Non enim omnia sic oportet querere: vt ex homine homo: et enim femina ex viro. Unde mulus non ex mulo: sed si non orbatio fuerit. Quecūq autem a casu ibi fit quorumcūq materia potest a seipsa mouere hoc motu quo sperma mouet. Quorūcūq vero non ea impossibilia sunt fieri aliter q̄ ex ipsis.

¶ Ergo sicut dictum est quod in syllogismis est principium cuiuslibet substantia. Syllogismi enim sunt ex eis que sunt: ita hic generationes. Et illa per que constituuntur natura similiter. Semen enim facit sicut illa que sunt ex artificio quoniam in eo est forma in potentia: et istud ex quo est semen conueniens in nomine sicut illa quoquo modo. Non enim oportet querere omnia in ista eadem dispositione in qua generatur homo ex homine. Mulier enim est ex viro: et ideo mulus non est ex mulo: nisi sit quidam. Omnia enim que generantur ex se sunt. sicut illic: omnia quorum materia habet potentiam vt mouentur ex se hoc motu quo mouet semen. Et omnia quorum materia non pōt hec sunt alio modo non ex istis.

UVA. BHSC. IyR_117

¶Dicit.ergo sicut dictum est ꝛc.idest ꝛ intendit per substantiã quiditatem rei facte que est similis syllogismo. ¶Et dicit quẽadmodum principiũ cuiuslibet rei facte est sua quiditas que est similis.ita est etiam in omnibus generabilibus per naturam.scilicet ꝙ sunt a quiditate precedẽti. ¶Et hoc intendebat cum dicit quoniam syllogismi sunt ex eis que sunt.idest quemadmodum syllogismi ex quibus fiunt artificiata sunt quiditates artificiorum:ita res generabiles sunt a suis quiditatibus:ꝛ indifferenter est in hoc ars ꝛ natura:ꝛ hoc intendebat cum.d.ꝛ illa per que constituuntur ꝛc.idest ꝛ illa que inueniuntur a natura sunt sicut illa que inuentũtur ab artificio. ¶Deinde dicit semen enim facit ꝛc.i.semen enim generat per potentiaz in eo similem artificio que est quiditas artificiati.ꝛ hoc declaratum est in sexto decimo libro de animalibus. ¶D.d.forma eñ est in potẽtia.idest forma enim generati est in semine in potentia:quemadmodum forma artificiati est in artifice in potentia:et illud ex quo est semen cõuenit nomine ꝛ ratione cum eo quod fit ex semine quoquomodo. Deinde dicit non enim oportet querere ꝛc.idest ꝛ dicimus quoquomodo:qm̃ nõ inueniturin omnib⁹ rebus ꝙ filius sit sicut pater simplr in omnib⁹ modis.U.g.vt hõ masculus sit ab homine masculo:cũ mulier inueniatur a masculo ꝛ magis:quoniã mulus inuenitur nõ a mulo:sed ab aliquo alio a mulo quodammodo.ꝛ hoc intendebat cum dicit nisi sit quidam. ¶D.d.omnia enim que fiunt per se.i. omnia autem que generantur ex se non a simili generantur modo simili generationi rerum in quarum materia est potentia vt ex eis generet aliqd̃ simile per potentiã que est in semine. ¶Et intendit ꝙ gñatio accidentium est quodãmodo similis generationi substãtiarũ que fiunt non a suo genere:et modus similitudinis inter ea est:qz generantur non a simili in spẽ. ¶D.d.ꝛ oia quorũ materia nõ põt ꝛc.ꝛ intendit animalia que generantur non a suo genere. Jn materia eñ eorũ nõ est potentia generare simile:iste modus etiam generatur alio modo ab eo quo generãtur accidentia: et ab eo quo generantur illa que generanꝛ ex se:ꝛ ab eis que generantur ex seminibus. ¶Hec igitur est summa eoꝝ que dicũtur in hoc loco.s. ꝙ si sint forme hic seperare nihil prosunt in gñatione:et ꝙ generatio est ex rebus conuenientibus sm formam:ꝛ diuersis sm numerum. ¶Et in hoc quod dixit sunt multe questiones difficiles :qm̃ cum fuerit positum ꝙ illud quod est in potẽtia sit in actu ab illo qd̃ est sui generis:aut sue speciei in actu.ꝛ nos videmus hic plura animalia aut plures plantas exire de potentia in actũ sine semine quod generatur a suo simili ex forma:ꝛ ex hoc existimatur substantias ꝛ formas esse dantes istas formas per quas sunt animalia ꝛ plante.ꝛ hoc est maior ratio que attribuitur Platoni. ¶Et dicitur etiã ꝙ cum forma substantialis in quolibet ente est aliquid additũ formis cõplexionalibus in rebus miscibilibus ꝛ primis qualitatibus quatuor:vt forma leuitatis in igne.: et grauitatis in terra:ꝛ maxime anime:quoniam manifestum est animam esse additam formis complexionalibus. Jste igitur forme addite qualitatibus aut generantur ex alio extrinseco:ꝛ illud extrinsecum aut est aliquod indiuiduũ illius speciei:aut generis:aut forma seperata. Sed qz forme rerũ generabiliũ a semine generantur neqz a genere: neqz a specie:necesse est formas esse que dant eis formas. ¶Et hoc non solũmodo existimatur in non generabilibus ex semine: sed in generabilibus etiam. Jn semine enim non est anima in actu:sed potentia: et omne quod est in potentia indiget aliquo in actu: et similiter in habentibus semen. in semine enim non est anima in actu:et non possumus fingere ꝙ anime fiunt a complexione nisi sm opinionem dicentium animam complexionem.

Digressio Arg.primũ

Scꝛarg.

Cõfir.scõi

UVA. BHSC. IyR_117

2 ¶Propter ista igitur existimatur ꝙ necesse est formas separatas esse ⁊ ꝑm
Opiōnes posteriores philosophos philosophia Aristo. est illud qd̄ vocat intelligen-
pp̄ argu- tiam agētē: ⁊ existimatur ꝙ nō solūmodo dat formas animatas: ⁊ formas
mēta ad- substātiales cōsimiliū partiū: sed etiā formas substātiales que sunt elemen
dita. torū. opꝫ eñ elementa ꝙ nō patiantur: neqꝫ agant nisi per qualitates: non
per formas substātiales. Et vniuersaliter apparet ꝙ non sunt hic potentie
agētes nisi quatuor qualitates: ⁊ iste nō sunt forme substātiales: ⁊ ideo nō
3. phy. 17. dicimus ꝙ leuitas ⁊ grauitas sunt actiue aut passiue. ¶Et vl'r ista questio
fundatur super ꝓpositiones. ¶Quarū vna est ꝙ illud qd̄ est in potētia nō
In li. d̄ sē- erit in actū nisi ab aliquo extrahēte sue speciei: aut sui generis. ¶Et ꝙ for
su ⁊ sēsato me substātiales materiales: neqꝫ sunt actiue neqꝫ passiue essentialiter: et ꝙ
actiue ⁊ passiue sunt p̄me qualitates. Et ex istis sequitur vt agēs istas for-
mas sunt ꝑncipia nō naturalia. ¶Et ideo q2 Auic. obedit istis ꝓpositioni
bus credidit oēs formas esse ab intelligētia agēte quā vocat datorē forma
Themi- rū. ¶Et existimat᷑ etiā ꝙ Themistius dicat hoc. In entibus vero que gene
stius. rantur ex semine: manifestū est de eo: ⁊ iam dicit hoc aperte in tractatu libri
sue abbreuiatiōis. In omnib⁹ vero formis apparet hoc ex hoc. ⁊ d. in sexto
sue abbreuiationis de anima. ꝙ anima nō est illud in quo sunt oēs forme
tm̄. s. intelligibile ⁊ sensibile: sed est illud qd̄ ponit omnes formas in mate-
Alexāder riis ⁊ creat eas. Et manifestū est ꝙ ipse intendit per hanc animā formam se
paratā. ¶Alexan. autem videtur conuenire ei qd̄ dicitur hic ab Aristo. ⁊ ei
Rōꝑ Aui. quod dicit in sextodecimo de animalibus. ¶Et etiam pōt aliquis dicere ꝙ
forme elementorum proueniunt a datore formarum: qm̄ videmus a motu
generari ignem in actu ex eo quod est ignis in potentia: et non possumus
dicere ꝙ motus facit formam substantialeꝫ ignis: sequitur igitur vt forma
ignis qui fit a motu sit a datore formarum.
3 ¶Nos aūt dicamus ꝙ cū cōsiderata fuerit demonstratio Arist. in hoc loco
Op. auer. super hoc ꝙ forme materiales sunt generātes formas materiales: appare-
ꝑ q̄ ēt vi- bit ꝙ semina sunt illa que dant formas rerum generatarum a seminibus ꝑ
de. 12. me formas quas dederūt semina generantia. In generabilibus autem non ex
ta. cō. 13. 17 se. i. dest casu apparebit ꝙ corpora celestia sunt illa que dant istis aliqd̄ lo-
18. co seminū: ⁊ virtutū que sunt in seminib⁹: ⁊ in eis que generantur ex semi-
E ne: ⁊ ꝙ omnia ista sunt virtutes naturales diuine generātes sibi similia sꝫ
ꝙ artes generāt sua artificiata. ⁊ ideo. d. Ari. in libro de animalibus ꝙ he
Quō vt⁹ erunt similes intellectui. s. q2 agūt actiōes intellectuales. ¶Et iste virtutes
informa- assimilant᷑ intellectui in hoc ꝙ nō agūt per instrumētū corporale: ⁊ in hoc
tiua assi- differūt iste virtutes generatiue quas medici vocāt formatiuas a virtutib⁹
milat᷑ itel naturalibus que sunt in corporibus animaliū. Iste eñ agūt nō actione in
lectui. tellectus operatiui: sed agunt per instrumēta terminata ⁊ membra ꝓpria.
Uirtus aūt informatiua nō agit per membrum proprium: et ideo dubitat
Gal. ⁊ dicit nescio vtrū ista virtus sit creator aut nō. ¶Sꝫ vniuersaliter nō
agit nisi per calorē qui est in semine: nō ita ꝙ sit forma in eis sicut anima
in calore naturali. sed ita ꝙ sit inclusa in eis sicut anima est inclusa in cor-
poribus celestibus: ⁊ ideo Arist. magnificat hanc virtutem ⁊ attribuit illā
principiis diuinis nō naturalibus. Sed istā virtutē esse intelligentiā sepa-
ratā est impossibile. ⁊ demōstratio Aristo. in hoc est ꝙ forme nō generātur
per se: q2m̄ si sic esset: tunc generatio esset nō a materia: ⁊ cū ita sit generatū
Uide. 8. est formans generās igitur est illud quod mouet materiam donec recipiat
ph. cō. 15. formam. i. dest illud quod extrahit ipsam de potentia ad actum: ⁊ illud qd̄
⁊ 7. ph. t. mouet materiam necessario est corpus habens qualitatem actiuam aut po
c. 10. ⁊ 12. tentiam que agit per corpus habens qualitatem actiuam. ¶Et si illud qd̄

UVA. BHSC. IyR_117

generat subiectū forme esset aliud a generāte formā: tūc subiectū ⁊ sua forma essent duo in actu: qō est impoſe: ⁊ qz subiectū forme nō hz esse nisi p formā: ideo actio agētis nō pendet ab ipso nisi ſm q pendet de forma etiā: cū actio agētis nō pendet a forma neqz de subiecto sine forma. Et cū ita sit manifestū est q actio agentis pēdet ex subiecto ꝓpter hoc q pendet de forma. Illud aūt qō generat subiectū forme est illud qō generat formā in vno: nō generat subiectū nisi qz generat formā. Et si subiectū forme generetur ab aliquo agente ⁊ forma ex alio: tūc vnū actum ſm q est actū vnū: generarek a duobus agētibus qō est impossibile. ¶ Sēm hoc igitur dicitur homo sūstētari in hoc loco q hoies errauerunt in hoc qz nō intellexerūt demōstratiōē Arist. ⁊ nō est mirū de Auic. sed de Alpharabio. videt em in suo libro de duab⁹ philosophijs dubitare de hoc. ¶ Et oēs hoies declināt magis ad opinionē Plato. qz est similis ei q loquētes nostre legis opinant. s. q agēs omnia est vnū: ⁊ q nō operank in se adinuicē. Uidetur em q cōtingit eis ex creatione eorum adinuicem procedere in infinitū in causis agentibus: et ideo posuerunt vnū agens nō corpus. ¶ Sed illud impossibile est vt transmutet materiam nisi mediante corpore aliquo nō trāsmutabili. scilicet corporibus celestibus: ⁊ ideo impossibile est vt intelligentie separate dent aliquam formam formarum mixtarum in materia. Sed monit Aristo. ad ponendum mouens separatum a materia in factione virtutum⁹ intelligentiū: quia virtutes intellectuales apud ipsum sunt non mixte cum materia. Uñ necesse est vt illud quod est non mixtum cum materia generetur quoquomodo a non mixto cum materia simpliciter: quemadmodum est necesse vt omne mixtum cum materia generetur a mixto cum materia.

Cā errorꝫ ātiquoꝝ.

Rō cōtra illos.

Necesse ē vt nō mixtū cū materia gñet quoquomō a non mixto cuz mā. vñ cō sike ꝑmome. cō. 31.

¶ Non solum autem de substantia ostendit ratio non fieri speciem: sed de omnibus similiter primis communis ratio: vt quantitate et qualitate: et alijs cathegorijs. Fit enim velut enea sphera: sed nō sphera nec es: sed in ere si fit. Semper enim oportet preexistere materiam: ⁊ speciem: ⁊ in quid et in qualitate: ⁊ in quantitate: et in alijs similiter cathegorijs. ¶ Non enim fit quale sed quale lignum: neqz quantum: sed quantum lignum aut animal. Sed proprium substantie ex his accipere est: quia necesse est preexistere semper aliquam substantiam actu existentem que facit. vt animal si animal nascitur. Quale vero ⁊ quantum nō necessarium: nisi potestate solum.

Solet ad duci.

¶ Et iste sermo non significat substantiam tantum: quod forma non generatur: sed est sermo communis omnibus primis rebus. Uerbi gratia quantitati et qualitati: ⁊ alijs predicamentorum: vt sphera cuprea: sed non est sphera nec cuprum. Sed si est ex cupro oportet semper vt materia sit ante formam per essentiam et formā etiam. Et similiter istud quod est per qualitatem etiam ⁊ quātitatem et alia predicamenta. Qualitas a enim non erit ante lignum habens qualitatem: nec quantitas: sed lignum quantum: aut animal. Sed in nuuntur ex istis quod substantie proprie habens semper necessario aliam substantiam: que est aut in actu: vt animal si est animal. Qualitatem autem esse aut quantitatez nō est necessarium nisi in potentia tantum.

F a Sbe ꝑ pe hñt sp necessari o aliā substātiā actu ꝑxñte ālitatē āt aut quātitatē nōest necessarium ꝑexistere nisi potentia tantum.

UVA. BHSC. IyR_117

32 ¶ Et iste.d.r hoc qd dicimus q forma nō generatur nec corrumpitur non est proprium substantie:sed est cōmune predicamento substantie:r etiam alijs predicamentis. ¶ Deinde.d.est enim sicut sphera cuprea rc.idest generatur em sphera cuprea de materia r nō generatur sphera.s.figura neqz cuprū. Deinde.d.r si generat ex cupro rc.i.r si sphera generatur ex materia r forma:opz vt mā r forma precedāt cōpositū ex eis.s. generatū. ¶ D.d.et similiter illud qd est rc.i.r similiter predicamentū qualitatis r alia predicamenta.s.q generatum est ex eis cōpositū est ex substātia r accnte fm tēp⁹. ¶ D.d nō em generatur qualitas rc.i.non em generatur qualitas,que est tanqz forma:sed generatur corp⁹ habens qualitatē aliquā. U.g.hoc lignū demonstratū in quo est albedo aliqua:r similiter in substantia nō generat forma. U.g.animal.r hoc intēdebat cum.d.aut animal. ¶ D.d.si inuenitur ex istis rc.r est propriū substātie inter alia predicamenta vt ante generatū sit alia substātia agens ipsum qd est in actu ex specie illius qd aget:vt aial qd generat animal sibi simile. ¶ D.d.qualitatē aūt esse rc.i.sed nō est necesse vt añ qualitatē gñatā sit alia qualitas agēs:sed est necesse vt ante qualitatem generatam sit aliquid quod est in potentia qualitas idest materia. Et dicit hoc qm qualitas a alia generatur a sibi simili qualitate:r alia est cuius generatio sequitur formam mixtionis primarum qualitatum.

Pro hoc passu vid c.4.7.scdi de celo.

Uide.12. me.t.9.17

Nō gñat qualitas,i. Uid.5.ph. c.5.

Propriuz est sbe inter alia p̄dicta vt añ gñatū sit alia subā agēs. istā sña ē de ig ne gñato a motu ex p̄mo meteoroz.et ex.2.de ce.c.42.

a Qualitatis gñatio dupliciter cōtingit.

¶ Capitulum Decimum.

Quoniaz aūt diffinitio ratio est:r omnis ratio partes habet:vt autem ratio ad rem:r pars rationis ad partem rei similiter se habet. Dubitatur iam an opz partium rationem esse in totius ratione an non. In quibusdam em videtur esse:in quibusdā nō. Nā circuli ratio nō habet eā que incisionū. Que aūt syllabe habet eaz que elementoruz:r tñ diuiditur in incisiones:vt syllaba in elementa. Amplius aūt si priores sunt partes toto:r recti acutus est pars:r digitus hominis prior erit acut⁹ recto r digitus homine:videntur aūt illa esse priora. Scdz rationē naqz dicūtur ex illis:r inesse siue inuicem priora. Aut multipliciter dr pars quoruz vnus quidem modus est qui mensurat fm quantitatem.

Ut rō ad rē ita partes rōnis ad partes rei.

¶ Ergo diffinitio est sermo:r omnis sermo habet partes:r quēadmoduz est sermo ad rem:ita est pars sermonis ad partem rei. Dubitatur ergo in hoc vtrū sermo partiuz debeat collocari in sermone totius aut non:videmus igitur q quedam collocantur: et quedā nō. In sermone em circuli nō est ille qui est partiū. In sermone aūt syllabe est sermo literarū r si circulus diuiditur in suas partes sicut syllaba in literas. ¶ Et etiā si pars est ante totum r acutum est pars recti:r digitus ante hominem. Sed existimātur illa esse priora que dicuntur per sermonem:quoniam sunt ex illis:r quia sunt ex alijs ab illis sunt ante etiaz. Aut dicamus q pars dicitur multis modis:quorum vnus est qui enumeratur per quantitatem:r alius per quantitatem.

Primum dubium.

Secundu.

33 ¶ Cum declarauit q diffinitio est illud quod significat quiditatem rei:et q solūmodo est substantie:r secundario aliorum predicamentorū:r q diffi-

Cōtinuatio.

UVA. BHSC. IyR_117

nitio ꝛ diffinitum sunt idem in actu: ꝛ ꝙ multitudo in suis partibus est in potentia. Et declarauit ex hoc ꝙ si res habent quiditates ꝛ formas existentes per se ꝙ non sunt eedem cum rebus quarū sunt forme: ꝛ ꝙ propter hoc in hoc prosunt in scientia illarum rerum quarum sunt forme: ꝛ ꝙ forme et etiam idee si sunt nihil prosunt in generatione rerum que sunt substantie sensibiles. Omnis em̄ substātia gn̄atur a substātia sibi simili: cum generatio nō sit forme nec materie. sed congregati ex eis: quod est demonstratuȝ. Et cū hoc declarauit reuersus est ad cōplēdū sermonē de diffōnibus. ¶ Et dixit. ergo diffō est sermo ⁊c. i. ꝛ q: diffinitio est sermo ꝛ omnis sermo habet suas partes significātes partes rei. Et apparet ꝙ sicut est ꝓportio diffinitionis ad rem: ita est proportio partis diffinitionis ad parteȝ rei. idest qm̄ quēadmodū diffinitio declarat quiditatē rei: ita pars diffinitionis declarat partem quiditatis rei: ideo accidit questio in hoc. ¶ Et est questio talis: vtrum omnes diffinitiones partiū rei debeant esse partes diffinitionis: ita ꝙ precedant rem ꝛ eius diffinitionē. s. vt diffinitiones partiū sint tota diffinitio: ꝛ priores ipsa: aut nō oēs diffinitiōes partium diffiniti sunt partes diffōnis: sed sunt posteriores re ꝛ sua diffinitione. ¶ Et intendebat per hanc perscrutationē declarare partes diffinitionis que significant partes quiditatis rei: ꝛ nō partes sue materie ꝛ que nō significāt. ¶ D. d. videmus igitur ꝙ quedaȝ ⁊c. idest hec questio accidit in hoc ex hoc ꝙ nos videmus quasdā res partiū quarū diffinitio non collocat in suis diffōnibus. V. gr̄a diffinitiōes partiū circuli que nō clauduntur in diffinitione circuli. q: tertia ꝛ quarta pars circuli nō collocātur in diffōne circuli. nec diffō circuli dissoluitur in diffōnes earū: sed circulꝰ accipit in diffōne partis. In diffōnibꝰ ꝓ syllabarū est diffō literarū: qm̄ syllaba est illud qδ cōponit ex duabꝰ literis scȝ cōsonāte ꝛ vocali. Si igitur syllaba fuerit breuis diffinitur ita: ꝙ est illud qδ cōponit ex duabꝰ literis. ꝛ sic accipitur in sua diffōne diffinitio litere cōsonātis. s. breuis ꝛ vocalis: ꝛ sil'r syllaba lōga. Accipitur em̄ in sua diffinitione diffinitio litere cōsonātis producte ꝛ vocalis: sed in diffinitione circuli nō accipitur diffinitio medietatis nec quarte: ꝛ hoc manifestum est: immo facimus ecōtrario. Dicimus em̄ ꝙ medietas circuli est arcus circuli quem distinguit diameter: ꝛ sic circulus est acceptus in diffinitione semicirculi: ꝛ nō econtrario. ¶ D. d. ꝛ si circulus diuidit ⁊c. i. ꝛ cum in hac diuersitate que apparet in istis partibus videmus totum vtriusqȝ istorū duorū modorū diuidi in partes eodem modo: syllabe em̄ diuiduntur in literas sicut circuli in partes. ¶ D. d. ꝛ etiā si pars est ante totum ⁊c. i. ꝛ sequitur ex hoc sermone etiā in hoc modo. s. in eo qδ est simile circulo ꝙ pars precedit totū: aut acutū sit ante rectū: ꝛ est ecōuerso. s. ꝙ diffinitio recti accipitur in diffinitione acuti ꝛ in diffinitiōe expansi: ꝛ similiter diffinitio circuli precedit partes: ꝛ diffinitio animalis precedit digituȝ. ¶ Deinde. d. sed existimatur ⁊c. i. sed existimatur ꝙ rectus est ante acutum: quia diffinitur per rectū: ꝛ existimatur ꝙ acutuȝ est ante rectum: q: iste inuenitur sine eo ꝙ inueniatur rectus: et intendit ꝙ ƀm quod sunt partes inueniuntur precedere in generatione totum. ¶ Deinde dicit. aut dicamus ꝙ pars dicitur multis modis: quorum vnus est ille qui numeratur per quantitatem. idest ꝛ ista q̄stio dissoluitur etiā dicēdo ꝙ partes dicūtur duobꝰ modis: dicūtur em̄ de partibus qualitatum: ꝛ partibus quātitatum. diffinitiones igitur partiū qualitatis sunt posteriores diffinitione totius ꝛ toto. diffinitiones vero partiū quantitatis precedunt diffinitionem totius ꝛ totum.

Expositio.

Primum dubium.

Documētum.

Rō primi dubij.

Scđm documētū.

principiū rn̄sionis. vid. 5. meta. cō. 3.

Partes q̄litatiue ꝛ ptes quātitatiue differunt. Vide etiā ꝑio phy. 5. ꝛ. 36. 2.

¶ Sed hic quideȝ pretermittatur: ex quibus vero substantia est vt partibus perscrutandū est. Si igitur est hoc quidem materia

UVA. BHSC. IyR_117

illud vero species. aliud ex his: ꝛ substantia est materia ꝛ species ꝛ quod ex his est quidem vt materia pars alicuius dr: est autē vt non. Sed ex quibus speciei ratio vt concauitatis non est pars caro: hec nāq; materia est in qua fit. Similitatis vero pars aliqua est Et totius quidem statue pars est es: eius autem qō ꝛ species dicitur statue non. Dicendum em̄ speciem: ꝛ inquantuz hz speciez vnūquodq; sed materiale nunq; ꝑm se est dicēdum. Quapropter circuli ratio non hz ipsam que est incisionum: sed que syllabe eaz que est elementoruz. Nā elementa rationis partes sunt sicut speciei ꝛ nō materia. Incisiones vero hmōi sic partes vt materia in quibus fiunt: ꝓpinquius tñ spēi cū es qñ in ere fit rotūditas. Est autez vt neq; elementa oia syllabe in ratione insunt: vt hec cerea aut que sunt in aere. Jam em̄ vt es ꝛ hec pars syllabe quasi materia sensibiliuz. Etem̄ linea nō si in dimidia corrumpitur aut hō in ossa: aut neruos ꝛ carnes. Propter qō ꝛ sunt ex his sic vt entibus substātie ptibus: sed vt ex materia: etem̄ quidē q; simul totū partes: spēi vero ꝛ cuius ratio nō adhuc. Quapp nec in rōnibus horuz quidē igitur inerit taliuz partiuz rō: horū vero nō opz inesse si non fuerint simul sumpti. Nā ꝓpter hoc quedā quidem ex his vt principijs sunt in que corrumpunt: q̄dā vero nō sunt. Que cunq; igitur simul sumpta spēs ꝛ materia sunt vt simuz aut ene circulus: hoc quidē corrumpit in hoc ꝛ ps ipsoruz materia. Que cunq; vero non ꝺcipiunt cuz materia sz fine: vt rōnes spēi solum: hec non corrumpunt aut oīno: aut taliter non. Quare illoruz principia quidē ꝛ partes q̄ sunt sub ipsis. spēi vero nec partes nec principia hec. Et ideo corrumpit lutea statua in lutū: ꝛ sphera in eis: ꝛ callias in carnem ꝛ ossa. Amplius autē circulus in incisiones. Est. n. aliquis qui ꝺcipitur cuz materia. Equiuoce nāq; dr circulus qui simpliciter dr ꝛ singuli: qz nō est ꝓpium nomē singuloruz.

Premittit ¶ Et dimittamus hoc ꝛ pscrutemur de eis ex quibus est substātia: ꝛ sunt tanq; ptes. Si igitur q̄dā est materia: ꝛ quedā forma: ꝛ quedā illud qō est ex istis. Substātia autē: ꝛ materia: ꝛ forma: ꝛ illud qō ē ex istis forte dr pars rei: sicut dr materia etiā: et forte nō dicitur: sed ex quibus est diffinitio forme: vt caro que nō est pars ꝓfundi. Est em̄ materia in qua est profundū: ꝛ est pars similitatis Et cupruz pars totꝰ idoli: et non est pars idoli qō dr forma. For-

Solnit. ma igitur dicit de illo quecūq; reruz hz formā: materia autē non dicitur esse omnino per se. ¶ Et ideo in diffinitione circuli nō dicitur diffinitio partiuz: et in diffinitione syllabe sunt litere. Litere enim sunt partes forme et non sunt materia. Partes vero circuli sunt partes tanq; materia super quam sunt: et sunt propinquiores forme cupri cum circulus est in cupro. Et forte est possibile vt nō sint oēs litere syllabe in sermōe vt iste audibiles: aut q̄ sunt in

UVA. BHSC. IyR_117

aere. Ista eñ etiã sunt partes syllabe qz sunt sensibiles per naturam. Linea eñ nõ corrumpit: qz semp diuiditur in media: aut hõ in ossa et neruos et carnẽ: ⁊ ideo sunt ex istis ẽm hunc modũ tãq̃ partes substãtie: sed quasi ex materia: totius vero non sunt ptes Forme autem ⁊ illi⁹ qđ hʒ diffinitionẽ nõ sunt partes: ⁊ similiter in diffinitionib⁹ etiã. ¶ In quibusdã vero non sunt: neqꝫ aliqua diffinitionum partiũ que sunt tales: et in quibusdã non opꝫ vt sit vnum nisi sit illud qđ est congregatũ. Ista.n. quedã sunt ex istis que sunt principia: et in ea corrumpunt: ⁊ quedã non. Oia igitur quorũ materia et forme sunt congregate: vt simus et circulus cupri: corrumpunt in ista: et materia est pars eorum et oia que non congregant cũ materia: sed diffinitiones forme sunt sine mã: aut corrumpunt oĩno: aut nõ corrumpunt sicut illa corrumpunt. Ergo in illis autẽ illa q̃ sunt sub eis sunt principiũ et ptes earũ: forma vero nõ est iste ptes nec principia earum: et ideo corrumpitur idolum terrestre in terraꝫ: ⁊ sphera in cuprum: ⁊ callias in carnes et ossa: ⁊ etiã circulus in partes. Quodcũqꝫ igitur congregat cũ materia: et dicitur equiuoce circulus qui dicitur modo simplici: ⁊ ille qui dicitur particularis. particularia enim non habent proprium nomen. Distingui modos

¶ Idest. sed dimittamus hanc questionẽ de equiuocatione patris: ⁊ ponamus perscrutationẽ de equiuocatione que est in hoc noie substãtia. ¶ Deinde dicit si igit quedã sunt materia ⁊c. i. si igit hoc nomẽ substantia dr simplr de materia substãtie cõposite ex materia et forma: ⁊ de forma eius et de cõposito: tũc forma substãtie dicet esse substãtia rei cũ ipsa declarat eẽntiã illius: materia vero dr ẽm cõsiderationẽ ad substãtiã cõpositã ex materia ⁊ forma esse pars substãtie: ẽm cõsiderationẽ vero ad substãtiã declarãtẽ eẽntiã rei nõ dr esse pars substãtie: sed eẽ apparẽs deferẽs formã in suã diffinitionẽ. ¶ V.g. simitas cui⁹ diffinitio est cõcauitas in naso: aut in carne nasi. Nasus.n. est ps substãtie ei⁹ qđ sigt hoc nomen simitas: qđ est cõgregatio nasi et simitatis: et nõ est pars diffinitionis cõcauitatis: sed est subiectũ ei. ¶ Et hoc qđ dicit nõ accidit nisi in rebus quarũ noia significãt aliqd exñs in subiecto nõ aliquid existens p se: ⁊ similiter cuprũ est pars diffinitionis idoli facti ex cupro: et nõ est ps forme idoli. ¶ Et cũ dedit differentiaꝫ inter partem diffinitionis que est materia: ⁊ inter partem que est forma: indiget dare differẽtiã inter materiã ⁊ formã: ⁊ dixit. forma igitur: dicat ⁊c. i. et dña inter formã ⁊ materiã est qm̃ forma predicatur p se de habẽte formã ẽm q declarat quiditatẽ eius substãtialẽ. Materia vero nõ predicatur de habẽte formã vera predicatione: nedũ vt predicetur per se. Idolũ.n. non dr esse cuprum: nec homo caro: nec simus nasus. ¶ D. d. et ideo nõ dr in diffinitione circuli. i. qm̃ cuꝫ in diffinitionibus quarũdam appareat materia: ⁊ sunt cõposita ex materia et actu et forma. ideo diffinitiones oẽs suarum partiuꝫ non sunt partes diffinitionis. Et qz in diffinitionibus quarũdam. s. rerum simplicium nõ apparet mã in actu: et partes diffinitionis in eis sunt partes forme: cõtingit in talib⁹ istis vt diffinitiões oium suarũ ptiũ sint ptes diffinitionis: ⁊ qz diffinitiones syllabaruꝫ sunt ex hoc gñe: iõ diffinitiones literarũ sunt ptes diffinitionis syllabe. Et qz dispositio circuli cũ suis pti- 34 Jõ. 2. saig t. c. 2. ⁊ h. s cõ. 7. ⁊ 8. meta. h Mã ñ est ps qditatis ʒ vehiculũ deferẽs qditatẽ vid. idẽ s. c. 21. et infra cõ. 43. Mã nõ pdicat d hñte formaꝫ vera pdicatiõe: nedũ vt pdicet p se. vide id. s. c. 23. ⁊ q̃ ibi In diffõnib⁹ cõposito rũ ex mã ⁊ forã appꝫ mã. idẽ. 2.

UVA. BHSC. IyR_117

phꝫ.t.c.vlt. 2.1.de aia c.16.16.2. 33.37.39. 2.2.met.t. ca.2.2.18. me.t.c.6.

bus est dispositio materie rei cū forma eius: ⁊ ideo ptes circuli nō accipiū-
tur in diffinitione circuli: qm̄ in diffinitione circuli non apparet mā: per
hoc intēdebat dissoluere hāc qōnez. Et qz partes circuli nō apparēt in dif
finitione circuli: sicut mā apparet in diffinitione rerū hꝫtium mām. U.g. si
cut cuprū apparet in diffinitiōe circuli cuprei: ⁊ potest aliquis obȝcere ei
per hoc. ¶D.d. partes vero circuli ꝛc.i. et partes circuli licz nō sint materia
que apparet in diffinitiōe circuli: tñ est similis materie que apparet in dif

Quō ptes circuli assimilantur mām in actu. nō sic syllabaꝝ. Solo istā tie inducte.

finitionibus reruz: ⁊ est propinquior forme ꝗ materia que apparet in diffi
nitione circuli qui est ex cupro. Et qz partes circuli assimilantur materie q̄
apparet in diffinitionibꝰ rerum habentiū materias: ideo diffinitiones par
tium non sunt partes diffinitionis circuli: sicut diffinitiones literarū sunt
partes diffinitionū syllabarum. ¶D.d.z forte est possibile ꝛc. et dixit hoc:
qz syllaba nō consideratur cū hoc qō est motus compositus ex duobus mo
tibus est de numero rerum in quarum diffinitionibus apparet materia. et
diffinitio cuiuslibet partis eius non est pars diffinitionis totius. Et cuz cō
sideratur sm̄ hoc ꝙ est vox composita ex duabus vocibus est de numero re
rum in quarum diffinitione non apparet materia: ⁊ diffinitio cuiuslibet pꝛ
tis eius erit pars diffinitionis. ¶Deinde inuenimus in libro cōtinuum. li
nea em̄ nō; corrumpitur ꝛc.i. et apparet hoc ꝙ diminuit aliquid inter duo
capitula hoc cum quo posset sermo continuari. Sermo enim est de diffini
tione rerum in quarum diffinitione non intrat materia: vt linea et superfi
cies: et in quarum diffinitionibus est materia vt homo qui nunqꝫ inuenit
nisi in carne: neruis: ossibus: ⁊ sunt res que cum accipiuntur quodāmo
do inuenitur materia in sua diffinitione: ⁊ quodammodo non vt circulus
quoniam quādo accipit sm̄ ꝙ circulus cuprī inuenitur cum sua diffinitio
ne materia: ⁊ qñ sm̄ ꝙ est circulus nō inuenitur in eo materia: ⁊ in quibus
dam est dubium: ⁊ ideo dixit post. ⁊ ideo sunt ex illis sm̄ hunc modum ꝛc.i.
⁊ ideo partes materiales rerum in quaruz diffinitione inuenitur materia
sunt quodāmodo partes substātie: ⁊ quodāmodo nō sunt partes substātie
in respectu congregati ex materia et forma sunt partes substantie: in respe
ctu vero eius quod hꝫ verā diffinitionē. s. forme nō sunt substātie. ¶D.d.in

Distinguit modos ꝗz quot mā diffinit.

quibusdā autez ꝛc. ⁊ qz entia inueniuntur his duobus modis. s. forma sine
materia ⁊ forma in materia: ideo in diffonibꝰ quorūdā nō inuenit aliqua
diffonū rerum que sunt in materia: et sunt illa quorū partes sunt ptes forꝫ
me eius: et nō inuenitur in aliis nisi per accōs: et sunt quedam in quoruz
diffone inuenitur nisi sit in re necessario ⁊ essentialiter. ¶D.d. qm̄ quedaz
ista ꝛc.i. qm̄ illa in quorū diffinitione nō inuenit materia q̄ est in actu: ⁊ cū
mā nō est in actu: sicut ex ea et suis principijs: ⁊ iō cū mā corrūpit; corrum
pitur ista. ¶D.d. et oia que nō congregātur cū mā ꝛc.i. res autē in quarum
diffinitiōe nō apparet materia sensibilis: sz apparēt in sua diffinitiōe ptes
forme: aut nō corrūpūtur aliquo modo: aut corrumpūtur per accidens.

Quid sit mā sensibil. ⁊ q̄d intelligibil. Vide i.c. se. ⁊.5.me. 63.

¶Deinde. d. ergo in illis autem ꝛc.i. ideo illa quorum esse est in alio: illꝰ
aliud est principia et partes eorum. Illa vero que naturaliter nō existunt
in aliis: sed in sua natura est sua forma: illa alia non sunt partes neqꝫ pun
cipia eorum. ¶D.d. et ideo corrumpitur idolum terrestre in terram: ꝛc.i. et
qz quedā entia existunt in aliis: vt idolum terrestre in terra: ⁊ sphera cupꝛi
in cupro: et callias in carne ⁊ ossibus: et circulus in partibus suis. ¶Et in
tendit ꝙ partes eius, sunt quasi materia: licet materia sit insensibilis: ꝛz in
telligibilis vt, post dicemus. Circulus igitur mathematicus in respectu pꝛ
tium assimilatur entibus que sunt in aliis. ¶D.d. quodcunqꝫ igitur con
gregatur cum materia ꝛc.i. cum ita sit hoc nomē circulus qñ dicit de cir-

UVA. BHSC. IyR_117

culo simpliciter: ꝛ qñ dicitur de circulo qui magis est proprius isto: ꝛ quasi particularis in respectu ipsius: qz est ex cupro: aut ex terra: hoc nomen circulus dicitur equiuoce. Plura. n. que sunt hmõi non hñt ꝑpriũ nomẽ. ſ. qñ non est nomẽ ꝑpriũ qđ significet circulũ cupreum: aut lapidem.

¶ Dictũ est q̃dẽ igitur ꝛ nunc ipm verũ: ꝛ tñ amplius ꝛ manifestius dicem⁹ repetentes. Nã quecũq; sunt rationes ptes: et in q̃s diuidit rõ: he sunt ꝑtes aut oĩs aut q̃dã. Recti vero rõ nõ diuiditur in acuti rõnẽ: ſz q̃ est acuti in q̃ est recti. Utrũ. n. diffinies acutum recto. Minor em̃ recto acutus. Sicr aũt ꝛ circulus: ꝛ semicirculus ſe habent. Semicirculus em̃ diffinitur circulo ꝛ digitus toto. Talis em̃ hominis pars digitus. Quare quecũq; sunt partes vt materia: ꝛ in que diuiditur: vt in materiã totũ sunt posteriora. Quecũq; vero vt rõnis ꝛ substãtie ꝑm rationẽ ꝓria aut oĩa aut quedam. Aĩa vero aĩalium anima est forma ipsorum. Hec enim substantia est animati que ꝑm rõnem substãtia est: ꝛ species: ꝛ qđ quid erat esse tali corpori. Unusquisq; em̃ pars si diffiniatur bene non sine opere diffinietur: quod non existet sine sensu. Quare huiusmodi partes priores aut omnes: aut quedã simul toto animali: ꝛ scõm vnũqđq; ita sicr. Corpus vero ꝛ hmõi partes posteriores substantia hac. Et qđ diuiditur in hec: vt in materiam non substãtia: sed simul totũ. Eo quidẽ igitur q; simul totũ ꝓria: hec est vt sic: est autẽ vt non. Neq; em̃ ꝑñt esse separata. Neq; em̃ quocunq; modo se habens digitus animalis sed equocus qui mortuus. Quedam vero simul quecũq; principalia: et in quo prima ratio ꝛ substantia: puta si hoc cor aut cerebrum. Nihil em̃ dicitur vtrum tale. Homo autem aut equus: ꝛ que ita in singulis. Uniuersaliter autẽ non sunt substantia: sed simul totũ: quoddam ex hac materia ꝛ hac ratione vt vltr. Singulare vero ex vltima mã Socrates iam est ꝛ in aliis sicr. Pars quidem igitur est ꝛ speciei. Speciẽ aut dico quodquid erat esse ꝛ simul totius eius quod ex specie ꝛ materia ipsa est: ſz rationis partes que speciei soluz sunt. Ratio vero est ipsius vniuersalis. Circulo enim esse ꝛ circulus ꝛ anime esse et anima idẽ: ꝛ totius autem puta circuli huius ꝛ singularium alicuius: aut sensibilis: aut intellectualis. Intellectuales autez dico vt mathematicos: et sensibiles vt ereos et ligneos. Horum autẽ non est diffinitio: sed cum intelligẽtia aut sensu cognoscunt. hoc est cum actu videntur. Abeũtes vero ex actu non palã: vtrũ quidẽ sunt: aut nõ sunt: ſz semper ꝺicuntur ꝛ cognoscũtur vniuersalis rõne. Materia quidẽ ignota ꝑm se. Materia vero alia sensibilis: alia intellectualis. Sensibilis quidẽ vt es: et ligneũ: ꝛ quelibet mobilis materia. Intellectualis vero que in sensibilibus existit nõ inquantũ sensibilia vt mathematica.

¶ Iam igitur dirimus sermonem latentem modo: sed tamen dicamus magis manifestum: sed ꝓrius reuertamur ad quot sunt

Digitus mortuꝰ eq̃ noce digiꝰ vt dr. Jdẽ j.39.

Recedẽtibꝰ sensibilibꝰ a sensuescimꝰ vtruz sint vel ñ sint nã ꝑm se est ignota

UVA. BHSC. IyR_117

partes sermonis: ⁊ in quot diuiditur sermo. Ista enim sunt ante: aut omnia aut q̃dam. Diffinitio autem recti non diuiditur in diffinitionem acuti: sed q̃ est acuti in rectum. Qui enim diffinit acutum vtitur recto. Acutus enim est minor recto. Et circulus ⁊ semicirculus sunt similia istis. Semicirculus enim diffinitur p circulum: ⁊ digitus per totum. Digitus enim est pars talium ptiũ hominis. Omnes igitur partes que sunt tanq̃ materia: ⁊ que diuiduntur sicut ista que sunt in materia vltima. Et omnes q̃ sunt diffinitionũ subſtantie quã signat diffinitio: aut oia: aut quedaz ⁊ etiam animalis anima. hec enim est subſtantia animalis anima ti per subſtantiam q̃ est tanq̃ diffinitio ⁊ forma: ⁊ qõ est per essentiam talis. Unaquecq̃ igitur partium si diffinitur bene non diffinitur sine diffinitione q̃ est cum genere. ergo ptes eius sunt ante aut omnes aut q̃dam: magis q̃ partes animalis congregati: ⁊ similiter in omnibus particularibus. Corp⁹ vero ⁊ sue partes sunt post hanc subſtantiam: ⁊ ista diuiduntur sicut illa que diuidunt in materiam: nõ ita q̃ sint subſtantie: sed q⁊ sunt vniuersum. Ista igit sunt ante vniuersum ⁊ forte non: qm̃ non possunt diuidi: ⁊ non erit illud quod est aliquo modo in aliqua dispositione digit⁹ animalis nisi equiuoce vt mortu⁹ ⁊ imagines eorũ que sunt in rei veritate; ⁊ in quo est diffinitio primo ⁊ subſtantia vt cor aut cerebrum: aut illud quod est eis ⁊ non est in hec diuersitas. Homo vero ⁊ equus ⁊ que sunt huiusmodi in pticularib⁹ non sunt modo vniuersali: sed aliquid totale congregatum ex hac diffinitione ⁊ materia: sicut due partes totius vltimi ⁊ est ꝑmor similiter in aliis rebus; ⁊ forma etiam habet ptem: dico formam istud quod est p essentiam ⁊ totuz congregatum etiam ex materia ⁊ forma: sed ptes diffinitionis sunt forme tantum: diffinitio vero totius. Essentia enim circuli ⁊ circul⁹ ⁊ essentia anime ⁊ aia sunt idem: res aũt totalis congregata. V. g. ille circulus aliquod pticularũ aut sensibile aut intelligibile. Et dico intelligibilia vt mathematica ⁊ sensibilia vt cuprea ⁊ lignea non habent diffinitiõem: sz cognoscunt cum cognitione aut sensu. ⁊ cum recedunt ab intellectu: non manifestant vtrum sint aut non sint. Idem vero dicit ⁊ cognoscitur ꝑmone vniuersali. Materia ꝯo p se non cognoscit. Et quedam materia est sensibilis: ⁊ quedam intelligibilis. Sensibilis vt cupũ ⁊ lignũ ⁊ omnia que mouent. Materia intelligibilis est illud qõ est in sensibilibus non ꝑm q̃ sunt sensibilia vt mathematica.

Partes diffinitionis sunt forme. p

35 Preãbula ad solũdũ ꝑm qõem.

Jam igitur diximus ⁊c. et. d. hoc q⁊ er sermone predicto declarauit q̃ diffinitiões sunt duobus modis: modo sc̃z cui⁹ altera pars est materia. et modo in cui⁹ diffinitione non apparet materia: et illud in cui⁹ diffinitione apparet materia diffinitio sue partis non est pars diffinitionis sui totius. In cis autem in quorũ diffinitione non apparet materia diffinitio cuiuslibet partis est pars diffinitiõis totius: ⁊ ex hoc solum modo apparet quare diffinitio

UVA. BHSC. IyR_117

finitio quarundam partium diffinitionū est pars diffinitionis:ꝛ quarūdā
non:ꝛ non apparet ex eo solutio questionis posite.s.quare res totius sunt
in diffinitione partis que est in quātitate:ꝛ nō inuenitur pars in diffone
totius:ꝛ ideo.d.iam diximus ꝛc.¶W.d.sed prius reuertamur ꝛc.qꝛ hoc est
principium perscrutationis de solone questionis quam nitit̄ soluere:ꝛ.d.
ista em̄ sunt ante ꝛc.i.ista em̄ sunt ante diffinitionē aut omnia aut quedā:
qm̄ si oia fuerint partes fore oia erūt ante:ꝛ si quedā fuerint ptes fore:et
quedā materie:tūc quedā erūt prioꝛa tota diffinitione ꝛ quedā nō. ¶W.d.
diffinitio aūt recti ꝛc.i.ꝛ diffinitio anguli acuti nō est pars diffonis recti:
sed ecōuerso.s.qꝛ diffō recti est pars acuti:ꝛ silr̄ est de diffone partis circuli
cū circulo vt de hoie cum sua parte.V.g.cū digito.homo em̄ accipitur in
diffone partis:ꝛ nō pars in diffinitione hois:ꝛ iste diffinitiones in q̄bus
totū accipitur in diffinitione partis sunt de genere diffinitionū in quibus
apparet materia:nō de eis in quibus nō apparet nisi pars forme.¶W.d.
ꝛ oia que sunt diffinitionis ꝛc.i.ꝛ cū sit declaratū qꝛ diffinitionum quedaꝫ
est in quo apparet materia:ꝛ quedā nō:ergo partes diffinitionū ꝛ partes
rei quā significāt sunt partes diffiniti:aut omnes.s.in diffinitionibus in q̄
bus non appareat materia:aut quedā.s.in diffinitionibus in quibus ap-
paret materia.¶Et cū voluit declarare que sunt illa in quibus non appa
ret nisi forma:ꝛ partes eius:ꝛ q̄ sunt illa in quibus apparet vtrumq̄ :de-
dit exēplū de aīali:ꝛ.d.ꝛctiā aīa aīalis ꝛc.i.ꝛ aīa est existēs substātia in coꝛ
pore quod est recipiens animam:ꝛ sunt illa quorum cōgregatum dicitur
animal:ꝛ diffinitiones omnes que sunt partes forme sunt partes talis sub
stātie.s.aīe ꝛ similis.¶Et intēdit qꝛ diffinitio aīe q̄ dat quiditatem eius:vi
detur esse ipsum suū esse:ꝛ qꝛ in diffinitione eius non apparet materia oi-
no:ꝛ ista in quoꝝ diffinitione apparet materia:sunt illa in quoꝝ diffini
tione apparet aliud:ꝛ diffinitio dicitur in illis principaliter:ꝛ in istis secū Solūtio
dario vt declaratū est.¶W.d.ꝛ vnaqueq̄ partiū ꝛc.i.ꝛ vnaqueq̄ partium ſtionēm
diffinitionū sive fuerit de diffinitionibus in quibus apparet aliud a diffi- materiā.
nito:aut de eis in quibus non apparet nisi diffinitū:nō diffinitur nisi eo qꝛ
in eius diffinitione appareat genus ꝛ differētia.¶Et intēdebat notificare
per hoc qꝛ hoc sequitur in oibus diffōnibus:ꝛ in rebus habētibus diffones
¶W.d.ergo partes eius sunt ante aut oēs aut quedā ꝛc.i.ꝛ cum hoc sit de
claratū partes cuiuslibet diffonis sunt ante diffinitum magis q̄ sint par-
tes diffiniti que sunt ſm quantitatē ante totum aut omnes ſi in partibus Prioꝛi
diffinitionis non appareat materia:aut quedam si appareat.¶Et dixit tas toti⁹
hoc:quia questio p̄dicta fuit quare partes nō inueniuntur in diffinitione respectu
totius.s.que sunt ſm quātitatē:ꝛ totū inuenitur in diffinitione partiū:ꝛ di ptium est
xit:qꝛ partes diffinitionis p̄cedunt illas partes.s.que sunt ſm quātitatem Poꝛitas
aut omnes si partes diffinitionis sunt formales aut quedam:si quedam forme ad
sunt formales:ꝛ quedam materiales.¶Et intendebat quoniam si illud qō mām.poꝛ
est prius dz accipi in diffone rerum posteriorum:tunc recte accipitur rectꝰ ritas ho
qui est totum in diffinitione partis ꝛ non ecōuerso.s.ſm q̄titatē.Qm̄ totū ptiū respe
precedit partem magis q̄ pars totum:quoniam prius est totū parte prioꝛ ctu totius
ritate forme ad materiam:ꝛ pars est prioꝛ toto prioritate materie ad foꝛ ē Poꝛitas
mā.s.tēpore indiuidualiter ideo partes circuli precedunt circulum indiui māe ad
dualem non vniuersalem:ꝛ diffinitio est partium precedentium speciem:ꝛ formam
hoc est vnum eoꝝ per que dissoluitur questio predicta ꝛ est dicens:qua Idem.4.
re pars nō inuenitur in diffinitione totius.Et cum pars precedit totum phꝫ.2.49.
cum sit existens per se:totum autem constituitur per partes.¶W.d.ꝛ simi- ꝛ hic.j.2.
liter in oibus particularibus.i.ꝛ similiter est de oīnibus particularibus 39.

UVA. BHSC. IyR_117

a parsaia cū suis vltbus .s. q ptes totus p̄cedāt in: diffinitione particularīū: non dis
tis qñ aia finitio particularīū diffōnē totius: sicut est dispositio generis cū suis spe-
separat̄ ñ ciebus. ¶ Et dixit totū hoc: q̄ ista est dispositio recti cū acuto ⁊ circuli cuz
nomiat̄ a suis partibus: ⁊ vīr generū cū partibus que sunt ſm quātitatem: ⁊ quasi
suo noie equat partes rei ſm qualitatē cū eis que sunt ſm quātitatē: qñ p̄ioritas
Jo: nisi eq̄ qualitatis est p̄ioritas forme: ⁊ p̄ioritas ptiū ☞titatis est p̄ioritas ma-
noce Jdē. terie ⁊ totum est p̄ius parte p̄ioritate forme: ⁊ ideo dixit. cozpus aūt ⁊ p-
J. 39. ⁊. 4. tes ipsius sunt post hanc ſbam. s. formā. ¶ D. d. ⁊ diuidunt̄ ista ⁊c. i. ⁊ om-
meteoro- nia diuidunt̄ in suas partes ſm quātitatē diuisione rerum per suas mate-
rū. ⁊. c. vlti rias. i. diuisione speciei in indiuidua. ¶ Deinde incepit diminuere p̄iori-
mi. ⁊ hic tatē partiū q̄ sunt ſm ☞titatē q̄ est p̄ioritas materialis: ⁊ dixit. ista igit
cō. 37. sunt sicut totū ⁊c. i. ⁊ partes que sunt ſm ☞titatē sunt p̄iores ſm tempus
Uide. 7 in generatione: ⁊ cum hoc ista p̄ioritas nō inuenitur in oibus: ⁊ sunt par-
ph. cō. 4. tes que nō possunt separari a forma: neq; p̄cedere eam in esse neq; sequi eē

Q vt ptes a aialis cum aiali: quando eīm aia separatur: non nominatur a
Nomen suo nomine vero nisi eq̄uoce. ¶ U. g. digitus q̄ñ sī dicatur digitus in mor
fose dī de tuo dicitur eq̄uoce: ⁊ similiter anteq̄ in eo sit sensus: ⁊ hoc intēdebat cum
forma vl dixit: q̄ñ nō possunt diuidi ⁊c. i. impossibile enim est vt iste partes diuidā-
tū ⁊ forma tur a forma: neq; mutantur in aliā spēm essendi: que species ⁊ prima collo
ptic̄lari. cantur sub eodem genere nisi prima species ⁊ alie ad quam mutantur di-
idē in se- cantur equiuoce: vt hoc nomen manus quod dicitur de manu viui ⁊ mor-
quenti. tui. ¶ D. d. ⁊ imagines eorum que sunt in re veritate ⁊c. i. ⁊ oēs partes ais
Prima cā lis sunt in hac intētione sicut vera pars in qua est principium anime: aut
gre idiui cor vt quidam dicunt: aut cerebrum vt alij. Nulla enim est diuersitas quo
dua ñ hñt ad hoc quod opinantur q̄ nomen dicitur de prima parte quando separa-
diffōnē. vi tur a vita equiuoce cum eo existente in vita. Nullus enim dubitat q̄ quan
de. J. 53. do in istis non sunt forme: q̄ tunc nomen eius non simpliciter dicitur de
Scōa cā eis nisi equiuoce: ⁊ in hoc non: nocet questio accidens vtrum sit cor aut ce
Wāp se- rebrum. ¶ D. d. homo vero ⁊ equus ⁊c. i. homo autē demōstratus: et omne
cognoscit quod est ex particularibus et nō modo vniuersali p̄dicatur nō plus q̄ de
ſz cogſcit vno particulari: sed est totū demonstratū cōgregatum ex forma demonstra
p formā. ta et materia demonstrata: et est in sua vltima specie: sicut Sor. in specie
Jdē p. ph. hominis: et similiter alia particularia in suis spēbus: et intendit ſz nō hac
t. 2. 69. ⁊. bcant nomina sicut Sor. et Pla. habent: et intendebat q̄ hoc nomen spe-
4. ph. 2. cies dicitur de indiuiduo et specie eq̄uoce. ¶ D. d. forma vero est pars ⁊c.
16. et p̄m. i. dest forma vero est pars. ¶ Sed nomen forme dicit de forma vniuersali q̄
ca. de ſba declarat quiditatem speciei: et de forma particulari que est forma materie

R demonstrate. ¶ D. d. ſz ptes diffinitionis ⁊c. i. ſz partes vere diffōnis nō sūt
ozbis. 212 partes forme nisi vlis: diffinitio autē totius. i. speciei nō indiuiduī. Quidi
me. 9. 14. tas. n. circuli et circulus sunt idē apud intellectū: et silr aia vlis: et q̄ditas
29. me. 11. aie. ¶ D. d. res autem totalis cōgregata sicut iste circulus ⁊c. i. dest indiui
b Distin- duum autē cōgregatū ex forma ⁊ materia demonstrata. U. g. iste circulus
ctio ō mā aut ali quod particularium que sunt in materia demonstrata: aut sensibili
sensibili ⁊ aut cōprehēsa per intellectū: aut q̄ suū esse in sensibili sit comprehēsum p
telligibi intellectū vt indiuidua que sunt in mathematicis. ista enim non habent
li. p̄ vide diffōnem. ¶ Deinde dedit cām in hoc ⁊ dixit. ista enim non habent diffini-
Z. 2. 34. ⁊ tionē ⁊c. i. dest ⁊ illa que cognoscūtur per diffinitionē nō mutant̄ ſm ſbam:
5. me. 2. 3 qñ scia eorum non mutatur: ergo sunt alia ab indiuiduis. ¶ D. d. et vnuz
8. me. 11. non dicitur neq; cognoscitur ⁊c. i. et vnū numero non cognoscitur oino p
c. 15. ⁊ in diffinitionē: sed cognoscitur sensu. i. et ideo non ſz diffōnem: materia aūt p
hoc. 7. tex se non cognoscit: ſz cognoscit per formā. ¶ D. d. et q̄dā b materia est sensi
cō. 39.

UVA. BHSC. IyR_117

bilis ꝛc.i.ꝛ intelligibile est illud quod comprehenditur in sensibili:ꝛ intellectus iudicat ꝙ non sunt in sensibilibus secundum ꝙ sunt sensibilia:vt linea demonstrata:ꝛ superficies ꝛ corpus. Ista enim sunt materia figurarum habentium angulos ꝛ carentium angulis.

¶ Quomodo igitur habet de toto ꝛ parte ꝛ priore et posteriore dictū est. Interrogationi vero obuiare est necesse:qñ quis interrogat vtrū rectus ꝛ circulus et animal priora: aut in quas diuiduntur:aut ex quibus sunt partes qꝛ nō simpliciter. Siquidē em̄ est et aīa aīal:aut animatū:aut vnūquodq; vniuiq;:et circulus ꝙ circulo esse:et rectus ꝙ recto esse:ꝛ substātia recti qō quidem est et quomodo dicendum est posterius:puta his que in ratiōe: et que recto vniuersali. Eteñ hic quidē est materia qui eneus rectus:ꝛ qui in lineis figuralibus. Hic autē sine mā his que in ratione posteriora. Eis vero que in singulis partibus priora:simpliciter autē non dicendū. Si vero altera:ꝛ non est anima animalis: et sic hoc quidē dicendū. hoc autē non dicendū sicut dictum est.

¶ Dictū est igitur quomodo est de toto et parte: de ante ꝛ post: sed necesse est vt respōsio sit ſm interrogationē quādo aliquis quesierit vtrum rectus ꝛ circulus vniuersaliter sint ante:aut partes in quas diuidunt. Qm̄ essentia nō est recti simpliciter. Neq; anima simpliciter est aīal:aut animatū: neq; vnusquisq; circulorum:ꝛ qō habet quilibz circulus est circulus ꝛ rectus:et essentia recti est rectus:et substātia que est recti. Dō autē dicitur post et post nō sicut illa que sunt in diffinitiōe sunt ante ꝛ post.i.rectus. Rectus em̄ qui est cum materia cuprea est rectus: ꝛ qui est in lineis particularibus. Qui autem est sine materia est post partes que sunt in diffinitione:ꝛ ante partes que sunt in particularibꝰ. Et non dicitur simpliciter si vnum fuerit aut fuerint nō sicut anima si fuerit animal. Secundum igitur hunc modum dicitur quidam esse et quidam non dicitur sicut dictum est.

¶ Dictum est igitur quomodo est dispositio totius apud partem in prioritate ꝛ posterioritate. ¶ D.d.sed necesse est ꝛc.i.sed oportet vt respōsio interrogationibus que dicuntur equinoce fit distinguendo nomina equinoca in illa interrogatione. Verbigratia ꝙ cum aliquis quesierit vtrum angulus rectus:aut circulus: aut animal sint ante partes suas aut econuerso: oportet enim distinguere ſm quot modos dicitur rectus aut animal aut circulus:ꝛ ſm quot modos dicitur pars aut totum ꝛ ante et post. ¶ D.incepit narrare ꝙ ista nomina sunt equinoca ꝛ.d.quomā non est essentia recti ꝛc.i.quoniā intentio quā significat hoc nomen rectus non est eadem:neq; cōparatio anime ad animal aut animatū est vna. ¶ Et intendit ꝙ anima attribuitur animali attributionibus diuersis: quarum sunt quedā vere:ꝛ quedā false. U.g.vt dicatur ꝙ anima aut ꝙ animatū sit animal. ¶ Deinde.d.ꝛ rectus ꝛ essentia recti.i.ꝛ omnia ista dicuntur equinoce:ꝛ secundum attributiones diuersas. Quiditas enim recti vniuersalis et est forma attributur recto ſm ꝙ sunt idem. dicimus enim ꝙ quiditas recti est rectus:ꝛ dicimus quandoq; ꝙ quiditas recti ꝛ est forma eius exilit in

26 Oꝑzvt respōsio interrogationib⁹ q̄ dñr equoce fit distiguēdo nomina equocatilla interrogatiōe. Idē j.cc.t.cō. no.2.4. pp.2.24.

UVA. BHSC. IyR_117

recto:et ꝑm hoc forma recti et nō erit rectꝰ: sicut aia nō est aial. ¶D.d.illa que dicunt post et post nō.i.r sitr ante et post que dicunt in istis rebꝰ:post eñ dicit multis modis. Illud eñ quod est post quodāmodo:et nō est post quodā alio modo est sicut diffinitiones cum suis partibꝰ diffinitiuis: et ptes eius que sunt ꝑm ẽtitatē cum diffinitione. ¶D.d.et post.i.rectus ꝛc.i. cum igit dixerimꝰ ꝙpartes recti sunt post rectū distinguendū est qō rectū intēdimus et quā partē. ¶D.d.rectus eñ q̄ est cum mā ꝛc.i.angulꝰ eñ rectus dicit de illo q̄ est in materia.s.pticulari: et dicit de illo q̄ est nō in materia.s.vli:et sitr circulꝰ dicit de his duobꝰ modis: vlia autē ista sunt post partes sue diffinitionis:et ante partes q̄ sunt in particularibꝰ et ante particularia. ¶D.d.et nō dicunt modo simplici ꝛc.i.et nō attribuunt adinuꝯ cem attributione vera quocūq; modo attributionis sit: vt anime ad aial:

Dicere ꝙ aia ē aial est falsum· qō quo intelligēdū sit vide.s. com.21.

Dicere eñ ꝙ aia est aial:est falsum:et ꝙ est animatū:est verū. ¶D.d.fz igitur hunc modū ꝛc.i.ꝑm igit hunc modū attribuit vez rebꝰ in qbus est diffinitio rez:in quarū diffinitione apparet materia:et innuit per hoc quod dixit sicut dictū est illud qō ꝑdicto ca. Oēs igit partes diffinitionum que sunt sūe que habēt diffinitionē: aut oēs aut quedā.i.aut vere dicentur simpliciter de diffinito: et sunt diffinitiones substātiales: aut qdā vere predicabunt et quedā nō.i.ꝙ vere predicant quodā modo:et alio modo non.et hoc manifestius est in expositione loci precedentis.

¶Capitulum Undecimum.

Utis et specieiest diffinitio

Habitat autē merito que species sunt partes ꝛ que non: sed simul sumpti: hoc enim nō manifesto existente non est diffinire vnūquodq;. Uniuersalis eñ ꝛ speciei est diffinitio. Que igitur sunt partiū vt materia ꝛ que non si nō fuerit manifeste:nec ratio erit manifesta que rei. Quecūq; quidem igitur facta in diuersis specie: vt circulus in ere et lapide et ligno:hec manifesta esse videntur. Quia nihil circuli substantie es:neq; lapides ꝓpter separari ab ipsis. Que vero nō vident separata nihil ꝓhibet similiter his se habere vt si circuli omnes videātur enei. Nihil eñ vtiq; minus erat eis speciei. Hoc autem auferre mente nō est difficile vt hominis species semper in carnibus apparet ꝛ ossibus ꝛ talibus partibus. Utrū igitur sunt partes huius specie ꝛ rationis:aut nō:sed materia. Sed quia nō et in aliis fiunt non possimus separare. Quoniam autem hoc vidētur contingere immanifestum quando.

S hominis spēs semp in carnibus apct et ossib⁹.

¶Et rectum est vt querat aliquis que sunt partes forme et que non sunt partes eius:sed cōgregati. Eñ si hoc nō fuerit manifestum impossibile erit diffinire quodcūq;. Diffinitio eñ est totius et forme:que igitur materia est partiū: ꝛ que etiā cum fuerit non erit res:ꝛ sic nō erit diffinitio que est rei manifesta etiā. Quia igit que videntur esse per formam in aliquo vt circulus in cupro et ligno ꝛ lapide existimātur esse. Cupreū eñ nō est aliquid de substātia circuli:neq; lapis qꝛ separatur ab eis. Quia vero que nos videntur separari nihil ꝓhibet vt sint sicut ista: quēadmodum omnis circulus si videtur cupreus. Quoniā si ita esset cuprum

UVA. BHSC. IyR_117

non esset sine forma omnino. Sed difficile est vt hoc sit separabile in intellectu: vt forma hominis que semper videtur: ⁊ in carnibus ⁊ ossibus: ⁊ in partibus similibus istis. Utrū igitur etiā ista sint partes forme ⁊ diffinitionis: aut non: sed sunt materia: sed qz nō separantur in aliquo etiā non possumꝰ cognoscere ea: qz hoc existimatur esse possibile: sed non manifestatur in hac hora.

Cum declarauit que sunt partes quarū diffinitiones p̄cedunt diffinitionē totiꝰ: et que quarū precedūt diffinitū tantū: nō diffinitionem totiꝰ: et que partes sunt quas totū precedit: et sunt ille que sunt secūdū quātitatē: vult modo inquirere que sunt partes forme: et forma q̄ est mā. ¶Et.d. et rectū est ⁊c.i. et rectū est vt aliquis querat q̄ sunt partes forme: ⁊ que nō sunt partes eius: et intēdit per hoc partes materiales. et cum hoc nō fuerit cognitū: tunc diffōnes nō erunt cognite: qm̄ cū partes q̄ sunt forme nō fuerint distincte apud nos a partibus q̄ sunt cōgregate ex forma et mā: et tunc diffinitiones latebunt nos et nō poterimꝰ diffinire illud apud nos qđ est tale donec distinguātur partes eius formales a partibꝰ cōgregati ex materia. ¶D. dedit cām in hoc. s. q̄ nescit formā ⁊ suas partes: nō poterit diffinire aliqđ ⁊.d. diffinitio em̄ est vlis ⁊ forme ⁊c.i. cā in hoc est: qm̄ diffinitio est intētionis vniuersalis ⁊ forme vniuersalis ⁊ proprie non cōgregati ex forma ⁊ materia: vt declaratū est in posteriorib⁹ analecticis. ¶D. d. et q̄ materia partiū ⁊c.i. declarandū est q̄ est materia pp quā innuitur partes in cōgregato ex illa ⁊ forma: ⁊ q̄ est pars rei q̄ cum fuerit nō sequit vt sit res. s. materia. Forma em̄ est pars q̄ cum fuerit est res. Materia vero est illud q̄ cum fuerit nō erit res. ¶D. d. ⁊ sic nō erit diffinitio rei manifesta. i. ⁊ si hoc nō fuerit cognitū: diffinitio nō erit cognita. ¶D. incepit perscrutari de hoc ⁊.d. omnia igitur que videtur ⁊c.i. manifestū est q̄ omnia que videtur existere sm̄ formas in pluribꝰ subiectis: quoniā forme earū sunt alie a materijs: ⁊ hoc manifestū est per se. U.g. circulus qui quādoq̄ est in cupro ⁊ q̄nq̄ in lapide ⁊ in alijs materijs: et ideo dixit. ista em̄ existimanꝫ esse ⁊c.i. q̄m manifestū est per se q̄ cuprū nō est pars circuli substantie: nec lignum. Circulus enim quādoq̄ existit in cupro quādoq̄ in ligno: ⁊ si alterꝫ istoꝝ cēt de sba circuli: tūc circulꝰ nō cēt circulꝰ nisi p̄ illud. ¶D. d. oia vero que nō videtur separari ⁊c.i. oēs vero forme que non existunt plus q̄ in vna materia a qua nunq̄ separantur. qm̄ hoc nō prohibet intellectū intelligere: in eis est aliquid simile materie: ⁊ aliquid simile forme. Quēadmodū si circulus nunq̄ esset nisi in cupro: hoc nō prohibet intelligere q̄ cuprū nō est forma circuli: nec pars forme. ¶D. quoniā si ita esset: tunc cuprū nō esset sine forma. quoniā si forma circuli esset propria cupro ⁊ cuprū proprū ei ad modū sm̄ quē est in materijs rerū naturaliū cū suis formis: tunc nō esset possibile cuprū esse sine forma: nisi diceret cuprū equinoce: quēadmodū est impossibile carnē existere sine sensu ⁊ motu nisi equinoce. ¶D. sed difficile est ⁊c.i. sed differētia est inter formas que nō habent materias proprias. s. mathematicas ⁊ formas naturales que habent subiectū proprū. U.g. forma hominis que nunq̄ est sine carne ⁊ ossibus: quoniā iste forme naturales difficile abstrahuntur intellectu a suis materijs. Impossibile enim est intelligere hominē sine carne ⁊ ossibus. Forme autem mathematice que inueniuntur in pluribus vna materia intelligūtur abstracte a materijs. ¶Et intēdebat q̄ intellectus cōprehendit diuisionem inter formas ⁊ materias facile: quia abstrahit eas in imaginatione a materia. In naturalibus vero difficile: quia non potest abstrahere eas in

37 T Diffō est fore vlis et nō congregati ex mā et fōa. vide oppositū 8. met. cō. vlti. Forma est q̄ cū fuerit erit res: sz mā cūfuerit nō erit res.

Consimile. s. 55.

In nālibꝰ intellectꝰ nō pōt abstrahere formā in imagina tiōe amā. 3ō. 4. phy. cō. 16. ⁊. de aia. cō. 16. ⁊ que ibi. sz vide oppositū 4. phy. c. 17. ⁊. 8. me. cō. 8.

UVA. BHSC. IyR_117

imaginatione a materia: ⁊ ideo accidit q̃stio in talibus istis reb⁹ inter partes que sunt per materiã: ⁊ inter illas que nõ sunt per materiã: ⁊ ideo dixit: vtrum ista sunt partes forme ⁊c.i.⁊ ideo dubitatur in talibus entibus naturalib⁹: vt in homine ⁊ in animali vtrũ tota sint materie aut sint hoc forme extra ipsa: aut sint composita ex materia ⁊ forma. V.g. os ⁊ caro. vtrũ sint partes forme in animali: aut partes materie. ¶ Deinde dedit causam in hac q̃stione: ⁊ dixit. sed q; non separantur ⁊c.i.⁊ causa in hoc q; nos nõ possumus distinguere inter eam ⁊ formã in istis rebus est quia forma non est in alijs materijs: sed in vna materia. Deinde. d. hoc enim existimatur esse possibile ad scrutandum in omnibus rebus licet in aliqua hora non manifestetur. s. in principio originis philosophie.

In mãlib⁹ intellect⁹ nõ pot ab strahere formã in imaginatiõe a mã Idem. 4. ph̃. cõ. 16. ⁊. j. de ala cõ. 16. ⁊ q̃ ibi. ſ3 vid oppositũ 4. phy. c. 17. ⁊. 8. me. cõ. 3.

¶ Dubitant quidam tam ⁊ in circulo: ⁊ in trigono quasi non sit competens lineis diffiniri ⁊ continuo: sed omnia hec similiter dici ac si sint carnes ⁊ ossa hois: et es ⁊ lapis circuli. Et referũt omnes ad numeros: et linee rationem eam que duorum esse dicunt: ⁊ ideas dicentium hi quidem ipsammet lineam dualitatem: hi autem speciem linee. Quidam enim speciem eandem: et cuius species vt dualitatem et speciem dualitatis: in linea vero nõ adhuc. Accidit itaq; vnam multorum esse speciem quorum species videtur esse altera quod et pythagoricis accidit. ⁊ contingit vnã omnium facere per se speciem: alia vero non species: quamuis sic vnum omnia erunt.

¶ Et quidã dubitant in circulo et in triangulo: quoniã non dedent diffiniri q; sunt linee ⁊ cõtinui: sed dicere q; omnia ista sunt: sicut caro hominis dicitur et ossa eius cuprũ ⁊ lapis circuli sunt quasi membra circuli. ⁊ attribuuntur omnia ista numeris: et dicunt q; diffinitio linee est diffinitio duorum. Et quidam eorum qui dicunt formam dicunt q; est linea: quoniã linea est prima dimensio: ⁊ duo est prima dimensio duorum. Et quidã q; est forma lince: et q; quedã sunt res eadẽ forma ⁊ habens formã vt duo: et formã duorũ: et hoc non est in linea. Unde accidit vt vna forma sit plurimum quorum forma videtur esse partes: et accidit hoc pythagoricis: ⁊ q; est possibile vt istud sit forma oĩm: et vt aliud non forma: et secundum hunc modum omnia erunt vnum.

38 ¶ Idest. quidã dubitant in circulo ⁊ triangulo: ⁊ in alijs figuris quoniam vident q; non diffiniuntur per lineas: aut per naturã continui: sed vident q; res mathematice sunt quasi materie: ⁊ q; ista nõ habent formas que declarant substantias eorum: ⁊ q; sunt in entibus quasi os ⁊ caro: ⁊ hoc intendebat cum. d. sed dicuntur ista oĩa sicut dicitur caro ⁊c. ¶ D. d. ⁊ attribuunt oĩa numeris. i. ⁊ propter hoc posuerunt formas omniũ esse numeros: ⁊ posuerunt oĩa cõtingentia eis in numeris illis. ⁊ isti qui posuerunt numeros formas figurarũ dicunt q; diffinitio linee est diffinitio duorum. D. d. ⁊ quidã eorũ qui dicunt formas ⁊c.i.⁊ quidã eorũ qui dicunt formas esse nõ dicũt q; diffinitio linee est pars duorũ: sed dicunt q; diffinitio linee est linea: ⁊ q; in eo est primũ ⁊ post: ⁊ remotio a linea: sicut nos dicimus in diffinitionib⁹ cum diffinitis. ⁊ similiter dicunt in vnitate: ⁊ in dualitate q; in ea est primum ⁊ post: ⁊ remotio a dualitate. i. quoniam in istis rebus est

UVA. BHSC. IyR_117

aliqđ simile forme: ⁊ materie: ⁊ hoc intẽdebat cũ .d. ⁊ quidãq; est forma linee ¶ .d. đã .n. res ⁊c. i. ⁊ đã istorũ dicũt q; res diuidunt in formã mãlẽ: et in illud qõ hz formã. .g. in duo demonstrata ⁊ in formã dualitatis: ⁊ que dã sunt mã tm̃ vt linea: ⁊ hoc intẽdebat cũ .d. ⁊ hoc nõ est in linea. ¶ Et cũ notificaunt q; isti hoies posuerũt oia q̃si mãs: ⁊ dicũt formas ⁊ numeros esse .d. vñ accidit ⁊c. i. ⁊ cõtingit istis vt res plures q̃ videnť esse diuerse ꝑm formã ⁊ diffõnẽ sint vnũ: ⁊ vt hoc qõ vt sit factũ: ⁊ q; oẽs spẽs sint vnũ ꝑm formã. .g. q; si vnitas exñs in hoie ⁊ lapide est eadẽ: necesse est vt forma hois ⁊ lapidis sit eadẽ: ⁊ sic in vnitatibus: ⁊ sic hoc nomẽ vnũ nõ dicť eq; uoce nec mꝛti plr: ſz vniuoce ¶ .d. ⁊ hoc accñs accidit pythagoricis ⁊c. ⁊. d. hoc: q; Pythagorici opinanť ẽt q; nũeri sunt ꝓncipia entiũ: ſz nõ opinanť oẽs eẽ ꝓncipia ꝑm formas: ſz ꝑm q; sunt eẽnta entiũ: vtriq; secte ꝓtingit idẽ. s. vt forme rerũ q̃ cõueniũt in eadẽ forma nãli sint eedẽ. trinitas. n. exñs in quãtitate cõtinua ⁊ discreta ⁊ lapidib⁹ ⁊ aĩalib⁹ ⁊ celis facit oia ista eẽ eius dẽ nature: ⁊ sic nõ erit illic oĩa inter entia. ⁊ hoc itẽdebat cũ .d. ⁊ qõ est pone vt ipsum sit forma oium ⁊ vt alia nõ sint forma. i. ⁊ ꝑm hoc cõtingit vt nũer⁹ sit forma oium rerum: ⁊ vt alia que dicimus esse formas nõ sunt forme oino: ⁊ ꝑm hoc oia erũt numerus ⁊ nihil erit hoc extra naturam numeri.

Sinnitas exñs in hoie ⁊ lapide sit eadẽ nece ẽ vt forma hominis lapidis sit eadem

¶ Quod quidem igitur hñt dubitationem quandam que sunt circa diffinitiones: ⁊ propter quã causam dictũ est. ¶ Quare oia reducere ita: ⁊ auferre materiam superfluum est. ¶ Quedam enim forsan hoc in hoc sunt: aut sicut hec habentia. et parabola de animali quam consueuit Socra. iunior dicere non bene se habet. abducit enim a veritate: ⁊ facit suspicari: quasi contingens sit hominem esse sine partibus: sicut sine ere circulum. Sed hoc non simile: sensibile namq; aliquid forsan animal: ⁊ sine motu non est diffinire: quare nec sine partibus se habentibus qualitercumq;. Non enim semper homines est pars manus: sed potens opus ꝓficere. ¶ Quare animata existens pars: non animata vero nõ pars Circa mathematica autem quare non sunt partes rationum: vt circuli cmicicla. Non enim sunt sensibilia. ¶ Hoc autem nihil differt. Erit enim materia quozundam: et non sensibilium et omnis quod nonest quod quid erat esse et species secundum se: sed hoc aliquid. circuli quidem igitur non erit eius qui vniuersalis: singularium vero erunt partes he: sicut dictum est prius. Est enim materia hec aurem sensibilis: hec autem intellectualis. Palam autem et qõ anima est quedam substantia prima: corpus autem materia: homo vero aut animal quod est ex vtriq; vt vniuersale: sed Socrates aut Touscus vt singulariter. Siquidem igitur anima dupliciter dicitur: alij namq; vt animã: alij vero vt totum. si vero simpliciter anima hoc: ⁊ corpus hoc: vt quidẽ vniuersale: ⁊ singulare. Utrum autem preter naturã talium aliqua substantiarum alia: ⁊ oportet querere substãtiã ipsorũ alteram quãdam vt numeros: aut aliqđ tale perscrutandum est posterius. Huius enim gratia ⁊ de sensibilibus substantijs tentamus diffinire. quoniam modo quodam physice et secun-

U Nõ se mp hois ẽ ps man⁹ sed po tẽsop⁹ ꝓficere.

Mãalia sibilia alia intelle ctualis. X

UVA. BHSC. IyR_117

de philosop hie opus circa sensibiles substantias speculatio. Nō
Nō solūs solum enim de materia oportet scire physicum: sed & de ea que se
māoz scr cundum rationem & magis.
physicus ¶Dictum est igitur q in diffinitionibus est dubitatio: & q est
is de for- hoc: quia omnia non sunt eiusdem dubitationis: & quia materia
ma & ma- est materia totius. Rectum est igitur vt quoddam sit tale in hoc
gis. Idez sicut homo in hoc: aut sicut oportet vt sint illa que sunt semper
2. phy. 21. libus non est bonum. Procedit enim a veritate. et existimatur
2. 26. & pri cum idee quas Socrates minor est assuetus dicere in anima-
mo ō pri- quasi esset possibile vt homo sit sine alio: sicut circulus sine cu-
b' aialiū pro: et hoc non est simile. Rectum est igitur vt animal sit aliquod
cap. pmo. habens sensum: & non est sine motu: & ideo non est sine partibus
& sunt quoquo modo. Manus enim non est pars hominis om-
ni modo: sed quando pōt complere actionem. Ergo quando fue
rit animatus: & cum non est: non est pars. In mathematicis ve-
Trāsla- ro quare non sunt diffinitiones partium diffinitionum: vt semi-
tio: ista circulorum quoniam ista non sunt sensibilia: aut non est hic dif
arabica ē ferentia. Ergo erit materia etiam quibusdam rebus non sensibi
ōfectuosa lis: & cuiuslibet quod non est illud qō est per essentiā. Circuli ve-
deficit. n. ro vniuersalis non erunt partes: particularium autem erunt iste
totū illō partes sicut fuit prius: quoniam materia alia sensibilis: alia intel
qō icipit i ligibilis. Manifestū est igitur q aia est prima substātia: corpus
nfa trāf- vero materia: homo vero aut animal aut illud quod ex vtroq; si
latiōe ab cut totale Sortes vero & Remus si fuerit. et corpus et anima
illa pte. est dupliciter. quidam enim est sicut anima: et quidam sicut to-
vtrū aut ē tum & congregatum. Et si fuerit modo simplici: tunc ista anima:
ptet &c. & illud corpus erit sicut vniuersale & particulare.

39 ¶Dictū est igitur q in diffinitionibus est questio: & dictū est in solutione
Illō qō se istius qōnis q solutio eius est per hoc q diffones rerū nō sunt sicut dicen-
pat ptmo tes formas opinabantur. ¶D. d. & qz mā est mā totius &c. i. & qz mā manife
ne existi- stū est q nō pōt esse extra formā: manifestū est q forme nāles: aut plures:
mat sepa aut oēs nō sunt extra mām. ¶D. d. & ideo idee quas Socrates minor fassue
ri ptm cē- tus &c. i. cum declaratū sit q impossibile est formā esse sine mā: cū sit pos-
Quidita mām esse sine forma: ergo illud qō opinat Socrates minor est pla.
tes nāles aial abstractū esse: & hoiem separatum esse est falsum: & extra rōnē. Qm si ita
ñ pñt itel esset: tunc possibile esset hoiem esse ante hoiem: & hoc intendebat cū. d. sine
ligi sine alio. ¶Et. d. hoc: qm si esset possibile hoiez esse separatū: tūc possibile esset
motu & sen- hominē esse sine corpe: qō est impossibile: & ideo dixit. sicut circulus sine
su. Idē. ē. cupro. i. sermo Soc. facit imaginari q in diffinitione hois non est necesse
37. & ibi. vt appareat mā hominis. quēadmodum nō est necesse vt mā circuli appa-
reat in diffinitione circuli vt cuprū & lapis. ¶Et. d. hoc: qz illud qō separa
tur sermone existimatur separari ptm esse: illud aūt qō non separatur ser-
mone: quanto magis non separatur in esse: & ideo sermo obuiauit vero in
hac opinione. ¶D. d. & hoc non est simile. i. & res naturales in hoc sunt eōuerso mathematicis. Quidditates em nālium nō possunt intelligi sine mo-
tu & sensu: sicut possunt intelligi quidditates mathematicorū. ¶Deinde. d.

UVA. BHSC. IyR_117

¶ ideo non sunt sine partibus.i.¶ opz hanc cām cogentem vt forma animalis sit in mā:impossibile est vt aīal sit sine eo qō hz ptes mālēs. Deinde.d.¶ sunt quodāmodo ¶c.i.¶ partes cū separantur a sensu sunt alio modo ab eo quo sunt qñ habēt sensum.U.g.qñ manus nō est pars hois nisi quando agit actionem manus. ¶D.d.cū igitur fuerit aiatus ¶c.i.¶ manus.U.g. qñ fuerit aiata erit pars aialis:¶ qñ non fuerit aiata:nō erit pars illius.

¶Et cū.d.q illa naturalia hñt partes per quātitatē:qz nō intelliguntur sine materijs.¶ mathematica intelliguntur sine materia sensibili: existimatur q sequitur ex hoc q mathematica etiā non habeant partes posteriores diffinitione totius:sed qz habēt tales partes accidit questio in hoc:¶ ipse vult declarare hoc. ¶Et.d.in mathematicis vero quare nō sunt diffinitiones partiū diffōnū vt semicirculi partes circulorū:qz ista sunt in sensibilis.i.pōt enim aliquis dicere dubitādo:qñ diffinitiones omniū partiū non sunt ante diffinitionē totius:qz illa que sunt talia hñt materias sensibiles:quare igitur mathematicis nō sunt diffinitiones partiū ante diffinitionē totius vt diffō:semicirculorum:qñ ista nō hñt materias sensibiles.

¶D.d.¶ in hoc nō est dīa ¶c.i.¶ rūsio in hoc est dicere q ista etiā hñt māz sicut illa:¶ q in hoc nō differūt:hz q̄dā hñt māz sensibilē.s.nālia:q̄dā itelligibilē sicut mathematica:sicut dictū est. ¶D.d.¶ cuiusl̄z ¶c.i.¶ vtriusq; modorū duarū ptiū.s.q̄ sunt fm quātitatē in duobus generib⁹.s.mathematico ¶ naturali nō hñt diffōnem.¶ hoc intēdebat cū.d.illud qō nō est q̄d est p essentiā.D.d.circuli vero ¶c.i.qñ ptes q̄ sunt ante materiā q̄ sunt posteriores in diffōne a diffone totius nō inueniunt in spē intelligibili de circulo sed inueniunt in pticularib⁹.s.in individuis imaginatis:sicut est dispō in rebus naturalibus. ¶D.d.materia. n.alia sensibilis:alia intelligibilis.i. vtraq;.n.nō individuat:nisi qz est in materia:¶ iō.d.post:manifestū est igitur q aīa ¶c.i.¶ ideo hoc est manifestū in aialibus.s. formā existere in mā. Manifestū est.n.p se q aīa i aīali est pma forma:¶ q corp⁹ est mā. ¶D.d. homo autē ¶ aīal ¶c.i.homo aūt ¶ aīal est totū cōgregatū ex aīa ¶ corpore D.d.sermo ¶c.i.noīa aūt individuorū qñ significāt corpus ¶ aīam:sbam signt duplicē.s.aiam ¶ corp⁹. ¶D.d.¶ si fuerit mō simplici.i.sicut signāt totū cōgregatū ex ptibus p se:¶ ptes etiā per se.i.cū significāt ptes idiuidui significatiōe intētionis simplicis nō cōposite añ istā aīam:¶ istud corpus sicut signāt cōgregatū ¶ demfatū.U.g.istud aīal ¶ istū hoiem. ¶D.d.sicut vlr:¶ pticulare.i.¶ signāt vtrūq; istorū duorū modorū simplicū significatione vlis.s.spēi.¶ significatione pticularis:zsilr cōgregati hz duas signatiões.s.signationē individualē.U.g.Sor.¶ istū hoiem ¶ signationē vlem. U.g.hoiem. ¶Et intēdebat q ens eiusdē spēi.s.q esse totius est esse ptium ¶Et cū declarauit q oēs iste sbe sunt in materijs:ideo diffinitiones quarūdā ptiū sunt posteriores diffōne totius:¶ partes earū que sunt per quātitatē nō habēt diffinitiones cū non sint priores toto prioritate diffinitionis:sed prioritate materie ad formā.d.si aūt aliq̄ sba fuerit sine alia ¶c.i. ¶ qō apparet ex hoc sermone est.s.q sba quā significat diffinitio est in materia.Utrū autē sit hic aliqua sba sine materia similis istis substātijs q̄ sunt in materia aut vtrū inueniunt in istis substātie q̄ sunt alie ab istis substātijs sensibilibus.vt dicimus de numeris perscrutādū est postea. ¶D.d.qñ ppter hoc nitimur distinguere has diffones in substātijs sensibilib⁹ etiam i.nos enim nō perscrutati sumus de substātijs sensibilib⁹. neq; distinximus modos earū hac distinctiōe. nisi qz intēdimus perscrutari de substātia in sensibili.¶ propter hoc qō dixit philosophus primus nō cōsiderat de substātijs sensibilibus fm q sunt sensibiles:sed fm q sunt substātie. Natura-

Idēs.c.hz

Nālis.

UVA. BHSC. IyR_117

lis ꝟo ꝺm ꝙ sunt sᷓbe sensibiles. ¶Et ideo. d. qm̄ quodāmō pscrutatio de substātijs sensibilibus: ꝛ cōsideratio de eis est philosophie nālis q̄ est secūda. i. ꝙ philosophia nālis nō pscrutat̄ de sᷓba sicut facit ista ars: sꝫ de sᷓba ꝺm ꝙ est sensibilis. ꝛ. d. ipsam esse secūdā in respectu prime philosophie q̄ dicitur metaphysica ꝺm ordinē doctrine nō esse. ¶Deinde. d. opꝫ em̄ nālē vt non solūmō habeat cognitionē: māe sꝫ cognitionē ei⁹ qꝺ est ꝑ diffinitionē ꝛ magis istā. i. naturalis em̄ nō dꝫ pscrutari de sᷓba que est materia: qꝛ materia
21. ꝛ. 26. est ꝓpria entibus naturalibus: sꝫ ꝛ de sᷓba que est forma: sed tn̄ ad terminū notum. ꝛ ꝙ perscrutatur de hac sᷓba magis ꝙ̄ de substantia q̄ est per materiā: ꝛ hoc declaratum est in secundo physicorum.

¶In diffinitionibus vero quomodo partes que in ratione. et quare vna rō diffinitio. Palā em̄ qꝛ res vna: res vero quomodo vna partes habēs speculandum est posterius. Quod quidem igitur est quod quid erat esse: ꝛ quomodo ipsum secundum se de omni dictum est. ꝛ quare horum quidē ratio que eius quod quid erat esse hꝫ partes diffiniti. horū aūt non. Et ꝙ in substātie quidē ratione que sic partes vt materia nō inerunt. Neqꝫ enim sunt illius partes substātie: sed totius. Huius aūt est aliqualiter ratio ꝛ non est. Nā cū materia nō est. Indeterminatum enim est. ꝺm aūt primam substātiam est: vt hominis que anime ratio. Substantia nāqꝫ est species que inest ex qua ꝛ materia tota dicitur substātia vt concauitas. Nam ex hac et naso: simus nasus: et simitas est. Bis enim ꝛ his inerit nasus.

¶Et cum partes que sunt in sermone sunt quoquo modo partes diffinitionum etiam: ꝛ diffinitio est vnus sermo: quia res est vna: ꝛ hoc manifestum est: quoniam res vero quoquomodo est vna: ꝛ habet partes perscrutandum est post. Dictum est igitur quid est per esse materia: ꝛ quomodo est per se: quoniam est vniuersale de omni. Et quare de quibusdam rebus sermo qui est q̄d est per esse materia: ꝛ in eo sunt partes diffiniti: ꝛ in quibusdam nō. Et ꝙ partes q̄ sunt sicut mā nō sunt in diffinitione substātie. qm̄ illa substātia nō habet partes: sed partes sunt substātie con-
40 gregate. ꝛ ista etiā quoquo modo habent sermonem: ꝛ non habent etiam. quoniam cum fuerit cū materia nō habebit: qꝛ nō est diffinitū ꝑ primam substantiā: vt sermo anime hominis. Substātia enim est forma que est in homine: ꝛ ex eo etiam dicitur cōgregatio materie substātie etiā vt cōcauitas: qm̄ ex ea ꝛ ex naso est simus ꝛ simitas. Et nasus bis est in istis.

¶Dixit. ꝛ cū sit declaratū ꝙ partes sᷓbe quoquo modo sunt diffintionū: ꝛ diffinitio hꝫ vnū sermonē: qꝛ res diffinita est vna essentialiter: ꝛ post dicemus qūo diffō est vna ꝛ hꝫ partes. ¶Et dixit quoquomō: qꝛ diffō est vnum cū diffinito ꝺm p̄dicationē: nō qꝛ ipsa diffō q̄ est forma est ipsum diffinitū qꝺ est habēs formā. ¶Et cum peruenit ad hunc locum fecit rememorationem de declaratis: ꝛ. d. dictum est igitur ꝛc. idest declaratum est igitur quid est substantia que est quiditas rei: quo modo ista substantia est predicabilis de illo qꝺ est substantia per se: ꝛ ꝙ hoc est ei scd̄m ꝙ est vniuersalis

3 Diffō est vnū cū diffō ꝺꝫ p̄dicationem nō qꝛ diffinitio q̄ forā sit ipm̄ diffinitū qꝺ ē hn̄s formā. Idē. s. c. 21. 34. ꝛ. 36.

UVA. BHSC. IyR_117

Et declaratū est etiā quare in quibusdā diffinitionib⁹ oēs partes sunt partes diffiniti: et in quibusdam diffinitionibus nō omnes partes sunt partes diffinitionū: sed ipsius diffiniti. ¶D.d.et q partes que sunt per materiam nō sunt in sermone substantie ꝛc.i.et declaratū est etiā q partes rei q̄ sunt per materiā et sunt ille que sunt per quātitatē nō accipiūtur in diffinitione substātie que est forma: qm̄ ista substātia nō hz partes quātitatiuas sed iste partes sunt sbe cōgregate ex materia et forma: et est res demōstrata: et intendit sicut partes circuli et partes recti. ¶D.d.et ista hz diffinitionem ꝛc.i.declaratū est q̄ substātia que est forma hz diffinitionē quoquomodo: et ponat ipsam esse verā diffinitionē: qm̄ in diffinitione istius substantie apparet aliud: et est sbm: vera autē diffinitio in qua non apparet aliud: nō est hmōi diffinitorū. ¶D.d.cām in hoc: et.d.qm̄ cū fuerit cū materia ꝛc.i.cā em̄ in hoc est qm̄ res q̄ sunt in illis nō sunt diffinite p diffinitiones primarū sbarū q̄ nō sunt in alijs. Anima em̄ qz est existēs in alio non hz perfectā diffinitionē. ¶D.d.ba enim est forma ꝛc.i.qm̄ hec substantia que est forma in talib⁹ rebus: ex illo in quo est.s.materia erit diffinitio cōgregati ex eis: vt simitas que diffinit per cōcauitatē que est in hac diffinitione quasi forma: a subiecto cōcauitatis qđ est nasus: a ideo accidit in talibus diffinitionib⁹ dicere materiā bis. ¶Necesse est enim vt diffinitio ꝛgregati cōponat ex duabus diffinitionibus duarum partium ex quo sequit materiam dici bis: vt declaratū est in principio istius tractatus.

A Alia q̄est exns in alio ñ hz pfectā diffinitionē Vide cāz 8.met.cō. 9.ꝛ.16.

¶In tota vero substantia: aut naso simo: aut callia inest ꝛ materia: et quod quid erat esse: et vnumquodq; in quibusdam idem vt in primis substantijs: vt curuitas ꝛ curuitati esse: si prima est. Dico autem primam que nō dicitur per aliud in alio esse: vt subiecto: vel materia. ¶Quecumq; vero vt materia: aut concepta cuz materia non idem: neq; secundum accidens vnum: vt Sortes et musicum. ¶Hec enim eadem secundum accidens.

In ꝛceptz cū mā nō est idē qđ qđ ē cū eo cui⁹ ē qđ qđ ē. Jō. 7.nō gia.t. ca.9.ꝛ.8. met.ꝛ.cō. 8.ꝛc.

¶In substantia vero congregata vt nasus ablatio in greco nō est materia: ꝛ quod illud quod est per essentiam et singularia. In quibusdam vero sunt rerum que sunt eedem: sicut sunt in prima substantia: vt reflectio et essentia reflexionis. Si igitur fuerit prima: ꝛ dico primum illud per quod nō dicitur aliud esse in alio vt in subiecto. ¶Omnia autem que sunt sicut materia: aut sicut cōgregata ex materia: non sunt idem neq; sunt vnum: nisi per accidens: vt Sor. ꝛ musicus. quoniam omnia ista sunt per accidēs.

4.2

¶Dicit. cōposita vero ex materia ꝛ forma in actu vt congregatū ex naso ꝛ cōcauitate qđ dicit simitas subst̄ia q̄ est ex eis tantū forma: nō p̄dicat de materia sm̄ modū sm̄ quē q̄ditas rei est ipsa res in p̄dicatiōe: ꝛ sunt res existentes per se. ¶Deinde exposuit hoc.ꝛ.d.ꝛ simplicia: in quibusdam rebus ꝛc.i. ꝛ res determinate in quibusdam vero quiditates sunt ipse.i.quiditates earum declarant suas essentias secundum quid: ꝛ sunt illa de quibus dicitur q̄ predicatum est substantia subiecti: vt inuenit in primis substantijs. V.g. reflexio et quiditas reflexionis: sed qz reflexio non est prima substātia in rei veritate: qz est in alio: sed tñ qñ intellectus abstrahūt eam a subiecto: tunc ita hz se ad quiditatē sicut prime substātie ad suas q̄ditates. d.ꝛ si fuerit primū. ¶Deinde exposuit primū: ꝛ.d.ꝛ dico primū ꝛc.i.et intelligo per primā sbam illud qđ nō dicit in subo: ꝛ ista sunt vlia sbaꝝ vt

UVA. BHSC. IyR_117

dictū est in p̄dicamētis. D. d. oīa vero que sunt sicut materia ꝛc. i. cōposita vero ex materia ꝛ forma etiā sunt illa q̄ inueniunt in alijs essentialiter: ly q̄ditates eorū nō declarāt essentias eorū sm q̄ q̄ditates primarū substantiarū declarāt essentias earū. congregatū ex duabus partib⁹ in eis non est vnum per accidēs sicut est dispositio in rebus que sunt vnū per accidens. U. g. homo musicꝰ: ꝛ homo albus. ¶ Et intēdit q̄ differētia inter hominē ꝛ musicū ꝛ nasum concauū q̄ dicit limitas est: q̄ nasus simus est vnū essentialiter: ꝛ p̄cauitas est inseparabilis ab eo: homo autē albus nō est ita: q̄m albedo nō est inseparabilis ab eo: ꝛ ideo homo albus est vnū per accidēs: ꝛ intēdit q̄ nasus diuidit in cōcauū ꝛ nō p̄cauū sm q̄ genus diuiditur in suas differētias essentiales: ꝛ homo nō diuidit in albū ꝛ nō album nisi per accidēs. Albedo eīm inuenit in pluribus speciebꝰ alijs ab homine: ꝛ differentie nasoꝝ quibꝰ differunt nō inueniunt nisi in figuris: ꝛ ideo nō est re motū vt aliq̄d in p̄dicamēto qualitatis accipiat in diffinitione eius q̄ est in p̄dicamēto substātie: ꝛ Arist. p̄scrutabit de hoc in tractatu seq̄nti.

Nō est re motuz vt aliquid i predica mēto q̄litatis acciat i diffinitione eiꝰ q̄ est i predicamēto sbe. Vide idē 8.me.t.c. 5.t.4.celi 6.t.26. et 18.ph.12.ꝛ 1.de aīa.11. et.t.5.ph. cō.10.

¶ Capitulum Duodecimum.

QUnc autē dicamus primū in quantum in analecticis de diffinitione nō dictum est: in illis enim dubitatio dicta p̄cedere rationibus de substātia est. Dico autem hanc dubitationē quare quidē vnum est cuius rationē diffinitionē esse dicimꝰ: vt hominis animal bipes: sic enim hoc ipsius ratio. quare igitur vtrūq̄ hoc vnū est: sed nō multa aīal: ꝛ bipes: in hoc namq̄ homo ꝛ albū multa quidem sunt: cum alterū nō insit alteri. Unum vero q̄n ineſt ꝛ patitur aliquid subiectū homo: tunc eīm vnuz fit ꝛ est albus hō. Hic autē non participat alterū altero. Genus enim nō videtur participare differentias: simul eīm cōtrarijs idem participaret. Nā differētie contrarie sunt: quibus differt genus si vero ꝛ participat eadē ratio si differētie plures: vt gressiuū bipes nō alatum: quare namq̄ hoc vnum sed non multa: non enim q̄ insunt: nam sic ex oībus erit vnum. Oꝑz autē vnum esse quecumq̄ in diffinitione. Diffinitio enim ratio quedā est vna ꝛ substantia vna. quare vnius alicuius oportet ipsam esse rationem. Etenim substātia vnum quidem ꝛ hoc aliquid significat: vt diximus.

B Hic sunt tres q̄b⁹ dñt gen⁹.

C Diffō est rō vna et sba vna.

¶ Dicamꝰ igit nunc primo de diffinitione cū nō sit dictū in analecticis. Quesito eīm difficilis dicta in illis precedit sermonem de substantia. Et dico de hac questione qua de causa est vnū illud de quo dicimꝰ q̄ sermo eius est diffinitio vt sermo hominis animal bipes: ꝛ sit hic sermo eius quare est vnum: ꝛ nō multa. s. animal: ꝛ bipes. q̄m in homine ꝛ albo est multū. q̄m alterū nō fit reliquum ablatio in greco: cum subiectū fuerit homo: tunc enim fit vnum: ꝛ est albus homo. Hoc vero alterū non est in reliquo: q̄m genus non existimatur congregare differentias. Et si non: tunc idem congregaret contraria insimul. Differentie igitur in quibus genus diuiditur sunt contrarie: ꝛ etiam si vnus sermo con-

UVA. BHSC. IyR_117

gregat dñas ⁊ dñe sunt multe. U.g. ambulans: bipes: nō penna tum: quia ista sunt vnum ⁊ non plura. Non eñ sunt vnum: quia sunt in vno: qñ ꝑm hoc erit vnū ex omnibus rebus. ⁊ nō opz vt sint vnum nisi omnia que sunt vnum numero. ¶Qñ diffinitio est vnus sermo de substantia: ergo debet esse sermo vnus. Substantia enim est vna ⁊ significat rem sicut diximus.

¶Dicit. dicamus igit nunc de diffinitione quare significat vnū ⁊ hz partes: hoc eñ nō fuit dictū in posteriorib⁹ analecticis: qm illic posuit hanc positionē ⁊ nō dedit causam. Considerare eñ de diffinitionib⁹ est cōmune logico ⁊ pho: sed duob⁹ modis diuersis. logicus eñ cōsiderat de diffinitionibus ꝑm q̄ est instrumētū q̄ inducit intellm ad itelligere q̄ditates rerū. phs autē ꝑm q̄ significat naturas rerū. ⁊ ideo dare cās de hoc magis est ꝓpriū huic scie. Causa eñ in hoc est: qm vltima dfia data in diffinitionibus est dfia q̄ continet formā p quā ens est vnū in actu: ⁊ ens in actu. Dñe ei que sunt ante vltimā dfiam sunt existētes in diffinito potētia: ⁊ ideo diffinitū nō multiplicat p multiplicationē ptiū diffinitionis. ¶Et cū d. q̄ intentio ei⁹ nūc est loq̄ de diffone: ⁊ dicere q̄stionē q̄ dimisit in analecticis. ¶D. q̄stio eñ difficilis ⁊c. i. ista eñ q̄stio dz precedere sermonē de sba. Ista enim q̄stio est de q̄stionib⁹ sup quas fundat scia de q̄ditate scie. D. induxit questionē: ⁊. d. ⁊ dico hāc q̄stionē ⁊c. i. ⁊ q̄stio est quare dicim⁹ vnū i re: de qua dicim⁹ q̄ sermo q̄ significat illā est diffinitio. U.g. cū dicim⁹ q̄ hō est aial bipes. D. d. et fit hic sermo ei⁹. i. et cū diffinitio hois. U.g. est aial bipes sit q̄stio quomodo dicim⁹ q̄ homo est vnū: ⁊ nō plura cū accipim⁹ in dffone plura. i. animal ⁊ bipes. Deinde. d. in homine vero et albo ⁊c. i. dicere vero vero homo albus non significant vnum: quoniam alterum istorum non est reliquū essentialiter: et ideo homo ⁊ albedo nō sunt idē nisi ꝑ accidēs. D. d. et cū sōm fuerit homo ⁊c. i. et homo alb⁹ est vnū: q̄ sōm albedinis accidit ei q̄ fuit vnū. et ideo est vnū ꝑ accidēs. D. d. hic autē ⁊c. i. et intendit q̄ bipes non est in aiali sicut albū in hoie: nec diffinitio dicit esse vna hoc modo. ¶D. d. cām in hoc: ⁊. d. genus eñ nō existimat ⁊c. i. vna eñ species: aut genus nō existimat q̄ in eo inueniant dñe ⁊rarie. sicut inueniunt albedo et nigredo in hoie. ¶D. d. et etiā si vnus sermo ꝙgregat differentias ⁊c. i. et etiā q̄ret aliquis. et dicet. si vnus sermo q̄ est diffinitio q̄ cōgregat multas dñas. U.g. aiatum: ambulās bipes: que existūt in diffinitione hominis: quomodo igit dicit in istis q̄ sunt vnū et nō multa. D. d. non enim sunt vnū: q̄ sunt in vno. i. iste et dñe non dicunt ꝑ accñs esse vnū. s. q̄ sunt in vno: sed essentialr: qm si ꝙcesserim⁹ q̄ oia q̄ sunt in vno sunt vnū essentialr: contingeret q̄ totus mūdus esset vnū essentialr: oia enim sunt in celo q̄ est vnū. ¶D. d. et opz vt sint vnū ⁊c. i. et opz vt illa q̄ sunt vnum per diffinitionē sunt vnū numero: q̄ diffinitio est sermo vnus q̄ significat substantiā vnā. Omne eñ q̄ significat diffinitio est vna sba: ergo necesse est vt diffinitio sit sermo vni⁹: q̄ significat in re vnā sbam. ¶Et. d. hoc: q̄ iam predixit quomō diffinitio est multa et est vni⁹: et ipse. d. econtrario. s. q̄ vna est res: quia hz vnā diffinitionē ad declarandū ex hoc q̄ diffinitio est vna.

42 D Considerare ꝺ diffinitiōib⁹ est cōe logico ⁊. i. pho: differenter tñ ⁊c.

Dñe que sunt añ vltimā dñā sunt existētes i diffinitoꝑtia. ꝙsile cō. se. ⁊. 8. me. ⁊. c. 6.

Si oia q̄ sunt in vno sunt vnū essentialr tot⁹ mūd⁹ esset vnus essentialr

¶Oportet autē primū intendere de his que ꝑm diuisiones diffinitionibus. Nihil enim aliud est in diffinitione q̄ primū dictus genus ⁊ differentie. Alia vero genera sunt primū: ⁊ cum hoc cōprehense differētie: vt animum animal. habitum vero animal bipes: ⁊ iterum animal bipes nō alatum. Similiter autem ⁊ si per

UVA. BHSC. IyR_117

plura dicãtur. oĩno vero nihil differt per plura: aut per pauciora dici. quare nec per pauca: aut per duo. Duorum vero hoc quidẽ differẽtia: illud vero genus: vt eius quod animal bipes : animal quidem genus. differentie autem alterum. Si ergo genus simpliciter non est preter eas que vt generis species: aut si equidem
E vt materia est vox enim genus ⁊ materia. Differentie autem species ⁊ elementa ex hac faciunt: palam q̃ diffinitio est ex differen-
Gen⁹ nõ est ꝓter ge neris spe cies aut si est vt mã est.
tijs ratio. At vero ⁊ oportet diuidi differentie differẽtiam vt animalis differentia est pedalitas. Item animalis habentis pedes differentiam scire oportet inquantum habens pedes. quare non est dicendum habentis pedes aliud alatum : aliud non alatum : si quidem bene dicit: sed propter non posse facit hoc. sed si aliud habens scissos pedes: aliud non scissos pedes: he namq̃ sunt differentie pedis. Nam scissio pedis pedalitas quedam est: ⁊ sic semper vult procedere donec vtiq̃ veniat ad non differentiam. Tunc autem erunt tot species pedis quot differentie: ⁊ pedes habentia animalia equalia differentijs. si itaq̃ hec sic se ha-
Finialis dꝛia ſba rei erit et diffinitio
bent palam. quia finalis differentia substantia rei erit et diffinitio : si non oportet multotiens eadem dicere in terminis. superfluum enim accidit hoc dicentibus. Nam quando dicit animal habens pedes bipes : nihil aliud. d. q̃ animal pedes habens et duos pedes habens: ⁊ si hoc diuidat propria diuisione multotiens dicet: ⁊ equaliter differentijs: siquidem differentie differentia fiat: vna erit que finalis species ⁊ substantia. Si vero secundum accidens vt si diuidat habentis pedes: aliud album: aut nigrum: tot quot vtiq̃ sectiones fuerint. quare palam q̃ diffinitio ratio est que est ex differentijs. Et harum ex finali secundum rectum. Palam autem erit si quis transponat tales diffinitiones:
F In ſbã nõ est ordo.
vt eam que est hominis dicens animal bipes pedes habens superfluum enim est habens pedes dicto bipede. Sed ordo nõ est in substantia. Quomodo namq̃ oportet intelligere: hoc quidez posterius: illud vero prius. De diffinitionib⁹ quidem igitur ꝑ diuisiones tot dicantur primum: quales quedam sunt.

¶Sed opz vt perscrutatio post sit de diffinitionibus que sunt secundum diuisionem. Nihil enim est aliud in diuisione preter genus: quod dicitur primum ⁊ differentia. Alia autem sunt genera vt primum: ⁊ differentie que existunt cum eo: vt primum animal quod recipit animal bipes: ⁊ etiam animal bipes: vt pennatum. Et similiter etiam est si dicatur per plura. Et vniuersaliter non est differentia: siue dicatur per multa : siue per pauca. Ergo non est diuersitas in illis que dicuntur per pauca: aut per duo: cum dicũtur: per duo genus. Aut sicut est illud quod est animal ⁊ animal est genus: ⁊ illud differentia albedo ⁊ nigredo. Aut genus non erit modo simplici aliud a forma que est sicut formage

UVA. BHSC. IyR_117

neris: aut eris. hoc est sicut materia. ℂm sonus est genus ⁊ mā: differentie vero faciunt formas literas ex sono. Manifestū est igitur quoniam diffinitio est sermo ex differētijs. sed oportet dividere differētias differentie. V.g. ergo bipes non oportet dicere q bipes quoddam est pennatum: ⁊ quoddam non pennatum sed intendit bonus sermo: quoniam hoc non sit nisi impossibile diuisionis: sed diuisio bipedis esse debet. Talis bipedis: aliud est scissorum pedum: ⁊ aliud non scissorum. Iste enim sunt differentie pedū: quoniā scissura pedū est aliqua dispositio ppria: ⁊ ita p cedit semper donec perueniatur ad diuersa ⁊ tunc erit forma pedis ꝑm differentiarū numerū. Et erūt aialia bipedia equalia numero differentijs. ergo manifestum est q vltima differētia erit substantia solius rei. Et si non opz dicere hos sermones in diffinitionibus multotiens: qm̄ hoc est superfluuz in operatione. Et hoc accidit: qm̄ cum dicitur aial bipes de quo predicantur duo pedes nullus dicitur aial preter animal hꝫ duos pedes. Et sic diuiditur hac diuisione proprie: tunc dicet multotiens scōm numerū differētiarum: aut si dꝫa fuerit dꝫie: tunc vltimum aditum erit forma ⁊ substantia. Et si diuiditur accīdentaliter. V.g. si bipes quoddam est album: ⁊ quoddā nigrū: tūc erit scōm numerum diuisionum. Et cū fuerit declaratū q diffinitio est sermo qui est ex differentijs: ⁊ ex suis partibus etiam: tunc erit manifestum q si aliquis mutauerit diffinitiōes tales vt est diffinitio homīset dixit ipsum esse animal bipes: de quo p̄dicantur duo pedes. Quoniam hoc verbum de quo p̄dicantur duo pedes est superfluuz quoniam cū dicitur pes non erit ordo in substātia. qm̄ quo est intelligendū q quedam est ante: ⁊ quedam post. Iste igit primus sermo in diffinitionibus que sunt secundum diuisionem.

ℂCū quesiuit quo diffinitio est vna ⁊ hz multas partes: ⁊ quo diffinituz est vnū: ⁊ diffinitio hz multas partes: vult ponere principiū ꝑcurationis de hoc a diffōnibus q̄ sunt ꝑm diuisionē: vt ei appareat solo qōns. ℂEt. d. sed perscrutandū primo ꝛc. i. hꝫ primo perscrutandū est de diffōnibus que fiūt p̄ verā diuisionē. Apparet em̄ ex diffōnibus q̄ sunt p verā diuisionem q nō cōtinēt nisi duo. s. genus ppinquū: ⁊ differētiā essentialē illi generi: ⁊ vocat genus ppinquū primū: qz in diffinitione ponitur primum. ℂD. d. alia vero ꝛc. i. illa aūt q̄ sunt post primum genus. s. genera ⁊ dꝫie illorum generū sunt in suo esse de nā eius qđ significat primum genus ꝑter dꝫiam equalē diffinito. ℂD. d. vt primū aial qđ recipit ꝛc. i. vt aial qđ ꝑmo diuidit in aial bipes ⁊ multipes. D. bipes diuidit in pēnatū ⁊ nō pēnatū oia em̄ ista sunt tāꝯ genus. ℂD. d. ⁊ sīr etiā est si dicit ꝑ plura. i. ⁊ similiter cōtingit in diffōnibus que cōtinent dꝫias multas qm̄ nō est dꝫia inter multitudinē dꝫiarū in hoc: ⁊ paucitatem in hoc q̄ sunt quasi genus. ⁊ hoc intlendebat cum. d. ⁊ vniuersaliter non est diuersitas ꝛc. i. diuersitas nō est in diffōnes in hoc q̄ sunt quasi primū genus ꝑm hoc diffōnes erūt cōpossite necessario ex duab⁹ naturis. s. ex genere ⁊ differētia: sine sint in ea multe differentie: siue genus ⁊ dꝫia tm̄. ℂQm̄ illa que sunt inter primū genus

45

Illa q̄ fūt inter ꝓmū gen⁹ ⁊ vltimā dꝫiam fūt q̄si genus primum. Idē. ꝛ. precedenti.

UVA. BHSC. IyR_117

q vltimam differentiam sunt quasi genus: q hoc intẽdebat cũ dixit: aut per illa que dñr per duo. i. q per genus q differẽtiã tm. ¶D.d. genus vero ꝛc. i. sumitur igitur q oẽs diffinitiones cõponuntur ex duabus naturis. s. genere q differẽtia, D.d. post aũt nõ erit genus modo simpliciter ꝛc. i. q cũ sit declaratũ q ois diffõ cõponit ex genere q dria: q genus cõponit ex forma et materia: aut genus qđ dicit simplr nõ sit aliud a forma subiecti. forme aũt erit forma q subiectũ: q qũcumq; fuerit erit silr materie. ¶Et forte intelligit per hoc q genus qđ est ynũ ex materia q forma: aut habet hoc nomen ex parte forme aut materie: q qũcumq; fuerit simile est materie. ¶Et intẽ debat per hoc q genus in re nõ erit in actu sicut materia: q illud qđ est in actu est vltima dria: q genera a diuersantur: quedã. n. magis assimilantur forme: q quedam magis materie. ¶D.d. exemplũ q. d. sonus aũt est genus q materia. i. q genus qđ quodãmõ est genus: q quodãmõ est mã est sonus, sonus em quodãmõ assimilat mãe: q est. ppinquius mãe litterarũ: q quodãmõ assimilatur forme que pdicatur de litteris sm quid. b Et mã nõ pdicatur de re noie principali. ¶D.d. dria autem ꝛc. i. potest intelligi: dne aũt percussionum faciũt formã litterarũ ex sono: videtur em q intendit. hic per formas litterarũ syllabas platas: q per litteras elemẽta. ¶Et forte intẽdit: dne aũt accepte in diffinitionibus lrarum sunt illa q faciunt formas lrarũ: q lras esse ex sono. i. faciũt eas esse ex natura soni. Et intendebat declarare sm modũ quẽ genus hoc est materia. ¶Et forte dria inter sonũ in hoc q est mã lrarũ: q inter cuprũ in hoc q est materia idoli est: q sonus nõ denudatur a forma q percutiente. s. ex aliquo simili syllabe lõge q breuis. Et cuprũ denudatur a forma q figura oino: q ideo cuprũ est mã pura: q sonus nõ est materia pura literarũ: fz est similis mãe fz q recipit lras q est silis generi sm q nõ est extra modos sonorum. ¶Et cum ꝓpleuit hoc ꝛc. d. manifestũ est igit q diffinitio est sermonis ex differentijs. i. q cũ declaratũ est ex quibus cõponunt diffones: manifestũ est q diffo est sermo compositus ex differentijs: et non dixit ex differentijs q genere: quia c genus apud ipsuz est forma vlis: q dria est particularis. ¶Et cũ narrauit ea ex quibus componũtur diffinitiones: incepit declarare q diuisio est que largitur tales sermones: q. d. sed opz diuidere drias dne ꝛc. i. sed opz ponere diuisionẽ essentialẽ q primam genere diuisio. s. q primo diuidatur genus in primam differentiã q suam oppositã. d. illã differentiam in suam primã driam nõ vt primo diuidatur genus in driam sue dne. U. g. animal habens pedes: qm primo debet diuidi in suas primas drias. U. g. in bipes q multipes. d. bipes diuidatur per drias essentiales ei per quas diuiditur prima diuisiõe: sicut genus diuiditur in suas primas drias, q sic fiat semper donec perueniatur ad illud congregatum ex differentijs equale diffinito. ¶D.d. et etiam opz ꝛc. i. ideo oportet vt animal bipes diuidatur fz q est bipes: q non diuidatur in pennatuz: q non pennatũ: q hoc intendebat cũ. d. ergo nõ opz dicere q qđã bipes est pẽnatum: q qđã nõ pẽnatũ. qui enim hoc facit non bene potest diuidere; sed intendit bonã diuisionẽ essentialem que largitur diffinitionem essentialiter. ¶D. narrauit que diuisionũ est essentialis isti drie q. d. q opz vt diuisio bipedis ꝛc. i. intẽdit per fissuz pedẽ hominẽ: q intẽdit per ꝓpriam dispõnẽ formã ꝓpriam: pedifissum. n. est vnum eoꝝ per que perficitur actio pedis in quibusdaz alalibus. ¶D.d. et sic ꝓcedatur semper. i. diuidens semper dz tenere istum modum in diuisione differentiarum donec perueniat ad illa que sunt diuersa sm individuum. s. vltimas species. ¶D.d. tunc igitur erit diuisio pedis ꝛc. id est et talis diuisio est in qua numerus specieruz bipedis est sm numerum vltimarum differentiarum ad quas

Hen⁹ i re ñ ẽ i actu sic mã. vide p. met. 2. 17. t. 8. me. 5. t. 6. t. 12. met. 14. t 5. me ta. t. 2. 33. t 10. me. 24 a Sña diuersãt. q dã magis assimilant formẽ: q dã magis mãe

b Dã ñ p dicat dere noie pricipali. vide idẽ, s. cõ. 23. q ibi. c Genus apd Arist. est forma vlis: q dria est forma particularis. Idẽ p. me. 9. 17. t. 8. me. 6. 6 2. phy. cõ. vltimo.

UVA. BHSC. IyR_117

ad quas peruenit diuidens. ¶D.d.ergo manifestum est ꝛc.i.ꝛ ista diuisio peruenit ad dñas quaꝝ numerus est ꝑm numerum specierum bipedis: manifestum est q vltima dñia est ex specie que est substantia illius speciei solius: ꝛ sola diffinitio eius: ꝛ q illud quod est ante non est substantia ppria ei: neq; aliquid existens extra aiam in actu. Qm cuꝫ illud per qō inuenitur species i actu sit vnū: manifestū est q illud quod significat diffinitio ē vnū ꝛ q diffinitio est vna. Quoniam in ea nō est aliq̄d in actu nisi vnū: et multitudo que est in ea est in potentia: ꝛ cū ita sit/dissoluet qō. ¶Et cum. d.q̄ qui diuidit hac diuisione non dimisit aliquid de substātia diffiniti: ꝛ.d.qō qui obuiat isti modo non intelligit ſbam diffiniti. d. etiā q si iterauerit eādem differentiam errabit ac si diminuerit: ꝛ.d.ꝛ si non oportet dicere istos sermones ꝛc.i.ꝛ hoc est preceptū diffōnis. ¶D. induxit exēplū in quo accidit hoc in suo idiomate ꝛ.d.ꝛ hoc accidit ꝛc.i. quoniam cum dixerimus in diffinitione hominis q est animal bipes de quo p̄dicanꝫ duo pedes: tūc significatio huiꝰ nomis est sicut significatio istoꝝ aliorꝝ vocabuloꝝ: de quo p̄dicantur duo pedes: ꝛ ideo. d. non dicitur aliud animal ꝑter animal habēs duos pedes. i. q nihil aliud. d. nisi q est animal habens duos pedes quod est nugatio. ¶De. d. et si diuisit diuisione propria ꝛc.i.ꝛ cum diuidens diuiserit rem per suas dñias proprias ꝛ vsus fuerit hoc additione: tunc numerꝰ iterationis rei eiusdem erit secundum numeruꝫ differētiarū quas induxit i illa diffinitione: sed talis iteratio non vsitatur in idiomate nostro. ¶D. inde dicit. et si fuerit dñia differētie ꝛc.i. necesse est si diuiserit differentiam p differentiam essentialem: ꝛ illam per aliā ꝛ nō iteranit neq; diminuerit: tūc vltima differentia erit forma ꝛ substātia illius speciei diffinite: ꝛ erit vnum necessario. ¶D. d.ꝛ si diuiserit per accidens ꝛc.i. et si diuiserit dñiam diuisione accītali. v.g. bipes in albū et nigrū: et istas dñias accītales: ꝛ illas ac cidētales in accidētales: tūc iste dñe erūt infinite: et infinitū nō largit sciaz. ¶D. d. cum ergo declaratū est ꝛc.i. declaratū ē ergo q diffō est sermo ꝑpositus ex differentijs: et q diffinitū est ens per dñiam vltimā: ꝛ hoc manifestū est ꝑ tendo vera diffinitione: ꝛ hoc posito erit manifestum quod si aliquis addiderit in diffinitionibus aliquam differentiam iteratā per aliā dictionem q nugabitur: vt dicatur in diffinitione hominis quod est animal bipes de quo predicantur duo pedes. Ista enim differentia est superflua. ¶D. d. causam in hoc. et. d. cū enim dicitur bipes ꝛc.i. et causa in hoc error est: quia ponimus q bipes non significat substantiā similem substātie quam significat illud de quo predicantur duo pedes: ita q quoddam ponatur ordinatum ante quoddam: sicut debent poni partes diffinitionum cū ista duo sermones significēt idem. D. d. iste igitur sermo ꝓmꝰ ꝛc.i. hic igitur est primū eorum que debēt dici in diffinitionibus quas largitur diuisio. ꝛ sciendo naturam istarum diuisionuꝫ dissoluitur questio predicta.

Infinitus nō largit sciam. 3ō. j. ꝑh. 35. Epilogꝰ.

¶Capitulum Decimūtertiū.

QUoniam vero de substantia perscrutatio: iterū recedamus. Dicitur autem sicut subiectum substantia esse: et quodquiderat esse: ꝛ quod ex his: ꝛ vniuersale. De duobus quidem igitur dictum est. Etenim dictuꝫ quodqd erat eē: ꝛ de subiecto: quia dupliciter subiicitur: aut hoc aliquid ens vt animal passionibꝰ aut vt materia actui.

L

¶Et cū ꝑscrutatio sit de substātia: reuertamur etiā: qm̄ quēadmodū subiectū dicitur esse substantia: ꝛ quid est per essentiā etiā ita ꝛ illud quod est ex eis ꝛ eorum. Et dictum est de duobus. Di

Sūa dicitur ꝑtuor modis.

UVA. BHSC. IyR_117

ctum est enim quid est per essentiam: et dictum est de subiecto. Quoniam est subiectum duobus modis: aut est hoc sicut animal est subiectum passionum: aut sicut materia.

44 ¶Cum in hac perscrutatione querat de principijs primarum substātiarū que non sunt in subiecto: neq; de subiecto: sed compositarū ex mā ⁊ forma: et est manifestum materiam esse substantiam: incipit perscrutari de forma vtrum sit substantia: aut nō. ⁊ posuit principiū pscrutatōis de hoc de eis q̄ significāt diffōnes. Cū igit̄ declarauit q̄ illa q̄ significāt diffōnes sunt substātie rer: ⁊ diffōnes cōponunt ex vlibus que p̄dicant de pticularib⁹: incipit perscrutari de vlibus vtrū sint substāt̄ rer. aut nō: sed tm̄ sunt ſ be pticularia de quibus predicant illa vlia: et hoc est necessariū i declarādo q̄ forme indiuiduorum substantie sunt substantie: ⁊ q̄ in indiuiduo nō est substātia nisi materia ⁊ forma particularis ex quibus cōponitur.

In idiuiduo nō ē substātia nisi mā ⁊ forma pticularis: ex q̄b⁹ 2ponit. oppositū. ſ. ine. 69.

2 ¶Et. d. et cum pscrutatio sit de substātia ⁊c. i. ⁊ cū pscrutatio sit de formis substantiarum vtrū sint substātie: aut nō. ⁊ iam predictum⁹ q̄ substātia dr̄ famose quattuor modis. dicitur em̄ de subiecto q̄ est duobus modis: quorum vnus est materia. Et alius congregatum ex materia ⁊ forma. ¶Et de eis que significāt diffōnes que dant quiditates rerum. ¶Et de toto. et est manifestum q̄ subiectū est substātia: ⁊ fuit declaratū q̄ quiditates rerum sunt substantie: dicendum est de vlibus vtrū sint substātie: aut nō. ¶Et. d. hoc: q̄ post pscrutationē de istis reb⁹ declarabit q̄ ſba quā signāt diffō ē forma rerū particularū. ¶D. d. ⁊ dictū est de duob⁹. ⁊. d. hoc q̄ in hoc tractatu ē dictū de substātia q̄ ē quiditas. ⁊ etiā dictū est subiectū esse substantiā: ⁊ intēdit p̄ subiectū passionū idiuiduū substātie: et p̄ passiōes accītia.

¶Videtur aūt ⁊ vke cā quibusdam esse maxime: ⁊ esse principiū vniuersale. Vnde ⁊ de hoc tractemus. Videtur enim impossibile esse substantiam esse quodcūq; vl̄r dictoꝝ. Primum enīz substātia que vniuscuiusq; : propria vniuscuiusq; : que non ineſt alicui.

Vke ē q̄s aptū natū ē pluri b⁹ iesse. ſ. t. 9. 57.

Vke vero cōe est. Dicitur enim hic vke q̄ pluribus iesse natū est. Cuius ergo substātia hoc erit: aut enim oīum: aut nulli⁹. Oium autē nō est possibile. Vnius aūt si erit: ⁊ alia huius erunt: quorū enim vna substātia est ⁊ q̄ quiderat vnum: ⁊ ipsa vnum.

¶Et existimatur etiam q̄ vke est cā etiā rerū ⁊ q̄ magis: quoniam vlia sunt prime cāe magis reruꝫ. Reuertamur ergo ad hoc dicendum. q̄m̄ videtur q̄ impoſe est vt substātia alicuius sit que dām vniuersalia. Substantia enim prima que est cuiuslibꝫ: est p̄pria cuiuslibet: ⁊ non est alterius. Vke aūt est cōe. Non enim dicit vniuersale nisi illō q̄ vl̄r est plurib⁹ rer. Quorū igit̄ erit ista substantia: q̄m̄ aut erit oīum rerū: aut si fuerit vnius rei: erunt alia illius rei: quoniam illa quorū substantia est vna ⁊ quid est p̄ essentiam eis erit eis vnum cum sit vnum per substantiam.

45 ¶Dicit. et existimatur q̄ vke ⁊c. i. q̄ existimatur q̄ vke ē causa reruꝫ magis q̄ cause particulares: ⁊ est prima causa causarum particularium: et cause substantiarum existimantur esse substantie: perscrutandum ē vtrū vke possit esse substantia aut non. ¶Et. d. reuertamur igitur quoniam locut⁹ fuit in hoc q̄ vniuersalia non sunt cause agentes particularia: sed hic querit vtrum sint cause formales. ¶D. d. videtur enim q̄ ē impoſe ⁊c. i. dicamus

UVA. BHSC. IyR_117

igitur q impossibile ē vt aliquid eorum que dicuntur vniuersalia sit substantia alicuius rei:z si declararent substantias rerum. ¶D.d.rōnem sup hoc q vniuersale nō ē pars substātie alicuius entium.et dixit.substātia em prima ꝛc.i.et vle nō ē pars substātie alicuius eorum q̄ sunt sde existentes per se:quia substantia cuiuslibet rei demonstrate ē ei ppria.vle autem est cōe pluribus.ergo vle nō ē substantia propria. ¶D.d.quoruz igitur ē ista substantia ꝛc.i.z si fuerit substātia omnium rerum erit substantia vnicuiq; eorum.ergo si fuerit substantia vni et cuilibet. ¶Deinde dedit causam in hoc.et dixit.illa enim quorum substantia ē vna idest.et cum omnia individua conueniunt in vna substantia numero:ergo sunt vnum numero. ¶Et forte intendit q omnia erunt vnum specie:si dixerimus hoc esse alt quem sermonem vniuersalem continentem ipsa que sit substantia eorum. Verbi gratia ens:quoniam tunc omnia erunt vnum secundum diffinitionem:et que sunt vnum secundum diffinitionem:sunt vnum secundum speciem. Et forte intendit vtrumq;.

¶Amplius substantia dicit que nō de subiecto:z vniuersale de subiecto aliquo dicitur semper:sed an sic quidem non contingit: vt quod quiderat esse:in ipso autem existit:vt animal in homine et equo. Ergo palam quia quedam est ipsius ratio:differt autem nihil:nec si non omnium ratio est eorum que sunt in substantia. Nihil enim minus substantia erit hoc alicuius:vt homo hominis in quo existit:quare idem accidit iterum. Erit enim substantia in illius substantia: vt animal in quo est species: vt propriū existit.

¶Vniuersale autez dicitur de aliquo subiecto:z si ita sit impossibile est vt non sit sicut illud quod est per essentiam:sed est in hoc vt animal in equo:z homine. Ergo manifestum est quod habet aliquem sermonem:z in hoc est diuersitas. Et si non fuerit sermo omnium eorum que sunt in substantia etiam:z si non fuerit hec est aliqua substantia non minus: vt homo hominis: etiam in quo est. Ergo accidit hoc idē vt animal in quo est dispositio qua si proprium. 46

¶Idest.vle aūt substātiale ē illud qō p̄dicat de aliquo ſm quid z substantia in rei veritate ē illud qō nō p̄dicat de aliquo oino:z cum ita sit:tūc vle nō significat ſbaz:nisi ſbaz quam significat pars sicut animal significat de substantia equi et hominis.s.naturā cōem z non ppriam. ¶D.d.ergo declaratū est q hz aliquē ꝛc.i.ergo declaratum est q substantia quā. significat vle hz aliquā diffōnem:ergo diffōnes que cōponunt ex vlibus nō sūt partes substantiarū sensibiliū. Qm substātie sensibiles nō diuersant i suis substātijs qñ diffiniunt:z qñ non diffiniunt.s.qm sunt substātie:lz nō diffiniantur etiam minus q qñ diffiniuntur:sicut ē dispositio in visibilibus: quoniam ipsa non sunt minus visibilia qñ videntur q̄ qñ non videntur. ¶D.d.ergo accidit hoc idē ꝛc.i.ergo diffōnes vlium a habebunt aliquā dispōnē substātiarū exītiū extra aiam z qualitatē accidentē eis:vt aial q est vniuersale animali proprio.s.demonstrato in vno quoq; animali.

Uisibilia ñ sūt minꝰ visibilia qñ videñ q̄ qñ nō videnť. a vlia hñt aliquā dispōnē dispōnū ſbarū exītiū extra aiaz et q̄litatē accītem eis.

¶Amplius autem impossibile:et inconuenientes hoc esse substantiam:si est ex aliquibus non ex substantijs esse. Hec ex eo

UVA. BHSC. IyR_117

ꝙ hoc aliquid: sed ex quali. Prius enim erit non substantia: ⁊ qualis substantia: ⁊ ipso hoc quod est impossibile. Nec enim ratione: nec tempore: nec generatione passiones possibile est priores esse substantia: erunt enim separabiles.

¶ Et etiam ex rebus que sunt impossibile: ⁊ non bonum vt sit substantia: ⁊ si est ex rebus vt non sit ex substantijs: neq; ex isto ꝙ est hoc demonstratum: sed ex qualitate. Erit enim ex non substātia substantie: ⁊ qualitas ante substantiam: quod est impo͂bile. Impossibile enim est: neq; secundum diffinitionem: neq; secundum tempus: neq; secundum generationem passiones esse ante substantiam.

C.

47 ¶ Idest. ⁊ cum sit declaratum ꝙ vl'ia intellecta sunt dispōnis substantiaꝝ ipossibile est vt ista sint partes substātiaꝝ existētes per se. Impossibile em̄ est ⁊ turpe si posuerim⁹ substantiam cōpositā vt non sit cōposita ex sb̄ijs: sed ex qualitatib⁹. ¶ D. d. impossibile qđ sequitur ex hoc. ⁊ dixit. erit enim ex non substantia ⁊c. i. contingunt enim huic positioni multa ipo͂ƀia. s. qđ substantia sit ex non substātia: ⁊ vt qualitas precedat substātiā: qđ ē impossibile. Impo͂e em̄ est qualitatē precedere substātiā: neq; ƀm diffinitionē: neq; ƀm tempus: neq; ƀm generationem: ⁊ vl'r impossibile est vt passiones existentes in substantia precedant substantiam.

Impo͂e ē q̄litatē p̄cedere substātiā: neq; ƀz diffōnē: neq; ƀz tp̄s: nz ƀz gn̄atiōez. ꝯsil'e. ē. 1. c. 4. ⁊ p'rio ph'. 14. vi de quō ƀ siti intelligē dū p̄mu3 ca. de sb̄a orbis.

¶ Amplius Socrati inerit substantie substantia: quare duorum erit substantia. Totaliter vero accidit si est substātia hō: ⁊ q̄cuq; ita dicuntur. nihil eorum que in ratione esse nullius substātiam neq; sine ipsis existere: nec in alio. Dico autem non esse quoddā animal preter aliqua: nec aliud aliorum que in rōnibus nullius. Ex his itaq; speculātib⁹ palam: q̄ nihil vl'r existētiū est substantia. Et q̄ nullum cōiter predicatoꝝ significat hoc aliquid: sed tale. Sin autē alia quoq; multa accident: ⁊ tertius homo.

48

¶ Et etiam in Socrate est substātia cū sit substātie. ergo erit substātia duob⁹. ⁊ vl'r accidit ablatio in greco: hō ē substātia: ⁊ om̄ia que dicuntur hoc modo: vt nullum eorū sit aliud separatum. V. g. vt non sit animal aliqđ aliud a particularib⁹: neq; aliud ex illis que sunt ex vniuersalibus omnino. Ex istis igitur declarabit considerāti ꝙ nullum eorum que sunt vniuersalia est substantia. Et quia nullum eorum que predicantur cōiter significat hoc: sed tale. Et si non acciderent plura alia: ⁊ tertius homo.

a vl'e ē ica. ad aliq̄d. ⁊ entia separata sunt de gn̄e rerū p se exn̄tiū. vid. id. 1. cō. 57. b Vl'e ꝙ p̄dicat i q̄d

48 ¶ Idest. et si vl'e est substātia existens in indiuiduo demonstrato: ⁊ est sb̄a addita substātie: per quam indiuiduum demonstratum est indiuiduū sb̄e: et sic erunt in indiuiduo due substantie: ⁊ q̄uo erit hoc. ¶ D. d. ⁊ vl'r accidit ablatio in greco homo est substātia ⁊c. ¶ Forte intelligit: q̄m substātie q̄ sunt existentes p se: ⁊ vl'e a est in capitulo ad aliq̄d: ergo vl'e nō ē substātia separata oīno: separata enim sunt de gn̄e rerū existētiū per se: ⁊ non de genere relatiuoꝝ: ⁊ ƀm hoc nō erit hec substātia nō substantia particularis existens per se: aut in materia: aut non in materia. ¶ D. d. neq; aliud aliorum que sunt in vniuersalibus ⁊c. i. neq; vl'e quod est vniuersali⁹ eorū que sunt rerum sensibilium: neq; aliud generū collocatoꝝ sub hoc vl'i quorum proportio aliud est: sicut proportio particulariū ad vl'e qđ est magis

de re non sig̃t eā vt est idiuidua: s3 vt ē in ea nā sil'is nāe q̄ ē i q̄lib3 idiuiduo rū. Vid. 12 me. cō. 4.

UVA. BHSC. IyR_117

particulare ꝯozū que inueniunt in eodē genere. ¶D.d. ex istis igit declarabit ꝛc.i. qm̄ nullū vlum b ꝓdicabiliū ꝑm q̄d de re demonstrata significat ea ꝑm q̄ est demonstrata ꝛ indiuidua: sed ꝑm q̄ in ea est nā similis nature que est in quolibet indiuiduo ex illius vtis. s. nā cōis ꝓter naturam ꝓpriā vnicuiq; coz. ¶D.d. accidit. n. ꝛc.i. cōtingunt enim huic sermōi multa impossibilia alia a predictis. Contingit em̄ vt sit hic homo tertiꝰ: quoniam si ex homine intellecto: ꝛ ex homine sensibili sit vnum congregatum: continget vt congregatum sit homo tertiꝰ: ꝛ vniuersaliter ois nā ꝙgregata ex duabus naturis ꝙuenientibꝰ / necesse est vt sit de natura cōponentium.

Vtr omis nā cōgregata ex duabꝰ naturis ꝙuenientibꝰ necesse est vt sit ꝺ nā cō ꝓ ponentiū.

¶Amplꝰ aūt est ita manifestū: impꝺe. n. substātiā ex substātijs esse in exītibꝰ sic vt actu. Duo nāq; sic actu nūq; sunt vnū actu. Sed si potestate duo fuerint: erūt vnū vt que duplū ex duobꝰ dimidijs ptāte. Nam actus separat: quare si substātia vnū: nō erit ex substātijs inexistētibꝰ. Et ꝑm hunc modū q̄dē dicit Democritus recte. Impꝺe. n. esse ait ex duobus vnum: aut ex vno duo fieri. Magnitudines. n. indiuisibiles substātias faciūt. sic̄ igitur manifestū: q; ꝛ in nūero habebit: si ē nūerꝰ cōpositio vnitatū: sicut dꝳ a q̄busdā. Aut. n. nō vnū dualitas: aut nō est vnitas in ipso actu. ¶Et ēt hoc est mānifestū hoc modo. Impꝺe. n. est vt substantia sit ex substantijs: cum sit vnum sicut illa q̄ que sunt in actu. Duo enim que sunt in actu ꝑm hunc modū nō erūt in aliqua hora vnum in actu. Sed si fuerint duo in potentia erunt vnū sicut est duplex ex duobus in potentia. Actus enim diuidit substantiam. igitur non est vnum ex substantijs que sunt idē in actu. Et ꝑm hūc modū dixit Democritus sermonē verum. dixit enim q̄ impossibile est vnum esse ex duobus: ꝛ duo esse ex vno. Tunc em̄ essent substantie magnitudinū indiuisibiliū: ꝛ est manifestum q̄ similiter erit in numero: ꝛ si ista sunt vnitates: sicut dicunt quidā duo aut illa in quibus non est vnitas in actu.

Ex duobꝰ actu exītibꝰ fit ꝙ sequnū idē 8. me. t.c. 15. ꝛ.2. de aia tex. 2. 7.

¶Idest. et manifestum est alio modo declarationis q̄ impossibile est vt vna substantia actu sit ex duabus substantijs in actu: et intendebat quod hoc sequitur si vniuersale est pars substantie indiuidui demonstrati ꝓter substantiam et propriam. ¶Deinde. d. duo enim que sunt in actu ꝛc.i. ꝛ cā in hoc est: quia impossibile est quod duo in actu sint ex quibus in aliqua hora fiat vnum in actu existentibus illis duobus in actu in eo. ¶Deinde dicit. sed si fuerint duo in potentia ꝛc. idest illud quod est possibile scilz vnum in actu sit compositū ex duobus existētibꝰ in ipso in potentia: vt linea que est vna in actu: ꝛ duplex duabꝰ medietatibus que est in potentia medietas nō in actu. ¶D.d. actus. n. diuidit ꝛc.i. et cā in hoc est: q; actus facit additū esse diuisuz: et duo. et iō ipoſe ē vt vnū sit ex duobus in actu: vnū em̄ ē ꝙtinuū: et actꝰ ē discretū. ¶D.d. ergo ſba ꝛc.i. igit declaratū ē q̄ ſba nō ē vnū cū ē cōpositā ex substātijs exītibus in actu. ¶D. indurit democritū testē: ꝛ. d. et ꝑm hūc modū. d. democritꝰ ꝛc.i. ꝛ intēdit q̄ democritꝰ ꝙcedebat ipoſe cēvnā substātiā cōponi ex duabꝰ substātijs. ¶D. cāz in hoc q̄ sermo eiꝰ in hoc ē verꝰ: ꝛ est q; ipse opinabat q̄ entia cōpositā sunt ꝙpositā ex coz̄ozibꝰ indiuisibilibꝰ: ꝛ nō dicebat mixtionē ꝑ quā dicimus poſe esse vt ex pluribꝰ substātijs fiat vna substātia. Et opinabat in substātijs naturalibus esse eas vnum in genere: non in actu: ꝛ negab at materiam conti

49

UVA. BHSC. IyR_117

tinui. ¶Et q̄ similiter ꝓtingit hoc eis q̄ ꝓponūt entia ex nūeris. d. ꝛ est ma
nifestū q̄ sīr ē in nūero ꝛc. i. ꝛ est sīr manifestū q̄ ꝓtingit dicentib⁹ q̄ sōe
demōstrate sunt ꝓposite ex numeris. s. q̄ sunt vnū ꝑ ꝓtinuationē. ꝛ cū dixit
ꝛ si ista sunt vnitates inuit entia. i. si ista entia sicut q̄dā dicūt sunt ꝓposita
ex vnitatibus. ¶D. induxit illud ex quo fingūt entia ꝓponi: ꝛ. d. sicut q̄daꝫ
dīt ꝛc. i. sicut fingūt q̄dā q̄ nūerus ē cozū ex q̄bus cōponitur nā entiū in q̄
bus nō ē vnitas in actu ē duo. ¶Et inuebat q̄ hoc q̄ꝓtingit et istis hoibus
aut dicere q̄ entia q̄ sunt ꝑm genus nō sunt vnū in actu: aut dicere q̄ vnitaꝫ
tes ex quibus ꝓponūtur nō sunt vnitates in actu: ꝛ sic contingit eisvt nūe
ri admisceantur: ꝛ tunc gīabitur ex eis vnū in actu: qō est impossibile.

¶Habet autē qō accidit dubitationē. Si enim neq; ex vtrib⁹ pos
sibile est esse nec vnaꝫ substantiaꝫ: ꝓ tale aliquid: sed non est ali
quid hoc aliquid significare. Nec ex substantijs contingit actu eē
neq; vnam substantiam: incōposita vtiq; erit substantia omnis:
quare nec ratio vtiq; erit neq; vnius substantie. at vero videtur
omnibus ꝛ dictum est dudum aut solum substantia esse terminū
aut maxime. Hūc autē neq; si hmōi. Nullius igitur erit diffinitio.
aut modo quodam erit. modo autem quodam non. Manifestuz
autem erit quod dicitur magis in posterioribus.

¶Et in hoc q̄ accidit ex hoc est erroꝛ: quoniam si est impossibi
le vt sit substantia omnino de substantijs in actu: ergo nulla com
positio est alicuius substantie. Sed omnes existimant ex predi
ctis quoniam diffinitio. aut est substantia tantum: aut est et ma
gis: ꝛ ꝑm q̄ dictum est tunc diffinitio non est substantie nec alte
rius reī oīo: vt dicat ex quodam modo est diffō: ꝛ quodam modo
nō: ꝛ iste sermo erit de diffinitionibus dictis post.

¶Dixit: ꝙ accidit qō in eo qō dictū fuit. s. q̄ impoſe est q̄ vna substātia sit
50 ex pluribus substātijs in actu. qm̄ si ita sit existimāt q̄ oēs substātie essent
Supra simplices: ꝛ q̄ nulla substātia sit ꝓposita. D. d. ꝙ oēs existimāt ꝛc. i. sed oēs
ter. cō. 43 existimāt q̄ substāuie sint ꝓposite ex hoc q̄ cōcedūt q̄ diffinitiones signifi
cant ꝓpositū: ꝛ q̄ diffiniti ones aut sunt substātiarū im: aut magis. D. d. sed
ꝑm illud quod dictū ē nūc ꝛc. i. ꝛ ꝑm q̄ sequitur ex primo sermone. s. qm̄ sub
stantie nō cōponunt: nulla substātia habebit diffōnē nisi dicatur q̄ quodā
modo cōpōnis erūt diffones: ꝛ quodā mō non. D. d. ꝛ ille sermo ꝛc. i. et post
declarabitur cuiꝰ modi cōpositoꝛuꝫ sunt diffones: ꝛ cuius modi non. ¶Et
intendit q̄ dissones significant plures substantias in potētia ꝛvnā in actu
et hoc iam declarauit: ꝙ vult complere perscrutationem de illo post: ꝛ sunt
composita ex partibus que sunt ꝑm quantitatem.

¶Capitulum Decimūquartum.

a MAnifestum autem ex his ipsis: quod euenit ideas po
nentibus substātias: ꝛ separabiles esse: et simul speciez
ex genere facientibus ꝛ differentijs. Si enim sunt spe
cies: et animal in homine: et equo: aut vnum ꝛ idez nu
mero sunt. aut alterum. Ratione namq; palam: q̄ vnum. eādem
enim. d. rationem dicens in vtroq; : ergo si est aliquis homo ip
sum ꝑm se hoc aliquid. ꝛ separatum: necesse est ex quibus vt aīal

UVA. BHSC. IyR_117

et bipes: hoc aliqd significare: ꝛ esse separabilia: ꝛ substantias. ꝙre ꝛ aial. Siqdē igit idē ꝛ in equo: sicut tu in teipso: qūo in separatis existētib⁹ vnū erit. ꝛ quare nō. ꝛ sine ipso erit ꝛ animal hoc.

¶ Et ex hoc apparet qd accidit dicentibus formas. ſ. ideas esse substantias ꝛ separatas. ꝛ dicentib⁹ cū hoc ꝙ forma est ex genere ꝛ differentijs. ¶ Sm si forma ꝛ aial est in homine ꝛ equo. tunc aut sunt vnū numero: aut diuersa: ꝛ est manifestū ꝙ ambo sunt vnuꝫ p diffinitionē. ꝛ si aliqd fuerit hō ꝛ est per hoc ꝛ est separatū etiā: necesse est ꝛ illa ex qbus est aial: vt significent hoc ꝛ vt separatuꝫ p substantiā. ergo ꝛ aial etiā si est idem in equo: sicut non est idez quodā modo quo mō possunt ponere ipsum separatum: ꝛ vt sit vnum: ꝛ quare non est separatum ab eo ipsum animal. 51

¶ Idest ꝛ ex predictis ꝛ ex eis que mō dicā apparet qd accidit de imposi dicentibus spēs esse ideas ꝛ substātias separatas: q dñt ꝙ spēs gñant ex generibus ꝛ differentijs. ¶ D. d. illud impoſe ꝛ. d. qm si forma ꝛ aial ꝛc. qm si forma que est genus in spēbus est sicut aial in hoīe: ꝛ equo: tunc aut aialitas que est in eis est vna numero: aut ea que est in equis est alia ab ea que est in homine simplr: ꝛ vtrūq; est impoſe. ergo sequitur vt sit in eis vna sm diffinitiouez ꝛ quiditatē. ¶ D. d. si igit aliqd fuerit hō ꝛc. i. si igit fuerit hic hō separatus vnus in numero ꝛ demonstrat⁹: qui est exēplar hois gñabilis ꝛ corruptibilis: necesse est vt pars hois separati que est exēplar aialis qō est hic: aut sit predicatiuū de aiali cui⁹ est exēplar: aut ꝙ sit etiā separatū per substantiā ab eo cuius est exēplar vnū numero. ¶ D. d. ergo est aial ꝛc. i. ꝛ cū fuerit cōcessum ꝙ aial est in homine ꝛ equo quodā mō vnū. ſ. vnū sm genus: qō nō est in eis vnū alio mō. ſ. sm numerū. q uo pñt ponere illud qō est sm genus vnū separatum ꝛ vnū in numero: ꝛ quare nō est aial separatū qō est exēplar idem cum aiali: qō est in sensato: ꝛ sic nō erit exēplar ei: ſz forme q̄ sunt in sensibilib⁹ sunt sepate. ¶ Et. d. hoc ꝙ iste sermo pōt magis existimari. ſ. ꝙ forme: quaꝝ actiones apparēt in materijs sunt sepate: ꝛ ipe pscrutabit de hoc in alia scia: ꝛ maxie in aia: ꝛ in aia intellectus. 3. de aia. te. com. 4. ꝛ. ſ.

¶ Deinde siquidem partipatione bipedis ꝛ multipedis: imposſibile aliquid accidit. Cōtraria namq; simul inerunt ipsi: ꝛ huic enti. sinaūt quis modus qñ dicit aliquis vtiq; animal esse bipes aut gressibile. sed forsan componitur: et copulatur aut miscetur Verum omnia inconuenientia. sed si alterum in vnoquoq; Infinita ergo erunt vt est consequens dñe quorū substantia animal. Non enim sm accidens est animal hō. ¶ Amplius multa erunt ipsum animal. substantia enim in vnoquoq; animal. Non enꝫ de alio dicitur. si aūt non ex illo erit homo ꝛ genus ipsius illud. Et amplius idee omnia ex quibus erit homo. Igitur non quidem alterius vero substantia. Impossibile namq;. Ipsum igitur animal erit vnūqōq; eoruꝫ que in aialibus. Amplius ex quo hoc est qūo ex ipso aiali: aut qūo possibile est esse aial: qō est substantia hoc ipsum pter ipsum aial. ¶ Ampli⁹ aūt in sensibilibus hec accidunt: ꝛ his absurdiora. si itaq; impossibile sic se hñe palā: qr nō est idea ipsoꝝ sicut quidā dicunt.

UVA. BHSC. IyR_117

¶Et etiã si per cõmunicationẽ sunt bipes ⁊ multipes etiam necesse est vt in eis sint cõtraria insimul in eodem. cum hoc etiã. ⁊ si nõ. quõ igitur dixit aliquis q̃ aial est ambulans aut bipes. Et rectum est vt sint cõposita: aut cõtracta aut mixta. sed oia sunt indiuidua que non separãtur. sed vnũquodq̃ eorũ hz aliud vnuz. ergo erit sicut sermo dicentis q̃ illa quorũ substantia est animal sunt infinita. ¶Homo enim ex animali nõ accidentaliter. ⁊ etiam ipsum aial erit plura. Substantia enim est aial qđ est in quolibz et nõ ỏr ad aliud. si nõ erit hõ ex illo: ⁊ hoc est genus eius: ⁊ etiã oia ex quibus est homo sunt exemplaria: ergo non erit exemplar dictum de alio: ⁊ de alia substantia: hoc enim est impossibile: ergo erit illud qđ est animal vnũquodq̃ eorum que sunt animalia: et etiam ex quo erit ex hoc: ⁊ quõ ex illo: qđ est animal: aut quõ impossibile est vt animal qđ est substantia sit, aliud ab eo qđ est animal: ⁊ etiã accidunt ista in sensibilibus: ⁊ magis ino pinabilia: et si est impossibile vt sint huusmodi. ¶Manifestũ est q̃ nõ sunt exẽplaria ſm modum quẽ dicunt quidam.

52 ¶Idest. ⁊ si cõicent in vno numero: ⁊ est aial bipes ⁊ multipes: ⁊ omnes species diuidunt per ỏrias pedis: necesse est vt in illo vno congregent contraria insimul. ¶D. d. ⁊ si non quõ ergo ⁊c.i. ⁊ si non quõ põt aliqs existimare vt vnum numero. ¶G. aial inueniat in eo spẽs aialis ambulantis p
a duos pedes: ⁊ ambulãtis p plures pedes. ¶D. d. ⁊ rectum est ⁊c.i. sed rectũ est si existimantur plura esse in vno ſm numerum qñ illud recipiens fuerit diuisibile ſm quantitatẽ: vt illa plura sint ex rebus cõpositis in vno: aut cõtracta aut cõmixta: sed cum hoc erunt nõ abinuicẽ distincta: ⁊ vnũquodq̃ eorũ habebit nãm aliam a nã alterius. ¶D. d. ergo erit sicut sermo dicẽtis ⁊c.i. ergo cõtingit ex hoc vt aial separatũ qđ est vnũ sit sba rerũ infinitarũ s. spẽz cõstitutaz per ipsum: hõ enim ⁊ equus ⁊ alie species aialis subsistũt per illud nõ p accns: ⁊ ipsum est sic̃ mãe: ⁊ tõ. d. hõ enim est ex aiali nõ per accidens. ¶Deinde. d. ⁊ etiã erit hõ ⁊c.i. ⁊ etiã erit homo separatus ex illo animali separato: ⁊ illud separatũ erit genus eiꝰ: ⁊ simiꝛ cõtingit in aliis rebus ex quibus est hõ: ⁊ non sunt aliud ẽ genera ex quibus constituitur. ¶D. d. ergo nõ erit exẽplar ⁊c.i. ergo aial ⁊ alia genera ex q̃bus est hõ erit predicatũ de pluribus ſm q̃d: ⁊ impoſe est in eo qđ est exemplar existens p se. s. vna sba in numero predicari de pluribus. ¶D. d. ergo erit illud qđ est animal ⁊c.i. nisi aliqs reputet poſe q̃ vnum numero qđ est animal cõgreget spẽs animalis exñtis in ipso: ita q̃ oes sint vnũ: qđ est impoſe. ¶Deinde. d. ⁊ etiã ex quo erit hoc ⁊c.i. ⁊ eadem spẽs ex qua erit ex aiali demõstrato qđ est vnum numero ⁊ indiuisibile: ⁊ quõ est impossibile vt illud quod est ex animali sit ex substantia eiusdem speciei. alia a toto animali: idest q̃ animal nõ põt diuidi ſm q̃ntitatẽ: sed si diuidaꝛ tunc diffõ totius ⁊ partis est eadem. ¶D. d. q̃dam ista sunt impoſa in sensibilibus ⁊c.i. qñ ponunt conuenire cũ suis exẽplaribus. ¶D. d. ⁊ si est impoſe ⁊c.i. si est impoſe vt sensibilia sint ſm hoc. s. composita ex substantijs distractis abinuicez exñtibus in eadem sba numero. manifestũ est q̃ non hñt exemplaria ſm modũ quem dicunt q̃dam hoies: ⁊ intendit illum modũ quem dixit hic. s. vt sint hic exẽplaria ⁊ q̃ sic vlia sint.

UVA. BHSC. IyR_117

¶ Capm Decimūq̄ntuz.

Quoniam vero substaatia altera: z q̄ simul totum: z rō. Dico aūt quia hoc quidem sic est substantia cum mā cōcepta ratio illa vero ratio totaliter. Quecūq̄ quidē igitur ita dicuntur: horum quidem est corruptio: etenz generatio huius. Rationis autem non est ita vt corrumpatur: neq̄ enim est generatio. Non enim fit domui esse: sed q̄ huic domui: verum sine generatione z corruptione sunt z non sunt. Ostensum est enim q̄ nullus hic generat nec facit: vnde z substātiaz sensibilium singularium: nec diffō/nec demonstratio est: q̄ hñt materiā cuius nā talis est: vt contingat z esse: z non esse. quapp corruptibilia oīa singularia ipsorum. Ergo si demonstratio necessariorum: z diffō scientifica: z non contingit sicut nec sciam: qñq̄ sciam: qñq̄ ignorantiam esse. Sed opinio tale quidē est: ita nec demonstrationem: nec diffinitionem: sed opinio est cōtingentis aliter se habere: palam q̄ non vtiq̄ erit ipsorum: nec diffō: nec demonstratio. Non enim sunt manifesta corrupta sciam habentibus: z cum a sensu abscesserint: z saluatis rationibus in aīa eisdem: non erit nec diffō amplius: nec demonstratio. Propter qō opz eorum ad terminum studentem: cum aliq̄s diffiniat aliquid singularium/non ignorare: q̄ semper auferre est. Non enim contingit diffinire: nec itaq̄ ideā nullā est diffinire. singularium eñ idea vt dicunt: z separabilis est.

¶ Et cū substantia totalis z diffō aliud z aliud. s. q̄ quedā substantie hoc mō q̄ diffō cōgregat māz: z q̄dā est vnitas diffinitionis. Oia que dicuntur ſm hoc hñt generationem z corruptionē etiā. Diffō aūt q̄ est hoc mō habet corruptionem: qñ pole est generari. essentia eñ domus nō gñatur: sed gñaī essentia cuius est domus. Ista igitur sunt z non sunt sine gñatione z corruptione. Et declaratum est q̄ ista neq̄ gñant: neq̄ aliud faciunt. Et ideo neq̄ diffō: neq̄ demonstratio est substantiarum sensibiliū particularium. Hñt eñ mām que quidem hz nām q̄ pōt esse z nō esse: et ideo corrumpuntur oīa particularia: z si demonstratio est ex rebus necessarijs: z diffō est vera quēadmodū est impole scire aut ignorare illud qō non pōt esse tale: sed est ſm existimationem: ita non erit demonstratio: nec diffō eius qō pōt esse alio mō: sed est ſm existimationem. Manifestum est igitur q̄ non hñt diffinitionem nec demonstrationem: q̄ eñ corrumpuntur non sunt manifesta apud habentes cognitionem quando recedūt a sensu: z sermo est conseruatus in aīa. Et ideo opz diffinientes scire: q̄ cum aliquis diffiniuerit aliqō particulariū: qō est vt remaneat istud semper. Impole eñ est vt diffiniat z non diffiniat etiam vt vnuz exemplarium. Exemplar eñ est ex particularibus sicut dicunt: z est separatum.

Nō fit domui eē: sz huic domui.

R Singulariū nō est diffō neq̄ demōstratio Nā mām est q̄ res pōt esse et non esse.

S Recedēti bꝰ sensibꝫ libꝰ a sensu nō est de eis certitudo sz opinio.

UVA. BHSC. IyR_117

53 Et intendit per substātiā totalē illud qō est totū.s. cōgregatum ex materia ⁊ forma pticulari:⁊ est individuū demōstratū:⁊ intēdit p diffinitionē sbam quā significat diffinitio:⁊ est forma:z.q.d. sba q̄ dicit de demōstrato est alia a sba q̄ dicit de forma substātie demōstrate. ¶D. exponit hec duo:⁊.d.s.q quedā ⁊c.i.qm̄ altera dicit substātia q̄ est cōgregata ex forma ⁊ materia.s.ex materia ⁊ forma demōstrata que est in materia:altera autē est forma vlis quā significat diffō. ¶D.d.oia igitur q̄ dicunt ⁊c.i.sba igit q̄ dicit de cōgregato ex materia ⁊ forma hz gnationē ⁊ corruptionē:sba vero quā significat diffinitio nō hz generationē neq; corruptionē. ¶D.d.diffinitio autē q̄ est ⁊c.i.diffinitio autē que significat hoc modo.s. que significat formā nō hz corruptionē:qz nō hz gnationē. Quidditas em̄ domus simpliciter nō habet generationē:qz generatio nō est nisi isti⁹dom⁹ demōstrate. ¶D.⁊ ista igit sunt ⁊ nō sunt ⁊c.i.q substātie particulares sunt existētes. ¶Deinde.d.⁊ declaratū est ⁊c.⁊ intēdit vniuersalia. ¶D.d.et ideo neq; diffinitio ⁊c.i.qz generanť et corrūpūtur. ¶Deinde d.causam ppter quā accidit eis generatio ⁊ corruptio.s.individuis: et.d. habent em̄ materiā ⁊c.i.⁊ necesse est vt res demōstrate hic corrūpunť ppter hoc q̄ habēt materiā q̄ potest recipere formā in aliqua hora: et amittere eam in alia. ¶D.d.⁊ si demōstratio est ⁊c.i.et si demonstratio est vera diffinitio dz esse ex rebus necessarijs eternis et perpetuis: quēadmodū impossibile est vt scire et nescire sit eius qō nō est necessariū:sz existimare:ita impossibile est vt sit scia rerū q̄ possunt esse in aliqua dispositione et in ꝓtrariā dispositionē. ¶Et cū posuit q̄ scie sunt in reb⁹ necessarijs:incepit declarare q̄ in rebus trāsmutabilib⁹ nō est sciētia necessaria:z.d.manifestū est igit et q̄ non habebūt.s.res trāsmutabiles ⁊ gnabiles et corruptibiles. D.d. que em̄ corrūpuntur ⁊c.i.particularia em̄ nō scīuntur nisi dum sunt in sensu:et cum recedunt a sensu possunt corrūpi:et tunc nō remanebit cognitio eorū apud sentientes:sed tantū remanebit existimatio. ¶Deinde.d.et erit sermo cōseruaťo in anima:et quādo sensatū recessit a sensu:remanebit sua informatio in anima:nō ita q̄ sit certus ipsum esse quādo recedit a sensu: et ideo sensibilia nō habent diffinitionē neq; demōstrationē: qz postq̄ recedunt nō habent nisi existimationē. ¶D.d.et ideo oportet diffinientes ⁊c. i.et ideo opz diffinientes scire q̄ si diffinitio esset particularis: necesse esset vt particulare esset permanēs. ¶D.d.impossibile enim est vt diffiniatur.s. particulare ꝑm q̄ est pticulare: et cū nō sit eternū impossibile est diffiniri. ¶D.d.et q̄m nō diffinit etiā ⁊c.i.q̄m particularia ꝑm q̄ sunt particularia nō habeāt diffinitiones: et exēplaria q̄ dicunť esse sunt particularia ꝑm q̄ sunt extra animā necesse est vt nō habeāt diffōnes. ¶Et dixit hoc: quia diffinitiones rerū sunt remanentiū:et particularia nō sunt remanētia:ex quo sequitur vt sint hic res remanētes: vt sint exēplaria et forme: et ideo vult declarare hoc eis: qz diffinitiones sunt rerū permanentiū ꝑm q̄ sunt vniuersales nō particulares:et cum posuerint vniuersalia esse separata:sequitur vt sint particularia:qz sic nihil ꝓfunt in diffinitione.

¶Necessariū vero ex nomine⁹ esse rationē. Nomen autē nō faciet diffinientem: ignotū enim erit. Posita autem cōmunia oībus ergo necesse ineſſe et alij hec: vt si quis te diffiniat animal: dicet gracile: aut album: aut aliquid aliud quod in alio sit. Siquis autē dicat nihil ꝓhibere:sepatim quidē oia multis: simul vero huic soli inesse. Primū quidē quia ⁊ ambobus vt animal bipes: animali et bipedi: et hoc in eternis quidem. Et necesse est ꝓpo-

T Sba quā sigt diffō nō hz gnationē neq; corruptionem. Idem.8. meta.14.

U Sēsibilia nō hñt diffinitionē neq; demōstratiōez qz postq̄ recedunt nō hñt nisi existimationem.

X Y Diffones sunt rerū pmanentiū ꝑm q̄ sunt vles nō particulares.

UVA. BHSC. IyR_117

ra existentia: ⁊ partes compositi: quinimo ⁊ separabilia si homo separabile: aut esset nihil: aut ambo. Siquidem igitur nihil nō erit genus preter species. Si vero erit ⁊ dicta. d. q; priora ipso esse. hec vero non ꝑmanent auferuntur.

¶ Et necesse est vt sermo sit ex noibus: ⁊ qui non diffinit non ponit nomen: qm̄ non erit notū si fecerit. Noia autē posita sunt cōia oib⁹ rebus. ergo necesse est vt hoc sit aliud etiā: ⁊ si aliquis diffinierit aliquid dicet ipz eē aial: aut macrū: aut aliud qō est alteri⁹ etiā. Et si aliqs dixerit q; nihil ꝓhibet vt oia sint separata in rebus multis: ⁊ vt sint insimul isti⁹ solius: tūc primo vero erit duobus vt aial bipes: animal ⁊ bipedi: ⁊ hec necesse est vt sint in eternis: que sunt ante: ⁊ sunt partes compositi: ⁊ vt sint etiā separata: si homo est separatus: aut nullū erit: aut vtrūq;. Si igitur nullum fuerit non erit genus aliud a forma: ⁊ si fuerit differētia erit etiā ante eēntiā ⁊ ista: ⁊ hec vocabula nō destruūt se adinuicem.

¶ Idest: ⁊ necesse est vt diffinitiones sint cōposite ex nominibus: ⁊ qui nescit rē nō ponet ei nomen. Nullus em̄ ponit nomen ei qō nescit. ¶ C. d. no mina aūt cōposita ⁊c. i. noia aūt acceptā in diffinitionibus sunt noia cōia oibus rebus diffinitis. ¶ D. d. ergo necesse est ⁊c. i. ⁊ cū fuerint hic noia que significant de entibus dispōes: sed ex vna re: necesse est vt ista res dispona tur per aliam rem. ⁊ intendit q; ex hoc modo est possibile substantiam predicari de substantia. ¶ E inde. d. ⁊ si aliqs diffinierit ⁊c. i. ⁊ ex hoc modo si aliquis diffinierit aliquid inducet in diffinitionem eius dispōes cōmunes v. g. vt dicat in diffinitione alicuius q; est album animal: aut macrum: aut alia dispō: ⁊ erit illud qō congregatur ex illis dispositionibus cum dispō idem in spē ⁊ eadem natura: ⁊ intendit q; tale esse non inuenitur in exēplaribus. ¶ D. d. ⁊ si aliquis dixerit q; nihil prohibet ⁊c. i. si igitur aliquis dixerit q; non est impossē vt talia ꝑdicabilia sint separata abiuicē ⁊ diuersa in numero: ⁊ erunt oia exīstia in eodem numero. ¶ D. induxit impossē quod sequit ex hac positiōe: ⁊. d. tūc ꝓmo. vero ⁊c. i. ⁊ sequitur ex hac positione de impossibilibus primo q; quelibet due diuisiones: aut plures: sunt duorum dispositoꝝ: aut plurium: aut illa dispositā sunt eiusdem dispositi numero. ¶ D. d. ⁊ hoc necesse est vt sit in eternis ⁊c. i. ⁊ ista positio in rebus in sensibilibus est necessaria in suis exemplaribus eternis. s. vt inueniantur sunt ex eis in vno exemplari numero plus cꝫ vnum exemplar: ⁊ in rebus q̄ sunt partes exemplaris. V. g. vt in homine separato sit animal separatum ⁊ ambulans: ⁊ bipes: ⁊ vīr forme ex quibus componitur homo: ⁊ hoc intendebat cum dixit et vt sit etiā separata si est homo separat⁹. i. ⁊ tinget i his substantijs que sunt ptes hois separati vt sint etiam separate. ¶ D. d. aut nullū erit ⁊c. i. aut ille dispōes quibus disponit vnū dispositū sint nō diuersa aut diuersa. V. g. qm̄ non diffinitur dispositio duobus. s. genere ⁊ dicta. Si igitur iste due dispositiones fuerint adunate: tunc genus non erit aliā a dicta: ⁊ si fuerint diuerse ⁊ non vnius rei apparebit q; dicta precedat gen⁹ in esse. ¶ D. d. ⁊ ista non destruunt se adinuicem. ¶ Et si hic non fuerit error scriptoris. ⁊ intendit q; iste forme ⁊ dispositiones congregate in diffinitione non sunt ex rebus que differunt a se inuicem. s. que omnes sunt in actu: sed sunt ex dispositionibus quarum quidā sunt ad perficiendū quasdā ⁊ ideo ꝑt predicari de se adinuicem: ⁊ q; congregatum ex eis sit vnū: et

54

3 Null⁹ im ponit no men rei quā igno rat. Idez 4. met. t. c. 10.

UVA. BHSC. IyR_117

hoc impossibile est in exemplaribus ⁊ in rebus quarū sunt exēplaria: ⁊ hoc est solūmō pone in vlibus q̄ non hñt esse: sic vt esse rerū que sunt extra aiam neq; sunt etiā diffiniētes. Sed videtur mihi q̄ hic sit error in libro: in quo deberet scribi: ⁊ ista nō declarant se adinuicem. i. et forme diuerse in esse in exemplaribꝫ nō declarāt se adinuicē. s. q̄ illa que est magis pticularis non declarat nām vlis: sicut ēt est dispō dñe cū gñe: qm̄ si in hoie separato est pars ex separatiōe alialitatis ⁊ rōnalitatis: tūc rōnalitas nō distinguit aialitatē hois ab aialitate simplici: sicut accidit hic i diffinito. Declarabit igit ex hoc q̄ vlia impossibile est vt sint substantie neq; exemplariū: neq; sensibilium: ⁊ q̄ etiā non sunt diffinientes omnino: qm̄ tunc non esset scientia: ⁊ etiam in rebus non inuenietur idemptitas ⁊ oppositio.

¶ Deinde autē si ex ideis idee. magis enim incōposita sunt ex q̄bus aliq̄d constat. Amplius de multis oportebit ⁊ illa predicari ex quibus idea: vt animal ⁊ bipes: sinautem quomodo cognoscetur. Erit em̄ idea quedā quaꝫ impone de pluribus predicari q̄ de vno. Non vī autē: sed ois idea esse participabilis. Quēadmodū ergo dictū est latet q̄ impossibile diffinire in sempiternis: maxime vero quecūq; vnica: vt sol ⁊ luna. Non solum em̄ peccant additio ne taliuꝫ quibus ablatis adhuc erit sol: puta terram gyrans: aut nocte absconditum. Si enim steterit: aut apparuerit: non adhuc erit sol: sed absurdum: si non: sol enim substantiam quandam significat. Amplius quecunq; in alio contingunt: vt si alter fiat talis: palam q̄ sol erit. Cōis ergo ratio sed erat singularium sol: vt eleon aut sortes: quontiā propter quid nullus ipsorum terminum profert idee. fiet enim vtiq; manifestum tentantibus. Quare verum q uod modo dictum est.

¶ Et etiaꝫ exemplaria sunt ex exemplaribus. Quontiā que sunt ex eis sunt maioris cōpositionis: ⁊ etiā opꝫ predicari per sermonem illa ex quibus est exemplar etiam de pluribus. V. g. aial et bicubitū: et si nō: quō erit: et etiā scietur: sicut illud quod impone est predicari p sermonē de pluribꝫ: sed de vno. Et hoc non existimatur: fꝫ existimatur q̄ omne exemplar est acq̄situ: quēadmodū igitur dictuꝫ est latet q̄ est impossibile vt diffinitio sit rerum eternarum: ⁊ maxime illud quod est eternum: vt sol ⁊ luna. Non em̄ peccant in hoc solum: sed q̄ nituntur in talia que cum recedunt erit sol: ⁊ vt in nocte latet sub terra: quontiā si apparet ⁊ si occidit erit sol: sed hoc non sentitur: sol enim significat suam substantiā Et etiam omnia que possunt eē in alia sicut erit si fuerit aliud tale manifestum est q̄ erit sol. Ergo sol est contrarius: sed iam fuit ex rebus particularibus: vt Sor. ⁊ Plato. Et si non quare non apparet diffinitio exemplaris illius: quoniam si declaratur q̄ illud quod dictum est hoc est verum eis qui hoc nituntur.

55 ¶ Dixit: ⁊ contingit istis vt exemplaria ēt sint composita ex exemplaribus quoniaꝫ si fuerit hic homo separatus: erit etiam hoc aial separatū. ¶ D. d. que aūt sunt ex eis sunt maioris copositionis. i. q̄ aūt cōponunt ex aliquibus sunt maioris compositionis q̄ cōponentia. ¶ Et. d. hoc: q̄ cum illud

UVA. BHSC. IyR_117

quod est maioris cōpositionis ⁊ est separatū ⁊ exemplar: quātomagis erit separatus ⁊ exemplar illud qō est minoris compositionis. ¶D.d.et etiam oportet predicari ⁊c.i.⁊ contingit dicentibus exēplaria esse dicere ꝙ nature separate ex quibus cōponuntur exēplaria debēt predicari de pluribus: ita ꝙ sint vniuersalia:que nō pñt esse in vno ꝑm numerū:⁊ si nō qūo particulare posset sciri.¶D.d.U.g.animal ⁊ bicubituz.i.U.g.aial ⁊ bicubitum: qm̄ homo si habuerit exemplar extra aiam et fuerit scitū necesse est vt aial qō est in illo exemplari ⁊ bicubitū predicetur de pluribus:vnū autē numero nō predicatur de pluribus.¶D.d.⁊ ēt scietur ⁊c.i.⁊ cōtingit sciri ꝑ diffōnem illud qō non est intentio vris.¶D.d.et hoc nō existimatur ⁊c.i.⁊ nullꝰ querit diffōnē et exēplar particularis:sed existimāt ꝙ ab oi exēplari acquiritur intētio cōis eius cuius est exemplar.¶D.d.quēadmodū igitur est dictum ⁊c.i.sed quidā nituntꝫ dicere in diffinitionibus rerum particularium eternarū:ex quibus non inuenitur nisi vnū indiuiduū:qz latet esse impossibile vt sit diffinitio rerū:ex quibus nō inuenitur nisi vnū tm̄ indiuiduū:vt sol⁊ luna.Apparet enim ꝙ qui laborat in diffiniendo talia indiuidua peccat.¶D.d.peccatū enim ⁊c.i.qui eā nituntꝫ diffinire solē et lunam esse peccant quoniam diffiniūt solē per res que cū auferuntur:nō aufertur sol:dicebāt eā solem esse astrū latēs de nocte:⁊ hoc intendebat cū.d. qm̄ si apparet ⁊c. id est qm̄ quādo latet ⁊ qñ apparet est sol:⁊ hoc nomē sol significat illō qō significat sōa:⁊ ideo oporteret eos diffinire ipm̄ per diffinitionem cōuenientem nomini.¶D.d.⁊ etiā omnia que pñt esse ⁊c.i.⁊ si haberet diffōnem eēt ex diffōnibus que si essent in aliquo demōstrato illud aliud esset sol:⁊ scōm hoc nomen sol significaret plures soles: et hoc nomen est rei particularis. U.g.Sor.⁊ pla.¶D.d.⁊ si non quare apparet alicuius exemplar.i.⁊ si hoc nomē esset nomē specieī:tūc essent plura indiuidua similia.¶D.d.quoniā si esset manifestū ⁊c.i.qm̄ si apparet aliud indiuiduū: tunc sermo cozū qui nituntur diffinire solem est verus.

A Qui laborat i diffiniēdo singularia/rū eternarū peccat

¶Cap. Decimūsextum.

MAnifestum est autē ꝙ substantiarū esse existimatarū plurime ptāte sunt vt ipse partes animalium. Nihil etenim separatum est:quoniā autē separata fuerint: tunc entia sunt vt materia oia terra: ignis: ⁊ aer. Nihil.n.ipsorum vnum est:nisi vt cumulus anteq̄ digeratur:⁊ fiat aliquid ex ipsis vnum. Maxime autem vtiq̄ aliquis animatorū suspicabitur ptes ⁊ eas q̄ anime ꝓpinque ambas fieri entes:⁊ actu ⁊ potentia: eo ꝙ principia habent motus ab aliquo in suis iuncturis. Propter quod quedā animalia diuisa viuunt:sed tamen potētia omnia erunt qñ fuerit vnum ⁊ continuum natura: sed non vt: aut copulatione:tale namq̄ est orbatio.

¶Et manifestum est etiā ꝙ plures substātie que existimātur potentie:⁊ similiter partes aīalis. Quoniaz ex eis non est distinctū vnum:sed quasi generata sunt anteq̄ adiungantur:et fiat ex eis vnum. Et pōt aliquis existimare ꝙ partes reruz animatarum. ⁊ partes anime magis q̄ aliud appropinquans sibi adinuicem: in esse:⁊ in actu:et in potētia:qm̄ habent principia motus ex aliquo vi oppositionis. Et ideo quoddam animal postq̄ diuiditur viuit Tamen erit omnis potentia cum sit vnum: ⁊ continuum ꝑ natu-

UVA. BHSC. IyR_117

ram: nõ p glutinũ: ꝛ applicationẽ. Q̃ð em̃ est tale diminutio nãe.

56 Quia dicere exẽplaria est ꝑpinquũ ad dicere formas sensibiliũ esse separatas: vult in hoc capl'o narrare qͥpl'a eorũ q̃ existimãtur esse substãtie videntur nõ separate a materijs. ¶Et. d. ꝛ est manifestũ ꝛc. i. ꝛ est manifestũ ꝙ plura eorũ que existimãtur eẽ sb̃e sunt exñtes p̃io in potẽtia ꝛ postea sunt in actu: ꝛ qð est tale est in mã. ¶D. d. ꝛ silr̃ partes aialis ꝛc. i. ꝛ ideo partes aialis nõ hñt vnũ p qð sunt substãtie cũ sint distincte ab aiali: sed sunt apud diuisionẽ: sicut ptes que sunt in gñatione. s. quarũ esse non perficietur donec adiũgantur adinuicẽ: ꝛ fiat ex vna sb̃a quã significat nomen ꝛ diffõ. ¶Et hoc qð. d. manifestũ est: qm̃ cũ posuerimus ꝙ noia q̃ sunt s3 diffões significãt substãtias: ꝛ silr̃ diffões q̃ sunt ƀm ista: noia: ꝛ posuerim⁹ ꝙ partes aialis diuise nõ significãtur a noibus sicut significãtur ab eis qñ sunt continue nisi equiuoce: ꝛ manifestũ est ꝙ illa que significantur a noib⁹ ꝛ sunt cõtinua: sunt substantie mãles. ¶D. d. ꝛ põt aliquis existimare ꝙ cã in hoc in istis animalibus est ꝙ partes suoꝝ membroꝝ ꝛ ptes aie appropinquãt sibi adinuicẽ in potẽtia ꝛ actu: sed ꝙ quelibet pars recipit omnes potẽtias anime: ꝛ virtutes aie nõ appropinquant alicui parti sine alia: ideo talia aialia cũ diuidunꝛ pñt viuere: ꝛ apparẽt oẽs virtutes in qualibet parte: ꝛ hoc qð. d. est manifestius in plantis: ꝛ quasi intendebat ꝙ cã in hoc nõ est qꝛ nõ est in materia: sed causa in hoc est propinquitas virtutũ anime adinuicez. Impossibile em̃ est vt anima que est in hoc aiali sit nobilior aia que est in animali perfecto: ita ꝙ existimatur ꝙ ista aia sit separata et aialis perfecti non separata. ¶D. d. habẽt em̃ principia motus ꝛc. i. et virtutes aie appropinquãt sibi in hoc aiali: qꝛ habent partem paruam. i. debilẽ de principio per qð animal mouetur motib⁹ diuersis contrarijs. ¶D. d. sed tamẽ ꝛc. i. ꝛ signum ꝙ aia eius est in materia est ꝙ actio eius est perfectior qñ est vnum naturaliter: nõ vnum violenter: ꝛ ƀm applicationẽ: ꝛ vniuersaliter apparet ꝙ hoc accidit ei: est: qꝛ est de actionib⁹ nature actio diminuta. s. ens diminutum.

B

Quarꝫ aia lia aliq̃ diuisa viuũt vid' ẽt con sile. 2. de aia. t. cõ. 20.

C ¶Qm̃ vero vnũ dr̃ sicut ꝛ ens: ꝛ substantia vni⁹ vna ex quorum vna numero: vnũ numero: palã qꝛ nec vnũ: nec ens contingit substantiã esse rerũ: sicut neqꝫ elemẽto esse aut p̃cipio. S3 querim⁹ quidẽ principiuz vt ad noti⁹ reducam⁹. Magis igitur horuz substantia ẽ ens ꝛ vnuz q̃3 p̃cipiuz ꝛ elemẽtuz: ꝛ cã. S3 nec ista sunt si nec aliud cõe quicq̃3 substãtia sit. Nulli nãqꝫ inest substãtia: sed huic ꝛ hñti ipsam cuius est substantia. amplius qð vnũ apð multa nõ erit simul: qð autẽ cõe simul apud multa existit: quare palam: qꝛ nulla vlium existit preter singularia separatim.

¶Et cum vnuz dr̃ sicut dr̃ ens ẽt: ꝛ substãtia vnius est vnum: et substantia entis est vnum numero. Et manifestum est ꝙ impossibile est vt substantia rerum sit vnum: aut ens: sicut est impo'e vt principiuz sit essentia elemento. Sed queritur quid est principiũ ad sciẽdum duo: ꝛ substãtia: que est istoꝝ magis q̃3 aliud est ens ꝛ vnum: ꝛ principiuz: ꝛ elemẽtum: ꝛ cã. Sed nõ videntur ista esse substantia cum nullum aliud cõe oĩno sit substantia. Substantia

D enim non est alterius nisi suipsius. ꝛ illius cuius est: ꝛ est substãtia illius rei: ꝛ etiã in pluribus non erit insimul: ꝛ cõe insimul erit plurimum. Manifestum est igitur ꝙ nullum vniuersalium est se-

UVA. BHSC. IyR_117

paratum a particularibus.

¶Quia opinantes vniuersalia esse substantias: dicunt quod illud quod est magis vniuersale est dignius hoc: & ideo plures opinabantur quod principium omnium est vnum vniuersale: incepit contradicere eis. ¶Et dicit cum hoc nomen vnum dicitur de omni de quo dicitur hoc nomen ens. et hoc nomen ens vt dici multipliciter: ergo manifestum est q illud quod significat vnum impossibile est q sit principium omnium entium: ita q sit commune eis: sicut est impossibile vt hoc nomen principium sit vnum cõe elementis. Sed querendum est in entibus quid est dignius vnitate & nole principium: & illud est ppter qđ inuenitur in alijs habentibus hec nosa: apparet enim q hec nosa dicantur fm prius & posterius: & hoc intendebat cũ d. manifestum est igitur q impossibile est &c. i. et manifestum est igit q impossibile est vt vnum & ens sint substantia plurium. ¶D. d. sicut est impossibile &c. i. sicut est impossibile vt principiũ dictum de elementis communibus sit pma substantia principiorum. ¶D. d. & substantia que est &c. i. et existimatur q illud qđ est dignius hoc nomẽ substãtia inter ista cõcessa eẽ substantias est illud de quo simpliciter dr hoc nomẽ ens: et hoc nomẽ vnũ & elementũ: & principiũ & cã. Sed vniuersalia sunt que significant hec nosa scz qz existimatur q vniuersalia sunt principia rerum de quibus predicant fm q sunt vniuersalia. ¶D. d. sed nõ videntur &c. i. sed ista vniuersalia impossibile est vt sint substãtie istarũ rerum quarũ sunt vniuersalia. Ulia em sunt cõia: & nullũ cõe est substãtia. ¶D. d. substãtia em nõ est alteri⁹ &c. i. et nullũ cõe est substãtia: qm substãtia nõ est sba pluriũ: & ẽ substãtia: aut suipsius: aut illius cui⁹ ẽ substãtia: & ẽt sba nõ ẽ in pluri⁹ insimul: vle autem est cõmune: & cõe est in pluribus insimul. ¶D. d. manifestuz ẽ igitur &c. i. ex cõtingentibus impossibilibus & ex hoc q vniuersale a & particulare sunt ad aliquid: & principium eius ẽ cuius est principium: & necesse ẽ vt principium non indigeat in suo esse cuius est principium.

57. Nullũ cõe ẽ sba. Jdẽ 1. met. cõ. 45. & 1. de me. c. 6. et 12. me. 21. £ Sz oppositũ vr dicere. S. cõ. 46. a Ule & particulare sẽ ad aliqd. Jdẽ. 8. cõ. 48.

¶Sed species dicentes hic quidem recte dicunt separantes eas si substantie sunt: illic autem non recte: qz vnam in multis dicunt speciem. Causa vero qz non habent reddere que tales substantie sunt incorruptibiles: preter singulares & sensibiles. Ergo faciunt easdem specie corruptibilibus. Has enim scimus antoioem et antoequum addentes sensibilibus verbum ipsum: cuius vtiq; si non videremus astra: non minus existimo forent substantie sempiterne post eas quas nos videmus. Quare & nunc: si non habemus que sunt tamen esse quasdam forsan ẽ necessariũ. Quod quidem igitur neq; vniuersaliter dictorum quicq; substãtia: neq; vna ex substantijs: manifestum est.

¶Sed illi qui dicũt formas esse quoquomõ: pñt dicere verũ cuz faciunt eẽ sepatas cũ sint substantie: & quodãmõ nõ est verũ. Dicunt em q eadez forma est in pluribus. Et cã in hoc est q nõ pñt narrare que sunt substãtie q̃ sunt ex talibus: vtrũ sint substãtie q̃ nõ corrumpũt: alie a substãtijs particularibus sensibilibus. Et illi faciunt eas esse easdem per formas que corrumpitur: & dicunt. nos scimus ista esse hominem: & addunt in sensibilibus verbum quod dicitur est: et si est. ¶Et si nos nõ videmus stellas: tñ earũ

UVA. BHSC. IyR_117

esse natura non dinumeretur: ⁊ essent substãtie eterne. Ergo modo rectum est vt sint necessario: licet non sit scientia apud nos ꝺ̃ sint. Ergo mãifestum est ꝙ nullum eorum q̃ dicũtur vniuersalia est substantia: nec aliqua substantia.

58 ¶Intendit in hoc capitulo notificare veritatem ⁊ falsitatem sermonis dicentis. ¶Et.d.ꝫ dicentis ⁊c.i.qm̃ hic dicũt ꝙ substãtie sunt separate est verum. Substãtie em̃ debẽt esse separate. i. ꝙ non sunt in subiecto in actu: sed cuꝫ hoc ꝙ dicũt eas esse sepatas ponũt eas existere in plurib⁹. ſ. pticularib⁹ ¶D. demonstrauit quo accidit eis peccatũ ⁊.d.⁊ cã in hoc est ⁊c.i. ⁊ causa sui erroꝛis est: qm̃ cũ sint he scie q̃nõ coꝛrũpuntur: non possunt distinguere inter naturam que est substãtia ꝛstarũ sciarum: ⁊ inter naturam q̃ est sba: ⁊ propter hoc opinati sunt hic esse sbas nõ coꝛruptibiles: ⁊ ꝙ sunt cũ substantijs coꝛruptibilib⁹ eadẽ per formã q̃ coꝛrũpit: ⁊ hic est erroꝛ magn⁹. ¶D.d. ⁊ hoc est additũ in sensibilib⁹ ⁊c.i. qm̃ cũ ponũt illo qõ signat diffinitio ptẽ sbarũ sensibilium: contingit eis vt eas esse intellectas sit pars suoꝝ esse adeo ꝙ si ista sensibilia non fuerint intellecta non erũt. Et est manifestum ꝙ sensibilia sunt entia: licꝫ nõ intelligãtur quemadmodum sunt entia: licꝫ nõ sentiantur. ¶Et ideo.d.⁊ si nos nõ videm⁹ stellas ⁊c.i. ⁊ necesse est vt essentie rerũ intelligibiliũ sint exñtes: licꝫ nõ intelligãtur: ⁊ intẽdit ꝙ manifestum est: qm̃ quẽadmodum sensibilia nõ sunt sensata in actu donec sentiantur: ita est de intelligibilib⁹: a9m hoc sequtur ex opinione a Aris. vt intelligibilia sint noua. ⁊ scõm opiniõem dicẽtiũ formas esse sunt eterna: sed quo substãtia eterna ẽ pars substãtie coꝛruptibilis aut idem illi: ⁊ substãtia coꝛruptibilis est vnum numero. ¶D.d. ergo rectũ ⁊c.i. ⁊ rectũ est vt ꝓtingat dicentibus formas esse: vt sint hec intellecta necessaria in actu: ⁊ si nõ sciãtur neq; intelligantur: ⁊ sic sciẽtia acquisita de nouo non erit addiscere: sed reminiscari. ¶D.d. manifestum est igitur ꝙ nullum eorum que dicuntur ⁊c. id est ⁊ cum omnia hec impossibilia cõtingãt dicẽtibus substantias vniuersales esse separatas: manifestum est ꝙ nullũ vniuersaliũ est substãtia: neq; aliqua substantia est vniuersale.

Essentie rez itelligibilium sunt exñtes. ꝛ nõ intelligant. oppositũ vꝺ dicere. ꝛ. met. cõ. 1. a Ex opinõe Ari. sequit ꝙ itelligibilia sint nouꝫ. Jõ p. me. c. 49. ⁊. 7. phy. cõ. 2 o. ⁊ p mo post. cõ. 2. ⁊ 3. de aia cõ. 2. contra chimerizantes asserroiſt.

¶Capitulum Decimumseptimũ.

Quid aũt oportet dicere: ⁊ quale q̃d substãtiã: iterum aliud ꝓnciptũ faciẽtes dicam⁹. Forsan. n. ex his erit palã: ⁊ de illa substãtia q̃ est separata a sensibilib⁹ substantijs: qm̃ ergo substãtia ⁊ ꝓncipiuꝫ ⁊ causa q̃dã est: hinc est ꝓcedẽduꝫ. querit autẽ ipm ꝓpter quid semper sic: ꝓpter quid aliud aliquid alij alicui inest. Nam querere ꝓpter quid musicꝰ homo: musicus hõ est: aut est qõ dictũ est querere ꝓpter quid hõ musicꝰ est aut aliud. Nã qõquid est ꝓpter quid ipm est ipm nihil est q̃rere. Opꝫ em̃ ipm q: qõ ipm esse existere manifesta entia. Dico autẽ vt q: luna patitur eclypsim. Ipsius aũt q: ipsuꝫ vna est rõ: ⁊ vna causa in oibus: ꝓpter quid hõ hõ: aut musicus hõ musicꝰ: nisi quis dicat: q: idimisibile ad ipm vnũquodq; Hoc aũt erat vnum esse. Sed hoc cõe: q: de oibus. ⁊ quod breuꝫ queret aũt aliquis ꝓpter quid hõ est aial: tale hoc q̃dem igitur palã: q: nõ querit quare q̃ est hõ: hõ est. Aliquid ergo de aliquo querit ꝓpter quid existit: q: vero existit opꝫ manifestũ esse. Nã si nõ ita: nihil q̃rit: vt ꝓpter quid tonat: q: sonitus fit in nubibus.

Aliud

UVA. BHSC. IyR_117

Aliud enim ita de alio est qꝫ querit: ꝛ ppter quid: puta lateres ꝛ lapides domꝰ sūt. Pala igit ꝙ ārit cām. Hoc autem est qꝫ quid erat esse vt est dicere logice: ꝙ in quibusdaz quidē cuius causa: vt forsan est in domo ꝛ in lecto: in quibusdā vero quid mouit pri mū. Hā cā et hoc: sz talis quidē cā in fieri ārit ꝛ corrūpt. altera ve ro et in esse. Latet aūt maxie qꝫ querit in hiſq̄ nō de aliis dūr: vt homo quid est querit: pōt simplr dici: sed nō diffinite: qz hoc aut hoc. Sed opz corrigentes querere: si aut ē nō: cōmune eius qꝫ ni hil querere: ꝛ eius quod querere aliquid fit.

¶ Et etiam inciptamus alio modo: ꝛ dicamꝰ quid oportet dici substantiam ꝛ sicut quid. Rectum est igitur vt existis sermonibꝰ declaretur sermo de illa substantia etiam que est separata a sub stantiis sensibilibus. Et cum substantia habeat principiū ꝛ cau sam aliquaz: accipiamus ab eo viam. Et queremus quare scōm hanc dispositionem semper querit aliud: ꝛ est alterius. querere enim quare musicus est ab homine: aut q̄rere q̄d est: aut querere homo est ex musico: aut erit. Postremo enim quare est: est quere re cuius. Oportet enim vt esse ꝛ essentia declarantur. V. g. quo niam luna eclypsat. Sermo enim de istis rebus esse est vnus: ꝛ cā in omnibus est vna: quare homo est homo: ꝛ musicꝰ: nisi aliquis dicat ꝙ omne vnū ex se non diuidit: ꝛ hec ē essentia vntꝰ: sed hoc est commune: ꝛ vī de oībꝰ rebus vere. Et forte queret aliquis: q̄re homo ē animal sicut hic. Manifestuz ē enim ꝙ nō querit qua re ē homo: ꝛ aliud quod ē homo qꝫ querit: sicut quidam dicunt hoc manifestum est. Si igitur questio non fuerit huiusmodi: ni hil querit. sicut quare est tonitruus: quia est tinnitus in nubibus quoniam secundum hoc quesitum erit de alio: ꝛ quare hoc sicut lapides ꝛ lateres domus. Manifestum est enim quod querit cau sam: et ista sunt quiditas domus: sicut est modo logico: quoniaz in quibusdā rebus nō potest inueniri a quibusdā causa: sicut for te inuenit in domo: aut scāno: ꝛ queritur in quibusdam quid est motor primꝰ. hec enim est causa. Sed causa que ē talis queritur apud generationē ꝛ corruptionē: ꝛ ē forme in essentia. Et latet qꝫ multū in eis que non dūr de altis: vt querit quid ē hoc. ē enim modo simplici: ꝛ non distinguitur hoc esse in hoc.

Et cū declaratum sit ꝙ vīe nō ē substātia: et ꝙ illud qꝫ signāt diffō ē substātia: inciptamꝰ pscrutari de hac sba alio modo. ¶ Et. d. dica mus igit quid oportz dici substātiā et sicut q̄d. i. qm̄ opz declare q̄d sit sub stātia p diffōnē et exēplū. ¶ D. d. rectū ē igitur vt ex istis sermonibꝰ ꝛc. i. re ctum ē igitur et de cognitiōe substātie sensibilis declarēt substātia q̄sita. s. sepata eterna. ¶ D. d. et cū substātia. hēat pncipiū ꝛc. i. dicamꝰ igit ꝙ cum fit manifestū p se ꝙ iste sube habeāt cās: ꝛ ꝙ cā substātie ē substātia: oz po nere pscrutationē in substātijs istaꝝ rex ex pscrutationē de suis cāis. Et qz pscrutatio de causis rerū sensibiliū nō pōt fieri nisi numerādo iterroga tiones naturales de cāis: h incepit declarare loca in q̄bus querit p q̄re: et 59 b

UVA. BHSC. IyR_117

Nō fit qō p q̄re i re simplici n̄ ꝯposita. Jd.ꝯ.seq̄n ti.predi= cationuꝫ alia natu ralis alia nō n̄alis. q̄ sint de= clarationes logice.vi= de.s̄.c.2. et.1.ph.c. 35.⁊ q̄ ibi. cā ag̃ēs q̄ rit̃ maxīe reb⁹ gn̄a bilibus et corrupti= bilib⁹.vid ꝯ.44.12. hui⁹.Jdē s̄.tex.ꝯ.4.

d.quare ⁊c.i.quia manifestum est per se ꝙ p hoc ipsum quare q̄rit̃ de cāis rerum manifestum est ꝙ nō vsitat̃ in re simplici nō cōposita:s3 in rebus cō positis in quibus ponit̃ aliqd esse in aliquo:⁊ aliqd p̄dicari de aliquo:aut aliquid esse:aut nō eē.Qm̄ cū fuerit manifestū nobis aliqd eē in aliquo: interrogabimus:quare est hoc in hoc:aut q̄re est hoc:et q₂ p̄dicatio alia ē naturalis:alia nō naturalis:⁊ ipse nō curat in hoc loco ꝙ in duob⁹ loc̄ sit interrogatio vna aut due.D.querere em̄ q̄re music⁹ est hō:aut q̄re hō musi cus:aut aliud.i.et cā q̄sita in aliqua ꝓpōne et in suo cōuerso:aut sunt eadē qō:aut sunt due:⁊ q̄uocūq; fuerit subiectū ē ꝯpositū et nō simplex.Et q₂ q̄ rere p q̄re in re simplici ē nugatio.si.n.hō simplex eēt:tūc dicere quare hō est music⁹:eēt sicut dicere:quare hō est hō.et iō.d.q₂ op3 ⁊c.i.et q₂ op3 vt sit cognitū nobis ante interrogatiōem hic eē duo diuersa:et ꝙ alterū existit in reliquo.V.g.ꝙ cū apud nos sit cognitū ꝙ luna eclypsat̃ : īterrogam⁹ quare eclypsat̃.D.d.sermo.n.in istis reb⁹ ⁊c.i.querere.n.p quare de vna re impoīe est.V.g.vt aliqs q̄rat quare hō est hō:nisi aliqs dicat ꝙ oīa sunt simplicia:qm̄ qd̄libet eoꝝ ē vnū p se:et vnū nō diuidit̃ in p̄dicatū et sbm:⁊ sic interrogat̃ de eis p quare:cū eēntia vnitatis sit indiuisibilis:n3 p qua= litatem.D.d.r̄ndendo:sed hoc ē cōe ⁊c.i.et res ex̄ntes hoc h̄nt dispōnes cōes que p̄dicantur de omnibus vera p̄dicatione:et sic appet eas eē ꝯposi tas:et querit̃ in eis cā cōpositiōis.D.d.et forte queret aliquis ⁊c.i.et re ctū est vt interrogatio vera sit quare hō est aīal:non quare homo ē homo. D.d.si igitur interrogatio nō fuerit h̄mōi.s.vt aliquis q̄rat:q₂ tonitru⁹ est in nubibus:et dicat̃ q₂ in nubib⁹ est sonus.D.d.et quare hoc sicut la pides ⁊c.et hoc est aliud exemplū.i.quare est hic domus:q₂ est compositu3 ex lapidibus ⁊ lateribus. D.d.manifestū est.n.ꝙ querit̃ cā.i.qm̄ inter rogant̃ istis interrogationib⁹.D.d.et hic est quiditas rei ⁊c.i.manifestum est enim quod in talibus locis queritur per quare causa que est q̄ditas rei quā descripsimus superius descriptione logica:cum dicimus ꝙ ē illd quod significat diffinitio.Jsta enim cā que est forma:declarata est hic duab⁹ de clarationibus logicis:quarū altera est diffinitio:et alia interrogatio p q̄= re.Et cum.d.ꝙ p quare querit̃ cā que est s̄m q̄ditatē:et.d.ēt ꝙ ēt p illud querit̃ illa cā:et.d.qm̄ in quibusdā rebus ⁊c.i.qm̄ in q̄busdā rebus potest queri cā que est s̄m q̄ditatem.et in q̄bus prim⁹ motor:sed ista cā.s.ag̃ēs q̄ ritur maxime in rebus generabilib⁹ et corruptibilib⁹.D.d.et q̄stio latet multū qn̄ interrogatur de reb⁹ que nō p̄dicant̃ de alio.s.in substantijs : et hoc erit p qd.v.g.qd ē hō.d.dedit cām in hoc:et.d.qm̄ ē mō simplici.i.et cā in difficultate isti⁹ q̄ōnis ē:q₂ ē qō simplex nō cōposita.Querit̃.n.qd sit hō et nō dr̄ quare hō ē tale.Et intēdit ꝙ scire q̄ditates sbaꝝ est magis sci= re ꝙ̄ cās accn̄tiū:⁊ cā in hoc est simplicitas sbaꝝ:⁊ ꝯpositio q̄ ē in accn̄tib⁹ et iō illud qd ē simplex in rei veritate nō h3 diffōnē:neq; querit̃ per q̄re.

Quoniam vero op3 habere:q₂ et existere ipsum esse: palam itaq; quia querit materiam quare est:vt domus hec quare:quia huius existunt quod erat domui esse.Et homo hic:aut corpus hoc:tale habens:quare querit̃ cā materie:hoc autem ē species qua aliquid est.Hec aūt substātia.Palam igit̃ qm̄ in simplicib⁹ non est questio nec doctrina:sed aliter modus questionis taliu3. Quoniam vero cōpositum ex aliquo fit:vt vnū sit oē:sed non vt cumulus:sed vt syllaba.Et syllaba non est elementa:nec idem. b.⁊.a.nec caro:ignis:et terra.Dissolutis quidē enim hec non ad=

Syllaba nō ē.b.a.

UVA. BHSC. IyR_117

huc sunt: vt caro: et syllaba. Elementa vero sunt et ignis ⁊ terra. Est igit aliq̃d syllaba nō solū elemēta vocalis ⁊ cōsonās: sed ⁊ alterū aliud aliq̃d. Et caro nō solū: ignis ⁊ terra: aut calidū: aut frigidū: sed ⁊ alterum aliquid. Si igitur necesse ⁊ illud aut elementū aut ex eīntis esse. Siquidē eīntū iterū eadē rō erit: ex hoc eniꝫ et igne ⁊ terra erit caro: ⁊ adhuc alio. Quare in infinitum ibit. Si vero ex elemento palam quia non vno sed pluribus: aut illō ipsum erit quare rursum in hoc eandem dicemus rationem: ⁊ ita in carne: vel syllaba. Videtur autem vtiq̃ esse aliquid hoc et elementum: ⁊ causa essendi: hoc quidem caro: hoc vero syllaba: ⁊ similiter autem ⁊ in aliis. Substantia autem vniuscuiusq̃ hoc. Hoc enim causa prima essendi: quoniam vero quedā nō sūt substātie rerū: ⁊ sed quecūq̃ substātie ꝑm nām. ⁊ nā constitute sunt manifestabitur vtiq̃ quibusdam hec nā substātia: que est nō elementum: sed principium. Elementum vero est in quod diuiditur inexistens vt materiam: puta syllabe q. a. ⁊. b. eīntū: qd L

¶ Et cū opꝫ vt habeat eēntiā: aut erit eēntia: ⁊ manifestū est qō materia q̄ritur quare est. v. g. quare est hec domus: q᷑ tale est: et tale cum fuerit eēntia domus. Et quare est hō: q᷑ hꝫ hoc: ⁊ hoc cōpus. Manifestū est igitur q queritur cā materie: ⁊ ista est forma eius qō habꝫ aliquid ⁊ est substātia. Manifestū est igitur qō in simplicib⁹ non q̄ritur neq̃ considerat: sed q̄ritur tale alio mō. Cōpositū est igitur aliquid qō est ꝑm hunc modū: ita q totū sit vnum: nō ita qō sit sicut coaceruatio: quēadmodū syllaba nō est litera. ⁊. b. ⁊. a. neq̃ caro est ignis: ⁊ terra: quoniā ista cum dissoluūtur q̄dam non sunt sicut caro syllaba. Altere vero non sunt sicut ignis ⁊ terra. Et etiā syllaba est aliud qō est litere. s. litere vocales ⁊ cōsonātes: sed est aliud ēt. Et caro non est ignis: ⁊ terra: ⁊ calidum: ⁊ frigidum: ⁊ tamen sicut aliud etiā. Significatur autez necesse vt illud sit etiam elemētum: aut ex elemēts. Si fuerit elementum: sermo de eo etiam est sicut dictū est idē. Caro enim est huiusmodi: ⁊ ignis ⁊ terre: ⁊ etiam alterius: ita q proceditur in infinitum. Et si fuerit ex elementis: manifestum est quod non est ex vno: sed ex pluribus: et si non erit illud idem: et etiam iterabimus istum sermonem quem dicimus de carne et syllaba. et apparebit quod est ex elemento. Et causa eius quid est per essentiam ⁊ quid est per alicuius caro: ⁊ alicuius syllaba. ⁊ similr aliud ēt et hoc est quodlibet: quoniam hec est causa prime essentie. Et q̄dam non sunt substātie rerum: sed cōstituunt insimul. Rectū est vt ista natura appareat in aliqua substantia que est non elementū sz principium. Elementum em̄ est illud in quod diuidit res: et est in re quasi materia: vt. a. ⁊. b. in syllaba.

¶ Idest. ⁊ cum necesse est vt ista habeant quiditatem: et quiditates est in materia. Manifestuz est q queritur in istis rebus per quare cā que est ꝑm 60

UVA. BHSC. IyR_117

materiam sicut querit cā que est ꝑm formā:ꝛ intēdit qm̄ si in entib⁹ nō eēt natura.s.forma:sed solummodo mā:nihil eēt q̄rere ꝺ cā māli qm̄ eēt qō de ipsa re. ¶Ꝺ.d.U.g.quare hec est domus.i.U.g.quare hic est domus:q; est

Nā māteē cui⁹ q̄ditas ꝗfoꝛa ē recipere formā.cō sit.s.ca.ꝺ ſba oꝛ.Et 2.ph.9.15 In ꝯpoſit⁹ ꝓpe excō gregato fit aliq̄ additum aliꝺ a cō-ponētib⁹. Ꝫ.5.met. c.6.ꝛ.8. me.ꝛ.9.15 ꝛ.3.ꝺ aia 9.5.ꝛ h.ſ. 26.ꝛ.27. oppm̄ re-q̄re. ſ:cō. 4.4.ꝛ.5. ph.9.17.

facta ex hoc.s.lateribus ꝛ lapidibus:quoniam essentia dom⁹ ꝺz cē ex istis aut quare est homo:q; est generat⁹ ex hoc:et hoc.s.ex rebus ex q̄bus ꝓstituitur corꝑ ꝓpriū homini. ¶Ꝺ.d.igitur manifestū ē q̄ q̄rit cā q̄ ē mā ꝛc. i.manifestū ē igit q̄ qñq; q̄rit cā q̄ est mā ꝑ quare:ꝛ ē forma pp quā ē mā ꝛ ē ſba rei:ꝛ ista nā ē illa cui⁹ q̄ditas ꝛ forma ē recipe formā. ¶Ꝺ.d.manifestū ē igit ꝙ in simplicib⁹ ꝛc.i.et cū hoc sit decl̄atū:manifestū ē ꝙ in reb⁹ simplicib⁹ nō ꝙpositis nō q̄rit.nz ꝑ quare:nz ꝑ q̄d:sed qō in istis erit alio mō. ¶Ꝺ.d.ergo ꝙpositū ꝛc.i.ꝛ cū sit decl̄atū hoc cē aliq̄ ꝙposita ex q̄b⁹ ꝙgregat vnū in actu nō sicut ꝙposita ex reb⁹ ex q̄bus nō fit vnū nisi ꝓtactū:vt acerꝰ ꝙgregat⁹ ex plib⁹ granis:ſz ex ꝙgregato ex eis fiet aliquod additū aliud a cōponētib⁹:vt syllaba q̄ fit ex lr̄is.Syllaba.n.nō ē lr̄e ex q̄b⁹ fit:sed est aliq̄ additū lr̄is.Et sil⁹ caro nō ē terra ꝛ ignis:ex quib⁹ cōponit:ſz est aliq̄ aliud additū. ¶Et signū ei⁹ q̄ ē aliq̄ additū el̄ntis ē: qm̄ ista qñ dissoluunt ꝛ corꝛpunt tūc syllaba nō resoluit in syllabas:nec caro in carnes:sicut resoluunt res ꝙgregate in illa ex q̄bus ꝙgregant.i.res in q̄b⁹ ꝑ cō gregationē nō fit aliq̄ additū. ¶Ꝺ.d.lr̄e vero sicut ignis ꝛ terra.i.lr̄e vero ita ꝙponunt syllabā sicut ignis ꝛ terra carnē. ¶Ꝺ.d.ergo syllaba est aliud ꝛc.i.ergo syllaba nō ē lr̄e ex q̄b⁹ cōponit. ¶Ꝺ.d.ſi igit fuerit necesse est vt illud sit ēt ꝛc.i.ſi igit caro nō est aliud ab el̄ntis:necesse ē vt sit aut el̄m aut compoſitum ex el̄ntis ꝑter ꝓpria el̄nta. ¶Ꝺ.d.ꝙ aūt sit el̄ntum ꝛc.i.et ſi hoc additum elementis fuerit el̄m aliq̄ꝺ:cōtinget vt hoc el̄m ꝛ ignis ꝛ terra habeant aliq̄ additū eis:ꝛ ſi illud additū fuerit el̄m:continget etiā vt illa el̄nta cū hoc el̄nto habeant aliq̄ additū:ꝛ ſi illud additum fuerit etiā el̄m:continget in eo illud quod cōtinget in aliꝭ:ꝛ sic ꝓcedit in infinitū. Et ideo impoſe est vt illud additū sit el̄m cōe ignis ꝛ terre:ꝛ istius el̄nti cum caro sit nomen ꝙgregati ex el̄ntis. ¶Et hoc intendebat cuꝫ.d.caro.n. est istius ꝛ ignis ꝛ terre.i.et ſi dixerimus ēt ꝙ illud tertiū est ēt el̄m contingit vt congregatum ex istis habeat aliquod additum ꝙgregato ex el̄ntis:ꝛ sil⁹ contingit in quarto:ꝛ sic aut ꝓcederet in infinitum:aut erit hic aliq̄ additum el̄ntis q̄ꝺ non est el̄m:et hoc intēdebat cū.d.ꝛ ēt alterius donec ꝓcedat in infinitum. ¶Et cū destruerit illꝺ ꝑ q̄ꝺ caro est caro:ē el̄m:ꝺe struit etiam vt sit cōpoſitū ex el̄ntis:ꝛ.d.et ſi fuerit ex el̄ntis ꝛc.i.ꝛ cum illud additum el̄ntis fuerit compoſitū ex el̄ntis non fiet ex el̄ntis.s.ꝙ ꝙgregatum ex el̄ntis non erit vnū sed plura:ꝛ non fiet ex eis aliquod additum. ¶Ꝺ.d.et ſi non:erit illud idem ꝛc.i.qm̄ ſi fuerit ex elementis erit ī eo aliquod additū eis:ꝛ ſi fuerit el̄m:ꝓtinget vt habeāt etiā alia elemēta aliqꝺ additum et est forma:ꝛ ſi nō:non fieret aliqꝺ hic. ¶Ꝺ.d.ꝛ apparebit quod hoc est aliquod ex el̄ntis.i.ꝛ ꝑ hanc ꝑscrutationē apparebit hic cē subſtantiā aliā ab el̄ntis mālib⁹ que ēt ē el̄m:ꝛ ꝙ ē ꝓma cā:ꝛ ꝙ est cā q̄ est forma: et ꝙ aliꝰ cui⁹ est caro:ꝛ alteri⁹ os:ꝛ alteri⁹ ſiē:ꝛ sil⁹ in oīb⁹ reb⁹ diuersarū ſbaꝝ. ¶Ꝺ.d.qm̄ hic ē cā ꝓme cēntie.i.qm̄ ista ſba est cā que est ꝓma quidi tas. ¶Ꝺ.d.et cū q̄ꝺā ꝛc.i.ꝛ cū quedā ꝑdicabilia de subſtātijs nō sint ſbe:ſz sunt cēntia cū subſtātijs:ꝛ nārū aliaꝝ.s.accūtia:rectū est aperire ꝙ ista nā que ꝺr forma sit ſba addita el̄nto cū sit neqꝫ el̄m neqꝫ el̄nto.ꝛ est aliud ab eis q̄ eritūt cū subſtātijs.s.ab accūtib⁹:sed est ꝓncipiū alteri⁹ esse entſ

Ꝫ.5.me. tex.cō.4. ꝑter el̄z.el̄m.n.est illud in qꝺ resoluit res:ꝛ est in re q̄si mā:hoc aūt ē el̄m ꝙ cū res resoluit non resoluit in ipsum:ꝛ hic ꝓficit iste tractat⁹ septimus.

¶Explicit Liber Septimus ꝓme pḣie.

UVA. BHSC. IyR_117

¶ Aristo. Liber Octauꝰ prime philosophie incipit.

¶ In Octauo Metaphysice sunt tres summe.

¶ Prima a textu primo vsqꝫ ad tertiū: in qua affert Aristo. intentionem suam se continuando ad dicenda.

¶ Secunda summa est a tex. 3. vsqꝫ ad. 15. vbi agit de principijs substātiarum sensibilium de materia ꝛ forma.

¶ Tertia summa a. 15. vsqꝫ in finem determinat de vnione materie ꝛ forme adinuicem ꝛc.

¶ Capitulum Primum.

Ex predictis itaqꝫ syllogizare oportet ꝛ colligētes capitulum finem imponere. Dictum est itaqꝫ quod substantiarum queruntur cause: ꝛ principia: et elementa. Substantie vero he quidem confesse sunt ab omnibus: sed de quibusdam singulariter quidam enunciauerunt confesse quidem physice: vt ignis: terra: et aqua et alia simplicia corpora. Deinde plante et partes earum et animalia: ꝛ partes animalium. ꝛ tandem celum ꝛ partes celi. Singulariter vero quidam substantias dicunt esse species ꝛ mathematica. A

Oportet nos congregare dicta: et determinare sermonem: et post complere. Dictum enim est: quoniam querende sunt cause substantiarum: ꝛ principia: et elementa. Quedam enim substantie sunt cōcesse ab omnibus et de quibusdam dicunt quidam sermones proprios: concesse enim sunt substantie naturales: vt ignis: ꝛ terra: ꝛ aqua: ꝛ aer: ꝛ alia corpora simplicia. Deinde plante et partes earum: ꝛ animalia: ꝛ partes animalium: et celum: ꝛ partes celi. Et quidam dicunt substantiam propriam esse formas ꝛ mathematica.

Intendit in hoc tractatu facere rememorationem de dictis in predicto: ꝛ complere sermonē de substantia que dicitur forma: quoniam oē de quo perscrutatus est de speciebus substantie non est nisi ꝓpter substantiam que dicitur forma. B

Dixit cum locuti sumus de speciebus de quibꝰ dr̄ hoc nomē substantia: opꝫ determinare oia p̄dicta et complere sermonem de sba q̄sita. ¶ D. incepit ponere illud de quo intēdit ꝑscrutari in isto tractatu: et. d. dcm̄ ē igit̄: qm̄ q̄rēde sunt ꝛc. i. et iam p̄diximꝰ in tractatu p̄cedēti: qm̄ intētio nr̄a ē q̄rere cās sbaꝝ demr̄ataꝝ: ꝛ p̄ncipia: et elnta eoꝝ. ¶ Et vocat p̄ncipiū illud qd̄ dr̄ de existenti in re: ꝛ de existenti ex̄ rem: cā vero dr̄ maxime de agente et fine: et qn̄qꝫ dr̄ de quatuor causis: elnta ꝟo non dn̄r nisi de causis existētibꝰ in re. ¶ Et cū induxit suam intentionē quā intēdit in tractatu p̄dicto: icepit dicere summarū vnāquāqꝫ p̄dictaꝝ in illo tractatu: ꝛ. d. quedam em̄ substantie ꝛc. i. ꝛ iam p̄diximꝰ ꝙ quedā sbe sunt ꝯcesse apud oēs: et q̄dam sunt concesse apud quosdaꝫ ꝓprie: et nō apud quosdā. ¶ D. d. ꝯcesse igit̄ sūt substātie nāles ꝛc. ꝛ intēdit ꝑ alia corpa ea q̄ sunt ꝯsiliūꝫ priū: ꝛ vocat ea simpli- C 2 Elnta nō dn̄r nisi d cāis existē

UVA. BHSC. IyR_117

tib⁹ i reui de.5.ime. cō.4.t.1. phy.cō.1.

cla in respectu officialiū. Et cum induxit substantias cōcessas: induxit etiaz illa de quibus dicitur substātia ꝑm q̄ dixit in illo tractatu.

¶ Alias vero accidit ex rationibus substantias esse quodquid erat esse t quod subijcitur. adhuc aliter genus magis spēbus et vniuersale magis singularibus. Vniuersali vero et generi et idee copulantur: nam ꝑm eandē rōnem substantie videntur esse. Quoniam autē qd quid erat esse substantia est: huius autem ratio diffinitio: propter hoc de diffinitiōe: et de ꝑm se diffinitum est. Quoniam autem diffinitio rō est: ratio autem ptes hz: necesse t de ꝑte erat cōsiderare: que substātie ptes: t que nō: et hec diffinitioni opus sunt. amplius autē nec vle substantia nec genus. De ideis vero et metaphysicis posterius perscrutādum est: nam ꝓter sensibiles substantias quidam dicunt eas esse. Nunc autem de confessis substantijs tractabimus. Hec vero sensibiles.

¶ Et accidit ex sermonibus vt sint substantie eius quod est per essentiam: et si subiectum eius et genus magis q̄z forme: vniuersale magis q̄z particulare: et exemplaria etiam conunguntur cū vniuersalibus per genus. Existimantur enī eē substantie q̄ recipiunt vnū sermonē: ergo q̄d est per essentiam est substātia: t sermo eius est diffinitio: t ideo dictum est qō dictū est in diffōne: et in illo qō est ꝑ se: et cum diffinitio est sermo: t oīs sermo habet ptes: considerādum etiā est necessario de parte: et cognitio est que sunt partes substantiarū: et q̄ non sunt: et si sunt partes diffōnis etiā nō est substātia neq̄z vle: neq̄z genus. De exēplaribus vero: et de mathematicis perscrutandum est post. Quidam. n. dicunt ipsa esse substātias alias ab ipsis substantijs sensibilibus.

2 7.me.tex. cō.44.

¶ Et accidit nobis dixisse in tractatu preterito. s. q̄ substātia dr famose de quatuor. de diffōne. s. forma: t de subiecto forme: et de genere magis q̄z de spē: t de vlī magis q̄z de particulari: et hoc accidit nobis ex hoc q̄ omnes dicūt de substātia: t exemplaria ēt apud dicentes ipsa collocantur in vlīb⁹. existimatur enīz q̄ vīa sunt exēplaria. Deinde d. ergo quid est per essentiā est substātia. i. t qd illud quod est quiditas rei est substātia: et sermo qui significat ipsam dr diffinitio: rectū est ponere ꝓncipium cōsideratiōis in nā substātie a cōsideratiōe de diffōne. ¶ D. d. t cū diffō est sermo ꝛc. i. t qd incipiēdum est cōsiderare de diffōne: t diffō habet partes q̄ est sermo compositus: est cōsiderāduz de partibus diffinitionis q̄ earū est substātia: et q̄ nō: t intēdit facere rememoratiōnē de illis q̄ declarata sunt de substātia: et dare cām ꝓpter quā locutus fuit de diffōnibus ne existimetur q̄ loqui de hoc ꝑtinet ad logicū. D. d. t si sint partes substātiarū ꝛc. i. et declaratū est cū hoc q̄ forma t partes eī sunt sba: t qō vle est sōa: neq̄z genus qd est aliqō vle.

¶ D. d. de exemplaribus vero ꝛc. i. et intendit q̄ de hoc non est ꝑscrutat⁹ in tractatu precedēti: t post perscrutabitur de hoc. Quoniā quidam dicūt q̄ sunt substātie est separate alie a substantijs sensibilibus.

D Sēsibiles substātie oēs materiā hnt.

¶ Sensibiles autez substantie omnes materiam habent. Est autem substantia que subijcitur. aliter quidem materia. Hā vero dico que non hoc aliquid ens actu: ptāte autem est hoc aliquid.

UVA. BHSC. IyR_117

Aliquid vero ratio ⁊ forma: quia hoc aliquid ens ratio separabile est. Tertium vero est quod est ex his cuius solius generatio et corruptio ⁊ separabile simpliciter: nam ꝑm rationem substantiarum he quidem separabiles: ille vero non.

¶ Et oēs substātie sensibiles habēt materiā: ⁊ substātia est subiectū: ⁊ alio modo est mā. Et dico mām illud: qz hoc non est hoc in actu: ⁊ est hoc in potētia. Et alio mō est diffinitio ⁊ forma que est principiū rei: ⁊ est per diffinitionē separatā. Et tertio modo illud quod ex istis cuius solius est gñatio ⁊ corruptio: ⁊ est separatum modo simplici. Substātie eñ que sunt substantie per diffinitionē quedam sunt ista: ⁊ quedam non.

¶ hoc qō dicit ꝙ oēs sbe sensibiles habeāt mām: declaratū est in scia nāli. ℨ ¶ Et cū .d.ⁿ sba est subiectū ⁊c. i. itēdit ꝙ substātia dr ꝓmo mō de illo quod est exñs p se qō est subiectū aliis ꝓdicamentis: ⁊ est ꝓpositū ex mā ⁊ fōa. et dr alio mō de mā isti⁹ sbe: ⁊ dico materiā illō qō nō ē in actu aliqō demōstratū: ⁊ est in potētia illi⁹. .d.ⁿ alio mō ē diffō. i. ⁊ sba dr scdo mō de illo qō sīgnat diffō scz forma. ¶ .d.ⁿ est ꝓ diffōnē separatā. i. ⁊ sba q̄ est forma est ꝑm diffinitionē separatā a materia nō in ee. Impoſe eñ est separi formā a materia. .d.ⁿ tertio illud qō est ex istis ⁊c. i. et substātia tertia illud qō ꝙgregat a materia ⁊ fōa: ⁊ est illud cui⁹ solius vt declaratū est: est gñatio ⁊ corruptio. ¶ .d.ⁿ est separatū mō simplici. i. ꝑm diffinitionē ⁊ ꝑm esse. .d. sbe eñ q̄ sunt sbe ⁊c. i. ⁊ sba quā diffō significat est sba quodāmō: qz ꝓ ipsam est substātia exñs p se: ⁊ quodāmō nō est sicut illō qō existit p se: qz est in sbto et forte intendit ꝙ substātia quā significat diffinitio: quedā ptes eius sunt forma ⁊ quedam materia: vt declaratū est superius. ℨ Impoſe ē formā separi a materia. £

¶ Capitulum Secundum.

Quod vero substātia est mā palā. Nā in oīb⁹ oppositis mutationibus est aliquid qō subiicitur mutationib⁹: vtputa ꝑm locū: qō nūc hic: iterū ⁊ alibi: ⁊ ꝑm augmētū qō nūc quidē est tm̄ iterū minus aut maius. Et ꝑm alterationē qō nūc quidē est sanū iterū egrotat. Sic ⁊ aūt ꝑm substantiā qō nūc quidē est in gñatiōe: iterū corruptione. Et nūc quidē subiectū ⁊ hoc aliquid: iterū aūt qō subiicit sic ꝑm priuationē: ⁊ hāc sequuntur alie mutationes: aliarū vero ⁊ vnaz aut duas: hoc nō sequitur. Non eñ necesse siquidem materiaz habet localem: hoc ⁊ gñabilē ⁊ corruptibilem habere: que eñ differentia simpliciter fieri: ⁊ nō simpliciter in phȳsicis dictum est. In oībus oppositis mutatiōibus est aliquid qō subiicit. £ Nō est necesse si qd materiaz hz localez hoc ⁊ gñabilē et corruptibilē habere.

¶ Manifestū est igitur ꝙ mā est substātia. Eñ oēs trāsmutationes oppositē in situ habent subiectū fixū: ⁊ sicut illud qō est in loco suo: qō eñ est nūc fiet etiā alius locus. Et in re etiā que est tūc ꝑm hanc quantitatem fiet etiā minor: aut maior: ⁊ in transmutatione est aliquid sanū modo: ⁊ fiet etiā egrū. Et similiter etiam in substantia que est nūc etiā in gñatiōe: fiet etiā in corruptiōe: ⁊ erit mā subiectū sicut illud qō est per priuationē: ⁊ alie transmutationes sequuntur ista: ista autem nō sequitur vnam: aut duas alia-

UVA. BHSC. IyR_117

rum. Nō em̄ est necesse vt illud qō hz mām localem: etiā habeat
a Materia eē sbz dz declara- mām que gñaī z corrūpitur. Dictū igit̄ est in nālib⁹ que est dria
inter nō esse simplr: z non simplr.

4 Cum posuit q vnū eorū de quo dr̄ hoc nomē substātia est materia: incepit declarare hic: z in rei veritate dz declarari in scia nāli. s. ma-
Sterīā a esse subiectū: ipsaz aūt esse substātiā est de hac scia. ¶Et. d. z ma-
rari i scia naturali. nifestū est q mā est substātia. i. z hoc apparet qz est subiectū forme. Deide
ipaz autē incepit declarare hoc fm rememoratione p inductionē sicut fecit in pnci-
eē sbz est pio physicorū: z. d. oēs em̄ demōstratiões z c. i. apparet em̄ p iductionē: qm̄
ō hac scia necesse est vt oēs trāsmutatiões opposite p suā materiā: habeāt materiā fi
vid. z. ph. rā. U. g. in trāsmutationib⁹ in loco. z. d. hz sītū. i. fm locū: qm̄ oppō b pri
2. t. 1. 7. mo z essentialr inuenīt in eis q̄ opponunt in loco. ¶Et intēdit p oppositā
met. 2. 9. z hic quatuor cōtraria. Et qz ptrarietas in rei veritate inuenīt primo in eis
12. me. c. 5 Et q̄ ibi. que sunt in loco: nō c accepta est in diffone eorū distātia: cū dr̄: contraria
sunt q̄ maxie distāt. hic aūt intēdit p oppositā cōtrari a q̄ sunt in q̄litate et
in substātia: z in augmēto: z in loco. ¶Et cū. d. q trāsmutatiões videnī cō-
uenire in hoc q indigent subiecto: incepit declarare qūo apparet. z. d. illud
em̄ qō est nūc z. i. appet em̄ qm̄ quēadmodū vnū z idē numero in loco ali-
quo est nūc z post trāsferr̄ in aliū. Et vnū z idē cū mō est albū z post erit ni
grū in alteratione. Et vnū z idē est magnū z parū in augmēto. Sīlr etiaz
vnū z idē q̄ntz est generatū: z q̄ntz corruptū. ¶Sed tñ differunt in hoc q
subiectū qō est in trāsmutatiōe que est substātie est in potētia: z est in aliis
trāsmutationib⁹ in actu: z suū esse est qō est medīū interesse in actu: z nō eē:
z hoc intēdebat cū. d. z erit nūc subiectū sicut hoc z. i. z istud subiectū q̄n re
cipiet formā assimilar ei qō est in actu: z q̄n dimīsit eā assimilar ad nō esse:
z totū hoc dictū est in nālibus. ¶D. d. z alie trāsmutatiões z. i. z alie trās-
mutatiões sequunt illā q̄ est in substātia. s. q̄m illud qō hz transmutationē
que est in substātia: hz alias trāsmutatiões. Trāsmutatiões aūt in loco nō
dz sequi vna aut plures aliarū trāsmutationū. Et ideo nō est necesse vt oē
hīs materiā localē habeat mām gñabilē z corruptibilē. ¶Et innuit p hoc
qō declaratū est in scia nāli: z q celū d hz materiā localē: z tñ nō hz ma
Sbz trās- teriā gñabilē z corruptibilē. z ideo videmus q celū nō cōponitur ex mate-
mutatio- nis sīalis ria q̄ est in potētia z forma q̄ est in actu. ¶D. d. dictū est igit̄ in naturalib⁹
ē in potē- z. i. declaratū est em̄ que est dria inter gñationē simplr: z nō gñationē. sīlr
tia. accñ- z inter gñationē z corruptionē q̄ sunt in substātia: z gñationē z nō genera
talis autē tionē que nō dicūtur simplr. s. que sunt in alijs trāsmutationibus.
i actu. Jō
p̄mo phy.

3 ¶Qm̄ q̄dem vt subiecta z vt mā subiecta confessa est. Hec aūt
que ptāte reliquū eaz que vt actū substantiā sensibilū dicere q̄d
est. Demo. quidē igitur tres drias simul esse existimauit. Mā sub-
cō. 63. pri iectū corpus fm mām vnū z idez differt: aut rithmo quod est fi-
mo d gña gura: aut trobi q̄ est cōpō: aut diatigi q̄ est ordo. Uidentur aūt
tiōe. 13. et multe dr̄e esse: vt alia q̄dem cōpōne dr̄ mās: sicut quecūq; mix-
24. 7. de tura quēadmodū mellicratum. Alia aūt ligatiōe: vt capitis liga
aīa. cō. 4. tura. Alia visco vt liber. Alia clauo vt archa. Alia in plurib⁹ ho-
z prio ca. rum. Alia positione vt liminare infertus: hec em̄ in positione alt
de sba or- quālr differunt. Alia tēpore vt cena z prandiū. Alia loco vt spūs
bis. Alia sensibilū passionibus vt duritie: z mollitie: z spissitudine: z
d Celum hz māz lo rarītate: z siccitate: z humiditate. Et hec quidem hoz in quibus-

UVA. BHSC. IyR_117

dã. alia oibus hijs. Et oino alia superabundantia: alia defectu. Quare palã: qz z esse totiẽs dicitur. Limes em̃ inferior est: qz ita ponit: z esse sic ipsum poni significat: z crystallũ esse sic ipsam inspissari. Quorũdã vero esse z oibus hijs diffinietur: qz alia sunt mixta: alia cõplexa: alia ligata: alia inspissata: alia alijs dictis tuncta: vt manus: aut pes. Sumenda sunt igitur gnã dictarũ: hoc nã qz erunt principia essendi: vt que in magis z minus: aut spisso et raro: z talibus. Dia namqz hoc superabundantia z defectꝰ sunt. Siquidẽ aũt figura: aut lenitate: aut asperitate: aut recto: aut curuo. Mis aũt erit esse miscerī: oppositio vero non esse. Palam itaqz ex hijs qz si substantia causa essendi vnĩ: quodqz: qz ex hijs est quendum que est causa essendi horum vnũquodqz. Substantia qdẽ igit nihil horũ nec conbinatũ. Attñ proportionale in quolibet. calẽ z nõ materiaz gñabilẽ z corruptiz bilẽ. Idẽ ꝓmo phi. cõ. 63. z ꝓmo ce. 20 Idẽ ꝓmo t. 2. z. 3. c. de substãtia ozb. z h cõ. 12. z 12. met. t. cõ. 10.

¶ Et cũ quedam substantie sunt concesse vt subiectũ z mã etiã. est z illud qõ est in potentia. Remanet dicere q̃ est substantiã sensibilium que est in actu. Demo. vero vr existimare qz dr̃ie eorum sunt tres. Mã vero que est substantia subiecta est eadem etiã: et differt: aut ꝑm ordinem qui est figura: aut ꝑm transmutationem que est situs: aut ꝑm cõcauuz qui est compositio. z ipse videt multas dr̃ias vt dr̃: quedam est em̃ per cõpositionem mãe vt omnia que admiscentur. V. g. mel z aqua: z quedam per ligamentuz vt lectus: z quedam per glutinum vt liber: z quedam per clauos vt archa. Et quedam per plura istorum. z quedam per situm vt via z limes. Ista enim differunt ꝑm motum situalem. z quedam ꝑm tempus vt mane z sero. z quedam ꝑm locum vt venti. z quedam per passiones que sunt sensibilium vt duricies: z mollities: z spissitudo: z raritas: z siccitas: z humiditas: z quedam per quedam: z quedam per omnia. z vniuersaliter quedam magis z quedam minus: z ideo cum limes ponitur superius non est limes. Manifestum est igitur qz ens dicitur ꝑm numerum istorum modorum. Dicitur enim ens via que est ꝑm hunc situm: z hoc etiam significat qz est ꝑm hunc situm. Et ipsum esse frigus etiam significat qz inspissatum est illud ꝑm hunc modum. Et essentia querenda rerum determinatur per omnia ista. quedaz enim sunt mixta: z quedam complexa: z quedam ligata: z quedam ꝑm alias differẽtias: vt manus z pes. Acciptantur igitur genera differentiarum. Ista em̃ erunt principia essentie: sicut qz est maiorꝰ et minorꝰ: z spissum: z rarum: z partes similes istis. Omnia enim ista sunt in additione: et diminutione. Et si sunt alicuius figure vt lenitas: aut asperitas: z omnia sunt in recto: aut tortuoso: quedam sunt quorum essentia est mixtio: z modo opposito situ: qui est nõ essentia. Manifestuz est igitur ex istis: qz si substantia sit causa essentie cuiuslibet istorum: nihil enim istorum omnino est substantia: nec quando congregantur cum alijs. Sed tamen indiget quodlibet

UVA. BHSC. IyR_117

istorum conueniente.

1 ¶Cū declaratū sit in tractatu precedenti q̄ forme sunt substātie ex hoc q̄
2 illud q̄ significat diffinitio est substātia: ⁊ q̄ diffinitio significat formā p̄
hoc q̄z interrogatio p q̄re est de forma assult pscrutari hic de p̄mis differen-
tijs substātialibus q̄bus diuidit forma vlis. ¶Et.d.cū igit q̄dā substātie
⁊c.i.⁊ cū oēs antiq̄ conueniūt in hoc q̄ materia est substātia: ⁊ est illa q̄ exi-
stit in potētia:⁊ est declaratū q̄ forma est substantia q̄ est in actu: remanet
dicere q̄ sunt dñe illi⁹ sbe q̄ est i actum cōpositō.s.p̄me dñe p q̄s distinguū-
tur forme entiū s̄m q̄ sunt entia. ¶D. inducit sermonē Democriti in hoc.
⁊.d.Democri.vero existimauit ⁊c.i.Democri.opinabat q̄ materia est vna
natura in specie in oībus entib⁹.s.partes induisibiles: ⁊ q̄ ista materia p̄
Idē p̄mo mo diuidit in tres dñas maximas q̄bus entia differūt. Prima aūt dñia est
phi. t. cō. ppter diuersitatē figurarū partiū induisibiliū: ⁊ hoc vocāt ordinē. Scōa
4.i. aūt differētia est ppter diuersitatē partiū in situ in quolibet: ⁊ hoc vocauit
transmutationē in situ. Tertia aūt differētia est ppter diuersitatē earū in
ordine:et hoc vocauit contactum: et opinabantur q̄ entia non differunt
abinuicem nisi per vnam istarum trium dispositionum: aut p plura vno.
2 ¶D.d.⁊ ipse videt multas differētias.i.⁊ mirum est de isto hoie quomodo
est cōtentus istis differētijs cum viderit multas differentias alias ab istis
tribus per quas distinguunt abinuicem. Deinde incepit demōstrare istas
differentias:⁊.d.vt dī quedam p cōpositionē materie ⁊c.i. sicut illa q̄ differ-
runt per diuersitatē cōpositionis elementorū ex q̄bus cōponunt.s.s̄m ma-
gis et minus:⁊ sunt illa q̄ differunt s̄m cōplexionē:⁊ ista est dispositio om-
niū corporū cōsimiū partiū ⁊ dispositio plurū rerū artificialium:vt diuer-
sitas rerum que cōponunt ex melle ⁊ aqua. ¶D.d.⁊ quedā per ligamentū
⁊c.i.et sunt quedam quorū differētie sunt in copulatione.s. q̄m nomina et
actiones rerū copulatarū diuersant ppter diuersitatē copulationis: que-
dam em̄ copulant per ligamentū:⁊ quedā per glutinū:⁊ quedaz p clauos.
¶D.d.⁊ quedā per plura.i.⁊ quedā diuersantur per plures vna istarū dif-
ferētiarū.U.g.vt sit aliq̄d cuius quedam partes copulantur per glutinuz
vel ligamentū.hoc enim differt per ista duo ab eo cuius oēs partes cōpu-
lantur per clauos. ¶Et intendebat per hoc declarare q̄ in compositione
sunt multe differētie alie ab eis quas dixit Demo.⁊ q̄ si ille sunt differētie
iste erunt differētie. ¶D.d.⁊ quedam s̄m situvt via.i. et nomina vie etiam
diuersantur s̄m diuersitatem situs.U.g.via ad superius et via ad inferius
et dextrum et sinistrum. et limen etiam differt a limine in alto s̄m situm:
quoniam cū fuerint inferius dicit limen ⁊ superius luna. ¶D.d.⁊ quedaz
s̄m tempus vt prandium ⁊ cena.i.quoniā prandiū differt a cena s̄m diuer
sitatē tēporis tantum. ¶D.d.⁊ quedam s̄m locum vt venti.i. et diuersitas
ventorū est per diuersitatem locorum. ¶D.d.⁊ quedam per passiones ⁊c.
i.⁊ quedam diuersantur s̄m nomina.⁊ diffinitiones per passiones sensibi-
les:et maxime in rebus naturalibus: ⁊ precipue in corporibus consimilium
partiū ⁊ in simplicibus.⁊ intelligēde sunt cū istis qualitatibus dictis alie
passiones et qualitates numerate in.4.meteo. ¶D.d.et quedam per que-
dam:et quedam per omnia.i.et quedam entia differunt a quibusdam per
quasdam istarum passionum:et quedam differunt a quibusdam p omnes.
U.g.aqua ⁊ terra per duritiē et mollitiē et spissitudinem et raritatem:⁊ hu
miditatem et siccitatem. ¶D.d. et vniuersaliter quedam magis et quedā
minus:et intendit per quedam magis et minus aliquid cōmune diuersita
ti que est per qualitatem:et que est per q̄titatem.
3 ¶Et cum declarauit genera istarum differentiarum quas addidit tribus:

UVA. BHSC. IyR_117

quas.d.Demo.dixit.manifestum est ergo ⁊c.idest cum nomina ⁊ diffinitio
nes sunt per has differentias:⁊ iste differentie sequuntur formas substan-
tiales entium.manifestum est ꝙ forme substantiales sunt ſm numerũ ista-
rum differentiarum.¶Et dixit hoc quia iste differentie dicte sunt acciden-
tia:sed accipiuntur loco differentiarum substantialium propter latentiam
differentiarũ substãtialiũ:⁊ diffiniẽs vt dictũ est nõ ponet nomina.¶D.d.
dicitur em̃ ens via ⁊c.i.dicet em̃ via q̃ est ſm situ proprium.D.d.⁊ esse grãdo
⁊c.i.⁊ hoc nomen grando significat ex eo spissitudinem propriã.D.d.⁊ en-
tia quorũdam ⁊c.idest ⁊ quedam diffiniuntur per quedam:⁊ quedam diffi
niuntur per omnia ista:quedam enim diffiniuntur per mixtionem:⁊ que-
dam per ligationem:⁊ quedam per complexionem.¶Et forte intẽdit per
mixtionem aliquid cõmune complexioni.Est em̃ aliquid quod dicitur mi-
sceri ⁊ non complecti:vt genera mixta adinuicem:⁊ vniuersaliter partes in
diuisibiles apud dicentes eas.¶D.d.⁊ quedam vtuntur alijs differẽtijs.i.
⁊ ista differunt abinuicem per actiones.D.d.accipiantur igitur ⁊c.idest et
cum ista sequantur differentias entium qui volunt noscere principia entiũ
perscrutent de generibᵒ primis differentiarũ.ista em̃ sunt principia entis
que sunt cause in diuersitate entiũ:vt quidam dixerunt ꝙ prime differentie
sunt magis ⁊ minus:⁊ quidam dixerunt rarum ⁊ spissum:⁊ alia primorum
contrariorum similium istis.¶Deinde dixit ista enim nomina sunt in ad-
ditione ⁊ diminutione:ista enim nomina videntur esse reducta in duas dif
ferentias primas.s.in additiõe ⁊ diminutiõe.¶D.d.⁊ si fuerint alicuius fi-
gure ⁊c.i.⁊ differentie q̃ sunt ſm figurã:⁊ lenitas ⁊ asperitas collocãtur sub
recto ⁊ tortuoso:⁊ ista est qualitas:que est ſm quantitatem ⁊ qualitatem.
¶Et quasi intendit declarare ꝙ prime differentie qualitatis passiue est ad
ditio:⁊ diminutio:⁊ qualitatis que est ſm quantitatem:rectitudo ⁊ tortuo
sitas.¶D.d.⁊ quedam sunt quorũ esse est in mixtione.D.d.⁊ ſm modũ ex-
positionis ⁊c.⁊ intendit vt mihi videtur ꝙ quedam sunt quorum esse est in
oppositione ad esse.s.in priuatione.¶Et.d.hoc qm̃ differentie quarũdam
rerũ sunt ex priuatiõe.¶Et cũ induxit genera istarũ differẽtiarũ primarũ
dixit.manifestũ est igit̃ ex istis ⁊c.i.ſ3 est manifestũ ꝙ si forme substãtiales
sunt cause essendi q̃libet ens naturale demõstratũ:ꝙ nulla istarũ differen
tiarũ est causa alicuius eorũ:⁊ ꝙ querendum est in quolibet eorũ:⁊ quid
sit causa eius substantialis que querit aliquam istarum differentiarum.
¶D.d.causam in hoc ⁊.d.nulla enim istarum est substãtia ⁊c.i.nulla enim
istarũ dr̃iarũ est substantia neq3 in se:neq3 in respectu alterius.D.d.sed in-
diget quelibet earum conueniente.idest sed vnaqueq3 istarũ differẽtiaꝝ se
quit̃ subam sibi cõueniẽtẽ:⁊ iõ accipiunt̃ in diffõnibus loco substãtiarum.
¶Sed tñ hic est questio.Existimat̃ em̃ ꝙ quedam qualitates passiue sunt
differentie quibusdã entibus vt calor igni:et humiditas aeri:⁊ siccitas ter
re:qm̃ si aliqua istarum qualitatũ auferatur:auferetur illud ens. Quoniã
si calor auferatur ab igne non remanebit ignis.Et ideo videmus plures
expositores dicentes aperte ꝙ dr̃e substantiales istorum elementorũ sunt
in illis qualitatibus.¶Sed ex hoc sequitur inconueniens.s.ꝙ aliquid sit
in se qualitas:in respectu alterius sit substantia ⁊ sba:nõ dr̃:in respectu ali-
cuius.¶Dicimus nos igitur ꝙ via ad sciendum hoc est via qua iuit Ari-
stote.in perscrutatione de simplicibus ⁊ compositis.¶Quoniam si calor
in igne erit differentia substantialis:tunc composita habebunt diffinitiões
ignis.Calidum enim componitur ex substantia et qualitate aut componi-
tur ex substantia et accidentibus:erunt vnum in actu et duo in potentia.⁊
ex hoc apparet ꝙ calor non potest esse differentia substantialis.¶Et si

M Ubi ẽlatẽtia sbaliũ dr̃iaꝝ lz acci dẽtia ponere i diffinitiõe loco eaꝝ. vide. 7. hᵒ. cõ. 41. ⁊ q̃ ibi.

N Dr̃e q̃rundã rerum sunt ex p̃uatione.

4. Digressio q̃ q̃rit̃ an aliq̃ q̃litates passiue sint aliquibᵒ entibᵒ sube.

Motiuuz Alexan. Jm. auer.

prima rõ

Scda rõ d idem.

UVA. BHSC. IyR_117

Solo ad ignis aufertur p ablationē caloris: non aufertur primo neq; per se: sed me motiuū a diante ablatione forme ignis: sicut quando aufertur risibilitas: aufertur Iexan. homo: sed non primo: sed mediāte ablatione rationabilitatis. ¶Et si esset Tertia rō in aliquo accidēs: et in aliquo substātia: tunc diceretur cōmuniter de ce. s. eo modo ad idem. quo dicitur hoc nomen ens de substantia et accidente. ¶Et scire debes q Documē- actio forme ignis que sequitur formā ignis est calor maximus ⁊ motus ad tum. superius. calor igitur in igne est sicut abscisio in cultello: ⁊ actio manus in manum: non quasi ablatio in ablato.

¶Et vt in substantijs id qō de mā predicatur est actus spe: sic: ⁊ in alijs diffōnibus maxime: vt si limen inferius oporteat diffiniri lignuz: aut lapidē ita positum dicemus: ⁊ domuz lateres ⁊ ligna sic posita. aut adhuc ⁊ q cuius cā in quibusdam est. Si vero crystallum aquam congelatam: aut spissatam: ita in symphonia: aut acutū: ⁊ grauis commixtio talis. Eodem quoq; modo ⁊ in alijs.

Palam itaq; ex hijs: q actus alius alterius materie est ratio: alio Orum enim compositio: aliorum mixtio: ⁊ aliorum aliud quid dictorum. propter quod diffinientium hi quidē dicētes quid est domus: q lapides lateres: ⁊ ligna: potestate domū dicūt. Materia nāq; hec. Illi vero vas protectiuum pecuniarum ⁊ corporuz: aut aliud aliquid tale addentes: actum dicunt. alij nāq; ea ambo cōponentes tertiam: ⁊ eam que ex hijs substantiam. videtur esse quidem per dīas ratio speciei ⁊ actus esse: que vero est in existē Diffones archyte sp̄bāde q̄ dant p formam ⁊ materiā. tibus materie magis. Similiter autē ⁊ quos Archytas approbauit terminos: simul enim vtriusq; sunt: ⁊ quid est serenitas quies in aeris pluralitate. Aer quidem mā. actus ⁊ substantia quies. Quid est tranquillitas maris equitas. Subiectū quidem vt mā: mare. actus autem ⁊ forma equitas. Palaz itaq; ex dictis que sit sensibilis substātia: ⁊ qūo hoc quidem vt materia: illa vero vt forma: ⁊ actus: tertia que ex hijs.

¶Et quēadmoduz in substantijs eadē actio predicaꝫ de mā: similiter in alijs diffōnibus magis. V.g. si volum⁹ diffinire viam: aut lapidē: dicemus q est illud cui⁹ ps est tale: et tale: ⁊ dom⁹ q̄ est ligna ⁊ lateres: quorū situs est talis: ⁊ etiā in q̄busdā diffōnib⁹ cōsideramus illud pp quod. V.g. q grādo est aqua congelata ⁊ spissa aliqua spissitudine. Et cōmutatio vocis in exitu est mixtio vocis acute cum graui ⁊ alia mixtione. Et ꝑm hūc modum in alijs rebus. Et iaz apparuit in istis rebus q oīs materie actio est ab alia actione alterius materie ⁊ sermo etiam. actio. n. cuiusdaz est compositio: ⁊ cuiusdam mixtio: et cuiusdam aliud dictum. Et ideo illi qui diffiniunt ⁊ dicunt q domus est lateres: ⁊ lapides: ⁊ ligna: dicunt domum in potentia. ista. n. sunt: et qui dicunt q domus est qō tegit diuitias: et corpora dicunt actionē. qui autez cōgregant omnia ista: et componunt ea: dicunt tertiam substantiaz que est ex istis. Videtur enim q sermo differētiarum sit forme: et actionis: et illud ex istis rebus in quo est sic materia magis: ⁊ iste

UVA. BHSC. IyR_117

assimilantur diffinitionibus quas Archytas accipiebat: que cōgregantur ex ambobus: vt dicitur quid est serenitas: et dicitur quies in multitudie aeris: aer igitur est materia: z quies actio et substantia. z etiam quid est tranquillitas: z dicitur lenitas maris. Subiectum igitur quod est quasi materia est mare. Actio vero et forma est lenitas. Declaratum est igitur ex dictis quid est substantia sensibilis: z quomodo: quedam enim est quasi materia: z quedam est quasi in actu: z tertia que est ex istis.

¶Intēdit declarare q partes cōpositi sunt partes ipsius diffinitionis: et 6
q diffōnes perfecte sunt ille que cōtinēt oēs partes ex quibus cōstat cōpositū: z hec est forma: z q est in ente quasi materia. ¶Et.d.z quēadmodum
in substantijs ꝛc.i. quēadmodū in substantijs illud quod existit in eis est Q
actus. s. forma que predicatur de materia: z mā existit in ea in potētia: ita Diffinitū
vltima dria in istis diffōnibus hz magis mām diffiniti. Diffinitum enim ē ens in a
est ens in actu per vltimā driam: z alie drie que sunt ante sunt quasi mate- ctu p vltī-
ria. ¶D.d. exēplum talium diffōnum ꝛ.d.U.g. si voluerimus ꝛc.i.v.g. quo mā driam
niam si voluerimus diffinire viā: aut lignū: inducemus illud quod est ḡsi z alie drie
mā. s. genus: z illud qō est ḡsi forma. s. illa duo ex qbus cōstituit diffinitum. q̄ sunt aī
U.g. dicit q via est locus q̄ itur: via eīm vna ps eius est locus: z alia ps dis- sūt ḡsimā
positio in loco p quē itio est polis in ea ad finē inrētū. Et silr ligni ōdā ps Idem. 7.
est corpus: z ōdā forma addita corpi p quā lignū dr archa aut scānū. z silr me. 2.43.
de lapide: z silr domus q̄ est cōposita ex lignis z lateribꝰ: ps ōdā eius est
mā sez ligna z lateres z alia ps forma eius p quā dr domus. ¶D.d.z etiā
in qbusdā diffōnibus ꝛc.i. z etiā in qbusdā diffōnibus inducemus in postre
mo illud pp qō illud diffinitū hz nomē z est forma cōiūcta cū mā. U.g. dice
re in diffōne grādinis q est aq̄ cōgelata aut spissa pp fugā frigoris a calo-
re in pfundū nubiū. z iste sunt diffinitiones pfecte. ¶Et.d.hoc vt mihi vr:
qm̄ ōdā nō diuersant fm nomina pp suas formas: sz p accidētia ppria. et
hoc accidit ex cōponētibus nomina. ¶Et forte.d.hoc.s.hoc qō.d.q in qui
busdā diffinitionibus obseruauimus illud pp ōd: q z drie quarūdā rerum
sunt ex suis materijs. s. vltime drie: z forma est illud pp qō est gñatio non
mā. ¶D.d.z cōmutatio vocis ꝛc.i. diffinitūt neumate vel nete: ita q sunt
mixtio aliq̄ inter vocē grauē z acutā. i. fm ꝓportionē terminatā. ¶D.d. et
fm hunc modū in alijs rebus. i. z inducūt in diffōnibus in alijs rebꝰ oēs p R
tes q̄ sunt ḡsi genꝰ: z ḡsi dria. ¶Optz.n.scire q diffōnes cristēres p se sunt Documēs
ille in qbus genus est ḡsi mā z drie ḡsi forma. Diffōnes aūt cōpositorū ex tū seu di-
substātijs z accītibus: aut diffōnes rerū q̄ sunt in subiecto sunt ecōtrario. s. gressio q̄
qm̄ illud qō est in eis ḡsi dria est mā: z hoc declaratū est in septimo. ¶Et oñdit dria
nō debes dubitare in hoc ex hoc qō dictū est in nouo. s. q mā nō p̄dicatur iter diffō
de aliquo fm nomē z fm diffinitionē. z est dictū hic q diffōnes nāles cōsti nes sbz
tuunt ex formis z materijs. In diffōnibus eīm cōpositorū ex substantijs et z acciden
accidētibus z in diffōnibus rerū q̄ sunt in subiecto est mā ḡsi dria: z forma tū seu cō
ḡsi genus: z si nō attribuit ei nisi fm aliquā p̄dicationē. U.g. vt dicatur q positor uz
similitas est cōcauitas in naso: z idolū terrestre: idolū ex terra. In diffinitio- ex sbiecto
nibus vero rerū cristentiū p se genus est ḡsi materia: z differētia ḡsi forma z accīte.
z sic mā nō dr de diffinito nisi fm q est genus ei. nomē eīm generis significi
cat materiā fm q est in potētia illud qō hz materiā: z sic p̄dicat de habēn-
te mām. Nomē aut de materie significat mām aliq̄d q est in actu: pars ei⁹ cu
ius materia est: z ideo nō p̄dicat de eo cū nō p̄dicat aliq̄d in actu de alio

UVA. BHSC. IyR_117

quo in actu nisi per aliam ꝓdicationē importantē habitudinem. ¶Et cum declarauit q̄ diffōnes cōtinent materias ⁊ formas ex quibus cōstituit cōpositū: sicut debēt esse conuenientes diffinitis: ⁊ declarantes substātias eorum perfecte: et sunt ille que cōstituuntur ex generibus ⁊ differētijs dixit: ⁊ iam apparuit ex istis rebus ⁊c.i. iam igitur apparuit de istis reb⁹ q̄ illud q̄ est in actu in omni materia: et est forma eius est aliud ab illo q̄ est in actu in aliqua materia. ¶Et cū declarauit oia ista de diffōnibus ⁊ diffinitis dixit. ⁊ ideo illi qui diffiniunt ⁊ dicunt ⁊c.i. et hoc q̄ diximus apparet: quoniā illi qui contenti sunt in diffōnibus a materijs tm̄: diffiniunt illud q̄ est in potētia: nō illud q̄ est in actu. U.g. illi qui diffiniunt domū dicēdo q̄ est cōposita ex lateribus: ⁊ lignis: ⁊ lapidib⁹. Isti enim diffiniunt domum que est i potētia: nō domū que est i actu: ista em̄ sunt materia dom⁹ tm̄. ¶W.d. ⁊ qui dicunt q̄ domus ⁊c.i. ⁊ illi qui diffiniunt res per formas sine illis in quibus sunt nō etiam perfecte diffiniunt: forme enim non inueniuntur sine materijs. U.g. qui diffiniunt domum: dicēdo q̄ est illud quod tegit corpora ⁊ census: isti enim diffiniunt domum que est nō in materia ¶W.d. qui autem cōgregāt omnia ista ⁊c.i. qui autem diffiniūt rem p̄ suas formam: ⁊ subiectum sue forme diffiniunt tertiam substantiam que est congregata ex illis. U.g. dicere q̄ dom⁹ ē opatum ex lapidibus ⁊ lateribus et lignis ad cooperiendū corpora ⁊ census a caloze ⁊ frigore. W.d. videtur em̄ ⁊c.i. videtur em̄ q̄ sermo qui cōtinet differētias ⁊ materiam ex rebus mālibus est diffō perfecta. ¶W.d. et iste diffinitiones videtur ⁊c.i. ⁊ iste diffōnes videntur ille quas Archytas recepit: ⁊ iste fuit hō qui sciuit extrahere diffinitiones perfectas. s. diffinitiones que componūtur ex formis ⁊ materijs U.g. quid est serenitas: quies aeris multi. W.d. aer igitur est materia: ⁊ q̄es actus et substantia. i. quoniam quies est forma serenitatis et genus: et aer est materia eius. Oīa igitur in hac diffinitione est materia: et forma est genus ecōtrario de diffōnibus substantiarum. W.d. aliud exemplū de diffinitionibus accidētium: ⁊.d. et etiam quid ē tranquillitas et ista diffinitio est similis predicte. Est em̄ diffinitio accidentis: et lenitas in ea sicut dixit: est forma: et mare materia. et hoc intēdebat cum dixit subiectuz igitur ⁊c.i. igitur subiectū q̄ ē sicut materia ē mare. ¶Et cum declarauit illa que sinten dit declarare fecit rememoratiōnē ⁊ dixit: declaratum ē igit⁹ ⁊c.i. declaratū est igitur quid sit substātia sensibilis. i. per quod cōstituit cū sit declaratū q̄ quedam ē materia: ⁊ quedā forma: et quedā congregatū ex ambobus: et q̄ materia in eo ē subiectum ⁊ forma predicatum: et hoc intendebat cum dixit quomodo. ¶Capl'm. Tertium.

Qui diffiniunt formas sine mā non p fecte diffiniūt. vide 1. de aia. cō. 16. ⁊ q ibi.

Portet autē nō ignorare. q⁹ aliq̄ latet vtrū significet nomē substātiam ꝓpositā: aut actū: ⁊ forma: vt dom⁹ vtruz signū cōis: q⁹ tegmētum ex lateribus ⁊ lapidib⁹ sic ꝓpositis: aut actus ⁊ speciei: q⁹ tegmentū. Et linea: vtrū dualitas in longitudine: aut q⁹ dualitas. Et aīal: vtrum q⁹ mā aīa in corpore: aut aīa. Hec nāq̄ substantia ⁊ actus corpis alicui⁹. Erit aūt vtiq̄ ⁊ in vtriq̄ aīal: nō vt vna rōne dictū: sed q̄si ad vnum. ¶Et oportet nos non ignorare: q̄m forte latet quid est illud q̄ significat nomen: vtrum significat substantiam compositam: aut factum: et formaz. U.g. domus vtrum significat comuniter quod est cooperimētum ex lateribus ⁊ lapidibus: compositum tali modo. aut significat actum et formam. s. cooperimentum. Et linea:

UVA. BHSC. IyR_117

vtrum significat duo puncta. Et animal vtrum animā et corpus aut animam. Ista cū est substantia et actus corporalis.

¶Et forte animal significat vtrūq3: non sicut illud qđ dicit fm vnam eandem diffinitionē: sed sicut illud quod attribuitur eidē.

Intendit hoc cap'o declarare quid ē dignius nomine: vtrum forma aut cōpositum ex materia et forma. ¶Et.d.et oportet nos nō ignorare ꝛc.i.et oportet nos scire: quoniā latet vtrū nomina rerū significent substantias rerum cōpositarum ex materia et forma: aut formā tm. 7

¶Et hoc est in nominibus que significāt essentias rerū: nō in noibus que significāt res ex accidentibus in eis. Deinde induxit exemplum ex hoc.ꝛ.d. U.g.domus ꝛc.i.U.g.hoc nomen domus vtrum significet cōgregatū ex materia et forma: et hoc intendebat cum.d.per cōe U.g.cooperimentum ex lateribus ꝛ lapidibus compositū: aliquo modo cooperimētū.n.ē in eo quasi forma: et ex lateribꝰ et lapidibus quasi materia. Utrū autem hoc nomē domus significet ꝓgregatū ex mā et forma: aut solūmodo significet formaz q̄ est in actu.s.cooperimentū tm. Deinde induxit aliud exemplu z.d. et linea vtrum ꝛc.i.et vtrum hoc nomen linea significet duo puncta: et illud quod est inter duo puncta: aut solūmodo significet illa duo puncta. ¶Et innuit hoc quod dictum est in diffinitione linec.s.q̄ est illud quod terminatur ad duo puncta. duo puncta igitur sunt in ea quasi forma. et illud quod est inter ea quasi materia.

¶Deinde.d. ꝛ animal vtrum significet animam in corpore: aut animam. ista enim est substantia et actio corporalis.i.anima enim ē substantia et perfectio corporis. Et cum induxit hanc interrogationem dedit responsionem et vtrumq3.et cum dicitur de vtroq3. Verbi gratia animal de composito ex materia et forma: et de forma tantum non dicitur sicut dicuntur nomina vniuoca quorum diffinitio est eadez. sed dicitur principaliter et secundario.s.sicut res que attribuitur eidem. ꝛ quedam in illo sunt priora quibusdam. 2 Alia|ē sba perfectio corpis. Jdē.2. de gia.t.c.4. 7. T

¶Et intendebat q̄ hoc nomen animal dicitur principaliter per forma. ꝛ dicitur de cōgregato ex materia et forma secundario: scilicet quia dicitur de figūrēnisi forma. Nomen enim non significat rem nisi fm quod est in actu. et causa ēz q̄ est in actus in composito est forma. Et cum duo fuerint quorum alterum ē causa reliqui: illud quod est causa dignius habebit nomen. illud enim nomen est secundi propter primum. U.g. res calide: quoniam non habēt nomē calidus nisi ꝓpter calorē ignis qui est in fine. et ideo cū fuerint plura que nō habent nomen idem propter aliud: illud aliud est dignius habere illud nomen: et erit causa illorum. Cū fuerit duoquoꝝ alterū ē cā alteriꝰ illud qđ est cā digniꝰ hēbit illū nomē ꝑsimile.2.me ta.t.cō.4.

¶Sed hec ad aliqđ aliū quidē cōferunt: ad questionē vero substantie sensibilis nihil. Nam qđquid erat esse spēi ꝛ actu cōpetit. Nam anima et aie esse idē: hoīs vero esse: et homo non idem nisi et anima hō dicatur. Sic autē alicui quidē: alicui vero non. Non videtur itaq3 querentibus: syllaba ex elementis et compositione nec domus lateres: et compositio: et hoc recte. Non.n.cōpositio et mixtio ex his est quorum est cōpositio et mixtio. Similiter autē nec aliorum quicūq3 vt limes positione: nō ex limine positio: sed magis hoc ex illa. Nec itaq3 homo est animal ꝛ bipes: sed aliqđ opz esse quod preter hoc est: si hoc materia: neq3 autē elementū: neq3 ꝛ.i.poste. t.cō.5.

UVA. BHSC. IyR_117

ex elementis/sed substantia/quod auferentes materiam dicunt. Si ergo hec causa ipsius esse/z substantia hec/ipsa zutiqz substãtiam non dicent. Necessariũ itaqz hanc: aut sempiternam: esse: aut corruptibilem: sine corrumpi: aut factam esse: sine fieri. ¶Non stratum autem est z declaratum in aliis: quia speciem nullus facit nec generatur sed efficitur hoc: fit autem quod ex his. ¶Si aũt sunt corruptibilium substantie separabiles nondum est palã. Attamen quia quorũdam non contingit palam quecunqz non possibile est preter ipsa alia esse: vt domum aut vas.

Unde sumit qꝙ forma nõ sit ſz compositum.

¶Sed ista in alio non diuersantur. Inquirere vero substãtiam sensibilem non diuersantur oino. illud enim quod est p essentiam est p formam z per actum: qm̃ animaz aie esse est idem. ¶Homo vero z hominis non: nisi dicatur qꝙ aia est homo etiam. Et simil'r in aliquo est: z in aliquo nõ est: z non apparet querẽtibus qꝙ sillaba est ex literis z compositione: neqz qꝙ domus est lateres z cõpositio z hoc modo videtur. Compositio cm̃ z mixtio est ex eis z nõ alter p̃m hunc modum: z vt via qm̃ non est ex situ: neqz situs ex via sed hoc est ex illo. Neqz homo aial bipes: ſz oportet vt sit aliquod aliud a rebus mixtis. Et etiã materia nõ est elemẽtuz: neqz ex elemento: ſz est substãtia quã dicunt esse illi q̃ negant materiã. Et si hoc est: z causa essentie etiam est substãtia. Ergo nõ dicũt substãtiam esse ipsam. Necesse est ergo vt ista sint aut eterna aut corruptibilia absqz eo qõ corrumpantur: z quod sint sine generatione. Et declaratum est z determinatum est alibi quod forma ex nihilo facta est: z non generatur sed fit hoc: z generatur illud qõ est ex istis. Et nondum ẽ declaratum si substantie rerum que corrumpuntur sint separate: sed tantũ declaratũ est qꝙ hoc ẽ impoſe in qbusdã: z sunt oĩa que nõ pñt esse sine aliis: vt domꝰ z vas.

§ ¶Id est forme vero cum distinguntur ab intellectu a materijs inuenit eas aliud a subiecto: z aliud a composito ex eis z subiecto: cum autem intelligat congregatum ex eis scz sensatum inuenit eas idem in diffinitione: z nõ diuersa. ¶Deinde induxit exemplum de hoc: z dixit Illud enim quod est per essentiam est per formam ꝛc. id est illud enim quod significat animam: z illud cuius est anima est idem. illud vero quod significat hominem: z illud quod est forma hominis non est idem: nisi esset verum dicere qꝙ anima est homo: z similiter est de diffinito omni cum suis partibus: apparet enim qꝙ sunt idem quodammodo: z non idem alto modo. ¶Deinde dixit: z non apparet querentibus ꝛc. i. z dicitur sillaba causa littere compositę: qz cõpositio litterarum z mixtio earum non est sine sillaba. ¶Deinde. d. vt via ꝛc. i. vt via: quoniam licet non sit ipse situs neqz situs ipsa via: tamen constituitur per situm. ¶Deinde dicit nec homo animal bipes ꝛc. i. nec homo ẽ ipsa animalitas z multitudo peduz: sed est aliquid quod disponitur per animalitatem z per multitudinem pedum etiaz tali modo: qꝙ nõ inuenitur in alio ¶Deinde. d. z etiam materia nõ est elementum: neqz ex elemento. i. z signũ eius qꝙ substãtia que ẽ forma non ẽ materia: est illud qõ declaratum ẽ prius scz qꝙ nõ est ex̃m neqz ex elemẽto: ſz ẽ ista in rei veritate apud illos q̃ negant materiam

UVA. BHSC. IyR_117

materiã: ꝛ dicũt formas separatas esse. ¶Et induxit oĩa illa que obiecerũt ei aliqui ex dicentibus formas: dicendo ꝙ forme ꝛ materie sunt eadem. et per hoc signum ꝙ forme predicantur de materijs. ¶D. d. si igitur cã essentie ꝛc. i. si igitur causa quiditatis est substantia alia a substantia sensibili s. forma: tunc non est ipsa substantia isensibilis. ꝛ cum ita sit necesse est vt substantie que sunt forme: aut sunt eterne non corruptibiles omnino: aut corruptibiles per accidens non essentialiter: ꝛ hoc intendebat cum. d. ergo necesse est vt ista sint aut eterna aut corruptibilia ꝛc. ¶D. d. ꝛ declaratum est ꝛ demonstratum in istis ꝙ forma ꝛc. i. ꝛ declaratum est ex dictis ꝙ cum forma fuerit huiusmodi non generatur nec corrumpitur: sed illud qđ generatur ꝛ fit est substantia demonstrata: ꝛex ea est generatio. ſz nõ est declaratũ adhuc si iste substantie que generantur ꝛ corrũpuntur hñt formas separatas: aut quomõ est de hoc: ſz est declaratũ ꝙ impossibile est in qđus dam vt forme eorum sint separate: vt in rebus artificialibus: ꝛ hoc intendebat cum. d. si substantie rerum ꝛc. X Forma ſi gñat ſzcõ positum. Jõ. 7. hu i⁹. 23. 26. 7. 27. 32.

¶Forsan quidem igitur nec substantie sunt: nec aliud ipsa hoc nec aliquid aliorum quecumq; non natura constituta sunt. Naturam enim solam vtiq; quis ponet eorum que incorruptibilib⁹ substantiam. Quare dubitatio quam antisthenici: ꝛ sic indocti dubitauerunt: habet tempus quoddam quod non est ipsum qđ est diffinire. Terminum enim rationem esse longam: ſz quale qđ est contingit dicere: sicut argentum quidẽ qđ est non: quia aut q̃ le stagnum. Quare substantie est quidem cuius contingit esse terminum ꝛ rationem vt composite siue sensibilis fuerit siue intellectualis. Primorum autem ex quibus hoc: non est: siquidem aliquid de aliquo significat ratio diffinitiua: ꝛ oportet hoc quidem vt materiam esse: illud vero vt formam. Y

¶Et rectum est vt ista sint neq; substantie etiam: neq; aliquid omnium partium que non constituuntur per naturam. Rectum est igitur vt aliquis ponat naturam tantum esse substãtiam in rebus que corrumpuntur: Et est questio difficilis quam interrogabat Antisthenes in aliqua hora: non secundum curialitatem. Impossibile enim est vt sciatur vt sit diffinitio entis quid sit. Diffinitio enim est sermo longus. sed impossibile enim est diffinire aliquid quale sit: ꝛ quale scitur per qualitatem vt cyphus: quoniam impossibile est vt sciatur quid: sed est quasi vas. Ergo in substantijs est quedam substantia que possibile est vt habeat diffinitionem ꝛ sermonem: vt substantia composita: siue fuerit sensibilis: siue intelligibilis. Illa autem ex quibus est ista substantia prima impossibile est vt habeant hoc: cum sermo diffinitionis significet aliquid de aliquo: ꝛ debet esse quedam quasi materia: ꝛ quedam quasi forma. 9

¶Quia induxit exẽplũ in materijs et formis de rebus artificialibus: intendit declarare ꝙ nulla forma artificialis est substãtia nedũ vt sit separata. ¶Deinde. d. ꝛ rectũ est ꝛc. i. rectum est vt forme artificiales nõ sint substantie: neq; etiã res demonstratas: ita ꝙ sint vnũ sicut est dispositio in substan-

UVA. BHSC. IyR_117

tijs naturalibus. ¶Deinde. d. neq; aliud omniū partiū est .c.i. & intēdit ne q; vt maior pars sit forme naturalis sit separata: & hoc intendebat cum. d. rectū est igitur ponere naturā &c. ¶Deinde incepit dicere cōnem quā querebat quidā famosus apud eos dubitādo. & .d. & questio difficilis &c. & .d. nō curialiter: qz ignorabat q; diffinitio nō est omniū rerū: & intēdit per curialitatē logicam. ¶D. d. solutionē illius cōnis. & .d. impossibile em̄ est &c. i. & q̄stio horū est q; si oia habeāt diffinitiones: diffinitio habebit diffinitiones: & sic procedetur in infinitum. & .d. dissoluēdo impoſe em̄ est vt sit diffinitio entis &c. i. impossibile. n. est vt forme vltime in diffinitionibus habeāt diffinitionē: qm̄ forme vltime sunt simplices: & diffinitiones sunt compositoꝝ. diffinitiones. n. rerum sunt ex materijs & formis. ¶U. g. cyphus qui diffinitur per hoc q; est vas talis qualitatis. i. talis forme. ¶. d. ergo in substātijs &c. & intendit composita ex materia et forma: et intendit per intellecta mathematica. ¶. d. illa autem ex quibus est ista substantia. & intendit per illa ex quibus est substātia primo materiā & formā. s. q; impossibile est vt forma aut materia habeat diffinitionē. Diffinitio enim̄ est sermo in quo dispo
Diffinitijz onesſunt compoſitorum ex materijs
nitur aliquid per aliqd: forma vero & materia vt traḡ significat idē: & neutra diuiditur in dispositionē & dispositū. ¶D. d. & oportet vt quedam sit quasi materia: & quedaz quasi forma. i. et in diffinitione oportet vt sit aliquid q; significet formaz: & aliud significās quod est quasi materia.

A & formis cōſike. j. q vl. 27. me c. 40.

¶Palam autē & q; si sint aliqualiter numeri substantie: sic sunt & non sunt vt quidam dicunt vnitatum multitudo. Nam diffinitio numerus quidam est. Diuisibilis est enim & ita diuisibilia: non enim infinite rationes: & numerus autem tale. Et quemadmodum nec a numero ablato aliquo aut addito ex quib⁹ numerus est: non adhuc idez numerus est: sed alter: quamuis minimuz auferatur aut addatur: sic nec diffinitio: nec quodquid erat esse: nec adhuc erit ablato aliquo aut addito. & numerum oportet esse aliquid quo vnus: quod nunc non habent dicere: quo vnus siquidem est vnus. Aut enim non est: sed vt aceruus: aut siquidez est dicenduz quid: quod est faciens vnum. Ex multis & diffinitio vna est: similiter autem neq; hanc habent dicere: & hoc merito accidet. Eiusdem. n. rationis & substantia vnum ita: sed non: vt dicunt quidam vt vnitas quedam existens aut punctum: sed endelechia: & natura vna quedam. Et quemadmodum nec numerus habet magis: aut minus: nec que scōm speciem substātia: sed siquidem que cum materia. De generatione quidez igitur & corruptione dictarum substantiarum quō contingit: & quō impoſe: et de reductione ad numerum: sit vsq; ad hoc determinatum.

Spēs entiū sūt sicut nūeri.

¶Et manifestū est q; si substantie sint etiā numeri q; sunt hmōi. Non sunt igitur sicut quidaz dixerunt ex vnitatib⁹. Diffinitio em̄ est aliquis numerus: qz diuiditur in res indiuisibiles. Sermones em̄. nō sunt infiniti: & nūerus est tale. & quēadmodū q̄n ab aliquo numero diminuit aliqd: aut ēt additur aliquid eoruz ex quibus est nūer⁹: tunc prim⁹ numer⁹ nō remanebit idē: sz fiet alius numerus: licet diminutum: vel additum sit valde modicuz. Sicut nō re-

UVA. BHSC. IyR_117

manebit diffinitio: neq; illud quod est per essentiam posiq̃ dimi-
nuitur ab eo aliquid: aut ei additur aliquid. ⁊ oportet vt nume-
rus sit aliquid quasi illud quod est nunc: non potest dicere per
quod est vnum. ¶Et si est vnum: aut erit: aut non erit: sed est sicut
cumulus. aut si fuerit dicatur q̃ facit vnum ex pluribus. ¶Et diffi
nitio etiam: si est vna: oportet eos dicere in ea simile dicto. Sed
non possunt dicere etiam ⁊ recte accidit hoc. Vnum enim diffi-
nitionis vnius: sed quod est vnum per substantiam. Secundum
igitur hunc modum est vnum: ⁊ nõ sicut quidã dicunt q̃ aliqua
vnitas aut aliquis punctus: sed est actio: ⁊ est aliqua natura sim
plex. ¶Et quẽadmodum in numero non est magis ⁊ minus: ⁊ si-
militer neq; in substantia que est quasi forma: nisi sit substantia
que est cum materia. Sit igitur ista distinctio in generatione et
corruptione substantiarum que dicuntur: ⁊ quomodo est possibi
le: ⁊ quomodo non: ⁊ in attributione earum numero.

¶Idest. ⁊ est manifestũ q̃ si sẽ sunt cõposite ex numeris sicut q̃dã dicunt: 10
necesse est vt numer⁹ ex quo cõponit sit gen⁹ ⁊ differẽtia: ⁊ q̃ hoc intẽdebat
modo cũ dixim⁹ eas esse cõpositas ex numeris. ¶D.d.nõ sunt igit sicut q̃-
dã dicũt ex vnitatib⁹. i. ⁊ cũ intelligendũ fuerit ex numero hoc: hoc non est
dicẽdũ q̃ iste numer⁹ ex quo cõponũtur entia est cõposit⁹ ex vnitatib⁹: sic
ut dixerũt fingẽtes q̃ natura sbarũ est numer⁹. sed iste numer⁹ dz cõponi
ex genere ⁊ differẽtia. ¶Et cũ narrauit q̃ si dicat q̃ principiũ entiũ est nu
merus: opz intelligere numerũ qui est in diffinitione: nõ numerũ cõpositũ
ex vnitatib⁹: incepit dicere similitudinẽ que est inter numerũ ⁊ inter diffi-
nitionẽ. ⁊. d. diffinitio eñ est aliquis numerus: q⁹ diuidit in res indiuisibi-
les etiã. i. diffinitio assimilat numero: q⁹ diuidit in res indiuisi-
biles: sicut numer⁹ diuidit in res indiuisibiles: sed differũt i hoc: qñ illud
qõ nõ diuidit in numeros est vnitas: ⁊ in diffinitione est genus ⁊ differen
tia. ¶D.d. diffinitiones eñ nõ sunt infinite ⁊ c. i. diffinitio eñ que nõ diui-
ditur: nõ diuiditur in infinitũ: sed peruenit in diuisione ad indiuisibilia. ſ. 8
ad partes vltimas diffinitionis: ⁊ intendebat per hoc declarare q̃ diffini-
tio magis assimilat nature numeri q̃ diuidit semp in indiuisibilia. ¶D.
d. ⁊ numerus est tale. i. q⁹ in diuisione peruenitur in eo ad indiuisibilia. ſ.
vnitates. ¶D. incepit inducere aliũ modũ similitudinis. ⁊. d. ⁊ quẽadmo-
dum quãdo ab aliquo numero ⁊ c. i. ⁊ quẽadmodũ quãdo alicui numero
addit vnum: aut ab eo diminuit vnum trãsfert ad aliã naturã numeri. si-
militer diffinitiones cõposite ex primo genere ⁊ pluribus differẽtijs quã-
do ab eis diminuit aliqua differẽtia: trãsfert diffinitio ad diffinitionẽ al-
terius nature: ⁊ similiter cũ additur in eis aliqua differẽtia. ¶. g. qñ cũ di
cerimus in diffinitione asalis q̃ est corp⁹ nutribile sensibile si diminueri-
mus vltimã differẽtiã remanebit diffinitio vegetabilitũ: ⁊ si addit alia diffe
rẽtia. ſ. rõnabile fiet diffinitio hois. ¶Et similiter quatuor cum eis addit
vnus fient quinq; ⁊ cum ab eis diminuit vnũ fient tres. ¶Et cum induxit
similitudines inter numerum ⁊ diffinitionẽ: incepit dare modũ sm quem
differũt: ⁊. d. ⁊ opz vt numer⁹ sit aliquid ⁊ c. i. sed si entia etiã cõponãtur ex
numeris: oportet dicẽtes hoc dicere quomodo ex numeris sit vnum ⁊ per
quid sit vnum: sed hoc nõ possunt dicere: q⁹ numer⁹ cõponitur ex vnitati-
bus discretis. ¶Deinde. d. si igitur fuerit vnum aut non erit: sed est sicut

UVA. BHSC. IyR_117

cumul⁹ ꝛc.i.qm vnūqꝺq entiū cū nō fuerit vnū sicut cumul⁹ cōgregatus necesse est dicere p;ꝺ sit vnū.s.quo illud qꝺ cōgregat ex ,vnitatib⁹ sit adunatū.hoc ei nō possunt facere. ¶D.d.ꝛ diffinitio etiā si fuerit vna opꝫ dicere in ea simile dicto.i.vt mihi videt:ꝛ diffinitio etiā si fuerit composita: et vna opꝫ dicere quo sit vna:idē ei sequit in hoc. ¶D.d.vnū ei vni⁹ diffinitionis ꝛc.i.nos autē dicim⁹ q vnū qꝺ significat diffinitio vna: est vnū per sbam que est forma.s.per vltimā formā et vltimā ꝺriam. ¶D.d.ꝑm igitur hunc modum est vnum ꝛc. ideſt et non dicitur diffinitum demonstratum esse vnum sicut dicitur in vno numerali quod est principium numerorum et sicut dicitur in puncto scilꝫ q nullum habet esse nisi hoc quod est indiuisibile:immo illud qꝺ est demōstratū est vnū per actionē vnā existentē in eo:et vnā materiā:qꝛ est vnū ꝑm formā. ¶D.inducit tertiā similitudinem inter diffinitiones ꝛ numeros.ꝛ.d.quēadmodū in numero nō est magis et minus:ita neq; in,sba q̄ est quasi forma ꝛc.i.ꝛ quēadmodū forma numeri. U.g.trinitas et quaternitas nō recipit magis aut minus . s.q nō est trinitas magis trinitas q̄ alia trinitas :neq; dualitas magis q̄ alia dualitas: ita forma sbalis nō recipit magis et min⁹. Nō ei est homo maioris humanitatis q̄ alius homo ꝑm formā : sed si fuerit erit ꝑm q forma est in eo in materia . ¶D.d.sit igit ista distinctio ꝛc.i.et istā distinctionē opꝫ scire ꝛ de generatione eorū declarare illud qꝺ est possibile:et illud qꝺ est impossibile in hoc:et quomodo assimilat in hoc numer⁹:et quomō differunt ab eis.

C Fora sbalis nō recipit magis et minus.i.sba de eẽntis ꝛ.c.2.167.

¶De materiali autē substantia oportet nō latere:quia ꝛ si ex eodem omnia primo:aut eiusdem:aut primis: ꝛ eadem materia:vt principiū his que fiunt. Est tamen aliqua propria cuiuslibet: vt phlegmatis,est prima materia dulcis aut:crassa:cholere ꝺo amara:aut alia quidā:forsan autē ex eodē. ¶Fiunt autē plures materie eiusdē:quādo alterius altera fuerit:vt phlegma ex crasso et dulci:si crassum ex dulci. Et cholera verolꝑ resolui cholerā in primam materiam.ꝺupliciter enim hoc ex hoc:aut quia principiuz erit:aut quia ex resoluto in principiū. Contingit autē vna materia existente fieri diuersa propter mouentē causam : vtputa ex ligno:et arca:et lectus. Quoꝛūdam vero altera materia ex necessitate alteris existentibus:vt serra nō vtiq; fiet ex ligno:nec in mouente causa hec. Non enim faciet serram ex lana aut ligno:Si ergo idem contingit ex alia materia facere.

D Inde sumit q alia fora hz aliā mām

E Cōtingit vna materia existē te fieri diuersa pp mouētem causam.

Capitulum Quartum.

F Una est mā oium cōis:plures ꝺo q̄ propꝛie.

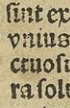

Ā substātia vero materiali opꝫ nos nō ignorare:quoniā si oēs sunt in eodē tamē est propꝛius vnicuiq; vt phlegma et cholera. Phlegmatis enim sunt calida ꝛ vnctuosa:cholere autem amara et alia talia. Et rectū est vt ista sint ex eodem:et erunt plures materie:ꝛ ex eodem: cum materia vnius fuerit ex altero:vt materia phlegmatis ex vnctuoso: ꝛ vnctuosum ex dulci:si vnctuosum est ex dulci. Et cala autem cholera soluitur in primā materiā. Duobus ei modis erit hoc ex hoc: aut vt p;eccedat ad ipm:aut vt soluatur et veniat ad primū principium.ꝛ possibile est vt materia sit vna;ꝛ vt res diuise sint eaꝛ

UVA. BHSC. IyR_117

se mouentes. U.g. vt ex lignis fiat arca: aut scamnum et in quibusdam rebus materia est diuersa: τ necesse est vt si diuersa etiã. Serra enim non fit ex lignis: et non est ad causam mouentem. Non enim potest facere serram ex lana aut ex ligno. Illud enim est quod potes facere hoc ex alia materia.

Idest. sbe vero materiales diuerse opꝫ nos nõ ignorare: qm̃ et si oẽs resoluunt in vltimo in vnã materiã: tũ vnaqueq; earũ hꝫ mãꝫ ꝓpriã ꝓpinquã. U.g. phlegma et colera. materia eñ vtriusq; ꝓpinqua differt a materia alterꝰ. mã eñ phlegmatis est cibꝰ vnctuosus et dulcis. mã ꝓo cholere est cibꝰ amarus et acutus. et hoc intẽdebat cũ.d. vt phlegma et cholera rc. ℂD.d. et rectũ est vt ista sint ex eodẽ.s.ꝙ ista cibaria diuersa attribuãtur cause vnius materie. ℂD.d. et erunt plures materie rc.i.τ erunt etiã plures materie in eadẽ materia alio modo.i.ꝙ ex prima materia fiat alia materia: et ex illa alia aliqua donec perueniatur ad vltimã materiaꝫ. ℂEt.q.d.ꝙ ex vna materia fiunt plures materie duobꝰ modis. aut ꝙ sint in eodẽ ordine: sed diuersant̃ ꝰm magis et minus. U.g. dicere ꝙ materia liquabiliũ est aqua: aut ꝙ sint in ordinibꝰ diuersis.s. vt quedã sint materia quarũdã.s. prima scdẽ: τ scda tertie: et tertia quarte. ℂD.d. vt mã phlegmatis ex vnctuoso.i. et materia si fuit abinuicẽ vt phlegma a cibis vnctuosis et vnctuosum ex dulci.si vnctuosum fit ex dulci: quoniã hoc nõ est manifestum in hoc loco: materia vero cholere est res amara. et res amara est primaimã q̃ est terrestris cõbusta. et hoc.d. ꝓprie de amaro: quoniã existimat̃ resolui in primũ elementũ mediãte alia materia: et ideo.d.ꝙ amara resoluuntur in primũ elementũ. ℂD.d. quoniã duobꝰ modis erit hoc ex hoc.i. et illud qd̃ est ex materia vtrũq; generat̃ a reliquo: sed vltimũ a primo erit quoniã primũ trãsmutat̃ in illud: primũ autẽ ex vltimo est: quoniã vltimũ resoluitur in illud. U.g. quoniam generatio ligni ex quatuor elementis fit quãdo ista elemẽta transmutant̃ in lignũ: et ista generãtur ex ligno: quoniam lignum resoluitur in ipsa apud corruptionẽ. ℂDeinde.d. et possibile est vt materia sit vna rc.i. possibile est vt materia sit vna: et vt sit ex rebꝰ pluribus diuersis nõ propter materiã: quoniã cum materia a fuerit vna: τ motor fuerit vnꝰ: et de necessitate generatũ erit vnũ: queadmodũ si materia fuerit diuersa: et motor diuersus generata erunt diuersa. ℂQuando autẽ materia fuerit vna generata possunt esse diuersa propter diuersitatẽ mouentiũ: τ hoc inuenit̃ nisi in rebꝰ artificialibus. b Uerbigratia qm̃ arca et scamnũ sunt ex ligno et differunt propter diuersitatẽ duarum artiuꝫ. ℂEt cum narrauit ꝙ diuersitas entium prouenit quandoq; ex diuersitate motoris.s. agentis: et queadmodũ materia recipit formas diuersas narrauit ꝙ hoc nõ sequitur in omnibus: quoniã quedã forme sunt que nõ recipiuntur nisi ab vna materia. et.d. et in quibusdã rebus rc.i.τ in quibusdã rebus diuersis diuersatur materia necessario propter diuersitatem forme. ℂD.d. exemplũ de hoc τ.d. serra eñ rc.i. quoniã si fuerit ex ligno non habebit actionẽ serre. ℂDeinde.d. et nõ est hoc ad cãm mouentẽ rc.i. et causa mouẽs nõ potest hoc facere.s. facere formã in qualibet materia: sed in mã propria. ℂEt hoc qd̃.d.ꝙ quedã materie recipiunt formas diuersas. et quedam forme non recipiunt nisi vnam materiã verũ est in entibus artificialibus: in entibus c autem naturalibus quelibet forma habet materiã propriã: sed qr in hoc loco sermo est vniuersalis cõtentꝰ est hac diuisione.

11

a Qñ mã fuerit vna τ motor vnꝰ de necẽitate generatũ erit vnũ. Uide.12. me.cõ.11.

b In artificialibꝰ solũ cõtingit ex vna mã fieri diuersa ꝓpter diuersitatẽ agẽtis. q̃re cãm.3. de aïa.c.18.

c In entibꝰ nãlibꝰ q̃libꝫ forã hꝫ mãm ꝓpriã. vide idẽ.8. physico. cõ.46.

ℂPalã quia ars τ principium quod est vt mouens idem. Nam si et materia altera: et mouens: τ quod factum est. quando itaq;

UVA. BHSC. IyR_117

aliquis quesierit quid causa: qm̃ pluribus modis dicunt cause: oēs opz dicere causas cōtingētes: vt hominis que causa vt materia equidē mēstrua. qd autē vt mouens equidē sperma. quid vt species qđquid erat esse: qd vt cuius causa finis. forsitan aūt hec ambo idē. Opz autē proximas causas dicere que materia: nō ignē: aut terrā: sed propriā. Circa naturales quidē substātias ⁊ generabiles necesse sic versari: si quis recte versat si profecto he cause: ⁊ tot: ⁊ opz causas cognoscere. In naturalib⁹ quidem ꝫ sempiternis aut substantijs alia ratio. Forsan em̃ quedā non habent materiā: aut nō talem: sed solum ſm locū mobilē. Hec quecumq; itaq; natura quidē: nō substantia vero: non est his materia. sed quod subijcitur substantia: puta que causa eclypsis: que materia. non enim est: sed luna q̃ patitur: que causa vt mouens ⁊ corrumpens lumen terra.

Forsan q̃dānō hñt māz autē tale: ſz solū ſm locum mobilem.

¶ Manifestū est igitur q̃ artificiū est principium quod mouet: qm̃ si materia fuerit alia: ⁊ motor: ⁊ factum eriā. Cum igitur que fierit aliquis que est causa: cum dicitur multipliciter: opz dicere oīa que possunt esse cause: vt causa hominis que est quasi materia. ſ. menstruum. Et causa que est quasi motor sperma. ⁊ causa que est quasi forma est illud quod est per essentiam. ⁊ causa que est sicut illud propter quid est complementum. Et forte hec duo sunt idem. ⁊ oportet dicere causas propinquas. ſ. materiales: nō vt ignem ⁊ terram: sed materiā propriam. Necesse est igitur substantijs naturalibus generabilibus etiam tre hac via: si aliquis voluerit dare diffinitionem sanitatis: cum iste cause sint he numero. Et oportet scire causas. In substantijs vero naturalibus: sed eternis: est alius sermo. Rectum est igitur vt quedam non habeant ⁊ vt non sit tale: sed erit motum in loco tantum. Neq; illa que sunt per naturam ⁊ non habent aliquam materiam: sed substantia eorum est subiectum: vt causa eclypsis. Non enim est aliqua materia: sed luna que patitur est aliqua causa: sicut causa motus: causa autem amittendi lumen est terra.

12

¶ Et est mānifestū q̃ artificiū est p̃ncipiū mouēs ⁊ agēs. W.d.qm̃ si mā ⁊c. i. ⁊ est mānifestū q̃ si mā fuerit alia ab artificio: motor erit aliud a mā: ⁊ sīt artificiatū est aliud a mā ⁊ a motore. ¶ Et cū.d.q̃ hec tria sunt diuersa icepit dicere quot sunt modi cārū q̃rendaꝝ in cāto. ⁊.d.cū igit aliqs q̃siuerit ⁊c. i. q̃t cāe dicunt multipliciter opz nos qñ voluerim⁹ cognoscere aliq̃d p suā cām scire oēs modos causarū existētiū in illo: ⁊ tunc pficiet nobis scia eius. ¶ W.d.exēplū. ⁊.d.vt causa hois sicut mā. i. U.g. qm̃ nos videmus in hoīe quatuor causas: cām. ſ. mālem q̃ est sanguis mēstruꝰ: ⁊ cām mouentē que est sperma maris: ⁊ causam que est ſm formā ⁊ q̃ dat quiditatē rei per quā est: ⁊ causam pp quā est gñatio. ſ. finis ⁊ cōplementū. Opz igit quādo voluerim⁹ scire hominē vere: vt sciam⁹ p istas cās quatuor. ¶ W.d. ⁊ rectū est q̃ hec duo ⁊c. i. ⁊ intēdit causam formalē ⁊ finalem: forma em̃ vltima in generatione est illud ꝓpter q̃ generatur ens: sunt igit ynum in subiecto: et

duo ſm modū.ꝛ hoc intendebat cum.d.ſunt idem.i.ſecundum ſubiectum. ¶D.d.ꝛ opz dicere cauſas ꝓpinquas ꝛc.i.ꝛ oportet querere primo in recognitionem cauſaruz ꝓpinquarum non remotarum.U.g.qm̃ ſi queſiuerimus cām hois que eſt cauſa materialis nō opz querere cauſam remotā:vt quatuor elementa que ſunt cauſe materiales remote:ſed opz querere materiā ꝓpriā:ꝛ eſt ſanguis menſtruus. ¶D.d.neceſſe eſt igitur in ſubſtātijs ꝛc.i.ꝛ eſt manifeſtū q̄ in ſubſtātijs naturalibus generabilibus ꝛ corruptibilibus querende ſunt omnes iſte cauſe.ſi aliquis voluerit ire in cognitionem earum vera via:cum iſte cauſe quatuor ſunt cauſe omnium generabilium ꝛ corruptibilium:ꝛ numerus earum ſit iſte numerus:ꝛ eſt neceſſe q̄ rere omnes cauſas rei cuius eſt cognitio querenda:ꝛ ſi non cognitio eius eſſet diminuta. ¶D.d.ꝛ in ſubſtantijs vero naturalibus ꝛc.ꝛ intendit corpora celeſtia.ꝛ cum.d.rectum eſt vt quedam non habeant materiam non intendit quedam corpozum celeſtium.omnia em̃ non hñt materiam:ſz intēdit elemēta que ſunt eterna ſecūdū totū:ꝛ generabilia corruptibilia ſecūdum partem vt dictum eſt.in naturalibus.Mā em̃ in rei veritate cuius eſſe eſt in potētia non inuenitur niſi in ſubſtātijs generabilibus ꝛ corruptibilibus.Subſtātie vero eterne:quia in eis non eſt potētia ad corruptionem non eſt in eis materia:ſed materia eoꝝ eſt aliq̄d exiſtens in actu.ſ.corpus Ideo dignius habent hoc nomen ſbm̃ q̄ hoc nomen materia. ¶Et cū narrauit q̄ ſubſtātie naturales eterne non hñt materiā que ſit in potentia:cū nō habeant gñationē ꝛ corruptionē incepit dare modū ſm̃ quē dicit iſtas hñe materiā.ꝛ.d.vt non ſint ꝛc.i.ꝛ nō dz aliquis dicere eas hñe mām̃ pp potentiā que eſt in eis in loco:omne em̃ motū in loco eſt corpus hñs potentiam in vbi:qm̃ quēadmodū trāſmutatio in ſubſtātia fecit nos ſcire materiam primā eſſe:ita tranſmutatio in loco fecit nos ſcire q̄ corpora celeſtia ſunt habentia potētias in vbi. ¶Et cum narrauit q̄ iſte ſubſtātie celeſtes nō hñt materiam.ſ.q̄ non ſunt cōpoſite ex mā ꝛ forma:ſed ex corpore ꝛ forma aiata intelligibili nō ita q̄ aia ſit res aiata:non ita q̄ illic eſt aliquid qđ animatur per aiam:aut viuit per vitā:ſed ſunt aiata per ſe:ꝛ viua:omne em̃ qđ viuit per vitam eſt gñabile ꝛ corruptile:ꝛ ideo.d. Themiſtius q̄ ſol ꝛ luna ꝛ ſtelle aut ſunt foꝛe ſine materijs:aut hñt materias per equiuocationē.ſicut eſt diſpoſitio in mā intellectus. ¶Et cū narrauit hoc de materia corpoꝝ celeſtiū:incepit narrare etiā q̄ accñtia q̄ apparent in iſtis non ſunt q̄litates paſſiue que faciūt ſubiectū trāſmutari ꝛ alterari ex cōtrario in cōtrariū.U.g.corpus alterari a calido in frigidum.Cā em̃ iſtius alterationis eſt mā q̄ eſt in potētia. ¶Et.d.ꝛ nō illa que ſunt per mām̃ ꝛc.i.ꝛ accñtia q̄ ſunt nā'r in iſtis corporib⁹ q̄ nō nō hñt materiā q̄ ſit in potētia nō indigēt mā tali:ſz indigēt mā q̄ ſit ſubiectū tantū.ſ.in actu vt cā eclypſis mālis.Eclypſis enim nō indigetvt fiat mā in potētia:ꝛ hoc intēdebat cū.d.nō eſt mā aliq̄.i.vt cā eclypſis mālis:qm̃ nō eſt mā aliqua.i.in potētia:ſz luna eſt cā mālis nō ita q̄ patiat in ſua ſba vt accidit in q̄litatibus paſſiuis:ſed ita q̄ trāſmutetur in loco tantū.ꝛ hoc intēdebat cum.d.ſed cauſa ſicut cauſa motus.i.ſed luna eſt cā materialis eclypſis:ſicut corpus eſt cā materialis motus in loco. Eſt em̃ ꝓpriū huic materie:qm̃ nō trāſmutat in ſe per trāſmutationē in loco. Et qz iſta trāſmutatio eſt abſciſſio luminis a nobis. ¶D.ꝛ cauſa amittendi lumen eſt terra ideſt hoc q̄ terra interponitur inter nos ꝛ ſolem apud eclypſim:luna enim qñ tranſmutatur in loco donec cadat in vmbram terre abſcindetur lumen ab ea.

3 Mā celi ē iactu:ſicut dr ſbz q̄ mā. Idē.2.ca. de ſba oꝛbis.ꝛ.9. meta.17. Trāſmutatio i ſba fecit coḡſcere mām̃ vide. 4. ph.cō.38. Vide finē ꝓmcapⁱis ſba. oꝛbꝭ.

¶Quod autem cuius gratia: forſan non eſt. ¶Quod vero vt ſpecies ratio; ſed non manifeſta; ſi non concauſa fuerit ratio:

UVA. BHSC. IyR_117

vt quid eclypsis priuatio luminis. Si vero addatur a terra in medio obiecta: etiam concausa ratio hec. Somni vero non manifestum quid primum patiens: sed q animal etiam primum verum hoc secundum quid: ⁊ quid est primū: cor an aliud aliquid: deinde a quo: deinde quid passio: q̄ illius ⁊ non totius: quia immobilitas talis vtiq; sed hoc per aliq̄d pati q primum.

¶Et rectum est vt non sit causa que est propter quid: ⁊ causa q̄ est quasi forma etiam et diffinitio. Sed diffinitio si non fuerit cō causa non erit manifestum. V.g. q eclypsis est priuatio luminis si addidimus esse ex terra: quia sit in medio: hoc erit sermo cause. Et similiter in somno non erit manifestum quid sit primum patiens: sed est manifestum ipsum esse animal: sed querere hoc: ⁊ q̄d sit primum: vtrum cor aut aliud: deinde per quod: deinde que sit passio que accidit ei: ⁊ non est totius. Somnus enim est quies talis: sed hoc erit primo passio in aliquo.

12 ¶Et rectū est vt cā que est forma ⁊ causa pp quam est forma: non sint eedē licet illa propter quā est forma multum intret diffōnes perfectas que dīr trāsmutare demonstrationes in situ. ¶Et innuit hoc ne cause admisceantur. ¶D. d. ȝ diffinitio ⁊c. i. ȝ diffō si non cōtinuerit cām ꝓpter quā inuenit forma: tunc diffinitio non erit manifesta neq; perfecta. Deinde. d. exemplū ⁊. d. V. g. q eclypsis ⁊ priuatio luminis. i. cū homo fuerit cōtentus a tali diffinitione in cognitione eclypsis erit cognitio diminuta: licet teneat formā que est priuatio luminis. Possibile em̄ est vt priuatio luminis sit per aliquod contingens ipsi in se. ¶Et cum dicitur propter interiacentiam terre ipsi ⁊ soli: tūc perficitur cognitio eclypsis. ⁊ hoc intendebat cum dicit. ⁊ si additur ⁊c. i. ⁊ si fuerit additum in hac diffinitione q priuatio luminis est ex terra: quia interiacet ipsam ⁊ solem. tūc inducitur diffinitio que continet cām agentem eclypsis: ⁊ formam eclypsis. ¶D. indurit aliud exemplum de somno ⁊. d. ⁊ similiter in sumno ⁊c. i. ⁊ similiter si contenti fuerimus in diffinitione somni ex hoc q est quies alalis nō erit manifestum ex hoc q̄d sit primū patiens recipiens istā quietē que est somnus: vtrum sit cor aut cerebrum: ⁊ sim hunc modum erit ꝓdiffinitio diminuta. ¶D. incepit dicere omnia que oportet inducere in hac diffinitione ⁊. d. sed querere hoc ⁊ quid sit primū: vtrū cor aut aliud. i. sed remanet postq̄ inducemus hanc diffinitionē notificare quare accidit ista quies sensibus animalis: ⁊ diceretur ꝓpter pausationem ⁊ quid sit materia in qua accidit ista causa primo. V. g. cum dicatur q est cor: ⁊ ex quo accidit. V. g. vt dicatur propter cibum: ⁊ q̄d sit passio propter quam accidit. V. g. quia frigus. ¶D. d. ⁊ non est totius idest qm̄ oportet notificare de somno quare non est oīs alalis aut omnis habentis alam. D. d. somnus em̄ est aliqua quies ⁊c. i. diffinitio enim somni completa ⁊ perfecta est quies que est oibus his dispositionibus. ¶D. d. ȝ hec erit primo passio in aliquo. i. est. n. ꝺes propria que accidit a passione propria in mēbro ꝓprio ⁊ a recipiente proprio: ⁊ propter cām propriā.

¶Quoniam vero quedam sine generatione ⁊ corruptione sunt ⁊ nō sunt: vt puncta siquidē sunt: ⁊ totaliter spēs: ⁊ forme. Non em̄ albū fit: sed lignum album: aut ex aliquo: ⁊ aliquid omne q̄ fit: fit. Non omnia vtiq; cōtraria fient ex inuicem: sed aliter albus

UVA. BHSC. IyR_117

homo ex nigro homine: ⁊ album ex nigro. Nec omnis materia est: sed quorum generatio est ⁊ transmutatio adinuicem. Quecumq; autem sine transmutatione sunt aut non: non est horum materia. Habet autem dubitationem quomodo ad contraria materia vniuscuiusq; se habet: vt si corpus potentia sanum: contrarium vero infirmitas sanitatis: tunc ambo potentia. Et aqua potentia: ⁊ vinum: ⁊ acetum: aut huius quidem secundum habitum: ⁊ secundum speciē materia. Illud vero secundum priuationem ⁊ corruptionem preter materiam. Dubitatio autem quedam emergit. ⁊ quare vinū non materia aceti: nec potentia acetum: quamuis ex ipso fiat acetum. ⁊ viuens potentia mortuus: aut non: sed secundum accidens corruptionem. Animalis vero materia hoc secundum corruptionem mortui potentia ⁊ materia ⁊ aqua aceti. Fit enim ex his vt ex die nox. ⁊ quecumq; itaq; sic transmutantur adinuicem: ad materiam oportet redire. At si ex mortuo animal: in materiam primam: deinde fit animal. Et acetum in aquam deinde fit vinum.

¶ Cum igitur quedam res sint ⁊ non sunt sine generatione ⁊ corruptione: vt puncta si fuerint: ⁊ modo vniuersali forma: quoniā non est album sed lignum album: si omne generatum est ex aliquo: ⁊ erit aliquod album. Non igitur erunt omnia contraria ad inuicem: sed alio modo: vt homo albus ex homine nigro ⁊ albū ex nigro. Hecq; materia vniuscuiusq; rerum que habent generationem ⁊ transmutationem transmutantur adinuicem. Omnia autem que sunt absq; eo q; transmutantur: nunc illa questio dicetur de eis: ⁊ est quasi materia cuiuslibet rei ad contraria. At dicimus si corpus in potentia est sanum: ⁊ infirmitas est contrariū sanitati: est igitur vtrumq; in potentia: ⁊ aqua in potentia acetū: ⁊ vinum. Et materia est in quibusdam ſm habitum ⁊ formam: et etiam in quibusdam ſm priuationē ⁊ corruptionē naturalem. Questio vero est cuius sit: ⁊ quare vinum nō est materia aceti: neq; est acetum in potētia: ⁊ si ex eo fiat acetū. Et est vinuz in potentia mortuū in primo sed corruptio erit accītalr. Materia vero animalis est materia corruptionis potētia mortui: ⁊ materia eius: ⁊ silr vinū. Acetū enim est ex eo sicut nox ex die. Et omnia q̄ trāsmutantur adinuicē sunt scōm hunc modum. Oportet igitur reuerti ad materiam. A. g. vt ex mortuo fiat viuum: oportet primo peruenire ad materiam: deinde ad vinum: ⁊ acetum primo ad aquam ⁊ post ad vinum. B

¶ Et cū q̄dā sint existētia p gñationē verā: ⁊ nō existētia p corruptionem verā: ⁊ sunt gñabilia ⁊ corruptibilia p accīs vt pūcta: et vlr forme: vlia ei nō generant. Nō. n. gñat albū vre: sz generat lignū albū singulare: aut lapis albus: et sic necesse est vt oē gñatū essentialr: et ex sba generet ex aliq̄. s. mā q; ipm sit etiā in se aliqd. et totū hoc dictum est in tractatu precedenti B 14 Vlia ñ generāt. id̄ 7. me. 26. 1. 27 1. 52

UVA. BHSC. IyR_117

C Mã cõis ẽ i rebus habẽtib⁹ gñatione ⁊ corruptionẽ. Jõ.p.ẽ ge ne.2.43. ⁊.52

¶.D.nõ igitur erũt oia cõtraria ⁊c.⁊ cũ sit hec gñatio essentialr:⁊gñatio sit ex cõtrarijs:manifestũ est ꝙ nõ oia generãtia fiũt ex se inuicẽ:ſ ex ꝓtrarijs terminatis:vt hõ albus ex nigro:⁊ vir etiã q̃ sunt in eodem genere:nõ q̃ fiũt in generibus diuersis. Non enim generatur albũ nisi ex nigro:non ex calido aut frigidoaut hũido:aut arido. ¶.D.nec⁊ mã cuiuslibet rei.⁊ nõ iuenit mã vna cõis vnicuiq; rerũ nãliũ nisi ex rebus habentib⁹ gñatio nẽ ⁊ corruptionẽ:⁊hoc declaratũ est in nãlibus:⁊ ex hoc verificat ꝙ prima mã rerũ gñabiliũ ⁊ corruptibiliũ est eadẽ.ſ.qz omnia gñabilia ⁊ corruptibilia alterantur adinuicẽ. ¶.D.d.oia.n.que sunt absq; eo ꝙ trãsmutanẽ ⁊c.⁊intẽdit corpora celestia:⁊ intẽdit per trãsmutationẽ illã q̃ est in ſbam ⁊ qualitatẽ alteratiuã. Jste.n.due trãsmutationes sunt impoſes in corporibus celestibus. ¶Et cũ.d.ꝙ eadẽ materia:est vtriq; cõtrariorum:incepit dubitare de hoc:⁊ querere vtrũ est in eis eodẽ modo:ita ꝙ cũ alterũ duoꝝ cõtrariorũ fuerit in actu:erit reliquũ in potẽtia:⁊ ex quo cõtinget vt oia cõtraria equaliter trãsmutenẽ in inuicẽ:qõ dicit in principio hnius libri. ⁊.d.ſz in hoc est qõ ⁊c.⁊.sed in gñatiõe istorũ ⁊ ex elemẽto cõi est qõ vtruz ois mã accipiat duo cõtraria ad que põt equalr:ita ꝙ cũ alterũ fuerit in eo in actu reliquũ erit in potẽtia:vt dicimus ꝙ corpus recipiẽs sanitatem recipit egritudinẽ.ſ.ꝙ sanũ reuertit in infirmũ:⁊ infirmũ in sanũ:qm̃ cum alterũ fuerit in actu:reliquũ erit in potẽtia:⁊ hoc intẽdebat cũ.d.⁊ dicim⁹ ſi corp⁹ in potẽtia fuerit sanũ ⁊c.i.U.g.ſi posuerim⁹ aliquid esse in potentia aliud:⁊ illud aliud habeat cõtrariũ.i.oppositũ necesse est vt illud sit in potẽtia sicut duo Jnia:⁊ ꝙ cũ alterũ fuerit in actu:⁊ reliquũ Jniũ erit in potẽtia.U.g.vt aliqs ponat ꝙ corp⁹ alias recipit egritudinẽ:⁊ cũ alterũ fuerit in actu erit reliquũ in potẽtia:⁊ silr ſi posuerit aliqs aquã esse in potẽtia acetũ ⁊ vinũ:⁊ posuerit acetũ esse oppositũ vino:qm̃ necesse est vt aqua sit in potẽtia acetũ:⁊ vinũ eodẽ mõ:ex quo cõtingit acetũ reuerti in vinuz sicut infirmũ sanũ.hoc aũt nõ est verũ nisi in veris cõtrarijs:⁊ nõ est verum in oibus formis oppoſitis.ſ.quarũ quedã est via quarũdã per accẽs:⁊corpus forme vini ad formam aceti. Jste enim due forme sunt oppoſite cum altera sit corruptio relique:⁊ ideo.d.⁊ materia quibusdã est ſm habitũ⁊c.i. qm̃ materia est q̃busdã ſm ꝙ est formatũ vt aqua:qm̃ nõ fit materia aceti donec habeat formã vini. Et q̃dã est materia nõ ſm ꝙ est formatũ vt prima mã cũ formis cõtrarijs:ſz ſm ꝙ ponitur in formã.ſ.mediante alia forma: vt aqua:⁊ ideo cũ aqua est vinũ in actu est acetũ in potẽtia:⁊ non qñ fuerit acetum in actu est vinũ in potẽtia:neq; est in eodem termino vinum et prima mã acetum in potẽtia. Acetũ.n.nõ reuertit in vinum donec resoluatur in elẽ i potẽmenta econtrario generationi quatuoꝛ elemẽtorũ adinuicẽ.prima.n.mã triaztrũq; est in potẽtia vtrũq; cõtrariorũ eodẽ termino.ſ.qñ alterum fuerit in actu Jniozꝝ eoꝛ erit equũ in potẽtia. ¶Et cũ notificauit istos duos modos generationis dẽ termi:incepit dare modũ ex quo accidit q̃stio in hoc ⁊.d.q̃stio vero.⁊ q̃stio est tano. Uidelis qũo ex vino fit acetũ:⁊ nõ ex aceto vinũ:⁊ cũ habeãt materiã cõem ꝙ est idẽ prio vtrũq; in potẽtia eodẽ termino est aqua.U.g. ¶.D.d.⁊ vtrumq; viuum est phi.cõ.56. in potẽtia ⁊c.i.⁊ vtrumq; viuum est in potentia ⁊ essentialiter mortuũ aut ⁊.82. mortuum non fit ex viuo nisi accidentaliter nõ essentialr:qm̃ ſi viuum in potentia est mortuũ:mortuũ in potentia est viuum:⁊ sic ex mortuo eritviuum:sicut ex viuo erit mortuum. ¶.D.d mã vero animalis ⁊c.i.materiave ro recipiens vitam habet in ſe potentiam ad mortẽ per accẽs.ſ.quia in ea est potentia ad corruptionem vite:nõ qz recipit mortẽ ſm ꝙ est viuũ:qm̃ ſi ita esset:tũc mortuũ reciperet vitã ſm ꝙ viuũ. ¶.D.d.⁊ similiter in aceto.i. ⁊ similiter acetũ fit ex vino:⁊ mortuũ ex viuo:sicut nox ex die.i.post diẽ nõ

UVA. BHSC. IyR_117

ex materia ista. ¶ M.d.τ oia q̄ trāsmutant̄ adinuicē τc.i.τ oia que transmutant̄ adinuicē hoc mō trāsmutationis generatio nō reuertit̄ in eis reciproce sine medio: sed generatio reuertit̄ in eis prius ꝙ vltimū reuertitur in primū. D. primū transfert̄ ad media. D. media trāsferūtur ad vltimū. U.g. ꝙ ex viuo fiat mortuum: tunc ex mortuo non fiet viuum: donec mortuum reuertatur in quatuor elementa. Deinde forme que sunt inter quatuor elementa τ vitam generabuntur: τ sic generabitur vita necessario.

Capitulum Quintum.

De dubitatione vero dicta circa diffinitiones τ numeros que causa essendi vnum deinceps dicendum esse videt̄. Omnium enim quecumqꝫ plures partes habent: τ nō est vt aceruus quod totum: sed inest aliquid totum preter partes: est aliqua causa. Quoniam in corporibus his q̄dem tactus causa est essendi vnum: alijs vero viscositas: aut altera aliqua passio talis. Diffinitio vero ratio est vna non coniunctione: quemadmodum ilias: sed per vnius esse. Quid igitur est quod facit vnum hominem: τ propter quid vnum: sed non multa. Puta quia animal τ bipes. Aliterqꝫ: et si est vt aiunt quidam ipsuꝫ aliquid animal: τ ipsum bipes. Quare namqꝫ nō illa ipsa homo est. Et erunt secundū participationem homines non hominis: τ neqꝫ vnius: sed duorum. s. animalis τ bipedis: τ totaliter vtiqꝫ non erit homo vnum: sed plura: animal τ bipes. Palam itaqꝫ q꞉ sic quidem acceptantibus vt consueuerunt diffinire et dicere nō contingit reddere et soluere dubitationem. Si autem vt dicim⁹: hoc quidem materia: illud vero forma: hoc quidem potentia: illud vero actu: nō adhuc dubitatio vtiqꝫ videbitur esse quod queritur. Est enim hec dubitatio eadem et si terminus vestimenti: sit rotundum es. Sic enim vtiqꝫ signum nomen huius rationis. Quare cum queritur quid est causa essendi vnum rotundum et es: non adhuc vtiqꝫ dubitatio videtur: q꞉ hoc quidem materia: illud vero forma. Quid igit̄ huius causa est. s. ꝙ potētia ens actu sit preter faciens in quibus generatio. Nulla namqꝫ est causa altera eius quod est potestate sphera actu esse spheram. Sed hoc erat quodquid erat esse vtiqꝫ. Est autē materia alia intellectualis: alia sensibilis. Et semper rationis hoc quidem materia: illud vero actus est: vt circulus figura superficialis.

Querit̄ q̄re ex mā̄ τ forā fiat vnū nihil est q̄rere.

¶ In questione vero dicatur de diffinitionibus et in numeris que est causa in hoc ꝙ sint vnum. Omnia enim que habent plures partes: quorum vniuersum non est sicut cumulus: sed sicut aliq̄d quod habet partes: hꝫ causam: qm̄ in corporibus etiā quedam habēt causam: cuius essentia est tactus: τ quemadmodum viscositas: aut alia passio talis. Corpus vero est vna diffinitio non secūdum ligationem vt liber ilias: liber. s. homeri primi: sed q꞉ est eidem. Quid igitur facit hominē vnum: τ quare est vnū: et nō plura: vt animal: τ bipes: τ etiā alio modo si fuerit: sicut q̄daꝫ

UVA. BHSC. IyR_117

dicunt: aliqd qđ est aīal: ꝛ bipes. Et quare illa nō sunt homo: et sicut hoies ſm modū acqsitiōis erūt: nō ex hoie vno: sed ex duobus: ꝛ sīr ex aīali bipede: ꝛ vīr cū hō nō sit vnū sed magis aīal ꝛ bipes. Etiā manifestū est ꝙ si hac via procedaī sicut est cōsuetudo eorū in distinctionib⁹: ꝙ impossibile est dissoluere hanc q̄stionem difficilē. Si autē fuerit sicut dicīt ꝙ quedā est materia: et q̄dam forma: ꝛ q̄dam potētia: ꝛ q̄dā actus: rectū est: vt nō existimetur error: in quesito. Ista eīm q̄stio erit eadē ꝛ si diffinitio sphere esset cupi rotundū: qm̄ cum fuerit erit signum diffinitionis hoc nomen. Cum igitur fuerit quesitū quid erit causa vt sit rotundū ꝛ cupi: tunc eīm nō apparebit q̄stio. Alterū eīm est materia: ꝛ reliquum est forma. Et causa illius vnitatis est. ſ. vt illud qđ est in potētia in actu fit ab agente in omnib⁹ in quibus est generatio. Non enim est aliud causatū: sed erit illud qđ est in potentia sphera in actu sphera: sed hoc fuit illud quod fuit per essentiam cuius libet: ꝛ est circulus qui est figura palam.

85 ¶Sermo vero de questione dicta in diffinitionibus et numero: et est quo modo diffinitio significat diffinitū: et diffinitio hz plures partes: ꝛ que est causa pp quā est diffinitio vnū. hoc eīm dictū est in tractatu p̄cedēti. ¶D. d. oīa eīm que habēt plures partes ꝛc. i. ꝛ necesse est q̄rere causam pp quam diffinitio est vna: qm̄ oīa q̄ habēt plures partes: ꝛ sunt vnū ſm totū nō eo modo quo dicīt cumul⁹ est vnus: in hoc ei est causa per quā multitudo fit vnū. ¶D. d. extēplū in hoc: et. d. in corpozib⁹ eīm ꝛc. i. in corpozib⁹ etiā compositis ex plurib⁹ ex causa pp quā corpus cōpositū est vnū. U. g. qm̄ quedam sunt vnū per cōtactū: et quedā per cōglutinationē: vt in rebus viscosis aut per alia ligamēta vt clani: et hoc intēdebat cū. d. quorū essentia est tactus. ſ. ꝙ quedā sunt quorū causa vnitatis et essentie est contactus. ¶D. d. diffinitio vero ꝛc. i. diffinitio vero est sermo vnius: et nō per prepositiones copulātes: sicut versus homeri: quoniā illi versus: sunt vnū per copulam: sed diffinitio est vna: qz est vni⁹. U. g. hoīs. ¶Et cū narrauit ꝙ homo dz esse vnus incepit dubitare in hoc et. d. quid igitur facit hominē vnū ꝛc. i. ꝛ si cōcesserimus ipsum esse vnum querendū est quid sit illud qđ facit hominem vnū: et quare est vnū et nō est plura. ſ. quare dicīt ꝙ est vnus cum sit compositus ex pluribus vno: est enim animal et bipes: et hoc existimatur esse diffinitio hominis. ¶D. d. et etiā alio modo si fuerit. sicut quidam dicunt ꝙ homo nihil aliud est: q̄ congregatio animalis et bipedis nihil erit hoc in quo communicent hec duo. ſ. animal et multipes: ita ꝙ hoc nomen homo significet hoc cōmune: sed hoc nomē homo significat animal per se ꝛ bipes per se: ergo quare homo nō erit duo homines. ¶Deinde. d. ꝛ similiter ex animali et bipede ꝛc. i. et similiter cōtingit eis vt sint ex aīali ꝛ bipede: ꝛ si nō indicant ipsuz esse animal siue homo disponaī per hec duo ſm hoc verbum esse aut attribuātur ei per hanc prepositionem ex: et ideo dixit post: et vniuersaliter ꝛc. i. et vīr cōtingit huic vt homo nō sit vnū: sed plura vno. ſ. animal ꝛ bipes. ¶D. d. manifestum est igitur ꝙ si aliquis fuit hac via ꝛc. i. manifestū est igitur ꝙ si aliquis processerit hac via in diffinitione et concesserit ipsam esse cōpositam simpliciter ex pluribus: et nō distinxerit pluralitatē que est in potentia ab ea que est in actu: impossibile est soluere hanc questionē. ¶D. d. si autem fuerit sicut dicitur ꝛc. i. si autez

UVA. BHSC. IyR_117

distinxerim⁹ dualitatē q̄ est in diffinitione: et dixerim⁹ q̄ hec est materia: ⁊ hec est fo⁊a: et hoc existit in potētia in cōposito. s. mā; ⁊ hoc existit in actu. s. forma dissoluet q̄stio. ¶ W. d. ista em̄ q̄stio erit. i. q̄m si nō procedatur hac via ista q̄stio remanebit. ¶ W. indurit exēplū: ⁊. d. ⁊ si diffinitio sphere esset cuprū rotundū ⁊c. i. V. g. q̄m cū posuerim⁹ q̄ diffinitio sphere est cuprum rotundū tunc hoc nomē esset equale huic diffinitioni. W. d. ergo esset questitū ⁊c. i. effectū posuerim⁹ q̄ diffinitio sphere est cuprū rotundū: ⁊ q̄siuerim⁹ in ea hoc. s. quomodo diffinitio est vna et hȝ plures partes: tunc queritur quomodo cuprū ⁊ rotundū sunt vnū. ¶ W. d. q̄m tūc nō apparebit q̄stio. i. ⁊ cū diffinierim⁹ sphērā q̄m est cuprū rotundū: ⁊ intellexerimus per cuprum materiā: et p rotundū formā in hac materia: tunc non accidit q̄stio: ¶ W. d. et cā illi⁹ est ⁊c. i. et cā isti⁹ vnitatis est vt trāsmutet q̄ est in potentia donec fiat in actu ab agente. s. ab extrahēte ipsum a potētia in actum. Est igit hic aliq̄d vnū q̄ primo est in potētia: ⁊ post trāsfert de potētia in actū: trāslatio em̄ eius non largit ei multitudinē: sed perfectionē in esse: et in toto hoc est vnum in actu: et hoc intēdebat cū dixit: q̄m nō est aliud causatum ⁊c. i. nō em̄ est hoc aliud causatū ab agēte ab eo in quo agit: sed illud idem. s. q̄ est sphera in potētia fit sphera in actu: cū agēs extraxit ipm de potētia in actū. ¶ W. d. sed hoc est illud q̄ est per essentiā ⁊c. i. ⁊ hec duo dant esse rei quā significat diffinitio in oibus reb⁹ habētib⁹ materiā ⁊ formā: vt in diffinitione circuli dicim⁹ q̄ est figura plana: figura em̄ est quasi materia: ⁊ plana quasi forma. Et intēdebat declarare p hoc exēplū q̄ cum dispositio fuerit talis in dispositionib⁹ rerū mathematicarū: quanto magis vt sit in diffinitionib⁹ rerū nō mathematicar⁹: ne aliquis dicat q̄ oēs diffinitiones non componuntur ex materia ⁊ forma: mathematica em̄ nō sunt in materia: sed declaratuz est prius q̄ ista habēt materiā nō sensibilē.

Extractio alicuius ab agēte de potentia ad actū fit largit multitudinez ſ pfectionē. Jō. 12. met. c. 18. idē et hic cō. seq̄nti

¶ Quecumq; vero nō habent materiā: nec intellectualem: nec sensibilem: statim quidem vnum aliquid est eorum vnūquodq;. Quemadmodum ⁊ q̄ ens aliquid hoc quod quale: vel q̄ quātum: quapropter ⁊ non inest in diffinitionibus: nec ens: nec vnū: ⁊ quodquid erat esse statim vnuz aliquid est: sicut ⁊ ens aliquid. Quapropter non est aliqua alia causa vnum essendi nulli eorū: neq; essendi ens aliquid. Statim enim vnumquodq; ens est aliquid: ⁊ vnum aliquid non vt in genere: ⁊ ente ⁊ vno: nec vt separabilibus existentibus preter singularia. Propter hanc vero dubitationem hi quidem participationem dicunt: ⁊ causam aliquā participationis: ⁊ quid est participare dubitant. Hi autem coexistentia animē: sicut Lycophron ait esse scientiam eius quod est scire: ⁊ anime. Alij vero compositionem. aut coniunctionem anime cum corpore viuere. Et quidem eadem ratio in omnibus. Et cū sanum esse erit: aut coexistentia: aut colligatio: aut coniunctio anime ⁊ sanitatis. Et es esse trigonum compositio eris ⁊ trigoni: ⁊ album vnum esse compositio superficiei ⁊ albedinis. Causa vero quia potentie ⁊ actus querunt vnum faciens ⁊ differentiam. Est autem: vt dictum est: ⁊ vltima materia ⁊ forma idem. ⁊ hec potentia: hec actu. Quare simile est querere vnius que causa: ⁊ vnum essendi. vnum enim aliquid vnum quodq; : et quod

Quecūq; nullā hñt mām̄z nec intellectualē nec sensibilē statim sunt id q̄ sūt

UVA. BHSC. IyR_117

potentia ꝛ qꝫ actu vnum aliqualiter est. Quare causa nulla alia nisi vt quasi mouens ex potentia ad actū: quecumqꝫ vero nō habent materiā omnia simpliciter sunt q vere entia aliquid.

¶Omnia autē que nō habent materiā: neqꝫ intelligibilē: neqꝫ sensibilē: vnumquodqꝫ eorū statim est vnum illud quod est per essentiā: sicut illud qꝫ est etiā. Et ideo in diffinitionibus non est ens neqꝫ vnū: ꝛ illud quod est per essentiā est vnū sicut aliquod ens etiam: et ideo non est alia causa: neqꝫ alicuius istorum: vt sit vnū: neqꝫ vt sit ens etiā. Vnūquodqꝫ enim eorum statim est aliquod ens ꝛ quod vnum: vt quia sunt in ente ꝛ vno: sicut illa que sunt in genere: neqꝫ sunt quasi separata: ꝛ alia a partib⁹. Et propter hāc difficultatem dixerunt q̄dam acq̄sitionem: ꝛ dubitauerunt in causa acquisitionis: et quid sit acquisitio. Et quidam dixerunt congregationem anime: vt aliquis. Dixit enim q cognitio que est per vnam scientiam est per animam etiam. Et quidaꝫ dixerunt compositionem: ꝛ ligamētum corporis et anime est per vitam: sed sermo in omnibus istis est vnus. Sanitas enim in omnibus est vna: aut congregatio: aut ligamētum: aut compositio anime: ꝛ sanitatis. Et etiā cuprum erit triangulare per compositionem cupri: et trium angulorum: ꝛ essentia albi est compositio superficiei et albedinis. Et causa in hoc est: quia q̄runt vnum qꝫ est in potentia in actu quasi diuersum etiam: ꝛ sicut dictum est. Quoniam quemadmodum materia vltima: ꝛ forma est idem: et vnum genus: non habent aliquā causam omnino preter motorem quomodo de potentia in actum. Omnia vero que non habent materiam modo simplici / essentia eorum per quā sunt entia non fertur in quibusdam rebus.

16 F

¶Idest. omnia vero que carent materia intelligibili ꝛ sensibili sicut materia rerum mathematicarum: vnumquodqꝫ eorum est idem cum illo quod dat suum esse. s. q quiditas ꝛ essentia sunt in eis idem. ¶Deinde. d. sicut illud quod est aliquod ens ꝛc. i. vt dicamus in aliquo quod habet aliquam essentiam q in eo non est aliquod additum essentie. i. q ens nō est genus illi. ꝛ hoc intendebat cum dixit aliquod. ¶D. d. ꝛ ideo in diffinitionib⁹ ꝛc. i. Et dixit hoc: q ista genera altissima sunt simplicia cum non habeant genera: diffinitiones vero sunt compositoꝝ. ¶D. d. ꝛ illud quod est per essentiam ꝛc. i. ꝛ similiter illud quod significat diffinitio. s. forma non habēt diffinitionem: quēadmodum aliquod habet ens scilz q ens nō est genus ei. ¶D. d. ꝛ ideo non est aliqua causa alia ꝛc. i. ꝛ ideo illa que non habent materiam: non habent causam aliam a se in hōc q sunt vnum: ꝛ in hoc q sunt ens econtrario eis que sunt in materijs. Per formas enim fiunt composita ex forma ꝛ materia vnum ꝛ aliquid ens. ¶Deinde. d. quoniam vnumquodqꝫ eorum statim ꝛc. i. quoniam vnūquodqꝫ eorum ex se est aliquod vnum ꝛ aliqꝫ ens. s. q nō est vnum ex alio: neqꝫ ens ex altero. et hoc intendebat cum dixit statim transumptine. ¶Deinde. d. non quia sunt in ente ꝛ in vno: sicut illa que sunt in genere. i. non quia sunt disposita per vnitatez et essentiam: ita q vnitas ꝛ essentia sit genus eius: sed essentia est ipsum

Mā intelligibilis ē mathematicaꝝ rep. Jō. s. c. 9. Per formas fiūt cōpositaex mā et fōa vnū ꝛ aliquid ens. Jō. 2. ō aīa. 2. ꝛ 7. ꝛ. j. de aīa 2. 90. c. 5. iii. 15.

UVA. BHSC. IyR_117

¶D.d.⁊ nō q̄si separata.i.neq̄ esse illius forme simplicis est ita ꝙ in actu
sit aliud a rebus ꝑticularib⁹ quarū est forma:ita ꝙ res ꝑticularis ⁊ forma
eius sunt duo diuersa:⁊ hoc intēdebat cū.d.separata.¶D.d.⁊ ꝑp hāc difficul
tatē ⁊c.i.⁊ innuit q̄ōnem ꝓdictā dicentē q̄uō est hō vnus ⁊ est cōpositus ex
aīa ⁊ corpe q̄ sunt exn̄tia in actu.Oīs.n.qui ponit ꝙ aīa ⁊ corpus sunt duo
diuersa:cōtingit ei dicere q̄d sit cā ligamēti aīe cū corpore. Qui aūt dicit
ꝙ aīa est perfectio corporis:⁊ ꝙ corpus non existit sine anima:non sunt Uid.2.de
apud ipsum duo diuersa:nec accidit ei questio hec.¶Et intēdit per acqui- aīa.t.2.7
sitionē cōicationē.i.ꝙ ꝑp hanc questionem dixerunt quidā ꝙ ex anima et
corpore fit vnum per cōicationem que est inter illa:⁊ isti dubitauerunt in
quo sit cā cōicationis anime ⁊ corporis que sit illa cōicatio.i.cuiusmodi
communicationis sit.¶Deinde.d.⁊ quidam dixerunt congregationē ani-
me ⁊c.i.⁊ vt reputo ꝙ quidam dixerunt ꝙ communicatio que est inter ani-
mam ⁊ corpus est:quia nō perficitur actio alterius eorū:nisi cōgregate vt
quidam antiquorū dicebant ꝙ cognitio est per aīam ⁊ corpus:sed causa
veritatis est aīa.⁊ falsitatis accidentis in ea est corpus.¶D.d.⁊ quidam
dixerunt compositionem ⁊c.i.⁊ quidam dixerūt ꝙ ista cōicatio est cōposi-
tio anime cū corpore:⁊ ꝙ ligamētū per q̄d fit cōpositio est vita:⁊ ideo cum
dissoluitur ligamentū non erit vita.¶D.d.sed sermo in oībus istis ⁊c.i.ſ;
iste cause quas induxerunt antiqui in copulatione aīe cū corpore:omnes
sunt eiusdem modi.Quidam enim opinabantur ꝙ sanitas istius copula-
tionis erit per istam cōgregationē scȝ cōgregationē aīe cū corpore:⁊ qui-
dam opinabantur ꝙ est per ligamētū ⁊ quidam per compositionē anime ⁊
corporis compositione sanitatis non cōpositione corruptionis.¶D.d.et In rei ꝟi
etiā erit cuprum ⁊c.i.⁊ non est dr̄ia inter cōpositionem aīe cum corpore:⁊ tate idē ē i
compositionē cupri cū tribus angulis.s.ꝙ dicere cuprū hn̄t tres angulos potētia ⁊ i
est:sicut dicere corpus animatum.⁊ sicut dicere superficiē albam.¶Et in- actu.Idē
tendit ꝙ sermo de oībus est vnus:⁊ sicut nō accidit eis q̄ō in cōpositione fi- s̄.cō.15.
gure cū cupro:oportebit vt nō accidat eis q̄ō in cōpositione aīe cū corpore Intelligē
aīa.n.ita se hȝ ad corpus:sicut figura ad cuprū:⁊ albedo ad superficiem: tie abstra
oīa.n.sunt perfectiones ⁊ forme subiecti.¶D.d.⁊ cā in hoc est.i.⁊ cā dece- cte attri-
ptionis eoꝝ est q̄ ponūt idem qn̄ est in potētia:⁊ qn̄ est in actu esse diuer buūt cor
sum ⁊ in rei veritate est vnum illud.Illud.n.q̄d fuit in potentia est in actu porib⁹ ſ;
⁊ nō sunt hic duo diuersa.¶D.d.⁊ est sicut dictum est ⁊c.i.⁊ anima cū cor- ꝙ aīa at-
pore sunt vnum:sicut dicimus ꝙ prima materia ⁊ forma sunt vnū.¶.D.d. tribuitur
ergo nō habent ⁊c.i.⁊ cum aīa nō est nisi esse eius q̄d est in potentia ani- corpori.
matū est aīatū in actu:tūc exit⁹ ei⁹ de potētia in actū nō hȝ cām nisi motorē Uid.phoc
extrahentem ipsum de potentia in actum.¶D.d.omnia vero que nō hn̄t ꝓmū ⁊.2.
materiam simpliciter neq̄ sensibilē neq̄ intelligibilem essentia eorum ꝑ capi.d̄ſb̄a
quam sunt entia nō attribuitur in suo esse quibusdam rebus que non sunt
perfectio materie omnino:⁊ attribuuntur quibusdam.¶Et intendebat ꝑ
hoc intelligentias abstractas que attribuuntur corporibus celestibus se-
cundum ꝙ anima attribuitur corpori.

¶Aristo.Liber Nonus prime philosophie incipit.

¶In nono Metaphysice sunt tres summe.
¶Prima est in tex.primo vbi affert philosophus suam intentionem.
¶In secūda determinat de ente vt diuiditur per potentiam ⁊ actum.Sed
primo de potentia agit a tex.2.vsq̄ ad.11.mox ab .11.vsq̄ in fine dispu-
tat copiose de actu.

Capitulum Primum.

UVA. BHSC. IyR_117

Et primo quidem igitur ente: ⁊ ad quod omnes alie cathegorie entis referuntur dictum est. videlicet. de substantia. Nam secundū substantie rationem dicuntur alia entia quantitas: qualitas: et alia: sic dicta. Omniaq; namq; habebunt rōnē substātie: vt diximus in primis sermonibus. Quoniam vero dicitur ens hoc quidem eo quodquid: aut quantitas: aut qualitas. Aliud secundum potentiam: ⁊ actum: ⁊ secundū opus.

A In pl⁹ est potētia ⁊ act⁹ eorū q̄ dr̄ fm motū solum.

Determinabimus de potentia ⁊ actu: ⁊ primum de potentia que dicitur quidem maxime proprie: non tamen vtilis est ad quod volumus nunc. In plus enim est potētia ⁊ actus eorum que dicūtur secundum motum solum. Sed cum diximus de hac in determinationibus de actu ostendemus ⁊ de alijs.

Dictum est de ente cui attribuuntur alia predicamenta entis: vbi dictum est de substantia. Dicuntur enim entia materialiter secundum q̄ recipiunt distinctionem substantie: vt quantitas: ⁊ qualitas: ⁊ alia que dicuntur hoc modo. Omnia. n. hñt diffinitionez substātie: sicut diximus in primis sermonibus. Et cum ens dicitur aut quia hoc est: aut quātū: aut quale: aut q̄ est in potentia ⁊ cōplemēto: ⁊ actu. Et iā distinguemus ⁊ loquemur de potentia etiā ⁊ cōplemento. Et de potentia primo: ⁊ quod dicitur magis vere: non illud quod non est vtile in hoc quod volumus nunc. Potentia enim ⁊ actus dicuntur multipliciter magis q̄ illa que dicuntur secundum modum motus tm̄. Sed cum diximus de differentijs in actu: tunc declarabitur vltima.

1 Jdē. 4. me. c. p. ⁊ 6. meta. cō. primo

Talia ens fm q̄ ens diuidit essentialr̄ in potentiā ⁊ actū ⁊ ista ars hz cōsiderare de ente simplr̄: ⁊ de gñibus ⁊ differētijs in q̄s diuidit essentialr̄: incepit hic loq̄ de specieb⁹ potētie ⁊ act⁹ vt declaret substātia eorū: ⁊ cōtradicat dicētibus potētiā nō esse in entibus. ¶ Et. d. dictū est ⁊c. i. dictū est igitur de p̄dicamento sbe cui attribuunt alia predicamēta fm q̄ sunt predicamenta: ⁊ hoc sexto ⁊ septimo ipius libri. D. d. vbi dictum est de substantia. i. vbi locuti sumus de primis sbs substātie sensibilis. ¶ D. d. dicunt. n. entia multa fm q̄ hñt diffinitionē substātie. i. q̄ in diffinitione eoz apparet sba. ¶ D. d. ⁊ cū dr̄ ens ⁊c. i. et cū declatū sit q̄ ens diuidit in sbam ⁊ alia p̄dicamēta: ⁊ diuidit etiā in potētiā ⁊ actū: qm̄ ens q̄dam est in potentia: ⁊ q̄dā in actu ⁊ cōplemento. Et iam locuti sum⁹ de sba: opz ēt nos loq̄ de potētia ⁊ actu: cū in ista diuidat ens fm q̄ est ens. Et p̄incipiamus distinguere fm quot modos dicūtur potētia ⁊ actus: ⁊ declare q̄s eoz dr̄ vere: ⁊ q̄s trāsumptiue. ¶ D. d. cām in hoc. ⁊. d. potētia a effm ⁊ actus ⁊c. i. hoc. n. nomē potētie dr̄ pribus modis eis fm quos dr̄ potētia ⁊ actus in rebus trāsmutabilibus. D. d. sed cū diximus ⁊c. i. ⁊ intentio nostra est in hoc: qm̄ cum locuti fuerimus de differētijs rerū existentiū in actu: ⁊ quo ordinant in hoc: declarabitur nobis natura vltime differētie de qua intendimus perscrutari.

B q̄ potētia ⁊ act⁹ dr̄ plurib⁹ modis scis fm q̄s dr̄ potētia ⁊ act⁹ i reb⁹ trāsmutabilib⁹. Ut p̄ hoc. z. data. c. 5. i fine. z. 4. ⁊ in. c. 14. eiusdem.

¶ Quod quidem

UVA. BHSC. IyR_117

¶Quod quidem igitur multipliciter potentia ⁊ posse; determinatum est a nobis in alijs. Harum autem quecumq; quidem eq̄ uoce dr̄ potētia pretermittant. ¶Quedā em̄ similitudine quadā dr̄: quēadmodū in geometria: ⁊ possibilia ⁊ impossibilia dicim⁹ eo q̄ aliquo modo sunt: aut non sunt. ¶Quecūq; aūt ad cādē spēm oēs principia quedā sunt: ⁊ ad primū vnū dr̄ q̄ō est principium trāsmutationis in alio inquātū aliud est. Nā hec patiēdi est potētia que in ipso patiēte principiū mutatiōis passiue ab alio inquātū aliud est. Hec aūt habit⁹ ipassibilitatis ei⁹ q̄ in deteri⁹ ⁊ corruptiōē ab alio inquātum aliud a principio trāsmutationis. In his ineſt oibus terminis prime potētie rō. Itez aūt he potētie dr̄ aut solū faciendi aut patiendi: aut ipsius bene. Quare in harum rationibus insunt aliqualiter priores rōnes potentiarum. Dalā igitur quia est quidem vt vna potentia faciendi ⁊ patiendi. Nam possibile est ⁊ habere ipsum potentiam patiendi. Et eo quod alicuid pati potest ab ipso. est autem vt alia. Hec q̄dē em̄ in patiente: propter habere enim quoddam principiū: ⁊ esse mām quoddam principium. patitur patiens: ⁊ aliud ab alio. Crassum enim combustibile est: cedens autem sic impressibile est: similiter aūt ⁊ in alijs. Hoc autem in faciēte: vt calor: ⁊ edificatiua: hoc quidem in calefactiuo: hoc autem in edificatiuo: quapropter inquātus simul natum est nihil patitur ipsum a seipso. Vnū. n. et nō aliō est. ¶Nihil patit̄ ipm̄ a seipso.
Et impotentia ⁊ impossibile: ⁊ que tali potentie sūt ē p̄hatio ē. Quare eiusdem: ⁊ sm̄ idē omnis potentia est impotentia.

¶Quoniam autem patiētia ⁊ agere per potētiā dr̄ multis modis: vt determinatum est in alijs locis: ⁊ que istarū potentiarum dicitur equiuoce dimittatur. Quedam enim dicunt per aliquaz similitudinem: sicut dicitur in geometria potētia: ⁊ non potētia quoquomodo: aut aliqua attributiōe. Omnia aūt q̄ dicuntur p attributionem ad eādem formaz sunt alia principia: et attribuūtur potentie ad vnum principium: et illud est principium trāsmutationis in aliud secundum quod est aliud. Potentia enim passionis est in ipso passiuo principium transmutationis passiui ab illo secundū q̄ est aliud. Habitus vero est potētia q̄ nō patit̄ ad illud quod est prius: aut ad corruptionem ex alio secundum q̄ō est aliud: ex primo transmutante. Omnes enim iste diffinitiones habent diffinitionem prime potentie: ⁊ etiam iste dicuntur potētie aut quia agunt tantum: aut quia patiuntur: aut modo bonitatis: ita q̄ in diffinitionibus istarum etiam sunt diffinitiones primarum potentiarum quoquomodo. Manifestum est igitur q̄ō forte possibile est vt actio ⁊ passio sunt vna potentia. Dicitur em̄ q̄ potentia est eius cuius est potentia passionis: ⁊ alterius per illud: ⁊ forte erit sicut alia. Quedam enim est in passiuo: passiuaz ¶Quid potētia actiua. Quid passiua.

UVA. BHSC. IyR_117

enim patitur: quia habet aliquod principium: et quia materia est principium: et etiam illud habet aliud ex alio. Unctuosum autem comburitur: obediens enim quoquomodo dissoluitur: et alia similiter. Et quedam sunt in agente vt carpentario: et edificatore: quedam enim sunt in carpentaria: et alia in edificatore: et ideo sunt insimul: et in hoc patitur per se: quia est vnum: et non est aliud. Quod enim non est potentia: et non habet potentiam: et quod est contrarium tali potentie est priuatio. Ergo potentia est eiusdem et idem non potest.

2 T. cō. 17. ¶ Dicit quoniam vero in aliquo esse potentiam ad recipiendum aliquid: et in aliquo esse potentiam ad agendum aliquid dicuntur multipliciter. declaratum est vbi distinximus secundum quot modos dicuntur potentie passiue. s. in quinto istius libri. ¶ D. d. et que istarum &c. i. et que istarum rerum dicitur de eis hoc nomen potentia transumptiue: et de quibus dicitur secundum similitudinem vt dicitur in geometria quod talis linea potest in talem superficiem. v. g. quod diameter potest duo quadrata duorum laterum. ¶ Et intendit per hoc quod quadratum diametri valet duo quadrata: et hoc dictum est non quia linea est quadratum: sed exitus eius de potentia ad actum non est per transmutationem: et hoc intendebat cum. d. esse quoquomodo idest et dicitur quod lineę et superficies habent potentias aut non potentias: quia assimilantur potentijs quoquomodo: aut quia attribuuntur eis quoquomodo. ¶ Et cum dixit modum secundum quem dicitur hoc nomen potentia transumptiue: induxit modum secundum quem dicitur in rei veritate: et dixit: omnia autem &c. i. omnia vero de quibus dicitur hoc nomen potentia: quia attribuuntur ei potentie que est causa in alijs: iste potentie sunt principia entium generabilium: et corruptibilium: et sunt attribute eidem potentie que est principium omnium entium. ¶ Et cum distinxit potentiam que dicitur vere ab ea que dicitur transumptiue descripsit potentiam actionis et passionis: et dixit: et illud quod est principium transmutationis &c. i. potentia agens est illud quod est principium transmutationis in aliud secundum quod est aliud non in se: cum sit manifestum a quod nihil agit in seipsum. ¶ D. d. potentia enim passionis &c. i. et ideo potentia passiua est illud quod recipit transmutationem in se ex alio secundum quod est aliud: cum etiam sit manifestum quod nihil patitur a seipso. ¶ Et cum descripsit potentiam actiuam que est ex forma: et potentiam passiuam que est per materiam dixit: habitus vero est potentia &c. et intendit per potentiam formam. i. quod forma non patitur scilicet quod est forma a primo transmutante essentialiter: sed patitur per accidens. et ideo transmutatio eius non est prima transmutatio: sed secundum quod est forma in passiuo scilicet in materia. Et ideo forme b, que non sunt in materia non patiuntur essentialiter aut accidentaliter. ¶ Et. d. ad peius aut ad corruptionem. quia omne quod patitur: aut patitur ad peius: aut ad corruptionem. Et. d. ex alio: quia nihil patitur ex se. ¶ D. d. omnes enim iste diffinitiones &c. i. iste potentie non dicuntur equiuoce: quia omnes habent diffinitionem prime potentie. ¶ Et intendit quod cum consideratum fuerit de istis potentijs in vtroque genere videntur attribui prime potentie. In diffinitione c enim omnis potentie passiue accipitur potentia prime materie: et similiter in diffinitione omnis potentie actiue accipitur diffinitio actionis prime forme: que est diffinitio prime forme. que est absoluta a materia. ¶ Et quia diffiniuit potentias actiuas et passiuas dixit. et etiam dicuntur iste potentie &c. i. d. hoc nomen potentia dicitur de potentijs actiuis et de potentijs passiuis. et dicitur de actiuis que sunt bone actionis: et de passiuis que sunt bone passionis. ¶ D. d. manifestum est igitur: quoniam forte &c. i. et forte est possibile vt potentie actiue et passiue ab eis sint in eodem. existimat

a Manifestum est quod nihil agit in seipsum. Idem 8. ph. 4.0 et 5. de aia. c. 4. et i li. destructio num disputationem c. 4. i solone per p[illegible] mi dubij. et i. j. ca. de [illegible] orbis et 3. ph. c. 8. Forasi non patitur essentialiter sed per accens. vide 5. ph. 2. 5. et 2. de gñatione. 53. et 4. cc. 22

a Forme que non sunt in materia non patiuntur essentialiter nec accidentaliter. Instantiam vide 3 de aia. de intellectu possibili t. 2. 4.

c. In diffinitione omnis potentie passiue accipitur potentia prime materie. et

UVA. BHSC. IyR_117

enim q potentia que est alterius.s.potentia que est in agēte est ei⁹ cuius est potentia passionis.v.g.illud quod monetur in loco p se:alteratio autē et generatio existimatur esse vere vt principium actionis sit in eis in subiecto aliquo alio a subiecto potentie passiue. ¶D.d.z forte erit sicut alia ꝛc.i.et forte potentia agentis erit in alio ab eo in quo est potentia passionis in quibusdam enim rebus potentia actiua erit in ipso passiuo:z i quibusdam in alio. ¶D.d.passiuum enim patit ꝛc.i. passiuū enim patit ꝑm q hz principiū qđ differt ab ipso:qđ extrahit ipsum de potētia ad actū. ¶Et intē dit z non est necesse vt hoc principiū sit in subiecto diuerso a subo i quo ē potētia passionis in loco. ¶D.d.z qz materia ꝛc.i.et qz mā est ēt principiū passionis:est necesse vt aliquid sit ab aliquo:vt generatio ignis ab oleo vnctuosis est dissolutio partium rei obedientis in illa in qua dissoluitur in cōbustibile. ¶D.d.et quedam in agēte ꝛc.i.z potentia actiua alia est ipso patiente: et alia in agente:vt carpentaria in carpentario:z edificatoria in edificatore. ¶D.d.quedam sunt in carpentaria ꝛc.i.actio enim artis carpentarie est in carpentare:z actio artis edificatorie est in edificando. ¶Deinde dicit.z ideo sunt insimul:et quia quedam potentiarum actiuarū sunt in gñe: non est necesse est vt agens nihil agat donec fit insimul cum patiēte in eodē loco. ¶D.d.et nihil patitur per se ꝛc.i.et nihil patitur per se ꝑm q est vnum:et non est illic aliud ex quo transmutatur:quia si esset:tunc aliqđ esset i potētia ꝑm q est in actu:z intēdebat declarare q in simplici non est potentia omnino:z q illud in quo est potentia est compositum. ¶De.d.illud enim quod non est potentia ꝛc.i.dicere eē q non habere potentiaz non est simplr:qm dicere non potentia est alicuius quod caret illa potētia:z hoc qđ est contrarium potentie est priuatio.d.d.priuatio ergo est eiusdem ꝛc.i ergo potentia et non potentia sunt alicuius compositi.

Priuatio aūt dr multiplr:etenim nō hñs.zaptū natū si nō hz aut oio:aut qñ aptū natū est. Et aut sic:puta pfecte:aut saltem quocūq mō. In qbusdā vero si apta nata hre nō habeāt vi:priuatas esse hec dicimus. ¶Qm aūt he qdē i inaiatis isunt principia talia:alia vo in animatis z i aia:zaie in rōnem hñte:palam quia z potentiarum alie erunt irrationabiles:alie cū rōne. Qua propter omnes artes z scie factiue potētie sunt. principia namq p mutabilia sunt in alio inquantum aliud. Et q qdē cū rōne omnes contrariorum sunt eedē.z q in rōnabiles vna vn⁹:vt calm calefaciendi solū:medicatiua aūt infirmitatis z sanitatis. Cū aūt q rō est scia:rō aūt eadē ostendit rem:z ꝓpationē:nō tm simr z est vt amboz:est aūt vt existētis magis. qre necesse z tales scias esse q dē contrariorū. esse vero hui⁹ quidē ꝑm se:illius vero nō ꝑm se. Etenim ratio hui⁹ quidē ꝑm se:illius vero quodāmodo z ꝑm accidens. Nā negatione z ablatione ostendit ꝟsum. Etenim priuatio potentia contraria:hec autem ablatio alterius.

¶Priuatio autem dicitur multiplr. 3r eē illi⁹ qđ nō hz:z istius quod habet nām hñdi:aut vlr aut in tpe in que hz.z ꝑm q opz: vt illud quod non est omnino aut erit quoquomodo. In qbusdā vero rebus que hñt naturam habēdi:si nō hñt:dicemus q ista carent violente. Sed cum quedam ista principia sint in carentiq

in diffōne ois potentie actiue accipitur diffō actionis prie fore q est absoluta a mā .vio cāz istius .7.met. c. 18.i fine cō. Insimpli ci nō ēpo tētia oio: z illō in q ē potētia ēpositū. Oēsartes scie facti ue potentie sunt.

UVA. BHSC. IyR_117

bus anima:et quedam in animatis:et anima est in hñtibus diffinitionem anime. Etiã manifestũ est q̃ quedam potẽtie nõ hñt diffinitionem:ꝛ quedam sunt cũ diffinitione. Et ideo omnia artificia et scientie sunt potentie:quia sunt principia transmutãtia in aliud ſm q̃ est aliud. Et omnia que sunt cum diffinitione sũt cõtrariorum:sed non sicut vnum vnius:vt calidũ calefacere. Physica vero est sanitatis et infirmitatis:et causa in hoc est quia habet rationem. Sciẽtia vero idem sermo significat rem:ꝛ suaz priuationem:sed non eodem modo:ꝛ forte erit possibile vt sit duorum:et forte erit illius quod est magis. Ergo necesse est vt sint illa que sunt alia contrariorum:ꝛ vt sint quoꝝdã per se:ꝛ quoꝝdã non per se. Ratio enim est quoꝝdã per se:ꝛ quoꝝdã quoquo modo. Per accns igit significat cõtrariũ:per negationẽ ꝛ per remotionem. Primo eñ priuatio est cõtrum:ꝛ hec est remotio alterius. Contraria enim non appropinquant eidem ex eodem.

3 ¶Quia dicere in potentia significat aliquem modum priuationis:et dicere etiam aliquid habere potentiã ad hoc est ꝑm q̃ caret illo ad q̃ põt:primus phs hz ꝑsiderare de modis priuatiõis:et est ꝓpriũ loqui de priuatione vbi fit sermo de potẽtia:incepit declarare modos ꝓpriationis. ¶Et.d.priuatio aũt ꝛc.i.ista eñ est prima diuisio ſm quã diuidit priuatio. Oẽ eñ q̃ caret aliquo aut caret illo q̃ nõ innatũ est hr̃e:aut caret illo q̃ innatum est hr̃e:et hoc intendebat cũ.d.illius q̃ non hz ꝛc. ¶D.d.aut vl̃r:aut i tpe in quo hz.i.et illud q̃ caret illo q̃ nãliter dz hr̃e:aut caret illo q̃ innatũ est hr̃e simpl̃r:aut illo q̃ innatũ est habere aliquo tpe:vt barbam in tpe in quo debet eã habere. ¶D.d.et q̃ ẽ ſm q̃ opz ꝛc.i.et ꝓpriatio que ẽ hz q̃ opz scilicet que dicitur principalr̃ et carere illo q̃ non hz oino:aut illud q̃ hz raro:et hoc intendebat cũ dixit:aut erunt quoquomodo. ¶Et hoc iuenit sic in alia translatione:et priuatio dr̃ multipl̃r:dixit eñ illud q̃ non habz et illud quod innatũ est habere etiam:aut vl̃r:aut in aliquo tpe:et sic sicut illud quod non est omnino:aut in paucioribus:et si innatũ est habere cũ non habet dr̃ carere violẽte.i.et cũ aliquid caret illo:q̃ innatũ est hr̃e in tempore in quo innatũ est hr̃e:dr̃ q̃ illud est priuatio violẽta. ¶D.d.hz cũ quedam istorum principior ꝛc.i.et intẽdit per principia potẽtia agentes. Istarum enim potentiarũ sunt quedã in hñte aiam:et quedã sicut dixit in non habente aiam:vt calefacere in corpore calido:et infrigidare in corpe frigido. ¶D.d.et omnia in hñte rõnẽ aie:et aia existit in eo q̃ habet diffõnem aie.s.ratiocinari et comprehendere. ¶D.d.manifestũ est igit ꝛc.i.et cũ sit manifestũ q̃ quedam potẽtie actiue sunt potentie in reb⁹ non animatis:et quedam sunt potentie in rebus aiatis.s.in habentibus cõprehẽsionem et rõnem:manifestũ est q̃ potentiarum quedam sunt cũ diffinitione ꝛ rationeꝛ quedã sine diffõne et ratione. ¶D.d.et omnia artificia ꝛc.i. et qr potentie actiue sunt rõnales:ideo omnia artificia et scientie nõ sunt potẽtie:qr agunt in alia ſm q̃ sunt alia. ¶Et.d.hoc:qr hec est diffinitio potentiarum actiuarũ simpl̃r. ¶D.d.ꝛ omnia que sunt cum diffinitione ꝛc.i.et omnes potẽtie que sunt cũ rõne agunt duo cõtraria. ¶D.d.hz non sicut vnũ vnius ꝛc.i.et iste potentie que habent rõnẽ non agũt alterũ ꝗ tra riorum tantum sicut est dispõ in potẽtijs carentibus rõne. Calidũ ei agit calorem:et non agit alterum contrariũ.s.frigus. potẽtie eñ rõnales agũt

potentie rõnales agũt duoꝝ ria isiꝫ.id

5 j.t c.10.ꝛ j.c.4.

UVA. BHSC. IyR_117

duo contraria insimul. Q.g. ars medicine que agit sanitatem ꝛ ifirmitatē. ¶ M.d.ꝛ causa in hoc est ꝛc.i. et causa in hoc est: qꝛ iste potētie agunt per sciam: et scia est duoꝝ cōtrariorꝝ ꝑm imaginationē ꝛ diffonem: et diffō alterius cōtrariorꝝ intelligit in respectu reliqui cōtrarij: et hoc nō hꝫ eodē mō. ¶ Q.d. et forte erit possibile ꝛc.i. qm̄ forte est ꝓle vt potētie agant duo cōtraria: et forte agūt alterū ꝙtrariū in maiori parte. ¶ M.d. ergo necesse ꝛc.i. qm̄ cū iste potētie agunt ab intellectu ꝛ scia: ꝛ scia est ꝙtrariorꝝ: ergo sciet duo cōtraria insiḷ: ergo necesse est vt agat cōtraria. ¶ M.d. vt sit quorūdā ꝑ se ꝛc.i. ꝛ vt agere cōtraria sit quorūdā ꝑ se: et quorūdā ꝑ accns ꝛ quorundā alterū ꝙtrariorꝝ erit essentialr et alterū ꝑ accns. ¶ M.d. ꝑ accns igitur ꝛc.i. ꝛ cū aliquis artifex non intellexerit de priuatione nisi negatione tm̄: tunc nō intelliget alterū ꝙtrariorꝝ nisi per accidēs: ꝛ ideo qui talem hꝫ dispositionem nō intelliget naturam contrarij: verū enim contrariū est priatio: et hoc intendebat cum dixit. priuatio em̄ prima est contraria.

¶ Quoniā aūt cōtraria nō sunt in eodē. Scia aūt est potētia in habendo rōnem: ꝛ anima motus hꝫ principiū. Salubre quidem sanitatem solum facit: ꝛ calefactiuum caliditatem: ꝛ frigefactiuū frigiditatem. Sciens vero ambo: est enim amborꝝ quidem ratio: non similiter autem ꝛ in anima que hꝫ motus p̄ncipium. quare ambo ab eodem principio mouebit ad ipsum copulans. pp qđ ꝑm rationem potentia sine rōne potentib⁹ faciunt ꝙtraria. Vnuꝫ enim principium continetur ratione. palam autem quia ipsius bene potentiam sequitur solum faciendi aut patiendi potentia. Hanc vero illa non semper. Necesse enim bene facientē facere: hꝫ solum facientem non necesse bene facere.

¶ Et scientia est potentia ꝑm qꝫ habet dispositionem. Et anīa habet principium motus etiam. Quoniā anima sanans facit sanitatem: et calefaciens calorem: ꝛ infrigidans frigus. Scientia autem facit vtrumꝫ: quia vtrumꝫ hꝫ diffinitionem: hꝫ non eodē modo: et habet in anima etiam principium motus. Ergo mouebit vtrumꝫ ex vno principio: ꝛ congregabit eam in idem: quia agit cōtraria: quando agit possibilia sine diffinitione: possibilia per diffinitionem. Determinat enim principiū vnū ꝑ diffinitionē. Hoc est manifestū qm̄ sequitur bonitatis potēcā que ē actionis tantū aut passionis: illa aūt nō sequit istam in omni tempore. Necesse est em̄ qꝫ illud qđ est bone actionis sit agēs ēt. Agēs vero tm̄ non de necessitate erit bone actionis.

¶ Et scientia est potentia actiua ꝑm qꝫ habet diffinitionē. i. ꝑm qꝫ hꝫ formā. 4
¶ M.d. et anima habet principium motus ꝛc.i. et in aia etiā sunt p̄ncipia motuum preter motū a scia: et illud p̄ncipiū nō agit nisi alterū ꝙtrariorꝝ tm̄. v.g. qꝫ potentia sanās aiata solūmodo agit sanitatē vt calor calorē: et frigus frigus. ¶ M.d. scientia vero ꝛc.i. sciēs aūt agit duo contraria: qm̄ cōtraria apud ipsum sunt intentiones intellecte: et ideo nō inuenit in aia p̄ncipiū motꝰ qm̄ mouet ab intellu in actu aut mouet a rōne eodē mō. ¶ Et intēdit qm̄ qñ mouet a rōne agit duo cōtraria: ꝛ qñ mouet nō a potentia agit alterum contrariorum tantum: et hoc est manifestius in alia trāslatione in qua. d. et non eodem modo inuenitur in eis motus. ¶ M.d. ergo in

UVA. BHSC. IyR_117

uebit vtrūq; ꝛc.ſ.ergo anima qñ ꝓtraria duo a rōne mouet vtrūq; ab eodē ꝓncipio cū congregat duo contraria in intellectu in codē.ſ.q; ſcientia eorū eſt eadē.ꝛ in alia tranſlatione eſt:ꝛ ideo mouet ꝛ congregat ad ipm vtrūq; ex eodem principio.D.d.agit eñ contraria ꝛc.i.ꝛ ſcies agit cōtraria:quia agit illa q̄ ſunt poſſibilia ſine ratione:ꝛ etiam poſſibilia cum ratione. U.g. quoniam facit ſanitatē que eſt poſſibilis a natura poſſibilē a rōne:et ſz artem medicine. CD.d.eſt enim ꝓprium per vnum principium per diffinitionē.a.ſciens eñ mouet contrarium q̄ vult facere per principium ꝓpriū. ꝛ eſt diffinitio ꝓpria. CD.d.et hoc eſt etiam manifeſtum q̄ ſequitur ꝛc.i. ꝛ eſt manifeſtū q; actionem ꝛ paſſionem ſequitur bonitas actionis ꝛ paſſionis.ſ.q; omne bone actionis eſt agens:ꝛ omne bone paſſionis eſt patiens: et non conuertitur.ſ.q; omne agens ſit bone actionis:ꝛ omne patiens ſit bone paſſionis:ꝛ hoc intendebat cum.d.ergo neceſſe eſt vt illud quod eſt bone actionis ꝛc.

CCapitulum Tertium.

3 SUnt autē quidaz qui dicunt vt magarici quando operatur ſolum poſſe:ꝛ quādo non operatur non poſſe: vt nō edificantem non poſſe edificare:ſed edificantem q̄ edificat. Similiter autem ꝛ in aliſs. Quibus accidentia incōuenientia non eſt difficile videre. Palam.n.q; non eſt edificator ſi non edificet:nam edificatorem eſſe eſt eē potentē edificare:ſimiliter autem ꝛ in aliſs artibus. Si igitur impoſſibile tales habere artes non diſcentem aliquando ꝛ accipientem ꝛ non habere non abiſcientem aliquando:aut enim oblıuione:aut paſſione aliqua: aut tēpore. Non enim vtiq; re corrupta: ſemper enim eſt quando ceſſauerit non habebit artem. Iterum qui ſtatim edificabit aliqualiter accipiens. Et inanimata vtiq; ſimiliter. Neq;.n.frigidū neq; calidum: neq; dulce: neq; omnino ſenſibile quicq; erit non ſentientibus. Quare Protagore rationem eis dīe contingit. At vero nec ſenſuz quicq; habebit ſi non ſentiat nec operetur. Si ergo cecū non habens viſuz aptūue quero natū:ꝛ q̄ aptū natum eſt:ꝛ adhuc ens iſdem erunt ceci ſepe die vno ꝛ ſurdi.

CEt quidam vt garicon dicunt q; potentia eſt apud actionem tantum:vt edificator cum non edificat non habet potentiam edificatorie:ſed qui edificat quando edificat:et ſimiliter in aliſs reb⁹ Et non eſt difficile ſcire quid accidit iſtis de impoſſibili. Manifeſtum eſt enim q; non erit edificator quando non erit edificans. Eſſentia enim edificatorie eſt eſſentia impoſſibilitatis edificatorie:ꝛ ſicꝫ in aliſs artificijs. Quoniaz ſi eſt illud impoſſibile vt iſta artificia ſint in aliquo tempore in eo quod non ignorat in aliquo tempore:aut per oblıuionem:aut per actionem: aut per tempus: non recedet artificium quando deſtruitur apud finem rei:ſed eſt ſemper. Et ſi accipiatur in eo aliquo modo quod eſt ſtatim. Et ſimile huic ſermoni eſt in rebus inanimatis. Non enim eſt caliduz aut frigidum:aut dulce:aut ſenſibile ſine habentibus ſenſus. Accidet enim eis dicere ſermonem Prothagore. Et etiam nihil ha-

UVA. BHSC. IyR_117

debit sensum omnino: nisi sentiat: aut intelligat. Si igitur cecum est illud quod non habet visum in tempore in quo debet habere visum: ꝛ habet etiam naturam: ꝛ esse: tunc illi ipsi erunt ceci multotiens in vna die ꝛ surdi etiam.

¶Cum.d.ꝑm quot modos dicuntur potentie. ſ. de actiua ꝛ passiua: ꝛ descripsit ꝛ numerauit ea: ꝛ dedit differentias inter rationalē earū ꝛ irrationalē vult loqui nunc cū negantibus potētias esse: ꝛ sunt illi qui negant possibile esse. Primus eſt phs dz loqui de hoc cū istis: cum ista opinio sit sophistica. ¶Et.d.ꝛ quidā vt garicon ꝛc.i.ꝛ quidā negant potentiā procedere ꝑm tēpus illud ad qđ potest dicēdo ꝙ potentia: ꝛ aliud ad qđ potest sunt insimul: ex quo cōtingit nullā potentiam esse. Potentia eſt opponitur actui: et impoſe est vt existāt insimul: ꝛ iste sermo existimatur nūc a quibusdā loquētiū: ꝛ est sermo cōtrarius nature hominis. ¶Cō.d.exēplum de hoc ꝛ.d.vt edificatoꝛ.i.opinaꝝ ꝙ potētia ad edificare est cū edificare: ꝛ ꝙ edificatoꝛ iqñ nō edificat nō hz potentiā ad edificare: qz nō habet potentiā ſedificandi dum nōdū edificat. ¶Cō.d.ꝛ similiter in alijs rebus.i.ꝛ ſsimiliter dicebat in alijs potentijs. ſ. qñ non procedunt illa in que possunt ꝑm tempus.

¶Cō.incepit dicere impossibilia cōtingētia eis: ꝛ.d.manifestū eſt.n.ꝛc.i. contingit eñ eis ꝙ edificatoꝛ nō vere dicitur edificatoꝛ nisi quando edificat: ꝛ hoc est quasi impossibile. ¶Cō.d.essentia eñ ꝛc.i.ꝛ cum edificatoꝛ ſquando nō edificat nō habet posse edificādi: tunc forma edificatorie que est ars edificatorie nō est posse edificare. ſ. qñ cōtingit ꝙ edificatoꝛ nō dicitur edificatoꝛ qñ nō edificat: nisi per istud quod est in eo de nō posse edificatorie: ꝛ sic nō est differētia inter illud qđ habet artē edificatorie quando nō edificat ꝛ inter illud qđ nō habet. ¶Cō.d.ꝛ similiter in artificijs a lijs.i.ꝛ ſl'r cōtingit in alijs artificijs vt substātia artificij sit nō posse sue actionis qđ est valde impoſe. ¶Cō.declarauit hoc: ꝛ.d.qñ si impossibile eſt ꝛc.i.qñ si ista ars nō existit in eis qui habent industrias quādo nō agūt absq; eo ꝙ accidit eis aliquid qđ corrumpat artē: aut obliuio: aut longa egritudo: continget necessario vt corrūpatur qñ actio finitur: ꝛ est manifestū ꝙ ars nō destruitur neq; corrūpit qñ perficit edificatū: sed ipse Arist. dimisit cōsequēs ꝛ destruit ipsum. ¶Cō.d.ꝛ erit simile huic sermoni ꝛc.i.ꝛ ſl'r cōtingit in rebus insiatis cū posuerimus ꝙ nō est in eis potētia anteq; agāt. ſ. qñ contingit vt nō sit hoc frigidū: aut calidū: ꝛ vniuersaliter tangibile anteq; tangatur: neq; dulce: neq; amarū anteq; gustet: ꝛ vl'r nullū sensibile anteq; sentiatur: et sic nullū istoꝝ inuenit nisi animal inueniatur: neq; in potētia: neq; in actu ꝛ sic accidit eis opinari opinionem Pythagoꝛe sophiste.

¶Cō.indurit illud impossibile: ꝛ.d.ꝛ etiaz nihil habebit sensum omnino ꝛc. ꝛ.d.hoc: quia sentiens quando non sentit est sentiens in potentia: ꝛ si potētia nō fuerit: sequitur vt animal non sit animal nisi quando sentit. ¶Cō.d. si igitur cecū ꝛc. ideſt si igitur cecū est illud qđ nō habet visum in tempore in quo naturaliter dz habere. ſ. qz caret illo qđ innatū est habere in illo tēpore: tunc homo erit cecus qñ nō inſpicit aliqđ: ꝛ sic homo pōt esse cecus ꝛ videns multotiēs in vna die. ¶Cō.d.ꝛ hz etiā naturā ꝛ esse. ideſt ꝛ qui non videt apō eos caret illo qđ naturaliꝛ dz habere in tpe in quo nō videt. ꝛ illa priuatio est in eo sicut dispō est in ceco: qz caret illo qđ naturaliter dz habere in tpe in quo innatū est habere. ¶Sed est dñia inter cecū ꝛ vidēs qñ nō videt: qz cecus nō habet potentiā vidēdi: ꝛ clausi oculi hñt potentiam videndi: ꝛ ideo cū auferimus potentiā ab illo qui nō videt in tempore in quo nō videt: contingit ꝙ in illa dispositione sit cecus.

5 ꝑm phus dz disputare cōtra negantes potentiā. Potentia opponit actui. Vide ꝑmodo alia. cō. 6.

2

3

4 Dñia ē inter cecū et nō vidēs qñ nō videt.

UVA. BHSC. IyR_117

¶Amplius si impossibile qꝫ priuatū potētia. Quod nō sit pole
Qꝫ ipole est factuz esse ipole est eē aut futuꝝ eē.
erit factū esse. Sed qꝫ impossibile est factum esse: dicens: aut esse: aut futurū esse mentitur. Nam impossibile hoc significant. Quare he rationes auferunt motum ⁊ generationem: semper enī stās stabit: ⁊ sedens sedebit. Non enī surgit si sedet: impossibile namqꝫ erit surgere qꝫ non pōt surgere. Si ergo hoc nō contingit dicere palam: quia potentia ⁊ actus alterum sunt. Ille vero rationes potentiam ⁊ actum idem faciunt. Propter quod ⁊ non paruum aliquid querunt destruere.

¶Et etiam si illud quod caret potentia non habet potentiam: illud quod non erit nō habet potentiam vt sit. Et qui dicit quod illud quod nō habet potentiam vt sit aut erit: mentitur. Quoniā non habere potētiam significat hoc. Ffsi igitur sermones negāt moueri etiam: ⁊ generari: ⁊ stans semper erit stans: ⁊ sedens semper erit sedens. Quoniam si fuerit sedens non surget quia non habet potentiam vt moueatur. Et est impossibile dicere hos sermones: manifestum est potentiam esse aliud ab actu. Ffsi vero sermones faciunt potentiam et actum esse idē: ⁊ sic volunt aliquid negare non paruum.

6 ¶Idest. si igitur illud qꝫ caret potentia non habet potentiam: manifestuz est etiam qꝫ illud quod erit non habet potentiam ⁊ illud quod non erit: manifestum est etiam qꝫ non habebit potentiam: ex quo sequitur qꝫ illud quod erit non erit. ¶D. ⁊ qui. d. ⁊c. ⁊ qui. d. qꝫ illud quod non habet potentiā non sic est aut erit: fallitur necessario. Cum enim dicimus aliquid non habere potentiam intendimus hoc. scilicet qꝫ habere potentiam ad esse. ¶Deinde dicit. ffsi igitur sermones negant motum ⁊c. idest ⁊ dicit hoc: quia motus est perfectio eius quod est in potentia: ⁊ cum non fuerit potentia: non erit motus. Deinde dicit et stans erit stans semper ⁊c. et hoc est intellectuz per se: quoniam illud quod non habet potentiam ad aliquid nunqꝫ ex illo erit illud dum non habet potentiam.

Idē. 3. phy. tex. cō. 6.

2 ¶D. posuit omnia ista impossibilia quasi antecedens: ⁊ positionem quasi consequens ⁊ d. si igitur impossibile est ⁊c. idest si igitur est impossibile vt omnia ista impossibilia sint que contingunt negantibus potentiam precedere actum: manifestum est qꝫ potentia est aliud ab actu ⁊ ante actuz. Deinde dicit ffsi vero sermones ⁊c. ⁊ d. hoc: quia quando aliquid exit in actum: iam fuit in potentia anteqꝫ existet in actum: cum igitur aliquis negauerit potentiam precedere sm tempus: ⁊ est impossibile vt sit in actu cum potentia ⁊ actus sint cōtraria: cōtinget eis facere potentiaz ⁊ actum idem. ¶Et hoc est qꝫ. d. qꝫ potentia est cū actu est sermo quasi nihil. ⁊ d. ⁊ sic volūt negare aliquid nō paruuz: quia hoc esse quod est potentia est quasi in medio entis simpliciter: ⁊ qui negant potentiam negant primam materiam: ⁊ omnes motus ⁊ generationē: ⁊ corruptionē: ⁊ oēs artes que agunt per cogitationem: ⁊ voluntatem: ad expellendū nocumentū: ⁊ ducendū iuuamentuz. ¶Quare contingit possibile quidem aliquid esse: non esse autē: ⁊ possibile non eē esse aūt. Similiter autem ⁊ in alijs cathegoriis possibile est vadens esse: ⁊ nō vadere: ⁊ non vadens possibile esse vadere. Et autem possibile hoc cui si extiterit actus cuius dice-

Ω potētia ē aliū ab actu ⁊ añ actum.

Qui negāt potentiā negāt primā materiaz. Et oēs motꝰ ⁊ oēs artes ꝙagūt p cogitationem.

UVA. BHSC. IyR_117

tur habere potentiam: nihil erit impossibile. Dico autem puta si possibile sedere: & contingere sedere: huic si inest sedere nihil erit impossibile: & aut moueri aut mouere: aut statui aut statuere: aut esse aut fieri: aut non esse: aut non fieri similiter. Venit autē actus nomen qui ad endelechiaz compositus: & ad alia ex motibus maxime. Videtur actus maxime motus esse. Quapropter & non existentibus non assignant moueri. Alias autez quasdam cathegorias puta intellectualia: & concupiscibilia esse non entia: mota vero nō. Hoc autē q̄ nō entia actu: erunt actu. Nō entium eñ quedam potentia sunt. Non sunt autem q̄ non endelechia sunt. O Venit agit actꝰ nomē q̄ ad endelechiā cōpositus.

¶ Ergo possibile est vt aliquid habeat potentiam ad esse sed nō est: & vt nō sit illud quod habet potentiam ad non esse: & similiter in alijs predicamentis. Illud quod non habet potentiam ad ambulare non ambulauit: & quod non ambulat habet non ambulare potentiam. Potens enim est illud quod cum habet illud agit in quod dicitur posse: & nihil erit ad quod non potest. V.g. si potest sedere cum venit ad hoc sedere nihil erit ad quod non potest: & si moueatur aut mouebit: aut erigatur: aut erigat. Aliud autez est: aut erit: aut non est: aut non erit. Similiter etiaz magis: & hoc nomen actus non venit nisi illius quod cum potentie complemēto: & cum alijs etiam magis ex motibus. Existimatur enim magis q̄ actio est motus: & similiter non attribuunt motum eis que non sunt: sed attribuunt illud predicamētis alijs: vt dicūtur que non sunt esse cogitabilia aut appetibilia: mobilia vero non: & hoc est ne sint in actu. Quedam enim non sunt in potentia: & nō sunt: quia non sunt in complemento.

¶ Idest. sequitur igitur ex hoc quoniam possibile est vt aliquid habeat potentiam vt sit ens demonstratum: sed in tempore in quo habet potentiam est non ens. ¶ Deinde. d. & vt sit illud qō nō habet potentiam &c. i. & vt non fiat illud qō nō hz potentiā. ¶ Et in alia trāslatione ergo possibile est vt aliquid sit cuz nō sit ens cū nō sit: & impoſe est vt nō sit & sit. i. ergo possibile est in re que nō est vt sit cū fuerit nō ens: sed est possibile vt nō sit & erit post. 7

¶ D. d. & sic̄r in alijs predicamentis &c. i. & sic̄r est in vnoquoq; predicamētorum. scz q̄ illud quod nō habet potentiam ad aliqō eoruz nō disponitur per illud ad quod nō potest. V. g. in predicamento actionis: qm̄ qō nō pōt ambulare impossibile est vt in aliqua hora ambulet. ¶ Deinde dixit & illud quod ambulat habet potentiam ad ambulationem. idest & omne quod est ad aliquid habet potentiam ad illud. Deinde dixit nihil erit quod nō habet potentiam. idest manifestū est igitur q̄ nulla actio prouenit ab aliquo quod non habet potentiam ad illam actionem. ¶ Deinde dixit exemplum & dixit. V. g. &c. idest verbi gratia q̄ si aliquis habet potentiam ad sedendū: illud est possibile vt sedeat: & hoc quando sedet non agit actionem ad quaz non habebat potentiam: sed agit illud ad quod habebat potentiam. ¶ Et intendit q̄ querendum est a negantibus potentiam precedere actionem. s. q̄ quando aliquis agit aliquam actionem: vtrum agat illud ad quod habebat potentiam ante actionem: aut ad quod non habebat potentiam. sed adhuc quod non habet potentiam. ergo agit impossibile sibi: & illud ad qō

UVA. BHSC. IyR_117

Digressio cōtra loquētes] in sua lege.

Si entia nō habuerint actiones pprias nō habēt essentias pprias actiōes ei nō diuersant nisi p diuersas essentias. Vide prio celi. 3.

Entia q̄ nō sūt ex aīaȝ nō dñr eē simplr sȝ dñr eē in aia cogitatiua aut appetitiua. vid. 5. me. cō. 15. Et. 10. meta. cō. 2.

pōt. ergo cōcedūt potentiā pcedere actionē. ¶ Moderni aūt ponūt vnum agēs oīa entia sine medio .s. deū: ⁊ cōtingit istis vt nullū ens habeat actionē ppriā nāliter. ⁊ cū entia nō habuerint actiōes pprias: nō habebūt essentias pprias: actiōes eñi nō diuersant nisi p essentias diuersas. Et ista opio est valde extranea a natura hois: ⁊ qui recipiūt hmōi nō hñt cerebrū habilitatū naturalr ad bonū. ¶ D. d. ⁊ si moueant ⁊c. i. ⁊ si quicquid mouet: aut mouet: aut eleuet: aut eleuet: aut est: aut erit: nō disponitur per aliqd istorum nisi illud qd hȝ potentiā ad illud scȝ qd nō dr aliquid moueri nisi qñ habet potentiā ad illud: ⁊ silr nō dr eleuare aut eleuari: nisi illud qd pōt hec: ⁊ silr nō dr esse aut fore nisi illud qd pōt esse: aut fore. ¶ D. d. aut nō erit ⁊c. i. ⁊ silr cū dr aliqd nō esse: aut nō facere aliqd dr qd nō hȝ potētiā ad illud. ¶ D. d. ⁊ hoc nomē actio ⁊c. i. et illa q̄ sunt cōposita ex cōplemēto et potētia nō dicit esse actio qñ mouent. Existimat eñi q illd qd est in actu est mobile: ⁊ q motus est actio. Illa aūt que nō mouētur nō dicūtur esse actus: vt intelligibilia et volūtabilia. Non enim dicuntur esse simplr: sed esse in anima: sed ⁊ in cognitiōe. ¶ Et hoc itēdebat cū. d. et silr nō attribuūt ⁊c. i. V. g. q entia que non sunt extra animā nō dñr esse simplr: sed dicuntur esse in anima cogitatiua: aut anima appetitiua: sed nō dñr entia sicut dñr res mobiles. ¶ D. d. ⁊ illud est ne sint in actu ⁊c. i. et illud qd est in potentia nō dr esse: qr entia in aspectu primo sunt illa q̄ mouent in actu. ¶ Et induxit hoc ad declarandū causam latētie pter quā hoc nomē ens nō dr simpliciter apud vulgus de eo qd est in potentia: ⁊ sit in anima in actu.

Nō ē idē falsuȝ ⁊ impossibile.

¶ Si autem est quod dictum est possibile inquantum sequitur: palam quia nō contingit verum esse aliquid dicere: quia possibile hoc: non erit autē: vt ⁊ impossibilia esse sic diffugiat. Dico autem puta siquis dicat possibile diametrum commensurari: non tamen commensurabitur: nō cogitās impossibile esse: quia nihil prohibet possibile aliquod ens esse: aut fieri: nō esse vero: aut nō futurum esse. Sed illud necesse ex positis sit: ⁊ supponamus esse: aut fieri: quod nō est quidem: possibile autem: quia nihil erit impossibile. Non enim est idem falsum ⁊ impossibile. Nam te nunc stare falsum quidem est: ⁊ non impossibile.

Costa.

¶ Si igitur hoc quod dictum est sit impossibile: aut necessarium manifestuȝ est q sermo dicens q impossibile est vt sit verus sermo dicens hoc esse possibile vt sit licet non erit ita q sequitur hunc sermonē vt sint res que impossibile est vt sint. Verbi gratia si aliquis dixerit q diameter mensurat q impossibile est mensurare hoc. Nō enim cogitat hoc esse impossibile. Nihil enim prohibet cuȝ fuerit aliquid quod possibile est vt sit: aut vt generet: vt nō sit: neq̄ generetur. Sed hoc est necessarium, ex positis si fuerit: ⁊ posuerimus ipsuȝ esse: aut fuisse illud quod nō est. Sed

UVA. BHSC. IyR_117

impossibile est vt sit: accidet vt aliquid quod non habet potentiã ex dicere q̃ nõ habet potentiam ꝑm mensuram nõ falsum: ꝛ non habere potentiam est idem. Sermo eñ dicẽtis te esse modo surgentem est falsus: sed non habet impotentiam cum sit possibile.

¶Si igitur illud quod dictum est sit possibile: aut necessariũ. s. q̃ potẽtia ꝛ posse precedunt actionẽ: manifestũ est: qm̃ impossibile est vt aliquod possibile nunq̃ exeat in actum. ¶D. d. ita q̃ sequitur ex hoc sermone. i. quoniaz cum fuerit positũ q̃ aliquod possibile nõ erit: ꝛ est opinio Platonis: sequitur impossibile ex positione istorum. s. vt sit illud quod impoſe est vt sit. ¶D. d. U. g. si aliquis posuerit q̃ diameter impossibile est vt sit simeter coste: ꝛ q̃ est simeter ei. ¶D. d. non eniz cogitat ꝛc. i. iste enim due opiniones nõ congregantur in vna cogitatione. qui enim opinantur q̃ diameter impossibile est vt sit simeter: non cogitat de demõstratione sup hoc q̃ sit simeter. D. d. nihil enim prohibet ꝛc. i. et cum aliquid fuerit possibile vt sit forte erit et forte nõ erit. ¶D. d. sed hoc est necessarium ex positis. i. et cum sit impossibile illud quod põt esse nõ esse: cõtinget huic positioni q̃ cum aliquid fuerit quod ante fuit impossibile vt esset. ¶Et intendebat notificare q̃ ista consecutio que est necessario vera: est econtrario ei quod ponũt negantes naturam esse potestate. Contingit enim ponentibus aliq̃d esse q̃ ante non fuit possibile: hoc. s. q̃ illud q̃ nõ est poſe nõ erit oino. D. d. et accidit q̃ aliq̃d quod non hz potẽtiã ꝛc. i. ꝛ sequitur hãc positionẽ vt illud q̃ nõ habet potentiaz. U. g. latus q̃ nõ hz potẽtiam ad mẽsurã vt sit. ¶D. d. nam falsum ꝛc. i. et cõtingit dicẽtibus q̃ erit illud q̃ est impossibile vt sit hoc q̃ falsuz possibile ꝛ falsum impossibile fuit idem. Nulla enim est differentia inter ḣ duo falsa nisi hoc q̃ alterum potest recipere verum: ꝛ reliquum non potest ꝛ cum nõ fuerit illic posse q̃ precedat esse rei: tunc ponere ipsum esse añq̃ sit est falsum impossibile nõ falsum possibile. ¶Deinde. d. exẽplum: ꝛ. d. sermo eñ dicẽtis ꝛc. i. differentia inter hec duo falsa. s. impossibile ꝛ nõ impossibile est q̃ non impossibile hz potẽtiam ad verum: impossibile antẽ nõ hz potentiã ad illud. U. g. qm̃ dicere te esse surgentem dum sedes: est dicere falsum: licet potest tamen esseverũ in aliquo tpe: dicere vero q̃ diameter est simeter coste: est dicere falsum q̃ nunq̃ erit verum.

§ Que est differentia inter falsũ poſe ꝛ iter falsum ipoſsibile.

¶Simul autem palam: quia si. a. ente necesse. b. esse. Et possibile ente. a. ꝛ. b. necesse est esse possibile. Si enim non necesse esse possibile: nihil prohibet non esse possibile esse. si autez possibile nihil prohibet nõ esse possibile esse. si autez possibile. Ergo quando. a. possibile erit: esse: si ponatur. a. nihil impossibile esse accidit. b. autem necesse esse. sed erat impossibile. Sit itaq̃ impossibile: ꝛ si impossibile necesse esse. a. necesse ꝛ. b. esse. Sed erat primum impossibile: ergo et secundum. Si igitur sit. a. possibile. ꝛ. b. erit possibile siquidem sic se habebant: ergo. a. ente necesse ꝛ. b. esse. Si itaq̃ sic se habentibus. a. b. nõ est possibile. b. Ita nec. a. b. habebit. vt positum est. Et si. a. possibili ente: necesse est. b. possibile esse: si est. a. necesse est. b. esse. Nam possibile esse ex necessitate. b. esse si. a. sit possibile: hoc significat si sit. a. ꝛ quãdo ꝛvt erat possibile esse: ꝛ illud tunc esse ꝛ ita esse necesse.

¶Et cum hoc manifestum est: q̃ si. a. fuerit necesse erit. b. Et similiter si possibile fuerit vt sit. a. necesse est vt. b. sit etiam possibile.

UVA. BHSC. IyR_117

Qm̃ si non fuerit necesse vt sit possibile: nihil prohibet vt non sit possibile. si igitur .a. possibile: ergo cum fuerit pole. a. accidet vt sit alicuius impossibilis. Et si .a. fuerit positum necessario erit .b. sed non est possibile. Cuz igitur fuerit .a. ꝛ .b. erit possibile cum fuerit in hac disp̃one: ita ꝙ sicut .a. necesse est vt sit .b. si autem .a. ꝛ .b. fuerint in hac disp̃one: et si non fuerit .b. possibile in hac dispositione neqz .a. et .b. erunt sicut est positum. et si .a. fuerit possibile necesse est vt sit .b. possibile. Et si .a. fuerit etiam necessario erit .b. Possibilitas enim essendi .b. est necessarium esse quando sit impossibile aliquid loco istius: si .a. fuerit ꝛ cum fuerit illud quod est possibile nõ. Ergo illa necesse ẽ vt sint cũ fuerit: et vt sint ī hac disp̃one.

Cõtinuatio. 9 ¶Quia dicentib⁹ ꝙ aliquid erit ꝙ est impossibile vt sit: ꝛ sunt negãtes potentiam precedere actuz: cõtingit q̃llud quod est possibile vt sit non erit omnino: incepit destruere hoc ad destruendũ potentiam eorum. s. dicentes aliquid esse possibile qõ nũq̃ erit in actum: ꝛ incepit in hoc capitulo preponere ad destruendum hanc positionem illa que debent preponi. s. ꝙ falsum impossibile non sequitur ex falso possibili. ¶Alio modo vero vtimur hac propositione quã intendit in hoc capitulo declarare in hoc ꝙ nihil habet potentiam ad corruptionem quin corrumpatur: aut ad generationẽ quin generetur: ꝛ ꝙ nihil quod nõ hz potentiam ad generationez generabitur: aut qõ non hz potentiã ad corruptionem corrũpitur. ¶Sic declarabit ponẽdo ꝙ in .a. est potẽtia ad corruptionem ꝛ nũq̃ corrumpetur. D. ponatur ꝙ .a. corrũpit: ꝛ ista positio erit falsum possibile nõ impossibile: qõ enim habet potentiam ad aliquid si fuerit positum in actu erit falsum sed non impossibile: falsum. n. impossibile est illud in quo non est potẽtia. Cum. n. posuerimus .a. corrumpi ꝛ non corrũpi sequitur in tertia figura ꝙ quidaz qõ non corrumpitur corrũpitur. Et cum fuerit positum ꝙ hoc falsum impossibile nõ sequitur ex propositione possibili erit scitum ꝙ propositio ex qua sequitur impossibile est dicens ꝙ illud in quo est potentia ad corruptionẽ

Exp̃o textus. nõ corrũpitur: et proponit ad declarandum hoc ꝙ ex possibili nõ sequitur impossibile. et hoc fecit in prioribus analecticis: et in celo et in terra. ¶Et d. cum hoc ꝛc. ideſt et est manifestum ꝙ cum fuerint duo quorũ alterũ sequitur reliquum. U. g. ꝙ .a. sequitur .b. ꝙ si .a. fuerit necessarium. b. erit necessarium: et si possibile: possibile: et .a. fuerit. b. erit. Et qꝛ syllus et cõclusio sunt cõsequentia est necessariũ ꝙ cũ syll⁹ fuerit ex ꝓpositionib⁹ necessarijs: cõclusio erit necessaria: et si ex possibilib⁹: possis. ¶D. incepit dicere hoc: et. d. si igitur nõ fuerit possibile ꝛc. i. si ergo cõclusio que est. b. nõ fuerit possibilis et est cõclusio syll⁹ possibilis. s. a. ponatur ꝙ .b. sit nõ possibile. s. falsum impossibile. D. d. si igitur .a. possibile ideſt ponatur igitur ꝙ .a. est possibile et b. impossibile. D. d. cum igitur fuerit possibile ꝛc. ideſt si .a. fuerit possibile et fuerit posituz esse in actu: continget vt cõclusio que sequitur ex ipso sit impossibilis. ergo .a. est impossibile non possibile: sed positum fuit .a. esse possibile: ꝛ hoc est inconueniens: qm̃ .b. cuz non fuerit non erit .a. quoniã positũ fuit ꝙ cũ .a. fuerit erit .b. D. d. cuz igitur fuerit .a. ꝛ .b. ꝛc. i. necesse est igitur si a fuerit possibile vt .b. sit possibile cũ fuerint in hac dispositione. s. ꝙ .b. sequitur ex .a. erunt .a. ꝛ .b. possibilia. s. syllus ꝛ cõclusio cum fuerint posita in hac dispositione. s. ꝙ .b. sequatur ex .a. D. d. si autem .a. ꝛ .b. fuerint in hac dispositione ꝛc. i. si autẽ .a. ꝛ .b. fuerint ꝑm ꝙ positum est de consecutione: ꝛ .b. non fuerit possibile. a. etiã non erit sicut est positum. i. nõ erit possibile. D. d. si

UVA. BHSC. IyR_117

a.fuerit possibile ꝛc.i.manifestuz est igitur ex hoc q̄ cum.a.fuerit possibile b.necessario erit possibile.ꝛ cum a.fuerit.b.necessario erit.D.d.qm̄ politas essendi.b.ꝛc.i.politas eēndi.b.est necessaria p politatē eēndi.a.D.d.ꝛ cū sit impoſe ꝛc.i.cū sit impoſe aliq̄d in loco istius.s.cum.a.fuerit vt sit.b. et sīr si.a.fuerit in alia dispositione.b.impossibile est vt sit nisi in illa dispositione.D.d.ergo necesse est vt sit.b.cum fuerit.a.ꝛ vt sit i illa dispositione essendi in qua est.a.

¶Capitulum Quartum.

Antibus autem potentijs exīstibus his quidem cognatis:vt sensibus:his autez consuetudine: vt que est fistulandi:alijs autem disciplinatu:vt que est artium.Has q̄dez necesse eos qui preexercitati fuerint habere quecūq; consuetudine ꝛ ratione. Non tales autem: et eas que sunt in pati non necesse.Quoniam autē possibile aliquid: possibile.ꝛ quicq; ꝛ quodammodo:ꝛ quecunq; alia necesse ad esse in diffinitione:ꝛ hec quidem ſm rationem possunt mouere:ꝛ potentie ipsorum cū ratiōe: hec autē irrationabilia:ꝛ potētie etiam irrationales:illas quidem necesse in aīato esse:has vero in ambobus.Tales quidē potētias necesse qñ vt pñt actiuum ꝛ passiuum appropinquant: hoc quidem facere:illud vero pati:illas vero non necesse.Hec quidem.n.omnes vna vnius factiua:alle autem contrariorum.Quare simul facient contraria.s. si agerent approximata passiuo sine aliquo determinante.Hoc autem impossibile. Necesse ergo alterum aliquid eē quod propium est. Dico autem hoc appetitum: aut proheresim.Quod enim desiderabit principalr hoc faciet qñ vt potest exterit ꝛ appropinquauerit passiuo.Quare potens ſz rationem omne necesse est qñ desiderat cuius habet potentiam ꝛ vt habet hoc facere. Habet autem pñte passiuo: ꝛ ita se habente facere:si autem non:facere non poterit: nullo nāq; exteriorum ꝓhibente adhuc adiungere nihil adhuc oportet. Potentiam enim habet vt est potentia faciendi. Est autem non omnino:sed habētium aliquo modo in quibus excludentur que exterius prohibēt Remouent enim hoc eorum que in determinatione apponuntur quedam. Propter quod nec si simul volunt aut cupiuntur facere duo:aut contraria facient. Non eñ ita simul habent ipsorū potentiam:nec est simul faciēdi potētia:qñ quoruz est sic facient.

¶Et cum fuerint omnes potentie:ꝛ quedā habent vnuz genus vt sensus:ꝛ quedam per additamentum vt musica : ꝛ quedam p doctrinam vt artificiorum: necesse est vt quedam sint in eis quorum actio precedit:ꝛ sunt omnia que sunt per consuetudinez:ꝛ locationez.Que autem non sunt talia:sunt ista que sunt per passionem:ꝛ nō est necesse vt sint sic. Et cum possibile est aliquid possibile est in aliquo tpe:ꝛ quodāmodo : ꝛ per omnia que debent distingui necessario. Et illa que pñt ad motum sunt ſm rationem:ꝛ potentie eorum etiam sunt cum ratione etiam. Ergo que nō ha-

UVA. BHSC. IyR_117

bent rõnem potentie eorũ nõ habent rationẽ etiam. Et est necesse illa esse in aiato: ista vero in vtroq;. Potentie vero tales quando propinquant ꝑm q; est possibile eis de actiuo ⁊ passiuo: necesse est vt quedã agant: ⁊ quedã patiantur. Alia vero non est necesse. Unaquecq;. n.. oĩum istarum agit aliã: illa vero agunt ꝓtraria. Agit igitur cõtraria insimul qđ est possibile. Ergo necesse est vt dicimus numerus sit aliud. Et dico q; hoc est appetit⁹ aut voluntas: qm̃ nõ agit nisi illud quod appetit in rei veritate: cũ fuerit ꝑm suam potentiã: ⁊ fuerit propinquum passiuo. Ergo oẽ qđ habet potentiam ꝑm rõnem necesse est cum fuerit appetẽtes illõ quod habet potentiam non agat illud: ⁊ scõm q; habet de appetitu etiam semp erit: cum passiuum fuerit propinquum: ⁊ habuerit potẽtiã actionis in hac disponẽ. ⁊ si actio põt ad hoc: ⁊ nõ indigetur addere in sermone: ⁊ si nõ fuerit aliqđ extrinsecum: q; potentia est in eo: ⁊ quasi hoc in potẽtia actionis est additamentuz ⁊ hoc nõ est oĩ modo nisi in eis que sunt quodã mõ: ⁊ in hoc erit diuisio: ⁊ additio: ⁊ per res extrinsecas prohibẽtes. Ista enim diminuunt quedã in diuisione. ⁊ ideo si voluerit ⁊ appetierit agere contraria insimul non aget: q; non habet potentiaz ad illa scõm hanc disponem. ⁊ etiam non habet aliquam potẽtiã que agat cũ illo quod potest agere hoc modo.

10 Idest ⁊ cum potẽtie modi sunt diuersi: quedam existũt per naturam ⁊ collocantur sub vno genere. ſ. natura. ſ. q; conueniunt in hoc q; existunt per naturam. U. g. sensus: ⁊ quedam existunt per assuetudinem: ⁊ quedam per disciplinam. U. g. vt plures artes agẽtes. U. g. vt ars medicine: et alie artes operatiue que vtuntur ratione. ¶Et dicit hoc: quia ꝑtes operatiue quedam acquiruntur. per assuetudinem ⁊ quedam, per rationem: ⁊ assuetudinem. ¶Et cum narrauit modos potentiarum. dicit ergo necesse est ⁊c. id est ergo necesse est: vt potentie q; habitus precedant actiões illarum potẽtiarum ⁊ habituum: qui enim tangit citharã non acquirit habitum tangendi citharam donec tangat illam. ¶D. d. que autem non sunt ⁊c. i. potentie autẽ naturales precedunt suas actiones in esse: qui enim habent potẽtiam visibilẽ nõ est necessarium in hoc q; acquirat hanc potentiã hoc. ſ. q; ante videat. D. d. ⁊ cum possibile est ⁊c. i. ⁊ cum possibile est: est poꝛe in aliquo tẽpoꝛe: ⁊ in aliquo modo possibilitatis: ⁊ vniuersaliter omnes dispositiones que debẽt distingui necessario in quolibet possibili. ¶D. d. ⁊ ille que possunt ad motum ⁊c. i. ⁊ cum illa que possunt aliam actionem fuerit rationabilia: potẽtie eorum agentes erunt coniuncte cum ratione: ⁊ intendit q; ratio est primus motor in eis. ¶D. ergo que non habent rationẽ ⁊c. i. ergo omnis potẽtia cuius actio non prouenit a ratione est absoluta a ratione. Deinde. d. ⁊ est necesse ⁊c. i. est necesse vt illa que sunt cum ratiõe sint in animato: ⁊ que nõ sunt cum ratione sunt in vtroq;. ſ. in animato ⁊ in inanimato. ¶Deinde. d. potẽtie autez que sunt tales ⁊c. i. potentie vero que sunt sine ratione quando agens appropinquat acto: ⁊ non est illic aliquod impediens extrinsecũ: necesse est vt agens agat ⁊ patiatur patiens. U. g. q; ignis appropinquat alicui combustibili: ⁊ nõ fuerit illic aliquod impediẽs necessario comburet. ¶D. d. ille autem ⁊c. i. alie vero potentie. ſ. que sunt

Artes operatiue tineãt modis acquiruntur.

actiuo nã libẽter appropinquato passo ⁊nõ impeditone cessario penit actio.

UVA. BHSC. IyR_117

cum ratione non est necesse qñ appropinquãt suis agẽdis vt agant: quoniam vnaquęq; illarum agit alterum cõtrariorum tãtum: que autem sunt cum ratione agunt duo contraria. Scientia enim est sciẽtia cõtrariorum. ¶ M.d. ergo agit cõtraria insimul: quod est impossibile. i. sed si agit duo cõtraria per se. primo cõtinget ex hoc vt agat duo contraria insimul: quod est impossibile. ¶ M.d. ergo necesse est vt numerus dicens sit aliud. i. ergo necesse est vt in istis sit principium prius potẽtijs mouentibus que sit causa in hoc q̃ agunt alterum contrariorũ quãdoq;: & alterum quãdoq;: & vniuersaliter necesse est vt aliquid sit quod faciat magis agere alterum cõtrarium q̃s alterum: & hoc est verũ principium. ¶ Deinde. d. & hoc est appetit⁹ & volitas. i. & hoc principium quod facit magis agere alterum contrariorum est appetitus & voluntas que est ab intellectu. Appetitus enim cuius fuerit alterius contrariorum: tunc actio agentis pendet ex illo contrario: & similiter a voluntate. ¶ Deinde. d. quoniam non aget &c. i. & iste potentie nõ agunt de contrarijs nisi illud quod magis appetunt: aut appetitu intellectus: aut appetitu imaginationis. ¶ Et. d. sm suam potẽtiam: q̃ quãdoq; appetitur quod non potest acquiri. ¶ Et. d. quãdo fuerint propinqua: q̃ propinquitas est necessaria: & est communis duabus potentijs. s. rationali & irrationali. ¶ Deinde. d. ergo omne quod habet potentiam &c. i. ergo necesse est cum ratiocinatus habuerit magnum appetitum ad illud quod potest agere vt agat illud sm suum appetitum & suum posse: sed non agat nisi quãdo patiens fuerit propinquus ei: & habuerit in tẽpore actionis istã dispositionẽ quã dicimus. s. appetitũ & potentiam ad agere. ¶ M.d. & si actio potest &c. i. et non indigemus cũ hoc q̃ potentia possit agere & addere nisi aliquid extrinsecũ impediat: qñ sufficit in hoc q̃ dicimus q̃ potentia põt agere: qñ cui fuerit illic impediẽs: tunc potẽtia non poterit: & hoc intendebat cum. d. q̃ potentia est in eo. et ideo impedimenta in quibusdam virtutibus sunt per accidẽs. ¶ M.d. & quasi hoc in potentia actionis est additamentum. i. & dicere hoc in potentia actionis est superfluum. ¶ M.d. hoc nõ est omni modo &c. i. & non excipiuntur impedimenta extrinseca in omni potentia: sed in aliquo modo possibili: & in istis qñ distinguitur potẽtia actionis dicitur q̃ potentia ad actionem dominatur super agendum. & impedimenta extrinseca auferuntur. ¶ M.d. & qz ista diminuunt quedam in diuisione. i. qñ in istis quando non distinguitur potentia agentis his duob⁹ modis tunc intellectus erit diminutus. ¶ Deinde. d. & ideo si volnerit &c. i. & necesse est vt potentia agentis ad actionez sit cũ appetitu: et tunc inuenitur actio: quoniam si appetiuerit agere contraria insimul non potest: quia non habet potẽtiã ad illa insimul. ¶ M.d. & nõ habet aliquã potẽtiã &c. i. & ideo nõ hz aliquam potentiam qua agat illud quod potest agere hz hunc modum. s. agere duo contraria insimul.

C potẽtierũ nales agunt duo ɔtraria. Idem. ẽ. ca. j.

Capitulum Quintum.

D

QUoniam autem de potentia que sm motum dicitur dictum est: de actu determinem⁹ quid est actus & quale quid. Etenim possibile simul manifestum erit diuidentibus. Quia non solum hoc dicimus possibile qõ aptum natum est mouere aliud: aut moueri ab alio: aut simplr: aut mõ quodã: hz et aliter. Quapp grẽtes de his supueniem⁹. Est aũt act⁹ existere rẽ nõ ita sicut potẽtia dicim⁹ vt ii

UVA. BHSC. IyR_117

gno mercurium: ⁊ in toto medietatem: quia auferetur vtiq; scientem: ⁊ non speculantem si potest speculari hoc actu. Palam autē inductione in singularibus quod dicere volumus: ⁊ non oportet omnis terminum querere: sed proportionale conspicere. Quia vt edificans ad edificabile: ⁊ vigilans ad dormiens: ⁊ vidēs ad claudens quidem oculum: visum autem habens: ⁊ segregatus ex materia ad materiam: ⁊ elaboratum ad illaboratum est a liud: ⁊ huius differentie alteri pti sit actus determinatus: alteri autē possibile. Dicunt autem actu non omnia similiter: sed aut ꝓportionaliter: vt hoc in hoc: aut ad hoc sic hoc in isto aut ad istud. Hoc q̄dez enim vt motus ad potentiam. Illa vero vt substantia ad aliquam materiam. Aliter autem ⁊ infinitum ⁊ vacuum ⁊ quecūq; talia dicunt potentia ⁊ actu multis entium vt videnti: ⁊ videnti ⁊ visibili. Hoc quidem enim contingit ⁊ simpliciter verificari aliquando. Hoc enim visibile quia videt. illud vero q̄ videri possibile. Sed infinitum nō ita potentia est tanq; actu futurum separabile: ſz notitia. Eo enim quod nō deficiat diuisio: oñdūt esse potētia hūc actum: in separ ꝓ̄o non.

¶ Et cum dictum est de potentia que est scōm modum motus distinguemus actum. Et questio est quid sit actus: quoniam hec distinctio manifestabit etiam possibile. Non enim dicimus hic tantum esse possibile mouere aliud: aut moueri ab illo simpliciter: ab alio autem alio modo etiam: ſz ⁊ scōm alium modum etiam. Et ideo apud nostram questionem dicemus ista etiam. Quod ē igit in actu est vt sit res non in dispositione in qua dicitur esse potentia; ⁊ hoc quod intendimus dicere declarabitur per ꝓmonem ⁊ rōnem sequentem in rebus simplicibus. Et non oportet querere diffinitionem: sed considerare de rebus que dicunt scōm conuenientiam. Ām sicut proportio edificatoris ad edificatum: ⁊ vigilantis ad dormiētem: ⁊ vidētis ad clausum oculos quod hz visum/ ⁊ abstracti a materia ad materiam/ ⁊ artificiati ad artificem. Et ēt sit alterius duarum partium istius distinctionis actus ꝑ se/ ⁊ alterius potentia. Et non dicunt de omnibus q̄ dicuntur potētia eodē modo: ſz dicuntur aut ꝓm conueniētiam/ vt sit ad hoc/ hoc ēt in hoc aut ad hoc. Quedam enim sicut motus ad potētiam. ⁊ q̄dam sicut substantia ad aliquam materiam. Et alio modo dī q̄ infinitum ⁊ vacuum etiam ⁊ omniaque sunt talia in actu ⁊ potētia plurium predicamentorum vt dicitur in visu ⁊ edificato ⁊ inspecto/ quoniam in istis possibile est vt actus sit verus/ et simpliciter etiam. Aspectum vero quia videtur et aliud quod habet potentiam vt videatur. Infinitum autem non est in potētia aliquo modo sicut illud quod est separatum in actu: sed secundum congregationē. Necesse est enim vt iste actus sit in potētia ne diuisio finiatur: ⁊ non vt sit separatum.

Id est

UVA. BHSC. IyR_117

Idest et cum ola ista dixim⁹ de potētia que in mobilib⁹ loquemur de distinctiōe illius qō significat hoc nomen actus:ꝛ qō prio est qd sit actus. ¶D.d.et qō est ꝛc.i.et qō in qua est error est scire ꝓmo qd sit act⁹ et que sint ꝺ̄ic eius.qm̄ distinguēdo illū p diffōnē:distinguet⁹ ꝑ̄e etiam ꝑm diffōnē:cū ꝑ̄e etiā non intelligit⁹ nisi in respectu act⁹. ¶D.d.nō enim dicimus ꝛc.i.et cā ꝑpter quā indigemus diffinire actū in sciendo ꝑ̄e est: qm̄ cum dicimus q aliquid pōt mouere aliquid ꝛ moueri ab aliquo nō dicimus hoc simplr:sed respectu:qm̄ vnaquęq; istaꝝ pōtiaꝝ nō intelligitur nisi in respectu actus. ¶D.incepit describere actū et.d.et illud qō ē in actu ꝛc.i.ꝛ iste sermo est intell⁹ per se. ¶D.d.et qō intēdimus dicere ꝛc.i.ꝛ hoc qō diximus in descriptione actus declarabit⁹ ex inductiōe hoc intendebat cū.d.per sermonē sequentem.i.q; ista descriptio apparebit qm̄ considerauerimus quid significat actus in vnaquaq; rerum que ōnr esse i actu nihil enim aliud intendimus ꝑ̄ hoc.s.quod est in dispositione in qua non est cum fuerit in potentia:et similiter aliquid esse in potentia significat q est in dispositione opposita dispositioni in qua est in actu:ꝛ quia actus ꝛ potentia sunt relatiua contraria:et vtrumq; relatiorum accipitur in diffinitione alterius:et non accidit inde malum. ¶Et.d.et non oportet querere diffinitionem omni modo.i.ꝛ non oportet querere diffinitionem in oibus rebus eodem modo:diffōnes enim rerum nō relatiuarū debēt eē alio modo a diffōnibus rerū relatiuarū. ¶D.d.ꝫ ꝓsideratio est de reb⁹ que dicuntur ꝑm conuenientiam.i.sed diffō quā querim⁹ hic est alio modo cum cōsideratio hic est in rebus que dicuntur ꝑm cōparationem adinuicem sc̄z in rebus relatiuis. ¶D.d.exemplum et.d.quoniam sicut ꝓportio ꝛc.i.qm̄ sicut edificans dicitur in respectu edificati:ꝛ edificatum in respectu edificantis:et dormiens in respectu vigilantis:et vigilans in respectu dormientis:et videns in respectu clausi oculorum:et econuerso.et forma in respectu materie:et econuerso.et artifex in respectu artificiati:et econuerso.et similiter est in suis diffinitionibus:eum significatio diffinitionis debeat eē equalis significationi nominum. ¶D.d.sint igit alteri⁹ ꝛc.i.sint igitur he due diffinitiones act⁹ vlis:qō aūt significat vtrūq; istoꝝ in vnāq; specie est diuersum nō cōsiꝫ. ¶D.d.sed ꝺ̄ aut ꝑm cōuenientiā ꝛc.i.qm̄ quedam de quibusdā ꝺ̄ur ꝑm conuenientiā ꝛ proportionalitatē:sicut ꝺ̄ hoc nomē potentia:et de duob⁹ ꝑm ꝓportionalitatē eoꝝ:et hoc intēdebat cū.d.vt sit i.vt hoc nomen potētia ꝺ̄ de duob⁹:quorū ꝓportio alterius ad illud ad qō cōparatur est sicut ꝓportio reliqui ad illud:et hoc per hāc ꝓpōnem. ad.aut alīs ꝓpositionibus. ¶D.exemplū ꝛ.d.quedam em̄ sunt sicut motus ad potentiam ꝛc.i.¶.g.in eis que dicuntur ꝑm ꝓportionalitatem est dicere potentia ad motum:et potentia que est in materia ad formā:ꝓportio enim potentie que est in moto ad motum:est ꝓportio potentie que est in materia ad formam. ¶D.d.et alio modo ꝛc.i.et potentia ꝺ̄ alio mō ab eo qui dicitur ꝑm conuenientiam.v.g.dicere q infinitū est in potentia:ꝛ intendit q non intelligitur hic per potentiā.potentia q̄ ꝺ̄ respectu actus. Ista enim est finita:sed intelligitur cum dicitur infinitus est in potentia.i. q semper potentia associatur ei.vt dictum est in phȳsicis. ¶D.d.et vacuū. idest.et sicut sermo dicentis q vacuum est in potentia in corporibus et in actu.et sermo dicentis q in materia est potentia ad formas infinitas ē de hoc genere. ¶D.d.et ola que sunt in potentia ꝛc.i.et ola q̄ dicunt⁹ i potētia et actu ꝑm conuenientiam inueniuntur in plurib⁹ speciebus entiū:vt dicit q in visu edificato et inspecto.i.visu.i.quoniam cū ꝺ̄ q visus quidā ē in potentia et quidam in actu:et silr visum quoddaz est in actu ꝛ quoddā in

11 E vnaquęq; potētia ñ itelligit⁹ ni si i respectu act⁹. Idē.j.ꝛc. cō.20.

Act⁹ ꝛ potētia sunt relatiue ꝓtraria. Relatiua seiuicē diſſiniūt et ñ accit ide malū. idē i ꝓppy rio cap.ō specie.

proportio q̄ est i tio moto ad motū ē ꝑ portio potētie q̄ ē i mā adfor mam.

UVA. BHSC. IyR_117

potētia:et similiter de edificante edificato. ¶Et cū induxit istos duos modos potentie.s.qui ꝺr ſm ꝺuenientiā: z qui non ꝺr incepit distinguere eos:z.d.quoniam in istis poſe est vt actus sit verus:ꝛc.i.potētie aūt que dicuntur in rei veritate possunt exire in actū in aliquo tpe:ita ꝙ in eis non remaneat potentia aliquo modo:z tūc erit verū dicere eas exire in actum simpliciter non in actū incōpletū. ¶D.induxit exemplum ꝑdictū z.d.illō autem qō aspicit qz vſ.i.illud aūt qō est vīsum in potētia pōt exire in actū quando in aliqua hora aſperexerit aliquis ad ipſum:qm̄ in illa hora erit visum in actu:z sīr aſpiciens illud in potēta:pōt aſpicere illō in actu: qz hz potentiam ad hoc. ¶D.induxit scōm modum:et.d.infinitū aūt ꝛc.i.dicere autem ꝙ infinitum est in potentia:non intendimus potentiam que exit in actum:ita ꝙ non remaneat ineo potētia oīno: z hoc dixit ꝙ declatū est in phīſicis: ꝙ si ista potentia exiret in actum: tunc infinitum esſet in actu: qō est ipoſe:qm̄ signū istius potentie est nō ceſſare neq; separari ab illo ad qō pōt:z ipsum nō pōt nisi ad singulas ptes eius qō exit in actū rei:cuius exitus est infinitus. Et de hoc gñe est potētia accepta in ꝺiffōne mot⁹ :qm̄ si ista potentia exiuerit in actū deſtrueret motus. ¶Et.d.ꝙ ista potētia nō pōt esſe separata:ſed ſm cognitionem:qm̄ illud qō est separatum ab ea est illud qō intellectus intelligit in actu: z iſte mod⁹ potētie inuenitur in tpe et in motu:et in diuiſione quantitatum.vt dictum est in phyſicis. ¶De.d. neceſſe enim est ꝛc.i.et neceſſe est vt ista potentia sit in istis rebus nō separata in deſinens:neq; res infinita reuertat finita.v.g.qm̄ potentia qua diuiditur mensura si finiretur:tunc finiret diuiſio:qō est impoſſibile.

¶Quod quidem igitur actu:z quid est et quale ex his z ſimilibus manifeſtum est nobis. Quando autem potentia est vnum quodq; et quando non determinandum. Non enim quandocunq; vt terra generatione est potentia:homo autem non. Sed magis cum iam fiat ſperma. Sed neq; hoc ſimpliciter forſan. Quēadmodum igitur nec a medicatiua omne vtiq; ſanabitur:nec a fortuna:ſed est aliquid quod poſſibile est:et hoc est ſanum potentia. Terminus autem eius quod ab intellectu actu fit ex potentia ente quando volitum fit nullo exteriorum prohibente. Ibi autem in eo quod ſanatur quando nihil prohibet eorum que in ipſo. Similiter autem potentia et domus ſi nihil prohibeat eorum que in his:et materia fieri:domum:nec est quod oporteat adiſci aut remoueri:aut permutari hec domus potentia:et in aliſs similiter quorunc unq; extrinſecus principium est generationis:z quorunc unq; etiam in ipſo habente. Quecunq; nullo exteriorum impediente erunt per ipſum. Quale ſperma nondum. Oportet enim ta le iam hec est potentia. Illa vero altero egent principio:vt terra nondum est ſtatua potentia:permutata enim erit es. Videtur autem quod dicimus esſe non hic:ſed illum vt arca non lignum ſed lignea.et lignum non terra:ſed terreum. Iterum terra ſi ſit non aliud ſed illum et ſemper illud potentia ſimpliciter quod poſterius est.vt arca non terra nec terrea ſed lignea. Hec enim potentia arca:materia arce hoc. Simpliciter quidem ipſius ipſum ſimpliciter. Huius vero hic lignum. Si vero aliquid est primum

que potē tia pōt i diffōimotus.

UVA. BHSC. IyR_117

quod non adhuc de alio dicitur illinū:hec prima materia est: vt si terra aerea est:et aer non iguis sed igneus:ignis est prima materia hoc aliquid existens. In hoc enim differt vniuersale ⁊ subiectum per esse hoc aliquid aut non:vtputa passionibus quod subiicitur homo et corpus et anima. Passio autem musicum et album. Dicitur autem musica aduenīente secundum illud non musica sed musicum:et non albedo homo sed album:nec ambulatio aut motus:sed ambulans aut motum vt illinum. Quecunq; quidem igitur sic vltimum substantia. Quecunq; vero non sic sed species quedam:⁊ hoc aliquid quod predicatur vltimum materia et substantia materialis et recte itaq; accidit illinum dici secundū materiā ⁊ passiones. Ambo nāq; indeterminata.

¶Declaratum est igitur quid sit actus ⁊ quale ex istis sermonibus et similibus. Distinguemus igitur in vnoquoq; particularium quando est in potentia et quando non:quoniam nō semper erit:neq; simile. Non enim hō est in potentia illud ex quo est sed sperma quando perficitur sua generatio:et non fuerit tale. Et rectum est vt sit:sicut non sunt illa que sunt omnium q̄ sunt in medicina: neq; casus etiam:sed si aliquid est quod habet potentiam:⁊ hoc est virtus vel potentia sanans. Et diffinitio eius quod est in actu est secundum perfectionem ex illo quod est i potentia quando voluerit vt sit:et nullum prohibet extrinsecum. Illud autem in eo agit sanitatem quando non prohibet aliquid in eo. Et similiter etiam domus in potentia si non ꝓhibet aliquid ex quibus est vt sit domus:illud autem quod possibile est vt sit additio talis:et diminutio et transmutatio est in eo. Hec est igitur domus in potentia:et similiter in aliis rebus:quarum principium generationis est ab extrinseco. Et etiam omnia quorū ꝓncipium generationis est in illo cuius est omnia per que nullum erit eorum qui sentiuntur ex extrinseco vt sperma. Quonīā quā do non fuerit in alia transmutatur:sed quando fuerit sicut hoc per principium quod habet tunc erit in potentia. Illud autem indiget alio principio vt terra que non adhuc est idolum in potentia. Et si transmutatur erit cuprum. Et videtur quod istud q̄ dicitur non fit hoc:sed de quo. V.g.arca que non est lignum sed lignea:neq; lignum terra sed terreum:⁊ non vt etiam terra si dicitur hoc modo nō alterius:sed de quo semp. Et est illud quod est in potentia simpliciter:⁊ est aliud vt arca.⁊ aliud quod non est terreum:neq; terre:sed lignēum:⁊ ideo hoc est in potētia arca:et est materia arce. Simplr autem illud quod est simplr istius vero istud lignum ⁊ si aliquod primum non dicitur de alio solo hec est prima materia.v.g. si terra est aerea:⁊ acr non est ignis ſz igneꝰ. Ignis erit prima materia cum nō sit hoc. Differentia est enim in

UVA. BHSC. IyR_117

ter vniuersale ꝛ subiectum passionum: vt homo ꝛ corpus ꝛ anima et passio et musicus et albus. Illud autem in quo est musica non dicit musica: ſꝫ musicus. Neꝯ homo dicitur albedo sed albus: neꝯ ambulatio: neꝯ motus: ſꝫ ambulans et motū sic dicit de quo. Omnia igitur que sunt ꝑm hunc modū vltimū eorū est substātia. Et oia que nō sunt alia ſꝫ sunt alia forma: et hoc ꝓdicabile vltimū eoꝝ est mā ꝛ substātia mālis. Et accidit supfluū i de quod cū dr de mā et de passionib⁹ qm̄ vtrūq; est indefinitū.

12 Dicat Arist. Declaratum est igitur ꝛc. i. declaratū est igit quid sit actus
S et que est differentia eius: et quid sit potētia: et que est dria eius ex istis sermonibus predictis: ꝛ potest declarari etiā per alia similia. D. d. dictis quemus igitur ꝛc. i. dicamus igitur qm̄ erit vnūq; ꝙ particularū in potētia: et quando non. i. dicemus subiectū ꝓpinquum qō pōt esse: et describamus ipsum per descriptionem qua distinguamus ipsum ab aliis. De. d.
y neꝯ enim erit semper neꝯ simule. i. non enim erit subiectum in potētia sp neꝯ simule recepto: sed hoc erit in aliqua hora ꝛ alicuius subiecti: neꝯ in qualibet hora neꝯ in quolibet subiecto. D. d. nō em̄ hō ē in potētia ꝛc. i. hō em̄ nō est in potētia in illo ex quo generar. v. g. patre aut quatuor elementis: ſꝫ in spermate qm̄ perficit el⁹ gnatio. D. d. qm̄ nō fuerit tale. i. nō fuerit in dispōne diminuta: ſꝫ in dispōne ꝙ quā est generatū. Et hoc est manifestius in alia trālatione in qua dr ꝛ nō qm̄ inuenit hō est hō in potētia: sed qm̄ fuerit sperma proprie et forte neꝯ tunc etiā. D. d. et rectum est vt sit sicut ꝛc. i. forte casus nō est agēs oia exītia in arte medicādi. s. sanitatē: ſꝫ aliq̄d qō hꝫ potentiā vt agat sanitatē essentialr: ꝛ hec est virtus sanās: ita ē in omnibus actis s. ꝙ agēs illa nō ē casus ſꝫ potētia aliqua q̄ est ex eis sicut potentia sanās de arte medicine. D. d. et diffō eius ꝛc. i. et termin⁹ sanitatis qui est per potentiam statum propinqua est ex rōne inactu ꝛ cōplemento. i. ex forma sanitatis rationali ex illo qō est in potētia qm̄ aliquis artifex voluerit vt sit: ꝛ nullum extrinsecū impediet: et ista diffō ꝫ induxerit eam in sanitate est vniuersalis omnibus reb⁹ factis ab artificio. D. d. illud vero ꝛc. i. homo vero qui recipit sanitatē agit in ipm faciēs sanitatem qm̄ nullū impediet extrinsecū: aut intrinsecum ad recipiendā sanitatem.
D. d. et similiter domus in potentia. i. et sīr illa ē ex quib⁹ ē dom⁹ sunt
3 domus in potentia qm̄ artifex fuerit pñs ꝛ voluerit facere domū: ꝛ nō fuerit aliquod impediens. D. d. illud enim qō est possibile ꝛc. i. illud em̄ qō est generatum in potentia recipit additionem et diminutionē ꝛ trāsmutationē. Et. d. hoc: quia generatio perficit ꝑ hec tria: necesse est enim quando aliquid generatur: vt aliquid superfluum qō nō quenit ad recipiēdum formam diuidatur a sua mā: et necesse est ēt vt aliquid addat ei. s. forma ꝑ quam dicitur generari: ꝛ additio et diminutio nō erūt sine trāsmutatiōe. D. d. hec igitur est domus in potentia ꝛc. i. et illud qō est dom⁹ in potentia est illud in quo pñt esse hec tria: ꝛ hec est in oib⁹ reb⁹: quarum gnatio extrinseca est. D. d. ꝛ etiam oia quoꝝ ꝓncipiū ꝛc. i. generabilia aūt ex se illa eorum que sunt in potentia sunt omnia in quib⁹ nō est aliq̄d qō idiget primo motore extrinseco: ita ꝙ sit in potentia illud. D. d. vt sperma ꝛc. i. vt sperma: et qm̄ non quando fuerit in alio in quo indiget trāsmutāte a quo transmutetur: et tunc erit sperma: quoniam tūc nō dr ē in potētia. v. g. qm̄ est aliquis sanguis in venis: sed cum fuerit sperma in actu et habuerit virtutem per quam est sperma. D. d. illud aūt indiget ꝛc. s. mā aūt remota non est in potentia illud cuius est materia: qz indiget in hoc ꝙ exeat in actum

UVA. BHSC. IyR_117

alio motore ab eo quod generat illud quod est in potentia.v.g. quoniam terra non est idolū in potētia:sed est cuprū potētia:qm̄ cū trāsmutat̄ a cor pore celesti erit cuprum:& cuprum est idolū in potentia:qđ est illud qz est ab vno motore fit idolum.s.a faciente idola. ¶Et intendit declarare hoc q̄ materia que potest simplr nō indiget in hoc q̄ exeat in actum nisi vno motore tm̄. Mā aūt que non dicit̄ posse simplr:sed per potentiā remotam exit in actum per plures vno motore fm̄ remotionē aut propinquitatem. ¶M.d.et vī vt sit illud qđ dī nō hoc sed de quo.i.vī q̄ illud qđ defert potē tiam propinquam rei est illud per cuius nomen principale non disponi tur illud ad quod potest ſz p nomen denominatiuū.v.g.qm̄ idolum nō dī esse cuprū:ſz cupreū.neq; qñ demſtratur idolum & cuprū dī hoc ſz hoc cum hoc.& hoc est ppriū idiomati grecoꝝ. ¶M.d.exēplum et.d.vt arca &c.idest et hoc quod.d.manifestum est in nostris idiomatibꝰ in rebus naturalibꝰ et in artificialibus non est manifestum. ¶M.d et etiā terra si dī &c.i.et etiā terra si habet māz de q̄ p̄dicat̄ nō dī q̄ est illud qđ est mā illius:ſz illō quo. ¶M.d.et est illud quod est in potētia simplr.i.et illud a quo denoiat̄ no men generati est illud qđ est in potentia illud quod pōt simplr. ¶M.d.vt arca que non est terra &c.i.V.g.arca:quoniam mā est remota. Uer.g.terra non dicitur principalr de arca:neq; fm denoiationē:nō.n.dicit̄ q̄ arca est terrea.ſz dicitur arca eē lignea:qz est potētialr arca:& est mā arce. ¶De.d. simplr rero &c.i.illud quod est in potētia simpliciter est illud qđ est mate ria simplr:& hec est mā ꝓpinqua.remota aūt nō dī mā simplr neq; in potē tia simpliciter. ¶M.d.et si aliquod primum &c.i.et si fuerit hic aliqđ pmū subiectum quod non predicat̄ de alio:hoc solū erit materia ꝓma. ¶De.d. v.g.si terra fuerit aerea.i.v.g.si terra nō vere dicat̄ aer:sed aerea: tūc aer erit materia terre:et sīr si aer non vere dicatur ignis:ſz igneus:tūc ignis erit materia aeris:& si ignis nō denoiat̄ ab alio:tūc ignis erit prima mate ria. ¶M.d.cū nō sit hoc.i.cū nō predicatur de alio.M.d.est.n.dīa &c.i.est enim dīa inter totale quod est cōgregatū ex mā et forma:vt hō qui est cō gregatus ex anima et corpore:& inter aiam et corpus:et interſm̄ & passio nes vt albus et musicus. Non.n.dī q̄ hō est albedo ſz albus:neq; dī q̄ hō est musica sed musicus:sicut est dispositio in oi re cum sua materia.ſ.q̄ mā non p̄dicat̄ de illo nōie principali:ſz denoiatiuo:vīc aūt predicat̄ de re fm q̄ est:vt dicitur q̄ hō est aīal.M.d.oīa igit̄ que sunt &c.i.oīa illa que sunt composita ex accidentibus vltimum eoꝝ est sūa deferēs illa.Illa aūt que sunt composita ex formis vltimū eoꝝ est materia. ¶M.d.& accidit supſlū in hoc &c.i.et accidit additio in diffinitionibꝰ rerū que dicunt̄ fm̄ noia de nominatiua & noia attributiua:neutrū enim hz diffōnem:& in rei veritate vt declaratum est in tractatu de substantia.

V Dīa trer mām ppt quā & re motam.

M Mā nō p̄ dicat̄ de re materia ta noiepn cipali:sed denoiatiuo.idē. 7 me.2.23.& que ibi.

¶Quando quidē igitur aliquid est de potentia:& quando non dictum est.

Capitulum Sextum.

QUoniā aūt ipsum priuo determinatū quot modis dicit palā:qz prior est actus potētia:dico aūt potētia nō solū determinata que dicit̄ principiū ꝑmutatiuū in alia in ēſtū aliud:ſz totalr oī principio mottuo:aut immobili tatiuo. Erenim natura in eodē fit. In eodem enim genere poten tie:p̄ncipiū.n.mottuū,ſz non in alio ſz in eodē mēſtū idem. Om ni itaq; tali prior est actus ratione et substantia:tempore vero est quidem vt sic:est autem vt nō. Rōne quidē igit quia prior palam

Q Act̄ por ē potētiarō ne tūba tē pore aūt ē qđ ē vt sic:ē āt vt non.

UVA. BHSC. IyR_117

nã ꝙ ꝓtigere actu eẽ possibile ẽ: ꝙ ꝓio possibile: puta dico edificatorem potentem edificare et speculatorem speculari et visibile potens videri. Eadem autem ratio et in alijs. Quare necesse rationem preexistere: ⁊ notitiã notitia. Tempore vero prius specie idẽ agens prius: sed numero non. Dico autem hoc: quia hoc quidẽ homine tam ente secundum actum et frumento et vidente prius est tempore materia ⁊ semen ⁊ visum qua potentia sunt homo et frumentum ⁊ videns: nondum autem actu: sed hꝭ tempore priora altera entia actu ex quibus hec facta sunt. Semper enim ex potestate ente fit actu ens ab actu ente: vt homo ex homine musicꝰ a musico: semper mouente aliquo primo. Mouens autem actu iam est.

¶ Dictum est igitur quando oportet dicere potentiam ⁊ quãdo non. Et cum distinctus est secundum quot modos dicitur actus manifestum est ꝙ actus est ante potentiam ⁊ dico potentiam nõ diffinitum: sed quod est principium transmutationis in aliud secundum ꝙ est aliud: sed vniuersaliter omne principium hñs motum aut quietẽ. Natura. n. est in gñe qꝫ est potẽtie: qr est principium hab̃s motus: sed non est in alio sed in se secundus ꝙ est ipsum: et actus est ante omnia que sunt talia ꝑm diffinitionẽ ⁊ substantiã: tempore vero forte est et forte non. Manifestum est igit ꝙ est ante sicut diximus. Primum. n. in potẽtia est illud quod habet potentiam in potestate actus. Ut. g. edificator quoniã est illud quod potest edificare: et visus est illud quod habet potentiam vt videat: et visum est illud quod habet potentiã vt videatur: et iste sermo de alijs etiam. Ergo necesse est vt in diffinitione sit: aut nõ esse et vt fit: aut tempus tempore illud quod agit rem numero aut non. Ver. g. quoniam in homine qui est in actu et triticum ⁊ videns materia est ante ꝑm tempus: ⁊ semen etiam ⁊ visus quod est in potẽtia homo ⁊ triticum et videns: in actu autẽ non est ante. Sed qr sunt ante ꝑm tempus per alium actum: et ex eo gñantur ista. Semper. n. ex illo quod est in potentia erit istud quod est in actu: vt homo ex homine: et musicum ex musico semper ex alio primo motore. Et motor est in actu ante.

13 Idest declaratum igit est qñ aliquid erit in potẽtia ⁊ qñ non erit: ⁊ qr incepit in hoc tractatu dicere ꝑm quot modos dicitur potentia ⁊ actus. d. diffinuit potentias ⁊ actuas et passuas: et disputauit contra negantes potentiam precedere actum secundum tempus. d. diffiniuit qd sit potentia et actus simpliciter: vult querere qꝰ eorum. s. potentie ⁊ actus sit prior reliquo. ¶ Et. d. et cum distinctũ sit ⁊c. i. et cuꝫ distinctũ sit in qnto ꝑm quot modos dr prius ⁊ posterius: manifestum est ꝙ act⁹ est ante potentiam ꝑm sũam ⁊ diffonem: et qr potentie dicuntur de artificialibus ⁊ naturalibus. d. ꝙ ista priozitas inuenitur in vtrisq. ¶ Et. d. et dico potentiã ⁊c. id est et non intelligo hic per potentiam potentiam quam diffiniuim⁹ in principio istius tractatus in quo diximus ꝙ potẽtia actiua est principiũ transmutationis in aliud ꝑm ꝙ est aliud: et passiua principium transmuta-

UVA. BHSC. IyR_117

tionis ex alio ſm q̄ eſt aliud nō ex ſe.ſed intelligo hic p potētiā oē q̄ eſt principiū ois hñtis motū:r principiū q̄tis ois hñtis q̄tē. ¶Et eſt intelligendū hic p motū trāſmutationē:r p quietē priuationē trāſmutationis. ¶D.d.natura eſt.r.c.i.natura eſt collocat in genere q̄ eſt in potētia.natura eſt eſt principiū:r omne principiū eſt potētia.r potētia eſt genus eor: q̄ cōtinet artificialia r naturalia. ¶D.d.ſed nō in alio r.c.i.ſed natura nō eſt principiū in alio:ſed in eſſe natura rei ſm q̄ eſt eſſentia illius rei q̄ nō eſt in rebus artificialibus. ¶D.d.actus igitur r.c.i.r actus in omnib⁹ reb⁹ naturalib⁹ r nō naturalib⁹:r eſt ante potētiā ſm diffinitionē r ſm ſbam.i. ſm formā:ſm vero tēpus fortē actus precedit potentiā in quibuſdā rebus r fortē in quibuſdā rebus nō precedit. ¶Deinde.d.manifeſtū eſt r.c.i.r manifeſtū eſt q̄ actus eſt ante potentiā ſecundū diffinitionē r ſubſtantiā: vt declaratum eſt ꝓius de diffinitione eius quod eſt in potentia. Illud eſt q̄ eſt principiū potētie eſt illud q̄ innatū eſt eſſe in actu ab aliquo quod eſt in actu:ergo actus precedit in eſſe potētiā aut apud materiā:aut apud artificiū. Illud eſt q̄ poteſt edificare eſt illud q̄ habz formā edificatiuā:r ſi vr illud q̄ videt eſt illud in quo eſt preparatio ad recipiendū remviſam:: et vr q̄ potētia eſt nō eſſe r actus eſſe.:neceſſe eſt vt eſſe precedat non eſſe.et agens precedat tēpore actū. ¶D.d.numero vero r.c.i.generatū autē vnum in numero:r iſte homo generatus demōſtratus non eſt anteqū generetur: ſed eſt poſt ſuam materiā ſm tempus:r agens aliquid eſt etiam ante actū ſecundū tempus. Actum autem nō eſt ante materiā ſm tempus:neq; ante agens:ſed agēs eſt ante actum ſecundū tempus:r quia materia etiā ſimiliter poteſt facere aliud ſibi ſimile ex illa materia precedēti. Quod enī gñatur generata ſuo ſimili in potētia:r ab agēte ſibi ſimili in ſpecie. Homo enī generat ex eo q̄ eſt homo in potētia:r ab eo q̄ eſt homo in actu. Oē enī generatum mouetur:r omne q̄ mouetur:mouetur a motore in actu ante ipſum. ¶Deinde dicit in actu vero nō eſt ante.i.actus vero in hoc demonſtrato non eſt ante potentiam ſm tempus. D.d.ſed q̄ eſt ante r.c.ideſt quoniam illud quod eſt in potentia non fit actu niſi per illud quod eſt in actu illius ſpeciei:vt homo ex homine:r muſicus ex muſico:omne enim generatum mouetur a motore priore ipſo in actu. Jō.8.h⁹. 2.15.Et.8 phy.15.

¶Dictū eſt autē in ſermonibus de ſubſtantia:quia omne quod fit:fit ex aliquo r ab aliquo:r hoc ſpecie idem. Quapropter r videtur impoſſibile eſſe edificatorem eſſe qui non edificauerit quicq̄:aut citharedum qui non citharizauit. Nam addiſcens citharizare citharizans addiſcit citharizare:ſimiliter autem et in aliis. Unde ſophiſticus elenchus factus eſt:quia nō habens quis ſciētiam faciet cuius eſt ſcientia.addiſcens enim non habet ſed quia eius quod fit factum eſt aliquid.et totaliter eius quod mouetur motum eſt aliquid. Palam autez in his que de motu hoc r diſcētem neceſſe habere aliquid ſcientie forſan.

¶Et dictū eſt in ſermonib⁹ de ſubſtantia q̄ omne q̄ generat eſt ex aliquo:r per aliq̄:r q̄ hoc eſt ſm formam idem:r ideo poſſibile eſt vt ſit edificator qui non edificat omnino:et vt ſit citharista qui non citharizat omnino. Qui enim addiſcit citharizare citharizat r addiſcit:r ſimiliter de aliis etiam. Et ex hoc fuit cauſa ſermonis ſophiſtarum q̄ poſſibile eſt vt cognitio non ſit in vno

UVA. BHSC. IyR_117

ꝛ vt agat illud quod dixim⁹ cognitionis habet. Addiscēs enī nō hz nisi vt sit aliquid ex eo quod habet generatum: ꝛ vt moueatur aliquo motu eis que vniuersaliter habet motor. Et est manifestū in sermonibus de motu: qm̄ est necesse vt hoc ꝛ addiscēs habeant aliquid de cognitione. Nō enim mouetur aliquid ad aliud nisi habeat aliquid de illo in se ad quod mouetur.

14. ¶ Intendit per sermonē de substātia septimū istius libri in quo locut⁹ est de principijs substātie sensibilis. ¶ Et cum d. ex aliquo intendit materiā. ꝛ per aliquid intendit agens: ꝛ q agens ꝛ actū sunt idem in forma: totū em̄ hoc declaratū est in illo tractatu: ꝛ intendebat declarare per hoc q act⁹ est ante potentiā ſm̄ tēpus ꝛ ſm̄ substātiā. ¶ Deinde. d. ꝛ ideo existimat q impossibile sit vt sit edificator nisi edificet. i. ꝛ q actus p̄cedit potētiam tēpore existimat q impossibile est vt acquirat artē edificatorie neq; artē citharizādi qui nunq; citharizauit. ¶ Deinde. d. qui igitur addiscit citharizare ꝛc. i. qui em̄ addiscit citharizare citharizat vt addiscat: ꝛ sic acquirit artez citharizādi. ꝛ similiter in alijs artificijs que addiscūtur p exercitiū. ¶ Deinde. d. ꝛ ex hoc fuit causa ꝛc. i. ꝛ ex hoc q actus p̄cedit potentiā: fuit causa questionis sophisticoꝝ famose attributē Mēnoni: per quā destruit scire ꝛ addiscere. dicebat em̄ q impossibile est aliquid addiscī: qm̄ addiscere aut erit ſine aliqua actione scientie addiscēte: aut per aliquā actionē. si igit ſine aliqua actione nō erit illic addiscere oīno: ꝛ si p̄ actiones illius scientie: tunc addiscēs erit sciens: ꝛ nō indigebat addiscere. U. g. q si nō addiscit citharizare nisi qui citharizat: ꝛ nō citharizat nisi qui sat citharizare. ergo impossibile est addiscere citharizare. Sequitur enim ex hac questiōe vt qui nescit citharizare agat citharistē actionē. ꝛ hoc intendebat cū. d. ꝛ vt agat illud qō hz dominus cōgregationis. i. vt addiscēs agat actionē scientis: dicēdo q qui addiscit hz scientiā. ꝛ qui hz scientiā est sciens. ergo addiscens est sciens. ¶ Deinde. d. nō igitur habet ꝛc. i. qm̄ omne qō generatur ꝛ scit aliquid impossibile est hoc fieri nisi vt habeat naturaliter illud aliquid ex eo qō habebit in postremo. U. g. qm̄ impossibile est vt citharizet nisi ille qui habet aliquid de arte citharizādi. ꝛ ideo asinus nō addiscit citharizare: neq; homo qui non est innatus citharizare: ꝛ hoc intendebat cum dixit ꝛ vt moueatur ꝛc. idest ꝛ omne quod mouetur in aliquo motu impossibile est vt moueatur illo motu nisi habeat aliquid eorum que habet motor: et si non habet eodem modo ſm̄ q habet motor. Deinde dixit ꝛ est manifestū ex sermonibus de motu ꝛc.

Ages ꝛac tū sūt idē in forma. 3de. 7. me ta. 28.

mēnonis ābiguitas d quaphs meminit i pio posteriorum.

serto phi. tex. cō. 32.

¶ Sic igitur ꝛ hoc palam: q ꝛ actus sit prior potentia ſm̄ generationem ꝛ tēpus. At vero ꝛ substantia primū quidē: q; que generatione posteriora specie ꝛ substantia sunt priora: vt vir puero: et homo spermate. Hoc quidem enim iam habet speciem. Illud vero nō: ꝛ quia omne ad principium vadit quod fit ꝛ finem. Principium enim cuius causa: finis vero cuius generatio. Finis autem actus ꝛ huius gratia potentia sumitur. Non enim vt visum habeant vident animalia: sed vt videant visum habent. Similiter autem ꝛ edificandi scientiā vt edificent: ꝛ theoricam vt speculentur. Sed non speculantur vt theoricam habeant nisi meditātes. Hi autem non speculantur: sed inquantum sic: aut quia non egēt speculari.

prora via gñatiōis posteriorib⁹ iperfectiora.

UVA. BHSC. IyR_117

¶Et etiam est vt sit manifestū q̄ actus hoc modo etiam est ante potentiam ſm generationem ⁊ tempus ⁊ ſubſtantiam etiam. Primo vero quia quod in generatione eſt punctus eſt ante ſcōm formam ⁊ ſubſtantiam etiam. Verbi gratia vt qui eſt ante puer: ⁊ homo ante vtrūq; in quibuſdam enim forma precedit: et in quibuſdam nō. Si aliquid generatur iuit ad principium et complementum per quod eſt et generatio: eſt propter complementum. S potētia ē Actus vero eſt via ⁊ propter illud inuentur potentia: animal eñ nō videt vt habeat viſum: ſed quod nō videat illud quod non hz pp actū. Et ſiſr ſcientia edificatorie eſt vt edificet: ⁊ ſcia conſiderationis vt conſideret: ſed non conſiderant quādo generatio eſt in eis preter illos qui conſulunt: et iſti non: quia conſiderant: ſed quia hoc fuit quia non indigent conſiderare aliquid omnino.

¶Idest. ⁊ rectū eſt vt appareat etiā q̄ actus eſt ante potentiā nō ſolūmodo tēpore ⁊ generatiōe: ſed etiā ſubſtātia hoc modo. ¶D. d. primo vero ⁊c. ideſt primo vero: qz oē cuius gñatio eſt poſt in tēpore eſt ante ſm formā et ſubſtātiā per tēpus: vt vir qui hz formā eſt ante puerū: ⁊ in gñatiōe eſt poſt illū: ⁊ homo precedit vtrūq; ſm formā. ¶D. d. ⁊ in quibuſdā eñ ⁊c. i. ⁊ cauſa in hoc eſt qñ illa que ſunt poſteriora in gñatiōe hñt formā: ⁊ priora nō hñt formā que eſt cōplementū: ⁊ in alia trāſlatiōe. d. illud eñ habet formā: ⁊ hoc nō hz. vir. n. hz formā cōpletā: ⁊ puer nō hz. ⁊ ideo precedit ipſum ſm formā. ¶D einde. d. ⁊ ſi aliquid generatur ⁊c. ideſt ⁊ apparet etiaz q̄ actus precedit potentiā in eſſe hz q̄ apparet q̄ finis precedit illud cuius eſt finis. Omne eñ quod generatur fit per ſuam generationē ad cōplementū. ¶De inde dixit actus vero eſt via. i. actus vero eſt via ⁊ finis ad quē fit gñatuz. D. d. ⁊ pter hoc inuenit potētia. i. pter actū inuenit potētia ante actum. ¶D. d. aial eñ nō videt ⁊c. i. aial. n. nō videt vt acq̄rat virtutē viſibilē: hz hz virtutē viſibilē vt videat p illā: ⁊ ſiſr ſcia edificādi eſt vt edificet: ⁊ cōſiderādi vt cōſideret: nō ecōuerſo. D. d. hz nō cōſiderāt ⁊c. i. hz nō cōſiderāt qñ cōſideratio gñatur in eis: ſed qñ gñatio ſcie ſpeculatiue perficitur in eis. ¶D. d. preter illos ⁊c. i. iſti eñ cōſiderāt vt acquirāt illud per qō eſt ꝓſideratio ⁊ vlr agūt vt acquirāt illud p qō eſt actio: hz iſti nō hñt verā cōſiderationez que eſt ex ſcia. Illi. n. q̄ hñt ꝓſiderationē nō indigēt ꝓſiderare vt acq̄rāt cōſiderationē: ⁊ hoc intēdebat cū. d. ⁊ iſti nō qz cōſiderāt ⁊c. i. ⁊ illi qui cōſiderant cōſideratiōe diſcipline cōſiderant: nō qz ſunt de numero cōſiderantiū ſed cōſiderāt vt ſint in tali diſpōne in qua nō indigent ꝓſiderare de aliquo oino. ¶Et in alia tranſlatiōe. d. ⁊ illa nō ꝓſiderāt ſed ita accidit vt nō indigeant conſiderare de aliquo oino. i. ⁊ iſti non ſunt vere conſiderantes: ſed per iſtam actionem accidit eis vt ſint in tali diſpoſitione in qua non indigent tali conſideratione: qz acquirent conſiderationem.

¶Ampliꝰ materia potentia eſt: donec veniat ad ſpeciem: quādo vero actu eſt tunc in ſpecie. Similiter autem ⁊ in aliis: ⁊ quorum motus eſt finis. Propter quod ſicut docentes operantem cū oſtenderit putant finem reddidiſſe: ⁊ natura ſimiliter. Nam ſi non ſit ita paſſonos ꝓbercurius erit. Non manifeſtum enim ⁊ ſcientia ſi interius aut exterius quemadmoduz ille. Opus eniz finis. Actus autem opus. Propter quod ⁊ nomen dicitur actus ſcōm Hinc ſtatim diſtinctio actionis immanētis ⁊ tranſeuntis.

UVA. BHSC. IyR_117

opus: ⁊ tendit versus endelechiam. Quoniam vero est horū quidem vltimum vsus: ⁊ visus visio: ⁊ preter hanc nullum sit alterius visu opus. A quibusdam vero fit aliquid ab opere: vt operatū: vt ab edificatoria domus preter edificationem. Tamen non minus hic quidē finis: hic aūt magis finis potētie est. Nā edificatio in edificato ⁊ simul fit ⁊ est cū domo. Quorūcūq; igitur aliqd alterum est quod fit preter vsum: horum actus in facto est: vt edificatio in edificato: ⁊ contextio in cōtexto. Similiter autem ⁊ in alijs ⁊ totaliter motus in eo quod mouetur. Quorum vero non est aliquod aliud opus preter actionem in ipsis existit actio vt visio in vidente: ⁊ speculatio in speculante: ⁊ vita in anima. Quare ⁊ felicitas: vita nāq; qualis quedam est.

T Mot⁹ est i mobili.

¶ Et etiam quia materia est in potētia impossibile est vt veniat ad formā. Et cū materia fuerit in actu: tūc erit in forma. Et sīr de alijs. Etiā ⁊ in alijs in quorū cōplemento est motus. Et ideo quē admodū qñ sciēt ⁊ faciunt addiscentē agentē vident q tā veniūt ad perfectionē. Similiter est de natura etiā: qñ si nō fuerit in hac dispositione: tunc Mercurius est Onosius: ⁊ erit scientia nō manifesta si fuerit intrinsecū: ⁊ si fuerit extrinsecū sicut Mercurius. Operatio eñ est cōplementū: ⁊ actio est operatio. ⁊ ideo hoc nomen actus etiam dicitur de operatione in greco: ⁊ habet quasi cōplementū. Ergo erit in vsu rerum que sunt magis ppie: vt consideratio visus: ⁊ non erit alia operatio cōsiderationis preter hec omnino: ⁊ erit operatio ex quibusdam rebus aliquid: sicut est domus ex arte edificatorie: ⁊ est aliud ab arte edificatorie: sed est potentie quasi aliquod cōplementū in aliquo: aut est in aliquo non cōplementū. Edificatoria eñ est in illo qō edificatur: ⁊ textoria in illo quod texitur: ⁊ similiter in alijs rebus: et vīr motus in moto. Omnia vero que nō habent alīā operationē preter actū: act⁹ est in eis: vt cōsideratio in cōsiderante: ⁊ vita in anima: ⁊ omnino fortuna est in anima: q est qualitas alicuius vite.

16 ¶ Idest. ⁊ etiā materia dū est in potētia nō est pfecta p formā: neq; hz esse qō hz forma: ⁊ est vt venit ad actū: tūc pficitur p formā ⁊ hz eē qō hz forma.

¶ Et potētia isti⁹ declaratiōis est talis: q forma precedit substantiā ⁊ esse mām: ⁊ mā pficit per illud qō est pfectū sm actū nō sm potentiā. ⁊ ideo nec esse est vt actio sit perfectior potentia ⁊ prior in ea in eē. ¶ Deide. d. ⁊ sīr in alijs. i. sīr est de alijs potētijs nisi potētia que est in prima mā. D. d. ⁊ in eis quorū cōplementū est mot⁹. i. ⁊ sīr in eis quorū pfectio est in motu. s. q perfectio nō erit in eis nisi per actū nō per potentiā: ⁊ illud ppter quod acquirit pfectio est pfect⁹. ¶ Deinde. d. ⁊ ideo quēadmodū qñ sciunt ⁊c. i. ⁊ quēadmodū magistri quādo faciunt addiscentem esse scientem: vident se peruenire ad complemētum ⁊ perfectionem: ita est de natura q non cessat mouere rem donec perueniat ad vltimā perfectionē: ⁊ tunc cessat ⁊ declarat pistam: q ars ⁊ nā intendunt actum non potentiam. ¶ D. d. qñ si non fuerit ⁊c. i. qñ si esse rei non fuerit sm q est in actu sed sm q est in potentia: tunc ignorans et sciens erunt idem. V. g. Mercurius qui fuit valde

Illō p qō acq̄rit̄ per fectio est pfectius. Nā ñ cessat mouere rē dōec puēiat ad vltimāpfectionem.

UVA. BHSC. IyR_117

sciens:z Onosius qui fuit valde turpis:z tūc scientiā existere in anima est sicut existere extra aiam.s.q aia nō hz propriū de scia aliqd qō nō est extra animā.Anima eīm nō ppte disponit p sciam nisi qñ fuerit scies in actu:et maxime qñ fuerit in sua vltima pfectiōe.s.qñ vtit scia.¶D.d.sicut Mercurius.ita q accidit hic in mercurio.s.vt disponat p sciam qñ sit in potētia:sicut disponitur illud qō nō hz sciam.D.d.opatio eīm ꝛc.i.z signū eī q actus est cōplementū z pfectio ē: qm actus est opatio:z opatio eius est cōplementū z perfectio operātis.z ideo hoc nomē actus ēt dr de opatione in lingua greca:z iō significat illud qō significat cōplementū z pfectio. ¶Et cū d.q actus z operatio est finis:incepit diffinire opationē z actū qm sunt hmōi in vnoquoq; ente.D.d.ergo erit aut p visum rerū ꝛc.i.ista opatio est qñ vnūqq; entiū vtitur actiōe sibi ppria.V.g.visum vti inspectiōe q est sua opatio ppria in qua nō ꝓuenit cū alio:z ista opatio est finis visus.¶D.d.z erit opatio ꝛc.i.z ista opatio in q̄busdā rebus est in hoc q facit aliqd ppriū vt ars edificatoria:qm opatio eius ppria est facere domū.¶Et.d.hoc:qm q̄dam res sunt quaꝝ finis est agere tm̄:z quedā sunt quarum finis est aliqd actū:oia igitur entia cōueniunt in hoc q cōplementū z perfectio eorū est in operatione ppria:z hoc duobus modis:qm aut finis erit agere vt in visu:aut aliqd actū vt in edificatoria.¶D.d.sed est potētie ꝛc.i.qm actus est pfectio potētie oi mō sine fuerit cōplemētū in re in qua est cōpletio:aut in alio.¶D.d.edificatoria eīm est in edificato:z textoria in texto.sīlr in alijs rebus etiā vlr mot9 in moto.z hic est pars in qua est actus.¶D.d.omnia vero q̄ nō hñt aliā opationē ꝛc.i.oia vero q̄ nō hñt acta:sed finis eorū est actio:actiōes.n.eorū existūt in eis vt videre in visu:z vita in aia z fortuna in ea:qm fortuna est qualitas alicuius vitē est vite nobilis.

Opatio ē cōplementū z perfectio operantis.

Quedam res sunt q̄ X rū finis ē agere tm̄. z q̄dā sūt q̄rū finis est aliqd actum.

Fortuna est q̄litas vite nobilis.

¶Quare manifestum est q substantia et species actus quidam est. Secundum hanc rationem palam vtiq; quia prior substantia est actus potentia:z vt dixim9 tempore semper preaccipitur actio alia ante aliam vsq; ad eam que est semper mouentis principium. At vero z magis proprie. Nam sempiterna priora substantia sunt corruptibilibus:est autem nihil potentia sempiternum. Ratio vero hic omnis potentia simul contradictionis est. Quod quidem enim non possibile existere: non vtiq; existet in aliquo. Possibile autem omne contingit non actu esse. Quod ergo possibile esse contingit z non esse. Idem igitur possibile esse z nō esse. Possibile vero non esse contingit non esse. Contingens autem non esse corruptibile:aut simpliciter:aut hic ipso quod dicitur cōtingere non esse:aut ſm locum aut scōm quantum:aut ſm quale. Simpliciter autem quod ſm substantiam. Nihil ergo incorrupti bilium simpliciter potentia est ens simpliciter. Aliquid autem nihil prohibet:aut quale:aut vbi. Actu ergo omnia nec eorū que ex necessitate sunt:z ipsa prima. Nam si hec non essent:nihil vtiq; esset.neq; vtiq; motus:si quis est sempiternus:nec si quid motuz sempiternum non est secundum potentiaz motum:nisi vnde quo huius autem materiam nihil prohibet existere. Propter quod semper agit sol z astra:et totum celum. Non est autem timendum ne quando stent quod timent qui de natura. Neq; laborant hec

Sēpiterna priora sūt corruptibilibus.

Inde sumit potētiā passiuā cōtradictionis. eē. z hoc d potentia simplr q ē in scia.

y Nō est timēdū ceslū qescere

UVA. BHSC. IyR_117

agentia. Non.n. inest potentia contradictionis ipsis vt corruptibilibus motus vt laboriosa sit continuatio motus. Nam substantia mā ⁊ potentia non actu causa huius.

¶ Manifestum est igitur q substātia ⁊ forma est actus. Et scōm hunc sermonem manifestuz est q substātia ⁊ actus sunt ante potentiā. Et sicut diximus semp precedit tēpore: ergo p̄cedit actus qui est ante illud qō semper mouetur p̄mo modo: ⁊ alio modo est principiuz veruz. Eterna.n. sunt scōm substantiā ante illa que corrumpunt: ⁊ nullū est eternuz in potētia: ⁊ oē verbū: ⁊ oīs potētia est contradictoriorū insimul. Qō.n. non hz potentiam vt sit non erit: qz non est aliquid. Et oē qō hz potētiam pōle est vt nō agat. Ergo qō hz potētiaz vt sit possibile est vt sit ⁊ vt nō sit. Ergo illō habet potētiā vt sit ⁊ nō sit. Et istud qō hz potentiā vt sit possibile est vt non sit: corrūpetur aut modo simplici: aut hoc mō. Qō igit dī q est possibile vt non sit: aut quātitate: aut qualitate: aut modo simplici p substātiā ergo nullū eorum q̄ nō corrumpūtur mō simplici est in potentia modo simplici. Aliquo vero modo nihil prohibet vt q̄litas: aut vbi. ergo omnia sunt in actu: ⁊ non sunt ex eis que non sunt necessario. Quoniam si ista prima fuerunt ita. ergo nihil omnino est in potentia: neq; si motus fuerit eternus: neq; si aliquid motum eternum: est enim motū in potentia vt sit de vbi in vbi: ⁊ nihil prohibet vt hic sit materia. ⁊ ideo sol semp agit ⁊ stelle ⁊ totū celū ⁊ non est timēdum: qz quiescunt in alia hora sicut est timenduz de duabus materijs ne habeāt fatigationē de hac actione: qm̄ non est eis magis q̄ potentia contradictorie sicut est motus in eis que corrumpuntur: vt motus continuus sit compositus. Quonīā sit materia: ⁊ sit in potentia non in actu: hec est causa eius.

17

Octauo ph. 78. et nem: manifestuz est q̄ diffinitio ⁊ illud qō est in actu est ante illud qō est in potētia ſm diffōnem ⁊ quidtatē. ¶ D. d. ⁊ sicut diximus ⁊c. i. ⁊ actꝰ etiā qui est motor inuenitur precedere tpe rem motā: et ascendit hoc ad primū motū nō est tum ⁊ ad primū motorē in quo nō est potētia oīno. ¶ Et intēdit illud qō de pōa. vi. 2 claratū est in physicis. i. q oīa mota reducūtur ad primū motorē q̄ est actꝰ in quo nō est potētia omnino. ¶ D. d. ⁊ alio modo etiā dicēs verū ⁊c. i. ⁊ alia translatione: ſz illud qō est magis verū est dicere q eterna sunt priora substātijs sensibilibus: ⁊ nullū eternorū est in potētia. i. et illō quod est manifestius et magis verum est dicere q̄ res eterne sunt priores rebus gñabilibus et corruptibilibꝰ: a et in eternis potētia nō est: potētia. n. nō est nisi in gñabilibꝰ ⁊ corruptibilibus. ¶ D. d. et omnes potētie ⁊ omne pōle est potentia ad esse ⁊ ad nō esse: nō potētia ad alterum cōtradictoriorū: qm̄ si habuit potentiā ad alterū ꝯtradictoriorū nō habebit ad alterū: et illud ad qō non est potentia non erit: et quod nō erit est possibile. Et si alterū contradictoriorum est ipossibile: reliquū est necessariū: et sic non erit possibile: ⁊ hoc intēdebat cum. d. illud esti qō nō habet potentiam vt sit non erit: qz non est aliquid. i. qz est nō esse impoſe. ¶ D. d. et omnia que habēt potētiā vt agāt possibile est vt non agant cū potētia possibilitatis in duo contradictoria.

a In eter- nis nō

34. Et. 12 met. 30.

UVA. BHSC. IyR_117

¶D.d. ergo illud quod habet potētiā &c. et hoc est manifestū p se. D.d. et illud quod habet potētiā vt nō sit corrumpetur &c. i. et oē corruptū aut dr eē corruptū simpliciter: et est corruptū ƺ substātiā: aut dr eē corruptū per aliquod eorū existentiū in eo: vt qualitas aut quantitas. D.d. ergo nullū eorum que nō corrūpunt &c. i. declaratū est in scia naturali q nullum eorum que non corrūpuntur ƺm substantiā hñt potētiam q substātie eorū corrumpantur: et hoc. d. in hoc loco quasi vagando: et declaratio eius perfecta est in primo celi et mundi. Illic eñ declarauit q impossibile est vt in eterno sit potētia ad corruptionē. ¶Deinde. d. aliquo vero modo &c. i. sed est possibile vt in quibusdam eternis sit potentia aliquo modo modorum potentie. V.g. vt partes eorū sint in potentia aliquo loco: non in alio aut in aliqua quantitate: hoc eñ nō est ꝓhibitū: et iste qualitates que pñt eē et non esse in corporibus celestibus sunt alie ab eis que attribuuntur alterationi: vt obscuritas lune & illuminatio et similia. ¶D.d. sed omnes sunt in actu. i. ƺ oēs trāsmutationes que apparēt in celo sunt ƺ genus in actu. s. q i eis nō inuenitur aliquod genus transmutationū in potētia postq nō sint: ƺ illd quod inuenitur ex eis potētia ante actū est sicut singule partes illarū trāsmutationum. ¶D.d. et nō sunt ex eis q sunt necessario. i. et nō omne quod apparet in celo est in actu semper sine potētia et sine motu: qm si ita esset inueniret in potētia. s. factum de nouo: et hoc intēdebat cū. d. qm si ista prima fuerint ita: nihil omnino erit in potētia. ¶D.d. neq si mot' fuerit eternus &c. i. et similiter si fuerit motus eternus impossibile est vt suum totum sit ante in potentia. s. ƺm q genus sed ƺm partes: et totum hoc declaratum est in physicis. D.d. et nihil prohibet vt hoc sit materia. i. et hoc q corpus celeste non denudatur in potētia in vbi non prohibet vt sit materia: hec eñ est dispositio materie. s. non denudari a potentia: sed prohibet vt sit forma. D.d. et ideo sol semper agit &c. i. quoniam nō est in eis potentia ad fatigationem magis q potentia ad corruptionē: sicut est dispositio in motibus et in motis ex se generabilibus et corruptibilibus. s. q potētia fatigatiōis in eis est maior potentia ad corruptionem. Et cuƺ in corporibus celestib' non est potentia ad corruptionem que est minor potentia fatigatiōis: quātomagis non erit in eis potentia ad corruptionem vt motus sit continuus et eternus. ¶Deinde. d. quoniam si sit mā &c. i. qm si mā est in generabilibus et corruptibilibus & est in potētia: ista potentia q in eis est: est causa fatigationis & corruptionis.

¶Imitantur autē incorruptibilia & que in trāsmutatiōe sunt entia: vt terra & ignis. Etenīƺ hec semp agunt: nā ƺm se & in seipsis habent motum. Potentie vero alie de quibus diffinitum est omnis contradictionis sunt. Nam possibile sic mouere pōt & nō sic: quecunq ƺm rationē. Irrationabiles vero per aliud esse & nō cōtradictionis erūt eedē. Si ergo sunt alique nāe tales: aut substātie quales dicunt q in rōnibus ideas: multomagis sciens vtiq erit aliqd q p se scia: & motū q motus: hic eñ actus magis: illa autem potentia horum. Quod quideƺ igitur est prius actus potentia: & omni principio mutabili palam.

¶Et illa que transmutātur assimilant illis que nō corrumpunt vt terra & ignis. Ista. n. sunt agētia que habent motū per se: & in eis. Alie vero potentie ex quibus aguntur oēs sunt ɔtradictionorum. Illud enim quod hƺ potētiā mouere hƺ hƺ potentiam moue

2. ifra.

A Nihil ꝓhibƺ vt celuƺ sit mā ƺ ꝓhibƺ vt sit forma vid. 2. c. de sba orbis Et. 9. me. c. 12. Et. 1. celi. 2. et que ibi. Idē. 8 ph. 79. et. 2. c. de suba. orbis.

UVA. BHSC. IyR_117

re nō ꝫ etiã: vt oĩa que ẏñt verbũ erunt. Illa aũt que nō ẏñt verbuz nō erunt cōtradictoziũ cũ sint pñtes prio. Si igitur ista fuerint nãe aliq̃: aut vt substãtie tales: sicut illa q̃ dñt q̃ faciũt exemplaria in verbis: tunc erũt illa q̃ sunt cognitio magis multuz aliq̃ cognitio: ⁊ motus etiã motũ. Dō ista sunt magis actu: ⁊ illa sunt potẽtie istorum. Manifestum est igitur ꝙ actus est ante potentiam: ⁊ ante omne principium transmutationis.

18 Et illa que transmutantur ⁊c.i. ⁊ illa que corrumpunt̃ ꝫ partes. s. elemẽta assimilãtur in hoc ꝙ agunt perpetue; eis que non corrumpunt̃: neq; ẏm totũ neq; ꝫ partes. s. corporis celestib⁹. Dō. d. qz ẏñt motũ ⁊c.i. qz in nã eorum est vt moueant̃ ex se. s. vt assimilent̃ motis ex se. s. motꝫ per principiũ in eis nō ex extrinseco. Dō. d. alie potẽtie ⁊c.i. et intẽdit per potentiaz corpora celestia: qm̃ in corporibus celestibus est potentia ad generationem ⁊ corruptionẽ istorum: ⁊ ad gñationẽ cõtrariorum apud propinquitatem ⁊ remotionem. Dō. d. illud enim qō ꝫ potentiam vt sit aliquid: habet potẽtiam vt sit non illud: sed cõtrariũ vt sit est dispositio in omnibus que sunt cum rõne. s. qz. agunt contraria in diuersis: sicut dictum est superius. §. 7. 10.

Dō. d. illa aũt q̃ nõ habẽt diffones ⁊c. sic inuenitur in exemplari. s. qz sunt contradictoziũ siue nõ: et dz esse qz nõ sunt cõtradictoziũ. qz hoc declaratum est in principio istius tractatus. Et demonstrat hoc: qz in alia translatione sic est: illa autẽ que sunt sine rõne: qz sunt pzesentia ⁊ nõ sunt cõtradictoziꝫ gñationis istoz̃. i. que autem sunt sine rõne nõ agũt cõtraria primo ⁊ essentialiter qñ est pzesens illud in qõ agũt ⁊ ẽ necesse vt sit pzesens: qz agũt qñ actũ intelligũt. Dō. d. si igitur ista fuerit nãe ⁊c. et in alia translatiõe sic inuenitur: si autẽ inuenit aliq̃ natura sicut ista. aut sẽ: sicut dicũt illi qui verificãt exemplaria per sermones: dicũt em̃ ꝙ homo est sciẽs magis multũ ꝫ sciẽtia: ⁊ motũ mobilis magis ꝫ motus. Ista em̃ sunt magis in actu. illa vero sunt potentia. i. quoniam si fuerint hic forme ⁊ substãtie separate que largiũtur sensibilibus cognitionem ⁊ eẽ: tũc hõ q̃ est ex talibus formis sciẽs est pfectioris sciẽ illis: ⁊ forme mote ex eis sunt ẽt pfectioris in motu: ꝫ mot⁹ qui ẽ in illis formis. Iste em̃ forme sunt potẽtie q̃ agunt qñq; ⁊ nõ agunt qñq; ⁊ acta eoz̃ sunt perfectio ꝛpplemẽtũ actionũ ⁊ si sint ſ̃ia intrãt magis capitulũ actus ꝫ separata: qõ est impossibile.

Capitulum Septimum.

B Eadẽ est potẽtia ꝛ trariorũ.

Quod autem ⁊ melioz ⁊ honorabilioz studiosa potentia actus ex his est palã. Quecunq; enim secundũ posse dicuntur: idem est potens contraria: vt quod dicitur posse ⁊ conualescere idem est ⁊ languens ⁊ simul. Eadem em̃ potentia cõualescendi ⁊ laborandi: ⁊ quiescendi ⁊ mouendi ⁊ edificandi ⁊ destruendi: ⁊ edificari ⁊ corrui. Posse quidem igitur cõtraria simul existit. Contraria vero est impossibile simul existere vt sanum esse ⁊ laborare. Quare necesse est horum alterum eẽ bonum: posse vero siñr vtrumq; aut neutrum. actus vero melioz est.

C In malis act⁹ ẽ deteriorꝫ potẽtia.

Necesse autem ⁊ in malis finem ⁊ actum esse deteriorem potẽtia: quod enim potens idem ambo contraria. Palam ergo: quia non est aliquid quod malum preter res. Posterius enim ipsi nature malum ꝫ potentia. Non ergo nec in eis que a principio ⁊ sempi-

UVA. BHSC. IyR_117

ternis quicq̃ est: neq̃ malum: neq̃ peccatum: neq̃ corruptum et enim corruptio malorum.

¶Quoniam autem actus est melior ꝛ nobilior potentia nobili: manifestū est ex istis sermonibus. Unūquodq̃ enim eorum q̃ dicuntur in potentia est in potentia contrarium. V.g. illud q̃ dicit habere potentiā sanitatis est infirmus etiam: ꝛ erit insimul etiaz. Potentia enim sanitatis ꝛ infirmitatis est idem. Similiter potentia quietis ꝛ motus: ꝛ moueri: ꝛ edificare ꝛ diruere: ꝛ edificari et dirui. Contraria igitur ꝟm̃q̃ sunt in potentia sunt insimul ꝟm autem q̃ sunt contraria est impossibile. Et actiones etiā impossibile est vt sint insimul: vt sanare ꝛ debilitare. Ergo necesse est vt alterum sit bonū: potentia vero similiter aut neutrum. Ergo actus est melior: ꝛ necesse est in rebus malis vt actus et cōplementū sit pelus potētia. Idem eñ q̃ pōt esse vtrūq̃ contrariū: manifestū est q̃ non sit malū absolutū a rebus. Malū enim naturaliter est post potentiam. Ergo in rebus que sunt ex rebus in principio: et que sunt eterne non est aliquid in alium omnino. neq̃ error: neq̃ corruptio. Corruptio enim est ex rebus malis.

Cum declarauit q̃ actus precedit potentiā in omnibus modis predictis: vult etiam declarare illum precedere ea in nobilitate. 19

¶Et.d. quoniaz autem actus ꝛc.i. quoniam autem actus q̃ est bonum est melior potentia ad illum: manifestum est ex hoc quod dicā. s. q̃ potentia ē potentia ad rem et ad suum cōtrarium: ꝛ alterum contrariorum necessario est malum potentia admiscetur cum malo: cum actu vero bono non admiscetur malum omnino. ꝛ est actus inter quem fecit cōparationem et potentiam que est bonum. ¶Et cum. d. q̃ potentia est potentia ad duo contraria insimul: ꝛ. d. exemplum ꝛ. d. illud quod dicitur habere potentiam sanitatis ꝛc.i. V.g. q̃ illud quod recipit sanitatem recipit infirmitatem. V.g. quatuor humores. D. d. et erunt insimul ꝛc.i. et actus quod est bonum est melior potentia ad illum: qz cum potentia ad bonum admiscetur potentia ad malum: et cum bono quod est in actu non admiscetur malum. et hoc intendebat cum. d. ergo necesse est ꝛc.i. ergo necesse est vt cum bonum exierit in actum sit bonum tantum: cū autem fuerit in potentia similiter. s. q̃ potētia. D potentia ad sanitatē egritudinē ē eactum sit bonum tantum: cū autem fuerit in potentia similiter. s. q̃ potētia dē. Opp. ad bonū erit bona: sed cum ista potētia admiscetur potētia ad malū: qm̃ il 3. ph. t. cōlud quod est in potētia ad aliq̃d malū: aut habebit potentiā ad duo cōtraria insimul: aut ad neutrum. 10.

¶Deinde induxit cōclusionem ꝛ. d. ergo act? est melior. i. cm̃ potentia ad illum. D. necesse est etiam in rebus malis ꝛc.i. et apparet ex hoc sermone: qm̃ necesse est vt actus malus sit peior potētia ad illum. Illud enim quod pōt illum: pōt illum et cōtrariū eius quod est bonum: ꝛ actus malū est maluz simpliciter. D. d. ergo manifestum est q̃ nō est malū ꝛc.i. manifestū est igitur q̃ malū non est distinctum a rebus que sunt in potentia. Malum enim non inuenitur nisi post potentiaz. Deinde dixit non igitur in rebus ꝛc.i. manifestum est igitur q̃ in rebus que nō sunt post potentiam: et sunt illa que sunt eterna: sed esse eorum est principiū non est malum omnino: neq̃ error neq̃ corruptio. Corruptio eniz est ex rebus malis. ¶Et ex hoc cognoscitur q̃ hoc quod dicūt astronomi q̃ quedaz stelle sunt fortunate: et quedam infortunate: sed tantum impossibile est scire de eis q̃ E In semp̃s ternis nō ē malū nz error neq̃ corruptio

UVA. BHSC. IyR_117

quedam sunt meliores quibusdam. Hoc enim inuenitur in absolutis a motu nedum in mobilibus.

In absolutis a motu reperitur bonū z melius. Oppo. 3. met. t. 2. 3.

¶ Inueniuntur autem z diagrammata actu. Nā diuidentes inueniunt. Si vero essent diuisa manifesta vtiq; essent. Nunc autē insunt potentia: propter quid duo recti trigonum: quia qui circa vnum punctum anguli equales duobus rectis. Si ergo educeretur qui iuxta costam vidēti vtiq; statim esset palam propter qđ in semicirculo rectus vniuersaliter: quia si equales tres: q̄ bases due: z que ex medio semper stans recta vidēti: palam ei illud scilicet. Quare palam quia potentia entia ad actum reducta inueniuntur. Causa vero quia intelligentia est actus: q; z ex actu potētia: z propter hoc facientes cognoscunt: posterius enim generationem que secundum numerum actus.

Intelligēntia ē actus facientes cognoscūt.

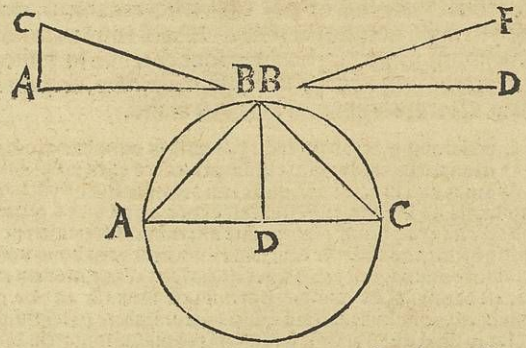

¶ Et figure linearū inuenīūtur in actu: cū enī diuidūt inveniūt eas: sed sunt diuise manifeste: ꝫ mō est in eis in potentia: quare triangulus habet duos rectos hoc est manifestū: q; duo anguli q̄ sunt in lateribus vnī⁹ pūcti sunt equales duobus rectis. Igitur si extrahatur vnum laterū trianguli declaratur q̄ duo anguli qui sunt ex duab⁹ partibus lateris tangentis erūt equales duob⁹ rectis. Et similiter quare in quolibet semicirculo est vnus rect⁹ in circūferētia: siue crura sunt equalia aut nō. Et cū basis fuerit diametri siue ceciderit in medio circūferētie: aut in alio. Manifestū est igit q̄ illa q̄ sunt in potentia cū sint in actu sunt existentia. Et causa in hoc est q̄ actus erit per intelligere in eo q̄ potentia erit ex actu. Et propter hoc cuz agunt sciunt: actus enim numero est post generationem.

20 B ¶ Intendit declarare q̄ res non inueniuntur z sciuntur nisi quando sunt in actu z dat exemplum in mathematicis: quia non inueniunt in actu aut sciuntur nisi quando geometer ponit ea in suum intellectum: z extrahit ea de potētia in actū: z intēdit per hoc declarare q̄ actus est nobilior potētia cum esse

UVA. BHSC. IyR_117

cū esse sit nobilior non esse:⁊ scia ignorātia. ¶Et.d.⁊ figure linearū ꝛc.i.⁊ figure q̄ sunt in lineis nō inueniunt⁊ sciuntur nisi qū sunt in actu.D.d.qm̄ cū diuidunt inueniūt eas.i.geometer em̄ qū diuidit figuras inuenit ⁊ scit eas.V.g.cū dicūt q figurarū q̄dā cōstāt ex lineis rectis:⁊ q̄dā ex nō rectis: ⁊ rectarū q̄dā cōstāt ex tribus lineis rectis:⁊ q̄dā ex ꝟtnoꝛ:qm̄ cū perficiūt diuisionē:tūc inueniunt⁊ sciunt in actu:dum aūt nō diuidunt:nō sciunt neq; sunt. ¶D.d.ſ; sunt diuise manifeste.i.sed illud existit in actu⁊ scit in actu qū diuidunt sunt spēs:ppria vero earū inueniunt in eis post diuisionē in potētia:ita q cū in actu exuerint cāe que faciūt vt illa ppria existāt in eis in actu:tunc exibūt in actum⁊ sciūt in actu:ante vero neq; erūt exīstentes in actu neq; sciūtur.V.g.q triāgulus per diuisionē existet in actu⁊ erit scitus:quare vero anguli eius sunt duo recti erit scitū in potentia in eo. ¶D.d.qꝛ duo anguli ꝛc.i.ſ; cū alterū laterū extrahet.⁊ apparebit q duo anguli q̄ sunt in duab⁹ partibus linee triāguli tāgētis lineā extractā sunt equales duob⁹ rectis:stati appebit an tres anguli triāguli sunt equales duobus rectis:qñ ēt extrahit a pūcto in quo triāgulus tāgit latus extractuz linea equę distās linee tertie triāguli:tūc.n.fient ibi tres anguli equales duob⁹ rectis:quoꝛ vnus est cōtinuus triāgulo ⁊ duo reliq sunt equales duob⁹ reliqs triāgulis.Ille vero qui appropinquat lateri triāguli tāgētis lineā extractā erit equalis alternato triāguli:⁊ reliquus reliquo: qꝛ alter est extrinsecus:⁊ alter intrinsecus. ¶D.induxit ēt aliud exēplū ⁊.d.⁊ sili qꝛ in oi semicirculo ꝛc.⁊ similr etiā erit scitū in potētia ⁊ exñs ēt in potentia in triāgulo qui cadit in semicirculo quare angulus qui est in circū ferētia semp est rect⁹ siue duo latera triāguli exeūtia ad duo extrema diametri sunt equalia aut inequalia:⁊ hoc enim non scitur in actu nisi qñ in actu diuidit in media ⁊ complet figuratio. ¶D.d.ergo manifestū est ꝛc.i. ergo declaratū est ex hoc q illud qō est in potētia nō erit scitū:neq; ens cū exuerit in actū.D.d.⁊ cā in hoc est ꝛc.i.⁊ cā in hoc est qꝛ intelligere qō est in potētia nō venit ad actū nisi p intelligere aliud qō est in actu. ¶D.d.⁊ propter hoc qñ agunt sciunt.i.videq quando considerās considerat in scientijs scit. ¶D.d.actus in numero est post gñationē.i.qm̄ cum comparatur inter potentiā ⁊ actū illius potentie inuenitur q illa potentia precedit tpe actum.cum autem comparatur inter potētiam que est in generato ⁊ inter actum quod est extrahens illud qō est in potētia in actu inuenitur q actus precedet tpe potentiam⁊ esse.

Intelligere qō est i potentia nonvenit ad actuz nisi per intelligere aliud qō est i actu

¶Capi.octauum.

Quoniam autem ens dicitur et non ens hoc quidem ſm figuras cathegoricas. Illud vero ſm potentiam aut actum horum autem contraria: hoc autem maxime proprie:aut verum aut falsum:hoc autem in rebus est componi aut diuidi. Unde verus est diuisum putās diuidi⁊ compositum componi. Mentitur autem econtrario se habens atq; res ipse se habent quandocūq; est:aut non est quod verum dicitur aut falsum:hic perscrutanduz quid dicimus. Non enim propter nos existimare te vere album esse:tu albus es:sed propter te esse album nos hoc dicentes verum dicimus. Si igitur hec quidem semper componuntur:⁊ non possibilia diuidi: hec vero semper diuisa ⁊ impossibilia componi:hec autez contingunt contraria. esse quidem est componi et vnum esse: et non esse non componi sed plura esse. Circa contingentia quidem igitur eadem fit falsa

diuisum diuidi⁊ cōpositū cōponi verus ē. Mētitur aūt ecōtrario se habēs. Idem in postpdicamentis ⁊ in prioribus perihermenias.

UVA. BHSC. IyR_117

ꝛ vera opinio: ꝛ oratio eadem: ꝛ contingit quandoq; veram esse: ꝛ contingit quandoq; esse falsam.

¶ Cum igitur dicitur ens ꝛ non ens. Alterum vero secundum figuras predicamentorum: ꝛ alterum secundum potentiã ꝛ actum qui sunt istorum: aut secundum contraria. ꝛ dicuntur in rei veritate: aut modo vero: aut modo falso. ꝛ hoc est in rebus aut per compositionem aut per diuisionem: ergo qui videt qđ diuisum diuidit verum dicit. ꝛ qui videt ꝙ cõgregatũ congregatur aliqđ ablatio in greco sermo falsus etiã. Oportet eñ ponere aliqđ cuz dicit ꝙ illud qđ existimat est malum. Qui igit dicit hoc dicit verum. ꝛ in alia translatione loco istius: ꝛ istud qđ est valde veruz: aut verũ dicit: aut est fallax. ꝛ hoc est in rebus cõponi: aut diuidi: ꝛ ideo qui existimat ꝙ illud qđ est diuisum: est diuisum verũ: ꝛ q̃ existimat cõpositũ cõpositũ esse diuisuz existimat falsuz. Deinde sequitur in duabus trãslationibus hoc qđ dicit modo. Si igitur quedã sunt semp cõposita ꝛ nõ possunt diuidi: ꝛ quedã semp diuisa ꝛ nõ possunt cõponi: ꝛ q̃busdam possunt esse cõtraria entia. Igit ꝛ cõpositio ꝛ essentia vnius: ꝛ nõ essentia est non cõpositũ: sed vt sint plura. In reb⁹ igit possibilibus erit vna existimatio q̃ est falsa ꝛ vera. Sermo enim idem est ꝛ potest esse verus in aliquo tempore: ꝛ falsus in alio. In aliis autem que non habent potentiam vt sint alio modo non erit hic. ꝛ non erunt qñq; vera ꝛ quãdoq; falsa: sed semper vera aut falsa.

21 ¶ Intendit declarare ꝙ actus est nobilior: qm̃ cognitio rei in qua non est potentia ad mutationẽ in falsis est nobilior in qua est posse vt reuertatur falsa posteꝫ fueritvera: quẽadmodũ illud qđ semper est nobilius est corruptibili. ¶ D. d. ꝛ cũ dr ens ꝛc. i. ꝛ cũ hoc nomẽ ens dicit de vnoquoq; predicamẽtorũ: ꝛ silr nõ ens: ꝛ vtrũq; istorũ diuiditur in potẽtiã ꝛ actum: aut in cõtraria. D. d. ꝛ dñr in rei veritate ꝛc. i. ꝛ etiã quelibet diuisio entis dicitur etiã aut vere aut falso: ꝛ etiã affirmatio signat cõpõnẽ corũ adinuicem: et negatio signat diuisionẽ: manifestũ est ꝙ qui opinatur cõpositũ esse compositũ: affirmatio eius est vera: ꝛ q̃ opinatur diuisum esse diuisum: negatio eius est vera: ꝛ q̃ opinatur ecõuerso: fallitur in affirmatione ꝛ negatiõe scilicet q̃ opinatur cõpositũ esse diuisuz: ꝛ diuisum esse cõpositũ: ꝛ forte hic diminutũ est a libro. ¶ D. d. si igitur qđ sunt cõposita semper ꝛc. i. si igitur

In rebus possibilibꝫ eadẽ existimatio erit qñq; vera ꝛ qñq; falsa.

qđ sunt cõposita semper ꝛ qđ semper sunt diuisa: ꝛ quedã qñq; cõposita sunt: qñq; diuisa: tunc quiditas rerũ ꝛ vnitas esse ꝛ veritas earum est in cõpositione ꝛ diuisione. Quedã igit sunt quoꝝ veritas est semp ꝛ nunq; mutant. Et silr sunt qđã quoꝝ falsitas est semp ꝛ nũq; mutant: ꝛ qđã mutant ꝛ qñq; tem essentiam mutabilem dicitur existimare. ¶ D. d. in rebus igitur possibilibus ꝛc. i. ꝛ cum sit sicut narrauimus. Manifestum est ꝙ in rebus possibilibus erit eadem existimatio: qñq; vera: qñq; falsa. ꝛ nos non percipimus. Jn rebus vero possibilibus que nõ mutantur a cõpõne in diuisione: nec econuerso non est possibile: sed verum in eis semper est verum: et falsum semper est falsum. ¶ Et intendit: quoniam cum scientia non transmu-

Jdem in sequenti.

UVA. BHSC. IyR_117

tabilis sit nobilior transmutabili: et nō transmutatio est rerū existentium in actu: et transmutatio est rerum que sunt in potentia: sequitur quod actus sit nobilior potentia necessario.

¶Circa impossibilia vero aliter se habere nō fit aliquā verum aliquā falsum: sed semper hec vera et hec falsa. Circa in cōposita vero quidē esse aut nō esse et verum et falsum. Nō enim est cōpositū vt sit quidē quā diuisum fuerit: vt albū lignū: aut incōmēsurabilē diametrū. Nec verum et falsum similiter existet adhuc et in aliis. Aut sicut nec verum in his idē sic nec esse. Sed est verum quidē aut falsum attingere quidē et representare verum. Nō enim idē affirmatio et representatio. Ignorare autē nō attingere. Decipi enim circa quodquid est nō est: sed aut secundum accidens. Similiter autē et circa cōpositas substātias nō enim est decipi: et oēs sunt actu nō potentia. Generarentur enim vtique et corrūperentur. Nunc autē ens ipsum nō generatur nec corrūpitur. ex aliquo enim vtique generaretur. Quecumque igitur sunt quod vere: esse enim quid et actu: circa hoc nō est decipi: sed aut itelligere aut nō. Sed quodquid est queritur de ipsis si talia sunt aut nō: esse vero vt verū: et nō esse vt falsum. Unū quidē est si cōponitur verū: et hoc autē si nō cōponitur falsum. Unū autē si vere ens sic est: si vero nō ita nō est. Uerū autē intelligere ipsa: falsum vero nō est nec deceptio sed ignorātia non qualis cecitas. Cecitas enim est vt vtique si intellectiuū omnino nō habeat aliquis. Palam etiā et quia de immobilibus nō est deceptio secundum quod: si quis immobilia: vt trigonū si nō permutari putat non opinabitur quandoque duos rectos habere quādoque nō. Permutaretur enim vtique. Sed aliquid quidē: aliquid vero nō: vt parē numerū primū esse nullum: aut aliquos quidē esse: aliquos autē nō esse. Circa vero vnū nūero nec hic. Nō enim aliquē quidē: aliquē vero nō putabit: sed verum dicet: aut mentietur: vt semper sic se habente.

Circa quod quid est nō contingit deceptio nisi secundum accidens.

Hic sumitur cōuenit quod simpliciter simplicia aut totaliter sciuntur aut totaliter ignorātur.

¶Que autē non habent cōpositionem: aut aliquid sit: aut non sit verum et falsum non est ita. Quoniā non est cōpositum vt sit si fuerit compositum et non sit si fuerit diuisum: vt album lignum: aut simetrum diametrum: et non essentia veri et falsi nihil est: sicut nullus etiam. Quoniā quemadmodū verum in istis non est idem similiter essentia: sed est aut verū aut falsum. Et quoddam est verum: nō quia dicitur quia affirmatiua et terminus nō sunt idem et ignorantia est: quia non tangit rem. Non enim est deceptio in eo quod est nisi per accidens: et similiter in substantiis compositis: quoniam in eis est deceptio: et sunt omnes in actu non in potentia. Et si non generarentur et corrumperentur. Ens enim per se non generatur neque corrumpitur: et si non esset aliquid ex nihilo. Omnia igitur que sunt in suis essentiis aliquid et sunt in actu: etiā nō est in eis deceptio nisi per intelligere: sed queritur in eis quid sint vtrū sint hoc: aut nō: aut erit sicut verū: aut nō erit sicut falsum. Unū enim si fuerit cōpositū est verum: et si nō fuerit cōpositū est falsum.

UVA. BHSC. IyR_117

Unū autē si fuerit ſm q̄ est in hac diſpoſitione: ⁊ si nō fuerit ſm hanc diſpoſitionē: tūc intelligere nō erit vex: ⁊ hoc nō est falsum neq; deceptio ſed ignorātia nō ſicut cecitas. Iſta em̄ ignorantia est ſicut cecitas intellect⁹: cū null⁹ eorū habuerit intellectū oīno. Manifeſtū est igit̄ q̄ in reb⁹ q̄ nō mouent nō est deceptio etiā si attribuant alicui tēpore: vt si aliq̄s exiſtimet q̄ triangul⁹ est non verū: q⁹ nō tranſmutat̄ vt nunc̄ exiſtimat ſemper q̄ poſſibile est vt in aliquo tempore habeat duos angulos rectos: ⁊ in alio nō. Cū si fuerit trāſmutabil̄: ſed aut per aliq̄d q̄ erit aut per aliq̄d q̄ nō erit. U. g. vt nō ſit neq; vnus numerorū numer⁹ perfectus aut nō: aut q̄dam ſit: aut nō: vt aut ſit in vno numero nō: q̄m nō est hoc aliq̄d ⁊ aliq̄d non est: ⁊ non est in hoc exiſtimatio: ſed aut est verū aut falsum: q⁹ ſemp est in hac diſpoſitione: ⁊ dicta errotis in cōprehēſione ſimplicis ⁊ cōpoſiti ⁊ affirmatione ⁊ negatiōe.

22 Illa autē in quib⁹ nō est cōpoſitio ꝛc. i. res autē ſimplices quaꝝ esse aut nō esse: nō attendit vt ex ea ſit aliq̄d: aut nō ſit: ſicut est diſpoſitio in cōpoſitis: et verū et falsum cōtingētia in eis nō ſunt in eis ſicut verū et falsum in cōpoſitis. Cō. d. cauſam et. d. nō em̄ est cōpoſitū ꝛc. i. q⁹ verū et falsum i ſimplicib⁹ nō aſſimilant̄ cōpoſitioni aut diuiſioni exiſtentibus extra animā. Cō. d. vt albū lignū. U. g. q̄m dicere hoc esse albū cū ſit verū cauſa in hoc est: q⁹ albedo est cōpoſita extra animā cum ligno: ⁊ dicere q̄ diameter est ſimeter coſte est falsum: et cauſa falſitatis est: q⁹ ſunt diuiſa extra animam. Cō. d. et nō eſſentia veri et falſi ꝛc. i. et quiditas veri et falſi in ſimplicibus nō est ſicut in cōpoſitis: et intēdit in q̄ſtione quid est. Cō. d. cauſam et. d. q̄m ſicut vex in iſtis ꝛc. i. q̄m ſicut verū in cōpoſitis in queſtione vtrū ſit nō est idē: ita verū nō est in eis idē in q̄ſtione q̄ ſit. ſ. in ſimplicib⁹ et cōpoſitis. Cō. d. ſed est aut verum aut falsum; ꝛc. i. ſermo qui ſignificat vtrūq; quid ſit: est aut verus aut falsus: ſed in quibuſdā. ſ. in cōpoſitis: q⁹ aliquid predicat̄ de aliquo et in ſimplicib⁹ nō: quia aliquid predicatur de aliquo. D. d. q⁹ affirmatiua et termin⁹ ꝛc. i. et cauſa in hoc est q⁹ deceptio que accidit in quiditate cōpoſitorū est ſimilis deceptioni accidēti in affirmatiua: et que accidit intelligere ſimplicia est de modo acceptionis accidētis in diffinitionib⁹ ſm q̄ ſunt diffinitiones: et nō ſunt idē ſermo diffinitiuus et ſermo affirmatiu⁹. Cō. d. et ignorātia est que nō tangit. i. et ignorantia que accidit vnū intelligere ſimplicia est vt intellect⁹ nihil intelligat de eis: est igit̄ ſm ignorantiā q̄ est priuatio ſcie. Cō. d. nō est em̄ ꝛc. i. et cauſa in hoc est: q⁹ non accidit deceptio in quid est niſi per accidēs. In cōpoſitis vero per deceptionē in affirmatiua que est ignorātia ꝑz habitū. In ſimplicib⁹ vero p priuationē intelligēdi q̄ est ignorātia ſm priuationem. Cō. d. et ſic̄ in ſubſtātijs ꝛc. i. et in ſubſtātijs nō cōpoſitis nō accidit deceptio ex ſuis naturis: ⁊ ſimiliter est in ſubſtātijs cōpoſitis cum quibus nō admiſcet potētia et ſunt in actu ſed deceptio in hoc est in nobis et ſi in eis acciderit deceptio ex ſuis naturis: tunc generarent̄ et corrūperētur: et ſi quiditates et forme etiā generarent̄ et corrūperent̄; tunc generarent̄ ex nihilo. Et hoc intēdebat cum. d. ens em̄ per ſe ꝛc. i. et innuit hoc q⁹ declaratum est in tractatu de ſubſtātia. D. d. oīa igit̄ que ſunt ꝛc. i. et oēs ſubſtātie que ſunt cōpoſite nō accidit in eo q⁹ ſit deceptio eſſentialiter ſed per accidens: queritur em̄ quādo ſunt ignoranti eſſe expoſitio nominū ſuorū per

Sermo diffinitiuus et affirmatiu⁹ nō ſunt idē. Cōſimile. j. poſte. t. cō. 5.

C Si in ſubſtātijs nō cōpoſitis accideret deceptio exſuis naturis tūc gnarent̄ ⁊ corrūperent̄. vide cō. j. ſcōi huius.

UVA. BHSC. IyR_117

sermonē cōpositū si ergo cōpositio fuerit vera: tunc esse et intelligētia erit verū : et si nō fuerit vera: tunc esse erit falsum. ¶U.g.vt si aliquis querat quid sit vacuū: et dicetur ei quid intēdis per hoc nomē vacuū: si igit dixerit dimensionē separatā: cōsiderabit si fuerit impossibile dimensionē separatā esse: tunc vacuū nō erit ex sermone iudicāte: nō ex sermone exponēte ꝑm q̄ est exponēs. ¶W.d.nō ꝛc.i.substātie vero simplices si intelliguntur: tunc intelligere earū erit ꝑm illud qō sunt: et si nō intelligantur tunc nihil ex eis intelligit qō sit verū: nisi ꝑm nō esse intelligēdi ea nō est verum. non ꝑm q̄ accidit in eis intelligere falsum. Falsum em̄ intelligere nō est nisi ꝑ cōpositionē. ¶Et intendebat cum. d. intelligere eas nō est verum. i. et cum dicimus q̄ apud nos nō est verum de substātijs simplicib⁹ non intendim⁹ q̄ accidit nobis error qui est ignorantia ꝑm habitum: sed accidit priuatio veritatis q̄ est ignorātia tantū: et hoc est in veritate rationali: sicut cecitas in oculo. ¶Et innuit per hoc q̄ nō intelligere res separatas per intellectū humanū est in intellectu nostro in primo simile cecitati in oculo anteq̄ ꝓficiatur intellectus. hoc em̄ nō soluz modo reperitur in hac virtute in suo primo esse: sed in suo esse vltimo: et hoc iam declarauimus in alio loco. Et declarauimus q̄ fortunitas maxima que est inspicere intellectū separatuz est per potentiā que fit in intellectu speculatiuo apud suam vltimā perfectionem simile potentie que fuit in visu apud aspectū ad colores non per potentiam de modo potentiarū cogitatiuarū: que acquiruntur per cognitionem. Quoniā non est sicut existimauit Auenpace. q̄. hic; acquiritur per cognitionē. ¶Deinde dicit manifestū est igitur ꝛc.i. declaratū est igitur ex hoc q̄ in rebus necessarijs nō transmutabilibus nō decipitur homo ex natura rei: ita q̄ scientia de aliquo reuertatur existimatio in aliquo tempore. ¶Et. d. hic: quia quando sensatū recedit a sensu statim certitudo sui esse mutatur in existimationē absq̄ eo q̄ in nobis accidit error. ¶Deinde d. U.g. si aliquis existimet ꝛc.i. U.g. q̄ scire triangulum habere tres angulos equales duobus rectis non numeratur de certitudine in existimationem: cum non sit timendū in hac hora si sit triangulus cuius anguli non sunt equales duob⁹ rectis. ¶Deide. d. causaz in hoc: et. d. quia nō trāsmutatur ꝛc.i. ꝛ causa in hoc est: quia non est timendū vt natura trianguli trāsmutetur: et ideo null⁹ existimet esse possibile vt aliqua hora veniat in qua sint equales duozum rectis : ꝛ alia hora non. ¶Deinde. d. quoniā si fuerit transmutabitur. i. si hic acciderit in scientia trianguli: tunc natura trianguli trasmutetur: sed consequens non est genus neq̄ accidens. ¶W.d. sed aut per aliquid quod erit: aut per aliquid quod non erit. i. sed res necessarie aut disponuntur per aliquid quod est eis semper : aut per aliquid qō nunq̄ est eis. ¶Deinde. d. exemplum. ꝛ. d. Verbigratia vt non sit ꝛc. idest. Verbigratia quoniam aut semper erit verum q̄ nullus numerozū erit perfectus: aut omnis numerus perfectus est: aut quidam est perfectus: ꝛ quidam non. ¶Deinde dicit vt aut fit ꝑm numerum in vno ꝛc. i. vt aut sit hic in vnum secundum numerum: ita q̄ quandoq̄ sit in eo: ꝛ quandoq̄ non sit. Et impossibile etiam vt quandoq̄ sit in rebus: et ille res sunt eedem in specie. ¶Deinde dicit et in hoc non est existimatio. i. ꝛ ideo nō accidit in tali genere existimatio: sed indicium in ipso: aut semper erit verum: aut semper erit falsum : quia ista semper sunt eodem modo. ¶Et intendebat per omnia ista q̄ scire ea que sunt in actu est nobilius ꝫ scire ea que sunt in potentia. Et illud cuius est scientia nobilioz est nobili⁹.

Vlō. 2. de aia. 2. 16. Fortunitas maxima ñ currit mō potētiaꝝ cogitatiuarū vt existimauit Auenpace. vid idē 3. de aia c. 36.

Illō cui⁹ est scia nobilioz est nobilius. idē. 6. me. t. c. 2. et. 1. de aia. t. cō. 1.

¶Explicit Liber Nonus prime philosophie.

UVA. BHSC. IyR_117

Liber Decimus

¶Aristo. Liber Decimus prime philosophie incipit.

¶Decimus Metaphysice duas habet summas magnas.
¶Prima est a tex. primo vsq; ad nonum: in qua agitur de vno sm se.
¶Secunda est a tex. 9. vsq; in finem. In qua disputatur de vno per cõparationem ad multa ꝛc.

A VAum/quia multis modis dicit in diuisis de quotiens dictum est prius. Multipliciter vero dicto capitales modi sunt quatuor primorum ꝛ secundum se dictorũ vnum: sed non sm accidens. Cõtinuũ enim aut simpliciter aut maxime quod natura ꝛ non tactu / nec ligatione. Et horum magis vnum et prius cuius indiuisibilior motus est et magis simplex. ¶Amplius tale ꝛ magis totum ꝛ habens aliquam formã ꝛ speciem. Maxime autem si quid natura est tale ꝛ non vi: vt quecumq; visco: aut clauo aut coniunctione: sed habet in se quod est causa sibi vt sit continuum: tale vero eo q; in motum vnum esse: ꝛ indiuisibilem loco ꝛ tempore. Quare
B palam si quid per naturã motus habet principium primi primũ: vtputa dico circulationez: quia hic prima magnitudo vna. Hoc quidem itaq; sic vnum continuum: aut totum: hic autem si ratio vna fuerit: talia vero sunt quorum intellectiua: talia autem quorum indiuisibilis. Indiuisibilis vero eius quod indiuisibile specie: aut numero vero singulare indiuisibile: specie vero quod intelligibile ꝛ sciente. Quare vnum vtiq; erit primũ q; substantiis causa vnius. Videtur quidẽ igitur vnum tot modis continuum natura ꝛ totum ꝛ singulare ꝛ vniuersale. Omnia enim hec vnum per indiuisibile esse: horum quidem motum: illorum autem intelligentiam aut rationem.

Capitulum Primum.

QVictum est prius q; vnum dicitur multipliciter in diminutionibus in quibus narratur sm quem modum dicitur res. Dicitur enim multis modis qui cum copulantur fiunt quatuor modi rerum. Primus est que dicuntur per se vnum non per accidens: est enim continuum aut simpliciter aut magis illud quod est naturaliter non per contactuz: neq; per ligamentum et magis quam hoc vnum: et est ante et magis q; non diuiditur motus actionis: et est magis simplex et etiam tale: aut magis est totum quod habet aliquam naturam etiam ꝛ formã et maxime quod est tale naturaliter non violente: vt illud quod est vnum per glutinum: aut per clauos: aut per ligamenta: sed habet aliquid in se quod est causa sue continuationis. Et talis est vt motus sit vnus: et non diuidatur

UVA. BHSC. IyR_117

secundum locum ⁊ tēpus. ⁊ hoc est manifestum si aliquod primū principiū primi motus naturaliter vt motus circularis ⁊ motus simplex. Quoniam hec est prima magnitudo. Quedam igit sunt vnum ⁊ secundum hunc modum: aut quia sunt continua: aut qz sunt totum: ⁊ quedam sunt talia per conuenientiam: sicut ista quorum intelligere est vnum: ⁊ sicut ista que nō diuiduntur: neqz diuiduntur in indiuisibilia vt diffinitiones indiuisibilium: sicut diffinitio puncti que non diuiditur. Si autem fuerit numero singulare non diuiditur numero. Unum autem secundum formam est illud quod non habet diuisionem secundū cognitionem. Unū igitur primum est illud quod est substantiarum causa vnius. Unum igitur dicitur secundum numerum istorum modorum: sicut illud quod est continuum naturaliter ⁊ totum etiam: ⁊ singulare ⁊ vniuersale. Omnia enim ista sunt vnum: quia non diuidūtur. Quedam vero secundum motum: ⁊ quedam secundum intellectum ⁊ rationem.

2

Intendit per diffinitiones quintum librū in quo distincte sunt significatiōes nominum. ¶ Deinde. d. dicitur. n. ⁊c. i. qñ ⁊ illic numeranimus plura de quibus dicit hoc nomē vnū videnē cōcludi in iij. generibus primis: ⁊ sunt illa q̄ dicunt vnū per se nō per accidēs. ¶ D. incepit numerare illas: ⁊. d. est cm̄ cōtinuū ⁊c. i. vnus istoꝝ modoꝝ de q̄bus dicitur vnum est cōtinuū: aut simplex: aut ꝑm prius: ⁊ hoc est cōtinuū per nām nō cōtinuū per cōtactū: aut ligamētū: ⁊ vlr ꝑ artificiū. ¶ D. d. et magis q̄ hoc ⁊c. i. hoc nomē vnū dr magis de cōtinuis per nām de illo cōtinuo qō hz vnū motū indiuisibilē: ⁊ hoc est cōtinuū rectū: qm̄ cōtinuū a toto suum qō hz angulos nō mouet ꝑm oēs suas ptes motu equali qñ mouet ꝑm totum: ⁊ hoc intēdebat cū. d. ⁊ est magis simpliciter.

¶ D. induxit scōm modū illoꝝ. iij. ⁊. d. ⁊ etiā est tale: aut magis ⁊c. i. hoc nomē vnū dr sicut de cōtinuo: aut magis de toto qō est totū. ⁊ cōtinuū per formā existentē in ipso: et hec est dispositio indiuiduoꝝ habētiū formas. ⁊. d. aut magis: qz cā in hoc q̄ indiuiduū sit cōtinuū est forma ei⁹. ergo forma dignius dicit vnū q̄ cōtinuatio: cum forma sit causa continuationis. ¶ Et qz totū aliud est totū naturaliter aliud artificio: ⁊ maxime qō est naturaliter nō violente. ⁊. d. nō violente. qz indiuiduū artificiale est vnū per violentiā. ¶ D. d. sed hz aliqd in se ⁊c. i. sed vnū indiuiduū in rei veritate est illud qō hz in se cām cōtinuatiōis. s. formā: ⁊ intēdit indiuiduū natura leqō est vnū p̄ continuationē ꝑm suā formā. ¶ D. d. ⁊ sicut hoc est vt motus sit vnus ⁊c. i. vnū in rei veritate in hoc genere est illud cui⁹ mot⁹ est vn⁹: ⁊ indiuisibilis ꝑm tēpus ⁊ ꝑm locū: ⁊ tu bene scis qs sit ille mot⁹ vnus ex. 5. phy. ¶ D. d. ⁊ hoc erit manifestū ⁊c. et est manifestū q̄ si fuerit aliquid hic quod mouetur p̄ principiū in eo primo motu naturaliter. s. circulari similiter: ⁊ illud motū est primū corp⁹: ⁊ qō mouet vno motu q̄ nō diuidit: neqz ꝑm locum: neqz ꝑm tēpus. ¶ D. d. quedā igitur sunt vnū ⁊c. i. declaratus est igitur q̄ oia ista reducunt ad vnū ꝑm cōtinuationē: ⁊ vnū ꝑm totum. ¶ D. d. ⁊ quedam sunt talia ꝑm cōuenientiā ⁊c. i. ⁊ vnū dicit etiam de illis quoꝝ ꝓportio est ad intellectuz sicut est ꝓportio istoꝝ ad sensum: ⁊ sunt illa q̄ non diuidunt qñ intelliguntur: ⁊ istoꝝ quedā sunt q̄ non diuiduntur in intellectu: neqz diuiduntur in aliqō indiuisibile vt punctus: ⁊ vnum in

¶ a Continuū totum mouet hz oēs suas ptes motu eqli.

2 Cā i hoc q̄ indiuiduum sit vnū est forma ei⁹. Idē ꝑ 5. phy. 90. Indiuiduū artificiale vnū p violentiā. Idem j. cō. 11. Tex. 2. 34

UVA. BHSC. IyR_117

numero. Et vlr qō nō diuitur ſm diffinitionem in illo genere. vt diffinitio puncti que nō diuiditur in magnitudinem. Et diffinitio vnius in numero que non diuiditur ſm numerum.

4 Jdē. 7. me tex. cō. 4.

¶ D. d. vnū aūt ſm formā eſt illud qō nō diuidit ſm cognitionē. z diuiditur in eſſe: z hoc eſt vnū diuiſibile ecōtrario de vno ſm diffinitionē in vno quoq; genere. ¶ Deinde. d. vnū igitur primū ꝛc. i. z cum primū in vnoquoq; genere eſt illud qō non diuidit ſm diffōnem in illo genere: z ſba eſt primum omniū entiū ſm diffinitionē manifeſtū eſt q; vnū primū qō non diuidit ſm diffinitionē in ſbam eſt cā vnius in oībus generibus entiū. ¶ D. d. ergo vnū. dicitur ꝛc. i. declaratum eſt igitur ex hoc q; oia de q̄bus dicitur hoc nomē vnū cōcluduntur in. iij. primū vero eſt cōtinuū. in. iij. per naturam. Scōm illud qō eſt totum z perfectū: z eſt vnū indiuiduū naturale. Tertum aūt eſt illud qō eſt ſimpliciter in vnoquoq; genere decē predicamētorū. Quartū eſt vnum ſm formā: z vniuerſaliter vniuerſale: z iſtorum duo. ſ. cōtinuum per naturā: z indiuiduū qō eſt totū z completū dicuntur vnū: qz ſunt duo indiuidua quorū vtrūq; mouetur vno motu: duo autem alia dicuntur vnum: qz non diuiduntur in intellectu: alterū vero in diffinitione: reliquū autem in natura continui vna pluribus vno.

¶ Oportet. n. intelligere: qz nō ſilr dicēdū q̄lia vna dicuntur: et q̄d eſt vni eſſe z ipſius ratio. Dicitur em vnū tot modis: z vnum qōq; erit horū cuicūq; extiterit horū aliq̄s modorū: vni aūt horū eſſe. Et quādoq; quidem horum alicui inerit: quādoq; autē alij: qō z magis propinquū nomini eſt. Potētia vero illa ſicut de elemēto z cauſa ſi oportet dicere in rebus determinantem: z nominis terminum reddentem. Eſt quidem enim forſan vt elementuz ignis: eſt autem ſm ſe: z infinitū: aut aliquid aliud tale: eſt autem vt non. Non enim idem igni: z elemento eſſe: ſed vt quidem re et natura ignis elementum. Nomen vero ſignificat eo q; hoc acciderit ipſi: quia eſt aliquid ex hoc vt primo in exiſtente: ſic z in cauſa z in vno z talibus oībus. Propter quod z vni eſſe indiuiſibili eſt eſſe. Quod quidem hoc enti z inſeparabili: aut loco: aut ſpecie: aut mente: aut z toto z determinato.

¶ Capitulum Secundum.

Primū in vnoquoq; gñe hz rōnē mēſure.

MArime vero in eo quod eſt metrum eſſe primum vniuſcuiuſq; genus: z maxime ꝓprie quātitatis. Hic enim venit ad alia metrum. Etenim eſt quo quātitas cognoſcitur: cognoſcitur vero aut vno: aut numero quantitas in quantū quātitas. Numerus aūt omnis vno. Quare omnis quātitas cognoſcit inquātū quātitas vno: ex quo primo cognoſcit hoc ipſum vnū. Quapp vnū numeri principium ſm q; nūerus.

¶ Et opz exiſtimare per cognitionē: quontam non opz exiſtimare q; dicitur eodem modo illud quod videtur vnum per quale: z qō eſt per eſſentiā vnū. Vnū vero dicitur ſm numerum iſtorū modorum: z quodlibet iſtorū erit vnum quando habuerit aliquem iſtorum modorū. Ens autem eſt vnum forte erit alterius iſtorum: z forte erit aliud qō eſt propinquum ſm nomen: z magis q̄ iſta-

UVA. BHSC. IyR_117

illa aũt in potentia: vt si esset necesse loqui de elemento ⁊ causa: ⁊ distinguere ea a rebus: ⁊ inducere diffinitionez nominis. Ignis est enim sicut elementum: ⁊ rectum est vt sit ⁊ infinitũ per se: aut per aliud tale: ⁊ q̃ non est ita. Essentia enim ignis ⁊ elementi nõ sunt idem: sed ignis est elementum sicut nã alicuius: ⁊ hoc nomẽ aut accidit sicut accidit ei per complementum: quia est aliquid ex hoc sicut est ex primo quod est in re. Et simliter essentia etiam ⁊ vnum: ⁊ omnia que sunt in talibus istis. ⁊ ideo essentia vnius est vt non diuidatur: ⁊ est quia ista res est: ⁊ est non separata per locum: aut formã: aut cognitionem: ⁊ est totum ⁊ terminatum. Et ideo est magis q̃ aliud prima mẽsura cuiuslz generis ⁊ quantitates valde dñe: et ex hoc est in aliis rebus. Mensura enim est illud per quod cognoscit quantitas: ⁊ quãtitas cognoscitur ꝑ q̃ est quãtitas: aut per vnum: aut per numerũ. ⁊ omnes numeri cognoscũtur per vnum. ergo omnis quantitas ꝑ q̃ est quantitas cognoscitur per vnũ: ⁊ illud per qd̃ primo cognoscit est vnũ. ⁊ ideo vnũ est principium numeri ⁊ nõ numerus.

Adest ⁊ nõ est existimãdũ q̃ illud quod significat hoc nomen vnũ in eis de q̃bus dicitur est idem dictũ vnioce. s. ꝑ nomẽ ⁊ diffinitionẽ. ¶ D. d. vnũ ergo dicit ⁊c. i. apparet. n. q̃ hoc nomẽ vnũ dicit de istis modis diuersis quos numerauimus: ⁊ q̃ oẽ ens non simpliciter hz hoc nomen nisi si habuerit aliquã istarũ intentionũ quas monstrauimus. ¶ D. ꝑ aũt q̃ est vnũ forte est alterius ⁊c. i. illud aũt quod significat hic nomẽ vnũ ꝑ q̃ est vnum forte est primũ in hoc genere: ⁊ forte inuenitur ei alia q̃d q̃ appropinquat significato huius nois ꝑ q̃ est vnũ magis q̃ aliud. Illud autẽ q̃ est preter vnũ primũ inuenitur ei de significato huius nois vnũ ꝑ q̃ est vnũ aliq̃ sic̃ illi prime intẽtioni: ⁊ hoc intẽdebat cũ. d. illa autẽ in potẽtia: q̃m sic̃ rei dr̃ esse res in potẽtia. ¶ D. d. exẽplũ: ⁊. d. vt si esset necesse loq̃ ⁊c. i. ⁊ dispõ dz esse q̃ volumus loqui de vno sicut dispõ dz esse q̃ volumus loqui de elemẽto: ⁊ cã: ⁊ de alijs que dicũtur primo ⁊ secũdo. s. vt primo incipiamus ab eo qd̃ significat diffinitio illius nois ꝑ q̃ est illud nomẽ. d. distinguemus illa: ⁊ figura si inuenitur aliqd̃ qd̃ cõuenit diffinitioni illius nois: dicemus q̃ illud est primũ in illo genere: ⁊ si nõ inuenimus tale: accipiemus illud qd̃ est magis propinquum: ⁊ dicemus ipsum esse primũ in illo genere. V. g. cum quesiuerimus quid sit elementum: ⁊ inueniemus q̃ illud quod significat diffinitio elementi est aliud ab eo quod significat hoc nomen ignis: ⁊ ideo nõ dicemus q̃ ignis sit primum elementum: ⁊si inueniremus diffinitionem elementi: in quo est magis propinquũ ꝑ ignis: dicemus ipsum esse primum elementum: vt quidam antiqui dicebant q̃ infinitum est primum elementum. ¶ D. d. ⁊ q̃ nõ est ita ⁊c. i. illud in quo nõ inuenitur essentia elementi ꝑ q̃ est elementum non dicitur esse primum in illo genere vt ignis. Quoniam quiditas ⁊ diffinitio eius non est diffinitio elementi: sed dñr hoc nomine: quia in eis est aliquid de natura significati istius nominis elementum: ⁊ sic accidit eis hoc nomen sicut accidit hoc nomen verum ei quod habet hanc intentionem complete vt prima materia in compositis. Quatuor enim elementa sunt elementa compositorum: sed nõ primo: quia sunt composita ex prima materia ⁊ for

1 Resi potẽtia est sic rei. Uid. 9 me. 3. 7. ⁊ ibi.

2 Primam verissime etiã dr̃. Uid in. 5. me. 2. 4. ⁊. 2. 6 gñs. ⁊ cor. cõ. 6

UVA. BHSC. IyR_117

mis simplicibus. ¶D.d.z similiter essentia etiã z vnum ꝛc.i.z sim iliter hoc nomen vnũ ꝑm q̃ est vnum: qz illud qõ nõ diuiditur aliquo modo: neq; ꝑz locum: neq; ꝑm formã: neq; ꝑm cognitionẽ: et est totũ et terminatum: ideo necesse est vt vnum in vno quoq; genere ꝑm q̃ est indiuisibile sit prima mẽ sura illoꝝ que sunt in illo genere. i. q̃ natura vnius est natura mensure: z precipue in generibus habentib⁹ mensurã primo et essentialiter. s. in quãtitate discreta: hoc em̃ est in eis prius aliis rebus quibus accidit mensura ri. ¶D.d. et ex hoc est in aliis rebus. i. et de quãtitate discreta: et vno numerali transmutatur hoc nomen mensura ad alia genera que vtunt mẽsura. ¶D.d. mẽsura aũt est illud ꝛc. i. et diffinitio mẽsure est illud ꝑ qõ mẽsurat quãtitas discreta. i. cognoscitur: et quãtitas cognoscitur: aut per vnũ: aut per numerum. i. q̃ numerus cognoscitur et mensurat per vnum: ergo oĩs quãtitas discreta cognoscitur per vnum: et ideo vnũ est principiũ numeri non numerus: nã si esset numerus cognosceret per vnũ qõ est impossibile.

Illõ hz rõ nẽ mẽsure ꝺ̃. vnũqõ q; cognoscimus.

¶Hic autẽ z in aliis ꝺ̃ quo ꝑmo vnũquodq; cognoscitur: z mensurat vniuscuiusq; vnũ in longitudine: in latitudine: in ꝓfunditate: in grauitate z velocitate. ¶Grauitas em̃ z velocitas cõe est in cõtrariis. ¶Duplex. n. cozũ z trũq; vt graue: z qõ est quãtamcunq; habẽs inclinatiõem: z quod est habẽs excessum inclinationis. z velocitas z quantũ cunq; motus habẽs z excessuz mot⁹. est enim velocitas q̃dam et tarditas et grauitas leuitatis. ¶In omnib⁹ aũt his metrũ et principiũ vnũ aliquid et indiuisibile: qm̃ z in lineis vtimur quasi indiuisibili pedali. ¶Ubiq; nanq; metrum vnum aliquid queret z indiuisibile: hoc autem quod simpliciter: aut rali: aut quanto. ¶Ubicunq; quidem igitur videtur non esse auferre: aut addere: hoc est certum metrum. ¶Quapropter numerus certissimum. ¶Unitatez enim ponunt omnino indiuisibilem. ¶In aliis vero imitantur tale: a stadio enim z talento et semper maiore latebit vtiq; : et additum aliquid et ablatum magis q̃ a minore. ¶Quare a quo primo secundum sensum non contingit: hoc omnes metrum faciunt et humidorum et siccorum: et grauitatis: et magnitudinis. ¶Et tũc putãt cognoscere quantum q̃ cognoscũt per hoc metrum.

¶Et ex hoc dicitur mensura in aliis rebus: per quam scitur primo quelibet earum: et actio cuiuslibet earum est vna in longitudine: et in latitudine: et profundo: et velocitate. ¶Grauitas enim et velocitas sunt communes in contrariis: et vtraq; earum est duplex vt graue quod est illud ex declinatione est in re: et etiam illõ quod habet additionem declinationis: et velocitatez que habet aliquem motum eius quod habet per quantitatem: et quod habet additionem motus etiam. ¶Graue enim habet velocitatem: et leue tarditatem. ¶In omnibus igitur istis est mensura z principium quod non diuiditur. ¶In lineis enim aliis vtuntur mẽsura equali mensure: sicut illud quod non diuiditur: quia querunt mensuram in omnibus rebus aliquod indiuisibile: et hoc

UVA. BHSC. IyR_117

est simplex: aut qualitas: aut quantitas. Vbi igitur existimatur q̄ non est diminutum: aut additio: illud est mensura vera: quia numeri sunt certi. Et positio eorū est q̄ vnū nō diuidit: et in alijs rebus assimilat et quod est tale. Est enim ex linea ⁊ tali quod est t. libre: semper a maiori magis latet: ⁊ si diminuitur: aut additur in eo aliquid q̄ latet in minori. Igitur istud in quo impossibile vt hoc sit in eo sensibile accipitur in omnibus pro mensura in rebus humidis: ⁊ in grauitate: ⁊ in magnitudine. Et tunc existimant q̄ scīunt quātitatem quādo sciunt illā per hanc mensurā. ¶ Et ex hoc dicit ⁊c.i. ex vno numerali fuit transumptū hoc nomē mēsura ad quodlibz eorū que dicunt mēsurare ex eis q̄ sunt in genere quātitatis sicut fuit transumptū ad aliud genus hoc nomē quātitas a quātitate numerali. ¶ D.d.⁊ actio cuiuslibz eorū ⁊c.i.⁊ causa in trāsumptione istius nominis ad illa que sunt preter numeros est: q; actio eorū est vnū in oibus: q̄m si fuerit vnū in lōgitudine erit vnū in lōgitudine: ⁊ si fuerit vnū in latitudine erit vnū in latitudine: ⁊ si in profundo erit in profundo: ⁊ si fuerit vnū in velocitate motus cuius causa est grauitas ⁊ leuitas: actio eius erit vna in mēsura grauitatis. D.d. grauitas em̄ ⁊ velocitas ⁊c.i.⁊ causa in hoc q̄ actio mēsure in vno quoq; istorū generū est vna actio: est q; vnumquodq; istorū generū diuidit in duo cōtraria ⁊ sunt quasi duplicia. V.g. q̄m graue diuidit in illud qō est magis graue: ⁊ in illud qō est minus graue: ⁊ sīr velocitas: cuius causa est: q; quātitas grauis diuidit in illud qō est minoris velocitatis ⁊ maioris velocitatis cum sit rei gravis ⁊ leuis. s. illud qō est minoris grauitatis. grauis vero est velocitas. leuis vero tarditas. ¶ Et hoc est manifestius in alia translatione in qua dicit: grauitas et ⁊ velocitas est cōplemētū cōmune in cōtrarijs: q̄m vtrūq; eorū est duplex: graue em̄ est illud quod hz paucā declinationē: ⁊ qō hz multā declinationem: ⁊ velox etiā p̄m hunc modū est illud qō hz parū motū ⁊ magnū motum: velocitas enim inuenit in tardo: et tarditas in veloci. i. quoniā velox dicitur tardus ad illud quod est velocius: et tardū dicit velox ad illud qō est tardius: et intendit q̄ similiter est in quātitate cōtinua. Et intendit declarare q̄ in ista nō inuenitur aliquod vnū. s. indiuisibile per naturā: sed cum homines voluerint mensurare in istis rebus posuerunt vnum per institutionem ⁊ inspexerunt q̄ esset valde simile vni numerali. Et intēdebat p hoc q̄ fu it necesse vti pondere per grauia acceperūt illud qō non recipit magis ⁊ minus in sensu sicut fecerūt de ponderib⁹ q̄ fundant super grana hordei. et hoc intēdebat cū. d. in oibus igit est mensura. i. in oibus istis rebus mēsurabilib⁹ et pōderosis: ⁊ mēsurabilib⁹ accipiūt vnā mēsurā indiuisibilem: aut p̄m institutionē aut p̄m sensum simile mēsure naturali scilz vno numerali. In ponderosis enim ponūt aliquod indiuisibile p̄m sensuz vt grana hordei: ⁊ in spacijs cōtinuis aliquod equale maiori mēsura q̄ est nāliter: vt mēsura pedis ⁊ cubiti. ⁊ notificāt cubitos p palmas: ⁊ palmas p digitos. ¶ D.d. in lineis em̄ ⁊c.i. q̄m mēsurāt lineas ponunt mensuras equales alicui quātitati lince mēsurabilis: ⁊ ponūt illam mēsurā quasi indiuisibilē. V.g. cubitū aut palmā. ¶ D.d. causam in hoc et d. q; querūt mēsuram ⁊c.i.⁊ cum inueniunt illud in illo genere ponunt ipsum indiuisibile p̄m institutionem. ¶ D.d.⁊ hoc est simpliciter ⁊c.i.⁊ mensura cui assimilant alias mensuras est illud quod non diuiditur. In qualitate autē est illud qō nō diuidit in qualitate. in quantitate vero est illud quod nō diuiditur in quantitate. ¶ D.d. vbi igit existimat ⁊c.i.⁊ cum accidit eis aliquo

UVA. BHSC. IyR_117

genere inuenire mensurā in qua nō est additio nec diminutio: illa mensura est apud nos mēsura certa: qz est sīlis mēsure numeri certe simplr q est vnū. ¶ D. d. z potētia coq̄ ꝛc. i. qm̄ opinabant q vnitas est ꝑma mēsura: iō qrūt sīle ei in alijs reb⁹. D. d. qm̄ ex linea z ex tali ꝛc. i. et cū fuerit due mēsure diuerse cū de maiori diminuit aliq̄d aut addit aliq̄d: latet diminutio et additio magis q̄ lateat additio z diminutio in mēsura minori: z q̄sto magis mēsura fuerit minor: tāto magis apparebit additio et diminutio: et iō mēsurare ꝑ minorē mēsurā semp est certi⁹. ¶ D. d. q illud qō est ipossibile ꝛc. i. ergo illud in quo additio aut diminutio nō est sensibilis accipit ab omnibus hominibus per mensuram in mensuratione rerum humidarū: z in mensura grauitatis z in mensuratione magnitudinū: z cum mensurāt per talem mensuram sunt certi in cognitione quantitatis.

¶ Et motū aut simplici motu z velocissimo. Paruissimū em̄ hic hz tps. Quapp in astrologia talevnū principiū z metrū. Motū em̄ regulare supponūt z velocissimū cū q̄ celi ad quē alios iudicant. Et in musica diesis: qz minimum est: z in voce elementū: et hec oīa vnū aliq̄d ita: nō vt cōmune aliq̄d qō vnū: sz sicut dictū est. Nō separāt numero vnū metrū verum aliq̄ plura vt dieses duc q̄ nō ꝑm auditū: sed in rationib⁹: z voces plures q̄bus mēsuram⁹: z diameter duob⁹ mensurat: z latus z magnitudines oēs. Sit itaq̄ metrū omniū qō vnū q cognoscimus ex q̄bus est substantia: diuidētes aut ꝑm quātitatē: aut ꝑm speciē: z ideo qō vnū indiuisibile: qz q primū singulorū indiuisibile. Nō similiter autē omne indiuisibile vt pes z vnitas: sed hoc quidē omnino: illud. vero indiuisibile ad sensum voluit: sicut dictum est iam: nam forsan omne cōtinuū est diuisibile. Semper autē cognatum est metrum magnitudinū q̄dem em̄ magnitudo: z ꝑm vnūquodq̄: longitudinis longitudo: latitudinis latitudo: vocis vox: grauitatis grauitas: vnitatis vnitas: sic em̄ opz accipere: sed non qō numerorum numerus: z quidē oportebat si similiter: sed nō similiter dignificāt. sed aut si vnitatū vnitates dignificarent metrum: sed non vnitatem. Numerus autem pluralitas vnitatum est.

¶ Et vtūtur hoc in motu simplici z veloci pp paucitatē tpis. et ideo in cōputatione stellarū vnū qō est tale est principiū in mēsura: positū em̄ est apud eos q motus celi est eodē modo: z valde velox etiā: z per illū iudicāt de alijs motibus: z in musica diasis qō est neuma duorū punctorū: qō nō diuidit: qz est valde breuis: z in voce litera. Vnū em̄ in omnib⁹ istis est hoc modo: quia vnū nō est cōmune: sed sicut dictū est. Et nō semper mensura est vnū numero: sed forte magis vt diasis: qm̄ sunt duo que nō sunt audita: sed in sermone z vocib⁹/per quas mēsurat sunt multe. et diameter mēsurat ꝑ duo et latus etiā: et sunt alique magnitudines et habent oēs magnitudines. Non igitur est mensura omniū rerum: neq̄ omniū magnitudinū que cognoscunt. Et ex istis est substantia que cum diuidimus eam: aut per quantitatē:

UVA. BHSC. IyR_117

aut per formã: ꝛ ideo vnũ nõ diuidit: quia est primũ omnium rerum que nõdiuidũtur. Et nõ omne vnũ est indiuisibile eodẽ modo vt pes ꝛ vnitas: sed quedã nõ diuidunt omnino: et quedã vo lumus vt sint indiuisibilia per sensum: vt dictũ est. ¶Omne igitur continuũ diuisibile ꝛ mensura semper est vnigenea. ¶.g. qm̃ mẽ sura magnitudinũ est magnitudo: ꝛ similiter in vnoquoq; simpli cium: longitudinis ergo longitudo: ꝛ latitudinis latitudo: ꝛ vo cis vox: ꝛ grauitatis grauitas: ꝛ vnitatũ vnitas. qm̃ sic oportet accipi: vt numerorum numerus: ꝛ si oportet vt sit ita: sed non est necesse vt sit sicut hoc. Sed est necesse vt sint mensura vnitates. Numerus autem est multitudo vnitatum. 3 Mensura semp est vnigenea mẽsurato.

¶Et vtunt hoc ꝛc.i. et ponũt motũ simplicẽ q̃ est velocissim⁹ oĩum motuũ mensurã: p quã mensurãt oẽs mot⁹: et iste mot⁹ est mot⁹ celi diurn⁹. tẽpus eñ isti⁹ mot⁹ est minimũ oĩm tempozũ. ¶D.d. et ideo in cõputatione ꝛc. i. ꝛ ideo mẽsurant motũ orbiũ stellarũ p ipsum motũ qui est principiũ omnũ motuũ. ¶D.d. cãm in hoc ꝛ.d. est eñ positũ apud cos ꝛc. i. et facũ hoc proprie de motu celi diurno: qz opinant q̃ mot⁹ celi nõ addit: neq; dimi nuitur. ꝛ q̃ est valde velox: ꝛ ista sunt necessaria in mẽsura ꝑm q̃ est mensu ra in vnoquoq; generũ. ¶D.d. ꝛ in musica diasis: ꝛ intẽdit totũ. ¶D.d. et in voce litere. i. q̃ sunt mẽsura dictionũ. ¶D.d. vnũ eñ in oibus istis est hoc mo do. i. est minimũ in illo genere: ꝛ nõ est in eo additio nec diminutio. ¶D. d. vnũ eñ nõ est cõmune. i. ꝛ vnũ in vnoquoq; genere est proprium illi gene ri: qz nõ est vnũ cõmune sicut dictũ est. ¶Et cũ declarauit q̃ vnũ numero est prima mẽsura in vnoquoq; genere: declarauit q̃ nõ visitat in quolibet genere vna mẽsura: ꝛ quãdoq; duab⁹: sed tam ẽ qz maior notificat per mi norẽ. ¶D.d. ꝛ nõ semper vna mẽsura ꝛc. i. ꝛ mẽsura in quolibet genere nõ est vna: sed inuenit in vno genere plus q̃ vna mẽsura: sed maior mẽsurat per minorẽ: vt neumata cõposita que mẽsurãtur per plus vno neumate: ꝛ hoc nõ est audibilib⁹ tantũ: sed in dictionib⁹ vt syllabe pedes. ¶D.d. diame ter mẽsurat per duo. i. ꝛ diameter circuli mẽsurat per latus exagoni: ꝛ per alia latera cadẽtia in circulo: ꝛ sic̃ latera p plus mẽsurãtur vna quãtitate diametri. ¶D.d. vnũ igit nõ est mẽsura oĩum rerũ: ꝛ non est hoc vnũ q̃ in sua nã sit vnũ q̃ sit mẽsura oĩum rerũ: nisi ois̃a haberent eandẽ nãm. ¶D. neq; oĩum magnitudinũ. i. neq; oẽs magnitudines habẽt vnũ q̃ mẽsurat oẽs ꝛ p̃cipue corp⁹: ꝛ maxime q̃ mẽsuram⁹ ipsum q̃q; p quãtitatẽ: ꝛ q̃q; ptes ei⁹ q̃ sunt ꝑm qualitatẽ. ¶D.d. ꝛ ideo vnũ nõ diuidit ꝛc. i. ꝛ vnoquoq; est vnũ q̃ nõ diuidit: qz primũ in quolibet gñe dz esse indiuisibile: et si nõ: nõ esset primũ. ¶D.d. ꝛ nõ omne vnũ est indiuisibile eodẽ modo ꝛc. i. ꝛ nõ oẽs vnitates q̃ accipiũtur ad mensurãdũ sunt indiuisibiles eodẽ mõ: sed q̃dã sunt indiuisibiles simplr ꝛ vnũ in numero: ꝛ q̃dã p institutionẽ vt pes ꝛ palma: ꝛ q̃dã qz sunt res indiuisibiles in gñe ꝑm pond⁹ vt grana hoz dei. ¶D.d. qm̃ omne cõtinuũ diuidit. i. vt dicim⁹ q̃ q̃dã mẽsure sunt de nã cõtinui: ꝛ omne cõtinuũ est diuisibile. ¶D.d. ꝛ mẽsura semper est vnigenea ꝛc. ꝛ hoc q̃ dixit est manifestũ. s. q̃ vnũ q̃ mẽsurat in quolibz gñe est de nã illi⁹ gñis qz nũeri nõ mẽsurãt p magnitudinẽ: neq; magnitudies p vnitatẽ. ¶D.d. opz eñ accipi hoc mõ. i. vnũ mẽsurat numerũ ꝑm q̃ est cõpositꝰ ex vnitatib⁹: nõ ꝑm q̃ est numer⁹. Numer⁹ eñ nõ mẽsurat ꝑm q̃ est numerus nisi per numerũ. ¶D.d. ꝛ si opz vt sit ꝛc. i. ꝛ si numer⁹ mẽsurat per numerũ. tñ nõ est necesse vt ille numer⁹ mẽsurãs mensuret a nũero: ꝛ opz vt 4

2 Mẽsura ẽ vnigenea idem. 4. phy. 119.

UVA. BHSC. IyR_117

mẽsuratio pueniat ad numer̃ q̃ mẽsurat̃ p vnũ:qm̃ numer⁹ est multitudo vnitatũ. ¶Et.d.q mẽsura numeror̃ est vna ñ vnitas ad notificãdũ q mẽsura cuiuslibz rei est sui gñis:adeo q mẽsura numeror̃ nõ ẽ vnitas:ſz vnũ est mẽsura nũeror̃. ¶Et itẽdit vt repnto q cũ sit ita vno ⁊ vnitate:ſz vnũ denoiẽt ab vnitate:ẽto magis in eis q̃ sunt diuersa in spẽ vt vnũ ⁊ nũer⁹.

2 ¶Et sciam autẽ metrũ rer̃ dicim⁹ ⁊ sensum pp idẽ:q cognoscimus aliq̃d ipsis:qm̃ mẽsurant̃ magis q̃ mẽsurant. Sed accidit nobis velut si in alio nos mẽsurãte cognoscam⁹ quãti sumus p cubitũ ad tm̃ nostri addiscere. Prothagoras vero ait oĩum esse metrũ ac vtiq̃ si scientẽ diceret aut sentientẽ. Nos autẽ quia habent:hic q̃dem sensum:illa vero scientiã. Que dicimus esse metra eor̃ q̃ subiiciunt̃. Nihil itaq̃ dicẽtes supabundans videntur aliquid dicere. quod quidẽ igitur vni esse maxime est ẽm nomen q̃ determinat metrũ quoddã:⁊ maxime quãtitatis:deinde qualitatis palam. Erit autẽ tale hoc quidẽ si est indiuisibile ẽm q̃titatem:illud autem si ẽm qualitatẽ. Propter indiuisibile est: aut simpliciter:aut inquantum vnum.

Prothagoras ait hoiez oĩz metrũ eẽ. idẽ.11.metaph.cõ.4.

¶Dicimus etiã q scia est mẽsura rerũ:⁊ sensus pp eãdem causam. Scimus em̃ per ista aliquid ⁊ si nõ magis dignũ est vt mensurentur q̃ vt mensuras esse. Sed accidit nobis quasi si aliquis mẽsuraret nos sciremus cuius mensure sumus p mensurã cubiti posita sup nos: ⁊ Prothagoras dicebat q homo est mẽsura oĩum rer̃.s.scies ⁊ sentiẽs q alter istorũ hz sensuz:⁊ alter sciẽtiã. Ideo dicim⁹ q sunt mẽsure rer̃ positar̃:⁊ q nihil dicebãt distinctũ nedum vt aliq̃d dixissent: manifestũ est q essentia vni⁹ magis ⁊ est nomẽ q̃ ponunt pfectis est principaliter quãtitatis: deinde qualitatis:⁊ erit tale:alterũ vero si fuerit indiuisibile ẽm quantitatẽ: ⁊ alterum si fuerit ẽm qualitatem: ⁊ ideo vnum est indiuisibile: aut modo simplici: aut qui est vnum.

¶Et dicitur q intellect⁹ ⁊ sensus sunt mensure: intellectus vero rerum intelligibilium ⁊ sensus sensibiliũ:q per ista cognoscũtur entia: ⁊ illud per q̃ cognoscũtur est mẽsura:⁊ hec est cã cõis sensui et intellectui et vni:et si nõ dignius est vt entia mensurent scientiã ⁊ sensum:q̃ vt mensurentur entia. Non em̃ est mensura nisi si entia sequerent̃ illud quod est in aĩa: vt.d. Prothagoras. cum autẽ illud q̃ est in anima sequat̃ entia: necesse est vt entia mensurent animã:et nos apprehẽdemus quãtitatẽ eius q̃ existit in aĩa et hoc sicut si aliquis mẽsuraret nos per cubitũ: tunc cõprehẽderem⁹ quot cubiti sunt in nos. Et hoc intendebat cum. d. sed accidit nobis ⁊c. ¶D.d.⁊ Prothagoras dicebat ⁊c.i.q opinabatur q verum est illud quod oẽs opinabantur adeo q si duo hoies opinantur duo oppolita in aliquo q vtrumq̃ erit verum. Opinabãtur em̃ q verũ sequit̃ opinionẽ. D. dicit.s. per sciens ⁊ sentiens.i.⁊ dixmus q homo est mensura: q est sciens ⁊ sentiens.i.et dicimus hoc de sciente ⁊ sentiente: quia ista pars anime habet sensum:⁊ ista alia hz scientiam. ¶D.d.⁊ q nihil dicebat ⁊c.i. ⁊ innuit illos qui loquti sunt de diffinitione vnius absq̃ eo q̃ distinxerũt secundũ quot

UVA. BHSC. IyR_117

modos dicitur vnū: sic em̄ existimāt dicere aliq̄d de diffinitione eius ⁊ ipsi nihil dicunt: ⁊ ideo dicimus post. manifestū est igit̄ q̄ entia vnius ⁊c.i. ⁊ cū cōsideratū fuerit de vno sm̄ q̄ distinximus, manifestū erit q̄ essentia vnius ⁊ intētio illius q̄ est significatū a nōie perfecto in hoc genere inuenit̄ modo priori ⁊ simplr̄ in vno q̄ est in ẽtitate: deinde in vno q̄ est in qualitate: ⁊ q̄ vnū nō hz vnū in oibus rebus: neq; principium sicut existimauerūt. ¶Et hoc inuenitur in alia trāslatione sic. illi aūt q̄ dicunt q̄ sunt mēsure posite opinant aliquid dicere magis p nomē p q̄ distinguūt est mēsura primo vere ẽtitatis: ⁊ similr̄ q̄litatis. i. ⁊ illi qui diffiniūt vnitates: q̄ sunt mēsure rerū mēsurāda: existimāt aliq̄ recte dicere q̄o distinguūt illa q̄ significat hoc nomē: ⁊ cum distinguūt videt q̄ p hoc nomē mēsura ⁊ vnus metri significat ẽtitatē existētē in vera ẽtitate. s. discreta: deinde in qualitate: ⁊ sic apparebit q̄ illud q̄ dixerūt est falsum. ¶ D. d. ⁊ erit tale ⁊c.i. et vnū in prima mēsura. q̄ aūt existit in ẽtitate est illud q̄ nō diuiditur sm̄ ẽtitatē: ⁊ q̄ existit in qualitate est illud q̄ nō diuidit̄ in qualitate ⁊ precipue substātiali. ¶ D. d. ideo vnū est indiuisibile ⁊c.i. aut sm̄ q̄ est vnū indiuisibile in sba: aut sm̄ q̄ est vnū indiuisibile in ẽtitate. ¶Et in alia trāslatione. ⁊ ideo vnū est indiuisibile sm̄ q̄ est simplr̄: ⁊ sm̄ q̄ est vnum. ¶Et in tēdebat declarare q̄ dimittere distinctionē huius nois vnū fuit cā in opinione opinātiū q̄ vnus q̄ est in ẽtitate discreta est sba: ⁊ q̄ est principiū entiū: ⁊ q̄ numeri pp hoc sunt substātie. ¶Et hoc etiam fuit cā in opinione Aut. q̄ vnū q̄ est principiū numerorū est genus decē entium ita q̄ significat accidēs cōe eis: q̄ ignorauit dr̄iam inter hoc nomen vnum quod significat principiū numeroz: q̄. s. est in ẽtitate: ⁊ hoc nomen vnum quod est synonymum huic nomini ens.

Ad Auic. ignorauit q̄ vnū q̄ē principiū nūerorū ēalio ab vno q̄ē synonymū ēnti.

¶Cap. Tertiū.

SEcūdū substantiā vero ⁊ naturā q̄rēdū est vtro modo se habeat quēadmodū in dubitationibus tractaum⁹ q̄d q̄ vnū est: ⁊ q̄o opz de eo suscipere: vtrū velut substantia aliqua existēte ipso vno: sicut ipsi pythagorici dicū i prius ⁊ Plato posteri⁹. Aut magis supponitur aliqua natura: ⁊ q̄o oporteat notius dici ⁊ magis sicut qui de natura. Illorum est alicuius amicitiā dixit esse q̄ vnū: alius aerē: alius infinitū. Si itaq; nullum vniuersaliū esse substantiā est possibile sicut in sermonibus de substātia ⁊ ente dictum est. Nec ipsum hec substātia nisi vnū aliquid preter multa possibile est esse. Cōmune nāq: sed si vt predicatū solum palam q̄ neq; ipsum vnum. Naz ens ⁊ vnum vniuersaliter predicantur maxime de omnibus. Quare nec genera nature q̄dam ⁊ substantie separabiles ab aliis sunt. Nec vnū genus cōtingit esse ꝓpter eas cās ꝓpter qs q̄dē nec substantiam. Adhuc aūt sikr in omnib⁹ necesse est se habere.

Ad Auic. Idem. 4. me. 2. 3. et hic. j. 2. 8. Ω

¶Secundum autem substantiam et materiam perscrutemur quomodo est quemadmodum perscrutati sumus de questionibus difficilibus quid sit vnum: ⁊ vtrum oportet existimare ipm esse vnū: sicut substātia alicuius: sicut dixerūt Pythagorici ⁊ Plato: post: aut est alia natura posita: ⁊ oportet cū hoc dicere sermonē magis clarū: vt dixerunt naturales. Quidam enim dixerunt q̄ vnum est amicitia. et quidam finitum. et quidam infinitum.

UVA. BHSC. IyR_117

Sed si sit imposibile vt aliquod vniuersaliũ sit substãtia sicut dictum est in sermonibus de substantia: τ qui dicti sunt de ente: ergo hoc non est substantia etiam: quoniã impossibile est vt aliquid sit preter multitudinem. quia est cõmune: sed quia est dictum tantum. Ergo manifestum est ꝙ non est substantia sicut vnum non est etiam. Unum enim τ ens sunt predicamenta vniuersalia magis: τ dicuntur de omnibus. Ergo neqꝫ genera naturaliter: neqꝫ substantie abstracte ab aliis etiam. Et imposibile est etiã vt vnũ sit genus propter illas causas: neqꝫ ens: neqꝫ substantie sunt genera: etiam necesse est vt omnia sint similiter.

6 Et cum sit declaratum ꝙ in vnoquoqꝫ generũ est vnum quod est primum in illo genere perscrutemur de natura vnius in substãtia quid sit sicut perscrutati sumus de qõnibus difficilibus. ¶ D. d. τ difficultas est quid sit vnum ꝛc. i. τ difficultas est in hac questione scire vtrum O vnum existit per se aliud a substãtiis sensibilibus vt Pythagorici dicebãt de numero; τ Plato de formis: aut significant aliquam substantiam sensibilem; vt dicunt naturales esse ipsum ignem: aut aerem. aut aliquid medium. ¶ D. d. opꝫ cum hoc dicere ꝛc. i. τ opꝫ ponere nostrã perscrutationẽ ꝓm sermonẽ manifestiorẽ in sermonibus antiquorum de principiis: qm̃ sunt entia singularia nõ vl'ia: vt fecerunt naturales. Quidã eñi dixerunt ꝙ principium substantie est amicitia; τ quidam dixerũt corpus finitum. U. g. aerem aut aquã: τ quidã dixerunt corpus infinitum. ¶ D. d. sed si sit impossibile ꝛc. i. τ cum declaratum est in tractatu de substãtia: τ de generibꝰ entis: qm̃ impossibile est vt aliqđ vl'ium sit substãtia, manifestum est ꝙ vnũ vl'e nõ est substantia. ¶ D. d. impol'e. n. est vt aliqđ sit p̃ter multitudinem ꝛc. i. q2 impossibile est vt aliquid cõe pluribus sit substantia nisi ꝓm ꝙ est in aĩa tm̃. D. d. manifestum est igitur ꝙ nõ est substãtia: sicut non est vnum. i. τ cũ vniuersalia nõ sint substãtie; manifestũ est ꝙ ens cõe non est substãtia existẽs extra aĩam: queãdmodũ vnum cõe nõ est substãtia. ¶ D. d. vnũ. n. τ ens ꝛc. i. qm̃ vnũ τ ens a predicamenta sunt vl'ia que non habent esse nisi in aĩa ¶ Et dixit magis; q2 hoc nomen ens dicit̃ de pluribus eis: b de quibꝰ dicitur hoc nomen vnũ: vt cum dr̃ de significato rei. ¶ D. d. ergo neqꝫ genera ꝛc. i. τ cũ vl'ia non sunt substãtie: ergo neqꝫ gñ'a sunt etiam substãtie. D. d. τ impossibile est vt vnum sit genus propter illas causas. i. ꝓpter illas cãs per quas fuit impossibile vt vl'ia essent substantie. D. d. neqꝫ substãtie sunt genera ꝛc. i. q2 genera sunt vniuersalia. D. d. τ etiam necesse est vt oĩa sint sil'r. i. oĩa vl'ia siue fuerint vl'ia substãtiarum; aut vl'ia accidentium.

a Unuz τ ens sunt vl'ia que nõ hñt eẽ nisi ĩ aĩa Idem. 7. meta. 57. τ que ibi

b hoc nomen ens dr̃ de pluribꝰ eis: de quibꝰ dr̃ hoc nomẽ vnuz. oppositũ 4. me. t. c. 3. ĩ. hic in ti. seqnti.

¶ Dicuntur autem equaliter ens τ vnum. Ergo qm̃ in qualitatibus est aliquid qđ vnũ τ aliqua natura: τ sil'r in quãtis: palam q2 τ total'r querẽdũ quid τ qđ vnũ. Queãdmodũ τ quid eos tãꝫ non sufficiens ꝙ hoc ipsuꝫ ipsiꝰ natura. At vero in coloribus est aliquid ꝙ color vnus: puta albꝰ. Deinde alii ex hoc etiã nigrũ videnť geniti. Nigrũ eniꝫ priuatio albi: τ vt lucis tenebra: hec eniꝫ est priuatio lucis: quare si entia essent colores: essent vtiqꝫ numerus quidam entia: ſꝫ quorũ palam vtiqꝫ: q2 colorũ τ ipsum vnum esset vtiqꝫ aliquid vnum: puta album. Similiter autem si melodie essent: numerus vtiqꝫ essent. Diesim equideꝫ: ſꝫ non numerus substantia ipsorum: τ ipm̃ vnũ esset vtiqꝫ aliquid cuius substãtia non

Nigrũ ẽ albi priuatio.

UVA. BHSC. IyR_117

non ipsum vnum:sed diesis. Silr aūt ⁊ in sonis elementorum vtiq̄ essent entia numerus:⁊ ipsum vnum elemētū vocale:et si figure re ctilinee figurarum vtiq̄ esset numerus:⁊ ipsum vnum trigonū. Eadem aūt ratio ⁊ in aliis generibus. Quare siquidē in passio nibus ⁊ in qualitatibus:⁊ in quantitatibus:⁊ in motu numeris existentibus ⁊ vno aliquo in omnibus. Numerus est quorundā et ipsum vnum aliquid vnū:sed non hoc ipsius substātia ⁊ ī sub stātiis necesse est silr se habere. Silr enī se hʒ in oībus. Quod q̄ dem igitur vnū in omni genere est quedā natura:⁊ nulliꝰ natura hoc ipsum ꝙ vnū palā. Sed sicut in coloribꝰ colorem vnū querē dum ipsum ꝙ vnū.sic in substātia substantiam vnam ipm vnū. ¶ Et ens dicitur modis equalibus modis vniꝰ:cū igitur vnum est in qualitatibus:⁊ est alia natura:⁊ hoc est in qualitatibꝰ etiā: manifestū est ꝙ opʒ vlr q̄rere q̄d sit vnū sicut ens:⁊ cū in cogni tione q̄ꝺ est hoc nō est sufficiētia:sed in coloribus vnus color vt albus:alii aūt videnꝭ generari ex hoc ⁊ ex nigro:⁊ nigrū ē priua tio albi:sicut obscuritas priuatio lucis:hec igiꝭ priuatio est lucis. Ergo si entia essent colores:tunc entia haberent numerum: sed aliquorum. Manifestum est igitur ꝙ essent colores ⁊ vnum etiā ſm ꝙ est vnum si fuerit vnum:vt albū. Et similiter etiam si entia essent neumata:tūc diasis esset numerus: sed non componit ea substantia ⁊ vnum:ergo quodlibet est aliquid habēs substātiam non vnum:sed diasis. Et silr in neumatibꝰ etiā si enti eēnt lr̄e nu merus eorum esset vna litera vocalis:et si essent figure rectarum linearum:tunc numerus figurarum esset figure:et vnum triangu lus.⁊ idem sermo est de aliis generibus etiam. Ergo si in passio nibus et in qualitatibus ⁊ quantitatibus et in motu est numerꝰ: et in omnibus vnum aliquod:⁊ numerus est alicuius vnius etiā et non est hoc in substantia:necesse est vt si similiter sit in substā tia etiam. Hoc enim est consimile in omnibus. Manifestum est igitur quod vnum in quolibet genere est natura: ⁊ non est hoc vnum natura alicuius eorum:sed sicut in coloribus querere vnū colorem est vnum:similiter in substantia etiam querere vnā sub stantiam est vnum.

P. In oī gn̄e ē vna mā q̄ ē metrū oīm ī illo genere.

¶ Et cum dicitur vnum modis equalibꝰ eis quibꝰ diciꝭ hoc nomē ens:sed differunt ſm modū ⁊ in qualitate est vnū indiuisibile p̄ nām: et similr in q̄titate:manifestum est q̄m oportet querere q̄d sit vnū in ente.⁊ hoc decla rando quid sit vnum primū in sb̄a q̄ꝺ est indiuisibile in ea. ¶ D.d.cum in cognitione ⁊c.i.cum non sufficit scire ꝙ in sb̄a est aliquid tale:sʒ ⁊ scire q̄d est illud quod est vnū in sb̄a. D.d.sʒ nō in coloribꝰ ⁊c.i.appet.n.ꝙ in substā tia est dispositio sicut dispō in coloribꝰ:quēadmodū igiꝭ in coloribus est vnū indiuisibile ſm qualitatē:⁊ est illud ex quo ꝯponunꝭ alii colores.s.al bum:ita in substātiis dʒ esse aliquod tale. ¶ Et nō dʒ aliquis dicere quod colores componuntur ex duobus.s.albo ⁊ nigro:q̄m nigrum est priuatio albi:sicut obscuritas est priuatio lucis:ergo in coloribus non est princi- 7.

Q. Documētū. Nō ⁊ aliq̄s dice

UVA. BHSC. IyR_117

re q̄ colo p̄ium ⁊ mensura nisi vnum. ¶D. declarauit hoc ⁊ dixit: ergo scie ēnt colo
res ꝓpo- res ⁊c.i.U.g. q̄ si omnia entia essent colores haberent aliquem numerum
nunt ex qui esset numerus colorum: ⁊ non numerus aliorum: ⁊ haberent vnū nūe-
duob⁹ scz rans. s. vnum colorem. U.g. album. ¶Et cum dixit. sed, aliquorum: itēdit: sz
albo ⁊ ni est album numerus colorum non numerus simplr: sed neq̄ numer⁹ alteri⁹
gro. vide nature. ¶D. indurit aliud exemplum. ⁊ dixit. ⁊ſiſ si entia essent neumata
oppositū ⁊c.i.⁊ tunc numerus esset numerus neumatum tantum: et diasis esset vnuz
j.ph.2.56 numerans in eis. D.d. sed non componuntur ⁊c.i.⁊ tunc essentie fierēt ab
2.5.ph.6 vno quod est substantia: neq̄ ab vno quod est principium q̄titatis: sz ab
19.t.52. vno qō est diasis. D.d. ergo qōlibet ⁊c.i. ergo entia fierent ab aliquo qō hz
com. naturam ⁊ substantiā nō nām vnius fm q̄ est vnū: sz vnum qō est diasis.
¶D. indurit etiam aliud exemplum ⁊.d. et similiter in neumatib⁹ ⁊c.i. et
si entia essent dictiones: tunc vnum numerās esset ſra vocalis: ⁊ illa litera
esset principium: entium: ⁊ similiter si entia essent figure: tunc vnū nūcrās
esset triangulus: ⁊ ſiſr contingit in alijs generib⁹ entium. Dein. d. ergo in
passionibus ⁊c. ⁊ cum sit verificatum, quod in passionum predicamentis:
⁊ qualitatum: ⁊ quantitatum: ⁊ motus sunt numeri: ⁊ in omnibus ēvnū q̄
est principium illius numeri: ⁊ est illud qō nō vſr in illa nā: ⁊ hoc nō appet
sensui in substātia: neq̄ vna istaꝝ vnitatum est apta vt sit principium nu
meroꝝ substātie: necesse est fm hoc vt ſiſr sit in substātijs. s. vt in eis sit vnū
qō est pricipiū numeri eoꝝ: et pncipiū sui eē. oē. n. qō est pncipiū esse ē prin
cipium numeri: et qō est principiū numeri est principiū essendi: idem eniz
contingit ex hoc in oibus generibus. ¶Et hoc intendebat cum. d. est eniz
simile in oibus. ¶D. d. manifestū est igitur q̄ vnū in quolbz gñe ⁊c.i.⁊ cū
hoc sit ita sicut apparet fm inductionem: manifestū est q̄ vnū in quolibet
genere est alia nā simplr nāe illius generis: et vnum nō est nā alicuius eo
rum. s. vnum vſe. ¶D. d. et in colorib⁹ sicut ⁊c.i. quod est principium eē sub
stantiarū pncipiū numeri earū que existit in substātia. ¶Et intēdit qō
cum huic fuerit iunctū qō declaratū est in phȳsicis. s. hoc esse pnum moto
rem eternum ⁊ absolutum ab oīi mā: et declarauit post q̄ hoc nō solūmō
est pncipiū tanq̄ motor: sz tanq̄ forma et finis declarabit q̄ illud est vnū
de quo declaratum fuit hoc q̄ est principium substātie: sicut est declaratū
q̄ est actus vltimus cui non admiscetur potentia oīno.

℟ ¶Quia vero vnum significat aliqualiter vnum: ⁊ens palam p
8.ph.78. ⁊.79. assequi equaliter cathegorias: et quia non sunt in vllo vna: vt
primꝰ mo neq̄ in quid est: neq̄ in quale: sed similiter se habet sicut ens: et
tor ē pnci per hoc quod vnus homo non predicat alterum ab homine, alt⁹
piū tanq̄ quid: quemadmodum necesse preter quiddam quale: ⁊ quantū:
motor: et et vni esse id quod vnicuiq̄ esse.
tāq̄ forꝝ
⁊ finis. ib. ¶Quoniā aūt intētio vnius est eadē quoquomō cum intētiōe
12.me.cō. entis manifestū est: qm̄ modi cōsecutiōis istoꝝ ad p̄dicamenta
5.t. 6. et sunt equales: ⁊ qr eēntia eoꝝ nō est vna: neq̄ alterū solū. U.g. q̄
56.38.41 vnū est in predicamēto qō dicit q̄d: ⁊ in qualitate nō est vnū: sed
4½.t.j.t sike sicut ens: ⁊ qr non addit p̄dicamēto aliud. ⁊ vnus homo ho
2.ca.d sba minū: sicut neq̄ p eēntiā pter quale: aut vbi aut quātū: aut illud
vbis. qō est essentia vnius etiam: est essentia cuiuslibet.

§ ¶Quoniam autem hoc nomen vnum et ens sunt synonyma: manifestum
est ex hoc q̄ equaliter diuiduntur predicamēta fm ea: qm̄ sicut dicim⁹ qō
ens diuiditur in substātiam: ⁊ quātum: ⁊ quale: ⁊ alia: ita dicim⁹ q̄ vnum

UVA. BHSC. IyR_117

aliud est vnum in substãtia:et ad quale:et sic de alijs.et hoc intẽdebat cuz d.quoniam modi consecutionis ꝛc. ¶Et Auicẽ.d.q̃ ens et vnum significant intentionem additam essentie rei. Non enim opinatur q̃ res est ens per se:sed per dispositionem additam ei:vt dicimus aliquid esse albũ.vnũ igitur et ens apud ipsum significat accidens in re. ¶Et iam diximus impossibilia contingentia huic positioni in alijs locis:et post continget ei hoc scilicet q̃ illa dispositio:aut illud accidens per vnum est vnum ⁊ ens. Ens autem est etiam vnum et ens per aliquod additum :aut per se.si per additum procedetur in infinitũ.si per se.ergo cõcessuz est aliquid esse vnũ et ens per se. ¶Sed deceperũt eũ duo.s.qz opinabãt q̃ vnũ qõ est ens pitũ quãtitatis est vnũ qõ est synonymũ enti:et qz hoc vnũ numerãt in accidẽtibus existimauit q̃ vnũ qõ significat oia p̃dicamenta est accidens. ¶Et etiã fuit deceptus:qz ignorauit dicam inter hoc nomẽ ens qõ signat genꝰ ⁊ q̃ signat:verũ. Qd.n.signat vel ẽ actꝰ:et qõ significat genꝰ significat vnumqõq̃ decem predicamentoꝝ multiplr. ¶Dicendũ.et qz essentia eoꝝ ꝛc.i. et qz essentie et quidtates predicamentorum sunt diuerse:et non est in eis aliqõ cõe:ita q̃ vnum et ens sint tanq̃ genus. ¶Cm̃ si ita eẽt:tunc hoc nomẽ vnũ nõ significaret illud qõ significat in predicamẽto substãtie antiqtatis aut quãtitatis p̃ma significatiõe et sine medio:sed significaret quem admodum hoc nomẽ genꝰ significat spẽs mediante aliquo cõi. ¶Dicendũ.neq̃ alterũ solum.i.neq̃ ſba illius ex eis q̃ sunt in quolibz p̃dicamẽto est ſba. Dicendũ.sicut est vnum in predicamẽto qõ dr̃ qd ꝛc.i.sicut non inuenitur aliquid quod sit vnum cõe p̃dicamẽto ſbe et qualitatis:⁊ aliorum predicamentorum:sed dr̃ de eis principaliꝝ ⁊ secũdario:sicut dr̃ hoc nomen ens. ¶Et cum induxit has duas rationes super hoc q̃ hec nomia vnũ ⁊ ens significãt vnam essentiam:sed dr̃nt p̃m modũ:induxit tertiã rõnẽ.et.d.et ita non additur ꝛc.i.et signum eius est q̃ cum aliqs dixerit de aliquo hoc demonstrato esse vnum hominem:et esse hominem :nihil aliud induxit diuersum ab eo nisi liget hoc nomen vnum per aliquod predicamentum.v.g.vt dicat q̃ est vnus in vbi:aut vnus substantia:aut vnum quantum. et hoc intendebat cum.d.et illud quod est essentia vnius essentie cuiuslibet. ¶Et non intendit q̃ ista nomina vnum et ens sunt idem omnibꝰ modis: sed intendit q̃ significant idem p̃m subie ctuz:et diuersa p̃m modũ:et ideo deceptus fuit Auicẽ.cum.d.si hec nomina vnũ et ens essent synonyma cũ hoc nomine res non esset verum dicere rem esse vnam.V.g.et si vnꝰ homo significaret hominem:tunc dicere istum hominem demonstratũ esse vnum non esset enunciabile compositum ex predicamento et subiecto.sed dicere hominem esse vnum:esset sicut dicere hominem esse hominem.

Digressio ꝯ auic. de vnoreq̃re i.4.me.2. z. Impus gna. Cã p̃ia errois Auic.

T Cã scõa.

Ens vnũ signant õ eẽ p̃nta si nemedio. vide ꝓsile 12.me.19 ⁊.20.cõ.

Hinc sumit p̃dicationẽ eius dẽ de seip so eẽ nugatoriaz. vis idẽ.4. me.cõ.3.

¶Capitulum Quartum.

Opponuntur aũt vnũ ⁊ multa p̃m plures modos quoꝝ vno vnũ ⁊ multitudo vt indiuisibile ⁊ diuisibile.qõ quidẽ eẽ diuisum:aut diuisibile multitudo q̃dã dr̃. Indiuisibile vero aut nõ diuisuz vnũ. ¶Cm̃ ergo quatuor mõis oppositiones dr̃:⁊ horũ p̃m priuationẽ dr̃ altex:contraria vtiqz erunt:et neq̃ vt contradictio:neq̃ vt ad aliquid dicta. Dr̃ autem ex contrario ⁊ oñditur ipsum vnũ ex diuisibili indiuisibile ꝓpter magis sensibilem multitudinem esse ⁊ diuisibile q̃z indiuisibile. quare ratione prior multitudo indiuisibili propter sensum. ¶Et etiam vnum ⁊ multum opponuntur sibi p̃m sitũ:et multis

UVA. BHSC. IyR_117

monis. Et vnus eorū est vnum ⁊ plura: vt diuisio ⁊ non diuisio. Vnum enim eorum ſm q̄ diuiditur dicitur multum. Illud enim quod nō diuiditur dicitur vnum secundum q̄ nō diuidit. Oppo
sita igitur in situ sunt quatuor modis: ⁊ vnus eorum dicitur ſm
priuationem. Sunt igitur contraria: et non dicuntur de cōtrario
esse sicut contradictoria: neq̄ sicut relatiua. Et etiam sicut vnum
quod non diuiditur. Multitudo enim est magis sensibilis: et qō
diuiditur est magis sensibile q̄ illud qō non diuiditur. Ergo ser
mo de multo est ante sermonem de indiuisibili propter sensum

U Multitudo vnitate sensibilior est.

9 Intendit per oppositā secundum situm quatuor opposita ⁊ vnum opponitur pluri magis q̄ secundum vnum moduz modo rum oppositorum quatuor. Deinde .d. ⁊ vnum eorum est vnum: ⁊ multū vt diuisum ⁊ non diuisum. vnum enim est indiuisibile. multum aūt diuisibile est: ⁊ hoc intēdebat cum .d. vnum enim eorum ⁊c. i. multum enim dicit illud quod diuiditur. vnum aūt ſm q̄ est vnum est illud qō nō diuidiur. ergo oppositā ſm situm ⁊c. i. ⁊ cum dictum est in aliis locis q̄ oppositā sunt

x Unū ⁊ multa sūt opposita ſm puationē ⁊ habitū. quatuor modis affirmatiua ⁊ negatiua ⁊c. manifestum est q̄ vnum opponitur pluri secundum hunc modum. s. habitum ⁊ priuationē. indiuisibilitas enim est priuatio diuisibilitatis. Deinde .d. sunt igitur contraria ⁊c. id est multum igitur ⁊ vnum sunt contraria ea contrarietate: ſm quam sunt contraria priuatio ⁊ habitus. Et vocauit priuationem ⁊ habitum ⁊ contraria: quia contraria vera reducuntur ad hoc genus. D. .d. ⁊ non dicit de contrario ⁊c. i. ⁊ vnum ⁊ multum non dicuntur opponi ſm q̄ opponuntur sibi contradictoria. s. affirmatiua ⁊ negatiua: neq̄ ſm q̄ opponuntur sibi relatiua. Dein .d. ⁊ scitur vnum diuisibile ⁊c. et vnum opponitur pluri secundum q̄ priuatio opponitur habitui. Et quia indiuisibilitas est priatio diuisibilitatis: et diuisibilitas est quasi habitus. D. dedit causam in hoc q̄ diuisibilitas est manifestior indiuisibilitate. ⁊. d. multum cm̄ est magis sensibile ⁊c. i. causa in hoc est: quia diuisibile est multum ⁊ manifestiꝰ singulari: ⁊ etiam diuisibile est maius indiuisibile: ⁊ maius est manifestiꝰ minori: ergo concedere multum est ante concedere indiuisibile: ⁊ dicit hoc ne aliquis dicat q̄ multum est priuatio vnitatis.

Est autem vnus quidem sicut et in diuisione contrariorum de scripsimus: idem: et simile: et equale. Pluralitatis vero diuersum: et diuisibile: et inequale. Dicto vero eodem multipliciter: vno quidem modo secundum numerum: quod dicimus aliquando ipm: hoc autem si ratione et numero vnum fiunt: vt tu tibipsi. et specie. et materia: vnum. Amplius autem si ratio prime substantie vna fuerit: vt equales linee recte eedem: et equalia: ⁊ isagonia: et tetragonia: et etiam plura: sed in his equalitas vnitas.

Et sicut de scripsimus in diuisione contrariorum vnum habz idem: et simile: et equale. Et multum habet diuersum: ⁊ dissimile: et inequale. Cum igitur dicitur idem multis modis: quorum vnus est numerus quem forte dicimus idem: et etiā si fuerit vnū per diffinitionem ⁊ numerum. Aut sicut illud quod dicitur idez secundum formam ⁊ numerum etiā: et ēt si diffinitio que est substantie fuerit vna. Aut sicut dicitur q̄ linee equales sunt linee re

UVA. BHSC. IyR_117

ete idē: ⁊ silr figure quadrāgule equales: qm̄ anguli eaꝝ sunt eq̄
les. ¶ Qm̄ ⁊ si sint plures: sed tm̄ equalitas in istis est vna.
¶ Et iam numerauimus cum diximus propria oppositorum: ⁊ diximus 1●
q̄ idem et simile. i. in quo non est diuersitas secunduz qualitatē: ⁊ equale
in quo non est additio n eqꝝ diminutio sunt propria vni: ⁊ q̄ opposita: istis
s. diuersum ⁊ dissimile ⁊ inequale sunt ꝓpria pluri: vnum igit opponit plu
ri ꝑm istos modos. ¶ D. d. cum igit dr̄ id multis modis. i. q̄ tam predi
cumus q̄ idem dicitur multis modis: necesse est vt vnuz opponat pluri oī
bus illis modis. Quoruz vnus est vt existimant q̄dā. s. q̄ entia non distin
guntur nisi propter hoc q̄ sunt numer⁹: ⁊ ꝑm hoc demonstratū Linea sr
est vnum: qz distinguitur per vnitatem numeralem que est ipm̄: ⁊ silr mul cualis nō
tum demonstratum non est multum nisi per multitudinem nūeralē: ita q̄ pōt eq̄rili
hec dictio duo demōstrata nō sunt duo nisi propter dualitatem numeralem: nee recte
et ratiocinabantur ad hoc ex hoc q̄ alij dixerūt. s. q̄ numerus est ꝑor māli nz ñ recta
ter numeratis: ⁊ vnitas numeralis vno. Continuū autem vr esse vnū per nō recte.
vltima terminantia: qm̄ corpus terminat a superficieb⁹: ⁊ superficies a lineis: Uidoppo
et linea a punctis. ¶ D. d. et ēt si fuerit vnū ꝑm diffōnem ⁊c. i. ⁊ dicit vnum sitū i pdi
illud quod est vnum ꝑm formam ⁊ mām: vt callias demonstrat⁹: quoniam camentis
forma eius est vna. s. indiuisibilis: ⁊ silr mā eius. ¶ Dei. d. et etiā si diffō vbi dr q̄
que est substātie ⁊c. i. ēt illa q̄ numerūt in diffōne sbali dr̄ vnū: vt dr q̄ li draturaz
nee recte sunt equales ecōtrario de lineis nō rectis eū nō rectis. Linea em circuli sci
arcualis nō pōt equari linee recte: neqꝝ nō recta nō recte. ¶ D. d. et silr figu bilēnōdū
ra ⁊c. i. silr q̄ diffinit figuras rectoꝝ angulox: qz sunt ille q̄ hnt quatuor tū scitā.
angulos eq̄les. ¶ D. d. qm̄ si fuerint plres ⁊c. i. qm̄ figure hntes q̄tuor angu
los rectos: ⁊ si hnt plres spēs tm̄ inuenūt in hoc: qm̄ anguli eaꝝ sunt equa
les: ⁊ silr linee recte: ⁊ si hnt plres spēs: tm̄ inuenūt i hoc q̄ recipiūt eq̄litatē.
¶ Similia vero si non sint eadem simpliciter entia: nec ꝑm sub
stātiam in dria subiectiua: sed si ꝑm speciem eadez sint: vt malus
tetragonum minor sit: ⁊ inequales recte. Ne namqꝫ similes q̄
dem: eedem vero simpliciter non. Alia si eandem speciem haben
tia in quibus maius ⁊ minus sit: nec maius sit nec minus. Alia si
sit eadē passio ⁊ vna spē: vt albū valde ⁊ minus: silia dr̄ eē quia
vna spēs ipsoz̄. Alia si plura hnt eadē q̄s altera: aut simplr: aut
q̄ in pmptu: vt stannū argēto: vel auro ignis: aut rubicūdū: aut
ruffum. ¶ Quare palā q̄ diuersum ⁊ dissimile multipliciter dicitur
et hoc quidem aliud oppositē ⁊ idem. Propter qō omne ad oīne
aut idem aut aliud hoc autem: si non ⁊ materia ⁊ rō ē vna. ¶ Qua
propter ⁊ tu ⁊ ꝓpinquus diuersus. Tertiū aūt vt que in mathe
maticis. ¶ Diuersum quidem igitur aut idē per hoc ad omne dr̄ y
quecunqꝫ dr̄ ⁊ vnū ⁊ ens. non enim cōtradictio est eiusdē. Qua Oē ad oē
propter non dicitur in non entib⁹: nō idē aūt dr̄. In entibus ve/ aut idem
ro omnibus dr̄. Aut enim vnum aut nō vnum aptū natū ⁊ ens ⁊ aut aliud
vnum. Diuersum quidem igitur et idem ita opponuntur.
¶ Et dicuntur consimilia cum non fuerint idē simplr: ⁊ nō fue
rint non diuersa per lineam cōpositā ꝑm formā: ⁊ fuerint idē. U.
gratia q̄ quadrāgulus maior est consimilis quadrāgulo minori
et linee que sunt non equales etiam sunt cōsiles. Illa autem que

UVA. BHSC. IyR_117

sunt idem nō simpliciter: sed hñt formā que est eadem: ⁊ est in eis magis ⁊ minus cum nō fuerit magis ⁊ minus. Et quedam cum fuerit passio eadem in forma: vt album valde: ⁊ minus dr̄ consimillia: qz forma eorum semper est vna. Et quedam cum in eis fuerint idē magis q̄ diuersa: aut simpliciter: aut facilis esse: aut stannum argento ⁊ auro: qz est ruffum ⁊ igneum. Ergo manifestum est q̄ diuersum etiā ⁊ dissimilem dr̄ multis modis: et q̄ aliud et idem dr̄ p̄m opinionem in situ: ⁊ ideo omne dicitur aut idez aut aliud. Et quedam qñ materia ⁊ diffinitio non fuerint vnum: ⁊ iō compositum etiā est diuersum. Et tertium sicut illud quod est in mathematicis. Diuersuz esn aut idē propter hoc vtrūq; in respectu vnīuscuiusqz aliorū: ⁊ sunt oia que dr̄ vnū ⁊ ens. Nō esn cōtradictoria est idē. ⁊ ideo non dr̄ in eis que nō sunt nō idē aut dr̄: in oibus vero entibus dicit. Unū esn aut erit vnū nāliter: aut nō erit. Unū esn dr̄ de ente naturaliter: et de ente p̄ accñs. i. vnū artificiatū. sicut scānū: aut erit vnū naturaliter aut nō erit: ⁊ ens vnū ⁊ diuersum idem p̄m hoc opponuntur sibi in situ.

11 ¶Cum declarauit q̄ vnum ⁊ multum opponūtur p̄m oppositionem eiusdē
3 et diuersi ⁊ similis et dissimilis: et declarauit fz quot modos opponūtur similе ⁊ dissimile. ¶Et. d. ⁊ dr̄ ꝓsimilia ⁊c. i. ⁊ dr̄ ꝓsimilia cū nō fuerint idez p̄m formā: neq; etiā fuerint diuersa p̄m formas per diuersitatem linearum et quibus componuntur vt diuersitas triāguli a quadrato. D. d. exemplūz ⁊. d. U. g. qz quadrangulus maior ⁊ minor qui sunt consimiles in forma ⁊ in alia translatione. U. g. qñ quadrangulus magnus est similis quadrangulo paruo. i. quoniam figure proportionales non sunt eedem. U. g. quoniam duo quadranguli equales dr̄ esse idē: et nō dicuntur esse consimiles et similiter nō dicitur q̄ quadrāgulus et figura oblonga rectorum angulorum ⁊ equalium laterū sunt cōsimiles. ¶D. d. ⁊ linee que sunt inequales i. et linee recte nō equales in istis figuris ꝓsimilibus sunt etiā ꝓsiles. i. proportionales. ¶D. d. que aūt p̄m eadē simplr̄ ⁊c. i. et dicuntur proportionalia illa q̄ cōueniūt in formā nō simplr̄: sed conueniunt in forma p̄m magis et minus. ¶D. d. ⁊ q̄dā qñ passio ⁊c. i. ⁊ dicūtur ꝓsilia illa quoꝝ passiones. i. qualitates sunt eedem in forma: sed diuersantur p̄m magis ⁊ minus. Dr̄ enim cōsimilia alio modo a primo: quoniā subiecta diuersantur fz magis et minus fz accidētia: et illa diuersantur p̄m magis et minus in hoc q̄ sunt vt decem predicamenta. ¶D. d. et quedam qñ in eis ⁊c. i. et dr̄ cōsimilia illa in quibus dispōnes cōuenientes sunt magis q̄ diuerse aut simpliciter: aut q̄ nñt esse per artificiū cōueniētia in pluribus dispositionibꝰ leuiter ⁊ facile vt stānum et argētum: qñ p̄ artificiū nñt esse ꝓueniētia in pluribus dispositionibus: ita q̄ existimabitur stānum esse argentum: et silr̄ cuprū cū auro. ¶D. d. ergo manifestum est q̄ diuersum ⁊c. i. et cum diuersum opponitur eidē: et idē dicit multipliciter: manifestū est etiā q̄ diuersum dr̄ multipliciter: et silr̄ consilr̄ dr̄ multiplr̄: manifestū est q̄ dissimile dr̄ multiplr̄. ¶D. d. et aliud autē ⁊ idē ⁊c. i. et diuersuz autē et idē sunt opposita fz pōnē fcz q̄ cū alterū ponit aufert reliquū. D. d. ⁊ quedā cū mā ⁊ diffinitio nō fuerit eadem. i. et quedam dr̄ diuersa qñ diuersantur in materia et forma: et hoc est oppositum eidem. s. vno in materia et forma. D. d. et iō oppositum etiā est diuersum. i. et iō oppositū huic modo vnꝰ est nō vnꝰ. ¶Et intēdis

UVA. BHSC. IyR_117

q̄ iste modus nō diuidit in verū ⁊ falsum: nisi inter duo existentia. ¶ D. ⁊ tertiū est sicut illud qō est in mathematicis. idest ⁊ tertius modus in quo inuenitur iste modus positus. s. idem ⁊ diuersum est illud qō est in mathematicis: vt dicim⁹ simul aut dissimile. ¶ D. diuersum aūt ⁊ idē ꝓpter hoc ⁊c. i. ⁊ ideo diuersum ⁊ idē nō opponūtur nisi inter duo existētia qñ cōparatur vnū ⁊ alterū. ¶ D. ⁊ est oē qō dr̄ vnū ⁊ ens. i. vnū aūt qō est synonymū cū ente nō opponit̄ ei qō est nō vnū: qm̄ diuersuz est illud qō dr̄ in respectu vnius ad vnū: ⁊ ideo nō opponit̄ vni hoc qō dr̄ hoc nomē ens: cū dicim⁹ aut est ens: aut nō est ens: sed opponit̄ oē qō est p̄ter illud de entib⁹ vt dicimus: aut est vnū aut multū. ¶ Et cū. d. q vnū qō est synonymū cū ente opponit̄ multo. ¶ D. causaz in hoc: ⁊. d. qm̄ vnū: aut est vnū naturaliter aut multū: qm̄ oē vnū aut est vnū naturaliter aut multa: vnū em̄ ꝑ artificiū vt scānū est multū: q⁊ est vnū per accidēs: ⁊ vnū ꝑ accidēs est multū: ⁊ ideo dicit verū ⁊ falsum de omni dicere ſm hoc significatū huius nominis vnū: aut est vnū aut multū: scānum em̄ est multū nō vnuz naturaliter. ¶ D. d. et ens vnū. i. naturaliter. ¶ D. d. ⁊ diuersum ⁊ idem ⁊c. idest ⁊ idem ⁊ diuersuz ſm hoc opponuntur sibi perfecta oppositione econtrario de eodem ⁊ diuerso que dicuntur in respectu alicuius ad aliud vnum. Scānum est multū nō vnū naturaliter. Diuersuz ⁊ differēs differunt.

¶ Differentia vero ⁊ diuersitas aliunde. Diuersuz enim ⁊ a quo est diuersum nō necesse aliquo esse diuersum. Omne nāq; aut diuersum aut idem quodcūq; est ens differēs vero ab aliquo sane differt. Quare necesse ipsuz idē aliquid esse quo differūt. Hoc autem idem ipsum genus aut species. Omne nāq; differens differt aut gñe aut specie. Genere quidē quozū nō est cōmunis materia: nec gñatio adinuicē: vt quozūcūq; alia figura cathegorie. Specie vero quozū idem est genus: dicitur aūt genus ſm q̄ ambo idem dicuntur ſm substantiam differentia. A Que gñe dr̄ia. Que spe cie dr̄ia.

¶ Diuersitas autem ⁊ alietas alio modo. Quoniam diuersum: ⁊ illud cuius est diuersum nō est necesse vt sit diuersum a re. Omne em̄ ens aut est diuersum aut idem. Que autē differunt ab aliquo per aliquid differūt. Ergo est necesse vt sit aliq̄d idez per qō nō differt: ⁊ hoc est genus aut forma. Omne em̄ differēs differt p genus aut formā. Per genus aūt illa q̄ nō hñt mediū mām cōem neq; gñant ex inuicē: vt oīa quoz figura predicamenti est aliud. Per formam vero illa quorum est genus idem. Et dicitur genus illud quod est idem per substantiam omnia diuersa.

¶ Diuersa aūt et non diuersa opponuntur sibi alio modo ab eo ſm quem opponitur idem. ¶ D. incepit dare differentiam ⁊. d. diuersuz em̄ ⁊c. i. diuersum qō opponitur eidem non est de capitulo ad aliquid: uta q̄ si diuersum ab aliquo vt differens est differens ab aliquo ⁊ conuenies: conueniens alicui. ¶ Deinde dicit oē ens ⁊c. i. oīa em̄ duo entia aut sunt diuersa aut idem. ¶ D. illud autē quod differt ⁊c. idest ⁊ q⁊ differens differt per aliquid necesse est vt illud qō nō differt cōueniat cum illo per quod fuit differentia: ⁊ vt illud in quo conuenit sit illud per quod differt. Si igitur aliqua conuenientia conueniunt ſm genus: aut ſm formam: necesse est vt illa que differunt: differant aut ſm genus: aut ſm formā. ¶ D. d. ſm autē genus illa que nō hñbent ⁊c. idest et illa que differūt ſm genus sunt illa que nō hñt materiā cōmunē neq; transmutantur adinuicē. ¶ D. hoc q⁊ illa que transmu 12

UVA. BHSC. IyR_117

Illa ꝙtrāſ tank adinuicē hñt materiā cōmunē. ¶D.d.vt oia quorū figura predicamē mutāt ad ti eſt alia.i.vt oia q̄ ſunt ſub diuerſis predicamētis:vt linea:z album. Iſta inuicē hñt eñ nō cōuenīūt in aliquo genere:q̄ vnū z ens nō ſunt genera vera:z ideo māz cōez. nō trāſmutank adinuicē. ¶D.d.z per formā vero zc.i.illa eñ que differunt Idē ꝓmo per differentias formales ſunt illa quorū genus vnū. ¶D.deſcripſit ipſum de gñatio genus:z.d.dī genus zc.i.z dī genus illud qđ eſt ꝑdicabile de diuerſis ſz q̄ ne. 43. et eſt vnūquodq̄ eorū.iſta eñ eſt diſpoſitio predicabilis ſubſtantialis. 53.

¶Contraria vero differentia ſunt:z contrarietas eſt differentia quedam. Quod autez hoc bene ſupponimus palam ex inductione:quia eñ differentia z eadem vñr z nō ſolū diuerſa entia. Sed hec quidem genere diuerſa.hec autem in eadem copulatione categorie:quare in eodem genere z in eadem ſpecie. Determinatum etiam autem in aliis que ſunt genere eadem aut diuerſa.

B Hic ſumi ſolet diffō 2.rationē.

¶Capitulum Quintum.

Quoniam autem differre contingit abinuicem differētia plus z minus:eſt aliqua maxima differentia. Et hanc dico cōtrarietatem. Quia vero maxima eſt differentia palam ex inductione: genere nāq̄ differentia non habent viam inuicem: ſed diſtant magis et incomparabiliter. Differentibus vero ſpecie generationis ex contrariis ſunt vt vltimis. Ultimorum vero diſtantia maxima eſt. Quare z que contrariorum. At vero maximum in vnoquoq̄ genere perfectum. Maximum enim cuius non eſt exceſſus. Et perfectum cuius non eſt adhuc extra ſumere aliquid poſſibile:finem enim habet perfecta differentia ſicut z alia:eo q̄ finem habeant perfecta dicuntur. Nihil autem extra finem. Ultimum autem in omni:z continet. Propter quod nihil extra finez:nec eget aliquo quod eſt perfectum.

C Maximū vnoquoq̄ gñe eſt ꝑfectum.

¶Quoniam autem z contrarietas eſt aliqua diuerſitas:manifeſtum eſt ex ſequentibus q̄ bene fuit hoc poſitum:omnia enim videntur eſſe differentia et non illa que ſunt diuerſa tantum. Sed quedam ſunt diuerſa ſm genus:z quedam per ordinē vnius predicamenti. Ergo ſunt in eodem genere:z ſunt eadem ſm genus. Et determinatum in aliis locis que ſunt ſm genus idem aut diuerſa. Et cum poſſibile eſt vt differunt abinuicem differentia maiori z in minori:manifeſtum eſt q̄ aliqua differentia maxima eſt: quoniam illa que differunt ſm genus impoſſibile eſt vt ſint ex inuicem:ſed diſtant magis:z non conuenunt. Illa autem que differunt ſm formam generantur ex contrariis:quia ſunt maiora:z diſtantia aliarum rerum eſt maxima diſtantia:ergo diſtantia cōtrariorum eſt:ſed maximum in quolibet genere eſt perfectum. Maximum enim eſt illud cui non eſt additio. Perfectum vero extra quod nihil eſt. Diuerſitas enim habet perfectionē:ſicut alia etiā dicuntur perfecta que habent complementum:z nihil eſt cōtinēs extra perfectionem vltimū:ſicut ens:z eſt continens:z ideo nihil

D Maximū quid. Perfectū quid.

UVA. BHSC. IyR_117

est extra perfectionem: ⁊ perfectio nulla indiget omnino.

Quoniam aũt bene posuimus q̃ cõtraria ⁊ cõtrarietas est alia differentia manifestũ est ex sermone sequẽti. s. ex inductiõe. 13

Cũ.d. oĩa em̃ vident ⁊ c.i. appet em̃ q̃ oĩa q̃ dñr eẽ dĩa ⁊ nõ ,cõueniẽtia nõ dĩ hoc in illis q̃ sunt dĩa simplr: ſz in eis q̃ sunt dĩa aut ꝑm genus: aut diuersa ꝑm formã tm̃: ſz quedã ꝑm genus: ⁊ q̃dã ꝑm formam. Cũ.d. ergo sunt in eodẽ gñe ⁊ c.i. ergo illa que sunt dĩa sunt q̃ nõ cõueniũt in eodẽ gñe: ⁊ q̃ sunt ꝙueniẽtia cõueniũt in eodẽ gñe. Cũ.d. ⁊ determinatũ est in alijs. i. ⁊ distincti sunt superi⁹ modi rerũ q̃ sunt eedẽ ꝑm genus: aut diuerse ꝑm genus. Cũ.d. cũ igit̃ ponẽ est ⁊c.i. ⁊ ponẽ est vt res differãt abinuicẽ magna dĩa ⁊ parua: manifestũ est q̃ dĩa q̃ est in fine est maxima dĩa. Cũ.d. qm̃ illa que differũt ꝑm gen⁹ ⁊c.i. illa ꝙ q̃ differũt in gñe nõ agũt in seinuicẽ nec̃ sunt cõtraria: ſz distãt abinuicẽ ⁊ in rei veritate nõ sunt dĩa: dĩa em̃ agũt in seinuicẽ: illa ꝙ q̃ differũt ſz formã aut sunt cõtraria: aut sunt illa quorũ generatio est ex cõtrarijs: ⁊ sunt cõtraria q̃ cõtraria sunt maiorĩs ꝺistãtie ĩnesse quẽadmodũ illa q̃ sunt dĩa ꝓxa in loco sunt illa quoꝝ distãtia est maxima. Cet debes scire q̃ hec diffõ est cõtrariorũ ꝓpter cõtrarietatẽ q̃ est in loco. distãtia em̃ in loco est maxima. s. cẽtri ad ꝺcircũferẽtiã: ⁊ ꝺista distantia est causa in cõtrarietate ꝺbarũ corporũ ꝓpriorũ illis locis. ⁊ iõ dictũ est in diffõne cõtrariorũ simplr q̃ sunt illa inter q̃ est distãtia in eẽ maxia. Cũ.d. ſz maximũ ⁊c.i. si distãtia maxima in quolz gñe. s. distãtia in loco ⁊ distãtia in qualitate ⁊ forma est pfecta. Cũ.d. maximũ em̃ est illud cui non est additio. i. ⁊ illud cui nõ est additio. i. ⁊ illud cui nõ potest fieri additio est cõplementũ. Cũ.d. ⁊ cõpletũ est extra qõ nihil est. i. ⁊ ꝺillud extra ꝺquod nihil est: est cõpletũ. ergo distãtia que est inter res cõtrarias ⁊ differentes est ꝺdistantia cõpleta. Cũ.d. ⁊ est cõtines. s. cõpletũ: ⁊ ideo nihil est extra cõpletũ ideſt qz est cõtinens ⁊ cõpletũ nullo indiget oino. ideſt nullo addito.

Documẽtum. Idem. ſ. me. cõ. 4. Cõtrarie tas i ꝺloco est cã i cõ trarietate ꝺbaꝝ corporũ ꝓpriorũ ĩstis locis. oppo. ſ. ph. 2. 10

¶Quod quidẽ ergo contrarietas est differentia perfecta: ex his palam. ¶Multipliciter autem dictis contrarijs sequetur q̃ perfecte ita sicut vtiqz quod est contrarijs esse extiterit ipsis. Ilis autẽ entibus palam q̃ non contingit vni plura contraria esse. Nec em̃ vltimo vlterius. Et erit vtiqz aliquid. Nec distantie vnius plura sunt q̃z duo vltima. Totaliter autem si est contrarietas ꝺ differẽtia: differẽtia vero duorũ: quare ⁊ perfecta. Necesse autem ⁊ alios terminos esse veros contrariorum. Etenim plurimuz differt perfecta differentia. Genere autem differentibus non est magis extra accipere hys que specie. Ostensum est em̃ quia ad ea que sunt extra genus nõ est differentia. Horum autem hec maxima. Et in eodem genere plurimum differentia contraria: maxima nãqz differentia horum que perfecta: et que in eodem susceptibili plurimum differentia. eadem enim est materia cõtrarijs: ⁊ que sub eadem potentia plurimum differentia. etenim scientia circa vnum genus que vna: in quibus perfecta differentia maxima.

vbi nõ ꝓdicitur contrarietatẽ aliq̃ in ſbijs. Nõ ꝓtingit vnipla contraria esse.

¶Quoniam autem differentia completa contrarietas est: manifestum est ex istis: ⁊ cum contraria dicuntur multis modis accidit eis vt sint completa hoc modo: ꝑm q̃ est eis essentia vt sint cõtraria etiam: ⁊ cum omnia ista sint manifestum est q̃ impossibile est

Eadẽ est mã contrarijs.

UVA. BHSC. IyR_117

et vnum habeat multa contraria. Nullum enim est magis posterius q̄ postremum: ⁊ vna dimensio non habet plus q̄ duo vltima: ⁊ vniuersaliter si diuersitas est differētia ⁊ diuersitas est duorū: ergo ⁊ cōplementū etiā: ⁊ necesse est etiā diffōnes cōtrariorum postreme sint vere: diuersitas eñ cōpleta habet diuersitatem maximam. impoſe est eñ vt aliq̄d sit magis distās in diuersis ꝑm genus ⁊ formaz. Declaratum est igit̄ q̄ diuersitas nō est in eis que sunt extra genus: ⁊ q̄ hoc in eis est maximū: ⁊ q̄ maxime diuersa in vno gñe sunt cōtraria. diuersitas eñ maxima in istis est diuersitas cōpleta: ⁊ etiā diuersitas maxima diuersitate q̄ sunt in eodem gñe. Cū materia est eadē cōtrariorū: ⁊ q̄ sunt in eadē potētia sunt diuersitate maxima diuersa. Eadē eñ scia est in eodē genere: ⁊ in eis est completa diuersitas ⁊ maxima.

84. ¶ Manifestū est igit̄ ex sermonib⁹ p̄dictis. ſ. q̄ diuersitas q̄ est in cōtrarietate est diuersitas cui impoſe est addere in illo gñe neq; vt aliq̄d ullius gñis sit extra illud: ⁊ qō est tale est cōpletū in distātia: ergo cōtrarietas est diuersitas cōpleta. ¶ W. d. ⁊ cū cōtraria dicūtur ꝛc. i. ⁊ cū sit declaratū q̄ cōtrarietas est diuersitas cōpleta ꝑz q̄ est ꝓtrarietas. Cōtraria aūt dicūtur multis modis: vt dictū est superius: manifestū est q̄ diuersitas inter modos eorūz dz esse cōpleta ꝑm essentiā cōtrarij ꝑm q̄ est cōtrarium qm̄ si fuerit in loco: tūc diuersitas in loco erit pfecta: ⁊ si fuerit in forma tūc diuersitas i forma erit cōpleta: ⁊ si sunt in q̄litate erit cōpleta. ¶ Et cū declarauit hoc: incepit declarare q̄ ꝓtrariū vnū hz cōtrariū: ⁊ hoc vtiq̄ in celo ⁊ mūdo tāq̄ sumpto ⁊. d. ⁊ cū ita sit manifestū ꝛc. ⁊ hoc intellm est p se. ¶ W. d. demōstrationē: et d. q̄m nō aliq̄d erit ꝛc. i. qm̄ positū est q̄ cōtrariū est in extremo vltime distātie: ⁊ vltimū nō est nisi vnū quēadmodū ⁊ primū: ⁊ iō. d. distātia nō hz ꝓtra q̄ duo. ſ. q̄ duo vltia. ſ. p̄ncipiū ⁊ finē. ¶ W. d. vlr ꝛc. i. vniuersaliter si cōtrarietas est diuersitas: ⁊ diuersitas est duoꝝ: manifestū est q̄ diuersitas eorū ē cōpleta. W. d. ⁊ necesse ē et ꝛc. i. manifestū est ex hoc ſmōe q̄ diffō ꝓtrariorū quenit diuersis: marie i eodē gñe: ꝓtraria eñ sūt illa quoꝝ diuersitas ē cōpleta: ⁊ diuersitas cōpleta ē posſq̄ nō ē maior: ⁊ nulla diuersitas ē maior q̄ illa q̄ sūt i eodē gñe: qm̄ iter illa q̄ sunt diuersa ꝑz genꝰ ⁊ formā nō

a Inter il la q̄ sūt di uersoꝝ ge nerū non accidit cō paratio.

b Iō. 7. ph. tex. cō. 27

sicut nō accidit mēsura iter diuersas magnitudines i gñe. W. d. declaratū est igit̄ ꝛc. i. declaratū est igit̄ q̄ nō inuenit diuersitas cōpleta in eis q̄ nō sunt in eodē gñe: qm̄ diuersitas q̄ est iter illa est maxima: ⁊ est declaratū et q̄ illa sunt in eodē gñe: q̄ maxie differūt i eodē sunt ꝓtraria: ⁊ est ecōtrario sermōi dicēti q̄ ꝓtraria sunt in eodē gñe: ⁊ q̄ sūt maxie dſa i illo gñe. ¶ W. d. ⁊ et dſa ꝛc. i. et ē declaratū q̄ illa q̄ maxie differūt sunt in eodē gñe: ⁊ q̄ dſa eoꝝ est completa. ¶ W. d. mā eñ eoꝝ ꝓtrariorū ꝛc. i. ſigt̄ q̄ illa q̄ sunt in eodē gñe sunt cōtraria hic q̄ mā recipit cōtraria: ⁊ q̄ illa que sunt in potētia in eodē loco sunt diuersa maxima diuersitate: ⁊ ideo eadem est scientia contrariorum.

¶ Capitulum Sextum.

Xima vero ꝓtrarietas habitus ⁊ priuatio est: sed nō oīs priuatio. Multipliciz enim dī priuatio: sed quecūq̄ pfecta fuerit. Alia aūt cōtraria ꝑm hoc dicenī: hoc q̄ dē per habere: illa vero p facere aut factiua esse. Alia aūt p acceptiōes esse ⁊ abiectiōes horū: aut aliorum

UVA. BHSC. IyR_117

ꝓtrariorū. Si ergo opponūtur cōtradictio priuatio ⁊ ꝓtrarietas: ⁊ ad aliqd. Horū aūt primū cōtradictio. Cōtradictiōis aūt nihil est mediū. Cōtrariorū aūt cōtingit. Quod quidē nō idē contradictio ⁊ cōtraria palā. Priuatio vero cōtradictio quedā est: aut eñ qō impoſe totaliꝫ habere: aut si qō aptū natū habere non habeat priuatū: aut totaliter: aut aliqualiter determinatum est. Multipliciter enim iam hoc dicimus: sicut diuisum est a nobis in aliꝭs. Ergo priuatio quedam est contradictio: aut in potentia determinata: aut concepta cum suſceptiuo. Quapropter contradictionis quidem non est medium: sed priuationis alicuius est. Equale nā ꝙ aut non equale omne. Equale vero aut inequale nō omne: nisi solum suſceptiuo equalitatis. Cōtradictiōis nihil est medium.

¶ Et prima cōtrarietas est habitꝰ ⁊ priuatio: ⁊ nō oīs priuatio: qm̄ priuatio dr̄ multis modis: sed illa que est perfecta. Alia vero cōtraria talia dicūtur de talibꝰ istis: quedā eñ q; habēt: ⁊ quedā q; agunt: ⁊ q; habent agentia: ⁊ quedā q; sunt diminutio: ⁊ etiaz ista ⁊ alia cōtraria. Et si opponūtur ſm oppoſitionē cōtradictoria: ⁊ cōtraria: ⁊ priuatiua: ⁊ relatiua: et cōtradictoria sunt prima istorū: ⁊ nullū mediū est cōtradictoriorū. Contraria vero poſſunt habere mediū. Manifeſtū est igit̄ ꝙ cōtradictoria ⁊ cōtraria nō sunt idē. Priuatio aut̄ est cōtradictio quoquomodo: qm̄ si illud qō nō habet potentiā vt omnino sit ⁊ illud qō nō habet istud qō naturaliter dz habere est priuatio: aut vl̄r: aut aliquomodo singulari. Qm̄ hoc dicitur multis modis: sicut diximus in aliꝭs locis. Ergo priuatio est contradictoria que diſtincta est ſine potentia accepta cum recipiente: ⁊ ideo non est medium inter contradictoria. Alia autem priuatio non habet medium. Equale vero illud quod non est equale. Equale vero totum equale non totum: sed si fuerit in receptione equalis.

15
Et prima contrarietas ꝛc. ⁊ d. hoc quia oppoſita ſm habitum ⁊ priuationem precedunt naturaliter oppoſita ſm contrarietatem. Omnia eñ contraria opponuntur ſm priuationem habitum: quia vilius contrariorum accidit ei vt ſit perfectionis priuatio: ⁊ declaratum est in phyſicis ꝙ prima contrarietas est priuatio ⁊ forma. ¶ d. ⁊ non est omnis priuatio ꝛc. ideſt ſed non omnis priuatio ⁊ habitus precedunt contraria: ſed priuatio que est pura priuatio ⁊ non coniuncta cum eſſe omnino. ¶ d. alia vero contraria ꝛc. ideſt alia vero contraria dicuntur contraria quia pendent ex iſtis contrarijs deſcriptis: quoniam quedam dicuntur contraria: quia habent aliquid de intentione verorum contrariorum: quedam dicuntur contraria quia sunt acta a contrarijs: et quedam quia sunt agentia contraria. ¶ d. ⁊ quedam quia est diminutio. i. ⁊ quedam dicuntur contraria: q; alterū eorū est completus habitus: ⁊ alterum diminutus. ¶ d. ⁊ etiā iſta ⁊ alia cōtraria. ideſt iſta igitur est diſpoſitio cōtrariorū de quibus induximus exēplū ſuperius: ⁊ alia ꝓtraria sunt que non diximus. ¶ d. ⁊ ſi opponuntur ſz oppoſitionem ꝛc. i. cū oppoſita completa sint quatuor vt deſcriptum est in aliꝭs locis: contradictoria illorum sunt ma- Dia ꝓtraria opponunt ſz p̄ nationē ⁊ habitū q; vilis ꝓtrarioꝝ est ſi cut prima tiopfectionis. Idē. ſm 2.9.et.t.c. 7.n.2.ph. cō. 15.n.3. ph.9.5. Et primo de gñatio ⁊

UVA. BHSC. IyR_117

gis oppoſita ⁊ prima in hoc: ⁊ hoc declaratum eſt in vltimo capitulo Peri
ne.cō.18. t.2.ce.cō. 18.⁊.4. met.t.cō. 27.Idē ħ t.ſeq. rihermenias. ¶Deinde incepit dare dꝝiam in hoc ⁊.d.⁊ nō eſt medium con tradictorioꝝ.i.⁊ affirmatiua ⁊ negatiua differūt a ꝓtrarijs: quia affirmatiua ⁊ negatiua nō ħnt mediū: ⁊ q̄dā contraria ħnt: ergo manifeſtū eſt q̄ cō tradictoria ⁊ contraria non ſunt eadem. ¶D.d.priuatio aūt eſt contradictoria quoquo modo: ⁊.d.hic: quia priuatio ⁊ habitus non diuidūt verū ⁊ falſum: niſi q̄n ſubiectum eorum fuerit ens: aut terminatum. contradictoria vero diuidunt verum ⁊ falſum ſiue ſ̄m fuerit ſiue non vt declaratum eſt in logica. ¶D.incepit dare dꝝiam inter illam ⁊ contradictoriam ⁊.d.q̄n priuatio ⁊ habitꝰ ñ diuidunt ꝟz ⁊ falſū niſi q̄nꝺz eo:ꝛ fuerit teriatum: ſecꝰ de cōtradictoꝛijs. idē in poſt p̄dicamēt. et ſ.met.cō. 27.⁊.1.ce. 129.⁊.3. ph̄.cō. 24 ⁊.4. phy. 109. Idez hic in cō. ſequenti. ſi illud quod non habet potentiam ⁊c.i.⁊ priuatio eſt cōtradictio quoquo modo: q̄ q̄nꝺz non priuatur ab aliquo illud quod non habet ꝟz potētiā vt ſit in eo: vt rationalitas ab aſino: ⁊ quandoq̄ priuatur ab aliquo illud q̄ natu raliter ħz aut ſimplr ⁊ in omni tpe: vt cecitas in hoīe a principio natiuitatis: aut in aliquo tpe: vt barba in puero. priuatio enim dicitur multis modis: ⁊ neceſſe eſt in omnibus recipiēs eſſe: ⁊ ideo.d. ergo priuatio eſt contradictoria ⁊c. ergo priuatio eſt negatio in qua non eſt potentia ad affirmationē cū fuerit accepta cū ꝓprio accipiēte. ¶D.d.⁊ iō nō ē mediū ⁊c.i. et iō cā in hoc q̄ ꝓtradictoria nō ħnt mediū ē: q̄ ꝓtradictio ē priuatio nō in recipiēte ꝓprio. priuatio aūt ⁊ habitꝰ ħnt ſilr medio q̄n p̄dicanꝺ de alio a ꝓprio recipiēte: q̄n tūc falſant ambo. ¶D.d.exēplū ⁊.d. q̄n equale ⁊c.v.g. equale ⁊ ineq̄le in albo eīn falſant ambo. ſ. equale ⁊ iequale. ¶D.d.equale vero totū ⁊c.i. equale vero ⁊ iequale q̄n predicanꝺ de ſubiecto ꝓprio. ſ. magnitudinib⁹ diuidunt verū ⁊ falſuz q̄n accipiꝺ oppoſitū equale ⁊ inequale. diuidit eīn verū ⁊ falſuz. dicere. n. q̄ iſta linea eſt aut eq̄lis illi: aut inequalis: ſed ſi fuerit declaratū q̄ eſt nō equalis diuiditur etiā in magnū ⁊ puuz. diuiſio. n. perfecta eſt dicere q̄ iſta linea eſt equalis: aut maior aut minor.

2 Dis ꝓtrarietas ħz ꝓpriationē alteri⁹ cō trarioꝝ ſz non ſilr omnia.

¶Si itaq̄ generationes ipſi materie ex contrarijs fiunt: aut ex ſpecie ⁊ ex ſpecie habitu: aut priuatione aliqua ſpeciei ⁊ forme palam: quia contrarietas priuatio quedam ⁊ vtiq̄ omnis. priuatio vero non omnis forſan contrarietas. Cauſa vero quia multipliciter contingit priuari priuatum. ex quibus enim permutationes extremis contraria. Palam autem et per inductionem. Omnis enim contrarietas habet priuationem alterius contrariorū: ſed non ſimiliter omni. Non inequalitas equalitatis: diſſimilitudo ſimilitudinis: ⁊ malitia virtutis. Differt autem vt dictū eſt: hoc quidem enim ſi ſolum priuatum: hoc autē ſi eſt: aut quando: aut in quo: vt ſi etate aliqua aut principali aut oīo. Quapp hoīum quidem eſt medium: ſz neq̄ bonus homo nec malus: aliorū vero non eſt. Sed neceſſe eſt eſſe: aut parem: aut imparē. Amplius alia quidem ħnt ſuppoſitum determinatū: alia autē non. Quare palā q̄ ſemper alterū cōtrariorū dicitur ſm priuationē.

¶Et generationes in materia ſunt ex ꝟ̄ijs: ⁊ generanꝺ: aut forma ⁊ ex hitu forme: aut ex aliqua priuatione forme: manifeſtum eſt q̄ contraria omnia erunt. priuatio vero non erit neq̄ oīa contraria: ⁊ cā in hoc eſt q̄ poſſibile priuatū priuari multis modis. Iſta eīn cōtraria ſunt ex alijs ex quibus ſunt trāſmutationes: et hoc manifeſtū eſt ex ſermone ſequenti. Oia. n. cōtraria ħnt priua

UVA. BHSC. IyR_117

tionē alterū cōtrariorū. Sz nō est sic in oībus: qm̄ inequalitatis est equalitas: z dissimilitudinis similitudo: z prauitas studiositatis: z diuersantur sicut dictū est. Unū vero quando fuerit priuatū tm̄: z aliud quando in aliquo tpe fuerit alicuius: sicut est alicuius in aliquo tpe etatis: aut modo dominanti in natura totius. Et ideo quedā hūt mediū: z est hō non bon⁹: aut malus. Sed et in quibusdam nō est: sed impar: aut par: z etiam in q̄busdam est subiectum terminatum et in quibusdam non: ergo manifestū est q̄ semp alterū ꝓtrariorū ē mō priuatio: z q̄ hoc necesse est.

¶Idest: si gñatio est in mā inter ꝓtraria: z ois gñatio est ex forma cōpleta in formā diminutā aut ecōuerso z gñatio est ex contrarijs: manifestum est q̄ in altero ꝓtrariorū est priuatio: z nō oē in quo est priuatio ē cōtrariū. 16

¶D.d. priuatio vero z.c.i. sz nō de necessitate ois priuatio est ꝓtrariū. D.d. quoniā quedā priuationes sunt in q̄bus nō ē ꝓtrarietas sez cū plurime priuationes. Et cā in hoc ē: qm̄ in omni priuatione nō ē ꝓtrariū: qm̄ priuatio: aut ē priuatio fz totū: aut est priuatio q: caret pfectiōe tm̄. ¶D.d. ista em̄ z.c.i. z cā in hoc q̄ cū ꝓtrarijs admisceā aliqua priuatio ē: q: sūt ex principijs cōtrarietatis ex qua fit gñatio simplr. s.q̄ sunt forma z priuatio: z hoc est manifestū etiam ex inductione. s.q̄ alterū oium cōtrariorū est priuatio: ni grū vero quoquo mō est priuatio albi: z sūt calidū z frigidū: z lene z grsue D.d. sed nō ē sic in oibus z.c.i. sz habit⁹ z priuatio q̄ est in altero ꝓtrariorū nō est sic⁹ in oibus modis cōtrariorū: z inequalitas em̄ opponitur equalitati: z dissimilitudo similitudini: z qō opponitur prauitati ē studiositas. Et cū ista sint diuersa fm̄ sua cōtraria: ergo z priuationes ipsarū in eis sunt diuerse. D.d. z differunt sicut dictum est z.c.i. iste priuationes diuersantur: quoniam quedā sunt in quibus est priuatio simpliciter: z quedam sunt in quibus ē priuatio fm̄ aliq̄ tempus. U.g. fm̄ aliquod tempus etatis vt priuatio barbe ante pubertatem: z quedā habent de priuatione intentionem dictaz principaliter z vere. D.d. z ideo quedā habent medium z.c.i. z ꝓpter diuersitatem nature cōtrariorum z nature priuationum accidit vt quedaz habeant mediū. U.g. qm̄ homo heremita qui nō est pars ciuitatis non est bonus aut malus: z est medius. Et quedaz non habēt medium: vt par: z impar: z etiam quedam priuationes habent subiectū terminatū: z quedaz nō: z intendit priuationē quā sigat hec particula non. D.d. ergo manifestum est z.c.i. ex predictis manifestum ē q̄ necesse est vt priuatio et habitus sint in la ad que reducuntur contraria. heremita q̄ nō ē pars ciuitatis: nec ē bonus aut mal⁹ 36.5.met. cō.27.

¶Cap. Septimū.

Sufficit autem z si principia z gña cōtrariorū: puta vnū z multa. Alia nāq̄ ad hec reducuntur. ¶Qm̄ autē vnū vni cōtrariū est dubitabit aliquis qūo opponunt vnum z multa: z equale magno z paruo. Utruz em̄ semper in oppōne dicimus: vt vtrū album aut nigrū: z vtrum albuz aut nō album: vtrū vero homo aut album nō dicimus nisi ex suppositione: z querētes vt vtrum venit Cleon aut Sor. sed non necesse est in vno aliquo genere hoc: sed hoc inde venit. Nam oppositā sola nō contingit sic existere: quo z hic vtit in eo q̄ vter venit. Si. n. simul contingeret ridiculosa erit interrogatio. Si vero et ita similiter incidunt in oppositionem in id quod vnū aut multa: vt vtrū

UVA. BHSC. IyR_117

ambo venerunt aut alter.

¶Et si principia ꝓtrariorū ⁊ gña eorū sunt sicut vnum ⁊ multuz vnum attribuitur istis. Sed cū vnum est cōtrarium vni: rectū est vt aliquis querat qōnez difficilez qūo opponunt ꝑm oppositionē vnum ⁊ multū ⁊ equale magno ⁊ paruo: qm̄ si oppositā ꝑm positionē dicuntur semp̄ per vtrū. s. vtrū albū aut nigrū: ⁊ vtrum albuz ⁊ non albū: ⁊ nō dicimus vtrum hō aut nō albuz nisi p̄ accidens. Et questio est ille veniens est Heleon aut Sor. qm̄ hic nō est necesse in aliquo genere oino: sed iste etiā deinde fuit decept⁹: quoniā oppositā ꝑm oppositionē non p̄nt existere insimul. Et ip se vtitur hoc. ¶Hoc etiā cum. d. vtrum veniens est alter. ¶Quoniaz si esset insimul: tūc questio esset diuisibilis: ⁊ fuerit hoc modo etiā tunc caderet sub oppositione in vno aut multo: sicut vtrum veniunt ambo: aut alter.

17 ¶Et si principia ⁊ genera cōtrariorū sunt vnū ⁊ multū: qz vnum accipit in diffinitione contrariorū: sed si vnum ⁊ multū sunt contraria: ⁊ est dictū qō cōtrarium nō hz nisi vnum ꝓtrariū ⁊ multū non est vnū: ⁊ simi liter equale qō est, ppriū vni opponitur magno ⁊ paruo: ⁊ cū in istis non est vnū sed plura vno: qm̄ igitur dicitur q̄ vnū est ꝓtrariū vni. ¶. Incepit declarare diuersitatem inter oppositā et nō oppositā. ¶t. d. qm̄ si oppositā hz oppositionem ⁊c. i. qm̄ si illa q̄ sunt oppositā ꝑm oppositionem sunt illa de quibus queritur p̄ hāc particulā vtrū. v. g. vtrū iste color est album aut nigrū aut mediū aut iste color sit albus aut nō albus. ¶. d. ⁊ non dicimus vtrū homo ⁊c. i. et non queritur per hāc particulā vtrum in eis que non sunt oppositā nisi oppositio accidat in eis per accidens. ¶. g. quādo aliquis querit vtrū veniat Sor. aut Plato nō est necesse vt ista sit oppositio in aliquo gñe omnino: qm̄ pōe est vt veniant ambo insimul. ¶. incepit dare modum ꝑm quē hoies querūt hāc qōnem ⁊. d. sed iste deinde fuit deceptus. i. hz quihoc querit fuit etiā deceptus in hoc: qz querēs talē qōnem credit q̄ nō veniēt simul: ⁊ tunc querit aut scit q̄ alterū eoz dz venire: ⁊ iō sunt oppositā per accēs. s. qz accidit eis hoc ꝑm querentē. s. qz querēs scit q̄ illi nō venient insimul: aut qz alterū eoz dz venire ignorat quis. ¶. d. cām in hoc ⁊. d. oppositā. n. ꝑm oppositionez ⁊c. i. et hec pticula vtrū ꝓiungitur semp̄ cū oppositis: qz oppositā nō p̄nt esse insimul. ¶. d. testimoniuz sup hoc q̄ q̄ querit hoc scit q̄ nō ꝙueniunt insimul ⁊. d. et ipse vtitur hoc ⁊c. i. et potētia istius qōnis est sicut qō querētis vtrū veniēs est alter istoz. ¶t. d. hoc: qz si potētia istius qōnis nō est potētia alterius interrogationis: tūc potētia esset otiosa. ¶. d. ⁊ si fuerit hoc mō ⁊c. i. et cū declaratū sit q̄ ista interrogatio. s. vtrū venit Sor. aut Plato est sicut interrogatio que est an venit alter eoz uz manifestū est: qm̄ ista interrogatio reducitur ad interrogationē que est in oppositis: sicut interrogatio que est in oppositione que est inter multum et paucū: ⁊ intendit per hoc q̄ ois interrogatio est in oppositis.

18 ¶Si itaq̄ in oppositis semp̄ est ipsius vtruz interrogatio: dicit autem vtrum magis: aut minus: aut equale: aliqua oppositio ad huc equalis. Non enim alteri soli contrarium nec ambobus. Quid enim magis aut maioꝝ aut minoꝝ. Amplius inequalitē cōtrariū est equale. Quare in plurib⁹ erit aut in vno. Si vero ineq̄le significat idē simul amborū vtiq̄ erit q̄dē oppositū ambobus.

UVA. BHSC. IyR_117

¶Si igitur semper in oppositis est interrogatio per vtrum. Et dicitur vtrum est magis aut minus: aut equale. Quid igitur opponitur secundum oppositionem equali non: quoniam non est cōtrarium: neq; alteri tantum: neq; vtriq;. Quoniam erit maius minori: et etiam equale est contrarium non equali. Ergo erit aut multitudinis aut vnitatis: ꝛ si non equale significat idem vtriq; ergo erit oppositum in oppositione vtriq;.

¶Cum declarauit q; interrogare per vtrum est in quatuor oppositis: querit nūc quomodo equale ꝛ magnū ꝛ paruū opponūtur cū i eis vsitatur ista particula vtrum. ¶Et.d.et si semper ꝛc.i.q; si interrogare per vtrum est in quatuor modis: et multotiens interrogamus in magnitudinibus vtrū sit maius aut minus aut equale quomodo eoꝝ cōponitur equale minori aut maiori. D.d. quoniaꝫ non est cōtrariū ꝛc.i.qm̄ si fuerit contrariuꝫ aut erit contrariuꝫ alteri: aut vtriq;: et impossibile est vt sit contrarium alteri. V.g. minori inuenitur enim maius minori: et minus maiori. D.d. et etiam equale ꝛc.i. et cū dicimus q; equale est contrariuꝫ inequali: tunc dicere nō equale: aut significat vnam naturam aut plures. Si igitur inequale significat vnam naturam oppositam naturaliter equali contingit vt illud quod non est non equale sit equale: quod est falsum. 18 Ω

¶Et dubitatio iuuat dicētes inequale dualitatem esse. Sed accidit vnum duobus esse cōtrariuꝫ: qō est impoſe. Amplius equale quidē mediū vr̄ eē magni ꝛ pul: ꝛ contrariatio autē i termedia neq; vr̄ neq; ex diffinitione poſe. Nō. n. vtriq; erit perfecta mediatio alicuius exr̄is: sed magis hz semper suimet aliquod mediuꝫ. Restat igitur aut vt negationem opponi: aut vt priuationem. Alterius quidem vtriq; itaq; non contingit. Quid. n. magis magni aut parui. Amborum igitur negatio priuatiua. Quapropter ad ambo vtrum dr̄. ad alterum vero non: vt vtrum maius: aut equale aut vtrum equale aut minus. Sed semper tria. Non priuatio autem ex necessitate. Non. n. oē equale qō non maius aut minus: sed in quibus aptum natum est esse: est itaq; equale quod neq; magnuꝫ neq; paruum: aptum natum magnum aut paruum esse: ꝛ opponit̄ ambobus vt negatio priuatiua. Quapropter ꝛ medium est: ꝛ quod neq; malum neq; bonum opponitur ambobus: sed innoiatum. Multipliciter eñ dicitur vtrumq;: ꝛ non est vnū susceptiuū sed magis quod neq; album neq; nigruꝫ. Unuꝫ vero non hoc dr̄ Sed determinati colorus in quibus dr̄ priuatiue negatio hec. Nā necesse: aut pallidum: aut rubeuꝫ esse: aut tale aliquid aliud: quare non recte increpant opinantes similiter dici omnia: vt si calcei ꝛ manus medium quod neq; calceus neq; manus. Quoniam quidem ꝛ qō neq; bonuꝫ neq; malum boni ꝛ mali tanq; omniū futuro aliquo medio non necesse autem accidere hoc. hec quidē enim oppositorum cum negatio est: quorum est medium aliquod ꝛ distantia aliqua nata est esse. Horum autem nō est dr̄ia. Haz in alio genere quorum negationes. Quare non vnum qō subijcit̄.

UVA. BHSC. IyR_117

¶Et questio difficilis accidit dicentibus q̄ inequale solum est inter: sed accidit vt vnū contrarium sit duobus: quod est impose Et etiam equale vt videtur inter magnum ⁊ puum. Cōtrariuz eſſ nō videt inter: ⁊ impossibile est hoc de diffinitione ēt. Qm̄ si nō est cōpleta si fuerit inter. ſz hz semper aliquid inter. Remanet igitur vt opponātur ꝑm oppositionē sicut negationem: aut sicut ꝑuationē. Sz impossibile est alteri. Nō eſſ est negatio magni magis q̄z pui. Ergo est vtriq̄z negatiua ꝑuatiua: ⁊ tōtrū ꝺr de vtroq̄z ⁊nō ꝺr de altero vtrū est maꝛ: aut eq̄le: aut vtrū est equale aut minus: ergo sunt tria ꝑuatio autē de necessitate: qm̄ nō oē qꝺ non est maius aut minus est equale: ſz inequale eis q̄ sunt illa. Equale eſſ est illud qꝺ nō est magnū aut puuz: ⁊ naturaliter est magnū aut puum: opponiꝫ autem ambobus ꝑm oppositiōem. Quoniā vtrunq̄z ꝺr multis modis: ⁊ recipiēs nō est vnum ſz plura. Et nō est album aut nigrum: neq̄z hoc est vnum ſz terminaꝫ aliquo mō illud de quo ꝺicit̄ hec negatiua mō ꝑuatiuo. Qm̄ necesse est vt sit aut rubei coloꝛis aut alterius. Nō igitur est sermo verus existimātium q̄ sermones oim̄ rerum sunt cōsimiles: ergo erit inter manum ⁊ vestimēta manus qꝺ est neq̄z vestimētum aut manus: cum nō sit bonum aut malū etiā inter bonum ⁊ malum. Est enim medium inter oia ⁊ nō accidit vt hoc sit de necessitate: qm̄ negatiua cōgregata q̄ opponitur ꝑm oppositionem est medium. ⁊ hz naturā vt sit aliqua distātia: q̄dā aūt nō hñt diuersitatē quoꝝ negatiua cōgregata sunt in eodē gñe: ergo subiectū nō est vnū.

19 ¶Et questio difficilis accidit dicentibus q̄ inequale soluz ita inuenitur in exemplari : ⁊ si non est erroꝛ intendit q̄ dicentes q̄ inequale significat vnam intentionem: ⁊ est inter equale ⁊ non equale: accidit etiam eis q̄stio ⁊ est q̄ inter affirmatiuam ⁊ negatiuam est medium. ¶D. d. ⁊ etiam equale videtur ꝛc. i. ⁊ etiam equale ꝺicitur esse medium inter magnum ⁊ puum ⁊ neutrum contrariozum est mediuz inter duo extrema. ¶D. d. nec est possibile hoc etiaz ex diffinitione ꝛc. i. etiam hoc impossibile est ex diffinitiōe contrariozum. i. q̄ maxime distant vt equale sit contrarium magno ⁊ puo Quod enim est contrarium non est medium inter duo contraria: sed contraria sunt illa inter que est medium: ⁊ ex hoc apparet q̄ magnum nō est contrarium paruo neq̄z equale medium inter illa: magnum enim ⁊ puum non maxime distant. i. perfecte cum inueniatur maius magno: ⁊ minꝰ puo ¶D. d. remanet igitur ꝛc. i. ⁊ cum equale non opponitur magno ⁊ paruo scōm cōtrarietatē: remanet vt sint opposita aut ꝑm affirmationez aut negationē: aut ſz ꝑuatiōez ⁊ habitū. ¶D. d. ſz impossibile est: ꝛc. i. ſz ipo est vt equale sit oppositum alteri illoꝝ ꝑm negationem: qm̄ non magis opponiꝫ magno scōm negationem q̄z puo. ¶Et d. hoc: qz si esset negatio esset negō vnius tantū: cum sit impossibile vnā negationē esse duoꝝ qꝺ non est in ꝑuatiōe. ¶D. d. ergo vtriq̄z ꝛc. i. ⁊ cū inequale nō opponiꝫ equali ſz negōez ergo opponiꝫ ꝑm ꝑuatiōem: ⁊ cū. d. q̄ est vtriq̄z negatiua priuatiua. s. illud qꝺ significat inequale : incepit declarare quō apparet q̄ non est ꝑuatiua vni, ¶Et. d. ⁊ tō ꝺr vtrū ꝛc. i. ⁊ inequale qꝺ signāt alterū. s. aut magnū aut puū nō opponiꝫ equali: qz nō q̄riꝫ vtrū hoc sit maꝰ aut eq̄le: aut vtrū hoc sit minus

UVA. BHSC. IyR_117

sit minus: aut equale. ¶ D. d. ergo sunt tria ꝛc. i. ergo q̄rere p vtrū est de tribus. s. vtrū sit aut maior: aut minor: aut eq̄le. ¶ D. d. priuatio aūt necessario ꝛc. i. equale aūt eē oppositū magnoꝝ quo ꝑm oppōnē priuatiōis ⁊ habitꝰ: sequitur necessario vt ꝑm negationē et affirmationē. inequale aūt nō ē negatiuum equalis: qm̄ non omne qō nō est maius aut minꝰ ē equale. ¶. gr. qm̄ color nec est minus nec maior: tm̄ nō est equale. sz eq̄le inuenit in nā in qua inuenitur magis et minꝰ: et ideo non signat maius nec minꝰ. ¶ D. d. equale enim est illud qō ꝛc. i. ineq̄le. n. nō est negatio eq̄lis: qm̄ eq̄le et ineq̄le nō diuidunt verū et falsum inter se nisi in nā terminata. s. in nā que recipit magis et minus: non in omnibus entib⁹ sicut ē dispō de affirmatiōe ⁊negatiōe: et ideo eq̄le et ineq̄le nō diuidūt verū et falsum in colore. ¶ D. d. sed nō hz nomen ꝛc. i. sed ineq̄le ꝑm qō signat maiꝰ et minꝰ nō hz nomen q̄ significat aliqō finitum: maius. n. dī maiꝰ respectu plurium: et similr minus: ita q̄ hoc procedit in infinitum: vñ sequit vt ꝓuatio eoꝝ dicat de intentionibus infinitis: ideo nō fuit positum nō terminatuz. ¶ Et q̄ cā fuit in hoc. s. q̄ negatiua priuatiua q̄ negant extrema opposita nō signant vnā naturam. ¶. g. non maius non minus: nō albū nō nigrū. s. in hoc q̄ imponeret eis nomina: incepit declarare hoc: et. d. et recipiēs nō est vnū ꝛc. i. et illud quod signant hec duo negatiua ꝓuatiua. s. nō albū nō nigrū non est vna natura: quēadmodū illud qō signat nō maius: et nō minꝰ: nō est vna natura cū maius et minꝰ sint relatiua. ¶ D. d. nec est vnum ꝛc. i. et illud q̄ significat non albū: nō nigrum: nō est vnū significatū: sz plura terminata s. colores medij inter album et nigrū: et cū. d. illud de quo dicitur hec negatiua modo priuatiuo: intendit nō album nō nigrū: et vocauit hec duo ꝓuatiua q̄ nō sunt negatiua simpliciter: q̄ significant nām exñtem et termiatam. ¶ D. d. qm̄ necesse est ꝛc. i. necesse est em̄ illud qō signat nō a albū nō nigrum sit color rubeus et viridis: aut alius color inter album et nigrum. ¶ D. d. ergo non est verꝰ sermo ꝛc. i. ergo nō est verꝰ sermo fingētium q̄ sermones oium rerū ꝑm affirmationē et negatiōem oium sunt silēs: qm̄ si negatiō esset quozūlibet duoꝝ diuersoꝝ abinuicem sicut negatio duozū oppositoꝝ a medijs amboꝝ: tūc esset inter vestimenta manus et manꝰ aliqd qō esset nec vestimenta manus: nec manꝰ: sed est impose qm̄ nō est medium inter manum et vestimenta manꝰ neq̄ iter pedē et manū neq̄ inter asinū et equū: sicut iter bonū et malū. s. vir: neq̄ bonꝰ neq̄ malus. Duo aūt negatiua q̄ negāt ꝑm ꝓuationē extrema opposita q̄ sunt i eodē gñe signant nās mediās: et hoc intēdebat cū. d. negatiua vero ꝯgregata ꝛc. i. duo aūt negatiua ꝯgregata ex negatiōe duoꝝ extremoꝝ oppositoꝝ sunt illa q̄ signant aliqō mediū. s. tertiā nām. ¶ D. d. et hz nām ꝛc. i. et illud mediū hz nām per quā hz distātiā terminatā a duobus extremis. s. q̄ ptinet nāe mediozꝝ. que dā aūt negata abinuicē nō hūt hāc nām que inuenit inter opposita. s. q̄ sunt in eodē gñe. s. q̄ negatio duoꝝ extremoꝝ in eis vere dicit de medijs.

vide cām isti⁹. ℌ. c. 15. Et q̄ ibi.

vide. ē. ℌ 16.

Capitulum Octauum.

Similiter ēt ⁊ de vno ⁊ multis dubitabit vtiq̄ aliq̄s: nā si multa simplr vni opponunt accidunt q̄dā impolita. Nā vnū paucū: aut pauca erit. Nā multa ⁊ paucis opponunt. Amplꝰ ipsa duo sunt multa si duplex mltiplex dī aūt ꝑm duo: quare vnū paucū. Ad q̄d em̄ sunt multa ipa duo nisi ad vnū ⁊ paucū: nihil. n. est minꝰ. Amplꝰ sicut in lōgitudine et productū ⁊ breue: sic in multitudine multum: ⁊ paucū: ⁊ qōcū

UVA. BHSC. IyR_117

ꝙ fuerit multū: ⁊ mꝛta multū. Si nō ad aliq̄d forte differāt ī cōti
nuo bene termīabili: paucū multitudo erit q̄dā. Quare vnū mul
titudo q̄dā ē: siq̄dē est ⁊ paucū: hoc aūt necesse: si duo sūt multa.
Sed forsan multa dīr q̄dem vt multuz sed vt differens: velut aq̄
est multum. Multa autem non: sed q̄cunq; diuisa in hīs dīr. vno
quidem modo si fuerit multitudo habens excedentiam: aut sim
pliciter: aut ad aliquid. Et paucum similiter multitudo defectuz
habens. Hoc autem vt numerus quod et opponitur vni solum.
Ita enim dicimus vnum aut multa vt si quis dicat vnum: ⁊ plu
raliter vna: aut album ⁊ alba: ⁊ mensura ad metrum: et mensura
bile: sic et multiplicationes dicuntur. multa enim vnusquisq; nu
merus quia vnum: et quia mensurabilis vno vnusquisq; ⁊ vt qō
opponīt vni nō pauco. sic igīt sunt multa ⁊ ipsa duo: vt aūt mul
titudo hīs excedentiā: aut ad aliq̄d: aut simplr nō sunt. Sz mul
titudo sunt primum pauca simplr ipsa duo multitudo eīm est qō
defectum habens prima. Quapropter nec recte destitit Anaxa.
cum dixisset ꝙ simul oēs res erant infinite: ⁊ multitudine ⁊ par
uitate. Oportebat aūt dicere pro ⁊ paruitate ⁊ paucitate. Nō eīm
infinite: qm̄ paucū nō pp vnū: vt quidam dicunt: sed pp duo.

¶ Querenda est questio hec de vno etiam et multo: qm̄ si mul
tum opponitur vni modo simplici accident quedam impossibi
lia: tunc enim erit vnum paucum aut pauca. Multa enim pau
cis opponuntur: et etiā duo erūt multa: cum duplum est de ma
gnis multiplicibus: ⁊ opponitur duobus etiam: ergo vnum est
paucum: ⁊ si non fuerit ita: cum igitur opponuntur duo et erunt
multa: vt vni aut pauco. Nihil enim est minus de numero: ⁊ etiā
si est sicut in longitudine longum et breue: ita in multitudie mul
tum et paucum: ergo quod est multum est multa: et quod multa
est multum: nisi differat aliquo modo in continuo facilis deter
minationis: tunc igitur erit paucum alia multitudo: ergo vnum
erit multitudo: et si sit paucum etiam. Et similiter necesse est vt
duo sint multitudo. Sed rectum est vt quedam multitudo dica
tur multitudo etiam: sed quia est diuersum vt aqua est multum
non multitudo: sed sicut illa que non diuidūtur in ista. Quoniā
ista dicuntur vno modo si fuerit multitudo quedam que hz par
tes quedam. t. et sua q̄dā sunt sicut numer⁹ ⁊ opponunt vni tm̄.
Et similiter opponīt vnuz multitudini: sicut cū aliquis dicit vnū
et vnū semp albū et albū: ⁊ mensurata in respectu mensure: ⁊ mē
suratū est vnū: ⁊ oē vnū est mēsuratū ab vno: ⁊ quemadmodum
oppositū est vnū nō paucum. Similiter duo sunt multa etiā ad
dita: aut alicui aut simpliciter: sed duo sunt pauca simpliciter: q:
est prima multitudo que habet q̄dā: ⁊ ī nō bñ dixit Anax. i hoc
qz. d. ꝙ oīa erāt insimul infinita in multitudine ⁊ puitate. Et ēt
deberet dicere in loco paruitatis paucitatem. Quoniam nō sunt

UVA. BHSC. IyR_117

finita in paucitate vnius: sicut dixerunt quidam: sed ꝓpter duo.

Cum induxit cōnes cōtingētes in hoc q̄ ꝺle opponit magno ꝯparuo et declarauit q̄ ꝺ necessitate opponit ſm habitū ꝛ ꝓuationē: incepit ꝓscrutari deyno et multo qūo opponunt ſibi. ¶Et.d.querēda est ꝛc. i.et q̄rēdū est hoc ſiſt de vno ꝛ multo.ſ.vtrū opponant ſiſt ſm ꝯrarietatez: aut alio mō. ¶D.d.qm̄ ſi multitudo ꝛc.i.qm̄ ſiynū opponit multo ſimplr ſm ꝯrarietatē accidēt plura impolīa. ¶D.incepit dicere ipolīa:et.d.tunc n.erit vnū paucū ꝛc.i.qm̄ ſi fuerit positū q̄ vnū ē ꝯrariū multo:ꝛ illud q̄ est ꝯrariū multo ē paucū:accidet vt vnū ſit paucū. ¶D.incepit declare q̄ōnē:ꝛ.d.et ēt duo erūt multū ꝛc.i.et ēt duo ſunt multa:qz duo ſūt duplū: et duplum est multitudo:qz ꝺ in respectu paucitatis:ſicut multiplex ꝺicit in respectu ſubmultiplicis. ¶D.d.ꝯclusionē ex hoc.et.d.ergo vnū ē paucū ꝛc.i.qm̄ cū duo fuerit duplū:ꝛ duplū est multitudo respectu eiꝰ cuiꝰ ē duplū:ſequit q̄ illud cuiꝰ duo ſunt duplū.ſ.ad vnū ſūt paucū:qm̄ ſi vnū non fuerit paucū cui igit cōparant duo cū dicant eſſe multa:ꝛ q̄ oē multū ꝯparatur pauco:ſed nō ꝯparat ad vnū aut ad aliq̄d minꝰ vno:ſed nihil ē minus vno:ergo de necessitate ꝯparant adinuicē:ꝛ vnū est illud paucū ad q̄ cō parat multitudo multa q̄ ſunt duo. ¶D.d.aliā gōnē ꝛ.d.et ēt ſi qūeadmodū in oi longo est longū et breue:longū.ſ.in respectu breuioris:et breue.ſ.in respectu lōgioris:et oē multū est paucū in respectu pluris:ꝛ multū in respectu pauciorisſi aūt vnū fuerit paucū in respectu duoꝝ:contingit vt ſit multū i respectu pauciorisſicut contingit vt duo ſint pauca in respectu pluris:et quia vſus ē in hoc ſermone:q̄ oē q̄ ꝺ est multū est multitudo multa:ꝛ hoc nō est verū in liq̄bilibꝰ excepit illa:et hoc nō nocz in hoc q̄ intēdit ꝯcludere.qm̄ numerꝰ nō est de liq̄bilibꝰ et multū ꝺ de nūeris:et de liquabilibꝰ eq̄uoce: et hoc intēdebat cū.d.niſi h oc differat ꝛc. ¶Et cū ꝯpleuit hāc dubitatiōez q̄ ſequtur ab ipoli q̄ ꝺ est vnū diuidi:incepit ſoluere eā et declare qūo vnū ꝛ multū opponunt ſibi:et dixit.sed rectū est vt quedā multitudo ꝛc.i.sed rectū est vt q̄dā q̄ ꝺr multa vere dicant multa:qz nā eoꝝ diuerſat:vt aqua q̄ vere ꝺ multa.et nō vere ꝺ multitudo. Multitudo vero cuius vnitates nō diuidunt ſi vno mō:cū partes eiꝰ fuerint ſicut partes.ſ.de quantitate diſcreta. ¶Et intēdit q̄ nō oīs multitudo est multitudo ciꝰ q̄ ꝺ pauciorisneq̄ omnis paucitas est multitudo eius q̄ ꝺ est pauciorisꝛet hoc māifestum est de multitudine et paucitate in numeris:et ideo non est necesse vt ex numero vnum opponatur duobus ſm paucitatem ꝛ multitudinē. ¶D. d.et opponitur vni tantum ꝛc.i.et modus quo vnum opponitur mltitudini.et multitudo vni est modꝰ quo vnū opponit multo q̄ ꝺ est de ſpē illiꝰ vniꝰ et vnum album opponitur pluribus albis:et vnum pluribus vnis:et iſta oppoſitio nulla alia est niſi oppoſitio menſurantis ad menſuratum ꝛ nūerantis ad numeratum. Oīs enim multitudo menſurat per vnū ſue ſpēi:et ideo opponitur ſibi ſm ꝯtrarietatē:ſed ſm numerās et numeratū. Et declaratum est in principio iſtius tractat̄ q̄ vnū ſm q̄ est vnū:et ſimplex est menſura eius quod componitur ex hoc. ¶D.d.ſed quemadmodū oppoſitum ꝛc.i.et qūeadmodū illud q̄ ꝺ opponit multitudini est vnū ſm ꝓportionem menſurantis ad mēſuratū:ita est de vno ꝛ duobus. ¶D.d.qm̄ aūt habet multitudinē ꝛc.i.duo vero que ſunt multitudo ꝺr multa:qz addūt ſupra paucius illis:aut quia ſunt multa ſimpliciter dicunt in respectu eiꝰ ad quod dicitur multitudo ſimplr.ſ. paucitas:ꝛ nō est ita. ¶D.d.ſed duo ſunt pauca ꝛc.i.ſed duo ſunt ꝑmꝰ nūerꝰ nūeroꝝ paucoꝝ:ſunt igit pauca ſimpliciter cū nō inuenīūt pauciora:et iō nō ſunt ꝑma multitudo. ¶D.d.

O Oīs mltitudo nūerat ꝑ vnū ſue ſpēi.

UVA. BHSC. IyR_117

et ideo nō bñ fecit Anaxa. ꝛc.i. qm illud qō opponit multitudini est pauci tas: ꝛ illud qō opponit puo est magnū. Si igit dixerit q oia sunt infinita propter paruitatem et magnitudinē nō est sermo falsus: et si dixerit ifinita ī paucitate et multitudine esset falsus quodā modo: et ver⁹ alio mō. falsus vero qz qō disponit p multitudinē ꝛ paucitatem nō procedit ī infinitum. verus autem qz paucitas opponitur multitudini. ¶ D. d. debet. n. dre ꝛc.i. si aliquis dixerit q illa q̄ disponunt per multitudinem sunt finita in paucitate et perueniunt ad vnū. nō diceret verū: ꝫ verū est dre q sunt finita in paucitate: qz pueniūt ad duo que sunt pauciora paucorum.

p multitudo ē q̄si gen⁹ numeri

¶ Opponit ita q̄ vnū multis vt metrū mēsurabili. Hoc aūt vt q̄ ad aliq̄d q̄cūq̄ nō p̄m se eoꝝ q̄ ad aliq̄d. Diuisum aūt ē a nobis in alijs: qz dupl̄r dr̄ q̄ ad aliq̄d. Alia nāq̄ vt ꝯua: alia vt scia ad scibile: qz dr̄ aliq̄d aliud ad tp̄m. Vnū aūt eē min⁹ aliquo: puta duob⁹ nihil p̄hibet. non em̄ si min⁹ ꝛ paucū. Multitudo autē q̄si gen⁹ est numeri. Est. n. multitudo vno mēsurabilis: ꝛ opponi tur aliq̄l̄r vnū ꝛ numer⁹ nō vt ꝯium: sed vt dictū est eoꝝ q̄ ad aliquid quidam. Inquātū. n. metrū hoc: hoc aūt mēsurabile sic opponunt. quapropter nō oē qōcunq̄ fuerit vnū numer⁹ est: puta siq̄d indiuisibile est. Sic̄l̄ aūt dicta scia ad scibile non similiter assignatur. Videbit. n. vtiq̄ scia metrū esse: scibile vero quod mensurat̄r. Accidit aūt q̄dem sciam oēm scibile esse: scibile vero nō esse scientiaz: qz mō quodā scia mensurat scibili. Multitudo aūt nec pauco est contraria: ꝫ huic quidem multū: sicut excedēs multitudo excesse multitudini: neq̄ ipsi vni omnino. Sed hoc quidē vt dictum est: qz diuisibile: illō aūt qz indiuisibile hoc vt ad aliq̄d vt scientia scibili si fuerit numerus. vnum vero metrum.

¶ Et vnum opponitur multo vt mēsura mēsurato. Ista autem q̄ opponunt p̄m relationem sunt oia q̄ non sunt p se de capitulo relationis: ꝛ iaz ost̄dimus in alio libro: q relatiuū dicitur multis modis: vno modo sicut ꝯua. et alio mō sicut scia a scitū. Dr̄ enim istud in respectu illius. Vnum aūt nihil p̄hibet vt sit min⁹ aliquo. V. g. duobus: qm̄ non si est minus paucū etiā Multitudo p̄o est tanq̄ genus nūeroꝝ. Numer⁹ p̄o est multitudo mensurata p vnū: ꝛ opponūt vnū ꝛ numerus: quoquomō. nō sicut ꝯuus: sicut dictuz est in quibusdā relatiuis que opponunt sibi sicut opponit mensura et mensuratū. Et ideo non oē q̄ō est vnū ē numerus ēt sicut est q̄ō diuidit: ꝛ scia dr̄ talī modo in respectu sciti: sed non cōuertitur. Scia igit vr̄ mēsura ꝛ scitū mensuratū: sed accidit q oia scia sit scitū: ꝫ nō oē scitū est scia. Scientia em̄ quoquo mō mensurat per scitū. Multitudo p̄o non est contraria pauco etiam. Sed hoc multū quod est sicut multitudo vna addita multitudini ei est contrarijs. Et multitudo non est contraria vni omnimodo: sed cuidam sicut dictum est: quia diuiditur. Illud autem quod non diuiditur est sicut illud quod est relatiuū sicut scientia sicut numerus scitū: vnum vero mensura.

UVA. BHSC. IyR_117

Dixit Arist. et vnum opponitur ꝛc. i. et vnum est oppositum multo: non 21
ſm relationem ꝓtrariã: vt multũ pauco: ſz ſm relationẽ in q̃ nõ est contra-
rietas vt mensura ⁊ mensuratum. Et. d. hic: qꝛ posuit in qõne predicta
q̃ vnum opponitur multo ſm q̃ multum opponitur pauco. d. illa aũt q̃ op
ponuntur ꝛc. i. illa q̃ sunt oppoſita ſm relationẽ tm: sunt illa q̃ nõ sunt re- 5. met. t. 9.
latiua in se. Declaratum est em̃ in tractatu in quo expoſuit noĩa q̃ relatiꝝ 20.
nũ est duobus modis quoꝝ vnus est illud qõ est relatiũ p se: ⁊ alĩ relati
num per aliũ. s. qꝛ aliõ cõparat ad ipſum vt ſenſatũ ⁊ intellm. ſenſatũ em̃ ⁊
intellm sunt relatiua. qꝛ intellectus et ſenſus q̃ sunt relatiua nõ p se cõpa-
rantur ad ipſum et per se non sunt relatiua. Cd. d. et iam diſtinximus i alio
libꝝ ꝛc. i. ⁊ iam diſtinximus in alio tractatu: qꝛ relatiuum est duobus mo
dis. Unus autem modus est relatiua per se: ⁊ sunt illa quoꝝ vtrũꝝ non hꝫ
esse niſi ſm q̃ referr̃ ad scõm: et iſti relationi accidit contrarietas vt pauci
et multũ. Scõs autem est illa que nõ sunt relatiua p se: ⁊ sunt illa in q̃b' nõ
accidit contrarietas. vt scia et scitum. Cd. d. dr̃. n. illõ ꝛc. i. scitũ em̃ dicit re
latiuum: non qꝛ est relatiũ p se: sed qꝛ aliud cõparat p se ad ipſz. s. scia.
d. vnũ autem nihil ꝓhibet ꝛc. i. Et. d. hic ad diſſoluendũ qõnẽ p̃dictã di
centem q̃ ſi duo sunt multa: ſeq̃t q̃ vnũ ſit paucũ: qꝛ est paucius: ⁊. d. res-
pondẽdo q̃ nõ sequit̃ vt oẽ qõ est minꝰ aliquo ſit diuiſibile: ſz põt eẽ idi-
uiſibile oino: ⁊ hec est diſpoſitio vniꝰ cũ duob': ⁊ ideo vnũ nõ est paucum.
Cd. d. multitudo autem est tanq̃ genus numeri. i. multitudo vero oppoſi
ta vni est multitudo que est tanq̃ genus numeri. ⁊ inuit p hoc illud qõ di Q
ctum est in diffõne numeri. s. est multitudo cõpoſita vnis ꝺtatibus et ideo
d. numerus em̃ est multitudo menſurata. i. numerata p vnũ. Cd. d. ⁊ op-
ponuntur vnum ⁊ numerus ꝛc. i. et forte non opponitur numero ſm oppo
ſitionem contrarii: ſz ſm. oppõnẽ modi relatiui: quod nõ est relatiuũ p ſe.
Et. d. hoc qꝛ posuit in qõne predicta q̃ multitudo opponit vni ſm q̃
opponitur pauco: ⁊ est oppoſitio ſm ꝓtrietatẽ: et ideo ſequit̃ ex illo ſer-
mone vt vnum ſit paucũ. Et cum dixit q̃ multitudo opponitur vni mõ
relatiue. d. cremplum et. d. opponit em̃ ſicut opponunt̃ menſura ⁊ menſu-
ratum. d. et ideo nõ omne ꝛc. i. et ideo nõ ſequit̃ vt illud qõ est vnum et
menſurat multitudinem vt ſit ſicut paucum. vnũ em̃ menſurãs põt eẽ indi
uiſibile omino. Cd. d. et ſcia dr̃ ꝛc. i. et ſcitũ cognoſcit̃ p ſciam: ſicut men
ſuratum per menſurã. ⁊ ſcia dr̃ hoc mõ ſm relationẽ ad ſcitũ: ſed non con
uertitur. s. vt ſit ſicut oĩs ſcientia hꝫ ſcitũ: vt omne ſcitũ habeat ſcientiam.
Et intendit ſicut cõuertitur dicere omnis menſura est menſura menſu-
rati: et omne menſuratum est menſuratum menſura. Cd. d. rectum est igit̃
ꝛc. i. rectum est igit̃ vt ſcientia ſit menſura: ⁊ ſcitum menſuratũ: ſed accidit
vt omnis ſcia ſit ſcitũ. s. vt omne menſurans ſit menſuratũ: ⁊ nõ oẽ ſcitum
ſit ſcientia. i. cognoſcitur per ſciam. ſcia em̃ quoquomodo cognoſcit̃ p ſci-
tũ. Cd. d. multitudo ꝯo ꝛc. i. multitudo ꝯo nõ opponit̃ paucitati ſimplr:
ſed opponitur paucũ, multitudini q̃ ꝺr̃ ſm additionẽ ſupra aliam multitu
dinem. Cd. d. multitudo non est contraria omni vni ꝛc. i. et multitudo nõ
est contraria omni vni ſecundum paucitatem: ſed quibuſdam vnis. s. vni
quod diuiditur. Illud enim quod diuiditur de vnitatibus opponit̃ multi
tudini: ſicut ſcientia opponitur ſcito: ⁊ hoc intendebat cum. d. illud vero
quod diuiditur est ſicut relatiuum ꝛc. i. illud vero quod non opponit̃ ſi-
cut ſcia ſcito opponit̃: ſi ſcia fuerit numerus et menſura ſciti. Cd. d. vnus
vero est menſura. i. quoniã nõ accidit in eo vt ſit menſuratus ſm q̃ est vnũ
ſicut accidit ſcientie vt ſit menſurata per ſcitum.

Capitulum Nonum.

UVA. BHSC. IyR_117

R Oia media sit i eo dē gñe cui extremus.

Quoniam autē cōtrariorū contingit mediū esse aliqd: ⁊ quorūdaz est necesse ex cōtrarijs esse. Omnia nāqz media in eodē sunt gñe: ⁊ quorum sunt media. Media enim ꝯ dicimus in quecūqz permutari prius est ne cesse qđ permutatur: vt ab ipate in netē: nisi transit p minimam rōnem prius veniet ad medios sonos. Et in coloribus si veniet ex albo in nigrum prius veniet ad puniceum ⁊ plumbeū qz ad nigruz. Similiter autem ⁊ in alijs. Permutari vero ex alio genere in aliud genus non est nisi ꝑm accidens: vt ex colore in figuram. Necesse est ergo media et quorum sunt media in eodem genere esse. At vero omnia media sunt oppositorum quorūdam. Ex his enim solis ꝑm se est permutari. quapropter impossibile eē media nō oppositorum. Esset eñ permutatio et non ex oppositis

Cōtradi ctiōis nil ē mediuz.

Oppositorum vero cōtradictionis quidē mediū nō est. Hec eñ est cōtradictio oppositio eius cuiuscūqz altera ps adest nō ꝯtis vllum medium. Ceterorum vero alia ad aliud alia vt priuatiua: alia cōtraria. Eorum aūt que ad aliquid quecūqz non ꝯtraria nō ꝯt media: causa vero qz nō in eodē gñe sunt. Quid enim sciētie ⁊ scibilis mediū: sed magni ⁊ parui.

S Medium quid.

Contraria vero possunt esse mediata: in quibusdam est neces se vt sit medium inter ꝯtraria. Omnia eñ mediata sunt in eodez genere: ⁊ illa que ꝯt mediū etiā: ⁊ dico media omnia ista ad que primo trāsmutabile transmutatur necessario primo. V. g. ꝙ si mo tor fuerit de neumate ad acutum: primo veniet in neumatibus minus conuenientibus que sunt inter se. Et similiter in colorib⁹ si fuerit mot⁹ de albo in nigrum: primo veniet ad rubeum ⁊ glau cum: et similiter de alijs. Transmutatio vero de vno genere in aliud: non est nisi per accidens vt de colore in figuram. Ergo de necessitate media ⁊ illa que habent media sunt in eodem genere: sed omnia sunt media rerum oppositarum: quoniam ex istis so lummodo est transmutatio per se. Et ideo non possunt transmu tari illa que non opponuntur. ergo transmutatio ⁊ non transmu tatio erit de oppositis et oppositorum. Contradictoria vero non habent medium. Contradictoria enim sunt opposita quorum al tera pars semper est: ⁊ nullū ꝯz mediuz omnino. Alia vero oppo sita quedam sunt relatiua: ⁊ quedam priuatiua. Relatiuorum ve ro omnia que non sunt cōtraria non habent medium. ⁊ causa in hoc est ꝙ non sunt in eodem genere: et non est medium inter scie tiam et scitum: sed inter magnū ⁊ paruum.

22 Idest ⁊ proprium est cōtrarijs inter alia opposita ꝙ in quibusdā eoꝝ est medium: ⁊ causa in hoc est ꝙ in ꝗbusdam gñibus in quibus sunt: necesse est vt sit medium inter contraria: quoniam media ⁊ illa inter que sunt media sunt in eodem genere: et contraria sunt in eodem genere. ergo sequitur per conuersionez maioris propositionis vt media sunt in cō

UVA. BHSC. IyR_117

trarijs. ¶D.d.descripsit medium.t.d. t dico media tc. t intelligit per medium illud ad quod transmutabile transmutatur primo t essentialiter. scz qñ transmutatur de contrario in contrarium. ¶D.d.exemplū.t.d. U.g.tc. ideſt. U.g. qñ trāsmutatio q̄ est a neumate grauissimo ad acutissimuz erit per transmutationē supra neumata que sunt inter graue t acutum: t similiter motus de albo in nigrū fit per motū supra colores medios prio: t post peruenit ad nigredinē. Et causa in hoc est q trāsmutatio est de cōtrario in cōtrariū. t cōtraria sunt in eodē gñe: t media in gñe in quo sunt contraria sunt illa in q̄ primo cadit trāsmutatio. Trāsmutatio vero de gñe in gen⁹. s. q̄ nō est in eodē gñe nō est nisi p accīs. U.g. de colore i figurā. ¶D.d. ergo de necessitate tc. i. t cū trāsmutatio fuerit de cōtrario in mediū primū. d. in sui cōtrariū: t cōtraria sunt in eodē gñe sicut dictū est. ergo necesse est vt media t cōtraria sint in eodē gñe. D.d. sed ois media tc. i. t qz media sunt cōtraria: ideo etiā trāsmutati ex eis adinuicē erit per se sicut erit inter extrema mediātib⁹ illis. ¶D.d. t ideo impoſe est tc. i. t ppter hoc q̄ transmutatio dz esse de cōtrario in cōtrariū nō trāsmutant illa q̄ nō cōponuntur sibi adinuicē eēntialiter. ergo trāsmutatio erit de illis q̄ sunt opposita. ¶Et q̄ si iste sermo est cōuersus primo. in primo eſt posuit q̄ trāsmutatio est de cōtrario in cōtrariū: t declarauit ex hoc q̄ trāsmutatio erit primo ad media. In hoc aūt posuit q̄ transmutatio est ad media: t declarauit ex hoc q̄ trāsmutatio est de cōtrarijs. ista eſt videnſ cōuerti. ¶D.d. t oppositorū tc. i. t contradictoria inter opposita nō hñt mediū: t hoc manifestū est. D.d. alia vero opposita tc. i. et illa q̄ sunt opposita apud interrogationē per vtrū sunt quatuor cōtradictoria: t relatiua: t priuatiua: t contraria. Relatiorū aūt illa que nō sunt cōtraria nō habent mediū. ¶D.d. t causa in hoc. s. q̄ quedam relatiua nō habent mediū est q̄ vnū relatiorū potest esse in aliquo gñe. t suū correlatiuū in altero: vt scia t scitū. Scia eſt in qualitate: t scitū. D.d. ſz inter magnū t parū. i. mediū nō inuenit in relatiuis nisi in quibus est cōtrarietas vt magnum t paruum inter que est equale.

Scia ē in ſlitate. et ſcitū ē in ſuba. opo. 7. ph. 20.

¶Si vero sunt in eodem genere media vt ostensum est: t media contrariorū necesse ipsa componi ex his contrarijs. Nam aut erit aliquod genus ipsorū: aut nullū: t siquidem genus erit ita: vt sit prius aliquid contrarijs. differētie priores cōtrarie erunt faciētes species cōtrarias: vt generis. t genere eſt t differentijs species: vt si albū t nigrū contraria. Est autem hic quidem disgregatiu⁹. Ille vero cōgregatiuus color. he differentie congregatiuū t disgregatiuū priores. Quare hic cōtraria inuicem prioza. at vero cōtrarie dſia magis sunt cōtraria t reliq̄: t media ex gñe erunt t differentijs: vt quicūq̄ colores albi t nigri sunt medij: oportet hos ex genere dici: est autem genus color t ex differentijs quibuſdaz: he vero non erunt prima contraria. Si autem non: erit vnuſquiſq̄ p̄ aut albus aut niger. altera igitur media. ergo primorum cōtrariorum he erunt. Prime autem differentie congregatiuum et disgregatiuuz: qz hec prima sunt. querendum aūt quecūq̄ cōtraria nō in gñe ex quo media ipsorū necesse enim que sunt in eodem genere ex incōpositis genere componi: aut incomposita esse. Contraria nāq̄ incōposita sunt ex inuicem. Quare principia que aūt intermedia aut omnia: aut nullum ex cōtrarijs vero fit aliquid.

Vlō ibz. s. phy. text. c. 22.

UVA. BHSC. IyR_117

Quare erit trāsmutatio in hoc primus q̄ in ipsa. Utriusq; eñ ⁊ minus erit ⁊ magis. Medium igitur erit hoc contrariorum. Et alia igitur omnia composita que sunt media. Nam huius quidez magis: illius vero minus compositum est aliqualiter ex illis quoruz dicitur esse: huius quidem magis: illorum vero minus. Quoniaz autem non sunt altera priora eiusdem generis contrarijs: omnia vtiq; ex contrarijs media erunt. Quare ⁊ inferiora omnia ⁊ contraria ⁊ media ex primis contrarijs erunt.

¶ Si igitur media sunt in eodem genere: sicut declaratum est: cō traria habēt media: necesse est vt fiant cōpositā ex istis ꝓtrarijs Quoniam aut habebunt aliquod genus: aut non habebunt. Si habebunt ergo erunt ſm hunc modum: quasi aliquod recipiens: aut contraria ⁊ erunt contraria ante differentias que fecerūt cōtraria. Forme eñ sunt ex genere ⁊ differentijs. vt album ⁊ nigruz sunt contraria: ⁊ alterum color segregans: ⁊ alterum color cōgregans. Iste igitur differentie segregans ⁊ congregans sunt ante: ergo ista sunt contraria ante. sed illa que differunt ſm contrarietatem sunt magis contraria: ergo erunt ista media ex genere ⁊ differentijs. vt omnes colores qui sunt inter album ⁊ nigrum. Oportet igitur vt ista dicantur ex differentijs ⁊ genus est color: ⁊ quia ista sunt ex aliquibus differentijs: sed nō erunt contraria prima. Et si nō: tunc quodlibet aut erit album: aut erit nigruz: aut aliud medium. Ergo ista erunt inter prima contraria: ⁊ primas differētias que sunt tales: ⁊ que continent. Ergo querenda sunt ista primo ⁊ omnia contraria que non sunt ex aliquo medio in genere. Necesse est enim vt illa que sunt in vno genere sint composita ex illis que non sunt composita ſm genus: aut sunt non composita. Quoniam contraria nō sunt composita ex inuicē. ergo sunt principia. Media vero aut omnia: aut nulla. Et erit aliquod ex contrarijs. Ergo transmutatio erit in hoc anteq̄ perueniat ad ista: quoniam erit in quolibet eorum minus aut maius. Et hoc etiam est inter contraria: ⁊ etiam omnes partes compositē sunt medie. Cōpositio enim ex altero magis q̄ ex altero minus dicitur quoquomodo quod est ex altero magis ⁊ ex alio minus. Et cum nulla alia sunt diuersa vt omnia contraria. ergo media sunt ex contrarijs. ergo omnia que sunt sub ⁊ cōtraria media erunt ex primis contrarijs.

23 ¶ Si igitur media et cōtraria sunt in eodē gñe vt dictū est: ⁊ media sunt media et inter contraria: necesse est vt media sint cōpositā ex illis contrarijs. ¶ D. qñ aūt habebūt genꝰ ⁊c. i. cōtraria aūt aut habebūt idē genꝰ aut nō. sed si nō habebūt idē genꝰ: nō erūt ꝓtraria. et si hñt: ꝓtingit vt idē genꝰ recipiat cōtraria. i. ⁊ sic illud genꝰ recipit ꝓtraria: et illa q̄ sunt inter cōtraria. et cōtinget vt sint ꝓtraria aū dñas ex qbꝰ ꝓstituunt ꝓtraria. ¶ D. d. forme eñ ⁊c. i. spēs eñ cōponit ex gñibꝰ ⁊ dñjs. U. g. albū ⁊ nigrū q̄ sunt ꝓtraria: ⁊ albedo est color disgregās visuzet nigredo color ꝙgregās visuz: ⁊ iste differē-

ÜVA. BHSC. IyR_117

tie sunt priores dñis qb⁹ ꝟstituunt media. Segregãs em et cõgregãs sunt
ante in ꝟrarietate albo ꝛ nigro: cũ ꝑ illa sint cõtraria albũ et nigrũ. ¶ W.
d. sed illa que differũt ꝛc.i. et spẽs ꝟrariox vt albũ et nigrũ sunt maioris
cõtrarietatis ꝫ dñe. ꝛ dixit hoc: qz disgregatio et ꝟgregatio accidit eis ma
gis et minus. ¶ W.d. ergo erũt ista media ꝛc.i. et cũ hoc ꝟraria fuerint cõ
posita ex gñe et ꝑmis differẽtijs: et media illi⁹ gñis sint inter illa necesse est
vt ista media sint cõposita ex gñe et illis duab⁹ differẽtijs opositis ꝫ mix
tionẽ: qm̃ ille dñe recipiũt magis et min⁹. U.g. colores medij iter albũ ꝛ ni
grũ q̃ cõponunt ex colore et segregatiõe et ꝟgregatiõe: ꝫ differũt ꝫ magis
et min⁹. ¶ W.d. opz igit ꝛc.i. opz igit ꝫ hoc vt media sint in eodẽ gñe et vt
habeãt aliquas dñas ꝟrarias: ꝫ nõ erũt ꝑia cõtraria. ¶ W.d. et si nõ erit
qlibet ꝛc. qm̃ dñe medioꝝ aut erũt eedẽ cũ dñis primoꝝ ꝟrariorꝝ: aut me
die inter ꝟraria: ꝫ dñe eoꝝ nõ sunt ꝑmoꝝ ꝟrariorꝝ: ergo sunt media inter
dñas ꝑmoꝝ ꝟrariorꝝ. U.g. qm̃ media inter albũ et nigrũ: aut est albuz aut
nigrũ: aut medij iter illa. W.d. ergo erũt ista ꝛc.i. ergo sequit vt ista media
sint inter ꝟraria q̃ cõtinẽt oia media: et vt dñe eoꝝ sint inter dñas primo-
rũ cõtrariorũ. ¶ W.d. ergo querẽda sunt ꝛc.i. ergo opz q̃rere semp ista me-
dia: et cõtraria q̃ nõ habẽt aliqõ medijũ in vno gñe: qm̃ illa q̃ sunt in vno ge
nere necesse est vt sint cõposita: aut ex illis q̃ nõ sunt cõposita. ex illis q̃ sunt
in illo gñe: aut vt nõ sint cõposita. ſ. aut sint composita ex simplicib⁹ aut vt
sint simplicia. ¶ W.d. qm̃ cõtraria ꝛc.i. qm̃ cõtraria nõ sint cõposita ex illo
gñe: sequit vt sint ꝑncipia cõpositoꝝ ex illo gñe. ſ. mediorũ. W.d. media ve
ro necesse est: aut vt oia sint ex ꝟrarijs: aut nullũ eoꝝ sit ex ꝟrarijs. ¶ Et
intẽdebat declarare q̃ est impoſe opinari q̃ q̃dã sint ex ꝟrarijs et q̃dã nõ:
et tacuit destructionẽ partis dicẽtis q̃ nullũ eoꝝ cõponit ex partib⁹ ꝟra-
rijs: qz est manifestũ ex hoc q̃ sunt media: et qz ꝑmo ad illa trãsmutant cõ
traria: ꝛ iõ. d. ergo erit trãsmutatio ꝛc.i. trãsmutatio g̃ de ꝟrario erit ad illũ
qõ ẽ mediũ añq̃ trans ad sõz ꝟrariũ. et si eẽnt alteri⁹ nãe: tũc trãsmuta-
tio de ꝟrario in ꝟrariũ mediãtibus illis eẽt ꝑ accñs. ¶ W.d. erit. n. vter q̃
magis aut min⁹. i. et cã in hoc q̃ trãsmutatio de ꝟrarijs erit ad media: est:
qz cõtraria recipiũt magis et min⁹: aut intẽdit ecõtrario. ſ. q̃ cũ fuerit posi
tũ: qz trãsmutatio est ꝑmo de ꝟrario i mediũ: sequit vt ꝟrariũ recipiat ma
gis et min⁹. Illõ. n. qõ nõ recipit magis aut min⁹ nõ hz trãsmutationẽ: ꝛ iõ
si media differũt a in spẽ ab extremis nõ eẽt illic inter: qõ est necessariũ in
motu declaratũ est in nãlib⁹: nec eẽt illic trãsmutatio oino: ꝛ iõ. d. posit: g̃ et
hoc ẽt iter ꝟraria. i. g̃ trãsmutatio ẽ necessario iter ꝟraria. ¶ W.d. iõ ꝛ oẽs
ptes ꝛc.i. et nõ solũmodo est verꝝ dicere q̃ oia media sunt cõposita ex cõtra
rijs: ꝫ ecõtrario. ſ. q̃ oia cõposita ex ꝟrarijs sunt media. Cõposita. n. ex duo
bus debẽt hñe ex altero illoꝝ min⁹. ꝛ ex altero magis. b ¶ Et hoc demõ
strat ex suo sermõe: qm̃ ipoſe est q̃ in cõposito ex ꝟrarijs sint due partes
eẽles: ꝫ altera dz ee dominãs: cui attribuat forma. ꝛ hoc demũ fant ꝑ hoc qõ
ipoſe ẽ inueniri ꝓpõnẽ mediã i extremis ꝟrarijs vt dixit Sal. poſe eẽ. ¶ Qm̃
si eẽt poſe: tũc eẽt poſe inuenire cõpositũ ex ipis extremis absq̃ eo q̃ accide
ret eis trãsmutatio aut diminutio. Et iã fecim⁹ ꝑmonẽ ꝟradicẽtẽ. S. W.d.
cõposita. n. ꝛc.i. qm̃ i cõposito inuenit ex altero ꝟrario magis et ex altero
min⁹ nõ simplr: ꝫ aliq̃ mõ. i. in potẽtia. c ptes. n. cõpositi sũt i cõposito in
potẽtia nõ i actu: ꝛ iõ cõpositũ ẽ vnũ i actu: ꝛ forma ꝑ partẽ dominãtẽ. et si
nõ: nõ eẽt vnũ i actu. W.d. et cũ nõ sint diuersa ꝛ oia ꝟraria. g̃ media sũt ex
ꝟrarijs. i. ꝛ cũ media sint iter res diuersas ꝛ diuersitas eaꝝ nõ differt a di-
uersitate ꝟrariorꝝ: g̃ media necessario sunt inter ꝟraria: g̃ oia que sũt sub
medijs: et contraria non puma: et media sunt ex primis contrarijs.

T Dñe colo
rũ recipi-
unt magꝫ
et minus.
a Si me
dia differ
rẽt spẽ. ab
extremis
nõ eẽt illic
inter neq;
motus.
b Digres
sio q̃ ostẽ-
dit ñ posꝫ
se dari eñ
le ad põ-
dꝰ nec cõ-
ꝓnõnẽ tẽ-
peratã q̃-
lez posuit
Sal. vide
ꝑmo ce. ꝑ.
7. ar. 2. col
liget. cs. i.
c partes
ꝓpositi sẽ
i ꝓposito i
U potẽtia ex
hoc vẽ ex-
trema nõ
esse actu i
medio. vi
de. ſ. phy.
6. 19. ſz. 2
2. de aia.
158. 2. 2. ꝫ
gene. ꝑ. ꝫ
vbi dicit
oppositũ.

UVA. BHSC. IyR_117

¶Quod quidem igitur media ⁊ in eodez genere omnia: ⁊ inter media contrariorum: ⁊ componuntur ex contrarijs: omnia palã. Diuersum autẽ specie ab aliquo diuersum est: ⁊ oportet hoc ambobus inesse: vt si animal diuersuz est specie: ambo animalia. Necesse ergo in eodem genere esse diuersa specie. Tale enim genus voco quo ambo vnum ⁊ idem dicuntur: non ꝑm accidens habẽs differentiam siue vt materia ens siue aliter. Non solum enim opz commune existere: puta ambo animalia: sed et alterum vtrilibet hoc ipsum animal: et hoc quidem equum illud vero hominem. Propter quod hoc cõmune diuersum abinuicem est specie. Erit itaqz ꝑm se: hoc quidem tale animal: illud vero tale: vt hoc quidẽ equus: illud vero homo. Necesse ergo differentiam hanc diuersitatem esse generis. dico eñ generis differentiam diuersitatẽ que diuisum facit hoc ipsum. ¶Contrarietas igitur erit hec. palam autem ⁊ ex inductione. Omnia eñ diuiduntur oppositis. Et quod contraria in eodem genere sunt ostensum est. Nam contrarietas erat differentia perfecta. differentia vero que specie omnis alicuius aliquid est. Quare hoc idem ⁊ genus in ambobus. Quare ⁊ in eadem coelementatione omnia contraria cathegorie: quecuqz specie differentia ⁊ nõ genere: diuersaqz abinuicem maxime. Perfecta eñ ipsorũ differẽtia: ⁊ simul inuicem nõ fiunt. Ergo differentia cõtrarietas est. Hoc enim est diuersa esse specie in eodẽ genere entia ꝯtrarietatẽ habere entia indiuidua. eadẽ vero specie que cuqz cõtrarietatẽ nõ habẽt indiuidua entia. In diuisione enim ⁊ in medijs fiunt cõtrarietates prinscz ad indiuidua perueniatur. Quare palã: q; ad id qõ vocatur genꝰ: nec idẽ nec diuersum specie quicqz est eorũ que cõuenũt vt generis specierum. Nam materia negatione ostẽditur: genus aũt materia qõ dicitur genus: nõ vt heraclitorum: sed vt in natura. Necz ad ea que non in eodem genere: sed differunt genere ab illis: specie vero ab eis que in eodem genere. ¶Contrarietatem enim necesse est esse differentiã: nõ differre specie: hoc autem inest in eodez gñe existentibus solum.

x Mã negatiõe cognoscitur.

¶Declaratũ est igitur ꝙ omnia media sunt in eodẽ genere: ⁊ ꝙ sunt inter contraria: ⁊ ꝙ omnia sunt composita ex contrarijs.

¶Capitulum Decimum.

Quod aũt est aliud per formã est aliud alicuꝰ: ⁊ hoc dz esse vtriqz. Quoniã si aial est aliud ꝑm formã: necesse est vt vtrũqz sit animal: ⁊ vt illud qõ est aliud ꝑm formã sit in eodẽ. Illud enim qõ est tale bñ dr: ꝙ ambo sunt ex eodẽ: cũ differũt nõ per accidẽs: sed ꝑm naturam: siue alio modo. Opz enim habere illud quod est commune tantũ: vt animal vtriqz: sed vt quodlibet eoꝝ habeat aliud: ⁊ etiã idez animal. V. g. vt sit equus ⁊ aliud homo. Necesse est igitur vt

UVA. BHSC. IyR_117

ista diuersitas sit alietas in genere. Dico enim q diuersitas generis est alietas: et alietas est illud quod facit hoc aliud. Contrarietas igitur que est in re est eadem: z hoc manifestum est ex sermone sequenti. Omnia enim diuiduntur sm oppositionem. Et iam declarauimus q contraria sunt in eodem genere. Contrarietas. enim est perfecta diuersitas: z diuersitas que est sm formam. Omne enim aliquod est alicuius genus hoc quod est idem. z genus etiam dicitur de vtroq. et ideo omnia contraria cum veniunt in eodem predicamento que differunt sm formam non sm genus. Et sunt quedam ex quibusdam alijs magis. Diuersitas cm completa non est insimul vtriq. Ergo diuersitas est contrarietas: et dicuntur idem sm formam omnia que non habent contrarietatem: et sunt illa que non diuiduntur. Contraria enim sunt in diuisione: et in eis que sunt media: anteq perueniant ad illa que non diuiduntur: ergo manifestum est q nihil est in rei veritate apud illud quod dicitur genus: neq idem: neq aliud in forma, omnino in illa que est sicut forma generis. Materia enim cognoscitur per negatiuam. Genus vero est materia illius quod dicitur genus: non sicut genus herculeorum: sed sicut dicitur in illis que sunt naturaliter. Neq in illis que non sunt in eodem genere: sed differunt ab istis secundum genus: et differunt secundum formam ab illis que sunt in eodem genere. Contrarietas enim est diuersitas eius quod differt secundum formam: z ista est in illis que sunt in eodem genere tantum.

Cum declarauit q contraria sunt in eodem genere: z q medium cõponitur ex cõtrarijs: z q media sunt inter cõtraria: fecit rememorationẽ de hoc. D. incepit declarare q illa que differũt sm dr̃ias z formas cõueniunt in gñe. Et. d. illud aũt q̃ est aliud &c. i. illud aũt quod est aliud sm formã inuenit in alio z nõ sunt diuersa existentia in eodem subiecto: sz in gñe in quo cõueniũt: z hoc intẽdebat cum. d. z oportet vt hoc sit vtriq. D. d. qm si aial &c. i. necesse est. n. si animal diuidit in duo diuersa sm formã. s. in duas species: vt aial sit in vtroq. s. q vtrũq sit animal. D. d. z vt sit aliud &c. idest z vlr necesse est vt illa que differunt sm formã. s. species sint in eodẽ gñe. D. d. illud. n. q̃ est tale &c. i. illa. n. que differunt tali diuersitate. s. sm formã sunt in eodẽ gñe cũ nõ differãt per accidens sicut illa que conueniũt in forma z differunt sm materiã. U. g. duo annuli alter de auro alter de argento. D. d. oportet em vt habeant &c. idest opz vt nõ conueniãt nisi in re cõmuni tm̃: z vt differãt in illo per q̃ vtrũq est aliud. Et intendit per hoc distinguere inter res diuersas que faciunt illa in quibus inueniuntur diuersa in specie: z res diuersas que congregantur in eodem subiecto: z nõ faciunt illa in quibus inueniuntur diuersa sm colorem z saporẽ in istis em nõ est contrarietas. Illa autem que faciunt res existentes diuersas faciunt hoc per contrarietatem que est eis: cum dictum sit q contraria sunt illa que non congregantur in eodẽ subiecto eodem modo. D. d. necesse est igit vt ista diuersitas &c. i. ergo necesse est vt iste modus diuersitatis q̃ facit cõtrarietatẽ sit illud p q̃ differt intra se idẽ genus in sua subã. D. d. dico. n. &c. i. ideo dico q illud p q̃ differt idem genus est aliud: et

4 B

UVA. BHSC. IyR_117

ista alietas facit genus,diuidi per dñias ꝓtrarias. ¶D.d.contrarietas igl
tur ꝛc.i.cū ista sit contrarietas que existit in forma est illa que facit vt ha-
beat idem genus.D.d.et hoc manifestū est ꝛc.i.et hoc ꝙ forma ꝑ quā diui
ditur genus primo ꝛ essentialiter hz in se cōtrarietatē: manifestum autem
est ex inductiōe.i.qm̄ cum considerata fuerint oia genera inueniuntur ita.
2 ¶D.d.oino enim diuiduntur ꝛc.i.que nō cōgregantur in eodem.
C ¶Et cuz posuit propositionem dicētem ꝙ dñe quibus gen⁹ diuiditur sunt
contrarie:posuit ꝙ cōtraria sunt in eodem genere ad cōcludendum ꝙ forz
me quibus diuiditur aliquid sunt in eodem gñe.ꝛ.d. et iam declarauimus
ꝛc.i.et iam declarauimus superius ꝙ cōtraria sunt in eodem gñe. Contra
rietas.n.est cōpleta diuersitas:ꝛ cōpleta diuersitas nō intelligitur nisi in
ter duo que sunt eiusdez nature.U.g.inter duas extremitates longissime li
nee:et in qualitate inter duas formas remotissimas.D.d.et diuersitas que
est ꝑm formā ꝛc.i.et diuersitas que est ꝑm formā est cōtrarietas que cuz fa
cit vt illa que diuersantur ꝑm ipsaz nō congregantur. ¶D.d.ergo illud qō
est idem ꝛ genus.i.illud ergo in quo cōueniunt due forme diuerse est idez
et est genus de quo predicātur. ¶D.d.et ideo oia ꝓtraria ꝛc.i.et ꝓpter hec
oia ꝓtraria que sunt in eodem predicamēto ꝑm formam diuersantur nō hz
genus:vt albū ꝛ nigrū:et dulce et amarū que sunt in qualitate.D.d.et ista
quedam a quibusdā alijs magis.i.et ista differūt abinuicem magis ꝙz alia
dñia.s.que inueniuntur in eodem subiecto. ¶D.d.diuersitas em̄ est cōple-
ta ꝛc.i.et intēdit ꝙ duo diuersa nō inueniuntur insimul. ¶Et in alia trans
latione.d.diuersitas enim completa nō erit cum quedam fuerint cum qui-
busdam insimul.i.diuersitas enim completa nō inuenitur in diuersis que
sunt insimul in eodem:vt color ꝛ albedo:ꝛ rationalitas : et ideo ista inue-
niuntur in generibus diuersis.Illa autem que differunt perfecta dñia.scz
que nō inueniuntur in eodem necessario sunt in eodem genere. D.d.ergo
diuersitas ꝛc.i.ergo diuersitas ꝑm formam est diuersitas ꝑm contrarietatē
diuersitas enim ꝑm formam est illa ꝑm quam diuiditur idem genus:ꝛ non
cōgregantur in eodem.et ista est disp̄ositio cōtrariorum. ¶D.d.et dicun-
tur idem ꝛc.i.illa que sunt idem ꝑm formam sunt oia que nō habēt ꝓtrarie
tatem.s.particularia que nō diuiduntur:vt Sor.ꝛ pla. ¶D.d. cōtrarietas
enim ꝛc.i.contrarietas.n.est in forma per quam diuiduntur prima genera
et media genera:donec perueniatur ad illa que non diuidūtur ꝑm formā:
et sunt vltime speciesque diuiduntur in individua. ¶D.d.ergo manifestū
est ꝛc.i.ergo in genere non inuentur aliquid qō in rei veritate sit idem cuz
forma que est in genere:aut aliud:quoniam genus est materia:et materia
cognoscitur per negatiuam cū dr̄ ꝙ materia est priuatio forme: et intende
bat declarare ꝙ in genere nihil est in actu:ita ꝙ diceretur aut est idem cuz
D forma existente in eo aut aliud. ¶D.d.genus autem mā ꝛc.i.genus autem
Genus si- significat mām.scz genus qō dr̄ in rei veritate non genus quod dicitur de
gnificat mām vid oppm prio met. cō.17. omnibus attributis eidez parti.U.g.genus herculeorum. D.d.sed illud qō
est ꝛc.i.sed genus qō predicatur de rebus existentibus ꝑm nām qō ita diffi
nitur.s.ꝙ est p̄dicabile de pluribus speciebusin eo ꝙ qd.Do. neꝙ in illis q̄
nō sunt in eodem genere.i.neꝙ diuersitas ꝑm formam inuenitur inter illa
que non sunt in eodem genere.D.d.et differūt ꝑm formā ꝛc.i.et illa ꝑ q̄ dif-
fert forma sunt in eodem genere:et cā in hoc est:qz cōtrarietas ꝑm formaz
est diuersitas:ꝛ diuersitas ꝑm formam est diuersitas ꝑm contrarietatem: et
cōtraria sunt semper in eodem genere.ergo diuersa ꝑm formam sunt in eo
dē genere.et hoc intendebat cum.d.et erunt ista que sunt in eodem genere:
scz diuersa ꝑm formam. ¶Cap.Undecimum.

UVA. BHSC. IyR_117

Dubitabit autē vnq; aliquis quare femina viro non specie differt: cōtrario masculino ⁊ femineo exīte: differentia autem cōtrarietate. Neq; animal masculinum ⁊ femininum diuersuz est spē: q̄uis scōm se animalis hec sit differentia: et nō vt albedo aut nigredo: fz inquantū animal masculinū est. Est autē hec dubitatio fere eadem: ⁊ quare hec cōtrarietas facit specie diuersa: hec vero non: aut ambulatiuum: ⁊ volatiuum: sed albedo ⁊ nigredo non. Aut q; hec quidem sunt ꝓprie passiones generis: illa vero minus: qm̄ est hec quidem rō: hec autem materia. Quecūq; quidez in ratione sunt contrarietates specie faciunt differentiam in concepto cum mā non faciunt. Quapropter hominis albedo non facit nec nigredo: nec albi hominis est dīa ꝑm speciem ad nigrum hominem: nec si vnum nomē imponatur. Ut materia enim homo. Non facit autē differentiā mā. Non.n. hominis species sunt homines. Propter hoc q̄uis diuerse carnes et ossa et quibus hic et hic: sed simul totum diuersum quiddam: specie vero nō diuersuz: q; in rōne non est cōtrarietas hoc autē est vltimū individuum. Callias vero est rō cuz mā ⁊ albus itaq; homo: q; Callias albus. Scōm vero accīs hō albus: nec ereus itaq; circulus: nec ligneus: nec triangulus ereus ⁊ circulus ligneus ꝓp māz spē differunt: sed q; in rōne ineſt contrarietas. Utruz autem mā non facit diuersa specie ens aliqualiter: aut est: vt facit. Propter quid em̄ hic equus ab hoc hoīe diuersus est spē. Equidem rōnes ipsorum cum mā aut q; est in ratione ꝓtrarietas. Etenim albi hois: et nigri equi diuersitas est specie: fz nō inquantum hic albus: ⁊ hic niger: qm̄ ⁊ si ambo albi essent tamē essent specie diuersa. Masculus vero ⁊ femina animalis sunt ꝓprie passiones: sed non ꝑm substantiam: verum in materia: ⁊ corpore. Propter q̄ idem sperma femina: aut masculus fit patiens passionem aliquam.

E Nō facit dīam materiam.

F hic sumitur dīam aliāz formā aliam ꝑm mām esse.

Querendum est quare mulier non differt a viro ꝑm formam cum masculus sit contrarius femine: et diuersitas est cōtrarietas Et quare animal masculus non est aliud a femina secunduz formam. Ista enim diuersitas est per se animalis: et non sicut albedo ⁊ nigredo: sed feminitas et masculinitas sunt secundum animal. Ista enim questio appropinquat questioni dicenti: quare eq̄dam contraria faciunt alia ꝑm formā: et quedam non: vt ambulans ⁊ pennatum. Albedo vero et nigredo: non quedam em̄ sunt passiones proprie generi: ⁊ quedam non. ergo quedam diffinitio ⁊ quedam mā. Omnia igitur contraria que sunt in diffinitione faciunt diuersitatem ꝑm formam: ⁊ oia que sunt in re cum mā non faciunt. Et ideo albedo nō facit hoīes. nz nigredo: neq; homo albus differt ꝑm formaz in respectu hominis nigri: neq; si fuerit positum vnum nomen. Homo enim est sicut materia: et materia nō

UVA. BHSC. IyR_117

facit diuersitatem. Homines enim non sunt forme hominis: ꝛ iō si carnes ꝛ ossa sunt alia et alia ex quibus sunt hec et hoc: sed tamen totum congregatum est aliud: secundum vero formam non est aliud: quando in verbo non est contrarietas: et hoc est postremum: quod non diuiditur. Callias autem est sermo cum materia ꝛ albus est homo: qm̄ callias est albus: ꝛ homo est albus per accidens. Neq; circulus ligni ꝛ cupri: neq; triangulus cupreus ꝛ circulus ligneꝰ differūt ꝑz formā ꝓpter materiā: sz qz in verbo est cōtrarietas. Sed vtrum materia non facit aliud ꝑm formam cuz sit aliquo modo: ꝛ forte possibile est vt faciat: et quare est equꝰ aliud secundū formam ab hoc homine: cum verba eorum sunt cum materia: aut qz in verbo est contrarietas: vt est hominis albi ꝛ equi nigri: habent em̄ formas: sed nō qz alter albus: et alter niger. Et quoniam si vteroq; esset albus: ꝛ forme eorum essent in alia dispositione. Masculus autez et femina ꝛ si sint passiones proprie animali cum non sint secundum substantiam: sed sunt in materia a corpore: et ideo idez sperma erit aut femina aut masculus postꝫ patitur aliqua passione.

Et querendū est quare masculus nō differt a femina ꝑm formā cuz sint duo cōtraria: et diuersitas ꝑm cōtrarietatem est diuersitas ꝑm formā et quare animal masculū non est cōtrariuz animali femininoꝛ ita q; sit substantia: adeo q; diuidatur his duabus differētijs diuisione specifica. Et dixit hoc. quoniā manifestum est per sc̄ q; masculus ꝛ femina sunt in oī genere alterius eiusdem spēi. Cō. d. cām faciētem hāc questionē: ꝛ. d. ista. n. diuersitas ꝛc. i. animal. n. diuiditur his duabus differētijs essentialiter nō accidētaliter sicut diuiditur in album et nigrū. et intēdebat: qm̄ si diuiditur essentialiter: necesse est vt masculꝰ sit vna species: ꝛ femia alia spēs. Cō. d. sed femina ꝛc. i. et est necesse vt ista diuisio sit essentialis: quoniam diuisio animalis in masculum et feminā est ꝑm q; est alia: qō nō est ita in albo ꝛ nigro. Cō. d. ista. n. q̄stio ꝛc. i. ꝛ similis; est isti qōni qō dicēs quare q̄dā contraria faciūt species. V. g. ambulatio ꝛ volatus ꝛ natatio: ambulās. n. ꝛ volans et natās diuersantur ꝑz spēm: et quedā nō faciūt spēm: vt albedo et nigredo: in eadē. n. specie inueniūtur album ꝛ nigrum. Cō. d. causam in hoc ꝛ dixit. quedam. n. sunt passiones ꝛc. i. et cā in hoc est: quoniam quedā contraria in que genꝰ diuiditur sunt accētia et passiones illi⁹ generis nō dīe substātiales: ꝛ quedā nō. i. nō differētie ſbales. Cō. d. ergo quedā sunt versum ꝛc. i. ergo quedā cōtraria sunt forma que est ſube rei ꝓ quā disponitur ꝛ quedā est materia nō attributa ſbe rei. D. d. ergo oia ꝓtraria ꝛc. i. ergo oia cōtraria q̄ sunt in diffōnibus. s. que accipiūtur in eis ꝓ differētijs faciunt diuersitatem ꝑm speciem. s. faciūt species ꝓtrarias. Omnia vero contraria q̄ inueniuntur in materia ꝛ sunt accētia māe nō faciūt spēs: ꝛ iō albedo addita animali nō facit hoiem sicut rōnalitas addita animali facit hoiez: neq; homo albꝰ differt ab homine nigro. Cō. d. neq; si fuerit positū ꝛc. i. ꝛ si aliquis posuerit nomē ꝓpriū hoi nigro: ꝛ nomē ꝓpriū hoi albo: tñ ꝓpter hoc non faciet hoiem duas spēs: qm̄ hō est sicut mā albi ꝛ nigri: ꝛ album ꝛ nigrum sunt passiōes māe: ꝛ passiones ꝓtarie materie non faciūt mām spēs cōtrarias. Cō. d. qm̄ hoies nō habent formas idez. s. qz sunt albi et nigri.

UVA. BHSC. IyR_117

aut habet alia ɔtraria accñtia materie:sed facit hoies esse hoies rõnalitas. D.d.⁊ si carnes ⁊c.i.et nulla alietas inuenetur in homine ꝓm mãz. et si carnes ⁊ ossa ex quibus cõponitur hoc demonstratum sint alia a carnibus et ossibus ex quibus cõponitur hoc aliud.s.diuerse complexionis. et ideo totum cõgregatum ex istis ossibus ⁊ carnibus non est aliud a toto cõgregato ex istis ossibus ⁊ carnibus.et homo est vnus ꝓm formam: et alietas non inuenitur nisi quãdo in forma sint cõtrarietates.¶D.d. qm̃ in verbo non est cõtrarietas.i.⁊ causa in hoc ꝙ homo est vnus in sua forma:qꝛ in sua diffinitione nõ accipiũtur differẽtie ɔtrarie. Illa.n.in quorum diffinitionibꝰ accipiũtur differẽtie ɔtrarie sunt cõtraria.D.d.hoc est vltimũ qđ nõ diuiditur.i.⁊ illud qđ ꝓm formam est vnũ est vltima species que nõ diuidit̃ nisi in indiuidua.¶D.d.Callias vero ⁊c.i.indiuiduum vero.V.g.Callias est cõpositum ex forma ⁊ materia.D.d.neq albus homo ⁊c.i.qm̃ albedo ⁊ nigredo insunt homini per accidẽs:⁊ iste differẽtie non faciũt in eo spẽitatem. Albedo.n.nõ est in hoie nisi qꝛ est in quibusdam indiuiduis hois: vt Socrate ⁊ pla.Est igitur in hoie nõ ꝓm ipsum:sed ꝓm sua indiuidua : est igit̃ in specie per accidẽs: ⁊ ideo.d.nec circulus cupri.⁊c.i. nec etiã diuersantur res in specie ꝓpter diuersitatem suarum mãeꝝ in spẽ:cum forma sit vna:vt circulus factus ex cupro aut ligno:⁊ triãgulus factus ex cupro aut ligno. ¶D.d.⁊ nõ sunt diuersa ꝓm ɔtrarietatẽ.i.et iõ illa que diuersantur ꝓm spẽz non diuersantur ꝓm diuersitatem suaꝝ mãeꝝ:sed qꝛ in suis formis est contrarietas.¶D.d.sed vtrũ materia ⁊c.i.et queritur vtrum sit possibile vt materia faciat aliud in specie qñ materia fuerit diuersa quoquo mõ. ¶D.d.et forte ⁊c.i.forte existimatur possibile esse vt ista diuersitas ꝓz materiã faciat diuersitatẽ in specie quãdo due diuersitates fuerit congregate.s.i specie et forma insimul.D.d.et quare alius equus ⁊c.i.V.g. vt aliquis querat quare equus et homo sunt alia ꝓm spẽm vtrum per diuersitatem formarũ aut mãerum:qꝛ sunt diuersa in ambobus.¶Et intendit:qm̃ potest aliqs fingere in talibus ꝙ diuersitas earũ in specie est ꝓpter diuersitatem eoꝝ in mã. ¶D.dedit exemplũ:⁊.d.vt hois albi ⁊c.i.V.g.homo albus et equus niger: hec enim duo sunt diuersa ꝓm materiã ⁊ formã.diuersa enim ꝓm materiam qꝛ alter est albus:⁊ alter est niger.ꝓz formam vero quia hoc rõnale: hoc autem hinnibile.¶D.d.sed nõ qꝛ alter albus ⁊c.i.sed manifestum est per se ꝙ homo albus nõ differt ab equo nigro in hoc ꝙ homo albus et equꝰ niger. ¶D.d.causam in hoc.et dixit qm̃ si ambo essent albi ⁊c.i.qm̃ si ambo cõuenirent in albedine:essent in forma diuersi:⁊ propter hoc non cõuenirent in forma.et intendit ꝙ sic est intelligendum in diuersitate hominis et equi in materia.s.ꝙ ista diuersitas non facit diuersitatem in forma:sicut est dispositio in homine albo ⁊ homine nigro.¶Et qꝛ questio a qua incepit in masculo et femina non est dissoluta dissolutione ꝓpria incepit dicere hoc.et d.masculus vero et femina ⁊c.i.questio autem dicta de mare et femina existentibus in animali:sic dissoluitur:quoniam masculinitas et feminitas:licet sint passiones essentiales animali ⁊ proprie ei:tamen non sunt de nũero differentiarum essentialium substãtialium:sed sunt accidentia essentialia materie et corporis animalis:sed animal accipitur in diffinitione earũ non autem illa in diffinitiõe animalis.¶D.d.⁊ ideo sperma ⁊c.i.⁊ ideo materia maris et femine vniuersaliter est vna:Idem enim sperma quãdo patitur aliqua passione:fit ex eo masculus:et quãdo patitur passione ɔtraria: fit ex eo femina.¶Et dixit hoc:qꝛ passio est in predicamento qualitatis nõ in predicamẽto substãtie:et sperma est in gñe substãtie. ¶Et forte intẽdit per passionem illud quod accidit ei de caliditate et frigiditate:illud qđ declaratum est in generatione animalium.

E
Illa i qꝛꝫ diffõnibꝰ accipiunt̃ drie ɔtrarie sunt cõtraria

Illa q̃ diuersantur scđm spẽz nõ diuersant̃ ꝓz diuersitatez suaꝝ mãerũ:ſz qꝛ in suis forñis ẽ ɔtrarietas.Idẽ.⁊ de aĩa cõ. 5ꝫ.

UVA. BHSC. IyR_117

Capitulum Duodecimum.

Quid quidem igitur est esse diuersuz specie: z quare alia differunt specie: alia non dictum est. Cum vero cõtraria diuersa spẽ. Corruptibile autẽ z incorruptibile contraria. Priuatio em̃ est in potentia determinata. necesse diuersuz esse genere corruptibile z incorrupti bile. Nunc autem dicim⁹ de his vniuersalibus noibus vt autem videt non necesse est corruptibile quodcũq; z incorruptibile diuersa spẽ: quẽadmodum neq; album neq; nigrum. Idem em̃ cõtingit esse z simul si fuerit vniuersaliũ: quẽadmodum homo erit vtiq; z albus z niger z singularium erit em̃ non simul albus idẽ z niger. Equidem album contrarium nigro. Sz cõtrariorum: hec quidem ꝑm accidens insunt quibusdam: vt que nunc dicta sunt: z alia multa: hec autem impossibile quorũ est corruptibile z incorruptibile. nihil em̃ est corruptibile ꝑm accidens: nam accidẽs cõtingit non existere: z corruptibile ex necessitate existentium est quibus inest. Aut erit idez: z vnũ corruptibile z incorruptibile si contingit non existere ipsi corruptibile. Aut substantiam igitur: aut in substantia necesse est inesse corruptibile vnicuiq; corruptibiliũ Eadem vero ratio z de incorruptibili. Ex necessitate em̃ existentium ambo sunt. Inquantũ igit z scõm quꝑ primuz hoc quidẽ corruptibile: hoc autem incorruptibile habet oppositionem. Unde necesse genere esse diuersa. Palam igitur quꝑ non cõtingit esse species tales quales dicunt quidam. Erit em̃ hõ hoc quidem corruptibilis: hoc autem incorruptibilis: equidem spẽ eadem dicunt esse species z non equinoce. Diuersa vero genere plus distant cꝫ que specie.

Ꝓ

Corruptibile et icorrupti bile sunt genere diuersa.

Dictum est igitur quare sunt alia diuersa in forma: z quare q̃daz sunt diuersa in forma z q̃dam non. Et cum cõtraria fuerint talia in forma; corruptibile et incorruptibile sunt contraria: alia magis est necessarium vt non sit generis corruptibilis et incorruptibilis; ex priuatione per differentiam sine potentia: et ideo dicimus modo in eis ꝑ nomina. ergo possibile est existimare quꝑ nõ est necesse vt incorruptibile et corruptibile sint alia in forma: quẽadmodum neq; nigrum neq; album. quedam enim possunt esse idem in simul cum fuerint ex vniuersalitate: vt homo quoniam potest esse albus et niger: et potest esse in rebus simplicibus: et vt sit vnum: et non insimul album et nigrum: et si album est contrariũ nigro: sed quedam contra in quibusdam rebus sunt ꝑ accidens dicta: nunc et alia multa et quedam non possunt esse alicuius. Et similiter corruptibilia et ea que non corrumpunt. Cum nihil corrumpitur ꝑ accidens. Accidens enim possibile vt non sit. corruptibile autem et icorruptibile sunt reruz que sunt necessario in his in quibus sunt. quando idem fuerint corruptibile etiam et si fuerit

UVA. BHSC. IyR_117

fuerit poſe vt nō habeat corruptionē ſimplr. Ergo neceſſe eſt vt corruptio ſit ſubſtātia aut in ſubſtātia cuiuſlibet eox q̄ corrumpunt. ⁊ iſte ſermo eſt poſſe ēt in eis que nō corrūpunt. Utrū. n. eſt ex illis q̄ ſunt neceſſario ſm q̄ ſuperi⁹ ēt p̄mo mō p quē ſunt op posita. Alterū. n. eſt corruptibile: ⁊ alterū incorruptibile. Ergo ne ceſſe eſt vt ſint alia ſm gen⁹. Et eſt manifeſtū q̄ ipoſe ē vt ſint quo me tales: vt quidam dicunt. Et ſi non tunc homines quidam corrūpunt: ⁊ q̄dā non. Et ſi iſte forme dicantur q̄ ſcōm formā ſunt eedem cum ſingularibus non equiuoce: que aūt alie ſcōm gen⁹: magis diſtāt q̄ illa q̄ nō ſunt talia ſecundum formam.

Dictum eſt igit de cā pp quā dicit aliud eē aliud in ſpecie. W. d. et q̄ 26
re quedā ꝛc. i. et quare q̄dā eox que diuidunt ſm ꝓtraria di
uerſant in ſpē: ⁊ quedā nō diuerſant in ſpē. ¶ Et cū poſuit hanc q̄nē ince
pit pſcrutari de corruptibili et incorruptibili q̄o diuidit eſſe in ipſa: vtrū
ſm q̄ gen⁹ diuidit p differias ꝓtrarias ſpales: aut ſm q̄ mā diuidit per accñ
tia oppoſita: aut corruptibile ⁊ incorruptibile diuerſant ſm gen⁹ ⁊ formaz
Ꝛtia. n. non fugiūt ab iſta trina diuiſione. ¶ W. d. et cū ꝓtraria ſint alia ꝛc. i.
et cum ꝓtraria faciāt ſpēs diuerſas: ⁊ corruptibile ⁊ icorruptibile ſunt con
traria. ergo corruptibile ⁊ incorruptibile ſunt ſpēs diuerſe. Q̄d. n. eſt tale
nō collocaꝫ ſub vno gñe. i. illud. n. p q̄ differt corruptibile ab incorruptibili
eſt dīa p̄uationis diuerſarum potētiarū duaꝝ. ſ. q̄ corruptibile differt
ab incorruptibili: q⁊ alterum habet ad corruptionē potētiā: ⁊ alterum non
hz potētiā ad corruptionē. Cōtraria vero q̄ ſunt in eodē gñe differūt: q̄m
in gñe cōi eis ſunt due potētie diuerſe: quaꝝ vna recipit alteꝝ ꝓtrariorū J
et altera alterū: ⁊ ideo corruptibile ⁊ incorruptibile ſunt diuerſa non ſcēz Corpus
formā tm̄: ſed ſm formā et gen⁹. ¶ W. d. ⁊ iō dicam⁹ nūc in oib⁹. ⁊ dixit hoc dcm̄ dcor
q⁊ corruptibile et incorruptibile ſunt due dīe ꝓtrarie: et illud q̄ ꝙgregat ruptibilis
illa ē nomē eq̄uocū: ⁊ qui loquit de tali nā. U. g. q̄ loqtur de corpe ſimpli eterno eſt
ci: nō loquit niſi de noibus: q̄m hoc nomē corp⁹. v. g. q̄ōr de corruptibili nomē eq̄
et incorruptibili ē nomē eq̄uocū. et iō neceſſe ē ſi corp⁹ corruptibile ē ꝙpo uocū. Jō
ſitū ex mā et forma vt non corruptibile ſit nō compoſitū: ⁊ vt mā et forma j. celi. c. 15
dicantur eq̄uoce: cū mā et forma ſit gñabilis et corruptibilis. ¶ W. d. ergo
poſſe eſt exiſtimare ꝛc. i. ergo eſt p poſſibile exiſtimare de corruptibili ⁊ icor
ruptibili: quoniam quedam talium cōtrariorum poſſibile eſt vt inueniaꝫ
in eadem nā inſimul: q̄n illa nā fuerit vīs. vt homo. poſſe. n. eſt vt quidam
ſit albus: et quidā niger inſimul hoc. ¶ W. d. et poſſe eſt vt hoc ſit in rebus
ſimplicibus ꝛc. i. et poſſibile eſt in talibus iſtis contrarijs vt inueniantur
in re ſingulari: ita q̄ vnum ſit album ⁊ nigrum: ſed nō inſimul: ſed album
in aliquo tempore. ⁊ nigrū in alio. W. d. et ſi album fuerit ꝓtrariū ꝛc. i. ſz nō
iſta q̄: et ſi concedaꝫ in ea q̄ corruptibile eſt ꝓtrariū incorruptibili: quo
niam quedā accidūt illi ꝓtraria in quo ſunt: et quedā impoſſe eſt vt ſint in
eodem genere. ¶ Et intendit q̄m cū ꝓtraria ſunt tribus modis: quoꝝ duo
ſunt deſtructi in diffōne corruptibilis et incorruptibilis remanet tertius.
ſ. contraria ſubſtantialia que non ſunt in eodem genere. ¶ W. d. ⁊ ſīr cor
ruptibile et incorruptibile ꝛc. i. quoniam ſunt ex ꝓtrarijs exiſtētib⁹ i re eēn
tialr: nō accidentalr: cū impoſſibile ē dicere in aliquo corruptibili q̄ eſt
corruptibile p accñs. Illud em̄ q̄ corrūpit nō corrūpit niſi in ſua ſba ſcz
illud q̄ videtur corrūpi ſimplr. ¶ W. d. accñs n. poſſe eſt vt non ſit ꝛc. i. et
eſt differentia inter ꝓtraria eēntialia ⁊ accñtalia: q̄m accidētalia poſſūt eē

UVA. BHSC. IyR_117

in illo in quo sunt et non esse. essentialia vero sunt necessario: et corruptibile et incorruptibile sunt de rebus necessarijs in rebus que disponunt p illa. ¶D.d. cum idem fuerit ꝛc.i. et cum idem fuerit corruptibile est corruptibile necessario: et similiter si fuerit incorruptibile: semper ēt disponet p incorruptibilitatē necessario. D.d. et sīr ergo necesse est ꝛc.i. et cum corruptio est de rebus necessarijs rebus corruptibilibus. ergo necesse est vt corruptio sit ſba cuiuslibet eoꝝ: aut si aliquid existēs in ſba cuiuslz eaꝝ. s. aut est substantia: aut sequit ſbam rei. ¶D.d. et iste sermo ꝛc.i. et talis ſmo dī de rebus que non corrūpunt. s. qm̄ ꝓuatio corruptionis: aut ē ſba eorum: aut sequitur ſbam. ¶D.d. qm̄ sunt superius ꝛc.i. magis enim differunt ꝯ illa que opponuntur ꝓmo mō: et sunt illa q̄ sunt opposita: quoꝝ genus est idem. D.d. ergo necesse est ꝛc.i. et cum magis differāt ꝯ opposita in gñe. ergo necesse est vt sint diuersa ſm genus. ¶D.d. manifestum est ꝛc.i. et manifestum est ex hoc quod impoſe est vt sit hic eadē forma in specie eterna et non eterna: sicut quidā dicūt: qm̄ si ita eēt: esset poſe vt q̄dā hoies eēnt eterni: et quidam gñabiles et corruptibiles: qm̄ et gñatio ꝛ corruptio tūc esset in eis per accidēs: vt albedo ꝛ migredo. ¶D.d. et si iste forme ꝛc.i. et impoſe sequitur: qm̄ forme sepate ponunt eedem cū singulaꝝ rib⁹ in natura: ita q̄ nomen homo dicat de sepato et sensibili vniuoce nō equinoce. ¶Et dixit hoc: quia iste sermo est ponētium formas. Dicūt. n. q̄ forme separate sunt substātie formarū sensibiliū. Qui aūt ponit formas equocas cū illis nō que sunt vna in genere ꝛc.i. et illa que distant ſm genus: magis distāt ꝯ illa q̄ distāt ſm formā. qm̄ illa que distāt in forma sunt in eodem genere. ꝛ illa q̄ distāt ſm genus non conueniunt in vna natura oīno: propter cām ꝓdictam.

Illa q̄ distāt ſm genus non conueniunt in vna natura oīno: propter cām ꝓdictam. 60.8.

¶Explicit Liber Decimus prime phie.

¶Aristo. Liber Undecimus prime phie incipit.

¶In vndecimo metaphysice sunt tres summe.

¶Primo recolligit dubitationes motas in. 3. lib. a ca. 1. vsq̄ ad tertiū.

¶Scō realsumit que in. 4. libro dixerat: vtpote ea que ad ꝓsiderationeꝝ huius scientie pertinent: et hoc a cap. 3. vsq̄ ad cap. 7.

¶Deinde a. 7. vsq̄ in finem disputat de ente imperfecto: sed de ente p accidens et de motu a infinito ꝛc.

¶Capitulum Primum.

A quo metaphisica vna sit plurium.

Quod quidem igitur sapientie circa principia scīe tie est palam ex primis in quibus dubitatum est ad dicta ab alijs de principijs. ¶Dubitabit autē vtiq̄ quis vtrum vnam existimare oportet esse sapientiam scientiam aut multas. Siquidem enim vnam: vna autem est semper contrariorum: principia aūt non ītra. Si aūt non vnam quales opz ponere hās. Adhuc aūt speculari dem onstratiua p̄ncipia vnius aut plurium. Siquidem enim vnius quidē magis huiꝰ ꝯ cuiuscunq̄. Si aūt plurū quales opz eas ponere. Adhuc vtrum omniū substātiarū aut non. Siquidem eīm nō oīum qualiū difficile est assignare. Si autem omnium vna nō manifestū quo contingit plurium eandem sciam esse. Adhuc vtrū circa substātias solū aut et circa accidentia demonstratio est. Si enim circa accidētia

UVA. BHSC. IyR_117

demonstratio est: circa substātias non est. Si aūt altera q̄vtraq; et vera sapientia. Demō stratiua quidē sapiētia q̄ circa accidentia: hic autem circa prima que substātiarū. Sz non circa dictas in physicis causas quesitam sciam ponēdū. Neq; enim circa qō cuius gratia. Tale enim bonum. Hoc autem in operabilibus existit et existentibus in motu: et hoc primum mouet. Tale enim finis. Primum autem mouens non est in mobilibus. Totaliter autem dubitationem habet vtrum quidem circa sensibiles substantias est quesita nunc scia: aut non: ꝛ circa quas: aut alias. Si eṁ circa alias aut circa species: aut circa mathematica. Species quidem enim quod non sunt palam. Attamen dubitationem habet et si esse quis ipsas ponat propter quid quidez: non quemadmodum in mathematicis sic habet et in alijs quorum sunt species. Dico autem quia mathematica quidem intermedia specierum ponunt ꝛ sensibilium velut tertia quedam preter species: et que hic. Tertius autem homo non est neq; equus: preter ipsum ꝛ singulares: Si autem iterum non est vt dicunt circa qualia ponendum negociari mathematicum. Non est enim vtiq; circa ea que hic. Horum enim nullum est quale mathematice querunt scientiarum. Neq; enim circa mathematica quesita nunc est scientia. Separabile enim ipsorum nullum: sed neq; sensibilium substantiarum: corruptibiles enim. Totaliter autem dubitabit vtiq; quis cuius est scientie dubitare de mathematicarum materia. Neq; enim physice: propter circa habētia in ipsis p̄ncipium motus et quietis: naturalis omne esse negociū. Neq; etiā intēdētis demonstratione ꝛ scientia circa hoc ipsum: genus enim inquisitionem faciet. Relīquitur igitur propositam philosophiam de ipsis considerationem facere. Dubitabit autem vtiq; quis si oportet querere quesitam scientiam circa principia vocata ab aliquibus elementa. Hec autem omnes inexistentia compositis ponunt. Magis autem vtiq; videbitur vniuersalium oportere esse quesitam scientiam. Omnis enim ratio: et ois scia vlium et non extremorum. Quare erūt vtiq; sic primorum generum. Hec autē vtiq; fiet ens et vnum. Hec enim maxime vtiq; existimabuntur continere entia omnia: et maxime principia videri. Quia prima natura sunt. Corruptis enim ipsis conterimentur reliqua. Omnia enim ens et vnum. Secundum q̄ autem dīas ipsis necesse participare. si ponat quis ipsa genera: differentia autez nulla genere participat. Sic nec vtiq; videbitur oportere ipsa ponere genera neq; principia. Adhuc autem si magis principium quod simplicius eo quod minus tale. Ultima autem eorum que ex genere simpliciora generibus: indiuisibilia enim genera autem in plura et differentia diuiduntur. Magis vtiq; principium videbuntur esse species: generibus. Qui autem cointerimunt generib⁹ spēs

B Nulladifferēcia genere ptici pant.

UVA. BHSC. IyR_117

genera principijs assimilantur magis: principium enim quod co interimit. q̄ quidez igit̄ dubitationē habent hic ⁊ alia sūt altera.

¶ Capitulum Secūdum.

Dhuc vtrū opz poni aliq̄d pter singularia aut nō: sed hoz̄ q̄sita scia: sz hoc infinita. q̄ vero pter singularia gña aut species sunt: si neutr⁹ hoz̄ quesita nūc scientia. Propter quid em̄ ipossibile hic dictū est. Etenim totalr dubitationē hz vtrū opz aliquā existimare substātiā separabilē pter sensibiles substātias: et eas que hic: aut nō: sz hic esse entia et circa hoc sapientiā existere. Querere quidē em̄ videmur alia quandā ⁊ ppositum est hic nobis: dico aūt scire siquidē separabile ꝑm se ⁊ nulli sensibiliū existēs. Adhuc aūt si ꝑter sensibiles substātias est aliqua alia substātia pter quas sensibiles substātias opz ponere hāc eē. Quid enim magis pter hoīes: aut eq̄s q̄s alioz̄ aialiū ponet quis ipam: aut totalr inanimatoz̄. Equales sensibilib⁹ et corruptibilibus substātijs perpetuas alteras cōstituere extra rōnabilia videbitur vtiq̄ cadere. Si aūt non separabile a corporibus quesitū nunc principiū est: quid vtiq̄ aliō quis ponet magis mā. Hec tamē actu quidē nō est: potētia aūt est. Magisq̄ vtiq̄ principium principalius hac videbitur eē species et forma. Hec autem corruptibilis. Quare totaliter non est perpetua substantia separabilis ⁊ secundum se. Sed inconuenies. Videtur enim ⁊ queritur fere a gratiosissimis tanq̄ existens quoddam principium: ⁊ substantia talis: quomodo em̄ erit ordo non existente aliquo principio perpetuo et separabili: et manēte. Adhuc aūt si quid est aliqua substātia: principiū tale ꝑm naturā quale nunc querimus: ⁊ hoc vnum oīum ⁊ idem perpetuorum ⁊ corruptibiliū dubitationē habet propter quid quidem eodē principio existente: hec quidem sunt perpetua eorum que sub principio: hec aūt non perpetua: hoc autem inconueniens. Si autem aliud q̄dem principiū est corruptibiliū: aliud autem perpetuoꝝ. Si quidem perpetuum ⁊ quod corruptibiliū similiter dubitam⁹. Propter quid enim non perpetuo principio existente et que sub principio perpetua. corruptibili autez existente aliud aliquid ꝑn ciptum sit huius: ⁊ illius alterum: et hoc in infinitum procedit. Si autem rursus aliquis putata maxime principia immobilia eē ens: et vnum ponat. Primo quidem si non hic aliquid et substātiam vtrumq̄ ipsorum significat: quomodo erunt separabilia: et per se. Talia autem querimus perpetua que et prima principia. Si vero hoc aliquid et substantia vtrumq̄ ipsorū significat omnia erunt substantie entia. de omnibus enim ens predicatur: de q̄busdam autem ⁊ vnum. Substantiā autem eē omnia entia falsum. Adhuc aūt primū principium q̄ vnū dicētib⁹: ⁊ hoc substātiam ex vno aūt ⁊ mā numerū generāt prio: ⁊ hanc substātiā di-

UVA. BHSC. IyR_117

unt esse: quomodo contingit qꝫ dr verũ esse. Qualitatẽ em ⁊ reliquorum vnũquemqꝫ numerum cõ positorꝫ qũo vnũ opz intelligere. De hoc enim neqꝫ quicqꝫ oino dicunt: neqꝫ facile est dicere. Si vero lineas aut his habita: dico aũt supficies prima ponat ꝺs principia: hoc aũt non sunt substãtie separabiles. Decisiones aũt et diuisiones he quidem superficierũ: he autẽ corporꝫ: puncta autẽ linearum. Adhuc autẽ termini eorundẽ horꝫ. Oia aũt hoc in alijs existunt et separabile nullũ est. Adhuc qũo substantiam existimare opz vnius et puncti. Substantie quidem enim omnis generatio est: puncti autem nõ est. diuisio em punctum. Exhibet autem dubitationem ⁊ opz quidẽ sciam esse vniuersalium et talis: substantia autem nõ vlium eẽ: magis autẽ hoc aliqd ⁊ separabile. q̃re si circa principia est scia: qũo opz principium existiare substãtiam esse. Adhuc vtrum est aliqd pter synolon aut non. dico autem materiam et qꝫ cum hac. Siqdẽ em nõ: q̃ quidẽ in materia corruptibilia omnia. Si autem est aliqd: spẽs vtiqꝫ erit ⁊ fora. Hoc igitur in quibus est: ⁊ in quibus non difficile determinare. In quibusdam enim palam non existens separabilis species: puta domus. Adhuc vtrum principia specie aut numero eadem: si enim numero omnia erunt eadẽ.

Capitulum Tertium.

Quoniã autẽ phi scia est entis inquantũ ens vl: ⁊ nõ ꝑz partẽ: ens autẽ multiplr: et nõ ꝑm vnũ dr modũ. Siqdẽ igit eq̃uoce: ꝑm cõe aut nihil: nõ est subyna scia. Nõ em vnum genus talium. Si autẽ ꝑz aliqd cõe erit vtiqꝫ sub vna scia. Videt itaqꝫ dicto mõ dici quẽadmodũ medicatiuũ et salubre: etem horꝫ vnũquodqꝫ multiplr. Dicit aũt ꝑm vnũquemqꝫ modorꝫ: eo q̃ hoc quidem ad medicatiuã sciam reducit aliqualr hoc aũt ad sanitatem: hoc aũt aliter ad idẽ: aut vnũqꝫqꝫ. Medicatiu⁹ em sermo cultelluscꝫ dr: eo q̃ hic quidẽ a medicatiua scia fit: hic aũt huic vtilis sit. Sic aũt ⁊ salubre: hoc qdẽ em q̃ signficatiuum sanitatis: hoc aũt q̃ factiuũ. Idem autem mod⁹ ⁊ in reliquis. Eodẽ itaqꝫ mõ ⁊ ens oẽ dr: eo enim q̃ entis inquãtũ ens passio: aut habit⁹: aut dispõ: aut mot⁹: aut aliorꝫ aliqd talium sit dr vnũqꝫqꝫ ipsorꝫ ens. Quoniã aũt ois entis ad vnũ aliqd ⁊ cõe reductio fit: ⁊ ꝺiuersitatũ vnaqꝫqꝫ ad ꝑmas drias et ꝺiuersitates reducẽt entis: siue pluralitas ⁊ vnũ. siue similitudo ⁊ dissimilitudo prime entis sint dre: sine aliqua: sunt enĩ he speculate. Differt aũt nihil entis reductionem ad ens: aut ad vnũ fieri. Eteni si nõ idẽ ꝑz est aliud: cõuertit quidẽ: vnũ enĩ ens aliqualr ẽt ens vnũ. q̃m aũt sunt cõtraria oia eiusdem ⁊ vni⁹ scie speculari. dr autẽ vnumqꝫqꝫ ipsorꝫ ꝑm ꝓuationes. Et vtiqꝫ q̃dã dubitabit aliquis qũo dr ꝑm ꝓuationem: quorũ ẽ intermedium aliquid: quẽadmodum iustũ et iniustũ. Circa oia vtiqꝫ talia priuationẽ opz poni nõ totius rationis sed vltime speciei. Puta si est iustus secundum habituꝫ

prima phia ẽ scia entis in quãtũ ens vl⁹ et ñ ꝑz ptem D

Dicẽtes q̃ditates rex ipticlari ame taphisico considerari.

UVA. BHSC. IyR_117

quendã obediẽs legibus. nõ semper iniustus erit tota priuat' rõ
ne: tũc psuaderi autẽ legibus deficiẽs in aliquo. ⁊ ꝑm hoc priua-
tio iest ipsi. Eodẽ autẽ mõ ⁊ in aliis. quẽadmodũ aũt mathemati
cus circa ea q̃ ex ablatione theoriã facit: circũtollẽs eĩ oĩa sensi-
bilia speculat'. puta leuitatẽ: ⁊ grauitatẽ: et duritiem: ⁊ ꝓtrarium:
adhuc aũt caliditatẽ ⁊ frigiditatẽ ⁊ alias sensibiles ꝓtrarietates
Solũ autẽ derelinq̃t quantũ: ⁊ ꝓtinuũ horũ quidẽ ad vnũ: horuz
ad duo: horũ vero ad tria. Et passiões horũ inquãtũ quãta sunt
⁊ cõtinua: ⁊ nõ ꝑm aliud aliq̃d speculat'. Et horũ quidẽ eas q̃ ad
inuicez positiões cõsiderat ⁊ in his existentia. Horũ autez cõmẽ
surationes: ⁊ incõmẽsurationes: horũ vero rões. Sz tm̃ vnaz ⁊
eandẽ ponimus sciam geometriã. Eodem mõ se hz ⁊ circa ens.
Huic eĩ accidẽtia inquãtũ est ens: ⁊ ꝓtrarietates ipsi⁹ inquãtũ
ens: nõ alterius scie q̃s phie speculari. Nãli quidẽ. n. nõ inquãtuz
entia. Magis aũt inquãtũ motu ꝓticipãt theoriam vtiq̃s q̃s di-
stribuet. Dialectica. n. entia ⁊ sophistica sunt accñtiũ quibus enti
bus: nõ autẽ inquantũ entia: nec circa ens ipsum inquãtũ ens ẽ.
quare relinquit' ꝑm inquãtũ entia sunt esse circa dicta specula-
tiuum. Cm̃ autẽ ens oẽ ꝑm vnũ aliq̃d ⁊ cõe dr̃ multiplr̃ dictũ: et
cõtraria eodẽ mõ. Ad prias. n. cõtrarietates ⁊ dr̃ias entis reducũ
tur. Talia aũt pñt sub vna scia esse: dissoluẽt vtiq̃ q̃scõm princi-
pia dubitatio dicta. Dico autẽ in qua dubitatũ est quo erit mul-

Metaphysicus ꝑsiderat ꝑncipia sciarũ cõiter. Uide. 12. met. c. 5.

torum ⁊ differẽtiuz gñe vna aliqua scia. Cm̃ autẽ mathemati
cus vtiẽ cõmunibus ꝓprie: ⁊ horum principia erit vtiq̃ speculari
prime phie. qđ enim ab equalibus: equalibus ablatis q̃ relinquũ
tur equalia cõe quidẽ est in oĩbus quãtis. Mathematica autez
id sumens circa aliquã partẽ cõuenientis materie facit theoriaz
puta circa lineas: aut angulos: aut numeros aut reliquo aliquid
quantorũ: non inquantum autem entia: sz inquantum continuũ
ipsorum vnũqđq̃: aut vnũ: aut duo: aut tria. Phia autẽ de his q̃
in ꝓte q̃dẽ inquantũ horum vnicuiq̃ aliquid accidit nõ intendit
Circa ens autẽ inquantum ens talium vnum qđ speculatur. eo-

Nãlis cõsiderat entia iq̃tuz motaz nõ inq̃tũ entia. Uide cõsiderẽ. 7. me. cõ. 9. ⁊ que ibi.

dem autem habet modo et circa naturalem scientiam mathema
tice. Naturalis enim accidentia et principia speculatur entiuz in
quãtum motaz: ⁊ non inquãtum entia. Primam autẽ sciam dici-
mus horum esse scõm q̃ entia subiecta sunt sed non alterum ali-
quid: ꝓpter quod ⁊ hanc: et mathematicã sciaz partes sapientie
esse ponendum. Capitulum Quartum.

St autẽ qđdam in entibus principium circa qđ non est
mentiri: cõtrariũ autẽ necessariuz semp facere. Dico au
tem verum dicere. puta q̃ non contingit idẽ scõm vnũ
et idem tpus esse: ⁊ nõ esse: ⁊ alia ipsis oppositа hoc mõ:
⁊ de talibus simpliciter quidã non est demõstratio: adhuc autem
est. Non. n. est ex credibiliori ꝓncipio hoc ipso facere syllogismuz

UVA. BHSC. IyR_117

opz aũt siquidẽ erit simplr demõstrare. Ad dicẽtẽ aũt oppositas dictiões veras simul esse et q̃ falsuz id esse ostẽdit sumẽdũ aliq̃d tale: qõ idẽ q̃dẽ erit et qõ est nõ cõtingere idẽ esse: z nõ eẽ: ꝟz vnũ z idem tps. Nõ videbit aũt esse idẽ. Sic. n. solũ vtiq; demõstrabitur ad dicentẽ cõtingere oppositas dictiões verificari de eodez. Futuros itaq; inuicẽ rõne cõicare: opz aliq̃d ipsoꝝ intelligere. Nõ facto aũt hoc: qũo est cõmunicatio his adinuicez sermonis. Opz igitur nominũ vnũquodq; eẽ notũ: z significare aliq̃d: z nõ multa: solũ aũt vnũ. Si aũt plura significet manifestuz facere ad qõ fert nomẽ eorũ. dicẽs itaq; hoc: z nõ esse hoc: quod totalr esse dicit nõ dicit. quare qõ significat nomen: hoc nõ inquit significare. hoc aũt impossibile. quare siquidẽ significat aliq̃d esse: hec cõtradictionem verificari impossibile de eodẽ. Adhuc autez siquid significat nomen: et hoc verificatur: oportet et hoc ex necessitate esse. Quod autem ex necessitate est non contingit tunc non esse. Oppositas ergo non contingit dictiones et negationes verificare de eodem. Adhuc autem si nihil magis dictio ꝯ negatio verificatur: dicens hominem aut non hominem: nihil magis verum dicet. Videbitur autem itaq; non equum esse: dicens hominem: z magis: aut non minus verum dicere: ꝯ non hominem. Quare et equum dicens eundem esse verum dicet. oppositas enim similiter erat verum dicere. Accidet igitur eundem hominem esse: et equum: aut aliorum aliquod animalium. Demonstratio quidem igitur nulla horum est simpliciter. Ad ponentem tamen hic demonstratio. Cito autem vtiq; quis z ipsum Heraclitum hoc interrogans modo cogeret confiteri nũq; oppositas dictiones possibile esse de eisdem verificari. Nunc autem non intelligens seipsum quid quidem dicit: hanc accipit opinionem. Totaliter autez si quod dicitur ab ipso est verum: neq; vtiq; ipsum hoc verũ erit. Dico autem contingere idem ſm vnum z idem esse tempus z nõ esse. quemadmodum esñ z diuisis ipsis nihil magis affirmatio ꝯ negatio verificatur: eodem modo z simul vtriusq; z simul cõplexi velut vna quadam affirmatione existente: nihil magis negatio ꝯ totum: vt in affirmatione positum verum erat. Adhuc autem si nihil est vere affirmare: et hoc vtiq; falsum erit dicere: nullam veram affirmationem existere. Si autem est aliquid soluetur vtiq; quod dicitur ab his qui talia instant et penitus auferentibus disputare. Simile dictis est z quod dictum est a Prothagora. Et enim ille dixit omniuz esse rerum mensurã hominem: nihil aliud dicens ꝯ ꝙ videtur vnicuiq;: hoc z esse firmiter. Hoc autez facto idem accidit: et esse: z non esse: et malum et bonum esse: et alia secundum oppositas dictiones dicta: preter multotiens his quidẽ videri hoc esse bonum: his autem contrarium. Mensuram aũté esse quod videtur vnicuiq;.

ꝟ hõ oium rez mẽsura ẽ ſm ꝙ thagorã. Jõ. 10. me ta. t. cõ. 5.

UVA. BHSC. IyR_117

Capitulum Quintum.

Solueꝫ aũt vtiqꝫ hmõi dubitatio cõsiderãtibus vnde venit ꝓncipiũ existimatiõis hui⁹. Videt. n. qbusdam quidẽ ex physiologoꝝ opinione. Aliis vero ex nõ eadem de eisdẽ oẽ cognoscere: sed his quidẽ delectabile hoc videri: his aũt cõtrariũ: nihil eñ ex nõ ente fit omne aũt ex ente fere oium est cõe dogma eoꝝ qui de natura. Eõe dogma ẽ oiuz nãliuz ex ente fieri oia. Jõ. j. phy. 34.

Eñ igit nõ albũ fit ex albo pfecte existẽte: ꝛ nequaqꝫ ex nõ albo. Hunc aũt factũ nõ albũ fiet vtiqꝫ ex nõ ente nõ albo qõ fit nõ album. Quare ex nõ ente fiet vtiqꝫ ꝑm illos si nõ existit non album idẽ ꝛ album. Nõ difficile aũt dissoluere dubitationẽ hanc. dictuz est. n. in physicis qũo ex nõ ente fiũt que fiunt: ꝛ qũo ex ente: sed ꝛ similiter attẽdere vtriscꝫ opinionibus ꝛ phãtasijs ad ipsos dubitantiũ stultũ. Palam eñ ipsoꝝ alteros necesse mentiri. Palã aũt hic ex his que fiunt ꝑm sensum. Nunqꝫ. n. idem videtur his quidẽ dulce: his aũt contrariũ: nõ corruptis: ꝛ priuatis alteris ꝑm organũ sensus: ꝛ iudicatoris dictoꝝ saporũ. hoc aũt exãte tali: alteros quidẽ existimandũ mensurã esse: alteros aũt nõ putãdũ. Sic aũt hoc dico: ꝛ in bono ꝛ malo: ꝛ pulchro ꝛ turpi: ꝛ aliis talibus. Nihil eñ differt hic significare qꝫ que appent submittẽtibus sub visu digitũ: ꝛ faciẽtibus ex vno videri duo oportere esse: ꝓpter apparere tãta. ꝛ iterũ vnũ. nõ mouentib⁹. n. visuz vnũ apparet quid vnũ. Totaliter aũt incõuenies ex videri pñtia permutãtia ꝛ nũqꝫ pmanentia in eisdem ex hoc de veritate iudiciũ facere. Oportet eñ ex semp ꝑm eadẽ habentibus: ꝛ neqꝫ vnã pmutationẽ facientibus verũ venari. Talia aũt sunt que ꝑm mundũ: hec eñ nõ qñqꝫ quidẽ talia: iterũ autẽ alia videnť: eadẽ aũt semp: ꝛ permutatione nulla participant. Adhuc aũt si motus est: ꝛ motũ aliq̃d. Mouetur aũt omne ex aliquo ad aliq̃d. Opz quidẽ igit qõ mouetur esse: adhuc in illo ex quo mouebit: ꝛ non in ipso. Et ad hoc moueri: fieri in hoc ꝑm cõtradictionẽ: aut nõ verificari ꝑm ipsos. Et si ꝑm quãtum cõtinue ꝓsentia fluunt ꝛ mouẽtur: ꝛ quis hoc ponat equidem nõ verũ existẽs: ꝓpter quid ꝑm quale nõ manet. Videtur eñ nõ minime que ꝑm cõtradictiões eiusdẽ predicari set existimare quantũ nõ manere in corporibus: ꝓpter ꝛ esse quadricubitũ idem: ꝛ nõ esse. Substãtia aũt ꝑm quale: hoc quidẽ determinate nature. Quantũ aũt indeterminate. Adhuc autez ꝓpter quid iubẽte medico hũc cibũ offerre offerũt. Quid eñ magis panis est: aut nõ est: quare nihil vtiqꝫ aliq̃d habebit comedere aut nõ comedere. Nũc aũt vt verũ dicẽtes circa ipsum existente iusso cibo hoc: offerũt hũc quãuis nõ oportebat nõ permanente firmiter nulla natura in sensibilib⁹: sed semper omnibus motis ꝛ fluẽtibus. Adhec siquidez alteramur semper: ꝛ nunqꝫ permanemus idem quid mirabile si nunqꝫ nobis eadem videntur: quẽadmodũ

UVA. BHSC. IyR_117

laborantibus. Etenim his ꝓpter nō similiter disponi ꝑm habitū ⁊ quando sani erāt: nō similia videtur que ꝑm sensus. Ipsa tamē nulla ꝓpter hoc participātia ꝓmutatione sensibilia. Impressiōes autē alias facientia laborātibus: ⁊ nō eadē. Eodem itaq; modo habere ⁊ dicta ꝓmutatione facta forte necessariū est. Si autē nō permutant: sed si idem permanemus entes erit vtiq; aliquid manens. Ad habētes quidez igitur dictas dubitationes ex ratione nō facile dissoluere nō ponētibus aliquid: ⁊ horū nō ad hoc rationem exquirētibus. Sic em̄ omnis ratio: ⁊ omnis demōstratio fit. Nihil em̄ ponentes interimūt disputare: ⁊ totaliter rationē. Quare ad tales quidē nō est sermo. Ad dubitātes aūt ex dictis defectibus: facile obuiare: ⁊ dissoluere factētia dubitationē in ipsis. Palā autem ex dictis quare manifestum ex his q; nō cōtingit oppositas dictiones de eodem ꝑm vnū tempus verificari: neq; contraria: ꝓpter dici ꝑm priuationē omnes cōtrarietatē. Palā autē hec ad principiū resoluentibus rationes contrariorum. Similiter autem neq; intermediorum vllum possibile est predicari de vno ⁊ eodem. Albo em̄ existente subiecto dicentes ipsum esse: neq; albuz: neq; nigrum mentientur. Accidit em̄ album esse ipsum: ⁊ nō esse: alterum em̄ complexorum verificabitur de ipso: hec autem est cōtradictio albi. Neq; em̄ itaq; ꝑm Heraclitum contingit vera dicere neq; ꝑm Anaragoram. Si autez nō accidet contraria de eodē predicari. Cum em̄ in omni dicat omnis esse partem nihil magis dicit dulce esse q̄ amarum aut reliquarum quarūcūq; contrarietatum. Si quidem in omni existit nō potētia solū: sed actu ⁊ segregatū. Similiter aūt neq; omnes falsas: neq; veras dictiōes poke esse. ⁊ ꝓpter alia multa collectarū vtiq; difficultatū ꝓpter hanc positionem. Et q; falsis quidez existentibus oibus neq; hoc ipm q̄s dicēs verū dicet: Veris aūt falsas eē oēs dicens nō mentitur.

Capitulum Sextum.

Omnis autem scientia querit aliqua principia ⁊ causas circa vnumquodq; eorum que sub ipsa scibilium: puta medicatiua et exercitatiua et reliquarum vnaquaq; factuarum et doctrinalium. Unaquaq; enim harum circunscribens aliquod genus ipsi circa hoc negociatur tanq̄ existens ⁊ ens: non inquātum autem ens. Sed altera quedam hic ꝓter has sciētias est scientia. Dictarum autem scientiarum vnaquaq; sumens aliqualiter quod quid est in vnoquoq; genere: tentat ostendere aliqua debilius aut certius. Sumunt autem quod quid est: he quidem per sensum: he autem supponentes: ꝓpter quod ⁊ palam ex tali inductione q; substātie ⁊ eius quod quid est non est demonstratio. Quoniam autē est quedam de natura scientia palam: quia ⁊ a practica altera ⁊ factiua erit. Factiue quedam enim in faciēte ⁊ non in facto motus

L Sbe ⁊ qđ qđ est nō est demōstratio.

UVA. BHSC. IyR_117

Phia nāl ē circa hñtia in ipis principiū motus.

M principium ⁊ hoc est siue ars aliqua siue aliqua alia potentia. Similiter autem ⁊ practice non in agibili: magis autem in agentibꝰ motus. Que autem physici circa habentia in ipsis motus principium est. Quod quidem igitur neqꝫ factiuam neqꝫ actiuam: sed speculatiuam necesse est esse naturalem scientiam palam ex his. In vnū eīn aliquid horū generū necesse cadere ipsam. Quoniaꝫ aūt quod quid est necessarium vnicuiqꝫ aliqualiter scientiarū scire: ⁊ hic vtiqꝫ principio opꝫ nō latere qualiter diffiniendū natura li: ⁊ qualiter substantie ratio sumenda: vtrū vt simum aut magis vt cōcauū. Horū eīn simi quidē ratio cū materia dicitur ea q̄ rei: que autē cōcaui sine materia. Simitas eīn in naso fit: ꝓpter qđ ⁊ rō ipsius cū hoc dicta est. Simus. n. est nasus concauus. Manifestum est igitur ꝙ carnis ⁊ oculi ⁊ reliquarum partium cū materia semꝑ rationē reddendū. qm̄ autem est quedā sciētia entis inquātum ens: ⁊ separabile: cōsiderandū vtrū quidem naturali eandeꝫ ponendū esse hanc: aut magis alterā. Naturaliter quidem igitur circa habentia motus principiū in ipsis est. Mathematica auteꝫ speculatiua quidē est circa manentia quedā hec: sed nō separabilia. circa separabile igit̄ ens ⁊ immobile altera ab his ambabus scientijs est aliqua: siquidē existit aliqua substātia talis. Dico autem separabilis ⁊ immobilis qđ quidē tētabimꝰ ostēdere. Et siquidem est aliqua talis natura in entibus hoc vtiqꝫ erit alicubi. ⁊ qđ diuinum. Et hoc vtiqꝫ erit principalissimum principium. Palam igitur ꝙ tria genera speculatiuarum sunt: naturalis: mathematica: theorica. Optimum quidem igitur speculatiuarum genus: harum autem ipsarū vltima dicta: circa honorabilissimū eīn est entium. Melior autem ⁊ deterior vnaqueqꝫ dicitur ꝯm propriuꝫ scibile. Dubitabit autem vtiqꝫ quis vtrum entis inquantum ens scientiam vniuersalem oportet poni aut non. Mathematicaruꝫ quidem vnaqueqꝫ circa vnum aliquod genus determinatum est. que autem vniuersali conueniunt de omnibus. ¶ Siquidem igitur naturales substantie prime entiū sunt: ⁊ naturaliter vtiqꝫ prima scientiarum erit. Si autem est altera natura ⁊ substantia separabilis: ⁊ immobilis alteram ⁊ necesse scientiaꝫ ipsius esse: ⁊ priorem naturali ⁊ vniuersalem eo ꝙ priorem.

N Unaqueqꝫ scia dr̄ melior et deterior ꝯm propriuꝫ scibile.

¶ Capitulum Septimum.

O De ente p accn̄s nulla scia ꝯsiderat necꝫ ars.

Quoniam autem simpliciter ens secundum plures dicitur modos: quorum vnus est qui ꝯm accidens dicitur considerandum primo de sic ente. quod quidem igitur nulla traditarum scientiarum negociatur circa accidens palaꝫ. Neqꝫ enim edificatiua considerat quid accidet vtentibus domo: puta si triste/ aut contrarie habitabunt: neqꝫ textius coriatiua neqꝫ coquinaria. quod autem scđm ipsam proprium vnaqueqꝫ harum cōsiderat scientiarum solum:

UVA. BHSC. IyR_117

hoc autem est propius finis. Neq; inquantū musicū z grammaticum: neq; existentē musicū: qz factus grammaticus: simul erant ambo: prius nō ens. Quod aūt nō semper ens factū z hoc: quare simul musicus factus est grammaticus. Hoc autem nulla querit confesse existentium scientiarū nisi sophistica. Circa accidens em hoc sola negociatur. Propter quod Plato nō male dixit: dicens circa nō ens sophisticam versari. Quod autem neq; contingens est esse accidentis scientiam: manifestum erit tentantibus scire qd est accidens. Omne itaq; dicimus esse hoc quidem semper et ex necessitate. Necessitate autē nō fm violentiam dicta: sed fz qz vtimur in his que fm demonstrationes: hoc autem vt plus: hoc vero neq; vt in plus neq; semper z ex necessitate: sed vt cōtingit: puta sub cane fiet vtiq; frigus. Sed hoc neq; vt semper z ex necessitate: neq; vt in plus fit. Accidet tamen aliquando vtiq;. Est itaq; accidens quod fit quidem: non autem semper: neq; ex necessitate neq; vt in plus. Quid quidē igitur est accidēs dictū est. ¶ Quia non est autem scientia talis palam. Scientia quidem enim omnis semper entis: aut in plus. Accidens autem in neutro horum est. Quod autem secundum accidens entis non sunt cause: z pncipia talia: qualia quidem secundum se entis palam. Erunt enim omnia ex necessitate. Si enim hoc quidē est huius entis: hoc autem huius: hoc autem non vt contingit: sed ex necessitate erit: et cum hoc erit causa vsq; ad vltimum dictum causatum: hoc autem erat secundum accidens: quare ex necessitate omnia erunt. Et quod vtrumq; contingit et accidere/et fieri: et non omnino ex generatis aufertur: et si non existens: sed que sit causa supponatur eadem accident. Omne enim ex necessitate fiet. Si enim cras eclypsis fiet: si hoc fuerit. Hoc autem si alterum aliquod: z hoc si aliud: et hoc itaq; modo a finito tempore eo quod a nunc vsq; cras ablato tempore veniet: et quandoq; ad existens. quare siquidem hoc est: omnia ex necessitate post hoc fiēt: vt omnia ex necessitate fiant. Quod autem vt vere ens: et secundum accidens: hoc quidez est in cōplexione mentis: z passio in hac: propter qđ circa sic quidem ens nō queruntur pncipia. Circa autē qđ extra ens z separabile: hoc autem non necessarium fm infinitum. Dico autem qz fm accidens. Talis autez inordinate z infinite cause. Qđ autem gratia huius in his que a natura fiunt z a mente est. Fortuna autem est qñ aliquid horum fuerit fm accidens. Sicut enim z ens est: hoc quidem fm se: hoc autem fm accidens: sic et causa. Fortuna autem causa fm accidens in factis fm electionem eorum que gratia huius. Propter quod circa eadem fortuna et mens. electio enim non sine mente. Cause autem infinite a quibus vtiq; fiet quod a fortuna. Propter quod incerta humane cognitioni et causa secundum accidens. Simpliciter autem nullus.

P Nō male dixit Plato sophisticā ysari circa ens. Idez 6.me.tex. cō.4.

Q Quid est fortuna.

UVA. BHSC. IyR_117

Bona aũt fortuna et mala cũ bonum aut malũ euenerit. Prosperitas autem et infortunium circa magnitudinẽ horum. qñi autez nullum ꝑm accidens prius his que scõz se. Neqz igitur causę per accidens causis per se erunt priores. Si igitur fortuna aut casus causa cęli: prius intellectus causa ⁊ natura.

Jõ.2. ꝓh. t.cõ.67

¶Capitulum Octauum.

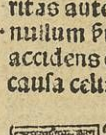

St autem quidem ħ actu solum: hoc autem potentia: ħ autez potentia ⁊ actu: hoc quidem ens: hoc autem quã cum: hoc autem reliquorum. Non est autem aliquid motus preter res: permutatur enim semper secunduz entis cathegoricas. Commune autẽ in his nullũ est qõ neqz in vna cathegoria. Unũquodqz autem dupliciter existit oibus: vtputa qꝫ hic illud quidem forma ipsius: hoc aũt priuatio. Et ꝑm quale ħ quidem album. hoc autẽ nigrum. Et scõm quãtũ: hoc quidẽ perfectuz: hoc autem imperfectum. Et scõm lationem hoc quidẽ surſuz: hoc autẽ deorsum: hoc autẽ leue: hoc autẽ graue. Quare motus et permutationis tot spẽs: quot entis. Diuisio autem scõm vnũqõqz genus: hoc quidẽ potentia: hoc autẽ actu eius qõ potẽtia inquantum tale est actũ oico motuz. Quod autẽ vera dicim⁹ hic palã. Cum enim edificabile inquantum tale ipsum dicimus eẽ actu inquantum edificatur: ⁊ est hec edificatio: similiter doctrinatio: curatio: ambulatio: saltratio: ozbatio. accidit autem cuz fuerit actu eodem ⁊ neqz prius: neqz posterius: iam potentia entis cuz actu ens operatur: non inquantum ipsum: sed inquantum mobile motus est. Dico autem inquantum sic: est enim es potentia statua: sed tamen non erit actus inquantum est es motus est. Non enim idem esse ⁊ potentie alicui: quoniam si idem erat simpliciter et secundum rationem erit vtiqz eris actus motus quidam: non est autem idem. Palam autem in contrarijs. Posse quidem enim sanari ⁊ posse laborare non idem. Etenim si sanari ⁊ laborare idem esset. Subiectum autem et sanum ⁊ languens siue humiditas siue sanguis idem vt vnum. quoniam autem non idem quemadmodum neqz color idem ⁊ visibile possibilis inquantum possibile actus motus est. quod quidem enim est hic ⁊ quod accidit tunc moueri quando fuerit actu sic: et nec prius nec posterius palam. Contingit enim vnumquodqz aliquando quidem actu esse aliquando autem non: puta edificabilis inquantum edificabile: et edificabilis actus inquantuz edificabile edificatio est: aut enim hec domus est: aut edificatio actus: sed cum domus fuerit non adhuc edificabile erit: edificatur autem edificabile. Necesse igitur edificationem actum esse: edificatio autem motus quidaz Eadem autem ratio ⁊ in aliis motibus. quod autem bene dictũ est palam: ex quibus alij dicunt de ipso: et ex eo qꝫ non facile est aliter diffinire ipsuz. Neqz enim in alio aliquis genere poterit po

Jõ.1ẽ.3.ꝓh. t.cõ.5.

Posse sanari ⁊ posse laborare nõ sunt idẽ. Videt.2. ꝓh.t. cõ.10.

UVA. BHSC. IyR_117

nere vtiqꝫ ipsum. Palam autē ex quibus dicunt hi quidem alteri tatem: ⁊ inequalitatem: et non ens: quorum nullum necesse mo uere. Sꝫ nec permutatio: neqꝫ in hoc: neqꝫ ex his magis q̄ ex op positis. Causa autem in hoc ponendi: qꝫ indefinitum videtur ali quid esse motus. Alterius coelementationis principia: qꝫ priuati ua sunt indeterminata. Neqꝫ enim hoc neqꝫ tale vllum ipsorum neqꝫ reliquorum predicamentorum. Cur autem videatur inde terminatus causa: qꝫ nec in potentia entium: neqꝫ in actu est po nere ipsum. Neqꝫ enim possibile quantum esse mouetur ex neces sitate: neqꝫ quod actu quantum. Motusqꝫ actus quidem vide tur aliquis: imperfectus autem. Causa autem quia imperfectuꝫ quod possibile cuius est actus et propter hoc difficile ipsum su mere quid est. aut enim in priuationem necesse ponꝫ: aut in potē tiam: aut in actum simplicem: horum autem nullum videtur con tingens. quare relinquitur quod dictum est esse: et actum: ⁊ non actu dictum videre quidem difficile: contingentem autem esse: ⁊ quod est motus in mobili palam: actus est enim huius a motuo ⁊ motiui actus non alius est: oportet quidem enim esse actuꝫ am borum. Motiuum quidem enim est in posse: mouens autem in operari: sed est actiuum mobilis. Quare similiter vnus amborū actus: quemadmodum eadem distantia vnum ad duo: ⁊ duo ad vnum: et ascendentis et descendentis: sed esse non vnum: simili ter autem in mouente: ⁊ in moto.

Capitulum Nonum.

Infinitum autem aut quod impossibile pertransire eo q̄ non sit natum pertransiri quemadmodum vox inuisibilis: aut pertransitionem habens imperfectaꝫ aut quod vix: aut quod natum est habere et non ha bet pertrāsitionem: aut terminum. adhuc oppositio ne aut ablatione: aut vtroqꝫ. Separabile quidem igitur itaqꝫ ip sum aliquid ens: sensibile autem non possibile esse. Si enim nec magnitudo est nec multitudo substantia autem ipsum infinitum et nō accidens indiuisibile erit. quod enim diuisibile aut magni tudo aut multitudo. Si autem indiuisibile non infinitum nisi si cut vox indiuisibilis: sed non sic dicunt. neqꝫ nos sic querimus: sꝫ tanqꝫ impertransibile. Adhuc quomodo contingit per se esse infi nitum: sed non et numerus ⁊ magnitudo quorum passio infinitū Adhuc si secundum accidens non vtiqꝫ erit elementum entium inquantum infinitum: quemadmodum neqꝫ indiuisibile loquele q̄uis vox indiuisibilis. Et quod non est actu esse infinitum palā. Erit quecunqꝫ ipsius pars accepta infinita. Infinito. n. esse: ⁊ in finitum idem: siquidem substantia infinitum ⁊ non de subiecto. quare aut indiuisibile aut infinita diuisibile si ptibile. Amplius au tem esse idem impossibile infinita: quemadmodum. n. pars aeris

UVA. BHSC. IyR_117

aer. sic infinitum infiniti si est substantia ⁊ principium. Impti-
bile igitur ⁊ indiuisibile: sed impossibile est actu infinitum. quātum
enim est necesse eē. Secundum accidens igitur existit: sed si sic di-
ctum est ꝙ non contingit illud eē principium: sed illud cui accidit
aerem aut parem: hoc quidem igitur inquisitio vniuersalis. Qō
autem in sensibilibus non est hinc palam. si. n. corporis ratio sup
ficiebus determinatur non erit vticq infinitum corpus: neq sensi
bile: neq intellectuale: neq numerus: ⁊ separatus et infinitus.
numerale. n. numerus: aut numerum hīs. Naturaliter autem ex
his palam: nec. n. cōpositum possibile esse neq simplex. Compo-
situm quidem enim non erit corpus si infinita sunt multitudine
elementa. oportet. n. equari contraria ⁊ non esse vnum ipsoruz in
finitum. Si enim cuicūq deficit alterius corporis virtus corrū-
pitur ab infinito. finitum vnūqq autē impossibile infinitum esse
corpus. n. qō est oīno habet distensionē: infinitum autez infinite
distat: quare infinituz corpus omnino erit infinitum. neq vnum:
neq aut simplex contingit infinitum esse corpus. neq vt dicunt
quidam preter elementa ex quo generant hoc: non. n. est tale cor-
T pus preter elementa. Omne. n. ex quo est dissoluitur in hoc: non
vī autem hec circa simplicia corpora nec ignis nec aliquod alrō
elemētorum nulluz: sine eo quod est infinitum esse aliquod ipso-
rum: quemadmodum Heraclitus ait omnia: aut fieri ignem. Ea
dem autem ratio et in vno quod factunt preter elementa physici.
omne enim permutatur ex contrario puta ex calido in frigidum.
Adhuc autem sensibile corpus alicui: ⁊ idem locus totius ⁊ ptis
puta terre. q̄re siquidē eiusdē speciei īmobile erit: aut semp fertur
hoc autem impossibile. quod esset magis deorsum cq̄ sursum aut
vbicunq: puta si gleba fuerit vbi hoc mouebitur aut mouebit.
Locus esī ipsius cōnaturalis corporis infinitus. Obtinebit igit
totum locum quomodo. Et que igitur mansio ⁊ motus si vbiq
manet non mouebitur: si autem vbiq non igitur stabit. Si autez
totum dissimile ⁊ dissimilia loca. Primum quidem non vnuz cor
pus vniuersi nisi tactu. Deinde autem finita hec erunt: aut infini
ta specie. Finita quidem igitur non pole: erunt esī hec infinita.
hec autem non: si omne infinitū puta ignis aut aqua. Corruptio
autem ꝙ tale contrariis. Si autem infinita et simplicia: ⁊ loca in
finita: ⁊ erunt infinita elemēta. Si autem hoc impossibile ⁊ loca fi
nita: ⁊ omne necesse est finitum esse. Totaliter autem impossibile
infinitum esse corpus ⁊ locum corporibus si omne corpus sensi-
bile: aut leuitatem: aut grauitatem hz: aut enim ad mediuz: aut
ad sursum fertur. Impossibile autem infinitum: aut omne: aut di
midiuz qōcunq istorum passum est. quō esī diuidens: aut quō in
finiti erit: hoc quidē deorsum: hoc autē sursum: aut extremum est
mediū. Adhuc oē sensibile corpus in loco. loci aūt spēs sex. ipole

UVA. BHSC. IyR_117

autē in infinito corpore hoc esse. Totaliter autem si impossibile locū infinitum esse: z corpus impossibile. Quod enī in loco alicubi est: hoc autem significat aut deorsum aut sursum aut reliquorum aliquod Horum autem vnūquodq; terminus aliquis. Infinitum autem non idez in magnitudine z motu z tpe: vt vna quedam nā: sz qō posterius dr ſm prius. puta motus scōm magnitudinem in qua mouetur: aut alteratur: aut augetur. Tempus autem propter motum.

Capitulum Decimum.

Permutaſ autē qō permutaſ hoc quidez ſm accidens vt musicuz ambulare: ḥ autē eo qđ huiꝰ aliqd pmutatur simpliciter dr pmutari puta quecūq; ſm ptes. Sanaſ enīz corpus: qz oculus est: aut aliqd: z qō ipm primū mouet: z hoc est per se mobile. Est autē aliqd z in mouēte eodem modo. Mouet enī ſm accūs: hoc quidē scōm partem: hoc autē p se. Est autez aliqd mouēs primuz: est autē aliquid qō mouet. Adhuc in quo tpe z ex quo z ī quot spēs: aut z passiōes: z locus in quo moueantur mota q̄ imobilia sunt: puta scia z caliditas: est autez non calitas motꝰ sz calefactio. Que nō scōm accūs pmutatio non in omnibꝰ existit: sz in cōtrarijs: z intermedijs: z ī ptradictiōe. Huiꝰ autē fides ex inductiōe: pmutaſ enī quod permutatur: aut ex subiecto in subiectū: aut ex nō subiecto in nō subiectū: aut ex subiecto in non subiectuz aut ex non subiecto in subiectuz. Dico autez subiectū qō affirmatione monstraſ: quare necesse est tres esse pmutationes. Que enī ex non subiecto in non subiectuz non est pmutatio: neq; enīz contraria est: neq; ptradictio: qz non est oppositio. Que quidē igiſ ex non subiecto in subiectū scōm ptradictiones gnatio est. que quidem simplr simpler: que est alicuius quedam: que ex subiecto in non subiectuz corruptio. Si itaq; nō ens dicitur multipliciter: et nec quod secunduz compositionē aut diuisionem contingit moueri: nec quod scōm potentiā qō simpliciter opposituz enti. Quod enī non albuz: aut non bonuz tñ cōtingit moueri scōz accidens. Erit enī vtiq; homo q nō albuz: q aūt simpliciter nō hoc nequaq;. Impossibile enī non ens moueri. Si autem hoc: et generationem esse. Generatur enim non ens: si enim z maxime secundum accidens generatur. Sed tamen verum dicere quod existit non ens de generato simpliciter: similiter autem et quiescere. Hec itaq; accidunt difficilia si omne quod mouetur in loco: non ens autem non est in loco. Erit enim vtiq; alicubi: neq; itaq; corporum primo motus. Contrarium q enim motui motus aut quies: corruptio autem generationi. Quoniam autē omnis motus permutatio quedā. Permutiōes

UVA. BHSC. IyR_117

autē tres dicte. Harum autem que scōm generationem ⁊ corruptionē non motum he autem sunt que secūdum contradictionē. Necesse autē eam que ex subiecto in non subiectum mutationez esse solam. Subiecta autē aut contraria aut intermedia. Etenim priuatio ponatur contrarium: ⁊monstratur affirmatiōe. puta nudum ⁊ edentulum ⁊ nigrum. Si igitur predicamēta diuisa sunt: substantia: qualitate: loco: facere: aut pati: ad aliquid quando necesse tres esse motus. s. qualis quanti ⁊ loci. Secundum substantiam autē non: ꝓpter nullum esse substantie contrariū. Necz ad aliquid; est enim altero nihil ꝓmutatio verificari nihil ꝓmutatū. Quare ꝑm accidens motus ipsoꝝ. Necz facietis ⁊ patiētis aut mouentis ⁊ moti: quia non est motus motus: necz generationis generatio; nec toraliter ꝓmutationis permutatio. Dupl'r enim contingit motus esse motum: aut vt subiecti velut homo mouet: quia ex albo in nigrum ꝓmutatur. quare sic ⁊ motuz: aut calescit aut infrigidatur: aut locum ꝓmutat: aut augetur: hoc autem impossibile. Non enim subiectorum aliquid ꝓmutatio: aut eo ꝙ alterum aliquod subiectum ex ꝓmutatione ꝓmutetur in aliam speciem velut homo ex languore in sanitatem: sed nec hoc possibile nisi secundum accidens. Omnis enim motus ex alio in aliud est permutatio et generatio: et corruptio eodem modo. Ucrumtamen que quidem ex oppositis: sic autem non sic non motus. Simul igitur permutatur ex sanitate in egritudinem: et ex hac ipsa permutatione in aliam. Palam autem quia si languerit permutatus erit in qualiacunqz. Contingit enim quiescere ⁊ adhuc in non contingentem semper et illa ex aliquo in aliquid aliud erit: quare opposite erit sanatio: sed per accidens: velut ex reminiscentia in oblitionez permutatur: quia cui exiſtit id permutatur quandoqz quidem in sanitatem: quandoqz autem in scientiam. Adhuc in infinitum ibit si erit permutationis permutatio: ⁊ generationis generatio. Necesse igitur ⁊ priorem si posterior: puta si simplex generatio fiebat aliquando: et quod fit fiebat: quare nondum erat quod fiebat simpliciter si aliquid fiens simpliciter; aut factum. Si itaqz ⁊ hoc fiebat aliquando quare nondum erat tunc genitum, Quoniam autem infinitorum non erit primum: quare necz habitum: necz fieri igitur: necz moueri possibile est: necz permutari nullum: Adhuc eiusdem motui contrarium et quies ⁊ generatio ⁊ corruptio: quare quod fit cum fiat fiens tunc corrumpetur: necz enim confestim factum necz posterius. Esse enim oportet quod corrumpitur. Adhuc oportet materiam subesse ei quod fit ⁊ permutatur: que igitur erit quemadmodum alterabile corpus: aut anima aliquid: sic aliquid qō fit motus et generatio; et aliquid in quod mouentur. Oportet enim

UVA. BHSC. IyR_117

enim aliquid esse eum qui huius ex hoc in hoc motum non motum. Qualiter igitur: neq; enim erit disciplina disciplinationis quare neq; generatio generationis. Quoniam autem neq; substantie neq; eius quod ad aliquid: neq; eius quod est facere ꝛ pati: relinquitur secundum q; quale ꝛ quantum ꝛ vbi motum esse. Horum enim vnicuiq; contrarietas est. Dico enim quale non qꝫ in substantia. etenim differentia quale secundum q; passiuum: secundum q; dicitur pati: aut impassibile esse. Immobile autem quod taliter impossibile moueri: ꝛ quod vix in tempore multo tarde incipiens: et quod natum quidem moueri: non potens autem quando natum est: et vbi: et vt: quod voco quiescere immobilium solum: contrarium enim quies motui: quare priuatio vtiq; erit susceptiui.

¶Capitulum Undecimum.

Simul autem secundum locum sunt quecūq; in vno loco primum: ꝛ seorsum quecumq; in alio: tangi autem quorum vltima sunt simul. Intermedium autem in quod natum est prius peruenire quod permutatur cꝫ in quod vltimum permutatur secundum naturam continue permutans contrarium secundum locum et secundum rectum plurimum distans: consequenter autem est quo post principium ente positione aut specie aut aliter qualiter determinato nihil intermedium eorum que in eodem genere ꝛ cuius consequenter est: vt linee linee: aut vnitates vnitatis: aut domus domus. Aliud autem nihil prohibet intermediuz esse. Nō enim consequenter posterius aliquid. Non enim vnum consequēter duorum: neq; noua luna secunde habitum aut quodcumq; consequenter ens tangit: quoniam omnis permutatio in oppositis: hec autem contraria ꝛ contradictio contradictionis aut nullum intermedium. Palam quod in contrarijs intermedium: continuum autem quod quidem habitum aliquid. Dico autem continuum cum idem fuerit ꝛ vnum vtriusq; terminus quibus tangunt ꝛ continent: quare palam q; continuum in his sit ex quibus vnum aliquid natum est fieri secundum contactum: ꝛ quia primum quod consequenter palam. Quod enim consequenter non tangit: hoc autem consequenter ꝛ si continuum tangit. Si autem tangit nondum continuum. In quibus autem non est tactus nō est cōnascentia in his quare non est punctum huic vnitati idem. His quidem enim inest tangi: his autem nō: sed ad ꝓfir. ꝛ horum quidem intermedium aliquid: horum autem non.

¶Explicit Liber vndecimus Arist. prime philosophie.

UVA. BHSC. IyR_117

¶Auer. Liber vndecimus super duodecimo Arist. prime phie.

¶In duodecimo metaphysice sunt quatuor summe.

¶In prima ostendit q̄ ad hanc scientiā attinet cōsideratio potissimum de substantia a tex. 1. vsq; ad. 5.

¶Secunda est a tex. 5. vsq; ad. 29. in qua agitur de sba sensibili.

¶Tertia summa est a tex. 29. vsq; ad. 36. In qua phs disputat de sba immobili declarās esse aliquā sbam immobilē a mā separatā & sempiternam.

¶Mor a. 36. vsq; in finem inquirit perfectionem ac conditiones talis substantie separate a materia ꝛc.

A

¶Capitulum Primum.

Est substantia quidem theoria est: nam substantiarum principia & cause queruntur.

¶Consideratio quid est de substantia est que sita: sunt enim cause & principia substantie.

Cōsideratio. Dixit Alexander quia sua intētio in hac arte fuit loqui de ente in eo q̄ est ens: & de causis & principijs eius. cū priA

B

Cōtinuatio.

phia de istis duobus consideret. & iam declaratum est q̄ substantia principaliter est ens et est causa ceterorum: incepit in hoc tractatu querere de principijs entis quod est substantia. ¶Et. d. & intendit per hoc quod dixit q̄ cō

7. me. t. 4. & t. 2. 2

Exposītio

sideratio est de substantia. i. q̄ consideratio in hoc tractatu est de substantia. i. de principijs eius. ¶Et potest intelligi q̄ consideratio in hac scientia principaliter est de substantia & de principijs eius: sed melius est dicere q̄ incepit tractatum istum cum intentione eius. ¶Et secundum hoc intelligendum est substantiam generabilem & corruptibilem & eternam: & q̄ sua

Documētum

Idem. 7 me. c. 9. & que ibi.

intentio in hoc tractatu principaliter est loqui de principijs substātie eterne: de principijs autem substantie sensibilis generabilis & corruptibilis locutus est in tractatu secundo & tertio. & etiam declaratum est in naturalibus: sed alio modo. Consideratio enim de principijs eius in eo q̄ est sub-

Prim⁹ vsq; ad. 29. scōs a. 29. vsq; finē.

stantia alia alia est a consideratione de eis inquantum sunt cause transmutationis. & ideo incepit primo considerare de principijs substantie generabilis & corruptibilis & facere rememorationem de hoc quod declaratū est in nālibus & in tractatu p̄cedēti hūic. ¶Et iō iste tractat⁹ vōiuidi in duo s. in p̄siderationē de principijs sbe gñabilis & corruptibilis: & eterne.

¶Et enim si totum quoddam omne substantia est prima pars: & si eo quod est consequenter et ita primum substantia deinde qualitas aut quantitas.

¶Quoniam si hoc totum fuerit quasi aliquod vniuersum substantia est pars primi: et si est secundum q̄d aliquid consequitur aliquid successiue: et tunc etiam substantia hoc modo est prima: & post hoc quale & quantum.

2

Prīaeꝛpō Alexādri.

¶Intendit per totum ens: & quasi dicat quod diximus q̄ consideratio est de substātia: quoniam si aliquis fuerit opinatus q̄ ens est quasi vnumvniuersum continuum credendum est q̄ substantia est pars primi. & si opinatus fuerit q̄ quiddam prius est quoddam in esse: & q̄ ex eo hoc est primū: hoc autem secundum: dignius est credere q̄ substantia principaliter est ens. & iste modus prioritatis est quem intendit Ari. & est quod prius declarauit. Et cum de ente quiddam est primum. s. substantia: & quiddam se

UVA. BHSC. IyR_117

cundū necesse:est ei qui cōsiderauit de principijs entis in eo quod est ens vt cōsideret de principijs substātie hec igitur est intentio Alexādri: et est expositio vera. ¶Dixit.ꝛ potest intelligi per hoc quod dixit quasi vniuersum genus:ꝛ per hoc quod dixit pars primi:species: ꝛ.q.d. quoniā si ens est quasi genus:tunc sua prima species est substantia. deinde debilitauit hanc expositionē:qꝛ verū genus nō hꝫ species priores se adinuicē: hꝫ oēs sunt ſm vnū ordinē. ¶Dico ergo qꝫ intēdebat Ari. dicere apud me qꝫ ens aut demōstrat vnū genus ꝛ vnā naturā aut genera diuersa: ꝛ quomodocunqꝫ sit manifestū est qꝫ substātia est prior ceteris: multa em q̄ sunt eiusdem generis sunt priora adinuicē: vt sunt substātie se priores adinuicem. priorītas em̄ inuenīt in eodē genere: ꝛ in diuersis generib⁹ que dicūtur in respectu eiusdem rei: vt dicitur ens de.x. predicamentis: ſm hoc igitur intelligendū est de hoc quod dixit vniuersum totū collectū. ſ. individuuz ꝛ vniuersale collectū ex ſpecieb⁹ in q̄bus inuenīt priorītas. ¶Themistiꝰ autē exponit sic. dicēdo. totū enim siue fuerit adunatū: sicut est adunatio membrorū in corpore humano ꝛ partium in corpore plante: aut fuerit cōpositū ex rebus cōtingentibus se adinuicē: sicut domus ꝛ nauis: aut fuerit cōpositū ex rebus segregatis: sicut ciuitas ꝛ exercitus: necesse est vt prime suarū partiū sit substantia: ꝛ qꝫ locus eius sit de toto: sicut locus cordis de corpore animalis. Si autē nō fuerit hmōi: hꝫ sicut vnū inuenīt in numero: deinde duo: deinde tria: aut sicut in figuris rectarū linearum primo inuenitur triangulus: deinde quadratū etiā ſm hoc substantia inuenitur prima: deinde quātitas ꝛ qualitas. Substāta em̄ prior est istis: sicut vnum alio numero: ꝛ triangulus alijs figuris. hoc igit dixit Themistius in sua abbreuiatiōe. Sed ipse intellexit de vniuerso tres modos: aut vniuersum cōpositū ex partib⁹ cōsimilibus addunatis adinuicē: aut cōtingentibus se: vt corpora artificialia: aut segregatis: vt partes ciuitatis ꝛ exercitus: ꝛ hec additio est superflua. Nullus enim existimat qꝫ partes entis que sunt.x. predicamenta sint contingentes se: aut segregate in loco: sed sua expositio ad hoc quod dixit de particula secunda scilicet hoc quod dixit.ꝛ si fuerit ſm qꝫ aliquid cōsequitur aliquid: vt numerus et superficies consequītur se adinuicē: est mala expositio. priorītas enim in numeris ꝛ superficiebus est in eodem genere: sed priorītas substātie alijs predicamentis non est in eodem genere: sed sicut priorītas rei ad res que attribuuntur ei. Expositio igitur Alexan. in hac particula est vera.

Scda expositio Alexan.

Auer. secundam Alex. sustinet.

priorītas inuenitur in eodē genere: et ꝛ in diuersis generib⁹ q̄ dicūtur respectu eiusdē rei.

¶Sed querēdū est ꝛ dicēdū: iam declarauit superiꝰ modū quo sba precedit alia predicamēta: sed tamē Ari. nō intendebat ponere istos duos modos priorītatis nisi ad cōfirmandū suū sermonē cōtra aduersariū: cum aduersarius nō posset ponere qꝫ sba antecedit alia predicamēta nisi his duobus modis in quib⁹ necesse est vt substātia sit prior: ꝛ cū dicerim⁹ qꝫ intētio Ari. est ista quomodo reputat aliquis qꝫ dispositio sbe cū alijs predicamētis est sicut dispositio cōtinui et partib⁹ cōsimilibus nisi intelligat qđ priorītas rerū hmōi sit priorītas rerū que sunt eiusdē generis: mēbra em̄ corporis sunt in eodē gñe: sed cor antecedit ea: ꝛ ſm hoc nulla dfia est inter hanc priorītatē: ꝛ priorītatē numerorū: ꝛ superficierū: sed hoc in continuo: ꝛ hoc in discreto: ꝛ cū ita sit sba nō videt añcedere alia predicamēta nisi altero istoꝝ duoꝝ modoꝝ: aut sicut ea q̄ sunt in eodē genere precedunt se adinuicē apud reputātes qꝫ hoc nomen ens dicit de eis: sicut numerus de duobus ꝛ tribus: aut sicut res añcedit res que attribuuntur ei: ꝛ non sunt in eodem genere: vt sanitas antecedit sanabilia: ꝛ medicina antecedit res attribuntas medicine: et ista comparatio est vera comparatio. ¶Et est

Impugnatio Themi.

Opinio auer.

¶ In q̄ differt ab Alexan.

UVA. BHSC. IyR_117

Gen⁹ qn̄ dr̄ vni- uoce ꝛ qn̄ ꝙ h₃ pus ꝛ poste- ri⁹. Idē. j. deaia. cō. 7. et. 2. de aia. 5. et 3. de. a. 4. 4. me. cō. 2. ꝛ. 5. me. 2. 4. a In q'differt a Themi- stio.

intelligēda p hoc qđ. d. qm̄ si hoc totū fuerit. q. vniuersum. i. res q̄ antecedunt sibijnuicē: ꝛ sunt in eodē gn̄e ꝑm exponē quā dubitauit Alex. ꝛ accepit Ari. in hoc loco vniuersum loco gn̄is ne accideret ei dubitatio q̄ accidit Alex. cū gen⁹ dr̄ q ñꝙ vniuoce: ꝛ qñꝙ ꝑm pri⁹ ꝛ posteri⁹: ꝛ ideo omisit hoc nomē genus: ꝛ accepit vniuersum in suo loco. ꝛ ideo si hmōi gen⁹ fuerit intellectū p vniuersū₃ erit vera expositio. Themisti⁹ vero nō intellexit hunc locū: ꝛ trāsmutauit expositionē. posuit em̄ intentionē prime particule in scđa: ꝛ exposuit primā in modū quē nō h₃ sb̄a cū alijs predicamētis: ꝛ dimisit verā cōparationē quā habet substātia cum alijs predicamentis. Expositio igitur Alexan. est quā non cōpleuit. Themi. autē a est purus error. et causa in hoc est diminutio que accidit in expositione Alex. Themi. enim non abbreuiauit nisi expositionem Alexan.

❡ Similiter autem nec entia nihil est simpliciter dicere hec: sed qualitates ꝛ motus: aut ꝛ non album: ꝛ non rectum. Dicimus enim esse: et hoc puta est non album. Amplius nihil aliorum separabile. ❡ Testantur autem ꝛ antiqui opere. Nam substātie querebant principia. ꝛ elementa: ꝛ causas.

❡ Et cum hoc non sunt entia simpliciter preter illa: sed qualitas ꝛ motus: quia neꝙ album neꝙ rectu₃ dicitur vere quot sunt entia etiam. ꝛ similiter numerus non album: ꝛ etiam nullū aliorum est abstractum. Et antiqui etiam testātur per hoc ꝙ faciūt. illi enim quęrunt elementa ꝛ causas substantie.

3 ❡ Hec est alia cā pp quā cōsiderandū est de substantia tm̄. Nullū em̄ inuenitur aliorum simpliciter: sed in substātia. U. g. q̄ꝛ qualitas nō dicitur ens simpl'r. neꝙ motus: sed dicit̄ esse qualitas ꝛ esse mot⁹. Motus enim est motus alicuius. et qualitas est qualitas alicuius. substantia vero nō est substantia alicuius. Ens igitur principaliter et simpliciter est substātia. ❡ Et q̄ꝛ aliquis potest dicere quomodo alia predicamenta diminuunt̄ a substātia tm̄. et hoc nomen ens dicitur de omnibus. dixit respondendo. similiter inuenitur non album. i. et hoc nomen ens ꝙuis dicatur de eis tamen dicitur ꝙ hoc est album: et hoc est mobile: tamen hoc non dat vt perfecte habeant esse. quoniam hoc etiam dicitur ens in negando esse cum dixit. hoc

2 est non album et non rectum.

Idē ꝑmo phy. 14. ❡ Et cum dixit. ꝙ sb̄a dicitur ens simpliciter: et alia predicamenta ꝑm cōparationem dedit cām in hoc. et dixit. etiā nullū aliorū est abstractum. i. et causa in hoc est ꝙ substantia est constans est ens per se: ꝛ alia sunt in sb̄a.

3 ❡ Deinde dedit testimonium. et dixit. antiqui etiā testant̄ ꝛc. i. et antiqui testant̄ nostre opinioni per hoc quod fecerunt quando querebant de principijs entium: tunc enim querebant elementa ꝛ causas substantie.

❡ Qui quidem nunc vniuersalia substantias magis ponunt: nā genera vniuersalia que dicunt principia ꝛ substantias esse magis propter logice inquirere. Qui vero antiquitus particularia vt ignem ꝛ terram: sed non commune corpus.

❡ Qui vero modo sunt ponunt substantiā esse vniuersalia. vniuersalia enim de quibus dicunt esse proprie principia substantie sunt genera: quia reputatio eorum fuit ꝑm logica₃. antiqui autē particularia: vt ignem ꝛ terram: sed non corpus vniuersale.

UVA. BHSC. IyR_117

¶Cū narrauit q̄ antiq̄ q̄rebāt principia ſbe et predixit opiniones eoꝝ de hoc. fecit hic rememoratiōē de eis. ¶Et dixit. q̄ vero ſunt. i. iuniores: ꝛ intendebat platonē q̄ opinabāt q̄ vniuerſalia ſunt ſbe ꝛ principia ſbe ſenſi bilis. opinabāt em̄ q̄ genera ſunt nature abſtracte: et nō ſunt exiſtentia in particularib⁹ ita q̄ in eis cōiungant. ¶Vniuerſalia em̄ apud Ariſto. ſunt collecta ex particularib⁹ in intellectu q̄ accipit inter ea cōſimilitudinez: et fa cit ea vnā intētionē. plato vero ponebat vniuerſalia exiſtia extra aīam p ſe. ¶Et verificabat ſuā opinionē ex hoc q̄ ſcie ꝛ diffinitiōes ſunt de vni uerſalib⁹. vndevidenſ eſſe perfectiora particularib⁹ ꝛ priora eis. vniuerſa lia enim cum nō fuerint non erunt particularia: ſed ecōuerſo nō. et ideo ponebat vniuerſalia eſſe principia et formas ſbe ſenſibilis: ſed deſtruendū eſt hoc iam in tractatu ſcō. ¶Et intēdit per logicā hic cōſideratiōnē q̄ ſit ex propoſitionib⁹ nō cōnenientib⁹. propōnes enim falſe quedā ſunt cōue nientes ꝛ quedam non. ꝛ vniuerſaliter q̄ ſemper eſt in diſputatione mul toties accidit et dicere extranea remota a natura rei.

4. Opi. pla. Idē. ſ. de aīa. 9. 8. ꝛ D q̄ ibi. Dīs iter Ari. ꝛ pla. ō vñ bus. Fun damētuz opi. pla. Infra in 18. Alia ſba hz in tracta. 7. Quid p logicam.

¶D. d. antiq̄ vero pticularia. vt ignē et terrā. ſ. coꝛp⁹ vle. i. antiq̄ vero opi nabātur q̄ coꝛp⁹ particulare eſt principiū ſbe vt ignis et terra: et non opi nabātur q̄ principiū eſt coꝛp⁹ vle vt moderni. ¶Et cū narrauit q̄ cōſide ratio de principijs entis dat vt cōſideratio ſit de ſba. ꝛ q̄ principia querē de ſubſtantie nō ſunt res vniuerſales: incepit diuidere modos ſubſtantie.

2 Alia lra antiq̄ꝝ ō q. 1. ph̄. 4. 8. ¶Cōtra dictio ad text. eq.

¶Subſtantie vero tres ſunt: vna quidem ſenſibilis cuius alia quidem ſempiterna: alia coꝛruptibilis: quam omnes confitentur vt plante ꝛ animalia. Sempiterna autem cuius elementa neceſſe eſt accipere: ſiue vnum ſiue multa. Alij vero immobilis: hanc dicunt quidē eſſe ſeparabilem: hi quidem in duo diuidētes. Alij in vna natura ſpecies ponētes ꝛ mathematica. Alij horum ma thematica ſolum.

¶Subſtantie autem ſunt tres: quarū vna eſt ſenſibilis: ꝛ iſtius ꝛ quedā eſt eterna: ꝛ quedam coꝛruptibilis: quā omnes concedūt vt plante et animalia. Cuius elementa neceſſe eſt accipere aut vnum aut plura. Alia autem eſt immobilis: ꝛ ideo dicunt quidā q̄ eſt abſtracta: ꝛ quidam eoꝝ diuidunt eam in duo: ꝛ quidā eoꝝ rum poſuerunt formas mathematicas in eadem natura: ꝛ quidam mathematicas tantum ex iſtis.

¶Dicit q̄ ſubſtantie ſunt tres ſenſibilis ꝛ inſenſibilis. ſenſibilis autem di uiditur in duo in ſbam eternā q̄ eſt coꝛpus quintum: ꝛ in ſbam generabi lem ꝛ coꝛruptibilē quā omnes cōcedunt vt plante ꝛ animalia. ꝛ dixit cui⁹ elementa neceſſe eſt accipere. Alex. dixit ſuper hoc q̄ nō eſt intelligēda ex hoc ſba generabilis ꝛ coꝛruptibilis ꝛ vtraq̄ generabilis ꝛ non generabi lis. ¶Et Alex. dixit. demōſtrare em̄ principia entiū que ſunt eſt primi ph̄i: ꝛ q̄ iſtis vtitur naturalis eſt: nō q̄ declarat ea: ſed q̄ ponit ea. Subſtan tia enim immobilis eſt principiū ꝛ cauſa rerū naturaliū: de quo modo lo quitur principaliter. illa autē alia principia ſunt tm̄ naturalis. i. ad declara dum q̄ ſunt. ꝛ dixit hoc q̄ō dixit poſtq̄ō dixit ſbam ſenſibilē generabilem et coꝛruptibilē. ſ. cū dixit: cui⁹ elemēta neceſſe eſt accipere: ita inuenit in vna ſcriptura: ꝛ expoſitio eſt ſicut dixim⁹. ¶Et in alia ſcriptura inuenit ſic. et hoc eſt eternū cuius elemēta eſt accipere ꝛc. d. Alex. ꝛ expoſitio eſt ſm̄ hāc literam: ꝛ neceſſe eſt accipere principia ꝛ elementa ſbe eterne. Cauſa enim

5 Alex. exō ſup illo ꝟbo cuius elēta ē accipe.

UVA. BHSC. IyR_117

Auer. per scrutatio circa Alexan. cxpō

prima de qua in hac arte loquimur est causa ⁊ principiū corporis diuini. dixit. sed prima scriptura est melior: quoniā iam posuit q̄ sua intentio est loqui de elementis sensibilis substantie in qua sunt res generabiles: et etiam ipse ita faciet postq̄ pertransibit de cōsideratione in istis rebus ad formas abstractas.

nē: seu digressio.

2 ¶hec sunt verba Aler. Sed habēt q̄stionē. Cū em̄ dixit q̄ demōstrare p̄n cipia entiū est primi p̄hi nō naturalis: ⁊ q̄ naturalis ponit ea positiōe ⁊c. i. si intendebat q̄ principia entiū de quib⁹ phs cōsiderat: ⁊ que naturalis cōcedit esse sunt principia sbe sensibilis eterne que sunt substātia abstracta: ⁊ principia de quibus considerat naturalis declarando ea esse sint principia generabilis ⁊ corruptibilis erit sermo nō rectus. Substātia em̄ eterna declarata est in naturalib⁹ in fine. 8. phy. sicut declarata sunt principia sbe generabilis ⁊ corruptibilis in primo istius libri. Quomodo igit dicit q̄ naturalis ponit hac positiōe cū impossit vt declaretur nisi in naturabilis: ⁊ qūo est rectū dicere q̄ naturalis nō declarat nisi principia sbe generabilis ⁊ corruptibilis: cū nō solūmodo consideret de sba generabili ⁊ corruptibili: sed etiā de nō generabili ⁊ nō corruptibili: considerat. n. de ente mobili siue generabili siue nō: fm igitur hunc intellectū iste sermo est falsus. a ¶Si igitur aliquis dixerit q̄ dictū est in logica q̄ nulla scientia hz probare sua principia: sed subiectū scie naturalis est corpus mobile: et eius principium est substantia abstracta. ¶Dicemus q̄ hoc verum est: sed illud quod dictū est in logica: est q⁊ b nulla facultas hz probare sua principia. ſ. qd quid: qm̄ hoc nō fit nisi per principia illorū principiorū: et per principia principiorum generis: cum illa principia habuerint principia. Sunt igitur alterius generis necessario superiores illa. Ille enim qui cōsiderat de illis principijs habet considerare de hoc. ⁊ ideo facultas inferior nō habet cōsiderare principia sui generis fm simplicē demōstrationē. fm vero demōstrationes que vocant signa possibile est: ⁊ ideo principia subiecti naturalis nō demōstrant nisi per res posteriores in scia naturali. c ¶Et ideo impossibile est declarare aliquid abstractū esse nisi ex motu: et omnes vie reputant esse ducentes ad primū motorē esse preter viam motus equaliter sunt insufficientes: et si essent vere essent numerate in prima philosophia. prima enim principia impossibile est vt demonstrentur.

Auer. per dirit. sed prima scriptura est melior: quoniā iam posuit q̄ sua intentio est loqui de elementis sensibilis substantie in qua sunt res generabiles: et etiam ipse ita faciet postq̄ pertransibit de cōsideratione in istis rebus ad formas abstractas.

2 ¶hec sunt verba Aler. Sed habēt q̄stionē. Cū em̄ dixit q̄ demōstrare p̄n cipia entiū est primi p̄hi nō naturalis: ⁊ q̄ naturalis ponit ea positiōe ⁊c. i. si intendebat q̄ principia entiū de quib⁹ phs cōsiderat: ⁊ que naturalis cōcedit esse sunt principia sbe sensibilis eterne que sunt substātia abstracta: ⁊ principia de quibus considerat naturalis declarando ea esse sint principia generabilis ⁊ corruptibilis erit sermo nō rectus. Substātia em̄ eterna declarata est in naturalib⁹ in fine. 8. phy. sicut declarata sunt principia sbe generabilis ⁊ corruptibilis in primo istius libri. Quomodo igit dicit q̄ naturalis ponit hac positiōe cū impossit vt declaretur nisi in naturabilis: ⁊ qūo est rectū dicere q̄ naturalis nō declarat nisi principia sbe generabilis ⁊ corruptibilis: cū nō solūmodo consideret de sba generabili ⁊ corruptibili: sed etiā de nō generabili ⁊ nō corruptibili: considerat. n. de ente mobili siue generabili siue nō: fm igitur hunc intellectū iste sermo est falsus. a ¶Si igitur aliquis dixerit q̄ dictū est in logica q̄ nulla scientia hz probare sua principia: sed subiectū scie naturalis est corpus mobile: et eius principium est substantia abstracta. ¶Dicemus q̄ hoc verum est: sed illud quod dictū est in logica: est q⁊ b nulla facultas hz probare sua principia. ſ. qd quid: qm̄ hoc nō fit nisi per principia illorū principiorū: et per principia principiorum generis: cum illa principia habuerint principia. Sunt igitur alterius generis necessario superiores illa. Ille enim qui cōsiderat de illis principijs habet considerare de hoc. ⁊ ideo facultas inferior nō habet cōsiderare principia sui generis fm simplicē demōstrationē. fm vero demōstrationes que vocant signa possibile est: ⁊ ideo principia subiecti naturalis nō demōstrant nisi per res posteriores in scia naturali. c ¶Et ideo impossibile est declarare aliquid abstractū esse nisi ex motu: et omnes vie reputant esse ducentes ad primū motorē esse preter viam motus equaliter sunt insufficientes: et si essent vere essent numerate in prima philosophia. prima enim principia impossibile est vt demonstrentur.

Auer. de q̄ vide pmo phy. 9. vlt. ⁊ 2. phy. 9. 22. 1. 26. 28. phy si. cō. 3.

d Error Auer. reputauit hunc sermonē esse verum. ſ. q̄ nulla facultas hz probare sua principia. Et Auer. hic absolute dixit q̄ primus phs hz declarare prima principia sensibilis sbe sue eterne siue nō: q⁊ naturalis ponit positiōe naturā esse: ⁊ q̄ primus phs demōstrat eā esse: ⁊ nō distinxit inter duas sbas. e ¶Si igit aliqs dixerit q̄ phs cōsiderat de principijs entis in eo q̄ est ens. ergo cōsiderat de principijs sbe sicut dictū fuit in principio istius tractat⁹: et principia substantie sunt principia naturalis subiecti: ⁊ naturalis positione ea que ponit. ¶Et dicemus nos quidē q̄ phs inquirit que sunt principia substātie fm q̄ sbe: et declarat q̄ sba abstracta est principiū sbe naturalis: sed hoc ponēdo accepit pro cōsiāti hoc qđ declaratū est in naturalibus de principijs substantie generabilis ⁊ corruptibilis. ſ. quod declaratum est in primo phy. ſ. quod est cōpositū ex materia ⁊ forma: ⁊ quod declaratū est in. 8. g ſ. q̄ motūs eternā sbam est abstractum a materia. h. D. declarat q̄ principia substātie generabilis ⁊ corruptibilis sunt substantie istor⁹: ⁊ q̄ substantie istorum nō sunt vlia: neq; vnum: ⁊ vlr neq; forme neq; mathematica: ⁊ et hoc quod declarauit in tractatu secūdo ⁊ tertio:

c Obiectō bona qđ diuinus probat principia naturalis.

f Diuinus igitur hz ꝓbare p̄ncipia naturalis subiecti

UVA. BHSC. IyR_117

declarat etiā in hoc tractatu q̄ principiū prime sbe abstracte etiam est sba 7 forma: 7 finis: 7 quod mouetur vtroq3 modo: 7 hoc intēdit primo declarare in hoc tractatu. S3 q2 modus cōsiderādi in hac scientia est de principijs substātie in eo q̄d est substantia siue eterna siue non: incepit declarare in hoc tractatu de principijs substātie non eterne: 7 fecit rememorationem de hoc q̄d declaratum est ex eis in naturalibus: 7 in precedentibus tractatibus. Deinde post hoc incepit declarare principia eterne substantie: 7 posuit etiā hoc q̄d declaratū est in naturalibus: 7 cōsiderauit de eis cōsideratione ꝓpria huic sciētie. v.g. q̄ est substātia prima: 7 forma q̄d est principiū 7 finis. D. cōsiderat de hac sba immobili vtrum sit vna: aut plures: 7 si plures vtrū reducantur ad vnum 7 quō ordinantur ab eo. Sic intelligenda communicatio istarū duarū scientiarū in cōsideratione de principijs substātie. s. q̄ naturalis declarat ea esse fm̄ q̄ sunt principia substantie mobilis. phus aūt cōsiderat de eis fm̄ q̄ sunt principia sbe in eo q̄d est substātia nō sba mobilis: 7 etiā phs declarat abstractū esse q̄d est principiū sbe sensibilis: sed postq̄ accepit pro concesso a naturali hmōi esse sbam.

Et forte hunc moduz intēdebat Alex. dicere cum dixit q̄ phs considerat que sunt principia substantie eterne: sed hac via cōsiderationis nō indiget naturalis: neq3 necesse est ei ponere ipsum. 7 forte etiā intēdebat dicere q̄ naturalis cōsiderat que sunt principia sbe generabilis 7 corruptibilis fm̄ modum propriū ei. s. per principia propinqua: 7 hec scīa cōsiderat de multis principijs: cum declarat q̄ sba immobilis est principiū sbe mobilis: 7 hoc intelligendū de hoc sermone: 7 si non erit dubitabilis: 7 hoc fecit Auicē. errare. q̄d aūt Alexā. dicit q̄ prima scripta est melior secunda forte est econuerso: q2 hec est sua prima intentio in hoc tractatu. Et cum posuit tres sbas esse: 7 q̄ vna earum est abstracta: induxit testimonium 7 dixit. et ideo dnt quidam q̄ est abstracta 7c. i. q2 opinabantur sicut nos: 7 quia istorum hominum quidam diuidūt hoc abstractum in duo: 7 quidam reducūt hec duo in vnū: 7 quidam ponunt tm̄ vnum. D. 7. quidam eorum diuidūt ipsam in duo: 7 quidam ponunt formas mathematicas tm̄ ex istis. i. q̄ hec substantia quidam ponunt eam duplicis nature. s. formas 7 mathematica que ponunt inter formas abstractas 7 substantias sensibiles: 7 quidaz ponunt formas 7 mathematica vnā naturam: 7 quidam sbam abstractam sola mathematica: 7 nō dicūt formas esse. Et primus sermo est Plato. Secundus autē vt dixit Alex. est alterius: 7 secundum expositionem quorūdam discipulorū platonis est platonis. Tertius est pythagore: 7 aliorum quā uis varięt de istis qui non dnt numerū esse abstractum. 7 in tractatu sequēti cum istis loquitur de hac substantia.

f Nota quōdiui nᵒ pbat pn cipia scie nāl' p q̄ vi dēt .4. me 2.j.7 prio me.2.15.7 18.7.7. me.5.9.7 39.7.6. me.2.j.7. 8.me.2.4. 7h 2.j.7.j. 4. 2 6.7.2. ph.4.7.21 g Octauo ph.78.7 79. h Ptolome ta.de nūeris a.19. ad.25.7 a 25.vsq3 finē de speciebus. i Scdo meta.4.7.5. 7.3.me.2. 7.7.15. mouet q̄ones.

Ille quidem naturales: cū motu enim sunt: 7 hoc alterius: si nullum illis principiū cōe est. Sensibilis vero substantia mutabilis: si autez mutatio est ex oppositis 7 medijs: sed oppositis non oibus. Non albuz. n. vox: sed ex cōtrario necesse subesse quid mutabile in contrarietatem: non enim cōtraria trāsmutantur. Amplius hic quidem manet: aliud vero cōtrariū non manet. Est igitur aliquid tertium preter contraria materia.

Et sermo de istis modis duobus est naturalis: quoniam sunt cum motu: et ista alterius est cum non habeant: neq3 vnum principium commune. Substantia autem sensibilis est transmutabilis. Si igitur transmutatio est ex oppositis in situ: aut ex

UVA. BHSC. IyR_117

medio:non est ex omnibus oppositis in situ. Vox enim non al-
bum:sed econtrario necesse esse vt subiectum sit ei quod trans-
mutatur ad contrarietatem. Contraria enim non transmutan-
tur:hic autem permanet:contrarium autem non permanet. Ma-
teria enim tertia est a contrarijs.

6 ¶ Dixit Alex.⁊ cum locutus fuit de sba mobili.d.ꝙ naturalis dꝫ loqui de
Snia istis duabus substātijs.s.eterna ⁊ corruptibili. Consideratio em̄ naturalis
Alex.d͛psi est de substātijs mobilibus sm̄ ꝙ accepit principia istorum a primo pho:
deratiõe substantia autem immobilis est propria prime phie. ¶ Alex. autem in hoc
nāl' circa loco aperte videtur dicere ꝙ nālis cōsiderat de substātia mobili querendo
principia principia eius a pho:⁊ ꝙ phus declarat hec principia esse:sed iam decla-
nālium rauimus ꝙ iste sermo non est verus:⁊ quia naturalis cōsiderat de substā-
5 tia mobili querendo principia eius perueniendo a posterioribus ad prio
Mobile ⁊ ra:vt declaratum est illic. D.d.ista enim sunt cum motu.i.⁊ consideratio de
imobile ñ substantia mobili est alterius scientie.s.istius:⁊ causa in hoc est:quia ille
hñt pri͂ci due sbe sunt mobiles:hec aūt est alia ab eis ⁊ immobilis:cū mobile ⁊ immo
piū cõc.vi bile non habeant principium sibi commune.
d.10.me. ¶ Deinde.d.sba autē sensibilis ⁊c.i. Alex.cum dixit ꝙ sermo de substantia
t.c.vl.⁊.j. sensibili9 est naturalis cum sit in motu:⁊ iam predixit ꝙ necesse est accipere
cc.c.5. elementa sbe sensibilis si vnum ⁊ si plura. Consideratio enim in hoc ⁊ in
5.ph.52.⁊ inueniendo principia naturalium est primi phi.⁊ ideo incepit suum sermo
j.ph.47. nem in hoc:⁊ declarauit que sunt elementa naturali sbe: ⁊ ad hoc accepit
⁊.43.j.ce propositionem manifestam.s.ꝙ omnis sensibilis sba est transmutabilis.
⁊ Omnis enim hmōi sba aut est trāsmutabilis in loco vt sba eterna:aut in q̄
20.j.d ge litate ⁊ magnitudine:aut in substantia vt in generatione. D.coniungit ei
50.1.me. aliam propositionem manifestam:⁊ est ꝙ illud quod transmutatur ex con
23.⁊.2.de trario:aut ex medio inter contraria transmutatur:sed ea que sunt inter cō
aia.44. traria non dicuntur esse contraria:media enim ex quibus fit transmutatio
a Decio ad extrema non simpliciter sunt contraria extremis:vnde videtur non ex
me.tex.2. contrarijs:quomodo autem transmutatio que est in istis:⁊ ex istis etiā ex
23. contrarijs:q⁊ illa que sunt inter cōtraria fiunt ex mixtione contrariorū:in
tractatu decimo declaratū est. a Et cū.d.ꝙ trāsmutatio que est inter cō
Aliaexpō traria.d.⁊ accepit in hoc loco opposita loco contrariorum:⁊ ponit ꝙ ois
Alex.q̄re transmutatio fit ex contrarijs aut ex medijs que sunt inter contraria. D.d.
dixit exop vox enim non est alba sed econtrario. Alex.i.quamuis possumus dicere ꝙ
positis. vox non est alba:tamen non propter hoc fit album ex voce:quia vox nō est
b prioph. album. Oportet enim ꝙ illud qd transmutatur fiat cōtrariū ei ex quo trās
50.51.52. mutatur. ¶ D. Alex.forte non intendebat hoc.sed cum dixit vl'r ꝙ transmu
2.53.j.ph. tatio fit ex oppositis ⁊ ex medijs:opposita autem multipliciter dicuntur de
59. clarauit ꝙ transmutationes non fiunt ex quibuslibet oppositis. Quoniā
bene possumus dicere ꝙ vox opposita est alba:cum dicendum sit ꝙ vox nō
est album:sed tamen non propter hoc est dicendum ꝙ album fit ex voce: et
ꝙ vox transmutatur in album:non enim ex oibus de quibus dicit̃ nō albū
fit album:qm̄ nō ex omnibus oppositis fit transmutatio sꝫ ex contrarijs.
3 ¶ Et cū declarauit ꝙ necesse est in omnibus naturalibus vt in principijs
sit aliqua cōtrarietas.cōiungit hoc ꝙ necesse est vt in omnibus transmu-
tabilibus sit aliquod9 subiectū trāsmutetur ad cōtrarietatē q̄ sit transmu-
tatio:⁊ ꝙ in aliqua hora fit in aliqua parte eius:et in alia hora in alia par
te. Impossibile enim est vt contraria recipiant sua contraria permanenti-
bus illis:⁊ hoc iā declaratū est in primo physi. b ⁊ cōiungit etiā hoc qd

UVA. BHSC. IyR_117

declaratũ est in illis tractatibus: q illud qd trãsmutat cũ trãsmutat pmanet. cõtraria aũt ex quibus trãsmutatio fit nõ permanent: & ex hoc apparet q necesse est in omnibus transmutationibus vt sit tertiũ permanens aliud a contrarijs: hec sunt verba Alex. & est perfecta expositio. ¶ Sed hoc quod d. q cõsideratio in hoc & in inueniendo principia naturalium est phi non intelligendo secundum suum modum. s. q demonstrare principia naturalis sbe esse est primi phi. sed ecõtrario. Naturalis a enĩ habet dare causas mobilis substãtie mãles & mouentes: formales aũt & finales non põt. sed philosophus dat eas demonstrãdo q principiũ mouẽs qd iã declaratũ est esse in sciẽtia naturali: est principiũ substãtie sensibilis fm formã & finẽ. Secundum igitur hunc modũ querit phus elementa sbe sensibilis. i. elemẽta entis in eo q est ens. Declarat igitur in hac scientia q ens non materiale qd iam declaratũ est esse mouens substantiam sensibilem est substantia antecedens sbam sensibilem: & q est principium eius secundum formam & finem. fm hoc igitur intelligẽdum est q phus querit de principijs substantie naturalis. s. de prima forma & fine. de causa autem mouente & materiali est naturalis: & in hac scientia ponit has duas causas esse principium perscrutationis de duabus alijs causis: & ideo incepit ponere has duas causas: & primo materialẽ: & declarat illa per propositiones illas easdem quibus vsus fuit in scientia naturali. & ideo videtur q hic consideratio non est propria huic sciẽtie: sed est pars scientie naturalis: sed quia vicine sunt he due considerationes: & necesse est vna earum vti in altera quasi principio fecit rememorationem de hoc qd declaratũ est in scia naturali: sz tñ hic magis gñalr perscrutat q̃ naturalis. V. g. q tñ declarat q principia sbe sensibilis est mã & forma: querit vtrũ principia sbe sint principia aliorũ predicamẽtoꝝ aut non: & sicut pscrutatus est in predictis tractatibus de forma vtrũ sit sba aut nõ. & de vli & particulari. & ideo fecit rememorationẽ in hoc loco de eo qd declaratũ est de principijs sbe sensibilis in scia nãli & in tractatibus pdictis istius scie. Iste autẽ due scientie vicine sunt. s. scientia que cõsiderat de principijs sbe mobilis in eo q est mobilis: & que cõsiderat de eis in eo q sbe. & ideo possibile est vti his propositionibus magis gñalibus q̃ in sciẽtia naturali: non in eo q est substãtia mobilis: sed in eo q est substãtia simpliciter. ¶ Et fm hoc verificabitur sermo Alexan. cum. d. q cõsideratio naturalis est de substantijs que sunt in motu fm q accipit principia istorum a primo pho. s. q intelligenda sunt ex hoc causa formalis et finalis non materialis & mouens quãuis sit vna fm subiectum. Et similiter verificabitur sermo eius predictus: cum. d. q demonstrare principia entiũ est primi phi: & q naturalis ponit ea positione. s. q intelligenda est causa formalis & finalis non mouens & materialis. Similiter & verificabitur etiã sermo eius cũ. d. illa autem principia sunt naturalis tm. cum fuerint intellecta ex istis hec duo tm principia. s. materia prima & primũ mouens. ¶ Et cecidit dubitatio in hoc qd principiũ formale & finale: & mouens nõ sunt tria numero: sed vnũ in subiecto & tria in ratione. fm autẽ qd est mouens declaratur esse in sciẽtia naturali: & qd nõ est in mã: & fm qd cõcedit hec sciẽtia q hoc mouens nõ est in materia declarat q est forma & finis istius sensibilis substãtie nõ in eo qd est sensibilis: sed in eo qd est ens. fm igitur hoc intelligendum q principia vtriusq sciẽtie sunt diuersa in modo tm non in esse. & ideo sermo Alex. est valde dubitabilis: nisi determinetur sic. ¶ Ex quo errauit Aui. sicut. d. & oportet Alexã. si hoc intendebat sicut est famosus in hac scientia distinguere & determinare hoc: & ideo videmus Themistium dimittere hanc intentionem vniuersaliter.

Digressio i q̃ iqrit q̃ tr diuin' ↄsiderat pncipia sẽsibilis sbe: & qr expõ Alex. verificari põt. a Nãl' hz dare cãs mobilis sbe mãles & mouentes. forales ãt & finales nõ pt. oppo. 7. ph. tex. cõ. 70.

h Qñ o expõ Alex. pt hre vitatẽ Cã formal' final' & mo uẽs sũt idẽ sbo. Jb. 10 me. cõ. 7

UVA. BHSC. IyR_117

¶Si itaq; transmutationes sunt quatuor.aut secundum quid aut secundum quantitatem:aut secundum qualitatē:aut vbi. Generatio quidem simpliciter ⁊ corruptio secundum hoc:et augmentum:et decrementum: que secundum quantitatem. Alteratio autem que secundum passionem: latio autem que secundum locum. Jn contrarietates vtiq; erunt eas que secundum vnumquodq; transmutationes:necesse itaq; transmutari materiam potentem ambo.

¶Si igitur transmutationes sunt quatuor:aut in quid: aut in quale:aut in quantum:aut in vbi. Generatio autem simpliciter est in hoc:augmentum vero in quantum. Alteratio autem in passiones:translatio autem in locum: videtur q; trāsmutationes nō inueniantur nisi in eis que sunt in vno quoq;:⁊ necesse est vt materia transmutetur:q; pōt vtrūq;.

7 ¶Cū declauit q; trāsmutatio fit ex cōtrarijs:aut eorū q; sunt inter cōtraria q; etiam sunt cōtraria:⁊ declauit q; cōtraria hūt terciū sūm:⁊ est mā cōmixti:vult declarare quot sunt modi contrarietatis qui sunt in transmutationibus. ¶Et.d.q; transmutationes sunt.iij.aut in sba:⁊ dicitur generatio⁊ corruptio simpliciter.aut in qualitate passiua.⁊ dicitur alteratio:aut in quantitate:⁊ dicitur augmētū ⁊ diminutio.aut in vbi:⁊ dicitur trāslatio. necesse est vt oē q; trāsmutatur trāsmutetur ex cōtrarijs que sunt in vnoq; istorū modoꝝ.iij. ¶Et iā declaratū est in.5.phy.q; sunt modi diuersitatis inter has trāsmutationes:et diuersitatem que est inter hec cōtraria. Cōtrarietas aūt in substātia est forma ⁊ priuatio:in qualitate aūt:vt calor:⁊ frigus in tactu:⁊ dulce ⁊ amarum in sapore:⁊ albū ⁊ nigrū in visu:⁊ omnia ista reducuntur ad sensum tactus:vt declaratum est in lib.perigene. Jn quātitate augmentum ⁊ diminutio. ¶Et cum posuit q; hic.iij.sunt modi trāsmutationū.d.⁊ necesse est vt mā trāsmutet q; pōt vtrūq;.i.⁊ si necesse est sicut declatū est vnūq;q; istoꝝ cōtrariorū h;e nām super quam succedunt sibi ⁊traria:necesse est vt nō sit mā nisi sm q; recipit vtrūq; ⁊trariorū:nō q; hz alterū ⁊trariorū in sba:vt nō sit mā:nisi q; trāsmutat ex ⁊trario ad ⁊trariū illo permanēte:⁊ totū hoc perfecte declaratū est in phȳsicis.

¶Cm aūt duplex est ens trāsmutaī oē ex potentia ente in actu ens: vtputa ex potētia albo in actu albū: simulī aūt in augmēto ⁊ decremēto:quare nō solū sm accūs ⁊tingit fieri ex non ente:ſz ex ente fiunt oīa:potētia q;dem ente:ex nō ente vero actu.

¶Et q; ens est duob⁹ modis oē trāsmutabile transmutaī ex eo q; ō est ens in potētia ad illud q; ō est ens in actu. ⅋.g. ex albo in potētia ad albū in actu:⁊ silr in gñone ⁊ corruptiōe: ergo nō tm est pone vt sit accūtaī ex nō ente:sed ex ente.i. vt sint oīa ex ente in potētia:⁊ non ente in actu.

¶Cū declauit q; pncipia sūt sba ⁊trariorū:vult declare cum smodi eē sit cē mām:⁊ pponit huic q; ens diuidit i potētia ⁊ actu i oib⁹ pdicamētis.⁊ Alexandrit q; hoc declatū est i tractatu.9.i q; loqī de potētia ⁊ actu:⁊ itēdebat p hoc q; in hoc tractatu demōstrat potētiā eē pcedētē ad actū:⁊.d. polia ⁊tingētia ad negātes potētiā eē:⁊ ponētes eā cū actu:⁊ hoc nō fecit i illo tractatu nisi ad cōfirmandū. Potētiā.n. esse nō indiget demōstratione. ¶Et cū pos-

5.phy.10. 2.de gñatiōe.6.27 Prio ph. 40.⁊.59.

UVA. BHSC. IyR_117

fuit q̄ innenitur ens duob⁹ modis: aut in potētia: aut in actu. d. q̄ trans-
mutatio est ex potētia ad ens in actu in omni specie trāsmutationis. U.g.
q̄ trāsmutatio ad albū est ex albo in potētia ad albū in actu: ⁊ transmuta-
tio ad illam substātiā est ex illa substātia in potētia: ⁊ silr corruptū est ex il
lo quod est in potētia corruptū: ⁊ hoc intēdebat cū dixit: et similiter in ge-
neratione ⁊ corruptiōe: et intēdebat q̄ omne trāsmutabile fit ex illo quod
est in potētia in illo modo predicamēti. ¶Et q⁹ hoc ignorauerūt antiqui
errauerunt in generatione: ⁊ dixerunt: q̄ nulla generatio est omnino: sed
entia fuerunt precedētia in esse in actu: sed reputauk̄ pp̄ sensum esse gene-
rata: ⁊ nō sunt in rei veritate: sed exeunt abinuicē: ⁊ vnus exoꝝ qui hoc opi
nati sunt: est sicut Anaxa. ⁊ mouit eos ad hoc credendū q̄ ens nō fit ex nō
ente. nō esse enim nō trāsfertur in esse: neq; etiā ex ente: quia illud quod fit
tunc esset prius ens q̄ esset. ¶Et cū posuit q̄ generatio fit ex ente in poten
tia vt declaratū est in primo phy. d. ergo nō tamen possibile est ⁊c. ⁊ innuit
per hoc modū quo dissoluit quēstionē dictā in p̄mo phy. de generatione.
ꝛ. ictū est ei illic q̄ si gnatio est: aut est ex nō esse: aut ex eē. si ex nō esse g̃ nō
esse trāsferr̄ in esse. si ex esse cōtingit vt ens sit ens ante q̄ fit. ⁊ dissoluit hāc
q̄stionē in illo tractatu. dicēdo. q̄ generatio fit ex nō ente accidētaliter: q̄
est ex ente potētialiter. s. materia (cui accidit priuatio) que est ens simplici-
ter: ⁊ etiā est ex nō ente in actu accidētaliter. Accidit em̄ materie ex qua est
generatio essentialiter q̄ fuit nō ens in actu: ⁊ ens in potētia. Facit igitur
hic rememorationē de eo q̄d̄ declaratū est illic q̄ gnabile nō gnat ex ente
accītal'er sz et ēntial'r. s. ex ente in potētia. d. q̄ nō sufficit dicēti in solutio
ne istius q̄stionis q̄ generabile impossibile est q̄ generet ex nō esse: dicere
q̄ gnat ex nō cē essentialiter, sz accītal'r: sz opz etiā dicere et cū hoc q̄ gna
tur ex ente essentialiter. s. ex ente in potētia. ¶Et Alex. dixit q̄ nō cōplent
sermonem in hoc loco de materia: quoniā transmisit nos ad phīcam. ¶Et
hoc demonstrat ipsum videre q̄ sermo in probando primam materiā esse
est naturalis econtrario Auicē.

Vide. s. phys. 33. primo phy. 71. mouet q̄stio solui tur autez 2 ibidez in 4.a.75. priuatio ē nō ens simplr vt de. 1. phy. 78.

¶Et hoc est Anaxagore vnū. Dignius enim est q̄ simul oia: et Empedoclis mixtura: ⁊ Anaximandri: vel vt democritus: aut nobis erant omnia potentia: actu vero minime.

Contra Aui. vide ct. c. vl. p̄mi phy. ⁊ 22. scdi phys.

¶Et hoc est vnū q̄d̄ Anaxa. ignorauit. Et est melius q̄ q̄ oia sint insimul: ⁊ est etiā mixtio Empedo. ⁊ hoc Anaximādri: et sicut Democritus: omnia fuerunt nobis in potentia: in actu autē non quousq; numerentur admiscerī cum materia.

9

¶Vult declarare q̄d̄ omnes antiqui cum voluerunt dissoluere illam questionem de generatione speculabantur naturam materie debiliter: ⁊ non potuerunt scire veritatē illius materie sed tamen omnes intendebāt qua si veritas induceret eos ad illam.

2

¶Et dixit. ⁊ hoc est vnum ⁊c. i. ⁊ istam materiā que declarata est esse repu tabat Anaxa. esse mixturā suā. Materia enim assimilat̄ mixtioni: q⁹ res ad mixte ppinque sunt vt sint in potētia: sed tñ insimul sunt in actu: ⁊ ō. d. et Empeclī⁹ q̄ oia sint insimul. i. ⁊ ponere q̄ materia est in potētia oia, in dis- solutione illi⁹ q̄stionis melī⁹ est q̄ dicere q̄ oia existūt in actu in mixtiōe in- simul. Nō ei potest euadere p̄ positionē mixtiōis ex hoc q̄ gnatio fit ex en te in actu ⁊ sic remanet q̄d̄ destrucēs gnationē. ¶D. d. ⁊ est etiā mixtio. Em pe. i. ⁊ ista mā est quā Empe. inspiciebat: cuz posuit q̄ mundꝰ est admixtus aliqñ p̄ amicitiā: ⁊ aliqñ segregat⁹ p̄ litē:. D. d. ⁊ hoc Anaximandri. i. ⁊ qō

UVA. BHSC. IyR_117

ponebat iſte hō hʒ aliā ſilitudinē cū mā. ponebat eī ꝙ elētū oīm rer̄ ē iſi-
M nitū ⁊ mediū iter aerē ⁊ ignē: aut inter aquā ⁊ aerē ſicut ali⁹ faciebat. Iſti
3 ei inſpiciebāt potētiā ex ñtē in mā. Et iō poſuerūt ipſum mediū inter ea q̄
ſunt entia in actu: ⁊ iſpiciebāt ēt nām māe: cū poſuerūt ipm ifinitū ne gña
tio ſecet. eſſe em̄ eius in potētia oīa eſt cauſa ꝓp quā gñatio nō abſcindit.
¶ D. d. ⁊ ſicut. d. Demo. oīa fuerū nobis in potētia: in actu autē nō. i. et de
ꝓpinqorib⁹ iſtis in aſpiciēdo mām fuit Democrit⁹ cū. d. ꝑtes em̄ eſſe indi
uiſibiles q̄ ſunt apud ipſum elementū oīm. D. em̄ ꝙ iſte fuerūt in potētia
oia anteq̄ ꝯglutinarent adinuicē: ⁊ ꝙ nūq̄ fuerūt in actu. ¶ D. Aler. ⁊ for
te iſte ſermo quē. d. oīa fuerūt nobis in potētia: in actu autē nō: nō eſt tot⁹
Democriti: ſed ſermo Democriti eſt: oīa fuerunt nobis in potētia. i. eterna
4 q̄ aſſimulātur materie in hac intētione: ⁊ erit ſermo eius: oīa ſunt in poten
tia: in actu autē nō propri⁹ Ariſ. ⁊ q̄ correxit ſermonem Demo. dicēdo et
Demo. qui. d. ꝙ ꝑtes indiuiſibiles ſemꝑ fuerunt eterne bene inſpexit na-
turam materie: ⁊ maxime eſſe eius in potētia oīa facta ex eis nō in actu.
¶ D. d. quouſq̄ inueniant admixte cū mā. i. ⁊ nā veritatis induxit oēs an
tiquos vicinari māe. ¶ Et. d. hoc: q̄ fuit teſtimoniū ſuꝑ hoc qđ ꝓbauit de
mā. Null⁹. n. ſciuit mām ī rei veritate añ ipſum: ſed iſpiciebāt ipā a lōge.

(Margin: De ꝓpinqorib⁹ in aſpiciēdo mām fuit Demo. op pm̄. j. ph. cō. 79. de ꝑone. — Null⁹ ſciuit mām añ Ari. ſʒ inſpiciebāt eā a lōge. Idē. j. ph. d. 78.)

¶ Quare mām habuerūt: oīa ꝓo māʒ hñt q̄cūq̄ trāſmutant: ſʒ
aliā ⁊ ſempiternorū. Quecūq̄ nō generabilia. mo bilia autē la-
tione: verū nō generabilē habent: ſed vnde, ⁊ quo.

(Margin: Nāe māerū diuerſāt ḃʒ modos nāe trāſmutatiōis. Id. 5. ph. t. c. 8. ⁊ pmo. ph. 63. vi. ēt. 3. d aīa. c. 5. iuxꝑncipium digreſſiōis.)

¶ Et oīa que trāſmutant habēt materiā: ſed diuerſam. Omnia
igit̄ eterna. ſ. oīa que ſunt ingenerabilia: ⁊ mouent ḃm tranſla-
10 tionem habēt materiam: ſed nō generatā: ſed ex vbi: aut ad vbi.

¶ Et ſi oīa q̄ trāſmutant habēt materiā ſicut diximꝰ: ſʒ nature materiez̄ di
uerſant ḃm modos nature trāſmutatiōis: materia autē gñabiliū eſt in po
tētia. trāſlatoꝝ autē eſt in actu cū trāſlatum ſit aliqd in actu: ⁊ ideo qđ ex
trāſlatis fuerit nō gñabile: neq̄ corruptibile: nō habebit materiā quā hʒ
gñabile ⁊ corruptibile: ⁊ eſt que eſt in potētia: ⁊. q. d. ⁊ oīa eterna que ſunt
nō generabilia: ſed mouent motu ḃm trāſlationē habēt materiā: ſed nō ha
bent materiā generabiliū: ſed materiā coꝝ que mouent de vbi in vbi. ¶ Et
ex hoc videt corpus a celeſte nō habere potentiā diuiſibilē ḃm diuiſio-
nē corpis. ſ. formā mālē ſi ita eſſet: eſſet in eo mā q̄ eſt in potētia: ⁊ iā decla
ratū eſt ꝙ nullū eternū hʒ potentiā vt corrūpat: ⁊ in primo celi ⁊ mundi.
Auic. autē errauit in hoc cū. d. ꝙ mā q̄ eſt in potētia exiſtit ī oib⁹ corpib⁹.

(Margin: a Corp⁹ celeſte nō hʒ mām. Id. j. 36. 41 48 et 49. et. j. celi. c. 5. 20. 22. 95. ⁊. 1. 2. ce. 3. 15. 31 32. 36. 38. 61. ⁊. j. ph. 63. ⁊ 73. ⁊ 8. me. cō. 12. ⁊ 9. me. 2. 17.)

¶ Dubitabit autē aliquis ex quali nō ente eſt generatio Tripli
citer em̄ ens. Si itaq̄ eſt aliquid potentia: attamen non ex quo-
cumq̄: ſed alterum ex altero: neq̄ ſufficiens: quia ſimul res om-
nes. differunt enim materia: quoniā quare infinita facta ſunt ſed
non vnum. Intellectus enim vnus Quare ſi materia vna. illud
factum eſt actu cuius materia erat potentia.

¶ Et dubitandum eſt in hoc ⁊ dicendum ex quo non ente fit ge
neratio. Non ens enim tripliciter dicitur. Si igitur fuerit in potē
tia: ſed non ex qualibet potentia: ſed alterum ex altero. Et non
ſufficit etiam vt omnia ſint inſimul: quia differunt in materia: et
ſi non qua de cauſa ſunt infinita non vnum. Intelligentia enim
vna eſt: ſi autem materia etiam fuerit vna: ⁊ illud erit in actu: qđ
materie fuit in potentia.

UVA. BHSC. IyR_117

¶Ult narrare q quãuis materia prima sit vna tamẽ multa est in potẽtia ⁊ habilitate:⁊ q qõlibz ens cũ materia cõi hz naturã propriã:⁊ incepit ponere que stionẽ quã dissoluit:⁊ est q ens non sit ex ente:sed ex non ente. ¶Et.d.⁊ si aliquis posuerit q generatio fit ex nõ ente:hz dubitare ⁊ dicere ex quo nõ ente fit generatio. Nõ ens enim dicitur tripliciter. ¶Et intendit quorum vnum est nõ ens simpliciter quod nõ hz esse neq; imaginatio nem. Scõm est nõ esse quod est in materia.s.priuatio forme. ¶Tertium est ens in potentia. Ens enim in potentia dicitur nõ ens.s.nõ ens in actu. ¶Et cũ posuit hic tria:incepit breuiter ponere intentionẽ q̃ dissoluit qõ.⁊ d.si igit fuerit in potẽtia ⁊c.i.⁊ si qõ dissoluit ponẽdo q ens fit ex nõ ente in actu ⁊ ente in potẽtia. nõ em qõlibz ens fit ex qualibet potẽtia.sed vnũ quodq; entiũ fit ex eo qõ est in potẽtia illud qõ fit.i.ex potẽtia ppria:ita q numer⁹ a potẽtiarũ sit sicut numer⁹ specierũ entiũ generabiliũ. ¶Et.d. hoc qr opinat q prima b materia est vnum fm sm:⁊ multa fm habilitatem. Primo em hz habilitates ad recipiendũ primas cõtrarietates scilz formas oim quatuor elementoz. Scõo vero hz potẽtias cõsimiliũ partiũ mediantib⁹ formis quatuor elntoz:⁊ isle potẽtie diuersant fm diuersitatem mixtionis quatuor elntorũ ita q ex hoc diuersant forme gñabilium. ¶Et qr antiqui fm positionẽ suã in materia nõ possunt dare cãm in multitudine entiũ ex materia.d.⁊ non sufficit etiã q oia fuerint insimul.i.⁊ iõ nõ sufficit in dando cãm multitudinis entiũ dicere q ea ex quib⁹ fit gñatio fuerunt etiã insimul in actu:neq; entia in potẽtia: cum potẽtie nõ fuerint multe.⁊ ista qstio cõsequit Anaxa.dicentẽ mixturã ⁊ omnes antiquos:cõtingit em eis vt quilibet fiat ex quolibet: eo q nõ sunt materie propinqua ppie vnicuiq; enti.album igitur nõ fit ex nõ albo quod est nigrum:sed ex quolibet non ambo.U.g.ex linea. Non album enim dicitur de linea. Et si militer contingit Democrito ⁊ Empedocli: cum elementa distinguantur apud ipsum ex vno quod fecit amicitiam apud corruptionem mundi. ¶Et cũ.d.q nõ sufficit in positione eius ex quo est gñatio dicere q ea ex quib⁹ fit gñatio fuerunt entia ante gñationẽ:dedit causaz in hoc.⁊.d.nam sunt diuersa hz materiã ⁊c.i.⁊ sermo Anaxagore ppie nõ sufficit:qr multitudo entiũ puenit ex multitudine materie aut forme agẽtis:⁊ si nõ qua de causa diuersant entia in infinitũ diuersitate infinita ⁊ nõ sunt vnũ cuz agẽs est vnũ apud ipsuz qõ est intelligẽtia:⁊ intẽdebat cũ materia sit vna ⁊ agẽs sit vnum. Necesse est vt nõ sit multitudo: multitudo em est aut ex multitudine materie:aut ex multitudine agẽtis si fuerit possibile: vt fore diuerse habeant eandẽ materiã:aut ex multitudine duarum causarum. ¶D.si aũt mã fuerit vna ⁊c.si autẽ mã fuerit,vna ⁊ generãs vnũ ⁊ potẽtia vna:tũc illud qõ fit erit vnũ:fm em cum fuerit vnum:⁊ potẽtia existẽs in eo fuerit vna ⁊ agens vnum tunc nulla erit causa multitudinis.

O 11 Materia est vna: tñ ẽ multa potẽtia ⁊ habilitate. vide.s. de gen.c. 84. 2 p 22.⁊.t.c. 29.⁊.4. phỹsi.t.c. 8. a Nũer⁹ potẽtiaz ẽ sicut numer⁹ spẽz 3 rũ entiuz gñabiliũ b Prima mã.s.hz potẽtiaz ad recipiẽdũ foras elntoz:⁊ 4 Q uemedi tibus ad foras mixtoz.t.d.5 cc.c.67 Multitudo entiuz puenit ex mltitudi= 5 ne materie aut fore agẽtis.vid.7 me.2.28. Cum sm fuerit vnũ ⁊ potẽtia existẽs in eo

¶Capitulum Secundum.

RES vero sunt cause:⁊ tria principia: duo quidem contrarietates. Cuius hoc quidem ratio ⁊ species. Illud vero priuatio. Tertium vero materia. ¶Postea quod non fit materia nec species. Dico autem vltima. omne namq; transmutat aliquid ⁊ ab aliquo:⁊ in quid a quo quidem primo mouente:cuius vero materia: in quod vero species in infinitum ergo sunt si non solum es fit rotundum. Sed et ipsum rotundum:aut es necesse est itaq; stare.

UVA. BHSC. IyR_117

fuerit vna tagēs vnū tūc nulla erit cā mutationis

¶Cause igit sunt tres t ꝓncipia tria: quoꝝ duo sunt cōtraria: q rū vnū est forma: t alterū ꝓuatio: t tertiū mā: t post ista neq mā fit neq forma: sed illa duo alia. Oē em qđ trāsmutat: trāsmutat ex aliquo in aliqđ. Illud aūt a quo trāsmutat est motor: trāsmutabile aut est materia. illud autē ad qđ trāsmutat est forma: et processus in infinitū: si cuprū nō tantū fuerit rotundū: sed etiam cuprum: t rotundū necesse est vt precedat.

12 Cum declarauit in ꝓncipio istius tractat qđ ipse nō ꝗrit nisi ꝓncipia t elta sōe: t posuit qđ sē sunt tres: mobilis t imobilis: t mobilis diuidit in duo: in eterna t nō eterna: t fecit rememorationē de eo quod declaratū est in scia naturali: t etiā in tractatib ꝑcedētib: t declarauit ꝗ tū cōprehēderūt antiq de ꝓncipio materiali: t qđ null eoꝝ dixit i hoc ser monē cōuenientē gnationi t corruptioni: t hoc qđ dicunt qđ ꝓncipia sunt ctraria: nō sufficiat: t qđ necessariū est dicere sm esse: t qđ null eoꝝ dixit sermonē rectū: vnde nō potuerūt dissoluere qōnē dictā in dissolutiōe generatiōis neq potuerūt reddere cās ꝑ qs gnabilia sunt mlta: mā aūt sit vnū t agēs sit: t cū oia ista fuerint declarata ab eo. ¶Dixit. q cause sunt tres t. D. d. qđ forma nō generat: neq materia: ꝫ illud quod cōgregat ex eis. Oē em trāsmutabile ab aliquo: t ad aliqđ: t ex aliquo trāsmutat: illud autem a quo trāsmutat est motor: t illud ex quo transmutat est materia: t illud ad quod trāsmutat est forma. Si igit a forma generaret esset cōpositā ex mā t fora: q trāsmutaret ab aliquo: t ex aliq t ad aliqđ: t forma tūc haberet formā: t cōtinget sic in ista vt haberet essentiā: t sic i infinitū. Forma igit in eo qđ est fora nō generat: t sic est de materia si esset generata esset cōpositā: t sic inuenīret ex parte materie ꝑs infinita in cōpositō: aut generatio esset ex nihilo: t hoc est declaratū in tractatib ꝑcedētibus ist scie. ¶D. d. t ꝓcessus est in infinitū. i. forme t materie. i. qđ si fuerint generabiles cōtingit vt in eodē sint forme t materie infinite. D. d si cuprū tm nō fuerit rotundū. i. necesse est vt forme t materie sint infinite. si ponerimus qđ generatū nō est cōpositū tantū. sed etiā forma. t materia. U. g. qđ generatū nō est cuprū rotundū: sed rotunditas t cuprū: quoniā si ita fuerit: continget vt ante rotunditatē sit rotunditas: t recipiēs rotunditatem: t similiter cuprū indiget recipiēte t forma. ¶Et hoc quod dixit nō est impossibile in cōpositis materijs t in cuprō: sed est impossibile in prima materia t in simplicibus formis: t accepit cuprū rotundū loco cōpositi: t cuprum loco materie: t rotundū loco forme. ¶D. d. sed rotundū etiā t cuprū necesse est vt precedant. i. sed forma t materia necesse est vt precedant cōpositum. aut intendit: sed si ponerimus formā esse generabilem: t materiam esse generabilem sicut est compositum ex eis: necesse est vt precedant eas forma t materia. U. g. qđ si rotūdum fuerit generabile necesse est vt sit compositum ex rotundo t cuprō.

Expō. Nec fora nec mā generat: sed qđ cōgregatur ex eis. Ꝫ. 7. met. 23. 26. t. 27. 31. Uide op. j. ph. c 60. d mā. a Si fora gnaret esset cōpositā ex mā t fora. Ꝫ 7 me. cō. 26. t. 27. Documētū Uid. j. phy. tex. cō. 82.

¶Postea q quecumq ex vntuoco fit substantia. Nam t q natura sunt substātie t alia: aut enim arte: aut natura sunt aut fortuna: aut casu. Ars igitur principiū est in alio. Natura aūt principium in ipso. Homo nanq hominē generat: reliquę vero causę horum priuationes.

¶Et est ista: quia vnumqđq substātiarum fit ex eo qđ est conueniens ei in natura. Naturalia enim sunt substātie: t illa alia residua: aut sunt artificialiter: aut naturaliter: aut casu. Ars

ligit principiū est in altero: nā vero est principiū p se. Ille ō enīz genera hominē: causę aūt residue sunt priuationes alterorū istorum.

¶Cū declarauit principia sbe gnabilis ⁊ corruptibilis exītia in ea. s. formā ⁊ mām: vult etiā declarare principia agētia ad veniendum ad prima principia: ⁊ incepit facere rememorationē de eo qđ declaratum est in tractatibus sbe: ⁊. d. q. vna quęq; sbarū fit ex eo qđ cōuenit ei in nomine: vt homo ex homine: ⁊ equus ex equo. ¶Et. d. Alex. q. debet homo cōsiderare huic ⁊ querere de aialibus generatis a putrefactione quo sint gnata cōueniēte in nomine. Ista em̄ videnf gnare nā nō volūtarie: aut casu. neq; etiam mulus fit ex cōuenīte ei cū nō generetur a mulo. ¶Quod aūt cōiungit est qđ ponit maiores dubitationes: q̄m cū. d. q. ea q̄ sunt fm naturā sunt ex cōuenientibus: addit in suo sermone q. ⁊ illa alia residua aut erūt artificialr: aut nāliter: aut casu. Reputat em̄ q. iste sermo nō est q. tm̄ sbe sint ex cōuenientibus: ꝫ talia alia q̄ fiūt ex nō sba sunt etiā ex cōuenientibus. ¶Ea aūt que fiunt artificialr pone est vt sit verū: cū ars est forma illius qđ fit quā facit artifex in mā. sicut. d. in sermone precedēti q. rō cuiuslibet est forma. In eis aūt q̄ sunt casu quoꝝ agēs nō est terminatū quo est intelligendum q. ista fiunt ex cōuenientibus. ¶Et forte cum. d. in istis dicit neq; q. sunt: neq; q. fiūt a sili. q̄m cū. d. de rebus q̄ fiūt naturaliter: ⁊ q̄ artificialr. sequit post et d. cause aūt residue sunt priuationis istoꝝ: ⁊ priuationes nō sunt gnationes fm primā intēcionē: ꝫ fm errorē ex accidētibus positis: q̄m neq; in artificijs etiā ea q̄ fiūt fm errorē fiūt in rei veritate. i. q. est credendum q. Aristo. opinabatur q. ea q̄ fiūt casu fiūt ex cōuenientibus: cū nō sit rectum vocare ea gnata. ꝫ priuationes gnabiliū: sunt em̄ in natura sicut ea q̄ fiūt in artificio errores: ⁊ sicut ista nō est rectū vt vocentur generabilia artificialia: ita illa que fiūt casu in rebus naturalibus: ⁊ hoc intēdebat cum. d. cause aūt residue sunt priuationes istoꝝ. W. d. Alex. iam locutus fuit de hoc multū in tractatu. 7. ⁊ declarauit quo fit vnaquęq; rerū q̄ fiunt ex conuenientibus: ⁊ etiā locutus fuit Aristo. de rebus que fiunt ex putrefactione in phȳsicis: q̄m ista quāuis nō sint ex cōuenientibus simpliciter: tm̄ sunt ex aliqua operatione: calor em̄ exīs in subſtantijs est cā in generatione hmōi ¶W. etiā. ⁊ q̄d intelligebāt per suū sermonē ex cōuenientibus ita est q. que fiūt naturalr: naturalr fiūt: ⁊ q. nullū eoꝝ q̄ fiūt naturalr fiūt ab artificio: ꝫ ex natura: ⁊ silr artificialia ex artificio: ⁊ silr causalia: nullum em̄ istorum fit ex natura: aut artificio: ⁊ q. ista ista declarata sunt hic. D. d. artificiū aut̄ est principiū per se. i. q. ars est principiū mouēs in alterū in eo quod est alterū. Nā aūt est mouens aliqđ per se. i. q. exīstit in re per se nō accītalr: ⁊ hoc declaratū est. 2. ph. ⁊ cū non dixit in hoc sermone ea q̄ fiunt volunta-rie. W. Alex. q. possibile est ordinare ea q̄ fiūt volūtarie: etiā cū eis q̄ generantur fm artē. Volūtas em̄ est etiā principiū in alterū. ¶W. Alex. ⁊ cuz dixit hoc. d. post: homo em̄ gnat hoiem: ⁊ iste sermo significat q. non intendebat per hoc qđ. d. de eis q̄ gnantur q̄ fiūt ex cōuenientibus nisi primā intēcionē intētionū cōuenīētū. Oia em̄ q̄ sunt naturalr: aut artificialr nō hnt dispōnē talē. Inueniuntur em̄ per se: aut p casum: cū vocat ea q̄ sunt hmōi priuata non gnata. ¶Et intēdit Alex. per hūc sermonē q. ea de quibus. d. Arist. q. ea q̄ sunt ex cōuenientibus: ⁊ ex arte fm primaz intentionem. Oia em̄ q̄ fiunt a natura ⁊ artificio sunt talia: cū iam perscrutatus est de casu in alio loco: ⁊ ipse dat rationē ex hoc q. Arist. nō vocat ista generata. W. Alex. ⁊ forte fiunt casu ⁊ per se animalia que generantur ex putrefactione: q̄m aūt ea que fiunt ex cōuenientibus. Jam declaratum est ex primis tractatū

13 Ale. qōes 6 genitz ex putredie: ⁊ de mulo qūo fiāt a sibi sili. T

7. me. 25.

2. ph. 83. ⁊. 84. Aliacxpositio Alex.

UVA. BHSC. IyR_117

bus:qm̃ vero mulus fit ex conueniente declaratum est in primis tractatibus.fit em̃ ex asino ⁊ equa:⁊ sunt ea q̃ sunt vna intētio:⁊ hñt vnum nomen positū .i.q̃ intētio cōueniēs ex q̃ fit mulus est natura cōis asino ⁊ eque.

Expō auer.⁊tra pmāerpō nē alexā. 7.me.32.

¶Et hoc qđ.d.Alex.in expositione istius loci est totum bonū:sz nō vī ex verbis Arist.q̃ ponit preter sbas aliq̃ gñari ex conuenientibus sicut ipse dicit q̃ apparet ex sermone eius:qm̃ cū.d.⁊ illa alia residua non rñdēt ad illud qđ.d.q̃ fiūt ex cōuenientibus:sz est principiū sermonis ⁊ suum appositū est:aut artificialiter:aut naturaliter:aut casu.⁊ in alia trālatione ab ea quā exposuit Alex.cecidit aut artificialr.⁊ pm̃ hoc.q.d.q̃ generabilia que sunt sbe sunt ea que fiūt ex cōuenientibus:illa aūt alia fiunt nāliter:aut casu: ⁊ pm̃ hoc nō accidit dubitatio in hoc sermone:⁊ idem declarauit in tractatu.7.¶Et inuenimus hūc sermonē copulari in alia trālatione cū eo qđ dictū est prius hic sic.D.d.necesse est vt hoc sit post hoc:omnis em̃ sba fit ex cōueniēte in noīe ⁊ diffōne:ea aūt que fiūt nā sunt sbe:alia aūt aut sunt nāliter aut per se.¶Et reputo q̃ hoc qđ cecidit in trālatione Alexā.⁊ illa alia residua:q m̃ sunt aut casu:aut p se.s.hoc q̃ addidit hāc particulā:qm̃: qz pm̃ hoc qđ.d.⁊ illa alia residua:rñdēdū ad hoc qđ.d.ex conuenientibus. ¶Et hoc inuenimus ex trālatione Joānis sicut.d.zcū pcessus fuerit in infinitū si cuprū nō fuerit tantū rotūdū:sz rotūdū aut cuprū: necesse est vt stet.deinde post hoc:qm̃ vnaquęq sbarū fit ex cōueniente in noīe:⁊ ea que in nā sbe:⁊ illa alia residua:q m̃ sunt aut artificialr:aut nāliter:aut casu: aut per se:⁊ hoc facit existimare q̃ oia sunt ex cōuenientibus pm̃ q̃.d. Alex, qđ plus ponit dubitationē in hoc est:qz ponit in eis ea que fiunt artificialiter.Jā em̃.d.Arist.q̃ ea que fiūt artificialiter sunt ex cōuenientibus:sz vī mihi q̃ intēdebat per alia residua alia accētia preter sbam.⁊ ideo posuit inter ea q̃ fiūt accidētalr.¶Et pm̃ hoc sbe q̃ fiūt ex putrefactione collocantur in eis q̃ fiūt ex cōuenientibus nō in eis que fiūt ex casu.Ea em̃ q̃ fiūt ex casu nō hñt ordinē:neq; sunt spēs intēte a nā.Jste aūt videnť esse spēs a nā:sed tm̃ diminuunť a spēbus gñatis a pfe ⁊ matre.¶ a Et plura eorū fiūt in tpibus determinatis.nihil est igit̃ in istis dicere q̃ fiunt casu.hoc au tē qđ.d.q̃ Aristo.d.ista in physicis errauit per oblitionē:⁊ forte.d.ea in trac.2. b ⁊ iste tractatus est diminutus in qbusdā locis pm̃ q̃ peruenit ad nos.¶Et cū dixim̃us qđ illud qđ gñať c ex putrefactione gñatur ex cōueniēte:non volumus dicere q̃ gñatur ex caloze innato tm̃:sicut.d.Alex. pm̃ alterā suarū expōnum:sz est dicere q̃ putrefactio ex q̃ gñať est sicut semē in aialibus gñantibus.s.qz sicut in seminibus est virtus gñatiua spēi hūtis illud semē quā Arist.assimilauit artificio:ita virtus q̃ est in putrefactione ppria alicuius aialis est silis artificio qđ est in semine:⁊ cū ea que fiūt ex artificio fiūt ex cōueniente.necesse est vt ea q̃ fiūt ex virtute q̃ est in putrefactione ppria alicuius aialis fiāt a cōueniente.¶Et nulla dīa d est inter virtutē q̃ est in putrefactione q̃ assimilatur artificio:⁊ eam q̃ est in semine:sz ea q̃ est in semine fuit ex hñte semē ⁊ sole:illa aūt q̃ est ex putrefactione a sole tm̃.⁊ ideo.d.Arist. e q̄ hō gñatur ab hoie ⁊ sole:⁊ ideo nullo modo indigemus ponere formas quas existimauit The.ponere ex necessitate in aialibus que fiunt ex putrefactione.

Primarō Ea q̃ fiūt cāti ñ hñt ordinē:nz fūt spēs i tēte a nā. vīd idē.j. 2.18.⁊.7. me.2.31.

a Scōa rō b Uīd.2. phy.83. c Quo genita p putredinem fiūt a conueniēti. d Dīa inť vtutē putredinale ⁊ seminis. e 2.ph.26

¶Subſtātie autem tres ſunt: materia q̃dē hoc aliq̃d ſubſtātiam apparere. Nam quecunq; ſunt tactu ⁊ non cōnaſcētia materia ⁊ ſubiectū: natura vero hoc aliquid inquantum habitus quidam. Amplius tertia que eſt ex hīs ſingularis vt Sor. et Callias. Jn quibuſdam igitur hec non eſt preter compoſitam ſubſtantiam vt

ſpēs domus.

UVA. BHSC. IyR_117

ꝑes dom⁹:si nō est ars nec est gñatio: nec coꝛruptio ꝺoꝛū. Sed alio mō sunt:ꝛ nō sunt vt domus que sine materia:et sanitas:et omne qꝺ ꝑm artem.sꝛ siquidem in eis que sunt materia.

¶Substātie autem sunt tres. Una est mā:et hoc est ꝑm q̄ videk. Quoniam illud est secundum contactum:et non est secundū oꝛdinem et materia ꝛ subiectū. Natura aūt ē hoc:ꝛ ēt ē tertiū istoꝝ rum quod est vnuſcuiuſqꝫ vt Soꝛ.et Callie. Quoniam in vnoquoqꝫ intentio huiuſmodi rei non est niſi ſubſtantia cōpoſita:vt foꝛma domus. Alſi ars eſſet non eſſet generatio et coꝛruptio iſtoꝝ rum:niſi alio modo ſint entia:et non entia ſine materia et ſanitate. Et omne quod eſt per artificium:ſed eſt per cauſam in eo qꝺ eſt per naturam.

¶Cum dixit.principia ſubſtātie ſenſibilis quoꝝ principia ſunt ſubſtātie intendit dicere in hoc capitulo quot ſunt ſubſtātie:ꝛ ipſe facit rememoꝛationē de eo quod declaratū eſt in tractatib⁹ ſubſtātie:ꝛ ī ſcia naturali:ꝛ declarat q̄ ſunt tres : materia :ꝛ foꝛma:ꝛillud qꝺ ex eis⁹gregat:vt veniat ad cognoſcendū primā foꝛmā et primū finē. ¶D. Alex.et primo Ariſt. d.de materia hunc ſermonē. Una aūt eſt mā et eſt ꝑm q̄ vſ:ēt in hoc ꝑmone eſt difficultas:et intentio eſt:qꝛ ſbe ſunt tres:Una igit eaꝝ eſt materia: et hoc eſt quando recipit foꝛmā ꝛadunat:qꝛ tūc eſt cū foꝛma. Foꝛma.n.eſt in actu:ꝛ videtur illic.illa aūt p ſe nō vſ. ¶D.aut erit ītētio ſic:ꝛ eſt qꝛ mā eſt hic ſecundum q̄ vſ:qm̄ mā p ſe et in rei veritate nō eſt hoc:ſꝛ reputat eē hic:qm̄ in quolibet inuenitur mā:ꝛ hec ſunt q̄ ſunt ſbti. ¶Intentio autem ꝑme expōnis Alex.eſt qꝛ materia eſt illa q̄ vſ aut ſentiſ ꝓpter foꝛmā : ꝛ ꝺꝛ dicere q̄ mā eſt illa q̄ vſ ꝑm q̄ eſt hoc loco ei⁹ qꝺ.ꝺ.q̄ ē hoc ꝑm q̄ vſ. ¶Intentio vero ſecunde expoſitionis eſt q̄ materia eſt hic in ſenſu.i.q̄ ſenſus nō cōpꝛehendit ꝺſiam iter ipam:ꝛ hoc ꝑm itellim:ꝛ ī antiq̄ reputauerunt ſbas rerum eē mās coꝛ:et q̄ foꝛme nō ſunt ſbe. Foꝛme nō ſunt ſenſibiles ſed intelligibiles:et hꝫ tertiā ꝛ ūltā expōnē quas nos poſt ꝺicem⁹. ¶Vel. Alex.et hoc qꝺ.ꝺ.poſt:qm̄ illud quod eſt ꝑm tactū ꝛ nō eſt ꝑm oꝛdinem eſt materia ꝛ ſbm:addidit ipꝫ ei qꝺ.ꝺ.et ē ꝑm q̄ vſ inc̄ptū demſtat q̄ materia vſ hoc in reb⁹ in quibus exiſtit:cū fuerint ꝓtingētes ſe adinuicē:et adhuc nō oꝛdinate:aut cōpoſite ſicut eſt res generata:et ē illud qꝺ cōponiſ ex eis: iſta.n.reputantur eſſe mā ei⁹ qꝺ fit ex ea ꝑm q̄ hic quid:nō.n .cōtingerent ſe adinuicem:niſi eſſent hic in actu:et ꝑm hunc modum lapides ꝛ lateres ſunt materia dom⁹:ꝛ ligna:ꝛ tabule māe nauis. ¶Sed foꝛte ītēdebat cum ꝺ.q̄ hoc igitur eſt hoc ꝑm q̄ vſ demōſtrare q̄ mā q̄ vſ ē hic.mā aūt que vſ eſt materia ꝓpiē.hic aūt ē in re. ¶Et foꝛte.ꝺ.ꝑm q̄ vſ ad declarandū materie nām.Quod.n.ꝺ.de ea in alio loco q̄ ipa mā eſt cognita ꝑm ſimilitudinē ꝙuenit huic quod.ꝺ.modo ꝑm q̄ vſ ibim⁹.n.ad intelligendū naturā eius ex reb⁹ que videnī:ꝛ foꝛte.hoc eſt illud qꝺ declarauit ꝑ exēplū cum.ꝺ. quoniam illud qꝺ eſt ꝑm tactū nō ꝑm oꝛdinē eſt mā ꝛ ſbtum:qm̄ ſi in reb⁹ que videntur.ſ.cōpoſitis fuerit aliquid nō ꝑm oꝛdinē:vt in domo materia videtur vicina rebus:ex quibus fit dom⁹:lapides.n.ꝛ lateres habent talē diſpoſitionem et ꝓportionē ſicut materia �pz in alijs reb⁹.ꝛ foꝛte.ꝺ.hoc in loco eius quod ꝺiceret q̄ eſt aliqua ſba.hec igitur ſunt verba Alexan. ¶Intentio autem primi ſermonis eſt:qꝛ cum.ꝺ.q̄ materia reputaſ eē hoc ꝑm ſenſum declarauit qñ exiſtimatur ꝛ.ꝺ.et hoc erit cū materie rei ex qb⁹ componitur fuerint contingentes ſe adinuicē:ſicut diſpō lapidū ꝛ later⁹ in

14.

Prīa expō Alexan.

Scōa expō eiuſdē Sūma p me expōnis.

Sūma.ij. expōnis.

Tertia expoſitio.

Quarta expō. Expōnis Alexan..

UVA. BHSC. IyR_117

domo. Domus.n.non reputat esse nisi lapides ⁊ lateres. cum.n.mãe rei fue
rint admixte: tunc enim reputant esse illa res: et ꝑm hoc intendebat cum
Expõ .iij. d. per ordinem mixtionem: ⁊ ꝓfirmat hanc expõnẽ: illud qõ inuenit in alia
translatione. ¶ Intẽtio aũt tertie expõnis quã. d. sup hoc q materia ẽ hic
ꝑm q vſ: qz intendebat materiã ꝓpinquã: ⁊. q. d. et mã propinq̃ rei est mã
huius rei visibilis: et ꝑm hoc erit intentio sermonis ei⁹: qm qõ est scõm ta
ctum non ꝑm ordinẽ est materia ⁊ ſm: qz mãe ꝓpinq̃ sunt illę q̃ tãgũt se
adinuicẽ. Que.n. admiscent ⁊ adunant nõ ꝑm materiã ꝓpinquã. v. g. qz ca
Expõ. iiij. ro et os ⁊ man⁹ ex quib⁹ man⁹ cõponit, ẽ materia ꝓpinq̃ manus: ⁊ sũt con
tingẽtia se adinuicẽ. ¶ tuor aũt cl'nta q̃ sunt mixta adiuicẽ sunt mãe remo
te. ¶ Intẽtio aũt quarte expõnis ẽ qõ. d. i prio phyſi. i. q ꝓpria materia nõ
intelligit nisi ꝑm cõparationẽ. ſ. illã cui⁹ ꝓparatio ad oĩa entia in actu est ſi
Expoſi cut ꝓparatio materie sensibilis ad illud cui⁹ ẽ materia vt ꝓpatio ligni ad
tio auer. nauẽ: ⁊ ꝑm hoc erit intẽtio ei⁹ qõ. d. q materia ẽ hic ꝙ vſ. i. q ꝓpria mate
ria non intelligit ee materia hui⁹ rei nisi ꝑm materias q̃ vident. Materie
n. ꝓtingẽtes nõ adunate faciũt itelligere hãc intẽtionẽ. ¶ Et oĩa ista q̃ iste
dixit nihil faciũt nos acq̃rere q̃ añ nõ sciuimus de materia. Si igit potue
rim⁹ exponere hũc ꝑmonẽ tali mõ quo potuerim⁹ scire rẽ nouã de mate
ria: ⁊ conuenientẽ ſke erit aliq̃d. ¶ Et vſ mihi q intẽdebat dare dſiam iter ma
X teriã mãe i cẽ: ⁊ nam forme vlis: ⁊ maxime illi⁹ qõ ẽ gen⁹. Reputat.n. q. pri
Intell's.p mã mã: qz est cõis hz naturã rei vl'r pdicabilis de phb⁹. Uñ qdã existimãt
põnis q̃l'r primã materiã ee corp⁹. ¶ Et si ita ect hꝛet formã: ⁊ nõ ẽ vna ꝑm numer⁹ ſz
mã ẽ vna ꝑm formã: ſz iam dictum est in alijs locis ipſam ee vnã ꝑm nũerũ. ¶ Demo
nũero et strandum igit qũo vnũ nũero põt iueniri in plurib⁹. hoc qdẽ nõ intelligit
phb⁹ cõ in eo qõ ẽ in actu: i eo aũt qõ ẽ i potẽtia dr̃e ẽ qõ ẽ vnũ in numero: ⁊ cõe phi
munis. b⁹: et nõ hz dſias q̃b⁹ differũt i singulis idiuiduis adiuicẽ: et qz dr̃ie idiui
Jnõ colł' sibiles absunt ⁊ carẽt formis q̃bus iueniũt pl'alitas i nũero dr̃ ee vnũ: ⁊ qz
p'ſoꝛaz rẽ carẽt forma q̃ res dr̃ ee vna nũero dr̃ ee cões reb⁹ phãs in nũero: non qz
ee vnã nu hñt formã cõem sicut ẽ in gñe: ꝑm igit q̃ caret dr̃ntijs formaꝝ idiuidualiũ
mero. vid est vna nũero nõ qz habeat formã idiuidualẽ q̃ sit vna nũero: ⁊ ꝑm hoc ẽt
ꝓſike. 2. de a. 2. 7. 1. 8 q caret forma in actu idiuiduali ẽ cõis phibus rebus. Forme.n. cões i q̃b⁹
7. 7. me. c. inueniuntur vl'ia sunt entia in potẽtia: et scire iõ aliq̃d ꝑm q est vl'e est sci
49. ⁊. 85. re in potentia. Communitas a igit q̃ intelligit i formis cõib⁹ hz ee extra
6. phy. aiam in potentia. Ista autem cõitas q̃ itelligit i materia ẽ pura ꝓpatio cũ
s Cõitas non intelligatur nisi ꝑm ablationẽ formarũ indiuidualiũ ab ea. Materia
q̃ itelligit igit nõ hz ee ex aiam ꝑm hũc itellectũ. ſ. qz est cõis oib⁹ gñabilib⁹ et corru
l fofis cõi ptibilib⁹ cũ nõ intelligatur sic nisi ꝑm priuatiõem: et cũ ita sit illud igitur
bus hz ee quo differt a nõ ee: et est aliq̃d ens ex aiam est: qz ẽ subiectũ idiuidui sensi
ex aiaz in bilis quod vſ non illud qõ intelligit ex ea: et hec est perfecta imaginatio
potentia. materie: et hoc nũq̃. d. Ari. in aliquo loco ſz iuenit ex eius ꝛbis. Si igitur
Jõ. 1. met. iste sermo est conueniẽs huic expõni: tũc iste sermo facit intelligere q ee ẽ
45. ⁊. 7. esse materie: ⁊ est ꝓprius huic scie: ⁊ nõ de scia nãli: ⁊ nullus potest intelli
me. 57. vi gere ee materie in rei veritate nisi sic. et cum inſpexeris verba Ari. videbis
de h. 2. 4. q hec expoſitio non remota est ab eis plus illis quatuor expoſitionibus:
⁊. 1. 2. 18. et est multo melioꝛ eis. ¶ Et secundum hoc erit intentio ei⁹ quod dixit est
Auer. ap ꝓ, hoc ꝑm q videtur. i. ⁊ est illa cuius esse nõ est nisi ꝑm q sentit. i. pp illõ quo
plicat suã fit sensibilis: et hec est forma. Materia. n. non est sensibilis per se sed ꝓ aliõ
expõnem i. per formam: et non habet esse: nisi qz sentit per aliud non per se. est enim
textui. ens per illud quod sentitur: et qz esse materie est esse in cõparatiõe ad hoc
esse quo sentitur: ⁊ est forma. d. qm qõ est ꝑm tactũ ⁊. i. ⁊ cã qõ suum ee est
per illud quod sentitur est: qz omne cuius natura est in cõtractu: ⁊ contí
nuatione cum alio vt perficiatur per ipm: nõ cuius natura est in ordine i.

UVA. BHSC. IyR_117

tellecto ab eo:et etiam forma intelligibilis est materia ⁊ subiectũ. Ista em̄
natura qꝛ nõ hꝫ formã nõ hꝫ intẽtionẽ intellectã ab ea:et fuit suum esse in y
comparatione ad formam:et.q.intẽdebat demõstrare ꝙ sua natura est in Jd.j.phy.
comparatione:et ꝙ non hꝫ naturã ꝓpꝛiam:⁊ accepit cõtactum loco cõpa= 69.⁊.j.c.
tionis. Omne enim cuius esse est per contactum ⁊ per continuationem cũ ꝺ sda orbꝭ
alio non per naturam intellectam ab ea qua fit ens per se est materia. ⁊.4.phy.
¶ Et forte intendit intentionem manifestiorem oībus predictis scd̄m ver cõ.16.
ba:et est ꝙ materia est illud ad qd̄ inuenit̃ ꝭm sensum. Forma enim nõ cõ=
pꝛehenditur ꝭm sensum:sed ꝭm suam actionẽ:⁊ ideo non ꝯpꝛehendit̃ nisi Alia expõ
ab intellectu:⁊.d.qd̄ autem est ꝭm contactum non ꝭm ordinẽ est subiectum ꝯ̄fitatoꝝ
et materia.i.et ideo elementa sunt ea que tangunt se nõ ꝭm ordinẽ ꝗ̄ fit a Forma ñ
rebus tangibilibus.et intendebat per ordinem formã.⁊ iste sermo ꝭꝫ itel= ꝯp̄hẽdit̃
lectum istum est propꝛius materijs ꝓpinquis. ¶ Et.d.ꝭm contactum non ꝭꝫ sensuꝫ:
mixtionem qꝛ hoc est commune elemẽtis admixtis ⁊ non admixtis.s.qꝛ ad sꝫ ꝭm suã
mixta primo tangunt se:deinde admiscentur. ¶ Et cum.d.hoc incepit dice actiõem.
re formam et.d.et in tactu non est hoc:ad quod est aliquid habitum in esse oppositũ
i.et secunda substantia est natura ad quam transmutatur substantia que 2.de aīa
in materia:et est habitus.s.forma. ¶ D.d.et etiam tertia ⁊c.i.et tertia sub= cõ.63.
stantia composita ex istis que est vnumquodqꝫ indiuiduorum. ¶ Dein.d.
quoniam in qualibet re intentio huius rei non est aliud a substãtia ꝯpo=
sita vt forma domus nisi ars.i.manifestum est ꝙ intentio rei que existit in
ea in actu et est forma eius non est sepata a materia que est in eo nisi in ar
tificijs. Forma enim eius quod fit ẽ in aīa:⁊ ẽ aliud ab eo qd̄ ẽ extra aīam.
¶ Et hoc est manifestius in alia translatione. Dicit enim loco istius ser=
monis:quoniam intentio istius est ꝙ non est extra sb̄am ꝯpositã. Et cũ in Foꝛ̃a ar=
duxit hunc sermonem quasi ꝓponendo ipsum ad ꝑscrutandũ vtrũ forma tisi aīa ẽ
abstracta inueniatur aut non.d.non esset ẽt gñatio aut corruptio.i.sꝫ for= alia ab ea
me artificiales non habent gñationẽ neqꝫ corruptionẽ cũ sint accidẽtia. q̄ ẽ extra
¶ Et hoc etiam inuenitur manifestius in alia trãslatiõe. ¶ D.d.neqꝫ ẽt in aīam. vid
uenitur in istis generatio ⁊ corruptio:⁊.d.hoc ne aliquis dicat ꝙ sicut j.c.23.
forme artificialium inueniuntur in alio a materia eorum: forte sic est de
formis naturalibus:sed quomodocũqꝫ sint forme artificiales nõ sũt abstra Jd.2.ph.
cte:quia aut sunt in anima:aut in materia. ¶ D.d.nisi alio modo sint en= cõ.13.
tia et non entia domus sine materia et sanitate ⁊c.idest sed forte aliquis q̄ ꝫ
ret vtrum sit possibile vt aliqua formarum sit abstracta:et manifestum est
ꝙ non de artificialibus:de naturalibus autem dubium est:de artificialibꝰ
autem non est dubium:quia forma domus:aut est in lateribus:aut in ani
ma edificatoris:⁊ similiter forma sanitatis a aut est in anima medici
aut in humoribus. ¶ Et inuenitur in alia translatione post hoc quod.d.
neqꝫ inuenitur in istis generatio et corruptio sic:sed domus que est sine a. Foꝛ̃a sa
materia; et sanitas:et intendit:sed domus que est sine materia:et sani= nitatꝭ aut
tas que est in aliquo sine materia:est in aliqua materia.scilꝫ anima.forte ẽ ĩ aīa me
intendit:sed domus et alie artificialium formarum sunt ea que sunt possi dici: aut ĩ
bilia inueniri in materia alia a materia in qua existunt in rei veritate. hũoꝛibꝰ
¶ D.d.Ari.in hac translatione:⁊ oẽ qd̄ est ꝭm artẽ ⁊ alio modo aut nõ nisi Jd.7.me.
q̄ sunt ꝭm materiã.i.⁊ ideo querendũ est vtrũ sit possibile ĩuenire aliquod cõ.23.⁊ ꝭ
abstractum in formis artificialibus:aut non nisi in formis naturalibus. j.cõ.36.

¶ Quapropter non male Plato ait:qꝛ spẽs sunt q̄cũqꝫ nã siqui
dem sunt species alie hoꝝ̃:vt ignis caro: caput.oīa enim mate
ria sunt et eis que maxime sunt substãtie vltime.

UVA. BHSC. IyR_117

¶Et ideo non fecerunt male illi qui qui posuerunt formas: quia ista si fuerunt alio modo sunt omnia que existunt ſm nām: ſz ex istis ignis: caro: os: caput: oīa sunt materia: ⁊ hec substātia ē illud quod est maius valde: ⁊ illud postremum ⁊ indiuisibile.

Ista expō Alexādri. Scda expō eiusdē

¶D. Alex. innuit in hoc sermone Plato. nō dixit bñ fecerūt: ſz. d. nō male: ⁊ iste sermo erit manifestior si legat ita: et iō nō male fecerūt ponētes formas si hñt eē aliquo mō affirmādo oē qđ ex eis fit p naturā. ¶D. ⁊ pōt intelligi sic: ⁊ iō nō male fecerūt ponētes formā istoꝝ oia q̄ sunt ſm nām si forma hz eē aliquo mō. d. et erit manifestior iste ſmo si mutauerint hāc particulā ens ab hac particula forme: et fuerit posita cū hac particula fūt: ita qđ sic legatur: et ideo non male fecerunt ponentes formas: q̄ ista fūt oia que sunt ſm naturam: si forme habēt esse. ¶Et oēs iste expōnes reducuntur in duas. Quarum vna est q̄ intendebat q̄ nō male fecerūt ponentes formas abstractas formarum rerum naturaliū: q⁊ non posuerunt istas formas rerum artificialiū si aliquo mō esse hñt forme abstracte. ¶Aut intendit q̄ iō non male fecerunt: dicentes q̄ forme rer̄ naturaliū fūt abstracte: cū nō dixerunt hoc in formis artificialiꝫ. Duo em̄ hi ſmones ꝓpinq̄ sunt. s. dicere q̄ forme naturales sensibiles hñt fōas abstractas qđ. d. pla. aut dicere q̄ forme naturales sunt forme abstracte: ⁊ pscrutatio de hoc. i. vtrū est aliq̄ forma abstracta est pscrutatio naturalis sicut ipse post facit: pscrutatio ꝯo de hoc. vtrum forme abstracte sunt alie a formis sensibiliꝫ q̄ sunt forme rerum sensibiliū nō est naturalis cū naturaľ desiderat: ſz ē pscrutatio necessaria ſm q̄ aliqs. d. et hoc ſm aliquā rōnē. ¶D. d. sed ex his ignis caro os caput: oia mēbra sunt intelligenda: et ex hoc ſm Alex. duo quoꝝ vnuꝫ est q̄ hō nō appet in oiꝫ formis naturaliꝫ: ſz q̄dā forme māles videt nō separari a mā: vt forma: ignis ⁊ ossis: et capitis: et carnis. ¶Et. q. d. cōm hāc expōnem: sed qđ fuerit ex istis formis sicut ignis et caro ⁊ os hñt oēm materiā: et impoſe est vt sit abstractū ab eis. ¶Et pōt itelligi ēt q̄ ipoſe est credere in omnibus formis hic: q⁊ formaꝝ rer̄ naturaliū q̄dā fūt fore rerū q̄ sunt materie alioꝝ vt ignis et alioꝝ el'ntoꝝ q̄ fūt materie alioꝝ: ⁊ sīr carnis et ossis q̄ sunt mām capitis: et hoc manifestiꝰ ē ſm hoc qđ. d. oia mēbra. ¶D. d. de ſba est illud qđ ē maiꝰ valde: ⁊ illud postremū ⁊ indiuisibile. Intelligenda etiam sunt ſm Alex. duo intendit. n. p illud qđ est magis ſba: cōpositum ex materia et fōa: ⁊ p postremū et idiuisibile materiā: ⁊. q. d. ⁊ ſba ꝙgregata digniꝰ ē vt sit substātia q̄ postrema ſba: q̄ ē cōis oiꝫ: ⁊ ē coꝝ.

Ibi vł ſz Alex. ꝙpositū eē nobiliorem substātiā q̄ formā.

¶Aut intendebat per substantiam que est maioris ſbalitatis substātā cōpositā ex elementis ⁊ per postremū elemēta: et ſm hoc erunt omnia ista. s. forme et mām coꝝ materia postreme substātie. D. Alex. ⁊ ꝑ inuenit māifestiꝰ in alia scriptura: sic et iō nō male fecerūt ponētes formas: q⁊ sunt oia que sunt ſm naturā si forme sunt aliquo modo: ſz istoꝝ. Ignis enim et caro et os et caput oia sunt postrema eiꝰ qđ est digniꝰ vt sit ens. d. Alex. et nō intendebat p substantiā postremā hic materiā: dico; ego: et dicit hoc vt reputo. q⁊ Arist. non fecit hic cōparationē nisi inter substantias q̄ sunt in actu.

Summa istarū expōnum.

¶Mouētes qđē igit cāe velut prius facte existentes: que aūt vt ratio simul. Quādo enī sanaꝫ homo et iam sanitas est: et figura eree sphere simul: et erea sphera.

¶Et cause mouētes sunt q⁊ precedunt tm̄: hoc autem quasi vniuersalia sunt insimul. Si enim homo est sanus: tunc, sanitas ⁊ homo sunt insimul, et figura sphere cupree, ⁊ sphera cupra sūt insil.

UVA. BHSC. IyR_117

¶Cum declaranit causas esse duas: materiã. ſ. ⁊ formã: vult distinguere inter eas et cãm mouentẽ et agentem: dicendo q causa agens differt a forma quia agens et mouens precedit illud quod agitur et mouet ab eo. formal' aũt ⁊ materialis est cũ gñatione. ¶Et hoc intẽdebat cum. d. ea aũt q̃ sunt vniuerſaliter sunt inſimul. cauſe aũt per quas res fit ens et vnũ fũt cũ eo qõ per ipſas ſit totum inſimul: cum talẽ diſpoſitionẽ habeant in cõgrega to ſicut ptes in toto. ¶D. dedit exẽplũ ⁊. d. ſi eni hõ eſt ſanꝰ ⁊c. i. q̃ ſanitas nõ pcedit hoiem ſanũ cũ ſanitas in ſano eſt ẽſſ forma. ſanãs aũt: neceſſe eſt vt pcedat ſanitatẽ: et ſitꝫ figura ſphere q̃ ẽ. q. foꝛa ſphere nõ pcedat ſpherã. ¶Si aũt aliq̃d manet poſteriꝰ pſcrutãdũ ẽ. Jn q̃buſdã eñ nihil phibet: vt ſi ẽ aia tale nõ ois ſz intellectꝰ: oẽ nãq̃ impoſſe foꝛſan. ¶Si autem aliquid rerum in poſtremo querẽdũ eſt de hoc. Jn quibuſdam enim non eſt impoſſibile. V. g. ſi aia eſt talis diſpoſitionis non tota: ſed intellectus. Tota enim foꝛte impoſſibile. 16 A hic vt dñe mãm pce dere foꝛmã cuius oppoſitũ vide. 9. me. 15. 17

¶D. Aler. querendum eſt ſi aliqua iſtaꝝ formaꝝ remanet poſtq̃ ꝓpoſitũ coꝛrũpitur. d. narrauit vñ veniat ad hãc qõnem: qñ q⁹ania hois ẽ forma eius: et intellectus eſt aliqua foꝛma: et virtꝰ aie remanet poſtq̃ homo coꝛrumpitur: poſſe eſt vt aliqua forma mãlis remaneat poſtq̃ ꝓpoſitũ coꝛrũpit: ſz nõ tota aia remaneat. Quedã. n. virtutes aie non hñt eſſe niſi cum materia: vt cibabilis et ſenſibilis⁹ imaginatiua et deſideratiua. Neq̃ etiã iſte intellectus qui eſt virtus aie: ⁊ exiſtimat q̃ eſt ps eiꝰ: poſſe eſt vt remaneat. Jntellectus. n. quẽ. d. in li. de aia. ſ. q̃ remanet. ſ. intellꝰ adeptꝰ non eſt intellectus iſte: neq̃ eſt ps aie neq̃ eſt ẽt forma mãlis vt declaratũ ẽ illic. ¶Et. d. foꝛte q̃ demonſtratio ſuper hoc non eſt iſtiꝰ artis: ſed libꝛi de aia. ¶Et hoc quod. d. Alex. eſt ſua opinio de intellectu. ſ. q̃ nullus intellectus remanet niſi adeptus intellectus. Jntellectus autem in habitu ⁊ mãliscoꝛrumpitur apud ipm: ⁊ hũc intẽdebat cũ. d. neq̃ ẽt iſte intellectꝰ q̃ virtꝰ aie reputatur eſſe ps eius poſſibile eſt vt remaneat: ⁊ ideo. d. q̃ intellectꝰ quẽ. d. in lib. de anima remanere. ſ. adeptus non eſt iſte. ſ. qui eſt habitus anime neq̃ pars eius. ¶Sed non eſt talis ſententia Theophraſti neq̃ aliorum peripatheticoꝝ neq̃ Themiſtij: ſed reputabant plures eoꝝ q̃ intellectus materialis remanet: ⁊ q̃ intelligentia agens abſtracta eſt. q. forma in intellectu materiali: ⁊ cõpoſitũ ex materia ⁊ foꝛma: ⁊ q̃ ipſa creat itellectã vno mõ: ⁊ recipit ea alio modo. Agit enim eas inquantum eſt forma: ⁊ recipit eas ſm intellectũ materialẽ. ¶Nos aũt iam perſcrutati ſumus de iſtis duabus opinionibus in lib. de aia. et diximus q̃ intelligentia agens ẽ ẽſſ forma in intellectu materiali: et q̃ ipſa agit intellectã: et recipit ea ſecũdũ intellectũ materialẽ: ⁊ q̃ intellectꝰ materialis nõ ẽ generabilis ⁊ coꝛrupti bilis: ⁊ declarauimus illic q̃ hic eſt ſcientia Ariſt. ⁊ q̃ intellectus i habitu habet partem gñabilẽ ⁊ partẽ coꝛruptibilẽ. Jllud aũt qõ coꝛrumpitur eſt actio eius in ſe: aut non coꝛrumpitur: ⁊ qõ ex extrinſeco intrat nos. ¶Si enim eſſet generabilis conſequeretur tranſmutationem vt declaratum ẽ. ſupra in tractatibus ſubſtãtie. ſ. cum declarauit q̃ ſi aliquid fieret ſine trãſmutatione: tunc aliquid fieret, ex nihilo: ⁊ ideo intellectus de intelligentia agente ⁊ eius loco ⁊ proſperitate ex ipſa que eſt potentia eſt quaſi locus iſtius intellectus non quaſi materia. ¶Et ſi actio intellectus ſm q̃ copulatur cum intellectu materiali eẽt nõ gñabilis: tunc actio eius eẽt ſubſtãtia eius ⁊ non haberet neceſſitatem in hac actione vt copularet cũ intellectu materiali: ſz cum fuerit copulatꝰ cũ intellectu materiali erit actio eius ſm q̃ copulatꝰ cum eo actio alia a ſubſtãtia eiꝰ: ⁊ fuit aliꝰ qõ agit ſub

Cõ. ſ. tertij de aia. ⁊ cõ. 204

UVA. BHSC. IyR_117

ſtãtia:eſt alĳs nõ fibi:ꝛ iõ poſſe eſt vt aliqõ eternũ itelligat aliqõ generabile ꝛ corruptibile. Si igr iſte itellectus denudet apud perfectionẽ humanã a potẽtia neceſſe eſt vt deſtruat ab eo hec actio que eſt alia ab eo:ꝛ tũc aut nõ itelligemus oino per hũc intellectũ:aut intelligem⁹ ſm q actio eius eſt ſubſtãtia eius:ꝛ impoſſe eſt vt in aliqua hora nõ intelligamus per ipſum. Relinquitur igr cũ iſte intellectus fuerit denudatus a potẽtia:vt intelligamus per ipm ſm q actio eſt ſba eius:ꝛ eſt vltima proſperitas.

¶ Palam itaqꝫ q nõ opz pp hoc eſſe ideas. Homo enim hoiem gnat. Qui vero ſingulis ſingulariter aliquem. Similiter autẽ ꝛ in artibus. Medicinalis.n.ars ratio ſanitatis eſt.

¶ Manifeſtũ ẽ igr q nullo mõ indigemus pp hoc vt forme ſint. Homo eñ generat hoiem qõ eſt vnũ: vnde hõ ex hominibus:et ſm hoc in artificĳs. Ars enim medicine eſt ratio ſanitatis.

18 ¶ Cum declarauit q cauſaꝫ qdã ſunt agẽtes ꝛ ſunt p̃cedẽtes ad eẽ:ꝛ qdã ſunt ptes rei:ꝛ ſunt cũ ea.d.q manifeſtũ eſt q nihil cogit nos dicere fofas Platonis:qm cũ illud qõ fiet fiat ex cõuenięti in noie nulla eſt indigentia vt forme ſint. hõ eñ gnatur ex hoie:ꝛ equus ex equa:ꝛ vnũ ex vno:ꝛ particulare ex pticulari:nõ particulare ex vł:ſicut.d.dicẽs formas eſſe:ita.n.eſt denã ſicut de arte. Ars eñ agẽs ſanitatẽ eſt forma ſanitatis exiſtẽs in alia medici:ꝛ ſicut artifex cũ agit nõ indiget exemplari ad qõ reſpiciat cũ agit: cum illud quod hz de forma illi⁹ quod fit ſufficiat ei in actiõe: ita eſt de nã agente.ſ.qõ nõ agit niſi ſm q hz formã illius quod fit:ꝛ iõ neceſſe eſt vt cõ

Digreſſio i q̃ prio iducunt ꝓ ba Themiſtij ꝓtra Ari. negã tem idẽ.

ueniẽs fiat ex cõuenięti. ¶ Themiſti⁹ autẽ.d.hunc ſermonem eẽ ſufficiẽtẽ ſed.d.ipſum oblitũ fuiſſe animalia que fiunt ex nõ ſimilibus. Veſpe eñ videtur fieri ex corporibus:equorũ mortuoꝝ:ꝛ apes ex corpoꝝ vaccarum mortuarum:ꝛ rane ex putrefactione aque:ꝛ muſcaliones ex vino corrupto natura enim nõ facit iſta ex ſimilibus in forma:ꝛ nos bene ſcim⁹ q in ſpermate ꝛ ſemine cuiuſlibet animalis ꝛ plante ſunt proportiones ꝑprie:ꝛ rõnes quib⁹ ea q̃ gnantur ex eis ſunt aialia propria:ita q ex ſpermate hois nõ fit equus:neꝫ equi hõ:neꝫ ex ſemine alicuius plãte aalia planta. U.g. ſunt rñdẽtia iſtis ꝓportionibus in eis ex quib⁹ gnantur iſta aialia niſi in natura fuerint poſite prius ꝓportiones habiles ad faciendũ quãcũqꝫ ſpẽz poſſem in ſpẽbus aialis cũ inuenerint nãm cõuenientẽ vt aliquod animal fiat ex ea. ¶ D.ꝛ nõ decipiat te vtilitas animalũ talium. Et cogita q mai⁹ mirum eſt de ſcia operãtis aliqđ de luto q̃ de ſcia eius in faciendo aliquid ex auro:ꝛ ſi tu bene cõſideraueris de aialibus maioribus iſtis inuenies q ꝓceſſus nãe in eis eſt talis ꝓceſſus. Neceſſe.n.eſt vt proportiones et forme eius ſint in natura ſm quas facit id qõ facit. hõ.n.q̃uis generetur ab homine:tñ pr̃ nihil facit in cõpoſitione eius:qõ eſt impoſſe vt ſit melior: ſz ſit talis diſpõnis p illud quod poſitum eſt in natura cuiuſz ſbarũ ex proportionibus ꝛ formis. Ars autem nihil facit in corpore niſi in extremitatibus tñ.nã vero ipſo corpore toto. ꝛ nõ eſt mirum:quãuis nã nõ intelligat aliquid de hmõi:ꝛ tñ facit hoc in educẽdo aliquã intẽtionẽ:ꝛ demonſtrat q aliquid rememorat ipſam de cauſis nobilioribus:vt anima que eſt in terra de quo Plato.d.q fit ex dȳs ſcĳs:ꝛ Ariſt. ex ſole ꝛ orbe declinat:ꝛ ideo facit illud quod facit inducendo ſe paulatim ad intentionem quam agit:ꝛ ipſa non intelligit intẽtionem:ſicut videmus homines loquẽtes futura:ꝛ nihil intelligunt de eo quod dicũt:ꝛ vł neceſſe eſt vt in nã ſint proportiones et forme:cũ in gnatiõe rei indigeatur ſuo ſimili:ſz omnia que generãtur nõ hñt ſimile ex quo gnantur:ſed cuz indiguerim⁹ aliqua forma: tunc aliqua

B Nota de ꝓphetis.

UVA. BHSC. IyR_117

actio est:⁊ sciemus q̄ nō fit per ipsam solā:⁊ sic fiet ipsa forma.q.esset latēs in aliqua re:⁊ in rei veritate latet in nā gñante:hec igit sunt verba Themi stij. ¶Et apparet q̄ iste nō intelligit quō fit gñatio.⁊ dd est dicere q̄ gñatū fita cōueniēti in diffōne ⁊ substātia:cū.n.intellexit q̄ gñatuz fit de nouo a cōueniēti.i.q̄ creat formā ei⁹ ⁊ ponit eā in mā.q.esset aliud in mā:fuit necesse apud ipsum vt in reb⁹ nālibus sint forme creātes alialia:⁊ plātas:et gñata ex putrefactiōe.s.forme dātes aiato creationē ⁊ lineationē ⁊ aiam:⁊ cōtingit in istis formis si agēs fuerit conueniēs vt sint aie: aut abstracte: aut nō abstracte:sz si fuerint nō abstracte:⁊ fuerint in instis propijs:⁊ in istis formis gñantib⁹ formas alialiū gñatoz ex putrefactiōe nō appet: nec q̄ subiecta ꝓpria sunt abstracta:vt aliqs dicat q̄ sint nō abstracte:⁊ nō habent de instis nisi pncipiū.s.calorē alalē:⁊ si ista fuerint.hmōi erūt facte. A quo igitur fiunt tales forme:⁊ oē factū a cōueniēte fit:⁊ ideo putatur q̄ iste sermo coget formas dicere esse. ¶Et hoc nō tm cōtingit in aialib⁹ que fiunt ex putrefactione:sed in seminibus. Cuz enim dixerimus ꝙ necesse est in seminibus vt sint virtutes et forme similes reb⁹ artificialibus que agūt ea que habent semina:et posuerimus eas factas:cōtinget enim vt habeāt alias formas a quibus fiāt:necesse est quapropter formas abstractas esse. ¶Unde quidam dicunt q̄ omnes forme substātiales fiunt a forma abstracta extrinseca que dr̄ a quibusdā dator formarū:⁊ dñt q̄ hic est intelligentia agens:⁊ rōcinātur super hoc q̄ virtutes actiue sunt quatuor qualitates calor:frigus:hymidū:siccū:⁊ q̄ nihil est in materia agens:nisi ista que agūt sua sītia:forme aūt substātiales nō agūt in q̄busdā. Ignis.n.cū fecerit aliū ignē sīlez sibi ex corpe graui:tūc forma substātialis q̄ē in co. U.g. leuitas nō agit in illo corpe graui qō fecit ignis aliā leuitatē sīlem sibi cuz aperte fuerit dictū in lib.per:generescos q̄ nulla est in igne virt⁹ nisi calor. ¶Et cū ita sit cū forma ignis sit in corpore combusto ab alio igne:necesse est q̄ hoc fiat altero duorum modorum:aut vt forma ignis sit in corpore combusto cōsequens factionem calozis ignei in eo:sicut actiua cōsequuntur formas:⁊ hoc est incōueniēs:⁊ cōtingit ꝑm hoc vt fiat forma ex nō forma:⁊ hoc nō dicūt in anima ⁊ in oibus formis substātialibus:⁊ dicūt q̄ nō videmus animam fieri ex anima:sed ex nō anima. Si igitur factio fit ex cōuenienti necesse est animam abstractā esse ex qua fiūt iste anime. Et hoc ꝛā aperte.d. Themist. in suo lib. de aia cū locutus fuit de intellectu:sicut.d. hic cum.d.q̄ ista anima est illa quam Plato.d.fieri a dijs secundis:⁊ Aristo.a sole ⁊ orbe dedui. ¶Et ista quidem questio est valde difficilis. Et nos dicemus in hoc ꝑm nostrū posse ⁊ ꝑm ꝓpositiones quas habemus de sentētia ipsius Arist. q̄ est vt dicit Alex. minozis dubitatiōis oium sniarū:et magis cōueniēs vt sit vera. ¶Dicamus igit q̄ oēs dicētes agens aliqō esse ⁊ gñationē esse vlr sunt bipartiti:⁊ valde cōtrarij:⁊ habent medios.⁊ quidā eoz sunt dicētes latitationē:cōtrarij eoz sūt dicentes creationem. ¶Dicentes cā latitationem dicūt q̄ qōlz est in quolz:⁊ q̄ generatio est exitus rez abinunicē:⁊ q̄ agēs nō est nisi extrahens ⁊ distinguens eas abinuicez. Cūm aūt agens apud istos nō est nisi mouens manifestū est. ¶Dicentes autem creatione dicunt q̄ agēs creat totū ens de nouo ex nihilo:qō nō habet necesse ad hoc vt sit materia in quā agat:sed creat totū:⁊ hec est opinio loquē tium in nostra lege:⁊ lege xp̄ianoz:de qua Joannes xp̄ianus opinatur q̄ possibilitas non est nisi in agente:vt Alpharabius narrauit de entib⁹ trāsmutatis. ¶Opiniones autem medie a inter istas duas videntur reduci in duas:quarum vna diuiditur in duas ⁊ sunt tres:iste quidem tres conuiūt in hoc q̄ ponūt generationē esse trāsmutationē in substātia:⁊ q̄ nihil

Repdatō themistij.

Opinio Auic. ponēris colocādā scu datorē formarum.

Snia arī. ē minozis dubitatio nis oium sniaruz:⁊ magis cōueniēs vt sit ꝑa.Jō. 2.ce.cō.1. Opio ana xagore. opio xp̄ia nox ⁊ sar racenoz ⁊ iudeoz. Opio a die q̄ sūt tres.

UVA. BHSC. IyR_117

generatur ex nihilo.s.q necessariū est in ḡnatione subiectū esse:τ q ḡnatū nō fit nisi ab eo qđ est sui generis in forma.Una aūt istarū opinionū est q agens creat formā τ ponit eā in materia:τ istorū quidā dicūt q illud agēs nō est in materia oīno:τ vocāt ipsum datorē formarū:τ Auicē.est de illis. ¶Quidā dicunt q illud agēs inueniť duobus modis:aut abstractū a materia aut nō.Illud aūt qđ est nō abstractū apud eos est sicut ignis qui facit ignē:τ homo generat hominē.Abstractū vero est illud qđ ḡnat aīalia τ plātas que fiūt nō a sibi:τ hic est sñia Themistij:τ forte Alpharabij ꝑm q apparet ex suis verbis in duab9 philosophijs:quāuis dubitet in ponendo hoc agēs in aīalib9 ḡnatis a patre τ matre.¶Tertia aūt est opinio Ari.et est q agēs nō facit nisi cōpositū ex materia τ forma:τ hoc fit mouēdo mā τ trāsmutādo eā donec exeat de ea illud qđ est de potētia in ea:ad illā formam in actu.Et in ista opinione est quedā similitudo dicētis q agēs nō agit nisi ordināndo segregata:τ est sñia.Empe.τ nos dimisim9 hāc sñiā de agēte cū dicim9 sñias hoīū:sʒ agēs apud Ari.nō est cōgregās inter duo in rei veritate:sʒ extrahēs illud qđ ē in potētia ad actū:τ.q.cōgregat inter potentiā τ actū.s.inter materiam τ formam ꝑm q extrahit potentiam ad actum nō destruēdo subiectū recipiēs potentiā:τ tunc efficiūtur in cōposito duo scʒ materia τ forma.¶Et etiā assimilať creationi:etiā inquātū illud quod est in potētia fit in actu.sed differt a creatione:qꝛ nō cōuenit per formā ex nō forma:τ siľr assimilatur latitationi aliquātulū.τ oēs dicētes creationē: aut latentiā:aut cōgregationē τ segregationē:hoc intendebāt τ nō potuerūt ꝑtingere ad illud.¶Intētio igitur sermonis Arist.q cōueniēs fit a cōueniente aut ꝓpe cōueniētē:nō est q cōueniēs agit per se τ per suā formā sibi cōueniētis:sed est dicere q extrahit formā sibi cōueniētis ex potentia in actū:τ nō est agens qꝛ adducit in illā materiā aliquid extrinsecū:et sic est in hoc de substātia sicut in alijs accn̄tibus.Calidū.n.nō inducit in corpus calidū calorē extrinsecū:sed facit calidū in potētia eē calidū in actu:τ sic est de magnitudine ꝯñte ḡnationē.s.q magnitudo cū fuerit trāsmutata apud ḡnationē ex quātitate in quātitatē aliā τ nō trāsmutabitur ex quātitate adueniēte ex extrinseco:τ siľr motus localis nō est veniens ab extrinseco a motore:τ ideo nō est necesse vt agēs oīno sit conueniens ꝑm oēs modos.Generās igitur animā nō est dicere q ponit aīam in materia:sed q extrahit illud qđ est anima potētia ad esse animā in actu.Uñ ignis generať a motu sicut ab igne:τ intētio ꝓportionū τ formarū existentiū in generantibus animalia est:qꝛ extrahunt proportiones τ formas que sunt in mā ex potētia in actum:τ omne extrahēs aliquid ex potentia in actum:necesse est vt in eo sit aliquo modo illud qđ extrahit:nō q sit ipsum etiā ꝑm oēs modos.Uirtutes igitur q̄ sunt in seminibus que faciunt animata nō sunt aīate in actu sed in potentia:sicut domus que est in anima edificatoris est domus in potentia nō in actu.¶Et ideo Aristo.fecit assimilationem de istis virtutibus ad virtutes artificiales:τ.d.in lib.de animalib9 q iste virtutes diuine sunt cū habeant potentiā dandi vitā:τ sunt similes virtutibus que dicuntur intelligentie:qꝛ adducunt ad finem:τ quia ista semina nō faciūt hoc nisi per calorē qui est in eis:τ calor ignis nō facit nisi calefactionē aut desiccationē nō figuram neq formā animatam.¶Et.d.Arist.in lib.de animalibus:q iste calor nō est ignis neq igneus.Ignis.n.corrūpit animalia: non generat.Iste aūt calor generat:τ ideo videtur similis calori artificiali quē ars mensurat ad aliquam operationem:τ iste calor habet formam qua conseruatur in sua mensura:τ ista forma non est anima in actu:sed in potētia:τ est quā Arist.assimilat arti τ intellectui:τ ideo vocat calorem istū ca

Opinio Aui.de q̄ rē ipsuʒ in.9.met. sue ca.4.

Opinio themistij.

Opinio Aris.

Agēs apđ Ari.ñ cōgregās inter duo in rei ṽitate sʒ extrhens illđ qđ est in potētia ad actū vide.2.15.8 metaph.

Uiđ.2.ce. cō.42.

Uirtutes q̄ sunt in semib9 nō sunt actu aīate vide idē.7.meta.c.31.

Dfia iter calorē elm talē τ celestē:p q̄ vide.2.đ ge ¶ neratiōe aīaliū.ca. 3.τ.2.cap. de substātia orb.et 4.ce.2.32 Sed vide opp.in ꝑmo canticor.2.15.

UVA. BHSC. IyR_117

lotem anime nō animatū:⁊ iste calor est in seminib⁹:⁊ fit ab habēte semē ⁊ a sole. Unde Arist. dicit q̄ homo generat ex homine ⁊ sole:⁊ factus est ille calor ex terra ⁊ aqua ex calore solis admixto cū calore aliarū stellaruꝫ. Et ideo sol ⁊ alie stelle sunt p̄ncipiū vite cuiuslibet viui in natura. Calor igit̄ solis ⁊ stellaꝫ diffusus in aqua ⁊ terra generat animalia ex putrefactione nata:⁊ vniuersaliter omnia que fiunt ex nō semine. non q̄ illic sit anima in actu inuenta in orbe decliui ⁊ a sole sicut narrat Themistius:⁊ omnia ista declarata sunt in lib. de animalibus: ergo calores generati ex caloribꝫ stellarum generantes quālibet speciem specierum animaliū habent mensuras proprias illius caloris ex quātitatibus motuū stellarū:⁊ dispositionibꝫ earū adinuicē in propinquitate ⁊ remotione. ¶Et ista mensura prouenit ab arte diuina intellectuali que est similis vni forme vnius artis principalis sub qua sunt artes plures. Scōm hoc igitur est intelligendum q̄ natura facit aliquid perfecte:⁊ ordinate quāuis nō intelligat. q. esset rememorata ex virtutibus agentibus nobilioribus ea que dicūtur intelligētie. ¶Iste autē p̄portiones ⁊ virtutes que fiūt in elemētis a motibus solis ⁊ aliarū stellarum sunt he quas reputat Plato esse formas:⁊ eas intēdit: sed longe inspiciebat eas: quapropter. d. formas esse. ¶Arist. aūt sustentat sup hoc. scz q̄ō agens nō inuenit formā creādo eā: qm̄ si creasset eam: tunc aliquid fieret ex nihilo: quod forma apud ipsum nō hz generationē neq; corruptionē nisi accidentaliter. scz per gnationē ⁊ corruptionē cōpositi:⁊ cū homo cōseruauerit hoc fundamentum nullus error accidet ei. ¶Imaginatio super creationes formarū induxit homines dicere formas esse ⁊ datorē esse formarū: ⁊ induxit loquētes triū legū que hodie quidem sunt dicere aliquid fieri ex nihilo:⁊ cū loquentes nostre legis opinabantur q̄ agens agit creādo formā ex nihilo:⁊ nullū hmōi agēs viderūt hoc: dixerūt vnū agēs ota entia sine medio:⁊ q̄ actio istius agētis trāsit in vno instāti in actiones cōtrarias ⁊ cōuenientes ⁊ infinitas: ita q̄ negāt ignē cōburere ⁊ aquā humectare: et dicunt omnia ista indigere creatione. Sed corpus nō creat corpus: neq; facit venire in corpe aliquā dispositionē: adeo q̄ dicunt q̄ homo non mouet lapidem expellendo nō est mouens: sed illud agens creat motum:⁊ negauerunt propter hoc potentiam esse:⁊ error istorum est manifestus. ¶Istis etiā hominibus accidit mirabile. Dicunt em̄ q̄ agens nō potest priuare aliquid: actio em̄ agentis nō est nisi in inueniendo nō in priuando. Cōsidera igitur quomodo reputant hoc esse impossibile q̄ agens transmutet ens ex esse in nō esse:⁊ nō reputāt esse impossibile ex nō esse aliquid esse. ¶Si igit aliquis dixerit quomodo agens facit priuatiōes. ¶Dicemus sicut facit in uenire ⁊ est extrahere illud quod est in potentia in actum. Generatum em̄ in actu est corruptum in potentia:⁊ omnis potentia non erit in actum nisi propter extrahens qō est in actu. Si igitur potentia non esset ens non esset agens omnino:⁊ si agēs nō esset: nihil esset hoc omnino in actu. ¶Et ideo dicitur q̄ oēs proportiones ⁊ forme sunt in potentia in prima materia ⁊ in actu in primo motore:⁊ assimilatur aliquo modo esse eius quod fit in anima artificis. Reuertamur igitur ad nostrum locum.

Calor solis ⁊ stellarū diffusꝰ i aq̄ ⁊ terra generat animalia ex putrefactiōe nata: et vtrōq; fiūt ex non semine.

Nā perfecte ⁊ ordinate opat̄ q̄uis non intelligat rememorata ab intelligētia nō errāte. Rō ⁊ fundamentū opionis. Arist.

Cōtra leges.

Uid̄ ꝑ 9. me. 2. 7

Dubium.

Solutio.

Oēs proportiones ⁊ forme sūt inpotētia in prima materia ⁊ in actu in primomotore.

¶Cause aūt ⁊ p̄ncipia alia aliorū sunt: vt est aut vt non. Si q̄s dicat vltr ⁊ p̄m ꝓportionē eadē omniū. Dubitabit aūt vtiq; aliqs vtrū altera aut eadē sint p̄ncipia ⁊ elemēta substātiaꝫ ⁊ eoꝝ que sunt ad aliq̄d:⁊ cuiuslibet cathegoriaꝫ sikr:sz incōuenies si eadez omniū. Ex eisdē em̄ erūt que ad aliq̄d:⁊ substātia. Quo igit̄ hoc erit: nā extra substātiā ⁊ alia p̄dicamēta nihil est cōe. Prius autē

UVA. BHSC. IyR_117

est elemētum ꝫ quoꝝ est elemētum. At vero neqꝫ substātia ex-
tum est hoꝝ que ad aliquid: nec horum aliquid substantie.

¶ Et principia sunt rerum diuersarum: et cause: ꝛ sunt sicut ho-
mo debet dicere vniuersaliter omnia eadem proportionaliter: et
debet homo dubitare vtrum materia ꝛ elementa substantiarum
ꝛ relationum ꝛ omnium predicamentorum sint similiter eadem:
sed est inconueniens si principia sint eadem: substantia autem et
relatio erunt ex eisdem: ex eo ꝙ hoc non erit ens. ¶ Quoniam inue
nitur extra substantiam et illa alia aliquod vniuersale ꝛ elemen-
tum ꝫ illud quod est elementum eius: ꝛ etiam neqꝫ substantia est
elemētū rerum relatiuarum: neqꝫ iste etiam substantie.

19 ¶ Ista qō tā inducta est in pncipio isti⁹ artis: ꝛ mō iterat eā ad dissoluēdum
eā: ꝛ est qō. Utrū pncipia ꝛ el'nta decē pdicamētoꝝ sint eadē aut diuersa: et
pmo ponit ꝫ quē modū sunt eadē. ¶ Et. d. ꝙ cāe ꝛ pncipia pdicamētorum
quāuis sint rez diuersaꝝ bñ pōt hō ponere ea eadē ꝫ pportionalitatē: et
qz hoc nō appet nisi cū fuerit declaratū ꝙ nō sunt eadē simpl'r: neqꝫ diuer
sa simpl'r: icepit declarare hoc: ꝛ. d. ꝙ hō dubitare ꝛc. i. ꝛ sunt eadē ꝫ pro-
portionalitatē nō ꝫ diffōnē: qz hō dz dubitare vtrū el'nta sbe sint el'nta re
latiōis ꝛ aliorū aut nō: ꝫ est inconueniēs vt sint eadē. Tūc. n. suba ꝛ relatio
erūt sub eodē gñe. ¶ Et. d. pptie relationē: qz est debilioris esse alijs predi
camētis: ita ꝙ qdā reputauerūt ipaz eē ex scōis itellectis. ¶ D. icepit dicere
impoſe ꝑs hāc positionē: ꝛ. d. ex eo ꝙ nō erit hoc ens: qm̄ inuenit extra sub
stātiā ꝛc. i. ꝛ sequit ex positiōe eoꝝ sub vno gñe vt sit nā vl'is alia a quoli-
bet decē pdicamētoꝝ: ꝛ est nā cōis: ꝛ qz aliqs pōt dicere qz ſ ista nā nō fue
rit decē pdicamēta: poſe est vt sit vnū eorū. s. sba: cū existimatū est ꝙ sba est
principiū ꝛ el'ntū aliorū. ¶ Et cū oia existāt in suba: ꝛ suba antecedat ea in
diffinitiōe ꝛ alijs modis. d. ꝛ sba nō est el'ntū rez relatiuaꝝ: neqꝫ ēt iste sbe
idest ꝛ impossibile est ponere ꝙ suba sit elementū relatiōis ꝛ aliorū: ꝛ tacuit
impossibile: qm̄ manifestū est. Manifestū est em̄ ꝙ elemēta substantie sunt
substantie: ꝛ elemēta relationis relatio: ꝛ si substātia esset elemētū relatio-
Idē. 7. de nis ꝛ aliorū: cōtingeret vt oia eēnt suba. Oē em̄ cui⁹ el'ntū est sba: est sba: et
aia. cō. 2. silr est impossibile ponere vnū aliorū esse elementū oīum. U. g. relationem.
¶ Cōtingeret em̄ omnia esse relatiua: ꝛ cōtingeret vt in aliqua hora dissol-
uerctur substantia in relationem: aut relatio in substantiam: ꝛ hoc contin-
git in genere quod est materia non in eo quod forma.

¶ Amplius quomō cōtingit esse elementa oīum eadem. Nullū
enim possibile esse elementorum cum ex elementis cōpositō idē.
Ut ei quod est ba. b. aut. a.

¶ Et etiā quomō est poſe vt oia elementa sint eadē. Nulluꝫ em̄
elementoruꝫ possibile est vt sit: ꝛ illud qō est cōpositus ex elemen
20 tis vnum. U. g. vt. a. sit. b. quoddam.

Exposi- ¶ Manifestū est ex isto sermone ꝙ elementa decē predicamentorū impoſe
tio Alex. est vt sint eadē: cōtingit. n. vt el'nta ꝛ cōpositus ex elemento sint idem. ¶ Et
Alexā. d. ꝙ ista ratio est probabilis: nō enim contingit ex natura illi⁹ cuius
est elemētū vt sit cū eo idē. el'ntū. n. cū eo cui⁹ est elementū est eiusdē nature
sed tamen elementū in illa natura est simplex: ꝛ elementū cōpositū. hoc igi
tur nō cōtingit nisi ponēdo el'ntū eē vnū illoꝝ ꝛ esse elementū omniū: tūc
em̄ ꝓtingit vt elemētū ꝛ elemētatū sint idē: ꝛ hoc nō videtur ex suis verbis:

Relatio ē debilioꝝ eē alijs pdicamētꝫ.

UVA. BHSC. IyR_117

¶ ideo.d.Alex.forte intēdebat q̄ si elementū omniū predicamētorū fu erit aliq̄ ens aliud a predicamētis:necesse est vt habeat etiā elementū. Oē em̄ hz el'ntū:aut igit illud elemētū habebit el'ntū:aut el'ntū ¶ elementatū erūt idē. ¶ Et hoc q̄d.d.Alex. est ēt ꝓbabile:nō em̄ ꝓtingit vt q̄dlibet sit ex el'nto:nisi ponat̄ q̄ oē ens aut est el'm:aut ex el'nto:¶ q̄ oē ens in actu necesse est vt sit ex el'ntis. Si igit oia el'a sunt in actū cōtinget vt oē el'ntuz habeat el'm:¶ hoc aut ꝓcedat in infinitū:aut el'ntū ¶ elemētatū erūt idē:¶ hoc dissoluet̄ ponēdo q̄ eoz q̄ sunt in actu quedā hñt el'nta in actu ¶ q̄dā in potētia:¶ hec dispositio est corpoz simplicīū q̄ sunt el'nta cōpositoz. ¶ Themistius aūt aliter exposuit dicēdo q̄ si decē p̄dicamēta habeāt elemētū vnuz aliud ab eis:necesse est aut vt sit extrinsecū ab eis.i.predicatuz de eis:aut intrinsecū in eis.i.q̄ omnia predicātur de ea. Si extrinsecū:cōtingit vt aliquid precedat subst̄ātiā ¶ alia predicamenta. Si aūt intrinsecū cōtinget vt cōpositū predicetur de simplici ex quo cōponitur:¶ tunc res predicatur de suo elemēto. Quapropter erūt idē hoc modo:ita q̄ vere predicabitur sylla ba de consonante ¶ non consonante que sunt clausula syllabe:vtrumq̄ eorum est pars syllabe:¶ hoc intendebat cū.d.¶.s.erit quoddam.b.i.U.g.q̄ a.non est consonans:¶ similiter est de dictionibus cum syllabis. ¶ Et inuenimus Alex.post exponere hunc sermonem post hanc expositionem: et inquadam scriptura inuenimus autem sic:¶ etiam quo modo est possibile dicere eadem esse elementa omnium.idest cum hoc nomen ens demōstret eis elementum indignam naturam communem:¶ demōstrat vnumquodq̄ eorum:ergo ipsa sunt vera elementa. themistij exposito.

¶ Nec etiā intellectualiuz elementoruz vt vnuz aut ens. Insunt enim ea singulis cōpositoruz:nihil igit erit eoz nec substātia nec aliq̄d:sz necessariuz est p̄ncipia ꝓpinqua esse diuersa.

¶ Neq̄ etiā ex elementis intellectis vt de vno aut de ente. Hec em̄ duo existunt in omni composito:¶ nullum eorum est substantia aut relatio:sed necessarium.

¶ Cum declarauit q̄ impossibile est vt decem predicamenta habeāt vnum elementū sensibile:vult declarare q̄ neq̄ etiā erit ex intellectis vniuersalibus vnum ¶ ens.i.q̄ nō potest aliquis dicere q̄ vnū ¶ ens sunt genera ¶ elementa istoruz:¶ q̄ sunt extrinseca ab eis.¶ hoc intendebat cū.d.neq̄ etiā ex elementis ¶c.¶.d.hec em̄ duo existūt in omni composito. Et Alex.exposuit hunc sermonē duobus modis sic. Ens em̄ ¶ vnum demonstrat simplicia sicut composita. Si igitur elementum est vnum ¶ ens:tunc simplex nō est magis elementum compositi q̄ compositū simplicis. vtrumq̄ enim est vnū ¶ ens. ¶ Aut sic. Contingit enim vt compositum ¶ simplex sit idem:cū hoc nomen vnū eodem modo dicatur de eis. ¶.d.¶ nullum eorum est substātia aut relatio:sed necessariuz:¶ Alex.d.q̄ oportet cōiungere istum sermonem ad illud quod dixit prius.s.¶ etiam quo est pole dicere eadem esse elementa omniū:nullū em̄ elementoruz ¶c.i.d.q̄m hoc q̄d dicit:nullum em̄ eorū est substātia aut relatio:cōsequitur hūc sermonez:q̄m sermo eius est de elementis:¶.d.¶ intendit per hoc q̄d dixit.nullū em̄ eoz est substātia aut relatio:sed necessariū. q̄ si vnū ¶ ens fuerint elementū substantie ¶ relationis elementum aūt nō est idem cum suo elementato:tūc substantia ¶ relatio et alia predicamēta nō erūt vnū neq̄ ens:¶ si nullū eoruz fuerit aut vnuz aut ens nullū eoz erit:neq̄ substātia neq̄ relatio:neq̄ alia. Q̄d em̄ est non ens nō est:sed necessariū est:vt hoc nomē vnū dicat̄ de oibus. ¶ W.¶ pole est vt hoc q̄.d.nullū em̄ eoz est suba aut relatio;sicut de vno ¶ de ente:si aliquis 21 ꝓiacerpō Alex. Scda expō eiusdē ꝓiacerpō super vno ¶ nullum. Scda expō super idē.

UVA. BHSC. IyR_117

dixerit q aliqō istorū duorū est elemētū ꝓpositū: hec eñ duo indiget ad ȳ vt nō sint eadē cū eis q̄ fiūt ex eis: vt nō sint in aliquo istorū generū: sed vnūqōq; istorū generū est vnū ⁊ ens: ⁊ iō neq; vnū erit talis dispōnis sicut vnū qō est in istis neq; ens: ſz est impoſsi: vt vnū ⁊ ens sint extrinseca a decem gñib⁹: ſz necesse est q̄ si aliqō fuerit ens ⁊ vnū vt sit in istis: qñ si ek̄nta sunt ſba ⁊ quātitas ⁊ q̄litas aut aliud aliorum: ek̄nta autē sunt alia: tūc nulla ſba istorū erit ens: neq; ſba: neq; quātitas: neq; q̄litas: neq; aliqō aliorum sed hoc est necessariū. necesse est eñ vt ek̄enta sint ex entibus. Si igit aliqō istorū fuerit ens ⁊ vnū: necesse est vt intret ſub vno p̄dicamētorū: hec sunt verba Alex. ¶ Et abbreuiatio ei⁹ qō. d. in hoc capło ⁊ in p̄dicto est q̄ si decē predicamēta cōicent in aliquo qō est ek̄ntū eorū. U. g. i vno ⁊ in ente. Unū autē ⁊ ens nō dñr nisi de decē p̄dicamētis: necesse est vt elemēta sint hic p̄dicamēta: ⁊ hoc est incōueniēs. cōtinget eñ vt elemētū ⁊ cōpositū sint idē.

Abbreuiatio expōis Alexādri.

Jō. x. me. cō. 6.

¶ Et etiā vnū ⁊ ens sunt ex rebus vlibus: ⁊ que nō ȳt esse extra animaz ⁊ vniuersaliter vnū ⁊ ens, nō demōstrat qōlibet cōpositorū: ſz decē p̄dicamētorum. Qōlibet igit p̄dicamētorū est nō ens. De quo eñ ens dr̄ nō ens: ⁊ sic nulla erit ſubſtātia aut quātitas aut qualitas: ſz necesse est vt sint: ergo vnū ⁊ ens nō sunt vna natura cōmunis alia ab eis.

Ens ⁊ vnū nō sē vna nā cōisalia a decē p̄dicicamētis. Jō. ſ. 2. 19. ⁊. 20 ⁊. 10. met. cō. 8.

¶ Non sunt igr̄ oīa eadē ek̄nta. Aut igr̄ dicim⁹ est q̄dē vt est: est autē vt non: puta forſan ſenſibilia corporea: vt q̄dē ſpēs caliduz ⁊ alio mō friduz priuatio. Materia vero q potētia hoc pmū ſm se. Subſtātia vero ⁊ ȳ ⁊ q̄ ex his quoruz sunt p̄ncipia. hoc autē si quidē ex calidoꝛ frigido fit vnū vt caro: ⁊ os: alteruz necesse ē ab illis esse qō factuz est. Horuz igr̄ eadē ek̄nta ⁊ p̄ncipia. aliorūz vero alia. Oium autē ita q̄dem dicere non est ſz ꝓportionaliter: quemadmodum ſiqs dicat q̄ p̄ncipia sunt tria: ſpecies: priuatio: ⁊ mā sed horum vnūqōq; alterum: circa genꝰ vnumqōq; vt in colore album nigrum: ſuperficies in gñe distinctionis temporum: vt tenebre: lumen: aer. Ex his autem dies nox.

¶ Elementa igr̄ oium non sunt eadē. et sunt sicut dicimus eadē vno mō: et non sunt alio mō: vt elemēta corporea. Qō autem est sicut forma caliduz: alio autem mō frigidū priuatio. Mā autē illud quod est in potentia hec duo primum p se. Subſtātia vero ē ipſa: ⁊ q̄ sunt ex ipſis: quorum sunt hec p̄ncipia: et si aliqd fit vnū ex calido ⁊ frigido: vt caro ⁊ os. Quod eñ fit necesse est fit aliud ab eis. Jſtorum autem hec sunt elementa et principia. aliorū autem alia: vt aut dicatur sic in omnibus non est eis: sed opz equare comparationem: vt si aliquis diceret q̄ principia sunt tria. ſ. forma: priuatio: et materia: sed quodlibet istorū est diuersum in vno quoq; genere rum in colore album: nigrum: superficiem: planitiem: obscuritas: lumen aer. Et ex istis dies et nox.

22 ¶ Cum induxit impoſsibilia cōtingētia ſi principia decē p̄dicamētorū fuerint eadem natura. d. elemēta igitur oium nō sunt eadē. i. mā igitur declaratum est q̄ elemēta decē predicamētorū nō sunt eadē: ita q̄ hoc nomen ens dicatur de eis vniuoce. ¶ Et cū declarauit q̄ impoſsibile est q̄ ek̄nta corū sint eadem simpliciter: ⁊ etiam fuit manifeſtum per se q̄ principia corū nō sunt diuersa simpliciter: ſed q̄ p̄dicamēta accidētiū ꝓstituūtur per ſubſtā

UVA. BHSC. IyR_117

tiam:ꝛ quoddã eorũ antecedit quoddam. dedit tertium moduz verum:ꝛ est qꝛ principia eoꝝ sunt eadem ꝓportionaliter.¶Et.d.ꝛ sunt sicut diximꝰ eadem vno mõ:alio modo nõ sunt.i.et cuz nõ sunt eadẽ simpliciter neqꝫ diuerso simpliciter:necesse est vt sint eadẽ vno modo ꝛ diuersa alio.¶D.dedit exemplũ ad declarandũ que elemẽta sunt substãtiarum que dicũtur ꝓportionaliter in omnibus predicamẽtis:ꝛ.d.vt elemẽta corporuz ꝛc.i.V.g.ꝙ principia in substãtia declaratũ est ꝙ sunt tria:duo cõtraria:ꝛ sbm:vt vnuz cõtrariorũ est quasi forma ꝛ habitus:et aliud quasi priuatio:que autem est quasi forma est sicut color/qui est forma quorũdam elemẽtorum.s. ignis ꝛ aeris.Illud vero quod est quasi priuatio est sicut frigidum qđ est forma terre ꝛ aque.Subiectũ autem est illud quod est in potentia hec duo cõtraria primo ꝛ per se.Et Alex.d.ꝙ ħ posuit ꝑuationẽ aliquo mõ sub substãtia:cuz frigidum est illud qđ caret calore: et frigiditas a in corporibꝰ frigidis facit substãtiaz eorũ.Quapropter sunt i eis substãtie ecõtrario rebus in quibus sunt accidẽtia.s.ꝙ frigiditas et caliditas nõ sunt substãtie in rebus quarũ species nõ faciũt caliditas et frigiditas:sed alie virtutes vt anima ab aĩatis.¶D.d.substãtia vero est illa et que sunt ex istis quorum ista sunt principia.i.ꝛ cũ ista sint principia substãtie:ꝛ principia substãtie sunt substãtie.necesse est vt substãtia dicaꝫ de istis rebꝰ.s.de cõtrarijs:ꝛ mã ꝛ de compositis ex eis quorum ista tria sunt principia.¶D.d.ꝛ si aliqđ sit vnum ex calido et frigido:vt caro ꝛ os.i.et si alie substãtie fiũt ex istis corporibus simplicibus:necesse est vt forme earum sint alie a formis istorum. Generatum enim aliud debet esse ab eo ex quo generatur:qꝛ hꝫ aliam formaz.¶Et intẽdebat demõstrare ꝙ principia ꝓpinqua in omnibus substãtijs nõ sunt eadem:sed forme b simplicium alie sunt a formis cõpositorũ ꝛ materie eorum propinque alie a materijs istorum.sed tamẽ eedem sunt ꝓportionaliter.In simplicibus autem sunt prima materia et forme cõtrarie substãtiales ꝛ in composito ex simplicibus virtus que est in simplicibus ad recipiendum formas compositas ex formis finalibus ꝛ istis formis.scđm igitur modum possibile est dicere ꝙ principia substantiarum sensibilium sunt eadem:ꝛ qꝛ etiã inuenitur in alijs predicamentis qđ assimilatur illis principijs que sunt in substãtia:sed non sint eadem.¶D.Istorum autez ħ sunt elemẽta ꝛ principia aliorum non alia.i.substantiarum autem ista que diximus sunt elemẽta ꝛ principia.Aliorum autẽ preter substãtias hñt alia elemẽta sibi similia.¶D.d.qđ autẽ sic dicaꝫ de oĩbus ꝛc.i.qđ autẽ dicatur de oĩbus.s.ꝙ ħ tria que sunt in substãtia sunt principia aliorũ ꝑdicamentorum.s.propinqua nõ est sic:sed hñt ista principia ꝑm cõparationem ꝛ ꝓportionem.i.ꝙ in vnoquoqꝫ predicamẽtorum accñtium inueniũtur principia:quorum ꝓportio ad illa est sicut ꝓportio principiorũ substãtie ad substantiam nõ ꝙ habeãt illã eandem mãm.¶D.d.exemplũ quo est ista cõparatio vl'is in omnibus:et.d.vt si aliquis dixerit ꝙ principia sunt tria ꝛc.i. ꝛ dicere est ꝙ principia sunt eadem proportionaliter:vt dicemus ꝙ forma ꝛ materia ꝛ priuatio sunt principia decẽ predicamẽtorũ:sꝫ que in sbã differunt ab eis que sunt cuiuslibet predicamẽti:et similiter ea que sunt vniuscuiusqꝫ predicamẽti differũt ab alijs.D.d.exemplũ istorũ principiorũ in q̄litate:ꝛ.d.in colore album ꝛ nigrũ ꝛc.i.V.g.ꝙ principia colorũ ꝑm formaz ꝛ priuationẽ sunt albũ ꝛ nigrũ:ꝑm autẽ mãm recipientẽ est superficies que est ĩ potẽtia oẽs colores:ꝛ pricipia noctis ꝛ diei ꝑm formã ꝛ priuationem sunt lux ꝛ obscuritas:ꝑm autem materiã recipiẽtem est aer qui est in potentia luminosus ꝛ obscurus.¶Et intelligendũ est hoc in principijs ꝓpinqs: in remotis vero possibile est/vt principia substãtie sint principia omnium.

a Friditas ꝑꝫ Alex.facit sbaz in corpibus fridis.Iđ 1.ph.52.ꝛ 5.phy.cõ.10.ꝛ.8 meta.cõ.5.

b Forme simpliciũ sũt alie a foris ꝯpositorũ vĩđ iđ.7.met.cõ.60.ꝛ.1 me.cõ.12.ꝛ.1.de ge.84.et.3.celi.67. hic sumiꝫ ꝯtra ponẽtes nũerũ forarũ ꝑꝫ nũex ꝑdicamẽtorũ q̄ditatiuo rũm'tipli cari.Idez 4.ce.22.

Pricipia ꝓpinq̄ decẽ ꝑdicamẽtorũ ñ sunt eadẽ sꝫ remota pñt eadẽ esse.

UVA. BHSC. IyR_117

¶Quoniaꝫ autem non solum que insunt cause: sꝫ eoꝝ q̄ extra: vtputa mouēs: palā qꝫ alterū principium ⁊ elementum: cāe vero ambo et in hoc dō primum: quod vero aut mouens aut sistēs principium est quoddā. Quare el'nta ƀm analogiam tria. Cause autem ⁊ principia quatuor: aliud vero in alio et prima causa. Quare mouens aliud alij. sanitas infirmitas corpus manens medicativa: species inordinatio talis lateres mouēs edificatoria: ⁊ in ea vniuersaliter principium.

¶Et quia cause non tātuꝫ sunt in eis que fiunt: sed ea que sunt extrinsecus: manifestum est qꝫ principium ⁊ el'm diuersa sunt: qꝫ autem mouet aut sistit est quasi aliquod principium. Elementa igitur scōm comparationis equalitatem que est ƀm cōuenientiam sunt tria. Cause autez ⁊ principia sunt quatuor ⁊ aliud alij est cā prima etiam ƀm qꝫ est mouens aliud: sanitas ⁊ infirmitas corpus quod mouet medicinam. Forma enim non ordinatur: sicut illud quod mouet arrem edificatorii.

a Principiuꝫ dignio dō ō motore ⁊ el'z de cāis itrisecis. Idē. 5 me. cō. 4. ⁊. 1. ph. cō. prio.

¶Cū locutus fuerit de principijs q̄ sunt partes rei. s. forma ⁊ materia: vult loqui de extrinseco. s. motore. ¶Et. d. qꝫ cause nō sunt ⁊c. 1. et qꝫ cause nō omnes sunt ptes rei cōpositē. sꝫ etiā sunt alie cause ex extrinseco quarum vna est mouēs. et hoc nomē principiū a dignius est quenire motori: ⁊ elemētum quenire intrinsecis: manifestum est qꝫ el'm et principium differūt inter se. ¶Et. d. hoc ƀ qꝫ cā dicit de oib⁹ principiuꝫ aūt de extrisecis: el'nta vero de intrinsecis. ¶Et ideo. d. in physicis qꝫ dispō scie in oibus artibus hñtibus principia et cās et el'nta: qꝫ intēdebat per principia cās mouētes: et per cās illud qō est cōe illis quatuor: et p elemēta ea q̄ sunt in re. Et qꝫ agēs ppriū est motor: agēs em̄ est mouēs et faciēs passiones: vt declaꝫtur d est i lib. de generatione: mouēs autē ꝓprie nullā facit passionē: quapp oīs agēs est mouēs: sꝫ nō oē mouēs est agēs. ¶D. qꝫ autem mouet ⁊c. i. qꝫ si de mouēte ⁊ elemēto dicātur principia: cū principiū proprie dicitur de motore.

b Expō dicti in cō. ⁊. 1. primi ph.

c Cōtradicit sibi de cā hic. ⁊. 1. ph. cō. 1. d. 1. de ge. t. c. 45. ⁊ 3. ph. cō. 3.

¶Et in alia translatiōe inuenimus loco huius: manifestū est qꝫ principiuꝫ et elemētum sunt alia et cause vtriusqꝫ. i. manifestum ē qꝫ principiuꝫ differt ab elemēto: ⁊ qꝫ hoc nomē causa dō de vtroqꝫ: et inuenitur loco eius quod d. quod autez mouet ⁊c. sic ⁊ principium diuiditur in duo: sicut illud quod mouet et cōstituit qꝫ aliquod principiū. ¶Et in tertia trālatione: ⁊ dicitur principium in istis: quod autē mouet ē principium: ⁊ manifestū ē qꝫ intendebat demōstrare per hūc sermonē qꝫ hoc nomē ꝑncipiū cōe est eis. ¶D. d. elemēta vero sꝫ qualitatē ⁊c. et in alia trālatione. Cause autē ⁊ principia sunt quatuor sꝫ aliud alij: et prima cā est quasi motor aliꝰ alij sicut sanitas ⁊ infirmitas et corpus ⁊ medicina quod mouet quānis sit sine ordine sicut ista sanitas illud quod mouet edificationez. Et iā declaratū ē qꝫ principia et cause sunt quatuor: et illud quod est principium et finis est aliud ab eo cuius est principium et qꝫ mouēs est aliud ab eo quod mouetur ab eo. ¶D. dedit exemplum cause extrinsece: ⁊. d. sanitas infirmitas corpus quod mouet medicinā. i. ⁊ exemplū cāe que ē alia a causato est medicina que mouet ad sanitatem: aut ad ifirmitatē. Medicina enim alia ē a sanitate et ab infirmitate: ⁊ qꝫ forma sanitatis nō ē in anima medici in materia: sicut est forma sanitatis: ideo forma sanitatis que est in anima medici non facit sanitatis actionem: qm̄ si ita esset: tūc medicus esset sanus. ¶D. et si sine ozo-

ƀ Forma sanitatis q̄ ē i aīa medici nō ē in mā qꝫ tūc faceret sanitatis actionez.

UVA. BHSC. IyR_117

dine ista sanitas mouēs edificationē.s.q̄ si sanitas mouēs nō h3 ordiatio nē sanitatis q̄ ē in corpore:neq̄ forma edificatiōis h3 ordinē forme dom' i.q̄ forma sanitatis q̄ est in aia nō h3 actionē sanitatis:sicut h3 formā sanitatis q̄ ē in corpore:et hoc intēdebat cū.d.in hac trāslatione forma nō ordinatur sicut illud quod mouet artē edificationis.i.q̄ forma q̄ ē in anima sine ordine.i.sine actione eius quod est extra animā vt forma edificationis que mouet ad formā edificati q2 non h3 actionem forme domus.

¶ Quoniā aūt mouēs in physicis quidē hō in his autem que a mēte species ꝛ cōtrariū. Modo quodā tres vtiq3 erunt cause:sic autem quatuor: nam sanitas aliqualit ars medicinalis:et dom' species edificatoria:et hō hoiem generat. Adhuc preter hoc vt primum omnium idem mouens omnia.

¶ Mouens autem in rebus naturalibus:homo hominis.in eis autem que sunt ex cognitione forma. est autem suum cōtrarium quapropter ꝛ cause aliquo modo sunt tres:sicut et quatuor:medicina enim est aliquo modo sanitas: et ars edificandi forma domus:et homo generat hoiem:et etiam quod est extrinsecum ab istis quod est principium omnium.

¶ Cum declarauit causas esse quatuor:vult declarare quod aliquo modo reducūtur in tres. ¶ Et dicit q̄ cum quidlibet nō fit nisi ex sibi conuenienti:vt homo generat hominē in rebus nālib' et forma artificialis facit aliā formam sibi similem aut contraria in rebus artificialibus:manifestum est quod cause reducuntur in tres:cum agēs et finis idem sint forma. Medicina enim aliquo modo est sanitas:et forma domus aliquo modo est dom' et semen hominis homo:et q2 dispositio vltimi mouētis omnia aliquo modo est sicut dispositio mouentis propinqui:et primum mouens mouet ad omnes formas:manifestum ē qd̄ forma a primi mouentis aliquo modo ē omnes forme:et hoc intendebat cum.d.et etiam illud quod est extrinsecū ab istis quod est primū. ¶ Alex.aūt.d.quod addidit hoc ad demōstrandū aliud principium esse extrinsecum a motis et cōe omnibus mouētibus:hoc enim principiū ꝑm quod est cōe et remotum non est necessarium vt sit cōueniēs:ꝛ quia etiam primus motor sicut declaratū est non mouet:nisi ad ꝑfectionem:et quod est sic non est necesse vt sit ꝯueniens. Et veritas est quod primum principium nō d3 esse conueniēs ꝑm modū quo est principium ꝓprium:et d3 esse cōueniens aliquo modo vlī. ¶ Et Themistius.d.quod.d. primū motorē ad inueniendū quod est aliud ab istis mouentibus ꝓpinq̄s et quod illud est quesitū in hoc sermone:et ita videtur mihi. ¶ Et Alex.d. quod dicere conueniens non verificatur nisi in causis agentibus ꝓpinq̄s et essentialiter nō casu.s.in eis que sunt ex causis agētibus que fiūt ꝑ aliquid:et iam predixit quod aīalia que fiunt ex putrefactione sunt apud ip3 istius generis:et in sermone eius est qō que ꝑ se est perscrutanda. ¶ D.dubitandum est in hac ꝓpōne dicente quod cōueniens fit essentialiter ex conueniēte:q2 in corrigia nihil est tale quale illud quod relinquitur ab ea in dorso:et est simile sermoni quod in serra non est signum abscissiōis q̄ est in ligno.talia autē sunt instrumēta nō cāe agentes:ꝛ sermo eius nō est nisi in causis agētib':et iō.d.quod abscissio quā facit serra est in aia serrātis:ꝛ dolorquē facit corrigia est in anima pcutiētis. ¶ D.igitur quod ista ꝓpō verificatur trib' conditionib'.s.vt sit in agente nō instrō:ꝛ in ꝓpinquo nō remoto:et in agente essentialiter non accidentaliter.

24

a Fo.ka ꝑmi mouētis aliq̄ mō ē oēs forme. vid idē.s. cō.18.i fi. Alex.expositio.

Themistij expō. Documētū Quot cōditiōes reqrūt vt verificet ꝓpō famosa q̄ conueniens fita ꝯueniēti. vid ēt.2. ce.ꝯ. 42.ꝛ.7. me.ꝯ.28.

UVA. BHSC. IyR_117

¶ Ām autē sunt hec q̄dem separabilia: illa autē insepabilia ille substātie. ⁊ ꝓpter hoc oium cause hec: qr sine substātijs nō sunt passiones ⁊ motus. Deinde hoc erit omnia anima forsan ⁊ corpus aut intellectus: ⁊ appetitus et corpus.

¶ Et qr quedā res sunt abstracte et q̄dam non abstracte: et ille sunt substātie: et ꝓpter hoc inueniunt iste cause. ꝑter. n. substantias nō inueniuntur passiones eorūz neq; motꝰ: et post hoc erunt ista: aīa forte et corꝑ aut intellectus aut desideriuz in corpore.

25 ¶ Cū delarauit q̄ pole est dicere causas p̄dicamētorū esse easdē ꝓportionaliter: vult declarare q̄ substātia aliquo mō est cā oium. Dā em q̄ est in substātia est materia oiuz p̄dicamētoꝝ: ⁊ cā coꝝ: ⁊ traria em sūt q̄ sunt in sba sunt cause cōtrariorꝝ aliorū p̄dicamētoꝝ: ⁊ hoc taz declaratū est in tractatu sbe: ⁊ h facit rememoratione. ¶ Et intēdit p abstracta substātias que sunt subiecta, ix. p̄dicamētoꝝ: ⁊ p nō abstracta. ix. p̄dicamēta. q. d. qr p̄dicamētorū q̄dā sunt abstracta: ⁊ q̄dā nō abstracta sunt substātie: ⁊ nō abstracta accīa sbe: ⁊ hoc declaratū est. Declaratū est. n. q̄ sba accipit in diffinitione eoꝝ ⁊ nō ecōuerso: vñ sba vt cā eoꝝ. ¶ D. d. cām ⁊ d. ⁊ ꝓpter hoc ⁊c. i. ⁊ qr accīa nō sepanr a sba videtur sbe cāe eoꝝ: nullū. n. accīs existit extra substātiā. Sūt. n. in rei ꝟitate passiones ⁊ motꝰ substātiaꝝ. ⁊ h intēdebat cū

3 d. qr extra sbas nō inueniunt passiones ⁊ motꝰ eaꝝ. i. qr ista nō sunt nisi dispones substātie nō suūpsoꝝ. ¶ Et hoc intēdebat in scda trāslatiōe cū. di. ⁊ ꝓpter hāc cāz cāe oiuz sunt ista. qr passiones ⁊ motꝰ nō sunt ex substātias. i. ⁊ ꝓpter hoc q̄ dixim cāe oiuz sunt substātie: qr passiones ⁊ motꝰ ipole ē esse extra substātias. ¶ Et sciēdū est q̄ substātie sunt duo obꝰ mōis: modꝰ vnꝰ in q̄ ipole est fugere accītia: ⁊ aliꝰ sine aliquo accīte. p̄mꝰ aūt ē sensibile: scōs aūt itelligibile. ¶ D. d. ⁊ pꝰ hoc erūt ista aīa ⁊c. ⁊. d. hoc: qr substātiaꝝ q̄dā sunt nāles ⁊ q̄dā aīate. aīate aūt vñr esse p̄ncipia substātiarum ⁊ forte ē aīa ⁊ corꝑ aut intellectꝰ ex aīa ⁊ desideriū tm: et innuit corpora celestia: qr enim. sunt principia aīatoruz et nō aīatorū fuit necesse vt essent aīata: et vt principia eorū sunt corpus ⁊ aīa. ¶ Et. d. forte qr adhuc non est perfecte declaratum.

Documē tum. Substantie sūt duo obꝰ mōis vnꝰ sine accidēte: alius cuz accidētibus.

¶ Alex. aūt. d. q̄ cū narrauit cās substātie q̄ est causa oium ꝓcēdit huic cor pus ⁊ aīam: aut quia ista sunt cause aīalium: aut quia opinatur q̄ hec duo

2 ꝓpria formā tm̄ est abstracta ꝑ ꝓpriē sunt substātie abstracte: ⁊ iō nō. d. materie neq; naturaz: qr iste sunt substātie nō abstracte: ⁊ iō. d. forte: qr q̄dā existimauerūt aīaz esse abstractā: que aīa apud ipm nō est abstracta: ſz ꝓma forma est abstracta: ⁊ intendit per oia ista corpora celestia. ¶ Dein. ⁊ similiter intēdit p intellectū primuz mouens corpora celestia: ⁊ per desideriū aiam que est in corporibus celestibus. ⁊ vtrūq; istorū est alteri ꝓpinquū. Et vniuersaliter apparet ex hoc sermone q̄ cū. d. q̄ substātia est principium aliorū entiū. d. q̄ principium substantie est aīa ⁊ corpus aut intellectus ⁊ desiderium ⁊ corpus: ⁊ dimisit formas naturales: ⁊ ꝓmam materiam cū videntur esse causate a substātijs animatis: qr substātie animate sunt priores eis in esse. ¶ Aut qr non sunt substantie in actu sicut anima ⁊ corpus.

¶ Amplius autem in alio modo ꝓportionaliter p̄ncipia eadem vt actus ⁊ potentia: sed ⁊ hec alia quia aliis ⁊ aliter. In quibusdam quidem em idem q̄nq; est actu: q̄nq; potentia: vt vinuz aut caro aut homo. Cadunt autē ⁊ hec in dictas causas. Actꝰ q̄dez enim species si sit separabilis: ⁊ quod ex ambobus. priuatio ve

ro vt

UVA. BHSC. IyR_117

ro vt tenebre aut laborans: potētia aūt materia: hoc enim est qō
potest fieri ambo. Aliter autem actu ꝛ ptāte differunt: quorū nō
est eadem materia: quorum non est eadem sed altera. ¶Quemad-
modum hominis causa elementa ignis ꝛ terra: vt materia ꝛ spe-
cies propria: ꝛ si quid aliud extra vt pater: ꝛ preter hoc sol ꝛ obli-
quus circulus. Necꝫ materia etiam necꝫ species necꝫ priuatio
necꝫ forma sed mouentia.

¶Et etiam alio modo principia proportionaliter sunt eadem:
vt potentia ꝛ actus: sed hec sunt rerum diuersarum diuersa ꝛ mo
dis diuersis. In quolibet enim inuenitur idez quandoꝫ in actu
quandoꝫ in potentia: vt vinum aut caro aut homo. ¶Cadūt ista
etiam in cās predictis. forma enim est in actu cum fuerit abstra-
cta: ꝛ quod est ex vtroꝫ est priuatio ꝛ obscuritas: aut infirmitas: ꝛ
in potētia materia: ꝛ hoc est possibile vt recipit vtrumꝫ. Et alio
modo diuersum in actu ꝛ in potētia: in qua non est materia vna:
ꝛ cuius forma nō est eadem ſz diuersa: vt sunt elementa cause ho
minis. ſ. ignis ꝛ terra: sicut materia ꝛ forma: propria etiam aliud
ex extrinseco: vt pater ꝛ extra ista sol ꝛ orbis decliuis: cum non sit
materia necꝫ forma necꝫ priuatio necꝫ equale in specie etiā: sed
motor in alia translatione loco ipsius capti dicitur etiam idem.

¶Cum declarauit ꝙ possibile est dicere ꝙ oia p̄dicamēta hñt easdem cās 26
ſm proportionalitatē: ꝛ sunt cāe quas hñt de forma ꝛ materia ꝛ priuatio-
ne: vult etiā declarare ꝙ hoc etiā hñt de actu ꝛ potētia: ita ꝙ principia oiꝝ
sunt actu ꝛ potētia: ꝛ ꝙ hic etiā reducuntur ad formā ꝛ ad mām. ¶Et. d. et
etiā alio modo ꝛc. i. etiā possumus dicere ꝙ principia oium p̄dicamētoꝝ
sunt eadē ꝓportionaliꝝ alio modo a p̄dicto sicut dicimus de mā ꝛ forma ꝛ
priuatione. ¶W. d. ſz hec duo sunt rez diuersarū diuersa a modis diuersis W
ideſt ſz potētia ꝛ actus ſm ꝙ inueniuntur in rebus diuersis sunt diuersa: ꝛ Nota q̄
hñt respectū ad entia modis diuersis. i. ꝙ potētia ꝛ actus q̄ sunt principiū mō actꝰ ꝛ
ſbe sunt alie a potētia ꝛ actu q̄ sunt principia q̄litatis: ꝛ sic de alijs: hec au potentia
tē sunt principia oium: ꝙ q̄libet est aliqñ in potētia ꝛ aliqñ in actu: ꝛ hoc sūt p̄ncipia
intēdebat cū. d. In quolibet. n. inuenit idē ꝛc. i. ꝛ hec duo sunt vtlia oibus: ꝙ oium p̄dicamē-
q̄libet ens aliqñ est in potētia aliqñ: in actu. v. g. vle q̄ est in actu q̄ꝫ in torum.
potētia: ꝛ ſil'r caro ꝛ homo. ¶W. d. ꝛ cadūt ista in cās predictis ꝛc. i. actus
em reducit ad formā q̄ est abstracta: aut ad illud qō cōgregatur ex mā ꝛ for
ma ꝛ priuatione: vt obscuritas q̄ est in aere ex priuatione lucis: ꝛ infirmi-
tas q̄ est in corpe ex priuatione sanitatis. ¶W. d. ꝛ in potētia mā: ꝛ hoc pos
sibile est vt sit vtrūꝫ. i. potētia aūt reducit ad mām: de q̄ est pole vt fiat cō Documē
gregatū ex ea ꝛ ex forma. ſ. cōpositū. potētia. n. q̄ est in mā est super indui- tum.
duū cōpositū ex ea ꝛ ex forā. ¶W. d. ꝛ alio modo est diuersum in actu ꝛc. i.
ꝛ etiā accītia diuersanꝫ abinuicē ſm potētiā ꝛ actū ꝓpter suā diuersitatē
in mā ꝛ forma alio modo ab eo ſm quē diuersanꝫ passiua. ¶W. d. vt ēnta
ꝛc. i. v. g. ꝙ mā hois sunt q̄tuor ēnta ꝛ motor ꝓpinquus pater: ꝛ remot⁹ sol
ꝛ orbis decliuis: mā aūt hois ꝛ pris: ꝛ forma eorū sunt eadē: sol autē ꝛ orꝝ
bis decliuis nō. ¶Et intēdebat q̄ſi p̄ hoc declarare ꝙ ſicut actiua diuersan
tur in potētia ꝛ actu p diuersitatē formaꝝ ꝛ materierū ſeorū: ita etiam acti
ua differūt a passiuis in potētia ꝛ actu p diuersitatē māerū ꝛ formaꝝ eoꝝ:

UVA. BHSC. IyR_117

ꝛ qꝛ cãe actiuarũ dr̃nt a cãis passiuarum.ſ.q̃ sunt partes rei. ¶ W.ꝛ sol ꝛ ozbis cũ nõ sunt ꝛc.i.cũ non sunt forma hominis neq; materia eius:ꝛ.d.neq; equalis in spẽ:qꝛ motoꝛ propinquus est equalis in specie.ſ.pater.

¶ Adhuc autem videre oportet q hoc quidẽ est vl̃r dicere. hoc autem nõ.oĩum enim prima principia quod actu primum hoc et aliud quod potentia. Illa quidẽ igitur q̃ vl̃ia nõ sunt.principiuz enim singularium singulare.homo q̃dẽ hois vl̃r:sed non est nullus. Uerum pelleus Achillis:tui vero paterꝛ huius syllabe.ba. b.ꝛ.a.siue totaliter siue particulariter. Deinde iam que substantiarũ.alia aũt aliozũ cause ꝛ ekn̄ta sicut dictũ est eozũ q̃ nõ in eodẽ gñe colozũ ꝛ sonoꝛ ꝛ substãtiaꝝ ꝛ q̃ẽtitatis p̃rerq̃ ꝓportiõaliꝛ ꝛ eoꝝ q̃ sunt in eadẽ spẽ diuersa nõ spẽ:ſz quia singularũ aliud tua materia ꝛ spẽs ꝛ mouẽs ꝛ in ea.vl̃ia aũt ratione eadem.

¶ Et etiã cõsiderãdũ est q quedam sunt que possumus dicere vniuersaliter:quedam que possumus dicere particulariter.ꝛ prima principia habent naturã que est in actu hoc est prius.ꝛ aliud in potentia:ꝛ illa vl̃ia non sunt:qm̃ qõ est indiuidui est istius indiuidui. Homo.n.est hominis vl̃r:ſz nullus. Thilus neq; filius: ꝛ ideo te pater tuus.a.ꝛ hoc.b.ad hoc.b.vniuersaliter autem.b. ad.b.simpliciter.forme enim substantiarũ alie sunt cãe aliozꝝ. Et elementa sicut dictũ est ea que non sunt in eodem gñe ex coloribus ꝛ contrarijs ꝛ substantijs ꝛ q̃ẽtitate.preterea q̃ conueniunt: ꝛ que sunt in eadem forma:ꝛ differunt ẽm formas:sed quodlibet singularium est aliud:ꝛ materia ꝛ forma est illud quod mouet quamuis non sunt idem vniuersaliter.

Ulia ñ habẽt esse ex aliq. Idẽ ſ.c.4.ꝛ. 21.ꝛ.14. Idẽ.3.me. cõ.20.ꝛ.j. me.cõ. 6.26.ꝛ. 27.Idẽ.2. de aĩa.cõ. 60.ꝛ.j. de aĩa.cõ.8. ꝛ.3. 8.aĩa.9.18 Idẽ. 10. me. cõ. 6. Et idẽ hic cõ.seq̃nti. Idẽ.7. me.c.46. a Sigulia icẽpcedũt vl̃ia:sed vl̃ia pcedũt singularia i itellectu.vid j.de aĩa. text.cõ.8.

¶ Dicto q principia sunt eadẽ ꝓportionaliꝛ in oĩbus p̃dicamẽtis:vult declarare q principia duobus modis habẽt respectũ ad res vl̃r ꝛ pticularis ter:ꝛ demõstrare q verus respectus est pticularis:cũ vl̃ia nõ h̃nt esse extra aiam. ¶ Et.d.ꝛ etiã cõsiderãdũ ꝛc.i.ꝛ sciẽdũ in hac cõsideratione q iste can se dãde sunt in suis cãis vniuersaliter ꝛ pticulariter. U.g.q sanguis menstruus est mã hois:ꝛ q homo generat hoiem:ꝛ possumus etiam dicere q Sor.generat platonẽ:ꝛ q sanguis istius mulieris est materia istius indiuidui. ¶ W.demõstrauit q verus modus est pticularis:ꝛ.d.ꝛ prima principia habent mãm ꝛc.i.ꝛ principia principalia sunt ea quoꝝ substãtia est aliqõ ens in actu extra aiam.alia aũt sunt ea q̃ sunt in potẽtia pticularia primũ precedit hoc. ¶ Et iste ꝓcessus est sicut.d.Aler.in esse a nõ in intellectu. Ul̃ia aũt sunt priora in intellectu pticularibus:que cũ auferunt: auferunt pticularia. Uñ existimanꝫ vl̃ia rõ esse substãtie. ¶ W.d.post ꝛ illa vl̃ia non sunt ꝛc.i.ꝛ principia vl̃ia non existũt extra animã:ſz indiuiduale hoc:hoc eñ indiuiduũ ab alio indiuiduo generatur:homo eñ vniuersale non generatur ab homine vl̃. ¶ W.d.homo eñ est hominis vl̃r ꝛc.i.oꝛ eñ vl̃r q homo generat hoiem:ſz nullũ vl̃r gñat aut generat.ſz Sor.Plato.ꝛ te tuus pater:ꝛ hoc.b.ad hoc.b.cuius dicaꝫ q.b.simpl̃r gñat.b.simpliciter. ¶ Et qõ residuũ est de hoc caplõ inueni diminutũ in expositione Aler.et est.forme enim substãtiaꝝ alie ꝛc.i.et cũ cõsiderande fuerint cãe et causata vl̃r inuenient forme substãtiaꝝ diuerse in gñe esse cãe rerum diuersarũ in gñe:et ekn̄ta diuersa in gñe rerũ diuersarum in genere:vt cãe rerũ q̃ sunt

UVA. BHSC. IyR_117

in diuersis generib⁹: vt cause elemētorum et cōtrariorum: et aliarum rerum q̄ sunt diuerse in gn̄e. ¶Et.d. hoc qr cause aut erūt cōuenietes in spē et diuerse in numero vt causa Sor. et Platonis aut cōuenietes in gn̄e et diuerse in spē: vt causa hois et equi: aut cōuenietes in gn̄e qd est vnū proportionaliter: et diuerse in vero gn̄e sicut cāe rerum differūt a causis q̄titatis et qualitatis. ¶Et in alia trāslatione et post hoc: qr actiones substantiarū sunt alie cāe aliorum: et elemēta aliorū: sicut dictū est de eis q̄ nō sunt in eodē genere colorum cōtrariarum substantiarū quātitatis. ¶Et hoc quod.d. preterea que conueniunt et ea que sunt in eadē forma: et differunt s̄m formas. d. ipsum ad extrahēdū ex substātijs substātias quarū cause sunt diuerse in genere: et sunt in eodē genere: et sunt ea quorū cause sunt diuerse in specie: et sunt in eodē genere. Cause eni istorum sunt eedem in forma generali: et diuerse in forma speciali. ¶Et intendit per hoc quod.d. in eadem forma formam generalem. ¶Et intendit per hoc quod.d. et differunt s̄m formas: formas specialissimas: et intēdebat q cause substantiarū et substātie que differunt quedā differunt s̄m genus modo propinquo diuersitati causarum decem predicamentorum: et nō dicuntur esse eedē proportionaliter: et nisi ea que sunt conuenientia in eodē genere et in eadem forma. Iste enim sunt conuenientes in forma generali et diuerse in forma speciali. ¶D.d. sed quodlibꝫ singulare aliud. i. sed ea quorū cause eedē sunt in specie sunt etiaꝫ diuersa in numero: et sunt singularia indiuidua. quodlibet eni istorum aliud est suo compari in numero. ¶Et ex hoc intelligitur aliqua esse conuenientia in suis causis in specie. ¶D.d. et materia et forma et quod mouet &c. i. et cū dicamus q materia et forma et motor sunt principia oīm rerū nō sunt eadem: eadē sunt sermone vniuersali. et in alia translatione est: materia eni tua et sanitas et qd mouet hoc in sermone vl'i sunt principia oīm entium: qm̄ q̄uis cū dicant̄ esse principia nō eisdē modis: sed diuersis: tn̄ eadem sunt oibus reb⁹ vl'r et proportionaliter: et. q. d. qm̄ q̄uis nō sint eadem s̄m nām: tn̄ sunt eadē sermone vl'i per quem describitur principiū et causa.

¶Querere vero que principia aut elementa substantiarum et ad aliquid et qualitatum vtrum eadem aut diuersa. Palā quia multipliciter dictorū sunt vniuscuiusqꝫ. diuersorū vero non eadē sed altera preterq̄ꝫ sic. et sic oīum quidē eadem aut eo q propor-tionatur: qr materia species priuatio mouens: et sic substantiarū cause: vt cause oīum: qr destruunt̄ destructis. Amplius q primū endelechia si alicui altera prima quecūqꝫ cōtraria que nec vt genera dicuntur: nec vt multipliciter dicunt̄ et adhuc materie.

¶Qm̄ autē qd nr̄a q̄ sunt principia et elemēta substātie relationis et q̄titatis vtrū sint eadē aut diuersa. Manifestū est q sunt q̄ dicunt̄ multis modis in quolibꝫ: et cū diuidant̄ nō sunt eadem sed diuersa: preter illud qd est sic in oibus etiā: sic autē sunt eadē s̄m eq̄litatē cōparatiōis forma mouēs: et sic ēt cāe substātiarū sicut sīl'a eorū oīum q̄ auferunt̄ cū ita auferunt̄: et primū etiā in perfectione: et sic aliud prima oīa que sunt cōtraria: qm̄ ista nō sicut genera dicunt̄ neqꝫ multis modis: et etiā materia eorū.

¶Cū quesiuit principia predicamentorum an sint eadem aut diuersa: et declarauit modū quo sunt eadē et quo sunt diuersa. Amplius et q principia rerum sunt aliqualiter sicut principia aliorū predicamētorū: vult colligere hec dy- 28

UVA. BHSC. IyR_117

cēdo. Qō autē nr̄a vtrū ꝓncipia sb̄e sint eadē aut diuersa. manifestū est qḋ
O sunt diuersa: cū multipl'r dicat̄ hoc nomē ꝓncipiū de vnoquoqȝ istoꝝ: sed
tñ nō est intelligēdū ex hoc ꝙ ₒm equocationē purā dicat̄: ⁊ hoc intēdebat
cū. d. multis modis. ¶ Et in scḋa trāslatiōe. d. māifestū est ꝙ dr̄ multis mo-
dis vl'ib⁹: ⁊ addidit vl'ib⁹ cū sit talis dispō significationū noīum. s. ꝙ signi
ficēt intētiōes vl'es in q̄stis. De ꝑticulari. eñ nō fit demr̄atio: q̄uis ipsuȝ
tm̄ sit ens i rei veritate. ¶ D. cōfirmauit hoc: ⁊. d. ⁊ cū diuidat̄ ⁊c. i. ⁊ appet
ꝙ cū hoc nomē ꝓncipiū diuidat̄. s. in formā ⁊ ꝓuationē ⁊ mām ⁊ mouens
nō videbit̄ significare idē in quolȝ eoꝝ: sȝ diuersum. Forma eñ in sb̄a dif-
fert a se in aliȷs p̄dicamētis: ⁊ sil'r ꝓuatio ⁊ mā ⁊ mouēs: ⁊ q̄ nō ꝑfecte dif-
ferunt. s. q̄ nō pura equocatiōe dicunt̄ hec principia de eis. d. preter hoc ꝙ
sunt oīum ⁊c. i. p̄ter hoc ꝙ videnṫ eadē ₒm cōparationē ⁊ respectū. V. g. ꝙ
respectus forme sb̄e ad sb̄am est sicut respectus forme qualitatis ad quali
tatem: ⁊ quātitatis ad quātitatē: quāuis nō idem significet forma in vno-
quoqȝ eoꝝ: ⁊ sil'r de priuatione ⁊ mā ⁊ motore. Ista igit̄ ꝓncipia de eis di-
cunt̄ in respectu. ¶ Et puto ꝙ sermo eius fuit diminut⁹ cū. d. mouēs: debe
bat igit̄ dicere forma ꝓuatio: mā mouēs. d. ⁊ sic cāe sb̄arū ⁊c. i. ⁊ etiā cause
sb̄aꝝ videnṫ esse cāe causaꝝ alioꝝ p̄dicamētoꝝ silium causis sb̄arum: ⁊ si
gnū ei⁹ est ꝙ cū cāe sb̄aꝝ auferenṫ: auferenṫ cāe alioꝝ p̄dicamentoꝝ: ⁊ sil'r
de forma ⁊ ꝓuatiōe q̄ est in sb̄a ⁊ in mouente. ⁊ hoc intēdebat cum. d. i scḋa
trāslatione: ⁊ iste mod⁹ q̄ est in substātiȷs est quasi cause oīum: q̄ corrum-
puntur cum illa destruunt̄. i. ⁊ ₒm istum modū possum⁹ dicere ꝙ cāe sub-
stātie sunt cāe oīm p̄dicamētoꝝ: ⁊ hoc est qḋ intēdebat declarare de ꝓma
mā: cum eñ declaratū fuerit ꝙ cāe substātie sunt cāe oīm entiū: ⁊ fuerit de
claratū que sunt cause generū substantie corruptibiliū ⁊ incorruptibiliū:
tunc declarabunt̄ cause vltime entiū in eo ꝙ sunt entia: ⁊ hoc intendebat
declarare in hoc tractatu. ⁊ ideo ꝑscrutat⁹ est primo de principiȷs substan
tie. ¶ [illegible]. d. ⁊ etiā primū in ꝑfectione ⁊ intēdit ꝑ primū in ꝑfectione cām ꝓ-
pinquā qua res perficit̄ in esse: ⁊ est causa agens cause q̄ est ei ꝓpinqua:
⁊ intēdit ꝙ etiā ista causa dicit̄ de oībus ꝓportionaliter. ¶ D. d. ⁊ sic aliud
⁊ prima oīa q̄ sunt cōtraria. i. ⁊ alio modo dicit̄ de eis ꝙ cōtraria p̄cedunt
oīa. i. ꝙ sunt principia oīm alio modo ab' eo ₒm quē dicunt̄ genera quoꝝ
nomina sunt vniuoca ⁊ ab ea ₒm quē dicunt̄ nomina equiuoca. i. ꝙ cuȝ di
cimus ꝙ principia oīum sunt cōtrararia duo et mā nō est dictū equiuoce
nec vniuoce: sed ₒm assimilationē. ¶ Et hoc. q. manifestius est in alia trās-
latione que talis est: et etiā primū in perfectione et alio modo prima om-
nibus cōtrariȷs que nō dicunt̄ sicut genera neqȝ multis modis: sed eadem.
¶ Et Alexan. dixit: ꝙ forte intellexit per hoc quod dixit: et ista nō sicut ge-
nera dicuntur neqȝ multis modis causas indiuiduales que sunt vere cau
se causatorum indiuidualium que sunt vere causata. i. ꝙ ista differunt in
numero et non in genere neqȝ in specieȝ. Cause enim eorum que differunt
in genere differunt in genere: et q̄ in specie in specie: et que in numero in
nūero. Et ₒm hoc intēdebat cū dixit: et alio modo prima oīa cōtraria. prio
ritas enim indiuidualis alia est a prioritate vniuersali.

De ꝑticul'ari nō ē de mōstratio. Id. 7. met. 53. Solū ꝑticulare est ēs in rei ꝟitate. Id ꝫ. cō. p̄cedēti. Idē 2. de gñа. cō. 59.

Cāe eoꝝ q̄ dicunṫ gn̄e diffe rūt gn̄e: ⁊ q̄ spē spē: et q̄ nūe ro nūero.

¶ Capitulum Tertium.

Que quidē principia sensibilium ⁊ quot ⁊ quomodo ea-
dem ⁊ quomodo altera dictum est. ¶ Quoniam autē
erant tres substantie: due quidem que physice: et vna
que immobilis: de hac dicendum est: quia necesse est es-
se sempiternam aliquam substantiam immobilē. Nam substātie

UVA. BHSC. IyR_117

pme entiū. Et si oēs corruptibiles oīa corruptibilia. Sed ipossi
bile motū aut fieri aut corrūpi. Sēper ei erat: nec tps: nec em im
pe pri⁹ ⁊ posteri⁹ esse: cū nō sit tps: ⁊ mot⁹. ergo sic est cōtinu⁹
vt tēpus: aut em idem: aut mot⁹ est aliqua passio: mot⁹ autē non
est continuus: nisi qui ſm locum: ⁊ hmōi qui circulo.

¶Que autē sunt principia sensibilium ⁊ quot ⁊ quomodo sunt
eadē ⁊ diuersa dictū est. Et qz substātie sunt tres quarū due sunt
naturales: ⁊ vna est immobilis loquendū est de ista: narrandum
est qz necesse est aliquā substātiā eternā non mobilē esse: substā
tie em precedūt oīa entia. Si igit oēs substātie fuerint corrupte:
oīa entia erunt corrupta. sed impossibile est vt mot⁹ fiat aut cor
rūpatur: semp em fuit: neq; tēpus etiā: cum sit impossibile pri⁹ ⁊
posteri⁹ esse: si tēpus nō fuerit: motus igitur ſm hunc modū con
tinuus est / sicut tēpus: aut em erit idem aut passio mot⁹: sed mo
tus continuus nō inuenitur nisi in loco: ⁊ ex istis circularis.

Per hoc qō dixit. qz sunt principia sensibilū innuit mām ⁊ formā: ⁊ p- 29
uationē ⁊ motorē: ⁊ qz sunt tria vno mō ⁊ quatuor alio mō: ⁊ per
hoc qō dixit: ⁊ qđo innuit illud qō p̄dixit: qz sunt eadē p assimilationē ⁊ di
uersa ſm nām. Cōsiderādū autē est. vtrū hoc intēdebat p sensibilia de quo
rū principijs loqbat gnabilia et corruptibilia tm aut etiā eterna'. ¶Alexā. p
autē dixit qz q̄uis sermo⁹ ei⁹ p̄dict⁹ sit de substātijs nō eternis: tñ de vtraq; In sba
substātia loquit. s. eterna et nō eterna. In sba ei eterna inueniūt etiā causę eterna in
per silitudinē dicunt cū causis gnabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹. Inueniunt em uenīunt
in ea potētia cū mouēt in loco: sed in potētia in vbi nō est potētia in sba. cāe q̄ p̄s
¶.d. hoc em qō inuenit in vbi sit e est qdrarietati. Aliqñ ei est in vbi i po militudi-
tētia: aliqñ in actu. Et si gnū hui⁹ est: qz Arist. posuit diuisionē in hoc ser nē dñr cū
mone in sbam mobilē ⁊ immobilē: ita qz dixit: et qz sbe sunt tres: quaz due cāis gna
sunt nāles ⁊c.i. sed hoc qō dixit: et narrādū qz necesse est aliquā sbam eter bilibus ⁊
nā et nō mobilē: est signū qz posuit hanc sbam esse in diuisione potētie vbi corrupti
dixit: et vna est mobilis: nisi posuerit hoc in diuisione ſm qz oēs antiq opi bilibus.
nabant. s. hoc esse substātiā imobilē. Sic ei huic fecit in pmo isti⁹ tracta
tus: et illud sup qō debem⁹ substentari in imaginatiōe est qz sba est duob⁹
modis: modo eterno ⁊ ñ eterno vt declaratū est iscia nāli. Et qz sua intētio
in hoc tractatu est pscrutari de substātia q̄ est principiū substātie eterne: cuz
declarata sint principia substātie gnabilis et corruptibilis in nālibus: sed
qz sermo eius in hac scia est de principijs substātie simpliciter: necesse fuit
exponere cōsiderationē bipartitā. s. in principijs substātie nō eterne: et ṗn Idē cō. s.
cipijs substātie eterne. ⁊ ideo diuisit hunc tractatū. s. in duo. Quoz primū huius.
est de principijs substātie nō eterne: q̄ habēt cōiectionē cū eterna: et posuit Q
hoc de nālibus. Scōm autē est de principijs eterne. ppijs: et qz principia sub Sbazeter
stātie sunt substātie: necesse fuit loq de substātia q̄ est principiū eterne sub nā esse de
stātie mobilis: et declarauit eā esse immobilē et eternā. Sed tñ Aristo. vo- clari pōt
luit ponere doctrinā manifestiorē ⁊ magis simplicē: fecit ei sicut hoies po ppōnib⁹
nūt substātiā imobilē esse principiū mobilis. D. incepit declarare hanc sub cōib⁹ vtri
stantiā esse propositionibus vtriusq; scientie. ¶Et. d. substātie enim pre q̄scie. op.
cedunt omnia entia. i. vt declaratū est prius. Deinde. d. si igit omnes sub reqre tcō.
stantie fuerint corrupte oīa entia erunt corrupta. i. qz cū posuerim⁹ qz cāe vlt. primi
omniū entiū sunt substātie: ⁊ qz substātie sunt gnabiles ⁊ corruptibiles: cō phyū.

UVA. BHSC. IyR_117

tinget necessario vt oia entia sint gñabilia ⁊ corruptibilia. Oē ei cuⁱ cā est gñabilis ⁊ corruptibilis: ē gñabile ⁊ corruptibile. ¶ Et cū posuit q si oēs ſbe fuerint gñabiles ⁊ corruptibiles: oia entia erūt gñabilia ⁊ corruptibilia. destruxit cōsequēs: ⁊ d. sed est impoſle q mot⁹ fiat aut corrūpat. i. ſz est impoſle vt oia entia sint gñata postq̄ nihil fuit oio ⁊ corrupta: ita q nihil est gñabile et corruptibile. Oē cuⁱ cā est gñabilis ⁊ corruptibilis: ē gñabile ⁊ corruptibile. ¶ Et cū posuit q si oēs cā est gña ſbe fuerint gñabiles ⁊ corruptibiles: oia entia erūt gñabilia ⁊ corruptibi- bilis ⁊ cor- lia. destruxit cōsequēs: ⁊ d. sed est impoſle q mot⁹ fiat aut corrūpat. i. ſz est ruptibilis impoſle vt oia entia sint gñata postq̄ nihil fuit oio ⁊ corrupta: ita q nihil est gñabile et cor- erit: impoſſibile em̄ est intelligere motū factum postq̄ null⁹ mot⁹ fuit: aut ruptibile. corruptū: ita q mot⁹ erit. ¶ D. d. semp em̄ est. i. vt declaratū est in nālibus. D. d. neq; etiā tēpus. i. neq; etiā tēpus est ex entib⁹ talib⁹. ſ. q̄ possunt imaginari gñata aut corrupta postq̄ fuit tēpus ⁊ postq̄ nō erit tēpus. ¶ D. d. cām in hoc. ⁊ d. cū impoſle est priⁿ ⁊ posteriⁿ esse ſi tēpus nō fuerit. i. cum impoſle est intelligere gñatū ⁊ corruptū: nisi intelligat priⁿ ⁊ posteriⁿ q̄ im possibilia sunt imaginari nisi cū preterito ⁊ futuro q̄ sunt ptes tpis: factū ei est illud q̄ est post nō esse: ⁊ cuⁱ nō esse est ante suū esse: sed ante ⁊ post sunt dñe tēporis. Si igit tēpus ponat esse factū: necesse est fieri in tēpore quapp tēpus erit ante tēpus. ⁊ sic in infinitū. ¶ D. d. ⁊ mot⁹ ſm hūe modū cōtinuus ⁊c. i. ⁊ cū tēpus est continuū ⁊ eternum ⁊ vnū: necesse est vt mot⁹ Tēpus ⁊ eternus sit continuus et vnus. Tēpus em̄ ⁊ motus aut sunt idem: aut tē- mot⁹ aut pus est aliqua passio eius. a sine ei. tēpore impoſle est imaginari motū, sunt idez D. d. nō inuenit motus cōtinu⁹ nisi in loco ⁊ ex istis circularis. i. ⁊ impoſ aut tps ē sibile est vt iste mot⁹ sit localis nisi ⁊ circularis vt declaratū est in phyſicis.

aliq̄ pas- sio mot⁹: consile. 8 phy. c. 10. vbi p hoc clari⁹. 4. phē. c. 98. ⁊. 1. c. 101. a Sine tē pore impoſle est imagina ri motum vbi op. 4. phē. c. 97.

¶ At vero si fuerit motiuum aut effectiuum non operans aut aliquid non erit motus: contingit enim potentiam habens non agere nihil ergo prodest nec si faciamus substantias sempiter- nas quēadmodum qui species: si non aliqua potens inferit prin cipium transmutari: non ergo neq; ipsa sufficiens. neq; alia sub- stantia preter species. nam si non egerit non erit motus: adhuc neq; si aget substantia aut ipsius potentia non esse: oportet igit principium esse tale cuius substātia actus. Amplius igitur ta- les opz esse substātias sine materia. Sempiternas enim esse opz si ⁊ aliquid aliud sempiternū actu. Igitur quāuis dubitatio. Ui detur enim agens quidē omne posse: potest vero nō omne age- re quare prius esse potentia. At vero si hoc nihil erit entium: cō- tingit enim quidem posse esse nondū vero esse. Et etiam sicut di

S Inō sumi tur primus principius esse actus purum.

cūt theologi qui ex nocte generant: aut vt phyſici erant simul res omnes dicunt idem impoſſibile. Quomodo em̄ mouebūtur si non fuerat actu aliqua causa. Nō em̄ materia ipsa seipsaz mo- uebit: sed thectonica: nec menstrua: nec terra: sed semina ⁊ gent- tura. Propter quod faciunt quidam semper actum vt Leucip- pus ⁊ Plato: semper enim dicunt esse motum: sed quare ⁊ quo- niam nō dicunt: nec sic nec causam: nihil em̄ vt cōtingit mouet:

T Inō sumi tur mām nullā hz̄e de se acti nitatem.

sed oportet quidē aliquid semper exiſtere: quēadmodum nunc natura quidam sic: vt vero: aut ab intellectu: aut alio sic: deinde qualis prior: differt enim maptabile quodcumq;.

¶ Sed si fuerit substantia mouens aut agens: ⁊ nihil agit non erit motio. Possibile est enim vt illud quod est in potentia non agat: ⁊ si non: nihil prodest ponere substantias eternas: aut du-

UVA. BHSC. IyR_117

centes formae: nisi in eis si principium quod potest trāsmutare: sed hoc nō sufficit neq; aliud extra formā: si enim sit: si motus nō fuerit neq; si egerit ⁊ substātia eius fuerit in potentia: nō erit motio eterna: qm̄ qō est in potentia possibile est vt non sit ens. Necesse est igitur tale principiū sit substantia q̄ est actio. ⁊ ēt oꝑ vtiste substātie sint existentes extra materiā: cū necesse est vt sint eterne: si etiā aliud fuerit eternū actio est. Quāuis hic sit qō. Existimandū est enim q; oē agēs hz potētiā qua pōt: ⁊ nō oē qō pōt per potētiā agit. vnde potētia videt prior. Sz tū quāuis sit sic nullū quidē entū erit ens: cū sit possibile vt sit ⁊ non sit ens. quāuis ꝑm loquētes videmus generantes mundū ex nocte dicunt: ⁊ naturales dicētes q; oēs fuerunt insimul. Impoſe est enīz vt sint eadē oibus: ⁊ si non qūo mouetur sed nō habēt in actu cām. Materia enim substātia carpentarij impoſe est vt moueat per se: sz carpētarietas: neq; sanguis menstruus neq; terra: sed semina ⁊ sperma: ⁊ ideo quidā ponūt separationē vt Plato ⁊ Leucipp⁹. dicūt em̄ motū ēt aliq̄d. sz q̄ritur quare nō dicūt cām nihil enīz mouet sz oz vt semp sit aliq̄d sicut mō est: aut naturaliter: aut violēte: aut ex alio: ⁊ post qui est primus. multū enim differt.

30

¶Dixit Arist. sed si fuerit substantia ⁊c.i. q; cum mot⁹ etern⁹ sit ⁊ oīs motor habet motorem. vt determinatum est necesse est vt iste motus habeat motorem qui est actio pura sine aliqua potentia. i. quia in nulla hora est motor in potētia. Si enim nō fuerit actio pura: sed cum potentia: aliqua hora erit in qua non erit motio ab ea. ¶D.d.cām: ⁊ d. possibile enim est ⁊c.i. q; omnis motor cuius substantie admiscetur potentia possibile est vt in aliqua hora non moueat: non enim mouet nisi per alium motorem extrahentem ipsum ex potentia in actu qui est impossibilis vt non sit presens. D.d. vt in aliq̄ ⁊ si non nihil prodest cum posuerimus ⁊c.i. declaratum est igitur substantiam esse eternam ⁊ semper mouentem: ⁊ ideo nihil prodest ponere substā tiam eternam in qua non sit principium mouendi: vt dicunt dicentes formas. ¶D.d. sed hoc non sufficit neq; aliud idest non enim sufficit ponere principium mobilium formas neq; aliud extrinsecum a formis: cum motus non auferatur ab ablatione illius. ⁊ hoc intendebat cum dixit si non sit motus idest si non esset motus ⁊ non fuerit. i. si non fuerit positum aliquod tale idest aliquod quod si non esset non esset motus. ¶D.d. neq; si egerit ⁊ substantia eius fuerit potentia. i. si non sufficit ad hoc ponere aliquid q; si non fuerit tale non erit motus: sed etiam si non fuerit tale. i. q; si auferatur: auferatur motus ⁊ substantia eius non erit in potentia: sz vtrūq; necessarium est in eo. s. q; cum auferatur: auferatur motus ⁊ q; substantie non admisceatur potentia. ¶Alexander autem dixit q; necesse est tertium esse: cum hoc vt sit eternum ⁊ mouens in actu scilicet vt sit illud ad qđ ōsiderio fm desiderium mouetur corpus quod est nobilissimum corporum scz celeste. Illud aūt ad quod fm desiderū mouetur hoc corpus non est homo neq; aliquod eorum que sunt hic: cum nobilius non deliderio tendat in vilius. ¶D.dedit cām in hoc: ⁊ dixit non. n. erit motio eterna. i. si in sba huius motoris fuerit sba que est in potētia. s. in materia. ¶D.d. possibile em̄ est vt quod est in potentia non sit ens. ⁊ hoc quod dixit est si fuerit in potentia substātia: possibile est vt nō sit ens simpliciter. i. q; corrumpet in aliq̄ hora

Oīs motor cuius cēt potentia poſe ē hora non moueat.

Idem .8. ph.4.⁊.8 ⁊.15 .co.

Nobilio tendit in vilius.

UVA. BHSC. IyR_117

Oē cuius ſbe admiſceat potentia ē gñabile ⁊ corruptibile.

Cāpotentie i reb⁹ i qb⁹ ē pōa ē mā. Oē eternū est actio pura Idē. j. 55. 41. ⁊. 44. iō. 9. m. t. c. 17. t. 2. ce. 33. c. 34. opo. 3. de aia. c. 5. i fol. oneter tieqōnis. ⁊ cō. 14.

Aliq̄ ordinabāt motū in non ente.

¶Et hoc quidē determinatū est in naturalibus. q̄ oē cuius ſbe admiſcetur potētia est gñabile ⁊ corruptibile: ⁊ si fuerit in potētia motoꝝ in loco: possibile est vt nō moueat. Uñ necesse est vt illi motoꝝ nō admiſceatur potētia oino: neq; in ſba: neq; in loco: neq; in alio modo q̄ potētie. ⁊ hoc intēdebat cū dixit: necesse est igit̄ vt talis ſba sit actio: q; cā potētie in rebus in q̄bus est potētia est mā: vt dictū est in naturalibus. ¶Et. d. 40 z̄ et vt iste ſbe sint existētes ꝛc. i. ⁊ q; iste ſbe sunt mouētes sine aliqua potentia: necesse est vt sint sine oi mā cū necesse est vt sint eterne: oē em̄ eternū est actio pura: ⁊ oē q̄d est actio pura nō hz potētiam. ¶D. cuius hic sit q̄ ꝛc. i. ⁊ si isti sermones dicant vt actio sit ante potentiā: est tñ hic q̄. Existimatū em̄ est q̄ potentia est ante actū: q; existimatū est q̄ oē agens fuit in potētia: nō omne q̄ est in potentia aget: vñ ⁊ potētia videt̄ prior actu. ¶Deinde. d. 5z quāuis ita sit nullum entiū ꝛc. i. ⁊ hoc est possibile qm̄ si motor ois ⁊ agens habe ret potētiā mouēdi: ⁊ agēdi. possibile esset vt in aliq̄ hora nihil esset. ⁊ tunc possibile esset q̄libet esse ⁊ nō esse: qm̄ si possibile est vt prius motor nō sit vt nō moueat: possibile erit vt nihil sit oino: q̄d est impoſe vt dictū est. 9. vbi locutus est q̄ actus est ante potentiā. ¶D. d. sed ꝑm q̄ loquētes in diuinis ꝛc. i. nisi esset verū q̄ loquētes in diuinis ⁊ naturis dicunt. s. q̄ oia facta fuerūt ex se sine motoꝛe vt dicentes mūdū generari ex obscuritate. ⁊t ponētes cām generationis oiz mām aut ynū elemētū quatuoꝛ aut partes infinitas: q̄d est impossibile. s. vt aliq̄d moueatur sine motoꝛe. ¶U. g. q̄ lignum q̄d est ſbm carpentarij impossibile est vt moueatur per se absq; carpētario: ⁊ sic̄ sanguis mēſtruus impoſe est vt ab eo fiat homo nisi moueatur a ſpermate: neq; a terra planta nisi moueat a ſemine. ¶D. d. ⁊ ideo ponunt quidam ꝛc. i. ⁊ cum quidā perceperūt q̄ nihil moueꝛ nisi ante sit motus: posuerūt motuz ante generationē mundi: nulla em̄ differētia est inter ponētem materiā esse mobilē ex se ⁊ ponētē q̄ oēs cause fuerunt in quiete: ⁊ q̄d demū inceperunt mouerī: ⁊ ideo posuerūt illi ante generationē mundi motum eternū. vt plato dixit: q̄ prius fuit motus inordinatus: deinde deus induxit eū ad ordinem. Et sicut dicunt dicentes partes esse indiuisibiles de motu in vacuo. ¶Deinde. d. qui dicūt q̄ oia fuerūt insimul. ¶Et Alexāder dixit: q̄ nō innuit Anaxagoꝛā. Iste em̄ ponit cām agentem. s. intellectuz: sed q; isti contingit q̄ cum aliquid inceperit mouere: vt sit prius in potentia mouens: deinde in actu sine motoꝛe: in nullo differunt ab eis q̄ non perceperunt causam esse mouentem: ⁊ hoc modo non est remotum vt Anaxagoꝛas sit, de eis: vt omnis generans mundum siue cōcesserit causaz esse mouentem: aut non. ¶Et forte dixit de his qui non receperunt causaz mouentem in substantia: quia omnia apud eos fuerunt insimul: quia cuz illic non fuerit generatio: non erit illic aliquid in potentia: ⁊ aliquid in actu: sed omnia in actu insimul semper: cum impossibile est vt omnia sint priuata vt aliquid sit q̄nq; ens: ⁊ q̄nq; non ens. Et q; Plato Leucippus ⁊ Democritus dicebant motum esse ante generationem mundi. Leucippus autem motū ſpacij in vacuo: necesse, est eis dicere quis motus est iste motus eternus. Impossibile enim est motū eternū esse nisi circularem: ⁊ necesse est eis dicere: etiā quare est semper. ¶Et dixit vt mihi videtur q̄ illi dicunt motū aliquid esse: q; aliqui antiquoꝝ ordinabant motum in non ente. ⁊ in istis etiā cōtingit ponere motum violentum esse eternum ⁊ priorem naturali: ⁊ hoc manifestū est in sermone Platonis qui vocat eum motū inordinatum. ¶Deinde. d. mihi enim mouetur ꝛc. i. impossibile enim ponere aliquid moueri si nō ponatur aliquis modoꝝm motuum qui sunt hic: ⁊ aliquis modoꝝm mouentium. motus enim qui sunt hic aut sunt na-

UVA. BHSC. IyR_117

turaliter aut violenter:z motor etiã aut est motor prius:aut qz ab alio mo
uet.z.q necesse est dicentibus motũ esse ante generationem mundi: dicere
quis modus fuerit motuũ:z quis modus fuerit mouẽtium:z vtrum fuerit
motor vnus aut plures:qõ non fecerunt neqz possunt facere:sed contingit
dicenti motum inordinatum esse dicere motum violentum esse ante natu-
ralem:quod est valde inconueniens:z impossibile:z hoc intendebat cum.d
z post qui est primus:multum enim differunt dicere q motus naturalis
est primus:aut q motus violentus.

¶ At vero nec platonez possibile dicere q existimat aliquando
principium esse q ipsum seipsuz mouet. Posterius enim z simul
cum celo anima vt ait.

¶ Neqz etiam possibile est Platoni dicere cum multotiens exi-
stimabat q principium est illud quod mouet se. Anima enim si-
cut dixit est in postremo cum celo.

¶ Quia aliqs defendẽdo platonẽ põt dicere q ea q̃ mouebañ externe an
te mũdũ erãt pncipia q̃ ex se mouebãt:cũ plato opinabat aliqd mouere se. 31
D.rñdendo ppter hoc q nõ põt dicere hoc.Anima esñ apud ipsum est mo
uẽs se:sz apud ipsum aia nõ fuit:nisi post cũ gñatione celi.Apud enim il-
lum motũ eternũ non ordinatuz non fuit anima apud ipsum. ū

¶ Potentiam quidẽ igitur existimare priorem actu est quidezvt
bene:est autem vt non bene.Dictum est autem in quibuscũqz hu
iusmodi qõ.Qõ aũt actus prius testatur Anax.Intellectus lem
actus z Empe.amicitiam z litem:z semper dicentes malũ esse vt
Plato z Leucippus.Quare non fuit infinito tpe chaos:an nox
sed eadẽ semp:aut periodo:aut aliter:si prior est actus potentia.

¶ Qm aũt potẽtia est prior actu in existimatione quodãmodo
recta:z quodãmõ nõ recta.dictũ est qõ.Qm vero actus est prior
testatur Anax.Intellectus em est actus:z etiã Empe.qui ponit
amicitiã z litẽ:z etiã ponẽtes motũ esse semp vt Leucippus.Fo
uea enim z nox sunt infinita sed eadẽ semp sunt:aut ẽm recipro-
cationem:aut alio modo:si actus est prior potentia.

¶ Cũ declarauit actũ esse priorem ptãte propter hoc q motor motus nul- 32
la potentia admiscẽtur omnino:facit nunc rememorationem istius q̃stio- x
nis in tractatu primo.¶ Et.d.quoniam autem ꝛc.i.iam prediximus mo- Propõ di
dum secundum quem possibile est dicere potentiam priorem esse actu:et cẽs q oẽ
modum secundum quem non.determinatum enim est in aliis q potentia p̃ qdẽ iactu
cedit tempore individuum generatum.Actus autem precedit simpliciter prius fuit
potentiam:cum nihil exeat de potentia in actum nisi per aliquid in actu. i potẽtia
Unde propositio dicens q omne quod est in actu prius fuit in potentia: ñ ẽ ẽa.vi
non est vera:si ita esset tunc potentia precederet actum simpliciter:et si ita de.9. me
esset:tunc res moverentur ex se sine motore:z ideo dixit:quoniã autẽ actus t.p.33.t.3.
est prior testatur Anax.i.quoniam autem est prior potentia similiter testa- de aia.t.2
tur omnis ponens causam movẽtem:vt Anax.ponens intellectum faciẽ 26 t.27.
tem generationem.z Empedo.faciens litem z amicitiam:z etiam testatur
ponens motum semper eternum:quia ponit actionem eternam.vt Leucip
pus.¶ D.d.fouea autem z nox ꝛc.i.z cũ declaratũ est q actus precedit po-
tentiam:si etiam fuerit ex nocte z fouea:cum fouea z nox non dicuntur esse
fine tpe infinito:sz necesse est vt gñatio z corruptio eoꝝ sit reciproca:aut in

UVA. BHSC. IyR_117

toto vt.d.Emp.de toto mundo q̄ q̄nq̄ gn̄atur q̄nq̄ corr̄pitur:aut ꝑm p̄tes:sicut est de gn̄atione ⁊ corruptione eiusdē:⁊ hoc intendebat cū.d.aut alio modo. ¶Et ideo vī q si quedā fuerint permanētia in specie ⁊ de eis alia permanentia in numero q̄ sunt cause permanētie illorū in specie:necesse est vt potētia p̄cedat indiuiduū ꝑm tp̄s:⁊ q actus p̄cedat potētiā sim plr:⁊ q hoc cōuertitur:q si necesse fuerit vt actus p̄cedat potētiā simplr:et potentia generatū ꝑm tp̄s necesse erit vt entia sint duobus modis .modo remanente in numero:⁊ modo remanente in specie.

In pmanētib⁹ in spē potentia p̄cedit tpe actū.i pmanētib⁹ hz nūq̄ esse cōtra.

¶Textus nouus corr̄ndens huic veteri non inuenitur.

¶Si igitur idem est semper ⁊ circulariter necesse est vt agat sic per se ⁊ sic per alterum:celum igitur primum⁊ eternum.

33 ¶Dixit Alex.q̄ facit hic rememorationē breuiter de eo quod dictū est in libro de gn̄atione ⁊ corruptione.s.q si gn̄atio est semper necesse est aliq̄d moueri semper:⁊ est corpus q̄ circulr mouet.⁊ si impossibile est q gn̄atio ⁊ corruptio sint semper:⁊ si non consumetur mā.⁊ tūc necesse est vt corr̄pens semper sit aliud a gn̄ante semper.aut idem faciat duas diuersitates duabus dispōnibus diuersis:immo necesse est aliquod eternū vnū esse q̄ sit causa actionis eterne:q nō agit nisi vnā actionē ⁊ aliq̄ eternum quod agat actiones diuersas:vt ab eo semper sint acta diuersa.⁊ hec est dispositio primi celi in suo motu diurno.Eternitas em actionis ꝓuenit ex eo q ipse facit vnā actionē semper.Que aūt faciunt actiones diuersas sunt que mouent in orbibus declinibus:⁊ maximus coꝛ est sol.Remotus em ⁊ ꝓpinquus facit cōtraria.Verbi gra q cū fuerit remotus erit cā corruptionis plurīū entiū:⁊ cū fuerit ꝓpinquus erit cā corruptionis plurīū:⁊ aliq̄n remotus gn̄at aliq̄ ⁊ ꝓpinquus gn̄at alia. ¶Et oia ista innuit mirabilr et breuiter per hoc q̄ dixit.Si igitur idē ⁊c.i.si igit necesse est motū vnū ⁊cō tinuum eternum esse vt agat per se vnam actionem cōtinuā:⁊ vt agat per aliud actiones diuersas vt semper sint due actiones ⁊ nihil est tale nisi cessū:necesse est vt celum sit eternum.⁊ in alia translatione.

Uīs idē.⁊ ōgn̄atiōe. t.cō.56.

¶Itaq̄ periodo semper oportet aliq̄d manere semp silr agens: si autem debeat fore generatio ⁊ corruptio aliud opꝫ agens esse aliter ⁊ aliter. Necesse est igitur quidem sic secūdū se agere:sic secundum aliud:aut ergo ꝑm alterū:aut secundū primū necesse agitur ꝑm hoc:cū em illud ipsiq̄ cā ⁊ illi.dignius ergo primū. Etem causa illud ipsius semper silr ⁊ ipsius alter alterū:eius autē q̄ est semper aliter:palam q ambo. Ergo si sic se hz motus quid ergo alia oportet querere,principia. Quoniam autem tta cōtingit: ⁊ si non sit ex nocte:erunt simul omnia ex nō ente:soluētur vtiq̄ hic:⁊ est aliquid semper motum motu incessabili.Hec autē que circulo:⁊ hec non ratione solum sed opere palam. Quare semp ternum erit vtiq̄ primum celum.

¶Si igitur idem semper fuerit circulr opꝫ aliquid semper esse permanens quod agat vnā actionē consimilem:⁊ si gn̄atio ⁊ corruptio sit oportet aliquid esse quod agat multis modis. Ergo necesse est vt agat per se ꝑm hunc modum:⁊ alio modo secundum aliū modum. Et necesse est vt illud sit aut alio modo:aut primo modo:⁊ illud etiam cā sui ipsius:aut alterius. Primum igitur est

UVA. BHSC. IyR_117

melius. Illud enim fuit causa vt semper sit ꝑm eandē dispositionem consimilem. Causa autē vt sint plures modi iam fuit alia. Semper autē est ⁊ plures modi vtrūq; ⁊ manifestū est q̄ motus nō sunt sic. ¶Quomodo igit querenda sunt principia: ⁊ si non ꝑm hunc modū: ꝑm vero alium modū possibile est vt oia sint ex nocte. ¶Et vt etiā sint insimul: ⁊ nō ex ente etiā: ista igitur non deficiunt. Aliquid em̄ semper mouetur motu nō quiescēti. ſ. quia ꝑm circulationem: ⁊ hoc manifestū non tantum potestate sed ⁊ actu. primum igitur celum est eternum.

¶per hoc q̄ d. ⁊ si idē ꝛc. i. ⁊ si igit est hic vna actio eterna ois: ⁊ est motus circularis: opz vt illud q̄ agit ipsam sit circulare ⁊ vnū. sicut est de orbe q̄ mouet motu diurno: ⁊ ista vna actio est cā cōtinuatiōis ⁊ ꝓmanentie trāsmutatiōis. ſ. q̄ ista actio est cā q̄ trāsmutatiōis nō deficit ⁊ q̄ oia sunt semp insimul q̄ nō cōsequunt se adinuicē nisi ꝓp istum motorē. q̄ igit dat iste orbis ꝓmo ⁊ ꝑ se est cōtinuatio ⁊ eternitas. ¶D. d. ⁊ si gñatio ⁊ corruptio est ꝛc. i. ⁊ si hic fuerint due actiōes cōtrarie vt gñatio ⁊ corruptio eterne ⁊ ꝑm reciprocationē: opz vt illud circulare q̄ facit has duas actiones cōtrarias moueat duob⁹ modis oppositis in loco aut plurib⁹ sicut est de septē planetis: ⁊ plus q̄ apparet de actionib⁹ istoꝝ est sol: ⁊ ideo antiqui vocabant istū dominū vite. ¶D. d. necesse est igit vt agat ꝑ se ꝛc. necesse est igit vt hoc corp⁹ vnū q̄ circulariter moueat cōtinue ꝓmo ⁊ ꝑ se agat continuationē ⁊ eternitatē: ꝑ aliud autē ⁊ scdo gñationē ⁊ corruptionē eternas. ¶D. d. ⁊ necesse est vt illud sit aut alio modo aut ꝓmo. i. necesse est igitur vt sit alius mod⁹ actionis alij: ⁊ ꝓim⁹ primo. ¶Et in alia translatiōe: igit aut per aliud aut per primū necesse est vt continueat. i. actio. i. diuersa sit per aliud a primo: eternitas aūt necesse est vt sit ex primo. ¶D. d. et illud etiā est cā suꝑius ⁊ alteri⁹. i. ⁊ erit primū cā suꝑius ⁊ alioꝝ. Et intelligendū est ꝑ primū: primū celū: aut totū celū: aut octauā sphērā. ¶D. d. primū igit est meli⁹ ꝛc. i. primū igit est ꝑfectioris actionis et melioris. primū em̄ fecit ea q̄ sunt diuersarū actionū eterna: et continua: et illud q̄ est post primū est cā actionū diuersarū. ¶D. d. q̄ autē semp fuit et plures modi vtrūq; i. q̄ primū et ꝑm cōgregata sunt cā q̄ actiones sunt eterne et plures: eterne autē ꝑ primū: diuerse aūt ꝑ illud q̄ est post primū. ¶D. d. et hoc est manifestū: q̄m mot⁹ nō sunt sic. i. ⁊ manifestū est q̄ mot⁹ apparētes nō cōueniūt principijs q̄ posuerunt alij. ¶Aut intēdit q̄ est manifestum q̄ mot⁹ ꝓntes illa principia q̄ dicebāt antiq nō sunt sicut isti motus. ¶D. d. q̄o igit sunt q̄rēda principia et si nō ꝑm hūc modū. i. q̄o igit possibile est ponere alia ꝓncipia quentētia ei q̄ appet: ⁊ si hoc fuerit impoſe ꝑm hūc modū poſe est vt ponat. ¶D. d. ꝑm autē aliū modū poſe est vt oia sint ex nocte ꝛc. i. et cū ꝓncipia fuerit posita alio mō ab isto: poſe est vt oia sint ex nocte. sicut. d. Dinodes faciēs leges: ⁊ q̄ entia sunt subito inuenta ismk: et ex nō ente oio. ¶D. d. ista igit nō desistūt ꝛc. i. ista igit gñabilia et corruptibilia nō deficiūt in aliqua hora gñari. ¶Est em̄ corp⁹ q̄ mouetur motu nunq; q̄escēte: et hoc nō inuenit nisi in corpore circulari in eo q̄ est circulare. ¶D. d. et hoc declarat nō tm̄ potestate sed etiā actu. i. nō tm̄ rōne sed sensu. Apꝑet em̄ motū talē esse. ſ. q̄ nunq; deficit nec deficiet: et q̄ semp est circularis: et q̄ alij mot⁹ reducunt ad ipsum. ¶D. d. primū igitur celuz est eternū. i. ex oibus igit apparet q̄ primum celum est eternum: et q̄ per ipsum perficiuntur alij motus corporum celestiuz. ¶Et in alia trāslatiōe:

UVA. BHSC. IyR_117

ꝛ hoc non apparet sermone tantum: sed operatione. ꝛ intendit per sermonem diffinitionem: et per operationem illud quod apparet sensu.

¶ Est igitur aliquid: ꝛ quod mouet. Quoniam autem ꝙ mouetur ꝛ mouēs. Medium igitur est aliquid quod non motum mouet sempiternum: ꝛ substantia: ꝛ actu ens.

¶ Est igitur quidem quod mouet cum non mouetur: ꝛ qꝛ etiā est motum: ꝛ etiam est motoꝛ: ꝛ medium: aliquod est mouens cum non mouetur.

35 ¶ Dixit Alex. ista est rō ꝙ aliqđ mouēs nō mouet: ꝛ est dicta breuiter. Et
8. ph. 37. rememoratio eiꝰ qđ dictū in vltimo phy. ¶ Et est fundata sup duas ꝓpo-
Abbreuiatio. nes quarū vna ē ꝙ oē a cōpositū ex duobꝰ quoꝝ alteꝝ pōt esse p se: possibi
le erit etiā alteꝝ esse p se: nisi cōpositio sit sbe ꝛ accidētis. U. g. ꝙ idromel
a Oē cōpositū ex duobꝰ quarū alterū pōt esse p se: poře erit et alteꝝ esse p se nisi sit cōpositio sbez accñtis vide 36. 8. ph. cō. 37. qꝛ cōponit ex aqua ꝛ melle: ꝛ mel inuenit p se: necesse est ḡ vt aqua inueniat p se. ¶ Et qꝛ inuenimꝰ aliqđ motū ꝛ mouēs quasi cōpositū ex mouēte ꝛ moto. ꝛ inuenimꝰ aliqđ motū p se ꝛ nō mouēs: manifestū est ꝙ est necesse aliqđ mouēs esse ꝛ nō motū: hoc igit mouēs b immune est a potētia: ꝛ in nulla mā existit. ¶ Et. d. inuenit igit aliqđ mouēs cū nō mouet. i. inuenit igit aliqđ mouēs ꝛ nō motū. Sūt em̄ tria in intellectu: motū vltimū: ꝛ mouēs primū: ꝛ mediū. s. mouēs ꝛ motū. Quapp necesse est vt pmū mouēs nō moueat oino. Mediū em̄ erit nō pmū si mouebit. Aut si dicamꝰ ꝙ si extremū vltimū. s. motū tm̄ inuenit simplex tm̄ necesse est vt suū oppositū inueniat simplex. Oē ei cōpositū ex duobꝰ oppositis quoꝝ alteꝝ inuenit p se de necessitate: ꝛ reliquū. Scđm igit has duas intētiones intelligit apud me hec rō: sꝫ fm pmā magis vident verba eius. scđa autē est Alex. ꝛ opꝫ cōditionare ꝙ cōpositū sit ex duobꝰ eternis oppositis: tūc em̄ ꝓpositio erit manifestioꝛ: ꝛ nulla cōditiōe indiget: nisi vt vnū eoꝝ nō sit accidēs in reli

b Mouēs pmū immune ē a potētia: ꝛ in nulla existit mā. 18 8. ph. 78. 79. ꝛ 1 li. de sba orbis per totum. Solet sepe adduci. quo vt. d. Alex. potest ei dicere ꝙ cū alteꝝ extremoꝝ ꝛ mediū fuerit: ꝛ reliquum extremoꝝ erit. potest etiā dicere ꝙ cuꝫ duo extrema ꝛ mediū fuerint necesse est vt alteꝝ extremoꝝ nō sit mediū. s. ꝙ si vnum extremū fuerit mobile tantū nō motoꝛ: necesse est vt reliquū extremū sit motoꝛ nō mobile. ex his apparet ꝙ pmꝰ motoꝛ nō est necessario motꝰ. ¶ Et in alia trāslatione. est igit aliqđ mouēs etiā: qꝛ est motū et ꝛ mouēsꝰ est. igit mediū est igit aliqđ mouēs nō motū eternū sba ꝛ actus. ꝛ ex hoc ꝙ accepit mediū: videmus ꝙ substentatus est in hac propositione super duo extrema opposita. Cum enim alterū duoꝝ extremoꝝ separatū fuerit a medio: necesse est vt reliquum separetur ab alio: intentio em̄ eius quod dixit in hac translatione est ꝙ cum est mouens ꝛ motū necesse est vt mediū sit: ꝛ cum sit medium ꝛ alterum extremoꝝ: necesse est vt sit reliquum extremum.

¶ Mouet autem sicut appetibile ꝛ intelligibile. Hec enim sola mouent non mota. Horum autem prima eadem. Concupiscibile quidem enim ipsum apparens: voluntabile autem ipsum primum existens bonum. Appetimus quia videtur magis ꝙ videtur: quia appetimus principium est intelligentia.

¶ Et mouet sicut mouet desideratum et intellectū cum non mouetur. Et principia istorum eadem sunt: ꝛ desideratum est sensus qui distinguit ꝛ primum affectatum quod est sensus ꝛ desideratum magis: quia existimatur propter esse maius: ꝛ non existimatur quod desideramus.

UVA. BHSC. IyR_117

a Modi desiderabiliū mouētū apō nos sunt alij a mōis itelligibiliū q̄ mouēt nos.
b Jn corporibꝰ celestibꝰ idē ē desideratū ⁊ itellectū Jdē .j. ca. de sōa orbis. ⁊.2. eiusd.
c Corpora celestia non sentiunt: quia sensus dati sunt animalibus ad salutem. Jdē 2. ca. de substātia orbis. ⁊.3. de anima. 60. ⁊. 61. ⁊.2. de aia. cō. vlti.
d Corpa celestia sunt aiata ⁊ nō habēt de virtutibꝰ aie nisi intellectū ⁊ virtutē desi-

¶Et cū pmū mouēs mouet ⁊ nō mouet. neq; p̄z accūs: neq; p̄z scipm: sicut deratiuā. mouet aia q̄ est in corpe: necesse est vt iste motor moueat quēadmodū desi Jdē .j. ce. deratū est ⁊ affectatū: ⁊ mouet nos: quare actio vr esse bonū. ¶Et q̄ modi 90. ⁊.2. a desiderabilium mouentiū sunt apud nos. alij a modis intelligibilium ce. 39. et que mouēt nos: adeo q̄ iste due motiones cōtrariant sibi: qm̄ motio in al 61. ⁊.2. de terum desiderari differt a motiōe in alterū intellecti. ¶Et vr de istis prim- aia. 15. et cipijs q̄ sunt in corporibꝰ b celestibꝰ: q̄ desideratū in eis idē est cū intel 32. ⁊.2. c. lecto. Desideratū em̄ apud nos differt ab intellecto: qz potētia qua cōpre- de substā hēdit desiderati differt ab ea qua cōprehēdit intellectū. desideratū em̄ cō tia orbis prehēdit sensu: ⁊ est voluptatū: intellectū autē intellectu: ⁊ est cuiꝰ actio vr ca. 4. bona. Corpora c igit̄ celestia: qz nō sentiunt: sensus autē nō est in aiali- c Diui bus: nisi ad salutē: ideo desideratū ab eis nō differt ab intellectu. Jntelle- nꝰ sumit ctum em̄ mouens ab eo quod est bonū est insimul voluptuosum. hoc igit a nāli fo est dicere q̄ voluptuosum ⁊ intellectū est idē in eis. ¶Et ex hoc quidē ap- mas esse paret bene hec corpora d esse aiata ⁊ q̄ nō habēt de virtutibꝰ aie nisi in- abstra tellectū ⁊ virtutē desideratiuā q̄ mouet loco. ¶Et hoc declarabitur ex his. ctas et Dictū est em̄ e i. 8. phyꝰ. qm̄ mouēs hec corpa celestia i nulla existit mate cas esse ria: ⁊ q̄ est forma abstracta. ¶Amplꝰ in libro de aia: formas abstractas intelligē esse intellectas: quapp hoc mouēs est intellectus: ⁊ est mouēs: qz agit mo- tes. Jō. .j. . tum: ⁊ qz est finis motꝰ. ¶Hec autē differūt in nobis. s. illud quod mouet de aia cō. nos in loco p̄z q̄ est agēs: ⁊ q̄ monet nos in loco p̄m q̄ est finis. ⁊ habet du 2. ⁊ 2. 61 plex esse in anima ⁊ extra aiam. Qō autē est in aia est agēs motū. Scōz ve scōi de ce ro qō est extra aiam est mouēs p̄m finē. U. g. qm̄ balneū dupliciter p̄z formā lo ⁊ mun in aia ⁊ extra aiam ⁊ pp illā formā que est in aia desideramꝰ aliā formā q̄ do. vl. ca. est extra aiam. forma igit̄ aie balnei inq̄tū est in aia agēs desideriū ⁊ mo- de sōa or tum. p̄m autē q̄ est extra aiam est finis motꝰ nō agēs. ¶Siquidē igit̄ fo- bis. ma balnei nō esset in mā tunc moueret: ⁊ p̄m agēs ⁊ p̄z finē sine aliqua mo Balneū ¶ tione cōtingēte. Et sic est intelligendū de mouētibus corpa celestia. scōm aia mo- aūt q̄ sunt fines eoꝝ mouenk ab illis p̄m desideriū. Queret autē aliquis si uet vt illud qō imaginak ex illis formis est esse illoꝝ corpoꝝ: quid igit̄ indigeret agēs ⁊ vt motu'. si igit̄ forma arce q̄ est in aia artificis esset esse arce nō moueret ac ē ex aiam agēdam arcā. ¶Dicamꝰ igit̄ q̄ nō mouenk nisi qz intelligunt ex se q̄ pfe- mouet vt ctio est sōa eoꝝ in motu: sicut facit illud qō mouet ad cōseruandā suam sa finis. nitatē: qz scit q̄ sua sanitas nō cōseruat nisi motu. ¶Et etiā intelligunt q̄ Jdem. 8. motus eoꝝ est causa exitus eius quod est in potētia in illis formis abstra 14. ⁊.7. ctis ad actum. s. ad formas māles. Jste em̄ forme forte videnk habere du hmōi. 23. plex esse. s. in actu. s. materiale esse quod habeat: ⁊ esse in potētia scilz esse forme quod habēt in illa forma. ¶Et dico potētia quēadmodum dicimus q̄ for- materias me artificiales habent esse in actu in materia ⁊ in potentia in anima artifi les actu cis. Unde he forme videntur habere duplex esse abstractū ⁊ materiale. a habent es ¶Et hoc quidē est q̄ facientes formas volunt dicere: sed non peruenīunt se in ma ad ipsum. ¶Sed tamen motus earū nō est propter exitum istaꝝ formaꝝ teria. po- a potentia in actu non ita q̄ illud est perfectio prima eorū: sed ita q̄ illud tētia aūt est cōsequens primā perfectionē eoꝝ. ¶U. g. q̄ qui b exercitat ad conser sunt in. s. uandum sanitatē per aliam operationē alicuius artis: primo intendit ad motore conseruandum sanitatem suam. scōo autem intendit illam operationēm op. vide.

UVA. BHSC. IyR_117

a Idē.z. cōmē.18.

b Intelligētie pria itētiōe nō agūt pp iferiora sȝ ꝯsecutiue vide idez 2.ce.cō. 17.z.21.

Desideriū est pp existimatione ei⁹ qd est aliquid esse bonum.

B Intell's mai⁹ bonum ipso appetit.

¶ Deinde dicit z desiderium est sensus qui distinguit: z primum affectatum est sensus.i.quoniam desiderium in animalibus est propter sensum qui distinguit z comprehendit voluptuosum z hoc desideratum est appetit⁹: volūtas autē est pp intellectū. ¶ D.d.z primo affectatū est bonū et desideriū.i.qd primo est affectatū est bonum simpliciter: versus.qd mouetur corpora simpliciter. ¶ Et potest intelligi ꝙ primo affectatū apud intellectum in eo ꝙ est intellectus est bonum: z ideo dicit: z desideratum: quia existimatur proprie esse maius: z non estimatur; quia desideramus.i. et cum quanto magis aliquod existimatum fuerit maius bonum: tanto desiderium erit maius. Desiderium enim est propter existimationem eius qd est aliquid esse bonum. ¶ Et non existimauimus aliquid esse bonum propter quod desiderauimus ipsum. necesse est vt illud quod est in se maius bonum sit maius desideratum. ¶ Et intendebat ꝙ si motor corporum celestium est magis bonus omnibus: necesse est vt sit desideratus magis bonis omnibus. z intendebat cum dicit z non existimatur: quia desideramus distinguere inter desiderium intellectus z sensus. In quo enim appetitus sensus dominatur super intellectum: reputatur desideratum esse bonum: quia est desiderabile. z omnia ista dicit ad declarandum ꝙ corpora celestia cum habent appetitum propter intellectum. Intellectus autem maius bonum ipso appetit: contingit necessario ꝙ corpora celestia appetunt in hoc motu aliquod magis bonum ipsis; z cum illa sunt nobilissima corpora sensibilium z meliora: necesse est ꝙ illud bonum quod appetūt sit nobilissimū entium z maxime qd appetit totū celū in motu diurno.

¶ Intellect⁹ autē ab intelligibili mouet. Intelligibilis autē altera coelemētatio ꝫm se: z hui⁹ causa substātia prima: z huius q̄ simpliciter: z ꝫm actū. Est autē vnū z simpliciter nō idē. Unū em̄ metrū sigñat: simplex autē qualiter habēs ipsum. At vero z qd bonū z qd propter ipsum eligibile in eadē coelemētatione: z optimum semper aut proportionale qd primū. Qd autē est qd cuius gratia in mobilibus diuisio ostendit: est enim alicui quod cuius gratia: quorum hoc quidem est: hoc vero non est. Mouet autem vt amatum: motu vero alia mouentur.

¶ Principiū autē est imaginatio per intellectū. Intellectus vero est ex intellecto: z intellecta sunt allastogia vltima ꝑ se: z singulariter: z ex istis substātia est prima: z ex hoc simplex qd est in actu. Unū autē z simplex nō sunt idē: hoc em̄ significat mensurā simplex autē significat quomodo. Et etiā illud qd eligitur per se in vnitate elementorū: z est valde nobile cum primo acquiritur. Quoniā autē in non mobilibus inuenitur propter quid hec demonstrat diuisio: propter quid enim inuenitur alicui z huic. Et hoc quidem ex eis est ens: hoc autem non ens. Mouet igitur sicut amatum: propter motum autem mouet illa alia.

37 ¶ Cū declarauit primū motorē esse eternū in sb̄a principiū sine materia: z motorē absq̧ quod mouet z qd mouet sicut desideratū z voluptuosum: Principium autem cuiuslibet motionis est ex aliquo: z ad aliquid: vult narrare principium istius motionis in moto quid est: et quid est illud ad

UVA. BHSC. IyR_117

qđ est motus. ¶Et.d. principiū aūt est imaginatio per intellectū. i. principiū aūt istius: motus existētis in corpore celesti est imaginatio per intellectū. ¶Et.d. hoc ad demonstrādum q principiū istius motus nō est phātasia neq; sensus: sz imaginatio per intellectū ⁊ desiderium: ⁊ q hoc corp⁹ mouet in loco est ab imaginatione in actu: ⁊ qz imaginatio per intellectuz q est actio intellectus est ipse intellectus: intellectus aūt est ipm intellectū vt dictū est in libro de aīa. ¶D. d. intellectus vero ex intellecto .i. essentia aūt ⁊ sba intellectus est ex intellecto: ⁊ qz intellecta sunt pluriū rerū: incepit demonstrare q intellectum est illud intellectū qđ mouet totū celū motu diurno q est maximus ⁊ velocissimus motuū: ⁊. d. intellecta aūt sunt alla stogia alia vltima ⁊c. i. ¶ Et Alex. d. q ex hoc intelligendo sunt multa: quoz vnum est q vna allastogia per se est intellecta de genere allastogie quā posuerunt pythagorici cū querebāt de principijs: qm̄ cū posuerūt cōtraria esse principia oium entiū ordinauerunt cōtraria decē que ponebāt principia: ⁊ ordinauerūt primū sub gñe; qđ est bonū: ⁊ vltimum in malo: et que ex istis sunt intellecta per se sunt allastogia boni: q aūt mali per accidens sunt intellecta. ſ. per priuationē bono. ⁊. q. d. ⁊ hoc intellectum colloca tur sub genere boni. i. est bonum: quia bonum est intellectum per se. ¶D. ⁊ forte est rememoratio de allastogia quam. d. in diuisione elementorum: ⁊ loqtur ex istis de cōtrarijs q sunt in vnoquoq; generuz q sunt principia trāsmutationis oium transmutabiliū quoruz vnū est quasi forma: ⁊ aliud quasi priuatio. Allastogia aūt q est quasi forma est intellecte per se. q autē est qsi priuatio est intellecta: sz nō per se. priuatio. n. nō intelligitur nisi in respectu sui habitus qui est forma. ⁊. q. d. q intellectum est de genere forme que est habitus non que est forma. ⁊. q. d. q hoc intellectū est de genere forme q est habitus nō q est priuatio: cū habitus intelligiť per se. a ¶Uel aliter: ⁊ est q intēdit per allastogiā vltimas formas perfectas quibus priuatio nō admiscetur. ⁊. q. d. q hoc intellectū est ordinatum in intellectis q̄bus nō admiscetur priuatio: nō in cōtradictoriis quibus admiscet priuatio. ¶ b Aut intēdebat per allastogiā vltimā formā nō mām. hoc enim principiū nō intelligitur per se: sz per assimilationē: forma aūt intelligitur per se: ⁊. q. d. q hoc intellectū est ordinatū in intellectis formaz: nō in intellectis mām. Allastogia enim q est forma est per se ¶simpliciter: intellecta aūt materierū decē entiū sunt per assimilationē. ⁊ ideo dixit post ⁊ ex istis sba est prima. ⁊ hoc magis sonat ex suis verbis. ⁊. q. d. ⁊ hoc intellectum est collocatum an intellectis formarū que intelliguntur per se ⁊ nō per assimilationē: ⁊ sunt intellecta materie: ⁊ collocantur de hoc genere in specie forma rū substātialiū: ⁊ ex istis in eis que sunt simplices. Formarū. n. quedā sunt sbales: quedā nō. sbaliū aūt quedā materiales: ⁊ quedā non. in quo genere collocatur hoc primū intellectū: ⁊ hoc intēdebat cū dixit: simplex ⁊ qđ in actu: intēdebat. n. per simplex formā cui nō admiscetur materia. Cōpositū enim est oē cui potētia admiscet. ⁊ qz potētia per aliud intelligitur: actus aūt per se: magis intelligitur illud cui nulla potentia admiscetur. ¶D. d. ⁊ vnū ⁊ simplex non sunt idem ⁊c. i. qm̄ vnumquodq; dicitur de continuo nō significat idē ⁊ simpliciter absolute. vnū enim qđ dicitur de cōtinuo significat aliqđ qđ est multū in potētia ⁊ vnum in actu. Continuum enim diuisibile est: simplex autem absolute indiuisibile significat potentia ⁊ actu. Et vniuersaliter simplex ⁊ vnum dupliciter dicuntur: aut absolute aut in cōparatione. Absolutū autē vtriusq; est illud cui non admiscetur materia: neq; est indiuisibile omnino: ⁊ fecit hic differiam inter vnum ⁊ simplex: quia famosior intētio quā significat hoc nomen vnum est illud quod dicitur de

¶ principium celi nō est phātasia neq; sensus z imaginatiop intellm ⁊ desideriū Idē cō. p cedēti ⁊ q ibi.

pria expō

Secūda.

priuatio ñ intelligiť nisi in respectu sui habitus. Idē. 3. de aia. t. c. 25 ⁊. 1. de aia 85. et. 4. phy. 118. ⁊. 120.

a Tertia

bQuarta

cMateria intelligiť p assimilationē Idez primo phy. 69. ⁊. 81. ⁊ p. ca. de substātia orbis. ⁊ h cō. 14.

Potētia p aliud intelligitur actus aūt p se. Idez 9. met. te. cō. 20.

UVA. BHSC. IyR_117

cõtinuo:ꝛ famosioꝛ intentio quã significat hoc nomen simplex est simplex absolutum:ꝛ propter hoc timuit ne accideret erroꝛ in hoc nomine simplex propter hoc nomen vnum famosum:dumvnum ponatur pro altero.¶D.d. ꝛ etiã illud quod diligitur ꝑpter se in vnitate elementoꝛum istoꝛum est no bile valde,i.ꝛ etiã illud qđ diligitur ꝑpter se ꝛ desideratur inter hec prin cipia abstracta quoꝛũ vnũqđqꝫ est aliquid vnũ simplex.ꝛ elementum coꝛ poꝛis quod mouet est illud quod est ex eis in fine nobilitatis ꝛ simplicita tis ꝛ vnitatis.¶Et intendit per hunc sermonem distinguere inter primum principium ꝛ alia principia abstracta.Alia enim videntur esse electa ꝛ de siderata ꝑpter alia.s.principia alioꝛũ motuũ celestiũ pꝛeter motũ diurnũ. qđ aũt hunc motũ facit videtur esse electũ per se cum versus ipsum mouet omne motu velocioꝛi ꝛ maioꝛi motibus proprijs vnicuiqꝫ eoꝛum.est enim electũ per se ꝛ amatũ oĩbus:tale autẽ est ꝑfectũ.s.finẽ.¶D.d.cũ acquiritur primo.i.cũ illud qđ est valde nobile est illud qđ acquiritur per se:ꝛ omnia que acquiruntur ꝑpter ipsum acquirunť.D.d.qm̃ aũt in nõ mobilibus nõ inueniuntur ꝑpter hoc qđ demonstrat diuisio.¶Et alex.d.qđ dixit hoc ne aliquis existimet ꝙ intendit perfectionẽ que est accidens in perfecto.Per fectionum enim propter quas mouetur perfectum quedam sunt qualita tes quibus perficitur illud quod mouetur:vt illud qđ mouetur pp sanita tem:ꝛ quedam sunt substantie extrinsece a re que mouetur ad eas:vt assi mileť eis:vt inueniunť oẽs actiones seruoꝛum:qm̃ sunt erga gña intẽtio nũ domini sui:igiť dicũtur esse pp dñm:ꝛ siľr oĩa entia cũ hoc primo prin cipio.¶Deinde.d.pp quid enim inueniť alicui ꝛ huic.i.pp quid enim quod nõ est exñs p se inuenitur:vt bonitas in aĩa ꝛ sanitas in coꝛpoꝛe:qđ aũt est exñs p se est huius hoc idẽ.i.exñs p se.D.d.ꝛ hoꝛũ qdẽ est hoc ens hoc au tem nõ,i.illud aũt qđ est fđa ex his duobus finibus est ens per se:vt rectoꝛ hoĩbus ciuitatis.Alius aũt modus est nõ ens per se:sꝫ in alio.¶D.d.mo uet igiť sicut amatũ:pp motũ aũt mouet ista alia.i.hoc aũt primũ mouẽs mouet primũ motũ ab eo sicut mouet amatũ primũ amãs absqꝫ ꝙ amatuꝫ moueať.Ea aũt q̃ sunt sub primo moto mouẽt mediãte isto primo.¶Et in tẽdit p primũ motũ coꝛpus celeste:ꝛ p alia mota ea q̃ sunt sub primo coꝛ poꝛe.s.alias spheras.ꝛ ea q̃ sunt in gñatione ꝛ coꝛruptione.primũ enim ce lũ a mouet ab isto motoꝛe ẽm desideriũ vt assimileť ei ẽm suũ posse:si cut amatũ mouetur vt assimiletur suo amato .¶Alia aũt coꝛpoꝛa celestia mouentur ẽm desideriũ ad motũ primi coꝛpoꝛis. b ꝛ ideo planete hñt motũ duplicẽ:ea aũt q̃ sunt sub istis mouentur mediantibus istis motibꝰ: gñationẽ aũt ꝛ coꝛruptionẽ faciũt motus oppositi duplices:cõtinuationẽ vero vnus motus eternus.ꝛ ex hoc videtur deum habere curam circa oĩa entia.¶Dicẽtes autẽ ꝙ deus sollicitus c est circa vnũquodqꝫ indiuiduũ: aliqualiter est verum:ꝛ aliqualiter non:qꝛ nullum indiuiduum habet di spositionem ꝑpꝛiam:nisi illa dispositio inueniatur in aliquo modo illius speciei:ꝛ hoc igitur modo:verum est deũ sollicitari circa indiuidua.Sol licitudo autem circa indiuiduum tali modo:ꝙ nullus habeat cõicationeꝫ cum eo:hoc non est fas bonitati diuine.

Ex hoc ꝑtꝫ deum mouere effectiue.

Perfectõ duplex.

a Primũ celũ mo uet a pri mo moto re ẽm desi deriuꝫ vt assimileť ei ẽm suum posse; si cut ama tũ mouet vt assimileť suo ama to,vide.i cõ.44.

b Propť qđ plane te duplici motu mo uentur.

c Quõ de us sollici tudinẽ ha beat circa indiui dua sc̃om Auer,vide ĩ.2.de ala cõ.34.ꝛ ĩ .i.cõ.5.et 2.phi.cõ. 75.ꝛ op positũ huius vide 10.ethic, ca.10.

¶Siquidem igitur aliquid mouetur:contingit et aliter habere. Quare latio que prima et actus est secunduꝫ ꝙ mouetur:ex hac autem contingit aliter habere ẽm locũ:ꝛ si non ẽm substantiam. Qm̃ autẽ est quidẽ mouẽs ipm immobile ens actu ens: hoc nõ cõtingit aliter se habere nullatenus.Latio enim prima mutatio num:huius aũt que circulo:hac autẽ mouet hoc.Ex necessitate

igitur est

UVA. BHSC. IyR_117

igitur est ens ⁊ necessitas bñ träsit principium. Nam necessariū totiens hoc quidem videtur qđ ꝑter impetū: illud vero sine quo non bene: hoc autez nō contingit alr: hoc simpliciter. Ex tali igit principio dependet celum ⁊ natura.

¶Si igitur aliquid mouetur possibile est vt sit diuersarum dispositionum. Igitur si allatio ⁊ prima actio que mouetur fuerit: possibile est vt locus sit diuersis dispositionibus. ⁊ q in substantia non est diuersitas: ⁊ quia illud quod mouet ipsum est mobile cum est ens in actu impossibile est omnino vt sit ſm aliam dispositionem: ⁊ allatio est prima transmutationum: ⁊ est que est scđm circularitatem: ⁊ hic est motor istorum. De necessitate igitur inuenit principiū etiam q de necessitate sit principiū. necessitas autē dicitur ſm hos modos. Quedā igitur est violente: qr est extra naturā: ⁊ quedā impossibile est: vt sit simplr alio modo q̄ſ sic. Celum igitur ⁊ natura cōtinua sunt sicut per principium.

¶Vult declarare modum colligationis entiū transmutabilium cum prima substantia est enim in hoc magna questio iam ꝑdicta. ſ. quō eternū est principiū generabilis ⁊ corruptibilis. ¶Et. d. si igit aliquid mouetur possibile est vt sit diuersarū dispositionum: ⁊ hec ꝓpositio est vera in modis träsmutationū: qđ. n. träsmutatur in sba inuenitur diuersarū dispositionū in sba: ⁊ sit in qualitate ⁊ in loco. ¶D. d. si igitur allatio ⁊c. i. si igitur motus transmutationis quo mouetur primū motū fuerit: possibile est vt hoc motū habeat diuersitatē in loco nō habēdo diuersitatem in sba. ſ. q possibile est inuenire aliqđ eternū nō träsmutabile in sba: ⁊ träsmutabile in loco: ⁊ est quasi mediū inter primū in quo nulla träsmutatio est: ⁊ inter träsmutabilia in substātijs ſuis: ⁊ hoc intēdebat cū. d. ⁊ qr illud qđ mouet ipm est nō motū: vt sit in actu: possibile est vt sit ſm aliā dispositionē. i. q illud qđ mouet primū motū cum sit nō motum q est actus purus sine aliq̄ potētia: impossibile est vt habeat aliā dispōnē ab ea quā hz. ¶D. d. ⁊ translatio est prima träsmutationū ⁊c. i. ebträslatio est primus motuum: sicut dictuz est in naturalibus: ⁊ ex illis circularis. D. d. ⁊ hic est motor istoꝝ. i. ⁊ primus duplr de motor mouet istū motū tm̄ sine medio. ¶D. d. ex necessitate igitur ⁊c. i. deraclatū est igitur q necesse est tale principiū esse de necessitate. ¶D. d. ⁊ necessitas dicit ſm hos modos. i. duobus modis quoꝝ vnus est violente ⁊ est illud qđ est extrinsecū a. nā rei: ⁊ dicit etiā de eo q impossibile: vt in aliqua horā sit circa suum esse. ⁊ hoc intellexit cū dixit: hoc est de necessitate principiū. ¶D. d. in alia translatione: cum tali principio cōtinuū est celum ⁊ natura sicut in nobis bona dispositio paruo tpe. i. iam igitur declaratū est q celum ⁊ naturalia continuantur cum primo qđ est intellectus qui est in fine gaudij ⁊ voluptatis: sicut nostra dispositio in cōtinuatione cum intellectu qui est principiū paruo tpe. ¶D. d. ista igitur dispositio in illo est semper. nobis vero est impossibile. i. sed continuatio celi cū hoc principio semper est: nostra autem continuatio cum principio qđ est in nobis impossibile est vt sit semper: illud aūt qđ continuatur de nobis est generabile ⁊ corruptibile. in corpore vero celesti est eternū. ¶ a Et ex hoc quidē apparet bene q Arī. opinatur q forma hoīum in eo q sunt hoies nō est nisi p cōtinuationē eorum cū intellectu q̄ declarat in libro de aia: esse principiuz agens ⁊ mouens nos. Intelligētie enī abstracte: in eo q sunt abstracte de

38 Necitas

a Digressio

Intelligē tie abstracte

UVA. BHSC. IyR_117

ete lquātū bet esse principia eoꝝ quoꝝ sunt principia duob⁹ modis ſm q sunt mo-
ſūt abſtra nētes:ꝛ ſm q sunt finis. Intelligētia.n.agēs inquātū est abſtracta ꝛ est ꝑn
cteōbēteē cipiū nobis:neceſſe est vt moueat nos ſm q amatū amās:ꝛ ſi ois mot⁹ me
principia ceſſe eſt vt ꝓtinueꝛ cū eo a q̄ fit ſm finē:neceſſe est vt in poſtremo ꝓtinueꝛ
eoꝝ ḡruz cū hoc intellectu abſtracto:ita q erum⁹ depēdētes a tali principio a quo ce
ſūt ꝑnci- lū depēdet:quāuis hoc ſit in nobis modico tempoze:ſicut dixit Ariſto.

pia duo
b⁹ modis
hz q sunt
mouētes
ꝛ hz q ſūt
finſ. Idē.
ꝫ. 36. ꝛ.
44. ꝛ.j.c.
de ſba oꝛ-
bis. ꝛ.2.

¶Deductio aūt qualis optima paruo tempoze nobis:ſic enim ſemper illud eſt nobis quidē impoſſibile. ¶ſm ꝛ delectatio hu-
ius:ꝛ ꝑpter hoc vigilatio ſenſus ꝛ intelligibilia ꝛ delectabiliſſi-
mū:ſpecies vero ꝛ memoꝛie ꝓp hoc. Intelligibilia autē que ſm
ſe eius qō ſm ſe optimū:ꝛ q̄ maxime eius qō maxime. Seipſum
aūt intelligit intellectus ſm tranſumptionē intelligibilis. Intel
ligibilis autē fit attingēs ꝛ intelligēs:quare idē intellectus ꝛ in-
telligibile:ſuſceptibile eſm intelligibile:ꝛ ſubſtātie intelligēdū eſt
actualiter habēs. ¶Quare illud magis iſto qō videtur intellectus
diuinum habere ꝛ ſpeculatio delectabiliſſimum ꝛ optimum. Si
igitur ſic bene habet vt nos quādoq̄:Deus ſemper mirabilis:ſi
aūt magis adhuc mirabilius hz aliquis. ¶Et vita aūt vtiq̄ exi-
ſtit:etenim intellectus actus vita:illud autē ipſe actus eſt:actus
autē qō ſm ſe illius vita optima ꝛ ſempiterna. Dicemus autem
deum animal eſſe ſempiternum optimum. ¶Quare vita ꝛ duratio
continua ꝛ eterna exiſtit deo:hoc enim deus.

De ē aīal optimūſē piternū ꝛ duratio ꝓ tinua et eternaeri ſtit. deo.

¶Voluptas enim eſt actio illius etiā:ꝛ ideo vigilia ꝛ ſenſus et
intellectus ſunt voluptuoſa. Species aūt ꝛ rememoꝛatio ſunt ꝓ
pter iſta. Intelligere autem quod eſt per ſe eſt illud qō eſt nobi-
lius per ſe:ꝛ qō eſt maius eſt illud quod maius. ¶Et quod intelli-
git ſe:eſt intellectus per acquiſitionē intellecti:ſic eſm intellectus
quando intelligit. Intellectus igitur ꝛ intellectum idem. Reci-
piens enim intellectum ꝛ ſubſtantiam eius eſt intellectus:ꝛ non
intelligitur niſi cum habet. Exiſtimatur igitur q intellectus eſt il
lud diuinum magis q̄ hoc. Deſideratio autem eſt aliquid val-
de nobile ꝛ voluptuoſum. Si igitur deus ſemper eſt ſicut nos in
aliqua hoꝛa:hoc eſt mirum:ꝛ ſi magis:magis eſt mirum:eſt qui-
dem ſic:ꝛ eſt vita:quia actio intellectus eſt vita:et illud eſt intel-
lectus per ſe:ꝛ habet vitam nobilem ꝛ ſemper eternam. Deus igi
tur eſt vnus eternus in fine nobilitatis. ergo eſt vita:ꝛ eſt conti-
nuum eternum. hoc quidem eſt deus.

39 ¶Dixit Ariſt. voluptas.n.eſt actio ꝛc.i.primi principij. ¶D.d.cauſam di-
ſ xit:ꝛ ideo vigilia ꝛc.i.qꝛ cā voluptatis eſt comprehenſio:ꝛ.q.d.ꝛ delectat
Cā volu- quia comprehendit. ¶Et ſignum q̄ comprehenſio eſt cauſa voluptatis:eſt
ptatis ē cō ꝓhēſio. quia vigilia ꝛ ſenſus ꝛ intellectus ſunt in nobis voluptuoſi. ¶D.d.ſpecies
aūt ꝛc.i.ſpecies autem ꝛ rememoꝛatio quāuis ſint voluptuoſe:ñ ſunt in re
bus nō exiſtentibus in actu:ꝛ ſunt voluptuoſi:quia ſperans imaginatur
eē eſſe cōprehenſa in actu:ꝛ ſimiliter memoꝛās:ꝛ innuit q̄ cōprehēſio volu-

UVA. BHSC. IyR_117

ptuosa nō est nisi illius qō est in actu: nō in potētia: ⁊ q̄ desideriū p̄cedēs cōprehēsionē oēm magis videt dolor q̄ voluptas. ¶D. intellect⁹ autē per se eius qō est nobilius per se. i. ⁊ qō intelligit per se nō est per aliud est nobilius eo q̄ intelligit per intellectū existentē in eo. ¶D. d. ⁊ quod est magis est illius quod est magis. i. q̄ voluptas que est maior est illi⁹ quod est maioris intellectus. ¶D. d. ⁊ quod intelligit se est intellectus per acquisitionem intellecti. i. quod intelligit se declaratur per se: ⁊ hoc est verū delectans ⁊ tale est intellectus. Cum enim acquisiuit intellectū ⁊ intellexit ip̄m intelliget se quādo ipsum nō est nisi intellectū qō intelligit: intellectus igitur est illud qō delectatur per se. ¶D. d. sit enim intellectū qñ admiscet et intelligit. i. ⁊ intellectus in nobis nō intelligit se donec admisceat cum intellecto: ⁊ imaginet ⁊ intelligat ipsum in actu: nō qñ est in potētia anteq̄ intelligat ipsum intellectū: qz intellectū cum intelligit fiet idem cum eo. s. intellectu. ¶Et intēdebat per hoc distinguere inter voluptatem que est in intellectu q̄ qñq̄ est in potētia qñq̄ in actu: ⁊ q̄ est semper in actu: ⁊ hec est qui nō est in mā. ¶D. d. intellectus igitur ⁊ intellectū sunt idē ⁊c. i. intellectus autē ⁊ intellectū fiunt idē cū intellexerit qz recipiens ⁊ receptū de intellecto vtrumq̄ est intellectus: ⁊ ideo intellectus ⁊ intellectū ⁊ intelligens reducunt in vnū: ⁊ nō differunt nisi ꝑm respectū dispositionū. Intellectus enim inquantū intelligit intellectū dicit intellectus ⁊ inquantū intelligit per se dicit q̄ intellectus per se est ipse intellectus, ecōtrario illi qō intelligit p aliud: ⁊ inquātū quidē intellectus est illud qō intelligit: dicit q̄ intellectus est res intellecta. ¶D. d. intellect⁹ igit ille diuinus est maior isto. i. ⁊ cum intellect⁹ in nobis qñq̄ est potētia: qñq̄ actus: ille autē intellectus diuinus semper est actus. manifestum est nobiliorē esse isto intellectu qui est in nobis. ¶D. d. desideratum autem est aliquid valde ⁊ nobile. i. ⁊ manifestum est q̄ intelligere per intellectum qui est in nobis est valde voluptuosum ⁊ nobilius omnibus rebus existentibus in nobis. ¶D. d. si igit deus ⁊c. i. ⁊ ideo videmus q̄ si voluptas dei per comprehēsionem suiꝑsi⁹ est equalis voluptati quam nos habemus tamen intellectus in nobis cōprehendit se: ⁊ cum denudatur a potentia: hoc autē in nobis paruo tēpore existit. in deo autē semper valde est mirabile. ⁊ si illa voluptas que semper est in eo est multo magis nobilius q̄ in nobis est magis ⁊ magis mirabile. ¶Et Alexan. d. q̄ nō est intelligendū per voluptatem: voluptatē consequentem passionē que opponit tristicie. Voluptas autē que est in intellectu nō est passio: neq; hz oppositū: cum ista cōprehēsio nō opponat ignorantie. Voluptas enim ita consequit cōprehensionē: sicut vmbra corpus. Si igitur aliqua comprehēsio est que nullum oppositū habet ⁊ nunq̄ est in potētia: tunc cōprehendenti nunq̄ accidit dolor per defectum comprehensionis. ¶D. d. ⁊ habet vitā qz actio intellectus est vita. i. ⁊ dicitur de eo vita. hoc enim nomē scilz vita nō dicitur de comprehēsione. ⁊ cum actio intellectus est comprehensio: ergo actio intellectus est vita. ¶Deinde. d. et intellectus per se ⁊ habet vitam nobilem. i. ⁊ cum intellectus est vnus ⁊ cū actio eius est vita: illud igitur q̄ intelligens est: quia intelligit se nō quia intelligit aliud illud est vnum quod habet vitā in fine nobilitatis. ⁊ ideo vita ⁊ scientia ꝓprie dicunt de eo. ¶Est igitur vnus deus sapiens. ⁊ hoc ꝑ sentauerunt antiqui trinitatē esse in deo in substantia: ⁊ voluerunt euadere per hoc ⁊ dicere quia fuit trinus ⁊ vnus deus: ⁊ nescierunt euadere: qz cum substantia fuerit numerata: cōgregatū erit vnū per vnam intētionem additam cōgregato. ¶Et. d. Alex. ⁊ hoc similiter cōtingit loquētib⁹ in lege mauro⁹ ponētibus has dispositiones additas essentie. Quapp

Intellm cū intelligit fit id cū intellu.

Vide hic quo dicit intellz cē rem intellectam.

Voluptas ita cōsequit cōprehēsionē sicut vmbra cōsequit turcos ꝑ.

Digressio.

UVA. BHSC. IyR_117

cõtingit eis vt sit vnus per vnã intentionẽ additã essentie ꝛ dispositionibus. ¶ Et vtriqꝫ dispositioni dubitaꝛ accidere cõpositio: ꝛ omne cõpositũ est nouũ nisi dicant aliqua cõponi per se: ꝛ si aliqua essent que cõponerentur per se: tunc exirent de potẽtia in actum per se ꝛ mouerẽtur sine motore per se. ¶ Et sic est intelligendũ cum dicimus ipsum esse vnum ꝛ habentem vitam. s. idem in subiectũ: ꝛ duo ẜm modũ: nõ qꝛ significant idem omnibꝰ modis: sicut significãt nomina synonyma: neqꝫ sicut significãt noia. s. neqꝫ sicut principale ꝛ sumptũ: qꝛ sumptũ significat illud quod significat principale ꝛ magis. Uita eñ significat aliquid nõ in subiecto: viuum autẽ significat aliquid in subiecto. s. formã in materia: ꝛ habitũ in subiecto: he igitur sunt dispositiones significationũ nominũ in eis que sunt forma in materia. ¶ a In eis autẽ que sunt forma nõ in materia dispositio ꝛ dispositum reducũtur ad vnum in esse: ꝛ duo in cõsideratione. Ista eñ essentia cum fuerit accepta ẜm ꝙ posita ꝛ fuerit disposita aliqua dispositione tunc dispositio ꝛ dispositum vnum erit in predicatione: ꝛ duo intentione quia predicatũ differt a subiecto: sed tamẽ nõ sicut predicatũ differt a subiecto in propositionibus cathegoricis substantialibus. Dispositio enim idem est ꝛ dispositũ: sicut in rebus abstractis: sed in potentia duo quãdo intellectus diuisit vnũ ab altero: intellectus b eñ natus est diuidere adunata in esse in ea ex quibus cõponuntur: quãuis nõ diuidantur in esse sicut diuidit materiã a forma: ꝛ formã a cõposito ex materia ꝛ forma. hic igitur est dispositio intellectus in rebus compositis ex materia ꝛ forma: cũ disponit cõpositũ per formã: aut cum disposuit habẽtem formã per formam. intelligitur enim vtraqꝫ esse adunata aliquo modo ꝛ differentia aliquo modo. U. gratia. quia cum disposuit hominem per rationabilitatem intelligit ꝙ subiectum rationabilitatis ꝛ rationabilitas idem sunt in adunatione: ꝛ intelligit ꝙ differens ex eis est aliud a delato. Cum autem fuerit cõsiderata dispositio ꝛ dispositum in eis que non sunt in materia tunc reducuntur ad vnam intentionem omnibus modis: ꝛ nullus modus erit quo predicatum distinguatur a subiecto: et dispositio extra intellectum scilꝫ in essentia rei. Sed cum intellectus componit aliquam propositionem ex dispositione ꝛ disposito in talibus rebus: tunc non intelligit ex eis nomina synonyma ita ꝙ propositio sit secundũ nomen non secundũ intentionemꝰ: sed intelligit ea esse differentia secundum assimilationem scilꝫ ꝙ in talibus accipit duo: quorum proportio adinuicem alterius ad alterum est sicut proportio predicati ad subiectum: ꝛ ex eis componit propositionem cathegoricam: ꝛ nullam intelligit differentiam inter ea esse omnino nisi ẜm acceptionem scilꝫ quia idem accipit dispositum ꝛ dispositionem. Intellectus enim non potest intelligere idem his duobus modis ẜm similitudinem ad propositionem cathegoricaꝫ in rebus compositis: sicut intelligit multa ẜm similitudinem. et si intellectus non accepisset in istis dispositionem ꝛ dispositum non posset intelligere naturas eorum neqꝫ declarare eas. et magna differentia est inter ea que differunt in esse et intellectu: ꝛ que differunt in intellectu tantum. ¶ Multiplicitas igitur in deo nõ est nisi in intellectu differentia non in esse. Sed Alexander dixit ꝙ non est intelligendum per hoc quod dicimus non intellectus intelligit se secundum alterationem. videmus enim virtutem visibilem videre se in speculo et cum hoc possibile est dicere in eo: magis est possibile in intellectu. ¶ Deinde dicit deus igitur est vnus ꝛc. i. ꝛ secũdum hoc ꝙ sonat hoc nomen est vnum eternum valde nobile: ꝛ declaratum est ratione aliquod tale esse: et est illud quod moue[t] omne: hoc igitur est deus.

De cõposi tũ ẽ nouũ qd de intellectu agẽte ꝛ mãli: qd de oĩbꝰ ꝛ intelligentia:

Quõ dñr abstractũ ꝛ cõcretũ i rebꝰ mãli bꝰ: ꝛ quõ in abstractis a mã.

a In abstractis a mã dispõ ꝛ dispositum vnũ i esse ꝛ duo i cõsideratione.

b Intellectus natꝰ est diuidere ea que sunt adunata i esse sicut diuidit mãm a forma op. vid de mã j. ph. 69. ꝛ. 4. ph. cõ. 16.

Multiplicitas attributorũ in deo est ẜm rõ nez nõ ẜ re sic.

UVA. BHSC. IyR_117

¶Quicumq; autem putant vt Pythagorici ⁊ Leucippus optimum ⁊ nobilissimum non in principio esse: quare ⁊ plantarum ⁊ animalium principia cause sunt. Bonum vero ⁊ perfectū in his non recte existimant. Nam sperma ex alteris est prioribus perfectis: ⁊ primum non est sperma sed perfectum: vt priorem hominem dicat aliquis esse spermate. Non enim qui ex hoc fit: sed alterum ex quo sperma.

¶Omnes autē qui existimabāt existimationē. Pythagorici et Leucippi: ⁊ q̄ bonū ⁊ nobile nō est in primo: quia cause plantaꝝ ⁊ animaliū sunt principia: ⁊ q̄ bonū ⁊ perfectum sunt in eis que sunt ex istis non verum reputant. Semina sunt ex aliis precedētibus perfectis: primum autem non est semen: sed aliquid perfectum. Verbi gratia q̄ hominem oportet esse ante sperma: non aliud quod fit ex hoc: sed aliud ex quo fit semen.

¶D. Aristo. ⁊ antiqui dicentes q̄ perfectio nō est in principijs: sed in eis que sunt ex principijs. animalia enim ⁊ plāte perfectiora sunt principijs. s. seminibus ⁊ spermate nō vere dicunt. semina em̄ fiunt ex rebus perfectis generantibus semina. ¶U g. qm̄ semen hominis fit ex homine. semina igitur non sunt principia: sed est principium illud a quo generantur: ⁊ est in perfectione sicut generatum si fuerit de speciebus generatis ex similibus: aut perfectius si fuerit ex non generatis ex suis similibus. principium em̄ eorum que nō generantur ex simili est sol ⁊ orbis decliuis: ⁊ eorū que generantur ex simili nō tantū est principium simile in specie: sed ⁊ cum sole et orbe decliui. Unde a Aristo. d. homo generat hominem, ⁊ sol. 4.a principijs eoꝝ q̄ nō gnant ex silī est sol ⁊ orbis decliuis. vide idē. 3. 12.a.18.⁊ 7.m.31.⁊ 8.ph̄.46 ⁊ 47.c. a Scōo phy. ter. cō. 20.

¶Quod quidē igitur est substantia alta sempiterna ⁊ immobilis separata a sensibilib⁹: manifestū est ex dictis: ostensum est autem. ⁊ q̄ nō cōtingit habere hanc substātiā magnitudinē nullā. Verū sine parte indiuisibilis est: mouet em̄ infinitum tempus et non habet potentiā infinitā finitum. ¶Sm̄ autē omnis magnitudo finita est aut infinita. finitā q̄dē propter q̄ hoc vtiq; nō habebit magnitudinē. Infinita vero nō quia totaliter nulla est infinita magnitudo. At vero quia impassibilis ⁊ alterabilis. Omnes enim alij motus posteriores sunt eo qui est sm̄ locum: hec quidē igitur manifesta quia hunc modum habent. b Nulla est magnitudo infinita.

¶Sm̄ autē aliā substantiā eternā nō mobilē abstractā a sensibilibus esse manifestū est hoc modo: ⁊ iam declaratū est hāc substātiā habere magnitudinē aliquā esse: sed neq; partē neq; diuisionē hz: mouet em̄ tēpore infinito. Nullū autē finitū hz potētiā infinitā: ois igit magnitudo aut finita aut infinita. ⁊ ideo nō erit in magnitudine finita neq; infinita: quia magnitudo infinita est nulla: ⁊ manifestum est q̄ non patitur neq; transmutatur. Sēs enim motus post locales sunt: hic igitur manifesta sunt esse talia.

¶Facit remcmorationē de hoc quod declaratum est prius. s. substātiā eternam esse nō mobilē ⁊ abstractā ab omnibus materijs. ¶Et. d. ⁊ iam declaratum est hanc substantiā ⁊c. i. ⁊ iam declaratū est in naturalib⁹ q̄ impos 4.a

UVA. BHSC. IyR_117

sibile est vt iste motor sit potētia in corpore:neq3 corp⁹:qm̄ nō h3 partē:neq3 diuisibile est:neq3 essentialiter:neq3 accidētal'r: oē autē corp⁹ h3 ptes et est diuisibile.¶D.dedit cā3 in hoc:ꝛ.d.mouet ei in tēpore infinito:q̄pp d3 habere potētiā infinitā.D.d.ꝛ nullū finitū h3 potentiā infinitā.i.ꝛ necesse est vt habēs potentiā infinitā nō sit corp⁹: qꝛ prim⁹ motor h3 potētiā infinitā:et oē corp⁹ aut potētia in corpore est finitū:ergo in scđa figura prim⁹ motor nō est corp⁹ neq3 potētia in corpore.¶Et qꝛ necesse est vt oē corp⁹ habeat potentiā:qꝛ oē corp⁹ est finitū: ꝛ potētie corpales sunt diuisibiles ꝯm diuisionē eius.D.d.oīs igit̄ magnitudo aut infinita aut finita.i.ꝛ necesse est vt oīs potētia sit finita in corpe: si em̄ nō: aut ergo in corpe finito aut ifinito:sed corp⁹ infinitū ipossibile est esse ꝛ si i corpe finito fuerit potētia infinita:cōtinget corp⁹ illud moueri in instāti:vt declaratū est in octauo phy.¶Et hoc intēdebat cum.d.propter hoc igit̄ nō erit in magnitudine finita ꝛc.i.causa autē propter quā potētia infinita nō est in corpore:est qꝛ in corpe infinito nō est:qꝛ corp⁹ infinitū nō est:in corpe autē finito non ēst:qꝛ diuidit̄ p diuisionē finiti:ꝛ qđ diuidit̄ per diuisionē3 finiti est finitū.

¶Joānes grāmatic⁹ mouit magnā q̄stionē difficilē pipatheticoꝝ.D.em̄ si oē corp⁹ h3 potentiā finitā ꝛ celū est corp⁹:ergo h3 finitā potentiā.ꝛ oē finitū est corruptibile:ergo celū est corruptibile.¶Si igit̄ aliquis dixerit ꝙ priuatio corruptionis est acquisita in celo de potētia eterna abstracta:cōtinget vt aliquid possibilis corruptibilis sit eternū. Qm̄ autē est impossibile:hoc declaratū est in fine pmi celi ꝛ mūdi.¶Dicam⁹ igit̄ nos ꝙ miru3 est de hoc qđ.d.ꝙ oē corp⁹ habere potentiā finitā est verū. Potētia.ei multipliciter dicit̄:est em̄ potētia in sbā ꝛ alteratione ꝛ vbi:ꝛ iam declaratū est ꝙ de istis virtutib⁹ nulla existit in corpe celesti nisi potētia i loco.ista igit̄ ꝓpositio nō est cōis oī corpori nisi cum p potētiā intelligat̄ potētia in vbi sc3 cū dicim⁹ ꝙ oē corp⁹ h3 potētiā finitā.Cū ei dicim⁹ oēs potētias i corpore esse finitas est verū quecūq3 potētia fuerit:ꝛ cū dicim⁹ quecūq3 potentia fuerit in corpe est finita:est verū:sed nō cōsequit̄ ex hoc ꝙ oē corp⁹ habeat oēm potentiā:qꝛ corp⁹ celeste nō h3 potentiā nisi tm̄ in vbi.Si igitur potētia qua mouet̄ hoc motu eterno fuerit in eo:aut est finita aut ifinita:si i finita:cōtinget moueri i instāti. si finita pot'e est q̄escere qđ iprobatū est: ergo nō mouet̄ p potētiā existentem in eo:immo p potētiā nō in subiecto oio.

¶S3 aliquis queret si mouet̄ a potētia cui⁹ actio est infinita:necesse est vt moueat ipsum nō in tēpore:sicut cōtinget cum fuerit exn̄s in eo.¶Et dissolutio est ꝙ iste mot⁹ cōponit̄:vt declaratū est ex duob⁹ motorib⁹: quorum vnus est finite motionis:ꝛ est aīa exn̄s in eo:ꝛ alter est infinite motionis: ꝛ est potētia que nō est in mā. Scđm igit̄ ꝙ mouet̄ a potētia finita mouet̄ in tpe:cū dicere finitatē est habere ꝓportionē terminatā ad motā rem:ꝛ in sua sbā est eterna: queadmodū eius sbm est eternū.s.ꝙ in neutro eoꝝ est possibilitas in sbā ꝛ tm̄ est potētas in sbo eoꝝ in recipiēdo motū in eis.aut nō nisi in neutro:tm̄.Et p diuersitatē isti⁹ ꝓportionis in corporib⁹ celestibus.s.q̄ est inter corpa eoꝝ ꝛ aīas diuersant̄ in velocitate ꝛ tarditate: ꝛ in hoc in quo cōueniūt:qꝛ mouent̄ a potētia nō in mā hn̄te eternitatē mot⁹: ꝛ cōtinuitatē mot⁹. Et ex hoc modo etiā verū est dicere corp⁹ celeste hanc potētiā finitā.¶Et hec est intētio eius qđ.d.Ari. a esse in celo: qm̄ si in pmo celo essent plures stelle:aut tardiores aut tardi⁹ mouerent̄:aut oino: nō:nō qꝛ lassitudo accidat ei:sed pp defectū ꝓportionis q̄ est inter motorem in eis ꝛ motū.Motor em̄ nō mouet nisi qꝛ potētia eius est maior potētia moti:ꝛ quāto magis fuerit tanto maius potētia eius:ꝛ cū potētia motoris nō supabūdauerit nō poterit mouere ipsum: ꝛ si modicū supabūda=

8.physi. 7.c.79.
Digressio i qua iducit̄ qđ Joannis grāmatic⁹ contra pipatheticos.pro qua vide cō.79.in 8.ph.ꝛ in fine libri de sbā orbis.
Pōa multiplr dr. vid.j.ph. 63.c.8. me.c.4.ꝛ 12.c.h.t. 3.10.ꝛ.2. vlt.ca.de sbā orbis.
Dubiu3.
Solo.
Mot⁹ cc. cōponit̄ ex duplici motore.
a Scđo celi.71.
b In corpore celesti nō est pōa vt corrūpat̄ qꝛ nō h3 ꝯtrariu3. Jdē.j.cc. c.20.et q ibi.
c Motus impo'e ē vt sit remanens ꝯm suam sbam cu3 habeat ꝯtrariu3.

UVA. BHSC. IyR_117

uerit mouebit tardius: in corpore b q̃dē celesti nō est potētia vt corrum
patur: q̃ nō hz cōtrarium: est igitur remanēs per se z p suā sbam c mo-
tus aūt impossibile est vt sit remanēt per suā sbam cū hēat cōtrariū. s. q̃dē
fm igitur permanētiam motus opz nos ponere aliam intentionē remanē
tem in se ecōtrario permanētie q̃ est in sba. d nō est in celo polītas: nisi
vt q̃scat: sz hoc tam pbatū est esse impoſe: ergo necesse est vt hoc sit pp mo
torem in quo nulla potētia est oino neq̃ essentialr neq̃ accētalr: sed tale
nō est in mā. Et ideo. d. Ari. e q̃ nō est timendum celum q̃scere in aliq̃
hora: z nō. d. corrumpi. Corruptio. n. nō est in eo possibilis sicut quies.
¶Et ideo non est verum dicere aliquid possibile esse ex se. Eternum aūt et
necessariū ex alio eo q̃ necessarior quoddā est necessarium p se z q̃dam
per aliud non est nisi in motu celi tantū. Ut autē aliq̃d sit possibile in sua
sba z per aliud sit necessarium in esse impossibile est. Impoſe est vt idē
sit possibile in esse ex sua sba: z recipiat ex alio necessariū esse nisi esset pos-
sibile vt natura eius trāsmutaretur. Motus aūt possibile est vt z necessa-
rius ex alio sit possibilis ex se: z cā in hoc est q̃ esse hz ex alio. s. a motore.
Si igitur motus iste fuerit eternus necesse est vt fiat ex motore non moto
oino neq̃ essentialiter neq̃ accidētaliter. permanentia igitur motus est
ex alio: sba aūt ex se: z ideo impoſe est inuenire sbam: possibilē ex se neces-
sarium ex alio: q̃ō est possibile in motu. ¶Omnis igitur potētia mouens
existens in corpore necessario mouetur accidentalr z non essentialr: z om
ne motū accidentaliter aut essentialr possibile est vt quiescat ex se: est mo
tum ab alio. Si igitur est aliq̃ potētia in corpore qua possibile est quiesce
re a motione in aliqua hora necessario moueť a motore in quo nulla po-
tētia est oino: neq̃ essentialr: neq̃ accidentalr: sicut est de corpore celesti.
¶Hec igitur est intētio eius q̃ō. d. Arist. q̃ ois potētia in corpore est finī-
ta. i. q̃ actio eius poſe est vt sit finita in quo aut ex corporibus est in potē
tia ad esse: necesse est vt trāsmutetur eius sba. Et impoſe est vt acq̃rat pma
nētiā z eternitatē ex alio: nisi sba eius trāsmuteť: in quo vero ex corporib⁹
est potētia tm in vbi: possibile est dicere hanc potentiā esse possibilē ex se:
necessariū ex alio. ¶Et etiā q̃m corpus celeste ex se mouetur: z omne quod
ex se moueť poſe est vt quiescat ex se: z dicere est motū ex se hoc oē q̃ō per
desiderii z voluptatē moueť: sz iā declaratū est: q̃m corpus celeste q̃scere
impoſe est. Quapp eternitas motus eius est pp motorē in quo nulla potē
tia existit ad aliquē modū trāsmutationis: neq̃ essentialr neq̃ accētalr.
Motor igit corpis celestis est potētia nō materialis necessario: nō q̃rēdus
est q̃ oē hns motū in loco eternuz: necesse est vt sit sba eterna. Si vero sba
eterna sit: nō erit necessariū vt motus eius in vbi sit eternus: sz si motꝰ ei⁹
in vbi fuerit eternus necesse est vt motus eius sit a motore nō corporeo: ne
q̃ potētia in corpe: neq̃ eterno neq̃ non eterno. hoc q̃dē est valde difficile
z clausum: z ideo iste locus fuit lapsus sapiētū. Cum enim declaratum est
hoc corpus esse eternum: possibile est existimare q̃ non indigetur in hoc
esse ponere principiū aliud nobilius eo. Existimatū est em q̃ cum dicimus
omnis potentia in corpore est finita: nō est verum nisi in corporibus mā-
libus gñabilibus z corruptibilibus. Si autē aliquod eternum est in sua
sba existimatum erit q̃ necesse est potētiam eius manentem esse eterne mo
tionis. z in hoc loco errauerunt zabi z sapientes eorum. ¶Et Aristo. fuitē
tatus est in hoc super duas propositiones: quarū vna est q̃ omnis poten
tia in mā finita est. sed a aūt est q̃ actio infinita nō fit ex potētia finita. Unū
prouenit q̃ faciens motum infinitum est potentia nō in materia. Et ipse
laborabat in declatione istaꝝ duaꝝ ppositionū in octauo physicoꝝ. ¶Et

d Nōē ice
lopolitas
nisi vt q̃es
cat. Vide
oppm. 6.
ph. 15. 17
phy. c. 2.
e Nono
me. t. 9. 17.

In solo
motu vita
tē hz q̃ali
q̃d ex se
poſe fiat
a balio ne
cessariū: i
sbstātijs
āt ipoſe.

UVA. BHSC. IyR_117

cõtradicẽtes hnic dicũt q̃ propositio dicens q̃ si in stellis sunt potentie finite: tũc nõ esset vera nisi stelle essent cõpositeex materia ⁊ forma: ⁊ dicunt q̃ possibile est vt sint in eis potẽtie finite ⁊ vt sint infinite actiõi. Dicunt em̃ q̃ finitas actionis ⁊ motionis nõ accidit nisi per alterationẽ motoris a moto. Quapp accidit ei fessitudo. Quod aũt nõ alteratur in sua subãne q̃ accidit ei fessitudo non est impossibile vt agat actionem infinitam.

Sn̄la Themistij.

¶Themistius aũt in hoc loco. d. q̃. non rectum dicit dicens solem ⁊ alias stellas esse finitas ⁊ hñe potẽtias infinitas. Potẽtia em̃ q̃ est in stellis que est infinita nõ est naturalis in eis: neq; fm q̃ sunt corpa. sed aut pendet a prima causa: aut ex aĩa existẽte in eis ab illa potentia que nõ est corpus. Prima em̃ cã est q̃ reuoluit eos in tpe infinito: qm̃ si haberent illud quod hñt in potẽtia vt corpus ⁊ magnitudo hñt: ⁊ non essent semper in actu: tũc necessariũ esset eis laborare ⁊ lassari. Corpora. n. stellaꝝ q̃ existit in eis aliq̃d in potẽtia fm hoc potẽtie eorũ sunt finite: in qualibet em̃ hora existunt in alio loco. Q̃q̃ igitur sunt hic: q̃q̃ illic: ⁊ ista loca sunt. q̃. vltima motus ⁊ impossibile est in aliquo existẽte in potẽtia cũ posit puenerit ad actũ quẽ intẽdit vt nõ sit ei vltimũ ⁊ extremũ. Cã aũt in qua nulla potẽtia existit: ꝫ semper est in actu ⁊ nunq̃ diuersatur in aliqua hora post aliã. Quo igitur possibile est imaginari magnitudinẽ ⁊ corpus vt ista alia in q̃bus semper existit potẽtia: siue corruptibilia sint siue nõ: ⁊ vt si actio singularis per se possibile est remanere in infinitũ cũ eternitate tpis. Actus vero q̃ exit ab eo qui est in potẽtia est cõdimẽtũ illius qũ est in potẽtia: ⁊ impossibile est in tali actu ipsum permanere in infinitũ: cũ p̃cedat ipsum potentia. Quapp necesse est vt potẽtia mouẽs q̃ est in stellis sit infinita: qm̃ stelle acqrũt hac potẽtia nõ modo potẽtiali. Motus aũt eorũ in loco est finitus: potẽtia em̃ nõ est in stellis nisi fm has dispositiones: hec igitur sunt verba The. ¶Et abbreuiatio eius est q̃ ois motor in loco motio eius est ad aliquid in potẽtia: ⁊ oẽ qũ mouet ad aliquid qũ est in potentia motus eius est finitus: cũ illud qũ est in potẽtia necesse est vt exeat ad actum. Oẽ igitur qũ mouet motu eterno: motus eius est ad aliquid semper in actu: ⁊ qũ est semper in actu nõ est corpus neq; in corpe. oẽ em̃ in quo est potẽtia: aut est corpus: aut potẽtia in corpore. Ju quo igitur non est potẽtia: neq; est corpus neq; potẽtia in corpore. ¶Et illud superqũ Arist. est sustentatus in hac intẽtione est: q̃ ois actio eq̃lis infinita sp eterna necessario fit a potẽtia cuius actio est infinita cui nulla trãsmutatio accidit pp quã desicet actio ⁊ ois potẽtia mouẽs in loco in corpe cui accidit trãsmutatio: necesse est vt eius actio nõ sit semp eterna: qz ab alio mouet. hoc igit est intelligẽdũ de eo qũ est infinite motionis in alterũ: ⁊ cũ ita sit potẽtie mouentes q̃ sunt in corporibus sunt duobus modis: aut potẽtie in corporibꝰ gñabilibꝰ ⁊ corruptibilibus hẽ igit impoꝫ est vt semper moueãt se pp trãsmutationẽ eoꝝ: ⁊ pp trãsmutationẽ subti eoꝝ: ⁊ accidit ĩ talibus necessario fessitudo: aut potẽtie mouẽtes in corporibus eternis: hẽ igit possibile est vt moueãt semp ⁊ vt nõ moueãt semper. Possunt em̃ nõ semp mouere si ponamus illud ad qũ mouet. s. primũ motorẽ receptibile trãsmutationis cuiuscũq; modi. Possunt aũt semp mouere qñ illud ad qũ mouet fuerit non trãsmutabile aliq̃ mõ trãsmutationis: ⁊ hoc est cũ nõ fuerit corpus oĩno. Si igit motũ eternũ est: necesse est vt moueat per potẽtiã existentẽ in eo a motore cui nullus modus trãsmutationis accidit: ⁊ tale in nulla mã existit ¶hec igit est intẽtio Arist. cum. d. q̃ ois actio infinita puenit a potẽtia infinita. i. infinite actionis: hoc etiã modo ꝑprio magis apparet. Corpus el celeste aĩatũ est necessario. ¶Reuertamur igit ad nostrũ locũ. Et. d. Ari. q̃

Abbreuiatio sue Themistij. Oẽ q̃ mouet motu eternomotu eternomotu ad aliqd sp i actu.

UVA. BHSC. IyR_117.

etiã manifestũ est etiã q nõ patitur ꝛc.i.ꝛ manifestũ est etiã q in motore q̃ semper monetꝛ eadẽ dispõnc:q nõ patit neq; alteratꝛ:qm̃ cũ mouet in loco nullũ aliorum motuũ recipit:motus em̃ in loco p̃cedit oẽs motus:ꝛ cum nobiliorẽ nõ hz:nõ hz viliorẽ. Corpus em̃ celeste qꝛ est nobilius omnibus corporibus hz nobilissimũ motuũ.s.localẽ. Et qꝛ iste motor est nobilior corpore celesti fuit causa permanẽtie eius in nobiliori dispositione.s.in motu. ¶ D.d. hec igitur manifesta sunt esse talia ꝛ innuit oia que declarauit de hoc primo motore qui non est in materia. Cõuertit se ad tertiam expositionem. Motus et loco p̃ces dit oẽs mot⁹. Jo. 8. phy. 55. vsq; ad 61.

¶ Utrũ aũt vnã ponẽdũ est talẽ substantiã aut plures: ꝛ q opz nõ latere:sz reminisci:ꝛ aliop negationes:qꝛ pluralitate nihil dixerũt qõ ꝛplanũ dicere. Que.n.circa ideas existimatio nullã perscrutationẽ hz ppriã. Numeros q̃dẽ em̃ dicunt ideas. Sed de numeris qñq; quidẽ sicut de infinitis dictũ:qñq; autẽ vt vsq; ad ea dẽ determinatis. Propter quã cãm vero tanta pluralitas est numerorum nihil diceret studio demonstrato.

¶ Utrum aũt ponẽda est talis substãtia vna aut plures ꝛ quot sunt:ꝛ nõ debem⁹ occultare sermones aliorũ sz dicere iudicia eorũ:nihil enim manifeste dixerunt in multitudine. Sententia em̃ de exẽplaribus nõ hz perscrutationẽ ppriã oino. Dicẽtes enim exẽplaria dicũt ea esse numeros:de numeris aũt qñq; dicũt eos ea esse infinitos:ꝛ qñq; vsq; ad decẽ. Quare aũt multitudo numerorum est sic:nihil dixerũt demonstratione.

¶ Cũ aũt declarauit vnã substãtiã eternã esse nõ in mã oino:incepit quere re:vtrũ hic sba esset vna aut plures:ꝛ si plures quot sunt Et qꝛ antiq̃ q̃daz dicebãt sbas esse abstractas.s.formas:sz de numero earũ nihil sufficiẽter dixerũt:incepit demonstrare impoſe eop ad declarãdũ hoc in illis substãtijs positis. ¶ D.d.nõ dñt occultare sermones aliop ꝛc.i.ꝛ opz inspiciẽtẽ in nostro sermone videre in quãtũ differt a sermone aliorũ. Dicẽtes em̃ sbas abstractas esse:nihil dixerũt multitudine. ¶ D.d.snia aũt est de exẽplaribus. i.opinãtes aũt sbas esse exẽplaria ꝛ formas rerũ nihil ppꝛie dixerũt de nũero eop p̃m q̃ sunt forme:sz aliq̃d dixerũt:dixerũt p̃m q̃ sunt nũeri:ꝛ hoc intẽdebat cũ dixit:dicẽtes em̃ exẽplaria dicũt ea esse nũeros.i.qm̃ inquãtuz sunt nũeri dicũt aliq̃d in multitudine eorũ. ¶ D.d.opiniones dicẽtiũ nũeros formales abstractos in multitudine. Et.d.ꝛ de nũeris q̃ dicũt ꝛc.i.ꝛ dicẽtes nũeros esse formales bipartiti sunt. Quidã dicũt eos esse infinitos:ꝛ quidam peruenire ad decẽ. D.d. quare vero multitudo ꝛc.i.ꝛ dicentes illos esse decẽ nihil dixerunt super hoc demonstratione. 42

¶ Nobis autem ex suppositis ꝛ determinatis dicendum. Principiũ quidẽ em̃ ꝛ primum entium est immobile:ꝛ p̃m se ꝛ secũduz accidens:mouens vero primum sempiternum ꝛ vnum motum. Qm̃ autem quod mouetur necesse est ab aliquo moueri:ꝛ primũ mouens immobile esse secundum se: et sempiternum motum a sempiterno moueri:ꝛ vnum ab vno. Videmus autem preter vniuersi simplicem lationem quam mouere dicimus potentiam existentem hic substantiam ꝛ immobilem:alias lationes planetarũ sempiternas. Sempiternum enim et instabile circulare corpus. 3

UVA. BHSC. IyR_117

Ostensum est aũt ⁊ in physicis de his: necesse ⁊ harum lationuȝ vnaquãqȝ ab immobili moueri secũdũ se ⁊ sempiterna. Nã astrorũ em̃ nã sempiterna substãtia q̃dã ens: ⁊ mouẽs sempiternũ ⁊ primũ eo q̃ꝺ mouet. Et ꝙ prius substãtia substantiã esse: necesse est. Palã itaqȝ ꝙ tot substãtias esse necesse est nã sempiternas ⁊ immobiles ꝫm se: ⁊ sine magnitudine ꝓpter predictam causam.

¶ Nos autem dicimus de substantijs diuinis. Principium enim ⁊ primum entium non mouetur neqȝ essentialiter neqȝ accñtalr: ⁊ mouet ⁊ facit primum motũ eternũ etiã. Cũ igitur motũ necesse est vt moueatur per aliquid: primus aũt motor non mouetur per se: ⁊ motus eternus fit per motorẽ eternum: ⁊ vnus per vnũ: Et nos videmus ꝙ ꝑter motũ totius simplicem de quo dicimus moueri a substantia non mobili alios motus eternos qui sunt erraticorum. Corpus enim circulare est eternum sine quiete: hoc enim declaratum est in naturalibus. Necesse est igitur vt vnusqſqȝ istorũ motuum fiat ꝑ aliq̃d q̃ꝺ nõ mouet ꝑ se: per substantiã eternam. Natura enim stellarũ est etiã eterna. Et cum motor est eternus etiã et ante motũ: necesse est vt illud q̃ꝺ est ante substã-tiã sit etiã in substãtiã. Manifestũ est igit ꝙ necesse est vt substã-tie sint ꝫm nũerũ illorũ: ⁊ ꝙ substãtie sint eterne nãlr ⁊ immobiles per se: ⁊ ꝙ sint sine magnitudine propter causam predictam.

43 ¶ Dixit. Nos aũt possumus declarare bene multitudinem istarum sbarũ ex rebus dictis ⁊ inducere ad viã quam q̃s potest scire numerũ eorũ. Principiũ aũt illius est hoc q̃ꝺ prius declarauimus. s. ꝙ primũ principiũ entiũ est aliq̃d immobile oĩo: ⁊ ꝙ hoc facit primũ motũ eternũ ⁊ vnum ⁊ cõtinuũ ⁊ diuinũ. ¶ D. d. si igitur motor necesse est vt moueat ⁊c. i. si igitur posituȝ est nobis ꝙ oẽ motũ hȝ motorẽ: ⁊ motũ primũ hȝ motorẽ eternum qui nõ mouetur per se: ⁊ omnis motus eternus hȝ motorẽ eternum qui non mouetur per se: ⁊ vnũ. necesse est enim vt vnus motus habeat motorẽ vnum: ⁊ si nõ: tunc nõ esset cõtinuus neqȝ vnus. Sed nos videmus in celo plures motus preter motum totius celi quẽ dicimus fieri a prima sba immobili: scȝ motus stellarũ erraticarum: ⁊ manifestum est istos motus esse eternos: sunt enim partes corporis eterni: necesse est igitur vt vnusquisqȝ motuum istorũ habeat motorẽ q̃ nõ moueat per se: ⁊ cuius sba est eterna: natura em̃ stellarũ est eterna. ¶ D. d. ⁊ cũ motor est eternus ⁊ ante motũ ⁊c. i. ⁊ cũ motor vniuscuiusqȝ istorũ motuũ prior est illis motis: ⁊ illa mota sunt substãtie: necesse est vt oẽs isti motores sint substantie. ¶ D. d. manifestũ est igit ꝙ necesse est ⁊c. i. manifestum est igitur ꝙ numerus sbaruȝ mouẽtiũ est ꝫm numerũ motuũ ꝑ causas dictas: ⁊ ꝙ iste cause sunt eterne per se naturalr ⁊ non mote per se: neqȝ corruptibiles propter causas predictas.

Nũerᵘ sba rũ mouẽti ũ eẽ ꝫ nũe motuum.

Nulla mathematica rũ sciarũ de sba sesibili cõsiderat ꝑter astrologiam.

L ¶ Q̃ꝺ quidẽ igitur sint substãtie ⁊ harum que prima ⁊ secunda ꝫm ordinẽ eundem lationibus abstrorum palã. Pluralitatem vero lationũ iam ex maxime propria philosophia mathematicarũ scientiaruȝ intendere opȝ ex astrologia. Hec enim de substantia sensibili quidem: sempiterna autem facit theoriam: alie vero de nulla substantia: puta que circa numeros et geometria.

UVA. BHSC. IyR_117

Quod quidem igitur plures sint eorum que feruntur lationes manifestum est ⁊ parum attingentibus: pluribus enim ꝑ vna astrorum errantium vnumquodq; fertur.

¶ Cum autē substātias esse:⁊ earū:hec est prima: hec autē scda ꝑm ordinē motuū stellarū manifestū est. Multitudo autē motuū scienda a prima est philosophia mathematicorū. Ista enim vtit scientia de substantia sensibili:sed eterna. Illa autem non vtitur scientia de substātia omnino: sicut numeris ⁊ mensura omnino.

¶ Cum autem motus erraticarum plures sunt: manifestum est ex eis etiam qui parum considerāt:vnaquecq; enim stellarum erraticarum videtur moueri plus vno motu.

¶ Idest qm autē declaratum est ex hoc sermone ꝑbas eternas esse plures vna:⁊ q in eis est ꝓmo.s.illa q̄ oia mouet ⁊ scda ⁊ tertia ꝑm ordinē orbium manifestū est. ¶ Qm autē illa q̄ oia mouet ꝓcedit oē:manifestū est valde ⁊ ꝓcise.oēs em istū motū maximū intēdūt:q̄pp ꝓz est oib⁹ nāliter et etiā ꝓz locū ⁊ ēt ꝓz magnitudinē.s.q ista scda vt esse priozē pp ꝓximitatē ei⁹ q̄ mouetur ab ea ꝑm locū ⁊ magnitudinē in multitudine stellarū ⁊ velocitate motus. Et oia ista faciūt eā ꝓxē nobilitate ⁊ scda. Qm ꝯo ordiatio istoz motuū a primo motore opz vt sit ꝑm ordinē stellarū orbiū:in loco:manifestum est etiā:ꝓximitas em in loco eorū ⁊ in magnitudine facit eos priozes i nobilitate.ꝓz videm⁹ eos in velocitate mot⁹ ecōuerso.s.illi q̄ sunt propinquiores terre sunt velociores:⁊ hoc forte ꝓuenit pp nobilitatē motoris:⁊ forte pp paruitatē corꝑis. Sol autē,vt pp magnitudinē eius ⁊ actionis eius in entib⁹:⁊ pp hoc q apparet q mot⁹ aliarū erraticarū ordinant ꝑm motū solis:⁊ cōsequunt ipsum hꝑe:motore priozē oibus erraticis:sed velocitas q̄ est in istis sicut dixim⁹ forte est pp nobilitatē sbarū mouentiū:⁊ forte pp paruitatē corꝑorū. ordinatio quidē eoz adinuicē ꝑm nobilitatē possibile est sciri ex dictis ab antiquis habentibus curā de actionib⁹ earū in entibus. ¶ U.g.qm dant solū vitā:⁊ saturno res fixas: ordinatio igitur earū a primo est precisa:ordinatio ꝯo earū abinuicem nō est precisa. ¶ Et forte melio⁹ est illud qđ Ari.intēdebat.s.q ordo earū sit ꝑm ordinē eoz in loco. ¶ Qđ autē moderni dicūt sbam primā esse priozē motore totius:falsum est:q̄libet em sba ista ꝓximitatē ꝓximiū sbe sensibilis ꝑm motorē ⁊ ꝑm finē. ¶ a Et ideo .p.Ari.q sit aliq̄ sbe essent nō mouentes essent ociose. ¶ Qđ autē mouit eos ad hoc dōm est ratio q̄ potest dissolui a quolibet exercitato in hac scia:dicūt em q appet ex istis intelligētijs q̄ q̄dā eoz cōsequitur quādā sicut cātū cām:ꝑma autē sba ꝺz esse vna ⁊ simplex i fine:ab vno autem ⁊ simplici nō ꝓuenit nisi vnū:⁊ a motore ꝑmi celi ꝓuenit aia primi celi:⁊ motor orbis cōsequntis:necesse est igit vt sit nō simplex:hz ergo causaz ꝓximē eo. ¶ b Iste autē sermo est imaginabilis:nō ei est illic ꝓuent⁹ neq; cōsecutio neq; actio:ita q dicam⁹ q vna actio cōsequit agentē: tm em est illa causa ⁊ causatū ꝑm q dicim⁹ q intellectū est cā intelligentis. ¶ Et cuz ita sit:nō est impoſe vt illud qđ est ꝓ se intelligētia ⁊ intellect⁹ sit causa plurium entiū ꝑm q ex eo intelligunt multi modi.illud igit qđ intelligit motor corꝑoris celi de primo motore:⁊ est causa in anima celi:aliud est ab eo qđ intelligit ex eo motor orbis saturni:⁊ similiter de vnoquoq; eoz.s.q ꝓfectio vnuscuiusq; eorū est intelligēdo causam primā ⁊ ꝓximam:⁊ ꝑm hoc oēs mot⁹ eoz idem intendūt.s.ordinē totiꝰ:⁊ sic est intelligendū de multitudine motuū cuiuslibet stelle.s. omnes sunt colligate per motum illius

44

Ordiatio intelligentiaꝝ a.j. ē ꝓcisa:ꝓz ordiatio eaꝝ adinuicē nō ē ꝓcisa.

Digressio ꝓtra Aui. a Si aliq̄ sbe eēnt nō mouētes eēnt ociose.

b Soꝉo motui Aui. Intelligentijs nō est ꝓuēt⁹ nz ꝓsecutio: nz actio: ꝓz tm ē illic cā ⁊ cā tū ꝓz itellectū ē cā itelligēt⁹.

UVA. BHSC. IyR_117

stelle: ⁊ qlibet motor in eis perficit ꝓ formã primi mo'oris ꝓpriꝫ illi stelle. Et ideo motus cuiuslibet stelle earũ intẽdit motũ ipsius stelle: ⁊ sic est intelligẽdũ ꝙ mot⁹ aliorum orbiũ intẽdit motũ orbis stellati: ⁊ ꝙ perfectio vniuscuiusq; mouẽtiũ vnũqȯq; eorũ. i. orbiũ. s. primorũ pficit ꝓ primũ motore oĩm: ⁊ ideo oẽs intẽdũt hunc motũ diurnũ ꝙ est primi motoris actio ⁊ principiũ aliaꝝ actionũ. Apparet cĩm ꝙ aliꝫ mot⁹ ꝓpriꝫ sunt ꝓ istuꝫ motum ⁊ ꝓntes eũ: ⁊ adunãtes in ordine qui intendunt ⁊ est principiũ actionum earũ. ¶Sed q̃ret aliq̃s. qm̃ si mot⁹ oĩm orbiũ intẽdãt eãdem actionẽ ⁊ eũdẽ ordinẽ cõem oib⁹: necesse est vt habeãt eãdẽ formã intellectã extrinsecam a formis quas intẽdit vnusq̃sq; ꝙ se. s. formas ꝓpriꝫ. erit igit forma quasi finis addita snp formã ꝓpriã erga quã mouet vnusq̃sq; orbis alioꝝ orbiũ. ¶Dicam⁹ ergo ꝙ nulla forma est quasi finis ⁊ cõis ⁊ vlis: nisi illa ex eis q̃ hz actionẽ cõem: et hec est dispositio forme mouẽtis primũ celum motu diurno: dispositio enim in vnumq̃q; corporum celestiũ adinuicẽ in creãdo entia q̃ sunt hic ⁊ cõseruãdo ea: est si cut dispositio regentiũ bonoꝝ q̃ iuuant se adinuicẽ in regẽdo bonã ciuitatẽ: qm̃ oẽs actiones eorũ sunt erga actiões primi principis ponũt enĩ actiões suas seruientes ⁊ cõsequẽtes actionẽ primi principis quẽadmodũ igit primus princeps in ciuitatibus necesse est vt habeat actionẽ ꝓpriã q̃ est nobilissima actionũ: et si non esset ociosus: quã actionẽ intendũt per suã actionẽ oẽs qui sunt sub primo principe: quẽadmodũ igit necesse est in istis principatib⁹ vt primus principatus sit sicut est necesse in actionib⁹ ꝑncipũ vt prima actio fit: ⁊ sic accidit in artificijs q̃ iuuant se adinuicẽ erga. vnũ artificiale ⁊ sunt illa quorum q̃dã sunt principãtia alijs: et oĩa reducunt ad vnum artificiũ. ¶Vt. g. qm̃ plura artificia seruiũt artificijs equitãdi. sic igit est intelligendum de istis corporib⁹ cum suis formis a quib⁹ mouent ⁊ de istis formis adinuicem. multũ cĩm assimilant artificijs q̃ seruiũt sibi adinuicẽ: ⁊ q̃ intelligunt adinuicem sunt principia eorũ ex quib⁹ accipiũt intellectũ propriũ. ¶Vt. gratia qꝫ artificiũ frenificãdi accipit sua principia ab artifice artis equitandi: ⁊ similiter alia artificia seruiẽtia huic artificio. ¶Differẽtia autẽ inter ista et artificia est: qꝫ forme artificij mouẽtes artifices sunt i materijs istę autẽ nõ. ¶Vos autẽ qui iam est inter modernos in dicendo ꝙ a talis motor ⁊ prouenit talis motor aut consequit aut precedit: aut talia verba: Ab agẽte nihil pue nõ vere intelliguntꝰ de istis principijs abstractis oĩa enim ista sunt dispositiones agentium supficietenus nõ vere. Ab agente enim nihil prouenit nit nisi ex vt diximus nisi extrahere illud quod est in potentia ad actum: sed illic nõ here illõ est potẽtia: vnde necꝫ agens: tantum enim est illic intellectus ⁊ intellectũ: qõ est in et perfectũ et perficiẽs: quẽadmodũ artificia perficiunt abinuicem in hoc potentia ꝙ accipiunt principia abinuicẽ: et omnia reducunt ad accipiendũ omnia ad actuꝫ. sua ꝑncipia ab artificio vniuersali cõtinenti ea. ¶Et ideo videmus ꝙ scia magis propria primi dei. s. est illud qõ cõtinetur sub prima philosophia: ⁊ scientia propria proprijs que sunt sub eo est similis scientijs particularibus que sunt sub prima philosophia sicut. d. Nicolaus peripatheticus in sua prima phia. ¶Et ideo videmus ꝙ per suam acquisitionẽ istius scietie ab hoie inuenit homo in sua perfectione essendi. ¶Hoc autẽ qõ plato. d. in suis verbis obscuris: ꝙ creator creauit angelos manu: deinde precepit eis creare alia mortalia: et remansit ipse in quiete sine labore non est intelligendũ ad literam. ¶Et forte erit timare hoc in deo fuit causa sabbati positi in lege filiorũ israel. ¶Et hoc quod diximus de mouentibus oium orbiũ: est ertã in mouentib⁹ que iuuãt se adinuicẽ ad mouendũ quãlibet stellã stellarũ erraticarũ. s. ꝙ oẽs illi reducunt ad illum primum motorẽ

Dubium. Solutio. Contra aut.

UVA. BHSC. IyR_117

et q oēs intendunt motū illius primi motoris. ¶Et cum hoc declaratum
est:reuertamur et dicamus q cum phs accepit numerū motuum ab astro
logo sicut principia esse ad naturalia fecit rememorationē de hoc: et dicit
multitudo aūt motuū sciēda est ꝛc.i. numerus autē motuū cōsiderandus
est p astrologos. ¶W.d.cāmi hoc et.d.ista ei vtit sua scia vel sentētia ꝛc.i.
ista autē ars propria est huic intentioni inter alias mathematicas: quia
cōsiderat de substātijs eternis sensibilibus.alie autē scientie mathematice
considerant de accidentibus:vt ars arithmetica et geometria. ¶W.d.quo-
niam autē motus erraticarū sunt plures ꝛc.i.quoniā comprehensum sensu
est q iste stelle habent plures motus.qui cū aliquātulum ingressus est in
mathematicā videt q quelibet stellarū erraticarū habet plures motꝰ vno.
¶Et sciendū est q isti motus quos ponunt astrologi sunt tribus modis.
Est cū modus comprehensus a vulgo visu. ¶Est cū alius modus cuius
motus nō cōprehenditur nisi in instrumentis et cōsiderationibus:et hoc
modorū quidā cōprehenduntur in logissimis tēporibus:et quidā in par-
uis. ¶Est etiā tertius cuius motus sunt declarati ratione:plures cū istō-
rum motuū videnē visu simplices.Sm autē rationē et naturalia opinandū
est illos esse cōpositos ex pluribus vna.U.g.q stelle erratice videnē quā-
doq velociores et quandoq tardiores:et modo progredi et modo retro
gradi:et hoc nō potest esse verū sm naturas corporū celestiū.¶Declaratuz
est cū in naturalibꝰ q oēs motus sunt equales :et q impossibile est in eis
velocitas et tarditas:aut progressus aut retrogradatio. Unde necessariū
fuit astrologo ponere astrologiā ex qua consequerentur he dispositiones
sine aliquo impossibili:in naturalibus. ¶Et hoc duobus modis accidit:
aut vt ille motus qui quandoq videtur velocior quandoq tardior sit cō-
positus.ex pluribus motibus:aut vt sint illic orbes ecentrici et epicicli: vt
dicant moderni mathematici.Propter hoc igitur differunt astrologi de nu
mero motuum et stellarū:et multotiens inueniunt per considerationē tē-
porum motuum stellaꝝ sm cōputationem inueniunt eas in locis termina
tis zodiaci:et cum considerant eas in instrumētis:inueniunt eas in alijs ab
illis locis:ꝛ tūc addūt motū nouū illi stelle. ¶Et hoc modo posuit ptole
meus plures motus lune et alijs stellis:quos nullus de antiquioribus po
suit.U.g.motus quem ptolemeus vocat motum respectuum lune et mo-
tum polorum epicicloꝝ.Istorum autem motuum nō potuit iste homo
facere astrologiā:et similiter hoc quidem apparuit ei q motus stellarū er-
raticarum in suis orbibus ecentricus sunt sm centra alia a centris ecentri-
corum nō potuit ponere astrologiā secundum sua fundamenta:et omnia
ista manifesta sunt parum exercitatis in astrologia.

Ω Cōuertit se ad tex.

Sola astrologia ō ma thematicis ꝓsidera rat ō sba

Documē tum.

Motꝰ q̄s ponunt astrologi sunt tribꝰ modis.

¶Sed quot sunt he:nunc quidē ꝛ nos que dicunt mathematicorum quidā attentionis gratia dicimus: vt mente aliqua pluralitas determinata suscipiatur. Reliquum vero hoc quidē querētes opz ipsos ꝛ illa vero persuaderi a querentibꝰ siquid videtur preter modo dicta ab eo tractatibus: amare quidem vtroſq; persuaderi vero a certioribus. Odosius quidem igitur solem ꝛ lunam vtriusq lationem in tribus posuit esse spheris. Quarum primam applanorum astrorum esse. Secundam autem sm eum qui zodiaci p medium. Tertiam autem secundum obliquatum in latitudinem animalium. In maiori autē latitudine obliquati secundum quam luna fertur q̄ secundum sol.

UVA. BHSC. IyR_117

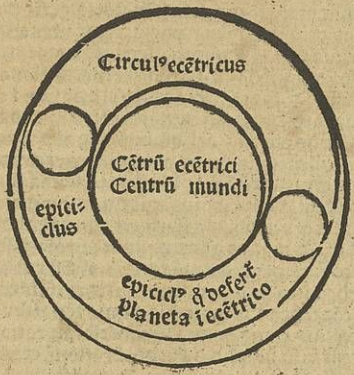

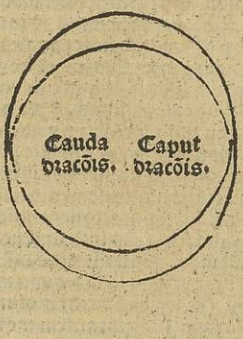

¶ Quot aūt sunt dicam⁹ ꝑm q̄ dixerūt q̄dā mathematicoꝝ: vt aliquo mō imaginamur aliquā multitudinē terminatā: ꝛ qō relī q̄tur q̄rēdū est a nobis aut ab eis q̄ inq̄siuerūt de ꝯ aliq̄d apparuerit ab eo qō dictū est mō: q̄uis sit pscrutādū de duab⁹ sectis ꝛ cōcedēdū sermonē illi⁹ q̄ magis pfecte pscrutat⁹ est. Ꝺ dosius ꝓpo ponit motū vtriusq̄ solis ꝛ lune in trib⁹ spheris. Quaꝝ ꝓma est stellarū nō erraticarū. Scḋa q̄ est in medio signoꝝ. Tertia aūtē que declinat in latitudinē signoꝝ: ꝛ illa in qua magis luna mouet magis declinat in latitudine signoꝝ q̄ in qua exīstit sol.

45 ¶ Quia philosophus accipit pro constanti numerum motuum: astrolo-
Intentio ꝛ causa. gi autem diuersi sunt in hoc: fecit rememorationem de hoc: quod fuit ma-
gis famosum in suo tempore. et talia principia in maiori parte tantum
sunt famosa cum fere omnia sint fundamenta scilicet in sensum q̄titatum
motuū stellarum quod non potest perfici in vita humana. Ideo necesse est
in considerationibus credere considerationibus predictis: ꝛ tunc veritaꝫ
caꝫ q̄titas motuū. Et propter difficultatē istaꝝ rez: impossibile est vti pro

UVA. BHSC. IyR_117

positionibus necessariis: sꝫ famosis in hoc loco magis vtimur ꝙ necessa-riis: sed qñ in eis nō fuerit diuersitas. Si autē in eis fuerit diuersitas ni-hil erit super qđ sustentetur. Sed quocūqꝫ modo sit melius est scire sermo-nē hominū in hoc ꝙ nihil. ¶ Et ideo. d. Dicamus ꝑm ꝙ dixerūt q̄dā mathe maticoꝝ ⁊c. i. D. d. qđ autē relinquitur querēdū est a nobis perscrutātibus de hoc. i. qm̄ autē sunt motus additi super istos quos cōputo perscrutan dū est in alia scia. ¶ Et cū dixit hoc fecit rememorationē de hoc qđ dixerūt mathematici in suo tēpore: ⁊ posuit de eis duos homines famosos in hac scia. Et dixit ꝙ Odosius ponebat soli ⁊ lune tres orbes. Unū quo mouetur ab oriēte ad occidētē in vna die. Scđm ad motū longitudinis. Tertium ad motū latitudinis. Et hoc est manifestū de eis: qm̄ motus longitudinis ⁊ latitudinis sunt duo numerati. ¶ Mathematici aūt huius temporis po-nūt eūdē motū: ⁊ est motus stelle in suo orbe decliui: ꝓp qđ accidit ei in re spectu zodiaci motus in longitudine ⁊ motus latitudine. Qđ aūt sint duo motus a duobus corporibus nō indiget. Qđ. n. pōt natura facere vno in-stro: nō facit duobus: ⁊ ꝑm hoc sol nō habebit nisi duos motus tm̄: ⁊ nisi sit necesse ponere tertiū motū ꝓpter hoc qđ apparet de velocitate ⁊ tarditate Ecentricū em̄ aut epiciclū dicere est extra naturā: epiciclus aūt impoīe est vt sit oino. ¶ Corpus. n. qđ circulariter mouet: nō mouet nisi in circuitu cē tri totius cum ipsum faciat cētrū: ⁊ si esset motus circularis extra hunc cen trū: ꝯtingeret aliū cētrū extra hunc cētrū esse: quapp alia terra extra istam est: hoc impossibile est vt dictū est in naturalibus. ¶ Et silr forte est de ecē trico quē ponit Ptolemeus. Si. n. essent plura centra: essent plura corpora grauia extra locū terre: ⁊ tunc mediū nō esset vnū ⁊ haberet latitudinem et esset diuisum: ⁊ oīa ista sunt īpossibilia. ¶ Ampli⁹ si essent ecētrici: necesse esset inuenire in corpibus celestibus corpa supflua sine aliq̄ vtilitate nisi ad implēdū locū vacuū: sicut in corpibus aīaliū. Sꝫ nihil de eis q̄ apparet in motibus stellarū cogit necessario dicere epiciclum esse aut ecentricum. ¶ Et forte excusant vtrūqꝫ mot⁹ lenliab: quos ponit Ari. ⁊ sicut Ptole. d. in suo lib. qui dicit liber narrationis: in quo. d. ꝙ Ari. ⁊ antiq̄ ponebāt lo-co istoꝝ motuū motū gyrationis: ⁊. d. ꝙ ꝑm hoc apud eos opꝫ crescere mo tus ꝑm numerū. Qui autē post venerūt inuenerūt viam simpliciorē ista: ⁊ potuerūt ponere ea que apparent in paucioib⁹ corporibus ⁊ innuit epi-ciclū ⁊ ecentricum. ⁊. d. ꝙ ista via est nobilior: q⁊ cōcessum est: qm̄ natura nihil facit superflue: ⁊ qm̄ cuꝫ poterit mouere aliquid instrumētis paucis nō mouebit plurib⁹. ¶ Ptole. autē ignorauit quid mouit antiquos pone-re mot⁹ gyrationis: ⁊ est qm̄ epiciclus ⁊ ecentricus sunt impossibiles: ne-cesse est igit rursus perscrutari de ista astrologia vera que est super funda menta naturalia: ⁊ est apud me fundata super motū eiusdē orbis ⁊ polos diuersos duos aut plures ꝑm ꝙ cōuenit apparentibus. possibile est enim accidere stellis ex talibus motibus velocitatē ⁊ tarditatē ⁊ progressum et retrogradationē: alios motus q̄bus nō potuit Ptole. ponere astrologiā: ⁊ apparet ex hoc propinquitas ⁊ remotio vt accidit in luna. In iuuentute autē in ea speraui vt hec perscrutatio cōpleret per me: in senectute autem iam despero: sed forte iste sermo inducet aliquem ad perscrutandū de hoc. Astrologia enim huius tēporis nihil est in esse: sed est conueniens compu tationi non esse. ¶ Lune autem inuenerunt antiqui post Arist. vnum mo-tum. s. motum draconis. Ptole. enim inuenit ei in respectu solis quartum motum: ⁊ in respectu centri secundum. Quoniam reuoluitur luna equali-ter motum quintum quem vocat motum respectiuū diametri epicicli: cui non potuit secundum suum fundamentum ponere astrologiam.

Expō tex.

O
Qđ nā pt facer vno istro n̄ fac duob⁹. cō silr ꝑmo phy. 50.

P
Nā nihil agit sup-flue. Idē. i. celi. 32. ⁊. 3. đ aīa. 45. ⁊. p. phy. 50.

UVA. BHSC. IyR_117

¶ Errantiū vero astrorū in quatuor cuiuscz spheris: quarū prima quidē z scōa illis eadē esse z nō esse q̄ est applanox: q̄ oēs est ferēs: z eā q̄ sub ea ordinata: z ꝑm eū q̄ per meūdi zodiaci lationē habētē cōem oium esse. Tertio vero oium eo in circulo polos esse q̄ per media signa trāsit. Alt quarte lationē ꝓ obliquum ad mediū circulū huius esse. Tertie vero esse sphere polos aliorum quidem ꝓpios: veneris vero z mercurij eosdem.

¶ Stellax aūt erraticax vnaquecz est in quatuor spheris z eax prima z scōa sunt illa eadē. Illa aūt que nō est erraticax z differūt oēs ꝓ suū motū: z illa q̄ est ordinata sub ista cuius motus est in medio signorum cōes sunt oibus. Tertia aūt q̄ est oibus poli eius sunt in illa que est in medio signorū sphera. ¶ Motus aūt ḡr tus mouet ad mediū istox: z poli tertie sphere: aliax q̄dē stellax est ꝓpria: veneris aūt z mercurij vna.

46 ¶ Cū narrauit q̄ Odosius ponebat vtricz soli z lune tres orbes: incepit dicere q̄ ponebat etiam vniculcz erraticarum quatuor orbes tres. s. orbes quos posuit soli z lune z quartū additum: z forte iste quartus est propter progressum z retrogradationē que apparent in istis quinqz stellis. ¶ D. d. z earum prima aūt z scōa sunt ille eedem. i. prima aūt sphera erraticaruz z scōa sunt sphes prime z scōe sol z lune. s. orbis qui mouet eas motu diurno: z orbis ꝓprie stelle q̄ mouet eas ecōuerso. s. ab occidente in orientem: q̄ est in medio orbis signorū. ¶ D. illa aūt que est erraticarū z. i. prima. n. sphera cuiusz stelle sphs est prime sphere totius celi: q̄ defert oēs orbes ab oriēte in occidētē, in vna die. ¶ Deinde dixit: z que est ordinata sub ista z. i. z scōs orbis cōis est oibus q̄ ita trāseunt per mediū zodiaci. i. qz declinus est a primo orbe. Iste em etiā cōis est oibus: cū in hoc orbe videātur moueri. Et qz apparet etiā eis latitudo in hoc orbe posuerūt antiqui eis orbē decliuē ab isto orbe: z hec erat opinio antiquorū de sole: q̄ habebat latitudinē a zodiaco ꝓter latitudinē quā habebat ex equinoctiali: z ideo posuerūt soli tres orbes sicut alijs stellis. Ptolemeus aūt non posuit soli latitudinem nisi in respectu equinoctialis. ¶ Deindc dixit: tertia aūt que est cōis omnibus z. i. z ista tertia que facit declinationē a medio signox in oibus stellis. Deinde dixit: poli enim eius sunt in illa que est mediū signorum. i. qm̄ cum posuerūt orbem in quo mouetur per medium signorū alium ab orbe in quo mouetur obliquū a medio signorum: fuit necessariū vt poli istius orbis sint in circulo zodiaci. Stella. n. cū mouetur in orbe cuius maximus circulus trāsit p zodiacū z mouetur ab orbe cuius poli sunt in hoc circulo: necessario videbitur declinās stella a circulo medio q̄ est in zodiaco. ¶ D. d. motus aūt ḡrtus z. i. qm̄ iste orbis est declinās a medio istius tertij. ¶ D. d. z q̄ poli tertie sphere z. i. vt mihi videtur intendit orbes decliues qui sunt communes omnibus stellis.

¶ Calippus aūt positione q̄dē sphexax eādē posuit cū Odosio hoc aūt distātiax ordinē, Pluralitatē ꝺo ei q̄dē q̄ Ioues: z q̄ saturni eandē cum illo dedit, Solis vero z lune duas existimabat adhuc apponēdas esse spheras apparētia siquis est reditus: reliqs vero planetis singulis vnā. Necesse aūt simul posite oēs apparentia sunt redditue ꝑm quēlibet errantium: alteras spheras

vnas

UVA. BHSC. IyR_117

vna minores esse reuoluentes:et ad idem restituentes :posteriorum primam spheram semper inferius ordinati astri:sic enim solum contingit planetarum lationem omnia facere. Quonia igit in quibus quidem ipsa ferunt spheris:he qdē octo:he aūt quinq; et viginti sunt. Harum autem solas nō opz resolui in quibus infime ordinatū ferunt. Que quidem resoluunt eas que sunt p̄mo rum duorum sex erunt et que ante eas que sunt posteriorū quatuor sexdecim. Omnium itaq; numerus et ferētiū et reuoluentiū ea quinquaginta qnq;. Si autem solis et lune nō addiderit :quia quos diximus motus omnes sphere erūt septem et quadragita. Pluralitas igitur spherarum tanta sit.

¶Calippus aūt in positiōe qdem stellaz contradicit tertio: in multitudine autem in ioue quidem z saturno conuenit. In sole autem et luna videtur ponere duas spheras additas:si aliquis voluerit dare apparentia erraticarum:aut vniuscuiusq; vnam. Necesse igitur quoniam stella non mouetur per suum corpus sed mouetur in sphera:si omnes congregentur secundum q̄ dāt apparentiam vnaquecq; erraticarum vt sint alie sphere pauciores eis que reuoluuntur gyratiue et reuertunt p̄mam spheram ad suum situm super eundem que est stelle ordinate sub ea. Hec eīm tantummodo possunt esse motus omnium erraticarum. Sphere igitur in quibus mouentur quedam sunt. xvij. z quedā. xxv. et ex istis non oportet in eis gyratiue moueri. Que mouentur in eis faciliores earum tantum. Que autem mouentur motu gyratiuo duarum primarum sunt sex:et quatuor postremarum erunt. xvj. Numerus igitur omnium que mouent z que mouent istas motu gyratiuo sunt quinquaginta z quinq;. Si aūt nullus addat que diximus lune et soli omnes sphere erunt quadraginta z sex ptem. Multitudo autem motuum sit tanta.

¶Dixit Aristo. Calippus autem ponebat orbes in ordine quem ponebat Odosius.numerum vero orbium maiorez nisi in Ioue z Saturno:qm̄ cō 47
uenichat Odosio. ¶Deinde.d.in sole autem et luna videtur ponere ꝛc.i. quoniam iste homo addit ei quod dixit Odosius de numero orbiūvtriusq; solis et lune duos orbes vt per hec conueniat apparentibus de motibꝰ eorum. ¶Et reputo:quod addit hoc vt det ex eis causas velocitatis z tarditatis:cum sit impossibile vt motus eiusdem stelle sit velox et tardus insimul nisi compositus ex motibus. ¶Deinde dixit:aliarum autem erraticarum vniuscuiusq; vna idest addit in numero orbium stellarum erraticarum in qualibet stella vnum orbem. ponebat igitur quinq; orbes vniuscuiusq; erraticarum. ¶Deinde dixit:necesse est igitur quoniaz stella non mouetur per suum corpus:z ponebat istum orbem additum:quia opinabatur :quoniam impossibile est vt stella moueatur motibus diuersis secūdū q̄ mouetur per se sm̄ q̄ est pars orbis. D.dixit:si omnes congregētur ꝛc. t.z oēs ꝓueniūt in hoc q̄ ois stella habet de spheris minus q̄ sphere prime vna. Qis sphera ex hoc circulo reuoluit vnāquāq; p̄marū speraz ad ptra riam partem ad quam mouentur prime spheree:ita q̄ ex hoc fit vt stella vi

UVA. BHSC. IyR_117

deatur retrograda ad suū primū locū zodiaci deinde progressa. ꝛquasi intendit q̄ ex motibus istoꝝ orbiū cōtrarijs fit vt stella videatur retrograda ꝛ progressa. ¶ Et ꝑm q̄ Aler. d. ponebāt oī orbi orbiū stellarū preter orbez signoꝝ orbē qui mouet illum orbē super vnum polum ad partem contrariam ad quaz mouetur primus orbis: ꝛ cū ponebat istis orbes mouentes ad contrariū. Quintum quidē sub quarto ꝛ super eundem polū reuoluit. Sextū aūt ponebant sub tertio ꝛ super eundē polum cū eo: ꝛ dicebant q̄ hoc mō motuū ꝓpoſt totū possunt ꝙuenire apparentibus. ¶ Et ista astrologia nō est manifesta nobis ex hoc sermone ꝑm q̄ motus istarum stellaꝝ que ponūtur in hoc tē pore: ꝛ similr etiā hoc nō est manifestū qūo fiunt motus gyratiui ex istis motibꝫ cōtrarijs nisi ponantur super polos diuersos. Motus enim ꝛtrarij qui sunt super eosdem polos sunt destructes se adinuicem. s. q̄ impossibile est q̄ duo motus contrarij sint super eundem polum. Super autem polos diuersos possibile est et similiter super centra diuersa. ¶ Nisi aliquis dicat q̄ orbis in quo est stella cum posuerimus ipsum inter duos orbes cū mouentur ad contrarium scilicet adinuicem accideret ex hoc vt orbis in quo est stella moueatur motu gyratiuo: sed talis motus est violentus qui non accidit corporibus celestibus: ideo melius est reputare q̄ motus isti gyratiui fiant ex motibus contrarijs: ꝛ super polos diuersos: secundum hoc enim accidit vt stella videatur aliquando velox: ꝛ aliquando tarda et aliquando retrograda: ꝛ aliquando progressa: ꝛ vt diuersetur sua latitudo a zodiaco: ponatur igitur hoc fundamentum. Est enim fundamentum ex cuius positione non accidit impossibile: ꝛ potest conuenire omnibꝫ apparentibus: ꝛ iste motus gyratiuus inuenitur in celo secundum conuenientiam inter motum diurnum et motum stellarum in suis orbibus declinibꝫ. s. q̄ oēs astrologi a ꝙuenit i hoc q̄ poli orbiū declinium reuoluuntur in motu diurno in circuitu polorum totius: ꝛ iste motus vt mathematici hispanie dicūt: erit in orbe stellato: ꝛ vocāt ipm motū processus ꝛ reuersionis. ¶ D. d. sphere igitur in q̄bus mouētur quedā sunt octo: ꝛ quedā viginti q̄nq̄: ꝛ intēdit p viginti quinq̄ spheras p quas mouent stelle erratice motu proprio. Iste em̄ homo ponebat vnicuiq̄ stellaꝝ erraticaꝝ q̄nq̄ orbes: ꝛ stelle erratice sunt q̄nq̄: erunt igitur orbes viginti q̄nq̄. ¶ Et intendit p octo orbes quatuor quos addidit in sole ꝛ luna: ꝛ sunt ille q̄ mouent orbes eorū primos gyratiue. s. orbes quos ponebāt soli ꝛ lune: ꝛ quatuor qui reoluūt orbē saturni gyratiue. ¶ D. d. et er istis nō opz moueri i eis motu gyratiuo qui mouentur in eis faciliores eorum. i. et ex istis orbibꝫ q̄ est facilis motus: ꝛ est vltimus motus orbis in quo sunt stelle non habz orbem in quo reuoluatur gyratiue: et ideo reuoluentia diminuuntur a ceteris in vno tm̄. ¶ Et dixit hoc vt reputo q̄ sol ꝛ luna non hñt vt apparet retrogradationem ꝛ progressionē: sed tm̄ velocitatē ꝛ tarditatem. ¶ D. d. que igitur mouentur motu gyratiuo ꝛc. intendit per sex primos orbes q̄ sunt solis ꝛ lune. s. differentes non reuoluētes: ꝛ intendit p sexdecim reuoluentes quatuor stellas erraticas. Erit igitur sicut dicit numerus orbium quinquaginta quinq̄: et eorum triginta ꝛ vnum sunt deferentes: ꝛ viginti quatuor reuoluentes. ¶ Deinde d. si autez nullus aliquis addat ꝛc. i. si aūt diminuuntur quatuor reuoluentes solis et lune secundum Odosium: ꝛ quatuor deferentes erraticarum ꝑm Odosium erit numerus orbium quadraginta septem: ꝛ ꝑm q̄ apparet ex suo sermone dz esse numerus orbiū ꝑm Odosiū quadraginta ꝛ sex. Addebat enim in reuoluētibꝫ quatuor quos ponebat soli ꝛ lune: ꝛ addebat in deferentibus erraticaꝝ quinq̄.

¶ Quare ꝛ substātias ꝛ principia immobilia ꝛ insensibilia tot

Q Motꝫ ꝛtij q̄ fūt sup eosdē polos fūt destruentes se adiuicē Vide. j. c. cō. 32. motꝫ gyratiꝰ ē violētꝫ. Vid. 7. ph. t. c. 10.

a Oēs astrologi ꝙuenūt i ꝑ q̄ poli orbiū declinium reuoluūtur i motu diurno i circuitu polorum totius.

UVA. BHSC. IyR_117

rationabile existimare. Necessarium igitur dimittatur fortioribus dicere: si autem nullam posse dicere lationem non ordinatam ad astri lationem. Amplius autem omnem naturā et oēm substātiā impassibilē: et ꝑm se optimum sortitā eē finē oportet existimare. ¶ Nulla erit preter has altera natura: sed hūc substātiā numerum esse necesse est. Si enim essent alie mouerentur vtiq; fines existentis lationis: sed alias quidem esse lationes impossibile ꝑ ter dictas. Hoc autem existimare ex latis rationabile: nam siqdē ferens lati gratia natum est et latio omnis lati aut alicuius: nulla latio sui gratia erit: nec alius alicuius lationis: sed astrorum gratia. Nam si fuerit lationis gratia: et illam alterius gratia oportebit esse. Quare qm̄ nō est posse ire in infinitū: finis erit omni lationis latorum aliquod diuinoꝝ corporum ꝑm celum.

R Inde sumiq; nulla t̄ itellis gētia q̄ ñ moueat a liquē or bem.

¶ Necesse est igitur reputare q; principia immobilia et sensibilia sunt; huius numeri. Quod autem est necessarius dimittendū est fortioribus. Si autem non existimant q; motus omnino non est conueniens motui stelle: et ratio etiam dat q; existimandum est q; oīs natura et oīs substātia i qua ps nō existit: et ēp se. inuenit dispositionem meliorē. Non igit erit alia natura oīo nisi ista: immo necesse est q; numerus substātiarum sit iste: quoniā si alia fuerint: mouebunt igitur quia sunt perfectio motꝰ: sed impossibile est vt alij motus sint a predictis. Et existimanduz est hoc de motis: quoniam si oīs motꝰ est ꝓpter rem motā: et oīs motus est per aliquem motorem: nullus motus est omnino propter se: neq; ꝓp alium motum: sed ꝓp stellas. Qm̄ si motus eēt ꝓp motum: necesse esset vt ille sit propter alium: et impossibile est vt illud qō est in perfectione sit infinitum: et oīs motus corporis diuini est corporum que mouentur in celo.

¶ Cum posuit q; numerus motuz aut sunt quinquaginta q̄ aut quadraginta et septē: et iam declarauit q; numerus ſbaz mouētiū opz esse ꝑm uūerū corpoꝝ celestiū motoꝝ. d. q; opz existimare q; numerus ſbaz mouētiū nō nāliū. et numerus ſbaz sensibiliū motaz est iste numerus: et q; hoc sufficit nobis in hoc tpe. Qō aūt est verū et necessariū dimittēdū ē hūtibus sollicitudinē in illa arte. ¶ Et sciendū ē q; numerꝰ motuū in quo quenūt moderni est solis q̄dem duo: et lune quinq; mercurij aūt septē: vnuscuiusq; aūt ceteraz erraticaz octo: orbis aūt stellati duo motus duūrn̄ et motꝰ cessus et reuersionis quē Ptolemeus existimauit motū esse perfectū istiꝰ orbis ex oriente in occidentē: et sicut est dispō de erraticis: oēs igitur erūt quinquaginta et vnus motus. s. angis solis dubitabilis. Illi eñ sunt hmōi numeri ita q; ponātur simplices: et q; situs eoz sint illi quos posuit ptole. Si aūt motus eoz fuerint cōpositi ex pluribus vno motu: vt in astrologia antiqua fere duplicabatur iste numerus: ¶ d. si aūt nō existimaz q; motus oīo ꝛc. i. si aūt posuerimꝰ q; impossibile est vt sit corpus celeste qō non hz̄ tua mentum in motione stelle alicuius: et posuerimus q; principia motiua impossibile est vt sint nisi in dispositiōe meliori: q; nō accidit eis passio materie: cum sint entia per se non in mā: et esse eoz in dispōne meliori ē vt

48

Documē tum.

UVA. BHSC. IyR_117

sint mouentia: necesse est vt via numerandi ista principia sit via ista scilicz ex numeratione motuum stellarū. Cum enim posuerim⁹ q nulla substātia abstracta est que non moueat: q tunc inuenirē in dispone diminutā: eū posuerim⁹ q omnis orbis est propter stellam: ⁊ si nō: esset ociosum: manifestum est q via numerandi istas substantias abstractas est via numerandi motum stellarum. ¶D. confirmauit hoc: et. d. quoniam si eēnt talia ⁊c.i. quoniam necesse est si alie substātie sint ab istis substantijs vt sint corpora mouentia celestia alia ab istis corporibus: qm̄ vnaquecz illaꝝ sb̄arum est perfectio et finis motus. ¶D. d. sed impossibile est vt sint alij motus a predictis. i. sed impossibile est vt alij motus sint ab eis qui p̄hēdi sunt aut possunt comprehendi: impossibile est igitur vt sint substātie mouētes nisi ille que sunt p̄m numerum motuū. ¶D. d. et necesse est vt hoc sit a motis. i. et necesse est vt non sint alij motus a predictis: quia nō sunt alia mota a predictis. ¶D. incepit declarare hoc: ⁊. d. quoniam si omnis mot⁹ est propter rem motam ⁊c. i. et necesse est vt numerus motuū sit p̄m numerum mouentium ⁊ motarum: qm̄ si omnis mot⁹ est ꝓpter esse in aliquo motu et propter aliquem motorem: ⁊ nullus motus est propter se necz ꝓp alium motum: sed omnis motus est propter stellas: necesse est vt idem sit numerus motuū ⁊ motorū ⁊ mouentium: et. d. hoc: q: forte aliquis pōt dicere. forte sunt alij motus preter istos dictos. ¶Deinde incepit declarare hoc: et. d. qm̄ si motus ꝓpter aliud ⁊c. i. qm̄ si motus fuerit ꝓpter alium motum: cōtinget vt ille etiā sit ꝓpter aliū: ⁊ sic in infinitum. Sed impossibile est vt habēs finem ⁊ complemētum sit infinitum. Infinitum enim nō habz finem: necesse est igitur vt ois motus sit pp corpus diuinum corporū que mouētur in celo. s. stellarum. ⁊ hic completur sermo Alex. expositus.

Nulla substracta ē q̄ñ moueat: q tūc inueni reki dispō ne numerata.

Impoſe ē vt hñs fiñē ⁊ ꝓple mētū sit i finitum.

¶ ¶Quod autem vnum celum manifestum. si enim plures essent celi vt homines: forez principium quidem circa vnumquodcz speꝯ cie vnum numero vero multa. sed quecunqz sunt numero multa multam materiam habent. Una enim ⁊ eadem ratio multorum vt hominis. Sor. vero vnus. ¶Quod autem qō quid erat esse nō hz materiā p̄mā. Endelechia enim vnum igitur ⁊ ratione ⁊ numero primū mouens īmobile ens: ⁊ motum ergo semper ⁊ continue vnū solum: vnum ergo solum celum.

Quecūqz sūt nūero mlta multam māz habent.

¶Quoniam autem celum est vnum manifestum est: q si plures celi fuerint erunt sicut homines. Si autem principium vnius hominis est vnum: et fuerit numero vnum plura: ⁊ aliud numero multum: habet materiam. Sermo enim vnus qui est idem ē etiā plures nō sermo hois. Socratis aūt vnus. qō autē est eēntia prima nō hz materiā: q est perfectio. Primus igitur motor qui non mouetur est vnus rōne ⁊ numero. Motor igitur motus cōtinui opz semp vt sit vnus tm̄: ergo vnum celum est tantum.

49 ¶Quoniā aūt vnum est celum manifestū est: et innuit q mundus est vn⁹ nō ꝑ's: qm̄ sicut. d. si celi essent plures essent sicut individua hominū. scz vnū diffinitione ⁊ plures numero: sicut homo qui est vn⁹ diffōne ⁊ plures p̄m numerū. ¶Et hoc intendebat. cum. d. si aūt principium hois vn⁹ ⁊c. i. si aūt plures celi essent: cōtingeret vt principiū cuiuslibet celi esset vnum numero. Erit igitur principiū celoꝝ vnū in specie: plura in numero. ¶Et hoc magis manifestū est in alia trāslatiōe: et est. D. eēm ⁊ erit principiū qō est vnū in specie ⁊ plura in numero. ¶Et potest intelligi sic: ⁊ erit principiū

UVA. BHSC. IyR_117

qꝫ posuimus vnum in specie ⁊ plura in numero. Deinde.d.vnum in numero plura habens materiã:et omne qꝫ est vnũ et plura in numero .i. vnum in specie et plura in numero habet materiam:sed iam declaratus est quod pncipium celi non habet materiã. Deinde.d.vnus enim sermo ⁊c.idest ea autem que sunt vnum in ratione.i.in diffinitiõe sunt plura in numero: vt homo qui est vnus in numero et plura in potentia:vt Sortes et Plato. 36.j.met. cõ.40.

¶Deinde.d.et quod est per primam essentiam non habet materiam:qꝫ est perfectio.i.et hoc fuit ita:ꝙ prima essentia que significat esse rei oportet vt non habeat mãm:qm̃ si haberet materiã:hꝰet aliam essentiã:et sic in infinitum.et ideo necesse est vt prima forꝫ q̃ pfectio est ⁊ finis nõ habeat mãm: erit ergo simplex.et omne simplex est non in mã. ¶D.d.primus igit motor q̃ non mouetur est vnus diffone et numero. D.d.opz igit vt motum semper motu continuo sit vnũ tantũ ergo celũ est vnũ tm̃.i.et si motor est vnus numero.ergo ipsum pmũ motũ ab eo si mouet motu cõtinuo:est vnũ etiã numero.⁊ si celũ est tale vt declaratũ ẽ.ergo celũ ẽ vnum numero. mouet enim vno motu continuo ab vno motore numero et diffinitione.

¶Tradita sunt autem a sentioribus et antiquis in fabule figura dimissa posteritatibus:quia diꝫ sunt hi:et continet diuinam naturam vniuersalem. Reliqua vero fabulose iam adducta sunt ad psuasionem multorum ⁊ ad opportunitatem multorum ad leges et conferens. Conformes enim hominibus hoc et aliorum animalium quibusdam similes dicunt:et hiis altera consequentia et dictis similia. A quibus siquis separãs id accipiens soluz ꝙ primum deos extimauerunt primas substantias esse diuine vtiqꝫ esse dictum putabit:ꝓ verisimilitudinẽ:⁊ sepe inuẽta ad pole vnaquaqꝫ et arte ⁊ phia ⁊ iterũ corruptis:et has opiniones illorũ quasi reliquias vsqꝫ nunc saluatas esse.

¶Et accepta sunt ab antiquis valde aliqua que sunt in posteritatibus:sicut fabulose:quoniam ista sunt diꝫ:⁊ quod deus continet omnia naturalia. Alia autem sunt similia fabulis pp vsuz legum:et illud quod est bonuz hominibus:et ideo dicunt quod ista similia istis sunt quibusdam aliis animalibus et similia istis non conuenientia dictis. Si igitur aliquis distinxerit ex istis et acceperit primũ tantũ:opinabant enim ꝙ prime substãtie sunt diꝫ:⁊ ꝓ q̃ opz:cum iam dictum sit multotiens in eo ꝙ possibile est cuilibet artificio ⁊ philosophie:et etiam corrumpuntur:⁊ isse sententie eorum remanent vsqꝫ modo quasi reliquie.

¶Cum Arist.fuerit primꝰ qui sciuit in suo tempore hoc pncipiũ:vult dare testimonium de sermonibus antiquis acceptis a chaldeis in quibꝰ fuit scientia perfecta ꝓ illud qꝫ remanet de sermonibꝰ eorum.ẽ q̃si Apologꝰ. 50

¶Et.d.et accepta sunt ab antiquissimis valde.i.et accepta sunt ab antiq̃ssimis que sunt hodie quasi apologus.s.q; corpa celestia sunt diꝫ:⁊ ꝙ diꝫ cõtinet oia naturalia. ¶D.d.alia aũt ⁊ istis ⁊c.i.alii aũt sermones ⁊ apologi in corporibꝰ preter illos qui accepti sunt a chaldeis vere sunt fabule sine aliqua veritate:et non fuerunt scripte nisi ad corrigẽdũ mores hoium ad illud qꝫ ẽ bonũ eis. ¶D.d.et ideo dicũt ꝙ sunt silia q̃busdã aliis aialibus.i.⁊ illi apologi sunt hꝰ qꝫ dicũt ꝙ hec corpa sunt silia modis aialium. ¶Et innuit per hoc formas celestes quas dicũt silies esse formis que sunt

UVA. BHSC. IyR_117

Astrologi dñt q foře q̄ sũt ꝙ obediũt forís celestibus. | hic: q fore q̄ sunt ꝙ sunt obediẽtes illis: sicut dicũt astrologi. ¶ D. d. ꝛ aliis similia istis ꝛc. i. et alij apologi nõ ꝯuenientes ei qd declaratũ est de his principijs: neq̃ ẜm remotam expositionem. ¶ D. d. si igitur aliquis dixerit ꝛc. i. et si aliquis homo exposuerit sermonem eorum: qm̃ intẽdebat per deos primas substantias que sunt principia corporũ celestium: tũc expositio erit vera: et tũc apologus erit cõueniẽs veritati. ¶ Et signum eius q antiqui intendebãt per deos illas substãtias: ꝛ q ꝛ iam philosophia inuẽta fuit ꝛ corrupta infinities: sicut alia artificialia. ꝛ hoc intẽdebat cum. d. cuꝫ iam dicta est multotiens ꝛc. i. et cum iaꝫ hoc dictum fuit ꝛ scitum multotiens: cũ hoc possibile est in oi artificio ꝛ in phia. Omne a enĩ generabile est corruptibile: ꝛ oẽ gñabile ꝛ corruptibile reciprocatur infinities. D. d. ꝛ q iste scientie eorũ remanserunt quasi reliquie vsq̃ modo: ꝛ ideo opinãdum est q isti apologi sunt reliquie opinionũ eorum que corrupte sunt ꝛ destructe.

V Phia inuẽta fuit ꝛ corrupta infinities.

Idẽ. 1. me. ꝛ. 3. de aia cõ. 5.

a Oẽ gñabile ẽ corruptibile: ꝛ oẽ gñabile ꝛ corruptibile reciprocatur infinities.

¶ Paterna quidem opinio ꝛ que a primis inquãtum nobis manifesta solum. Que vero circa intellectum hñt quasdam dubitationes. vr̃ quidem enĩ apparentium diuinissimuꝫ. Quomodo vero habens talis erit vtiq̃ habet quandã difficultateꝫ. Nam si nõ intelligat quidem vtiq̃ erit insigne: sed habet queadmodum vt sit dormiens sine intelligentia: huius vero aliquid principalis. Nõ enim est hec sua intelligentia sed potentia: non vtiq̃ erit optima substantia: per intelligere enĩ honorabile inest.

¶ Amplius autem si intellectus sit substãtia sine intelligẽtia q̃d intelligit: aut enim seipsuꝫ: aut alteruꝫ aliq̃d: aut idẽ semper: aut aliud. aut vtrum differt aliq̃d: aut nihil intelligere bonũ: aut cõtingens: aut incõueniens meditari de quibusdam. ¶ Palam ergo q diuinissimum ꝛ honorabilissimum intelligit ꝛ nõ transmutatur. Indignius enim transmutatio ꝛ motus quidem iam tale. Primum quidẽ igitur si non est intelligentia sed potẽtia rõnabile est laboriosum esse ei continuationem intelligentie. ¶ Deinde palã quia aliud aliquid erit dignius q̃ intellectus. s. intellectiuũ.

Nõ videre q̃dã dignꝰ ẽ q̃ videre.

Etenĩ intelligere ꝛ intelligentia erunt indignissimũ intelligẽti. ¶ Quare fugiendum hec eadem. Etenim non videre quidem quedam dignius q̃ videre vt si sit optimum intelligentia. Seipꝫ ergo intelligit siquidem est potentissimum et est intelligentia intelligere. Intelligentia vr̃ autem semper alius scientia: ꝛ sensus: et opinio: ꝛ meditatio ipsius: aut intercessorie. ¶ Amplꝰ si aliud aliquid est intelligere et intelligi ẜm q ei ipsum bene inest. Non enim idem esse intelligentie ꝛ intellecto aut in quibusdam scientia res in factiuis quidem sine materia. Substantia enim ꝛ quod quid erat esse. in theoricis vero rationes ꝛ intelligentia: non altero igitur existente eo quod intelligitur ꝛ intellectu. Quecunq̃ non materiam habent idem erunt: et intellectiua eius quod intelligitur vna. ¶ Adhuc autem restat dubitatio si compositum est quod intelligitur. Transmutabitur enim in partibus totius: aut indiuisibile omne quod non habet materiam: vt humanus intel

x

Indiuisibile oẽ qd nõ hꝫ materiam.

UVA. BHSC. IyR_117

lectus:aut quod quid est compositorum habet in aliquo tempore:non enim habet ipsum bene in hoc:aut in hoc sed in toto quodam quod optimum ⁊ ens aliud aliquid.Sic autem habet ipsa suipsius intelligentia toto eterno.

¶Snia aũt patrũ p̃cedẽs oĩa est hec:⁊ quãtũ declaratũ est nobis ex illa:⁊ est de intellectu tm̃:⁊ in eo sunt plures dubitationes vr̃ẽ esse ex apparẽtibus vt sit valde diuinum.Quo aũt est tale valde est difficile:qm̃ si nihil intelligit quid est illud nobile quod est ei.Nõ em̃ est ei nisi sicut dormienti:⁊ si intelligit habet aliũ ,domin̄ũ:qm̃ hoc intelligere nõ est substãtia eius:sed potentia in eo. Nõ erit igit̃ substantia nobilissima:q; nobilitas nõ inest ei:nisi q intelligit:⁊ etiã si substãtia eius est intellecta.Est igitur aut suipsius:aut alterius:⁊ si alterius quid est illud quod est vnũ:⁊ nõ aliud:aut vtrũ non est differentia omnino intelligere bonum:aut quodcũq;:aut possibile est vt sit intellectus in diuersis.Manifestum est enim q̃ ipse intelligit intellectũ valde diuinũ:⁊ valde nobilem:⁊ nõ transmutatur.Transmutatio em̃ est ad malum:⁊ q̃ õ est tale est aliquis motus:⁊ primo si non intelligit sed est potentia:necesse est vt consecutio intelligendi inducat ei lassitudinem. Et postea manifestum est q̃ valde nobile erit aliud ab intellectu ⁊ intellecto.Intelligere enim tunc erit eius quod habet intellige re vilius:⁊ si ita sit oportet fugere ipsum.Non videre em̃ quedaz est melius ⁊ nobilius q̃ videre:nobilius enim nõ intelligit: ergo intelligit se.et cum sit fortius:et ipse intelligit intelligere:sed ipse videt semper quod alterius est scientia et non sensus. Et existimatio et intelligere suipsius:aut accidentaliter:aut etiam si intelligere et passio sunt aliud et aliud:cuz igitur erit bonitas ,quoniam essentia intelligendi non est eadem:et passio sicut in quibusdam scientia est scitum:quoniam in rebus intellectis substantia est sine materia:⁊ quod est per essentiam.In essentialibus autem res est ratio et intellectus:intellectum enim non est aliud ab intellectu.Omne igitur quod non habet materiam est idem:intelligere enim et passio est etiam idem.¶Remanet quidem dubitatio si intellectum est compositum:quoniam si trãsmutetur in partibus totius:aut vt diuiditur omne quod non habet materiam: vt intellectus humanus:et quod est compositus ex bonitate in hoc est secundum hunc modum:sed nobile in aliqua re est omne: et est aliud:et secundum hanc dispositionem intelligere est per se in omni seculo.

Nobilissima oiz qõ ſt nũ q̃ sunt de deo:cst scire quid intelligit.

¶Quia ista qõ est nobilissima omniũ q̃ sunt de deo.scz scire q̃d intelligit:⁊ est desiderata ab omnibus naturaliter:⁊ q⁊ chaldei valde sunt perscrutati de ea:vocauit eã sniam patrũ:⁊ dedit primo dubitationẽ de hoc quid intelligit deus.¶Et.d.Uidetur em̃ ex apparẽtibus q̃ est valde diuinum.idest videtur enim q̃ manifestũ;est ⁊ apparent nobis q̃ necesse est vt sit nobilissi-

UVA. BHSC. IyR_117

mum omniū entiū:ita q̄ nihil sit nobili⁹ eo. ¶D.d.q̄o aūt est tale est valde difficile.i.z questio nō est in hoc q̄ deus dz esse perfectissimū z nobilissimū omniū:ſz q̄stio est quō erit hoc q̄ est in fine pfectiōis in se ꝑm q̄ est talis dispōnis. ¶D.d.q̄m si nihil intelligit z.c.i.q̄m necesse est si est intell⁹ vt semp sit ꝑm alterū istorū duorū:aut ꝑm dispositionē in qua sciēs nōvnꝝ sciētia sua:aut in qua vtꝝ. Si igitur fuerit in dispōne in qua sciēs nō vtꝝ sua scia:tūc est quasi dormiēs:z nō inuenit in eo dispō nobilis:z hoc est inconueniēs:z si est ꝑm dispōnem in qua sciēs vtitur sua scientia:quid igit est illō q̄ intelligit in illa hora:opz quidez vt sit valde nobile in fine:quapropter erit aliud ens nobili⁹ isto. Intellectū em̄ est perfectio intelligētis:z hoc intēdebat cū dixit.z si intelligit hz aliū dñm. ¶D.d.q̄m substātia eius nō est hoc intelligere sed potētia in eo.i.z causa in hoc est:q̄ si intelligit aliud tūc substātia ei⁹ nō est actio ei⁹:ſz substātia ei⁹ erit potētia q̄ fit ista actio:quapropter perficiꝝ necessario ꝑ hāc actionē sicut intell⁹ pficitur in nobis per illud q̄ intelligit. ¶D.d.ergo nō erit substātia nobilissima oium entiuz q̄z nobilitas nō est ei:nisi q̄ intelligit.i.ergo substātia ei⁹ nō erit ei nobilissima omniū entiū:q̄ nobilitas nō est ei nisi q̄ perficiꝝ ꝑ aliud:q̄ aliud necesse est vt sit nobilius eo:q̄ intell⁹m est pfectio intell⁹. ¶D.d.z etiā si substātia eius est intell⁹ z intelligere est suū ipsius aut alterius.i.z si substātia eius est in hoc q̄ intelligat:necesse est aut vt intelligat se:aut vt intelligat aliud extra se. ¶D.d.z si alterius:q̄d igitur est q̄ semper est z nō aliud.i.et si suū esse semp est in hoc q̄ intelligat aliud:q̄d est igit illud q̄ semper est vnū per se sine alio:hoc em̄ nō est q̄ est per esse alterius econtrario illi q̄ positū est de ꝓmo ꝓncipio.ſ.q̄ ꝓmū ꝓncipiū est illud q̄ semp est sine hoc q̄ indiget altero. ¶D.d.z vtrū nō est dīa z.c.idest z contingit vt nulla differentia sit in ponendo primum principium intelligere:z, interponendo in telligere quodcūq; sit siue bonum siue malum.

Intell⁹ ē pfectio in telligētis

2 ¶D.d.aut impossibile vt intelligat in diuersis z.c.idest aut dicamus q̄ impossibile est vt intellectus ei⁹ perficiaꝝ ꝑ aliud quodcūq; sit. Illud enim q̄ intelligit quodcūq;:intellect⁹ ei⁹ cōsequit illud q̄ intelligit.i.q̄m semp est sub eo in ordine. Sed manifestū est z notū nobis q̄ intell⁹ diuinus necesse est vt sit valde nobile z valde pfectū. ¶Et etiā q̄ intelligit aliud:trāsmutatur in sua substātia in aliud:z omne q̄ trāsmutatur in aliud possibile est vt transmutetur in aliud q̄n trāsmutaꝝ in vilius eo.i.q̄ cū primum intelligat quidlibet:necesse est vt trāsmutetur in vilius. D.d.z q̄ est tale est aliq̄s motus.idest z cuius intellect⁹ est talis vel talis intellect⁹.ſ.cuiꝰ de potētia in actū:sicut est demōstratio intellectuū:intellect⁹ eius est motus:z ois motꝰ est a motore:quapropter primū patitur z mouet ab alio. ¶D.d.z primo si nō intelligit z.c.i.z si transmutetur in suo intellectu ex aliqua in aliquid.i. q̄ nō intelligit aliq̄d z post aliud sicut intelligit intellectus in nobis non subito:necesse est vt successio intellectorū faciat ei lassitudinē q̄n vult intelligere eas z numerare eas insimul. ¶Et hoc nō cōtingit nisi cū posuerimꝰ ipsum intelligere oia successiue. Cū autem posuerimus ipsum intelligere subito:nō cōtingit hoc:sed cōtingit vt in eo sit multitudo:z q̄ perficiatur ꝑ vilius. ¶D.d.z manifestū est q̄ nobile valde erit aliud z.c.i.manifestū est q̄ principium nobilissimū nō acquirit nobilitatem nisi per suam actionem: quēadmodum intellectus in eis qui intelligunt.ſ.quoniam nō acquirunt nobilitatem nisi per actionem intellectus. Si igitur primum intelligit vilia:cōtingit vt sua nobilitas sit itelligēdo vilia:quapropter z sua actio erit

3 vilissima actio actionū. ¶D.d.si igit necesse est fugere hoc z.c.i. si igit opz nobile fugere actionē vilē:necesse est apud nos nō videre q̄d esse melꝰ q̄

UVA. BHSC. IyR_117

videre:z nō est necesse quāuis videre nobili⁹ est ꝫ nō videre vt sit simplex sic:sed in reb⁹ nobiliorib⁹ vbi vtrit hoc. Sed ne aliqs dicat q̄ cōtinget ex hoc vt prumū ignoret plura:z.q.d.rndendo q̄ ignorare vilia est melⁱ ꝫ scire. ¶D.d.nobili⁹ igit nō intelligit.s.viliorē:vel sic:nobiliorē em̄ nō intelligit. D.d.ergo intelligit se.i.z cū impoſe est ipsum intelligere vili⁹ aut nobilius cū nō est nobili⁹ q̄ itelligat.ergo intelligit se. ¶D.d.cū est fortⁱ⁹ z.c.i. cū sit nobiliorⁱs intellⁱs oibus rebus:z.d.hoc:qz intellⁱs in nobis nō intelligit se nisi accñtalr. ¶D.d.z est ei:z ipse intelligit itelligere.i.z intelligit suā actio nē q̄ est intelligere:sua em̄ suba est sua actio. ¶D.d.ꝫ semp videm⁹ q̄ alterius est scia z sensus z.c.i.ꝫ videm⁹ cognoscere z sentire z existimare z intelligere eē aliud ab eo cui⁹ sunt.i.ab intellecto cognito z sensato z existimato in nobis:hē em̄ actiōes ex istis virtutib⁹ sunt aliox nō suȳpsox nisi per accns.s.qz sensus z existimatio z intellect⁹ sunt intellecti z sensati z existimati nō p se ꝫ p accns.i.q̄ intellect⁹ in nobis nō intelligit se nisi p accns.s. qz accidit itellecto q̄ sit forma intellect⁹:z sil'r accidit existimato q̄ sit existimatio:z sensato sil'r q̄ fuit sensus sentire:z hoc fuit qz intellect⁹ nō est in nobis intellectū oīb⁹ modis z magis remotū:hoc est q̄ sensus sit sensatuz. ¶D.d.si itelligere z passio sit aliō z aliud.i.q̄ si iste intellect⁹ itelligit aliō z tūc erit patiēs z faciēs z passio:ex quo igit erit nobilitas in patiēte vtruz ex passiōe aut essentia patiēte aut ex eo a quo fit passio. Ista em̄ tria sunt cōsiha z dissitia in oi qō intelligit aliud:z ideo sicut ēntia intellect⁹ nō ē eadē cū intelligere qō est actio intellect⁹ in nobis:z intellecto in nobis intelligere nō est idē oīb⁹ modis z cā in hoc est qz intellectū in nobis est aliud ab intelligēte. In eis aūt q̄ sunt nō in mā cōtingit vt intellectū z intellect⁹ z actio itellect⁹ sint idē. ¶Et hoc itēdebat cū.d.z sicut ī q̄busdā reb⁹ scia z.c. i.z sicut videm⁹ q̄ vere possum⁹ dicere q̄ scia est res scita:z res scita ē scia q̄ est in mā:sicut de artificio z artificiali. dicim⁹ em̄ q̄ forma artificialis que est in materia:z q̄ est in aīa artificis est eadē: ꝫtomagis dz esse in reb⁹ intelligētib⁹ q̄bus mā nō admiscet:z nō sunt nisi forma z essentia signās esse rei. ¶D.d.in reb⁹ autē essentialib⁹ z.c.i.reb⁹ autē speculatiuis diffinitū est diffinitio z intellectū intellect⁹. D.d.intellectū em̄ nō est aliud ab intellectu.i.intellectū igit ī reb⁹ abstractis a materia dign⁹ est vt nō sit aliud ab intellectu. ¶D.d.oē igit q̄ nō hz materiā z.c.i.declaratū est igitur q̄ omne carens materia:z intellectū z intellectus in eo idem est.

¶Et cū declarauit qō nihil intelligit extra se:incepit q̄rere vtrū illud qō intelligit ex se est vnū simplex aut multa cōpolita:z.d.relinquit autē d ubitatio si intellectū est cōpositū:qm̄ tunc qñ trāsmutat in partib⁹ totⁱ⁹.i.remanet igit dubitatio in intellecto ab eo vtrū sit simplex aut cōpositū ex multis intellectis:sed si fuerit cōpositū ex multis intellectis: necesse est ipsum esse diuersarū partiū nō cōsimiliū qz tale multa itelligit:z qō itelligit multa itelligit aliqua extra se q̄ aliq̄ sunt cause ipsius. ¶D.d.z nō diuidit oē qō hz materiā:vt intellectus humanus potest intelligi:q̄ oē intellectū intellectus:cuius intellectⁱ⁹ nō hz materiā:z est illud qō idē est in eo intellectus z intellectū: impossibile est vt diuidat sicut est possibile vt diuidat in intellectu humano:si causa diuisionis in intellectu humano est q̄ intellectum aliquo modo est aliud ab intellectu:qm̄ si intellectus z intellectū in eo essent vnū omnib⁹ modis nō cōtingeret ei vt in intellectu ei⁹ essent plura. Causa em̄ multitudinis est alietas inter intellectū z rem intellectam in nobis. ¶Et potest intelligi q̄ signū eius q̄ omne carens materia nō diuidatur in eo intellectus ab intellecto est intellectus humanus. Videm⁹ em̄ ipsum liberatū a materia in se:z ꝫ̄uis nō sit liberat⁹ simpliciter intellect⁹

Ignorat vilia ē melⁱ ꝫ scire Intellⁱs in nobis nō itelligit se nisi accñtalr. vide 3.de aia t.c.8.

A In abstractis a mā idē est intellectū intellect⁹ z intellectio.

Cā multitudis i intellectis ē alietas inter intellectū z rem intellectā in nobis.

UVA. BHSC. IyR_117

Res cõpo site nõ ad dũt in no bilitate si bi adinui cẽ nisi in paucitate cõpositio nis ⁊ pro pinqtate eoꝝ p sim plici i illo genere.

⁊ intellectus in eo idẽ est:⁊ cũ ita sit illud quod est liberatum a materia sim pliciter intellectum ⁊ intellectus in eo idẽ est simpliciter. ¶W.d.⁊ q est com positus de bonitate in hoc est ꝑm hunc modum.idest ⁊ res composite non addunt sibi in nobilitate adinuicem nisi in paucitate compositionis ⁊ pro pinquitate eorum primo simplici in illo genere:⁊ cum fuerit aliquod genꝰ intelligentiarum que diuersantur adinuicem in cõpositione.scz in alietate intellecti in eis ab intellectu nobilius eorũ est illud qõ est minoris cõpositionis in illo gñe:imo illud est simplex in illo gñe. ¶W.d.immobile in aliquo est oẽ ⁊ est aliud.i.immo necesse est vt nobile in oi gñe sit oẽ ⁊ simplex indiuisibile⁊ singulare ⁊ p se extra cõpositũ.scz substãtia eiꝰ nõ est in compositione. ¶U.g.q calida nõ semp abũdant adinuicem nisi in paucitate ⁊ multitudine caloris:⁊ ideo calidũ simplr est in quo nõ est cõpositi ignis: cum nõ admisceatur ei aliud corpus ꝓpter quod fiat modici caloris:⁊ sem per primus intellectus necesse est vt sit simplex ⁊ vnũ simpliciter. ¶W.d.et ꝑm hanc dispositionem intelligere est per se in toto seculo.i.⁊ quia nihil intelligit extra se:cũ sit simplex:tũc cũ intelligit se nõ accidit ei transmutatio neq; lassitudo in omni seculo:sicut accidit intellectui in nobis:⁊ sic dz esse in alijs intelligentijs abstractis.

Digressio 4

Q ostẽdit quõ itellectus ꝑm⁹ est simplicissimꝰ et tm̃ vnũ intelligit.

¶Sed primus est simplicior eorum:⁊ ideo est vnus simpliciter sine aliqua multiplicitate:neq; ꝓpter alietatẽ intellectus ⁊ intellecti:neq; ꝓpter multitudinẽ intellectorũ. Multitudo em̃ itellectorũ in eodẽ intellectu:sicut est in intellectu in nobis cõsequit alietatẽ que inuenit in eo.s.alietatẽ intellectus ⁊ intellecti in nobis:qm̃ cũ intellectus ⁊ intellectum fuerint adunata perfecta adunatione:contingit vt intellecta multa plura que sunt intellectus illius adunentur:⁊ terminant vnum ⁊ simplex omnibus modis: quoniam si remanẽt illa intellecta que sunt in vno intellectu plura:⁊ non adunarentur cum essentia intellectus.tunc essentia eius aliud erit ab eis. ¶Et cũ hoc ignorauit Themistius.d.q possibile est q intellectꝰ intelligat multa intellecta subito:hoc eniz contradicit sermoni nostro cum diximus q in telligit se ⁊ nihil aliud extrinsecus.⁊ q intellectus ⁊ intellectum in eo sunt idem omnibꝰ modis. ¶W.enim q intelligit omnia ex quo intelligit se esse principium eorum. ¶Et omnia ista sunt eius qui non intelligit demõstrationes Arist.sed tamen hic contingit inconueniens in hoc loco.⁊ est vt sit ignorans ea que sunt hic.⁊ ideo dixerunt quidam q ipse scit omnia q̃ sunt hic scientia vniuersali nõ scientia particulari. ¶Et veritas est q primũ scit omnia ꝑm q scit se tantum scientia inesse quod est causa eorum esse. U.g.q scit calorẽ ignis tm̃ nõ dicitur nescire naturam caloris existentis in reliqs calidis:sed iste est ille qui scit naturã caloris ꝺz q est calor. Et similiter primus scit naturam entis in eo q est ens simpliciter quod est ipsum. ¶Et iõ hoc nomen scientia equiuoce dicitur de scientia sua ⁊ natura. Sua em̃ scientia est entis:ens autem est causa nostre scientie:scientia igitur eius nõ dicitur esse vniuersalis neq; particularis. Illud enim cuius scientia est vniuersalis scit particularia que sunt in actu in potentia scita.eius igitur scientia necessario est scientia in potentia:cum vniuersale non est nisi scientia rerum particularium. Et cum vniuersale est scientia in potẽtia ⁊ nulla potentia est in scientia eius:ergo scientia eius non est vniuersalis. ¶Et manifestum est qm̃ scientia eius nõ est particularis. Particularia enim sunt infinita ⁊ non determinantur a scientia. Ille igitur primus non dispositur per scientiã que est in nobis:neq; per ignorantiam que est ei oppositã:sicut nõ disponitur ꝓ istas illud qõ nõ est natũ habere alterũ: declaratũ est igitur aliquod ens esse sciens de quo nõ erit fas dicere sibi.

B de scientia nostra.

Scia dei nõ ẽ vlis neq; particularis Idẽ lib. ꝺ structio ꝺ structi. disp. 32. i solone secundi dubij.

UVA. BHSC. IyR_117

¶ Perscrutandū aūt est qualiter habet totius natura bonum ⁊ optimū: vtrū separatus quid ⁊ ipsum ꝑm se: aut ꝑm ordinem: aut vtroq; modo: sicut exercitus. Etenim in ordine ipsum bene et dux exercitus: ⁊ magis iste. Non enim iste propter ordinē: sed ille propter hunc est. ¶ Omnia vero coordinata sunt aliqualiter sed nō similiter: ⁊ natantia ⁊ volatilia ⁊ plante. Et non sic se habēt vt nō sit alterī ad alterum nihil: sed est aliquid. Ad vnum quidem entiz omnia coordinata sunt: sed quemadmodum in domo liberis non licet qđ contingit facere: sed omnia vel plura ordinata sunt. Seruis vero ⁊ bestijs parum quod ad commune: multum vero quod contingit. Tale nāq; principium cuiusq; ipsorum natura est.

¶ Et perscrutemur etiam quomodo in natura totius bonum: et nobile: vtrum sit aliquid distinctum per se: aut per ordinem?: aut vtroq; modo: vt in exercitu. In ciuitate enim est bonum: ⁊ in duce exercituum: et iste magis. Iste enim non est propter ordinem: sed ille propter istum: omnia enim ordinata sunt insimul aliquo modo: sed non ordine consimili sunt natantia ⁊ volatilia ⁊ plante: sed tamen non sunt in tali dispositione in qua non comparantur adinuicem omnino: immo aliquid: omnia enim ordinata sunt adinuicem in respectu alicuius: sed quemadmodum liberi dom⁹ raro licentiantur ad faciendum quicquid cōprehendunt: sed oēs actiones eorum: aut plures sunt ordinate. Seruientes autem et lupi in pauco communicant illis in actione: et pars maior actio tantum istorum est quocūq; quolibet: ⁊ qualibet. Principiū enim cuiuslibet est tale sicut natura.

¶ Dux exercitꝰ nō est ꝓpter ordinē ꝫ ordo ē ꝓp ipsum.

¶ Ista est tertia pars istꝰ tractatꝰ: ⁊ intēdit in ea pscrutari vtrū entia sint ꝓ se entia adinuicē: ⁊ oia sint ꝓpter primū: sicut est de mēbris hominis cuz suo principio de quo sit homo: aut nulla ligatio est inter ea: sed esse eorum adinuicē est a casu: ⁊ oia sunt ꝓpter aliqđ extrinsecū ab eis. Et qz manifestū est per se qz hz aliqđ bonū ⁊ aliqu ēfinē ꝓpter quē fiunt. perscrutatꝰ est: vtrum bonum qđ est in entibus est extrinsecū ⁊ distinctū ab eis: sed nullum bonum habet existens in ordine. ideſt qm̄ nō sunt ordinata ꝓpter se adinuicem: ordinata enim propter se adinuicem illud bonū quod existit in eis existit in ordine: aut bonū existens in eis nō est nisi in ordine tm̄: ⁊ nullum bonum habent distinctum a toto aut est in vtroq;. ¶ U. g. vtrū bonum existens in quolibet modo modorū hominū existentiū in vna ciuitate. ſ. finis quem intendunt per actiones eorum est aliquod distinctum ⁊ extrinsecum ab eis. Verbi gratia primus princeps aut bonuz quod est in eis nō est nisi ꝓpter priorit̄atem eorum adinuicez: aut in vtroq; scilicet propter primū principem: ⁊ propter priorit̄atem eorum adinuicem. 2

¶ Et hoc intendebat cum dicit ⁊ perscrutamur ⁊c. ideſt et perscrutandū est vtrum bonum quod est in istis entibus. ſez illud propter quod sunt sit extrinsecum ⁊ distinctum ab eis: aut est in ordine eorum adinuicem. ſ. in esse quorūdam propter quedam: aut est in vtroq; sicut est in exercitu. Bonum enim existit in exercitu ꝓpter ducē in exercitu: ⁊ ꝓpter ordinez eius: sed bonum quod est in duce maius est bono quod est in ordine. Ordo enī est ꝓpter ducē: sed dux nō est ꝓpter ordinez: cum dux sit causa ordinis: sed

UVA. BHSC. IyR_117

nō est ordo cā ducis .ꝛ hoc intēdebat cū .d. ordie eī est bonū ꝛ in duce erat
citus: ſz in duce maius .i. bonū eī existit in vtroq; ſz magis in duce. ¶ D.
d. cām in hoc: ꝛ .d. iſte eī nō est ꝓpter ordinē sed ille ꝓpter istū .i. dux nō est
ꝓpter ordinē sed ordo ꝓp ducē: ꝛ q; bonū existit in hoc toto vtroq; mō. ſ. p
Quecūq; pter ordinē: ꝛ ꝓpter illud ꝓp qō est ordo. ſ. primū principiū: ꝛ oīa que sunt
sunt subp sub primo principio nō equaliter habēt ordinē: hec eī quidē perfectū hñt
mo ꝓncipio nō eq ordinem ita q; nihil admiscet eis per accidēs: sicut est de corporibus cele-
liē hñt or- stibus: hic autē inuenit in eis priuatio ordinis ꝓper accidēs: et sunt ea que
dinem. sunt sub corporib⁹ celestibus. ¶ Et hoc valde ſile est ei qđ cōtinetur in vna
domo cōtinēte seruos ꝛ liberos. Liberi enim nullā actionē faciūt, nisi ꝓ-
Cōsile. 8. me. t. c. 10. pter regimētum domus: seruiētes autem multotiens faciūt actiones nōcō
Et. 1. ce. t. uenientes regimini domus: ꝛ ideo .d. ordinata quidem sunt insimul oīa alis
cō. 100. et quo modo ꝛc. i. ꝛ cum cōsiderata fuerint oīa entia que sunt in mūdo inue-
1. phy. 81. niētur nō eodem ordine: sed quedā eorum magis in hoc quibusdam: sicut
2. 2. de sala est de lupis et animalibus ꝛ volatilibus ꝛ plantis. ¶ D. d. sed tamē nō sunt
34. viō ħ in tali dispōsitiōe ꝛc. i. ꝛ cum cōsiderātur nō inuenietur carētia ordine om
8. 44. nino: scilicet in dispositiōe in qua nullum eorum est per aliquod: immo in
eis videtur aliquis ordo. ¶ D. d. et oīa ordinata sunt in respectu alicuius
id est apparet enim ꝙ hoc commune est omnibus entibus. ſ. ꝙ omnia sunt
ꝓpter vnum: ꝛ ꝙ actiones eorum sunt erga illud vnum: et est prima cau-
sa: quēadmoduz oīa que sunt in domo ꝓpter dñm dom⁹ sunt. ¶ D. d. sed
sicut liberi domus raro nō licētiantur ad faciēdum quicquid comprehen
dunt ꝛc. i. qm̄ actiōes eorum celestium in cōmunicatione eorum adinui
cem in cōstitutione mūdi: est sicut actio liberorum in cōstitutione domus
Quemadmodum eī liberi nō licētiātur ad faciēdum omnia que appetūt
de actionibus: sed omnes actiones eorum sunt ꝓpter inuamētum eorum
adinuicez. ita est de corporibus celestibus. Ea autem que sunt sub istis de
entibus sunt: sicut seruiētes ꝛ lupi cōseruātes domus. Quemadmoduz eī
actiones seruiētium cōicantes cum liberis pauce sunt ꝛ pauciores lupoꝝ
ita sunt in eis que sunt sub corporibus celestibus. ¶ D. d. causam ꝓpter
quam modicus est ordo existens in actionibus rerum naturalium: ꝛ d. re-
gnum eī cuiuslibet eorum est tale natura: id est z̄ est ita quoniā principiū
cuiuslibet istorum impossibile est vt habeat naturaliter prius.

¶ Et potest intelligi: qm̄ principium vtriusq; istorum modorum. ſ. volūta
Documē- riꝰ ꝛ naturalis optz vt habeat talem intētionem accidētis. ¶ Et sciendum
tum. est ꝙ hec est sentētia Aristo. in sollicitudine: et per ipsam dissoluuntur om-
Uid ſsile supra. cō. 37. nes questiones cōtingentes sollicitudinem. Sunt enim quidam qui dicūt quoniā nihil est de quo deus nō habeat sollicitudinem. Dicūt eī ꝙ nō ſz sapiēti dimittere aliquid sine sollicitudine: neq; vt faciat malum: et ꝙ omnes actiōes eiusdē sunt iuste. Et alij qui cōtradixerūt huic sermoni de hoc quod inuenitur qm̄ multa mala sunt: ꝛ debet sapiēs dimittere ea. Isti igi-tur sunt in extremo cōtradictorio. ſ. ꝙ nulla sollicitudo est in eo oīno: ꝛ ve-ritas est in hoc ꝙ sollicitudo est: ꝛ ꝙ si aliqua sunt sine sollicitudine proue-niūt ex necessitate materie nō ex diminutiōe agētis: ita ꝙ hic excitat quos dā ad dicēdum duos deos esse: quozum vnus creat bona: ꝛ alius nō bona.

¶ Dico autem puta ad discerni necesse quoq; omnibus venire ꝛ alia sunt sic quibus cōtant oīa ad totum. Quecūq; vero impos possibilia oīa accidunt aut absurda aliter dicentibus. Et qualia gratiosius dicētes ꝛ in quibus minime dubitationes opz nō la tere. Dēs. n. ex contrarijs faciūt omnia neq; autē ꝙ omnia: neq;

UVA. BHSC. IyR_117

ex contrarijs recte: nec in quibuscūq; ptraria existunt: qm̄ ex contrarijs erunt nō dicunt: impossibile. n. sunt ptraria admiscē. Nobis autem soluit̄ hoc rōnabiliter eo q; tertium aliq̄d sit. Aliq; vero alterum ptrariorum mām faciunt: quemadmodum quidem est in equale equali: aut vni multa. Soluitur autem ꝛ hoc eodem mō. Materia eīm que vna nulli est contraria.

D Mā nulli ē ptraria.

¶Et ergo dico eis q; oēs coguntur ad diuidendū iudicium: ꝛ q; alia eius dispōnis in quibus cōiūgantur oīa in toto'. Opz eīm nos nō ignorare oīa impossibilia ptingentia ꝛ q̄ impossia sunt de sermonibus aliorū: ꝛ q; illud q̄ dixerunt nō verisimile dixerunt: ꝛ in quibus est pauca dubitatio. Omnes. n. faciunt oīa ex contrarijs sed non recte faciunt: neq; in omnibus neq; in quibus sunt ex cōtrarijs. Contraria enim non patiuntur se adinuicem. ¶Nos autem dissoluamus hāc qōnem sermone necessario ad aliquod tertium esse. Et si posuerunt alterū contrariorum esse mām: sicut ponunt non equale equale: et vnum multitudinis. Hoc. n. dissoluamus tali modo. Una. n. mā nullo modo est contraria.

¶Cum cōpleuit notificare opinionē suā in istis rebus vult demōstrare q; sua snia est ab aqua separātur oēs obiectiōes: ꝛ dissoluunt oēs qōnes ptingētes antiqs in principijs. Coguntur. n. cōcedere q; in rebus, volūtarijs que cōcātur in vna actiōe inueniūtur sīlia his duob' modis actionū: ꝛ cuz hoc fuerit in rebus volūtarijs nō est querēda alia cā in reb' naturalibus. 53

¶Et hoc intendebat cum. d. cogūtur enim omnes ad dicēdum iudiciū ꝛc. id est omnis enim qui locutus fuit de hoc coactus fuit indicare hāc diuersitatem existētem in natura: ꝛ distinguere ꝛ determinare eam: ꝛ cuz hoc cōfessus fuit q; tale inuenitur in reb' oibus in omni actione. s. in rebus volūtarijs: n. q. induxit hoc modo castigādi: ꝛ cum oporteret eos dissoluere hāc questionē tali dissolutione ꝛ dicere in principijs totius talem sermonem ꝛ nō inducere impossibilia q̄ induxerūt cū laborauerunt in dando principia eorū ꝛ causas apparētiuz in eis: ꝛ ideo. d. posit: ꝛ opz nos nō ignorare ꝛc. i. et ideo opz eum qui scierit sermones nostros nō ignorare differētiam inter sermones nostros et sermones aliorum cogitādo impossibilia cōsequentia sermones eorum. ¶D. d. q; illud quod dixerūt nō ridiculose ꝛc. i. non ignorare dicūt q; illud q̄ dixerūt de hoc non ridiculose dixerūt: ꝛ q; in opinionibus eorum nulla opinio est cui accidat modica dubitatio. 2

¶Deinde incepit dicere opiniones eorū corruptas de principijs: et. d. omnes faciunt omnia ex contrarijs ꝛc. i. error in quo conueniunt omnes est: q; faciunt principia omnium entium tantum contraria: ꝛ peccant in duobus. Quorum alterum est q; principia omnium non sunt contraria: cuz in principijs corporuz celestium non est contrarietas. Et secundum est: q; impossibile est q; sola contraria sint principia. ¶Deinde. d. quia cōtraria nō patiuntur ab inuicem. i. contraria autem non sufficiunt esse principia generabilium: q; contrarium non recipit suum contrarium: cum transmutantur ens in generatione ꝛ corruptione de contrario ad contrarium: ꝛ hoc declaratuz est primo phys. hic autem est dictum ad rememorandum. ¶Deinde. d. nos autem dissoluamus ꝛc. i. nos autē iam dissoluimus hanc questionez addentes contrarijs tertium. s. materiaz recipientem contraria successiue. Deinde. d. ꝛ si posuerit alterum contrariorum ꝛc. i. et non possunt euadere 3 5 Prio phy. t. cō. 51. vsq; q; ad. 63.

UVA. BHSC. IyR_117

ex hoc alteruz cõtrariorũ ponẽdo quasi materiã alterius. Materia eñ opz vt nõ sit cõtraria alicui: qz si cẽt nõ reciperet illud cuius est mã: vt potẽtes nõ equale materiã eẽ equalis: z vnum materiam multitudinis.

¶ Amplius oĩa praui participatiõe extra vnum: nã prauum ipsum alterum elementorum. Alij autem nec principia: bonũ z malum: quãuis in omnibus marie qd̃ bonum principium. Alij vero hoc quidem recte: qz principium: sed quomodocũcz bonum principiũ non dñt: vtrum. s. vt finis: aut vt mouens: aut species. Jncõuenienter autez z Empedocles: amicitiã enim facit bonum: hoc autem principium z vt mouens. Congregat enim z vt materia. pars eñ mixture: sic itaqz z eidem accidit: vt materiam principiũ esse: z vt mouẽs: sed esse non idem. Utrum igitur amicitia. Jncõuenies autem z icorruptibilẽ esse litẽ. sed ipsuz aũt est mali nã.

¶ Et etiam mendacium est acquisitum in omnibus preterq̃ in vno: malum enim per se est vnum elementorum: alij autem non dixerunt malum z bonum esse principia: cuius in maiori parte in omnibus bonuz est principium. Et quidam eorum dicunt qz hoc principium est bonum: sed nõ simpliciter dicunt qz bonum est principium: quasi perfectio: aut quasi mouẽs aut quasi forma: z Empedo. etiam dicit modo impossibili. Ponut enim bonum amicitiã z hoc est principium: qz est quasi mouẽs: z qz aggregat: z est quasi materia: qd̃ est pars admixti: qñ esse accidit alicui vni: vt habeat principiũ quasi materiã: z etiã quasi mouẽs: sed tñ essentia nõ est vna: ꝑm quid: est igitur amicitia. Et impoſe est etiã vt sit lis q̃ nõ corrumpatur omnino cum talis sit natura mali: z cum habeat naturam mali.

§4 ¶ Et. d. Arist. z etiã mẽdacium z c. i. z quidã ponũt oĩbus duo principia: malum. s. z bonũ: q̃ sunt materia z forma: et si ita sit tunc malum existit in omnibus preterq̃ in vno. s. forma: necesse est autem vt oĩa composita sint mala: quia alterum clemẽtorum eorum quod est materia: est malum. z hoc intendebat cum. d. malum enim per se est alterum elementorum. ¶ Deinde. d. alij autem non dixerunt bonum z malum esse principia: id est alij vero nõ dixerunt bonum z malum esse principia: cum bonum videatur esse principium in omnibus z pluribus dispositionibus. ¶ Deinde. d. z quidam eorũ dicunt qz hoc principiuz est bonum: z quidam antiquorum opinãtur qz primum principium est bonum: sed non dixerunt quomodo est principium: vtrum secũdum finem aut secũdum formam: aut secũdum mouẽs: neq; determinauerũt: hoc sed dixerunt hoc vniuersaliter nõ mõ determinato.

2 ¶ Deinde. d. z Empedocles. d. etiam modo impossibili: facit enim bonum amicitiam: z malum litem: et hic sunt principia z c. i. z quod. d. Empedo. de principijs est etiam impossibile: facit. n. principium quod est bonum esse amicitiam z principiũ quod est malum litem. Sed inquantum amicitia cõgregat res est principium quasi mouẽs: et inquantum est pars rei admixte est principiũ quasi clemẽtum. Quapropter contingit ei ponere causam mouentem extrinsecam esse quasi elementum rei mote. s. vt motum sit admixtum cum motore. ¶ Deinde. d. quoniam si accidit alicui vni z c. i. sed si accidat alicui vni vt habeat principium quasi mãm z elemẽtum z princi-

UVA. BHSC. IyR_117

pinz.q.mouens.tamen non est possibile vt essentia motoris sit essentia materie:sm igitur quemadmoduz facit his duobus modis amicitiam esse principium vtrum secundum mouētem aut sm materiam: impossibile enim est vtiqđ sit cā eiusdem vtroqꝫ modo. ¶D.d.z impossibile est etiam vt lis ꝛc. id est et impossibile qđ ptingit Empedocli in suo sermōe est q lis sm q est principium nō corrumpetur: quamuis sit mala z male nature: z violenta. Violentum autem non est manssuum.

F Nō ē possibile vt essentia motoris sit essentia materie. Violētuz nō ē manssuum. Idē.2. ce. tex.cō.18.

¶Anaxagoras autē vt mouens quod bonum principium. Intellectus enim mouet: sed gratia alicuius mouet: quare alterum excepto vt nos dicimus. Nam medicatiua est sanitas quodammodo. Inconueniens autem z contrarium non facere bono et intellectui.

¶Anaxagoras autem bonum principiuz dicit esse quasi mouēs. Intellectus enim mouet: sed mouet propter aliquid. Dixit igitur aliuz sermonem non sicut dicitur. Medicina enim est aliqua materia sanitatis. Et impossibile est etiam non ponere contrarium boni z intellectus.

¶D.aristo. Anaxagoras autem.d.q bonū est principiū mouens: cum iam posuit q intellectus est mouens omnia: sed non.d.qua de causa mouet. oē enim quod mouet propter aliquid mouet: z illud propter qđ mouet magis est bonum: cꝫ illud bonum mouens. ¶Dixit igitur sermonem diminutum qz contingit ei ponere aliud principium: nō sicut dicimus q principiū mouens mouet sm perfectionem z complementum: vt videmꝰ medicinam mouere ad se. mouet enim ad sanitatem: z medicina est forma sanitatis. si igitur sanitas non esset in subiecto sicut est de primo principio: tūc medicina moueret vtroqꝫ modo. s. sm q est, agens motum z finis. 55 Uid.s.56 z.58.

¶Omnes autem cōtraria dicentes non vtuntur cōtrariis nisi figure aliquis. Et quare hic quidem corruptibilia: hic autem incorruptibilia nullus dicit. Omnia nāqꝫ entia faciunt ex ipsdem principijs. amplius autē alij quidem ex non ente faciunt entia alij autem nisi hic cogatur vnum omnia faciunt. amplius propter quid semper erit generatio: z que est causa generationis nullus dicit. Et duo principia facientibus aliquid: necesse primum principalius esse: z his qui species: qz aliud principium principalius: propter quid enim participauit z participat. Et aliis quidem necesse sapiētie z honoratissime scientie aliquid contrarium esse: nobis autē non. Non em̄ est contrarium primo nihil. Naz omnia cōtraria materiā habent: z potentia est: cōtraria autē ignoratia ad cōtrariū nihil: primo vero cōtrariū. amplius si nō erunt ꝑter sensibilia alia: nō est principiū z ordo: z gñatio z celestia: sed semper principij principiū: vt theologis z physicis oibus. Si autem erūt species aut numeri nulli⁹ cause: si autē non quidem motus. Adhuc quomodo erit ex non magnitudinibus magnitudo z continuum: non enim numerus facit continuum nec vt mouens nec vt species. At vero nullum erit contrariorum et factiuum quod et nō motiuum continget vtiqꝫ non esse. At vero posterius

UVA. BHSC. IyR_117

quidem ipsum facere potentia: non ergo sempiterna sunt entia: sed sunt intermedium. Intermediuz igitur est aliquid horum: z hoc dictum est. Adhuc quomodo numeri vnum: aut anima: aut corpus: z species totaliter: z resnihil dicet nullus: nec continget dicere si non: vt nos: vt dicat q̄ mouens facit. Dicentes autem numerum mathematicum: z sic semper aliam habitam substantiam z principia cuiuslibet: alij inconneram ipsius vniuersi substantiam faciunt. Nihil enim alia alij confert aut ens: aut nō ens z principia multa. Entia vero nolunt male disponi: nec bonum pluralitas principatuum: vnus ergo princeps.

¶Explicit Liber Duodecimus Metaphysice Aristo.

¶Aristote. Stragyrite Metaphysice Liber Tertiusdecimus: alꝰ nunc̄ in lucem editus.

DE sensibilium quidem substantia dictuz: que est in methodo quidem p̄horum de materia: posterius vero de ea que est secundum actum. Quoniamvero perscrutatio est vnum est aliqua preter substātias sensibiles immobilis z semper aut nō est: z si est: que est primum que abdita sunt speculandum: vt si quid non bene dixerunt non eisdem rei sumus: z si quid consequentie dogma nobis z illis hoc separatuz: ne aduersum nos graues sumus amabile. Nam si quis hoc quidem melius dicit: illa vero nō deterius. Due vero sunt opiniones de his nanc̄ mathematica dicunt substantias esse quidem z numeros z lineas his cognata z iterum ideas. Sed quoniam hi quidem duo hec genera faciūt ideas z mathematicos numeros. Alij vnā materiam vtrorumq̄: z alij quidem mathematicas solum substātias esse dicunt. Perscrutandum est primum quidem de mathematicis nullam addentes eis materiam. Ut vtrum idee sint aut non: sed quasi mathematicis solū: siue sint: siue non sint: z si sunt quomodo sunt. Deinde post hec separatiz de ellipsis simpliciter z quantum legis gratia: diuulgātur enim multa ab exterioribus rationibus. Amplius autem ad illam oportet perscrutationē obuiare plurimam rationem cum perscrutamur si substantia z principia entiū vniuersaliter z idee sunt. Nā post ideas hic restat tertia perscrutatio. Necesse vero si sunt mathematica: aut insensibilibus esse ipa quēadmodū dicūt q̄dā: aut separata a sensibilib⁹. Dicunt aūt z ita q̄dam ac si neutraliter: aut nō sunt: aut alio modo sunt. Quare dubitatio nobis erit non de esse: sed de modo. Quomō quidem igit in sensibilibus impoſſe esse: z si mul fictitia ratio. Dictuz est quidē z in dubitabilibus: quia duo solida simul esse

UVA. BHSC. IyR_117

esse ipossia. Amplius ꝛ qꝛ eiusdē rōnis aliqs potētias ꝛ nās i sen
sibilib⁹ eē: ꝛ nullā separatā. Hec quidē igit dcā sunt ꝑus: sed ad
huc palā diuidi qōcūqꝫ corp⁹. Nā ꝑm superficiē diuidet: et ꝑ ꝫz
lineā: ꝛ ꝑm punctū. Quare si punctū diuidere impoſſe: ꝛ lineā: q
si hanc et alia. Quid ergo differunt. aut has esse tales naturas:
aut ipsas quidem: non esse autem in ipsis tales naturas: idē eīm
accidet. Diuisis enim sensibilibus diuiduntur: aut neqꝫ sensibi-
les: aut vero neqꝫ separatas esse naturas tales possibile. Si enim
erunt solida ꝓter sensibilia separata ab his altera ꝛ priora sensi
bilibus. palā ꝛ ꝑter supficies alteras necessariū est supficies se-
paratas: ꝛ punctа: ꝛ lineas. Quisdē eīm rōnis. Si aūt hic palā ꝓ-
ter solidi mathematici supficies: ꝛ lineas alte separate. Priora
eīm cōpositis sunt incōposita. Et siqdē sensibilib⁹ priora corpora
non sensibilia eadem ratione ꝛ planorum que in mobilib⁹ solidis
eadem sunt. Quare altera hic plana et linee ab his que simul cū
solidis separatis. Hoc quidem enim cum mathematicis solidis
hec et priora mathematicis solidis. Iterum ergo horum pauco-
rum erunt linee quibus prius oportebit alteras lineas: ꝛ puncta
esse: ꝓpter eandem rationem. Et harum in prioribus lineis al-
tera priora puncta quibus non adhuc priora altera. Inconueni
ens itaqꝫ fit coaceruatio. Accidit enim solida quidem vnica ꝓ-
ter sensibilia: plana autem triplicia ꝓter sensibilia: et que in ma
thematicis solidis: ꝓter ea que in his. linee autem quadrupli-
ces: puncta et quintupla. Quare circa qualia horum sciēcie erūt
mathematice. Non enim vtiqꝫ circa ea que in solido mobili pla-
na: ꝛ lineas et puncta. Semper enim circa priora scientia eadem.
aūt ratio ꝛ de numeris. Amplis⁹ que q̄dē ꝛ in dubitationibus per
tractauimus quomodo contingit soluere circa que enim astro-
logia est. Similiter autez ꝓter sensibilia: ꝛ circa que geometria
esse: et celuz et partes ipsius: quomodo possibile: aut aliud quod
cunqꝫ habens motum. Similiter autem et perspectiua: ꝛ armo-
nica: erit entz nox visus ꝓter sensibilia et singularia. Quare pa
lam qꝫ et alij sensus et alia sensibilia. Quid enim magis hec q̄ꝫ
illa. Si autem hec et alia: erunt siquidem et sensus. Amplis⁹ scri-
buntur quedam vniuersaliter a mathematicis ꝓter has substā
tias erit ergo ꝛ ipsa quedam substantia alia intermedia separa-
ta ab ideis: et his que intermedia: que neqꝫ numerus: neqꝫ pun-
cta. neqꝫ magnitudo: neqꝫ tempus. Si autem hoc impossibile: pa
lam quod et illa impossibile esse separata a sensibilibus. Omni-
no autem contrarium accidit et numero consueto existimari: si
qs ponat sic eē mathematica: vt separatos quosdā nūeros necesse
eē pp sic q̄dē ꝛ ipsas priores eē sensibilib⁹ magnitudinib⁹: ꝑmve
ritatē aūt posteriores. Imperfecta eīm magnitudo gnātione qui
dem prior est: substantia aūt posterior: vt inanimatum animato.

Prio oppo
sita sūt in
cōposita.

UVA. BHSC. IyR_117

¶Amplius quo ꝛ qualr erũt vnũ mathematice magnitudines que quidẽ em̃ hic: nã aut parte anime: aut alio aliquo rõnabili: si aũt nõ multe ꝛ dissoluẽt. Illis aũt diuisibilib⁹ ꝛ quãtis exñtib⁹ que cã essendi vnũ ꝛ cõmanẽdi. ¶Ampli⁹ gñationes manifestãt ꝑmo quidẽ em̃ ad longitudinẽ fit: deinde ad latitudinẽ: vltio aũt ad profundum et finem ꝯ. Si igit quidem gñatione posteri⁹ sub stantia prius: corpus prius vtiq; erit superficie et longitudine: et sic perfectum ꝛ totum viget: quia animatum sit: linea autem ani mata aut planum quõ vtiq; erunt: sunt enim nostros vtiq; erit anxioma. ¶Amplius corpus quidẽ substãtia quedam: tam enim habet aliqualiter quod perfectum: linee autem quomõ substãtie Neq; enim vt species ꝛ forma quedam. vt si forte alal: vt materia vt corpus. Nihil enim ex lineis: neq; ex superficiebus: neq; ex pũ ctis: videre potens constare. Si autem erant substantia quedam materialis hoc vtiq; videtur potentia pati. Ratione quidez igi tur sunt priora: sed non omnia quecunq; ratione priora substan tia priora. Substãtia quidem enim priora quemcũq; separata in causando excedunt. Ratione aũt quorum rõnes ex rationibus. hec autem non simul existunt. Si enim sunt passiones preter sub stantias: puta motum aliquid aut album: albo homine. album prius ꝑm rationem: sed non ꝑm substantiam. Non enim cõtingit separatum: sed semper simul cum synolo eẽ. Synolon autẽ dico hoiem albũ. Quare manifestũ q̃ neq; qđ ex ablatione prius: ne q; qđ ex appositiõe posterius. Ex appositione em̃ albi albũ ho nio dr̃. Quod quidẽ igit neq; substãtie magis corpoꝛ sunt: neq; priora in essendo sensibilibus. ſ; rõne solũ: neq; separata aliter esse possibile dictũ est sufficienter. Qm̃ aũt neq; in sensibilib⁹ contin gebat ipsa esse manifestum. Quod aũt totalr non sunt: ꝛ poter hoc nõ simplr sunt. multiplr em̃ eẽ dicim⁹. Sicut eni ꝛ vlia i ma thematicis nõ de separatis sunt circa magnitudines ꝛ numeros ſ; de his quidã nõ inquantũ. ſ. et talia q̃lia hr̃c magnitudinẽ: aut eẽ diuisibilia palã q̃ cõtingit de sensibilib⁹ magnitudinib⁹ esse: ꝛ rõnes: ꝛ demr̃ationes: nõ inquantũ aũt sensibiles: ſ; inquãtũ ta les. Sicut eni ꝛ inquãtũ mota solũ multe rõnes sunt sup eo qđ qđ est vnũqũq; talũ accidentiũ ipsis. Et nõ necesse ꝓ hoc: aut separatũ aliqđ esse motum sensibiliũ: aut in his aliquãtũ natu rã esse separatã: sic ꝛ de motis erũt rõnes: ꝛ scientie: non inquãtũ mota aũt: ſ; inquãtũ corpus solũ. Et iterũ inquantũ plana solũ et inquantũ longitudines solũ: et inquãtum diuisibilia hñnta põ nem: ꝛ inquãtũ diuisibilia solum. Quare qm̃ simplr vex non so lũ separabilia eẽ: ſ; nõ separabilia: puta mota eẽ ꝛ mathematica: q̃ sunt simplr vex dicere: ꝛ talia q̃lia dicunt: sicut et alias sciasim plr vex dicere: ꝛ hui⁹ eẽ accñtis: puta q̃ albi ſ; salubre albũ: hoc autẽ est salubris: ſ; illius cuiusq; vna q̃ſ si salubre. Salubris si in

UVA. BHSC. IyR_117

quantum hō hois sic et geometria nō si accidit sensibilia eē q̄rū est. Non est autē inquātum sensibilia nō sensibiliū erunt mathematice scie. Non tñ neq; p̄ter hec alioꝝ separatoꝝ. Multa autē accidunt ſm se rebꝰ inquātum rebꝰ vnūqȝq; existit talium. et inquātum femininum aīal: et inquātum masculinū ꝓprie passiones sunt: quāuis non sit aliqȝ femininum neq; masculinū separatū aīalium. Quare et inquātū lōgitudines solū et iquātum plana plana. Et quāto vtiq; de priorib⁹ rōne ꝛ simplicioribus tāto magis hȝ certū. Hoc aūt simplex est super magnitudine magis q̄ cum magnitudine: ꝛ maxime super motu. Si autem motum maxime primum: simplicib⁹ enim ꝛ huius q̄ terris. Eadē aūt rō ꝛde harmonica ꝛ speculatiua: natura enī inquātū visus: aut inquantum vox speculak: ſz inquātū linee ꝛ numeri: ꝓprie tñ hec passiones illoꝝ ꝛ mathematica sīr. Quare siqs ponēs separata accēptū speculak aliqd de his inquantū talia nulla ꝓpter hoc medicatio mē tiet: sicut nec qñ i terra scripsit pedalē: dicat nō pedalē. Hō ei i p̄ponib⁹ mendaciū. Optime aūt vtiq; sic cōsiderabit vnūqȝq; siqs qȝ nō separatū ponat separans qȝ quidē arithmeticꝰ facit: ꝛ geometer. Vnū quidē enī indiuisibile: hō inquantū hō hoc: aut post vnū diuisibile. Deinde cōsiderauit si qd hoi accidit inquantū indiuisibile: ſz inquantū solidū. Geometer aūt nō inquātū hō neq; inquātū indiuisibilis: ſz inq̄tū solidū. Que em vtiq; ꝛ si qs q̄ erit indiuisibile inerāt ipsi palā q̄ sup his cōtingit ipsi eriste re poke. Quare pp hoc recte geometre dicūt: ꝛ de entib⁹ disputāt: ꝛ entia sunt diꝝ. Dupl̄r em sunt: ens hoc qdē actu: hoc vero māliter. Mm aūt bonū ꝛ malū alterū hoc qdē est semp in p̄one: bonū aūt ꝛ in immobilib⁹: dicentes nihil dicere mathematicas scientias de bono aut optio mētiunt. Dicūt enꝫ ꝛ demonstrant maxime: non enim si non nominatum: opera aūt ꝛ rōnes oñdūt: non dicunt de ipsis: boni autem maxime ostendūt mathematice scie: ꝛ quo multoꝝ cā vī hic. Dico autem puta ordo: ꝛ determiatur palam quod dicent vtiq;: ꝛ talē cām eā que vt bonum causa modo aliquo: magis autem voce in aliis de ipsis dicemus. De mathematicis quidem igitur: et quod entia sunt: et qualiter entia: et quomodo non prioza: tanta dicta sunt.

Socrates circa moralia negociat⁹ē. Jdē. j. m. t. c. 6.

Ideis aūt pe. ipsam ſm ideam opinionē cōsiderandū nihil copulātes ad numeroꝝ materiā. ſz existimabāt a p̄ncipio q̄ primi ideas dixerūt esse. Accidit aūt q̄ de spēbus opinio his qui dixerunt persuasos esse de veritate. Heraclīti rationibus tanq; omnibus sensibilibus semper fluentibus: vt siquidem scientia alicuius erit ꝛ prudētia alteras oportet aliquas naturas esse preter sensibiles manentes. Non enim est fluentium scientiam. Socrate aut circa morales virtutes negociante; et de his diffinire vniuersaliter pō. Physicoꝝ q̄dē enīz

UVA. BHSC. IyR_117

ad modicū Demo. tetigit solū: ⁊ dixerūt aliqualr calidū ⁊ frigidū. Pythagorici aūt prius de quibusdam pauca quorū rōnes in numeros retulerunt: puta quid est tps: aut iustū: aut nuptie. Ille aūt rōnabilr q̄rebāt q̄d: syllogizare em̄ q̄rebat: p̄ncipiū aūt syllogism̄ oꝝ ꝙ q̄d est: dialectica eni valida nōdū tūc erat. vt posset et si non eo ꝙ q̄d est ꝓia speculari: et ꝓoꝝ si eadē scia. Duo em̄ sunt que quis vtiq; attribuet Socrati iuste inductas rationes ⁊ diffinitre vlr: hec enim sunt ambo circa principium scie. Sed So. q̄ dē vlia non sepabilia fecit: neq; diffōnes. Ille aūt seperauerūt: et talia entiū ideas appellauerūt. Quare accidit ipsis ferre eadē rōne oīum eē ideas vlr dictoꝝ: et silr quēadmodū vtiq; si q̄s numerare volens in moub⁹ quidē exñtib⁹ putet nō posse: plura autē faciens numeret: plura enim sunt singularib⁹ sensibilib⁹: vt est dicere species: de quibus querentes cās ex his ꝓcesserūt: ꝙ vnū qdq; enim equiuoce est: ⁊ secus substātias alioq̄n vnū est in multis: et in his et in perpetuis. Adhuc p̄m quos modos ostenditur quia sunt species p̄m nullū vniuersaliter horū ex q̄busdā: quidez enim non necesse fieri sylm. Et q̄busdā: ⁊ vt vero quorum putāt horum species fiunt: scōm rōnes enim eas que ex sciētijs erunt species omniū quoꝝūcūq; scie sunt: et scōm vnum in multis ⁊ ne gocium: p̄m autem intelligere aliquid corrupti corruptibilium. Phantasma enim aliquod eius ꝙ quid. Adhuc ⁊ certissime rationum he quidē eoꝝ que ad aliq̄d factūt ideas: quarū nō ⁊ esse p̄m se genus. hoc aūt tertiū horū dñt totalr: et interimūt que de spēbus rōnes: q̄ magne volūt eē dicentes spēs ideas accidit esse ei nō esse. ꝑmo dualitatem: sed numerū: et huⁱ⁹ ꝙ ad aliq̄d: et qd eius ꝙ p̄m se: et oīa q̄cūq; quidē sequētes eas que de spēb⁹ opiniones obiecerūt principijs. Ad hoc p̄m quidē suspicationē p̄m quantum aiunt esse ideas erūt spēs aliorumq; multoꝝ. Intelligit vnius non solū circa substātias: sz ⁊ qui non substātiarū sunt et scia nō solū substātie erūt. Accidūt aūt ⁊ alia inuita talia: scōm aut necessariū ⁊ opiniōes q̄ de ipsis si sunt ꝓticipabiles spēs substātiarū necessariū ideas esse solū. Nō scōm accīs participantur sz opz sic vnāquāq; participare inquātū nō de subiecto dīr. Dico ⁊ puta si q̄d ipo duplo ꝓticipat hoc ⁊ perpetuo ꝓticipat: sz p̄m accīs: accidit em̄ dupla ꝑpetuū esse. Quare erūt substātia spēs. Hec aūt hic substātiā figurāt: ⁊ ibi aūt quid erat dicere esse: aliq̄d p̄ter hoc vnū in multis: ⁊ si quidē eadem spēs idearū ⁊ participātiū erit aliquid cōe. Quid em̄ magis ⁊ corruptibilib⁹ dualitatibus: et dualitatibus multis quidem ꝑpetuis: ⁊ dualitas aūt vnū et idem quantū in ipa et quadam. Si aūt non eadem species eq̄ uoca vtiq; erūt: et simile sicut vtiq;: si quis vocet hominem calliam ⁊ lignum nullam cōtatem inspiciens ipoꝝ. Si autez in alijs quidem communes rōnes cōgruere ponamus specieb⁹ pu

Socrates nō posuit vlia sepata singularibus.

ta ad circulū figurā planū: et reliquas ptes rōnes: z q cuius est apponet: ꝯsiderare opz ne vacuū sit hic oio. Cū em apponet et medio aūt plano aut oīb⁹. Dia em que i subſtātia idee puta aial et bipes. Adhuc puta palā qō necesse tm aliquid quēadmodū planū numerū quēdā aut oībus inexistit speciebus vt genus.

Omnium autem maxime dubitabit vtiq quis cōtinuerit spēs: aut perpetuis sensibilibū: aut his que fiunt z corrumpūt. Neq em motus neq permutatiōis nulli⁹ sunt cause ipis. At vero neq ad sciam nihil auxiliat q̄ aliorum: neq enim subſtantia ille horum in his vtiq esset neq ad esse: neq inexistens participantibus: sic quidem enim forte causa videbitur vtiq esse album mixtum ens et quod album. Sed ille quidem sermo valde debilis quem Anax. quid priorum Eudoxius: aut posterius dicebat dubitans et alij quidem. Facile enim multa colligere z impossibilia ad talem opinionem.

At vero neq ex speciebus sunt alia secundum modorum cōsuetorum dici: dicere exteriora: z participare ipsius alia. Vanilocquium etiam et metaphoras poeticas dicere: quid enim operatur ad ideas respiciens contingit que esse et fieri quodcunq et non assimilantium. Quare et ente Socrate et non ente fiet vtiq quale Socrates. Similiter autem palam: quia et vtiq erit Socrates perpetuus: eruntq plura exteriora eiusdem: q̄ et species: puta hominis animal et bipes: simul aūt z ante antropos. Ad huc non solum sensibilium exteriora species sed et ipsarum: puta genus earum que vt genus specierum. Quare idem erit exemplar et imago. Adhuc videbitur vtiq impossibile seorsum eē subſtantiam: et cuius subſtantia quare quo vtiq idee subſtātie erunt existentes seorsum erunt. In Phedrone autem hoc dicitur modo tanq et essendi et fiendi causa species sint: q̄uis specie bus existentibus tamen non sit si non sit mouens: et multa fiunt alia: puta domus et annulus: quorum non aiunt esse species. Quare palam q contingit et illa quorum aiunt ideas esse z esse et fieri propter tales causas quales et dicta nunc: sed non ppter species: sed de ideis quidem: et hoc modo et per magis certas et multa colligere similia considerare.

Quoniam autem determinatum de his bene habz iterum speculari circa numeros accidentia dicentibus ipos esse subſtantias separatas: et entium causas primas. Necesse autem siquidē est numer⁹ natura quedam et non alia est ipsius: sicut aiunt quidē: aut eē primū aliquid ipsi⁹ habitū: aut alterū ens spē vnūqq̄q: z hoc aut i vnitatib⁹ cōfestiz existit est incōferibilis q̄cūqz vnitas cuicūqz vnitati: aut cōfestim conse quenter oēs: z cōferibiles cuicūqz q̄cūqz dicunt eē mathe-

UVA. BHSC. IyR_117

maticū numerū. Jn machinādo.n. nihil differt: neq; vna vnitas altera ab altera: vt has quidē ꝓferibiles: has autem non puta si post vnū pria dualitas: deinde trinitas: ⁊ sic vtiq; alius numer⁹. Sunt ⁊ conferibiles que in vnoquoq; numero vnitates: puta in dualitate prima ipsis: ⁊ que in trinitate prīa: ⁊ sic itaq; in aliis numeris. Que autē in dualitate ipsa ad eas q̄ in trinitate ipsa ⁊ in cōferibiles. Sīlr autē ⁊ in aliis qui cōiter numerus pp qđ ⁊ mathematicus quidem numerat post vnum duo cuz anteriori vno aliud vnū ⁊ tria cuz duob⁹ his aliud vnū: reliquo aurem eodem. Jste autem post vnū duo altera sup vno prio ⁊ trinitas sup dualitate: sup qđ ⁊ ali⁹ numerus: et adhuc quidē eē numeroruz q̄lis qui primus dictus est hz ⁊ q̄le mathematici dicūt: tertiuz aūt dictuz vltio. ¶ Adhuc hos autez sepabiles numero a rebus: aut nō separabiles: sz in sensibilib⁹: nō sic aut vt primo considerabamus: sed vt ex numeris inexistentibus entia sensibilia: et hec quidem ipsorum esse: hec autem oīs esse. Modi quidē igīr ꝑm quos contingit ipsos esse hi sunt ex necessitate soli: fere autem et dicentes vnum prius esse et substantiam et elementum oīum: ⁊ ex hoc aliquo alio esse numerū vnusquisq; horuz aliquo modo dixit preter id qđ omnes vnitates ꝓferibiles: et hoc accidit rōnabiliter. Non eīm cōtinget adhuc alium modū esse ꝑter predictos modos Hi quidem igīr ambos aiunt esse numeros habentem quidē pri⁹ et posterius: mathematicuz autem preter ideas et sensibilia ⁊ separabiles vtroq;. Hi et mathematicum solum numerum esse primum entium separatum a sensibilibus: et pythagorei autem vnū mathematicum vnitum nō separatum: sed ex hoc sensibiles substantias constare aiunt. Totum eīm celum constituūt ex numeris sed monadicis. sed vnitates existimantur habere magnitudinez Qualiter autē primum vnum ostet habens magnitudinem dubitare videntur: alius autem aliquis primum numerū eoruz qui specierum vnum esse: quidā aūt et mathematicum eundē habēt esse. Sīlr autem ⁊ circa lōgitudines: et circa plana: et circa solida hi quidem enim ad que mathematica et que post ideas aliter: et dicentium hi quidem que mathematica: ⁊ mathematice dicunt quicunq; nō faciunt ideas numeros: neq; esse autem ideas. Hi ⁊ mathematica nō mathematica autem. Neq;. n. oīum: neq; autez esse ideas: hi autem mathematica: non mathematice autez: neq; eīm in oī: neq; magnitudinem oēm in magnitudines: neq; q̄scūq; vnitates dualitatem esse. Monadicos ⁊ numeros esse oēs ponunt exceptis pythagoricis quecūq; vnum elementū et principiū aiunt esse entium. Illi autem hūtem magnitudinem quēadmodum dictum prius. Quot modis quidem igīr cōtingit dici de ipsis: et q̄ oēs sunt dicti modi manifestum ex his. Sūt autem oīa quidem impossibilia: magis autem forte altera alteris.

UVA. BHSC. IyR_117

PRimo quidem igitur considerandum si conferibiles vnitates aut inconferibiles. si conferibiles qualiter sicut diuisimus. Est quidem enim ꝯtumcūcꝫ esse cui cūcꝫ vnitati inconferibile: est autem eas que in ipsa dualitate ad eas que in ipsa trinitate: ⁊ sicvtiꝫ inconferibiles esse eas que in vnoquoꝫ primo numero adinuicem. Si quidē igit oēs cōferibiles ⁊ indifferētes vnitates mathematice sit numer⁹ ⁊ vn⁹ sol⁹: ⁊ ideas nō cōtingit esse numeros. q̄lis enim numer⁹: ⁊ vn⁹ solus erit ante antropos: aut animal: aut aliud qō cunqꝫ specierū: idea quidē eē numeri vniuscuiusꝫ antuantroplī vna: ⁊ p se alis aūt vna. Sikes aūt ⁊ indifferentes infiniti. Quare nihil magis hec trinitas p se hō: aut quecūcꝫ. Si aūt nō sunt numeri idee: neꝫ totaliter: poke eē ipsas esse: ex quib⁹ eē erūt principijs idee. Numerus eē ex vno ⁊ dualitate indeterminata: ⁊ prima: ⁊ elemēta dicūtur numeri esse ordinate: neꝫ priores cōtingit numeris ipsas: neꝫ posteriores: si aūt inconferibiles vnitates: ⁊ sic inconferibiles vnitates: ⁊ sic inconferibiles: vt quecūcꝫ quēcūcꝫ: neꝫ mathematice cōtingit esse numerū hūc. Mathematicus quidē eē ex indifferētibus ⁊ ostēsa aduersus tm: vt in tali cōgruūt neꝫ eū qui specierū neꝫ eē erit dualitas ex vno ⁊ indeterminata dualitate: deinde qui deinceps numeri: vt dicitur dualitas trinitas ꝯtitatis. Simul enim que in prima dualitate vnitates generantur super sicut primus dicens ex inequalibus: equalibus facts eē fiebant sup alter. Deinde si erit altera vnitas altera prior ⁊ dualitate ea que ex his erit prior. Cū eē fuerit aliq̄d hoc q̄dem prius: hoc aūt posterius: ⁊ q ex his hoc quidē prius: hoc aūt posterius: adhuc quidē tm vnū: deinde alioꝫ est aliq̄d primū vnū: scm aūt post illud: ⁊ iterū tertiū: scm quidē post scm: tertiū autem post primū vnū. quare priores vtiꝫ erunt vnitates quoniam numeri ex quibus copulātur puta in dualitate: tertia vnitas erit ante tria esse ⁊ in trinitate q̄rta ⁊ quinta ante numeros hos. Nullus quidē igitur ipsorū hoc modo dixit vnitates inconferibiles. Est aūt sm illorū quidē prima: hoc modo dixit vnitates incōferibiles. Et aūt sm illoꝫ quidē pancipia rationale: ⁊ sic tñ sm veritatem impossibile: vnitates enim priores ⁊ posteriores rationabile. Si quidem ⁊ prima aliqua est vnitas ⁊ vnum primū. Similiter autem ⁊ dualitas: siquidez ⁊ dualitas prima est: post primum eē rationabile ⁊ necessarium sm aliquid esse ⁊ non sm tertium: ⁊ si vtiꝫ alia consequenter simul aut ambo dicere vnitatem que post vnum primam esse et secundam et dualitatem primam est impossibile. Hi autem faciunt vnitatem quidem ⁊ vnum primū: secundum autem ⁊ tertium nō adhuc: manifestum autem ⁊ q nō contingit: si inconferibiles omnes vnitates dualitatem esse primam et trinitatem: et sic alios numeros: semper enim sunt in-

UVA. BHSC. IyR_117

differẽtes vnitates vnãquãq; ab vnaquaq; necesse numerari nu
merũ ꝑm appositionẽ: puta dualitatẽ ad vnũ alio vno apposito
ꝛ trinitatẽ alio vno cũ duob⁹ apposito ꝛ quaternitatẽ eodez mõ.
His aũt existentibus impoꝫ generationẽ esse numeroꝝ: vt gene
rãt ex dualitate ex vno: pars eñ fit dualitas trinitatis: ꝛ hoc qua
ternitatis. Eodẽ aũt mõ accidit ꝛ in habitis: ſz ex dualitate ꝑma
ꝛ ideterminata dualitate fiebat q̃ternitas due dualitates ꝓter
ipsam dualitatẽ. Si aũt nõ pars erat ipsa dualitas: altera aũt ad
erat vna dualitas: ꝛ dualitas erit ex vno ipso: ꝛ alio vno. Si autẽ
hoc nõ poꝫ esse alterũ elementũ dualitatẽ indeterminatã. vnita
tem eñ generat: sed nõ dualitatẽ nõ determinatã. Ad hec ꝓter
ipsaz trinitatẽ ꝛ ipsam dualitatẽ qũo erũt alie trinitates ꝛ duali
tates: ꝛ qñ ex ꝓcedentibus vnitatib⁹ ꝛ posterioꝝb⁹ cõponũtur: oia
eñ hec sunt ficticia: ꝛ impoꝫ esse primã dualitatẽ: sup ipsaz trini
tatẽ. Necesse aũt qñ quidẽ eñ erit vnũ: ꝛ indeterminata dualitas
elemẽta: si aũt impossibilia accidẽtia ꝛ principia esse hoc impoꝫ.
Siquidẽ igitur differẽtes vnitates qualescũq; quibuscũq; hoc ꝛ
talia altera accidũt ex necessitate. Si aũt que quidẽ in alio diffe
rẽteſq; aũt in eodẽ numero indifferẽtes manifeste: et sit in nullo
minores accidũt difficultates: vtputa eñ in denario ipso insunt.
x. vnitates: cõponit aũt ex his ꝛ ex duob⁹ quinarijs. Eñ aũt nõ
quicũq; numerus ipse denarius: neq; cõponit ex quibuscũq; qui
narijs: sicut ꝓz neq; vnitatib⁹: necesse differre vnitates in dena
rio hoc: si eñ nõ differãt neq; quinarij differrẽt ex quib⁹ est dena
rius: qñ differũt ꝛ vnitates differẽtes. Si aũt differũt vtrũ nõ in
erunt quinarij alij: sed solũ hi. Duo aũt erunt: siue itaq; nõ inerũt
qualis erit denarius ex illis. Nõ eñ alter denari⁹ in denario ꝓ
ter ipsum. At vero ꝛ necesse nõ ex quibuscũq; dualitatib⁹ quater
nitatẽ cõponi. Etenim indeterminata dualitas: vt aiunt: accipiẽs
determinatã duas dualitates fecit: sumpti eñ erant duo ficticia:
adhuc esse ꝑter duas vnitates dualitatẽ numerũ quandã ꝛ trini
tatẽ ꝓter tres vnitates: qũo cõtingit: aut eñ participabit altero
alterũ quẽadmodũ albũ hõ ꝓter albũ: ꝛ hoiem: participat enim
his: aut qñ fuerit alteri⁹ alteꝝ dña quedã: sicut animal et bipes.
¶ Adhuc huc quidẽ tactu sunt vnũ: hoc autẽ mixtione: hoc aũt
positione quoꝝ nullũ cõtingit esse vnitatib⁹ ex quib⁹ dualitas et
trinitas: ſz quẽadmodũ duo hoies nõ vnũ aliq̃d ꝑter duos sic ne
cesse ꝛ dualitates: ꝛ nõ q; indiuisibiles dñt ꝓp hoc. etenim puncta
indiuisibilia: ſz tñ ꝑter duo nihil alteꝝ dualitas ipoꝝ. At vero ne
qz hoc opz latere qõ accidit ꝓiores ꝛ posteriores esse dualitates
sic aũt ꝛ alios numeros. Que q̃dez eñ in q̃ternitate dualitates
sint manifeste simul: ſz he his q̃ in octanario poꝫes sunt ꝛ genuerũt:
quẽadmodũ dualitas has: he ipas q̃ternitates: q̃ i octanario ipo
Quare si ꝛ ꝑma idualitas idee ꝛ q̃he idee q̃dã erũt: eadẽ aũt rõ

UVA. BHSC. IyR_117

z vnitatib⁹:que.n.in dualitate prima vnitates gñant ipsas quatuor q̄ in quaternitate. Quare oēs vnitates idee fient z cōponet idea ex ideis. Quare palā q z illa quoz idee ille existūt substātie cōposita erūt: velut si aīalia dicat quis cōponi si hoz ex aīalibus idee sunt. Totalr aūt facere vnitates differētes q̄litercūq; incōueniēs z ficticiū q ad suppositionē coactū. Neq;.n. fm quātū: neq; fm q̄le videm⁹ differētē vnitatē ab vnitate. Necesseq; aut equalē esse numerū oēm q̄dē: sz maxime monadicū. Quare sineq; āplior neq; minor equalis: equalia aūt totaliter indifferētia eadē putamus in numeris. Si aūt non neq; qui in hoc denario dualitates indifferētes erunt equales existētes. Q̄m em̄ causam habebit differentie dicēs indifferētes esse. ¶ Adhuc si oēs vnitas: et vnitas alia duo: q̄ autem ex dualitate ipsa z q̄ ex trinitate ipsa dualitas erunt ex differētib⁹: z vtrū prior trinitate aut magis. posterior em̄ vī priorē necessariū esse: hoc q̄dem em̄ simul dualitati vnitatez: et nos quidē existimamus oīno vnū: z vnū: z si sint equalia duo eē: vt bonū z malū z hominē z equuz: sic autē dicētes neq; vnitates si que nō est amplius numerus quaternitatis ipsius. Q̄m q̄ dualitatis mirabile siue est amplior palā z quo qualis ineſt dualitati quare indifferēs ipsi dualitati: sz nō cōtingit si prim⁹ aliqs numerus z scōs neq; erunt idee numeri. hoc ipsum quidē.n. recte debent qui differētes vnitates dignificāt esse. Siquidē idee erunt: vt dictum est prī⁹: vna.n. species. Unitates autem si indifferentes z dualitates z trinitates erunt indifferentes: propter qō z numerari: z sic vnuz: vnuz duo cum assumpta tñ existente necessarium ipsis dicere: neq; erit gñatio erit ex īdeterminata dualitate: neq; ideas cōtingit esse. Jnerit enim altera idee in altera: z omnis species vni⁹ partis pp qō ad suppōnē q̄dē recte dñt: oīno autē nō recte: multa enīz interimunt: q̄m z hoc ipm hȳe quādā dñt dubitationē: vtruz q̄ numeros m⁹ z dicim⁹ vnuz duo tria assumētes numeram⁹: aut fm ptes facim⁹: aut vtroq; mō: ppter qō ridiculum hanc in tantam substantiam reducere differentiam.

Omnium autem primuz bene habet determinare que numeri differentia z vnitas si est. Necesse autem fm quantum aut fm quale differre. horum autem numerum videtur contingere existens: sed inquantum numerus secundus: si autem in quanto differunt vnitates: z vtiq; numerus a numero differt qua qualis: pluralitate vnitatum. ¶ Adhuc vtrum que prime maiores aut minores: z posterius contrahuntur: aut econtrario: omnia enim hec irrationabilia. ¶ At vero neq; fm quale differre continget: nullā enim ipsis existere passionem: etenim numeris aiunt existere quale posteri⁹ quanto. ¶ Adhuc neq; vtiq; ab vno hoc his neq; vtiq; a dualitate: hoc quidem enim non quale: hoc autē quantuz quale: essen-

UVA. BHSC. IyR_117

dī em multa essentia causa ipsius natura. Si igitur habet aliqua liter aliter dicendū in principio maxime hic ⁊ determinanduz de vnitatibus dicta: maxime quidē: ⁊ qz necesse existere. Si aūt nō q̄ dūt qz quidē igit siquidē sint itez ideę: neqz conferibiles vnitates omnes contingit esse manifestum neqz inuicem inconferibiles neutro modorū. ¶ At vero vt alī quidā dūt de numeris: of bene Sūt aūt hi q̄ cūqz ideas quidē nō putant esse: neqz simplr: neqz vt numeros aliquos exūtes: a mathematica aūt eē ⁊ numeros primos entiū ⁊ principiū ipsorū esse ipsum vnū. Inco uentes em vnū quidē esse aliquid primū numeroz: aut illi aiunt dualitatē: ⁊ dualitatū nō: neqz trinitatū: eius dē em rationis oia sunt. Siquidē igitur sic hūt que circa numerū ⁊ ponet quis esse mathematicā solū Nō ē vnū ꝓncipiū: necesse em differre vnū tale ab alijs vnitatib⁹. Si aūt hoc ⁊ dualitatē quādā primā a duab⁹: sīlr aūt ⁊ alios modos qui cōiter. si est aūt vnū principiū: necesse magis quēadmodum Plato dixit hre q̄ circa numeros: ⁊ esse primam ⁊ trinitatez ⁊ si conferibilē esse numeros adinuicem: si aūt iteruz quis ponat hoc dictum est: qz impossibilia multa accidunt. At vero necesse: ⁊ sic aūt illo modo habere: quare si neutro modo nō vtiqz cōtingit numerū esse separabilē. ¶ Manifestū aūt ex his ⁊ qō pessime dicit tertius modus esse eūdē numerū eū qui spērū ⁊ mathematicum. Necesse em in vnā opinionē cuenire duo peccata: neqz em mathematicū numerū contingit hoc esse modo: sed proprias suppositiones supponētem necesse prolongare: ⁊ quecūqz dicentibus numerum ⁊ species accidūt: ⁊ hoc necessarium dicere. ¶ Pythagoricorum autem modus siquidem minores habet difficultates prius dictis: sic autem proprias alias facere: quidem enim non separabilem numerū aufert multa impossibiliū: corpora autez ex numeris esse cōpositā: ⁊ numerū hūc esse mathematicū impossibile est. Neqz em indiuisibiles magnitudines dicere verū. ¶ Deinde qō maxime hoc hz modo non vnitates magnitudinem habent: magnitudinem autem ex indiuisibilibus componi quomodo possibile. ¶ At vero arithmeticus quidem numerus monadicus est: illi aūt numerum entia dicunt: theoreumata autem aptant corporibus tanqz ex illis existentib⁹ numeris. si igitur necesse quidez si est numerus entiū aliquid ꝑm se horū esse aliquo dictorum modorum: nullo autem horū cōtingit: manifestū qō nō est numeri aliq̄ talē nō q̄lē ꝓstituūt separatū faciētes ipz. ¶ Adhuc vtrū vnaqueqz vnitas ex magno ⁊ puo equatis. aut hoc q̄dē ex puo: hoc aūt ex magno. Siq̄dē: itaqz sic neqz ex oīb⁹ equatis vnūqōqz: neqz idifferētes vnitates. In hac q̄dē em magnū. In hac aūt paruū existit cōtrariū natura ens. ¶ Adhuc q̄ quidez in trinitate ipsa qualiter: vna enim impar: sed propter hoc forte ipsum vnum faciunt impari medium. Si autem vtraqz vnitatuz ex ambobus est equa

UVA. BHSC. IyR_117

opz aũt siquidẽ erit simplr demõstrare. Ad dicẽtẽ aũt oppositas dictiões veras simul esse et q̃ falsuz id esse ostẽdit sumẽdũ aliqd tale: qõ idẽ q̃dẽ erit et qõ est nõ cõtingere idẽ esse: ꝛ nõ eẽ: ꝫ vnũ ꝛ idem tps. Nõ videbit aũt esse idẽ. Sic. n. solũ vtiq; demõstrabitur ad dicentẽ cõtingere oppositas dictiões verificari de eodez. Futuros itaq; inuicẽ rõne cõicare: opz aliqd ipsoꝝ intelligere. Nõ facto aũt hoc: quo est cõmunicatio his adinuicez sermonis. Opz igitur nominũ vnũquodq; eẽ notũ: ꝛ significare aliqd: ꝛ nõ multa: solũ aũt vnũ. Si aũt plura significet manifestuz facere ad qõ fert nomẽ eoꝝ. dicẽs itaq; hoc: ꝛ nõ esse hoc: quod totalr esse dicit nõ dicit. quare qõ significat nomen: hoc nõ inquit significare. hoc aũt impossibile. quare siquidẽ significat aliqd esse: hec cõtradictionem verificari impossibile de eodẽ. Adhuc autez siquid significat nomen: et hoc verificatur: oportet et hoc ex necessitate esse. Quod autem ex necessitate est non contingit tunc non esse. Oppositas ergo non contingit dictiones et negationes verificare de eodem. Adhuc autem si nihil magis dictio q̃ negatio verificatur: dicens hominem aut non hominem: nihil magis verum dicet. Videbitur autem itaq; non equum esse: dicens hominem: ꝛ magis: aut non minus verum dicere: q̃ non hominem. Quare et equum dicens eundem esse verum dicet. oppositas enim similiter erat verum dicere. Accidet igitur eundem hominem esse: et equum: aut aliorum aliquod animalium. Demonstratio quidem igitur nulla horum est simpliciter. Ad ponentem tamen hic demonstratio. Cito autem vtiq; quis ꝛ ipsum Heraclitum hoc interrogans modo cogeret confitert nũq̃ oppositas dictiones posse esse de eisdem verificari. Nunc autem non intelligens seipsum quid quidem dicit: hanc accipit opinionem. Totaliter autez si quod dicitur ab ipso est verum: neq; vtiq; ipsum hoc verũ erit. Dico autem contingere idem ꝑm vnum ꝛ idem esse tempus ꝛ nõ esse. quemadmodum est ꝛ diuisis ipsis nihil magis affirmatio q̃ negatio verificatur: eodem modo ꝛ simul vtriusq; ꝛ simul cõplexi velut vna quadam affirmatione existente: nihil magis negatio q̃ totum: vt in affirmatione positum verum erat. Adhuc autem si nihil est vere affirmare: et hoc vtiq; falsum erit dicere: nullam veram affirmationem existere. Si autem est aliquid soluetur vtiq; quod dicitur ab his qui talia instant et penitus auferentibus disputare. Simile dictis est ꝛ quod dictum est a Pythagora. Et enim ille dixit omniuz esse rerum mensurã hominem: nihil aliud dicens q̃ q̃ videtur vnicuiq; hoc ꝛ esse firmiter. Hoc autez facto idem accidit: et esse: ꝛ non esse: et malum et bonum esse: et alia secundum oppositas dictiones dicta: preter multotiens his quidẽ videri hoc esse bonum: his autem contrarium. Mensuram autẽ esse quod videtur vnicuiq;.

ꝫ hõ oium rex. mẽsura ẽ ꝑm ꝓ thagoꝛã. Jõ. 10. meta. t. cõ. 5.

UVA. BHSC. IyR_117

diuidit: vt mā q̄dem: itaq; acutus vt ek̄tum ⁊ vnitas pri⁹: vt aūt ꝑm speciem ⁊ subst̄ātiam eā q̄ ꝑm rōnem rect⁹ ⁊ totum: qz ex mā ⁊ specie: ppinqui⁹ em̄ spēi ⁊ cui⁹ rō q; ambo: gn̄atione autem posterius. ¶ Im̄ igr̄ principium vnū: qz em̄ diuisibile aiunt: sz idiuisibile vl̄e ⁊ ps ⁊ ek̄m: sz nō: alio hoc q̄dem ꝑm rōnem: hoc aut̄ scōm tps. ¶ Qualiter igr̄ vnū principium: sicut. n. dictum est: ⁊ rect⁹ acuto: ⁊ hoc illo vr̄ esse prior: ⁊ vterq; vn⁹ vtroq; itaq; modo faciunt vnum principium: est autem ipoke: hoc q̄dem. n. vt spēs ⁊ substantia. ℞ autem vt ps ⁊ mā: est. n. qualr̄ vnū vtrumq; ꝑm veritatē q̄dem potentia si qz numer⁹ vnū aliq̄d: ⁊ nō vt aceruus: sz aliis: ⁊ aliꝭ vnitatib⁹ sicut aiunt: actu autem nō est vnitas vtraq;: cā aūt accūtis pcti: qz si vnū ex mathematicis venabāt ex rōnib⁹ vl̄b⁹. ¶ Quare ex illis q̄dem vt punctū vnum sine pōne: quemadmodū igr̄ ⁊ alij q̄dā ex minimo entia cōposuerūt: ⁊ est q̄re si vnitas mā numerorū ⁊ sic̄ prior dualitate. Iterū autez posterior tāq; quodā toto: ⁊ vna spēi: ⁊ dualitate exīte: pp vl̄e āt q̄rere q; p̄dicatū vnū ⁊ sit vt ptem dixerunt: hoc āt sic̄ eidem impoke existere. Si autez vnum ipm opz solum sine pōne esse. nullo. n. dēt: aut qz principiuz et dualitas q̄dem diuisibilis: vnitas autem non. Sikis vtiq; erit tēpore vno vnitas: si autem vnitas ⁊ illud vnitati. ¶ Quare ⁊ por vtiq; erit vtraq; vnitas q̄ in dualitate dualitate. Non aiunt aūt generant dualitatem prio. ¶ Adhuc si est dualitas vnū aliq̄d: ⁊ trinitas ipa ambo dualitas: ex q̄ igr̄ hec dualitas. Dubitabit aūt quis vtiq; ds ⁊ qm̄ q̄dem non est in numeris q; autez ꝑn̄ quarū cūq; non est intermedium vnitatum: puta earum q̄ in dualitate aut trinitate: vtrum ꝑn̄ esse ipsi aut non: et vtrum dualitas prior his q̄ ꝑn̄ aut vnitati q̄liscunq;: sup autem: ⁊ de posterioribus generibus numero accidunt difficultates lineaq; ⁊ plano ⁊ corpore l̄bt quidem em̄ ⁊ spēbus magni ⁊ put faciunt: puta ex lōgo q̄dez et bzeui longitudines: ex lato autem et stricto plana: ex ꝓfundo autem ⁊ humili molles: l̄hoc autem species magni ⁊ put. Jd aūt q; scōm vnum principium aliꝭ aliter ponunt talium: ⁊ i his autem mira ponunt ⁊ impossibilia ⁊ fictissima sub contraria omnibus rationabilibus: absoluta em̄ abinuicem ⁊ si non ꝑn̄: ⁊ pricipia: vt sit latum: et strictum: et longum: et bzeue: si autem hoc erit planū linea et solidum planum. ¶ Adhuc autem anguli figure: et talia q̄e assignabunt: idemq; accidit his que circa numerum. l̄he em̄ magnitudinis sunt passiones: sed non ex his magnitudo quemadmodum: neq; ex recto et flexo longitudo: neq; ex plano ⁊ aspero solida: oīm autem cōe autem horum q̄ō q̄dem in specieb⁹ q̄ vt generis accidit dubitare cum ds posuerit vl̄a: vt ipm aīal in alia lia: ℞ eī non sepabili q̄dem exīte nullam faciet dubitationē: sepabili autem sicut hoc dicentes aiunt vno ⁊ numerus non facile soluere: si non facile soluere opz dr̄e q; impossibile: cum enim intelle

UVA. BHSC. IyR_117

rerit quis in dualitate vnūqz ⁊ totalr in numero vtruz ipm itelligit aliqd aut alterū. Si qdē igit magni generant ex tali mā: alij autē ex puncto: punctuz autē ipsis vr esse nō vnū: sz velut vnum ⁊ alia mā qualis multitudo: sz nō multitudine: de qbus nihil minus accidit eadē dubitare: siqdem em mā idē linea ⁊ planū ⁊ solidu: ex eisdē em idez ⁊ vnū erit. Si autē plures māe: ⁊ alia qdez linee: alia autē plani. ⁊ alia solidi: aut sequunt iuicē: aut nō. Quare eadē accidunt ⁊ sic: aut em nō hēbit planuz lineam: aut erit linea. ¶ Adhuc qualiter qdē ptigit eē ex vno ⁊ multitudine numerum nihil ꝓmptuz hñt: qualitercunqz autē dñt hec accidunt difficilia: q quidē ex his que ex vno ⁊ dualitate ideterminata: hic quidē ex p̄dicato vl generāt numeruz: ⁊ nō aliqua multitudine hic autē ex aliqua multitudine: puma ⁊ dualitate em puma quādam esse multitudinē. Quare differt nihil: vt est dicere: sz dubitationes eedē sequunt mixtura: aut positio: aut generatio: ⁊ qcunqz alia talia. Maxime autē vtiqz quis inquirit si vnaqueqz: necesse autem: aut ex vno ipso esse ⁊ multitudine: aut pte multitudinis: multitudinē quidē igit aliquā esse dicere vnitatē ipoke indiuisibilem existentē. Quod autē ex pre alias hz multas difficultates. Indiuisibilē em vnāquāqz necessariū esse partiū: aut multitudinem esse ⁊ vnitatem diuisibilē: ⁊ non elementū esse vnū ⁊ multitudinum. Unitas entz vnaqueqz non ex multitudine ex vno adhuc nihil aliud qui hoc dicit: nisi numerū alterū. Multitudo entz indiuisibiliū est numerū eius. ¶ Adhuc querendū: ⁊ a sic dicentibus vtrum infinitus: existit enim vt vr ⁊ finitati multitudo ex qua finite vnitates: ⁊ vno est: q alterū ipsa multitudo ⁊ multitudo infinita. Qualis multitudo elementū est ⁊ vnū: sir autē ⁊ de puncto vtiqz quis queret ⁊ elemento: ex quo faciunt magnitudines. Non enim vnū solum punctum est: hoc aliorum ergo punctorum vnūqqz: ex quo nō em ex dimensione aliqua et puncto ipso. At vero neqz partes indiuisibiles cōtingit dimensionis esse partes: quemadmodum multitudinis ex quibus vnitates. Numerus qdem enim ex indiuisibilibus cōponitur: magnitudines autem nō omnia itaqz h ⁊ alia talia palā faciunt q impoke esse numerum et magnitudines separabiles. ¶ Adhuc autez dissonare modos de numeris signum q res iste existentes vere exhibent turbationem ipsis. Si quidem enim mathematica solum facientes preter sensibilia: videntes eam que circa species difficultatem ⁊ fictionem destiterunt ab ideatico numero ⁊ mathemati. fecerūt. si aūt species volentes simul ⁊ numeros facere. Non videntes autem si puma hec quis ponat quomodo erit mathematic⁹ numerus preter ideaticum eundē ideaticum ⁊ mathematicum fecerunt nūerum ratione: qm opere quidē interemptus est mathematicus: p̄pias enim ⁊ nō mathematicas pōnes dicūt puma ⁊ pōnes spes

UVA. BHSC. IyR_117

esse ⁊ numeros spēs ⁊ mathematica esse rōnabiliter separatum. Quare oēs accidūt ꝑm aliq̄d quidē dicere recte: totaliter autē non recte: ⁊ ipsa autē ꝓfitent nō eadē dicētes sz ꝓtraria. Tā autem q̄ suppōnes ⁊ principia falsa. Difficile autem ex non hītibus dicere bene: ꝑm ephicarmum pfecte q̄dē dictuz ⁊ confesti vī nō hīs: sed de numeris q̄dē sufficiētia dubitata ⁊ deteriata: magis em̄ ex pluribus vtiq̄ adhuc pſuadebit q̄s pſuasus ad pſuaderi: aut nō persuasus: nihil magis: de primis autē principijs: ⁊ primis causis ⁊ elemētis q̄cunq̄ q̄dē dicunt de sensibili substātia determinātes hec quidez in his q̄ de nā dicta sunt: hec autem sunt methodi: q̄ sunt nunc: quecūq̄ aūt dicētes esse p̄ter sensibiles alias substantias ꝓ̄s est speculari dictis. Em̄ igī dicunt q̄dem eē tales ideas et numeros ⁊ horum eēnta: entiuz esse elemēta: ⁊ prima ꝓsideran dum de his quid dicunt. Qui quidē igit numeros faciunt solum et hos mathematicos posterius considerādum. Dicentium autē ideas simul et moduz speculatur vtiq̄ quis ⁊ dubitationem eāq̄ de his: simul enim vī perfectio substātias faciunt ideas: ⁊ iteruz tantum tanq̄ singularium: hoc aūt quid nō cōtingunt dubitatū est prius. Causa autem copulare hec in idee dicentib⁹ ideas vniuersaliter: q̄ sensibilibus nō eadem substātias faciebāt que quidem igitur in sensibilibus singularia fluere putabant ⁊ manere nullum ipsorum. Uniuersale autem preter hec esse ⁊ alterum aliquid esse. Hec autem in anterioribus dirimus moueri quidem. Socrates, ꝓpter diffōnes non tamen separauit quidē a singulari bus: ⁊ hoc recte intellgit nō separās: manifestat aūt ex operibus Sine vī nō ēaccipere sciaz difficultatū circa ideas est: hi autē tāq̄ necessarium siquidē erūt alique substātie preter sensibiles ⁊ fluentes separabiles esse aliquis quidē non habebant: has autem vī dictas ptulerunt vt accidat fere eaſdem nās esse vles ⁊ singulares: hec quidez igitur ipsa per seipsam erit quedam vtiq̄ difficultas dictorum.

Quod autem ex dicentibus ideas hz quādā dubitationem ⁊ non dicentibus: ⁊ ꝑm primaz in dubitationib⁹ dictuz est prius: dicamus nunc: siquis em̄ non ponat substantias esse separtas: et hoc modo vt dicimus singularia entium aufert substātiam: vt volumus dicere. Si quis autez ponat substātias separabiles: quonīā ponet elementa ⁊ principia ipsarum: siquidem enim singulariter et nō vniuersaliter tot erunt entia quot quidem eēnta ⁊ non sciabilia eēnta. Sicut em̄ que quid in voce syllabe substātie: eēnta autem ipsarū elementa substātiarū. Necesse itaq̄ b. a. vnū esse ⁊ vnāquāq̄ syllabarum vna quidē non vī ⁊ nō spē eedem: sed vnaquecq̄ numero: et hoc aliquid ⁊ nō equiuocū. ¶ Adhuc autez ipsum esse vnū vnumqȯq̄ ponunt: si autem sit ⁊ ex quibus sunt non erunt igit

UVA. BHSC. IyR_117

plura.a.vno neq; aliorum entiorum: ⁊ nullū ſm eandem rōnem ſm ipſam. Cū altarum ſyllabarū cadē et alia. ¶ At vero ſi hic non erunt ꝑter entia altera entia: ſed ſolū elementa: adhuc autez vt ſcibilia entia: nō em̄ vlia ſcia autem vlium: paucā autē ex demō ſtrationibus ⁊ diffōnibus. Non em̄ ſit ſyllꝰs qđ hic trāgulus duo bus rectis: ſz q̄ oīs triangulus duobus rectis: neq; q̄ hoc homo animal. ¶ At vero ſi vniuerſalia principia: aut ex his ſubſtantie vniuerſales: erit non ſubſtātia prius ſubſtātia. Vle quidē em̄ non ſubſtātia. Elementū autem ⁊ principiū vle: prius autem elemen tum ⁊ principium quorū principium eſt elemētū: hec itaq; oīa ac cidunt rōnabilr cū ex elementis faciunt ideas ꝓter hūtes anto ritos ſubſtātias ⁊ ideas vnuz aliquid dignificent eſſe ſeparatū. Si autez nihil prohibet quemadmodū in vocis elementis ſimul eſſe que.a. ⁊ que.b. ⁊ nil eſſe ꝓter multa que anto. altera et au ro vlta erunt gr̄a hui⁹ infinite ſilꝰs ſimile ſcientiā eſſe vlem oēm vt neceſſariū ſit entiū prima vlia eſſe ⁊ non ſubſtantias ſepara tas: hz quidem maxime dubitationem dictorum: qm̄ immo eſt q̄ dem ⁊ numeri q̄ dr̄: eſt autem vt non verum. ſcientia enim ſicut ⁊ ſcire dupliciter: quorum hoc quidem potentia: hoc autem actus. Que potentia: quidem igr̄ vt mā vlis exñs ⁊ indeterminati vni uerſalis ⁊ indeterminata eſt. Que autem actus determinata ⁊ de terminati hoc aliquod exiſtens huius alicuius: ſed ſecundum ac cidens viſus vniuerſalem colorem videt: quia hic color quem vi det color eſt: et quod ſpeculatur grammaticus hic alpha alpha. Quoniā ſi neceſſe principia vniuerſalia eſſe neceſſe: et que ex his vlia ⁊ quemadmodum in demſtrationibus. Si autem hoc non erit ſe parabile nullum: neq; ſubſtantia: ſed palam q̄ eſt quidem non ſcientia vniuerſalis: eſt autem vt non. Vle nō ē ſba.

¶ Explicit liber tertiuſdecimus prime pr̄ie.

¶ Ariſt. Liber quartuſdecimus prime pr̄ie incipit.

Et ſubſtantia quidem hec dicta ſunt: tanta ſunt: omnes autem faciunt principia contraria: ſicut in phyſicis: ⁊ circa immobiles ſubſtātias ſilr. Si aūt omni principio cōtingit aliū prius eē: impoſſe vtiq; erit principium eſſe: puta ſiquis dicat album prin cipium eē nō inquantum alterum: ſz inquantum album eſſe cū de ſubiecto: ⁊ alteruz atq; ens albū illud em̄ prius erit. At vero ſm inter omnia ex contrariis vt ſub iecto quodam neceſſe igitur marie hoc exiſtere. Semper igr̄ oīa contraria in ſubiecto: ⁊ nihil ſeparabile: ſed ſicut et vſ nulluz ſub ſtantia otrariū: vt rō teſtificat: nullū igr̄ cōtrariorū ꝓpr̄ie prim⁹ oium: ſed inquantuz alterū cōtrariorū numerū faciūt hi q̄dē vni: aut equale inequale: quaſi hoc ſit multitudinis non h̄ autem vni multitudinem: gñatur enim nō in his ex inequalitatis dualitate

UVA. BHSC. IyR_117

magni ⁊ pui: hic autē ex multitudine ab vnius aūt substātia am
bobus. Etenim qui inequale: ⁊ vnū dicit elemēta inequale: ⁊ ex
magno ⁊ puo dualitatē tanc̄ vnum erūtia inequale ⁊ magnuz
⁊ puum dicit ⁊ nō determinat qō ratiōe: numero aūt non. At ꝺo
⁊ p̄ma q̄ elemēta vocāt nō bene assignāt hi quidē magnū ⁊ puū
dicētes: cum vno tria hec elemēta numerorū: duo quidē: vnam
aūt formam. hi aūt multuz ⁊ paucum: quia magnum ⁊ paruum
magnitudini cōuenientiora p̄m numerū. Hi autē vniuersale ma
gis in his excedēs ⁊ excessum: differt aūt horū nihil: vt ēdicere
ad quedā accidētium: ſz ad logicas solū difficultates quas obser
uant: qi ⁊ episcopi logica ferunt demonstratiōes vnitatuz eiusdē
rationis est: ⁊ excedens ⁊ excessum esse p̄ncipij: ſz non magnū ⁊
paruum: ⁊ numerum priorem dualitate ex elementis. Uniuersali
ter em̄ ambo magis sunt: nunc autē hoc quidem dicunt: hi autē
alterum: ⁊ aliud ad vnum circa ponunt: hi autem multitudines
⁊ vnum. Si autem sunt quemadmodū volunt entia ex cōtrarijs
vni aūt ⁊ nihil contrarium: aut siquidē perfectio multitudo in
equale autē equali: ⁊ alterum eidez: ⁊ aliud ipsi maxime quidem
vnū multitudine circa ponentes habentur alicuius oppositiōis.
Attamen neq; hi sufficienter em̄ erit vnum paucum multitudo:
quid est enim paucitati multum: ⁊ pauco opponitur: vnā autē q̄
neutrum significat materiam. ⁊ in omni est aliquid alterū suppo
situm: puta in harmonia diesis: in magnitudine aūt digitus: aut
pes: aut aliquid tale. In richmis autez basis: aut similia. Simi-
liter aūt ⁊ in grauitate pondus aliquod determinatū est: in oib⁹
autē eodem modo. In qualitatibus quale aliquid in quātis q̄
aliquod indiuisibile merū hoc q̄dez p̄m spēm: hoc aūt ad sensuz:
tāc̄ vero existente aliquo vno scōm se substātia: ⁊ hoc p̄m rōem
qō ⁊ rationabiliter nō est vnū numerus: neq; em̄ metrum metra
ſz primum ⁊ metrum vnum: opz autē semper idem aliquod exi-
stere oibus metrum: puta si equus mēsura equos: ⁊ si homo ho-
mines: si autem homo ⁊ equus ⁊ deus alal: forte et numerorum
ipsorū erit alal: si aūt homo ⁊ albus et ambuiās minime quidem
numerus horū ꝓpter eidez oīa existere: et vni ꝺz numerū tm̄ aūt
generū erit numer⁹ qui hoz aut alicuius alterius talis appella-
tionis. Qui autē inequale et vnū aliquid dualitatē autē indeter
minatā facientes magni et parui longe ab his et actu magis: q̄m
substātia numerus et magnitudinibus sunt multum et paucum
numeri: et magnum et puum magnitudinis. quēadmodū par et
impar: et planum et asperum: et rectuz et curuum. Adhuc et cuz
tpō et ad aliquid necesse esse magnū et puum et q̄cunq; talia ad
aliquid autē oīm minime: natura autē aliqua substātia: ac cathe
goriaz est ⁊ posteri⁹ q̄li et q̄to et passio q̄dā quāti ad aliq̄d nūc
dictuz ē: ſz nō materia: aut aliq̄d alteruz et totaliter ꝓ̄ium ad ali

quid et

UVA. BHSC. IyR_117

quid ꝛ partiū ipsius ꝛ specieū. Nihil enī neq; paruū neq; magnū: neq; multū: neq; paucū: neq; totaliter: adeo q; nō alterū aliud existēs multū ꝛ paucū: aut magnū: aut ad aliq̄d est. Signū autē q; minime substātia aliq̄ ꝛ ens aliq̄d ad aliquid solū nō esse gnationē ipsi⁹: neq; corruptionē: neq; motū: quēadmodū ꝑm q̄tum augmentatio: ꝛ diminutio: ꝑm quale alteratio: ꝑm locū latio: ꝑm substātiam simpliciter generatio ꝛ corruptio: ſz nō ꝑm ad aliquid siue motus: neq; aliq̄n quidē maius: aliq̄n autē minus: aut equale est altero moto ꝑm q̄tum necesse. q; vnicuiq; mām esse q; potentia tale. Quare ꝛ substātie ad aliquid aūt: neq; potētia: nz substātia: neq; actu: incōueniens igitur magis aūt impoſe substātie nō substātiā facere elemētuz: ꝛ priꝰ: posteriꝰ aūt oēs cathegorie. Adhuc autē eīnta nō ponūt de illis quoꝝ eīnta. Multū autē et paucū seorſuz ꝛ simul ꝑdicanť de nūero: ꝛ lōgū ꝛ breue de linea: et superficies est: ꝛ lata ꝛ stricta. Si itaq; ꝛ est aliqua multitudo cuius q; q̄dē sp paucū puta duplitas si eſſ multū vñ vtiq; paucuz erūt ꝛ vtiq; multū simpliciter erūt: puta denariꝰ multuz: ꝛ si hoc non est plꝰ aut miria: quomō igit erit iſte ex pauco ꝛ multo numerus: aut enī ābo oportebit ꝑdicari: aut neutrū. Nūc autē alterū soluz ꝑdicať. Simpliciter autē opz cōsiderare vtrū poſe ꝓpetua ex eīntis cōpositi: mām enī habebunt. Cōpositum. n. oē q̄ ex eīntis. Ad huc nunc necesse ex quo est si ꝛ sp est vtiq; si fieret ex hoc fieri: fit aūt oē ex potētia ente hoc q; fit: neq;. n. vtiq; fieret ex impoſi: neq; erat: poſe autē cōtingit ꝛ operari ꝛ nō: ꝛ q̄maxime semper numerus: aut q; alterius numerum habens contingit vtiq; nō esse sicut ꝛ q; vnam diem hñs: ꝛ q; quoscūq; annos. Si autem sic ꝛ q; tantundem annos: tempus cuius est terminus nō vtiq; igit erūt ꝓpetua: siquidem non perpetuū q; contingit nō esse: quemadmodum in alijs sermonibus accidit pertractatū esse. Si autem est q; dicitur nunc verum vniuersaliter q; nulla est perpetua substātia si non sit actu elementa ꝛ materia substantie nullius vtiq; erūt ꝓpetue substātie elemēta ex quibꝰ sunt inexistentibus. Sunt aūt aliq̄ qui dualitatē quidē indeterminatam faciūt cū vno eīntum. Inequale aūt aspernať rōnabiliter ꝓpter actū impoſia a quibꝰ tanta solū remota sunt difficulta tū q̄ta ꝓp facere inequale: ꝛ ad aliquid eīntū necessaria accidūt dicētibꝰ: q̄cūq; aūt sup hac optione hic ꝛ illis existere necessarium: siue idealem ex ipsis faciāt siue mathematicum. Multe quidem igitur esse euersiōis ad has causas: maxime autem dubitare antiquitus: videbatur enim ipsis omnia fore vnum entia ꝓpter ens si non aliquis soluat ꝛcō sentanee vacat parmenidis positionem: non forte hoc non esse: non existens: sed necesse: esse enim non ens ostendere quia sic eſſ ex ente et aliquo alia entia fore: sed multa sunt q̄uis primo quidē si est multiplex. Hoc q̄dē. n. q; substātiā significat: hec aūt q;

UVA. BHSC. IyR_117

quale:hoc aũt q; q̃tũ:ꝛ alias vtiq; cathegorias:q̃le igit ẽtia oia vnũ siue qđ non ens erit vtq; substãtie:aut passiões:ꝛ alia siḿvti q;:aut oia:ꝛ erit vnũ q; hic ꝛ q; tale:ꝛ q; tm̃ ꝛ alia quecũq; vnum aliquid significant:sed inconueniẽs:magis aũt impossibile vnaꝫ naturam quandam factam cãm eẽ entis:ꝛ hoc q̃dẽ hoc esse:hoc autem tale:hoc autem tm̃:hoc aũt vbi. Deide ex q̃li non ente et ente entia:multipliciter aũt enim ꝛ q; nõ ens:qm̃ ꝛ q; ens :et hoc q̃dem nõ hoiem significat nõ esse hoc:q; aũt nõ rectum non esse tale:q; aũt non tributum non esse tm̃:ex quali igit ente ꝛ nõ ente multa entia:vult enim vtiq; mẽdaciũ:ꝛ hanc naturã dicere q; nõ ens ex quo ꝛ ente multa entia pp qđ ꝛ dicebat qđcũq; mẽdaciũ aliqđ supponi quẽadmodũ ꝛ geometre pedalẽ eã esse que nõ est pedalis. Impoſe aũt hoc sic habere:neq; enim geometre mendacium nullus supponunt. Non enim in syll'o propositio:neq; ex sic non ente entia fiunt:neq; corrũpunt:ſ qm̃ q; quidẽ ꝺm casus nõ ens equal'r pñtis ꝺr. Hoc aũt qđ vult mẽdaciũ ꝺr nõ ens ꝛ q; ꝺm positionẽ ex hoc gñatio est:ꝛ ex nõ hoie:potẽtia aũt hoie hõ et ex nõ albo:potẽtia aũt albo albũ sil'r siue vnũ aliq̃d fiat siue multa. Videtur aũt qđ qual'r multa ens q; ꝺm substantiã dicitur numeri enim ꝛ longitudines et corpora gñata sunt. Incõueniẽs itaq; qualiter quidem multa ens q; q̃dẽ est q̃rere :qual'r autem aut qualia:aut q̃ta non. Non enim vtiq; dualitas indeterminata causa neq; magnũ ꝛ paruũ ei' qđ duos albos:aut multos eẽ colores:aut humores:aut figuras. Numeri enim vtiq; ꝛ hoc essent:ꝛ hec vnitas. At vero si hic superuenissent vidissent vtiq; causam:et que nullis:idem enim et proportione causa. Ipsa enim progressio causa ꝛ oppositum querentes enti ꝛ vno ex quo ꝛhis entia ad aliquid et inequale supponi:quod neq; contrarium:neq; negatio eorum vna que non entiuꝫ quẽadmodũ ꝛquid et quale:ꝛ querere oportebat:ꝛ hoc qualiter mḱta que ad aliquid si nõ vnum. Nunc autem qualiter quidem multe vnitates preter primum vnum:queritur qualiter autem multa inequalia preter inequale non adhuc q̃uis vtuntur ꝛ dicunt magnum ꝛ paruũ multum et paucum ex quibus numerus:longum et breue:ex quibus longitudo:latum ꝛ strictum:ex quibus planum:album ꝛ humile ex quibus moles:et adhuc vtvtiq; plures species dicunt eius q; ad aliquid. His itaq; que causa essendi multa: necesse quidem igitur sicut dicim' supponi potẽtia ens vnicuiq; hoc aut si quo annunciasset qui hoc dicit quid quod potentia:hoc ꝛ substantia non ens aut per se quia quod ad aliquid quemadmodum dixit quod quale quia neq; potentia est vnum aut ens neq; negatio: negatio vnius neq; entis:sed numerus aliquid entium:multum autem magis quemadmodum dictum si querebat qualiter multa entia non que in eodem predicamento querere qualiter multe

UVA. BHSC. IyR_117

substantie aut multa qualia: ꝫ qualr multa entia: hec quidē essn substātie: hec aūt passione: hec aūt ad aliquid. In alijs quidē igr tur predicamentis habet quandam r aliam instantiam qualiter multa: propter enim nō separabilia esse eo q subiectū multa fiat r sic qualr multa sunt r quāta: cuius opz quidē aliquam esse naturā vnicuiqz generi vnitū separabile ipoke a substantijs q̄ hoc aliq̄d hz quandā rōnem qūo multa q hic aliq̄d: si nō aliq̄d erit r hoc aliq̄d r nō aliqua talis. Hoc aūt ē ex illa pte magna dubitatio qualr multe actu substātie ꝫ nō vna. At vero r si nō idē est r hoc r q cstūnō dicit qualr: r pp q̄d multa entia: ꝫ qualr quāta multa: numerus enim ois quantū aliq̄d significat r vnitas si nō metrum quia q ꝑm quantum indiuisibile: siquidē igit alterum q quantum qō quid si dicitur qō quid ex quo neqz quo multa. Si autem idem multas sustinet dicēs ꝓtietas. Firmabit autem vtiqz speculationem r de numeris: vnde oportet accipere fidem q sunt idea: quidem enim ponenti exhibent quandam causam entibus siquidem vnusquisqz numeroꝝ idea aliqua: idea autem alijs causa essendi quocunqz modos. Sit enim suppositum ipsis hoc: nō putāti aūt hoc modo pp iertisētes difficultates videre circa ideas pp hoc nō faciāt nūeros: faciēti aūt nūerū mathematicum. Unde opz credere qō est talis numeris: r quidem alijs vtilis: nullius enim neqz ait dicens ipsum esse: sed vt ipsam quidam dicit ꝑm se naturam existentē: neqz videt ens causa: theoreuma aūt ars metricoꝝ omnia: et de sensibilib⁹ existunt quemadmodum dictum est

Onētes. q̄dē igit ideas eē numeros ipos eē ꝑm exponē vni uſculuſqz ꝓter multa accipe vnū aliquid vnūqō ꝫtentat q: dicere qualr pp q̄d est: qm̄ imo qūo nz necessaria neqz pokia hoc nz nūerū pp hoc eē dixit. Pythagorici aūt videre multas numeroꝝ passiōes exītes sensibilib⁹ corpib⁹ esse q̄dē numeros fecerūt entia. Nō sepabiles aūt ſz ex nūeris entia pp q̄d eē q: passiōes harmōice existūt r in celo r in multis alijs. Mathematicū aūt solū dicētib⁹ eē numerū nihil cōtigit dre ꝑm supōnes ſz n z qnō erunt ipsoꝝ scie dicebat. Non autem dicimus esse quemadmodum puus et palam quod non sunt mathematica: non vtiqz separatoꝝ passiones existerent in corporibus. Pythagorici igitur secundum tale quidem nulli rei sunt secūdū facere tm̄ ex numeris harmonica corpora ex non habentib⁹ grauitatem neqz leuitatem: habentia grauitatem r leuitatem nisi sint de alio celo dicere: et corporibus. sed non in sensibilibus non erunt separabiles autem facientes quia in sensibilibus non erit ariomaca. Vera autem que dicunt r persuadent aīam esse q: existimant r separata esse. Similiter aūt ē magnitudies mathema

UVA. BHSC. IyR_117

ticas. Palam igitur ⁊ cōtinuus sermo cōtraria dicet ⁊ q̄ modo dubitatū soluitur sic dicētibus ꝓpter quidē nequaq̄ in sensibilibus exñtibus passiones insunt ipsoꝝ in sensibilibus. Sūt autez q̄dam qui ex esse terminos ⁊ extrema pūctuz quidē linee: hūc autem plant: hoc aūt solidi putāt esse necesse naturas tales. Oportet igitur itaq̄ ⁊ hāc inspicere rōnez ne valde fiat mollis: neq̄ eīm substātie sunt extrema ſz magis oīa hec iterū qm̄ ⁊ ābulatiōis ⁊ totaliter motus est aliquis. Hoc igitur est hoc aliquid ⁊ substātia quedā: ſz incōuenientēs: qm̄ immo ⁊ si sunt: sensibiliū aūt erūt oīa: in his eīm rō: dixit ꝓpter quid igitur separabilia erūt. Adhuc autē inquiret vtiq̄ aliquis nō valde ꝓmptus exñs de numero quidē oīuz ⁊ mathematicis nihil cōferri inuicē ꝑora posteriorūb⁹ nō existēte numero: nihil mun⁹ magnitudies erūt mathematica solum esse dicētibus: ⁊ his nō entibus aīa ⁊ corporūb⁹ sensibilia. Nō aūt vī natura incōnexa exñs esse apparētibus quēadmoduz ꝓnaa tragedia: ideas aūt ponētibus hoc quidē effugit: faciētibus eīm magnitudines ex materia ⁊ numero: ex dualitate quidē longitudines: ex trinitate ⁊ eque plana. ex q̄ trinitate autē solida aut ex aliis numeris: differt eīm nihil ſz hec quidē pr⁹ idee erūt: aut q̄s modus ipōz: ⁊ quid ꝓferūt entibus. Nihil.n. sicut mathematica neq̄ hoc cōferunt. At vero neq̄ existit quidē de ipsis aliquid theorema si nō aliquis velit remouere mathematica ⁊ facere ꝓpriaas quasdā opiniōes autē nō difficile quaslibet q̄ suppōes ponētes ꝓlongatas ⁊ cōiungere. Iſti q̄dem igit adsit ad nectantes ideis mathematica peccat: primi autē duos numeros faciētes: eū qui speciez ⁊ mathematicum alium nequaq̄ neq̄ dixerunt neq̄ habebūt vtiq̄ dicere: quale: ⁊ ex quo: neq̄ erit mathematic⁹. Faciūt eīm ipm intermedium idea est ⁊ sensibilē: siquidē. n. ex magno ⁊ puo idē erunt illi qui spēz. Ex alio autē aliquo magno ⁊ paruo magnitudines eīm faciunt: si eīm alterum aliquid dicit plura elemēta dicet: ⁊ si vnum aliud ad vtriusq̄ principium cōe: aliud his erit vnum. Querendum eīm autē qualiter ⁊ hec multa: vnde ⁊ si mul numerū fieri aliter: qm̄ ex vno ⁊ dualitate indeterminata impossibile ꝑm alium. Oia autē irrationabilia ⁊ repugnāt ipa sibi ipsis ⁊ rationabilibus: ⁊ videt in ipsis symoidis longus ꝑmo: fit eīm longus ꝑmo quēadmodum qui seruorum cum nihil sanū dicant. Utrum autē ⁊ ipsa elemēta magnum ⁊ puū clamare quasi recta: nō pñt eīm nullo mō generare numeruz nisi q̄ ab vno duplicatum. Incōuenientēs autē gñationum facere ꝓpetuis exñtib⁹: magis autē vnum aliqō impossibilium pythagorici q̄dē igit vtrum nō faciunt aut nō faciunt gñationē nihil opz dubitare. Manifeste.n. dicunt q̄ vno cōstituto: siue ex plano: siue ex colore: siue ex spermate: siue ex q̄bus dubitās dicere cōfestim ꝓpinquissimum infiniti: quia trahebat ⁊ accludebatur a tertio. Sed quoniā mū-

UVA. BHSC. IyR_117

dum decorāt z physice volunt dicere iustū ipos exqrere aliqō de nā. Ex ea aūt q nūc discedere metheodo: ea em que in mobilib⁹ querimus pncipia quare z numerorū talū qrendum gnationez. Imparis quidē igr gnationem nō aiunt tangz palā qō paris exn te generatiōe: parē autē pio ex ineqlibus q̄dē cōstruunt magno et puo eqtis. Necesse igr prius existere inequalitatē ipsis adeqrt si autem semper erant equata: non vtiqz erāt inequalia: prius. n. eius q semper nō est pr⁹ nihil. Quare manifestum qō nō ptēplā di gra faciunt gnationem nūerorum. ¶ Hoz autem dubitationē z bene dubitanti increpationē, qualiter hñt ad bonū z malū elnta et pncipia: dubitationē q̄dē hñt vtrū aliq̄d illorum qle volum⁹ dicere anteogatio: z optimā: aut nō: z ystaro genere: a theologicis q̄dē em videt confessum esse eorum q nunc aliquibus qui nō aiunt: sz pcedēte entiū nā z malum z bonum appere. Hoc autez faciunt formidātes veracē difficultatē: qz accidit dicētib⁹ quēad modum quidā vnū pncipium. Est autē difficultas nō semp assignare pncipio: q bñ tāgz exns sz pp vnū pnciū: z pnciū vt elz z numerum ex numero. Poete autem antiqui sic silr vt regnare z pncipari aiunt nō primos puta. Necesse aūt celū aut chaos sed tonē: qm̄ imo his q̄dem pp permutari pncipantes entiuz accidit talia dicere: qm̄ mixti quidem ipsorum et eo q fabulose oia dicebant vt fere si y des z alij q̄dem q generauit primum optimū posuerunt z magi: z posteriorum autem sapientum velut Empe. et Anaxa. hoc quidem amicitiā elm: hoc autē intellectum pnciū faciens. Dicentiuz autem imobiles substātias esse: hi q̄dem aiūt ipsum vnum bonuz ipsum esse: subsātiā tamē vnum ipsius putabant esse, maxime. Dubitatio quidem igitur vtroqz modo opz dicere: mirabile autem si primo z perpetuo et p se sufficiētissimo hoc ipsum primum nō tangit bonū existit per se sufficientia et salus. At vero ppter aliud aliq̄d incorruptibile: qm̄ qz bñ hz neqz per se sufficiens. Quare dicere q̄dem tale pncipium esse rōnabile verum esse. hoc tū esse est hoc ipsum vnum: aut si nō hoc elm z elementum numerorū ipoke. Accidit. n. multa difficultas: qm̄ quidem fugientes dubitauerunt quid vnum q̄dem pfitentes principium primum z elm. Numeri autem mathematici. Oēs em̄ vnitates fiunt qō quidem bonum aliq̄d z multa quidem abundantia bonorum. Adhuc si spēs numeri species ois qō quid est bonū aliqō: at vero cuiuscūqz vult qs ponat esse ideas: siq̄dem em̄ bonorum solum non erunt substātie idee: si autem substātiaruz oia animalia z plāte bona pticipātia: hec itaqz erunt. Accidunt incōuenīētia z ⁊trariū elm: siue multitudo ens: siue ineqle z magnuz et paruum malū ipm̄ ppter qō hic quidem fugiebat bonum adaptare vni tāgz necessitas ens. Qm̄ ex ⁊trarijs generatio maluz multitudinis numeruz esse: hi autem dñt inequale mali numerū.

UVA. BHSC. IyR_117

Accidit itaq; oīa entia participare malo pp vnū. s. ipsum vnum
& magna: in permixto participare numeros qm̄ magnitudines et
malum boni regionē esse participare & appetere: corruptiuuz esse
contrarij contrarium: & si quemadmodum dicebamus q; mā est:
q; pono vnūqōq; vt ignis qui actu q; pono ignis malū erit ipm
q; pono bonum: hec itaq; oīa accidunt: hoc q̄dē: q; primuz omne
elementum faciunt: hec autez q; contraria prima: hec vero q; qō
vnum principiuz: illud āt qō numeros prias substātias insepabi
lia & spēs. Si igitur & non ponere bonum in prīcipijs & ponere sit
impoſe palā q; principia non assignātur recte: neq; prime substā-
tie: non recte autem existimat: neq; si quis assimilat totius prima
ei q; aialium & plantarum: q; ex indeterminatis: impfectis autez
semp perfectioza pp qō & in primis sic hr̄e ait: vt neq; ens aliqō
sit vnum ipsuz. Sunt. n. & hic pfecta principia: ex quibus hoc: hō
enim hoīem gñat: & non est sperma primū: incōueniens autem et
locuz simul cum solidis mathematicis facere. Locus q̄dez. n. sin-
gulariuz prius ,ppter qō sepabilia mathematica & non aliter: et
dicere q̄dē q; aliter erit. Qō autem est loc⁹ non oportebat autem
dicentes ex elementis esse entia: & entiū pria numeros diuidētes
qualiter aliquid ex aliquo est sic dicere quomodo numerus ex
principijs: vtruz mixtione: sz non oē miscibile qōq; sit alteruz nō
erit separabile qō vnum neq; altera nā: neq; volunt: sz composi-
tione sint silr̄mam: sed positionem: q; necesse existere: et seoz sum
intellectus intelliget. Unde & multitudinez: hic igr̄ erit numerus
vnitas & multitudo: aut vnum & inequale: & quoniam ex aliqui-
bus esse est quidem vt in existentibus autem vt non vtroq; mo-
do numerus. Sic enīz vt in exñtibus non sunt: nisi quoꝝ gñatio
est: si vt a spermate: sed non pose indiuisibile aliquid abire: sed vt
ex contrario non pmanente. sed quecunq; sit sunt ex aliquo alio
sunt permanente. Qm̄ igitur vnum hic multitudini vt ꝓtrarium
contrarij ponit: hic autez inequali tanq̄ equali vero vtens: vt ex
contrarijs erit vtiqz: numerus igitur aliquid alterū ex quo pma
nente et altero est aut factus. Adhuc cur vtiqz alia quidem que-
cunq; ex contrarijs: aut quibus sunt cōtraria corrūpitur: vt & oī
no: numerus autem non. De hoc enim nihil dicitur equidē: vt in
existens corrūpit contrariuz: puta lis mixturā: cuius oportebat.
Hō. n. illi ꝓtraria: nihil autez determinatur: neq; qualr numeri cā
substātiarum: & essendi vtrum: vt termini: vt puncta magnitudi-
num: & vt eurycoꝛ ordinauit quis numerus: cuius velut: hoc qui
dem hominis hoc autem equi sicut numeros dicentes in figuris
trigonum & tetragonum sic assimilant supplicationibus formas
plantarum: aut q; rō: aut symphonia numeroruz. Silr autē & hō
& aliorum vnūqōq; passiones: itaq; quomodo numeri & calde et
calide q; & nō numeri substantia: neq; forma cā palam: ratio enim

UVA. BHSC. IyR_117

substãtia:numerus ꝛ materia:puta carnis:aut ossis numer⁹ substãtia. Sic igit tria ignis:terra aũt duo ꝛ semper numerus quicũq; fuerit aliquotũ erit:aut terreus:aut monadicus:sed substantia tm̃ esse ad tm̃ ꝑm mixtionẽ:hoc aũt nõ numerus:sed rõ mixtionis numero:rũ corpalitũ:aut qualitũcũq;. Neq; igit in factẽdo causa numeris:neq; totaliter numerus:neq; monadicus:neq; materia:neq; ratio ꝛ species rerũ. At vero neq; vt cuius gratia. Dubitabit aũt vtiq; quis ꝛ quid q; bene a numeris esse mixturam: aut in bene rõnali:aut impari nũc:impari.n.nihil sanus ter tria vtiq; erit intellectũ mixtũ:sed magis ꝓderũt vtiq; in nulla ratiõe exñs aquosum aũt qm̃ in nũero nõ mixtũ. Adhuc rõnes in appositiõe numeroꝝ sunt q̃ mixtionẽ non in numeris:puta tria ad tria duo: sz nõ ter duo. Idẽ.n.opz gen⁹ in multiplicatiõib⁹:quare opz mẽsurari ipso ꝛ oꝛdinẽ ab.g.ꝛ ipso.ꝺ.eũ:in quo.ꝺ.e.quare eodẽ: oia igit si erit ignis.g.b.z.g.c.ꝛ aque numeris.bis tria. Si aũt necesse oia numero ptinere necesse multa accidere eadẽ ꝛ numeꝝ eun dẽ huic:ꝛ illi vtrũ hec igit causa ꝛ ꝓpter hec res aut immanifestũ puta aliqs numer⁹ solis lationũ:ꝛ iterũ earũ que lune ꝛ animaliũ vniuscuiusq; vite ꝛ etatis:quid igit ꝓhibet quosdã quidã horũ tetragones esse:quosdã aũt cibos hos aut duplos:nihil enim ꝓhibet. Sed necesse in his versari si numero oia participabant cõtingebat q; ideam sub eodẽ numero cadere. Quare si aliquib⁹ idem numerus accidit eadẽ vtiq; erunt inuicem illa eadẽ speciez numeri habẽtia:puta solis ꝛ lune eadẽ:sz ꝓpter quid causa hec. Septẽ quidẽ vocales.vij.chorde aut armonie:septẽ aũt pliades: in.vij.aũt dẽtes iacũt q̃dã aũt nõ:septẽ aũt qui ad thebeas igit q; talis numer⁹ nat⁹ ꝓpter hoc:ꝛ illi fiebat septẽ:aut plias septẽ astroꝝ est:aut his q̃dẽ ꝓpter portas:aut aliã aliquã causaz hanc aũt nos sic numeramus:vsam aũt duodecim:hi aũt plures:qm̃ ꝛ symphonias aũt esse:ꝛ q; ille terminus ꝛ hec tria:q; aũt miria erunt vtiq; hic nihil curaꝝ.etem̃ qõ erit vtiq; vnũ signũ:si aũt q; duplũ aliquotũ vnũquodq;:aliud autẽ nõ:causa a quib⁹ trib⁹ entibus locis vnuz in vno loco supfertur ꝓp hec tria soluz sunt:sed nõ cuz ꝑm symphonie:hic autẽ nõ adhuc ꝓpter.sikes itaq; hi et antiquis honuercis qui paruas silitudines vident:magnas autez despiciunt:dicunt autẽ quidã q; multa talia:puta medie hec q̃dẽ nouẽ:hec autẽ octo ꝛ versus decẽ ꝛ septẽ equinumerus. Aeniunt autẽ in dextro quidẽ nouẽ syllabe:in siniſtro autẽ octo:ꝛ q; equalis distãtia in lris ab.a.ad.c.ꝛ.a.ad acutissimã cuius numerus equalis celi videre autẽ oꝛ.ne talia nullus vtiq; dubitet ne q; inuenire in perpetuis:qm̃ ꝛ incoꝛruptibilibus sed que nomine septẽnare:ꝛ his cõtraria ꝛ totaliter que in mathematicis:vt quidã dicunt quidã ꝛ causas faciunt noie vtruz sic cõsiderãtib⁹ diffugere:ꝑm eñ nulluz moduz determinatoꝛuz circa principia nul-

UVA. BHSC. IyR_117

lum ipsorum causa est. Illud tñ faciunt manifestum: q̄ q̄ bene exi-
stit: & coemulationis huiꝰ est eius que boni impar rectus equalr
equale & potētie quorundā numerum. Simul enim horum & vnꝰ
talis & alia vtiq; quecunq; colligunt ex mathematicis theoreu-
matibus omnia habent virtutem propter quod et assimilantur
accidentibus. Sunt enim accidentia quidem sed conuenientia in
uicem omnia: vnum autem ei quod proportionale: in vnaqua-
q; entis cathegoria quod proportionale vt rectum in longitudi-
ne sic in latitudine homaldu forte in numero impar: in colore au-
tem album. Adhuc nō qui in speciebus numeri causa armonico-
rum et talium: differunt enim illi abinuicem qui equales specie
etenim vnitates: quare propter hec species nō faciunt. Que qui-
dem igitur accidunt hec et adhuc vtiq; plura colliguntur. Vide-
tur autem argumentum esse multus pati circa generationes ipso
rum: & nihil firmus posse connecti eius q̄ nō separabilia sunt ma
thematica a sensibilibꝰ: vt quidā dicunt: neq; hec esse principia.

¶ Suscipe Lector candide Textus Metaphysice Aris. cum fi-
dissima Auer. dilucidatione: nuperrime reuisos: Lugduniq; sum
ma cura ac diligentia impressos per solertem virum Jacobum
myt Anno salutiferi partus: Millesimo quingētesimo vigesimo
nono. Decimanona Octobris.

UVA. BHSC. IyR_117

Auerrois cordubensis. De substantia orbis Liber incepit.

IN hoc tractatu intendimus perscrutari de rebus ex quibus componitur corpus celeste. Determinatum est enim corp⁹ celeste componi ex duabus naturis sicut generabilia ⁊ corruptibilia corpora. Sed tamen in istis fuit declaratum has duas naturas esse per gñationẽ et corruptionem in eis inuentas: in celestibus autem per motum localem. Quia enim declaratum est ħ corpora moueri ex se ⁊ in loco esse. amplius autem illud quod mouetur ex se componitur ex duabus naturis. i. recipiente ⁊ agente qm̃ cum declaratũ sit oẽ motũ hr̃e motorẽ. amplius aliq̃d motũ esse: ⁊ mouens in eodẽ impoſe esse. Cum hoc inquam sit. declaratũ est corpora celestia componi ex duab⁹ naturis. In hoc tractatu igit̃ perscrutaturi sumus de his duabus naturis ex quibus corpus celeste componitur. vtrum sint similes illis naturis ex quibus generabilia componuntur: quaꝝ vna dicitur forma: altera materia. s. vtrum ħ materia ⁊ forma que sunt ħ sint eadem cũ illis: aut diuersa ſm magis et minus. sed si sint diuerse spẽ: tunc equiuoce dicitur corporeitas: aut ſm prius ⁊ posterius. Qm̃ aũt he due nature existentes in his generabilibus: et celestibus corporibus nõ sũt cõuenientes specie: manifestum est posito corpore celesti esse ingenerabili ⁊ incorruptibili: ⁊ corporibus que sunt apud nos esse generabilia ⁊ corruptibilia: causas enim corporis gñabilis ⁊ corruptibilis ⁊ eterni easdẽ esse impossibile est. Remanet ergo perscrutari de eis quibus he due nature q̃ sunt in corpore celesti differunt ab eis que sunt in corpore generabili et corruptibili. Principium quidem perscrutationis in hoc. Aristot. enim cũ inuenit q⁹ individua existentia per se hec que vocantur substantie transferri de vna dispositione in aliam: inuenit hanc transmutationem duob⁹ mõis aut transmutationem in dispositionibus extrinsecis a quiditatib⁹ substãtiarum existentium per se que non facit illa individua dr̃ia ſm illas dispositiones transmutari in noie nec in diffinitione: sicut dispositiones q̃ dr̃ quantitates ⁊ qualitates: ⁊ alia predicamenta que appellant accidentia aut transmutationem in dispositionibus que faciunt individua deferentia ipsas transmutari nomine ⁊ diffinitione: que transmutatio dr̃ gñatio ⁊ corruptio. Cum ergo considerauit hos modos transmutationis: inuenit eis communia et propria. Communia quidem sunt que inquã issũt trãsmutationi substantiali ⁊ accidentali: est enim cõe homis duobus habere vnum subiectum recipiẽs trãsmutationem. Ampl⁹ necessariũ est nõ esse precedere esse gñabilis ⁊ corruptibilis: ⁊ oino inherere ei q̃ fit: non em̃ fit nisi illud quod non est. Simil⁹ aũt inuenit posse p̃cedere esse in sbo necessario: in vtroq; modo factionis. q̃ cm̃ est impoſe nõ fit. Amplius inuenitur esse necessario illud ex quo; est factio illius rei ⁊ ad quod est eẽ cõtraria ⁊ habere idem genus q⁹ illa contrarietas reducitur ad primam contrarietatem. s. non esse et formam. Differunt autem in hoc: quoniam inuenit transmutationem individuorum in suis substantijs cogere subiectũ non esse ens in actu et nõ hr̃e formam qua substantiatur. Si enim haberet formam: nullam aliam reciperet nisi illa destructa. vnam enim formam habere nisi vnum subiectum est impossibile. Et si esset substãtia simplex

A Jõ. 3. c. 61 3. me. 15.

B trãsmutatio duplex Idẽ ꝑmo phy. 63.

C Una forma hr̃e n.

UVA. BHSC. IyR_117

si vnū sūz citer existēs in actu: tunc esset ipossibile ⁊ non receptiuum: quod eniz actu ē ipole vi non recipitaliquid quod est in actu ꝑm q est in actu. ¶Unde natura hui⁹ de oppm subiecti recipiētis substātiales formas. scz ꝓme materie necesse ē esse na 3.ce.67. turaz potentie. scz q potentia est eius differentia substantialis: ⁊ ideo nul Idē.1.ph. lam habet formam propriam: ⁊ naturam existente in actu: sed eius sub 69. stātia est in posse: ⁊ ex hoc materia recipit oēs formas. Sed posse quo sub Potētia ē stantiatur hoc subiectū differt etiaz a natura subiecti qđ substātiatur per dria sbāl hoc posse: in hoc q posse dicitur respectu forme. hoc autez est subiectū vnū mäe. vide entiuz: hoc autez subiectū est elementuz vnum eternuz existentium per se: oppm.1. quoruz substantia est in potentia per se. ¶Et ideo difficile est intelligere ph.cō.70. vel imaginari materiam nisi in comparatione ad alterū: sicut dicit Arist. ¶Et qñ inuenit substātiales formas diuidi ꝑm diuisionem huius subiecti. Diuisio autez nō est huic subiecto nisi inquantum habet quantitatem. sci uit antē q principiuz eorum que existunt in hoc sunt tres diuisiones que dicuntur corpus: ⁊ cum inuenit in eis dimensionibus cōmunicari formas oēs: quarū quelibet habet quantitatez terminatam propriam scinit dimē siones terminatas vltimo actu nō posse eē nisi posqz forma substantialis est in eo: sicut est dispositio de alijs accidētibus exñtibus in actu. Inuenit etiam q substantia oium accñtiū sunt indiuidua subsātie que sunt in actu de quibus declaratuz fuit ab eo esse composita ex formis ⁊ subiecto qđ est D in potentia. ¶Et accipit etiā signuz ex hoc q hoc subiectuz recipit accidē Idē.2.de tia cōtingēter in eo quod non est simplex: qm si esset simplex actu non pos aīa.cō.4. set recipere accñtia. pati enim cōtrarium est ipsi actui. ¶Et qz inuenit om 2.3.ce.17. nes formas cōicari in dimensionibus nō terminatis scinit q prima mate 2.72. ria nunqz denudatur a dimensionibus non terminatis: qz si denudaretur tunc corpus esset ex non corpore: ⁊ dimensio ex non dimēsione: ⁊ tunc forma corporalis vel forme corporales essent cōtrarie ⁊ succedētes sibi in hoc subiecto: sicut est dispositio. de formis substātialibus. ¶Et hoc totū conue nit sensui: vt enim q forma caliditatis qñ agit in aquam incipit aqua au geri ⁊ crescere in dimensionibus: ⁊ vicinari dimensionibus aeris. Cum igi tur peruenit ad maximam quantitatem aque: tunc subiectum eius denuda tur a forma aque ⁊ quantitate dimensionū aque propria: ⁊ recipit formas aeris ⁊ quantitatez dimēsionuz propriarū forme aeris. ⁊ similiter facit cōtrarium forma frigiditatis in aere. ſ. q dimensiones aeris non cessant dimi nui donec spolietur a sua forma ⁊ recipit formam aque. ¶Dimēsiones au E tem simplices que appellantur corpus simplex nō denudātur a prima ma teria: sicut nec alia accñtia communia omnibus corporibus contraria: aut duobus eorum ad plus. ¶. g. diaphanitas in qua cōcant ignis ⁊ aer: ⁊ qz illa forma. ſ. forma dimensionis non terminate existit prima in materia pri mitus ⁊ succedit sibi in ea: ideo impossibile est hoc subiectū recipere duas earum in eodem subiecto existenti terminate quantitatis: ideo impossibi le est a subiecto denudari formam ⁊ subiectum denudari a forma nisi per forme destructiones. neqz etiam est possibile ipsam fieri in subiecto nisi per agens extraneus illam de potentia in actu. vnde necesse est has formas eē contrarias adeo q altera corrumperet suam contrariam ⁊ subiectum reci peret formaz similem. vnde forme elementoruz sunt contrarie: et ideo pas siua dicuntur quodāmodo esse contraria ⁊ quodammodo esse similia. ¶Unde si aliqua corpora simplicia sunt quoruz forma caret cōtrario con tingit q ille forme sint nec gñabiles nec corruptibiles nec habentes subm cōe. ¶Declaratū est igitur q cā corruptionis entium ⁊ factionis eoruz est contrarietas existēs in suis formis: ⁊ cōe subiectuz quod nullaz hz ꝓpriam

UVA. BHSC. IyR_117

formã: sed est potẽtia recipiẽs nũerũ ꝑm formas diuersas in spẽ: z nũerus F
ꝑm formas diuersas nũero z q̃ sunt ꝑm magis z min⁹. ¶Et cã hui⁹ toti⁹ est
q hoc sbm recipit ꝑmit⁹ dimẽsiones recipiẽtes dimẽsionẽ terminatã: z qz
ẽ imꝑtũ in potẽtia. ¶Qm si nõ hret dimẽsionẽ nõ recipet insil' formas diuer-
sas nũero: neq; formas diuersas spẽ nisi in tpib⁹ diuersis: sz in eodẽ tpe nõ
inueniret nisi vna forma: z cũ hoc q eius mã est vna nũero. ¶Et si nõ eẽt
multa potẽtia nõ denudaret ab illa vna forma quã reciperet z esset forma
in sba illi⁹ sbtie: z istud sbm esset ipse vt denudaret a sua forma oio: aut cor
rũperet illa forma: z alia forma gñaret. ¶Et qz istud sbm nõ recipit mul
tas formas insil' vel successiue nisi ex hoc qõ recipit tres dimẽsiones ꝑmit⁹
manifestũ aũt est q si sbm aliqõ sit qõ nõ recipit nisi vnã formã sp q eius
sbm sit vnũ nũero simplr: z q nulla multitudo est in eo oio: neq; in poten G
tia: neq; in act u. z q nõ diuidit ꝑm formã: neq; forma per eius diuisiones. 8. ph. 78
¶Et q cã in hoc est: qz nõ recipit quãtitatẽ prio añ receptionẽ formaꝝ: qz z. 79.
si recipet eẽt diuisibile ꝑm formã: z forma diuisibilis ꝑm ei⁹ dimensiones
s. ꝑm sbtie diuisionẽ: z finiti eẽnt act⁹ ꝑm finitatẽ illi⁹ quãtitatis. ¶Et esset
pse ĩ ea forma recipe magis z min⁹: ptẽ z totũ. ¶Si igit aliqua forma ẽ
q̃ nõ recipit magis z min⁹: nz diuidit p diuisionẽ subiecti sui: neq; sbm di-
uidit p diuisionẽ forme. s. p ei⁹ diuersitatẽ: manifestũ ẽ q ĩ subiecto istius
forme nõ existũt dimẽsiones ꝑmit⁹: sz postq̃ forma existit. ¶Et intelligo
pu us ꝑm esse. non p ost ꝑm tps: sicut est dispõ in oib⁹ accñtib⁹ in ꝑma mã
s. q nõ inueniuntur in ea nisi ꝑm q hz formã exñtem in actu. ¶Unde pu- C
tauit Aui. q dispositio trũ dimẽsionũ existẽtiũ in mã simplr. s. non termi- D
natarum est dispõ dimensionum terminatarum in ea: quapp. d. necesse e
primã formam existere in prima materia anteq; dimẽsiones existant i ea.
¶Ex quo accidunt ei multa impossibilia: quorum vnum est formam non
diuidi per diuisionẽ materie: quapp nõ recipiet diuisionẽ. ¶Et ipam esse
eternam non diuisibilẽ per diuisionẽ sui subiecti. ¶Et ipsam nõ habere cõ
trarium sibi succedens in eodem subiecto: quod si ita eẽt: tunc mã nullam
reciperet formam preter istam sibi primam. ¶Cum igitur fuerint declara
ta ab Aristote. ista propria rebus generabilibus z corruptibilibus ex par H
te subiecti z ex parte forme: ex quib⁹ accidit istis entibus sensibilibus ge j. c. a. t. cõ
neratio z corruptio scilicet indiuiduis existentibus per se. ¶Et fuit decla 124. vsq;
ratum de corpoꝛibus celestibus ipsa esse neq; generabilia neq; corruptibi in finem.
lia: negauit ea habere subiectum recipiens numerum: z diuisionem per exi
stentiam simplicium dimensionum in eo primo ante existentiam forme: z
ipsam esse in potentia multum et vnum numero: z negauit formas corpo
rum celestium diuidi per diuisionem subiecti sui: z esse finitarum actionuꝝ
per finitatem eoruꝝ corpoꝛum. ¶Quoniam potentia totius in formis di
uisibilibus per diuisionem sui subiecti est maioꝛ potentia partis. Quia si
forme eorum existerent in mã dimensionib⁹ mediãtib⁹: tunc potẽtie eorũ
essent finite propter hoc qõ diuidunt p diuisionẽ sui subiecti: qñ ergo iuc-
nit eorum actiones esse infinitas concludit formas eorum non esse in sub
iecto mediantibus dimẽsionib⁹: sed eas non esse potẽtia in corpoꝛib⁹ z de
monstrauit ex diuersitate potentie totius: z partis in formis diuisibilib⁹
per diuisionẽ sui subiecti. Impossibile est enim potẽtiam infinitã esse in corpe
finito que agat actionem infinitam: aut potẽtiã finitã in corpe infinito.
¶Et cuꝝ fingebatur in istis propositionibus z inuenit potentias celestes
agere actionẽ infinitã: concluꝫit mediãtibus dimẽsiõib⁹ has virtutes nõ esse
in corpoꝛe oio: neq; habere materiaꝫ recipientẽ eas mediantib⁹ dimẽsio-
nibus: neq; mãm multã in potẽtia neq; recipe magnũ z puũ: neq; habere

UVA. BHSC. IyR_117

J contrariu m: ꝛ totum hoc sequitur ex hoc ꝙ forme eorum agunt actiõe in
j. cel. 20. finita: ꝛ omne hoc est probatũ in nãli phia. ¶ Et cum fuit pscrutat⁹ etiã de
21.22.23. natura istorum corpor in primo ce. ꝛ mũn. declarauit ipsa esse simplicia ex
24. hoc ꝙ motus eorum sunt simplices: et ꝙ natura eor est neq; grauis neq;
leuis. i. natura nõ inata disponi per grauitatẽ ꝛ leuitatẽ: ꝛ cum fuit decla-
j. c el. 24 tum ei ꝙ corpora grauia ꝛ leuia sunt contraria: qz motus eor sunt cõtra-
rij. ¶ Amplius ꝛ ꝙ motus corpor celestium non hñt contraria: concluſit
h corpora esse ingenerabilia ꝛ incorruptibilia: ꝛ ipsa non habere ſbm recipiens dimensiones prima receptione: ita quod forme sue diuidantur p di-
uisionẽ sui subiecti. ¶ Et hoc intẽdit cũ. d. in pmo ce. ꝛ mun. ꝙ forme horũ
corpor carent ꝓtrario ꝛ subiecto: quẽadmodũ cõcludit hoc idẽ ex hoc: ꝙ
motus eor a principijs q̃ sunt in eis sunt infiniti. Et qz manifestũ est sen-
j. ce. 20. et sui ꝙ corpora celestia recipiũt dimẽsiones terminatas ſbm suas formas:
92. neq; hñt recipere formas mediatibus dimensionibus interminatis: sicut
est dispõ de formis gñabilib⁹ ꝛ corruptibilib⁹: necesse est ea recipere dimẽ
siones tali mõ: ex quo nõ cõtingit formas esse gñabiles ꝛ corruptibiles: ꝙ
est. qz mã eor recipit dimẽsiones prima receptiõe mediatib⁹ illis formis
suis: ꝛ nõ recipit formas mediatib⁹ dimẽsionib⁹ existẽtib⁹ in eis in potẽ-
tia. s. non terminatis: sicut est dispõ in dimẽsionib⁹ que sunt in prima mã
cum forma isti⁹ materie: sed dimensiones que sunt in mã celesti sunt pro-
2 prium proprior eius. ¶ Et cum fuerit declaratum ei de corporib⁹ celestib⁹
4 eorum formas existere in suis subiectis tali existentia ꝙ. s. non diuidũ
7 tur per diuisionem sui subiecti: ꝛ causa in hoc est ꝙ non existunt in sub
iectis ſbm ꝙ sunt diuisibilia: fuit declaratum ei ꝙ iste forme non ꝓstituun
tur per subiectũ: imo sunt abstracte in esse: qm̃ existunt in toto subiecto: et
non diuiduntur per eius diuisionem: contingit ꝙ non ꝓstituunt per ſbm.
Non enim existunt in eo neq; in toto: neq; in parte: ꝛ vlr neq; in diuisibi
li: neq; in indiuisibili: ꝛ cum ita sit necesse est ꝙ forma a qua mouetur sit il
la ad quam mouetur. In formis enim constitutis per sua ſbta differunt. s.
quia forma qua mouentur non est illa ad quam mouent: ꝛ iõ omnis fo-
ma huius. s. que mouetur ad seipsam perficiendam per aliam formam necesse
est vt suum mouere sit finitum cum non mouet nisi quando mouetur.
¶ Et hoc etiam est vnum eorum que mouerũt Aristote. ad opinandum ꝙ
forme corporum celestium non sunt constitute per sua subiecta: quoniam
tunc motus eorum essent finiti. ¶ Et non est dicendum ꝙ forme quib⁹ mo
uentur corpora celestia sint alie ab eis: ad quas mouentur. ꝛ ꝙ iste q̃ dr̃
esse non in materia omino: ꝛ que carent situ sunt forme ad quas mouent
cum tñ ille in quibus mouentur sint forme in materijs: ꝛ sunt diuisibiles p
diuisionez eorum. ¶ Quoniam si ita esset: tunc ille forme existerent in suis
ſbtis: ꝛ mouerentur per motũ ſbtor: ꝛ sic diuiderent ad diuisionem ſbtor:
M motũ em̃ si moueret eẽntialiter erit diuisibile eẽntialr: ꝛ si p accñs p accñs
ergo nihil est in corpib⁹ celestib⁹ quo forma que est motus differat ab ea
ad quã ẽ mot⁹. imo sunt eedẽ forme et iõ differũt nisi i dispõe. ¶ Et si ita
eet: tũc suũ mouere esset finitũ: qđ em̃ mouet qñ mouet impoſe est vt sit pn
cipium motus eterni. vt dicit Aristo. quod intellectus ꝛ intellectum idem
N sunt in corporibus celestibus: ꝛ hoc totum dictum est in alijs. ¶ Et nõ fuit
2. ce. 13. et dictum celum habere aiam nisi pp appetitũ exñtem in eo: ꝛ motũ localem:
74. com. appetitus autem qui est in hoc corpe non est nisi qz est corp⁹ celeſte vnuz
per se appetens per se: non propter potentiam exñtẽ in eo diuisibilẽ p ei⁹
diuisionẽ: esset enim generabile et corruptibile. ¶ Et dicitur esse motũ per
principium separatuz quod est in eo: nõ per principium quod ẽ ps in eo. ꝛ

UVA. BHSC. IyR_117

hoc modo dicit viuũ ⁊ intelligens. ¶Et si est intelligens per partem in eo nõ esset intelligens per se: ⁊ esset simile homini in hoc q̃ homo est viuens ⁊ appetens ⁊ mouens in loco. ¶Et vlr qz declaratũ est actionem istius corporis esse eternã: declarabitur formã eius non existere per suũ subiectum: ⁊ suum subiectũ esse simplex nõ compositum ex materia ⁊ forma: qm̃ si ita esset: esset generabile ⁊ corruptibile. ¶Et qõ dñt incipientes phari q̃ anime istorum corporũ celestiũ sunt forme in materijs. s. que in mã acqrunt eternitatẽ ex formis imãlibus nihil est: cõuenit. n. q̃ illud qõ nõ hz nãm essendi eternũ acqrat eternitatẽ ab alio: ⁊ totũ hoc est impoſe. Natura. n. gnabilis ⁊ corruptibilis nõ recipit eternitatẽ ab alio. ¶Et hoc est manifestũ ei q̃ cõsiderat fundamẽta Ari. Declaratũ est. n. ex hoc sermone q̃ est sõa celi: ⁊ hoc qõ fuit hic dictũ: quẽadmodũ. n. inuenit̃ pbatũ ab Ari. in suis lib. ⁊ quẽad modũ sequitur ex suis dictis. ¶Sed apparet ex verbis Ari. q̃ iam declarauit omnia ista in lib. qui non peruenerũt ad nos. Uocetur ergo iste tractatus sermo de substãtia orbis. Dignius em̃ est hoc nomine. Intituletur igitur hoc titulo.

¶Erscrutãdũ est de nã corporis celestis: ⁊ qd intelligunt cum dicũt ipsum esse simplex ⁊ nõ cõpositũ ⁊ ipsuz esse neqz graue neqz leue. ¶Dicamus igitur q̃ illud corpus nõ cõponit̃ ex mã ⁊ forma sicut gnabilia ⁊ corruptibilia cõponunt̃: nulla em̃ potentia est in eo oĩno: omne. n. in quo est potentia nõ est potẽtia nisi ad duo cõtradictoria. s. potentia que est in substãtia. ¶Et manifestũ est etiam q̃ forma qua mouet̃ nõ est generis formaruz quatuor elementorũ: quoniã si esset aliquid esset graue aut leue ⁊ moueret per se: ⁊ etiã per accidens vt declaratũ est in. 8. phyſi. remanet igitur vt in natura eius sit generis nature anime. ¶Sed quãdo nos inspexerim⁹ animas que sunt hic. inuenimus in eis duo principia duorum motuum: quoz alterum est principiuz motus recti. s. motus ad infera aut superius. ⁊ ſm principium est motus localis progressiuus: ⁊ inuenimus motum istuz esse cõtrariũ motui declinationis essentialis qui est in eo: ⁊ ideo accidit ei felsi tudo ⁊ cogitur ad qẽtẽ. Uñ necesse est vt principium mot⁹ celestis corpis sit generis aie tm̃: ⁊ q̃ motus quẽ hz circulr sit mot⁹ ppzie aie ſm q̃ est aia ⁊ cũ ita sit sequitur q̃ illa natura sit que facit ipsuz esse corpus: neqz graue neqz leue ⁊ moueri circulariter. ¶Et anime q̃ est hoc contingit non moueri circulariter: nisi qz constituitur per corpus quod mouetur motu recto: et sic componitur declinatio hic: sed quia anima que est in corpore celesti nõ est innata moueri circulariter ab eo qõ est innatum circulariter moueri: et non est anima in eo vt in corpore graui ⁊ leui: sed ipsum mouetur ex se: et ab anima: ergo animam hꝫ tm̃: ⁊ non hꝫ aliud principium. ⁊ qz mouetur circulariter scimus q̃ propium illius anime ſm q̃ anima est mouere circulariter. natura igitur istius corporis non est nisi nã anime mouentis in loco. ¶Sed qz natura corporis est alia a natura anime: quia est compositum ⁊ necesse est mouens ⁊ motum esse diuersa: necesse est considerare de natura illius corporis: ⁊ qz declaratum est hoc corpus esse ingenerabile ⁊ incorruptibile: apparet q̃ est necesse vt sit corpus simplex non cõpositũ ex materia ⁊ forma: qz est individuum demonstratum: ⁊ ens demonstratum in actu: ⁊ habens vnam figuram in actu: ⁊ omnia ista sunt in corpore p materiam: ⁊ sunt in materia per formam necesse est vt hoc corpus celeste sit materia animalium celestium que mouẽtur circulariter ex se: ⁊ vt sit perfectius modis ceteris materie: non enim est in eo de potentijs nisi tantum potentia in loco: ⁊ ex motu locali a nobilius omnium. s. circularis: quem

O 8. phyſi. 31.

p Mot⁹ aie ẽ circulis Jõ. 1. de aia. 14. ⁊ 2. celi. 71. ⁊. 6.

Quodfat aia ce. ⁊ aia istoꝝ iferior i motu. Uide pro hoc. 3. de aia. 55. a. Uide p hoc. 1. ce. ⁊ c. 12. ⁊ 2. ce. 12. 23.

UVA. BHSC. IyR_117

a 35.4.40 admodum habet nobilissimaz ꝛ perfectissimam figuram: scilicet sphericaz.
b Vide p hoc. 3. de aia. 49. ꝛ 54. 7. 12. me. cõ. 36. ¶Et qz declaratum est de formis celestibus ipsas non habere constitutionem per corpora celestia: nam si haberent tunc mouerentur ex se per accidens: ꝛ indigerent ex se motu proprio ꝛ essentialiter. Declaratuz est enim. 8. in octauo phy. a qz mota ex se que sunt hic vna essentia in specie reducuntur necessario ad mouens ex se essentialiter ꝛ motũ: ꝛ qz sit compositum ex q̃ Celũ re cti⁹ dr̃ sbz ꝗ mã. Jõ. 8. me. cõ. 12. vno mouente ꝛ vno motu primo: ꝛ qz illud mouens non sit potentia in corpore omnino. ¶Et ideo videtur qz forme corporuz celestium ꝛ maxime forma corporis vltimi continentis sit quodãmodo anima: scilicet propter appetitum existentem in eis: ꝛ mouere: ꝛ est quodammodo intellect⁹ ꝛ est forma simpler per quam animal celeste cõponitur ex vno mouente ꝛ vno modo Corpace lestia nõ i digẽt sẽsu corpus autez celeste est. q. materia istius forme abstracte ꝛ est materia existens in actu: ꝛ ideo non assimilatur materie nisi in hoc tantuz: qz est materia fixa ad recipiendum formã. c ꝛ ideo dignius dicitur subiectũ ꝗ materia. Materia enim que est hic dicitur materia: qz est in potentia forma in ea fixa: ꝛ dicitur subiectũ: qz fixa est forme: ꝛ sit cõpositum ex materia ꝛ forma. ¶ d Et videt qz corpus celeste nõ est necessariuz in suo eẽ forma: sicut sp aiaz sẽ sibilem et imagina- tiuã. 3. de aia. 59 60. 61. 36. 2. 8 aia 15. 2. 62. est dispositio de corporibus animaliũ que sunt hic. in animalib⁹ autẽ que sunt videtur qz anime eoruz sunt necessarie in esse eorum corporuz: ꝛ qz nõ saluarentur animalia nisi per sensibilẽ animaz ꝛ imaginatiuã: corpus autem celeste qõ est simpler: ꝛ non transmutabile ab aliquo extrinseco: nõ indiget in suo esse anima sensibili neqz imaginatiua: sed tantum indiget anima mouente ipsum in loco semper ꝛ virtute que non sit corpus neqz in corpore ad largiendum ipsi permanentiam eternã a motum eternum: ꝛ qõ non habet principiũ neqz finez. ¶Et debes scire qz istud corpus celeste nõ indiget virtute mouẽte in loco semper tantuz sed largiẽte virtute in se: ꝛ in sua sba permanentiaz eternã: qm̃ ꝛ si sim̃pler sit nõ habet potẽtiaz in se ad corruptionẽ: nec est finite actionis necessario: qz est finitarũ dimensionuz ꝛ finite terminatarũ superficie cõtinente ipsuz: ꝛ omne tale cũ intellectus posuerit ipsum existens per se absqz eo qz aliud largiatur ipsi permanentia ꝛ eternitate. necesse est vt ita sit de finitate f sue permanentie sicut est de finitate p⁹ ad largsue actionis: ꝛ ideo necesse est in intellectu esse potentiam largientem ipsi permanentiam eternem: quẽadmodum largitur ipsi motum proprium eternum: ꝛ non hoc tantum: sed necesse est hoc esse virtutem que largitur ei motum proprium: g sue actionem que est eternitas inter ceteros motus loci totus mundus: nulla eñ differẽtia est inter indigẽtiam virtutis actue in corpore: ꝛ in omni corpore simplici: aut in vno corpore cõposito ex corporibus simplicibus huius: ꝛ indifferenter sive illud corpus fuerit generatum. ¶Unde videmus celũ habere vnam virtutez: nõ tantũ mouentem omnia: sed agẽtem ꝛ conseruantem: sicut est dispositio in mediate dixit: qz celum est simpler: ꝛ non habet potentiam ad corruptionẽ. g Celum de se habet finitatem sue actionis. consimile. 12. met. 4. 1. cõ. sed vt de oppositũ. 3. ca. de substantia orbis vbi dicitur qz celum recipit actionem infinitam ꝛc.

UVA. BHSC. IyR_117

corpore hois: et in corpore facto pp finem proprium. Finis a enim significat agens significatione necessaria: sicut motum significat mouens. ¶ Sed in genere agentium b quoddam est prius tempore acto: et est omne quod fit in sphera istius mundi est istius agentis et acti. ¶ Quoddam est prius naturaliter, et tempore: et est orbis quem sequitur tempus et cui accidit et agēs orbem. s. faciens ipsum in dispōnibus necessarijs in inueniendo finem pp quem fuit. ¶ Et cum c ignorauerunt hoc quidam de opinione Arist. dixerunt ipm non dicere causam agentem: sed causam mouentem tantum: et illd fuit valde absurdum: et non est dubium in hoc: quod agens ipsum esse mouens ipsum. quod enim mouet ipm motu proprio illi est illud quod largitur illi primo dispositiones: per quas acquirit motum proprium: et illa virtus est illa quam laudat Arist. in multis locis sui lib. de celo et mundo. d et iudicat ipsam esse nobiliorem celo et altiorem. ¶ Et iam induxit nos amor explanādi hic facere digressionem a principali. s. declaratione corporis celestis qd est de celo tanquam corpus de animali. ¶ Dicamus igitur quod corpus celeste cōmunicat cum corporibus generabilibus et corruptibilibus in hoc: quod est ex tribus dimensionibus scilicet substantia recipiens dimensionibus: et quod vtraque substantia non est sine dimensionibus. ¶ Sed inuenimus substantiam deferentem dimensiones: et dimensiones in corpore generabili et corruptibili: vel corporibus generabilibus et corruptibilibus easdem numero in potentia non easdem in actu scilicet quod dimensiones omnes communes omnibus corporibus generabilibus et corruptibilibus sunt eodem modo in potentia: et inuenimus idem corpus transferri de forma in formam: et ex dimensionibus alias in actu. Verbi gratia. quod corpus quod est aer transfertur in corpus quod est ignis. ¶ Si igitur hoc corpus quod est commune forme aeris et ignis esset idem numero in actu: tunc forma esset accidens et si esset in vno in actu: et transmutaretur vnum in alterum: necesse esset corporeitatem destrui de corpore corrupto ad non corpus: et corporeitatem generatam generari ex non corpore: vnde necesse est eas habere nām corporalem sibi communem. Querendum est igitur vtrum illa sit vna aut plures: et si vna vtrum sit vna potentia aut actu. et si plures similiter cogimur igitur ponere vnam potentiam et plures potentias. ¶ Declarabitur igitur sm hoc quod corpora que sunt hic generabilia et corruptibilia ipsa componi ex substantia que est potentia: et dimensionibus existētibus in ea que sunt in potentia: et etiam quod illud corpus quod est vnum potentia et multa in potentia. et cum erit in actu erit mā in actu. Unde dicit Arist. quod mā non habet esse in actu nisi sm quod videtur quemadmodum forma non habet esse in actu nisi sm quod intelligitur. Corpus vero celeste quod non transmutatur ad ipm necesse est componi ex substantia in actu et dimensionibus in actu: et ideo est ingenerabile et incorruptibile. ¶ Et cum ita sit corpus celeste est mā recipiens formam celi hoc modo qui declaratus est de hac materia scilicet de eius conuenientia cum mā generabili et corruptibili in aliquo: et diuersitate eius ab ea in aliquo: et vtraque etiam est mā sm quod videtur. ¶ Et similiter etiam sm quod inuenitur in eis potentia ad motum in loco: et in corpore celesti non est potentia ad transmutationem: et substantie existentes in substantijs existentibus in corpore celesti non sunt potentia ad transmutationem: et substantie existentes in substantijs existentibus in corpore generabili et corruptibili. ¶ Et similiter est in corpore celesti. Declaratū est de eis eas esse cōuenientes cū formis generabilibus et corruptibilibus in aliquo: et in aliquo differētes ab eis: et ex hoc mō id qd cōgregat hoc ex aīa et corpore dr animal: cū hoc quod illud qd cōgregat illic ex corpore: et aīa dr nō equoce

a Finis significat agēs significatione necessaria.
b Agētiū qddam est prius tpe acto qddā vo ē pus nālr et tpe alia lra. 6 cōmen. hz qddam est pus nālr: et nō tpe. vide cōsimile. 1. ce. 15. et 16.
c Iste error fuit zabiorum sapientum. 12. meta. cōme. 41.
d pmo celi. 20. et secūdo celi. 37. 62. 66
T 12. me. tex. 2. 1. 4

UVA. BHSC. IyR_117

alal: sed ſm prius ⁊ posteri⁹. Et ideo necesse est in talib⁹ naturis vt pri⁹ sit causa posterioris: vt dictū est de hac natura alibi. U. g. illa q̄ dicunt talia: sed diuersant ſm magis ⁊ min⁹. Cum igit celū cōponit ex materia ⁊ forma: sicut est dispō in alialib⁹ q̄ sunt hic declaratū est. ¶ Ampli⁹ in quo cōuenit forma istox cū formis illox: ⁊ in quo differunt ⁊ in quo differt vltim⁹ motor istox ab vltimo motore illorū. Remanet igit cōsiderare in quo differūt hec duo gña de accidētibus: ⁊ in quo cōueniūt. ¶ Differūt em in materia passiua qua dicit alteratio: ⁊ cōueniūt ſm accidētia: ſm que nō trāsmutant ſbam: hec em alteratio ſm quā trāsmutat ſba alteratī videt esse ꝓpria corpib⁹ quox ſbe admiscent potētie: ⁊ sunt corpa gñabilia ⁊ corruptibilia. ¶ Accidētia ẏo q̄ nō trāsmutāt ſbam deferētis sunt cōmunia vtriq; corpi. ⁊ primū istox est mot⁹ localis: ⁊ diaphanitates ⁊ qualitates q̄ sequunt ista scz raritas ⁊ densitas: videt em fere q⁹ raritas ⁊ dēsitas sunt causę diaphanitatis: ⁊ nō diaphanitatis: sed tñ dicunt vtreq; in vtroq; corpe ſm prius ⁊ posteri⁹: sicut dicit corporeitas. ¶ Et similiter cōueniūt in luminatiōe et obscuritate. sed hic magis vident dici esse equiuoce q̄ſ ſm prius ⁊ posteri⁹ lux em videt fieri hic in hoc corpore igneo diaphano simplici q̄ſ in cōcauo orbis lune: qñ agit in corpore denso ⁊ admiscet cū eo: ⁊ ideo videt q⁹ cā illuminationis partū corporis celestis. ſ. stellax est densitas illius partis diaphane in actu ex orbe: ⁊ hoc apparet in stellis: q⁹ eclypsant se adinuicē: ⁊ hoc apparet in luna: ⁊ cū ita sit stellarū ⁊ ſba celi est eadē natura ſm q⁹ oēs antiqui dicūt: vt narrauit Arist. in lib. de ce. ⁊ mū. ⁊ corp⁹ celeste ſm hoc est diaphanū per se in actu cōtrario corporib⁹ diaphanis q̄ sunt hic q̄ sunt diaphana in actu apud p̄sentiā lucis: ⁊ partes diuersant in hoc in diaphanitate ⁊ nō diaphanitate: ita q⁹ in eis sit aliquid simile colori sicut i galaxia. ¶ Et q⁹ luna videtur esse dēsa ⁊ obscura ⁊ recipiēs lumē ab alio scilz a sole: ⁊ in lib. de animalib⁹ dixit Arist. q⁹ nā eius est vnigenes nature terre plus q̄ſ ceteraꝝ stellaꝝ: ⁊ forte corpora celestia diuersant i densitate ⁊ raritate que sunt causa illuminationis ⁊ obscuritatis: ꝛ hic non inuenit̄ nisi in luna tantū. ſm hoc igitur est intelligendū vt mihi videt dispositio ⁊ illuminatio corporū celestiū. ¶ Et accidentiū conuenientiū corpori celesti ⁊ generabilibus ⁊ corruptibilibus est calefacere. ⁊ Arist. dicit q⁹ corpora celestia non calefaciūt ſm q⁹ sunt calida: sed ſm velocitatē motus: et ratiocinat in hoc ex hoc q⁹ accidit in sagitta directa. ⁊ dicit in metaphy. q⁹ non sequit vt fiat accidēs ex sibi simili: neq; in genere: neq; in specie: sicut sequit in qualitatibus que sunt ſbe. ¶ Et expositores dant ſcḋam causam scilz illuminationē: dicunt em q⁹ lux in eo q⁹ est lux videt calefacere qñ reflectitur: ⁊ dicunt q⁹ nō est de accidētibus propīs igni: sed de accidētibus cōmunib⁹ igni ⁊ corpori celesti. ¶ Et forte dicēdū est ad hoc q⁹ nō est remotum vt calor dicat in eis equiuoce per hoc signū. ſ. q⁹ actio corū diuersatur: calor enim ignis corrūpit ⁊ destruit entia et maxime ignis illuminātis: calor ẏo corporū celestiū largitur vitam vegetabilē sensibilem ⁊ animalem: et ſm hoc calor erit duobus modis: calor qui est de⁹ qualitatibus passiuis que transmutant ſbam tiā in qua sunt: ⁊ calor qui non est de qualitatibus passiuis sicut est dispositio in diaphanitate ⁊ non diaphanitate scilz q⁹ quedā sequitur qualitatem passiuā: ⁊ quedā non. ¶ Considerantes autem atciones stellarum in antiquo tēpore vere dicunt q⁹ quedā largiūtur. caliditatem ⁊ siccitatem: quedā caliditatē ⁊ humiditatē: quedā frigiditatem ⁊ siccitatem: et quedā frigiditatē ⁊ humiditatem. ⁊ sic. iiij. qualitates cōmunes corporib⁹ celestibus ⁊ .iiij. elementis dicuntur equiuoce: aut ſm prius et posterius. Et forte corpora celestia largiuntur calorem licet non

Vide de maculalu ne. 2. cō. 49. ꝛc.

x 2. ce. 42. ⁊ 3. meteo.

y

UVA. BHSC. IyR_117

sint calida in se: non em sequit vtoe faciēs aliqō accidēs disponatur per illud. V. g. qm non omne qō mouet dz moueri: neq; oe qō nigrificat dz esse nigrū: ⁊ hoc apparet etiā ex hoc q; si alteratū esset ex alterato: ⁊ calidū ex calido: tunc procederetur in infinitū ⁊ non inueniretur primū alterans: sicut sequitur in motu: et; necesse est igitur peruenire ad alterās non alteratum: sicut admouens non motum: sed differunt: qz mouens in loco nō peruenit ad aliqō mouens nō motū in loco: sz fm totum motum ex se mouens aliud in alterationibus aūt peruenire potest in alterans per aliquam dispōnem in eo q; non habet causam: et ista sunt corpora celestia. Sed illa dispositio que est in eis forte est ex genere eius qō agit in aliud. et forte non. V. g. q; calefactio quam facit in inferioribus est ex natura neq; calida neq; frigida sicut motus eius est a natura neq; graui neq; leui: ⁊ hoc est magis qō appetit ēē apparet: quia ille quatuor qualitates sūt actiue et passiue ab alijs necesse est peruenire ad qualitates actiuas ⁊ passiuas: ⁊ apparentius est ⁊ dignius vt iste q ne sunt hic non reducantur ad qualitates que sunt sui generis: ⁊ si ponant: debent dici fm primas ⁊ posterius. sequeretur enim vt de genere qualitatum passiuarum sit aliquod non passiuū qō est remotū. Apparet igitur ex hoc q; ignis non est primum calefaciens: quia est passiuus: sed necesse est vt primū calefaciens calefaciat per qualitatem non passiuā: sicut primū mouens non mouet per dispositionem non mobilem. 3

A

Data declaratum est corpa celestia cōponi ex mouente ⁊ moto: ⁊ motore in eis est non corpus sicut est dispositio de ceteris motis ex se: ⁊ hoc in vlt. octaui phys. in quo declarat ū est q; motus quo mouetur hoc corpus est eternus ingenerabilis ⁊ incorruptibilis: ⁊ qz hoc declaratū fuit illic q; istud mouens nō est virtus in corpe sicut est in alijs. s. q; mouētia ipsa sunt virtutes in corporibus. ¶ Et hoc fuit declaratū ponendo duas ppositiones: quarum vna est q; ois virtus in materia est finite motionis. altera autem est q; virtus que est infinita in corpore celesti est infinite motionis. Ex quibus cōcluditur q; virtus que est in corpore celesti non est in materia. ¶ Propositio autez dicens q; virtus que est in corpore celesti est infinite motionis: declaratur in. 8. phy. per eternitatem motus ⁊ tpis. ¶ Dicens vero q; ois virtus que est in materia est finita: est manifesta per hoc q; omnis virtus in corpe. s. virtus corporalis materialis videtur diuidi per diuisionem corporis fm paucitatem et multitudinem. Si igitur omne corpus est finitum vt declaratum est in. 7. phys. impossibile est virtutem infinitā esse in corpore finito. ⁊ hoc manifestum est per inductionem. ¶ Et Aris. laborauit in octauo ad declarandum hoc ex fundamentis declaratis ab ipso. scz q; ois motus est in tempore. ex quo intulit q; si virtus infinita esset in corpore finito cōtingeret istud moueri per illam in non tempore. corpora enim non excedunt se in velocitate ⁊ tarditate nisi in excessu eorum in virtutibus motuum materialibus ⁊ excessus virtutum sequitur excessum corporum scilicet q; corp⁹ cuius virtus est maior: est velocioris motus. ¶ Ex quo sequitur q; si aliquod corp⁹ habuerit virtutem infinitam vt moueatur in non tempore: sed declaratus est omnem motum esse in tempore. Nam in omni motu est prius et posterius que sunt in tempore. ¶ Et cum ita sit ⁊ est declaratum q; corpus celi componitur ex motore ⁊ moto: ⁊ q; iste motor non constituitur per rem motam neq; existit in ea: sed est absolutus ab omni materia: querendum est de hoc quod mouetur ab eo. s. corpore celesti: vtrum sit compositum ex materia et forma: sicut dispositio corporum que mouentur apud nos ex se a primo motore qui est in eis scilicet corporum animalium que mouentur

A 78. 479.

B 3. phys. a. tex. 2. 24 vsq; i fine 4. physi. 129. 6. phy. 29. 3c. 36.

C

Questio.

UVA. BHSC. IyR_117

ab anima: aut est simplex ⁊ non est in eo potētia oia scilz forma a qua proueniat actio: preter formā mouentem que non constituit per ipsam. f. per formam que largitur ei motum continuum scilz mouere infinitum. ¶ Dicamus ergo q̄ si fuerit concessum q̄ omnis virtus in materia est finita. nulla differentia est in hoc inter hoc q̄ sit actiua ⁊ passiua; scilz receptiua. Si igitur corpus celeste recipit mouere infinitum: vt declaratum est: necesse est vt non sit compositum ex materia ⁊ forma: ⁊ vt sit simplex scilicet subiectum simplex primo motori qui est forma ipsius. omne enim compositum ex materia ⁊ forma est finite receptionis sicut finite motionis in aliud. Est igitur proprium isti moto ex se q̄ est corpus celeste hoc scilicet q̄ motor ipsius non est in materia: ⁊ q̄ illud quod mouetur ab eo est simplex non compositum: ⁊ sicut intendimus verificare propositionem in qua posuimus q̄ omnis virtus in corpore ⁊ suum mouere est finitum: ⁊ suum moueri est etiam finitum: ita si concesserimus q̄ in corpore celesti est virtus finita alia a virtute motiua que non est in eo nec constituitur per ipsum. Verbi gratia virtus per quam dicitur habere ad motum circularem sicut grauia et leuia ad motum rectum per suam formam dispositionem siue declarationem: de qua dicitur esse: neq; graue neq; leue: licet ista virtus sit in materia. Et q̄ illud quod congregatur ex materia ⁊ ipsa sit corpus; celeste sicut dicit Auicē. contingit necessario vt in eterno sit posse ad corruptionem absq; eo q̄ corrumpatur quod destruitur in vltimo primi tractatus ce. ⁊ mū. esse igitur necessarium non est nisi duobus modis necessarium scilicet ex se ⁊ necessarium ex alio ⁊ possibile ex se: sicut potest aliquis existimare in corpore celesti scilz ipsum habere virtutem finitam ⁊ acquirere necessitatez a virtute infinita separata a materia: vt opinatur Aui. ⁊ existimatur esse opinio. Alexan. in quibusdam suis tractatibus: ⁊ super hoc fundauit Aui. suā declarationem de primo principio esse sine declaratione eius quod est motum eternum esse: ⁊ est declaratio fundata super propositiones instabiles sicut tu vides. Sed est questio de hoc quod dicit Arist. in lib. de celo ⁊ mū. scilz q̄ virtutes corporum celestium sunt finite actionis: quia corpora celestia sunt finite quantitatis: ⁊ ex hac propositione declarauit q̄ corpora celestia sunt finite quantitatis: ⁊ dedit causam in hoc q̄ corporum celestium quedā muuent vnam stellā: quedā plures: ⁊ dixit q̄ si stelle que sunt in orbe stellarū fixarum essent minores aut maiores non possent mouere eas. vt ⁊ declarauit illic. vt q̄ si virtutes que sunt in corporibus celestibus essent in calefacere ⁊ mouere vt infinite mouerent corpa q̄ sunt apud nos in instanti: ⁊ hoc facit existimare q̄ in corporibus celestibus sunt virtutes actiue finite. ¶ Et ad hoc dicamus breuiter q̄ infinitū dicitur duob⁹ modis. ¶ Quorū vnus est virtus infinite actionis ⁊ passionis in tēpore: ⁊ est finita in se. f. in velocitate ⁊ vigore. ¶ Scōs est virtus infinite actionis ⁊ passionis in se: virtus autem infinita in actione sua aut passione non existit in corpore: siue fuerit celeste siue generabile ⁊ corruptibile: hoc enī non accidit corpori nisi p̄m q̄ est corpus infinitū: ⁊ ideo orbes mouent ⁊ mouētur: in tēpore: virtutes vero infinite in actione ⁊ passione in tempore esse necessarium est in corporib⁹ celestibus. passione autē q̄ simplicia sunt simplicia. actione vero: quia sue forme non constituunt per suum p̄m: ⁊ virtūs est impossibile in corporib⁹ gñabilibus ⁊ corruptibilibus: q̄ sunt cōposita ex materia ⁊ forma. Infinitū igit̄ esse in vigore: cuius causa est corp⁹ p̄m q̄ est corp⁹ impossibile est in corporib⁹ siue celestib⁹ siue alijs infinitū esse. Infinitū vero in tpe est necesse esse in corporib⁹ celestib⁹ ex diuersitate motoris ⁊ moti in eis a corporib⁹ gñabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹: ⁊ est impossibile

Solutio.

D

E

pmo ce. a 124. vsq; in finem.

F

Dubium. 2. celi. 39.

G

Solo. pq̄ vide ēt. 2. ce. 39. 12. me. 41. et 2. celi. 71

UVA. BHSC. IyR_117

in corporibus gñabilibus ⁊ corruptibilibus: quare virtutes eorū motiue sunt materiales: ⁊ corpa sua q̄ mouētur abjcis cōponūtur ex materia ⁊ forma. ¶Corpa igit celestia ⁊ gñabilia ⁊ corruptibilia quemūt in hoc q̄ actio ⁊ passio exīs in eis sunt finite in se: ⁊ p hoc mouent in tpe: ⁊ q̄dā sunt velocia quibusdā cū hoc q̄ virtutes eor motiue nō sunt materiales: qz recipiūt ex mō illo receptionē finitā in tpe nō receptiōe infinita: ⁊ nō sequit ex hoc q̄ in corpe celesti est virtus finita in ipa actiōe ⁊ passiōe: vt in eo sit virtus finita in tpe: neq; sequit ex hoc q̄ sit virtus finite actōis ⁊ passiōis vt sit corpus possibile vt corrūpat: aut vt sit cōpositū ex materia ⁊ forma. Possibilitas em nō dz esse nisi ex hoc q̄ virtꝰ finita in tpe sit ⁊ sit ppositū. ¶Et est manifestū q̄ si posuerimꝰ corpus celeste cōponi ex materia ⁊ forma: sequit in ipso esse virtutē finite actionis ⁊ passionis in tpe. ¶Et est manifestum q̄ si in corpore cōposito ex materia ⁊ forma esset virtus infinita in tē pore: sequeret in ipso esse virtutē infinitam in ipsa actiōe aut passione: vnde impossibile q̄ Arī. intulit ex posse virtutū quibus mouent corpora celestia in tpe. ¶Et est manifestū q̄ nō sequit etiā ex hoc q̄ corpus recipit passionem finitā in se nō in tpe: aut recipit actionē finitaz in se infinitā in tpe vt sit cōpositum ex materia ⁊ forma: sicut sequitur hoc q̄ actio ⁊ passio eius fuerit finita in tpe. Primuz em cōtingit ei scdz q̄ est corpus tantum. Secūdum aūt hm qđ est corpus est cōposituz. ¶Modus ergo deceptiōis in hac questiōe est qđ fecit Arī. putari cōtradicere sibi est equiuocatio istorū duorum nominū finitū ⁊ infinitū: qm cū nō distinguit finitas ⁊ infinitas contingētes in tpe a finitate ⁊ infinitate cōtingentiꝰ ex actione ⁊ passione cōtingit ista ambiguitas. ¶Et ex hac finitate in qua cōueniūt corpa celestia ⁊ materialia declarauit arī. vniuersaliꝫ corpꝰ oē esse finitū ex finitate accidentis corpi ex hoc qđ est ex materia ⁊ forma: ⁊ ex hoc absciduntur dubitationes cōtra Arī. ¶Et pōt aliquis dicere qđ cuz omne corpus agit per aliquid ⁊ patitur per aliud. necesse est vt omne corpus sit compositum ex materia ⁊ forma. ¶Et ad hoc dicamus hoc esse verum. s. q̄ corporum quoddā est compositū: ita q̄ forma non cōstituitur per materiā: ⁊ ita q̄ materia est subiectum tantū: ⁊ non materia cuius esse sit in potentia. s. corpus celeste: ⁊ quoddā est compositū ex materia que est in potentia: ⁊ forma que constituitur per materiā. s. corpora generabilia ⁊ corruptibilia. ¶Et a ex hoc videtur q̄ corpus dicitur de eis equiuoce: ⁊ q̄ eternum ⁊ non eternum nō communicāt in aliquo omnino. ¶Et ex hoc apparet etiaz q̄ corpus celeste non datur ei subiectum nisi propter motum localem tm̄: corporibus autē generabilibus ⁊ corruptibilibus datur materia propter generationem et corruptionem: forma b autem datur eis propter actionem. ¶Sed. differūt quia in altero est infinita in tempore: ⁊ in altero finita: ⁊ ideo illa sunt non materialia: ⁊ ista sunt materialia. Sm hoc igitur debet intelligi hec q̄stio quam ignorauī diu ante longam perscrutationem.

Celū est bz tm̄ ñ mā. Jō. 8. c. 2. ⁊. 8. me. 2. 12. ⁊. 2. 92 pmi de ce. ⁊ vbi op positū. 9. meta. 17. a Corp equoce dr̄ ō eterno ⁊ ō istis. Jō 10. meta. cō. vltio. b Forma dat pp ac ⁊ tionē. Jō 3. ph. 17. ⁊ de gener. 52. ⁊. 9. meta. 20.

Um declaratum est ab Arist. q̄ motus celi est primus motus: et ex hoc fuit declaratum q̄ motus est in moto: sequitur ex hoc vt hoc qđ mouet hoc motu sit eternum. ¶Si enim esset generabile ⁊ corruptibile: tunc motus eius non esset primus motus: et cum cōsideraūt res posles in motu eius: ⁊ quiete: fuit necesse etiā ꝓpter hoc q̄ motꝰ eius esset motꝰ primus ante omnē motū aliū vt motus eius sit eternus. ¶Et cū declarauit ista. s. h'oc corpus esse eternum et motum perscrutabaī primo de motu celi: ⁊ inuenit istū motum a virtute neq; grani neq; leui: ⁊ q̄ omnis virtus gravis aut le-

UVA. BHSC. IyR_117

nis existit in corpore gñabili ⁊ corruptibili: ⁊ in natura generabili ⁊ corruptibili: aut anima si fuerit cū hac materia: necesse fuit vt hec virtus q̄ neqꝫ leuis neqꝫ grauis sit in corpore simplici: ⁊ ipsam nō habere subiectum aut contrariū: ⁊ vt sit anima necessario non admixta materie: sed anima corporis eternitatis ita vt ista anima non sit abstracta a corpore suo: ⁊ cū hoc separata ab ipso inqꝫtū istud corpus non indiget ipsa: q̄ est permanens p se: sicut est dispositio de animalibus que sunt cum virtutibus naturalibus: ⁊ vt illa anima sit i eo: naꝫ omne motum ex se mouetur per virtutem existentem in eo. ¶ Et cum considerauit in istis virtutibus declaratum fuit ipi ipsam

M sam esse virtutem appetitiuam de virtutibus anime tm̄. Et cū considera-

Ui.7.me. uit de istis virtutibus appetitiuis celestibus inuenit eas moueri ad appe-

36.7.144. tibile nobilius ipsis. Et cum considerauit virtutibus appetitiuis celestibus inuenit eas esse finitarum potentiarū. ¶ Et cum considerauerit in continuatione motus eoꝝ fuit declaratum q̄ causa continuationis motus earum non est ista virtus qua mouetur: sed illud quod largitur eis cōtinuationē est aliquid appetibile. Et cōtinuatio nō prouenit nisi a motore nō moto: sequitur q̄ istud mouens neqꝫ est corpus neqꝫ potētia in corpore: et q̄ est intelligentia abstracta. qd̄ etiā declaratū est in lib. de anima. s. q̄ omne quod est tale: est intelligentia abstracta: ⁊ q̄ istud corpus celeste intelligit hanc intelligentiam. Intelligere enim transmutat ipsum appetere ad

12.me.cō. 41.

N illud: ⁊ considerauit etiam de causa eternitatis celi.

T.c.124. ¶ Et declarauit in vltimo primi ce. ⁊ mun. in eo nō existere potentiā omnino: ⁊ declarauit etiāꝫ de virtute qua mouetur celum localiter. s. anima ap-

infra antea. petitiua ipsam nō habere materiā nisi materiā que est in potentia in loco tm̄. Cum igitur sciuit has tres cās compleuit sciam de celo. ¶ Et est decla-

2.c.t.c.71 ratum ex hoc toto: quod dixit in lib. ce. et mun. s. q̄ si in celo essent plures stelle: aut maiores cessarēt mot⁹ ei⁹: aut minores: et sic cessaret continuatio motus: motus enim est necessarius in continuatione ⁊ fuit declaratū in omnibus istis quod dator continuationis motus est dator motus celi: et nisi ipse esset destrueretur motus: et sic motus et celum: celum enim est propter motum suum: ⁊ si motus celi destrueretur motus entium inferiorum destrueretur: ⁊ sic mundus: ex quo verificatur quod dator continua-

O tionis motui est dator esse omnibus alijs entibus. ¶ Demonstratio autē

78.7.79. qua vsus est in vltimo. 8. phy. s. i. quod virtus infinita non existit in corpore finito: siue fuerit materialis: siue non: plures induxit ad errorē: ⁊ multotiens locuti fuimus de dissolutione questionis contingentis in ea: ⁊ silr locuti fuimus de hoc quod contingit ex hoc q̄ primuꝫ motū ex se: ⁊ exalio est motuꝫ per accidens per naturam motoris sui: ⁊ hoc intendimus declarare: et est manifestum quod qui destruxit scientiam causarum illorū triū quesitorum q̄ non cōplebit in eo scientia celi.

Hic vr̄ velle corpa celestia eē diuersaꝝ spēꝝ: ꝫ vi P de opposi tū. 2. celi. 49.7.59 comē.

PErscrutandū est de hoc quod dicunt: q̄ corpus celeste est simplex: ⁊ est spirituale. Intendūt em̄ in ipso esse dimensiones non in materia: ⁊ ideo non recipit alterationem in qualitatibus: neqꝫ in substantia. ¶ Et est, sicut dixit Themistius q̄ sol ⁊ luna ⁊ alie stelle aut sunt forme. i. dimēsiones non in materia. i. corpora spiritualia. aut habent materiam equoce cum istis materijs. Nullus autem dubitat in hoc quod sunt corpora q̄ mouentur: et etiam nullus dubitat quod corpora non recipiunt alterationem ⁊ transmutationem in substantia: nisi q̄ sunt in materia: ⁊ ideo inuenitur in eis plusquā vnum numero: et sunt species: ⁊ genera: corpora igitur celestia sunt corpora absoluta a materia. ¶ Sed tamen fuit

UVA. BHSC. IyR_117

dubium de eis vtrum habeant materiam per potentiã que est in eis in vbi
Omnis enim potentia existit in materia. ¶Sed forte videtur q̃ ista mater
ria habet esse medium inter materiam, que est omnino in potentia: ⁊ inter
actum purum scz tres dimensiones: in quibus non est potentia omnino: ⁊
sic potentia habebit gradus ⁊ materia gradus: ⁊ per hanc potentiaz indi-
gent corpora celestia motore in quo non est potentia omnino. ¶Joannes
autem dedit questionem de qua plures considerantes non potuerunt eam
dere. Dixit enim: si mundus est finitus debet habere potentiam finitã: er-
go est generabilis ⁊ corruptibilis. ¶Et ad hoc dicendum est q̃ generatio ⁊
corruptio ⁊ omnis motus est a virtute que est habitus: ⁊ omne quod caret
causis motus necesse est habere quietẽ que est eius priuatio. ¶Et non est
impossibile existere in corpore quod caret motu quietez infinitã: licet cor
pus sit finitum: quies enim est priuatio: ⁊ priuatio non ẽ potentia. ¶Unde
dicit Ari. q̃ cum stelle carent causis motus quas habent corpora celestia:
de necessitate habent quietem infinitaz que est priuatio motus. ¶Et simi
liter dicit q̃ terra debet habere quietem infinitam que est priuatio motus
quia carent agente motum in ea infinituz. Et ideo dicit q̃ quies que est in
ea contingit necessario vt sit fortior virtute celi qua mouetur. Motus enim
super ipsam est: motus enim impossibilis est in eo qõ est quiescens cũ careat
causis motus: ⁊ hoc manifestuz est p̃se. ¶In celo igitur est priuatio infini
tã: licet sit finituz: cũ quies sit priuatio nõ virtus: sicut existimauerant qui
dixerunt q̃ quies est in eo per virtutẽ: immo necessariuz est per priuatio-
nez virtutis. ¶Et ideo videmus loquentes in hanc questionẽ dicere vtrũ
permanens permanere per se: aut per dispositionẽ additã illi: ⁊ est perma
nentiũ per se: quia permanentia est priuatio motus: ⁊ priuatio non accre-
dit ei: nisi quia caret agente motũ: ⁊ scias q̃ est questio ⁊ valde bona. Et
sic consummatus est libellus de substantia orbis ⁊c.

Mã celi ẽ media in ter puraz potẽtiam ⁊ actũ pu rum.

Q Uide p. h 8. phy. cõ 79. ⁊ .12. me. cõ. 4. R

S

¶Lugduni per Solertem virum Jacobum myt.
Anno salutifert partus. M. D. xxix.
Decimaoctaua Decembris.

UVA. BHSC. IyR_117

UVA. BHSC. IyR_117

UVA. BHSC. IyR_117

UVA. BHSC. IyR_117

UVA. BHSC. IyR_117

UVA. BHSC. IyR_117

UVA. BHSC. IyR_117

UVA. BHSC. IyR 117

ARISTOT.
I

Biblioteca de Santa Cruz
IyR 117